

Lugduni, Guill. Balsarin, 1487.

Fortalitium fidei Edidit Alfonsus
de Spina Monachus Franciscanus splendido
titulo Clero barbarie, eruditum opus, et
divinarum rerum cognitione praestanti.
Claruit Anno Christi 1453
Nicolai Papae V septimo Friderici
imperatoris 14to

Tabula fortalicii fidei

Incipit cuius sunt libri hec et premittitur prohemiũ i quo laudes diuine annotantur et immittitur querela ante thronum maiestatis dei et ponitur intentio scribentis. In primo libro continẽtur tres considerationes.

Prima consideratio tractat de armatura omnium fidelium in generali et ibi ponuntur sex genera armorum spiritualium

Secunda consideratio tractat de armatura verorum predicatorum in speciali in qua declarantur quatuor principalia.

Quid est predicatio.

Qualis debet esse predicatio

Cui prodest predicatio.

Qualis debet esse predicator et hec queruntur quinqȝ.

Qualis debet esse predicator in habitu exteriori.

Qualis debet esse predicator in cõuersatiõe

Qualis debet eẽ p̄dicator in predicatõe.

Qualis debet eẽ p̄dicator in animo.

Qualis debet eẽ predicator in premio.

Tercia cõsideratio tractat de nobilitate et excellẽtia fidei catholice in pticulari in qua sex articuli declarantur.

Primus articulus est ꝙ ihũs xp̃s ẽ fili⁹ dei viui et iste articul⁹ d̄clarat̃ q̄druplici examĩe

Primum examen fuit factũ per iudeos quousqȝ occiderunt xp̃m.

Secũdũ examen fuit factũ per eosdem iudeos post xp̃i mortem insurgendo contra discipulos xp̃i.

Tercium examen fuit factum per gentiles cõtra discipulos xp̃i.

Quartum examen fuit factum per tyrãnos tempore pacis ecclesie.

Secundus articulus est ꝙ fides christi est lege moysi antiquior.

Tercius ꝙ fides xp̃i est lege moysi stabilior

Quart⁹ ẽ ꝙ fides xp̃i ẽ lege moysi nobilior:

Quĩt⁹ ẽ ꝙ fides xp̃i est lege moysi vtilior.

Sextus articul⁹ ẽ lex moysi iã nõ est lex sȝ cessauit eẽ lex. i quo ponũtur quatuor p̃ũcta

Primus est ꝙ iudei iã non hñt legem

Secundus est ꝙ propter circumcisionẽ quã vtuntur iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione.

Tercius est ꝙ omnia in figuram cõtigebãt illis. vbi duo principaliter declarantur

Primum est ꝙ in lege veteri sub figurarum inuolucris quatuor figurabantur que sunt xp̃ianis tempore gratie reuelata. s. credenda cauenda inimicorum fraudentia efficatia. primũ continet. xiij. ca:

De p̄figuratõne sc̃issime trinitatis et vnitat essentie primũ capitulũ.

De p̄figuratõe dñice icarnationis. ij. ca:

De p̄figuratione natiuitatis dñi. iij. c.

De p̄figuratiõe vite et ꝯuersatiõ s xp̃i. iiij. c.

De p̄figuratõe doctri et p̄dicatõis xp̃i. v. c.

De prefiguratõe passionis xp̃i. vi. c.

De p̄figuratione descensus xp̃i anime ad iferos. vij. c.

De p̄figuratione resurrectõis xp̃i. viij. ca:

De p̄figuratione ascẽsiõis xp̃i. ix. c.

De p̄figuratione aduẽt⁹ xp̃i ad iudiciũ. x. c.

De p̄figuratione resurrectõis generalis. xi. c.

De prefiguratõne vite eterne quã electi post mortem consequentur. c. xij.

De p̄figuratione vnitatis ecclie. c. xiij.

De p̄figuratiõe cauendorũ. s. septẽ capitaliũ viciorũ et trãsgressiõis. x. preceptorũ. c. vnũ.

De p̄figuratione malicie inimicorũ sp̃ualiũ

De p̄figuratione virtutis et efficatie sacramentorum. vij. cap̄la.

De p̄figuratõne baptismi. c. i.

De p̄figuratione cõfirmationis. c. ij.

De p̄figuratõe sacramẽti eucharistie. c. iij.

De p̄figuratione sacramẽti p̄ñie. c. iiij.

De p̄figuratiõe sacramẽti ordis. ca. v:

De p̄figuratiõe sacramẽti mr̃imonij. ca. vi.

De p̄figuratione vnctionis extreme. ca. vij.

De p̄figuratõe septẽ donoꝝ sp̃us sc̃i. c. vnũ

De p̄figuratõe septẽ virtutũ. c. vnũ.

De p̄figuratione septẽ bonorũ sp̃ualiũ hic sunt septem cap̄la:

De p̄figuratione bonitatis crucis et passionis xp̃i capitulum septimum.

De p̄figuratione bonitatis virtutis et oratõnis matris xp̃i. c. ij

De p̄figuratione bonitatis virtutis p̄tãtis siue auctoritatis ecclesie in orando. c. iij.

De p̄figuratõe virtut orõis sc̃oꝝ no. te. c. iiij

De p̄figuratione bonoꝝ pastorũ ecclesie.

De p̄figuratione bonitatis sedulitatis bonorum sanctorum ecclesie. c. v.

De p̄figuratõe bõitatis diuie ĩspiratõis. c. vi

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis. c. vij.

gelium esse falsum.
Tercia heres est eorū q̄ negāt cōfessionē va-
lere ad remissionē peccatorū.
Quarta heresis est eorū qui negāt cōfessio-
nem debere fieri homini.
Quinta heresis est eorū q̄ dicūt ꝙ confessio
solū est fienda curato sicut ꝓprio sacerdoti.
Sexta heresis ē eoꝝ q̄ dicūt ꝙ non tenet͛ qs
cōfiteri sacerdoti si laicus sit p̄sto
Septima heresis est eoꝝ q̄ dicūt ꝙ n̄ est obe
diēdum nisi soli deo.
Octaua heresis ē eoꝝ q̄ dicūt ꝙ nō est obe-
diendū p̄latis existētib⁹ i pctō mortali et ꝙ
tales nō hn̄t ptātē ligādi et soluendi.
Nona heresis est eoꝝ q̄ dicūt ꝙ nō officiū et
ordo s₃ meritū bone vite h₃ ptātē ligandi et
soluendi cōsecrādi et benedicendi.
Decia heres est eoꝝ q̄ dicūt ꝙ nō ē vera idul
gentia vel relaxatio epi in cōsecratōne eccl'ie
vel alias idulgentias concedendo.
Undecia heresis ē eorū q̄ dicūt ꝙ orōnes et
suffragia ꝓ mortuis ab existētibus in peccato
mortali non proficiunt.
Duodecia heresis ē eorum qui negant pur-
gatorium eē.
Decia tercia heresis ē eorū q̄ negāt aliā vitā
post sepatione aie a corpe q̄ error iprobatur
ex dictis phoꝝ et rōib⁹ et auctoritatib⁹ veter
et noui testamenti et doctorū ecclesie.
Decia q̄rta heresis est eorum qui dicunt ꝙ
non possunt euitare peccata quia fuerūt na-
ti in tali constellatione vel signo et improba
tur per tres famosos doctores.
Septima cōsideratio ondit ad quos ꝑ
tinet diffinire q̄ asserćo ē catholica vel
heretica vel vtrū .s. ad canōistas vel ad theo
logos et declarat ꝙ ad theologos.
Octaua cōsideratio declarat quō hereti
ci sunt vitandi.
Nona cōsideratio ostēdit vtrū cū hereti
cis vel ifidelib⁹ sit publice disputādū.
Decima consideratio demonstrat quis
est modus inquirendi hereticos.
Undecia cōsideratio ostendit quali pe
na sunt heretici puniendi.
Duodecima consideratio declarat quis
pōt capere hereticos et tormentis exponere
et mouentur ibi .xv. difficultates singulares
In tercio libro q̄ ē de bello iudeoꝝ
cōtinentur .xij. consideratiōnes.
Prima cōsideratio tractat de iudeoꝝ
cecitate et quō reduci pñt ad lucem.
Secūda cōsideratio tractat de iudeoꝝ
heresi ꝑm doctrinā thalmud.
Tercia cōsideratio tractat de iudeoꝝ
diuersitate in sua fide et credētia
Quarta consideratio tractat de iudeorū
bello ꝑ argumēta sūpta ex lege mosay
ca et sunt in numero .xxiiij. argumenta.
Primū argumētū contendit ꝙ lex moysi sit
perpetuo duratura.
Secūdū ꝙ lex moysi nō est abolita sed ad-
huc obseruanda.
Terciū cōtēdit ꝙ diuie sanctiōes veteris te
stamēti non sunt mutate.
Quartū cōtendit ꝙ circūcisio erat perpetuo
duratura.
Quintū contendit ꝙ si sabbatū cessat lex no
ua non est a deo.
Sextū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō ē ver⁹ messias
qꝛ non venit in nouissimis diebus.
Septimū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est ver⁹
messias qꝛ mons syon nōdū est eleuatus in
vertice montium.
Octauū ꝯtendit ꝙ nō est ver⁹ messias qꝛ ad
eū non fluxerūt omnes gentes.
Nonū ꝯtēdit ꝙ ihs xp̄s n̄ ē messias qꝛ i ei⁹
aduētu n̄ ē dictū veite ascēda⁹ ad mōtē dm̄.
Decimū ꝯtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē ver⁹ messi-
as qꝛ in ei⁹ aduētu gladij nō sūt ꝯuersi in vo
meres et lancee in falces.
Undecimū ꝯtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē ver⁹ mes
sias qꝛ i ei⁹ aduētu nō habitauit lupus cū a-
gno et pardus cū hedo.
Duodecimū ꝯtēdit ꝙ ihūs nazaren⁹ nō est
ver⁹ messias qꝛ iudei nō sunt liberati a capti
uitate nec reducti ad patriā.
Decimūterciū ꝯtēdit ꝙ ihūs xp̄s non ē ver⁹
messias qꝛ non ꝯgregauit iudeos in ihr'lm.
Decimūquartū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est
verus messias qꝛ nō fuit tēplū in ei⁹ aduētu
reedificatū sed destructū.
Decimūq̄ntū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non ē ve-
rus messias qꝛ in ei⁹ aduētu iuda et ihr'lm n̄
hītauit ꝯfidēter sed in miseria.
Decimūsextū ꝯtēdit ꝙ ihūs xp̄s non ē ver⁹
messias qꝛ non habet filios nec semen
Decimūseptimū ꝯtēdit ꝙ ihūs xp̄s n̄ ē ver⁹
messias qꝛ lux lune nō ē facta sicut lux solis
nec lux solis sicut lux septem dierū.
Decimūoctauū contendit ꝙ ihūs xp̄s nō ē

verus messias qr in eius aduentu sceptrum in israel non est ablatum.
Decimumnonum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias qr non venit in tp̄e quo fuit sceptrum israel sublatum.
Uicesimum argumentum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias qr n̄ venit i nubibus celi
Uicesimumprimum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est verus messias qr regnū romanorū adhuc permanet.
Uicesimumsc̄dm ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias qr xp̄iani affirmāt ipsū eē deū.
Uicesimumtercium ꝯtendit ꝙ lex euāgelij nō ē a deo qr ponit trinitatem personarum.
Uicesimumquartū ꝯtēdit ꝙ xp̄iani sunt ydolatre qr adorāt sacramentum altaris et venerātur ymagines.

Quinta ꝯsideratio tractat de bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege euāgelica et sunt in numero .xxiiij.
Primū argumentū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est verus messias qr in eius genealogia ponunt mulieres peccatrices.
Secūdū argumentū ꝯtendit xp̄ianos esse immundos qr comedunt carnes suillas et alia in lege ꝓhibita.
Terciū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s n̄ ē verus messias qr i eius genealogia nulla sancta mulier pōit.
Quartū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s n̄ est verus messias qr n̄ est filius dauid siue de genere dauid
Quintum argumentum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s nō est verus messias qr fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.
Sextū argumentum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s n̄ habuit spm̄sanctum ante baptismum.
Septimum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s nō est verus deus quia esurijt.
Octauum contendit ꝙ ihūs xp̄s nō est deus qr non dixit dyabolo tēptati s3 in omni verbo qd̄ ꝓcedit de ore meo.
Nonum contēdit ꝙ ihūs xp̄s nō est verus deus qr nō misit se deorsum dum erat i pinaculo.
Decimum ꝯtēdit ꝙ lex euāgelica nō ē lex dei qr cōtradicit legi moysi cū dicē n̄ iurare oīno
Undecimū cōtendit ꝙ lex euāgelica non est vera qr destruit legē iusticie oculum pro oculo dentem ꝓ dente.
Duodecimum cōtendit ꝙ lex euāgelica nō ē vera qr dat ꝯsiliū dilectionis inimicorum.
Decimumtercium cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē verus deus qr relaxauit obseruātiā sabbati.
Decimumqrtum ꝙ ihs xp̄s nō ē deus vnus cū p̄re qr cōfitet et qr dixit oia sibi tradita a patre.
Decimumqntum cōtendit ꝙ ihs xp̄s nō est deus qr ꝯtradixit sibi vt dicunt et est instabilis
Decimumsextum cōtendit ꝙ p̄r filius et spiritussanctus nō sunt vnius essentie ex eo ꝙ aliqd̄ peccatum dimittit ab vno qd̄ nō dimittit ab altero sicut pz de spiritu blasphemie.
Decimumseptimum contendit ꝙ ihs xp̄s n̄ est verus deus qr dicens ꝙ venit saluare qd̄ perierat cōtradicit sibipsi loquens parabolice.
Decimumoctauū contendit ꝙ ihesus xp̄s nō est deus qr orauit.
Decimumnonum contēdit ꝙ ihūs xp̄s non est deus qr fuit tristus et timuit.
Uicesimum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non ē deus qr iuit ad ficulneā ad qrendum fructus q̄ nō habebat nisi folia et qr maledixit ei cū nihil nocumēti sibi fecerat.
Uicesimumprimū cōtendit ꝙ ihūs xp̄s non est deus qr accepit ab alio ptātē dicēs data est mihi oīs ptās i celo et i terra.
Uicesimumsc̄dm ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s n̄ est vnus deus cū p̄re et spūsancto qr ip̄e descendit i vterum v̄ginis et non p̄r et spiritussanctus.
Uicesimumterciū contendit ꝙ ihs xp̄s non est deus qr fuit missus siue mittens.
Uicesimumquartum contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus qr locutus est sathā studerat ad i̅tersiciendum me.

Sexta consideratio tractat de bello iudeorū ꝑ argumenta sumpta ex natura et allegāt contra legē xp̄i euā. xxiiij. ipossibilia.
Primū ipossibile ē deum iqnari qd̄ tn̄ sequeret si icarnaret i corpe mulieris.
Sc̄dm ipossibile ꝙ corpus xp̄i sit eiusdē rōnis cū nr̄o cū n̄ sit ex maris semine generatum.
Terciū ipossibile est ꝙ mors xp̄i sit satisfactio ꝓ peccato origiali cū ip̄e nō sit mortuus ſm naturā diuinā sed hūanā ſm quā alij hoīes non erāt sufficiētes ad satisfaciendum.
Quartū ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis ex quo hoīes adhuc penas patiunt quas ꝓ peccato iductas scriptura diuia commemorat.
Quintum ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝑ pctīs ex quo qrūtur remedia pro abolitione peccatorum.
Sextū ipossibile ē ꝙ xp̄s abstulit ptātem dyaboli cuius post eius aduētū non dimisent facere peccare hoīes sicut prius.

Septimū impossibile est ꝺ̄ morte discipulorum xp̄i que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrūqꝫ sequitur ipossibile vt dicūt et ꝙ peccāt xp̄iani odiendo iudeos que in morte xp̄i iplenerūt volūtatem dei.
Octauū ipossibile ꝙ ibūs nazaren᷒ sit deus cū fuerit i loco determiato. s. i vtero virgis in nazareth i galylea etc̄. sicut sunt alia corpora
Nonū ipossibile ē ꝙ nouē mēsib᷒ tota diuinitas staret i vtero marie qꝛ tūc tot᷒ mūdus fuisset priuatus diuinitate.
Decimū ipossibile ē ꝙ i sacramēto altaris ē verū corp᷒ xp̄i cū locut᷒ sit xp̄s signatiue et n̄ realiter dicēs hoc est corpus meū:
Undecimū ipossibile ē ꝙ corp᷒ xp̄i sit i sacramēto altaris p miraculū cū ad oculū n̄o appareat.
Duodecimū ipossibile ē ꝙ corp᷒ xp̄i icipiat eē in altari qꝛ nec p motū localē nec p cōuersationē alterius in ip̄m.
Decimūtertiū ꝙ corpus xp̄i sit integrū et ꝙ caro et sanguis maneāt in locis separatis sub speciebus panis et vini.
Decimūquartū ē ꝙ corp᷒ xp̄i i tāpua hostia cōtineatꝰ cū mai᷒ i mīori non capiatur.
Decimūquītū ꝙ vnicū corp᷒ xp̄i sit simul in diuersis altarib᷒ cū n̄o possit vnū corp᷒ simul esse in diuersis locis.
Decimūsextū ipossibile ē ꝙ caro xp̄i et sanguis sint sub spēbus panis et vini cū sit impossibile duo corpora simul eē in eodē loco scꝫ substātia panis et vini cū carne et sanguine xp̄i cū illa accidētia vt dicūt n̄o sint per se nec in aere nec in carne et sanguine xp̄i sꝫ subiectiue in substantia panis et vini.
Decimūseptimū ē ꝙ i sacramēto altaris sit corp᷒ xp̄i icorruptibile cū possit putrefieri incinerari et a moribus comedi.
Decimūoctauū ipossibile ē ꝙ corp᷒ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgatur in ptes.
Decimūnonū ē ꝙ corpus xp̄i sumatꝰ et cōsumatur etc̄.
Uicesimū ipossibile ē ꝙ māducās ptē sacramēti māducet totū cū ois pars sit mior toto
Uicesimūprimū ē ꝙ illud sacramētū sit verus de᷒ et vna ps maneat in altari et altera cadat in terram.
Uicesimūsecūdū ē ꝙ xp̄s i sacramēto sit verus deus et tn̄ cadēs in terra non eleuet se et pmittat se ab imūdis sacerdotibus ptractari
Uicesimūtertiū ipossibile ē ꝙ in illo sacramento sit verus deus et ꝙ descēdat i stomachū cū sumitur.
Uicesimūquartū impossibile ē ꝙ in illo sacramēto sit verū corp᷒ xp̄i p miraculū quotidie in ecclesijs cum semel et non pluries accidat miraculum:

Septima cōsideratio tractat de crudelitatib᷒ iudeorū et explicatꝰ tribus pūctis principalibus.
Prim᷒ pūctus est de crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā suū.
Secūd᷒ de crudelitate iudeoꝝ erga seipsos quo ad captiuitatē et dānationē eternā.
Tercius pūctus est de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos et ponūtur. xvij. crudelitates famose.
Prima crudelitas iudeorū facta est in ciuitate toleti cū oēs xp̄iani gladio sarracenorum sunt trucidati eorū causa:
Secūda crudelitas iudeorū fuit i regno frācie cū occiderūt infantes ,pter quod expulsi sunt a regno.
Tercia crudelitas fuit in eodē regno vbi flagellatū et spinis coronatū suspenderūt vnū xp̄ianum.
Quarta crudelitas in p̄dicto regno attēptata fuit in occisiōe oīm xp̄ianorū vni᷒ puīcie.
Quinta crudelitas iudeorū fuit i alamania vbi quādā puellā occiderūt et ibi ꝺ̄claratur quare iudei in omni ,puīcia quā ībabitāt xp̄ianū sanguinē fundūt.
Sexta crudelitas iudeorū in alamania fuit cū intoxicauerūt oēs puteos et fontes.
Septima crudelitas iudeorū etiā in alamania fuit vbi tres infantes xp̄ianorū occiderūt
Octaua crudelitas iudeoꝝ in ciuitate pauie accidit vbi iude᷒ quidā medicus occidit vnū xp̄ianum infantem.
Nona crudelitas iudeorum in Saona ciuitate accidit vbi iudei occiderūt vnū infantē xp̄ianū et cōicauerūt cū sanguine eius
Decima crudelitas iudeorū in regno castelle accidit in loco q̄ dꝛ̄ tauara vbi iudei seminauerūt aculeos incēderūt xp̄ianoꝝ domos
Undecima crudelitas iudeoꝝ in p̄dicto regno accidit vbi iudei occiderūt vnū infātem xp̄ianū et cōicauerūt cū cinerib᷒ cordis eius
Duodecima crudelitas iudeorū in eodem regno ciuitate tauren̄. accidit vbi p̄sciderūt carnem cū sanguine de crure cuiusdā puuli xp̄iani et secū deduxerūt.

Decimatercia crudelitas iudeorũ est in me-
dicinis vbi assignãtᷣ tres rões q̃re ñ expedit
xp̄ianis vti medicinis iudeorũ.
Decimaquarta crudelitas iudeorũ est in ve-
nenis propinãdis.
Decimaqnta crudelitas iudeorũ ē in orõni-
bus in quibus quotidie orãt p̄ destructione
ecclesie xp̄i et principũ xp̄ianorũ.
Decimasexta crudelitas iudeorũ est in eorũ
doctrina contra xp̄ianos.
Decimaseptima crudelitas iudeorũ est i vsu-
ris quibus expoliant xp̄ianos.

Octaua cõsideratio tractat de iudeorũ
fatuitatib⁹ que sex passibus mẽsuratᷣ.
Primus passus est de fatuitatibus iudeorũ
cõtra charitatẽ.
Scd̄s passus est de fatuitatib⁹ iudeorũ con-
tra legem nature.
Tercı⁹ pass⁹ ē de fatuitatib⁹ iudeorũ ɔtra di-
uinã p̄fectõẽ et ibi explicãtᷣ q̃nq̧ fatuitates.
Prima fatuitas q̄ deus est corporeus
Scd̄a fatuitas ē q̄ deus tm̄ ē in occidẽte.
Tercia fatuitas est q̄ semel in die quotidie
deus irascitur.
Quarta fatuitas est q̄ deus semel i die quo-
tidie plorat.
Quita fatuitas est q̄ deus dimisit vnũ fora-
mẽ in celo nõ valẽs p̄ficere firmamẽtũ
De alijs fatuitatib⁹ plurimis cõtra diuinã p̄-
fectionẽ et in eius offensam.
Quartus pass⁹ ē de fatuitatib⁹ iudeorum cõ-
tra legẽ mosaycã et cõtra p̄p̄has.
Quitus passus est de fatuitatib⁹ iudeorum
quo ad claues thore.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ dan p̄scidisse
lapidẽ magnũ et similiter og rex basan.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ moysen in ce-
lũ ascendisse et ibi deuictis angelis legẽ ac-
cepisse.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ quedã nomi-
ne Josue decepisse angelũ mortis et i celum
saltasse ac ibidẽ dei sententia remansisse.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ mortuos su-
os in aduẽtu messie suscitãdos vt iterũ terrã
incolãt vbi plurima de resurrectõe tractãtᷣ in
cõfutationẽ errorũ et fatuitatis iudeorũ.
De residuis fatuitatibus iudeorũ.
Sext⁹ pass⁹ ē de fatua expectatione iudeorũ
circa aduẽtũ messie q̃ fatuitas tripliciter ostẽ-
ditur. s. diuisione t̄p̄is determinatione et exẽ-
pli manifestatione.

Nona cõsideratio tractat de iudeorũ ex-
pulsionibus vbi quatuor principales
expulsiones notantur.
Prima expulsio iudeorũ fuit a terra scã. vbi
quatuor p̄ucta agũtur.
Prim⁹ p̄uctus est de signis q̄ precesserunt ex-
cidiũ iherosolimitanũ.
Scd̄s p̄uctus de calamitate obsessorũ et ob-
stinate malicie iudeorũ quis fuerit finis et q̄
pietas tyti.
Tercius p̄uct⁹ ē quõ mulier quedã vrgente
fame occidit et mãducauit filiũ suum.
Quartus est de numero captiuorũ et occiso-
rũ et p̄eptorũ fame.
Secũda expulsio iudeorũ facta fuit a regno
frãcorũ et anglie vbi tres cause diuersim assi-
gnantur.
Tercia expulsio iudeorũ facta fuit a regno
anglie vbi due cause assignantur.
Quarta expulsio iudeorũ facta fuit ab hyspa-
nia.

Decima cõsideratio tercij libri tractat de
iudeorũ mirabiliũ et sua obstinata ma-
licia vbi decẽ mirabilia explicantur
Primũ mirabile est de aqua disparente iu-
deo fiete ad baptismũ accedente.
Scd̄m mirabile ē de sanguie ymagis xp̄i cru-
entatis iudeũ telo eũ transfigentẽ.
Terciũ mirabile de puero iudeo q̄ cõicauit
cũ xp̄ianis p̄pter q̄d a p̄re in fornacẽ ardẽtẽ
missus illesus exiuit.
Quartũ mirabile de sanguine et aqua q̄ exi-
erũt de latere ymagis xp̄i q̄d lãcea iudei ape-
ruerũt et q̃uo supposituũ vas fuit iplẽtũ.
Quitũ mirabile fuit de iudo q̄ signat⁹ signa-
culo crucis a demonibus fuit liberatus.
Sextũ mirabile est de sanguie gutturis ima-
ginis xp̄i quo aspersus fuit iudeus facie et ca-
pite q̄ eã gladio i gutture p̄cusserat.
Septimũ mirabile i libro i medio rupis so-
lide a iudeo iuuẽto in ciuitate toletañ. i quo
de triplici mũdo scribebatur et in tercio de fi-
lio dei nasciuro ex virgine maria et q̃uo pro
salute hoim pati debebat.
Octauũ mirabile est de iudea p̄cipitata in ci-
uitate sogobeñ. et per virginẽ liberata.
Nonũ mirabile est de signaculis crucis i ve-
stimẽtis iudeorũ ip̄ressis.
Decimũ mirabile vide in fine libri.

Vndecia cõsideratio tractat de iudeorũ
obligatiõe ex iure canonico et ciuili ac

ordiatione regia q octo articulis explicatur.
Prim⁹ articulus quare pmittuntur viuere iter xpianos.
Scds articulus que sunt illa que pmittuntur iudeis de iure.
Tercius articulus que sunt illa que non permittuntur iudeis de iure.
Quart⁹ articulus que sunt illa in qb⁹ xpiani nō debēt cū iudeis cōuersari.
Quintus articulus est de his ad que cōpellēdi sunt iudei de iure.
Sextus artic'ls ē de penis iudeorū blasphemantiū nomē xpi vel attēptātiū subuertere baptizatos.
Septimus articulus ē de his ad que tenētur iudei ex regia ordiatione regni vbi explicant xxiiij. ordinationes
Pria ordinatio est d̄ habitatione ifideliū
Scda ordinatio est de his q̄ circa medicinas et cōmestibilia interdicunt iudeis.
Tercia ordinatio q infideles q volueri̇nt cōuerti per nullū ipediantur.
Quarta ordinatio de loco comedendi ifideliū et de seruitoribus eorū.
Quita ordinatio est de interdictione officiorum infidelibus.
Sexta ordinatio est q non habeant iudei plateas nec foros.
Septima ordinatio est quomodo iudeis interdicūtur iudices.
Octaua ordinatio est q iterdicunt ifidelibus diuisiones tributorum inter se.
Nona ordinatio ē q vltra ad qd a rege pricipaliter nō dnt ifideles aliqd colligere iter se.
Decima ordinatio est quō interdicitur iudeis medicina et presentatio siue oblatio commestibilium ipsis xpianis.
Vndecia ordiatō ē quō iterdicit q̄buscūq mulierib⁹ xpianis igress⁹ i circul' ifidelium.
Duodecia ordiatio est q iterdicit ifidelibus noiari don.
Deciatercia ordiatio ē q iudei habeāt hitū signatū quo cognoscāt.
Decimaquarta ordiatio est de habitu iudeorū et sarracenorū.
Deciaqnta qd nō hēant vestes pciosas.
Deciasexta q nō recedāt de valleticis nec de aliqua alia pte.
Deciaseptia ordiatio ē q iterdicit militibus et alijs xpianis receptio ifideliū in suis terris qui habitāt in alijs
Deciaoctaua ordinatō ē q ifideles nō radāt suas barbas.
Deciãnona ordiatio ē q infideles non habeant operarios xpianos.
Vicesima ordinatio ē q iterdicūtur ifideli omnia officia erga xpianos.
Vicesimapria ordinatio est q iterdicūt infidelibus venditiones trapazetarum.
Vicesimascda ordinatio ē de psona que accusare dz trāsgressores infideles.
Vicesimatercia ordinatio ē de penis infideliū fugientiū extra regnū
Vicesimaquarta ordinatō ē q in penis infidelium nulli iferiores pnt dispensare.
Octau⁹ et vltimus articulus ē de statu iudeorum nunc in regno castelle.
Duodecima cōsideratio et vltima tractat de iudeoꝝ cōuersione in fine seculi que octo punctis explicatur.
Prim⁹ pūctus est quare iudeorum cōitas nō conuertitur ad fidem xpi.
Secūdus pūctus est de iudeis q volūt conuerti ad fidē vtrū sunt recipiendi.
Terci⁹ pūctus ē de mō qui debet teneri in receptione iudeorū qui voluerint conuerti ad fidem ihesu christi.
Quartus pūctus ē an iudei sint cōpellēdi ad recipiendum baptismum.
Quit⁹ pūct⁹ ē de pena que ē ferienda iudeo cōuerso redeūte ad ppria instituta.
Sext⁹ pūct⁹ ē quō iudei recipiēt āti xpm et decipiēt ab eo vbi agitur de aduētu antixpi
Septimus punctus est quō iudei cognoscēt se deceptos per antixpm et conuertentur ad viam veritatis fidei dni nri ihū xpi vbi etiā agitur de fine et morte antixpi.
Octau⁹ et vltim⁹ articul⁹ ē an tps ātixpi possit determinate cognosci et d̄ nouē signis ei⁹ propinqui aduentus.
In quarto libro q est de bello sarracenorū sunt. xij. consideratiōes.
Prima cōsideratio est de origine machometi que tribus explicat articul'.
Prim⁹ articulus est de origine machometi quo ad genus et locū.
Secūdus articulus ē de origine secte machometi quo ad auctorem.
Terci⁹ articulus est de origine machometi et eius secte quo ad tempus.
Secūda cōsideratō tractat de vita et moribus machometi q trib⁹ explicat pūctis

Primus pūctus est ꝙ vita machometi fuit bestialis et libidinosa.
Scđs pūct⁹ ē ꝙ vita machōeti fuit ābitiosa
Terci⁹ pūctus ē ꝙ vita machometi fuit morbi epiletico mōstruosa.
Tercia ꝯsideratio tractat đ q̄litate doctrie et legis machometi q̄. vij. passib⁹ ptrāsit.
Prim⁹ ē đ mō quo fuit data lex machometi
Scđs pass⁹ ē de erroꝛib⁹ legis machometi.
Terci⁹ passus ē de fatuitatibus et fabulis legis machometi.
Quart⁹ passus ē đ malicijs legis machometi
Quintus passus est ꝙ lex machometi nō est lex confirmata miraculis.
Sext⁹ pass⁹ ē ꝙ lex machōeti ē lex ꝯdictōis
Septim⁹ passus ē ꝙ lex machometi nō ē lex dei q: in mltis ē per hominē reuocata et quo modo dyabol⁹ fuit pricipalis actoꝛ alcoꝛāi
Quarta ꝯsideratio tractat de fundamēto legis machometi vbi narratur fictō scale sui ascensus in celum et illoꝛum q̄ mendaciter finxit se vidisse.
Quinta cōsideratio tractat de cōcoꝛdia et discoꝛdia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei pmittūtur et tractaꝛ diffuse de xij. articulis fidei ꝺm cōpationē. xij. lapiduꝫ pciosoꝛū moralr.
De primo articulo fidei q̄ ē. credo ī deū patrē omnipotentē creatoꝛē celi et terre et de ꝓprietatibus iaspidis et de discoꝛdia sarracenoꝛum a xp̄ianis.
De. ij. articulo q̄ est credo in ihm xp̄m filium eius vnicū dn̄m nr̄m et de ꝓprietatib⁹ saphiri et de totali discoꝛdia sarracenoꝛū a xp̄iāis in eodē et quō ex alcoꝛano ostendiꝛ ꝙ ihesus xp̄s est filius dei.
De. iij. articulo fidei q̄ est. qui cōceptus ē de spūsancto natus ex maria virgine et de ꝓprietatib⁹ caladonij. et quō ihūs xp̄s est verus messias sarracenoꝛū vbi ēt ostendiꝛ latissime necessitas incarnationis filij dei sic ꝙ ꝺ primus homo nec omnes puri hoīes nec oēs angeli boni nec omnes dyaboli simul fuerunt sufficientes ad satisfaciendū ꝓ peccato originali
De. iiij. articulo fidei qui est passus sub pontio pylato crucifixus moꝛtuus et sepultus ē de ꝓprietatib⁹ smaragdi. et ꝯcoꝛdia et discoꝛdia machometi in eodem.
De. v. articulo fidei q̄ est. descendit ad inferos tercia die resurrexit a moꝛtuis et de ꝓprietatibus sardonia cui n̄ ꝯcoꝛdet machōetus
De. vi. articulo fidei q̄ ē. ascēdit ad celos sedet ad dexterā dei pris oīpotentis et de ꝓprietatibus sardij et de concoꝛdia et discoꝛdia machometi in eodē vbi đclarāꝛ tres difficultates de ascensione xp̄i.
De. vij. articulo fidei q̄ est. Inde venturus ē iudicare viuos et moꝛtuos et de ꝓprietatib⁹ crisoliti et de discoꝛdia machometi ab eodem.
De. viij. articulo q̄ est. credo ī spiritūsanctū et de ꝓprietatib⁹ berilli et de cōcoꝛdia et discoꝛdia machometi in eodem.
De. ix. articulo fidei q̄ ē. credo scāꝫ ecclīā catholicā et de ꝓprietatib⁹ topasij cui nō concoꝛdat machometus.
De. x. articulo fidei q̄ est. Credo sanctoꝛū cōmunionē peccatoꝛū remissionē et de ꝓprietatibus crisoprasli cui etiā non cōcoꝛdat machometus.
De. xi. articulo fidei qui est. credo carnis resurrectionē et de ꝓprietatibus iacincti cui cōcoꝛdat machometus.
De. xij. articulo fidei q̄ est. vitā eternā amen et de ꝓprietatib⁹ ametisti et de cōcoꝛdia et discoꝛdia in eodem machometi.
De discoꝛdia machometi ī pceptis.
De prio pcepto machometi ī oꝛōnib⁹.
De secūdo pcepto machometi in locutionibus suis anteꝙ oꝛent.
De. iij. pcepto machometi ī pconizatiōe alte vocis.
De. iiij. pcepto machometi in ieiunijs.
De. v. pcepto machometi ī obſuatōe pasche
De. vi. pcepto machometi in peregrinatione ad mecham.
De. vij. pcepto machometi ī pdationib⁹ captiuationib⁹ et ocasionib⁹ cōtrarioꝛū.
De. viij. pcepto machōeti ī licēcia cōestibiliū
De. ix. pcepto machōeti circa plalitatē vxoꝝ
De. x. pcepto machometi circa ꝓhibitionem aliquarū mulierū de ꝓpria cognatione.
De. xi. pcepto machometi circa obseruatiōeꝫ die veneris
De. xij. pcepto machōeti ī oꝛādo vs⁹ meridiē
De. xiij. pcepto machōeti circa iudicialia.
De. xiiij. pcepto machōeti đ abstinētia a vio
De. xv. pcepto machōeti circa modū hereditandi.
De. xvi. pcepto machōeti circa testimonia.
De. xvij. pcepto machōeti circa ꝓhibitōeꝫ disputationis cū quocūꝙ extraneo a lege sua.
De. xviij. pcepto machōeti circa circūcisiōeꝫ
Sexta ꝯsideratō đ vilissima moꝛte machometi tractat.

Septia consideratio tractat de successo-
ribus machometi que quattuor punctis explicatur
Primus punctus est de astutia dyaboli ne periret
secta machometi.
Secundus punctus est de successoribus machometi
calipbis egypto orientali et mira occidentali
Tercius punctus est de diuersitate gentium que le-
gem machometi suscipere noluerunt.
Quartus punctus est de diuersitate paganorum que in
aliquibus imitantur sarracenos et in alijs differunt
Octaua consideratio tractat de bello sarra-
cenorum per argumenta contra fidei fortaliciu̅ et fa-
ciunt in numero decem argumenta:
Primum argumentum contendit quod illi qui
vocantur xpiani non sunt xpiani vbi multipli-
citer ostenditur irrationabilitas dicti huius
Secundum argumentum contendit contra xpi conceptionem
per spiritumsanctum quod spiritussanctus non sit tercia in
trinitate persona sed materialis flatus.
Tercium argumentum contendit quod xpus non
sit deus cum hoc expresse dixerunt in euangelio.
Quartum argumentum contendit quod xpi mortem cum
asserant ipsum immortalem quia conceptum de dei flamine
Quintum argumentum contendit contra trini-
tatem personarum quam tamen probatur ex verbis alchorani.
Sextum argumentum contendit contra beatitu-
dinem eternam in dei visione cum ipsi illam ponant
in corporale refectione cibi et potus vbi latissi-
me improbatur hec bestialis beatitudo.
Septimum argumentum contendit contra
matrimonium vnius vxoris tantum.
Octauum argumentum contendit contra ba-
ptismum quo ad ablutionem interiorem.
Nonum argumentum contendit contra ve-
nerationem ymaginum.
Decimum argumentum contendit quod lex mosayca et
lex euangelica sunt corrupte per iudeos et xpianos
et quod nihil veritatis est in lege nisi quantum est in alcho-
rano vbi altissime probatur iste error.
Nona consideratio tractat de bellis et mu-
tuis sarracenorum et xpianorum per arma corporalia
a tempore machometi vsque ad presens tempus et enumerantur
xviij bella et premittitur causa quare deus permittit populum
sarracenorum et exhortatio principum xpianorum ad
bella contra eos.
Primo bello vincunt sarraceni fugato theodo-
ro et aufertur tributum romanorum:
Secundo bello vincunt sarraceni et aufertur obedien-
tia imperatoris romanorum in affrica.
Tercio bello vincunt xpiani et rex sarracenorum
captiuatur.
Quarto bello vincunt sarraceni et transfertur lignum
sancte crucis a ierusalem in constantinopolim.
Quinto bello vincunt sarraceni et capitur ciui-
tas Syracusana:
Sexto bello vincunt sarraceni et fugit impera-
tor romanorum licet bonus et iustus.
Septimo bello vincunt sarraceni et perditur totali-
ter nomen xpianorum in affrica.
Octauo bello vincunt xpiani et sarraceni effi-
ciuntur tributarij.
Nono bello vincunt xpiani et cremantur na-
ues sarracenorum sub regi bauila.
Decimo bello vincunt xpiani multis militi-
bus sarracenorum occisis in syria.
Undecimo bello vincunt sarraceni in hyspania
et occiditur consobrinus regis roderici.
Duodecimo bello vincunt sarraceni et perditur hyspa-
nia sub rege roderico vltimo rege gothorum.
Decimotercio bello vincunt xpiani in aquitanea et per-
imitur aldramanus cum ccclxxv. milibus sarracenorum
Decimoquarto bello vincunt xpiani et capitur ciui-
tas amonensis de potestate sarracenorum.
Decimoquinto bello vincunt xpiani perimitur duo-
bus regibus sarracenorum et capitur narbona et plu-
res alie ciuitates et loca a karolo marcello.
Decimosexto bello vincunt xpiani et incipit recu-
peratio hyspanie cum mirabilibus dei occisis plusquam
lxx. milibus sarracenorum prope onetum.
Decimoseptimo bello vincunt xpiani in aquitanea
et perimuntur ccclxxv. milia sarracenorum.
Decimooctauo bello vincunt xpiani perempta in-
numerabili multitudine sarracenorum et de-
structis tribus milibus nauibus quinque solum
exceptis liberatur constantinopolitana ciuitas:
Decimonono bello vincunt xpiani in aquitanea
et perimitur rex sama cordubensis cum suis.
Vicesimo bello vincunt xpiani et perimitur abdera-
men dux saracenorum in aquitanea a karolo marcello
Vicesimoprimo bello vincunt sarraceni fugato en-
done duce francorum et perempta multitudine xpia-
norum in francia.
Vicesimosecundo bello vincunt xpiani et fugatur
secundus endo dux in francia.
Vicesimotercio bello vincunt xpiani et perimi-
tur predictus aderamen in francia cum multitudi-
ne sarracenorum per karolum marcellum.
Vicesimoquarto bello vincunt xpiani et fuga-
tur rex abdemelich cordubensis per francos perempta
multitudine sarracenorum.
Vicesimoquinto bello vincunt xpiani in regno
castelle et occiditur teban rex cordubensis et omnes
sarraceni qui cum eo venerant.

Uicesimo sexto bello vincũt xpiani et claret rex alfonsus catholicus.
Uicesimo septio bello vincũt xpiani fugato meapb rege corduben. et pimunt. liiij. milia sarracenorũ sub rege fruela.
Uicesimooctauo bello vicũt xpiani et capit galiana ac efficit xpiana p karolũ magnuz
Uicesimonono bello vicũt xpiãi pẽpti plu nibꝰ regibꝰ sarracenorũ ac pluribꝰ aliibꝰ cap tis p karolũ francorũ regem.
Tricesimo bello vicũt xpiani et pimunt. lxx. milia sarracenorũ p regẽ alfonsum castum.
Xxxi. bello vicũt sarraceni et portãt sarracenorũ terrã a morbano vsqz ad citatẽ corduben. p mesqta sarracenorũ cõstruenda.
Xxxij. bello vicũt xpiani et capit narbinona a karolo magno.
Xxxiij. bello vicũt xpiani et pimit exercitus magnꝰ sarraceoꝝ duces sb rege alfõso casto.
Xxxiiij. bello vicũt xpiani et pimit orces rex meride per regem alfonsum.
Xxxv. bello vicũt xpiani et occidit rex badayos per regem alfonsum castũ.
Xxxvi. bello vicũt xpiani et pimũt vltra. xij. milia sarracenorũ p regẽ alfonsũ castũ
Xxxvij. bello vincũt xpiani et pimit pditor machometꝰ et castrũ sãcte xpine capit per regem alfonsum castum.
Xxxviij. bello vicũt xpiani et capitur iteruz ciuitas barchinonie.
Xxxix. bello vicũt xpiani sub rege ramiro occisis. lxx. milibꝰ sarracenorũ et declarat se beatꝰ Jacobꝰ custodẽ hyspanie.
Xl. bello vicũt xpiani. lxx. nauibꝰ paganoꝝ igne solutis i galeas p regẽ ramirũ.
Xli. bello vicũt xpiani occisa pluima sarracenorũ multitudine sub rege ordonio.
Xlij. bello vicũt xpiani captis duobꝰ ducibꝰ sarracenorũ i puĩcia et frãcia.
Xliij. bello vicũt xpiani pẽptis inumerabilibꝰ sarraceĩs et capit toria a rege ordonio.
Xliiij. bello vicũt xpiani occiso rege corie sarraceno et capitur a rege ordonio.
Xlv. bello vicũt xpiani et capit ciuitas salmantina a rege ordonio.
Xlvi. bello vicũt sarraceni et occidũt ppe tolerũ octo milia xpianorũ.
Xlvij. bello vicũt sarraceni et capit roma ac magna ps tussie a soldão babyloĩe duastat
Xlviij. bello vicũt xpiani et expellũt a roma et tussia sarraceni.

Xlix. bello vicũt xpiani occisa sarracenoruz magna multitudine et edificat ecclia sancti Jacobi ex lapidibꝰ p regẽ alfonsum magnũ
L. bello vicũt xpiani pẽptis pluribus sarracenis p regẽ alfonsũ magnum.
Li. bello vicũt xpiani sub bernardo delcorpio et capit balbastrũ et alia loca ĩ aragõia
Lij. bello vicũt xpiani sub rege alfõso mag et liberat coymbra ab obsidione sarracenoꝝ
Liij. bello vincunt xpiani sub rege alfonso magno et edificatur castrum magnũ de gordon pro tuitione patrie.
Liiij. bello vincunt xpiani per regẽ alfonsuz magnũ in senectute sua.
Lv. bello vicũt xpiani p regẽ gersiam capto ayolas rege sarracenorum.
Lvi. bello vicũt xpiani sub rege ordonio secũdo et capitur ciuitas rogel.
Lvij. bello vicũt xpiani sub rege ordonio secũdo et capta calaueraz ignibꝰ cremat.
Lviij. bello vicũt xpiani p regẽ ordoniũ secũdũ et capit castrũ albanie.
Lix. bello vicũt xpiani p regẽ ramirũ scdm occis. lxx. milibus sarracenorũ et captiuato rege Sesar augustano pditore.
Lx. bello vicũt xpiani sub rege ramiro secundo pẽpta multitudie sarracenorũ sup castrũ de cala treba.
Lxi. bello vicũt xpiani et capit castrũ de carato p comitẽ fernãdũ gũdisalui.
Lxij. bello vicũt xpiani et fugat almãsor cũ xij. legiõibꝰ bellatorũ per comitẽ fernãdum gundisalui. cũ. ccc. eqtibꝰ ex reuelatõne sibi facta per monachum pelagium.
Lxiij. bello vincunt xpiani per comitẽ fernãdũ gundisalui trucidatis captiuatisqz plurimis sarracenis.
Lxiiij. bello vincũt xpiani p comitẽ fernandũ gundisalui et fugat scdo almãsor pẽpta inumerabili multitudie sarracenorum
Lxv. bello vicũt xpiani et pugnat ãgelꝰ dñi p milite missas audiente cũ deuotione.
Lxvi. bello vincunt xpiani percussis sarracenis grauissima infirmitate meritis apostoli Jacobi.
Lxvij. bello vicũt xpiani p regẽ beriũdo et iterũ a sarraceĩs vicũt i eodẽ bello p almãsor
Lxviij. bello vincunt sarraceni et capit cĩtas legionen. per almansor.
Lxix. bello vincũt sarraceni et occidũt pditore septem infantes de lara.

Lxx.bello vicūt sarraceni et obtinet ciuitas sācti iacobi ab almāsor et educūt cāpāe ad mesquitā cordubeñ.p lāpadibus

Lxxi.bello vicūt xpiani pēpta multitudine sarracenoꝝ p comitē castelle garsias fernādi

Lxxij.bello vicūt xpiāi mortuo almāsor ac pēptis inūerabilib' sarracēis p regē beriūdo

Lxxiij.bello vicūt sarracēi et capit ciuitas abuleñ.moritur i carcerib' comes garsias fernādi

Lxxiiij.bello vicūt xpiani p regē alfōsū quītū et vidicat mors comitis garsie fernādi.

Lxxv.bello vicūt xpiani et liberat pāpilōa a māib' sarracēoꝝ istituit et prim' rex castelle et iūguntur duo regna castelle et legionis

Lxxvi.bello vicūt xpiani et capiūt q̄nq3 reges sarracēoꝝ p rodericū de viuar et quō recepit beatū lazarū sub specie leprosi

Lxxvij.bello vicūt xpiani et occidit alymaymon rex sarracenoꝝ p regē garsiā nauarre.

Lxxviij.bello vincunt xpiani pēptis plurimis sarracenis p rodericū de viuar.

Lxxix.bello vincunt christiani per regē fernādū magnū et capitur viseū.

Lxxx.bello vicūt chistiāi et capit lamegū et pl'a alia loca p regem fernādū magnum

Lxxxi.bello vicūt xpiani et post.vij.annos capit conubra p regē fernādū magnū aperiente sancto iacobo portas ciuitatis

Lxxxij.bello vicūt xpiani et capiūt ac dstruuntur plurima loca p regē fernādū magnū et efficitur tributarius rex toleti.

Lxxxiij.bello vicūt christiāi p regē fernādū magnū et efficit tributari' rex hyspaleñ.ac defert corp' beati Isidori i ciuitatē legioneñ.

Lxxxiiij.bello vicūt christiani p regē fernādū magnū et sbiugat celtiberia et carpētāia ac liberat hispāia a sbiectiōe ipatoꝝ romāoꝝ

Lxxxv.bello vicūt christiāi et efficit tributari' rex cesaragustan' p regē sauciū castelle et quō pditorie p vellido dolpho occidit rex iste saucius secundus rex castelle

Lxxxvi.bello vincūt christiani p regē alfōsum sextum et ostenditur confirmatio iuramenti in libertate

Lxxxvij.bello vincūt christiani et efficiūtur tributarij omnes sarraceni hyspanie per regē alfonsum sextum.

Lxxxviij.bello vincūt christiani et imponit nomen roderice de viuar cum cāpeatore.

Lxxxix.bello vincūt christiani et capiūt septē milia sarracēorū p Cid cāpeatorē et quō per inuidiā expellitur a regno.

Xc.bello vincunt christiani et capitur alcaac per Cyd cāpeatorem.

Xci.bello vicūt christiani fugatis et vulneratis duob' regib' p Cid cāpeatorem.

Xcij.bello vicūt xpiāi et fugat rex demie ac comes cromani capit p Cid cāpeatorez.

Xciij.bello vincūt christiāi et fugatur iterū rex demie p Cid cāpeatorem.

Xciiij.bello vicūt christiani et capitur castrū de rudea per Cid cāpeatorē q obtinuit priuilegia magna p nobilib' et ciuib' castelle.

Xcv.bello vicūt christiani et fugat rex demie et capit rex aragonū p Cid cāpeatorem.

Xcvi.bello vicūt christiani et capitur toletū ac plurima loca per regē alfonsum sextū.

Xcvij.bello vicūt christiani cruce signati trāseuntes in terram sanctam et capiuntur ciuitates nicia et laudicia.

Xcviij.bello vincūt christiani et capitur antiochia.

Xcix.bello vicūt christiani et fugat corbora n' cū exercitu suo.antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.

C.bello vicūt christiani cruce signati et capitur ciuitas sancta iherusalem.

Ci.bello vincūt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorū.

Cij.bello vicūt sarraceni i hyspāia et occiditur i fās sauci' alfonsi pditur cordoba et plima alia loca et destruūtur oīa balnea regni.

Ciij.bello vicūt christiani sub pricipe godofrido de bulon et capiūt plurime ciuitates

Ciiij.bello vincunt christiani et obsidetur ciuitas corduben.ac membratī diuiditur proditor sarracenus qui regem hyspaleñ.interfecerat per regem alfonsum sextum.

Cv.bello vicūt sarraceni sub yncaf rege marrochiorū et vulnerat rex alfonsus sextus.

Cvi.bello vicūt christiani p regē alfonsum sextū destructa sarracenorū terra

Cvij.bello vicūt christiani et capit ciuitas nobilis valencie p Cid cāpeatorem

Cviij.bello vicūt christiani fugato et vulnerato rege hyspaleñ.ac pēptis q̄si .xxx.milibus sarracenorū p Cid cāpeatorem.

Cix.bello vincunt christiani fugato et vulnerato ymes myramamolim ac peremptis .xl.et octo milibus et quingentis sarracenis per Cid campeatorem.

Cx. bello vincūt xpiani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratis cū alijs .xxx. regibus per Cid campeatorem.

Cxi. bello vincunt xpiani fugato rege bucar cū alijs .xxvi. regibus viginti eorū interfectis per Cid cāpeatorē nō viuū sed mortuū

Cxij. bello vincūt sarraceni et occidit rex alfonsus arragonie q̄ spoliauit ecclesias.

Cxiij. bello vincūt xpiani cruce signati et capitur ciuitas vlixbona.

Cxiiij. bello vicūt xpiāi et capit ciuitas baecie p ipatorē hyspanie alfonsum septimum

Cxv. bello vicūt xpiani et capitur ciuitas almerie p iperatorem alfonsum septimum

Cxvi. bello vicūt xpiani trucidatis plurimis sarracēis et liberat ciuitas roderici ab obsidione sarracenorū p regē fernādū legionis.

Cxvij. bello vincunt sarraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.

Cxviij. bello vincūt sarraceni et pditur ciuitas sctā ihrlm et plures alie ciuitates et loca

Cxix. bello vincūt xpiani cruce signati et efficit secūdū passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capitur tn̄ ciuitas acon.

Cxx. bello vicūt xpiani et capitur ciuitas damiata pēptis .lxxx. milibus sarracenorum.

Cxxi. bello vicūt xpiani pēptis .cc. milib9 sarraceōꝝ p regē alfōsū octauū ī nāib9 tholose

Cxxij. bello vicūt xpiani et capit regnū maioritarū per regem Jacobū aragonie.

Cxxiij. bello vincunt xpiani et capit ciuitas valēcie p regē iacobū aragonie.

Cxxiiij. bello vicūt sarraceni vastatis pluribus prouincijs.

Cxxv. bello vicūt xpiani cruce signati et capit ciuitas damiata p regē frācoꝝ ludouicū

Cxxvi. bello vincūt sarraceni et captiuat rex frācoꝝ ludouicus cū fratrib9 suis.

Cxxvij. bello vincūt xpiani cruce signati et fugātur sarraceni et tyrāni de pronio ecclesie

Cxxviij bello vincūt xpiani et capit ciuitas murcien. p regē Jacobū aragonie.

Cxxix. bello vicūt xpiani occisa mltitudine sarraceōꝝ p īfātē alfōsū filiū regis fernādi scdi

Cxxx. bello vincunt sarraceni et capitur antiochia p soldanū babilonie:

Cxxxi. bello vincunt xpiani et capitur vbeda per regē fernandum secundum.

Cxxxij. bello vicūt xpiani et capit carthago ac efficit tributari9 rex Tunicij regno frācorū

Cxxxiij. bello vicūt xpiani et capit ciuitas cordubē. et plura alia loca p regē fernādū scdm et remittūt cāpane ad sanctum Jacobū:

Cxxxiiij. bello vincunt sarraceni et perditur trypolis ciuitas.

Cxxxv. bello vicunt xpiani et capitur ciuitas hyspalen. per regem fernādum secundū.

Cxxxvi. bello vincūt xpiani et capiūtur plura loca per regē alfonsum nonum.

Cxxxvij. bello vincūt sarraceni et occidit dōn9 ramir9 p abenyncaf regem vltramarinum

Cxxxviij. bello vincūt sarraceni et occiditur infans saucius archiepūs toletanus.

Cxxxix. bello vicūt sarracēi et pdit ciutas acō

Cxl. bello vincūt xpiani et capitur insula rodi ac destruit ordo tēplariorum.

Cxli. bello vicūt xpiani et occis plurimis sarracenis capiūt cābil et albana p ifātē petrū

Cxlij. bello vicūt xpiani fugato rege granate et p l'ib9 ceis sarracēis p dnm iohānē māuel

Cxliij. bello vincūt xpiani et soluit classis sarracenoꝝ p alfōsū infra ad mirādū maris

Cxliiij. bello vicūt xpiani et occiditur infās picato cū multitudine sarracenorum.

Cxlv. bello vincūt sarraceni et occiditur alfonsus infra admirandus maris:

Cxlvi. bello vicūt xpiani cesa innūero multitudie sarracenoꝝ et fugatis regib9 benamarini tunicis et bugie per regē alfonsum nonū

Cxlvij. bello vincūt xpiani et soluitur classis magna sarracenorū sub rege alfonso quarto

Cxlviij. bello vincūt xpiani et capitur aliezira per regem alfonsum quartum.

Cxlix. bello vicūt sarraceni et pdit aliezira.

Cl. bello vicūt xpiāi et soluit class saraceōꝝ

Cli. bello vincūt sarraceni et perditur vtrera et machena.

Clij. bello vicūt xpiani pēptis duob9 milibus sarracenorū sub rege henrico tercio.

Cliij. bello vicūt xpiani et capitur cepta per regem Johānem portugalie.

Cliiij. bello vicūt xpiani et capitur antequera per infantem fernandū.

Clv. bello vicūt xpiani et fugāt sarraceni per regē Johānē scdm occis pluribus sarracēis

Clvi. bello vicunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et cōstantinopolis et de tribus mirabilibus que precesserunt.

Clvij. bello vincunt xpiani cruce signati fugato turcho et cesis .lxxx. milibus turchorum per Johannem vaynoda orante deuotissime pr̄e frē Johāne de capistrāo ordis mio-

nu nomē ihū deuotissime iuocante.

Clviij. bello vicūt xpiani et capit alcacer za gnerī affrica p regem alfonsum portugalie.

Decima cōsideratio tractat de possessio ne terre sancte per sarracenos que duo bus explicatur punctis.

Prim⁹ est quare sarraceni tenēt terrā sanctā vbi tres rationes assignātur.

Scōs pūct⁹ ē q nlla ē terra ex pte xpianorū aptior ad terrā sāctā expugnādi q hyspāia

Undecia cōsideratio tractat de his ad q̄ ppelli debēt sarraceni viuētes iter nos de iure et exordinatione regni.

Duodecia et vltia ɔsideratō tractat ꝺ fi ne legis sarraceōꝝ et ꝺ eoꝝ ppetua ſui tute sb iugo xpiāoꝝ q̄ qtuor passib⁹ ptrāsit.

Prim⁹ pass⁹ ē ꝺ castigatōe finali fiēda p sar racenos in populo xpianorum.

Secūd⁹ passus est de cessatōe legis sara

Tercia⁹ pass⁹ ē de tpe quo lex machometi et eius dominiū debet cessare.

Quartus pass⁹ est de ppetua seruitute sarra cenorū sub iugo xpianorū

In quinto libro qui est de bello demo num contra fidei fortalicium. xij. sunt cō siderationes.

Prima cōsideratio ē et tractat quatuor puncta.

Primus pūctus est an sint demones ī mū do et que sunt noia eorum.

Scōs pūctus est de q̄ditate ꝺmonū quid. s. sunt demones.

Tercius punctus est de nobilitate demonū

Quart⁹ pūctus est de natura demonum.

Secūda ɔsideratō tractat de scia demo nū q̄ trib⁹ explicat pūctis.

Prim⁹ ē de scia demonū añ casū et p⁹ casuꝫ vbi ēt declarat an habuerīt noticiā pphiarū aduēt⁹ xpi et an cognoscāt cogitatōes nras.

Secūdus pūctus ē q artes magice exercent scia demonū et an aliquo casu sine peccato possint exerceri.

Terci⁹ pūct⁹ ē q ars notaria ē illicita et nlla scia infusa pōt haberi a demonibus.

Tercia ɔsideratō tractat de bello demo nū ī celo et qūo añ casū eoꝝ de celo fu it mora sepē dieꝝ et quō q̄nqꝫ pctā cōmisit lucifer in celo et de nūero cadētū et remanē tiū āgeloꝝ ac de nūero saluādorū.

Quarta ɔsidratō tractat ꝺ hitatōe ꝺmo nū post casū et an vbicūqꝫ sint demo nes punientur igne materiali

Quinta ɔsideratio tractat de ptāte de monū et de eorū ɔsidentijs, siue princi patu et q̄ gens est in mūdo sup quā dyabo lus habet maiorem ptātem.

Sexta cōsideratō tractat ꝺ he lo ꝺmonū cōtra gen⁹ humanū postq̄ cecīderūt ꝺ celo vsqꝫ ad aduentū xpi.

Septima ɔsideratio tractat. de pditōne dominij demonum per iusticiā in ad uentu xpi.

Octaua ɔsideratio tractat de ppríetati bus et malicia demonum

Nona cōsideratio tractat de bello ꝺmo nū post aduētū xpi vsqꝫ ad diē iudicij

Decima ɔsideratō tractat de diuersitate demonū et sup̄nt hī spūs familiares q̄ decē explicabitur differentijs.

Prima dñia q fata que videntur ab homi nibus nō sunt mulieres sed demones.

Scōa dñia q illi dicūt vulgariter trasgo vel duende casa sunt demones.

Tercia dñia q inueiūt succubi et incubi ge nerātes hoies q̄ n̄ sūt filij demonū sꝫ hoim

Quarta dñia est de demonib⁹ q̄ vident face re prelia.

Quinta dñia ē de demonib⁹ q̄ in hūana for ma apparēt comedētes et bibentes

Sexta dñia ē de demōib⁹ qui in somnijs ap parent terrentes homines.

Septia dñia demonū ē eoꝝ q̄ generāt ex ɔiū ctōe viri et mulieris vl' ex odore seu ex radijs planetarum.

Octaua dñia ē eoꝝ q̄ ī spē masculi vl' femine apparent.

Nona dñia ē eoꝝ q̄ dicūt mūdi vel imundi.

Decia dñia ē eorū qui illudūt femias q̄ bru xe vel xurgine vulgariter nūcupāt.

Secūdū principale tractat de spiritib⁹ famili aribus.

Undecia ɔsideratō tractat de q̄litate corpo rū ī qb⁹ demōes apparēt et si pn̄t hūana cor pora vel aias sbintrare q̄ trib⁹ explicat pūct

Prim⁹ pūct⁹ ē de qualitate et figuris corpoꝝ in quibus demones apparent.

Scōs pūctus est de subintractōe demonū ī corpib⁹ obsessorū et quō nll⁹ hō viuus nec mortu⁹ ābulat ī alio hoie sicut dyabolus.

Terci⁹ pūctus est q demōes nō pn̄t essētiaꝫ aīe itrare qꝺ ē essētie aīe illabi nec ppríe ma las cogitationes imittere.

Duodecima consideratio tractat quo fi
ne debet terminari bellum demonum
que tribus mensurabitur passibus.
Primus pass⁹ ē quare demones sūt ī mūdo
Secūd⁹ passus ē de cessatōe principatus et
belli demonū contra genus humanum.
Terci⁹ passus ē de retrusione perpetua de-
monum in inferno.

¶ Explicit tabula.

Decimū mirabile accidit in ciuitate
segobicē. Anno dñi. M.cccc.lv. re-
gnāte domino Johanne in tenera
etate subtutrice matre sua dña katherina ca-
stelle regina. Tūc iude⁹ quidā medic⁹ emit
sacratissimū corpus xpi a quodā cupido sa
crista eccl'ie sancti facūdi eiusdē ciuitatis. Ju
deus ergo ille sacramētū illud accipiens et
suis imūdis manibus ptractās ad synago-
gā cū alijs suis cōplicibus perduxerunt et
in bullientē aquā sepe pijcientes i altū ele-
uabatur ante oculos eorū. Qui miraculum
manifestū cognoscētes et timētes dānū qd
eis euenire posset si hoc ad aures xpianorū
pueniret. Aliqui eorū cōsilio habito corpus
dñicū accipientes et panno certo inuoluen-
tes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte
crucis ordis predicatorū eiusdē ciuitatis et
cū magno secreto et securitate tradiderūt pri
ori cōuentus eiusdē narrantes sibi miraculū
sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis pri-
or ille cōuocatis fratribus honorifice ad al
tare maius sue ecclesie predictum sacramen
tum deduxit. et habito cōsilio qd de ista ho
stia cōsecrata facerent. post multa vocat⁹ est
vn⁹ infantulus eiusdē habitus innocētissi-
mus qui dicebatur spinarrio et traditū est si
bi. corp⁹ dominicū q deuote recipiēs p⁹ diē
terciū defunctus est. Prior aūt predictus si
mulat⁹ cōscia tū ne tm miraculū occultaret.
tū etiā ne tātū crimen iudeorū maneret ipu
nitū. Epo predicte ciuitatis qui dicebat do
minus Johānes de oterdesillas reuelauit
viro vtiqz strēnuo ac zelatore fidei catholice
et qz ptūc in eadem ciuitate erat supradicta
regina reuelatū est per eosdē eidē. Facta er-
go diligenti inquisitione in casu pdicto in-
uenti sunt aliqui iudei qui fuerūt in emptōe
pdicti sacramēti inter quos fuit vn⁹ qui dice
batur don mayr qui fuerat medic⁹ regis hē-
rici patris supradicti regis Johannis. H tor
mentis expositus non solum supradicta cū
alijs concessit sed et declarauit quomodo ip
se occiderat regē hēricū ppter que ipse et alij
fuerūt per ciuitatē arrastrati et finaliter mē
brati diuisi. Synagoga vero vbi accidit fac
ta fuit ecclesia et vocatus corpus xpi vbi oī
anno tota ciuitas i memoriā supra dicti mi
raculi in die corporis xpi cū solēni pcessiōe
cōuenit et fit ibi sermo ad populū. Et qz pre
dictus eps nimiū sollicitabat hāc causaz vt
amplius inquireret cogitans qz maiora ma-
la essent occulta inter iudeos timentes iudei
de regi corruperūt pecunia dapiferū pdicti
epi vt eū veneno interficeret. Dapifer ergo
accepta pecunia die quadā cū tempus esset
prandendi et coquinarius salsamentum fa
ceret p dño ingressus est coquinā et eijciens
coquinariū a coquina et mittens cum scele
riter p re aliqua ipse subito piecit venenū in
vase vbi salsamentum parabat et recessit ad
mensam dñi ppparādā. Tūcqz coquinari⁹ re
diret et vellet pficere pdictū salsamētū. casu
reuoluens illud in vase. aliq gutte salientes
et vna de manibus eius ceciderunt. et subi-
to vbi ceciderūt facte sūt pustule qdā iflate
dolorissime et venenose. Mirat⁹ aūt venit ad
epm clamās q null⁹ comederet aliquid de
his que parata erāt in coquina qz credebat
q oia erāt venenata. Fit ergo statim diligēs
inqsitio et suspicatū ē super dapifero illo qz
taliter coqnariū eiecerat a coqna Et exposi
t⁹ tormētis ↄfess⁹ ē et nō negauit quare curie
seculari tradit⁹ i qtuor ptes fuit diuis⁹ et mul
ti iudei mortui ac alij a pdicta ciuitate fuge
rūt. Hec sepe a plurib⁹ audiui sed spāliter mi
hi narrauit reuerēd⁹ mgr martin⁹ cordubeñ.
ordinis sancti aug⁹. q asseruit q sic narraue
rat sibi realr accidisse frater Johis de cana-
leyas ordis pdicatorū q pns fuit cū iudei ap
portauerūt corpus dñi cū predicto priori et
cum supradicta omnia acciderūt.

Secūdū mirabile accidit circa ānum
dñi. cccclij. ipante theodosio archadij
filio q fuit. xlv. romāoꝝ iparor et sedēte i ca
thedra petri. Sixto papa terciō tūc i terra dy
abol⁹ apparuit iudeo i spē moysi pmittēs pdu
cere eos p mare sicco pede ad terrā pmissiōis
Tūcqz dyabol⁹ prim⁹ igrederet et videret ab
oībus i litore sup vndas icedere secuti sunt
eū iudei qb⁹ subito dyabol⁹ disparuit multiqz
iudei submersi sunt et de his qui euaserunt
aliqui fuerunt ad fidem conuersi etc.

¶ Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotantur et mittitur querela ante tronum maiestatis dei et ponitur intencio scribētis

Turris fortitudinis a facie inimici. Tu es dn̄e deus meus: q̇ facis magna et īscrutabilia et mirabilia quorū non est numerus. Tu extēdisti celos sol⁹ et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pēnas ventorū. Tu fecisti arcturū et oriones et interiora austri. Tu es celsior celo, ꝓfundior inferno; lōgior terra. et latior mari. Tu es in cuius manu est aīa omīs viuentis et spiritus vniuerse carnis. Tu auris verba diiudicas: et fauces cōmedentis saporem: Tu es qui cognoscis decipientē, et eū qui decipit. Tu adducis malos cōsiliarios in stultū finem. et iudices in stuporē. Tu baltheū regū dissoluis et precingis fune renes eorū. Tu ducis sacerdotes eorū inglorios et optimates supplantas. Tu cōmutas labium veraciū et doctrinā senū aufers. Tu es dn̄e qui effundis despectionē sup principes: et eos qui oppressi fuerāt releuas. Tu releuas profunda de tenebris. et producis in lucē vmbrā mortis. Tu es dn̄e qui multiplicas gentes et perdis eas. et subuersas in integrū restituis. Tu immutas cor pricipū populi terre. et decipis eos vt frustra icedāt per inuiū. Tu facis eos palpare quasi in tenebris. et nō in luce. et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es oīpotens. Tu solus omne bonū. Tu solus omniscīēs. Tu sol⁹ nosti corda filiorum hoīm. Tu solus tēp̄ra cōprehēdis. Tu solus es vbiqꜫ p̄sens. Tu solus creas res de nihilo. Tu solus in instāti operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moueri. Tu solus ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis quod vis. Tu solus volūtatē hoīs cogere potes. Tu solus potes essencie aīe illabi. Tu solus potes pctā dimittere. Tu solus potes gratiā infundere. Tu solus potes in igne perpetuo corpus seruare. Tu es corā quo nudus ē infernus et nullū est operimentū perditioni. Tu extendis aquilonē super vacuū. et appendis terrā sup nihilum Tu ligas aquas in nubibus vt non erūpāt pariter deorsū. Tu detines vultū solij tui et expādis super illud nebulā tuā. Tu dn̄e terminū circumdedisti aquis vsqꜫ dū finiatur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi contremiscūt et pauēt. Tu es ī cui⁹ fortitudine maria cōgregata sunt repente. et prudētia tua percussit superbū Tu es cuius spiritus celos ornauit. et obstetricāte manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de⁹ excelsus in fortitudine tua et nullus est tibi similis in legislatoribus. Tu es cuius numerus annorū inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie. et effundis ymbres ad instar gurgitū qui de nubibus fluūt qui pretexūt cuncta de super. Tu si volueris extēdere nubes quasi tentoriū tuū et fulgurari lumine tuo de super quoqꜫ cardines maris operies Tu das escā omibus mortalibus. Tu dn̄e in manibus tuis abscōdis lucē. et precipis ei vt rursus adueniat annūciās de eo amico tuo qꜫ possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu sup om̄s celos cōsideras et lumen tuū super terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre et eius mēsuras. Tu tetēdisti super eā ligneam et bases eius cōsolidasti. Tu es quē laudent astra matutina. et anteqꜫ iubilāt filij dei. Tu ꝯclusisti hostijs mare circūdans illud terminis tuis. posuisti vectē et hostia. et dixisti huc vsqꜫ venies et nō ꝓcedes amplius. et hoc cōfringes tumentes fluctus tuos. Tu ostēdisti aurore locū suū. Tu fecisti aurorā et solē. Tu cōcussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es ꝓfundum maris et in nouissimis abissi deābulasti. Tu es cui apte sunt porte mōtis et hostia tenebrosa vidisti Tu dn̄e ꝯsideras latitudinē terre. Tu nosti in qua via habitat lux et tenebrarū quis sit locus. vt ducas vnumquodqꜫ ad terminos suos. et intelligas semitas dom⁹ eius. Tu scis qn̄ nasci turi sunt homīes et numerū dierum eorū nosti. Tu ingressus es thesauros niuis. et thesauros grādinis aspexisti. que preparasti in tp̄s hostis ī die pugne et belli Tu scis ꝑ quā viā spergit̄ lux et diuidit̄ est⁹ super terrā. Tu dn̄e dedisti vehemētissimo ymbri cursum et viā sonātis tonitrui vt plueret super terrā absqꜫ homine in deserto, vbi nullus mortalium cōmorat̄ vt impleret inviā et desolatā, ꝓduceretqꜫ herbas virētes. Tu es pluuie pater. Tu genis stillas roris

a te egredit̄ glacies et genuisti gelu de celo. Tu induras aquas i similitudinē lapidis: et superficiē abissi cōstringis. Tu es qui coniungere potes micātes stellas pliades. et girum arcturi potes dissipare. Tu ꝑducis luciferū in tpe suo et vesperū super filios terre cōsurgere facis. Tu nosti ordinē celi et po/nes rōem ei⁹ in terra. Tu numeras multitudinē stellarū et oībus eis noīa vocas. Tu dimēsus es altitudinē celi: latitudineꝫ terre et profundū abissi. Tu dn̄e dinumeras arenā maris et pluuie guttas et dies seculi Tu immittis fulgura et vadūt et reuertentia di/cunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus hoīs sapientiā. Tu dedisti gallo intelligentiam: Tu enarras celoꝝ rōem et concentum celi dormire fecisti. qn̄ fundebas puluerem in terra et glebas cōpingebas: Tu es dn̄e q̄ mensus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appēdis tribus digitis molem terre et libras in pōdere mōtes et colles in statera. Tu fecisti celū et terrā cū omni ornatu eorū. Tu oīa in numero pōdere et mē/sura disposuisti. Tu es quē celū et celi celoꝝ capere nequiunt. Tu es omipotens sup oīa opera tua terribilis dn̄s et magnus vehe/menter et mirabilis potentia tua. quia si fortitudo querit̄ robustissimus es. Tu dn̄e si subuerteris oīa vel in vnum coartaueris a nullo contradiceris nec quis dicere poterit cur ita facis. Tu si destruxeris nemo est qui edificet: si incluseris hominem nemo est qui aperiat. Tu dn̄e si cōtinueris aquas oīa siccabunt̄. et si emiseris eas subuertēt terrā. Tu es dn̄e apud quē est fortitudo cuius ire resistere nemo pōt. et sub quo curuantur qui portāt orbeꝫ. Tu es cui milia milio assistūt angeloꝝ. et decies centena milia ministrāt. Tu es ante cuius ꝯspectū centū. xliiij. milia sunt citharizātes in citharis suis. Tu es āte cuius thronū turba magna quā dinumera/re nemo potest grās agit. Tu vite et mortis habes potestatē Tu es dn̄e quē laudat oīs milicia celestis exercitus et omnis creatura Tu es maior omni laude. Tu es dn̄e cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. qm̄ tu dn̄e altissimus sup omnem terrā longaminis et multū miseri/cors et penitēs sup malicias hoīm Tu vis oēs homines saluos fieri. et in agnitioneꝫ veritatis venire. Tu es qui in rebus per tē/pus oīs summā gratiā fecisti. cuꝫ propter salutē humani generis qd̄ nimia caritate dilexisti misisti filiū tuū vnigenitū eternaliter gn̄atum in plenitudīs tpe in maria virgine humanatū. quē verū deuꝫ et hoīem cōfite/mur. factus tibi obediēs vsqꝫ ad mortē crucis vt nos redimeret a peccato. Hec ē fides nostra. Hec ꝯsolatio nr̄a. Hec vita nr̄a. Hec spes beatitudīs nostre firmior q̄ celū et ter/ra. Sed o altissime deus mlt̄i hec ꝯfitent̄ labiis quoꝝ cor longe ē a te. Alij nitunt̄ euertere hāc veritatē et verbis et factis quoꝝ quidā sunt heretici et peruersi xp̄iani. Alij sunt iudei. Alij sarraceni. Alij vero dyaboli. De errore hereticoꝝ nullus ē q̄ inq̄rat. intraue/runt dn̄e gregē tuum lupi rapaces. q2 pauci sunt pastores multi mercēnarij. et quia mercēnarij sunt non ē eis cura de ouibus tuis pascēdis ſ tondēdis: Vidēt em̄ lupos venientes et fugiūt. Cadit azina et non ē q̄ sub/leuet perit aīa et nō est q̄ adiuuet. De perfi/dis iudeis blasphemātibus nomen tuū et inaudita crudelia latēter facientibus infidelibus tuis nullus ē vt plurimū qui recogitet q2 munera eoꝝ excecauerūt oculos iudicū. et presidentium in clero et pplo. ſ et absona sarracenoꝝ viuentiū inter nos ex interesse ꝑdicatoꝝ iudicū obliuioni data sunt. Predicatores tui lꝫ pauci clamāt ſ a veritate tua au/ditū auertūt. et ad fabulas ꝯuertunt̄. Im/pletū est dn̄e verbū tui predicatoris eximij: Erit em̄ tēpus cū sanaꝫ doctrinā non susti/nebūt. Hec velud q̄daꝫ querelā dn̄e ex pte diligentiū te mitto ante thronū tuū et agni imaculati. Succurre ergo dn̄e gregi tuo quē precioso sanguine filij tui emisti. Sāguine/os fontes lacrimaꝝ emittit cor meū. q2 ne/minē video cōsolatorē gementiū. et fere neminē zelatorē tue fidei catholice. ſpāliter ī hac misera hispania. inqua sicut in fine mundi sita ē sic in ea congregate sunt oēs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus ē hereticus. Ini/micus iudeus. Inimicus sarracenus. Ini/micus dyabolus. Cogitaui ergo dn̄e deus meus propter gloriā et honorē tue sancte fidei catholice. et ī remissionē delictoꝝ meoꝝ hunc librū scribere quē fortaliciū fidei noīo meūqꝫ intellectū tue maiestati cōmendo. et sic cum splēdoribus lucis tue illuminare digneris. vt illa scribā que tue sint placita vo/luntati ad cōsolationem fidelium. et pro de

fensione tue sanctissime fidei. In quo quicquid benedictũ inueniat̃ tibi tribuat̃ a quo omne bonũ ẽ. Si quid vero minus caute dictum fuerit beniuolũ peto correctorẽ in omnibus me submittẽs determinacõi ecclesie catholice tue immaculate spõse. Sumẽs in tuo noie p fũdamẽto nr̃i inexpugnabilis fortalicij verbũ p̃assũptuz. Turris fortitudinis a facie inimici. ps. lx. Et p̃mittit̃ figura pugne in qua fortaliciũ quinq3 turriũ cũ eius ornatu et armatura deseruit primo libro. Heretici fodiẽtes siue per innuũ fortaliciũ pforãtes deseruiũt secũdo. Iudei vero signati velati et cathenis vinculati deseruiũt t̃cio. Bellũ sarracenorũ et xp̃ianorũ deseruit quarto Demones vero ab angelis pstrati deseruiunt quinto libro.

Incipit liber primus in quo cõtinentur tres considerationes

Ut detur ordo in presenti libro quinq3 erunt pricipales libri quasi quinq3 turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera xp̃i militũ armatura et de fide catholice excellentia. Secũdus erit de bello falsorũ xp̃ianorũ et hereticorũ cõtra eã et eorũ astucias Tercius erit de bello iudeorũ cõtra eã et eorũ crudelitatibus et malicia. Quartus erit d̃ bello sarracenorũ cõtra eãdẽ et d̃ eorũ et sue legis immũdicia. Quintus erit de bello dyabolorũ cõtra eãdẽ et d̃ pdicõe dominij eorũ et miseria. Circa p̃mũ librũ tres erũt pricipales cõsideracõnes. Prima erit d̃ armatura omniũ fideliũ in gñali. Secũda de armatura verorũ p̃dicatorũ i speciali. Tercia erit de nobilitate et excellẽcia fidei catholice in particulari.

De armatura omniũ fideliũ in generali.

Circa primã cõsideracõem q̃ est d̃ armatura fideliũ in generali hoc est omnes fideles cuiuscũq3 status cõprehendẽdo sequimur apostolũ ad Ephe. vlt. c. Qui spiritu sancto illustratus docuit qualit̃ fideles debent armari in spirituali bello. Et ponit sex armorũ gñia. quorũ quinq3 sũt ad resistendũ vnũ ad impugnãdũ scz verbũ dei Prima armatura est studiũ cõtinẽcie. Secũda est virtus iusticie. Tercia est exẽpla sanctorũ. Quarta armatura ẽ scutũ fidei. Quinta ẽ galea spei. Sexta ẽ gladius verbi dei De prima armatura dicit aplus state succincti lũbos vestros in veritate hac muniũtur fideles cõtra hostẽ familiarẽ scz cõtra luxuriã de qua d̃r iob. xl. fortitudo eius in lũbis eius quoniã i eis est vis generatiuã. Et debẽt fideles vt bñ sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Primo debẽt accĩgi zona pellicea. q̃ est mortificatio carnis. hac accincti sũt iohãnes baptista et helias. Secũdo debẽt accingi zona iusticie q̃ est per actũ boni operis de qua dicit̃ ysa. xi. Erit iusticia singulum lũborũ eius. Tercõ dñt accingi zona fortitudĩs vt primis motibus viriliter resistãt de q̃ dicit̃ puerbiorũ vltimo. Accĩgit fortitudine lumbos suos. Quarto debẽt accigi zona humilitatis. hoc ẽ lintheo quo dominus accinctus lauit pedes discipulorũ suorũ. Quinto debẽt fideles accingi zona virtutis scz euãgelice promissionis. Math. xix. sunt eunuchi qui seca straueriũt ppter regnũ celorũ. Qui hac quintuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio cõtinẽcie. De secũda armatura q̃ ẽ virtus iusticie. subdit. Aplus. c. codẽ et induti loricã iusticie. Hac muniũt̃ fideles cõtra hostẽ auaritie. de qua dicit̃ ecclesiastici. iiij. nichil iniquius q̃ amare pecuniã. Et dicitur lorica iusticie. q2 sicut lorica munit totũ corpus sic iusticia reddẽdo vnicuiq3 q̃d suũ ẽ vniuersaliter soluit omne quod debet vt nullus possit agere cõtra eã. ysa. lix. Indutus est iusticia et lorica. Est enĩ iusticia in corde i ore et i ope. In corde ẽ tripliciter. Primo p amorẽ Math. xxii. diliges p̃ximũ tuũ sicut teipsum

Secūdo ē iusticia in corde per cōpassionem iob. xxx. cōpassiebat aīa mea paupi. Est tertio iusticia ī corde piniuriarū dimissionem Math. vi. Si dimiseritis hoīb⁹ peccata eoꝝ dimittet et vobis pater vester celestis delicta vra. Est etiā iusticia ī ore tripliciter. Primo per dulcē correctionē. Eccl'. xix. Corripe primū āteq̄ cōmineris. Secūdo ē iusticia in ore per cōsiliū. ꝓuerbiorū. xxvij. vnguēto et varijs odoribus delectaf cor. et bonis amici cōsilijs aīa dulcoratur. Est tercō iusticia ī ore p feruētē orōnē. iacobi vlti. orate ꝓinuicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu idest in ope et tripliciter. Priō p donum ꝓuerbioꝝ. xviij. donū hoīs dilatat viam ei⁹ et ante principes spaciū ei facit. Est autem donū datō irrepehibilis. Scdo ē iusticia in manu p mutuū deutero. xxiij. fri tuo absq̄ vsura quo indiget ꝯmodab⁹ ut bñdicat tibi domin⁹ de⁹ tu⁹ in oī opere tuo. Tercō ē iusticia in manu. i. in opere per auxilium. ad gal. v. per caritatē spūs seruite inuicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie. s. tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi q̄dā ānulli fortissimi quib⁹ lorica iusticie ꝯtexitur vt illos habēs merito dicaf armat⁹ lorica iusticie. De tercia armatura que ē sāctoꝝ exēpla. Apl'us subiūgit ca. codē. Et calciati pedes in ppa ratione euāgelij pacis. Dicūf autē sāctoꝝ exēpla calciamēta. qꝛ hijs muniunf fideles ꝯtra affectū terrenorū. Quatuor autē facit calciamētū. Priō valet ad defēsionē. s. frigoris spinarū et luti. Sic et bonū exēplum defendit ꝯtra frig⁹ infidelitatis. ꝯtra spinas cupiditatis et ꝯtra lutū libidis. Vn̄ dominus dicit luce. x. Ecce dedi vobis ptātē calcandi supra sērpētes et scorpiones et supra oēm virtutē īimici et nichil vob̄ nocebūt. Et ps. ait. ps. lxxxx. Sup aspidē et basiliscū ābulab⁹ et cōculcab⁹ leonē et draconē. Secundo calciamētū velat a puluere. sic et sanctoꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis humane. vn̄ ieremie. ij. ꝓhibe pedē tuum a nuditate. Tercio valet calciamētū ad calefactionē. Sic sanctorū exēpla calefaciūt affectū nostrū erga deū et ꝓximū diligēdū Unde et q̄ edunt agnū pascalē iubentur cē calciati exo. xij. Quarto valet calciamētum ad ornatum. Sic et sanctoꝝ exēpla ornāt nos decore uirtutum. vn̄ canti. v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia pricipis iudith vlti. Sandalia illius rapuerunt oculos eius. i. excecauerūt oculos holofernis per quē intelligif dyabol⁹. inde ē q̄ sandalia pōtificis auro et gēmis et diuersis coloribus adornātur. Pro memoria predictarum ꝓprietatū calciamēti ē versus iste. defēdit velat calefacit calcius ornat. De armatura que est scutum fidei ait. Apl'us ca. codē In oībus sumētes scutū fidei. scutū ē fides incarnationis. Est eni scutū triangulū licet super vnū ita et xp̄us ē vna psona triplicem tñ hꝫ substantiā. s. deitatē carnē et animam Itē in scuto corcū desuper extendif in ligno et pingitur extra. ita et caro xp̄i extēsa fuit in ligno crucis ihere. xi. Venite mittamus lignū in panē eius. Pictura est effusio saguis p diuersas ptes corporis ysa. lxiij. Quare rubrū est indumētū tuū. Hoc scutum debet geri a sinistris quia ibi est cor hominis prouerbioꝝ. iiij. Omi custodia serua cor tuum et cetera. treno. iij. Dabis eis scutum cordis laborē tuum. Hoc scuto muniūtur fideles ꝯtra tela dyaboli. Vn̄ scribitur ab aplo In quo possitis omnia tela neq̄ssimi ignea extinguere neq̄ ē caro. nequior ē mūdus sꝫ nequissimus dyabolus. Dicuntur autē tēptamenta dyaboli tela ꝓpter subtilitatem. gen. iij. Serpēs erat callidior cūctis aiantibus terre. Dicūtur ignea succēsione. vn̄ iob. xli. alitus eius prunas ardere facit. prūe sūt carnalia desideria que dyabolus toto conamine in nostris mēbris intendit accēdere. ysa. liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē ī igne prunas. Hijs igitur opponenda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehendit. et subtilitates tēptationū ꝓspicit. vn̄ scda corith. ij. Nō eni ignoram⁹ cogitationes eius. Est et prima gratia vnde et dicitur ros matutin⁹. et ideo feruorem temptationis extinguit. vn̄ ecl'. xliij. Ros obuians ad ardore uenienti humilem efficiat eū. De quinta armatura q̄ est galea spei. addit apl'us in ca. eodem. Et galeā salutis assumite. Hac armatura muniuntur fideles contra vana huius mundi. qui enim sperat eterna defacili cōtempnit tēporalia. vnde ysa. xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem vt sint fortes in spiritualibus assument pennas ut aquile vt per spē et desiderium volent ad celestia. Galea caput protegit quia spes eternorum ab aduersitatum ictibus mētē illesam custodit

Est autem triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech. xviij. quacunq3 hora peccator ingemuerit vita viuet et nō morietur. hec defendit ab ictu desperationis. Secūda dicitur spes grē. prima petri primo. sperate in eā que offertur vobis grām in reuelationē ihū xpi. hec defendit a corpore pusillanimitatis. Tercia dicitur spes glorie de qua ad romanos .v. Gloriamur in spe glorie filiorum dei. hec defendit a pondere obstinationis Econtra spes et desiderium reproborum versat circa quatuor. de quibus sapie. v. spes impij tanq3 lanugo est. s. flos cardui qui a uēto tollitur. hec ē carnalis voluptas que modica egritudine vel molestia tollitur et tabescit. Seqtur secūdo et tanq3 spuma gracilis que a procella dispergitur: hec est fauor vel gloria tēporalis que breuis eē pbat. Subiungitur tercio. et tanq3 fum° qui a uento diffusus est. hoc est ābitio dignitatis que in ipso assensu deficit. Concludit quarto et tanq3 memoria hospitis vni° diei pretereuntis. hec est prosperitas temporalis De quinta armatura que est gladi° uerbi dei. cōcludit apostolus. et gladium spūs qđ ē uerbū dei. ad heb. iiij. Viuus ē sermo dei et efficax et penetrabilior omī gladio ancipiti. Viuus autē ē in preceptis et prohibitionibus q2 p hec uiuificat. io. vi. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. id est spiritualis vita et p salmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissionibus et cōminationibus quia omnia cōplebuntur tempore suo. Math. v. Jota vnū aut vnus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior est omī gladio in iudicijs et dānationibus q2 perdit corp° et aīam in gehēnē apoca. i. De ore eius exibat gladius ex utraq3 pte acutus. hec armatura est ad percutiēdū pcutit eni carnē quia docet illius mortificatōz. vñ cant. iij. vniuscuiusq3 ensis super femur suū ppter timores nocturnos. Secūdo pcutit mūdū q2 docet illius cōtēptum vnde. Mathe. x. dominus dicit. nō veni pacē mittere s3 gladiū. Percutit tertio dyabolū q2 detegit astutias ei° vñ iob. xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illū negociatores. Dicitur autem gladius spūs q2 spūs sanctus dat ipsum. Math. x. non eni3 vos estis qui loquimini s3 spūs pris vestri qui loquitur in vobis. Itē dicitur gladius spūs q2 spūs ducit ipsum. vñ grego. Nisi intus sit spiritus qui doceat lingua doctoris i uanū laborat. ps. dabit voci sue vocē virtutis. Et quia veri pdicatores in bello spūali singularissimū bellū gerūt et nimiū vtile in ecclesia dei. ideo habita armatura fidelium in generali. de predicatorū armatura in sequēti cōsideratione singulariter est dicendum.

De armatura verorū predicatoꝝ in speciali

Circa secūdam considerationē huius primi libri q2 vera armatura militum xpi ad extirpādū predictos errores et ad crimina increpāda cōsistit in pdicatione verbi dei quod ē q̄si ignis ardēs. et quasi malle° cōterēs petras. Jere. xxiij. ideo ut pdicatores euāgelica predicantium bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende quatuor debēt diligenter attendere. i quib° cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Secūdū qualis deb3 eē pdicatio. Terciū cui prodest pdicatō. Quartum qualis debet eē predicator. Ad primū respondet Alan° q2 ~~predicatō ē manifesta et publica morū instructio et fidei et hoim informatiōi defennēs et rōnū semita et auctoritatū fonte pcedēs.~~ Manifesta debet eē pdicatio quia in manifesto pponēda ē. vñ xps ait Math. x. que dico vobis in aure predicate super tecta. Si eni occulta esset predicatio suspiciosa esset sicut latius declarabit in tercia cōsideratiōe huius primi libri. ymmo talis pdicatio videretur redolere heretica dogmata. In cōciliabulis enim suis latenter predicant heretici ut facilius illos decipiant. Publica debet eē quia non vni s3 pluribus proponenda. si enim tm̄ vni proponeretur non esset predicatio sed doctrina Hec est enim differentia inter predicationē et doctrinam. quia predicatio est illa instructio que pluribus fit et in māifesto et ad morū instructōz. Doctrina uero que pluribus vel vni fit ad scie eruditionē. Per hoc q3 sequitur instructio morum et. fidei insinuant due partes theologie. vna rationalis q̄ diuinorum sciam prosequitur. alia moralis q̄ morum informationem pollicetur. Predicatio enim nunc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascendentes. nunc d

humanis qd significat p descendentes i scala iacob. Gen. xxviij. Angeli ei ascedetes et descedetes sut pdicatores qui tuc ascendunt dum celestia predicant: descedunt quando per moralia se in inferioribus coformat. Per hoc qd sequit hoim informationi deseruiens significatur causa finalis siue utilitas pdicationis. Et qz rationibus subnixa debet ee predicatio et auctoritatibus roborata consequenter annectitur hec rationu semita et auctoritatu fonte pcedens:

¶ Qualis debet esse predicatio

Circa secudu huius secude cosiderationis: s. qualis debet ee predicatio. Rndetur qz vera euagelica predicatio debet qualificari trib9 conditionib9 negatis et totide affirmatis. Procedendo prio de negatiuis dico qz pdicatio euangelica no dz in se habere aliqua scurrilia vl puerilia uel rigmoru melodias et metrorum consonatias que potius sunt ad aures demulcedas qz ad aios informandos. et ideo oifarie cotepneda. de tali predicatione dicit propheta. Caupones vestri miscent aquam vino in illa predicatione est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodamo effeminatia ponutur. Secudo predicatio no debet splendere fabulis uerbor purpuramentis colorum nec minus ex aguib9 vbis debet esse deiecta. sed medium tenuere beati. qz si nimijs esset colorib9 picturata videret nimio studio esse excogitata et potius elaborata ad sonore hominu quā ad utilitate proximorum. et ita minus moueret aios auditorum qui sic predicant phariseis copantur qui apliabant fimbrias et dilatabat filaterna sua. M. xxiij. Talis ei pdicatio superstitiosa pot dici no cotepneda sz sustinenda. Un aplus ait ad philippen. primo. Quacuqz occasione xps predicatur in hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio non debet in predicatone euangelica iterseri falsa ad maiorem xpiane religionis laude. qz non min9 irascitur xpus de falsa laude qz de negata veritate. Talis autem predicatio hereticorum solet esse que uera pponut et consequenter falsa concludunt. de quibus dicit Trenor. iiij. Lamee denudauerut mamas lactauerut catulos suos. lamee virgineas hnt facies sed pedes equinos. pedes equini vngulas non findunt sed firmiter se terre infigut. Per lameas intelliguntur heretici qui pponunt facie virginis sed concludunt aculeu scorpionis. Primo eni ponunt vera consequenter assumunt falsa: pedes uero habet equinos quia affectus mentis in dei dilectione et proximi non diuidunt sed omnes affectus terrenis delectationibus ifigut talis pdicatio oino abiicieda est et oino est pniciosa. Secudo qualificatur pdicatio euangelica trib9 alijs coditionib9 affirmatis. Pria est ut initiu sit ab auctoritate theologie tanquā a sui pprio fundameto maxie ab euagelijs psalmis pauli eplis et libris salomonis. qz in istis spaliter resultat moralis istructio si ergo fudametu predicatonis quis poneret dicta phor vel p cardica puerbia q in vsu coi habet potius talis predicatio esset ridiculosa qz euangelica. nec debet predicator petere thema cu pulpitu ascendit a populo sicut vidi de quoda cu talis mod9 magis videat pretedere ostetatione quā edificatione lz credere illu ex simplicitate facere: et deinde supto themate si fuerit necesse d libris sacre pagine sumede sunt auctoritates ad ppositu utiles et pot inserere dicta gentiliu vera sicut et paulus in eplis suis aliqn phor auctoritates interserit. quia tunc accipiant ab eis tanquā ab iniustis possessoribus et dz cauere qz fudametu sue pdicationis non sit pposito nimis obscura uel difficilis pposita ne auditores eā fastidiāt et ita minus attente audiat. Secuda coditio affirmatiua est qz habeat in sententijs pod9 ut virtute sententiaru aios auditor emolliat ad lacrimas moueat. excitet mete. pariat cotritione compluat doctrinis. intonet minis blandiat pmissis. et ita tota tedat ad vtilitatem pximoru. Et sunt pdicatois tres spes vna que est verbo de qua. Marc: vlti: predicate euangeliu oi creature. alia scripto vnd aplus dicit se predicasse corintheis qn eis eplas scribit. alia est in facto. vnde dicit gre. omnis cristi actio nostra est instructio. sed illa est perfectissima vbi ad minus occurrunt duo. s. doctrina et opus. exeplo cristi q cepit facere et docere actuu primo. hec eni comuit faciunt pondus predicationis. quia cuius vita despicitur restat vt eius predicatio contemnatur. Item confirmat predicationem operum perfectabilitas et exemplorum vir/

tuositas. quia qui fecerit et docuerit hic magnus uocabit in regno celorum. Math. v. Hec est enim lex predicatorum ut impleat quod docet. cum turpe sit doctori si culpa redarguit ipsum ut catho ait. Tercia cōditio p̄dicatōis affirmatiua est ꝙ sit breuis vnde ad corinth. xiiij. dicit aplus. In ecclesia volo quinqꝫ verba magis loqui. i. pauca sensu meo. i. ut intelligā et ab alijs intelligar et sic eos instruam ꝙ. x. milia verborū in lingua. i. ꝙ maximam verborū copiā sine huiusmodi itellectu. Sciēdū autem ꝙ aplus specialiter se dicat hic uelle loqui quinqꝫ uerba qꝛ predicatores ecclesie debēt ānūciare quinqꝫ. s. credēda. agenda. uitāda timēda et sperāda. qꝛ p̄dicatio dꝫ eē de hijs que ptinēt ad fidē. et sic habetur primū. et de hijs que ptinēt ad mores et sic habēt alia quatuor. s. virtutes et vitia pena et gloria. Et qꝛ ista debēt predicari cū breuitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinqꝫ verba. i. pauca. Similē doctrinā tradit predicatorib⁹ pater noster seraphic⁹ francisc⁹ dicēs in regula. Monio quoqꝫ et exhortor fratres meos ut in predicatione quā faciunt sint examinata et casta eorū eloquia ad utilitatē et edificationē populi: ānūciāndo eis vitia et uirtutes penā et gloriā cum breuitate sermonis qꝛ uerbū abbreuiatū fecit dn̄s super terrā. exēplū huius ponitur in libro de uita et morib⁹ aplorꝫ ubi dicitur ꝙ sermocīnatus est quidā corā alexandro et longū egit sermonē et tedio affect⁹: Alexāder dixit. n̄ ē laudabil' p̄dicatio q̄ iuxta predicātis vires asserit. sed iuxta possibilitatem audiētiū cōmēdabilis poti⁹ reputatur hoc ibi. Ex quib⁹ oībus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

Ꝙ etiam nolentibus audire prodest euangelica predicatio.

De tercio huius secūde cōsideratiōnis scꝫ cui p̄dest predicatio. Rn̄detur ꝙ euāgelica p̄dicatio nō solum prodest uolentib⁹ audire. sed etiā nolētib⁹ vnd' dicit apostol⁹ secūdo ad thimo. iiij p̄dica uerbū insta oportune iportūe argue obsecra increpa in oī paciētia et doctrina. Erit enim temp⁹ cū et sanā doctrinā nō sustinebūt ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros pruriētes auribus. et a ueritate quidē auditum auertent ad fabulas autē cōuertentur. Quod expōnēs nicola⁹ d' lira dicit sic. predica uerbū. s. euangelicū. insta. s. instant' facias hoc oportune. i. illis qui desiderant audire iportune. i. etiam illis qui accipiūt gratiose qꝛ aliquando est ibi profectus magnus sicut dicit. Aug⁹. de seipso audiente predicationem sancti Ambrosij et curiositate motus et non ex vtilitate. Cūqꝫ intēderem ꝙ pulchre diceret me inuito intrauit ꝙ verū dicebat. et sic cōuersus ad fidē multū profecit in ecclesia dei. Argue peccantes ex ignorantia. obsecra peccantes ex infirmitate ut abstineāt propter reuerentiam rei sacre scꝫ passionis eius in baptismate cōicate increpa uerbis duris peccantes ex certa malitia in omni paciētia ad repugnantes et doctrina ad recipientes ipsos diligenter instruendo. Et subditur ratio predicte monitiōis dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebūt: quasi dicat propter hoc instandum est doctrine veritatis quandiu sunt aliqui nolentes audire et antequā veniat tempus in quo sana doctrina nō sustinebitur sed secūdū sua desideria coaceruabunt sibi magistros loquentes sibi tātū modo placentia prurientes auribus: i. desiderantes audire ab istis doctoribus et a ueritate quidam. i. a doctoribus ueritatis auditum auertent reputantes eorꝫ doctrinā nimis durā. sicut iohis. vi. Dixerunt aliqui de sermone cristi durus est hic sermo et quis pōt eū audire. ad famulas autem conuertētur. i. ad doctrinam humanitus conuictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda et quibus prodest.

Qualis debet esse predicator.

Circa quartū et vltimum huius secunde considerationis uidendum est qualis debet esse p̄dicator. Ad hoc respondetur dupliciter. primo in generali. secundo in speciali. De primo dico ꝙ generaliter loquendo oportet ꝙ uerus predicator sit sanctus. qꝛ peccatori dixit de⁹. q̄[redacted] per [redacted] per [redacted] .xlix. predicatores enim sunt organum ueritatis et aliquando subtrahitur sermo pro culpa

p̄dicatoris aliq̄n ꝓ culpa auditoꝝ. ꝓut ait. greg. moꝝ. iiij. in fi. Tūc eni est sermo uiu⁹ et efficax cū est p̄dicatoris pura sanctitas et v̄tuosa perfectibilitas sicut fuit de beato: stephano. Act. vi. de quo dicit̄ q̄ nō poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur de quo habet̄ pulchꝝ exēplū. x. libro Ecclesiastice historie: vbi dicitur q̄ cū sancti p̄res cōuenissent ad cōsiliū. Nicenū et ibidē cēnt ph̄i et dialetici. quoꝝ unus cōflictum cum ep̄is mouebat in dialetica intātū q̄ fiebat ingēs spectaculū cōuenientib⁹ ad audiendū nec poterat philosophus concludi a quoq̄ aut constringi. tāta eni dicēdi arte obiectis q̄ōnibus occurrebat vt ubi maxie putaret̄ obstrictus uelut āguis lubric⁹ laberet̄: qd̄ videns quidā ex cōfessoribus vir simplex et nihil aliud sciens nisi ihesum et hunc crucifixum poposcit se posse cū ph̄o sermocinari qd̄ vidētes illi qui nouerant eius sīplicitatem noluerunt pati ne risui haberetur sancta simplicitas. Ille tamen perstitit mouēs sermonem ac dicens. In nomie ihū xp̄i philosophe audi que uera sunt. Deus unus est q̄ fecit omnia et creauit virtute verbi sui. hoc verbū et sapiā quam nos dicimus caro, factus est et filius natus est. et per passionem suam nos a morte liberauit et resurrectiōis sue nobis vitam eternam ꝓmisit quez expectam⁹ iudicem oīm. Credis ita philosophe. At ille. Velut nū q̄ ullū contradicendi sermonē didicisset ita obstupefactus uirtute uerboꝝ ac mutus ad oīa hec solū potuit responderi ita sibi videri nec aliquid posse eē magis verum. Cui senior. si hec ita credis surge et sequere me. et huius fidei signaculum suscipe Et conuersus philosophus ad homies ait Audite o uiri eruditi dū uerbis mecum res gestum est verba verbis opposui. et que dicebantur dicēdi arte subuerti. vbi uero pro verbis virtus ꝓcessit ex ore dicentis. nec resistere uerba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. et iō si quis vestrū potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̄m et seq̄tur hunc senē in quo locutus est deus. et ita philosophus xp̄ianus effectus est. et tandē gratulatus est se esse victum. Sanctitas ergo et uite perfectibilitas magis efficiunt in predicatore, utiliter predicet q̄ sic luminositas. ꝓpter quod ait dn̄s Esa. xxxv. Super montē excelsum ascēde tu qui euangelizas syon. i. super eminētiā vite ꝓut expōit. Gre. super Ezech. omel. x. et ideo dixit speculator Ezech. ca. iij. Speculatorem dedi te. Btūs autē Hiero. in epistola ad nepotianum monachum eleganter scribit qualis debeat esse predicator in sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse et rabolum garrulumq̄ꝫ sine ratione sꝫ mysterij peritū et sacramentoꝝ dei tui eruditissimum verba voluere et scelenitate dicendi apud īperitū vulgus admirationem sui facere indoctorum hominum est p̄ceptor quōdā meus Greḡ. nazanzenus rogatus a me vt exponeret quid sibi vellet in luca. Sabbato de vtero ꝓthopon elegāter lusit Docebo te inquiens in ecclesia vbi oī populo acclamante cogeris iuitus scire qd̄ nescis. aut si certe solus tacueris ab oīb⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q̄ vilez plebiculā et inductam cōitionez lingue uolubilitate decipere. que quicq̄d non intelligitur mirat̄. hec ille. Nūc descendo magis ī speciali qualis d̄beat esse p̄dicator uerbi diuini vbi quinq̄ꝫ sūt per ordinē declaranda Primū qualis debeat eē p̄dicator in hitu exteriori. Secūdū qualis debet esse predicator in conuersatione. Terciū qualis p̄dicator debet esse in predicatione. Quartū qual' in animo. Quintum qualis dꝫ esse predicator ī p̄mio. Ad primū dico q̄ predicator v̄bi diuini d̄bet esse in habitu exteriori camelus. i. dꝫ indui vestib⁹ paupimis et despectis in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo primus p̄dicator pn̄ie: Iohānes baptista tāq̄ forma et exēplā omnium p̄dicatorū qui venturi erāt sicut patet. Ma: iij. vbi dicitur. Erat iohānes indutus pilis camelorū qd̄ est uestimētū vile et asperum. q2 magis mouēt facta q̄ uerba in moralibus. et vita sancta q̄ eloquia cōposita. Attendat etiam predicator nō solū habitū ī iohāne sed et victū. s. locustas et lactucas siluestres agrestes. q2 debita dispositio predicatoris est mortificatio carnis vt sit subdita spiritui s̄m q̄ paulus dicit. i. Coꝝ. ix. Castigo corpus meū et in seruitutē redigo ne forte cū alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiam xp̄s incōparabilis predicator indutus fuit paupimis uestimentis q2 inquit ipse. Qui mollib⁹ uestiūtur in domibus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperū p̄triarcha noluit

fres suos apparere mu̅do dice̅s: et fres oe̅s vestime̅tis vilib⁹ induātur ut possint ea re/peciare de saccis et alijs pecijs cu̅ benedictione dei. Tales eni̅ pecie et repeciationes velut margarite fulgent in habitu fratru̅ minoru̅ ostende̅tes mu̅di co̅te̅ptu̅ in quo co̅de̅nant predicatores qui curiose mollibus vestiuntur specialiter mi̅ores. De secu̅do scʒ qualis debeat esse predicator in conuersatione. Respondeo ꝙ predicator euangelicus in sui ꝯuersatione dʒ ee̅ agnus ut possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei caue̅s sibi a peccato. et proximo a scandalo. studeat amare et amari blandum se et affabilem exhibere cu̅ oi̅ castitate nec semper sit inter turbas: sʒ aliq̅n recedat ab eis et uadat in desertum locum: exe̅plo xp̅i Mat. xiiij. vbi dicitur ꝙ cu̅ audisset ihesus mortem. s. iohānis ꝓpter doctrina̅ veritatis secessit inde in desertum locu̅. secessit no̅ timens mortem. sed ostendit ꝙ aliquando cedendu̅ sit malitie humane. et ut daret exemplum predicatoribus uerbi diuini aliquādo recedendi a turbis et redire ad locu̅ solitarium propter duo. ꝑrio ad recolligendum proprios defectus qui contrahuntur i̅ co̅uersatione cu̅ hoi̅bus. secu̅do ad uacādu̅ orationi ut ibi predicator hauriat ꝙ postea populis effundat. Debet etiam in sua ꝯuersatione fugere populi applausum sicut legimus de cristo. Marci. i. ꝙ cu̅ multa demo̅ia eijceret. et demonia clamare̅t et cetera. no̅ sinebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde surgens egressus abijt in desertum locum. In hoc dans exemplu̅ vt predicator es mirabilium diuinorum operator debeat fugere mundi applausum. veru̅tame̅ qꝛ non debet dimittere salutem animarum sequitur eam⁹ in proximos uicos et ciuitates. Circa tertiu̅ scʒ qualis debet esse predicator euangelicus in predicatione dico ꝙ debet esse martha et ignis: martha in sollicitudine. qꝛ predicator uerbi diuini retardans opus predicationis pro amicis carnalibꝰ uel terrenis negotijs ineptus est regno dei. Et ponitur exemplu̅ de arante et retro aspiciente. luce. viij. nemo mittens manum ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno dei. Secu̅do dʒ ee̅ ignis in feruore ut possit inflamare corda audientium exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. surrexit helyas quasi ignis et verbum eius quasi facula ardebat. quia vt dicit Bernardus. qui ardet. incendit. De quarto scʒ q̅lis ee̅ debeat ꝑdicator i̅ aio̅. Ru̅deo ꝙ ꝑdicator eua̅gelicus dʒ esse animo leo quia no̅ dʒ aduersitate frei. cogitās ꝙ e̅ missus sicut agnus inter lupos. Math. x. nec debʒ turbari si no̅ habeat te̅p⁹ ꝓcogitādi qd respo̅deat persecutoribus duplici de causa. primo qꝛ i̅ tali casu sufficit fide̅ co̅stanter co̅fiteri cora̅ ꝑsecutorib⁹ qd po̅t facere q̅lib̅ xp̅ian⁹ qua̅tu̅cu̅qʒ simplex. Sc̅do qꝛ hoi̅ib⁹ ꝺ ꝺo co̅fite̅tib⁹ sp̅us sc̅t⁹ no̅ deficit i̅ necessitate dicente saluatore. Mat. x. Cu̅ aute̅ trade̅t uos nolite cogitare q̅uo aut q̅d loquami̅. Dabitur ei vobis in illa hora q̅d loquimi̅. et pʒ ex ꝑdictis ꝙ no̅ loquitur hic crist⁹ de verbo predicationis sed cum fuerit traditi an̅ iudices qꝛ ꝑdicator verbi diuini ꝓcogitare dʒ. quo̅ debeat verbu̅ diuinu̅ predicare siue ꝓpo̅ere fm̅ ꝙ dicitur prouerbioꝝ. xvi. hois e̅ aim̅ ꝑparare et dei gubernare lingua̅ aliter temptaret deu̅ si neglige̅t ꝺ hoc co̅gitet dum tame̅ habeat te̅pus oportunum. Sic ergo aio leo i̅pterrit⁹ et no̅ turbat⁹ pone̅s ante oculos suos cu̅ peccata publica habuerit reprehendere illud verbu̅ iohānis baptiste. Non licʒ tibi hr̅e vxore̅ fris tui: et verbu̅ petri ad principes sacerdotu̅ obedire opʒ deo magis ꝙ hoi̅b⁹ et verbu̅ dei ad iheremia̅. Jeremie. i. Accinge lu̅bos tuos et surgere et loquere ad eos oia̅ q̅ ego precipio tibi ne formides a facie eoru̅. ego quippe dedi te hodie in ciuitate̅ munita̅ et in colu̅pnam ferrea̅ et in muru̅ ferreu̅ super omnem terram regibus iuda et pricipib⁹ ei⁹ et sacerdotib⁹ ei⁹ in oi̅ populo terre et bellabu̅t aduersu̅ te et non preualebunt quia ego tecum sum ait dominus vt liberante. Circa quitum scilicet qualis debeat esse predicator in premio. vtrum debeat attendere pro premio sui laboris temporale emolumentum. Respondeo ꝙ uer⁹ predicator euangelicus non debet attendere aliquid aliud nisi gloriam dei et salute̅ animarum. Sunt enim quidam qui finem sue predicationis constituunt mercedem terrenam horum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij ꝙ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporib⁹ quoniam sic conducu̅tur predicatores pro pecunia quaru̅dā bullaru̅ colligenda ac si essent operarij qui ut ad uineas excole̅das ꝯducu̅t i̅ platea vt ꝓ qualibet bulla qua̅ de

derunt recipiant tm̄.ut ex hac auaritia dis/solute sunt multe religiones in isto regno. Predicatio tn̄ illorū suscipienda ē et audiē da. vnde dn̄s de similibus predicatorib⁹ dicit Math.xxiij. Que dicunt facite que autē faciunt nolite facere dicunt enim et non faciunt. Sed de quo d̄bet viuere predicator euāgelicus. Rn̄deo q̄ predicatores sumpt⁹ debent habere a pp'lo cui predicāt. sicut ōn̄dit ap'lus prio corintheorū.ix. dupliciter. Prio auctoritate usus publici et rationabilis. secundo auctoritate diuine legis: Primū ōn̄dit sic dicens. Quis militat suis stipendijs vnquā. quasi dicat nullus. ymmo milites sumūt stipēdia a populo terre quā defēdūt Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius non edit. De gregū pastoribus dicit. Quis pascit gregē et de lacte gregis non manducat apostoli vero fuerūt milites contra hereticos insurgentes et i vinea dn̄i cultores et gregis domini pastores ppterea a populo eis sūpt⁹ dabāt. Secūdū pbat sic dicēs. Nūquid sm̄ hoiem dico .i. ex auctoritate cōsuetudis humane tm̄ sc3 q̄ p̄dicatores sūptus habere debeāt a populo quasi dicat ymmo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est eni deutero.xxv. Non alligabis os boui triturāti.i. p̄dicatori laboranti in area domini. Cōfirmat predicta ex precepto xp̄i quod dedit ap'lis qn̄ misit eos ad predicādū uerbū dei. Ma.x. dicēs Gratis accepistis.s. grām uobis collatā siue sit grā gratum faciēs siue grā gratis data. gratis date eodē modo sic accepistis p spūalibus eius actib⁹ vt p administratione sacramētorū et p̄dicatōe et similib⁹ n̄ d3 q̄cq̄ postulādo rapi q̄ precciū et sic tollit cupiditas p̄dicatorum male accipiendo. Tollit etia3 xp̄us cupiditatem p̄dicatorū i male possidendo ibidē dicēs. Nolite possidere auru3 neq3 argentū neq3 pecuniā in 3onis neq3 perā neq3 duas tūicas.i. vestes superfluas neq3 calciamēta sc3 integra q2 apostoli vtebāt sandalijs vt habet. Ma.vi. perque omnia dat intelligere q̄ p̄dicator euāgelicus d̄b3 esse absolutus a solicitudie mūdiali vel tēporali q2 tpalia i sui aquisicōne molestant et adhuc plus i sui possessiōe q2 sūt iā quasi mēbra icorporata ipsi habenti. et tō magis trahūt hois aiūm ad decordinatā dilec

tionē sui et q2 hoc suffocat uerbū dei. ideo n̄ debet eē in p̄dicatorib⁹ euāgelij. S3 attēdēdū q̄ xp̄us negauit p̄dicatorib⁹ cūtibus puiā virgā. Ma.x. et concessit eis. Ma.vi. q̄ videtur p̄trana. dicēdū q̄ v̄ga h̄ et ibi accipitur equiuoce. q2 Ma.x. v̄ga accipitur methaphorice. vnde sensus est non virgam .i. non innitamini subsidio tēporali. sicut corpus innititur baculo sustētāti. In marco accipitur v̄ga ad l'ram. cum dicatur q̄ nō portarent in uia nisi v̄gā tm̄ q2 doctores hebreo2 in signū doctrine portabant virgam in manu. quia cōsuetum erat apud iudeos puideri eis de uictu a populo quē docebāt. ideo xp̄s uoluit q̄ hoc sufficeret apostolis p sua puisione. per hoc eni ōn̄debat q̄ populus cui p̄dicabant debet eis puidere: et ideo seq̄tur dignus ē opari⁹ cibo suo. q2 de iure naturali et diuino et humano illi qui seruiunt cōitati in spūalibus et in diuino cultu et vera doctrina debēt a cōitate de temporalibus puideri dignus est ergo operarius.i. p̄dicator q̄ opat op⁹ dei ad utilitate3 populi cibo suo.i. victu conueniente. per qd̄ etiam intelligitur vestimētū et domicilium sine quibus nō uiuit decent genus humanū. Et ideo dicit apostol⁹ prio corithi.ix. q̄ dominus ordinauit hijs qui euangelium ānunciauit d̄ euangelio viuere. vbi dicit glosa predicatoribus ordinauit viuere de euangelio vt expeditiores sint ad predicandum uerbu3 dī quā licētiā dedit eis dn̄s qn̄ misit eos ad p̄dicādū dicēs. Ecce ego mitto vos et cetera. et paulopost. in quācūq3 domū intraueritis i eadē manete edētes et bibētes q̄ apd̄ illos sūt dign⁹ē eni opari⁹ mercede sua hec ibi. ve r⁹ p̄dicator euāgelic⁹ p p̄mio d3 expectare vitā eternā sicut eis pmittit a sapia infinita ecclesiastici.xxiiij. qui elucidant me uitā eternam habebunt veri predicatores sunt diuine sapientie pro salute hominum elucidatores. Debet etiam uerus predicator ex hoc officio vltra premium essentiale q̄ methaphorice dicitur corona expectare premium accidentale. non quodlibet sed illud quod correspondet siue debetur operi excellenti et priuilegiato sc3 martirio uirginitati predicationi. Et sic triplex distinguitur aureola sm̄ q̄ tres sūt hostes quos per pugnā vincim⁹ q̄ sūt caro mūd⁹ et demonia. Martires eni vincūt mundū et ita debetur eis prima

aureola quia vincūt hostes inferentes passi
ones ad cx̄. Virgines vincunt carnē et sic
eis debetur secūda aureola. quia superant
passiones in natas. et sicut est ista excellen-
tior victoria sic et excellentior aureola. Pre-
dicatores vincūt dyabolū et sic debetur eis
tertia aureola que pro tanto est excellētissia
q2 crudeliorē et fortiorē vincūt inimicū3 ex-
pellentes non solū de se sed etiā de cordib9
audientiū. nec etiā dicēdū est vt dicant qui
dā φ aureola predicatorum debetur prela-
tis solūmodo quibus cōpetit ex officio pre
dicare et docere. Sed quibuscūq3 qui licite
exercent actū istū Prelatis autē nō debetur
aureola hec quāuis habeant officiū predi-
cādi nisi actu predicēt q2 aureola non debe
tur auditui sed actui pugne secūdo illō apli
ij. Non coronabitur nisi q̄ legittie certauerit
Patet igitur ex predictis quid est predica-
tio. qualis dz esse et cui prodest ac qualis d
bet eē predicator euāgelicus. in quibus con
sistit armatura spūalis viri predicatoris cū
quibus ad pugnā pōt exire ipauidus cōtra
hostes ānūciando populo dei scelera eorū
et domui iacob peccata eorū.

De nobilitate et excellētia fidei catholice

Circa terciā et vltimā consideratio
nem huius primi libri que est de
excellentia et nobilitate fidei catho
lice in pticulari. in qua velud in speculo mū
dissimo milites xpi se intuētes optime et d
lectabiliter armari poterūt. Sex sunt articu-
li per ordinē declarandi. Primus est φ ihe
sus xpus est filius dei viui. Secūdus φ fi-
des xpi ē lege moysi antiquior. Tertius est
φ fides xpi est lege moysi stabilior. Quart9
est φ fides xpi est lege moysi nobilior. Qui
tus est φ fides xpi est lege moysi vtilior.
Sextus est φ lex moysi iā non est lex s3 ces-
sauit eē lex. Primus articulus est totius re-
ligionis xpiane fundamentū et ideo cū vo
co turri omenagij nostri fortalicij Reliq qn
q3 articuli sunt ad eius ornatum. Hūc ergo
cum sit principalior inimici tam iudeorum
q̄ sarracenorū timētes per eū deuici. vt eum
destruant corde et opere sapientes utrorūq3
ad hoc applicāt totū suū studiū. Verūtamē
lapides et sagitte suorū argumētorū ad eius
ppriā lucē amouēdā nō ascendūt adhuc tā
alte quātū nebula celo loco vbi est substan
tia solis existit altiore in mille et plurib9 gra-
dibus q̄ ascēdit nebula in aere Vn̄ quantū
pōt ignis vnius crucibili puissimi cōtra au
rū quod iā fuit multotiens appuratū trāse
undo per magnos ignes fornacis. tm̄ pos
sunt oia argumēta nō solū accepta ex oībus
scietijs humanitus acquisitis adinuentis s3
etiam accipiēdo dicta sacre scripture sicut se
pe faciūt iudei sarraceni et heretici cogitādo
ex eadē posse iuuari cōtra eandē. et iam sūt
vltra mille.cc.lx.āni. φ multi posuerūt oēs
vires suas ad destruēdā hanc altissimā tur-
rim siue hanc veritatem.s. φ ihūs xpus ē fi
lius dei viui certissime firmus fundata q̄
celum et terra et preciosior q̄ aurum in plu-
ribus fornacibus depuratum quod euiden
tissime declaratur testimonio quatuor exa-
minū publicorū super ea factorum

Primum examen.

Primū examē fuit factū per iude-
os quousq3 occiderunt xpm ihūm. ex quo d
derunt causam φ predicta veritas esset ma
gis fortificata. Est ergo hec veritas φ ihūs
cristus filius marie ē verus deus et ver9 ho
verus homo q2 ver9 filius marie verus deus
q2 verus filius dei. ver9 dico nō per gratiam
vel per verbū sed per suā naturā q2 sua na
tura essentia. substantia et vita est ipsam et
natura essētia substātia et vita dei. sicut q2
est ex eadem natura qua maria dicitur ver9
filius marie. hec veritas fuit totiens dispu-
tata et examinata φ securissime dico precio
siorem et puriorem esse q̄ aurum. quod per
plures magnos ignis fornaces transiuit Et
fuit primum examen personale inter ipsum
et sapientes legis iudeorum vltimis tribus
annis vite sue. quos expendit predicando
publice non solum in sinagogis iudeorum
in iherusalem et alijs ciuitatibus locis et ca
stellis sed etiam in cāpis et etiam de mari p
primēte cū multitudine gentiū in terra ut ac
cederet ad eum et hoc ratiōabiliter faciebāt
sc3 volentes ad eum accedere. ex quo quoti
enscunq3 aliquis accedebat et tangebat ve-
stimenta sua statim sanus erat quacunq3 in
firmitate detineretur. Disputando etiam cū
sapientioribus quorū studiū erat postquā
viderūt tantā multitudinem gētiū seq predi

cationes eiusdē obseruare si posset eū cape/
re in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc in
speciali studiū eorū erat obscurescere predi/
ctam ueritatē in cuius confessione est salus
omniū hominū. s. q esset filius dei viui.
Vñ cōtra ipsum arguebāt sicut hōies pui
intellectu attēdentes ad quatuor regulas p
quas reguntur homines fructus terre elem
ta et celi dicendo sibi. Ex quo hō erat. quō
se faciebat deum in quo blasphemabāt con
tra totā ptātē dei. qui cū possit oia facere. q
nō possit facere q ipse sit homo. ex quo esse
hoiez ē vna de excellētiorib⁹ reb⁹ p dū faci
Unde qr primo ē credere factū quē moduz
eius intelligere xps rñdit eis verū esse quod
ipse dicebat allegando quatuor testimonia
quorū neutrū iudei potuerūt negare. s. testi/
moniū dei patris qd dedit de suo filio. Te
stimoniū ioh. baptiste testimoniuz opm su
orū que faciebat. et testimoniū qd in multis
suis passibus dabat de eo scriptura vera et
reputata p iudeos vera et auctētica dicēdo
eis. q moyses esset acusator eorū qr si credi
dissēt suis lrīs crederēt ei ex quo ille dabant
testimōiū de illo. Et postquā tonēs vidrūt
se cōfusos in publico ante populū cui⁹ lau/
dē et honorē plusquā dei desiderabant non
potētes respōdere replicato q si solūmodo
erat fili⁹ dd quō dd vocauit eū dñm suum.
Ma. xxij. c. Ab illa die nūquā apli⁹ fuerūt
ausi iterrogare eū. s; vt liberarēt se a sua do
ctrina studiose ordinauerūt mortē suā sicut
p examiatione vltie sue doctrine dicēdo. q
si erat fili⁹ dei ipse liberaret eū d māib⁹ eoz
et sic dicebāt qñ erat in cruce. descende et cre
dim⁹ tibi. M. xxvij. et Mar. c. xv. cū tamē ei
leuius esset descendere de cruce quā resurge
re de sepulchro post mortē. Et pbauerunt
eorū posse nichil ualere si iā nō placuiss; qñ
eū apphēderūt qr nō posuerūt i eū man⁹ ni
si qñ ipse voluit. Interrogati eni per eū quē
quererēt et ipsi rñdētes q ihūm nazarenuz
qñ dixit ego sū abierūt retrorsū et ceciderunt
in terra. ioh. xviij. stupefacti siue attoniti
Et p secūda vice dedit eis licentiā q ipsum
solū caperēt. et nō aliquē suoz discipulozu
volendo in hoc iplere q ipi nolebāt atten/
dere sc; q ipe erat in lege sua in pphetis. et
ps. de eo scriptū. q oportebat eū primo pa
ti mortem ignominiosā et postea intrare in
gloriā suā quā mortē ipse recepit cū multa
hūilitate et obedientia. sciens q ei fuerit p
deū prez suū mādatū Vñ ad iplendū man
datū dei pris sui cōfessus est libere in iudi/
cio illud in quo ipsi itendebant cōdēpnare
eū sc; q erat fili⁹ dei viui et rex iudeoruz qs
duas cōfessiones fecit interrogatus qñ eis
defecerunt et erāt iudicata vana allegata cō
tra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat
per iudeos reputata blasphemia. et secūda
per gentiles erat reputata iniuria cesaris. qr
extra eius lege nullus debebat dici rex sine
suo mādato Quādo primā suā cōfessionez
fecit in cōsilio iudeoz ut nō intelligerent q
p mortem suam pibat doctrina sua audie/
runt ab eo Ammodo videbitis filium ho/
minis venientem in nubibus celi. Math.
xxvij. et Mar. xiiij. q fuerūt et sunt sui predi
catores. ppter qd ipsi bene sēserūt q ad ob
scurādū et ad ānichilandū doctrinā xpi ihū
parū pderat eis occidere magistrū plurib⁹
q per eū cōuersis ad suā doctrinā per pdica
tionē suorū discipulorū. et sic nō potuerunt
extinguere lucē de qua loquimur. s. q ihūs
filius marie est verus fili⁹ dei Item cōfess⁹
est libere in iudicio pilati locum cesaris tenē
tis secūdā veritatem. s. q erat rex iudeoruz
cuius confessione audita pilatus respōdit
q non inueniebat in eo causam mortis.
Certissime sciens q per iuidiā procurabant
mortem suā et quō cōfessus est se esse regez
q declarauit regnum suū nō esse d hoc mū
do. Et sic anteq daret sniam contra euz. cō
fitendo eū esse iustū et innocentem. Iudei
qui tm desiderabāt mortem suā publice se
obligauerunt q peccatū mortis sue esset su
per eos et super filios suos dicentes. San/
guis eius super nos et super filios nostros
Math. xxvij. hac obligatione et peccato exi
stente causa quādiu mundus durauerit exi
stentibus in eo iudeis et filijs eorū ira dei
semper erit super eos qui manifestissime vi
derunt q annullandam doctrinam ihesu
xpi nichil profuit mors per eos procurata
quando in puncto q dedit animam suam
in manib⁹ patris audierunt dici a centurio
ne qui executionem faciebat p pilato q ille
homo crucifixus vere erat fili⁹ di. vñ examē
mortis sue fortificauit plus doctrinam suā
q gentiles qui eum crucifixerunt confessi
sunt eum esse verum filium dei.

Secundum examen.

Non minus cōfirmata fuit p̄dicta veritas in secūdo examine post mortem suam quando iudei videntes q̄ xp̄iani sic cōuersi de iudeis sicut de gentibus attēdebāt pl⁹ ad doctrinam ihū q̄ moysi coniuncti ī multis consilijs et habitis plurimis consilij nū q̄ potuerūt tm̄ facere q̄ apostoli nō predicarent in eius nomine a quibus audierūt q̄ magis cōueniens erat obedire deo, qui eis mādauit p̄dicare quā hominibus mandātibus contrarium. et quō sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteret homines saluos fieri nisi in nomine ihū xp̄i. qd̄ ipsi non possent non manifestare ueritatem quā vidērāt. Act. v. et audierāt. et sic deuicti ratōibus apostolorū quos prio cognouerant homines ydeotas et laycos. Postq̄ p̄bauerunt q̄ non p̄ficiebāt in suis publicis mandatis. ordinauerunt vnā subtilem incooperatamq̄ telā que videbatur satis rōabilis qn̄ multi de suis maioribus receperūt ficte baptismū. moti ex hoc fine q̄ xp̄iani itelligerent q̄ ipsi habebāt bonū zelū et affectionem ad fidem xp̄i ihū Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptionis apostolos. qui desubtus siue per minerā factam ī muro intrauerūt in ecclesia ad p̄scrutandaz libertatē xp̄ianorū per doctrinā ihū xp̄i. liberatorum ō seruitute legis moysi cuius iugum ferre nō poterunt nec ipsi nec p̄res eorū Isti ergo ficti apostoli cū essent magis p̄hi magis rethorici magis litrati in lege et vltra sicut in consuetudine pharisecorum magnaz sanctitatē fingentes. facta sua diligentia cū maiori astucia qua potuerunt videntes. q̄ non curabāt xp̄iani de rationibus suis quibus arguebant per p̄hiam esse īpossibile. q̄ infinitū et finitum tp̄ale et eternū. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. et sic q̄ deus et hō nō poterat eē vna persona filius marie. plus credētes uerba xp̄i q̄ oia sua argumenta. vsi sunt alia astucia magis p̄fūda qn̄ uidendo q̄ exquo nō poterāt facere q̄ xp̄iani nō obseruarēt legem grē q̄ est euangelij lex. dicēdo q̄ lex data p moysem equa erat lex dī multū laborauerūt vt seruarent āhe cōiūctim siue insimul et aliquo tēpore tm̄ p̄ualuerūt q̄ multi etiā de maioribus xp̄ianis et rectoribus aliorū in parte eis cōsentiebāt nō p̄mcedendo abos qui p moysen defendebantur. et sic erant dātes exeplū gentib⁹ conuersis similia facere sicut si illud p eorū salute esset necessariū. Sed facta declaratione q̄ seruatio vnius legis p̄tradicit obseruationi alterius. et q̄ lex data p moysen qui erat seru⁹ dei nō pōt cōpari legi date per dn̄m suū. sed q̄ est ei subiecta et cum lex moysi esset figura. s̄m q̄ cū dei adiutorio ō darabitur in alio passu q̄ habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. p̄secutio iudeorū non potuit p̄ualere. qn̄ solūmō cū hac veritate q̄ filius marie est verus fili⁹ dei cessauerūt oia cōsilia minatōes incooperte p̄hibitiones et disputationes quib⁹ vsi sunt iudei p̄pter multa dāna. p̄pterea ex toto cōfusi, videntes q̄ cū rōe nō poterant preualere. vsi fuerāt vi sicut vtitur tirannus. qn̄ aliquis dat ei bonum consilium q̄ vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua uel expellit eum per vim Sic fecerunt iudei cuz apostolis. q̄ nolentes eos audire ī sinagogis suis licentiauerunt eos extra terram suaz. et sic patet veritas examiata q̄ postquā xp̄us ascendit ad celos iudei īsurrexerunt cōtra suos discipulos quos nō potentes cōuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis p̄pter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilibus.

Tercium examen.

Accessit huic examini aliud fortius examen et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̄i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differentia scilicet q̄ messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. sed qz interfecerant eum maiores eorum uidendo se damnatos si confiterentur q̄ ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quantum potuerunt faciendo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q̄ sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicunq̄ sint semp subiecti

existẽtes ei⁹ q̃ tenẽt dominiũ tp̃ale. et sicerunt
quãdiu mũdus durauerit in hoc ꝯtra totã
uolũtatẽ suã vꝗficato vbo quã vt occideret
xp̃m dixerũt an̄ pilatũ: ꝙ nõ haberet aliũ
regẽ nisi cesarẽ ip̄atorẽ ꝓ tẽpore regnãtẽ. et
cogitãtes ꝙ nõ audiẽdo discip̄los ihũ xp̄i
cessaret lux ueritatis: ꝯtra q̄ ut nõ intrarent
in eorũ domib⁹ clauserũt ianuas ꝓ ipso met
facto dederũt occasiõem ut ãplius p̄dicta
vitas splẽderet. qꝛ ipsi habitãdo ĩ toto mũ
do dispsi inter gẽtiles isti audiẽtes ꝙ erant
int̄ iudeos et ap̄los q̄õnes voluerunt scire
causã suarũ q̄õnũ. et sic audirẽt doctrinam
ihũ xp̄i quã nõ audierant si apostoli voluẽ
rãt p̄dicare in tẽplo suorũ deorũ. s̄m ꝙ in q̄
cũq3 domo ciuitate ꝓuicia uel regno nolũt
audire aliũ eẽ dñm suũ nisi illũ quẽ pro tali
ipi hñt. Iste fuit finis ꝑsecutionis iudeorũ
ꝙ veritas ꝑ ipsos cõtẽpta. fuit fortificata et
exaltata in multo maiori gradu. qm̄ multo
maior ꝑplus gẽtiliũ q̄ eẽt iudeorũ eam re
ceperũt de quo facto maiores eoꝝ scꝫ impa
tor et illi q̃ erãt de senatu romano displicue
rũt uidẽtes ꝙ illi qui efficiebãt̄ xp̄iani non
curabãt de sua ordinatione scꝫ q̄ nullus de
beret esse receptus pro d̃o sine su ▯ examine
et mãdato ex quo erãt gubernatores totius
mũdi. Manifestat̄ super hoc passu vnũ se/
cretũ et vitas facti qd̃ hõ intelligẽs qui scit
romanorũ historias. et qualiter icepit mul/
torũ deorũ adoratio ꝑ seipsum põt cogno/
scere. et hoc ẽ secretũ ꝙ nõ erat difficille pos
se habere cõsensũ a senatu romano ut ihũs
xp̄s recipet̄ in deũ s̄m ꝙ erãt illi multi quos
ipsi adorabãt ex quo multo maiores excel/
lentie fuerũt in eo q̄ in quocũq3 aliorũ. Sꝫ
gẽtiles regebãt̄ illis tp̄ib⁹ quãtũ spectat ad
adorationẽ suoꝝ deorũ duplici sñia suorũ
sapiẽtũ. Prima ꝙ null⁹ de⁹ deberet eẽ refu/
tatus. Scd̃a ꝙ s̄m qd̃ ille de⁹ uellet deberet
esse adorat⁹ et honorat⁹. et cũ esset doctrina
ihũ xp̄i. ꝙ erat vnus sol⁹ de⁹ et q̄ illum so/
lũ debebãt adorare et ei soli seruire viden/
tes ꝙ in hoc facerẽt ꝯtra id qd̃ tota vita sua
ipsi et sui ãtecessores habuerũt ꝓ fide quia
adorãdo ihũm xp̄m anullabat̄ seruitiũ oĩꝫ
deorũ suorũ. fecerũt ordinatiões et mãdata
ꝙ oẽs q̃ adorarẽt ihũm xp̄m ex quo repro/
babãt religionẽ deorũ suorũ ipso facto bo
na ipsorũ essent cõfiscata. et ipsi occiderent̄
crudelioribus et forcioribus q̃ possent ex
cogitari tormẽtis. quas ordinationes et le/
ges fecerãt ꝑ vim et nõ spontanee. qꝛ quan
to plures occidebãt xp̄ianos tãto amplius
amittebãt suũ dominiũ. soluẽtib⁹ cristianis
integre oĩa tributa et onera eis imposita ad
hoc expresse se sciẽtes obligatos scd̃m do/
ctrinã sancti pauli. faciẽdo etiã in rebus eis
mandatis fidele seruitiũ. Itẽ gẽtiles quia
sic plus faciebãt ad suã laudẽ et gloriam et
suorũ deoꝝ. multo ãplius voluerãt ꝙ deui
cti ꝑ disputatiões cõformauerãt se eis ado
rando quos ipsi pro dijs adorabãt. Sꝫ q̃
ꝓ ultimo remedio fecerũt leges mortis vi/
dendo manifeste ꝙ sui sapientes ph̄i. nec p̄
lati tẽplorũ deorũ suorũ et ydolorũ nõ po/
terant resistere nec cõtradicere rõibus et au/
ctoritatibus predicatis ꝑ discip̄los ihũ xp̄i
q̃b⁹ cũ dedit mãdatũ p̄dicãdi doctrinã suã
ꝓ singulari cõsolatiõe dixit eis ꝙ mittebat
eos sicut agnos inter lupos. et cũ isti nõ es/
sent nisi duodecim et septuaginta duo et sic
paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erãt
iudei atq3 gentiles taliter ꝙ sine cõparatio
ne aliciuius ꝯpoti scd̃m moꝝ loquẽdi erant
infiniti lupi. cũ tñ vnus lup⁹ sit sufficiens cõ
tra magna agnorũ multitudinẽ. Hec fuit vi
tas maximi miraculi ꝙ pauci agni victoriã
habuerũt de infinitis lupis. qñ tot⁹ mũdus
firmissime credidit verũ eẽ quod primo ha
bebat pro incredibili et s̄m suos sapientes
ph̄os ꝓ impossibili ꝙ ihũs cristus hõ qui
fuit mortalis et mortu⁹ resurrexit ꝑ se viuus
et ꝙ in fine mũdi hꝫ resuscitare oẽs mor/
tuos. et ꝙ nõ min⁹ ẽ admirabile ꝙ ista duo
incredibilia fuerũt a toto mũdo credita fir
miter per doctrinam duodecim hominum
scꝫ apostolorũ ihesu xp̄i quorum multe fuẽ
runt ydeote et piscatores. et sic crediderunt
sine donis temporalibus quia erãt paupe
rimi. crediderunt sine aliqua deceptione qꝛ
predicabant in publico. crediderunt sine ali
qua vi. quia non legitur de aliqua guerra
per eos facta vel procurata et ꝙ plus est
absq3 positione timoris aliciuius guerre su
per hoc factis principibus cristianis seruan
do doctrinam ihesu cristi suam legem esse
libertatis q̃ voluerit credere euangelio sal
uabitur qui uero non condempnabitur. et
sic durante uita apostolorum in toto mũdo
splẽduit et fructificauit doctrina ihũ cristi.
Et fuit hoc admirabile. ꝙ nõ obstãtib⁹ oi

bus persecutoribus vt cōiter om̄s ipsi rece-
perūt martiriū ꝯpletis dieb⁹ senectutis eoꝝ.
In quorū tēpore et ducētis sequētib⁹ ānis
paucos dicā. si dico centū mille xp̄ianos ꝑ
cōfessione veritatis quā tractam⁹ scȝ ihesuȝ
cristū filiū marie esse verū deum volūtarie
ipsimet se offerēdo cū magnis tormētis fue
rūt mortui. Etiā dicā paucū si dico vnū mi
lionē gentiliū vidēdo firmitatē martirū i di
cto tēpore recepisse baptismū et ꝯbustis suis
ydolis factos esse veros xp̄ianos ꝙ non so
lum accidit rome in grecia in ytalia in parti
bus occidentis sed etiā in toto mūdo impe
ratoribus illius tp̄is existentibus dn̄is totius
mundi. et si in aliquibus regionibus erant
diuersa dn̄ia ipsimet principes faciebāt con
tra xp̄ianos similes persecutiōes: Speciali-
ter de hoc sunt manifeste historie actoribus
earū mortuis. iam sunt elapsi mille anni ꝙ
de arabia et de persia qui sunt prima dn̄ia
habita persecutatores legis machometi fue-
runt ꝙ̄ plurimi gloriosi martires sancti quo
rum festiuitates vbicūq͂ sunt cristiani cele-
brat ecclesia. vn̄ multi principum et speciali
ter imperatorꝫ multi videntes ꝙ non dimi-
nuebant predictā sanctam veritatem: sed ꝙ
per sua tormenta eam fortificabāt multipli-
catis cōfitentibus tādem cessauerūt aliquo
tēpore executare suas ordinatiōes crudeles
et mandata in cristianis. Ista tertia perse-
cutio tirannorum fuit maximū examen ve-
ritatis quā ego predico et omēs sui fideles
scȝ ihesum filium marie esse verū filium dei
Istud tertiū examen in tanta confirmatiōe
profuit huic veritati ꝙ destructis templis
ydolorum fuerunt in toto mundo edificate
solemnes ecclesie. In quibus cum magnis
laudibus ymnis et singularibus cantibus
septem horis dici publice confitet̄ predicta
veritas. Cantoribus assignato salario de
publico sufficienti et multū honorabili spe-
cialiter in ecclesijs cathedralibus. et sic patȝ
tertiū examen. in quo explicatur vnum secre
tum ꝙ omnes principes mundi non potue
runt extinguere lucem predicte veritatis da
ta per eos mortem pluribus ꝙ̄ centuȝ mille
martiribus et ꝙ illo tempore fuerunt con-
uersi ad fidem plures: quam vnus milio
gentilium.

¶ Quartum examen.

Cum xp̄iani iam fuissent in pace et trā
quillitate ad fidem ꝯuersi et sic cessan
te persecutione gentiliū cōtra eos ex inter se
metip̄is natū est quartū examen ꝙ predictā
veritatē scȝ ihesum filiū marie esse verū deū
apurauit vsq͂ ad vltimū punctū. Hac perse
cutiōe existente periculosissima q̄ est inter eos
qui sunt eiusdem domus qn̄ plurimi mag̃
literati qui erant de principalibus ecclie pa
triarche. archiep̄i. episcopi. presbiteri. et dya
coni et nō minus laici. cū multis et magnis
argumentis noui et veteris testamēti quod
gentiles facere non poterāt q̄ nesciebāt nec
iudei allegabant contra xp̄ianos: ꝙ confitē
do predictā veritatē stabant in magno erro
re ex quo ipsa non approbat̄ per scripturam
eorū habita ꝑ sancta: ymmo allegabāt mul
tos passus eiusdē scd̄m ꝙ ipsi exponebant
qui videbantur contrariū dicere. quorū ra-
tiones et argumēta etiā multorū doctorum
catholicoruȝ in prophecia et methaphisica
fundatorum et in theologia perfectissimorꝫ
vt amplius predicta veritas apuraret̄ facta
habemus scripta in tanta habundantia ꝙ
omnia argumēta que fiunt per infideles cō
tra eandem faciunt paruissimū volumen et
paruam expensam. Sic ꝙ per apparentiaȝ
eorū dicta veritas ꝙ̄tum ad studiosos in le
ge dei sit nec in minima parte obscurata. ꝙ
per seipsum quilibet ꝙ̄tumcunq͂ infidelis
posset videre si vellet attendere etiam paruo
tempore cū pura intentione cognoscendi ve
ritatem et ea cognita amare eam et amādo
confirmando se illi et defendere eam. hoc di
cto in omnibus nationibus mundi et inter
omnes sapientes scientiarū existente appro
bato ꝙ multa reputantur falsa et adhuc im
possibilia que examinata diligenti studio
inueniuntur vera et multum necessaria et ꝑ
contrariū de alijs multis. Vn̄ quia circa ex
amen altissimarum veritatum delectantur
ꝙ̄ plurimum clarissimi intellectus hominū
et ex alia parte quo ad cognicionem veram
illarū multum prosunt voluntates pure et
clarant affectionate. et ꝙ̄to plus durat mū
dus propter nimiam continuationem exer-
citiorū veritates scientiarum plus declarā-
tur et cothidie apurantur. Et ideo examen
predicte veritatis scȝ ꝙ ihesus filius marie
est verus filius dei. sicut principale omniuȝ
in ecclesia dei durauit maiori tēpore ꝙ̄ tria
prima examia et durabit vsq͂ ad finē mūdi

Tunc in maiori fortitudine qñ illud qꝫ macbometus bestia q̃ ascẽdit de terra non fecit bestia q̃ ascẽdit de mari et extollet super oẽ qḋ dicit et bonorat sicut deus sedebit in tẽplo et ostẽdet se sicut si eẽt deus. Vñ studiũ buius bestie erit ad boc vt ponet oẽs vires suas qꝫ sit vt deus reputata. cõsequẽs est qꝫ faciet crudelissimã persecutionẽ cõtra oẽs cõfitentes qꝫ ibũs filius marie ẽ filius veri dei. et ipsemet deus. Sup qua veritate pro tẽpore illo quo plus vniuersaliter bec quarta persecutio durauit vt nõ preualeret. facta fuerũt multa ꝯsilia aliqua ꝑticularia aliqua gñalia. Itẽ multe cõuentiões aplazate ãte principes vel cõitates quibus babitis magnis disputationibus allegãtes ꝯtra predictam veritatẽ fuerũt ꝯfusi et dimiserunt errorem suũ. multi illorũ quos ipsi peruerterant et in fauorẽ suũ venerãt ad dicta cõsilia vel cõgregationes: et qꝛ aliqui pauci remanebãt: vel cũ fauore aliquoꝝ principum vel sicut ẽ ꝯdicio falsa ꝓbatarũ scienciarũ non gñaliter et in publico Sed nũc isti nũc illi predicãdo ad partẽ iterũ reuiuebãt sui errores. Et iõ in illis tꝑibus plus qꝫ in alijs ante nec post fuerũt qꝫplurima cõsilia. Hoc reputato pro sano remedio et singulari defensione fidei catbolice qꝫ veniat ad lucẽ et ostẽdat in publico quicquid cõtra eã dicit in abscõdito et nõ solũ buius veritatis de qua ad pñs loquimur ſ et cuiuscũqꝫ veritatis. ẽ bec sua propria condicio qꝫ qꝫto plus tractat et reuoluit tãto amplius lucet similis lapidi vere precioso qui qꝫto plus polit tanto plus lucet. Est etiã similis auro qꝫ si semel bñ apuratũ fuerit qꝫto pluries ponit in fornace ignis. tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Vñ sicut dicit dñs iobãnes de zegobia Arbieps Cesarieñ. in tractatu contra sarracenos vbi tangit predicta examina. Ego vidi multa examina multarũ veritatũ catbolicarum tẽpore meo et fui particeps in illis: Sed de illo quod magis publicũ est possum dare exẽpluz. Homo quidã cuiusdã magni dñij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euãgelij post babitas per eos aliquas magnas victorias contra fideles qñ venerũt ad cõsiliũ auditis suis disputationibus qꝫtum voluerunt dicere senserũt veritatẽ ꝑ tam forti suo cõtrario qꝫ amplius nõ eleuauerũt caput perdita tota sua elatione. Unde cũ nos sciamus certissime veritatez de qua loquimur trãsisse per tam multa. tã grandia. tã fortiatã notoria. et tam examia cõtinuata et qꝫ qꝫto plus de ea tractat et cõtra eam disputat vl' aliquid dr̃ tanto amplius inuenitur clarior purior et firmius fundata non possumus predictã veritatẽ abscondere dño ibu xp̃o cui seruire debemus fideles mãdãte discipulis suis qꝫ illud qḋ fuisset eis in secreto dictũ maifestarẽt in publico: et qḋ audissent in aure. i. in abscondito ꝑdicarent super tecta. quia qui incendit lucernam in domo sua non ponit eã sub modio vel sub lecto. sed sup candelabrũ in alto vt clare videant q̃ sunt in ea quicũqꝫ ingrediũtur in domo sua. Et sic magister veritatis et proprius loquã si dico magister qui ẽ ipsa veritas. postqꝫ fuit captus quãdo interrogauit eũ iudex de doctrina sua et de discipulis dixit. Ego palã locutus sum mundo. Ego semꝑ docui in synagoga et i tẽplo quo oẽs iudei cõuenerũt et in occulto locutus sum: Nihil: Interroga eos qui audierũt quid locutus sum ipis ecce bij sciunt quid dixerim ego. In istis verbis ostẽdit totã fiduciã sue innocentie qñ acceptabat cõtra se totũ mundũ in testimoniũ. sic etiaz qñ ascendit ad celos dedit mandata suis discipulis qꝫ darẽt testimoniũ de factis suis et dictis in iudea et iberusalez in samaria et vsqꝫ ad vltimum terre. i. vsqꝫ ad fines totius mundi et rationabiliter boc precepit rex quo receperat a patre suo in bereditatẽ dñationẽ totius mũdi et non solũ in boc babeat firmũ testimoniũ qꝫ deus pater ꝯstituit eũ beredem omnium suoꝝ faciendo caput et principiũ non solum omniuz bõim. sed etiã angelorum minoꝝ et maioruz qui sunt in celo. et consequenter omniuz dyaboloꝝ q̃ angelis sunt subiecti. Propterea ergo q̃ dicta sunt i bijs quatuor examinibus fideles xp̃iani predicant publice. et confitentur Hiesum xp̃m filium marie esse verũ filium dei.

¶ Quot fides xp̃i est lege moysi antiquior siue prior.

Secundus articulus ẽ. qꝫ fides christi ẽ lege moysi antiquior siue prior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda:

Primū ē φ Abrahā ante legē imo et ante circunsionē iustus fuit et nō fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Gen. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iusticiam Itē merito fidei fuit sibi facta repromissio et specialiter illa in semine tuo benedicentur omnes gentes. vt pz Gen. xxij. Sequit ergo ex his φ fides xpi fuit ipsa lege moysi tempore prior et q̄uis apostolus hoc specialiter pbet ad gal. iij. exēplo abrahe. tamen hoc idē pbat ad hebr. x. per plura exēpla sic patet ī abel. Enoch. Noe. Sara. Isaac. Jacob. Joseph: et Moyse. Isti eni et multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati. ut pz ibidē Secūdo notādū φ deus promisit abrahe īter cetera quatuor. Primo hereditatis successorem Secūdo hereditatis adeptionem Tercio seminis multiplicationē Quarto vniuerse gentis benedictionē. Et licet ad litteram ista quatuor et promissa fuerint de aliquo tēporali: principaliter tamē deus spiritualia intelligebat. Primo ergo pmisit sibi deus heredē. s. Isaac. gen. xv. Sed ī hoc principaliter promisit sibi xpm qui pro tanto heres Abrahe dicitur. qz ex eo ſm carnē descendens in eius regnauit regnat regnabit hereditate. Unde gabriel ait de xpo Regnabit in domo iacob ineternū. luce. i. Secūdo pmisit sibi hereditatem tpalē. s. hereditatem chanaā a fluuio egypti vsq ad fluuium eufratē. vbi supra non φ ipse vnq̄ illam possederit nisi in semine suo. Unde et semini suo dicebat. Et dabo tibi terrā hāc In hoc autē spiritualiter sibi pmittebatur spiritualis hereditas. s. vniuersa congregatio fidelium tā iudeorū q̄ gentilium. cuius ipse per fidē pater est. Promittebat etiā sibi hereditas glorie. qui propter fidem eius sinus abrahe nūcupatur. Tercio promisit ei seminis multiplicationem sicut stellas celi et sicut harenā maris. Gen. xxij. Boni q̄ ex ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xpiani q̄ sunt eius semē spūale et semen dei repromissum inq̄tum eius fidē imitantur. Sed mali qui ex eo descendūt per ismahelē et filios zethure et per Esau fuerunt sicci et steriles velut harena maris. sed precipue mali cristiani. qui si habent fidem abrahe nomine fidei. tamen eius operibus contradicunt.

Quarto promisit ei deus omnium gentium benedictionem. benedictionē quidem gratie in presenti et glorie in futuro. non φ per eum eēt dāda vel fienda hec benedictio sed per semen. nō per quodcūq semē sed p vnicum quod est xpus non enim in Isaac Jacob; vel Joseph vel Moyse. Dauid. vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari: in semine tuo benedicent omnes gentes Gen. xxij. quod declarat apostolus ad gal. iij. dicens. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius non dicit in seminibus quasi in multis sed quasi in vno. et semini tuo qui est cristus. Nota Abrahe cui deus non falleret propter eius fidelitatem et amicitiam dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones loquit ī plurali ppter promissiones supradictas. l' quia ſm glosam frequenter idem .i. eterna beatitudo est sibi promissa. et semini eius. i xpo. non φ ad cristū fieret pmissio sed quo ad eū pertinebat: qz per eum promittebatur danda benedictio. et φ illud semē sit crist? et non alius. notatur ex verbis scripture q̄ ē in semine tuo benedicent omnes gentes ñ solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis qđ faceret si de multis uellet intelligi sed dicit quasi in uno et semini tuo qui est cristus. Unđ de uno solo vult intelligi. et illud unum est xps. Si enim de multis uellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur et cetera. sed dixit ibi semini. volens de uno intelligi ppter quod dicit aplus. et semi tuo; Patet igitur φ cū promissio facta fuerit Abrahe merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit ad hebr. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem φ fides xpi promissi processit legem moysi. Et sic ex predicta scriptura. Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hunc florem pulcerrimum. s. φ fides christi est lege Moysi antiquior.

Qđ fides cristi est lege Moysi stabilior.

Ertius articulus est φ fides cristi est lege moysi stabilior. Ad cuius euidentiam duo sunt notāda Primū φ sicut dicit apostolus ubi supra a tempore facte promissionis Abrahe vsq ad tempus quo lex Moysi fuit data

fluxerunt anni .cccc. et .xxx. quos sic coputat, Rabanus sicut dicit magister in historijs Act. vij. Dicit enim Rabanus quod a tempore promissionis primo facte abrahe fluxerunt usque ad ingressum egypti anni .cc.xv. quod verum est. quia tempore future promissionis erat abraham .lxxv. annorum et ab illo tempore usque ad nativitatem Isaac fluxerunt .xxv. anni. et ab illo tempore usque ad nativitatem Isaac iacob fluxerunt .xl. anni et ab illo tempore usque ad ingressum Jacob in egyptum fluxerunt anni .lxxv. et inde ab ingressu Jacob usque ad mortem Joseph anni .lxxi. Deinde usque ad exitum filiorum israhel de egypto anni .cxliiij. et quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. et .xx. et sic sunt .ccc. xxx. anni. Et si dicatur contra apostolum id quod dicit dominus Abrahe Ge. xv. quod semen eius esset futurum peregrinum in terra non sua .cccc. annis Ideoque dicit Stephanus Actuum. vij. non faciendo mentionem de .xxx. annis dici potest quod scriptura non computat inimicitias. dicit etiam Augustinus quod hec computatio debet protendi usque ad mortem. Seon regem amorreorum. et Og regem basan. Secundo est notandum quod promissio facta Abrahe que fuit iuramento dei confirmata Gen. xxij. per memetipsum iuravi dicit dominus et cetera sequitur in semine tuo benedicentur omnes gentes terre. Et luc. i. Jusiurandum quod iuravit Abraham fuit dictum propter sui stabilitatem et firmitatem testamentum: Est enim testamentum scriptura auctentica et solida et talis fuit illa promissio. quia fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis. quod lex post data non evacuavit ipsam: sed potius semen promissum evacuavit legem. sicut declarabitur articulo: vi. de cessatione legis. Si enim lex evacuasset promissionem tunc hereditas glorie non esset ex promissione sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam Isaac. et Jacob fuerunt ante legem. tunc non haberent istam hereditatem cum tamen dicat cristus Ma. xxij. adducens illud Exo. iij. Ego sum deus abraham et deus Isaac et deus iacob non est deus mortuorum sed vivorum. Vivunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit xpus. M. viij. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient. et recumbent cum Abraham Isaac. et iacob in regno celorum. Ideo hec hereditas non est ex lege sed ex promissione que cum fuerit merito fidei cristo promissi. quia illam repromissionem habet iam abraham. et non habet eam ex lege. quia diu ante legem fuit mortuus. ergo habet eam per promissionem. ergo cum promissio fuerit facta et iurata ut predictum est merito fidei sequitur quod fides xpi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi cum illa sit evacuata per semen promissum hec omnia pulcerrime potuit paulus apostolus ad gal. iij. hoc autem dico vobis testamentum confirmatum a deo quod post .cccc. et .xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad evacuandam promissionem. nam si ex lege hereditas iam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donavit deus. quod sic explicatur. Hoc autem. i. promissionem Abrahe factam dico. i. affirmo testamentum confirmatum a deo et per iuramenta. quod scilicet testamentum post .ccc. xxx. annos: post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non evacuat quod quidam faceret si per eam daretur benedictio non ergo lex irritum facit predictum testamentum ad evacuandum. i: ut evacuet promissionem supple et Abrahe factam non igitur per legem benedictio est quia data est lex post multum tempus a promissione facta. que quidam promissio non dixit quod per leges esset promissio sed per semen. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraham non haberet eam quod est falsum. ut supra dictum propter quod dicit apostolus Lex non evacuat promissionem Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex evacuaret promissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione quod probat dicens. Abrahe autem donavit deus supple istam hereditatem per repromissionem Constat ei quod abraham iam habet eam. et non habet eam ex lege quia diu ante legem fuit mortuus. ergo habet eam per promissionem Ergo cum promissio fuerit facta merito fidei sequitur quod fides xpi promissus est summe stabilitatis et stabilior lege moysi Hec veritas tanquam una pulcerrima flos colligitur ex predictis verbis apostoli quasi ex quadam areola aromatum et propterea fideles xpiani confitentur fidem xpi stabilissimam et lege moysi stabiliorem.

De fides xpi est lege Moysi nobilior et perfectior

Quartus articulus est quod fides xpi est lege moysi nobilior et perfectior Ad cuius evidentiam quatuor sunt notanda. Primum quod quamvis lex moysi non sit effectiva iusticie nec meritoria benedictionis glorie

nō tamen frustra fuit data fuit eni data pro pter quatuor causas quas breuiter glo: tāgit prima ꝓpter peccati ꝓbibitōem vt saltem timore pene homines cessarēt transgredi vt hec tandē facerēt voluntate Secūda ꝓpter populi eruditōez et dispositōez vt scʒ ꝑ legē morbū suum agnoscerent de cuiꝰ ignorātia in lege nature conuictus erat vt scʒ populuʒ dei erudiens ipsū dignū faceret ab precipiēdū promissionē que est xp̄s. Tercia ꝓpter remedij flagitionē vt scʒ homo superbe in suis viribus fidēs precepta acciperet. in quibus deficiens factus ꝑuaricator liberatorē saluatorēq̄ʒ requireret. Data ē enim lex vt dicit Aug. ut ceruix superborū qui tātum sibi arrogabant vt liberū arbitrium sibi putarent ad iusticiā sufficere. quos cū lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicꝰ optaretur. Quarta ꝓpter futurorū significationē Legalia enim fuerunt quedā vmbra futurant est significās. quedāq̄ʒ figura futuram veritatem presignans vt infra videbitur.

Secūdo notādū q̄ lex fuit ordinata. id est ordinabiliter āgelorum ministerio data et bene ordinabiliterꝰ quia inter abraham et xp̄m. inter promissionem et semen. inter tēpus legis nature et tempus gratie, Magno enim consilio factū est vt nō statim post hominis casum veniret mediator. sed q̄ prio humanum genus cōuinceret de ignorātia tēpe legis nature que nec morbi nec medici claraʒ noticiam dabat. nec ad ista hō ex suis naturalibus attīgere ualebat. Demū conuinceretur de īpotentia legis scripte quā hō vtute ꝓpria seruare n̄ potuit. nec ipsa dabat adiutricē gratiā ad seruandū ut propter ista duo scʒ ignorātiā et īpotētiā cogeretur saluatorē petere. nec xp̄i aduentū superfluum iudicaret. Multiplicate sunt īfirmitates hominū contra quas nec per legē nature nec ꝑ legē Moysi se iuuare poterant ꝓpter qd̄ accelerauerūt ad medicū qui ueniēs tanq̄ alter samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē sacerdos et leuita. i. uetus lex et sacerdotiuʒ īmisericorditer pertrāsierāt. Luce. x. qui etiam tanq̄ alter heliseus coaptāt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eum. quē tamē eius puer cū suo baculo qui designabat legis duriciā nō potuit suscitare. iiij: Re. iiij. quiꝰ tanq̄ alter angelꝰ descendēs i piscinā nostre mortalitatis sanauit illū quē īuenit sibi fuciq̄ʒ ecclesie unitum Jo. v. Qui oīpotens sermo dei patris venit in mūdū dū oīa mediū silētiū tenerēt. Sap. xviij. Primū silētium fuit ante legē scriptā Secūdū sub lege. Terciū in gloria. Primū fuit ignorātia languoris. Secūdo desperatio curationis. Terciū adeptio sanitatis. an legē eni homo morbū suū nō cognoscebat. ideo silebat. nec remediuʒ querebat. Lex āt ostendit lāguidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silētium et receperūt egri petere remediū. Sed quia lex grauis erat nec auxilium cōferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silētiū secūdū. Et tūc oīpotens sermo patris venit in mūdū. Samaritanꝰ appropriauit ad vulneratū angelus magni consilij in piscina descendit. et heliseus ad suscitandum mortuū accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate pris ad patibulū crucis. et de sede pris ad officinā peccati. de lumine celi ad tenebras mūdi et inferni et ueniens locutus est pacē. dedit grām ꝓposuit misericordiam ꝓmisit ueniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remediū et accelerare ad medicū ꝑ quē vulnera sanarentur morbꝰ curaret. recepta vero sanitate et dōata imortalitatis felicitate. nihil vltra restabit petedū. et tūc erit terciū beatū silētiū ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data est lex. scʒ inter abraham et xp̄ʒ inter promissionem et semē ꝓmissuʒ inter tēpꝰ legis nature et tēpus legis grē. inter primū silētiū et terciū. Qn̄ ei data fuit lex cepit frāgi primū silētium ipsa autē manente fuit secūduʒ silētiū. et tūc ueniente medico ruptoq̄ʒ secundo silētio. tertium hoīes optauerūt. Tercio notandū ē q̄ qn̄ lex fuit data fuit posita in ptāte huius qui venturus erat uerus mediator vt staret q̄diu ipse vellet et qn̄ uellet cessaret. Ipse aūt uoluit q̄ cessaret qn̄ ipse venit et tamē verꝰ mediator fuit. Ex quo pʒ. ꝑ cōtra mediatorē faciunt qui legē cū euangelio obseruare volūt. Ex quo ulterius pʒ conclusio intēta. q̄ fides euāgelij siue xp̄i non solū est lege: moysi antiqor et stabilior. sed et ꝑfectior, quia ipsam euacuat. sicut illud qd̄ perfectū est euacuat qd̄ ex pte est. i. Cor. xiij Cū eni uenit mediator et legē euāgelicā statuit: voluit q̄ cessaret lex mosayca ꝓpter su

am imperfectionē. et hoc ipse facere potuit.
q2 in eius ptāte tanq̄ veri domini posita fu
it. Quarto notandū q̄ hic mediator non ē
vnius nature sed duplicis. Est eni gigas ge
mine substantie. s. diuine et humane Ipse
igitur cum sit deus et homo inter homines
et deū mediat Dū hoies qui a dō recessāte
p se recōciliat. ipse ut de⁹ oia creauit. s3 in q̄
tum de⁹ nō oia recreauit Et ip se in q̄tū de⁹
est cū patre et sancto spū vn⁹ de⁹. q2 nō sunt
plures dij sed unus deus Ex quo patet q̄
hic mediator non est federator uni⁹ ptis tm̄
sed duarū ptiū. s. dei et hois. et p3 ēt q̄ in q̄
tum de⁹ non ē pprie mediator inter deu3 et
hoies. sed in q̄tū hō. In q̄tū eni deus non
est medius sed equalis deo pri. Itē iste me
diator non est arbiter unius populi s3 duo/
rum. s. iudeorum et gentiliū quos tanq̄ du
os parietes ecclesie in se angulari lapide co
pulauerit utriusq3 ppli euacuans ritum. ad
Ephe. ij. et. i. Pe. ij. ergo qui obseruant le/
galia xpm non ut mediatorem recipiunt q2
ipsum videntur asserere mediatorem tm̄ iud
eorum quod esse non potest. quia mediator
non est nisi duorū populoru3. Ergo qui ex
ergo circūcisione uel preputio ad fidem con
uersi sunt maneāt sicut sunt. nec curēt circun/
cisi de preputio nec preputiati de circūcisiōe
quia ut dicitur ad gall. vlti. In uero media
tore ihū xpo neq3 circūcisio aliquid val3 ne
q3 preputium s3 noua creatura. Hec quatu/
or notabilia patēt ex intentiōe apl'i ad gal.
vbi supra vbi sic dicit. Quid igitur lex ppt
transgressionē posita ē. donec ueniret semen
cui pmiserat ordinata per angelos in manū
mediatoris. mediator autē unius nō est. de
us autem vn⁹ ē q̄ lr̄a breuiter sic exponitur.
Quid igitur lex. i. ad quid pdest. ex quo sic
dictū ē in precedenti articulo nō euacuat p/
missiōe3 nec est ex ipsa hereditas. Rn̄d3 ap
postolus q̄ inter cetera ad que pdest ppter
transgressores supple puniēdos et flagellā
dos posita ē q̄ supple stare debuit donec ve
niret semē. i. xps. cui. i. p quē pmiserat sup/
ple deus uel s̄m glo. cui. i. de quo dādā oi/
bus gentibus nō solū iudeis grē et glie be/
nedictiōe3. lex dico ordinata. i. ordinabiliter
data eo modo quo dictū est per angelos. i.
ad litterā p ministeriū āgelorū q̄ i psona di
apparebāt moysi et ei loquebāt uel per āge
los. dicit glo. i. p Moysen et aaron q̄ tanq̄
angeli erant ydonei dei ministri. Lex dico
posita et ordinabiliter data in manu. i. i po
testate et volūtate mediatoris. i. huius qui i
ter deum et homines et angelos inter duos
populos. s. iudaicū et gētilē erat uētur⁹ me/
diator posita dico et ordinata fuit i manu
mediatoris. vt vid達l3 staret q̄ diu ipe vellet
et qñ uellet cessaret voluit autem q̄ cessaret
qñ uenit. et qñ inter deū et homines inter gē
tiles et iudeos uerus mediator fuit. et dico
q̄ mediator fuit inter deum et homines et i
ter diuersorū ritū hoies. qd̄ q̄dē ē necessa/
rium q2 sequitur mediator unius non ē nec
arbiter vnius tm̄ sed duorū. s. di et hominis
s3 nō uni⁹ ppli tm̄ sed duo2 ut dictū ē q̄uis
aūt iste mediator in q̄tū hō mediator sit du
orū in q̄tū tn̄ de⁹ ē un⁹ cū pre et spū scō. q2 vt
dicit. Deute. vi. De⁹ aūt unus ē. vel posset
hic dici s̄m glo. q̄ dicit hic mediator inter d
um et hoies. et inter hoies et hoies. nō iter
deū et deū. q2 non sunt plures dij. sed deus
inquit unus est. Ex predictis oibus quasi
ex quadā arcola apl's intēdit elicere tres cō/
clusiones. Prima ē q̄ i aduētu mediatoris
fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua
fuit posita. et in sua omnimoda ptāte sic di
ctū est. Scd̄a cōclusio ē q̄ qui cū euangelio
obseruant legalia contra mediatorem faci/
unt qui in aduētu suo legē adipleuit dādo
sibi finē imo nec ipsū ut mediatorē recipiūt
q2 facto suo videntur astruere ipsū non esse
arbitrum nec federatorē nisi tm̄ iudeo2. ter/
tia conclusio est q̄ fides xpi est omino per/
fectior uel nobilior lege moysi.

Quod fides xpi est lege moysi utilior

Quintus articulus est q̄ fides ihū
xpi est lege moysi utilior hoc col
ligitur ex uerbis apl'i infra ca. su/
pradicto quasi ex quadā aromarij arcola.
vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus
pmissa dei. Absit Si enim data eēt lex que
posset viuificare uere ex lege eēt iustitia. sed
conclusit scriptura oia sub peccato. vt pmis
sio ex fide ihū xpi daretur credentibus. ad
Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primū ē q̄
p legē nū q̄ fuit uita anime cuius ratio se/
pe dicta est. quia eius sacramenta non affe/
rebant gratiam et sic non prestabant anime
uitam. Secundum est q̄ circuncisio nō fuit

ex lege sz ex patribus vt saluator dicit in Jo
banne Diu eni ante legē fuit circūcisio insti
tuta. qꝛ Gen̄. xvij. Dicēdū est etiā. ꝙ ex cir⸗
cūcisione nunꝙ̄ fuit perfecta vita. qꝛ nunꝙ̄
potuit introducere hoīes vbi ē ꝑfectio vite:
Unde Jacob dixit circūcisus, Gene. xxviij
Descendam in infernū lugēs filium meum
Et dauid circūcis⁹ dicit psal. xxvij. Assimi⸗
labor descendentib⁹ in lacū. Item per leges
moysi nunꝙ̄ fuit perfecta iusticia. Hec enī
dicit apl'us ad ro. iij: ex opib⁹ legis nō iusti
ficatur oīs caro. et illud ex ꝑio sequitur. si ei
per legē eēt uera vita: ac ꝑ hec et uera iusti⸗
cia que ducit ad regnū in quo est perfectō vi
te: ad Ro. iij: Justicia dei est per fidē ihesu
xp̄i super oēs q̄ credūt in eū. Est ergo fides
ihū xp̄i lege vtilior et ꝓpterea dicit aposto
lus: lex igitur aduers⁹ ꝓmissa dei. quasi di⸗
cat ex quo euacuata est qn̄ iplen⁹ cepit ꝓmis⸗
sio nūꝙ̄ aduersa ē diuie ꝓmissioni. Absit n̄
eni est inimica sed cōsentanea diuinis pro⸗
missis. Uerū ē tn̄ ꝙ fides cui⁹ merito fuit ꝓ
missio. ē vtilior et efficatior lege quod pro⸗
baē qꝛ lex nunꝙ̄ potuit viuificare nec iustifi
care: Si eni data eēt lex q̄ posset viuificare. i
vitā spūalē afferre. vere supple et nō oppia⸗
tiue: ex lege. i. ex operib⁹ legis eē. iusticia qō
tn̄ verū nō ē. Sed cōclusit scriptura. i. lex scri
pta cōclusit. i. clausa reliquit oīa. i. oēs ho⸗
mines tā iudeos ꝙ̄ gentiles sub peccato ne
minē ei a peccati carcere potuit expedire. vel
cōclusit. i: clausa demōstrauit eē: per legē ei
cognitio peccati ad ro. iij. que q̄dē prouidē
tia factū ē vt ꝓmissio vite. s. et iusticie et bn̄⸗
dictionis eterne ex fide ihū xp̄i n̄ ex lege sup
ple moysi. ꝓmissio dico: i. res ꝓmissa dareē
credentib⁹. supple in xp̄m pz igitur ex ꝑdic⸗
tis clarissime ꝙ fides ihū xp̄i est antiquior:
stabilior. nobilior: et multo vtilior lege mo
ysi. Et qꝛ tā altissime extolliē fides ihū xp̄i
supra legē moysi. Multū debēt credere xp̄i⸗
ani filij ecclesie de fidei susceptione. multū⸗
ꝙ debēt animari ad fidei ꝓmissionē, et ad
fidem per opera. ꝓbationē et ꝑfectionē ac ō
fensionē. cū ex eadē excellētior sit religio xp̄i
ana omni alia gente totius vniuersi. quod
ꝓpter catholicorū consolationē ex trib⁹ intē
do declarare. Primo ex pte' pris et matris: O
fidelis xp̄iane pater tu⁹ est ihūs xp̄us. sicut
ex ꝓprietatibus veri patris declaratur. Sūt
eni veri patris cōditiones. Quarū prima ē

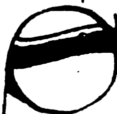
ꝙ pater naturaliter appetit filios generare:
desiderat eni speciē multiplicare in filijs.
Un̄ aristo. ij. de aīa tractās de virtute gene
ratiua dicit Naturalissimū ē oī nature viuē
ti generare sibi simile sequiē. vt eē diuiorū i
mortale ꝑticipemus. Sic xp̄s nō appetit in
fide sua spūaliter generare. vt eē dei imorta
le ꝑticipem⁹ Et iō dedit eis ptātē filios dei
fieri his qui credūt in noīe eius. Job. i: i. in
re nominis eius. Quo ordine filij dei fiāt
et quō hec generatio nobilissima distingua
tur a carnali subdit q̄ nō ex sanguib⁹. s. femi
ne quasi materie. et viri quasi formatiui In
quo humanā generationē ꝯm materiā et se
cūdū modū generādi miserā ostēdit. Sz ex
deo nati sūt: ecce generatio et natiuitas spiri
tualis. Ut aūt secure credam⁹ hāc excellētiā
scz hominē nasci ex deo: subdit deū nasci ex
hoīe Ex hac eni susceptione ifirmitatis sa⸗
natur nr̄a ifirmitas vt possim⁹ dij vel filij di
fieri. et hoc est. Et uerbū: caro factū ē. qō su⸗
perius erat inferius descendit. Quid ergo
mirū si qō ifer⁹ erat in id qō super⁹ erat a⸗
scendit qꝛ si de⁹ factus est homo: credi dz ꝙ
hō fiat de⁹ et si de⁹ hō vēit in mūdū ꝙ hō fa
ctus de⁹ ascēdat in celū hec oīa in glo. Se⸗
cūda cōditio ueri patris est ꝙ desiderat fili
os multiplicare ita et xp̄s desiderat nos ī fi
de multiplicare qꝛ vult oēs hoīes saluos fi
eri. et in agnitionē ṽitatis. s. sue fidei venire
vt pz infra et. i. ad Thimo. ij. Sed hāc mul⸗
tiplicationē filiorū nō appetit ihūs ꝓpter ō
fectibilitatē sue nature. sicut est in puro hoīe
q̄ qꝛ nō pōt ꝑmanere in seipso cū sit corrup
tibilis desiderat ꝙ conseruet in suo filio et sic
ꝑpetueē generatio. Sed vult ihūs xp̄s paē
i hāc multiplicationē filiorū ꝓpter bonitatē
suā quā vult quātū in se ē cōicare oīb⁹ Ter
cia cōditio veri pris ē ꝙ̄ ad filiorū genera⸗
tionem transfundit de sua substātia suā na
turā specificā tn̄ nō minuit. Sic dei fili⁹ ihe⸗
sus xp̄us vt et nos filios dei faceret sine sui
diuine nature iminoratione scipsū nobis ō⸗
dit. Quarta conditio veri patris ē ꝙ filios
tenerrime diligit. vnde sepe sibipsi necessa⸗
ria subtrahit vt filios suos pascat. Sic xp̄s
vt dicit apl'us. ij. ad Cor. viij. cū eēt diues
factus est egenus ꝓpter nos. et maxime pa
ter illū filiū diligit quē sibi magis simile ꝯ
spicit. et in ipsum intuitū figere cōsueuit. qa
vbi amor vbi oculus. Sic xp̄s magis eum

diligit, qui ei per similitudinē grē mag ap
propinquat. Hic diligenter attēde ꝙ ꝗuis
generaliter oēs xpiani filij dei nominent ex
eo ꝙ credūt ihūm xpm eē uerū filiū dei sic
dictū est. illi tamē ꝓprie imo illi soli possūt
dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xps. hic est fi-
lius me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ cōplacuit.
Mat. iij. Isti sunt illi q̄ nō solū ore se cōfitē
tur xpianos. Sʒ corde credūt et opib⁹ osten
dūt. De malis aūt xpianis quales inter ce-
teros. sunt illi qui obseruāt legalia cū euan
gelio cōquerit xps dicēs. Filios enutriui et
exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Isa. i. Qui
ei deberēt eē filij xpi sunt hostes cristi. Et sic
patet dignitas religōnis xpiane ex parte pa
tris qui est ihesus cristus deus et homo ha
bēs conditiones ueri patris. Ostenditur eti
am dignitas religiōis xpiane ex pte matris
Sed dicēs q̄ est ista mr̄ nr̄a. Rn̄det aplus
ꝙ illa q̄ sursū ē hierusalē ē mater nostra ad
gal. iiij. qd̄ vt intelligere valeam⁹ recitat Se
neca libro. iiij. declamationū. declamatiōe
ij. Secūda de quodā q̄ mortua vxore que i
ptu perierat stati duxit aliā. et puerū prime
misit ad alēdū ad villā quādā extra ciuita-
tē. et ex alia vxore statim aliū hūit quē misit
etiam ad villā eodē mō alendū cū primo.
Post multū vero tēporis redierūt pueri per
omia similes. Licʒ ei secūd⁹ eēt minoris eta-
tis ꝙ prim⁹ qꝛ forte vni⁹ anni. nihilominus
tn̄ tant⁹ erat secūd⁹ quāt⁹ erat prim⁹ sicut ml'-
totiēs accidit et forte vterqʒ pri͛zabat in cor
pore et facie. querēte aūt matre quis eorum
esset filius su⁹ noluit ei dicere pr̄. et ideo ipa
flente et filij uidētes mrēʒ suā nouercā flen
tē flebāt. et forte vterqʒ ipoꝝ timebat ne eēt
preuignus. quos pr̄ alloq̄r dicēs: Quid fle
tis o pueri nō oportʒ timere nouercā. lites sunt
inter me et vxorē nō īter uos. dimittatis eā
facere mecū qꝛ nō indicauit quis eēt fili⁹ su
us dubitās ꝙ si sciret nō hēret curā nisi de
filio suo et nō de filio alterius matris. Ita-
qʒ sic remanēte in dubio curā gerebat vtrius
qʒ equalē. Spūaliter ꝑ istū patrē intelligi-
mus xpm qui hʒ duos filios. vnū de matre
mortua i ptu. hec ē mala cōsciā que cōcepit
dolorē et pepit iniquitatē. psal. vij. que in ꝑ
tu morif Ge. xxxv. cū pturiēt Rachel ob
difficultatē ptus pidutaretur peperit filium
nomine benoym. q̄ in nostra lingua sōat pri
cipiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt ꝑ
turiētis. Alia vxor ē cōsciā bōa que hʒ filiū
scʒ iustū et bonū virū qui a deo in villa isti⁹
mūdi equaliter nutrif cum malo: Math. v.
Pluit super iustos et iniustos: et solē suum
oriri facit sup bonos et malos et ābo sunt
in ecclesia que ē nouerca maloꝝ et mar bo
noꝝ tn̄ ignorat quis sit suus fili⁹ vel preui-
gnus. q̄s sit iust⁹ vel iiust⁹ explicite in gratia
dei. qꝛ vt habef Eccl's. ix. Nemo scit vtrū a-
more vl' odio dign⁹ sit. plorat ante regē Sa
lomonē mar. iij. Regū. iij. vt filiū nō mor-
tuū in peccatis sed viuū i grā cognoscat. qd̄
pater noster ihūs xps occultat ne peccator
sine nutrice maneat et mr̄e. Rixāt filij quos
pr̄ cōsolatur. qꝛ ꝓ maiori utilitate vtriusqʒ ꝑ
tis facit. qꝛ boni per admixtōem malorum
sunt in maiori merito. et mali cit⁹ possunt ꝯ
uerti. qꝛ fm̄ Aug. mal⁹ ideo viuit vt vel cor
rigaf: ul' ut per eū bon⁹ exerceaf. sic ergo ista
mater nostra ecclesia catholica equaliter i ꝑ
senti nos nutrit. et miro amore filios suos
amat dicēs. Isa. xlix. Nūq̄d obliuisci pōt
mater infantē suū vt nō misereaf filio vteri
sui. et si illa oblita fuerit. ego aūt nō obliui-
scar tui. Ecce ergo excellētiā nostram ex pte
matris. qꝛ non sum⁹ ancille filij sed libere.
ad gall. iiij. Hec mr̄ qn̄ erūt cōplete iniqta-
tes amorreoꝝ. vt Gen. xv. et augmētata vs
qʒ ad messē frumenta. vt Io. iiij. i. virtutes
bonoꝝ tūc manifeste cognoscet quis est fi-
li⁹ su⁹ legittim⁹. i. popul⁹ xpian⁹ qꝛ tūc sn̄ia-
bit ver⁹ Salomō. i. ihūs xps ostēdēdo ma
trē nostrā et filiū. Dicēs āgelis suis illd̄: iij.
Regū. iij. date huic infantē viuū. hec est eni
mater ei⁹ hec est que sursū ē iherusalē que est
mater nostra. et sic patet excellētia religiōis
xpiane ex pte patris et matris. Secūdo ostē
ditur dignitas religionis xpiane ex pte here
ditatis. qꝛ sibi debetur suprema hereditas:
cui nulla similis excogitari pōt. i. Cor. ij. et
Isa. lxiiij. ex quo arguif nobilitas heredis
hāc aūt hereditatem nobis insinuat. b. pau
lus ad Ro. viij. Si filij et heredes. heredes
quidē dei. i. visionis diuine in qua consistit
btitudo q̄ est stat⁹ oim bonoꝝ aggregatōne
ꝑfectus fm̄ boetiū li. iij. psa. ij. Coheredes
aūt xpi. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes
cum xpo cuius hereditas est eē gloriosum i
corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt
gloriosi cū eo in corpore et anima. nec volu
it pater noster xps ꝙ sua electa hitatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro su
per hac petrā edificabo ecclesiā meā. Math
xvi. qđ duplici ratione factū est. Prima vt
fieret distinctio inter iudeos et xp̄ianos Nō
enim videbatur rationabile. vt locus siue
habitatio christi vbi suos filios debet here
ditare noīe iudaico nominaret. Secūda rō
ē ꝓprietas vocabulorum. quia sicut syna-
goga grece aggregatio dicitur latine. Sic ec
clesia grece latine cōuocatio dicitur et quia
xp̄iani cōuocati sunt. ideo a cōuocatione ec
clesia dicta est. Congregatio enī est pecoꝝ
et bestiarū cōuocatio uero hominum et ꝫm
hoc iudeī et quecūq; alia hominū congrega
tio quales sunt sarraceni bestijs cōpāᵗ xp̄ia
ni vero hominibꝰ. Quanta ergo ē differen-
tia bestiarū ad hoīes tāta est iudeoꝝ et alio
rum īfideliū ad xp̄ianos qꝛ illi cōgregātur
illi conuocātur. vt notat btūs Isid. xi. ethi-
mol. In illa ergo celesti habitatione. scȝ ec-
clesia triūphāti hereditas illa beatifica po-
pulo dabitur xp̄iano. Et nota ꝙ gloria cele
stis que ē illa hereditas ex ꝓprietate natura
li nulli debetur nisi soli deo hominibꝰ autē
ex cōditione naturali debetur solum terra.
Gen̄ ij. formauit deus hominē de limo ter
re. qđ cōfirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū
celi domino. i. gl'a celi domino terrā autē đ
dit filijs hoīm. Si ergo gl'a ex cōditione na
turali nulli debetur nisi soli deo. quō ergo
populo xp̄iano datur ꝓ hereditate Rn̄deo
ꝙ ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eā ꝓ
misit alicui cū non possit mentiri nec falli. si
ꝓmisit certissime dabit. Modo videamꝰ cui
ꝓmisit populo illā nō iudeis cū nō possint
ostēdere in tota lege moysi ꝙ deꝰ eis ꝓmisit
gloriam paradisi. Nec agarenis quibꝰ ꝓmi
sit machometꝰ gloriā porcorū et asinorum.
vt videbitur. li. iiij. sȝ solis xp̄ianis deꝰ ꝓmi
sit gloriā suā. qđ pulcerrime declarat sanctꝰ.
Vincētꝰ in quodā sermōe ꝑ similitudinem
regis habētis vnicā filiā dilectissimā q̇ con
duxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissi
onē. alteri xij. aureos pluresq; pecunias: ter
cio vero ꝓmisit filiā cū regno si bene sibi s-
uiret. Modo queritur cui istoꝝ debeᵗ filia
regis. et quis poterit legittime eā petere cer-
tū ē ꝙ nec primꝰ nec secūdꝰ sȝ terciꝰ ex ꝓmis-
sione licet nō sit dignꝰ eā habere. tamē quia
sibi ex ꝓmisit pōt eā petere. Ita ī ꝓposito.
iste rex nobilis ē ille de quo Apo c. xix. Rex

regū et dn̄s dominantiū. et vocabiᵗ nomen
eiꝰ verbū dei. filia pulcra quā hȝ est gloria
celestis ita ē pulcra ꝫm Aug. ꝙ si ibi liceret
stare nisi vnius diei mora innumerabiles ā
ni huiꝰ vite pleni delitijs cōtēnerentur. Iste
rex cōduxit tres seruos. s. populos. Primo
populū iudaicum in exitu egypti et in mōte
synai Moyses fuit cursor et notariꝰ huiꝰ cō-
ductoris. et isti populo ꝓmisit ꝓmissionem
ecce quid dicit instrumētū si in preceptis me
is ābulaueritis: et mandata mea custodieri
tis dabo vobis et cetera. Leuit. xxvi. et Deu-
tro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio
bonorū tp̄aliū vide ibi. Qn̄ ergo iudeꝰ mo-
ritur lȝ seruauerit legem Moysi totaliter. et
vixerit in illa sanctissime si dici pōt non pōt
a deo petere gloriā paradisi. qꝛ responderet
sibi deꝰ. O miser tu petis filiā meā. et nun-
quid nō solui iā tibi qđ ꝓmisi. et sic cōseq̄n
ter proijatur iudeus in infernū. Tercio con
duxit agarenorū. Et licet vnꝰ agarenꝰ vixe-
rit hic beatissime. et fuit misericors. castꝰ et
cetera non poterit in morte sua petere filiam
summi regis. Videamꝰ pactū ꝙ fecit deꝰ cū
eis. Ipsi enim descendunt ab abraham per
Ismahelē filiū eius. et ideo dicūtur Isma-
helite et per Agar āncillā. ideo dicūtur agare
ni Iudei vō descēdūt ab Abrahā ꝑ saraȝ.
ideo debēt dici saraceni. Ismaheli patri Is
mahelitarū promisit deus dicens abrahe:
Super hismahel q̄ȝ audiui te. Ecce benedi-
cam ei et augebo eum valde. xij. duces gene
rabit. ecce. xij floreni et faciem illum crescer̄
in gentē magnam. Ge. xvij. Ista promissio
est iam impleta. vt pȝ. Ge. xxvi. vbi nominā
tur illi. xij. duces Quādo ergo ille agarenus
moritur si voluerit petere gloriā paradisi re-
spondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in in
fernum Modo videamus quid promisit po
pulo cristiano non bona temporalia imo di
cit ꝙ despiciamꝰ illa. et vult ꝙ habeamꝰ hic
labores infirmitates et miserias. Sed si be
ne seruiuimus sibi promittit nobis dare fi-
liam suam cum regno suo quatuor euange
liste quasi quatuor notarij fecerunt de ista ꝓ
missione instrumentum. Testes sunt. xij. ap
postoli. et. lxxij. discipuli ecce clausula istru-
menti. Quicūq; fecerit voluntatem prīs mei
qui in celis est ipse intrabit in regnū celoꝝ
Mat. vij. et ideo quando xp̄ianus vixit se-
cundum voluntatem dei ī patiā et bōa vita

moritur. Dicit sibi xps: quid vis respondet. Domine ego seruiui vobis vellem hereditatem quã mihi pmisistis. Respice instrumtum licet non sim dign' peto gloriã paradisi. tunc xpus dat promissum .s. gloriam suã. Ecce ergo qualiter nullus põt habere hereditatem glorie paradisi nisi solus populus xpianus qr istũ populũ elegit deus vt daret filiam suam cũ regno. vnde dicit Isa.li. Audite me qui sequimini quod iustũ est et q̃ritis dñm. Attẽdite ad petrã vnd excisi estis scz ad xpm a quo xpiani et cauernã laci d q̃ precisi estis. hec ẽ cauerna vulneris lateris. Attẽdite ad abrahã patrem vestrũ per fidẽ et ad sarã que peperit vos. quia ad vnũ vocaui eũ .s. ad pactũ promissionis filie et benedixi et multiplicaui eũ. Quarto ostendit dignitas xpiane religionis .s. eẽ filium dei et heredem ex angelico testimonio qr intelligens angelus predictam excellentiã non sustinuit a Johanne adorari. Apocal.xix. ait eni Johã. Cecidi ad pedes angeli vt adorarem eum et dixit mihi vide ne feceris. conseruus enim tuus sum et fratrum tuorũ habentium testimonium ihesu deum adora. Cecidit Johãnes ad pedes angeli vt adoraret eum, non tamẽ sicut creatura creatorez sed sicut seruus vehementer ac cũ seruili subiectione honorat dominum suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustiebat sic se ab homine adorari. quod tamen non sustinere hic. imo manifeste prohibere videtur propterea sequitur. et dixit mihi. vide ne feceris scz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum .i. tecum. et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini ihesu christi. Et ne credatur q respectu solius Johãnis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xpianis qui xpi sunt serui. ideo subdit. et fratrum tuorum habentium testimonium ihũ xpi .i. qui perfecto corde confitentur ac testificantur ihesum cristũ esse verum deum et dominum vniuersorũz atq; hominum redemptorem et saluatorez. Et ideo merito fideles xpiani cõfitentur ihesum xpm verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionẽ. qui tam charã matrẽ dedit eis et tam excellentẽ hereditatẽ pmisit et conseruos eorum angelos fecit. Et sic patet ex predictis .v. articulis excellẽtia fidei catholice ac etiam religionis xpiane. Qd lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est q lex moysi iã nõ ẽ lex. sz q cessauit esse lex. Hoc ẽt cedit ad ostendendũ maiorẽ excellẽtiã legis noue siue fidei cristiane vt ipsa sola iã dicat lex dei. In presenti articulo erũt quatuor pũcta principalia. Primũ erit oñdere quõ iudei iã non habẽt legẽ. Scd's erit oñdere qũo ppter argũtationẽ qua vtũtur iudei sp sunt in maiori ira dei et abhoĩatione. Tercius erit oñdere qũo oĩa in figura cõtingebãt illis. Quartus erit ostẽdere q̃cũq; erãt scripta de messia venturo impleta fuerunt i xpo ihũ saluatore nostro. ¶ Circa primũ pũctũ notandũ q ratõ fundamẽtalis quare iudei nõ habẽt aliquã legez et quare cessauit ea que primo dicebatur sua. et que erat lex dei quã nõ solũ licitũ erat non soluere sed ad obseruandã eã obligabant. et iam nõ sunt obligati ad seruãdũ imo obligãtur ad nõ seruandũz. qr cessauit esse lex dei pdita virtute que prio in ea erat q̃ ido pdita fuit. qr facta fuit mutatio i substãtia et natura veritatis quam significabat scriptura. qd declaratur septẽ passib'. Quorum prim' est q lex iudeorũ preter ea ad q̃ prio obligabantur ipsi et omnes alij homines per legem nature scriptã non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pgameni .ij. Cor.iij. sed vt homo nõ excusat ab ei' obseruatione scripta in cordib' vsq; ad illud tempus erãt certa mãdata per que regi debebãt vsq; ad aduẽtũ messie qr ad hec mandata ñ erãt obligati alij homines quorũz durante lege moysi multi fuerũt salui seruãdo legez nature sed fuerũt obligati iudei de quorum semine erat nasciturus messias quẽ audire debebant sicut moysen Deut.xviij. et i quo debebat eẽ bñdictio omniũ gentiũ. Gen.xij. que ẽt debebat dare testamẽtũ nouũ non simile testamento priori. Hiere.xxxi. Itẽ qui debebat esse dux et preceptor gentium ordinatus per deum qui eẽt lux earum. Esa.xlij. Secũd' passus depẽdens a primo est q lex moysi principaliter attendebat aduẽtũ messie rõne cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarẽ et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq; ad tempus correctionis posita et ordiata. ad hebre.ix. Item se

cit pro eis multa miracula. que et alia mul
ta non fecit nationibꝰ gentium. sed permi-
sit ꝙ regerentur gentes ꝑ suum liberum ar-
bitrium ſm ꝙ eis videretur. Tercius passꝰ ē
ꝙ qn̄ talem diuisionē fecit deus scꝫ iu. eorū
et gētilium habentem principium in persōa
abrahe duo fecit: primo obligauit se. secun-
do dedit signū principale. fuit obligatio ꝙ
deus fecit abrahe et alijs patribꝰ ꝙ de semi
ne eorū nascereť messias qui eos d̄ebat do
cere et dirigere eorū opera et eos redimeř et
in sua gratia exaltare super omnes gentes q̄
non crederent in eū. Secūdo vt esset notifi-
cata differentia huiꝰ populi peculiaris ab
omnibus alij que propria differentia esset
principaliter et staret i fide. ꝙ de semie abra
he d̄eberet nasci saluator mūdi quod alij po
puli exquo eis non erat dictū non credebāt
quia ad Romanos. x. fides est ex auditu
credendo id quod aliquis audit ꝓpter auc-
toritatem dicentis intelligendo ꝙ talis est
verax et potens facere quod dicit. Hec fides
cum sit virtus non corporis sed anime per
seipsam non apparens extra dedit deꝰ abra
he circuncisionem in signum ꝙ illi in quibꝰ
esset crederent aduentum messie sic ꝙ secun-
dum ꝙ res prius est q̄ signum eius. prius
intelligebatur esse fidem in populo iudeoꝝ
et consequenter circuncisio sicut signum fidei
secundum ꝙ legitur de abraham. Ge. xv. ꝙ
primo credidit misteriū et postea fuit ei da-
ta circuncisio signum iusticie magne fidei. qn̄
cōtra totā naturā credidit verbis dei Gene.
xviij. ꝙ sara haberet filium de cuius semie
nasceretur ille qui esset benedictio gentium
propter quod abraham dictus fuit pater n̄
solum iudeorum sed multarum gentium
Quartus passus est ꝙ ad significandū my-
steria grē pertinentia messie qn̄o habebat.
eos redimere sustinēdo mortē et dando eis
grām suā fuerūt ordinata sacrificia et mul
te ceremonie siue per moysen. siue per dauid
et Salomonē stabilite. Sed et de aduentu
messie et de tp̄e in quo haberet eē. et de ope-
ribus q̄ haberet facere et de alijs rebus que
in tempore debebant accidere non solū mo
yses sed etiam oēs prophete locuti sunt ex
pte dei. ¶ Quintus passus ex precedentibꝰ
pendens est ꝙ circuncisio et lex moysi erat si
cut vnum instrumentum obligationis iter
deū et iudeos expresse continens ꝙ deꝰ ha-
bebat implere. et illud quod iudei interea
habebant facere videlicet illud quod ante
legem faciebant Abrahā. Isaac et Jacob
et alij patres sui circuncidere se et filios suos
in signum ꝙ de genere iudeorum messias
haberet eē. Itē et facere sacrificia et ceremo-
nias significātes mysteria messie ꝑtinentia et
ꝙ oēs essēt in spe sui aduentꝰ dispositi ad
recipiēdū suā doctrinā et sua mādata. et sic
fecerūt se dignos ad recipiendū grām quaꝫ
eis habebat dare. sextus passꝰ ē ꝙ ſm ea q̄
dctā sūt lex moysi an̄ aduētū messie erat vna
obligatō plēa et vacua plēa figura et vacua
res eiꝰ plēa ꝓmissiōe et vacua ꝓmisso qꝛ deꝰ
ꝓmiserat et nōdū ipleuerat ſꝫ h̄ebat iplere ꝑ
eū ꝓmissū i aduētu messie et i signū ꝙ illud
h̄ebat iplere sicut dictū ē dedit eis circūcisio
nē et alias cerimonias et sacrificia i legē spe
cificata q̄ oīa exquo erāt mādata seruari sic
signa et figuras illiꝰ qđ h̄ebat eē in aduētu
messie erāt ordinata vt fierēt tp̄e certo ergo
āteq̄ ipleret p̄dictū tp̄s erat i lege virtꝰ obli
gatio facta durās vsq̄ ꝓmissū eēt ipletum.
Vn̄ qꝛ lex erat vacua et plena reqrebat iple
ri illo quo erat vacua et euacuari illo quo e-
rat plena. ſm q̄ ē qđcūq̄ instrm̄ obligatōis
ꝑ qđ aliqs ꝓmittit alteri dare ei vel facere a-
liquod magnū quid talis obligatio ante q̄
impleat promissum est plena et vacua. va-
cua quia non est adhuc datum uel factum
quod promissum est plena spe et virtute qꝛ
talis obligatio dat ius illi cui facta est vt
possit petere et compellere promittētē vt ad
minus cōqueri de eo si in tp̄e qđ assignauit
nō impleuit promissum. ita ꝙ q̄tū ē vacua
promissio tantam est plena spe et veritate et
iure ad petēdum et requirendum obligatuꝫ
vt impleat promissum. Septimꝰ passus est
ꝙ predictis intellectis quicūq̄ potest per se
ipsum cognoscere ꝙ si talis obligatio est ve
ra ꝙ substantia et natura veritatis dato ꝙ
notificetur per scripturam non est in eo qđ ē
intus sed quod principalius est in eo quod
est extra scilicet in actu qui transit quo vnus
se obligauit alteri et in actu futuro qui ē ad
ipleri promissum: q̄tum ad primum actuꝫ
non potest haberi mutatio. quia nec deꝰ cuꝫ
tota sua potestate potest facere quod preteri
tum sit non preteritum. licet potuit facere ꝙ
non transiret. Sed exquo non transiuit et iā
in se ē nihil et ꝙ nō transierit etiam est nihil

Dicere q deus pōt facere q preteritū nō sit preteritum ē tātū sicut dicere q de⁹ ex nihilo facit nihil quod nullū ē possibile. nec pt intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. ¶ Et ideo exquo actus primus obligationis iaz transiuit et ille non potest mutari q̄tum ad talem actum obligatio semper esset uera Sed q2 talis actus fit principaliter propter id quod futurum est. qđ est adipleri promissum si obligatio ē vera vel non attendit ad secūdum quod est finis ipsius videlicet si ē impletum vel non quod fuit promissum q2 in q̄tum non fuerit impletum quia substantia et natura obligationis nō est mutata lz transiuerit tēp⁹ semp manet obligatio ī sua veritate et firmitate. immo plus firmat q̄nto āplius transit de tempore in quo debebat impleri promissum exquo illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure et virtute ad illud petēdū. Non sic certissime ē q̄n realiter fuit solutum promissum. q2 stati ipso facto scriptura obligationis cessat esse vera quia iam est mutata substātia et natura veritatis impleto quod in ea primo erat uacuum et euacuato illo quo primo erat plena: Primo enim erat plena iur et virtute ad petendū pmissum et ad faciendum res ordinatas quousqz esset solutum debitum. sz quando est solutū promissum scz qđ postq̄ est solutum non pōt iuste petere sicut primo sic non pōt facere res ordinatas seruari quousqz sit solutum debitum ¶ Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: q2 impletum fuit quod in ea erat uacuū non potentibus stare istis duobus simul. s. q vera obligatio respectu vnius et eiusdem rei sit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantum euacuatur ex altera vnde si soluitur pars debiti iam deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. nō potens iuste petere siue paucum siue multū quod iam solutum est. Uerūtamen in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa ī archa nec rasa scriptura nec cācellata nec scripta in spatulis solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam q̄ primo erat in ea exqua primo erat plena. et sufficit q ille vel alter notarius vel sine notario fideles persōe dent testimonium eē factam solutionem. Et si non esset qui de solutione facta daret testimonium: sufficit testimonium qui est deus cui nihil occultatur propter quod soluto iā debito est falsa illa que prio erat vere obligatio quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem ex istis ergo explicatis passibus siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legem aliquam. exquo est impletum qđ eis per deum fuit promissum. s. aduentus messie. propter quod fuit in ea impletū qđ erat vacuum. et euacuatum illud quo prio erat plena. ¶ Et istis terminis vsus est ihūs xp̄s loquens de ista materia quando dixit nolite cogitare q ego veni soluere legē. vult dicere frangere eam vel facere contra eaz. nō veni soluere eam sed adimplere. Mathe. v. Eisdem verbis vsus est Luce. iiij. quando in synagoga nazareth aperto per eum libro Isaie scriptura que occurrit in aperiendo erat. Spiritus domini super me ad euangelizandum pauperibus misit me et cetera; Isa. lxi. Et cum cedisset et oculi omniuz existentium in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit Hodie est īpleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Isaias et sic anteq̄ ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quādo missus per spiritum dei predicabat statim fuit plena et completa similiter dixit. ¶ Petro quando volendo eum defendere q non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorum. An putas quia non possuz rogare patrē meuz et exhibebit mihi plusq̄ xij. legiōnes angelorum. quomodo ergo implebuntur scripture. Math. xxvi. Item tempore quo habuit mori quia nondum erat impletum dictum dauid. psal. lxviij. Et in siti mea potauerunt me aceto; vt adimpleretur cum dixisset Sitio. dederunt ei bibere acetū felle mixtum consequenter dixit: Consummatum est. Job. xix. Et post resurrectioneз suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata et latere aperto dixit eis. hec sūt verba q̄ locut⁹ sū vobis q̄n erā vobiscū q oportebat ipleri oīa q̄ erāt scripta ī lege moysi et pphis et psalmis đ me. Luce. vlti. Dixerat eis hec anteq̄ vltia vice ascēderet ī ihrlm q implerent scripture. cū pditori traderetur principibus sacerdotum et condemnatus per eos ad mortem ipsi darent eum

gētibus vt flagellarēt eū et crucifigerent et occiderent et ꝙ ipse resurgeret tercia die. Math. xx. Marci. x. et Luce. xviij. Ergo ex quo oēs iste auctoritates sūt ꝙ omnia scripta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis cōplerent et iplerent i morte et in resurrectiōe ihū xpi cū id qđ ē impletū et plenū nō ipleatur manifeste itelligit ꝙ scripture veteris testamēti erāt vacue quousꝗ p seipm eas impleuit ihūs xps. et ꝓpter hoc ipe iuste loquebat qñ discipulis suis dixit. Math. v. ꝙ nō cogitarēt ipm venisse ad soluēdū legē. qz ñ venerat ad faciēdū contra eā sed implendū eā. Plus est ꝙ cecꝰ qui nō intelligit ꝙ ille q̄ soluit illud ad quod erat obligatꝰ ex quo implet obligationē in quo erat vacua ꝙ soluēdo debitū frangit obligationem nec facit ꝯtra eam quando ipe finit complet et perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sed hoc bene sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissum ꝙ facit eam vacuam iuris et virtutis quo illi cui erat facta obligatio primo pertinebat etiam si circa ipm permaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua ꝙtum ad litteram ex quo soluto debito est mutata substantia et natura veritatis que faciebat obligationem primo esse verā. Qui attēde cōsiderare voluerit supradictas rationes clare poterit intelligere ꝙ i iuste vel si dixero insipienter non mentiar. Agareni imponunt fidelibus ihū xpi non esse cristianos quia non se circumcidunt et quia non seruant sabbatum. et quia non faciunt pascha agni sicut fecit ihesus cristus vel quia comedunt carnes porci quod ipse non fecit si probassent ꝙ post ꝙ ipse soluit p eūz promissum ad abraham et alios patres ipe fecit predicta haberent aliquem colorem. sz ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissimus esset ingenio quilibet homo illud potest intelligere ꝙ ex quo predicta et alia multa habebant cursum suum anteꝙ promissio esset impleta omnibus contingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. et sic debebant dimittere ea cum veritas veniret. sicut figura imaginis quando est iam depicta et finita cessat. Sic est de figura domus q̄ cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio et alia plura in magnum mysteriū per ipsūmet deum erāt data sicut pro pignore quousꝗ esset solutum debitum ipemet q̄ habebat soluere eas seruauit. Sed si pꝰ mortem suam quando dixit. Cōsummatum est Joh. xx. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipse seruauerat quod ipse seruauit ātea scilicet ꝙ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuraz sue mortis que habebat fieri et sic de alijs figuris coipso ꝙ dederat intelligi deum non cōpleuisse quod promiserat suis patribus. sanctis patriarchis. regibus et prophetis ꝙ habebat eos redimere et liberare de potestate dyaboli: et cum esset preteritum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deum non esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per eum promissum. Et quod plus est cū maior et principalis promissio dei esset ꝙ deꝰ habebat filium suum dare in mortez pro salute illorum et totius mundi cum ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimonium ꝙ non fuisset mortuus sz ꝙ debebat mori iterum. et ꝙ vna vice vel pluribus ad minus quolibet anno semel sicut summꝰ sacerdos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij: Hebre. ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cui maiori efficacia et complemento. sanctificāte existentes in peccato ꝙ sanctificaret sanguis hyrcorum et thaurorum que erant pricipalia legis Moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce ꝓpter salutem totius mundi. ꝙ non pluribus sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existente. vno solo et non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum et ordinatio est homines semel mori Sic filius solum semel et non pluries debuit mori: Qui si seruauerat sicut prius legē Moysi declarat intelligere ꝙ non erat mortuus sicut a deo patre suo acceperat mandatum. erat iste honor quem ihesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium ꝙ deus pater suus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerentia ad patrem quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij homines stantes iudei promittebant ꝙ crederent in eum si descēderet de cruce cōtenendo

gloriam et honorem ei promissũ q2 a patrē acceperat mandatum ponendi aia3 suã moriendo cum esset ei leuius descendere de cruce viu⁹ q̄ꝑ post mortem resurgere de sepulchro factus obediens patri vsq3 ad morte3 voluit p ius implere q̄ꝑ erat iudeis promissum per deum complendo obligationem eis datã et sic dicēte vitatē p̄dicta obligatōe ipler̄ lege moysi ĩ quo erat vacua et faciēdo eam uacuam iure quo erat plena .s. iuris et petitionis que cõpetebat iudeis quousq3 esset impletum promissum quod ius fuerat eis datum cum multa solēnitate qua maior altera esse non põt nec cogitari quando promissum pro se factum confirmauit de⁹ iurando per seipsum cũ non posset intelligi aliquod maius per quod iurasset. vt Gen. xxij. et Exo. xxxiij. sicut homines quando debite et iuste iurant per rem quam cogitãt maiorem esse seipsis uel per rem quã magis amant. Et ideo non potuit dare maiorem firmitatem deus sue promissioni q̄ꝑ iurãdo per seipsum. Et ut intelligeretur ꝙ sine aliq̃ dubitatõe volebat illd̃ iplere sicut primo iurauerat abrahe replicauit iuramentũ faciendo eandem promissionem ipsi dauid cum iuramento firmatam: Et illud quod in hac materia est altissime contemplationis cum deus fecisset multas promissiones iudeis et suis primis patribus addita expresse conditione ꝙ ipse impleret promissa sua si seruarent sua mandata et perseuerassent in suo seruitio. et ꝙ si non facerent non solum nõ daret eis per ipsum promissa. sed ꝙ pugniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum et ponẽdo eos extra terram promissionis: Sed tamen hanc promissionem benedictionis omnium gentium in semine abrahe ꝙ mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione Et ulterius ꝙ cũ singularissima deuotõne et firmum intellectu debet considerari ꝙ hec fuit maior promissio quam fecit de⁹ maior dico et sic pro certo affirmo. Fuit eñi magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram promissionis ꝙ daret eis in bona in ea eis specificata. Uerũtamē he sunt paruissime promissiones in comparatione illius que ĩtelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum uirtuosa et propter obedientiam et obseruantiam suorum mandatorum que erant satis difficilia ꝙ daret ei⁹ p⁹ hanc uitam paradisum gloriam celeste3 in eternum durantem. que promissio licet incomparabiliter sit maior q̄ꝑ omnes alie. ꝙ omnis largitor est maioris excellentie et dignitatis q̄ꝑ suum proprium donum ex quo est dominus eiusdem propter quod quãdo aliquis dat aliquid de suo . ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum sed qñ dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi non potest equari promissioni de qua loquimur facte per deũ abrahe et alijs iudeorum patribus . hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mandato filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salutem nostram. et illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suam pro amicis suis. Et sic patiendo morte3 vt nos liberaret a potestate inimici. qua3 super nos habuerat propter peccatũ ad primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum uolens deus totum et totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete ꝙ sua promissio et testamentum erat sine aliqua conditione et ꝙ tam firmũ erat et fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filij israel dimitterent legem suam corrumpendo iustitias et nõ seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis sed tamen ꝙ nunq̄ꝑ amoueret misericordiam suam nec faceret contra suum datum testamentum nec faceret uerba sua uana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret qd̃ fuit per eum promissu3 propter has ergo et alias q̄ꝑplures consideratas rationes nisi si voluerit loqui contra totam rationem nõ potest aliquis dicere ꝙ ihesus cristus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat ꝙ promiserat. ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando ꝑ suos actus testimonium non esse impletum quod erat implendum. et ꝙ multo maioris attentionis est per suos proprios actus confitendo deum patrem suum. quia non ĩpleuit in tempore assignato promissu3 et iuratum ꝙ erat mendax et periurus. Quis nõ dico hec dicere. sed et solummodo audire pt tam grandem blasphemiam. Quia ergo xp̄o ihũ post mortem suã non fuit cõueniēs seruar̄ legē moysi q2 in ei⁹ obseruatõe facie-

bat magnā offensam et iniuriam: deo patri
suo dando testimonium de eo ex quo nō im
pleuerat promissum non esse veracem. Sed
periurium imaginetur unusquisqꝫ in seipso
si fidelib⁹ ihesu xp̄i liatū ē fuar legē moysi
sicut prius et sic circūcidere se et facere cerimo
nias in lege moysi ordinatas sicut pro pi/
gnore uel diuisa quam debebant ducere in
se iudei quousqꝫ esset impletum illud quod
per deum eis fuerat promissum quid aliud
esset hoc nisi per suos actus continue dar̄ te
stimonium ꝙ non erat adhuc crucifix⁹ ihūs
xp̄us sꝫ ꝙ ad iplendū per deū ꝓmissum de
bebat uenire in mūdum et crucifigi. et tamē
tempus in quo debuit cōpleri promissio di
iam eēt preteritum. sicut dictum est. erat dar̄
testimonium ꝙ ex quo defecerat deus in di
ctis suis non erat uerax sed falsus et periur⁹
Et quis dubitauit ꝙ quicūqꝫ affirmaret ta
lem blasphemiam de deo: ꝙ talis non essꝫ
amicus dei: nec eēt in sua grā sed i suo odio
et inimicitia. et quod nimiū aggrauat non
quotidie semel sed uel septies sicut iusto ac/
cidere pōt ꝙ in vna die cadat septies. ꝓuer.
xxiiij. et totiens resurgat si in tali odio et ira
di eēt cōtinue de nocte et de die per actus su
os et vitam dando testimonium deū i sua
ꝓmissione defecisse: Et sic patet consideratō
prima huius sexti articuli. scꝫ ꝙ iudei iam
non habent legeꝫ. q² lex moysi cessauit post
ꝙ eam xp̄us adimpleuit. De secundo pun/
cto huius articuli qui est quasi correlarium
precedentis notandum ꝙ sicut dictum est
cum tempus promissionis iam sit preteritū
et per ihesum christum impletum qui diceret
adhuc legalia seruanda eē iste esset blasphe
mus et in continua ira dei. et constat ꝙ i ta/
li ira et odio dei sunt certissime. et continue
iudei. cum ipsi sint circumcisi et circumcidant
filios suos soluto debito retinentes pign⁹
quod datum fuit quousqꝫ esset debitum so/
lutum et ducendo eam continue in se pro di
uisa in magna iniuria et offensa dei. sicut si
non obseruasset iuramentum per eum fac/
tum. Sed diceret hic forte iudeus ego liben
ter dimitterē circumcisionem si possem et ac/
ciperem baptismum et sequerer xp̄m sed nō
possum circūcisionem dimittere quia obli/
gat ad perpetuum. quia istud pactum datū
abrahe et semini ei⁹ per deū fuit federe sem/
piterno ut pꝫ. Ge. xvij. ergo cū obliget ad ꝑ/
petuū opꝫ vt illud obseruem. Respondeo
iudeo ꝙ sempiternum nō accipit ꝓ ꝑpetuo
uel eterno sed ꝓ lōgo tpe pꝫ. Exo. xij. vbi ha
betur ꝙ ritus et festiuitas pasche debebat ce
lebrari federe sempiterno tn̄. hiere. xxiij. scri/
bitur Ecce dies ueniūt dicit dn̄s. et non di/
cent ultra uiuit dominꝰ qui eduxit filios isra
hel de terra egypti. et per cōsequēs sequit̄ il
lo tempe vel in illis dieb⁹ non curabitur de
phase. quia istud festū nō erat aliud nisi me
moria liberationis filiorum israhel de ter/
ra egypti Circumcisio licet per longum tem
pus deberet durare. tamē adueniēte xp̄o d
hebat cessare. quia fuit data abrahe ī signū
xp̄i de eo nascituri ut habetur ad Ro. iiij. c:
Modo ita est ꝙ adueniēte signato cessat si
gnum. sicut bibito vino remouetur circulus
qui erat signum vini. Simile est etiam de ꝯ
tractu obligationis sicut late dictum est i ꝑ
cedenti consideratione. quia si sit contractus
obligationis de. x. florenis vsqꝫ ad festum
sancti Johannis uel usqꝫ ad alium determi/
natum terminum solutis illis contractus ē
nullus Simile etiam est de promissione re/
gis facta militi de castro aliquo dando et ī
signum talis promissionis datur sibi anul
lus. quem portet vsqꝫ ad impletionem pro
missi dato castro miles non portabit ampli
us anullū quia nihil aliud significabat ni
si promissionem factam de castro. Item ad
ueniente rege cessant signa et solennitates ꝗ
propter regis aduentum fiebant. Item ad/
ueniente festo cessat vigilia que erat disposi
tio et preparatio ad festuꝫ. ita circūcisio erat
vigilia et preparatio ad aduentum cristi
et ad baptismum quod est maximum festū
Item possessio limitata inter duos termios
non extendit se citra primum nec ultra secū/
dum. sed talis possessio fuit circumcisio limi
tata inter abraham et cristum Gen. xvij. hoc
erit pactum inter me et te. quasi dicat incipi
at in me et non progredietur ultra me. Cla/
rissime ergo ex omnibus supradictis patet
cessatio circumcisionis ergo iudei utētes ea
dem cum hoc sit magna iniuria vt satis dic/
tum est ac si non soluisset promissium pro/
pter hoc sunt in continua ira et odio dei.

¶ Tertius punctus est ostendere quō oīa
ī figura cōtingebāt illis sicut dicit aplꝰs. i.
Cor. x. et addit scripta āt ad correptōꝫ nr̄aꝫ
vbi duo sūt notāda ī ꝑdictis uerbis. Prio

tempus umbre prefiguratum: secundo tem
pus gratie consummatum. primum fuit sb
lege mosayca. secundum est sub lege euāge
lica. primum fuit figurarum secundum gra
tiarum. In primo solum fuit figuratio ac p
hoc imperfectio quia nihil ad perfectum ad
duxit lex ad hebr. vij. In secundo est ueri/
tatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde
uocatur ab apostolo plenitudo tpis ad gal.
iiij. Pro primo ergo dicit apl's oia i figura
contingebant illis. In figura dicit prefignā
te illa que tempore gratie sunt impleta. et be
nediciatur in figura. sicut enī uidemus: q̄ fi
gura cesaris vel herculis etsi sit in se res ali/
qua principaliter tamen signum est cesarem
vel herculē representās. sic et oia q̄ fuerūt fa
cta in veteri testamento fuerunt in se res ali/
que sicut paradisus archa noe. diluuiū. ar
cus celestis. nubes. tabernaculum: tēplum
et huiusmodi. principaliter tamē signa erāt
non quidem rei presentis sicut sunt sacramē
ta noue legis que significant gratiam iā p̄/
sentem: sed fuerunt signa gratie et ueritatis
exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex per
moysen data est. gratia et veritas per ihesuz
xp̄m facta est. Unde possumus dicere d' his
que sūt tēpore grē exhibita illud quod scri/
bitur. Sapie. xiiij. Figura eorum eloquio
allata est. Item sicut illud quod per suaz fi/
guram cognoscitur imperfecte cognoscitur i
tuitiue. quia non uidetur in se sed quasi ab/
stractiue quia cognoscitur in alio puta i sua
imagine. sic et filij israel qui solum figuras
et corticem littere attendebant ea que imple
ta sunt tempore gratie et si aliquo modo cō
gnoscebant impurissime tamen et valde im
perfecte. in signum cuius cū moyses d' mō
te descenderet cornuta et splendida facie nō
potuerunt hebrei claritatem vultus eius a/
spicere et si aliquos radios cernebant uult'
tamen sui claritatem nullatenus attigebāt
Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figu
ram et attēdebant littere corticem. medullā
tamen spiritualis sensus nequaq̄ attinge/
bant et vsq; in hodiernum diem uelamē su
per cor iudeorum positum est ut nō possūt
cognoscere ueritatem: Sed xp̄iani reuelata
facie gloriam domini speculantur sicut di/
cit apostolus. ij. ad Cor. iij. Unde doctor
catholicus figuratur per moysen est enī assū
ptus de aquis baptismalibus de quo dicit
numeri. xij. q̄ non per figuras et enigmata
sed palam deum videt. quod quidem verū
est non tamen simpliciter: quia videmus p
speculum et in enigmate. i. Cor. xiij. sed so
lum respectu iudeorum. Pro secūdo addit
scripta ad correctionem nostram. Primum
enim tempus fuit quodam modo peccata
cōmittendi. Secundum autem est tempus
peccata corrigendi lex enim prohibeat con/
cupiscentiam et sic dando ipsius notitiam
ipsam excitabat. et quoniam sacramenta le
gis non conferebant gratiaz: Ideo per quā
dam occasionem non datam quidem. cum
lex esset sancta et iusta. sed acceptam a iudeis
carnalibus quasi eos impellebat ad peccā
dum: Unde et lex dicebatur lex peccati et
mortis sicut aplus ad Ro. vij. et. viij. Tem
pus autem gratie est tempus peccati corri/
gendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄i/
anos cautiores et quia sacramenta noue le/
gis gratiam conferunt et scriptura euangeli
ca expressius peccata condemnat. Unde et
si d' omni scriptura canonica verum ē quod
dicit apostol'. ij. ad Timo. iij. Omnis scri/
ptura diuinitus inspirata utilis est ad docē
dum ad corrigendum. ad arguendum. ad
erudiendum in iusticia ut sic homo dei per/
fectus ad omne opus bonum instruct' prin
cipaliter tamen uerum est de scriptura euan/
gelica. Hec enim docet fidei ueritatem. ar/
guit mundi uanitatem. corrigit peccati vili/
tatem. erudit precepti equalitatem. Circa p̄
mum iterum sciendum est q̄ in ueteri testa
mento sub figurarum inuolucris prefigura
bantur quatuor que sunt xp̄ianis tempore
gratie reuelata uidelicet credendorum conti
nentia, cauendorum immunditia inimico/
rum fraudulentia et malicia. sacramentorū
virtutum et bonorum virtus et efficacia.

¶ De prefiguratione credendorum et prio
de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantum ad primum notan/
dum q̄ omnes articuli fidei i
scriptura veteri sub figuris mul
tiplicibus quasi sub quibusdā
sigillis que nunc soluta sunt velabantur. ar
ticulus enim trinitatis et unitatis de quo
dixerat moyses sm̄ ueritatem hebraicā. ge.
i. c. In principio creauit heloi qd' ē plale hu'

nominis vel quod est idem qd dij veloim dixit propter personarum pluralitatem et cre auit propter essentie unitatem de quo etiam refert eisdem eodem ca. q volens formare hoiem dixit faciamus hoiem ad imaginē et similitudinē nrām faciamus dictū ē ppter pso nar pluralitatē et nostrā ppter substātie vni tatem de quo etiam ps. lxvi. dicitur Bene dicat nos deus deus noster et bñdicat nos deus et cetera ter dicit deus nō ppter tres de os sz ppter tres diuinas psonas. Cū autem dicit in singulari metuāt eū et cetera hoc di cit ppter nature identitatē. de quo et dicit Y saias ppheta ca. vi. Seraphī clamabant al ter ad alterū. sanctus sanct⁹ sanctus dominus deus sabaoth. ter dicit sanctus q tres sunt diuine psone. dñs deus addit quia est i tri bus deitas vna. De hoc articulo q ē primū credibile habes expressam figurā in sancto abrahā de quo sic dicitur geñ. xviij. q tres vidit vnū adorauit dicēs dñe et cetera. tres sibi apparuerūt quia tres sunt diuine perso ne quas sicut vnum adorauit dicēs, dñe q in eis est vna deitas que est precisa ratio a dorandi tres diuinas personas.

¶ De prefiguratione dominice icarnatōis

Articul⁹ dñice icarnationis inuicte ri testamēto sub figurarū inuolu cris fuit. de quo dicit Esa. Ecce v go cōcipiet et pariet filiū et cetera Esa. vij. Et hieremias nouū faciet dominus super terrā femia circūdabit virū. hiere. xxxi. hēs figuras multiplices in ueteri testamēto hūc eni figurauerūt paradisus voluptatis. geñ. ij. et arc⁹ diuine charitatis. Gen. x. Quid p paradisū nisi virginē intelligimus in cuius medio. i. utero fuit lignū vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nullo creature con currēte opere posuit hominē. i. christū. quid p arcū uariū nisi ihesū intelligo quē de⁹ po suit in nubib⁹. i. in marie viscerib⁹ radijs di uine grē penetratis qui fuit et ē xpūs ad ho mines signū diuine reconciliationis. in cu i⁹ signū arc⁹ ē uersus celū et corda uers⁹ nos Et iō nō oportet timere sagittas ire dei sub mersionis generalis aquarū. Hūc etiā figu rabāt rub⁹ visionis et uellus gedeōis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanita ti sed non cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit cōsūpta humanitas ne in diuinitatē cōuersa Exo. iij. Itē ros fuit i vellere. i. diuina grā in maria uirginitate cō seruata ipam dei filio fecūdās. terra fuit cir cūquaqz sicca, q caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicū. vi. Hūc etiā figura uerunt arche testamēti cōditio solis dscēs⁹ et porte clausio. Quid per archaz nisi mariā intelligim⁹ qd per vrnā aureā inter archā in clusā nisi humanitatē xpi. quid per manna qd erat intra vrnā nisi diuinitatem ei⁹ intel ligo d ista archa habet Exo. xxv. De cōtēt aūt in archa explicat apls ad hebr. ix. c. Sol descendēs per decem gradus in horologio Archā signat q sol iustitie descēdit per de cē ordines creaturarū et de decimo assump sit humiliorem naturā de corpore gloriose de corpore virginis marie. Noue ordies fu erunt nouem ordines angelorū. decim⁹ or do fuit hominū. de hoc descensu habet. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo et tā solus rex ingreditur et egreditur per eā. por ta significat uirginem q uirgo mansit per petuo et tamē rex glorie solus ingressus fu it in eam per carnis assumptionem et egres sus per eam per stupendam editionem de qua habetur Ezech. xliij.

¶ De prefiguratione natiuitatis christi.

Articulus autem natiuitatis xpi de quo dixit Isa. ppheta ca. ix. Paruulus natus ē nobis et cetera fuit figu ratus in natiuitate Isaac. de qua geñ. xxi. i natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi eni q̄uis nō fuerunt nati de. virginibus fuēt tamē nati de sterilibus et supra nature cur sum fuit autē figuratus expressius in ascen su floris de quo Esa. xi: flos de radice yes se ascendet. et in egressu fontis Johelis. iij: fons egredietur de domo domini et cetera et in ortu solis de quo Eccēs. i. Oritur sol et cetera In abscisione lapidis danielis. ij. dicitur q abscisus est lapis d mōte sine ma nibus qui statuam confregit huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus aūt et brachia d argēto. vēt et femora d ere pedes d ferro et terra per hanc statuā figurantur q tuor magna regna sibi i orbe succedētia put q daniel diuinitus edoctus ibi exponit. Primum est regnū chaldeorū q significat

per caput aureum vt ibidem dicitur Secundum est regnum Persarum quod figuratur per argentum qd̄ subiecit sibi regnum chaldeorū Tertium est regnum grecorum.s. Alexandri quod subiecit sibi regnū Persarū et figuratur per es. Quartū est regnū romanorum quod figuratur per ferrū quod subiecit sibi regnum grecorū aliaq3 regna mūdi sicut ferrum domat oia Per lapidem abscisum de mōte sine manibus significat xp̄s siue regnū xp̄i cui subijciendū erat predictū regnū romanorum. In hac expositione oīs catholici et hebrei coueniūt Quo supposito sic arguitur. In hac prophetia exprimitur q̄ ille cui subijciendum erat regnum romanorum et īperium est ipse xp̄s cum hoc ergo sit completum tempore constantini et siluestri pape quo tempore romanorū īperiū subiectum est per veram fidem ihesu xp̄o filio marie virginis. Sequitur q̄ iste est verus xp̄s veritas et signatum huius figure.quia mons significat virginem lapis cristum abscisio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine sine manibus.i.sine opere cuiuscūq3 creature Hic lapis confregit statuam mūdi uanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

¶ De p̄figuratione vite et cōuersatiōis xp̄i

Vita xp̄i et cōuersatio de qua Baruch.iij. In terris visus est et cum hominibus conuersatus est fuit figurata per colūnam que filijs israel precedebat que de nocte erat ignis illuminans:de die uero nubes refrigerens. Uita enim cristi illuminauit mundum contra noctem ignorantie et refrigerauit contra estum concupiscentie:nec uacat a mysterio q̄ illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis.q2 in uita xp̄i fuerunt reprobi excecati et electi illustrati de hac colūna habet. Exo.xiij.

¶ De p̄figuratione doctrine et predicationis cristi.

Doctrina autem xp̄i et p̄dicatio fuit figurata in legisdatione que fuit facta Moysi. Exo.xx.et in legis secunda prescriptione Exo.xxxiiij.et in legis repetitione que fuit facta in Deut.quasi per totum propter quod dicit Hiero.in ep̄la ad Paulinum Deuteronomium vero secūda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiā figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et p̄cipue in locutione illius qui loquebatur. Moysi et filijs israel aliquando in mōte.aliquando in deserto.aliquando ad ostium tabernaculi.aliquando inter cherubim qui propiciatoriū obumbrabant vide scripturas

¶ De prefiguratione passionis xp̄i.

Articulus de passione xp̄i:morte et sepultura.de quo Dan.ix.xp̄heta predixerat dicens:Occidet cristus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xp̄s venditus in ioseph.Ge.xxx.i. Nudatus in noe.Gen.ix. Ligatus in Sampsone.iudi.xvi. Irrisus in heliseo cui dicebant pueri Ascende calue.iiij.reg.ij. Consputus ī iob Iob.xvi.Cesus et uerberatus in Esaia.q̄ dicebat.Corpus meum dedi percutientibus et genas meas uellentibus. Esaia.l.Suspēsus in botro qui portabatur in uecte et ī serpente eneo.de primo Nume.xiij.de secūdo Nume.xxi.Clauis affixus in Isaac q̄ portabat ligna et quē pater ligabat super struē lignorum. Gen.xxij: Et crucē xp̄us baiulauit et super eam fuit colligatus.quia in ea fuit clauis affixus. Translanceatus in adā Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier gen.ij.et apertum fuit latus xp̄i dormientis in cruce.et inde fuit formata ecclesia quia de xp̄i laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramenta Fuit occisus ī abel Gen.iiij.Sepultus in iona. Fuit enim Ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus:sic et saluator fuit tot diebus et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit ī euāgelio.Mat.xij.hanc figuram habes ione:ij.Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit.vij.die.Gen.ij.

¶ De prefiguratione descensus anime xp̄i ad inferos.

Articulus de descensu anime xp̄i.ad inferos fuit figuratus in descēsu dei qui descendit in egyptum vt liberaret

populū israel de manibus egyptiorū Exo. iij. et aīa xpi descendit in infernū qui per egyptū tenebrosū figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo nō erat aqua. sicut dicit Vaticianus zacharias zacha. ix. Christus etiā est prefiguratus in Abbacuc. qui tulit prandium consolationis, danieli viro desideriorū. i. sanctis patribus deliberati ō fiderātib⁹ qui erāt ī lacu leonū. Daniel. xliij.

De prefiguratione resurrectionis xpi.

Articulus resurrectionis cristi De quo in ps. iij. ex persōa xpi Exurrexi quia dominus suscepit me et alibi. ps. lvi. Exurgā diluculo. fuit figuratus in Jacob. de quo Gene. xxviij. ꝙ surgens mane Jacob tulit lapidē quem supposuerat capiti suo et erexit in titulū Jacob est xps qui surrexit mane. supple a mortuis mane dico cū adhuc essent tenebre: et tulit lapidem. i. humanitatem suam quam supposuerat capiti suo. i. in deo supple substantificauerat. Caput enī xpi deus est vt dicit apls. i. Cor. xi. Et erexit in titulum. s. a fidelibus contemplādū predicanduz et adorandum fuit etiam figuratus in sampsone de quo dicitur Judi. xvi. ꝙ dormiuit ad noctis mediū et cōsurgens tulit ambas fores corpus. s. et animam suā. Ex his duab⁹ figuris ortū habuerant ille due opiniones. Augu. et Greg. dicit enim Aug. ꝙ xps surrexit mane. i. diluculo dici pasche habēs pro se factuz Jacob. Gre. aūt dicit ꝙ surrexit media nocte habēs factū sampsōis pro se. qui possunt concordari per hoc ꝙ xps surrexit ī principio diei terrae et sic post mediā noctez statim enim post mediam noctem dies naturalis incipit et pōt dici mane et hoc ꝑ Augustino. vel dicendū ꝙ surrexit domin⁹ secundum veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamē erat clara dies immo adhuc erant tenebre vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusqꝫ:

De prefiguratione ascētionis xpi.

Articulus de ascentione xpi de quo in. ps. lxvij. Ascendisti in altum. et cetera. Et alibi psalmo. xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Ge. v. Et ī ascensione Helye. iiij. Regū. i. in egressu Jacob qui dixit Ge. xxxij. Jn baculo meo transiui iordanem xpm et nunc cuz duabus turmis egredior. Cristus in baculo crucis transiuit iordanē mortalitatis et cū duabus turmis scz angelorum et hominum regressus est in celū. Fuit etiam figuratus in aduentu filij hominis vsqꝫ ad antiquū dierum de quo Danielis. vij. ecce dicitur ibi in nubib⁹ celi quasi filius hominis veīebat et vsqꝫ ad antiquū dierum peruenit et dedit ei potestatem honorem et regnum.

De prefiguratione aduēt⁹ xpi ad iudiciū

Articulus de aduentu xpi ad iudicium de quo expresse prophetauit Johel. iij. ca. ibi enim dicitur ex persona dei Congregabo omnes gentes et deducam illos in vallē Josaphat ibi disceptabo cum eis. fuit etiā expresse figuratus. Danielis. vij. vbi dicitur ꝙ throni positi sunt et antiquus dierum sedit. thron⁹ eius flame ignis. et ibidem iudicium sedet et libri aperti sunt: ibiqꝫ dicitur ꝙ fluuius igneus rapidusqꝫ egrediebatur a facie sedentis, qui cōsumpsit bestiā cū vndecim cornibus quo facto sancti acceperūt regnū Throni figurabāt sedes aplorū antiquus sedens iudicarem xpm qui est antiquissimus fm diuinitatem fluuius igneus egrediēs figurabat xpi sniam acutiorē ꝙ sit ignis qui cōsumit demones cū reprobis cūctis. Judicabuntur enim ex his que apparebūt in libris cōscientiarū qui tūc aperientur. quo facto sancti regnū dei perpetuo possidebūt.

De pfiguratione generalis resurrectiōis.

Articul⁹ autē de xpi carnis resurrectiōe ō quo ꝑphetauit Job. xix. c. dicēs Scio ꝙ redemptor me⁹ viuit et in nouissimo die de terra etc. vsqꝫ ibi ī sinu meo. fuit figurat⁹ Ezech. xxxvij. vbi dicitur ꝙ ossa q̄ pri⁹ erāt arida vehementer accesserūt ossa ad ossa vnūquodqꝫ ad iūcturā suā et sup ea nerui et carnes ascendērūt et ingress⁹ est in ea spūs et vixerūt que oīa exponit ibidem ꝑpha de resurrectione mortu

orū. Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiā tumulos uestros et educā vos de sepulchris vestris populus meus et cetera

De prefiguratione vite eterne et mortis eterne. malis et bonis dande

Articulus autem de vita eterna quam electi post mortem assequenť fuit figuratus ī scala Iacob de quo dicitur Ge. xxviij. q̄ vidit scalā tāgentē celum et angelos ascendētes et descendētes et dn̄m innixū scale. Scala significat vitā scām q̄ h̄z multos gradus. q̄m multi sūt gradus sanctitatis. p̄ hanc descēdūt angeli dei vt informēt hoīes et ascendēt viri āgelici vt videāt dn̄m ipi scale innixū cuius quidē visio erit vita beata. Fuit et figuratus in terra pmissionis quā filij israel post transitū deserti post multos labores multaq̄ prelia adepti fuerūt. sic et sancti post transitū deserti p̄ntis sequētes ducatū colūne nubis et ignis. i. vite salu atoris post multos labores bonorū operū. post multas victorias viciorū et hostiū spūaliū beatificam vitā que eterna erit finaliter assequētur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita. q̄ fuit figurata. Nume. xvi. vbi dicitur q̄ Chore datan et abiron et multi alij propter peccatū suū viui descenderet in infernū. Sic et reprobi viui vita naturali priuati tn̄ vita grē et glē descendūt in infernū et tunc erit verū qd̄ dicitur. Math. xxv. q̄ ibūt reprobi in suppliciū iusti autē in vitā eternā. Electi figurantur per pincernam pharaonis cui dixit Joseph: Memēto mei cū tibi bene fuerit et cetera. Reprobi autē p pistorē qui āputato capite suspensus est in cruce. Ge. xl.

De prefiguratione vnitatis ecclesie

Articulus de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe in tabernaculo federis i tēplo salomonis et in iherusalē terrestri. In archa fuerunt cōgregata aīalia de oī sexu et genere. et in ecclesia catholica sunt collectiui de⁹ et gentilis. masculus et femina. liber et seruus. hō irrationalis et vtens rōe. Archa ferebatur super aq̄s et ecclesia fuit sup tribulationes huius mundi ad archā columba rediēs portauit ramū oliue. et xp̄s ad ecclesiā reuertēs spūaliter denūciat pacē. In mūdo inqt pressuram hēbitis in me aūt pacē. Joh. xvi. Extra illā archā nullus saluari potuit sic et extra ecclesiam nullus pōt eē saluus. De his oībus hēs. Ge. vij. et. viij. In tabernaculo et in tēplo colebatur et adorabatur deus: fiebant ibi sacrificia p que remittebātur peccata. et peccatores recōciliabātur deo. sic in sola ecclesia est diuinus cultus offerūtur grata sacrificia. reconciliātur peccatores et remittūtur tibi peccata. vn̄ hn̄ dicit ecclesia. Credo vnā sāctā ecclesiam catholicā sanctorū cōionē. remissionē peccatorū. i. in qua sola est sāctorū cōio et remissio peccatorū. ihrl̄m etiam erat ciuitas sacerdotalis et regia. s̄z excellentius scā ecclesia. quia in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes et reges facti in sanguine ihū xp̄i. Apoc. v. Sic igitur habemus totā fidei cōtinentiā in scriptura veteri multipliciter figuratā et cetera.

De p̄figuratōe cauēdorū. s. vij. capitaliū viciorū et transgressionis. x. p̄ceptorum.

Quantū ad secūdū scīedū q̄ peccata q̄ oīno cauere debem⁹ fuerūt figurata multipliciter. s. ī lepre plaga. de qua Leuit. xiij. In lepra marie de qua Nume. xij. In lepra giezi. d̄ qua iiij. Reg. v. In morticinis et īmūdicijs que fuerūt ī multis locis phibita in lege. peccatū eī aīam facit leprosā. et ipsā eicit a cōsortio angelorum. facit enim animā imūdam et fetidā plus q̄ esset aliqua legalis imūdicitia. vel aliquod morticinū faceret. Septē autē peccata mortalia fuerunt figurata per septem funes quibus ligatus fuit samson. Judicū. xvi. Sunt eni peccata quedā vincula et funes quibus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decē aūt transgressiones contra xp̄i precepta decalogi fuerunt figurata p. x. cornua bestie. Dan. vij. de quibus egreditur. xi. loquens contra deum blasphemias per quod desperatō et finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus q̄ peccatum in generali et peccatorz numerus multipliciter fuerūt in scriptura veteri figurata et cetera.

De p̄figuratiōe malitie inimicorū spūaliū

Quantum ad tercium notandū q inimici spūales qui nos a peccato lucrantur et gratia dei et virtutibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpēte qui seduxit Euam. Gene. iij. et in serpentibus qui percusserunt filios israhel. Nume. xxi. et in vrsis et leone quos interfecit dauid. i. Regū. xvij. et in duobus vrsis qui deuorauerunt. xlij. pueros. iiij. Reg. ij. Et in duobus principibus latronū Isbo seth. filium saul. ij. Reg iiij. Et in duobus draconibus de quibus habetur Hester. x. Demones enim qui per serpentem. vrsos et dracones figurantur aliquando persequūtur ecclesiam manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco et serpens et latro figurantur etiam per illos qui persequebantur filios israel in deserto. contra quos pugnauerunt. Moyses et Josue. Et non vacat a mysterio q nunq potuerunt superare Jebuseos per quos carnis vicia que nūq perfecte in hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurantur etiā per goliath. saulē et ablalonē psecutores dauid. Item figurantur p egiptios. chaldeos medos. persas. grecos romanos. hebraici populi persecutores.

De pfiguratōe virtutū et efficatie sacramētoꝝ

Quantū autem ad quartū notādū q arma et remedia quibus sanantur peccata et vincūtur spūales inimici sunt. vij. sacramēta. vij. virtutes. vij. dona. et. vij. bona spūalia.

Septē sacramēta sunt figurata multipliciter et primo de prefiguratione baptismi.

Baptisin figuratus fuit in diluuio Ge. vij. In mari rubro. Exo. xiiij. Sicut enim in diluuio et in mari rubro fuerunt consumpti omnes peccatores sic in baptismo xpi sanguine rubricato omnia peccata delentur.

De pfiguratione sacramēti cōfirmatiōis

Confirmatio fuit figurata i vnctione regū. hoc enim sacramento xpiani roborantur in fide et sicut reges ad spūalia bella preparātur. vide de vnctione. saul. i. Reg. x. et de vnctiōe dauid. i. Reg. xvi.

De pfiguratione sacramēti eucharistie

Sacramentum eucharistie fuit figuratū in oblatione melchisedech qtū ad spēs offerebat eniz panem et vinū. Ge. xiiij. Et in agno pascali qtū ad cōtentū in sacramēto. quod ē vera caro xpi. Exo. xij. Et i māna ad saporē spūalem. Exo. xvi. habebat ei māna omne delectamentum et saporē suauitatis. Sap. xvi. et multo fortius in sacramento altaris. figuratum etiam fuit per omnia sacramenta antique legis.

De pfiguratione sacramēti penitentie

Sacramentū autē pnie qtū ad contritionem in gemitu dauid fuit figuratum de quo in. ps. vi Laboraui in gemitu meo et cetera. Et in fletu ezechie. iiij. Regū. xx. Quantū ad cōfessionem fuit figuratū in leprosis. de quibus p ceptum est vt se ostenderēt sacerdoti. Leuit xiij. Et in confessione dauid qui dixit postq peccatū cōmiserat peccaui domino. ij. reg. xij. Quātū ad satisfactionem fuit figuratus in facto regis. Niniue. Vide Jone. iij. quō per humilitatez et ieiunia domino satisfecit Quantum autē ad vniuersa figuratur hoc sacramentum per septem lotiones quibus se lauit Naaman in Jordane et mundata fuit eius lepra. iiij. Regū. v. Jordanis interptatur iudicium et significat penitentiam per quam peccatores se iudicans ne iudicentur a domino et in hoc. Jordane se debet lauare septies contra septem peccata mortalia vt sic mundetur spūalis lepra. Figuratur etiaz per. xi. saga ciliciana quibus tegebatur tabernaculū. Exod. xxvi. q2 ptra. x. pcepta decalogi sunt. x. transgressiones que figurātur p x. plagas. egypti Vide in Exodo. de quorū medio egreditur. xi. i. desperatio et finalis impenitentia que fuit figurata per. xi. cornua bestie sicut dictum est supra. Et figurantur hec. xi. mala non solum per. xi. cornua veruz per. xi. apostolos de quibus in. ps. lxxxij. Moab et agareni et cetera vide glosam et interpretationes contra que. xi. mala debet se

peccato2 pũgere. xi. fagis alicãnis pnievtsic vulnus aperiatur et virus egrediatur

De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratũ in institutione ordinis leuitarũ et ministrorũ tabernaculi de quibus in li. Numerorum. Et in ordinatione sacerdotum d' qua. Exo. xviij. pcipue autẽ fuit figuratum sacerdotium ecclesie i sacerdotio Melchisedech. de quo ge. xiiij. Sacerdos eni ecclesiasticus non est sacerdos secundũ ordinẽ leui sed secũdũ ordinem melchisedech i: psal. cix.

De prefiguratione sacramenti matrimonij

Sacramẽtũ autẽ matrimonij noue legis fuit figuratũ in matrimonio q' fuit inter Adã et euã. vñ ipse dixit. ppter hoc relinquet homo patrem et matrẽ et cetera. Ge. ij. Adã enim non legitur habuisse nisi vxorẽ vnicã. vnde ibi dixit adherebit vxori sue non vxoribus. Figuratũ etiã fuit p matrimoniũ quod fuit inter Isaac et rebeccã de quo Ge. xxiiij. Ipse eni Isaac fuit vnic' vnice ppter hoc imunis fuit ab illa maledictione quã icurrit. Lamech qui prius induxit bigamiã Ge. iiij. Et tale dz eẽ matrimonium ecclesie. De tali eni dic apostolus ad ephes. v. Sacramẽtũ hoc dico magnũ in xpo et in ecclesia. Nec etiaz dico quin bigamia vel octogamia sit verũ matrimoniũ sed tamẽ multũ deficiat a ratiõe sacramẽti. Notat super hoc Alexander d' ales in. iij. tractatu. ij. super pcepto. q' habere plures vxores fuit adulteriũ ipsi Lamech. ppt duo. Primo q2 fuit contra ius naturale. scz ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult q' vxor diuidat carnẽ suam cũ alt's. et ita peccauit in deum. Secũdo q2 fuit contra morem et consuetudinem et moderãtiam. Ex incontinentia eni imoderata plures habuit. et sic scandalizauit proximũ. sãcti vero patres non cõmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt contra ius naturale q2 cum eis occulta inspiratiõe fuit dispensatũ. nec contra morẽ. q2 iaz erat in cõsuetudinẽ tractũ. Et nota q' causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrahe. Ge. xvi. Item in figuram Coniugiũ enim patrz significabat connubiũ cristi et ecclesie q multiplicatur per contẽplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratũ fuit in vxoribus. Jacob liberis et ancillis siue concubinis. Ge. xxvi. Itẽ ppter moderãtiã et tẽperantiam. Moderate eni appetebãt antiq patres coitũ. s. ppter solã ppagatõnẽ ad cultũ dei. exẽplo dauid. ij. Reg. xxvi. Ad maiorẽ autẽ euidentiam predictorum Nota q' concubina dicitur duobus modis. Uno mõ assumpta ad tempus ad prolẽ pducãdam q' dicitur assumpta ad tempus. hoc dicitur ad differentiam vxoris et q' dicitur ad plẽ procandam. Hoc dicitur ad differentiã meretricis. talis concubina non est vxor et cou' cũ ea est fornicarius et illicitus fm se. et ẽ etiam cõtra legem naturalez et scriptã. Jus eni publicũ legis naturalis dictat procreatiõnẽ filiorum cũ educatione et hereditatis successione. quod non posset esse nisi esset copula parentũ inseparabilis. Item est cõtra ius puatum rõis. quod dictat non facere alij quod homo fieri nõ vult sibi et ecõuerso. Quilibz enim vir vult vt effectus eius cui copulatur sibi iseparabiliter adhereat. Secũdo modo dicitur cõcubina assumpta insepabiliter ad semper. sed cõditionis seruilis. et sic realiter erat vxor Sed tñ dicitur cõcubina q2 nõ erat principalis vxor. vnde Ge. x. vi. Sara dedit abrahe Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licet autem quelibet talium diceret' vera vxor et inter virum et cã diceretur verum matrimonium. deficit tamen a rõe sacramẽti quod est vnici ad vnicam vt dictuz est Ulterius nota hic domin' bonauentura i. iiij q' pdicta dispensatio de pluribus vxoribus nõ fuit tempore nature institute. q2 tunc nõ erat necessitas sterilitatis nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanũ ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tẽpore abrahe quia ante eum multiplicabant' non ad cultum dei sed ad mala et ideo deleti sunt de terra Sed ratione honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis tẽpantur et ad cultũ dei multiplicandum faciebant et volebant vti Hec autem dispẽsatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quãdo et quoniã vtrisqz facta

est de semine dauid repromissio ¶ Et quia isti erant tanquam capita. et imittandi erant tanquam sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mos fuit ex hoc introductus, durans vsque ad christi aduentum.

¶ De prefiguratione extreme vnctionis.

Sacramentum extreme vnctiõis fuit figuratum in multiplici vnctione veteris testamenti Tunc enim vngebantur reges et sacerdotes templum et altare et certe cum christianus est propinquus morti. tunc propinquus est vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificiū laudis perpetue vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum et propter hoc vngitur cristianus cum est propinquus morti. Vngebantur etiam antiquitus pugiles. et sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum tunc enim ipsum hostis impetit vehementius propter quod oportet ipsum tanquam strennuum pugilem strennue dimicare: Vngebantur etiam antiquitus sponse cum viris tradebantur. Vnde et vxor ab vngendo dicitur. eo quod vngeretur et certe anima cristiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sponso. et traduci in tabernaculum eius vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur

¶ De p̄figuratione. vij. donorū spūssācti:

Septem autem dona de quib⁹ dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samson. quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicum. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima. vij donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam secundum expositionem Grego. per. vij. filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. ut sit dignus hereditate superna.

¶ De prefiguratione septē virtutum

Septem autem virtutes figurantur p. vij. dies qb⁹ deus cuncta fecit opera et postea quieuit. quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spūalem in p̄senti et eternam in futuro. Figurantur etiam per. vij. dies festiuitatum legalium. per ipsas enim anima solēnizat. colit deum et a vitijs cessat. Figurantur etiam per illas. vij mulieres de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt. vij. mulieres virum vnum et cetera. Nemo enim est vir nec vir vnus vnitate grē nisi quem iste domine apprehendūt.

¶ De prefiguratione. vij. bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Tunc etiam alia bona spiritualia que multum valent ad superationem hostium ac etiam ad purgationem viciorum Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata ī baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente cum quibus occidit philisteum. i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas ihū quas cristianus cū funda sue considerationis debet contra demones iacere et sic debellabitur hostis.

¶ De prefiguratione bonitatis et oratōnis matris ihesu cristi.

Secundum autem bonum est virtus et oratio matris xp̄i que fuit figurata per Judith que holoferne occidit Judith. xiij. et hester que amā et hostes populi israel occidi procurauit. vīd in libro hester et per iahel que zizaram percussit. Judi. iiij. et per bersabee matrem salomōis de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud uerbum quod dixit salomon matri sue. iij. Regū. ij. Pete mater mea quod vis neque enim phas est ut auertam faciem tuam omnia etiam que salomon dicit in laudem sponse in li. Cant. de gloriosa matre domini spūaliter expo nūtur.

¶ De p̄figuratōe bonitatis vtutis: p̄tātis siue auctoritatis ecclesie i orando

Ercium bonum est virtus potestas siue auctoritas ecclesie cuius oratio summe placet deo. Est enim ipsa vnica sponsa christi cui dixit sponsus Cant.ij. Ostende mihi faciem tuã sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua decora.

De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

Quartum bonum ẽ oratio sanctorũ noui testamenti qui iam cũ christo regnãt scilicet appostolorum qui fuerunt figurati in sanctis patriarchis et prophetis. nam sancti patriarche factis et pphe dictis gratiam noui testamẽti prefigurarunt et meritis populum deo recõciliare efficaciter meruerunt de quibꝰ Isa xxvij. Qui ingrediuntur impetu ad iacob. florebit et germinabit israel. et implebũt faciem orbis semine et cetera. Sãctorũ martirum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis q interpretãtur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores Sanctorũ confessorum qui fuerunt figurati in filijs prophetarum de quibus in.i. et.ij. Regũ. Sãctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel. q fuit primus virgo de quo Gen̄.iiij. Et in filia iepte. Judi.xi. Et in abysag sunamite que fouit: Dauid regem de quo.iij. Regũ.i.

De prefiguratione bonorum pastorum ecclẽie.

Quintum autẽ bonum est sedulitas bonorum pastorum ecclesie qui fuerunt figurati per moysen. Josue. et Dauid Illi enim orando ꝙ maxime et nihilominus operando prostrauerunt hostes Vñ quomodo Moyses orãdo prostrauit amalech. Exo.xvij. Sic et boni pastores ecclesie orando et operando. docendo et bona exempla ministrando hostes ecclesie superant et per ipsos subditi ad sanctitatis opera prouocantur.

De pfiguratõe bonitatis diuine inspiratõis

Sextum bonum est diuina inspiratio que etiam indulcorat huiusmodi amaritudinem et illustrat animam contra errorum caliginem Quantum ad primum figuratur p illud lignum quod ostendit dominus Moysi quod cum in aquis missum fuisset i dulcedinem verse sunt. Exod.xv: Quantũ ad secundum figurantur per fauum mellis quẽ gustauit Jonathas et illuminati sunt oculi eius.i. Regũ.xiiij. Que etiam figuratur per angelum domini qui descendit in fornacem. et cetera. Dan̄.iij. quoniam refrigerat concupiscentiam:

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis

Septimum bonum est discreta hominis consideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis ihesu. vij. ordines sanctorum qui sunt in patria. vij. offẽsas quibus offendunt homines deum. per vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas de quibus Job: Apocal.xv. per quas intelliguntur. vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi per. vij. opera misericordie. septem sanctorum ordines figurantur per septem boues pulcras et crassas et septem dotes glorie per septem spicas plenas et formosas omnes quia reprobi per septem fedas, boues. et confectas macie. et septem inferni supplicia per septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habetur Gen̄. xli. Per quas septem considerationes nunc mundi vanitas peccati vilitas. carnis cõplacentia. et demonum fraudulentia Unde figurantur iste septem considerationes per illos septem circuitus quos fecerunt filij israhel circa vrbem. Hierico ipsos archa domini precedente Josue.vi. Sic et christus qui est archa domini christianum precedat in psenti exilio sit semper ante sue mentis oculos et sic septem circuitus et septem consideratiões predictas faciat ꝙtum ad ipsum mũdi vanitas destruetur Apparet igitur ex premissis ꝙ secundum ꝙ dicit appostolus ad

Hebre. ix. facta in veteri testamento fuerunt parabole instantis temporis et sic omnia in figuram contingebant in illis. i. Corinth. x. Et sic patet primum principale huius considerationis tercie.

De prefiguratione correctionis nostre in tempore gratie.

Circa secundum huius tercij puncti est sciendum q tempus gratie vt dictum est. est tempus peccata corrigendi et cauendi ad q multum valent peccata veterum que punita fuerunt temporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xpianorum sempiterna si comittant similia.

De prefiguratione correctionis superbie

Ad correctionem enim superbie et inobedientie multum valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusq eiectio de paradiso. que ipse et vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo q consentientes suggestioni dyaboli superbi et inobedientes fuerunt. Ad hoc etiam multum valet expulsio Saul de regno qui propter superbiam et inobedientiam regnum israel amisit sicut de hoc habetur. i. Regū. xv. et. xvi. Ad hoc etiam multum valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiam et ambitionem regnandi suspensus in quercu fuit a Joab interfectus. ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga cōminata Ezechie propter hoc q quadam ostentatione ostenderat babylonijs omnes thesauros domus sue. iiij. Regū. xx. valet etiā ad hoc mors illorum principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerunt extingui ab igne celesti. iiij. Reg. i.

De prefiguratione correctionis inuidie.

Ad correctionem etiam inuidie multum valet maledictio Cayn qui propter inuidiam abel interfecit. Ge. iiij. reprobatio esau qui fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene. xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valet ad hoc tribulatio quam passi fuerūt filij Jacob qui inuidentes ioseph. Ipsumq odio habentes sicut dicitur Gene. xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationē multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet etiam ad hoc vexatio saul qui inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. et Dauid. x. milia fuit inuasus a maligno spiritu. i. Regū xvi. Ad hoc etiam multum valet lepra Marie et leuitarum plaga. quia inuidētes murmurauerunt contra moysen. De maria habetur Nume. xij. de leuitis. xvij. Ad hoc etiam multum valet interfectio. Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter hoc fuit interfectus. iij. Regū. ij.

De prefiguratione ad correctionem Iracundie.

Ad correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dicit dominus vbi supra: Cur iratus es. quare concidit vultus tuus et cetera: Valet etiam maledictio furoris symeon et leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis. xxxiiij. de quib9 dixit Jacob maledicēdo Ge. xlix. In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Valet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum israhel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Valet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur i. Reg. xxv. q erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus. Nabal et mortuus ē

¶ Auaricie

Ad correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anathema de hierico regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue.vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interficiari dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Regum.xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices .propter quod lepra naaman adhesit ei.iiij. Regum.v.voluit etiam vendere gratiam sanitatis. Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella.ij.Mach.iij

¶ Accidie.

Ad correctionem autem accidie occurrunt dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod.xxxij. et propter vitulum quem adorauerunt.xxiij.milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit.et postea vriam virum suum interfici fecit.ij.Reg.xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum.ocium et saturitatem panis Ezech.xvi.

¶ Gule

Ad correctionem autem gule occurrunt Eua.esau.ionathas.loth holofernes.filij israel et sacerdotes bel.propter gulam enim eua maledictionem meruit. Genesis.ij. Esau primogenita vendidit. Genesis.xxv. Loth propter hebrietatem incestum commisit. Genes. xx. Jonathas patrem offendit. et aliqualiter populum turbauit.i.Regum.xiiij. Holofernes a Judith fuit interfectus. Judith.xiij. Sacerdotes belis qui deuorabant que offerebantur a Dario trucidati sunt Dan.xiiij.

¶ Luxurie

Ad correctionem autem luxurie occurrunt inundato diluuij. Ge. vij. et consumptio.v.ciuitatum: Genesis.xix. Interfectio sichimitarum propter dinam. Genesis.xxxiiij. Perimo filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cum madianitis.et ideo multi fuerunt percussi. Nume.xxv. Destructio tribus beniamyn quod propter vxorem leuite quam abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Jud.xix.et.xx.capitulo. Infortunium dauid cui propter vxorem vrie hoc contingit quod absalon filius suus ingressus fuit ad concubinas suas.ij.Regum.xvi.sic propheta ei predixerat.ij.Regum.xij. Interfectio amon propter thamar sororem suam.ij.Reg.xiij Infatuato samsonis.Judi.xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit deprauatum per mulieres.iij.Regum.xi. Interfectio presbiterorum qui concupierunt susannam. Daniel.xiij.

¶ Idolatrie.

Ad correctionem ydolatrie occurrit illud Exod.xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere.i.coram vitulo conflatili choreas ducere.vel ludere.i.ad instar puerorum vitulum adorare.qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedam ydola que postea pueriliter adorant. vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo quam ydolum factum adorare et ibidem dicitur quod leuite de mandato Moysi propter hoc peccatum interfecerunt quasi.xxiij. milia hominum. Illud etiam occurrit de hoc idem quod quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie sce-

lus. hoc ꝙtum ad primum preceptum.
¶ Ad correctionem blasphemie que est contra secundum preceptum habes lapidationem blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantium sabbatum habes punitionem illius qui ligna in sabbato colligebat. vide Nume. xv. hoc ꝙtum ad tercium preceptum. ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem ozie qui archam tetigit. ij. Regū. vi. lepram ozie qui thura incendebat. ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionē inhonorantium parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. nō crescas. Gen. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrem suum de iherusalem et polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionem homicidij habes interfectionem illorum qui interfecerunt isboseth. ij. Regū. iiij. et interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo. iij. Reg. ij. ¶ Ad correctionem mechie habes multa que supra statiꝫ dicta sunt. ¶ Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorū. Danielis. xiij. Duo vltima precepta non habuerunt penā determinatam in lege. Idcirco ꝙuis transgressio ipsorum sit peccatū mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio non fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctionem malorum principum.

Ad correctionem autem malorum principuꝫ occurrit pharao propter quem egyptus perijt. Exod. xiiij. Occurrit roboan propter quē regnum israel scissum fuit. iij. Regū. xij. Item sennacherib propter cuius maliciam et superbiam percussit āgelus domini. clxxxv. milia assyriorum. iiij. Regū. xix. Occurrit etiam nabuchod. qui propter maliciam suaꝫ fuit quasi conuersus in bestiam. Daniel. iiij. Item antiochus de quo dicitur. ij. Mach. ix. ꝙ de ipsius corpore vermes scaturiebant et infra dicitur ꝙ homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiam translatio regnorū de gente in gentem q̄ maxime ascribitur et attribuitur malitie principum Eccli. x.

¶ De prefiguratione ad correctionem malorum prelatorum.

Ad correctionem malorum prelatoruꝫ occurrit heli qui fuit negligens in correctione filiorum qui de sella corruens mortuus fuit. multaꝗ mala populo acciderunt. i. Regū. iiij.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum sacerdotum.

Ad correctōnem malorum sacerdotum occurrūt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officiuꝫ. i. Reg. ij. corruerunt in prelio. i. Regū. iiij. Occurrunt etiam nadab et abiu qui obtulerunt ignem alienū. et ideo fuerūt a domino percussi. deuorauitꝗ eos ignis. Leuit. x. Ignem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehenne incendium deuorabit.

¶ De prefiguratione ad correctioꝫ omniuꝫ predicatorum.

Ad correctionem omniuꝫ predicatorum occurrit considerare virtutes sanctorum veteris testamenti videlicꝫ iustitiā noe. de qua Ge. vi. fidē et obedientiam abrahe. de fide hēs Ge. xv. et obedientia. Ge. xxij. Itē de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs. Ge. xiij. Occurrit secundo considerare simplicitatē iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis. i. Reg. Ieiuniū. Moysi de quo Exo. xxxiiij. Ieiuniuꝫ helye. de quo. iij. Reg. xix. Abstinētiā Judith vide in libro illo Danielis et sociorum eius. Dan. i. Zelū phinees qui iterfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi. Ruth. et largitatem. Booꝫ. vide in libro ruth. Patientiam. Job. et Thobie vide in libris eorum. ¶ Occurrit etiam considerare

zelū Samulis qui interfecit regem Agag.i. Reg.xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal.iij. Regū.xviij. Occurrit etiam cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyrij Eleazari. et illorum.vij. fratrum.ij. Machabe.vi. et.vij. Sic ergo patet quod bene dixit apostolus quod facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionem nostram. Dicit enim apostolus.i. Corinth.xi. Dum iudicamur autem a domino corripimur vt non cū hoc mundo damnemur. Sed multum terribile est quod scriptura dicit quod difficile est corrigere quem deus despexerit. Eccl's.vij. vere signum est diuine despectionis quando homo a malis suis non corrigitur qui totiens et in tot locis corripitur per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dicta sunt in hac tercia consideratione quod omnia que predicamus de christo ihesu. omnia credenda. omnia cauenda. omnis inimicorum spiritualium malicia omnis virtutis sacramentorum et efficacia. omnia predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebāt illis.i. Cor.x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in ihesu christo.

Quartus pūctus et vltimus huius sexti articuli ē videre quomodo omnia que scripta erant de messia venturo fuerunt impleta in christo ihesu saluatore nostro. et ideo ipse ver⁹ messias nec alius expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur.xij. thesauri. ¶ Primus erit de tempore aduentus christi. ¶ Secundus de eius progenie. ¶ Tercius de assimulatione. ¶ Quartus de loco natiuitatis. ¶ Quintus de eius nomine. ¶ Sextus de eius veneratione. ¶ Septimus de modo viuendi. ¶ Octauus de modo moriendi. ¶ Nonus de causa mortis. ¶ Decimus de eius resurrectione. ¶ Undecimus de premio credentium. ¶ Duodecimus de pena persequentium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secundi templi. et ablatōne sceptri israhel. et impletione.lxx. ebdomadarū danielis.

Primus thezaurus aperitur de tempore aduentus messie. quod sacra scriptura pronunciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quatuor testimonia. ¶ Primum est testimonium prophetarum secundum glosas. Talmuth. licet in illo libro reperiantur multe vanitates et abbominationes et hereses. non solum cōtra legem euangelicam sed etiam contra essentiam diuinam. et contra legem scripture ac cōtra legem nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. ¶ Ueruntamē ad conuincendam maliciam eorum proprijs auctoritatibus suorum doctorum concluditur aduentus messie sicut optime fuit disputatum cum sapientibus eorum et conclusum et determinatum coram summo pontifice: Benedicto.xiij. Presentibus pluribus cardinalibus, prelatis et magistris in theologia. et alijs multis notabilibus personis. Anno domini. M.cccc.xij. xviij. pontificatus eiusdem summi pontificis. ¶ Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. ¶ Tercium erit testimonium iosephi hystoriographi eorum. ¶ Quartum erit testimonium Pylati qui cum tradidit crucifigendum arbitrio eorum. ¶ De primo dico quod tempus assignatum aduentus messie erat in fine secundi templi hierusalem prophetante destructionem eiusdem templi: vt patet Malachie.iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam. et statim veniet ad templū sanctum suum dominator quem vos queritis. et angelus testamenti quem vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituum. In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentum multum prope. Primum est ecce. quod ondit rem presētē añ nos. Scdm ē statī quod ondit rem breuissimā vel sine tpe Terciū est ecce venit. Item quando dixit ad templum suum ostendit quod in hora sui aduē

rius esset templum edificatum et in bono sta
tu per contrarium illius quod credunt iudei
qui dicunt ꝙ quando ipse veniet: inueniet
eos in captiuitate et templum desertum:
Item secundo sicut dixit Isa. ca. lvi. Hec di
cit dñs. Custodite iudiciũ et facite iusticiaʒ
qꝛ iuxta est salꝰ mea vt veñiat et iusticia mea
vt reueletur et declarant doctores hebreorũ
in berexit raba. i. genesi magno. Rabi mos/
se darsan quid voluit dicere. iuxta est salus
mea. vt veñiat et iusticia mea vt reueletur hoc
dicitur pro rege messia. propter quod dixit
Daniel capitulo. ix. et adducatur iusticia sẽ/
piterna. Item tercio dixit Zach. ix. Exulta
satis filia syon. iubila filia iherusalem. Ec/
ce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse
pauper et ascendens super asinam et super
pullum filium asine. In q̃ntum dixit ecce rex
tuus ostendit eius aduentum breuissimum
Et quod restat in hoc textu ostendit ꝙ loq̃r
de christo ihesu quia in tali habitu intrauit
in hierusalem Multum facit admirari quo/
modo omnes isti prophete fuerunt concor/
des vt omnes vna voce dicerent aduentum
messie esse tam propinquissime et ꝙ postmo
dum retro cesserit tanto tempore a tempore
vltimo predictorum prophetarum vsq; ho
die cum transierint iam vltra mille septingẽ
ti anni. Inuenimus eniʒ balaam Numeri.
xxiiij. dixisse prophetando pro rege dauid.
videbo eum sed non modo intuebor illum.
sed non prope. et ab eo vsq; ad dauid nõ fu
erunt nisi quadringenti anni modicum plꝰ
Quare per vim habemus dicere ꝙ pauco tẽ
pore post dictos prophetas habebat eẽ ad/
uentus messie. Dicet iudeus per dicta pro/
phetarum bene ostenditur esse aduentꝰ mes
sie in breui. sed quomodo probabitur ei ꝙ
ille aduentus fuit in fine templi secundi in
eadem hora qua fuit aduentus ihesu christi
Dico ꝙ hoc ostenditur multum bene mul/
tis auctoritatibus prophetijs et rationibus et
primo per. Isa. capitulo. ix. qui dixit. Paruu/
lus enim natus est nobis. et filius datus ẽ
nobis. Et factus est principatus super hu/
meros eius. et vocabitur nomen eius admi
rabilis. consiliarius deus fortis pater futu/
ri seculi. princeps pacis. multiplicabitur eiꝰ
imperium et pacis non erit finis. Non ẽ du
bium quin ista prophetia loquatur de mes/
sia quia impossibile est aliquem hominem

carnalem in quo non sit diuina natura inti/
tulari tam excellentissimis titulis Item qꝛ
ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in
prologo becarabeti. i. lamentatiõis magne
Vbi dicit rabi Oʒe. galileus. in nomine mes
sie est pax. quia sic scriptum est pater futuri
seculi. princeps pacis: Item in libro canhe
drin in capitulo quod incipit totus israhel
dicit rabi thauhum. Que est ratio ꝙ quecũ
q; men. que est in medio vocabuli est aper/
ta et hẽ est clausa Respondet quia deus vo/
luit facere de Ezechia messiam. et venit vir/
tus iudicialis et dixit ante deum dominuʒ
mundi. Dauid qui dixit ante te tot cantica
et tot laudes. non facis messiam et ezechi/
am pro quo fecisti tot miracula. et non dixi/
sti vnum canticum ante facies messiam: et
ideo deus clausit men. ¶ Et illa hora exiuit
filia vocis. i. vna reuelatio et dixit secretum
meum mihi. secretum meum mihi: ve mihi.
Et declarat rabi Salomon ꝙ dicebat deus
hoc secretũ de aduentu messie meum est. Et
ꝙ propheta respondit. ve mihi vult dicere.
O miser quando veniet ille messias. ¶ Ex
predicta auctoritate possimus dicere tres ꝯ
clusiones Prima ꝙ messias est ipsemet de/
us quia predicti tituli non possunt iustifica
ri nisi de ipsomet deo. Secunda conclusio ẽ
ꝙ messias natus est de maria existente vir/
gine quia illa littera men. posita in verbo
multiplicabitur. quod in hebraico dicitur
lemarbe ostendit nomen eius quod ẽ in he
braico merien. In latino maria ambo no/
mina incipiunt in illa littera men. sed in rec/
ta scripta quasi cursu naturali debebat esse
men aperta In q̃ntum vero est clausa per con
trarium et contra naturam totius scripture
ostendit dictam merien vel mariam eẽ clau
sam siue virginem. Sic enim contra cursum
nature concepit et peperit. quia non ex virili
semine sed mystico spiramine. ¶ Tercia cõ/
clusio est que ad propositum facit ꝙ dicta
men clausa ostendit tempus aduentꝰ messie
punctualiter. quia hec prophetia fuit dicta
in quarto anno regis. Achaʒ. et ab illo an/
no vsq; ad destructionem primi templi que
facta fuit. xi. anno regis Sedechie transierũt
c. anni. Item durauit captiuitas ¶ Baby
lonie. lxx. annis Templũ s̃m ꝙ edificauit
neemias durauit. cccc xx. ãnis si subtrahamꝰ
xl. annos qui transierunt a passione xp̃i vsq;

ad destructõnẽ tẽpli per Titũ remanẽt sexcẽ
ti ãni q̃ trãsierũt ab hora ĩ qua dicta fuit p̃-
dicta prophetia vsq̧ ad passionem xpi. et tã
tum sumat menclausa in numero ſm hebre
os. cuius figura in habedario hebreoꝝ ħ ẽ
ex q̃b⁹ seq̃t̃ ꝙ i illa mẽclausa oñdit nob de⁹
illa duo secreta cũ dixit: secretũ meum mihi
secretum meum mihi. Primum ꝙ mat̃ mes
sie debebat esse maria siue virgo Secundo
ꝙ tempus saluationis aduentus messie fu
it punctu aliter sexcentorum annorum a re-
uelatione prophetie vsq̧ ad passionem sal-
uatoris: Iterum potest idem probari ĩ vna
auctoritate que est in medrastuphin: i. glo-
sa psalterij: vbi dicit rabi⁹ Iohanam tribus
annis cum dimidio stetit gloria domini in
monte oliueti dando voces et dicendo.

¶ Querite dominum dum inueniri potest
inuocate eum dum prope est Isa. lv. Itez di
xit in berexit raba. i. in generi magno rabi
mosse darsan. Quid voluit dicere salomon
in canticis canticorum ca. i. quando dixit
Exultauim⁹ et letabimur in te. quando hoc
erit. Quando pedes dei stabunt in monte o
liueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ ma
nifeste apparet quia isti tres anni cuz dimi-
dio sunt illa dimidia ebdomada quam di
xit daniel pro messia. Confirmauit autẽ pa
ctum multis. Inueuimus enim ꝙ sic fuit
quia saluator noster recepit baptismum in
etate. xxx. annorum et deinde vsq̧ ad temp⁹
passionis fuerunt quasi tres anni cum dimi
dio. quibus ambulauit per galileam et per
montem oliueti conuocando homines ad
penitentiam et respectu huius dicebat pre-
dicta verba. Isa. recitata per rabi Iohanni
scz. querite dominũ dum et cetera vt supra.
Itẽ p̃ot probari manifeste ꝙ aduent⁹ mes-
sie debet esse in predicto tempore per aucto
ritatem quandam hebreorum que est in li-
bro canhedrin in ca. quod incipit totus isra
el. et in libro Abadazara ca. i. vbi dicitur:
sic legitur in studio Helie sex mille anni est
mundus duo milia vanitatis. duo milia le
gis. et duo milia messe. Sed propter pecca-
ta nostra iam sunt extra magna pars. Iterũ
in eodẽ ca. dixit Helias rabi iuda nõ est mi
nus mundus q̃ꝫ quinquaginta quinq̧ iubi
lei. in vltimo iubileo vẽiet filius dauid. glo
sa Rabi salomon istud sũmat quatuor mil-
le ducenti et quiquaginta anni. et in vltimo
iubileo fili⁹ dauid veniet. Notũ est ꝙ mors
i messie fuit circa tempus, quando impleti
sunt quatuor mille anni a creatione mundi
et posito ꝙ non inueniatur punctualiter ꝙ
essent illa hora quatuor mille anni non est
mirum quia maior decõputatio q̃ꝫ sit hec in
uenitur in verbis dei in textu legis cuz deus
dixit abrahe. Scias ꝙ futurum est semẽ tu
um in captiuitate in terra aliena quadringẽ
tis annis. et quando fuerunt liberati dicit
textus ꝙ steterant. ccccxx. annis Et postq̃ꝫ
bene visitauimus computum. inuenim⁹ ꝙ
ex quo Iacob descendit in egyptuz vsq̧ quo
fuerunt liberati per manus moysi non tran
sierunt nisi. ccx. anni. Item si bene nũeram⁹
computum inuenimus ꝙ subiectio captiui
tatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo
secũdum hoc non est mirum si doctor diui-
sit sex mille annos de duobus in duobus
milibus. ergo facta acciderunt circa illam di
uisionem modicum plus vel minus. Et po
sito ꝙ dicat aliquis ꝙ ſm auctoritatẽ illam
tẽpus aduentus redemptoris deberet esse ĩ
plenitudine quatuor milium annoruz post
destructionem templi intantum ꝙ saluatio
foret ducentis annis anticipata ante com-
putum doctoris, Dico ꝙ est mirabile quia
Esa. in fine capituli. lx: illud prenosticauit
dicendo. Ego dominus in tempore subito
faciam istud et qui habent oculos ad vidẽ-
dum possunt intelligere ꝙ rationabilius ẽ.
ꝙ aduentu saluatoris anticiparetur ex gra-
tia dei ducentis annis Ante tempus suum
q̃ꝫ in preteritum transeundo milleducenti ã
ni post quatuor mille non veniendo. Iterũ
ad ampliorem probationem dicte conclusi-
onis inuenimus quod dicit Talmuth ihe-
rusalem ista in libro berabot in capitulo ha
icore et me quarabetu. i. lamentatio magna
dicit sic. ¶ Accidit vni iudeo qui stabat la-
borando ꝙ dedit mugitum bos transiteq̧
vnus arabs audiuitq̧ uocem bouis et di
xit iudee fili iudei. solue. solue. solue. tuos
boues et tuum apparatum quia sanctuari-
um vestrum destruitur ¶ Iterum bos de-
dit secundũ mugitũ. et dixit ei arabs iudee
fili iudei liga tuos boues et prepara illos
quia natus est rex messias. ¶ Et dixit ei iu-
deus quod est nomen suum. ¶ Respondit
menahẽ. i. consolator. Dixitq̧ ei iterum iu-
deus et quomõ est nomen sui p̃ris Dixit ei

Ezechias.i.fortitudo dei dixit iterum iudeus Et ubi natus est dixit ei. In bethleem iude. ¶ Dicit rabi abon Et quid oportet discere ab arabibus quod textus clarus ē in Esa.x.qui dicit Libanus cum excelsis cadet et dicit stati p⁹ Et egredietur virga de radice yesse. Ex predicta auctoritate eliciuntur et multum bene quatuor conclusionis Prima quia aduentus messie fuit circa destructionē templi Secūda quod messie nomen est menahē quod sonat in hebraico cōsolator quia per manum eius fuit consolatum genus humanū d peccato Adam Tercia quod est filius dei quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta quod natus est in bethleē Item dixit Talmuth in berexit.raba antiq dicit rabi Simuel filius nabamā Unde probabis tu quod in die in quo fuit destructio templi in illa die natus est messias d quo dixit Esa.c.vlti. Anteq parturiret peperit anteq veniret partus etiā peperit masculū in hora qua fuit destructio templi dederūt voces israel sicut mulier existens in partu et dicit ionathas in translatione chaldaica anteq ei veniret angustia fuit saluata et ante q venirent dolores partus reuelatus est rex messias Item dicit in eodem libro rabi simuel filius Johānā semel ibat Helias p viam in die qua fuit destructum templum et audiuit vnam filam vocis.i.reuelationem clamantem et dicētē Templū sanctū vadat ad destructionē quādo illud audiuit helyas imaginatus est quō posset destruere mundū et iens inuenit homines arātes et seminātes et dixit eis Deus est iratus cōtra mundum et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes et vos intromittitis vosipsos inuitis tpalib⁹ Exiuit altera reuelatio et dixit. Dimitte eos facere quia iā natus est saluator israhel Dixit ipse et ubi est ille dictum est illi In bethleē iude Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedentem in porta domus sue et filium eius inuolutum in sanguine et iacentē añ eā dixitq ei filia: filium peperisti:et dixit sic Et ait ei.Et qd est hoc quod sic est inuolutus in sanguine Rndit grande malū est quia in die in quo nat⁹ est destructū est tēplū Dixitq ei. Surge filia et accipe eum quia per manum suam debet eē magna saluator In illa hora surrexit mater et accepit puerū.et ipse recessit inde vsque ad quinque annos.et in fine quinque annorum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue et dixit ei Filia quid est de illo puero Respondit rabi Nonne dixi tibi quod cum malo nutritur quia in die qua natus est fuit templum destructum et vltra hoc quia habet pedes non ambulat oculos habet et nō videt Aures habet et non audit. Os habet et non loquitur et sic scatat sicut vnus lapis et dum ipse loqueretur cum ea insufflauit vētus a quatuor partibus mūdi et proiecit eū in mari magno et ea hora Helyas scidit vestimēta sua et emulsit capillos suos et dixit ve quia perdita est saluatio israel Et exiuit vna filia vocis id est reuelatō et dixit Helia Non est sicut tu cogitas sed quatuor centis annis habitabit in mari magno et.lxxx: annis vbi ascendit fumus circa filios chore: et.lxxx.annis in porta rome quod remanet annorum per omnes ciuitates vsque ad finē ¶ Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentum messie esse in destructione templi ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo. quod predicte auctoritates probat aduentum et destructionē fuisse eadem die sed veritas non est sic quia a die passionis vsque ad destructionem transierūt.xl.anni ¶ Hic potest dari optime duplex responsio ¶ Prima quod istud nomen dies accipi potest tripliciter scilicet stricte large et largissime. ¶ Primo accipitur prout sol est supra orizontem. ¶ Secundo accipitur pro.xxiiij.horis. ¶ Tercio accipitur pro omni tempore sicut inuenimus in Esa.ca.xix.vsque ad.xxix. Ubi sepe fit mentio d hoc nomine dies et necessario habet accipi pro maiori tempore q est annorum ¶ Secunda responsio est quod si templum bene durauit post passionem.xl.annis veritas tamen est quod in hora passionis perdidit templum omnem sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. ¶ Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem quam illam. ¶ Unde dicit Talmuth in libro de Ioma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decem miracula que facta erāt i domo sancta scz quod abortiuit ex odore carnis sancte Nō fetebat caro sācta aliquo

tempore nunq̄ apparuit musca in templo nunq̄ accidit pollutio sacramenti magno i die indulgentiarum Nunq̄ inuenta est macula in pane propositionis, et licet pedes starent in templo cum habebat humiliari spaciosi inueniebantur. Nunq̄ nocuit serpens nec alacerni iherusalem: Nunq̄ dixit vir socio suo strictum hospitium habui i iherusalem. Nunq̄ fuit sufficiens pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunq̄ fuerunt sufficientes venti ad torquendū pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dic transmaya et adhuc plures. q̄ ptes vasorū terrenorum que frangebantur in templo sūdebantur in eodē loco. et dicit abaye. et adhuc plume auium sacrificij et cinis altaris in censi oia fundebantur in loco suo. et totū hoc cessauit. xl. annis ante destructionē templi. sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neq̄ apud nos est sciens vsq̄ quo. ps. lxxiij: Item dicitur in eodē libro legunt magistri q̄. xl. ānis in quibus administrauit symeon iustus omni hora veniebat sors dei ad magnū dexteram. sed extūc aliquando in dextera aliquā do in sinistra. Itē clcopolone efficiebatur albus aliquando non. Item candela q̄ erat i occidente templi omnū hora erat incensa s extunc aliqn̄ incensa. et aliqn̄ extincta. Itē ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna nisi bis in die solum vt affirmaret preceptum q̄ habebat sacerdos de mittēdo ligna. Leuit. vi: Sed ex illo tūc aliquando excedebāt aliqn̄ non intantū q̄ sacerdotes non cessabāt ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth hierosolometista in libro de yoma in ca. q̄d incipit duo hyrci legūt magistri q̄. xl. annis ante destructionem tēpli iueniebāt extinctā candelam que erat in occidente et copolane stabat sp̄ rubeus et sors dei vēiebat ad manū sinistram et claudebant portas templi i sero et inueniebant eas aptas d̄ mane. et dixit rabi Johāni filius zachai. Templū templū quare nos terres. iam scimus q̄ tuus filius debet eē destructio. quia pro te prophetauit zacharias. ca. xi. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos: Ecce ergo clarissime quō. xl. ānis ante destructiōē qua hora fuit xpi passio cessarunt omnia miracula et perdidit tēplū sanctitatem suā. Et non solū tunc dicta miracula cessauerunt sz eadē hora amotū fuit sceptrum iuda. secundum illud quod ꝓphetauit iacob et scriptū est in libro canhedrin. i ca. quod icipit haud hod qui et in libro de abdozara in ca. i. dicunt sic. legunt magistri q̄. xl. annis ante d̄structionem templi fuerunt amoti canhedrī i. lxx. iudices consistorij gazit et fuerunt positi in hamith. declarat Rabisichim: locus erat in iherusalem qui vocabatur hamith. dicit rabiadin et ex illo tunc nunq̄ amplius iudicarunt iudicium criminale quia iudicium criminale non poterat fieri nisi in consistorio gazit et dicit rabimosse darsan q̄ nō auferetur sceptrū de iuda. hoc dicitur propter consistorium gazit quod erat in terra iuda et dux de femore eius. isti sunt canhedrin q̄ erant sedentes in consistorio. Gazit q̄d erat in terra iuda et dixit sic. Jacob canhedrin q̄ stabunt sedentes in consistorio gazit nunq̄ erant amoti a terra iuda iudicando iudicia criminalia quousq̄ veniat sylo qui est messias et dicit rabira chanum quando fuerunt amoti a consistorio canhedrin gazit et fuit eis amota potestas iudicandi iudicium criminale consueuerunt saccos super corpa sua: et euulserunt capillos suos et dixerunt ve nobis quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qun multum non est cor de cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatibus aduentus messie pro illa hora Verumptamen pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione que ibat ex ore omnium gentium eo tempore de aduentu messie intantum q̄ q̄ videret illa hora regere que vnum qui regnabat in ciuitate iude qui dicebatur biter qui erat homo magne fortitudinis et victor preliorum cuius nomen erat bacoziba: statum reputauerunt eum messiam intelligentes q̄ in illa hora erat tempus assignatum aduentus messie dicitur in libro canhedrin in capi. quod incipit totus israhel q̄ barcoziba regnauit. xxx. annis cū dimidio et dixit doctoribus. Ego sum messias et rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabimoysē de egypto in capi. de iudicibus in lectoribus regū. rabiaqba magnus sapiēs erat et d̄ maioribus tamulth erat et pōtabat arma barcozibe

regis et dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias
quousq̧ ipm interficat adrianus ꝑpter pec/
cata sua. Item possumus verificare predic
tam conclusionem ex ꝑphetijs danielis. s3
per illas .lxx. ebdomadas : quas tradit in
ix. capi. sui libri que non potest declarari ni
si p rege messia sicut dicit Rabimoises mgr̄
gerūdensis in glosa quā fecit super daniclē
vbi dicit sic. // Et vnguat sanctussanctorū
Iste est messias sanctificatus filiorū dauid
et dicit Rabimosse darsan. Et adducat iu/
sticia sempiterna iste est rex messias. Itē d. ē
in fine libri qui vocatur cederbaolā. Rabi
yose. lxx. ebdomade numerate sunt a destru
ctione primi templi vsq̧ ad destructionē tē
pli vltimi qui sunt. lxx. ānī captiuitatis baby
lonice. et. cccc. xx. quib⁹ durauit tēplum secū
dū. et in fine illorū debebat venire messias
et sic declarat gaon raby cabadias et Rabi
abraā abenazadra. Item predictā prophe
tiam exponit petrus alfonsi ꝯuersus multū
grate ſm antiquos hebreos declarando tē
pus aduentus messie sic dicens in libro da
nielis. Temp⁹ aduentus xp̄i sic est danieli
per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sūt
constitute super populum tuū et super vrbē
sanctuarij tui vt consumetur preuaricatio et
finem habeat peccatum et deleatur iniq̄tas
et adducatur iusticia seculorum et impleat
visio et prophetie et vnguatur sanctussācto
rum. Scito ergo et aduerte ab exitu sermo
nis vt iterum edificetur ir̄lm vsq̧ ad cristū
ducē ebdomada septima et ebdomada. lx
due erunt et rursū edificabitur platea et mu
ri in angustia temporū et post ebdomadas
lxij. occidetur xp̄s et ciuitatem et sanctuariū
dissipabit populus cū duce vēturo et finis
eius vastitas. et post finem belli statuta de
solatio confirmabit autem pactum multis
ebdomada vna et in dimidio ebdomadis
deficiet hostia et sacrificium et i templo erit
abbominatio desolationis et vsq̧ ad con
summatōnem et finem perseuerabit desola
tio prophetia sancita clausa est et ad intel
ligendum difficilis et sunt ibi termini multi
designati sed nō omnes ad designādū cristi
aduentum sunt positi In primis igitur sciē
dū est ꝙ ebdomade iste ānorum sunt ebdo
made. cū igitur ait. lxx. ebdomade cōstitute
sunt super populū tuum et sup vrbē sanctu/
arij tui vt consumetur preuaricatio et finem

accipiat peccatum et deleatur iniquitas et ad
ducatur iusticia seculorū et impleat visio et
ꝑphetie et vnguatur sanctussanctorū. Cum
illud in ꝙ ait nominari voluit quia septies
septuaginta in. cccc. xc. anni erant constituti
ab eiusdē anni prophetia vsq̧ ad destructio
nem Hierusalē et tēpli que a Tyto Roma
norum imperatore facta fuit cuius destructi
onis tempore iam cristus venerat qui et iu/
sticia seculorum et sanctussanctorum erat p
quem etiam et peccatum omne et iniquitas
ē deleta et prophetia omnis impleta. Cete
ra autem omnia que sequuntur ad horum
cccc. xc. annorum diuisionem et declarationē
sunt posita per hoc autem ꝙ ait Ab exitu s/
monis vt edificetur hierusalem vsq̧ ad cri/
stum ducē ebdomade. lxx. innuitur ꝙ ab hu
iusmodi die prophetie vsq̧ ad Cyrū regem
Persarum qui ab ipso deo per Esaiam. xlv
cristus appellatus est fuerunt. lxx. annorū
ebdomade. i. xlix. anni. Cuius Cyri precep
to cepit iherusalem edificari in cuius reedi/
ficatione postꝙ consummatum est opus vs
q̧ ad aduentum Tyti super iherusalē. ccc
xxxiiij. anni fuerunt et hoc est quod dicit eb
domade. lxij. i. cccc. xxxiiij. anni erunt et rur/
sum edificabitur platea et muri in angustiis
temporum et posuit ebdomadas septem et
postꝙ occidetur cristus ciuitatem et sanctua
rium dissipabit populus scilicet romanus
cum duce venturo. i. Tyto et finis eius va/
stitas et post finem belli statuta desolatio.
Quod autem sequitur confirmabit pactum
multis ebdomada vna. illa profecto ebdo/
mada vna septem sunt anni obsidionis sep
tem enim annis obsessa est ciuitas ab exer/
citu romanorum et infra illos septem ānos
adeo coacti fuerunt intus et afflicti ꝙ non
habuerunt vnde sacrificium facere possent.
et hoc est quod ait in dimidio ebdomadis
et infra ebdomadam deficiet hostiam et sa/
crificium et in templo erit abbominatio de
solationis ꝙ etiam additur vsq̧ ad consū/
mationem et finem perseuerabit desolatio
insinuat ꝙ captiuitatis et desolatio illa fi/
ne foret caritura. Septem ergo ebdomade
vsq̧ ad Cyrum et septuaginta duo ebdo/
made a Cyro vsq̧ ad Tytum et ebdoma/
de obsidionis vna profecto. lxx. sunt ebdo/
made hec est expositio predicti. ¶ Alfonsi
medici imperatoris Hyspanie regis al/

fonsi qui cum eēt sapientissimus inter iudē/
os illuminatos a deo cōuersus fuit ad xp̄z
et scripsit optime dyalogū fidī catholice an
no domini. M.c.vi. qui autē plenius volue
rit scire diuisionē dictarū. lxx. ebdomadarū
sicut eas diuisit Daniel .i. ad. vij. et ad lx. et
ad duas et ad vnā et illa vna et duas dimi/
dias inueniet multū optime in glosa magi
stri Nicolai de lira super danielem. Sed et
propter nōnulla que addūt moderni iudei
in prophetia Jacob de sceptro et in supradi
cta de. lxx. ebdomadibus et propter eorū
recurrias expōnes anullādas predictas du/
as prophetias expono eo modo et forma q̄
dictus inclitus doctor. Nicolaus de lira su
is locis exponit ne diligēs scire forte iopia
librorū intelligat cauillationes iudeorū. Hūc
enim librū pro ignorātibus scripsi. vt breui
volumine leuiter possint arma inuenire cō/
tra inimicos xp̄i. Et introducitur primo p/
phetia. Jacob in qua exprimitur tēpus ad/
uentus messie. Ge. xlix. vbi dicit iacob filijs
suis. Congregamini vt ānūciē vobis que vē
tura sunt nobis i nouissimis diebus sequit
Non auferetur sceptrū de iuda et dux de fe/
more eius donec veniet qui mittēdus est et
ipse erat expectatio gentiū. quod sic exponit
a Nicolao de lira vbi supra Non auferetur
sceptrū de iuda. i. dignitas regia. et dux de
femore eius quia deficiente regno interfecto
rege zedechia in captiuitate babylonica ex/
tūc gubernatus fuit populus iudeorum per
illos qui erant de tribu iuda. quia in reditu
dicte captiuitatis zorabel fuit dux eorum vt
habetur zacha. iiij. c. et Aggei. i. ca. et p⁹ sa/
cerdotes gubernauerūt populum vt patz tē
pore Machabeorum. qui etiam erant de tri
bu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus
regia erant coniuncte vt pz. iiij. Regum. xi.
vbi dicitur q̄ Josabeth soror ochosie regis
iuda tulit Joas et erat sex annis cum ea in
domo domini. quia ipsa erat vxor Joiade
pontificis et istud regimē durauit vsq̄z ad tē
pus herodis qui fuit alienigena d̄ gēte ydu
meorū et ipso regnante natus est cristus vt ha
betur. Ma. ij. Cuius regnum durabit in se/
cula seculorum amen. Et ideo subditur do
nec veniat qui mittendus est. i. cristus. qui
missus est a patre pro salute generis huma
ni et ipse erit expectatio gentium sm̄ q̄ dicit
Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cūctis

gentibus et cetera. In hebreo autem habe
tur sic. et erit ei aggregatio gētium et hoc im
pletū est in regno xp̄i. q̄ post resurrectionem
et ascensionē xp̄i. ad celos ap̄lis predicāti/
bus fidē xp̄i iudei pro maiori p̄te remanse/
runt obstinati in infidelitate sua et gētes cū
magna deuotione receperunt fidem xp̄i. Et
sic xp̄o aggregate sūt. propter quod aposto
li dixerūt iudeis vt habetur. Actuū. xiij. ca.
Vobis oportebat primū loqui verbum di
sed qm̄ repulistis illud et indignos vos iu/
dicastis vite eterne. ecce conuertimur ad gē/
tes. Sic enī precepit nobis deus. Sed hāc
p̄phetiam que satis clare exposita est d̄ xp̄o
iudei multiplicitur nituntur subuertere Ad
cui⁹ intellectum sciendū q̄ in hebreo habet
donec veniat sylo, Hec autē dictio hebraica
sylo est proprium nomē loci significat etiā
in alio sensu missionē et sic est nomē cōmūe
prout ergo est nomen loci accipiunt hic eā
aliqui iudei dicentes q̄ prophetia impleta
est: quando saul qui erat de tribu benyamī
vt habetur. i. Regū. xi. fuit electus in regē
et inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculū
domini et archa et per cōsequens vnctō vbi
reges debebant inungi. et sic sceptrū quod
accipitur pro quodā domino et primatu qd̄
fuerat in tribu iuda vsq̄z tunc fuit translatū
ad tribum benyamin. Sed hoc dictum ma
nifeste contrariatur textui. quia ante electio/
nem Saulis archa dei iam erat amota d̄ sy
lo, et erat in cariathiarim. vt habetur. i. Re/
gū. vij. c. Item post saul immediate immo
ipso adhuc regnante fuit dauid inunctus p̄
Samuelem. quia dauid fuit primus rex de
tribu iuda et tunc reges de illa tribu quan/
do incepit successerunt Qd̄ autem sceptrum
dicatur auferri de tribu iuda quando ince/
pit esse in propinqua dispositiōne ad gradū
perfectum non est verisimile Et ideo alij iu
dei dicunt q̄ ista prophetia impleta fuit in
electione hieroboam in regem qui erat d̄ tri
bu effraym quia decem tribus ablate sunt
a regno iuda et adheseret hieroboam quan
do roboam die constituto dedit populo du
ram responsionem. iij. Regū. xij. Et sic ex/
ponunt donec veniat sylo. i. donec vēiat hie
roboam coronandus i tali loco. Sic ista ex
positio ostenditur falsa per textum. quia cō/
gregatio illa non fuit facta in sylo sed in sy/
chem. vt habetur. iij. Regū. xij. ca. Itē nō

fuit ablatū regnum a domo iuda tūc sed ste
tit vsqꝫ ad captiuitatem babylonicā per suc/
cessionē hereditariā. Et illi soli dicebant ꝓ
prie reges. quia instituebātur per inunctioꝫ
quia tēplū archa domini. et illa que ad iunc
tionem requirebantur in iherusalem remā/
serunt que erat metropolis in regno iuda ꝓ
pter quod alij iudei accipiētes hoc nomē sy
lo prout significat missionē. dicūt ꝙ dicta p
phetia impleta est tēpore nabuchodonosor
quando venit contra iherusalez et occidit ze
dechiam regem et sic defecit regnū iuda. Et
ideo exponunt predictam lrām sic. Non au
feretur sceptrū etc̄. donec veniat qui mittēd⁹
est. s. nabuchodonosor. qui propter peccata
iudaici populi missus fuit a deo ad destruē
dam terrā et auferendū regez et erit ei aggre/
gatio gentium. qꝛ propter dilatationē sui im/
perij aggregate sunt gentes sub eius dñio
Sed ista expositio et p̄cedentes et consimi/
les si fiunt destruuntur per translationem
chaldaicam quam iudei vocant targuz que
ita auctentica est apud iudeos ꝙ nullus do
ctor eorum fuit ausus ei contradicere imo
quando littera hebraica est obscura recurrūt
ad illam pro explanatione In illa autez sic
habetur non auferetur sceptrum de iuda etc̄
donec veniat messias in scriptura sed solus
xp̄s qui ꝓmissus in lege et prophetis erat.
Et hoc patet clarius veritas nostre catholi/
ce expositionis predicte. Cum ergo a tem/
pore predicti herodis regis cessauerit regia
dignitas trib⁹ iude et ducat⁹ et i tpe illo nul
lus ali⁹ apparuit qui ex doctrina et operatō
nibus posset dici christ⁹ nisi ihūs saluator
noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus mes/
sias et ꝙ eius aduentus trāsiuit in p̄teritū.
Itē p̄dictus Petr⁹ alfonsus cōuers⁹ in suo
dyalogo p̄dictā ꝓphetiam exponit sic dicēs
Doctores antiqui hebreorum sic exposue/
runt prophetiam. Jacob. Nō auferetur scep/
truz. i. virga regni de iuda. et dux de femo
re. i. de filijs filiorū eius in secula. donec ve
niet qui mittendus ē. i. xp̄s cuius ē regnuz
et ad ipsum cōgregabūtur gentes. Et nos q̄
dem nouimus ꝙ postꝙ venit xp̄s. necꝫ rex
necꝫ dux de Juda fuit vlterius. ¶ Credere
itaqꝫ debemus ꝙ hic temp⁹ xp̄i aduent⁹ de/
terminatum fuit. et ꝙ is qui tēpore illo ve/
nit sine dubitationis scrupulo xp̄s extitit:
Secūdo introducatur ꝓphetia Danielis. c.
ix. vbi Gabriel angelus instruxit Danielez
de illo tempore dicens. Septuaginta heb/
domadas abbreuiate sunt super populum
tuum et super vrbē tuam sanctam et consu/
metur preuaricatio et finem accipiat pecca/
tum et deleatur iniquitas et adducatur iusti
cia sempiterna. et impleatur visio. et prophe
tia. et vngatur sanctus sanctoruz. Ad in
tellectum huius prophetie primo videnduz
est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel
hebdomada quod est idem. In sacra enim
scriptura vno modo accipitur pro tempore
septem dierum. et hoc modo communiter
accipitur hoc etiam modo loquitur scriptu/
ra Leui. xxiij. vbi dicitur ꝙ septē hebdoma
de sunt accipiende a festo pasche qui faciūt
xlix. dies. et. l. die celebrādū est festum pen/
thecostes. Alio modo accipitur pro tempo
re septem annorum. et hoc modo loquit̄ scri
ptura de hebdomada: Leui. xxv. vbi dicit̄
Numerabitis septem hebdomadas anno/
rum que faciunt annos. xlix. et quinquage/
simus annus qui immediate sequitur. dici/
tur iubileus qui apud iudeos erat ann⁹ re/
missionis vt ibidem dicitur. Non autem in
uenitur hebdomada accipi pluribus modis
Non potest hic hebdomada accipi pro heb
domada dierum. quia tota prophetia Da/
nielis fuit completa infra annum et dimidi
um. ergo per locum a diuisione oportet ꝙ
accipiatur a numero annorum. et in hoc oēs
expositiones cōueniunt. sed in hoc differūt
Quia aliqui catholici vt Beda et alij dicūt
ꝙ isti anni intelligendi sunt anni lunares q̄
sunt breuiores annis solaribus. xi. diebus
Moti fuerunt autem ad hoc dicendū ex du/
obus. Primo ex textu. quia dicitur hebdo
made abbreuiate. Et sicut dictum est anni
lunares sunt breuiores annis solaribus. et
per consequens hebdomade annorum lu/
narium sunt breuiores. Secūdo quia ange
lus loquebatur Danieli qui erat hebre⁹. he
brei autem computabant per annos luna/
res vt dicit ipse Beda. Et ideo angelus po
suit numerum annorum predictorum p heb
domadas annorum lunarium. Vtrunqꝫ di/
ctum non placet. Nicolao de lira. et est ratō
quia in hebreo non ponitur abbreuiate p/
ut sonat in detruncatione seu diminutione.
sed in hebreo ponitur precise vt notat tēpo/
ris determinationem. s. nec plus nec minus

¶ Similiter secūdū est falsum. si enim iudei haberent annū breuiorē. xi. diebus q̄ ān⁹ solaris cum secūdum legem suam teneantur primo mense cuiuslibz anni facere pascha et die determinata. s. xiiij. die primi mensis. sequeretur q̄ pascha eorū huius anni p̄cederet pascha anni precedentis: in. xi. diebus. Et eodē modo pascha anni sequētis p̄cederet p xxij. dies. Et sic anticipando tēpus quolibz anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur q̄ iudei celebrarent pascha suum ex obligatione p̄cepti infra breue tēpus in quolibet mense totius anni. Hoc autē apparet manifeste falsuz ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet q̄ cōputant per annos solares sicut et nos. ¶ Licet enim incipiāt menses a lunationibus tamen tercius annus apud eos habet lunationes. xiij. ita q̄ per embolismos faciūt adequationes temporis: et sic cōputant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q̄ cōputarent per annos lunares: nihilominus habetur p̄positum nostrum vt videbitur. ¶ Secundo videndū est quot annos cōtinent hebdomade predicte: et patet q̄ si multiplicentur. lxx. per. vij: resultant. cccc. xl: ¶ Tercio videndū est a quo tp̄e incipiat cōputatiō istarū hebdomadarū. Et dicūt aliqui iudei q̄ incipit ab. xi. anno regis zedechie quādo destructū est primū tēplū. Alij dicūt q̄ incipit a primo āno darij. q̄z isto tempe dixit angelus ista danieli. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce āno secūdo. Cyri regis Persarū. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista a. xx. anno regis artaxersis quando missus est neemias ad reedificandum hierusalez. Que āt istarum opinionum sit vera p̄pter pluritatē euitandam omittitur. et etiā q̄z secūdū omnes istas cōputationes habetur propositū nostrum sufficienter. s. q̄ tempus aduentus christi sit preteritum: quod p̄z: q̄z āgelus determinate assignat. cccc. xc. ānos. vsq̄ quo impleatur visio et p̄phetia et vnguatur sanctus sanctorū. i. xp̄s. Sed qualitercūq̄ accipiatur conputatio anni lunaris vel solaris et vbicūq̄ incipiatur cōputatio. quia infra tamen non pōt accipi q̄ a. xx. anno regis artaxersis tot⁹ tū numer⁹ predictus iā diu est p̄terit⁹. Et declaro saltem de vltimo numerū p̄dictū impletuz. s. a. xx. āno artaxersis vsq̄ ad. xviij. annū Tyberij cesaris in quo passus ē christus. Si fiat conputatio per annos lunares: quod patet hoc modo. Regnum Persarū durauit annis. cxxxiij. et a principio regni vsq̄ ad. xx. artaxersis fluxerunt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis Regnum grecorum durauit. ccc. annis et tunc cepit regnum romanorum a cuius principio vsq̄ ad. xix. annum Tyberij fluxerunt anni. lvij. qui simul iuncti patet q̄ faciunt. cccc. lxxv. annos solares qui implent p̄dictum numerum secundum lunares annos quia annus lunaris continet. cccliiij. dies Solaris vero. ccclxv. quadrantem. vnum: et. v. horas. et patet secundum verum numerum q̄. cccclxxv. āni solaris sunt. ccccxc. anni lunares qui est numerus hebdomadarum computādo vt dictum est per annos lunares: Aduertendum tamen q̄ Rabisalomon dat quandā expositionem falsam ad rationem predictā quā oportet remouere: dicit enim q̄ septem hebdomade ille non continent tempus prefixū vsq̄ ad aduētum xp̄i et passionis sue mysterium vt p̄dictum est. Sed dicit q̄ continet tēpus p̄fixum a destructione primi templi vsq̄ ad destructionem secūdi per Tytū et Vespasianum cuius expositio talis est. Septez hebdomade p̄fixe. i. determinate super populum tuum anteq̄ veniat p̄fecta captiuitas eorū que facta est per romanos conburētes ciuitatem et templum et eycientes inde populum iudaicum. vt consumatur p̄uaricatio. i. desistant a p̄uaricationibus castigati p p̄dictam captiuitatem. et deleatur iniquitas eorum. s. p captiuitatem et afflictionē p̄dictam que est pena vt dicit. Et adducatur iusticia sempiterna. i. vt ineternum iustificentur p p̄dictam captiuitatem p̄ peccatis tolerando. Et vt sic finaliter impleatur visio et p̄phetia. i. visiones de christo p̄misse p prophetas et vnguatur sanctussanctorum. i. archa dei et vasa sanctuarij. que recuperabūtur p messiam venturum in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed q̄ntum debeat durare ista captiuitas non dicitur. et sic p consequēs tēpus determinatum ipsius hic non ponitur Quod autem ista expositio sit falsa et erronea patet per litteram precedentem vbi dicit q̄ angelus gabriel venit propter oratōnem Danielis orantis pro liberatōne populi ad annūciādum exauditionem sue petitionis.

Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a ca
ptiuitate babylonica. sed etiā pfectā libera/
tionē fiēdā p xp̄m de qua daniel principali
ter orabat. et iō dicere q̄ āgel⁹ venerit ad de
nūciandū. Danieli pfectā captiuitatē sui po
puli. et nullū certū tēp⁹ liberationis fiende
p xp̄m hoc est valde absurdū et precedēti lit
tere contrarium. quia non venisset ad conso
lationem Danielis sed magis ad desolatio
nem. Itē q̄ dicit q̄ p captiuitatem in qua
sunt desistunt a preuaricationibus hoc ē ap
te falsum. qr super omnes gētes intendūt sor
tilegijs et augurijs vt sciūt illi q̄ nouerūt fa
cta eorū et tamē ista phibētur eis maxime ī
lege diuina. patz in Exo. et Deutro. et ī plu
ribus alijs locis veteris testamenti. Itez q̄
dicit visiones īpleri ꝑphetarū per merita eo
rum: et ē cōtra illud quod dicitur Deutro. ix
Scito q̄ non ꝑpter iustificationes tuas de
derit tibi deus terrā hanc in possessionē. et ē
multomin⁹ propter iusticias eorū implen
da est ꝑmissio de xp̄o et maxime quia de ip
so scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offen
sionis et petram scandali duabus domib⁹
israel et in laqueum et ruinam habitantib⁹
hierusalem Item q̄ dicit per vnctionē sanc
tisanctorum intelligi vnctionē arche et sanc
tuarij qui recuperabūtur per regē messiam
hoc est contra illud quod habetur Hiere. iij
Cumq̄ multiplicati fueritis et creueritis in
terra in diebus illis ait dominus non dicēt
vltra archa testamenti domini neq̄ ascēdet
super cor neq̄ illius recordabuntur neq̄ vi/
sitabitur. neq̄ fiet vltra: qr ceremonie vete/
ris testamenti oīno cessauerunt post passio/
nem xp̄i. extunc enim fuerūt mortue manet
ergo veritas inconcussa q̄. s. temp⁹ hebdo/
madarū fuit ipletum in xp̄i aduentu q̄ pec/
cata nostra tulit omnia que in deum in nos
et in proximū cōmissa erant: iusticiaz addu/
xit legem et prophetias impleuit. et vnct⁹ est
plenitudine grē a deo patre. Tercio determi
nat sacra scriptura tempus aduētus messie
Esa. vlti. textus ibi est anteq̄ parturiet pepe
rit. Et licet aliqui de hoc textu supra dictum
sit. hic tamē plenius expōitur, super quo gl.
hebraica. quia anteq̄ natus fuisset ille qui ī
seruitutem redegit vltimam natus fuit redē
ptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciui
tatem et templum destruxit et populum cap
tiuauit et invenditionem et seruitutem expo
suit intantum q̄ dabantur. xxx. pro vno nū
mo argenteo. vt dicit Hugo floriacen: fuit
natiuitas ipsius xp̄i. hoc idē patet per trāsl/
latōez chaldaicam ibidem que cōparat isra
el mulieri parturiēti que angustias maxias
patitur et dolores adhuc nō erit ei vehemēs
angustia. et adhuc non veniet ei tremor cuz
doloribus propter partum et reuelabit rex
messias. Dolor enim et angustia partus ex
primunt maximā calamitatem quam habu
erunt in obsidione. Tyti et Vespasiani vbi
tāta fuit angustia et calamitas q̄ impletuz
est illud. Trenorum. iiij. Manus mulieruz
misericordiū coxerunt filios suos et multas
alias angustias et miserias passi sunt que
Josephus narrat in libro antiquitatum de
bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et an istā
obsidionē clarum est q̄ fuit Ihesus nazare/
nus natus per. lxx. annos et passus per. xl.
annos. Iste textus cum glosa chaldaica est
tante auctoritatis apud iudeos q̄ multi do
ctores eorum concedunt q̄ messias natus ē
in die destructionis templi. Pro quo alle/
gat rabi hamon: q̄ lybanus cum excelsis ca
det et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi
Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messi/
as natus in illa die destructionis templi re
spondent quidā q̄ est in paradiso cum an/
gelis viuens ibi eo modo quo moyses vi/
xit quadraginta diebus in mōte synai et ex
pectat preceptum domini ad se ostendendū
Alij q̄ est vltra montes caspios expectans
p̄ceptum domini de liberatione populi.
Alij dicūt q̄ vadit per mundum sicut pau/
per et humiliatus ꝑpter peccata populi sui
scḋm q̄ dicitur Esa. liij. et nos reputauimus
eum quasi leprosum et cetera. quousq̄ ap/
pareat ex p̄cepto domini in virtute ad libe/
rationem filiorum israel d̄ captiuitate et mi
seria in qua sunt. Talis enim varietas ostē
dit q̄ dictum eoruz est ficticiū. Sed quicq̄d
sit dictum videtur q̄ verum est q̄ temp⁹ ve
niendi messie taxatum in scriptura iam p̄te/
rijt et impletum est in Ihesu nazareno vero
messia nostro. et istud fuit vocatum temp⁹
plenitudinis. ad Gal. iiij. et Eph. i. quia in
christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.
scz nature. scripture. gratie. et temporalis mē
sure. Nature quidē quia tunc vēit finis ois
creature. s. hō cōiunctus est suo principio. s:
deo. Unde tūc factus ē nobilis circul⁹ qui ē

perfectissima figurarũ. Tũc etiã fuit vltim⁹
mod⁹ formãdi hominẽ qui sit possibilis .s.
de muliere sine viro. Alij eni tres p̄cesserãt
et iste fuit quartus. Scripture etiã q̄ promis
sa fuerũt reddita. figure cõplete et oẽs scrip-
ture delucidate. Gratie plenitudo ĩsuper ap
paruit in fecũditate marie. iustificatione io
hannis in missione spũssancti super aposto
los et in sacramẽtis ecclesie. que sunt gratie
vasa. Plenitudo nihilominus tẽporalis mẽ
sure. Omnis eni perfectio ꝯsistit in trib⁹ pre
cesserat autẽ tẽpus nature in quo fuit cõui-
cium humanũ genus de ignorantia. Tẽp⁹
etiam legis scripte in quo fuit cõuictum de
ĩpotẽtia et hoc fuit terciũ cõplemẽtũ vniuer
sorum temporum in quo fidelib⁹ datur ve-
ra dei cognitio veraq̄ virtus ad cõpletio-
nem diuine legis. et in signũ istarum pleni-
tudinum voluit venire dei filius sexta mun
di etate. vi. annorum millenario. vi. mẽse a
cõceptiõe. Johãnis sexta die. vt dicit̃ et for
sitã sexta hora. Probabile eni ẽ q̄ illa die
cõceptus fuit adam celestis. in qua fuit for-
matus adam terrenus. Illa hora vẽiret me
dicus in qua primus homo induxit humão
generi mortiferã infirmitatẽ. sexta etiã die
fuit passus et sexta hora in cruce fuit cõclaua
tus. hoc ergo fuit tẽp⁹ beneplaciti et tempus
miserendi ut dicit̃ in. ps. ci. ¶ Secũdũ te-
stimonium aduentus messie ẽ iquisitio iu-
deorum facta tẽpore christi quam non fecis-
sent nisi temp⁹ ipletum cognouissẽt tũc ei iq
rẽtes miserũt sacerdotes et leuitas ad Johã
nem baptistã quem tunc sanctissimum i sã
ctitate videbant vt interrogarent euz si erat
messias vt dicitur Job. i. Qui si dixisset. eo
sic eum recepissent sed confessus est et nõ ne
gauit q̄ non ego sum christus .i. messias vt
patet cõfessus est tamẽ q̄ erat eius vox et p̄
co clamans vt prepararent sibi viam tanq̄
summo regi suo vero messie. qui et digito eũ
ostendit dicens eis. Hic est de quo dicebam
vobis qui post me venit ante me factus est.
cuius non sum dignus corrigiam calciamẽ
ti soluere. et iterũ cum digito ostendens ait:
Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi
Ad hoc etiam valet inquisitio facta per eos
eodẽ tempore de barcoziba ut supra dictuz
est. Frustra enim esset talis inquisitio si tem
pus impletum non cognouissent. ¶ Terci-
um testimonium est iosephi sapiẽtissimi hy
storiographi iudeorum. qui in .xviij. libro
antiquitatũ describens tempora Tyberij ce
saris sub quo passus est christus sic dicit.
Fuit eisdẽ temporibus hiesus vir sapiens si
tñ virũ eũ nominare p̄bas ẽ. Erat eni mira
biliũ operũ effector et doctor eorũ hominuz
qui libẽter ea que vera sunt audiũt. et mul-
tos quidẽ iudeorũ. multos etiam ex gẽtib⁹
sibi adiũxit. x̄ps hic erat. hũc accusatiõe pri
morum nostre gẽtis virorũ cũ pylatus i cru
ce agendum esse decreuisset. non deseruerũt
eum qui ab initio eũ dilexerãt apparuit eni
eis iterũ viuus s̄m q̄ diuinitus inspirati p
phete hec vel alia de eo innumera miracula
futura predixerũt hec ille. ¶ Quartuz testi-
moniũ est Pylati. qui anno dñi. xxxvi. ipij
vero Tyberij. xxi. cũ esset mos romanis vt
p̄uinciarum iudices senatui scripto renunci
arẽt si quid noui in his quas regebãt pro
uincias accidisset scripsit epistolã ad Tybe-
rium sub hac forma. Tyberio augusto pon
cius pylatus salutem. Nuper accidit q̄ ipe
p̄baui iudeos per inuidiam se suosq̄ poste
ros crudeli dãnatione peremisse. Cũ eniz p
missum haberent patres eorũ q̄ de⁹ ipsorũ
mitteret illis per virginem sanctum suum q̄
rex ipsorum merito diceretur hunc me p̄nte
misit in iudeã quem cum vidissent cecos il
luminasse. leprosos mũdasse paraliticos cu
rasse. demones effugasse mortuos suscitas-
se. ventis iperasse. pedibusq̄ siccis sup vn-
das maris ambulasse. et alia multa miracu
la fecisse. et ois populus iudeorum diceret
eũ esse dei filium: principes sacerdotum iui
dia cõtra eum moti itaq̄ mihi eum tradide
runt. et alia pro alijs mentientes hunc ma-
gũ esse et contra legem eorum agere dixerũt
Ego autem ita esse credidi ipsumq̄ flagel-
latum eorum arbitrio tradidi. qui euz cruci
fixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt
Ille quoq̄ militibus meis custodientibus
die tercia resurrexit. Intantum vero neq̄cia
iudeorũ contra eum exarsit vt ipsis custodi
entibus pecuniam darẽt quatinus discipu-
los eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi
quod factum fuerat tacere non valentes te-
stati sunt eum resurrexisse seq̄ visionẽ ange-
lorum vidisse et a iudeis pecuniam accepis-
se. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter e-
stimet factum esse vel credendum mẽdacijs
iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio

magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberetur At senatus recusauit indignatus ꝙ non sibi ſm morez epistola primo fuisset delata: Et sic satis daret ex predictis quatuor testimonijs tempus aduentus messie fuisse ante destructionem secundi templi.

¶ Quō verꝰ messias dꝫ eē de genere iude. ꝓcedens de medio filiorum Jacob.

SEcūdus thesaurꝰ apitur ď genere messie. quod sacra scriptura ꝓnūciat et specifice determinat et impletū ē in ihū nazareno. nam dixit dominus moysi Deut. xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratrū suorum similē tibi ⁊ ponam verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existam: Et patet ꝙ ista auctoritas nulli pōt applicari nisi ihesū nazarēo vero messie nostro. qď pꝫ per duas eius ptes principales Prima pars auctoritatis ē ꝓphetā suscitabit deꝰ filijs israel ď medio fratrum suorum. Ecce genꝰ messie. pro quo nota ꝙ iudei dicūtur filij israel vel Jacob quod idē ē. Israel autez habuit quatuor vxores ex quibus procreauit. xij. filios et vnam filiaz. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnā filiā ꝑ ordinez qui sequūtur. s. Rubē Symeon. Leui. Judas. Isachar. zabulon. Dyna. pꝫ: Ge. xxxv. Secūda vxor eiꝰ fuit rachel que hūit solū duos filios. s. Joseph et Beniamin. Tercia fuit bala ancilla rachelis que habuit solū duos filios. s. dan et neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solū duos filios. s. Gad. et Aser quod pꝫ Geñ. vbi supra: Modo qd dicat auctoritas. ꝓphetam suscitabo eis de medio fratrū suorū. Iste ergo ꝓpheta qui ďbebat esse messias. nō potuit eē de filijs Bale ancille rachelis. qꝛ nō hūit nisi duos filios et in duobꝰ non est mediū. nec potuit eē de filijs zelphe propter eandē causam nec a simili de filijs rachelis ergo opꝫ ꝙ sit de filijs lye qui fuerūt septē et in numero septēnario est mediū. s. quartus: Numerentur ergo filij lye per ordinem. primi tres sunt rubē. Symeon Leui vltimi tres Isachar. zabulon. Dyna. Mediū istorū fuit iudas qui fuit qrtus. propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eū deus ď medio fratrū suorū debuit eē de tribu iuda. Ecce genꝰ eius hic diligenter attēde absconditū misterium quare. s. deus dixit ď medio suscitabo prophetā. i. messiam. Genus eniz humanū propter peccatū primi hominis et ꝓpter innumera peccata que postmodū homines commiserūt fuit diuisum a deo sicut dicit Esa. lix. Iniquitates vestre diuiserunt iter vos et deū vestrū et absconderūt faciē eius a vobis Istud ē signū maximi odij inter deū et hoīes. s. abscōdere faciē suam ab hoīe. Quia tria sunt signa inimicitie et istud ē supremū Primū ē cū quis denegat alicui suam familiaritatem quēadmodū christꝰ ille cui dixit. Math. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas hñt etc. Secūdum ē cū quis denegat alicui suā loquelam sicut Johānes euangelista dicit loquens de heretico. ij. Jo. i. nec aue ei dixeritis. Tercium et vltimū ē cū qs denegat alicui suum aspectum sicut dauid dixit de absalone filio suo. ij. Reg. xiiij. ꝙ ñ videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis sicut ait moysi Exod: xxxiij. non videbit me homo et viuet. et gemens. Job. c. xiij. dicebat: Cur faciem tuaz abscondis et arbitraris me inimicum tuum Abacuc. i. c. Mūdi sunt oculi tui domine vt non videas malū. et respicere ad iniquitatē non poteris. Cū ergo tanta esset discordia inter deum et homines. et ad pacificandū discordes sit necessarius mediator. ideo messias ꝓmissus debuit exire et suscitari de medio qď vendice fuit impletuz in christo ihū saluatore nostro. Quia ipse vt ostēderat ꝙ veram pacem venerat facere inter deum et homines: et vt innueret ꝙ verus mediator erat quasi semper medium elegit. s. pacez inchoans pacem ordinans. pacem confirmans: pacem publicans. pacem conseruans. Hij sunt quinqꝫ passus ascensus nostre salutis: Est ergo primus passus ꝙ christus pacem inchoans exiuit de medio. quia ē media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima ē ꝙ debuit deus incarnari vt homo recōciliaretur deo et fieret pax Secunda ꝙ non pater nec spiritussanctus sed filius. Prima propositio patet dupliciter. primo qꝛ nulla creatura sufficiebat ad tm̄

debitum persoluẽdū. cū debitū eēt infinitū qꝛ cõtra infinitum offensa fuit facta. Secūdo qꝛ contraria contrarijs curantur. Cuꝫ ergo homo cū peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo eritis sicut dij. Gene. iij. ergo per contrarium vt homo curaretur oportuit ꝙ per cõtrariū deus fieret homo. de hac materia in quarto latiꝰ dicetur. Secūda ꝓpositio ptꝫ qꝛ lꝫ tres persone sint vnus deꝰ. distinguūtur tñ realiter per relatiões. et habēt etiam appropriata distīcta: qꝛ potentia appropriatur patri: sapientia filio. et bonitas siue amor spūisancto. que sūt quasi tres diuise trium personarū offerentium se in cāpo certaminis vt cuiusciꝗ tangeretur diuisa pro homine exiret in cāpū: venit dyabolus et tetigit diuisam filij, dicēdo parētibꝰ primis eritis sicut dij scientes bonū et malū. nõ dixit potentes nec bõi sed scientes. et cū scīa sit appropriatū filij. sicut potentia patris. et bonitas spūssancti vt dictū ē. non ergo debuit venire ꝓ redēptione hoīs et eius recõciliatiõe deꝰ pater nec spūssanctus sed filiꝰ qui est media in trinitate persona. Itē pacē inchoans venit in tpe medio. Currunt eñ tria silentia ab initio mūdi vsꝗ ad beatitudinē eternaꝫ sicut patuit supra in hoc li. ar. iiij. tercie cõsiderationis. et hoc est qd̄ dicitur. Sap. xviij: Dū mediū silētiū tenuerūt oīa: et nox i suo cursu mediū iter haberet. oīpotēs sermo tuꝰ dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit. angelꝰ venit ad virginē hora cõpletorij. Et ideo tunc pulsatur ꝓ Aue maria. durauit sacra collocutio vsꝗ ad dimidiū noctis. Et tūc dante cõsensū virgine oñipotēs sermo dei. i. verbū patris qui est eius filiꝰ a regalibꝰ sedibꝰ venit in vterū. s. virginis. Sic ergo ptꝫ ꝙ filius dei venit in medio silentio in incarnationem. sic etiā natus fuit media nocte sicut ptꝫ. Luce. ij. qꝛ pastores custodiebāt vigilias noctis. predicta tria silentia figurāt nobis tres magnos annos durationis mūdi. In quorū medio debebat venire messias ad viuificādū genꝰ humanuꝫ per peccatum mortuum dicēte propheta. Abacuc. iij. cap. Dñe opus tuū: in medio ãnorū viuifica illud i medio ãnorū notū facies. Itē pacem inchoãs stetit in medio. s. vteri virginalis: Ipsa eni virgo beata que debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deū et hominē rõabile fuit ꝙ etiā ipsa esset medium. Fuit eniꝫ medium locale. mediū morale. et mediū naturale. Querūt ei logyci medium ad cõcludēdū maiorē extremitatē de minori. de qua facit Aristote. magnū ꝓcessum in ij. priorū. Maior extremitas deꝰ est. Minor extremitas in genere rationabiliū homo est ꝑquisierūt patriarche et ꝓphete et multi alij multis tpibꝰ mediū ad cõcludēdū predicatā maiorē extremitatē de minori et nõ inuenerunt. Sed venit beata virgo et facta ē medium. qꝛ in ipsa est per ipsam verbū caro factū est. et maior extremitas predicata est de minori qꝛ homo est deꝰ. et etiā minor de maiori. qꝛ deus est homo. Est etiā virgo beata mediū morale. ſm eñ Aristotelē. ij. ethicorūꝫ. mediū morale ē virtus nihil participās de extremis. qꝛ extrema sūt viciosa tale mediū fuit virgo beata que nullū viciū contraxit. Et ſm hiero. nihil gratie. nihil virtutis nihil candoris ē quod nõ resplēdeat in maria Fuit etiā mediū naturale. quod ponitur triplex a phis. s. mediū circuli. mediū celi. mediū mūdi. Mediū circuli ē a quo omnes linee recte ꝓtracte ad circūferētiā sunt equales Cētrū istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores qꝛ in circuitu ipsi ãbulabant. teste psal. xi. et ab ea ad circulū linee ducte sūt equales. qꝛ omnes peccatores et alios eqliter videtur respicere vnde Bern. Maria omnibꝰ oīa facta est sapiētibꝰ et insipiētibꝰ copiosissima charitate debitricē se fecit. vt de plenitudine eius suscipiāt vniuersi. Est etiā mediū celi quod dicitur linea equinoxialis i. q̄ cū est sol equinoxiū facit. et sub qua habitātes nõ agitātur ꝑturbationibꝰ tēporum. qꝛ sunt in optima dispositiõe. ꝓpter quod mlti theologi dixerūt quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata. qꝛ cū in ea fuit sol iusticie factū est equinoxium qꝛ nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visū ē equari finito. eternū tēporali. imortale mortali. inuisibile visibili imensum capabili diuitē pauperi. homines etiam q̄ habitant sub hac linea sunt in optima dispositione. nõ agitantur neꝗ mouētur perturbationibꝰ demonū. ꝓpter quod merito dicitur paradisus. Tūc eñ impleta fuit figura illa. Gen. ij. qꝛ posuit deus lignum vite i medio paradisi. i. xp̄m verū filium suum in medio ventris virginalis. Est etiā virgo beata mediū mūdi. Istud dicitur a phis esse terra q̄

equaliter vndiq distat a celo. Tres aut sunt propricetates terre propter que virgo btā di citur terra. est enim infima. et maria virgo infima quia humilima. cū enim deberet eē mat dei vocauit se ancillā Luce. i. Ecce ācilla domini etc. Secūdo ad terrā currūt aque. et ad btām virginē habūdantie gratiarū. ps. ciij inter mediū montiū pertransibunt aque. Tercio omnia ponderosa tendūt ad terram tanq̄ ad centrū et suum medium vt ibi saluentur sic et peccatores grauati pōdere peccatorum recurrētes ad istud medium saluātur. vnde Bern. ad mariam velut ad mediū dei recurrant qui in celo sunt et qui in inferno. et qui nos precesserunt. et nos qui sum⁹ et qui nos sequūtur et nati natorum et q̄ nascentur ex illis. Sic ergo ptz quō btā virgo est medium logicale. morale et naturale pro pace fienda inter deū et homines. Uer⁹ ergo messias filius dei in inchoatione pacis exiuit de medio personarum diuinarum in q̄tum deus. Suscitatus est de medio fratrz In q̄tum homo venit in medio silentio in medio annorū. et stetit in medio paradisi. s. vteri virginalis. et sic tanq̄ mediator verus in inchoatione pacis vniuit diuisa. s. deum et hominē. q2 de⁹ et hō vn⁹ est xp̄s. s. verus mediator. Secūd⁹ passus ē q̄ ordinādo pacē xp̄s verus messias stetit i medio quadrupliciter. Primo stati sicut fuit natus stetit in medio animaliū. s. bouis et asini. sicut patz Abacuc. ij. fm aliā translationē. per bouez qui ruminat intelliguntur cōtēplatiui quorum officiū est ruminare dei magnalia. s. rerū creationē hois recreationē. mundi gubernationē premiationē bonorū. et punitionē malorū. Per asinū intelligunt actiui. quoz officiū est onera et labores tolerare quales sunt predicatores confessores et omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xp̄s positus est, vtrosq3 in societatem recapiet et ad suā btitudinē pduat iam factos homines. i. rationales qui per peccatum q̄si bestie viuebant. Secūdo ordinando pacē inuentus est in medio doctorum sicut patet Luce. ij. Cum factus eēt annorū. xij. dicit textus audientem illos et interrogantem sequitur. Stupebāt autē super prudentia et responsis eius. q2 nūq̄ viderant infantē tā tenere etatis tante sapie. permaxime cū scirent eum litteras nō didicisse. Inuentus est ergo in medio doctorum. in signū q̄ sapientes et docti huius mundi vel habebant ad illud medium conuenti. vel q̄ sapientia illorum per excessum splendoris illius medij d̄bebat obfuscari. quod indicat numerus. xij annorum qui est numerus superexcrescens fm beatū Isid. li. ethim. iij. quia eius partes aliquote plus reddunt q̄ suum totū pa ter. quia ille sunt vnum et duo et tres et quatuor et sex que sunt iuncte reddit. x. et sex. sic etiam ī proportionabiliter sapia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. ¶ Tercio ordinando pacem transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens, Luce. iiij. quia cū voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiens per medium illorū ibat. Dicit Beda q̄ cum precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauuz in quo receptus est christus et manet ibi ruge vestis et signa pedis: sicut asserunt illi q̄ viderunt. tunc enim fecit se inuisibilem per medium transiens. fugiens mortem precipitationis quia non debebat mori nisi in ligno vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacem stetit in medio discipulorum dando eis formam eligendi prelatorum eos erudiens et eis seruiens. Unde. Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrū sum sicut q̄ ministrat. quasi dicat. ille sit vobis superior qui fuerit humilior. non ergo attēdatis q̄s sit maior. sed attendite quis humilior. sicut ego. qui licet sim domin⁹ et magister vester nō sicut q̄ recūbit in mēsa. sed sicut qui ministrat. patet ergo q̄ xp̄s ver⁹ messias ordinādo pacē inter deū et hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum. fugit per medium persecutorum et ministrat in medio discipulorum. ¶ Tercius passus est. xp̄s. consummādo pacem ordinatam stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum. sicut patet Ioh. xix. crucifixerunt eum eo duos latrones hinc et inde medium autem ihesum. quod iudei fecerūt vt populus communis cogitaret q̄ q2 erat cū malefactorib⁹ punitus erat malefactor sicut et alij. Sed tamē diuina dispensatione factum est vt impleretur prophecia. Ysa. que ante illum vacua fuerat. Ysa. liij. et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronum vt nullus quantūcūq3 peccator desperet de venia si voluerit

facere pniam. q̃ et ille latro licet sero cogno
scēs peccatū suum et petens miam: inuenit
subito veniam. Hodie inq̃t eris mecū i pa
radiso. et sic factū est. q̃ eadē die vidit diui
nā essentiam. que visio dicitur paradisꝰ. sic
cū viderūt xp̃m sācti patres in inferno para
disus fuit ibidē. Secūdo cōsūmādo pacē
stetit in medio terre. q̃ mons caluarie vbi
crucifixus est xp̃s est in medio terre habita
bilis: tūc autem ipleta fuit ꝓphetia Dauid
in psal. lxxiij. Deꝰ autem rex noster an̄ secla
.i. eterna ordinatione rex. operatus est salu
tē in medio terre. tūc enim ibi operata est sa
lus humani generis. et ꝯsummata pax īter
hominem et deū. Fuit enī christus crucifixꝰ
in medio terre: vt tanq̃ centrum et medium
omnium omnia traheret ad seipsum. q̃ ipe
dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in
medio terre: omnia traham ad meipsum.
Joh. xij. ¶ Quartus passus est q̃ xp̃s pu-
blicādo pacem consummatam stetit in me-
dio. vnde post resurrectionem stetit i medio
discipulorum suorum: et dixit eis ter. pax vo
bis. Joh. xx. quasi dicat. Jam est pax inter
deum et hominem consummata per passio
nem meam. stans in medio latronum et in
medio terre. et ideo pacem consummatā vo
bis in publico dicens in medio vestrū pax
vobis et sicut christus per seipsum stans in
medio pacem publicauit discipulis: sic et ꝑ
litteras per totum mundum diuulgauit.
¶ Iste littere inter ceteras fuerunt epistole.
Pauli in quibus mundo publicauit q̃ xp̃s
personaliter extrema diuisa vnierat factꝰ me
diator. Unde ad gal. iij. loquēs d̃ xp̃o qua
modo lex fuit posita in manu eius sicut in
manu mediatoris vt de ea faceret qd̃ vellet
dicit. mediator autem vniꝰ nō est. deus autē
vnus ē. ¶ Oportet ergo q̃ mediator sit duo
rum. et sit non solum deus sed deus et hō
vniens extrema diuisa. publicauit etiam q̃
xp̃s fuit mediator extrema concorditer paci
ficans. vt pȝ ad Hebr. ix. vbi dicit q̃ xp̃s no
ui testamenti mediator est vt morte interce-
dente in redēptionē earū p̄uaricationū que
erant sub priori testamēto repromissionem
accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis.
Intimauit etiā firma pacis ꝑ lrās ꝓpter qd̃
d̃ xp̃o d̃r ad hebr. viij. Melioris testam̄ti me
diator est ihesus. quāto in melioribꝰ repro
missionibus sancitum est. Ueteris testamē
ti mediator fuit. Moyses qui promisit obs
uantibus bona tēporalia. Noui testamenti
mediator est ihūs qui ꝓmittit fidelibus re
gnū celorum Publicauit etiam per litteras
hominibus q̃ christus pacem immobiliter
ratificauerat dicens de ipso. i. Thimo. ij.
Mediator dei et hominum hō ihūs xp̃s. cu
ius testamētum cōfirmatum est temporibꝰ
suis. ¶ Quintus passus est q̃ christus pacē
publicatam cōseruando vsq̃ in finem seculi
stat in medio. Ipse enim dicit Math. vlt.
Ecce ego vobiscum sum omnibus diebꝰ vs-
q̃ ad cōsummationem seculi. Sed quomo-
do sit in medio vidit Johānes euāgelista.
Apoc. i. vbi dicit. Uidi septem cādelabra
aurea et in medio septem candelabrorum au
reorum similem filio hominis. i. christo fi-
lio virginis. Ista septem candelabra aurea
sunt. vij. ecclesie sacramēta. s. baptismus. cō
firmatio. pnia. eucharistia. sacer ordo. ma
trimoniū. extrema vnctio. In quorū medio
scilicet in sacramēto eucharistie est christꝰ ve
rus deus et verus homo. quod sacramētum
etiam durabit vsq̃ ad aduentum xp̃i ad iu
dicium: vt dicit apostolus. i. Cor. xi. Quo
ciēs enim manducabitis panem hūc et cali
cem bibetis mortem domini ānūciabitis do
nec veniat. s. ad iudicium. Est ergo christus
i sacramēto eucharistie vsq̃ ad finem seculi
sicut in medio septem candelabrorum aure
orum pacem īter deum et hoīem cōseruādo
et non solū inter deum et homines. sed etiā
īter hoīes et homines existens in medio eo
rum. eorum voluntatem faciēdo: sicut ipse
dicit Math. xviij. vbi duo vel tres fuerīt cō-
gregati in nomine meo in medio eorum sum
Dicit in noīe meo. i. in charitate i medio eo-
rum sum. s. eorum faciendo volūtatem si fu
erit eorum petitio triplici cōditiōe regulata.
scȝ q̃ petant pro se et pie et perseueranter:
Bene ergo dictū est Moysi a domino i pro
missione messie prophetam suscitabo eis d̃
medio fratrum suorū. Ex quibus duo ca-
tholica documenta accipiuntur. Primum q̃
verus messias debebat esse mediator dei et
hominum. Secūdum q̃ verus messias de
bebat esse de genere tribus iude que mani-
feste impleta sunt in christo ihesu saluatore
nostro.

¶ Quod verus messias debeat esse similis

¶ Moysi in dando legem.

T Ercius thesaur⁹ aperitur de assi
milatiōe messie quā sacra scrip
tura determinat. qꝛ postꝙ deus
dixit moysi. pphetā suscitabo eis de medio
fratrū suoꝝ. statī subiūxit cui debebat assi/
milari dicens. similē tui. c. quo supra forte
eni dixissent iudei nō sufficere ad hoc ꝙ q̇s
dicatur messias ꝙ exeat a medio .s. a tribu
Juda qꝛ m̄lti alij pphete fuerūt de tribu iu/
da: vt Dauid. et sic suscitati sūt de medio fra
trū suoꝝ. Sed quid dicit regula. singula q̄
nō prosūt multa vnita iuuāt. sufficit ꝙ ꝙtū
ad hoc ꝙ debebat esse de tribu iuda verifi/
catur in Jhesu nazareno. qꝛ ipse fuit fili⁹ ma
rie que fuit desponsata Joseph. qui fuit de tri
bu Juda: vt patet. Math. i. Et mulieres nō
desponsabātur nisi viris tribus sue. Adeo se/
quitur in auctoritate que dicta fuit Moysi p
phetaꝫ suscitabo eis. etc. similez tui quasi di
cat deus nō solum sufficit ꝙ sit de tribu Ju
da sed ꝙ assimiletur tibi. ¶ Ista similitudo
debuit s̄m aliquid singulare esse quod fue/
rit in moyse et nō s̄m aliquid commune.
Moyses duxit populū et rexit. Multi etiaꝫ
alij hoc fecerunt vt Aaron cū eo: et post euꝫ
Josue Moyses fecit multa miracula. et alij
multi hoc idem et maiora: vt helyseus qui
mortuum suscitauit. quod est maximum
miraculorum Sed in quo inuenitur Mo/
yses singularis nō habēs parem in quo de
bet sibi assimilari Messias certe in dando
legem. Hic sunt quatuor puncta videnda.
Primus pūctus est quomodo moyses fuit
singularis in dando legē. Secūd⁹ si Jhūs
verus messias debuit dare aliā legē a lege
Moysi Tercius si debebat illā legē quā da
ret scribere. Quartus que est excellēcia legis
noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando
legem.

C Irca primū punctū posset aliq̇s
dicere ꝙ moyses nō fuit singula
ris in dādo legē. Quia s̄m Jsidorū quinto
ethimologiarum ca. i. Multi fuerūt qui de/
derunt leges. Quia primus qui dedit leges
grecis fuit Foroneus rex. Prim⁹ qui dedit
leges egyptijs fuit Mercuri⁹ termegistus.
Prim⁹ qui dedit leges Atheniensibus fuit
Solon. Primus qui dedit leges lacedemo
nijs fuit Ligurg⁹ Jste fecit legē ꝙ ciues ha
berent libertatē eligendi magistrat⁹ et recto/
res. Jste diuisit solū tā in domib⁹ ꝙ in vi/
neis et alijs predijs per equale ne quis pos
set dici potentior alio. Jste fecit iuuenes v/
na veste non āplius toto anno vterentur. n̄
permisit aliquem cultius alio progredi. nec
opulentius epulari. Qui singula non pecu
nia sed compensatione messium coequari
iussit. pueros puberes non in forum sed in
agrum deduci iussit: ne primos annos ī lu/
xuria: sed in labore et opere agerēt. nec pri/
us in vrbem redirent ꝙ [illegible]ri facti essent. ¶
Statuit virgines sine dote nubere. vt vxo/
res non pecunie causa eligerentur sed virtu/
te. et sic matrimonia diuti⁹ permanerent.
Maximum honorem non diuitum et potē/
tum. sed senum esse statuit. ¶ Demum vt su
is legibus eternitatem daret. iureiurando
obligauit ciuitatem nihil mutaturos prius/
ꝙ reuerteretur. ¶ Profectus est autem cretā
vbi voluntarium exilium perpetuo egit. mo
riensq̄ abijci sua ossa in mari iussit. ne forte
lacedemones se solutos crederent iureiurā
do si corpus eius reducerent ad ciuitatem.
¶ Primus qui dedit leges romāis fuit nu
ma pompilius qui primus successit Romu
lo in regno: Deinde cum populus seditio/
sos magistratus ferre non posset. x. viros
legibus scribendis creauit. qui leges ex li/
bris Solonis in latinum sermonem trans/
latas. xi. tabulis exposuerunt. Paulatiꝫ au
tem antique leges vetustate atq̄ incuria pe/
rierunt Noue a Constantino cesare ceperūt
et reliquis succedentibus erantq̄ permixte
et inordinate Postea Theodosius minor
augustus ad similitudinem gregoriani et
hermogeniani codicem factum constitutio/
num a Constantini temporibus sub pro/
prio cuiusq̄ imperatoris titulo disposuit:
quem suo nomine theodosianum vocauit:
¶ Justinianus vero qui imperauit anno
domini quingentesimo. xlij. et imperauit
annis. xxxviij. Hic leges ciuilesq̄ roma/
ne quarum erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit et ad .xij. libros coartauit
Et de omnibus vnū codicem ordinauit quē
codicē Justinianū appellari voluit. ¶ Fecit
etiam librum institutionum quē in quatu-
or distinxit libros in quibus legū primor-
dia continentur. Nouas quoqꝫ leges quas
ipse fecerat in vnū volumē redactas nouel
las vocari voluit que communiter autenti-
ce appellātur. et sunt per collatōes distincte
Omniū etiam magistratuū et iudicum seu
iuris consultorū leges que duorū milium
librorū esse dicebātur abbreuiari fecit et ad
numerū librorū quinquaginta redigit. ipsū
qꝫ librū digestorū seu pādectarū vocari mā
dauit. quib⁹ legib⁹ hodie totus mūdus or-
dinatur et regitur In isto principe concurre
rūt potētia. sapiā et diuinus cultus: p potē
tiam hostes supauit. per sapiam mūdū iu-
stis legib⁹ ordinauit. per diuinū cultū deum
et ecclesiā edificijs et alijs operib⁹ honora-
uit. Cū ergo omnes predicti leges dederīt
vt ostensū ē ptꝫ euidēter ꝙ moyses in dan-
do legē non fuit singularis. ¶ Respondeo
et primo declaro quid est lex. secūdo distin
guam nomē legis. tercio soluetur dubitatō
Circa primū dicitur ꝙ lex est quoddā speci
ale vinculū quo homines tenentur et ligan
tur ne per actus illicitos euagent. Sicut eī
animalia siluestria nō domātur nisi primo
fortibus vinculis teneantur qꝛ scꝫ nūꝗ do
mita efficerentur si sine vinculis ad volun-
tatem suam vagari dimitterētur Sic vero ne
cesse fuit vt leges et mandata a deo et a su-
perioribus fierent. vt infra limites iustitie va
gabiles mores hominū corrigerentur et do
mārentur. Homo enī qui sicut vir van⁹ in su
perbiā erigitur. et sicut pullū onagri se natū
liberū putat. vt dicitur Job. xi. nūꝗ perfec-
te corrigeret vel domaretur si sine legis vīclo
vagari ad arbitriū sineret. Et iō certa ad li
gandū mores hominū ne vagarentur. con
stituta est lex triplex. s. lex nature. diuine cure
et humane cure. Lex nature est illa inflexibi
lis certitudo quā de⁹ in sinderesi consciē col
locauit. ne quis excusari possit. que vniuiqꝫ
dictat et ostendit: quid bonū vel quid ma-
lum. de qua dicitur ad Ro. ij. Cū gentes q̄
legem non habēt ea que legis sunt faciunt
ipsi sibi sunt lex vide ibi. Lex diuine cure ē
quā dedit de⁹ moysi in scriptis. Et ideo di-
citur lex scripture. et quā xp̄s in illa pmissus

implens vacuitatem eius veniēs ꝙ generis hu
mani amore per seipsū docuit. et in cordi-
b⁹ impressit. suisqꝫ fidelib⁹ dereliquit. et iō di-
cta est lex amoris. Lex vero humane cure ē
illa quā ad regimē humanū principes sta-
tuerunt. de qua dicitur. i. Cor. vij. Lex i ho
mine dominatur quanto tpe viuit. ¶ Circa
terciū ad predictā dubitationē dicitur ꝙ ve
rū est moysen in dādo legem esse singularē.
et verum est ꝙ alij qui dicti sunt dederūt le-
ges. qꝛ moyses dedit legem diuinam. Alij
vero leges dederunt humanas ait enī btūs
Isidor⁹ vbi supra. Moyses gentis hebre-
e prim⁹ omnium diuinas leges sacris lit-
teris explicauit. vt infra capitulo. ij. ponens
differentiam inter leges diuinas et huma-
nas dicit. Omnes autem leges aut diuine
sunt aut humane. diuine natura humāe mo
ribus constant. Ideoqꝫ he scilicet humane
discrepant quia alie alijs gentibus placent
Si ergo moyses in dando legem diuinam
fuit singularis et solus. in illo quo singula-
ris fuit propheta suscitaturus de medio debe
bat ei assimulari. Sequitur ꝙ ille propheta de
bebat dare legem diuinam qd solū imple
tum est in ihesu christo saluatore nostro qui
dedit legem euangelicam que lex diuina ē
et noua sicut Moyses dedit legem diuinam
antiquam. ¶ Quo ad secundum punctum
scilicet vtrum ihesus verus messias debuit
dare legem diuinam aliam a lege Moysi
dico ꝙ sic. Ad quod probandum adduco
tres fidelissimos testes: quorum primus ē
Ysaias. qui in capitulo. ij. quod ad litteraꝫ
exponitur de messia inter cetera dicit. De sy
on exibit lex: et verbum domini de iherusa-
lem: quod verum est in ihesu nazareno ve-
ro messia et in cuius discipulis et aposto-
lis qui inceperunt verbum predicationis
in iherusalem et continuauerunt et publica
uerunt per totum mundum quia in omneꝫ
terram exiuit sonus eorum etc. Declarat ni
bi Salomon super verbo. eleuabitur super
omnes colles. cap. eodem dicens. ¶ Quid
vult dicere. et eleuabitur super colles. Nisi
quia miraculum quod erit factū in eo erit
maius ꝙ miracula montis synai et carmeli
et thabor. ¶ Et quod est illud miraculum
est illud quod dicit. De syon exibit lex.
¶ Item dicitur in midras tilim. id est in
glosa psalterij super illud. ¶ Domi-

ne i fortitudie tua letabit rex. ps. xx. dicitur sic. Quid voluit dicere Isaias in. c. xi. quando dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signu populorum ipsu getes deprecabut et erit sepulchru eius gloriosu: Dixit rabi hama non venit rex messias. nisi vt det gentibus seculi mandata sicut tabernacula palmes et philateria. Satis apparet ex intentione huius doctoris q deus debebat dare lege noua in qua essent mandata cerimonialia sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliquaru cerimoniarum legis antique non apparet q sit sua intentio q messias deberet dare illas casde cerimonias. cu ca propter que date fuerunt in illo tempore sit iam preterita. et in tpe messie no est locus vt dentur. Item dicit in midras sirhasirim. i. i gl. canticoru super textu ca. primi vbi dicitur. Osculetur me osculo oris sui. dicit rabi. Iahyda. In hora i qua israel audiuerut ex ore dei. Duo prima madata legis fueruut firmati i cordib⁹ suis taliter. q no tradiderut obliuioni. Veniut ad moysen et dixerut: En rabi oportet q tu sis mediator inter deum et nos: sicut scriptum est. Exo. xx. Dixerut moysi Loquere tu nobis et audiemus non loquatur domin⁹ nobis ne forte moriamur. Ex illo tuc docebat eos Moyses legem: et qui addiscebant obliuioni tradebat et dixerunt Sicut moyses e carnalis et transies. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. vtina vellet de secudo ostendi nobis. et ia oscularetur nos osculis oris sui. taliter q sua doctrina refirmaretur in cordib⁹ nostris Et dixit eis moyses. Hoc no potest ee mo sz in tepore Messie erit. quia sic scriptum e Hiere. xxxi. Dabo lege mea in visceribus eoru et in cordibus eoru scriba ea. hec ibi. Hec est illa lex qua cu magna instatia petebat dauid secud⁹ testis. in psal. cxviij. Lege pone mihi domine viam iustificationu tuarum: et exquiram eam semper. Hic pot queri a iudeis qua lege hic petebat a dno dauid no lege. moysi qz eam ia habebat. ergo aliam qz dicit. via iustificationu tuarum et hec non e alia nisi veri messie Ihesu nazareni que iustificat. lex eni moysi no iustificabat nec eius sacrificia patet qz illa sacrificia de per se. no placebant deo nec cum lege instituta sunt. Hiere. vij. Hec dicit dns: no sum locutus cu patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum et victimaru sed sm q dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerunt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum et in signu huius non fuerunt data populo nisi p⁹ q populus ad ydolatria declinauit vitulu cosflatile adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri q ydolis: et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secude. q. ciij. articulo: iij: in corpore. et deinde per totu Itez ptz q sacrificia legis moysi non iustificauerut qz semp cu eorum oblatione requirebat oblatio sacerdotis ptz in leuitico: ¶ Sz qd si sacerdos esset malus et indignus: vtrum exaudiretur a domino: certe nihil valebat totum sacrificium. et hoc est q dicunt doctores theologi in quarto q sacrificia valebat non ex opere operato. sed ex opere operante Secus est de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni. que valent ex opere operante: et ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quantuncuqz sit malus minister et pessimus etiam iudeus et infidelis quicunqz faciens quod ecclesia intendit baptismus complet suum effectum. ¶ Petebat ergo dauid legem veri messie Ihesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationum. etc. Hec est illa lex scilicet Ihesu nazareni data in monte syon non in monte synai. de qua tercius testis. s. Hieremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt: id est tempora noui testamenti dicit dominus. et faciaz domui israel et domui iuda. i. fidelib⁹ christum confitentibus generaliter et credentibus de iudeis specialiter secundu quod dicitur Act. xiij. Primum vobis oportebat loqui verbum dei et cetera. fedus nouum. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundu pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti quod irritum fecerunt. ipsum multipliciter transgrediendo. sicut patet in libris Iudicum Reg. et Paral. Ecce q expresse dicit propheta legem veri messie. quam vocat fedus nouum siue pactum debere esse aliam a lege moysi et dicit non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum in die qua eduxi eos de terra egypti. scilicet cum dedit eis legem in mote synai. Quia ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. ihu christi a lege

Moysi videnda est differentia inter vtranq3 legem que non vna sed multe incomparabiles dicte sunt de quib⁹ dat testimoniū sacra scriptura spāliter doctrīa beati pauli qui plenius ꝙ oēs alij autores noui testamenti locutus est ostendēs ꝙ qr īpleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi q̄ prio erat. Et de diuersis ptib⁹ suaꝝ eplaꝝ colliguntur hic. xiiij. drīie. et addā vnā: vt sic sit xv. drīie que per ordinē sunt iste que sequūtur videlicet lex Moysi ē lex carnis. lex christi est lex spūs. lex Moysi ē lex timoris. lex xpi est lex amoris. lex Moysi ē lex figure. lex xpi est lex veritatis. lex Moysi est lex oneris pōderosi et sine cōmodo. lex xpi ē lex suauitatis. leuitatis et multi fructus. lex Moysi est lex seruitutis. lex xpi ē lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex christi est lex que viuificat. lex Moysi est lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex q̄ est virt⁹ peccati lex christi est lex que est plenitudo grē lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis lex christi est lex nouitatis et fortitudīs. lex Moysi est lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi est lex ipfectionis. lex christi est lex pfectionis. lex Moysi est lex noctis lex christi ē lex diei. lex Moysi est lex tenebrarum. lex christi est lux lucis clare. lex Moysi est lex misterium dānatōnis. lex christi ē lex iusticie et saluationis. lex Moysi est lex particularis. lex christi est lex generalis. Omissis primis. xiiij. pꝑter prolixitatem euitādā. q̄ diligens lector in predictis epistolis poterit inuestigare cōtra qualibet conditionem legis moysi poterit cōcludere nō ſm pactū etc̄. vt supra Vltimā solū pro presenti intendo pertractare cū hec sit inter ceteras ꝓpria drīia vtriusq3 legis. lex enim moysi fuit ꝑticularis ꝓpter multa. Primo qr lex serui. s. Moysi. Secūdo quo ad populū quia fuit data particulari et limitato populo. s. descendentib⁹ ab Abraham per Jsaac. Tercio quo ad p̄cepta cerimonialia sacramentalia et iudicialia que solum obligabant populum limitatum. s. iudeorum et non alios homines mūdi ꝓpter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata et particularis quo ad locū. s. terre ꝓmissionis in qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum p̄ceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato. s. vsq3 ad aduentum Messie lex vero christi est lex vlis. Primo qr lex domini vniuersi sicut lex moysi lex serui. Secūdo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione qr mandat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. M. vlti. Et ꝙ baptizarēt oēs gentes et docerent non doctrinam Moysi serui sui. sed quam ipse dominus p̄cepit eis et ꝓpterea data et notificata lege que ē vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cū vna eēt icōpatibil' alteri et dico icōpatibilis n̄ solū qr obseruātia vtriusq3 nō potest esse in vna persona que ad plenum eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas ē respectu diuersarum personarum. cum vna lex q̄tum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. et in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. et ideo melius dicitur ꝙ vna lex alteraꝫ totaliter annullat. volo dicere ꝙ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarum quam obseruādo homo meretur paradisuꝫ nisi vna sola que est lex gratie cui est incōpatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege Moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo non secundum pactum et cetera. vt supra. et sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. Quo ad tercium punctum in quo querebatur ex quo verus messias debebat dare legem sicut Moyses. et aliam a lege Moysi: vtrum d̄buit scribere legē illam in pellibus. petris vel aliquibus alijs extrinsecas Videtur enim ꝙ fuisset valde rationabile ꝙ ipse fecisset aliquam librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet scientia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatum logica aristotelam. geometria euclidem. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlti. parte summe. q. xlij. articu. iiij. ꝙ non fuit decens aut conueniens ꝙ christus legem suam aut aliquē librum de sua doctrina scriberet propter quīq3 rationes. ¶ Prima ne derogaret dignitati sue: Quia oportuisset scribere

miracula et sanctitatis opa p ipsũ facta et fa
mã quã habuit in populis que oia essent i
laudẽ sui que licet sine superbia scribere po/
tuisset in mẽbris tñ hominũ nõ careret arro/
gãtie nota. Secũda rõ ne tolleret auctorita/
tem suam spiritui sancto. licet ei indiuisa sit
opera trinitatis ad extra sm aug. in enchiri/
dion. et ad Pollẽtiũ. xxviij. q. i. Sic ei tñ cõ
mẽdatur patris auctoritas i mũdi creatiõe
Auctoritas filij in mũdi redẽptione et spiri
tussancti in hominũ interna inspiratione. et
scripturarum per sanctos conscriptiõe Vñ
Grego. dicit in plogo moraliũ. q sacre scri/
pture actor est spũssanctus Et apostolus. ij
ad Thimo. iij. q sacra scriptura est diuinit⁹
inspirata et vtilis ad docẽdũ. Quod autem
ad spiritũsanctũ pertineat scribere patet. qa
scribere est officium digitorum nunc autem
spũssanct⁹ est dextre dei digitus. Exo. viij.
et Luce. xi. Manus enim et lingue doctorũ
non sunt nisi instrumentum et calam⁹ spũssã
cti. vnde dixit dd. ps. xliiij. Lingua mea ca
lamus scribe. Tercia rõ nõ decuit q xps le/
gẽ et doctrinã suã scriberet in aliquo libro p
pter suam excellentiam singularem. scripta
enim ordinãtur ad impressionem doctrine i
cordibus auditorum sicut ad finẽ. Tũc sic.
excellentiori doctori excellior modus debet
attribui doctrinã tradendi et docendi. Sed
excellẽtior modus ẽ doctrinam in mentibus
auditorum imprimere sicut faciebat xps q
in libro scribere. igitur nõ debuit scribere le/
gem suã. Vñ pitagoras et socrates et phi an
tiqui q fuerũt doctores excellẽtissimi istum
modũ tenuerũt q nũq aliquos libros scri
pserunt et hec est ratio formaliter scti Tho
me. Quarta rõ est vt legẽ nouam a veteri di
stingueret et separet. lex eni vetus dicitur lex
scripta etiã digito qtũ ad precepta moralia
Si noua esset scripta per xpm etiam posset
dici lex scripta. Quia igitur illa fuit lex timo
ris fuit scripta in libris et codicibus. qz ista
amoris fuit scripta solũ in cordibus Quita
ratio et vltima est propter regiã excellentiam
demõstrandã. xps eni fuit rex Ihũs nazare
nus rex iudeorum. Joh. xix. Et decet regiã
maiestatẽ q sua dicta et facta p suos notari
os scribãt et nõ p se sicut fecerũt quatuor euã
geliste xpi ihũ veri messie notarij. Sic ergo
patet q xps non debuit legẽ nouã per se scri
bere in aliquibus extrinsecis sz ex amore scri

psit eã i cordib⁹ fideliũ. sicut dicitur i supra/
dicta auctoritate Ihere. sz dabo legẽ meã in
visceribus eorum. et in corde eorũ scribã eam.
Ex predictis satis claret q ver⁹ messias de
buit assimulari. Moysi in dãdo legẽ. et q nõ
debuit dare talẽ legẽ sicut erat antiqua sed
legẽ nouã. et q illã nõ debuit scribere per se
in aliquib⁹ extrinsecis: sz in viscerib⁹ et in cor/
dib⁹ fideliũ. que oia ad litterã ipleta sunt in
ihesu xpo saluatore nostro. Quo ad quartũ
punctũ quod est de excellentia legis noue licz
ex supradictis differẽtijs clareat manifeste
specialius tamẽ eius excellentia declaratur
ex sex gradibus perfectiõis. Prim⁹ ẽ ex ostẽ
tiõe cognitiõis dei. Secũd⁹ ex cõtẽtorũ rati
onabilitate in mãdatis vel monitis. Terci
us ex miraculorũ claritate. Quart⁹ ex eccl'e s
stabilitate. Quintus ex diuina bonitate.
Sext⁹ ex amenissima promissorum icõpabi
litate. ¶ Circa primũ gradũ notandũ ẽ q
lex mosayca quo ad fidẽ vnius dei erat ipse
cta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia
vnius dei et etiam christi in quodam gene/
rali. non tamen fuit ibi noticia explicata tri/
nitatis personarum in vnitate essentie. nec p
consequens incarnationis. Cuius ratio est
quia sicut cognitio naturalis procedit de im
perfecto ad perfectum. vt dicitur. i. phisicorũ
vnde et pueri vocant primo omnes viros
patres et omnes feminas matres. et postea
distinguunt. Ita similiter supernaturalis co
gnitio minor fuit in lege veteri q in noua.
in qua per christum veritas lucide est reuela
ta propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pa
ter manifestaui nomen tuum hominibus
quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit
expresse trinitatem personarum patrem no
minãdo a quo eternaliter processit per gene
rationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre et
veni in mundum. scilicet in vtero beate vir/
ginis carnem assumendo spiritũsanctum p
mittendo. Jo. xv. Cum venerit paraclitus
quem ego mittam vobis a patre ecce proces
sus spiritussancti ab vtroqz. ¶ Nominauit
etiam expresse trinitatem personarum in for
ma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes do/
cete omnes gentes baptizantes eos. scilicet
In nomine patris et filij et spiritussancti.
¶ Manifestauit etiam vnitatem essentie.
Johan. x. dicens. Ego et pater vnum su/
mus. Hoc est qd Johannes in sua prima

canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui te/
stimoniū dant in celo. pater verbum et spūs
sanctus. et hi tres vnum sunt. In figura hu
ius Moyses loquebatur ad populum vela
ta facie. vt habetur Exo. xxxiiij. quia myste
ria fidei nostre erant figuris et enigmatibus
velata. sicut supra late declaratū fuit In fi
gura etiam huius velum templi fuit scissū
in christi passiōe ad ostendendum q̄ decla/
rata et manifestata erāt que prius latebant
sub velamine. ppter quod ipsa lex noua tan
q̄ perfecta in cognitione est donum perfectū
descendens a patre luminum. vt dicitur ia/
cobi primo patet ergo q̄ cognitio dei perfe
cta est in lege noua que imperfecta fuit ī ve/
teri ppter quod patres veteris testamēti po
terāt dicer illud quod scribit. i. ad Cor. xiij
Ex pte cognoscimus et ex pte pphetamus.
i. imperfecte. Secundus gradus quo ōndit
q̄ lex noua pfectissima est ex cōtentorū rōa
bilitate. vel mādatis vel monitis. quod vt
clarius videatur ostenditur īperfectio legis
mosayce quo ad totū corp⁹ suum. s. quo ad
p̄cepta moralia et iudicialia et sacramētalia
et cerimonialiā. Primo enim in lege moysi
p̄cepta moralia fuerunt imperfecta. et dicun
tur moralia p̄cepta illa que sunt de dictami
ne rationis etiam si nulla lex esset sicut est il
lud mandatum quod scribitur. Exod. xx.
Honora patrem tuum et matrem tuam etc.
Et similiter illud quod p modum monitio
nis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite
consurge. et honora personam senis et simi
lia. Quod autem ista fuerunt imperfecta de
claratur dupliciter. Primo quia p̄cepta mo
ralia in lege Moysi ordinabant actus ho/
minum exteriores tantum ppter quod apo
stolus ad Romanos. iij. vocat legem mo/
ysi legem factorum. De actibus autem inte
rioribus in quibus consistit bonum moris
nihil ordinabat aut parum: ¶ Sed contra
hoc est quod habetur Exo. xx. et Deute. v.
Nō cōcupisces vxorē primi tui et cetera. di
cendum est secundum antiquos doctores q̄
talis concupiscentia non prohibebatur inq̄
tum erat omnino latens in corde: sed inq̄/
tum prorumpebat exterius per aliqua signa
vt per verba scurrilia. impudicos tactus et
oscula et cetera. huiusmodi Ideo sic expo/
nunt Nō cōcupisces. i. signa concupiscentie
non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. q̄
lex vetus phibebat manum nō animū vel
dicēdū sm alios q̄ lex vetus phibebat cō/
cupiscentiam animi latentem hoc tñ erat in
paucis. s. in mechia et furto. Item in istis in
sufficienter phibebat cōcupiscentiam: quia
non puniebat transgressores. et sic patet q̄
insufficienter lex mosayca ordinabat actus
interiores. Secundo declaratur sic. quia lex
mosayca etiam actus exteriores ordinabat
sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non
fenerabis fratri tuo pecuniam ad vsuram.
nec fruges. nec aliquam aliam rem sed alie
no. Ibi enī pmittitur vsura cū alienis pso/
nis: quod est illicitum cōtra dictamen recte
rationis. Item Deutro. xxiiij. pmittitur vi/
ro dare libellum repudij etiam causa inde/
bita. Unde ibidem subditur Si acceperit ho
mo vxorem. et habuerit eam. et non inuene
rit gratiam in oculis eius ppter aliquam fe
ditatem. scribet libellum repudij. et dabit in
manu eius. et dimittet eam de domo sua.
Indiuisibilitas autem per totam vitam est
de dictamīe rōis naturalis. et sic patz q̄ lex
vetus īpfecta fuit in moralibus Et ppter
hanc īpfectionē lex mosayca dicitur peda/
gogus noster. ad Gal. iij. i. regula puerorū
et imperfectorum in quib⁹ nō queritur pfec
tio interior. Sed ab exterioribus inhone/
stis timore discipline reprimuntur. Et in ac
tibus exterioribus multa eis permittuntur
que non permitterentur viris pfectis. ppter
quod Aug. li. de spiritu et littera exponens
illō. ij. Cor. iij. littera occidit et cetera. dicit
hoc non tantum de cerimonialibus intelli/
gendū est. sed etiam de moralibus veteris
legis. quia. s. non prohibebantur aliqua q̄
de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. p
pter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus
legis non iustificatur omnis caro. Sed lex
noua perfecta est in moralibus. quia perfec
te ordinat actus humanos non solum exte
riores sed etiam interiores. et in hoc īperfec
tōez legis supplet ppter qd dicit saluator īp
fectōz legis adīplēdo. M. v. Audistis q̄ dic
tū ē āntiqs. ñ occides. q̄ aūt occiderit re⁹ erit
iudicio. Ego āt dico vobis. q̄ oīs q̄ irascit
fri suo re⁹ erit iudicio. in quo ordiat motū i/
teriorē vt ptz. Similiter lex noua act⁹ exteri
ores ordinat nullū malū pmittendo ppter
qd dicit saluator. M. xij. Dico aūt vob q̄m
de omni verbo ocioso quod locuti fuerint

boīes super terraȝ reddent ratione͂ in die iu diciȷ. Si autem bis ꝓhibet verbū ociosum per cōsequens verbū nociuū. Et multo forti us omnem actū malū propterea Math .v: post suppletione͂ p̄ceptorum moralium ve teris legis cōcludit perfectōem euāgelicā di cens: Estote ergo perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. perfecit autē christus moralia precepta legis. etiam cōsilia euan gelica sup̱addēdo. propter quod Mat . xix: Juueni dicenti se custodisse mandata legis et querenti vlterius viam perfectionis. dicit saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis per fectus eē. vade et vende omnia que habes et da pauperibus. et habebis thesaurum i celo: et veni et sequere me. Secundo in lege moysi iudicialia precepta erāt imp̱fecta. qđ patet ex duob⁹. Primo ex modo inducendi homines ad obseruantiaȝ iusticie. ad quod ordinabantur iudicialia precepta. Secūdo ex ipsis preceptis. primū pȝ sic. ꝓprium est hominū iperfectorū vt inducant̄ ad iusticiā obseruandā timore pene. Unde dicit Ora cius libro epistolarum. Oderūt peccare bo ni virtutis amore. Oderūt peccare mali for midine pene. Hoc etiam declaratur ratione quia illud quod cū timore fit penale est et n̄ delectabile. Uñ dicit̄. i. Jo. iiij. timor penā habet. Op̱ari autē virtuose nō ē pena virtu oso et p̱fecto sed magis delectabile, ꝓpt̄ qđ dicitur .ij. ethi. ꝙ signū hītus generati est de lectatio in opere. lex moysi inducebat homi nes ad iusticiam obseruandam per timorē penarum. ꝓpter qđ dicitur lex timoris. Et in signum huius lex fuit data in terroribus vt pȝ Exo. xix. Jam aduenerat dies tercius in quo. s. data est lex. Sequitur Et ceperunt audiri tonitrua et micare fulgura . et nubes densissima operire montē. clangorq; buccie vehemētius perstrepebat. Timuitq; popu lus qui erat i castris. Et similiter facies mo ysi apparuit cornuta quando secūdo appor tauit legē in tabulis descriptam. et timuerūt filij israel. vt hētur Exo. xxxiiij. In cordib⁹ enim illis designabat̄ terror et feritas legis patet ergo primum videlicet imperfectio iu dicialium preceptoꝝ ex modo inducēdi ad opa iusticie. s. per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialib⁹ que aliquando infligebant penam innocē ti. et aliqñ culpabilem non puniebant. Pri

mum pȝ p̱ illud quod habet̄. Numeri. xxx v. de homicidio oino casuali. vbi dicitur tal qui fortuitu et absq; odio et inimicitijs iter ficiebat hominē debebat confugere ad vnā ciuitatem refugij. et ibi manere vsq; ad mor tem summi sacerdotis. qđ erat aliqñ p̱ ma gnū tp̄us. Talis qui erat innocēs cum ho micidium erat omnino casuale et inuolūta rium sine culpa puniebatur graui pena. q̄a oportebat eū exulem esse per magnum tp̄s a sua ciuitate et a sua possessione. Secūdum patet vbi subditur de tali fugitiuo innocēte ꝙ si infra terminos vrbium inuentus fue rit. et p̱cussus ab eo qui vltor est sanguinis absq; noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim ꝓfugus vsq; ad mortem summi sacer dotis in vrbe habitare. et sic patet ꝙ interfe ctio innocentis in tali casu remaneret sine pe na: que tñ est grauis culpa. Talis autē im perfectio legis cōueniebat iperfectioni po puli qui erat pronus ad effusionem sangui nis. et ideo interfector a casu remanēs i sua ciuitate inter amicos interfecti. erit in pericu lo mortis ꝙuis innocens. et sic de facili pos sunt in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vitanda data est lex predi cta de eius fuga. ꝙuis esset innocens: Et ea dē ratiōe p̱cebat lex. Si aliquis amic⁹ mor tui interficeret eum extra fines ciuitatis refu gij vt sic cogeretur in vrbe remanere non ex sua culpa. sed propter homicidia vitāda ad que populus tanq̄ imp̱fectus erat ꝓn⁹. exē plū idoneum ponit philosoph⁹ quito ethi corum dicēns ꝙ aliquando leges sunt sicut regulis quibus vtunt̄ artifices in lesbia ad dolādū lapides. q: lapides illi⁹ regiōis sūt male dolabiles ideo vtuntur artifices regu lis plumbeis vt possint tortuositati lapide applicari. sic in veteri testamēto date sunt le ges aliquam imp̱fectionē habētes ꝓpter i p̱fectionē illius populi. lex tñ euāgelica ꝙ tū ad iudicialia est p̱fectissima. q: iducit ad obseruantiā legis non per timorem pene. sȝ p̱ amorem iusticie quod est proprie p̱fectoꝝ vt supra dictuȝ est. ꝓpter quod lex noua me rito dicitur p̱fecta scđm ꝙ dicit̄. Jacobi. i. Qui āt p̱spexerit i lege p̱fecte libertat[. i. in lege euāgelij q̄ ducit hoīeȝ ad p̱fectionē et liberat a seruitute timoris et seruitute pecca ti. sicut dñs ait Jo. viij. Si mānseritis in ser mōe meo vi discipli mei eritis] et vos ꝯgnosce

tis veritatem et veritas liberabit vos. Item quia nullum innocentem punit nec aliquod malum impunitū reliquit. qr etiā verba ociosa punienda ondit vt supra dictū ē. et non solum verba ociosa: sed malas cogitatiões. scdm quod dicitur Math. v. Ego dico vobis q quicūq vident mulierem ad concupiscēdū eā: iā mechatus est in corde suo. propter quod lex noua est perfecta. de qua pōt expo ni illud canti. vi. Una est colūba mea perfecta mea. Dicitur etiam lex noua colūba metaphorice quia est sine felle amaritudinis nullum innocētium puniens. Dicitur etiam pfecta quia nullum malum permittens et sic apparet perfectio legis euangelice qntum ad iudicialia. ¶ Tercio declaratur quō sacramēta veteris legis erant iperfecta. Ad cui⁹ euidentiam considerandum q illa sacramēta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultū diuinū. et iō aliqua erāt cōia toti populo tam viris q mulierib⁹ vt purificationes alique a tactu imūdi vel mortui q purificationes fiebant per aspersionem aque expiationis: de qua habetur. Numeri. xix. et similia. Aliqua autem erant soli viris conuenientia sicut circūcisio aliqua solis sacerdotibus sicut consecratio et vnctio sacerdotis et hmōi. Cuius ratō est q sacerdotes applicabātur speciali modo ad cultū dei. Ista tamē sacramenta predicta erant imperfecta quia non conferebant gratiam sine qua nō efficiuntur homines idonei ad cultum diuinum. Ideo sacramenta legalia dicuntur egena et infirma: Ad gal. iiij. vbi dicitur sic Nunc autem cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo conuertimini iterum ad egena et infirma elementa. Dicuntur autem infirma. quia non conferebant aliquam potestatem spiritualem. sicut conferunt sacramenta noue legis. Similiter dicūtur egena. quia non conferebāt grām q necessaria est ad bene vtendū illa potestate. Sz cōtra hoc videtur quia in Exo. et Leui. quasi vbiq dicitur qr illa sacramēta reddebant hoīes idoneos ad cultū diuinū. dicit q talis idoneitas erat p quādā mūdiciam et expiationē corporalē sicut in noua lege qs dicitur ineptus ad ministrandum et celebrādū ppter imūdiciam manuū. lotio manuū reddit eum aptum. sed hec aptitudo est tantum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabat per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramēta emūdationes carnis vt habetur ad Hebr. ix. vbi dicitur sic. sanguis hyrcorū qui. s. offerebatur in consecratione sacerdotū et cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu mortuini vel imūdi vt dictū est inquinatos sanctificat ad emūdationē carnis. i. corporis. qr sicut dictū est talia non conferebāt grām sed auferebāt quedā impedimēta seu irregularitates ipedientes a tabernaculi ingressu sicut in noua lege patet p exēplū qn enim per prelatos dispēsabatur cū aliquo illegittime nato vel priuato vno oculo vel hmōi nō cōfertur ad hec sibi gratia sed tantum tollitur irregularitas. Sed ɔtra hoc videtur quia secundum doctrinam sanctorum circumcisio tollebat peccatum originale et per cōsequēs conferebat gratiam vt communiter tenetur. Dicendū secundum antiquam opinionē q tollebat peccatum originale non tamen conferebat grām. hec eīn erat ptās circūcisiōis vt tenet a multis et magnis doctorib⁹ quorum rationes ppter plixitatē omittuntur et in hoc differebat a baptismo qui non solum auferebat peccatum originale. sed ɔfert gratiam: Aliter pōt dici q si in circūcisione grā cōferebat hoc nō erat in virtute illius sacramenti sed in fide xpi venturi quē ptestabat ille qui circūcidebatur si adultus erat vel alius pro eo si puulus erat. Et hoc est quod dicitur communiter q valebat ex fide suscipientium. non autem ex opere operato. p quē modū valent sacramenta noue legis. patet igitur q sacramenta veteris legis erant imperfecta. Sed lex noua perfecta est qntum ad sacramenta quia illa conferunt gratiam qō illa non faciebāt vt dictum est. propter qō dicitur Joh. i. Lex per moysen data est gratia et veritas per ihm christū facta est ppt hec de Johāne baptista qui per suam predicationem et baptismum disponebat populum ad xpi baptismum et per consequens ad alia sacramenta cum baptismus sit ianua oium sacramentorum. Luce. i. dicitur ipse precibit ante illum in spiritu et virtute helye parare domino plebem perfectam. Sunt ergo ablata sacramenta veteris legis et introducta. vij. sacramenta noue legis in quib⁹ tāq perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause āt

salutis spūalis nō sunt nisi quatuor sicut et quatuor sunt cause salutis corporalis. s. cu/ratiua. cōseruatiua. preseruatiua et meliora/tiua. Curatiua est duplex. quedā em̄ totaliter et simul curat vt baptismus culpā et penam oino delens quantū in se est quedā vero paulatim vt pnia. Conseruatiua est vt cōfirmatio. in hac em̄ datur spiritussācꝰ ad robur et confirmationem gratie que data est i baptismo Preseruatiua est matrimonium i quo concupiscentia carnalis in ruinam tur/pitudinis prona excipitur honestate nupti/arum ne ruat in mortale peccatum melioratiua est ordo in qua gratia melioratur vl' augmētatur vel etiam extrema vnctio que hoinem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoqꝫ quedā alia medicina predi/cta quatuor sola faciens. s. eucharistia quo/niam et venialia curat et ab eis animā pseruat: gratiam quoqꝫ conseruat. q2. ps. ciij. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiam augmētat. ¶ Quarto in lege moysi cerimōialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum ꝙ cerimonie veteris le/gis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta. quedam ad sacrificia. quedam ad obseruationem. et q̄/dam ad sacra. Sacra autem et obseruatio/nes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta quia sacra dicuntur vasa et loca et huius/modi quibus vtebātur in sacrificijs et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebant iu/dei qui erant populus pecularis ipsius dei vtpote ꝙ custodirēt se ab aliquibꝰ cibarijs potibus et vestibus et similibꝰ ex hoc quia erant populus deo consecratus per sacram̄tum circuncisionis et alia sacramēta. Nunc autem ita est. ꝙ ex fine accipitur ratō eorum que sunt ad finem et ideo ostenso ꝙ sacrifi/cia et sacramenta imperfecta erant sufficien/ter erit ostēsum ꝙ sacra et obseruatiōes erāt ipfecta. q2 ordinabāt ad duo predicta sicut ad finē vt prꝰ dictū est. Qō autē sacrificia veteris legis eēnt ipfecta oñditur. q2 quedam erāt sacrificia p peccatis oblata et hec erant ipfecta. q2 nō poterant auferre peccata pp/ter quod dicit aplus ad Hebr. x. Impossibile ē sāguie hyrcorū et thaurorū auferri peccata. Et iterum ibidē. Ois quidē sacerdos. s. veteris legis presto. est quotidie ministrās et easdē offerens hostias q̄ nō possūt auferre peccata. Et idē habet. Esa. xl. Libanꝰ vero sufficiet ad succēdēdū et animalia non suffi/cient ad holocaustum. Libanus autem hic vocatur primum tēplū quod fuit factū de lignis libani. Alia autē illa oblata quantū ad ptē cōcremata nō sufficiebāt ad amo/tionē peccati. Alia aūt erāt sacrificia pacifica. ex deuotione oblata ad grām dei impe/trandā seu ad aliquod beneficiū diuinū. et illa erant ipfecta. q2 gratia diuina seu be/neficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris lꝫ aliquando daretur ppter oblationem et fidem offerentis. Et hoc est quod dicit apostolꝰ ad Hebr. ix. Tabernaculū factū ē primū. etc. Sequitur q̄ est parabola tpis instantis. iuxta quā munera et ho/stie offerūtur que nō pñt sm̄ cōsciam pfecū facere seruiētē q2 perfectio conscie est donū grē. Et sic p3 ppositū ꝙ lex moysi q̄tū ad cerimonialia et sacrificia erat ipfecta.

¶ Sed lex noua pfectissima est q̄tum ad sacrificia: q2 ipsa est vnū sacrificiū pfectissimū scꝫ eucharistia que nō tm̄ est sacramētū sed etiā sacrificiū q2 ibi xp̄s queadmodū imolatur et fructus sue benedicte passiōis a populo pcipit. Istud autē sacrificiū tanq̄ vnū et pfectū fuit in lege figuratū per multa sacrificia et varia sicut perfectū per ipfecta. Eius autē pfectio apparet in duobus. q2 prio tollit peccata quod nō poterāt facere legis sacrificia. ppter qd̄ dicitur. Joh. i. Ecce agnꝰ dei ecce qui tollit peccata mundi. sm̄ ꝙ dicit beatus Jo. i. canonica. iiij. ca. Ipse est propi/ciatio pro peccatis nostris. nō p nostris autem tm̄. sed p totius mūdi Secūdo apparꝫ eius pfectio q2 augmētat grām sm̄ ꝙ dicit Joh. vi. Qui mādùcat me viuit propter me scꝫ p augmētū gratie. De hoc sacrificio panis et vini in Beresith raba. i. in genesi magno: Rabimosse darsan super textum gen̄. c. xiiij Melchisedech rex salem offerens panem et vinum. Erat ei sacerdos dei altissimi dicit rabismulthel filius nahamā. Iste melchisedech erat sem filius noe. et quid voluit dicere proferens panem et vinum. ostendit no/bis ꝙ decuit ei actus sacerdotij qui erat sa/crificare panem et vinum et hoc est quod dixit. ps. in psal. cx. Iurauit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum sm̄ ordinem melchisedech. Et quis ē ille. Ille

est rex messias. ppter quod scriptū est. Ecce rex tu⁹ venit tibi iustus et saluator ipse: zach ix. Et in hoc q̄ dicit pferēs panē et vinū cō cordat cū ps. qui dixit. ps. lxxi. Erit firmamētū in terra in summis mōtiū. vbi dicit trāslatio chaldaica. erit sacrificiū panis i terra i capitibus montiū sinagoge. Et cū ille. ps. lxxi. Deus iudicium tuū regi da sm doctores talmuth totus loquatur de messia. qcū/ q̄z si non est cec⁹ potent videre sm predictam translationē chaldaicā q̄ messias erit firmamētum in terra in altitudine montium sinagoge qui montes synagoge et ecclesie sunt sacerdotes qui quotidie de facto eleuāt messiam super capita sua. et est ita clarū q̄ non possunt negare nisi illi super quos venit maledictio: Esa. In cecitate oculorū vt cordis hoc est ergo vnicū sacrificiū excellentissimū legi noue in pane et vino. quod sacrificiū ē ipsemet messias et sic pfectio legis euangelice patz ex perfectione sacrificij. Et cū omnes cerimonie ecclesie sint precipue ppter istō sacrificium: sicut ppter finē. sequitur q̄ cerimonie xp̄ianorū sunt perfectissime Nec est mirādū q̄ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabant cerimonie veteris legis. Cerimonie em̄ ordināt̄ur ad cultū diuinum. Et sm q̄ dicit Augusti. in enchiredion. c. iij. De⁹ fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fidē et charitatē. Est ergo triplex status hois in quo habet̄ fides et spes de bonis celestib⁹ et de his p̄ que ad ipsa introducimur. sc̄z de mysterijs xp̄i. et de vtrisq̄z sicut de futuris et hic ē status veteris testamti in quo habet̄ fides de bonis celestib⁹ sicut de futuris. ¶ Sed de his per q̄ introducimur ad celestia sc̄z de mysterijs xp̄i. sicut de p̄ntib⁹ uel de p̄teritis est status noue legis. Tercius stat⁹ ē in quo vtraq̄z habent̄ tā q̄ p̄sentia et euidentia et nihil creditur. et hic ē status patrie celestis in hoc autem statu tercio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū ptinēs. sm q̄ dicit̄ Apocal. xxi. Templū nō vidi in ea dominus enī deus omnipotēs tēplū illius est. Pari igitur ratione adueniēte secūdo statu. s. noue legis cerimōie primi status. s. veteris legis cessare debuerūt et induci alie que cōuenirēt statui noue legis. in quo bona celestia expectant̄ de futuro. sc̄z bn̄ficia xp̄i habita sunt de preterito. Et ideo q̄r cerimonie veteris legis significabant xp̄m vēturū. dignum est vt sic euacuaretur in noua lege in qua mysteriū xp̄i iam est preteritū et hoc est qd̄ dicit apl's ad Hebr. ix. trāslato sacerdotio necesse est. vt legis translatio fieret q̄ntū. s. ad cerimonialia thurificatione tātū excepta. q̄r nō significabat mysteriū xp̄i directe sed deuotionē populi ad xp̄m. nūc autē debet esse non minor deuotio ad ip̄m iam presentialiter exhibitum q̄ erat tūc ad ipsū vēturū. ppter quod in noua lege manet thurificatio per quam designatur ministrorum ecclesie et ipsius populi deuotio. Innumerē autē sunt i lege noua cerimonie. Et si nūq̄ aliud attenderēt iudei et pagani nisi excellētia cerimoniarū in ritu xp̄iano: Istud solū deberet conuincere cecitatē eorum sicut patz de ornamentis sacerdotalibus et ministrorum et de alijs que cum tanta solennitate fiunt in altari et in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus et simplicibus quales etiam cerimonie fiūt i choro a cantoribus et organis q̄ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu i crucibus et calicibus aureis et argenteis. ceterisq̄z vasis et reliquiarijs in quibus reliquie sanctorum qui pro xp̄o mortui sunt vel cū fidelissime secuti sunt honorifice conseruant̄ Mirabantur iudei vnum templum Salomonis sed i stuporē cōuertantur pre multitudine et magnitudine ecclesiarum xp̄i i toto orbe constructarum. Mirentur altitudinē et pulchritudinem turrium in quibus armonia dulcissima resonat campanarum que p laudibus diuinis et pro conuocatione populorum et pro terrore demonum mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in summi pontificis imperatorum et regum vnctione. Quid de consecratione episcoporum ecclesiarum altariū vasorum et vestimentorum que omnia admiranda et stupendissima sunt cum christo et in admirationem conuertūt deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei: s. et infideles super omnia in vna et eadem fide tantā diuersitatē religionum: vbi homines a seculo fugientes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris qui licet diuersis cerimonijs pro conseruatione religionum quasi quibusdā muris vtūtur sicut nucleū in testa conseruatur. et mel i,

fauo et ciuitas in muro. In substātia tamē eiusdē fidei nullatenus discrepātes ad vnū beatitudinis terminū nitūtur peruenire.
Sic ergo patꝫ in sūma colligendo ꝙ lex no/ua que euāgelica dr̄ perfectissīa est in mora libus.qꝛ ea implentur addita perfectōe.qꝛ illi precepto nō occides additur non irasci. Et illi nō mechaberis additur non concupi scere ex visu. Et illi non ꝑiurabis addit̄ nō iurare oīno.i.sine ltīma cā et sic ꝺ alijs. M. v. Et ab illo ꝑmisso vsure alieno tollitur ip fectio date mutuū nihil inde sperantes Lu ce.vi. Et illi de libello repudij addit̄ si quis dimiserit vxorem nisi ob fornicatōnem me chat̄ et qui eam duxerit similiter mechatur Math.v. Et sic tollunt̄ impfectōnes taliū ꝑ missoꝝ in lege veteri Si queras vtꝝ mora/lia ꝓcepta possint dici euacuata simplr̄ Re spōdet̄ ꝙ moralia ꝓcepta fuerūt euacuata tātummodo ꝯm quid.s. ꝙtum ad impfecti onem. cui⁹ ratio est quia sunt de dictamine recte rōnis et iō manēt ꝙtum ad substāciam ꝓcepti. remota tantuꝫ impfectione sicut dic tum est qꝛ quando ex impfecto fit ꝑfectum non tollitur terminus a quo sed tm̄ ei⁹ imp fectō sicut qn̄ ex minus albo fit magis albū non tollitur albedo precedens.sed tm̄ eius impfectio: Non est sic de cerimonialibus veteris legis qꝛ cōtrariāt̄ noue legis cultui et quādo fit mutatio de vno cōtrario in al/teruꝫ oportet termini a quo totaliter euacu ari sicut quādo ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicūtur cō trarie cerimonijs noue legis qꝛ ille figura/bant xp̄m venturū et iste iam de preterito ad uenisse.et iō totaliter cessare debuerūt Etiā lex noua est perfectissima in iudicialibus ex amore ad iusticiā inducēdo.innocētē nō cō dēnādo.nec aliqd̄ malū ipunitū relinquē/do et ipleuit xp̄s iudicialia precepta. et i eo qd̄ iusticie addidit equitatē misericordie vt pꝫ in absolutione adultere. Jo.viij. Justi/cia enim ꝯm rigorem diminuta est a miseri/cordia que superexaltat iudiciū. Jaco.ij.
Sed nunquid iudicialia precepta veteris le gis totaliter euacuata sunt. Respondet̄ ꝙ quando corrumpitur terminus a quo illud per accidens quod est ei adiunctum corrum pitur potest tamē manere cū termīo ad quē si non habeat ad ipsū cōtrarietatē nō tamē manet idem numero sed specie tm̄. Sic quā do de aere fit ignis corrumpitur aer et mācet in igne qualitas symbola eadē specie.s.rari tas: talia sunt iudicialia veteris legis. quia adueniente lege grē. cessat etiā eoꝝ obliga/tio possūt tm̄ aliquis princeps ordinare ꝙ s/uarent̄ in regno suo ita tamē ꝙ non reputa ret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio autē predicti est. quia iudicialia precepta ꝑ se et directe non erant ordinata ad significā dū aliquid futurū sicut erant cerimonialia sed erant ordinata per se et directe ad seruan dū ordinē iusticie in populo iudaico vt su/pra dictū est. Quia tm̄ stat⁹ illi⁹ populi erat figuralis totus respectu xp̄i. vt dicit ap̄ls.i. Cor.x. oīa in figura contingebāt illis. ꝑ cō sequēs precepta iudicialia illius populi e/rant figuralia non directe sed ex cōsequenti Et ideo si aliqui seruarēt ea ex hoc ꝙ fue/runt tunc statuta hoc eēt dicere ꝙ status ille adhuc durat. qd̄ est erroneū et illicitū. si tm̄ a liquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. Cōsiderādū tm̄ ē ꝙ i lege nō ua transeūt ꝙtū ad eoꝝ rigorem. qꝛ essent magis obseruanda ex amore virtutis ꝙ ex timore. qꝛ lex noua ē lex amoris. ꝓpter qd̄ dicit̄.i. Jo.iiij. Perfecta charitas foras mit tit timorē adipleuit etiā xp̄s precepta iudici alia rigorem eorum tpando in aliquibus vt dictum est per seipsū et in alijs dimisit tp̄a/mentum suis ministris scꝫ ecclesie prelatis et principibus catholicis vt de talib⁹ ordi/nent ꝯm ꝙ viderint vtile cōitati fideliū ꝯm temporū varietatem et locorum et persona/rum. et istud nō fuit destruere legem sed adi plere. qꝛ sic ordinauit meliorem modū obs uationis iusticie. sicut nō destruit̄ puer quā do fit vir. quia licet transeat puericia manet tm̄ melior status eiusdē persone. etate muta/ta. lex vetus habuit quasi statū pueri respec tu noue legis. propter quod vt supra dictuꝫ est ad Gal.iij. dicitur. Lex pedagog⁹ noster fuit in xp̄o.i. regulatiu⁹ status puerilis pro/pter quod erat lex timoris sicut pueri sub di sciplina et timore custodiūtur. lex autē euan gelica est lex amoris. et ideo nō debet eē tan tus rigor penarū. qꝛ ꝓprium hominū pfec/torum est magis deduci ad virtuteꝫ amore iusticie ꝙ timore pene vt supra dictū est. est etiam lex noua pfectissima in sacramētalib⁹ vt dictū est de eucharistie sacramēto. Et im pleuit xp̄s sacramentalia legis per exhibitō

nem veritatis. venit enim rex et īpleuit figuras que vacue erant. Impleuit sacramētum circumcisionis quod se extendebat solum ad viros primo suscipiendo in seipso. Secūdo melius efficaci⁹ et generalius instituēdo sacramētū loco ipsius. s. baptismū in quo confertur maior gratia et remediū tā viris q̄ mulierib⁹. Impleuit etiam sacramētum vnctionis regū et sacerdotū. non q̄ assumpserit statum sacerdotis legalis vel terreni regis. immo dixit corā Pylato. Regnū meū nō ē de hoc mūdo. Jo. xviij. et ideo nō habuit istā vnctionem corporalem regū vel pontificum sed vnctionē spūalē habuit a deo patre per plenitudinem gratie ſm q̄ dicitur in psal. xliiij. Vnxit te deus deus tu⁹ oleo leticie etc. Est etiā lex noua perfectissima in cerimonialibus vt dictum est. et xp̄s īpleuit cerimonialia non solum que pertinebant ad sacramenta sed etiam ad sacrificia sicut immolatō agni paschalis et iuge sacrificium et similia: que erant figuratiua vnius sacrificij pfecti. s. xp̄i in cruce offerendi. Et ideo ista ipleuit xp̄s vno modo corporaliter patiendo ī corpore in cruce. Alio modo efficacius sacrificiū. s. eucharistiam instituendo. Quedā etiā cerimonialia pertinebant ad sacramēta. et de talib⁹ erant p̄cepta p̄hibitiua vsuum aliquorum cibo2ū et cōsilia et ista adimpleuit xp̄s. q2 dicit Petrus Act. x. In mundū et cōmune nō intrauit in os meum. et multo fortius xp̄s hec obseruauit. et sic ista p̄cepta impleuit obseruando et obseruationem meliorem declarando. per talē enim abstinentiam a corporalibus cibis significabatur abstinētia a spiritualibus immundicijs: hanc autem mundiciā instituit xp̄s in lege euangelica que est mundissima dicens. Mat. v. Beati mūdo corde quoniam ipsi deū videbūt. et p̄ cōsequēs debuit cessare illa figura vel abstinentia. propter qd̄ dicitur Act. x. Que deus purificauit tu cōmune dixeris. q2 null⁹ cib⁹ coinquinat hoīes q̄ cū gratiarū actione percipitur. et hoc est qd̄ dicit xp̄s. Mat. xv. Quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tn̄ deus in ordinatione ecclesie de aliquibus abstinētijs faciendis pro loco et tēpore. et sic p3 excellentia legis xp̄i q̄tū ad totū corp⁹. et quomodo xp̄s legē adimpleuit q̄tum ad omnia genera p̄ceptorū. Est etiam perfectissima p̄ amotionem vel aminis quod significatum est. quia tunc sacramētalia et cerimonialia mutata sunt quo ad effectū sed nō quo ad obseruātiam. quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. ¶ Legalia ei tripliciter cōsiderātur. primo quasi viua añ passionē. et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secundo quasi mortua. s. a passione domini vsq3 ad fidei manifestam reuelationem. et hoc tempore permissum erat eis seruare et Petrus seruauit. Tercio cōsideratur tempus: in quo fuerūt mortua sc3 post fidem reuelatā et ex tūc nec precepta nec permissa sed oīno p̄hibita ne cineres mortales sc3 synagoge sepulte de tumulo p̄dirent quod horribile foret et fetidū. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima ē sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta. Oia etiam cōtēta ī lege noua vt dicit doctor subtilis Scot⁹ in prologo primi sniarum. q. ij. sunt rōnabilissima. i. q̄ nihil tradit dissonū rōi: et in hoc multū cōmēdatur excellentia legis noue. Quid enim rationabili⁹ q̄ deum tanq̄ finem et vltimum super omnia debere diligi et proximū sicut seipsum. i. ad id ad quod seipsum ſm gre. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Mat. xxij. Itē. Mt. vij. Oia q̄ vltis vt faciāt vob hoīes et vos facite eis. ex istis quasi ex principijs practicis alia practica in scriptura sequūtur tradita honesta et rationi consona sicut de eorum rationabilitate patere potest sigulatim cuilibet ptractanti de preceptis et cōsilijs et sacramētis. quia in omnibus videtur esse q̄si quedam explicatio legis nature. que ſm apostolū ad Ro. ij. scripta ē ī cordib⁹ nostris et hoc quo ad moralia de quo Aug. ij. de ciui. dei ca. xxviij. in fine. Nihil in eis turpe aut flagitiosum spectandū imitandūq3 p̄ponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur aut miracula narrant aut dona laudantur aut beneficia postulātur. De credibilibus etiam patet. quia nihil credim⁹ de deo quod aliquā iperfectōnē iportat. imo si qd̄ credim⁹ verū esse magis attestatur perfectōi diuine q̄ eius oppositum. patet de trinitate personarū. de incarnatione verbi et huius modi. nihil enim credimus incredibile: q2 tunc incredibile esset ea mundum credere sicut deducit Aug. de ciui. dei. li. xxij. capi. v.

mundum tñ ea credere nõ est incredibile q̃a
hoc videmus. Tercio oñdit excellẽtia legis
noue ex tercio gradu pfectionis eiusdẽ. s. ex
miraculorum claritate quod sic deducit pdi
ctus doctor subtilis nõ põt esse testis falsus
sed ipse inocat⁹ a pdicante scripturã vt osten
deret doctrinã eius eẽ verã fecit aliquod op⁹
sibi pprium vtpote miracula ac pro hoc testi/
ficatus est hoc esse verũ quod ille predica/
uit. Confirmat per Richardũ prio de tri. c.
ij. Domine si error est a te decepti sum⁹. nã
tãtis signis cõfirmata sunt que nõ nisi a te
fieri possunt. q̃ si dicas miracula nõ fuisse
facta contra hoc dici põt illa snia Augusti.
de ciui. dei li. xxij. ca. v. Si ista miracula esse
facta nõ credũt. hoc vobis vnũ grande mi/
raculũ sufficit q̃ iã orbis terrarum sine vllis
credit miraculis. Si eni quod credim⁹ dicat
incredibile esse. nõ min⁹ e incredibile homi
nes inquit ignobiles quo ad genus. ĩfimos
quo ad reputatõnẽ paucissimos quo ad nu
merũ. q2. xij. ĩperitos quo ad sciam. q2 pisca
tores rẽ ita incredibilẽ. s. xpm eẽ verũ filium
dei passum pro genere humano in cruce ter
cia die resurrexisse et ad celũ ascendisse tam
efficaciter mundo doctis psuadere potuisse
vt mũd⁹ credat illud sicut iã credidisse vide
mus nisi per illos aliqua mira fierent per q̃
mũd⁹ ad credẽdũ induceret. Unde subdit
ibi August. iuxta finem capi. Et propterea
mũdus numero exiguo ignobiliũ infirmo
rũ et imperitorũ hoim credit q2 in tãcõtẽpti
bilibus testibus multomirabilius diuini/
tas seipsam persuasit. quid eni incredibili⁹
q̃ q̃ ad legẽ cõtrariam carni et sanguini do
ctores pauci et rudes et pauperes ad fidem
plurimos sapientes cõuerterũt. quod speci
aliter patet de multis prudentissimis. prio
fidei rebellibus et post conuersis. vt d paul/
lo prius psecutore post gentiũ doctore. De
augustino prius p manicheos seducto post
doctore catholico. De dionysio prius philo
sopho postea pauli discipulo De Cypriano
prius mago post epo xpianissimo et sic d a
lijs innumeris. Contra idẽ secũdo põt dici
illud idẽ August. li. x. de ciui. dei cap. xviij.
an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec
fuisse facta. sed mẽdaciter scripta. q̃sq̃s hoc
dicit si de his reb⁹ negat oĩno vllis litteris
esse credẽdũ põt etiã dicere nec deos vllos
curare mortalia. et ibidem si libris magicis

siue quod honestius putãt theoricis credũt
cur illis libris credere nolunt ista eẽ facta. q̃
bus tanto maior debetur fides quanto sup
omnes est cui soli sacrificãdũ esse precipiũt
Contra idẽ tercio est. q2 quedam sunt facta
que nisi animis pteruientibus negari non
possunt vt sunt mirabilia facta a siluestro co
ram Constantino tã in curatione lepre eius
q̃ postea in disputatione eius cõtra iudeos
que facta tan q̃ celeberrima mũdũ non latu
erũt. Forte dices q̃ licet miracula sunt facta
nõ tamẽ sunt testificantia veritatem q2 anti
christus faciet miracula. Contra si aliq̃s vo
catus in testem signũ consuetum testificatio
nis permittat adduci et presens non cõtra/
dicat talis taciturnitas non stat cum verita/
te perfecta. miraculum autẽ est tale signum
dei, vt testis sibi igitur si permittat miracu/
la fieri a demonibus nõ cõtradicẽs annun/
ciens videlz non eẽ sua testimonia non vid
tur eẽ verax perfecte quod est ipossibile. et p
hoc dicitur ad illud de antichristo q2 christ⁹
pdixit miracula facienda per cũ nõ esse testi
monia veritatis vt ptz Math. xxiiij. et. ij. ad
Thessal. ij. Unde cõtra falsa miracula anti
christi posset sibi obijci saltem de istis duo
bus hoc modo. si tu es de⁹ fac me videre nu
dam diuinam essentiam et post visionẽ me
moriã certã habere visionis et certitudinez
habere q̃ illa fuerit visio nuda diuine essen
tie. et tũc credam tibi Item si tu es deus dic
mihi quid faciam aut quid cogitabo vl' q̃d
appetam pro tali die vel hora. Et huius vie
efficaciam ex miraculis inuit saluator. Jo.
v. et opera que ego facio illa testimoĩum p/
hibẽt de me. Si mihi non vultis credere ope
ribus credite. et sic patet excellentia noue le/
gis miraculorum claritate. ¶ Quarto ostẽ
ditur excellentia legis noue ex quarto gradu
perfectiõis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo
ad caput et mẽbra Et primo quo ad caput
per illud Augu. de vtilitate credendi capi.
viij. ¶ Dubitamus nos eius ecclesie cre/
dere gremio que vsq3 ad cõsummationem
generis humani ab aplica sede per successio
nes episcoporum frustra hereticis circũlatrã
tibus et partim plebis ipsius iudicio et par
tim consiliorum grauitate et partim ex mi/
raculorum maiestate dãnatis culmen auc/
toritatis obtinuit ex parũ post. ¶ Quid est
q̃ tam ingratum poterit esse ori dei q̃ tanto

labore prauitate auctoritati velle resistere Unde Gamal. Act. v. Si est ex hoib⁹ consilium hoc autē opus dissoluetur si vero ē ex deo nō poteritis dissoluere ne forte et deo repugnare videamini etiam. Luce. xxij. ait dñs: Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua et tu aliquando conuersus confirma frēs tuos. Secūdo pz stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Augu. contra epistolā fundamēti. Quis eni tātam multitudinē ad peccatum pnam ad legez contrariā carni et sanguini seruandam inducerect nisi de⁹. Confirmat qz iudeorū secta non manet in vigore sicut contra eos deducit Aug. in sermone de aduentu. vos inq̄ cōuenio o iudei etc̄. Si obijcit et de pmanētia secte machometi. Responsio illa incepit post legē xp̄i plusq̄ sexcētis ānis vt dicetur li. iiij. et pphetia dicitur eē apud eos q̄ secta eorum cito finienda est. non ē sic de lege xp̄i qz ipse dixit Math. xxiiij. celum et terra transibunt verba autē mea ñ transient quasi dicat lex mea sine fine durabit. qz verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue manet et lex noua. sed vsq̧ ad finem istud sacrificium durabit pz. Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sum: s. in sacramento altaris vsq̧ ad cōsumationē seculi. lex ergo xp̄i in qua tale sacrificium cōtinuabitur durabit vsq̧ ad cōsummationem seculi. Item dicit apls. i. Cor. xi. Quotienscūq̧ manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini ānūciabitis donec veniat. s. ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissima ppter suā ppetuā stabilitatem in capite et in mēbris. Quinto ostēditur excellentia legis noue ex quīto gradu eiusdē. s. ex diuina bonitate que nō deest toto corde q̄rentibus salutem multi eñ diligentissime querentes salutem ad hāc legem conuersi sunt. et quanto feruētiores facti sunt ī querendo tāto in hac lege āplius sunt ɔfirmati. subitoq̧ in ea penitētes de malicia ī bonitatem mutati sunt et quod amplius ī admirationem inducit ē q̄ potētes p frui bonoribus mūdi diuitijs eiusdem et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrātes humilitatem paupertatem et castitatem q̄ eis opponūtur amplexantes sub religiōis voto tēpore vite sue crucifixi mūdo et mundus eis se volūtarie astrinxerūt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq̧ per eas plures in magna exultatōne spiritus et tristicias sunt perpessi. q̄ nō videtur probabilia nisi deus hāc legem singulariter et irrefragabiliter approbaret et ordinaret ad salutem tāq̧ excellētissimam et perfectissimaz legem sine qua salus esse non pōt. Sexto et vltimo ostenditur excellētia legis noue ex sexto gradu perfectōis eiusdez. s. ex amenissima promissorum incōpabilitate in lege ei veteri promissa īperfecta fuerūt pmittebātur enim tria. s. bona tēporalia. vita tēporalis. et pax tpalis. De primo Leui. xxvij. Si in preceptis meis ābulaueritis et mādata mea custodieritis et feceritis ea dabo vobis pluuiam tpib⁹ suis. etc̄. Esa. i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc̄. De secūdo Leui. xviij. Custodite leges meas atq̧ iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro. iiij. Moyses scripsit quoniā iusticiā que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tercio Leui. xxvij. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis et non erit qui exterreat. Item Deu. xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias oīa mādata eius faciet te excelsiorem omnibus gentibus etc̄. s. in temporalibus Ecce pmissa legis moysi. Sed quid pmittit lex machometi: Certe pmittit suis credentibus pro finali beatitudine illud quod debetur porcis et asinis. s. gulam et coitum. Quam pmissionem phs despiciens qui fuit quasi isti⁹ secte. s. Auicēna. vij. metaphisice. vij. ca. Aliū finē quasi pfectionū et hoiz magis cōgruētē inquit. Lex nostra quā dedit machometus ostendit ī feliciatatem dispositionē et miserie que sunt ſm corporis sensus. et est alia promissio: que apphendit ab intellectu. Sequitur ibi sapientib⁹ multo magis cupiditas fuit ad cōsequendā hanc feliciatatē q̄ corporis que q̄uis daretur eis nō tñ attēderūt nec appciati sunt eā ī cōparatione feliciatatis que ē cōiūcta prime veritati hec ille. Nobis aūt in lege xp̄i excellentiora promittuntur quia pmisit bona spūalia et eterna. s. grām in presenti que precellit oībus bonis tpalib⁹ et etiā gloriā in futuro. Tria autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit. s. regnum celorū. vitam eternam. et pacem sine fine. De primo. M.

iij. Pniam agite appropinquabit vobis re gnū celoꝝ. De secundo Math. xix. Ois qui relinquit domum vel fratres aut sorores aut patrē aut matrem vxorē aut filios aut agros ꝓpter nomen meum centuplū accipiet. Nō ē sic intelligendū vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquam reuolutiōem tēpoꝝ post iudicium centuplum oim que dimittuntur hic propter deum reddatur in eadem specie vt centū agri ꝓ vno agro dimisso. sed ē sensus ꝙ qui corporalia pro xpo dimiserit bona gratie recipiet hic in pn̄ti que intantū excedūt bona tēpalia ac si centenari⁹ numer⁹ ꝓuo numero cōpetur et vitam eternam possidebit. s. i futuro. De tercio Job. v. Pacem relinquo vobis. pacē meā do vobis. s. qualis ego sum, quia eternus cum patre et spūsancto nō qua ē mūd⁹ qui transit et eius pax. Et nō est mirū si xp̄s dat suis credentibꝫ pacem eternam quia ipse est princeps pacis. Esa. ix. Sequit ibidem Et pacis non erit finis. hanc ꝓmissionem predixerat Esa. fiendam suis credentibꝫ p regem messiā ca. xxxij. vbi dicit. Sedebit populus meus in pulchritudinem pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in māsioibꝫ diuersis ſm diuersitatē et varietatē meritoꝝ De quib⁹ Job. xiij. In domo pr̄is mei mansiones multe sunt fiducie quia om̄s sūt ibi certi d̄ sue beatitudinis eternitate et i requie opulenta qꝛ ibi totalr̄ qetabit appetit⁹ ſm illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit glīa tua. Simil'r in lege veteri comminatio erat mors tēpalis. Unde Esa. i. ca. Si me ad iracundiam prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. sed in lege noua cōminat mors eterna Mat. xxv. Discedite a me maledicti i ignem eternū sic ergo pꝫ excellētia legis noue ex p̄dictis sex gradibus. Ex quibꝫ correlatie sequitur legem xp̄i esse ꝑorem lege moysi. nō quidem tpe sed ꝑfectione lꝫ fides xp̄i fuerit prior lege moysi prioritate non solū ꝑfectiois sed etiā tēporis. qꝛ ante. cccc. xxx. ānos vt patuit supra eadē cōsideratione art'. Et notādū ꝙ euāgelium xp̄i dicitur lex a legēdo. qꝛ in eo legitur diuia iusticia. dicitur lex a ligādo qꝛ per ipsū ligatur humana isolētia. dicitur lex a legendo. i. colligendo. qꝛ de ipsa colligitur sapida sciētia. dicitur lex a legādo. qꝛ in ipsa legatur beatitudo eterna. Lex euangelica est illa lex: de qua dicitur Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite et testamētum altissimi et agnitio veritatis. Uere liber vite est qꝛ verba euangelica aiam viuificāt. vere etiam testamentum altissimi. qꝛ verba euāgelica eterna p̄mia obseruātibus promittunt. Uere etiā agnitio veritatis. quia verba euāgelica errorum tenebras a mentibus fugant Hec ē lex q̄ in se ē sincerissima et absqꝫ omi admixtiōe falsitatis ꝓpter qd̄ dicitur lex domini īmaculata etc. ps. xviij. Hec ē etiā respectu oim virtuosissima. ideo dicitur cōuertens aīas. lex euangelica aiam dulcificat contra mūdi multiplicē pressurā qꝛ est testimonium domini fidele sapiētiā. i. sapidam scientiam prestans paruulis. i. veris humilibus Ipsa nihilominus aias letificat cōtra cordis tristiciam. et hoc est quod sequitur. Iusticie domini recte letificātes corda. letificātes quidem qꝛ ꝓmittūt penitentibus veniā et ꝑseuerātibus gl'am. Ipsa etiam aias illuminat cōtra ignorantiam qꝛ est preceptum dn̄i lucidū illuminās oc'os. Btūs ergo hō quē tu erudieris domine ihesu et d̄ lege tua docueris eum. ps. xciij.

Quod verus messias debet nasci i bethleē:

Quartus thesaur⁹ apit de loco natiuitatis messie quē p̄nūciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata paruul⁹ es in milib⁹ iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel translatio chaldaica habet Et te egredietur messias. hoc autē vt ipsi et nos concedimus ipletum est in ihesu nazareno qui natus est in bethleē vt patet. Mat. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicit aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio et predestinatio natiuitatis eius a diebus eternitatis siue ab eterno. Sed hec respōsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cōis etiā de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xp̄o respectu aliorum prophetarum quātūcūqꝫ minorum. Et ideo dicunt aliq̄ iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundum creatum Septem enim dicunt ante mundum et ab eterno creata. s. lex penitentia. gehenna domus sanctuarij. thronus

glorie paradisus voluptatis et nomē messie. Et sic exponūt illud Gen. ij. plantauerat dominus deus paradisuȝ voluptatis a principio. i. ante mūdū p duo milia annorum. Et sic exponūt illud. Et egressus eius a principio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mūdū creatum modo predicto. Sed hec ita irrationabilia sunt. ꝙ nō indigent reprobatione. lex eni nō potuit creari nisi i aliquo itellectu nō diuino qꝛ nihil est ibi creatū nouiter nec in alio quia nulluȝ tale erat ante mūdum. Similiter penitētia nō est nisi de peccato preterito. adeo non est ante mūdū. qꝛ peccatū non fuit ante mūdū cū peccatum haberet esse in homine vel āgelo qui ſm ipsos non possunt fuisse añ mundum et consimili modo possunt alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomen messie debuit esse nouum et illud est ihesus.

Quintus thesaurus aperitur de nomine messie quod ante eius aduētum incognitum erat. dixerat eni. Esa. i ca. lxij. Uocabitur tibi nomē nouū quod os domini nominauit. Istud nouū nomē ore domini per angelū fuit denūciatū. Joseph et marie virgini qd̄ eēt ihesus. Istud p̄ciosū nomē ineffabile fuit dictū. Hrca vo thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quatuor et grama littera quasi nomē quatuor lrārū. Et vt videatur nouitas istius benedicti nominis ihesus: aperio quinꝙ mirifica secreta predicti ineffabilis nominis thetragramaton. Primū secretum ē ꝙ in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo pferri nō pōt. Scribitur enim quatuor litteris scȝ ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vnde et a grecis thetragramaton dicitur vt dictū est quod hebrei pnūciāt Adonay aliter scribētes et aliter pferentes qꝛ nō est eis datū ieffabilitatem huius nominis penetrare vnde nec valēt proferre. Secūdū secretū est ꝙ istud sācū nomen significat mysteriū trinitatis et vnitatis diuine essentie. Tres nāqȝ lrē sunt quibus ipm sanctū nomē scribitur sed vna earum bis ponitur. scilicet he. que innuit spiritumsanctum procedere tam a filio q̄ a patre. Ioth. idem est quod pricipium et conuenit patri qui est principium sine principio. quia pater a nullo sed alie persone ab eo procedunt. he interpretatur vita et cōuenit spiritui sancto qui est omnium viuificator et inspirator sicut ipse dominus ait Jo. vi. Spiritus est qui viuificat vaf idem sonat quod ipse quod ē p̄nomē demōstratiuum et significat filium q̄ visibilis et demōstrabilis factus est i assumpta hūanitate. quia in terris visus est et cū hoībus cōuersatus est Baruth. iij. ¶ Terciū secretum est ꝙ istud sācum nomē vt tradūt peritissimi hebreorum tāte virtutis est vt si distinguatur in tres dictiōes quelibet significet nomē dei. per se idipsum significās quod et integrum nomē quod ex quatuor litteris cōstat. Si enim primaȝ cōiūxeris et secūdam. s. Joth et he. erit vnum nomen. si secūdam et terciam. s. he. et vaf. iam habebis secūdum. Si terciam et quartaȝ. s. vaf. et he iuēies tercium nomē vt innumera trinus et vnus. qui hoc noīe designatur. ¶ Quartuȝ secretum quod his maius est quod ita secūdum nomē ꝓpagatur a primo et tercium a secūdo vt aliud sine alio pronūciari nō possit. He nāqȝ littera cōis est primo nomini et secūdo. vaf communis est secūdo. et tercio. i hoc ꝙ secūdum nomē descēdit a primo ostēditur filius ꝯsubstātialis patri a quo genitus est. In hoc vero ꝙ tercium descēdit a secūdo ostēditur spiritussāctus cōsubstantialis filio qui consubstantialis est patri vt liqueat ꝙ pater est in filio et filius sit in patre et spiritussanctus in patre et filio. Job. xiiij. ¶ Quintum secretum est ꝙ in hoc dei nomine video ineffabili nomē ihesu est isertuȝ immo nō est aliud nomē q̄ istud patȝ tres. enim littere eius principales sunt Joth he. vaf. que secundum litteras nostras ideȝ sūt J h v. et patet ꝙ iste tres littere cōiūcte faciunt istud nomē ihesu. titellus suprapōitur propter titulum crucis. He vero vel h duplicatur. significat nō solum spiritumsanctum procedere a patre et filio. sed etiam mysterium incarnatiōis designat. quia spiritusancto cooperāte et nō ex virili semine cōceptus est messias ihesus christus dominus noster vt primum he referatur ad productiōeȝ spiritussancti. secūdum vero ad cōceptiōem siue icarnatōem verbi diuini. Ecce ergo nomē nouum quia nouiter ab angelo pronūciatum nō potētibus iudeis illud primo p

nunciare et sicut ipse messias vocatus est no mine nouo sic etiam serui sui sicut predixe rat. Isa. in capi. lxv. seruos suos vocabit no mine alio i quo qui bñdicetus est super terrã bñdicetur i domino amẽ. Serui enim dei ante aduẽtum messie vocabantur iudei vel israel. sed messias in suo aduẽtu debebat e os vocare alio nomine vt nõ iudei. non isra el sed christiani a christo nominentur. Sed oriũtur due difficultates quas forte moue ret iudeus. Prima est cum pluribus alijs noĩbus messias nominetur in scripturis: s. emanuel. Esa. vij. admirabilis. cõsiliarius deus. fortis. priceps pacis. pater futuri se culi. Isa. ix. quare ergo nõ illis sed vocari vo luit ihesus. Respondetur q̃ sm pħm a fine denominatur res. i. de anima christus igit debuit denominari a fine itẽto qui finis fu it saluatio humani generis. Et ideo debuit nominari ihũs quod interpretatur salus vel saluatio. Ipse eñ saluum faciet populum su um a peccatis eorum. M. i. Item dicit san ctus Tho. q̃ potius debuit nominari isto no mine quod est salus vel saluatio q̃ aliquo alio q2 omnia alia nomina icludũtur i isto p[illegible]. Nam saluatio generis humani cõtinet principium medium et finem. Istud nomẽ emanuel qđ interpretatur nobiscũ deus. est principium saluatiõis nostre. quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature. sc3 diuina et humana Ista vero noĩa admira bilis cõsiliarius cõtinẽt medium Ista noĩa priceps pacis. pater futuri seculi. cõtinẽt fi nem quia nostra saluatio ad pacem et ad fu turum seculum possidẽdum ordinabitur. Sed istud nomẽ benedictum ihũs totum p cessum rõe saluationis cõtinet. s. principium medium et finem. Ideo isto nomine ihes tã q̃ magis sufficiẽti q2 icludit oĩa alia no mina debuit messias noĩari. Secũda diffi cultas est diceret eñ iudeus. quõ tu dicis q̃ istud nomẽ ihũs est nouũ cũ alij tres ante aduẽtu3 ihũ nazareni fuerũt vocati isto no mine. s. ihũs syrach. ihũs naue et ihũs fili9 Iosedech. sacerdos. Rñsio q̃ istud nomen ihũs est nomẽ nouũ i xpo propter effectum nouũ. q2 etsi i alijs qui vocati sunt hoc no mine ihũs nomẽ fuerit corrñspõdẽs ppie tati q2 saluauerũt et fuerũt saluatores. Istõ fuit in tpalibus nõ i spũalibus. illi saluaue rũt populũ a multis malis et dãnis nõ tñ a culpa et peccatis sicut bñdict9 noster ihes9 dicẽte angelo Ioseph. M. i. Vocabis nomẽ eius ihũm ipe eñ saluũ faciet populũ suu3 a peccatis eorum. Item illi saluauerũt i tẽ pore et saluatio eorũ trãsiuit cum tempore: Noster bñdictus saluauit i tempore: sed ei9 saluatio durat sine tpe ieternum Et ideo in eo habet veram ppietatem nominis nõ i alijs. quia sm logycos: nomẽ est vox signi ficatiua sine tempore Nomẽ ihũs i alijs fu it vox significatiua cum tempore. quia solũ in temporalibus et temporaliter nõ spũalit nec eternaliter saluauerũt. Sed i christo ihũ vero messia fuit et est vox significatiua sine tempore cum sua saluatio sine tempore hoc est ieternum sit: vt dictum ẽ. O bñdictu3 no mẽ per te peccatores a peccatis saluãt. M: i. p te remissionem peccatorum accipiũt oẽs qui credũt i cũ ei9 ẽ nomẽ: Act. iiij. et. i. Io: capi. ij. Sine te nõ est aliud n omẽ sub celo datũ hominibus in quo oporteat nos sal uos fieri. Act. iiij. Tu es nomẽ honorabile in celo et in terra et in ifferno: ad Phil. ij. in nomine ihesu omñe genu flectatur celestium terrestrnũ et ifernorũ. Tu in periculis. i plijs in malis in angustijs. in tribulatiõibus et necessitatibus es ptectio et defensio firma: Prouer. xviij. Turris fortissima nomẽ dñi ad ipsum cõfugit iustus et saluatur. et nõ so lum iustus sed et iiustus: si cum fide et duo tiõe recurrerit. per te demonia eijciũtur. lin guis nouis hoĩes loquũtur et serpẽtes tol lũtur. venenum mortiferum nõ nocet. et lã guores sanãtur. Math. vlti. Tu es mel in ore: melos in aure. iubilus i corde. sm ber. Nõ est ergo mirum si hoc est nomẽ tuu3 ad mirabile in vniuersa terra vt finaliter qui te inuocauerit fide formata charitate salu9 sit: Iohelis. ij. Quicq3 inuocauerit nomẽ domi ni saluus erit. s. in nomine q̃ saluatio vl' sa lus interpretatur sicut est nomẽ ihũs. si plu ra alia singularissima vis videre de hoc glo riosissimo nomine: vide in viginti duobus sermonibus quos alias feci ob ei9 honorẽ super themate est nomen eius Ihũs

¶ Quod vero messie in lege pmisso debe bãt offerri munera in suo aduentu.

Sextus thesaur⁹ aperitur de venieratione messie Sacra eni scriptura pnūtiauit et specifice determinauit ex tēpore Abrahe ꝙ reges orientis venirent ad adorandū messiam regem, et ꝙ ei ducerēt aurum et incēsum. quod apparet etiam manifeste ꝭm doctores hebre rum ex sequētib⁹ auctoritatib⁹. Et primo dicitur in beresith zota. i. in Genesi paruo. Dixit rabi Rabosie, si dixero tibi vnū verbū bonū dices tu nomine meo. et dixit ei et quod ē illud verbū Rūdit sciās ꝙ oīa munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau. Ge. xxxiij significāt ꝙ ꝑ tēpore debent gentes redire ad regē messiam. qꝛ scriptū ē psal. lxxi. Reges arabū et saba dona adducēt. et dixit ei verbū. dixisti mihi per vitam tuam: ego dicam nomini tuo. Item dicit thalmuth i beresit. Rabba rabi Moysen darsā Saba sūt filij abrahe. qꝛ sic scriptū est Gen. c. xxv. Abrahā vero aliam duxit vxorem nomine cethurā que peꝑit et zamran et iexan et madā madian et iesboth et sue. Iexan quoqꝫ genuit saba et dadā. etiā quādo augmētauit salomō regnū suum dixerūt. Forte iste est messias. et illa hora venerūt ad eū sicut scriptum est. iij. Reg. c. x. Sed et regina Saba audita fama Salomonis i nomine domini venit tēptare eū. Ingꝑ iā dicit in noie domini apparet ꝙ ꝓphetabant in nomine domini, sicut hēbāt mādatū Abrahe vt sic facerent. Et vn̄ ꝓbat ꝙ dn̄t venire tpe messie et seruire sibi. Isa. dicit. c. lx. Omnes de saba veniēt auru et thu; deferētes et laude; dn̄o āñūciantes. iste ē messias. Ecce quō ex auctoritate pdicta ostenditur ꝓpositū. Verūtamē si dicat iude⁹ ꝙ intētio Isa. in illa ꝓphetia erat ꝙ cū messias erit sedēs i regno suo i ihierusalē ꝙ illa hora ꝓpter magnā famā suā oēs reges mittēt ei dona et venient ad visitandū et glorificādū eum sicut faciebant Salomoni ꝓpter magnam suā sciam. Respōdet ꝙ hoc nō habet locū. qꝛ text⁹ dicit. et laudē dn̄o āñūciātes quod āñūciare dicit i hebraico bozora et istud nomē significat narrare aliquā rē quā hō scit illi qui nescit. et illo mō quo aduersan⁹ declarat textū nō eēt sic. qꝛ iā sciebāt illi de ihierusalē. ſʒ tamē eo mō quo fuit in aduētu xp̄i. venit bene cōcorditer i vocabulo āñūciare. qꝛ reges q̄ venerūt i natiuitate ih̄ū xp̄i ihierusalē q̄sierūt ab herode et ab existētib⁹ in ciuitate vbi ē q̄ nat⁹ est rex iudeorū. Math. ij. sicut ipsi sciebant ex suis ꝓphetijs sicut supra dictum est i auctoritate. et hierosolymite mirati sunt de hac narratōe. qꝛ istud erat eis ignotum quousqꝫ petierunt a sacerdotib⁹ et a sapientibus Qui respōderūt ꝙ si verū erat ꝙ natus erat ꝙ sua natiuitas debebat eē i bethleē. sicut plenissime cōtinet. Math. ij. Et in tali casu optime verificatur verbū ꝓphetie ꝭm hebraicam veritatem. et laudem domino annūciantes: et non secundum expositionem iudeorum.

Quod verus messias debuit venire pauper et mansuetus.

Septimus thesaur⁹ aperit de mō viuendi messie quem modū sacra scriptura prenūciauit et specifice determinauit. s. in maxima paupertate et mansuetudine. De primo Zach. ix. Ecce rex tuus vēit tibi iustus et saluator. et ipse paup. Et Isa liij. Ascendet sicut virgultum et sicut radix de terra sitienti quod nō habet magnos ramos nec folia, aque defectu. hoc ipletū ē in ihesu nazareno qui nat⁹ ē in pauꝑtate Vn̄ hoc fuit datū ꝑ signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis īfātē pānis iuolutum: et positū in presepio. Vixit etiam in magna paupertate. Vnde ipse dixit Math. viij. et Luce. ix Vulpes foueas habent et volucres celi nidos. filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Mortuus est etiam in magna paupertate. quia nudus in cruce. suum etiam corpus fuit inuolutū in syndone aliena: fuit etiam sicut pauper sepultus. qa in sepulchro alieno: vt ptʒ. Math. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. et Joh. xix. De secūdo sc; ꝙ messias deberet esse mansuetus. quia dicitur Isa. xlij. vbi ad litteram loquitur de Messia. Calamum quassatum non conteret et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium. videmus sane ꝙ calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linum autem fumigans. i. linum combustu; Sed tamen aliquid retinēs fumi. id ē ignis perfacillime potest extingui. Sed quid per calamum quassatum vel linum pene extinctum melius ꝙ peccatoris fragilitas qui

cōquassatus et pene ī pctō ē extīct⁹ pōt intel ligi Calamū autē qssatū xps nō cōtriuit. et lignū fumigās nō extīxit qꝛ peccatores pe ne mortuos in peccatis occidi nō pcepit ſꝫ misericorditer tolerauit et ad pniam reuoca uit quod ex cōsequentib⁹ designauit ꝓphe ta cū addidit in ueritate educet iudiciū. Ue ritas quippe et iustitia idē est. in lege vo mo ysi iudicium erat et pceptū peccatores occi di. Christ⁹ autē ad veritatē et iustitiā addu xit iudiciū qn̄ peccatores nō occidi: sed qd̄ iusti est donec peniterēt sustinere pcepit cuꝫ dixit: Nolo mortē peccatoris sed vt couerta tur et viuat. Fuit etiā humilim⁹ et māsuet⁹. qꝛ ipse dixit. M. xi. discite a me quia mitis sum et humilis corde. et ꝓpter suam man suetudinē sub nomine agni fuit ostēs⁹ po pulo a Johāne baptista dicēte. Ecce agn⁹ dei. Joh. i.

Quod verus Messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

O Ctauus thesaur⁹ aperit de mō moriendi messie: quē modū sa cra scriptura pnūciauit et speci fice determinauit ī maxia hūilitate. Un̄ Jsa liij. Sicut ouis ad occisionē duct⁹ est. et qsi agn⁹ corā tōdēte se obmutescet: et nō ape ruit os suū. Qđ manifestissie ipletū ē ī Jhe su nazareno. qꝛ ipse an̄ pylatū adduct⁹: fal soqꝫ accusatus. verberatus etiā et colaphis cesus cōticuit. et ipse pylato de pluribus eū interroganti verbū vix aliqđ rndit. Jpse ēt debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit c. eodē et cū sceleratis reputatus est. quod impletū fuit in xpo. qꝛ inter latrones cruci fixus.

Quod debebat mori propter peccata ho minum:

N On⁹ thesaur⁹ apit de cā mortꝭ messie quā cām sacra scriptura pnūciauit et specifice determinauit. scꝫ ꝓpter peccata hoim generaliter pꝫ. Jsa. vbi supra Oēs nos quasi oues errauimus vnusquis qꝫ ī viā suā declinauit. oues qppe simplicia et stolidissima sūt aīalia et vaga. et nos stul ti quasi oues errauim⁹. qꝛ ip suꝫ qualis vel quis esset nō nouim⁹. Unusquisqꝫ aūt ī viā suam declinauit. hoc ē doctrie sue vix vllus credidit. sed suā quisqꝫ vetere retinuit. et do min⁹ posuit in eo iniquitates oim nostrū. i. originale peccatū quo irritemur oēs. Jpse aūt vulnerat⁹ ē ꝓpter iniquitates nrās. attri t⁹ ē ꝓpter scelera nrā. et disciplina pacis nre super eū. i. disciplinā et correctionē quam vt pacē haberemus passuri eram⁹ p nobis ipe sustinuit vt misericors et benign⁹. Unde se quitur et liuore ei⁹ sanati sumus liuore. scꝫ flagellorum et vulnerum que pro nobis est ꝑpessus. et ī fine capl'i. ipse peccata multorū tulit. et p trāsgressorib⁹ orauit quod totum hꝫ verū et ipletū ē in Jhesu nazareno vt pꝫ in euangelio.

Quod tercia die resurgere debuit a mor tuis.

D Ecimus thesaur⁹ apit de resur rectione messie quā sacra scriptu ra pnūciauit et specifice determi nauit. ac etiā ei⁹ ascentionē ad dexterā dei. Primū pꝫ Osee. vi. vbi dicit Uenite et re uertamur ad dn̄ꝫ. qꝛ ipse cepit et sanabit nos percutiet et curabit nos. viuificabit nos p⁹ du os dies et in die tercia suscitabit nos. et vi uemus in cōspectu ei⁹ Capitulū istud expo nitur a fidelibus hebreis de aduentu Mes sie diuersimode tamen. quia rabi Salomō exponit applicando ad tribulatōneꝫ ī qua sunt nunc iudei positi per mundum dispersi a qua suis orationibus publicis et priua tis petunt liberari per messiam cuius aduē tum expectant. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. in tercia die resuscitabo vos Per primam diem dicit ꝙ intelligitur tem pus primi templi per Salomonem edifica ti cui successit nox destructionis per chalde os. Per secundam diem tempus secundi p zorobabel reedificati. cui successit nox dstru ctionis per romanos Per terciam diem di cit ꝙ intelligitur tempus Tercij templi per Messiam edificandi. de quo exponunt edi ficationem templi que habetur in fine Ezechielis secundum errorem suum. hoc dictum fundatur super falsuꝫ scilicet ꝙ chri stus sit venturus ꝙ iam transiuit in parte

ratum sicut diffuse i apertione primi thesau
ri et i sequētib⁹ fuit d̄claratū et quo ad errorē
scdi tēpli materialis i tercō libro plen⁹ decla
rabit. Est ergo sensus fm veritatē viuifica/
bit nos post duos dies .s. mortis et sepul/
ture sue ipse Messias et in tercia die resusci/
tabo vos .s. resurgens a mortuis. qd̄ dicit q̄
eius resurrectio est principiū resurrectionis
nostre ad vitam imortalem Unde .i. Cor.
xv. Christ⁹ resurrexit a mortuis primitie dor
mientiū q̄m p hominē mors, et p hominē
resurrectio mortuorū et sicut in Adā omnes
moriuntur: ita et in christo omēs viuifi ca/
buntur. Ista expositio magis ɔsonat lre q̄ pre
cedēs q2 accipit dies ppriē. Sequitur et viue
mus in cōspectu eius .s. vita grē in presenti.
et vita glorie in futuro Et nō ē mirū q2 ipse
xp̄s messias ver⁹ est via veritas et vita. Jo.
xiiij. Quod autē messias debebat resurgere
tercia die fm doctores hebreorū declarat ra/
bimosse darsan in genesi magno sup textū
capituli .xxij. Die autē tercio eleuatis oculis
vidit locū procul dicit rabimosse multe trini
tates dei habentur in scriptura et vna earū
est resurrectio messie. Uerūtū secūdū. scz q̄
messias sedeat ad dexterā dei apparet ex v/
na auctoritate que est in midras tulim .i. in
glosa psalterij super illud psal. xvij. Et de/
disti mihi salutem ptectionis tue: et dextera
tua suscepit me. vbi dicit rabi Jodan noie
rabi Dāma. Tempe vēturo de⁹ faciet sedere
regē messiam ad dexteram suam. q2 sic scrip
tū est psal. cix. Dixit dominus dño meo: se/
de a dextris meis. vbi dicit trāslatō chalda
ica. Dixit domin⁹ verbo suo: et abrahā erit
sedēs ad partē sinistrā: et facies eius palli/
deerūt dicēdo dñe. et filius filij mei sedet ad
partē dexterā et ego ad sinistrā. sed deus con
solabitur eū dicēdo filius filij tui est ad d̄/
xterā meā. et ego sum ad dexteram tuam. et
illa hora. abrahā erit cōtētus. hoc est quod
dixit dauid et dextera tua suscepit me psal.
xvij. Item dicit in libro Aginga. in. c. quod
incipit est dorsin. vna scriptura dicit in dani
ele. c. vij. throni positi sunt quod est plurale
Et postea dicit thronus eius flāme ignis
quod ē singulare videtur duo textus cōtra/
rij. Dicit rabi aquiba. non sunt contrarij. q2
vnus thronus est pro deo. et alius pro da/
uid. Declarat rabi Salomō. Iste dauid est
messias Item dicit in beresith. raba. i. i ge
nesi magno: Rabimosse darsan sup textū
Gen. c. xviij. Et abrahā adhuc stabat corā
domino vult dicere quod dixit psalmista
psal. xvij. et dedisti mihi protectionē salutis
tue. Iste est abrahā cui dixit deus. Noli ti/
mere abraham. ego protector tuus sum. et de
xtera tua suscepit me. Iste ē messias de quo
scriptū est. Dixit dominus domino meo: se
de a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc qd̄
dixit textus. et abraham adhuc stabat corā
domino. correctio est sapientū. q2 prio erat
scriptū et domin⁹ adhuc stabat coram abra
ham. et rabini mutauerunt cū multis alijs
mutationibus que fecerūt in sacra scriptura
inter quas vna est in psal. xxi. vbi dicit Cir/
cūdederunt me canes. cōsiliū malignantiū
obsedit me. caru. i. foderūt manus meas et
pedes meos. Sz rabini mouerūt illd̄ caru:
quod sonat foderūt. et posuerunt i loco suo
caari quod sonat sicut leo. Et multe harum
mutationū mirate sunt plenissime i midras
tulim. i. in glo. psalterij in quo dicitur q̄ de
istis mutationibus ppter eos dicit pphēta
Hiere. xxiij. peruertistis verba deorū viuorū
domini sabaoth. dei vestri. et Hiere. ſ ca. ix.
de eis dixit. Ueritatē non loquētur docue/
rūt linguā suā loqui mendaciū. Ecce q̄ dā/
re i suismet libris cōdēnātur tāq̄ falsi et mē
daces illi qui mutauerūt verba dei. Nec cō/
sensit spūssanctus q̄ oīa in thalmuth essent
mendatia et falsa: vt per verba ibidē inser/
ta confunderetur cecitas iudeorum.

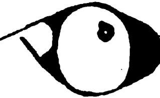
¶ Quod verus messias debebat dare suis
credētibus in presenti gratiam suam. in fu/
turo gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperitur
de premio credentium et sequē/
tium messiam in presenti et i fu/
turo quod premium sacra scriptura prenun
ciauit et specifice determinauit in duob⁹ lo/
cis. Primo Jsa. lxv. vbi ad litteram loqui
tur de rege messia. Ecce serui mei comedent
et vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos
sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos cō
fūdemini. Ecce serui mei laudabūt pre exulta
tione cordis. et vos clamabitis pre dolore
cordis. et pre contritione spiritus vlula/

bitis et dimittetis nomē vestrū i iuramētū electis meis et interficiet te dñs de⁹: et seruos suos vocabit noīe alio. In quo q̄ bñdicꝰ est sup terrā benedicetur in deo Amē. Que oia iplent i premio quod dat Jhesus nazaren⁹ sequentib⁹ eū: dicit eni serui mei comedēt. s. corpus meū. Unde ait. Nisi māducaueritis carnē filij hoīs. Joh. vi. Et ibidem Caro mea vere est cib⁹. Uel comedēt doctrinam spūalem vel mysteria fidei. vel comedēt. s. in futuro cognitionē veritatis. hoc est diuinitatis. Unde ait. vt edatis et bibatis super mēsem meam in regno patris mei. Luce. xxij. Et psal. xvi. dicitur Satiabor cū apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xp̄s. Serui mei comedent et vos. s. increduli iudei et dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. s. aquam viuā. Joh. vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. Et iterū. Jo. iiij. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aq̄ salientis in vitā eternam. hec aqua viua ē gratia spūssancti quā xp̄s dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare i vitā eternam. q2 aqua tm̄ ascēdit naturaliter quātū3 descendit. Et quia illa gratia descēdit a dō qui sedet in celo vbi ē vita eterna. Ideo fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam Uel sic serui mei bibēt. s. sanguinem meum quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. Et ibidē nisi māducaueritis carne3 filij hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Et vos. s. increduli iudei et dānati sitietis. s. aquam viuam et sanguinem meum. Ecce serui mei letabūtur sc3 in eterna beatitudie. Un̄ Joh. vi. xp̄us dicit: Gaudium vestrū nemo tollet a vobis. Et vos. s. increduli iudei et dānati cōfundemini. s. vidētes alios in locū vestrū successisse. Ecce serui mei laudabūt pre exultatiōe cordis. s̄m illud d. ps. lxxxiij. in secula seculorū laudabūt te. et vos. sc3 increduli iudei et dānati clamabitis. s. in inferno pre dolore cordis. sc3 ex cōsciā peccatorum. et pre contritione spūs vlulabitis q2 ibi erit flet⁹ et stridor dētium. Math. xxv. et dimittetis nomē vestrum. s. alijs in locū vestrum succedētib⁹ Ideo sequitur i iuramētum electis meis vt sc3 de cetero nō vocemini circūcisio sed cōfusio. nec me habeatis qui sū via. veritas et vita. Joh. xiiij. Sed electi mei dicētur filij abrahe sicut vos olim. Sequit et interficiet te dominus de⁹. s. spūali gladio cum dixero Ite maledicti in ignem eternū. etc. Mat. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine. s. xp̄iano a meipso ihesu xp̄o in quo qui bñdictus est super terrā credendo et sequēdo bñdicet in deo amen. Cum. s. dicam in iudicio electis meis: venite benedicti patris mei etc. c. eodē Item secūdo determinatur in sacra scriptura p̄mium eternum sequentium messiā ihesum xp̄m. Isa. li. vbi dicitur qui redempti sunt a dño reuertētur et veniēt in syon laudātes et leticia sēpiterna super capita eorum. Gaudium et leticiam tenebunt: fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego ego ipse consolabor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine filij reuertentur: sc3 ad viam iusticie: et veniēt in syon. i. in p̄sentem ecclesiam et beatitudinem eternam laudātes sc3 et dicētes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorū laudabunt te. psal. lxxxiij. et leticia sempiterna que. s. nō deficiet sup capita ipsorum. i. sup eorum mētes: gaudium et leticiam obtinebunt. s. in celo fugiet dolor et gemitus quia absterget deus omne3 lacrimā ab oculis sc̄torū Apoc. xxi. Ergo ego ipse. s. filius. q2 alius nō pōt cōsolabor vos quasi dicat. Inuocasti me et ego consolabor vos: et nō per p̄phetas sed per meipsum glorificando. q2 hec est vita eterna vt cognoscant te deum verum. et quē misisti ihesum xp̄m. Joh. xvii. vita enim eterna siue beatitudo cōsistit essentialiter i aspectu claro ip̄i⁹ diuinitatis, vt tamē habet adiūctam fruitiōem que ē completia felicitatis cū firma tētiōe Ex cōsequēti tñ cōsistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i q̄ ē istrumētū nos idricēs ab beatitudinem pricipalē. btitudo eīn hoīs cōiūctio ē ad vltimū et optimū bonū et iō nō pōt cōsistere i cōiūctiōe ad aliqd̄ bonū tp̄ale vel corporale vt dicūt rudes sarraceni qui expectant in alia vita i voluptatib⁹ carnalibus et diuitijs et alijs consimilib⁹ premiari s̄m q̄ dr̄ in alchorano Machometi que tamen vita secūdum ph̄m dicitur uita pecudum. i. ethicorū propter quod ipse Auicenna hoc considerans dicit q̄ propheta quem vocat Machometum promittit eis talem felicitatem in p̄mium quam multi sapientes non attenderunt sicut patuit supra in apertione tercij thesauri in sexto gradu p̄fectionis legis cuā

gelice. Sic̄r iudei resurrectionē futurā expectāt ad vitā carnalē. et iō feliciratē vite future credūt cōsistere in bonorū tēporaliū plenitudine et pacis trāquillitate. vt p3 vbi supra. Sed beatitudo xpianorū est in adeptiōe summi boni per aptā visionē et fruitionē et firmā tentionē. Considerādū est etiā q cū filius dicit ad patrē. Job. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deum. per hoc nō habetur q sol⁹ pater sit deus. et filius creatura vt dicebat Arrius. q2 hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita q sit sensus q solus pater sit deus sed determinat ly deū. et ē sensus q illa ē sola deitas vera que est i patre. et sic ab illa nō excluditur fili⁹ sed magis includitur. q2 vna ē deitas in vtroq3. sed excluditur vera deitas ab his qui a gentilibus colebantur. s. Joue. saturno et similibus. Dico etiā q si hec dictio solus determinet ly te. vt sit sensus. q sol⁹ pater sit de⁹. nō tamē per hoc excluditur filius a deitate. Sed magis includitur. q2 fm phm solus idem ē quod nō cū alio. et ideo tm̄modo excludit illud quod alietatē dicit. filius autē non ē alius a patre in essentia s3 tm̄ i persona. Et iō qñ hec dictio sol⁹ additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in pposito. nō excludit aliā personā s3 magis icludit. et hoc p3 per auctoritatē saluatoris. Math. xi. vbi dicit Nemo nouit filiū nisi pater. neq3 patrē quis nouit nisi filius. Si enī hec dictiō exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliā. sequeref q pater nō cognosceret se s3 tātū filius. et filius non cognosceret se sed tātū pater. quod ē absurdu3 dicere. p3 ergo premiū sequentiū xpm. quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cū fruitione et firma tentione. et sic beatificabif aīa rationalis. et in visione clara humanitatis xpi. et sic beatificabitur corpus hūanum. vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Creauit enī de⁹ hominē vt totū beatificaret. et pascua inueniret intus et extra secūdū Aug. Intus in deitate saluatoris. et extra in carne redemptoris:

¶ Quod persecutores veri Messie a perpetua pena in presenti non debebant releuari nec in futuro a dānatione eterna.

Quodecimus thesaurus aperif s3 pena psequētiū messiā i presenti et in futuro. quā penā sacra scriptura pnūciauit et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. Unde Amos. ij. Sup trib⁹ scelerib⁹ israel et super quatuor nō cōuertā eū. q2 vendiderūt iustū pro argēto. s. ihesū nazarenū. Sed ad hoc respōdent iudei quadrupliciter. Primo q iste textus loquitur de scelere israel nō iuda et sic nihil pro nobis. quia illud scelus. Ihesu nazareni cōmissum est in iuda non in israel. et maxime quia propheta loquitur hic prio de scelerib⁹ iuda. postea de israel in textu: Sed ista rñsio nulla est. q2 in tēplo secundo venerūt et fuerunt de captiuitate decē3 trib⁹ et fuerunt omnes congregati simul de israel et de iuda per licēnā datam per Cyrum regem psarū. et patet etiā. Nee. vij. et. xviij. capitulis habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item Isa. xi. Quomodo desolabit dominus linguam maris egypti. s. Nilum: vt transirent calciati. vide hec pulchre i lyra quomodo hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secūdū templū. et vocati sunt israel Quod ergo premittitur in textu Primo de scelerib⁹ iuda. respicit ad destructionem primi templi. quia illi de israel non erant ibi. et tamen subiungitur in textu. de sceleribus israel respicit destructionem secundi templi quia omnes de israel et de iuda erant ibi. et omnes vocati sunt israel patet hoc per rabi Moysen de egypto qui formaliter dicit i libro sofrin. Mors ihesu nazareni fuit causa vt destrueretur israel ense. Ecce quomodo vocat omnes de secūdo templo israel Itē peccatum quod tantummodo iuda fecit peccatū iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel peccatum vocatur israel. hyerosolimis enim tunc erat cum Juda magna pars filiorum Beniamyn et leui. Iure igif pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa. quia videlicet populus israel licet tunc morti non corpore presens fuisset. audito tamen q eorum fecerant socij eorum culpe laudatores et consentanei et participes omnino facti sunt voluntatis voluntas itaq3 eis pro facto est imputāda.

¶ Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti ihesu: cū israel non vēdiderit xpm sed tantū a Ju-

da scarioth legatur emisse. Respondetur q
q filij israel vt venderetur christus consen/
sum. auxilium atq consilium adhibuerunt
ideo non min⁹ q si ipi vendidissent scelus i
currerunt. Neq enim et Salomon ydola fa
bricauit. sed quia vxoribus et concubinis fa
bricantibus assensum pbuit eum fabricasse
littera dicit. Secudo dicunt ad hec iudei q
istud scelus de venditione iusti p argēto fu/
it venditio Joseph per fratres suos. sed illd
nihil valet. quia vbi ponitur primum secu/
dum. tercium. et quartum: ordo est secudu
prius et posterius. Videdum ē ergo quod
ē primum scelus. quod secudum et cetera.
Et sciendum ē q ista tria scelera p ordine
sicut veniunt sunt ista. Primu venditio Jo
seph. ppter quod fuerut captiui in egypto.
Secudum adoratio vituli. ppter quod fue
runt vno die interfecti. xxiij. milia hominu
Exo. xxxij. ¶ Tercium occasio pphetarum.
ppter quod ducti sunt captiui in babylonē
lxx. annis. Quartum detur et non pot dari
nisi venditio ihu nazareni. quia venditio io
seph primum i ordine fuit ppter quod post
ea pharaonis sunt passi durissimum iugu
vt dictum ē. Sed cu pnia pacta ia sut libera
ti a culpa. quare de idulto rursu criminabu
tur peccato. Tercio forte dicet iudeus. quia
si hoc no dicat de Joseph iusto. pot tn dici
de alio quolibet iusto sed hoc indignu et
irratoabile cē videt vt cu tm crimē sit q nul
la idulgentia sequat. ppter quod diuia sen
tentia i totum israel deseuiat populum illi
us celet p sona in qua illud fuit cōmissum.
Insup cu reat⁹ iste in hebreo sermone tali n
scribat vocabulo. quare iponitur illi qui ne
gauerat deu. vēditio autē iudei no equatur
negationi dei: sed ipsi tn ac talē vēdiderunt
homin: xpm videl filiu dei. q in culpa sut
pares deu negan. Et si qras q sut illa pec/
cata quatuor q oia pateat ad negare deu cē
equalia. Rndetur q primu peccatu fuit cu
in heremo vitulu cōflatilē p deo adoraue/
runt. i quo facto satis deu negauerunt. et q a
ab oib⁹ ē hoc peccatu ppetratu. iō cōe fuit
oi. Secudu i quo et deu fili negauerunt et
oēs peccauerut fuit qn Hieroboā vitulos si
miles fabricauit: et ab oib⁹ adorari cōstituit
Terciu aut cu iudei pphetas vniuersi eadē
volutati occiderut. et eoru dicta cōtepserut
Quartu vero quod magis ē oib⁹ et grauius
ē qn xpm dei filiu et hoiem ab oi peccati cō
tagione alienu iniq vēdiderut. et iusta nece
cōdēnauerut hoc peccatu ppter cecitatē suo
oru occultu ē eisdē: sicut dicit Rabi Jonane/
tan delar in libro vayicra raba. i. leuitico ma
gna. Primi peccauerut et fuit discoopertu su
um peccatu. et fuit discoopta sua pnia Scdi
peccauerut: et fuit discoopertu suu peccatu: et
fuit discoopta sua pnia. Tercij peccauerunt
et fuit discoopertu suu peccatu: et fuit disco
opta sua pnia. Quarti peccauerut et fuit di/
scoopertu eis peccatu suu. no ē discoopta sua
pnia. Unde dicit eis ppter sua cecitatē. fide
lib⁹ tn videntibus bene est discoopertu suu pec
catu et sua pnia vt dictu ē et dicetur. Jtē pe/
trus alfonsi vir eruditissim⁹ de quo supra in
apitione primi thesauri locutus sum in suo
dyalogo ostendens causam captiuitatis iu
deorum esse venditionem xpi et no vendiri
onem Joseph: sic inquit contra eos. Quod
autem euidentius testimonium queris vos
propter dei mortem hanc subisse captiuitatē
q id quod apud vos scriptum legistis. q vi
delicet in ipso captiuitatis exordio quide
terre vestre princeps decem de melioribus
totius israelitici populi Anaman .s. traditi
onis filium Symeonem gamalielis filiu
hysmahel helysei filium et Achiba ceteros/
q captos in carcerē misit. sciscitans vt quid
iustum vendidissent. Lex enim inquit [illegible]
uit: vt mortis sententia mulctetur quicunq
iudeum vendiderit. Et vos igitur sm iu[illegible]
cium legis mori debetis dicto decreto vario
dat corpora leto. non enim omn[illegible]s vna co/
hercuit pena. sed singulis singula sunt gene
ra mortis proposita. Alium videlicet ignis
cremauit. alius ferrei pectinis vnguib⁹ lace/
ratus expirauit. aliu vero mors queuis di
uersa consumpsit quemadmodum mortes
illas doctrie vestre liber exposuit. Doctores
autem vestri huius iusti pro quo illi sut ita
punita nomen mutantes in hoc facto prori⁹
conticuerunt de christo dicentes. q princeps
ille iustum denominans ioseph filium Ja
cob. quem in egyptum fratres vēdiderant
intelligebat eiusq sanguinem ab illis exi/
gens propter eum talibus illos supplicijs
affecit. ¶ Sed absurdum rationi videtur
vt id ab eis exigeret quod ad minus Mil/
lequingentis annis antea factum esset ma/
xime cum tempore quo venundatus est

Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset ꝙ si vultis vt etiã de ꝓphetis in mediũ auctoritatẽ deferã qua captiuitatez hanc ꝓpter hominẽ illũ ſpm necessario xp̃m esse ostendã Ecce ꝓfero Isa. ca. xxiiij. A finib' inquit terre laudes audiuimus gloriã iusti hec verba iusti hu ius laudes vbiq; terrarum ostendũt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tãtas vnq̃ fuisse auditum' ut peruenirent vsq; ad fines terre. Cui iusto quia tribulatões quas sine causa passurus erat ꝓpheta preuidebat his verbis cõpatiens dicebat. Ue mihi preuaricantes preuaricati sunt. et p̃uaricatione transgressorũ p̃uaricati sunt. p̃uidẽs eñi propheta quas ꝓphetis dei aduentum p̃nunciantibus tribulationes illaturi essent ait. p̃uaricãtes p̃uaricati sunt Intuitus autẽ ꝙ nec mẽbris cõtẽti ipsum etiam caput iuidia pleni quibuscũq; possent modis essent oppressuri. et ƀm corporis passibilitatem occisuri preuaricationis nomẽ ingeminãs subiunxit et preuaricatione trãgressorum p̃uaricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato plectẽdi essent dictãte spũ presciens ait ilico subiungẽs. Formido et fouea et laqueus super te qui habitator es terre. Inter cetera quoq; de eadez gẽte ait. Grauabit eũ iniquitas sua et corruet. et nõ adijciet vt resurgat vbi videlicet vobis certũ euadẽdi captiuitatem terminum funditus depressit.

¶ Quarto dicunt iudei aliter ad hoc. quod si nos dicimus ꝙ iste iust' pro argento venditus fuit ihesus nazaren' petũt ipsi. quis fuit ille pauper de quo subiũgitur. et pauperem pro calciamento. Ad quod dico ꝙ ille fuit verus messias noster ihesus nazarenus quẽ zacharias vocat non solũ iustum et saluatorem sed et pauperem. zach. ix. In maiorem quantitatem peccati sui notanter dicit textus, et pauperem pro calciamento. qr premittitur iustũ pro argento. Crederet forte aliquis ꝙ pro magno precio argenti, sed hic exponitur debilitas precij et modicitas. qñ dicitur ꝙ vẽdiderũt ꝓ calciamẽto. i. pro p̃cõ calciamẽtorum. quod preciũ est cõiter. xv. morapetinorũ. qui sumãt. xxx. albos vel denarios. Alibi vero precium sotularium est duo solidi cũ dimidio qui etiã sumant. xxx. denarios. quia solidus est. xij. denarij pro quo precio fuit venditus xp̃s. Quicquid ergo valeant illi denarij vel illud argentũ designatur modicum precium pro quo pauper xp̃s fuit venditus. quia pro precio calciamentorum. Quinto dicunt iudei ad istum textũ ꝙ intelligitur sic. Iustum pro argento. i. iusticiam quia iudices et ministri iusticie pecunia corrupti vendebant pauperis hominis iusticiam pro modico precio. quia pro calciamento. sed ista responsio nulla est. q͗a cum deus sit magis pronus ad miserendũ q̃ ad puniendum. et deus pepercerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatria homicidium. fratris venditio. a forciori etiam parceret super illud quartũ quod non est ita graue. Relinquitur ergo ꝙ venditio istius iusti pro argento et pauperis ꝓ calciamento et venditio iusti pauperis Iesu nazareni veri messie nostri super quam deus non parcit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato cõtinue perseueranti. Nõ ergo a p̃dicta captiuitate exire poterant donec patrum suorum in se peccatum emendent. i. quod illi non crediderũt credãt Mundata vero mente cuiussuis a culpa. cõfestim eum consequitur pietas diuina. qđ etiam suorum quedam doctorum. s. Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam penetrasset Interrogatus enim quando Dauid filius esset venturus. hodie ait si verbis credidentis eius. His enim verbis intelligi dedit. ꝙ quicũq; quauis hora mandatis dei obediens et credulus fuerit. ilico filius dei ad eũ accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiam Danielis. ix. Occidetur christ' et non erit eius populus qui eum negatur' est. et ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo. et finis eius vastitas. et post finem belli statuta desolatio:

Ecce triplex pena occidentium christum ĩ p̃senti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iudei appellantur. Secunda pena dissipatõ ciuitatis et templi qualis facta fuit per Tytũ cum romano exercitu. Tercia pena ꝙ finis eius est vastitas et statuta desolatio: i. sine caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitãt de tercio satis debet ẽẽ eis sufficiens testimonium. quia sunt iam mille. cccc xx. anni ꝙ ꝯtinuatur predicta desolatõ ciuitatis et tẽpli

vt supra dictũ ē. Secũdo sacra scriptura spe/cifice determinauit persequẽtiũ messiã penã in futuro vñ dicitur Jsa. vlti. de fidelibus sequẽtibus xp̄m cõtra iudeos icredulos et i/penitẽtes Egredientur et videbũt cadauera virorũ que preuaricati sunt in me vermis eorũ nõ morietur. ignis eorũ nõ extinguetur. et erũt vsq3 ad satietatem visionis oĩ carni Intellectus predicte auctoritatis ē iste egredietur. s. beati qui fuerũt credẽtes et sequẽtes verum messiam. egredietur dico in die iudicij nõ pro loci mutatiõe sed pro cõsideratiõe et videbũt cadauera eorũ qui p̄uaricati sunt in me quia inquit dñs. Preuaricãtes repu/taui omnes peccatores terre p̄uaricati sunt xp̄m promissũ nõ recipiẽdo: eius doctrinã nõ sequẽdo et ipsum crucifigẽdo cadauera dicit. i. corpora dãnatorũ in gehẽna et dicũtur cadauera: qr in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici s̃m q̄ homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit hec in glosa. ¶ Et q̄ iste sit intellectus patet p̄ hoc quod sequitur. Uermis eorũ nõ moriet̃. qr vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiũt: quia cum eis in puluerem cõuertuntur et ignis eorum nõ extinguet̃. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum ĩfideliũ et oĩm dãnatorum in igne inferni q̄ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cõsciẽ qui sẽper intrinsecus corrodebit eos q̄ nõ crediderũt nec secuti sunt xp̄m verũ mes/siam. vnde sicut tinea comedit vestimẽtum et vermis corrodit lignum. et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur et erũt vsq3 ad satietatem visiõis omni carni. qr. s. boni videbunt eos a se iu/sto iudicio separatos: amissa potentia qua seuiebãt cõtra bonos. vt vindictã dei in il/los tãtam et vltra non exposcãt qui dicunt modo. Usq3 quo dñe nõ vindicas sãguinem nostrũ satiabũtur quoq3 de beatitudine sua grãs agẽtes visa ip̄ior3 ieffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicola⁹ vero de lyra satis cõcorditer sic exponit. Et erũt vsq3 ad satietatẽ. i. repletiõe3 et perfectiõnẽ visiõis omni carni. i. omni homini beato. nõ sic intelligẽdo q̄ beati delectẽtur p̄ se i penis dãnatorũ s3 qr talis ituitus declarat eis diuine iusti/cie exercitium et diuine mĩe beneficiu3 quo penas illas euaserunt. et p̄prie glorie aug/mẽtum i q̄tũ apparet maior cõparata ad suum cõtrarium qr appositis iuxta se cõtrarijs maiora et minora videntur. i. elencoru3 et ex istis tribus beati per se letant̃. s̃m q̄ dr̄. ps lvi. Letabit̃ iust⁹ cũ viderit vindictã. Ecce primũ: man⁹ suas lauabit i sãguine peccatoris i q̄tũ dei mĩa fact⁹ est imunis ab illis penis Ecce scd̃m. si vtiq3 ē fruct⁹ iusto. accipit̃ hic si pro qr. qr per hoc app̄et maior fruitio p̄pria et sic totũ cedit in gloriã electorũ et ipsi⁹ veri messie xp̄i ihũ pricipaliter q̄ i die iudicij di/cet existentib⁹ ad sinistrã. s. icredulis et dãnatis. Jte maledicti in ignẽ eternũ qui paratꝰ ē dyabolo et ãgelis eius. Math. xxv. Existẽtibus vero ad dexterã dicit Uenite bñdicti patris mei possidete regnũ quod vobis paratũ ē ab origie mũdi. c. eodẽ. Ex p̄dictis. xij. thesauris colligit̃ vna rõ q̄si q̄dã corona victorie icõpabilis valoris cõtra iudeos que tal ē. Quãdocũq3 sacra scriptura p̄nũciat aliquod futurũ et specifice determiat tẽpus veniendi p̄geniẽ veniẽtis. cui debet assitari. locũ nati/uitatis. nomẽ ei⁹. veneratiõnẽ singularẽ. modũ viuẽdi. modũ moriẽdi. cã3 mortis. resurrectionẽ eius. premiũ credẽtiũ. et penã persequẽtiũ ip̄m in vita p̄nti et in futuro seculo ¶ Si ista oĩa cõcurrũt simul in vnũ determiatũ hominẽ. manifestũ ē q̄ illud q̄d fuerat p̄ illã scripturã p̄dictũ et denũciatũ est in illo tali hoĩe adipletũ: S3 sacra scriptura p̄dixit et denũciauit oĩa p̄dicta q̄ oĩa in ihũ naza/reno saluatore nostro sũt ipleta. nec alius inuẽtus ē in quo oĩa p̄dicta simul cõcurrent igit̃ cõcludit̃ q̄ ipse ē verus messias i lege p̄missus. nec ali⁹ expectãd⁹. Maior istꝰ rõnis clara ē sicut lux et ab oĩb⁹ cõcessa. et iõ p̄bati one nõ idiget. S3 minor latissime declarata ē in aptõe p̄dictorũ. xij. thesauror3 qui apti sũt ad declaratiõnẽ aduẽtus. messie veri in lege p̄missi. qui ē xp̄s ihũs filius dei viui. Et in hoc cõplet̃ liber prim⁹ qui ē de arma/tura fideliũ. et de excellẽtia fidei catholice dñi nostri ihũ xp̄i qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus benedictio et gloria sine fine Amen.

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

Incipit liber secundus q̄ ē de bello hereticorum.

Antiquorum in libris legimꝰ gentilium. milites humanam venerantes gloriam generose diuersa mōstrorum genera d̄struxisse. Sicut Hercules anteum. Theseus mirothaurum. Jason thaurum igniuomū. inextinguibilē aprū meleager. Corebus stigiale monstrū Perseus marinū monstrum. Sic etiā generosi ecclesie milites: vt Hieronimus. Augustinus Hylarꝰ et ceteri patres orthodoxi diuersorum hereticorum et heresis monstra spūalibꝰ armis expugnasse leguntur. Nō tn̄ sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conētur. ac et̄ noue hereses oriantur in aliquibꝰ solo nomine xp̄ianis; Qui et si non puplice. in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes de illis confabulantur quasi vespertiliones et noctue lucem fugientes. quia oculis egris odiosa est lux. Et nō solū oculos egros habēt heretici. sed ceci sunt. qd̄ ōnditur ex fidei effectu. Est enim fides diuinꝰ radiꝰ aiam illustrās. Disponit enim animā ad lumē sūme veritatis. ex eo ꝙ sūme veritati eā stabiliter inherere facit qd̄ quidē pōt ratione ostendi. Constat enim ꝙ quandocūq3 aliqua virtus que influit in aliquo agente et quiete nō infigitur i recipiēte. caret ibi sua naturali operatione et suo d̄bito fine. sicut patet i radio solis super aquā currentē et non quiescentem: vt in flumine i quo quia radius quiete non figitur actio eiꝰ caret debito fine. qui quidē finis est aquam subtiliare et ex ea ptes subtiles attrahere. et in vaporem mutare et sursum eleuare. Ex quo manifestum est ꝙ quies disponit ad illuminationem rei. Sm̄ enim philosophum septimo phisicorū: homo fit sapiēs et itelligit cū aia quiescit. Cū igitur fides animam i deo stabiliat. eā i ipso quietet ipsam dispo nit ad eternā illuminationē. Et hec est rō q̄re heretici sunt totaliter ceci. nec a deo merētur illuminari: q2 nihil stabiliter credūt. et se ab vno opposito in aliud vertūt: cū careant fidei lumine disponēte. Juxta illud apl'i ad Ephes. iiij. tenebris obscuratū habētes intellectū q2 sicut oculus nō pōt videre sine luce. sic intellectꝰ nihil pōt capere credibilium sine fidei lumine quo carent heretici vt ergo bellum hereticorum presertim nostri tēporis contra nostrum fidei fortalicium viriliter possit dissolui presertim cum sint ceci vt dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secūda vn̄ habuit originem heresis. Tercia que requiruntur ad hoc vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sūt modi hereticorum. Quinta si est aliciꝰ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertim in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiūtur. quarū bellum cōtra fidei fortaliciū in nihilum cōputabimus cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Septima erit ad quos ptinet diffinire que assertio est catholica vel heretica vtrum sc3 ad theologos vel canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtrum sit cum hereticis vel alijs infidelibus publice disputandum. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis potest hereticos capere et tormentis exponere.

De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Circa primam considerationem que est scire quid est heresis. Respondetur sm̄ illuminatum doctorem Franciscum de maronis in tractatu suo de hereticis ꝙ heresis est error sed nō q̄cūq3 error qui est contra fidem catholicam aut ecclesiam vt habetur in prohemio d̄ origine heresis. Augu. vbi dicitur ꝙ non omnis error est heresis licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicit Act. v. vbi secta saduceorum fuit vocata heresis. q2 non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos. sed etiam contra synagogam phariseorū vtrūq3 confitentium. Sed nūquid heresis differt ab ifidelitate dico ꝙ sic. quia infideles errant circa totam fidem. heretici autem circa partem licet vtrūq3 sit contra fidem catholicam et ecclesiam. Sed contra quia iudei dicūtur infideles et tamen confitentur vnum deum Respondetur ꝙ sicut pagani errāt circa to

tam fidem iudeorum et ideo dicuntur infideles. sic iudei errant circa totam fidē xpi que dicitur catholica sunt enim a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum et quō pn̄t repelli:

Secūda consideratio est vnd̄ habuit originem heresis. Pro cuius declaratiōe notādū qd̄ sm Isid. viij. ethimologiarū. c. iij. et. xxiiij. q. iij. c. heresis. Heresis ab electione vocat q scȝ vnusquisq3 id sibi eligat quod illi esse videtur vt phi. paripathetici. achademici epicurei. et stoyci. vel sicut alij qui puersū dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserunt. Exinde ergo heresis dicta ē greca voce ex interpretatione electionis sue. qz quisq3 arbitrio suo ad instruēda siue ad suscipiēda quelibet ipse sibi elegit Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicq̄ ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt sed acceptā a xpo disciplinā fideliter natiōibus assignauerūt ita q si āgelus etiā de celo aliter euāgelizauerit anathema vocatur hec ille Ex his pz q heresis habuit ortū ab electione proprij iudicij. qz nō eligūt ea que sūt a xpo vere tradita. Sed ea que sibi suggerit mens propria. Volentes enim aliqui p se sacramenta scripturarum itelligere suis proprijs iudicijs inherendo in hereses diuersas inciderunt sm q dicit Aug. in li. lxxxiij. q̄stionū questione. lxix. Non pōt inquit oriri error qui palliatur nomine xpiano nisi d̄ scripturis male intellectis et hoc ideo qz antecedētia et subsequētia nō cōtulerūt. vnd̄ ibidē solet circūstātia scripturarū illuminari sētentiā. Nec ēt alia loca scripture cotulerūt vn̄ hereses sunt orte p se legendo que cōferēdo repulse sunt. qz cōferentes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicē mutuo inueniri potuerunt qualiter erūt intelligende. ¶ Et ideo cōtra istos dicit Aug. in li. contra epistolam fundamēti. nō crederē iquit Aug. euāgelio nisi q ecclesie catholice crederē agit irrationabile ē aliquid scripture recipere et aliud nō ppria ar lectōȝ et iudiciū sequēdo. cū ecclesia catholica totam equaliter recipiat vt certā patet ergo vnde habe: ortū heresis. qz a propria electione.

¶ Quod sex sūt modi ex quib⁹ cōuincitur q aliquis sit hereticus.

Tercia consideratio est scire que requirūtur ad hoc vt aliquis sit hereticus Respondetur q sex. Prima [illegible] q error est genus heresis secūdum augu. de origine heresum circa principium vbi dicit q licet heresis sine errore esse nō possit tn̄ non ois error est heresis. Superius autē ē a quo non cōuertitur cōsequentia. sm q dicit. Aris. in postpredicamētis ca. de priori. Secūdo [illegible] cū sit alius error fidei et alius operationis dico q erret in veritate qz in opere errātes nō dicūtur heretici. vnde Aug. in Jponosticō dicit q heresis sumitur circa falsas opiniones. Tercio q non solū erret in veritate q̄ quidē est in sacra scriptura expressa sed etiā extra scripturā ab apostolis tradita vt de symbolo apostolorum aut ab ecclesia determinata vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis ānūciata confirmante ecclesia vt in symbolo Athanasij aut eūtes cōtra determinationē ecclesie. omnes eni isti taliter errātes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad Petrum. Quarto [illegible] non solū erret in hac veritate. sȝ q [illegible] ipsam confessus fuerit. q̄a iudei et pagani licet errent i talib⁹ tn̄ nō q̄ proprie dicuntur heretici vt patet de significatōne eorum quam ponit Aug. de vera religione circa principium. et bene dixi proprie qz large loquēdo secūdū Godefridū ois q nō tenet articulos fidei pōt dici hereticus et sic iudei et pagani dicētur heretici. et hoc modo nō omnis hereticus est excōicatus. Quinto requiritur q non erret circa totū sed circa partem quoniam qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur q non soluȝ sic erret sed q obstinate in errore persistat. vnde sm Augustinum nō qui falsas gignunt opiniones sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt [illegible] Augusti. et hoc. xxiiij. q. iij. dicit apostolus Si qui sententiam suam licet peruersam nulla pertinaci animositate defendunt. Sequitur querūt autem cauta sollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint nequaq̄ sunt inter he

reticos cõputandi. q2 .s. non habent electio nem cõtrariam doctrine ecclesie. Si quis aũt ptinaciter determinationi vniuersal' ecclesie resisteret hereticus censeret. cuius quidem auctoritas principaliter residet in petro. xx iiij. q. i. quotiens. et. c. hec est fides. Ex his pz q nõ quicũq deuiat a fide: sed qui p tinaciter deuiat ppie dicitur hereticus. hoc ẽt alibi dicit. Augu. hereticus est qui coce pta noua errorũ pdicam ptinaciter defen dit. fm vero Alexãdrũ de halis in. ij. sũme sue tria concurrũt ad perfectã rõem heresis scz falsa credulitas in rõabili. puersa volũ tas in cõcupiscibili. et defensionis siue ipu gnationis ptinacitas in irascibili. fm pri mũ attẽditur illud. Hiero. qui scripturã ali ter intelligit q̃ sensus spũs sancti flagitat a quo cõscripta est licz de ecclesia non recesserit tñ hereticus appellari põt. Item dicit Isid. viij. ethimo. ca. vi. i fine fm primũ et secun dũ attẽditur descriptio Augu. li. de vtilita te credẽdi et in gl. super verbo oportet here ses eẽ. prime. Cor. xi. s. q hereticus ẽ q̃ ali cuius tẽporalis cõmodi et maxime glo rie principatusq sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. fm vero tercium sumptus primo et secũdo diffinitio attẽditur que ponitur in gl. super verbo au dio inter vos scissuras eẽ ca. eodẽ. Qui in ecclesia dei praua sua dogmata defensare plumũt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex predictis que requirũtur ad hoc q aliqs sit hereticus dicend9 q2 falsa credulitas per uersa volũtas et defensionis siue ipugnati onis ptinacitas. Notãdũ tñ fm Tho. i. iiij q si quis errat ad que explicite credẽda nõ tenet non est hereticus. vt si quis putaret ia cob eẽ patrẽ abrahe et huiusmodi. et cũ co gnoscit hoc eẽ contra veritatẽ fidei et scrip ture credit ei similiter et circa ea de quibus i ter doctores sunt opiniones donec per eccle siam determinatũ sit. Sed occurrũt due dif ficultates prima est si dubij in fide sint here tici reputandi vt videtur q sic q2 scribit ex tra de hereticis. q dubius in fide infidelis ẽ. nec ei oĩno credẽdũ ẽ qui fidei virtutẽ igno rat. Item scribitur Jacobi. i. Postulet autez in fide nihil hesitans q2 qui hesitat similis ẽ fluctui maris qui a vẽto mouetur et circũ fertur. et subditur ibi causa dubitans vel he sitãs in fide duplex ẽ. et vir duplex animo

inconstans est in oib9 vijs suis. tales autẽ sꝫ heretici q2 non inconstanter sed firmiter est credẽdũ. Sed in cõtrarium videt q Thomas fuit dubi9 in fide. nõ tñ ponitur q fuit here ticus. p declaratione huius difficultatis no tãdũ fm Aug. de anchona. in li. de potesta te. q. xxviij. q aliquis põt dici dubius in fi de quinq modis. Primo modo subrepti cia tẽptatione. Secũdo veritatis elucidatio ne. Tercio iperfecta adhesione. Quarto vo lũtaria hesitatione. Quinto ptinaci defensi one. Primo modo dubitare in fide nõ facit hominẽ hereticũ quia est humane tẽptatio nis. nõ enim est in ptãte hominis quin sup ueniat hoi aliquid cogitãdũ vñ si subita sb reptione vel dyabolica tẽptatione quis inci pit dubitare de aliquo articulo vel de his q̃ sunt fidei statĩ sꝫ captiuat intellectũ suũ i ob sequiũ xpi. vt deliberet hoc credere quod ec clesia credit nõ cedit sibi talis dubitatio ad defectũ sed ad pfectũ. Unde apli ppter hu iusmodi tẽptationis ipulsũ petebãt. Adau ge nobis domine fidẽ. Luce. xvij. Sẽp enĩz debemus rogare deũ vt adiuuet increduli tatẽ nostrã. Secũdo modo nõ facit homi nẽ hereticũ sꝫ ẽ xpiane pfessionis et pfectio nis. Ponũt eni doctores xpiane fidei illa q̃ sunt magis determinata in fide sub dubita tione questionũ. rõcs p et cõtra ad illa ad ducendo non q de ipsa cõclusione dubitet sed vt veritas dicte cõclusionis magis elu cidetur fm quẽ modũ dicit phs q dubitare de singulis nõ est inutile. Per tales enim du bitationes pro et cõtra. ratões ad illa que sunt fidei adducẽdo veritas fidei pijs opi tulatur et etiam contra impios defenditur vt dicit August. Tercio modo non facit ho minẽ hereticum. sed peccatorem et malum xpianum. oẽs enim peccantes fm Cris. im perfecte credũt eo ipso q non viuunt fm q credũt. nã si perfecte adhererent quasi trãsi turi de hoc mũdo non quasi ineternũ man suri. Quarto modo facit hominẽ errantem et incredulũ eo eni ipso q aliquis eligit vo lũtarie credere qd vult et discredere quod ñ vult non est paratus sequi in omnibus do ctrinam ecclesie. et per consequens errat et i fidelis reputandus est. Sed quintum recte facit hominem hereticum. quia non crede re illa que sunt fidei et que in concusse eccle sia tenet cum pertinaci defensione directe ad

hereticos spectat. Ad primũ argumentũ di/
cendũ q dubius in fide variã electione vt si
quis credit quod vult et discredit quod non
vult infidelis ẽ non tamẽ hereticus. nisi pti
naciter defẽdat falsa que de deo credat. vel
de tota vel de pte sacre scripture a deo inspi/
rate. Ad secundum dicit q loquitur de fide
imperfecta peccatoꝝ. Unde dicit glosa super
illo. confessa peccati precessus dubitat d pmijs
celestibus et supuenientibus vento tempes
tatis facile deserit fidem et statim fm temp
tatõnis voluntatem distrahitur ad errorem
et fit alienus a fide. Secũda difficultas est
vtrũ sequentes opiniõeʒ erroneam alicuius
magistri sint heretici reputandi. videt aliqui
q sic. quia de falsis et errantibus magistris
dicit Mathei. xxiij. Ue vobis qui circuitis
mare et aridam vt faciatis vobis vnuʒ pse/
litum. et cum factus fuerit facitis eum filiũ
gehẽne duplo q vos ergo discipuli seqũtes
doctrinam erroneã alicui magistri heretici
reputandi sunt heretici sicut ipse. In cõtrariũ
videtur esse quia xp̃s mandauit doctrinam
phariseoꝝ et scribaꝝ seruãdã esse Mat. xxiij.
dicens. Sup cathedrã moysi sederũt scribe
et pharisei oĩa que dixerint vobis seruate
et facite sm opera vero eorum nolite facere.
Dicẽdũ ad difficultatẽ q diuerse opiniões
doctorũ sacre scripture si nõ ptineãt ad fidẽ
et ad bonos mores. Absq3 periculo audi/
tores vtrãq3 opinionem sequi possunt. i ta
li enim casu locum habet illud Rom. xiiij:
Unusquisq3 in sensu suo abundat. In ali/
is autem que pertinent ad fidem et bonos
mores nullus excusatur si sequatur opi/
nionem erroneam alicuius magistri. non q
dem propter ignorantiam q2 tunc immunes
haberentur a peccato qui secuti sunt opinio
nem arrij nestorij et aliorum errantium in fi
de. nec ẽt excusari põt ppter simplicitateʒ et
ignorantiam. q2 in reb9 dubijs potissime in
his que sunt fidei nõ est de facili prestãdus
assensus. Ideo vt dicit August. iij. de do/
ctrina xp̃iana. Consulere debet aliquis re
gulam fidei, quam de scripturarum planio/
ribus locis. et auctoritate ecclesie percepit.
Similiter Richard9 super illo verbo: Mat.
xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas:
dicit q suspecta debet haberi omis veritas
quã nõ cõfirmat legis vel pphetie scripture
auctoritas. Qui ergo assentit opinioni ẽ ali/
cuius magistri cõtra manifestũ scripture te
stimoniũ et contra illud quod publice tenet
fm eccl'ie auctoritatem puto q ab erroris vi
cio nõ põt excusari. Rõ autẽ que adducit
p ista parte concedenda est, q2 si tales audi
tores magistrorum cecitatem imitãtur eorũ
errores sequentes et mores imitãtes et per/
tinaciter contra ecclesie mandatum defendẽ
tes. nõ solum errantes verum etiam heretici/
ci reputãdi sunt. Ad aliud vero qd in cõtra
rium adducebatur dicendum q signanter p
mittitur super cathedram. vt intelligat q il/
la que pertinẽt ad cathedre doctrinã verita/
tis et iusticie seruanda sunt et facienda p au
ditores. Illa vero que sũt cõtra fidẽ et bo/
nos mores non spectant ad cathedram ve/
ritatis et iusticie. sed potius ad cathedram
falsitatis et pestilentie.

De quinq3 modis hereticorũ et quomo/
do heresis se extendit ad tria genera credibi
liũ. et quid proprie de hereticis est sentiẽdũ:

Quarta consideratio ẽ scire quot
modi sunt hereticorũ. Rñdetur
q quinq3 principaliter. Primus est eorum q
errãt circa cerimonialia vt pꝫ de heresi Ni/
cholaitarũ quorũ facta se xp̃s odisse testatur
pꝫ apoc. ij. c. Isti Nicholaite fm Isid. viij
ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyaco/
no ecclesie hierosolimitorum, qui cũ Stepha
no et ceteris cõstitutus ẽ a petro, qui ppter
pulchritudinem relinquens vxorem dixerat
vt qui vellet ea vteretur. versa est in stuprum
talis consuetudo vt inuicẽ coniugia cõmuta
rentur. quos Iohãnes i apocalipsi repro/
bat dicẽs. Sed hoc habes q odisti facta ni
cholaitarũ. ¶ Secũd9 modus est eorũ q er/
rant circa sacrã scripturã sicut Faust9 q dam
nauit vetus testamẽtum vt pꝫ per augu. cõ
tra faustum In hoc errore etiam fuerunt ma
nichei qui vetus testamentum respuunt et
nouum in parte recipiunt. ¶ Tercius mo/
dus est eorum qui errant contra ecclesiam si
cut sunt greci contra ecclesiam tenentes p de
terminationem spiritũsanctum a filio nõ p
cedere qui error dãnatur de sũ trĩ et fid catholica. c.
fideli. Quartus modus est eorum qui errãt
circa articulos fidei sicut Sabelliani cõtra

articulũ incarnationis: Isti enim vnam per/sonam patris et filij et spũssancti asserunt ¶ Quintus mod⁹ ẽ eorũ q̃ errãt contra sacramẽtum ecclesie vt manichei circa sacramẽtũ eucharistie. et arriani q̃ dicũt sacrificia p defunctis offerri nõ cõpetere: vt habetur per Augu. de origine heres. ¶ Sz nũquid ad oĩa credibilia heres se extẽdit. Rñdet alexãder in. ij. summe sue q heresis ad tria genera credibilium extenditur p oppositum ad fidem ꝰm quãdam continẽtiam analogicam. Nam ratio fidei ponitur et principaliter est circa articulos fidei. et per oppositum heresis. Secũdo fides extenditur ad illa que docet sacra scriptura circa mores. vt q fornicatio est peccatũ mortale. et per oppositum he/resis. Tercio fides extenditur ad hystorias in biblia contentas et per oppositum here/sis. Qui enim assereret aliquam hystoriam biblie esse falsam et hoc pertinaciter heretic⁹ censetur. Primo credibilia prius creduntur et postea intelliguntur. Secunda simul cre/duntur et intelliguntur. Tercia credũtur et nunq̃ intelliguntur. ¶ Sed qr in precedentibus considerationibus aliquando locuti sumus de hereticis cõiter. aliquãdo vero ppie. Ideo pro reali inuestigatione hereticorum introduco hic octo conclusiones quas ponit franciscus de maronis vbi supra. Prima cõclusio est q non omnes excõica/ti sunt heretici. qr excõicatio est pena pecca/ti non peccatum. heresis autẽ est peccatum. Item etiã ecclesia faceret hereticos quotiẽs excõicaret eos. Item si excõicatio esset heresis frustra heretici excõicarentur quia vnuz simile non punitur per simile quia cum iaz essent heretici frustra hereticarentur per ex/cõicationem. Item nullus põt se absoluere ab excõicatione et tamen omnis hereticus põt se ab heresi retrahere omnia ista patent per canones. Secũda cõclusio est q quidã excõicati sũt circa excõicationẽ ipsã heretici qui. s. cũ excõicãtur nõ credũt vinculũ excõicationis aliquã efficaciam habere cuius oppositũ determinat ecclesia. Itẽ etiã eius oppositũ determinatur i sacra scriptura ad gal. i. de anathemate eius qui euangelizat pter fidem catholicã. Itẽ idẽ habetur pmo et se/cũdo capitulis de illo incestuoso quẽ pau/lus excõicauit. Item ista censura tradita est ab apostolis ecclesie vt patet: c. aplice. xxiij. q. iij. Tercia cõclusio q nõ oẽs scismatici sunt heretici qr Aug. de origine heresum distinguit inter scisma et heresim Itẽ in principio de vera religione distinguit scismaticos cõtra hereticos. Itẽ scisma originat ex ino/bediẽtia heres autẽ ex ignorantia. vt ait au/gusti. sup Job. Itẽ donatiste prius fuerunt scismatici q heretici. vt ptz p aug. de origie heresũ. Quarta cõclusio ẽ q quidã scisma/tici circa ipsum scisma fuerunt heretici. vt il/li qui nõ credũt obediẽdũ vni ecclesie. quia vn⁹ articulus fidei est de sancta ecclesia ca/tholica quem descripsit beat⁹ mathe⁹. Item claues ecclesie fuerunt tradite Petro aplo Math. xvi. Item claues ecclesie fuerunt ei tradite Job. xxi. Item Aug. de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediendum ecclesie et ibidem patet q putans non obediendum esse ecclesie militat cõtra arti/culũ fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorum et talis est hereticus. sz si obediendũ credat sed nõ velit: talis videtur eẽ scismaticus. Quinta cõclusio q non oẽs symoniaci sunt heretici. quia papa Alexander distinguit inter symoniacos et hereticos vt habetur in. iiij. sniarum. di. xxv. Item aliquis põt eẽ symoniacus non errando in fi/de vt credens se malefacere dũ spũalia emit Item. i. q. i. c. reperiuntur datur alia pena symoniacis. quia anathematis obprobrio cõdemnãtur, atq₃ a pticipatione corporis et sanguinis xpi alienantur. Et si fuerit accu/satus suscepti honoris gradu priuetur et in monasterio perhenni penitentia traditur et illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate cõdẽnẽtur vide ibi. Item in quinto libro distinguitur titulus hereticoruz a titulo symoniacorum. Sexta conclusio est q quidaz symoniaci sunt heretici. qr Aug. de origie he/resum symoniam ponit heresim primã. Itẽ extra de symonia ca. quotiens appellat sy/moniam heresim. Item. i. q. i. c. presbyter: vbi dicitur symoniam esse heresim null⁹ fi/delium ignorat. Item. iiij. sententiaruz. di. xxv. dicitur q non est dubitanduz de symoniacis q heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas qui symoniaci sunt heretici et qui non. Respondetur q illi qui emunt spiritualia non putant se errare aut male facere. seu q

vendentes ea sunt heretici quia cōtra auctoritatem xp̄i gratis accepistis gratis date. et contra auctoritatem petri in actibꝫ et cōtra determinationem ecclesie militantis vt patet ex causis pallegatis. Item illi qui cōfitētur male facere si nolunt omittere propter superbiam aut auaritiam non sunt heretici quia habent errorem i ope non in fide. Septima conclusio ꝙ non oēs sortilegi sunt heretici quia pena hereticoꝝ nō imponit sortilegis qui diuinatōnem faciunt in tabul' vel codicibus vt habetur extra d̄ sortilegis ca. in tabulis Itē non est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtū ecclesie ibidem ca. ex tuaꝝ Item de sorte que fuit missa in electōne epi q̄ non damnatur vt heretica ibidem in ca. ecclesia. Itē titulus sortilegioꝝ in hoc sepatur a titulo hereticorum Octaua cōclusio est ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici et inducūt hic quatuor casus. Primus eorū q̄ dicūt sortilegia nō esse illicita cū habeāt qn̄q; speciē pietatis vt si propter spem recupande sanitatis fiant. Qd autem istud sit hereticū pbatur quia oppositum ē ab ecclia determinatū extra de hereticis ca: i. Item ibidem dicitur esse peccatū grauissimū. l; aūt non sit heresis fornicari tamen hereticū ē dicere fornicari non licere. Secūd' casus ē in cerimonijs ecclie qn̄ quis abutit eis ad sortilegia faciēda vt aq bn̄dicta l' cera vel icēso bn̄dicto etc. credēs hr̄e efficaciā aliquā respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de ecclia ē hereticus cōtra articulum math. tal' aūt male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimonijs puenire Tercius casus ē circa articulos fidei vt cū quis abutit vbis fidei vt Verbū caro factū est et silibꝫ designātib' vt sacrilegia causent credēs ad malum istō vbum efficaciā hr̄e quia tal' male sentit de fide. et ois talis ē hereticus reputandus contra articulū Iohānis in pposito. Quartus casus ē in sacris noui testamēti quibus abutūtur vt bruta cōicantes aut baptismū inaiatis cōferētes. tales enī sunt heretici in duplici casu. Primo si cōferre se credūt baptismi sacramētū rei inanimate. Secūdo si putāt sacramētū baptismi habere efficaciā respectu alicuius effect' mali qz vterq; ipsoꝝ male sentiūt de sacramētis ecclesie. et tales sunt heretici vt patuit supra. Item qui dogmatizat ꝙ sacramētū baptismi pōt conferri et irrationabilibus etiā est hereticus reputādus et per cōsequēs qui credit talē errorē. Itē qui diceret ꝙ sacramētū baptismi pōt habere efficaciā respectu alicuius mali esset hereticus cū male de ipso sentiret sacramēto et errorē teneret. et per consequens q̄ credit hūc errorē non ē catholicus Sed oritur difficultas si talis ab heresi pōt aliquo modo excusari. Dicitur autē ꝙ sic. qz aliquis pōt illo vti non intelligendo conferre sacramētū nec putādo habere efficaciā malam sed solū intendens seruire dyabolo vt habeat suū intentū talis nō errat nisi i opere sicut faciunt ydolatre. Secūda difficultas si sortilegiū ē sacrilegiū dicitur autem ꝙ sic et maxime qz maxime sacramēta ledūtur cū quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tercia difficultas est quare talia sortilegia dicūtur habere maximā efficaciaꝫ. Rn̄detur ꝙ cā est qz demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectantur aut appetūt illa in quib' summe deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi sunt heretici magis ꝙ symoniaci. Dicitur ꝙ sic. qz maior est error sacramēta ecclesie cōteptibiliter imo abbominabiliter pertractare ꝙ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiāt de ꝯsideratione quarta in qua ostensuꝫ est quot sūt modi hereticoꝝ ad quos. s. omnes alij reducūtur vt cōiter. et ad que se extendit heresis quecūq;. et quid sentiēdū est quo ad rē et proprie loquendo de hereticis

¶ Quod vtile ē esse hereses in ecclesia dei licet in se hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si ē alicuius vtilitatis hereses eē in ecclesia dei. Dico ꝙ sic qd̄ ostendit auctoritate apostoli. i. Coꝝ. xi. vbi dicitur: oportet et hereses eē vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. oportet. i. vtile ē et hereses eē sicut erant in his qui dubitabant de resurrectione. scisure autē erant pro donis spūalibus Videns enī dyabolus templa demonū deseri et nomē liberatoris et mediatoris curare genus humanū mouit hereticos qui sub noie xp̄iano resisterent doctrine xp̄iane. Qui et in ecclesia xp̄i morbidū quid prauūq; sapiūt si correcti vt sanū rectūq; sapiant resistūt cōtumaciter

suaq̄ pestifera dogmata emēdare nolunt sed defensare psistūt; heretici sunt. Et hi eti am sic malo suo psunt veri catholicis dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentib⁹ deum omnia cooperantur in bonū. Roma viij. omnes inimici ecclesie vel cecati erroꝛe [redacted] qz si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius pacientiā. si vero male sentiēdo aduer santur exercent eius sapiam. ab aduersario enim mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidē catholicam pertinen tia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur vt aduersus eos defendi possit et considerantur diligentius et intelliguntur clarius et predicātur instantius. Hereticorū enim genus callidū est nō spū sapientie sed impatientie. Dum pacem catholicaꝫ pertur bant in vsum cedit pficientium sm illud. fi lius eruditus sapiens erit. iprudente auteꝫ ministro vtet. Vtatur ergo et hereticis non vt eorum approbem⁹ erroꝛes sed vt catholi cam doctrinā aduersus eorū insidias asserē tes vigilantioꝛes et cautioꝛes simus. psūt ergo nobis heretici non verū docēdo quod nesciūt. sed ad verū querendū et apiendū catholicos excitando. Ideoq̄ diuina proui dentia multos hereticos permittit et cum i sultant nobis et interrogant nos que nesci mus vel sic excutiamus pigritiā et diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. opoꝛ tet hereses esse non vult apostolus nec op tat vt hereses sint sed qz sic futurum est dicit et quia hoc vtile est. Ad quid est vtile sub dit vt non tantum reprobi qui dicūt ego sū pauli. sed etiam qui probati sunt in vobis. id ē inter vos sicut illi qui dicunt ego sū xpi. manifesti fiant hominibus. hi enim deo p bati sunt qui bene pnt docere sed manifesti eē hoib⁹ non pnt nisi cū docēt. docere auteꝫ nolunt nisi qui doceri querunt. Sed multi ad querendū pigri sunt nisi per molestias et insultationes hereticorum quasi de graui sō no excitentur. hec ibi. Ex quib⁹ patet mani feste vtile eē hereses non i se. quia male sūt sed qz earum causa excitantur catholici viri ad considerandas veritates fidei catholice et sacre scripture qui pꝛimo inaduertentur q̄ si somno graui doꝛmiebant.

¶ Quod. xiiij. sunt hereses repullulantes istis tempoꝛibus.

Tertia cōsideratio huius secundi li bri et pmit hereses repullulantes et quasi de nouo orientes. vt nostrū fidē for taliciū p vias subterraneas subuertāt. qz in occultis feruent nō attēdentes q̄ est turris fortitudinis a facie inimici. Et q̄ qz supra firmā petrā fundatum ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. qz dato vno incōueniente plura cōsequuntur illas tamen so lumq̄ que ad mei noticiam venerūt gladio. fi dei trucidare lumine altissimi p̄cedēte co nabor Sunt autē predicte hereses in nume ro. xiiij. Prima ē q̄ nullus pōt saluari sine circumcisione carnali; Secūda est q̄ xpi euā gelium est falsum. Tercia q̄ cōfessio sacra mentalis nō valet ad remissionē peccatoꝛū sed sola contritio sufficit. Quarta ē q̄ confes sio nō est fienda hoī sed soli deo. Quinta ē q̄ dato q̄ confessio hoī sit facienda solum est fienda pprio sacerdoti. Sexta est q̄ non tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si laico sit presto. Septima est q̄ non est obediendū nisi soli deo. Octaua q̄ dato q̄ obediendū sit hoī. nō tamē existenti in peccato et q̄ so lū boni sacerdotes habēt ptātem ligādi at q̄ soluēdi. Nona est non officiū et oꝛdo sed meritū bone vite hꝫ ptātem soluēdi et ligā di consecrādi et benedicēdi. Decima q̄ non est vera relaxatio vel indulgentia episcopi i consecratione ecclesie vel alias indulgenti as concedendo. Undecima est. q̄ suffragia vel oꝛationes p mortuis ab existentibus in mortali factis nō pficiūt. Duodecima q̄ ñ est purgatoꝛiuꝫ. Tredecima q̄ non est alia vita nisi ista. Decimaquarta et vltima q̄ illi qui sunt nati in tali signo vel facto non pos sunt euitare peccata ad que inclinātur.

¶ Qd xpiani qui vtuntur circūcisione carna li post euāgelij publicationē sunt heretici re putādi et vt tales puniendi.

Prima heresis in his solū oritur q̄ de iudaismo venerūt foꝛtassis at

tendentes ad illos. Gen. xvij. Masculus cuius preputii caro circumcisa nõ fuerit delebitur aia illa de populo suo. qz pactũ meũ irritũ fecit et etiam qz xpus circumcisus fuit. Pro exclusione huius scelerate heresis pono duas cõclusiones et post primã respondebo ad obiecta. Prima est q erroneũ est xpiano vti circũcisione carnali. Secũda est q necessarium ẽ xpiano vti circũcisiõe spũali. Primã sic deduco. Qui vere xpian⁹ ẽ factus ẽ noua creatura per baptismũ pz. ad galath. vltimo. Si ergo redeat ad circũcisionẽ carnalẽ efficitur vet⁹ creatura cũ accipiat sacramẽtũ inueteratum qd iã cessauit. sicut ostensum est supra libro primo. cõsideratione. iij. art. vi. in primo pũcto de cessatione legis moysi. Sed accipere sacramẽtũ quod iã cessauit ẽ erroneũ ergo vti circũcisione carnali in viro xpiano est erroneũ. Itẽ qui vtitur sacramento qd nihil valet errat. sz xpian⁹ q vtitur circumcisione carnali vtitur sacramẽto qd nihil valet ergo valde errat. maior ẽ nota. minor est apostoli vbi supra dicẽtis: in xpo ei ihũ neq circũcisio aliquid val; neq pputiũ quasi dicat equalia sunt deo circũcisio et pputium nec vnũ nec alterũ valet ad salutẽ. Sed noua creatura. i. regeneratio et noua vita. Nouã ei creaturã dicit nouã vitã p fidez xpi vt dicat gl. Et iterũ ad Gal. v. In xpo ihũ neq circũcisio aliquid valet neq pputiũ sed fides que p dilectiõem opatur sup quo dicit gl. fides nõ vtiq ociosa qz fides sine operib⁹ non saluat. Jaco. ij. Et que operatur per charitatẽ dicitur et pprium op⁹ fidei ipsa dilectio ẽ sine dilectione fides inanis ẽ. fides cũ dilectiõe xpiani est. Alia. i. fides sine dilectione demonis ẽ. Nã et demones credũt et contremiscũt. qui aũt nõ credũt tardiores sunt et peiores q demones. Sed multũ interest vtrũ qs credat ipsũ eẽ xpm an credat in xpz. Nã ipm eẽ xpm demones crediderũt. nec tñ in xpm crediderũt. Ille ei credit in xpm qui sperat in xpm et diligit xpm. hec ibi. Multũ ergo errat qcũq xpian⁹ q vtit circũcisiõe carnali cũ in xpo nihil sibi valeat et cũ ostẽdat se fidẽ ociosã habere. Item tercio arguit sic. qcũq de libero se facit seruũ multũ errat. sz xpianus qui vtitur circũcisione carnali de libero se facit seruũ ergo multuz errat. maior patet qz efficit crudelis sibi ipi. minor ẽ apostoli ad Galath. v. vbi vtrũq ondit dicens. Itaq frẽs mei nõ sum⁹ filij ãcille sz libere q libertate xpus nos liberauit. Sup quo dicit gl. nõ sum⁹ filij ãcille qz nõ sum⁹ serui peccati vel legis sed libere. s. hierusalẽ celestis q ẽ popul⁹ nouus regni celorũ et nõ alio modo sum⁹ filij libere sed per eã libertatẽ qua libertate. i. p quã libertatẽ xpus nos liberauit. q immunis a peccato ex dilectione obediens fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xpo ẽ peccatorũ remissio et fidei p operantis dilectionẽ iustificatõ. hec ibi. Secũdũ ostẽdit. c. eodẽ dicẽs. State ergo et nolite iterũ seruitutis iugo cõtineri. Ecce ego paul⁹ dico vobis qm si circũcidimini xpus nihil vobis pderit. Sup quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint subijcere et terret periculi cõminatione. et quia per xpz liberi estis ergo state et firmo fide fixo pede pmanete i libertate et nolite contineri iugo seruitutis: .i. legis que in seruitutẽ generat. Et addit iterum nõ qz galathe prius legẽ custodierunt sed dũ circũcisionis et legaliũ obseruatõnũ iugo se subijciebãt quasi ad eosdẽ reuertebãt cult⁹ qb⁹ i ydolatria ãte seruiebãt. qz nõ ẽ leuior hec legis seruitus q ydolatrie. Nota terribile verbũ gloriosi Hieronymi sequitur Hieronym⁹ autẽ ista legalia post xpi passionẽ siue i eis spes ponatur siue nõ obseruãtib⁹ dixit noxia eẽ nisi dispẽsatorie custodiatur et fm hoc loc⁹ hic ita exponit. si circũcidamini nihil vobis xpus pderit qz circũcisio iã non solum prodest sed obest. Anteq noua inciperet pdicatio oportuit circũcidi. nũc autẽ lege xpi succedente nihil prodesset fideli addita circumcisio sed obent. maius enim malum est ex libero seruum fieri q nasci. hec in glosa. Ex hoc habetur manifeste q magis peccat xpianus circũcidẽs sesipm vel filiũ suũ q iudeus eodẽ genere peccati et ceteris parib⁹ circumstãtijs. Patet etiam ex prebabitis q xpianus vtens circumcisione nimis errat cũ se faciat veterez creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et qz circumcisio nihil ei valet vt patet argumẽto primo et secundo. et de libero se facit seruum vt patet argumento. iij. Item quarto arguitur sic. Quicunq de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosuz valde errat Sed christianus vtens circumcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori.

qr si iudeus vtens circūcisione ē blasphem⁹
et in cōtinua ira et odio dei vt declaratū fuit
superius libro primo cōsideratiōe tercia ar.
vi. in secūdo pūcto. ergo multo fortius erūt
blasphemi et in continua ira et odio dei. q̄
cūq̧ xpiani vtentes circūcisione et tanto gra
ui⁹ peccāt q̄ iudei quāto ipsi cōfitentur ihe
sum xpm eē filiū dei et virginis marie verū
messiā venisse in mūdū et cōplesse p mortē
suam quod fuit per deū pmissū. Ex quo eli
cit correlariū dn̄s cesariens in tractatu cōtra
sarracenos dicens. Quicūq̧ manifeste itel
ligere pōt q̄ grauissimū peccatū cōmittunt
et in q̄ pfūdissimā heresim incurrūt neophi
ti de iudeis facti christiani: Si postq̄ recepe
rūt baptismū cōfitētes fidem xpi q̄ fuit na
tus de virgine q̄ mortuus fuit et resurrexit
et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius
ad obseruandum sabbatum et volendo sic
prius seruare legem moysi non comeder ea
que in illa prohibentur et si circūcidunt fili
os suos postq̄ baptizati sunt in hoc non de
bēt habere aliquā patientiā xpiani q̄ ñ cor
rigāt quando talis actus venerit ad notici
am suam cum sit et toto et totaliter actus fi
dei xpiane cōtrarius: qr ex quo mysteriū cir
cumcisionis et spes aduentus messie et illō
quod quis expectat non habet ipso facto in
telligitur q̄ tales circumcidentes faciunt p
fessionem ihūm xpm non esse natum ex vir
gine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatū
nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste
iste doctor ostendit in predictis omnes xpia
nos vtentes circumcisione esse hereticos.
¶ Sed nūquid sunt aliqui tales isto tēpore
certe non sum testis de visu. sed illi qui
viderunt filios xpianorum circumcisos pro
prijs oculis testimonium perhibuerunt et p
hibent et scimus qr verū est testimonium eo
rum. Et vt cooperiret istud grauissimū crimē
et peruersam heresim vnus christian⁹ habēs
duos filios circumcisos quorum vnus est
apud nos dixit hos sic natos cum circumci
sione quod dictum quāte irrationabilitatis
et falsitatis satis notum est. ¶ Si enim istud
esset possibile q̄ circumcisio fieret in ventre
matris in abraham primo circūciso ostē
disset miraculose deus et frustra fuisset culter
lapideus ad circumcidendū in lege. Et ite
rum quia non diceretur circumcisio ex quo p
nihil prepucium scissum est circumcirca. sed
diceretur illud tale si sic accideret monstrum
in natura propter defectum materie. sicut il
le qui nascitur cum aliquo defectuoso mem
bro. Item quia cum natura intendit genera
tionem nunq̄ deficiat in membris generatio
nis in aliquo prepucium autem est de com
plemento membri generationis et propter
hoc mouet dubium franciscus de maronis
in materia de generali resurrectione si om
nes resurgent cum circumcisione. et dicit q̄
non quia preputium videtur pertinere ad in
tegritatem hominis ideo cum ea erit futura
resurrectio cum sic fuerint creati primi paren
tes. Sed tunc est dubium si christus cum pre
putio resurrexit dicitur q̄ sic. qr dicit aposto
lus q̄ in virum perfectum. hec ille. Patz er
go irrationabilitas et falsitas illius dicti. q̄
nati sunt cū filij circumcisi. Mulier etiam q̄
dam in ciuitate zamoreñ. habens duos fi
lios paruulos circumcisos timens q̄ hoc ve
niat ad noticiam cuiusdam ibidem verbum
dei predicantis et reprehendentis dure pec
cata malorum christianorum die quadam
cum transitum faceret ante domum dicte mu
lieris gardianus conuentus dicte ciuitatis
exiuit ad eum mulier illa et hylari vultu ip
sum recipiens inter cetera dixit sibi. ¶ Nesci
tis domine quid accidit his duobus filijs
meis ¶ Cum enim edificaretur hec domus
noua et esset hic multum de calce iste paruu
lus ludens de calce intra prepucium posuit
propter quod calefacta virgula fuit necesse
fuit q̄ vocaremus cirurgicum qui abscidit
prepucium eiusdem vt curaretur. ¶ Simili
ter iste alius paruulus ponens paleas in
tra prepucium infirmatus fuit in virga. pro
pter quod a cirurgico etiam abscisum est pre
pucium et sic videntur circumcisi Et tamen
non fuit aliud nisi quod dictum est. Gardia
nus vero ille miratus est de verbo cum non
quereret de materia illa et dissimulauit co
gnoscens fictionem satis coloratam. ¶ Sz
quid amplius dolendum est nec sine ama
ritudine cordis exprimere queo. q̄ adulti e
orum qui iam longo tempore circa nomine
christiano gaudebant alij circumcisi sunt.
Cum enim predicarem anno domini. Mil
lesimo. cccc. lix. in villa metine de campis et
relatum fuisset mihi per virum religiosum
eiusdem gentis q̄ essent ibi plures heretici
occulti qui asserebant ihū christi euangeli

um esse falsum vt dicetur infra zelo fidei succensus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnando errores p̄dictos vt dominus mihi dedit. ¶ Certificatus sum deinde quasi sex mensibus elapsis per illū qui bene nouerat eoꝝ secreta nihil occultum qḋ non sciatur ꝙ eo tēpore quo ibi predicabatur fuerūt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere .xxx. eorum nouiter circūcisi ꝓ vulneribꝰ circumcisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismū sicut de eadē villa et credo ꝙ vnꝰ magistrorum q̇ dicebatur magister frāciscus medicꝰ venditis secrete que possidebat in iherusalē ꝓfectus factꝰ est iudeꝰ. sicut mihi rex retulit p̄nte quodā iudeo medico qui idē asseruit fore verum. De pluribus alijs dicitur ꝙ preparāt se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico consilio deo ꝑmittēte. qui ꝓpter eorū peccata dat eos ī reprobū sensum. Isti tales xp̄iani vtentes circūcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytū in primo ca. enumerat .xv. cōditiones pessimas. s. ꝙ sunt inobediētes. vaniloqui seductores vniuersās domos subuertētes. docētes que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani ī fide. intendētes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. cōfitētes se nosse deū factis negantes. abbominabiles incredibiles. ad oē opus bonū reprobi cuius verba ad litterā sunt hec. Sūt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circumcisione sunt quos oportet redargui: qui vniuersas domos docentes que non oportꝫ lucri gratia. Dixit quidā ex illis ꝓprijs eorū propheta Cretenses semper mendaces. male bestie vētris pigri testimoniū hoc verum est. quā ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantium se a veritate omnia em̄ munda mūdis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mūdum sed inquinate sunt eorum et mens et ꝯscientia. Confitentur enim se nosse deum. Factis autem negant cum sint abbominabiles et incredibiles et ab omne opus reprobi super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios et seductores circumuentionibus et cuiuscūqꝫ generis fraudibus maxime qui de circumcisiōe sunt. i. de iudeis qui sub nomine xp̄i iudeizare docebant. Renati enim in xp̄o non puri erant xp̄iani qꝛ partim legem partim christum venerari volebant. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ipsi sunt qui subuertunt vniuersas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei pro terrenis acquirendis. dixit quasi tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos nouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc inuenitur nomen eius nō commemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non inuenitur. ꝓpheta qꝛ verū dixit. et si propheta esset illorum non dei et proprius illorū quia eorum naturam bene aperuit quod vtiqꝫ ad hoc dictū est ne dei ꝓpheta videret sed illorum. Cretenses semꝑ sunt mendaces expertus sum et longo tempore hanc mendacij ꝓprietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdem gentis quos sanctos primitus reputabam. nunc vero angelos sathane in lucis angelos trāsformatos potius reputaui. Cum secundum veram conscientiam nihil in eis nisi simulatam equitatem senserim q̄ duplex est iniquitas. male bestie. s. sanguinem sitientis et ventris pigri. id est gulosiꝰ. et ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gētilis erat. eius verba commendat apostolꝰ dicens. ¶ Testimonium hoc verum est q̄a vanis atqꝫ superfluis gentilium superstitionum et poeticarum sententijs abrasis atqꝫ decisis. quod purum repertum fuerit ad ministerium domus dei assumendum est. ¶ Quam ob causam quasi doceret quod non oportet quam ob cām increpa illos non vt soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i. vt recte credant quasi dicat non recte credunt Ego enim vidi quandam pesquisiam que casu venit ad manus meas. ¶ Et que facta fuit contra hanc gentem in ciuitate toleti. et inter multa que sibi legi. vnde notatur ꝙ alii qui eorum non sint sani in fide sicut ea que sequuntur. ¶ Primo ꝙ filios suos circumcidunt. ¶ Secundo ꝙ sacramentum altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem.

¶ Tercio ꝙ mittunt etiam oleum et habēt lampades in synagogis iudeorum.

¶ Quarto ꝙ obseruant sabbatum sicut

iudei et operantur occulte die dominica.
¶ Quinto quod faciunt iuramenta. sicut iudei in contractibus suis dicentes quod per nomen creatoris viui veri qui fecit mare et arenas et celum et stellas et dederit tabulas legis moysi quod ipse daret et solueret etc.
Sexto quod fides catholica erat quedam truffa et quod nihil aliud erat in hac vita nisi nasci et mori et quod totum aliud vanitas erat. Septimo quod cum in periculis se videbant numquam nominabant christum nec beatam virginem sed dicebant adiuua me Adonay. Octauo quod virgo maria non erat nominanda quia fuerat quedam peccatrix que stat sub cauda iuda. Nono quod in die iouis sancto occidebant agnum et comedebant.
Decimo quod cum sunt in ecclesia non attendunt cum eleuatur corpus christi nec signant se nisi cum dimidia cruce. Undecimo quod fingunt paruulos in periculo cum nascuntur et dicunt quod propter periculum baptizant eos et non est sic sicut de duabus filiabus alfandari cursoris domorum inuenitur ibidem quod cum essent .xviij. annorum fuerunt baptizate. Duodecimo quod faciunt circa defunctos omnes cerimonias iudeorum. Tredecimo quod contrahunt matrimonia in gradu prohibito sine dispensatione ecclesie.
Decimoquarto quod mittunt puulos ad synagogas vt doceantur in eisdem. Decimoquinto quod derident de sacramento baptismi et de cerimonijs que fiunt a sacerdote. Decimosexto quod dant publice ad vsuras antiquis christianis in lege christi dicendo quod dicti christiani sunt sui inimici et legis. Et ideo non peccant dando ad vsuram eis imo quod cum hoc faciant lucrantur indulgentias Decimoseptimo quod non curant de excommunicationibus nec de absolutione accipienda. nec credunt nec intelligunt si sunt excommunicati quod sunt excommunicati propter debita ad que tenentur cum propter illa soluenda excommunicantur. et si soluunt hoc faciunt vt non capiantur vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent periculum animarum suarum. et cum hac incredulitate non curant de absolutione dicentes quod soluto debito amotum est peccatum. et quod non indigent absolutione. et sic dimittunt se stare excommunicatos toto tempore vite sue. Decimooctauo quod raro audiunt missam et diuina officia raro et confitentur. et si veniunt ad confessionem. hoc faciunt propter verecundiam. et vt non expellantur ab ecclesijs. et numquam confitentur aliquod peccatum sed opera virtutis et sanctitatis. scilicet iciunt [?] publica peccatores .xix. quod sacramentum confessionis ordinauerunt .xij. ebrij qui fuerunt causa quod occideretur per mundum plures quam .xx. milia persone. Uicesimo quod sunt ydolatre. quia inuenitur in eadem pesquisia per illum testem qui vidit iuramento prestito quod Alfonsius gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues et predicte gentis cum Mencia alfonci vxore sua habebant in eadem domo vnum retabulum de petra tabulis cooptum cum ianuis suis: in quo erant .iiij. ymagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi figura vnius illarum erat hominis longi magne quantitatis habentis coronam auream. et a zona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero alie ymagines habebant figuram domicellarum erant tamen nigre sicut carbones habentes capillos protensos scilicet nigros. Et dixit testis ille iuratus qui vidit quod predicti tenebant dictum retabulum in quodam loco occulto. scilicet in tecto camere quadrate in qua dormiebant. et claudebatur tabulis tamen clauis.
Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis commoranti vt ascenderet ad predictum locum cum quadam scala qui ammouebat clauos et tabulas illas. et extrahebat predictum retabulum et ligato fune vsque ad eorum manus suspendebat Qui recipientes illud faciebant quod predictus testis adoraret ymagines illas et deoscularetur ora ipsorum dicendo quod erant sancti et statim extinguebant candelas et candelabula que incensa tenebant et orabant magno spacio ante ydola illa in arabico vsque ad gallicantum: In qua hora vocabant iterum predictum testem et faciebant quod iterum eleuaret retabulum illud ad predictum locum claudendo sicut prius diligenter. Dixit etiam quod qualibet die hora meridiana illud faciebant et quod hunc laborem habuit quamdiu vixit cum eis: Dixit etiam de illis quod comedebant carnes per totam quadragesimam sextisque ferijs ac in diebus sabbatorum.
Uicesimoprimo quod sunt peiores heretici quam arriani et quicumque alij qui contra legem christi errauerunt. sicut patet in predicta pesquisia de errore didacigomes baccalarij filij de mosen iohannis. eiusdem gentis sicut affirmauit iuramento interposito. ¶ Aluarus ferrnandi medicus predicte ciuitatis conuictus nos presentatus in testem in forma iuris dicit eum quod loquendo de lege christi et lege iudeorum cum eo quod

dixit ei pdict' baccalari'. abulate qz nihil satis. qz si sciret scripturas qs nos hem' vos mirareni. Qui i dixit sibi. Que scripture sut ille qz ego sepe pertransiui testamentu vet' et nouu et cu hoc et signaui plura loca pdicte scripture Respondit pdict' didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est p populo s; nostri litterati alias scripturas habet maioris certitudinis et maioris auctoritatis.
Cuq; pdictus testis cogitaret q illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis vel incarnationis vel verbi diuini seu natiuitatis xpi mortis vel resurrectionis vel sanctissimi sacramenti altaris: dixit sibi q ostenderet eide. Et ipse respondit q totu erat scriptum in hebraico: Et iteru dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptu vltra illud qd tenetur in biblia. Respodit ei q hec erat secreta reru ptentaru. s. quis fuit Abraha. et adhuc xps et quis Machometus. et quos spus habuerut qlibet coru et q mirabantur de gentibus qui credut tot insipietias sicut dicunt qz abraha querebat spiritu. qui responderet suis petitionib' et no iueniebat Quadam vero die abraha existe nudo in quoda circulo couocado spiritu qui ei videret nihil vidit de quo possit sanguine extrahere nisi de virga virili sua. et circucidit se. et cu cecidit sanguis statim vidit sibi spus saturni et q totu aliud erat derisio queda. Et dixit ei spirit' q in annis saturni sunt octoginta pucta. et q qcquid diceret sic erit et q illa pucta reuelauit spus abrahe et Abraha filijs suis. et sic p illa pphetabat pphete. Dixit etia ei q ihus xps habuerat spiritum mercurij et q addiscebat cu vno magno rabino ipse Ihesus et iudas scarioth. et alij iudei. et q ihus fuit filocaptus de quada iuuecula iudea. qd cu cognouit ille rabin' posuit excoicatione super ihesum xpm per. x. dies. et in octauo die dilatauit excoicatione p. xx. et deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cum hoc vidit ihus xps recessit et separauit se ab illo rabino et q incepit pdicare 9tra magistru suu. et q sic abulado appropinquauit vnus predictorum octoginta punctorum saturni et dixit q posuit se ihus xps ad seruandu punctu; illum per partem suam. et rabinus ille p suam et iudas similiter. Et dixit q rabinus ille et iudas dormierunt et q ihus xps vigilauit optime. et cu venit ille puctus dixit q dixit ihus xps. Dne deus miserere omnium q me audierit et in me credet. et in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte moriaris tu et tui credetes. Excitatus etia Judas dixit male finiam ego si de te no dedero malu finem et dicit q sic totu impletu fuit et q iudei maledicut illu rabinu;. qz excoicauit ihum xpm dicentes. q si no excoicauerat eu totu mudum conuerterat ad iudaismu. Et ideo vtruq; maledicut sed plus ihesu; xp; quia maledixit eos. Dixit etiam vlteri' q machometus habuit spm martis Et tot et tanta dicebat iste testis q habebat in scriptis q plus videbantur stulta figmenta composita maliciose et ex inuidia et peiora q dixerant Arriani et manichei. Dicebant etiam q per malam artem ihus xpus fecerat i morte sua terremotu. et q pp talia pphete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus. et q sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali et falsi per iusticia;. et taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. ¶ Dicebat eni q sanctu sacrametum altaris ordinatu; fuerat in forma hostie rotude sicut sol. quia erat sacrificiu solis. et q iupiter sol et mercurius ordinauerant legem xpianorum sic q iupiter accepit habitu. mercurius sermone; sol vero sacrificium. Et cu predicta et multa alia abbominabilia audiuit predict' testis ab illo didacogomecij non solum contra legem iudeorum sed etiam xpianorum dicit q separauit se ab eo. vidit enim q sic expediebat ei quia peiora videbantur predicta q ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in sciencia et fili' doctoris talia inueniuntur quid erit in alijs. Dixit etiam predict' testis q tatum cognoscebat de predicta gente q pl' crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q vni couerso qui iuraret sibi super sancta dei euangelia. et q boni inter eos sunt pauci. et pro maiori parte sunt augures sortientes. creditores malarum rerum somniatores introm issi in omnibus alijs artibus. Vicesimo secundo q sacerdos quidam eiusdem gentis consecrauit die quadam quinq; hostias quarum vnam sumpsit et alias tradidit fratribus suis et nescitur quid factum est de illis. ¶ Hec et plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. ¶ Item me existente in ciuitate.

Segobiensi. anno. M. cccclix. cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: et vnus iudeus timeret puniri ab alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum, recommendauit se cuidam christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogam presens non permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenam hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cum ad ianuam synagoge permaneret exiuit vnus capite cooperto. quem cum quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eum esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus et volens videre amplius inuenit plures alios ibidem cum iudeis habitu et oratione conformes, que omnia predictus algazelus omnibus volentibus audire publice affirmabat. Item in villa de formesta huius regni castelle quidam barbitonsor eiusdem gentis. Cuius nomen Fernandus sautij publice dixit. et sepe idem affirmauit. scilicet quod ihesus christus non erat verus deus, nec credebat in eum. et quod deus nunquam habuerat filium, sed quod solum credebat in illo vno deo qui fecit celum et stellas. mare et arenas. Item conuersus hereticus fuit accusatus coram domino petro palentino qui facta inquisitione inuentum est testimonijs septem testium eadem dixisse vt ego vidi in pesquisia que ad manus meas deuenit per mandatum dicti episcopi qui cepit predictum malum christianum. et timore mortis potius quam amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excommunicatione in forma iuris per me ex commissione mihi facta per predictum diocesanum et demum positus in carcere a quo exire secundum ius non debebat. Rogaminibus tamen multorum liberatus a carceribus. relegatus est exilio a predicto loco decem annis. hec acciderunt anno domini: M. cccc. lviij. in predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petrus martini calderon testes vero Rodericus garsie de Alna. et Alfonsus lupitonsor. et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus saucij. et agnilar et Fernandus saucij pretor. et Alfonsus Fernandi Romo. et Gundisaluus pancho macellarius. Fertur etiam quod est liber quidam apud eos quem composuit magister Martinus toletanus astrologus contra fidem catholicam quam liber ne cognosceretur quod ab ipso factus esset verso nomine suo ipsum intitulauit. quia ipse lingua nostra vocatur marti. et ex hoc verso nomine intitulauit illum librum nitram. Ex quibus omnibus manifeste patet quod non sunt sani in fide plures eorum vt dicit paulus: Increpa ergo illos dure vt sani sint in fide. id est vt recte credant sicut dictum est. Sequitur textus cum glossa. non intendentes iudaicas fabulis litteralis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deum et mandatis hominum. quia mandata legis post manifestam veritatem iam hominum et non dei mandata sunt. hominum dico auertentium se a veritate spiritualis intelligentie. Quicquid enim aduersus veritatem opponitur humana inuentio est. Ideo mandata hominum et fabulas appellat que narrant. quia nescientes vim scripturarum interiora verborum legis colorem sequuntur non saporem. putant enim nunquam quod recedendum esse ab his que moyses tradidit videlicet de escarum differentia, omnia enim quasi se auertunt vere a veritate quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt. mundis. scilicet illis qui fide bona sumunt et iusti sunt. quod ipsi negant ideo. quia in lege quedam Moyses prohibuit. et ab immundis mundandis creuit. hoc autem non secundum naturas quas deus creauit intelligi voluit sed secundum significationes. Omnia ergo munda sunt mundis secundum naturam in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis. nec nobis omnia apta sunt vel propter salutem corporum, vel propter consuetudinem humane societatis. Cum ergo cuique sua redduntur et naturalem ordinem seruant omnia munda sunt mundis. Contaminatis autem per peccata et infidelibus. scilicet qui non credunt in deum vel deo nihil mundum est. quia non sunt digni donis dei. sed et mens. id est intellectus et conscientia eorum inquinate sunt quasi non ex abo est inquinatio eorum sed ex malo intellectu et conscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deum factis autem negant. vnde. i. Joh. ij. dicitur Qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. si negatio non tantum lingua fit sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo: ¶ Quisquis factis negat christum antichristus est. ¶ Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis sed factis negant. ¶ Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam recta vt christum confiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuendo. Nam si confitemur verbis et non

factis fides taliū moꝝ ꝓprie est fides dmo niorum. Cum sint quasi se confitentes nosse deū cum tamen sint abbominabiles. id est deo odibiles et incredibiles.i.nec abiles credere.et ad omne opus bonuꝫ reprobi.i. a deo reprobati.vt nō habeāt gratiam ad bene operandum.hec in gl. Patet ergo ex p̄dictis quales sunt illi xp̄iani qui vtuntur circūcisione carnali.et quomodo incidunt in crimen heresis.et propterea sunt dure reprehendendi et digne castigandi ab illis quorum officium est errores cōtra fidem catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris.s.ꝙ erroneum ē immo hereticum est xp̄iano vti circūcisiōe carnali: ¶ Ad argumēta super que fundari videbatur p̄dicta heresis.licet ex p̄cedentibus satis pateat eorum solutio.dicitur tamē ꝙ lex illa Ge.xvij.masculus cuius p̄putij caro circūcisa etc̄. durauit vsqꝫ verus messias xp̄us eā in seipso impleuit.et permissa fuit vsqꝫ post euangelij publicationem. Ad secūdum in quo dicitur ꝙ xp̄s fuit circūcisus ergo et nos debemus circūcidi. Rn̄deo ꝙ istud argumentum peccat ex defectu imaginationis. Cogitant enim heretici ꝙ causa quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circūcideremur.sed non est sic. Et licet multe assignentur a doctoribus rationes.quare voluit circumcidi dominus ihesus:in p̄senti tamen sufficiunt tres.¶ Prima est vt ipse se ostenderet filiuꝫ Abrahe:cui preceptū circumcisionis erat factum: et promissio nasciturī seminis.et sic dei promissionem assignaret impletā. Secūda ratio vt circumcisionem sicut et alia legalia susipiens ab onere legis nos liberaret dādo finem legi scripte. Tercia ratio vt fratrem iudeorum se ostenderet ne haberent iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptum domini Infans octo dieruꝫ circumcidetur Gene.xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena āte xp̄i circumcisionem:ex quo facta est plenitudo promissi.et plene fuit declaratum supra libro p̄io cōsideratione tercia articulo.vi. Et q̄r int̄ ceteras hereses hec feruet p̄ p̄senti itātū vt plurimi et adulti circūcidāt̄ et vēditis omnib⁹ excūt regnū iudei efficiant̄ vt dictū est. Ideo cū hec pestis rabida coneť ex toto subuerter̄ legem xp̄i. ¶ Ideo viriliter resistendum est: p̄cipue a diocesanis et inq̄sitoribus heretice prauitatis.ac ēt a p̄dicatorib⁹ euāgelicis. Necnō a p̄ncipib⁹ brachij secularis.et ab oīb⁹ militib⁹ et veris catholicis.q̄r nō ē minus quin hec massa sit multū corrupta in occulto et ideo multū p̄iculosa.q̄r s̄m Bern̄.sup cātica pl⁹ nocet falsus catholic⁹ ꝙ si vere apparet heretic⁹.et nulla efficacior pestis ad nocendū ꝙ familiaris inimic⁹ quales sunt isti inter nos.vnde dn̄s. Ezech.xiij.c.illos qui nō resistunt hereticis acriter reprehendit dicens. Non ascendistis ex aduerso:nec opposuistis vos murū p̄ domo israel vt staretis ī prelio. Ex aduerso ergo ascendere et p̄ domo Israel se opponere muꝝ ē p̄ defensione catholice veritatis cuicūqꝫ heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare.qd̄ Vrban⁹ videtur innuere .xi. q.iij.c. Saluator p̄dicit in euāgelio circa finē seculi pseudo xp̄i et pseudo ꝓphetas surgere et multos seducere.et fideles suos ī mūdo multas habituras pressuras.sed t̄n portas inferi non preualituras.pinde vt ait apostol⁹.i.Coꝝ.x.oportet esse hereses vt q̄ p̄bati sunt manifesti fiāt oportet nos cū propheta ex aduerso fugere et murū opponere p̄ domo israel.et cū ap̄lo:vt dicit̄ Act.xiiij: per multas tribulationes intrare in regnū dei qm̄ nō sunt cōdigne passiones huius tēporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Ro.viij. Ex quibus datur intelligi ꝙ cōtra quascūqꝫ hereses insurgentes oportet catholicos ex aduerso consurgere. et se murū opponere pro defensione fidei catholice intātum etiam si papa fuit hereticus et fidem molitus fuerit destruere orthodoxā oportet catholicos omnes aīose obuiar̄ et ideo nō imerito prohibentur neophiti ordinari.dist.xlviij.c.quoniā.§.i. Et assignatur in textu cum glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam.putantes ꝙ fides christiana multum indiget illis. Secundo quia nondum sunt experti statum ecclesie vel religionis.nec sciunt modos personarum. ¶ Item non ieiunauerunt. non fleuerunt. nec fleuerunt. nec probati sunt. Unde tales nec ad minores debent promoueri nec tonsurari.ar.xix.questione.iij.monasterijs: ¶ Tercia conclusio est ꝙ necessarium est christianis vti circumcisione spirituali. De qua loquitur Bernardus in ser-

mone circuncisionis dicens. Fratres nos cir cũcidi necesse est. nõ littera sed spũ et verita te circũ. i. n nõ in vno mẽbro tantum sed i to to corpore simul. licet enim magis in ea pte in qua mãdata ẽ iudeis circũcisio regnet cõ cupia: vniuersã tñ occupat carnẽ. a plãta pe dis vsq ad verticẽ capitis nõ est in nobis sanitas. nec est ps aliqua que tabida nõ sit hoc veneno. hec ille. Ex quib9 patet q nos xpiani debemus nos circũcidere nõ in vno mẽbro tñ sz i omnibus. Sicut eñ ridiculũ esset si quis in partẽ barbã suã raderet. sic q in pte circũcisionẽ spũalẽ facit et in pte se cir cũcisum reliquit. Debem9 ergo nos circũci dere interius et exterius. Inter9 qñ ad co gnitiones et desideria. et exterius qũtum ad singula membra et opera. hec est circuncisio victorũ quã necesse est q faciamus. qr hec ẽ que facit xpianum iustũ et sanctũ. Sed no tandum vlterius q põt predicta conclusio deduci et quadruplici similitudine q̃ solet ali ua res circũcidi. Primo ad cuitandum corruptionẽ. Scdo ad purificãdũ fructifi canonẽ. Tercio ad demõstrãdũ distinctiõẽ Quarto ad attigendũ congruam situatiõẽ Primo ergo aliqua res dz circũcidi ad cui tãdũ corruptionẽ solet eni res aliqua circũ cidi ne alia corrumpatur per ipsam. Vide mus eni q quando in pomo est aliqua ps putrida et corrupta nisi circũcidatur: ps sa na per aliã corrũpitur dens etiã putrid9 ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de mẽbro putrido respec tu corporis. Sic debem9 nos circũcidere a peccatis ne per vnum peccatum anima cor rumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per cõsequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circũcidet dñs deus cor tuuz et cor seminis tui: vt diligas dominum deũ tuum ex toto corde tuo vt possis viuere. Et nota q dicit circuncidet domin9 de9 cor tuũ Ista eñ mẽbra in quibus sunt iste turpes i firmitates corrodẽtes solent circuncidi ne p morbum membra aliqua corrumpãtur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corro dens omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrũpit doliũ. et nimius calor cibũ ita cum peccatum sit corruptio. et sit q̃si quidam morbus infernalis qui qñ incipit oportet membrum circuncidi. Est eni ignis vsq ad consumptionem deuorans animã corrumpit et comburit. ideo dicitur cor cir cuncidi ne anima corrumpatur. Ideo dicit Deutro. x. Circũcidite pputia cordis vestri ¶ Ad hoc pertinet quod dicitur in beresith rabba super Geñ. xvij. vbi dicitur Et da bo pactum meum inter me et inter te. etc̃. ra bi aquiba dixit. quatuor pputia sunt. dicit enim preputium in aure. de quo scriptum ẽ Hiere. vi. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce pputiate sunt aures eorũ et nõ poterunt attendere. Ecce verbum domi ni factum est eis in obprobrium non voluẽt ipsum: Dictum est etiam preputium oris: si cut scriptum est Exo. vi. Et ego pputiatus labijs etc̃. Dicitũq est preputium in corde. Hiere. ix. Et omnis domus israel pputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leui. xxvi Et inducam eos in terram inimicorum suo rum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret p peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circũ cidet dñs deus cor tuum et cor seminis tui Dicitur deni. q pputiũ in corpore. Geñ. xvij Et pputiatus mascul9 qui non circuncidetur carnem preputij sui abscidetur anima illa d populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur i pugione. q sicut quatuor sunt ge nera pputij. sic eodem modo sunt quatuor genera circũcisionis. quorum tria .s. auris. cordis et oris. quia spiritualia sunt pro oi bus sunt necessaria. Quartum vero genus quia corporale et vmbra reliquorum sive fi gura ex quo venit messias noster precepto rum spiritualium magister. Non solum est inutile sed etiam omnibus ipsum facienti bus dãnosum et valde perniciosum: sicut d claratum est in precedenti prima conclusio ne. Circũcidatur ergo preputiuz auris. oris et cordis nostri ne anima corrumpatur. qr sm Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud tra hit. Ista circuncisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod fi guratur Exo. iiij. vbi habetur q angel9 do mini occurrit contra filium moysi et eum oc cidere voluit vt dicit glo. Tulit ergo sepho ra acutissimam petram. et circuncidit prepu tium filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dominus interficere est malus xpian9 sephora est ecclesia. interpretatur enim pla cens deo. Sed petra acutissima circuncidit

filium suũ qñ iiũgitur pñia vnde acuta est ꝑ
amarã cordis contritionem. acutior per con
fessionẽ acutissima ꝑ satisfactionem. et certe
acutũ debet esse instrumẽtum quo nõ solũ
septem dierũ sed multorũ annorũ abscindi
debet anime preputium. Unde Bern. absci
datur ferro acute cõpũctionis vlcus inuetera
te cõsuetudinis. nisi ergo acuta pñia circũci
daris. acuta sententia occideris. Et ideo scri
bitur. Ge. xvij. masculus cuius preputij car
ro circũcisa nõ fuerit delebitur aĩa illa ð po
pulo suo. Sicut etiã faciendũ est in re publi
ca que per vnum malum hominẽ. latronẽ
homicidã adulterũ crimine pessimo macu
latũ etc. hm̃oi corrũpitur vnde tales circum
cidendi sunt per iusticiam et mortem. sicut
ouis morbida ne peat grex. Secũdo ostẽdi
tur predicta cõclusio ex secũda similitudine
qua solet aliqua res circũcidi. s. ad procurã
dũ fructificationem. Videmus enim ꝙ vi
nee et arbore a circũciduntur vt melius fruc
tificent. nisi enim superflua resecarentur nõ
fructificarent. sic et nos tenemur nos circũci
dere. i. a peccatis purgare aliter quicquid la
boram⁹ nihil prodest. nec partẽ in bonis ec
clesie. nec celestis glorie habem⁹. frater enĩ
mortuus nõ põt habere ꝑtẽ in bonis a fra
tre viuo acquisitis. nec cibus corpori mini
stratus ꝓdest mẽbro putrido vel absciso.
Ita certe homini omnia que ... nõ prosunt
bona ecclesie quãtũ ad meritum glorie. qꝛ ab
scisus est a corpore ecclesie per meritũ: licet ñ
per numerũ. Et ideo necesse est nos a pecca
to purgari vt habeam⁹ fructũ de bonis eccle
sie. et ꝑtẽ in bonis celestis patrie. Et iðo pos
sunt dicere peccatores de bonis. illud. Gen.
xxxiiij. si circũcidam⁹ masculos nostros et ẽ
Per masculos qui dñantur femis et gene
rant intelligitur veritas q̃ ẽ domina in potẽ
tijs aĩe et generat bona opera que debet cir
cũcidi ab oĩ imũdicia. quod figurat. Gene.
xvij. vbi habetur ꝙ abrahã fuit circũcisus
cũ filijs suis et seruis suis. Abrahã qui int
pretatur pr̃ multarũ gentium est voluntas a
qua habetur bona opera. filij e⁹ alie potẽtie
serui eius et sensus corporis. que oĩa debẽt
circũcidi. volũtas ab omni malo vsu. et mẽ
bra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et
sic de alijs. vn⁹ enĩ homo potens et diues ñ
daret filiam suam vni rustico habẽti vile et
turpe artificiũ. sed huiusmodi nobili daret.
Ita de⁹ valẽs. nobilior. ditior. et potentior.
nõ dabit eternã gloriã habenti vile ac turpe
artificium peccati. sed nobili habẽti omnia
necessaria. nã hõ tendens ad habẽdũ filiã
alicuius magni solet se decẽtius gerere et a
vilib⁹ retrahere. Unde dicũt ãgeli illud. ge.
xxxiiij. non possum⁹ facere qð petitis. et dare
sororẽ nostrã. i. gloriã eternam hoi incircũ
ciso. hoc ẽ imũdo. sed in hoc valebim⁹ fede
rari si esse volueritis nostri similes. i. vacare
mundicie. et circũcidatur in vobis oĩs ma
sculini sex⁹, hoc ẽ si purgetur voluntas ab oĩ
peccato. Et sic patet ꝙ necessarium est xp̃ia
nis vti circũcisione spũali si volunt fructum
beatitudinis acquirere. Tercio ostenditur ꝑ
dicta cõclusio ex tercia similitudine qua so
let aliqua res circũcidi. s. ad demonstrandũ
distinctionẽ. Solet enĩ aliqua res circũcidi
vt a re alia melius cognoscatur vl' distingua
tur vt ꝑꝫ in oĩb⁹ q̃ vt distinguãtur ab alijs
solent circũcidi in auribus vel in locis alijs
ꝑꝫ ẽt in equis et pluribus alijs. Sic et nos
debemus a peccato circũcidere vt a familia
dyaboli distinguamur vnde peccatum i aĩa
signũ est dyaboli. et circũcisio a peccato si
gnũ est dei. Ideo dicitur ad philippen. iij.
Nos sumus circũcisio qui spiritu seruimus
deo. et gloriamur in xp̃o ihũ. et non in car
ne fiduciam habentes. Et nota ꝙ dicit nos
sumus circũcisio. i. circũcisi. et vide ꝙ isti ar
migeri qui seruiunt istis magnis dñis solẽt
esse in noua tunica stricte cincti. stricte calcia
ti. cũ alba caucisa. cũ capite pulchro. Ita illi q̃
seruiunt deo debẽt habere tunicã nouã pul
chre consciencie. stricte cincti cingulo castita
tis et sancte affectionis. bene calciati exem
plis sanctorũ. cũ alba caucisa intentionis re
cte. que facit eleuare capillos. i. cognitiones
ad deũ. habẽtes in capite sertũ de pulchris
floribus. i. deuotis orationibus. talis sic cir
cũcisus est de familia dei. vnde sicut miles
cognoscitur ꝭm arma. sic ad signum peccati
vel grẽ cognoscũtur filij dyaboli vel dei. vn
de Hiere. iiij. Circumcidimini domino. et au
ferte preputia cordium vestrorum quasi di
cat sitis circũcisi sicut decet famulos dei. ge.
xvij. Circũcidetis carnẽ preputij vestri. i. a
vobis omnem immũdiciam auferetis. vt sit
signum federis inter me et vos. id est vt sit
signum ꝙ estis de familia mea. necessariũ
est ergo xp̃ianis vti circumcisione spũali vt

distinguatur a filiis dyaboli. Quarto osten-
ditur predicta cõclusio ex quarta similitudi-
ne qua solet aliqua res circũcidi. s. ad attin-
gendũ congruam situationẽ. Videmus enĩ
ꝙ lapides anteꝙ̃ in edificio collocẽtur dili-
genter circũciduntur vt melius in edificio va-
leant ordinari. Sic si volum⁹ in edificio pa-
radisi situari. oportet nos circũcidi ab omni
peccato et poliri virtutibus et bonis operi-
bus. vnde sicut lapides meli⁹ sculpti et poli-
ti et decorati solẽt poni in locis nobiliorib⁹
ita magis bõi et magis purgati et ornati po-
nentur in locis superiori et nobiliori. naꝫ ꝺm
excellẽtiam meritorũ recipient aĩe distributi-
ones premiorũ. et ideo dicit btũs Gregori⁹
Urbs beata iherusalẽ dicta pacis visio que
cõstruitur in celis viuis ex lapidibus. et ãge-
lis coronata vt spõsata comite. platee et mu-
ri eius ex auro purissimo. Porte nitent mar-
garitis abditis patẽtib⁹ et virtute meritorũ
illuc introducitur omnis qui ob xp̃i nomen
hic in mũdo ꝑmitur. Tõsionib⁹ plituris ex-
politi lapides suis coaptant̃ locis per ma-
nũ artificis disponũtur ꝑmãsuri sacris edifi-
ciis. Igitur dicitur Exo. xij. Si quis peregri-
norũ in vestrã voluerit transire coloniã. id ẽ
agriculturam vel cultũ religionis. a colo co-
lis et facere phase. circũcidetur prius pꝫ quo-
modo necessarium ẽ xp̃ianis vti circũcisiõe
spirituali peccatorum si volũt tanꝙ̃ viui la-
pides collocari in gloria beatorum.

De heresi eorum qui dicunt euangelium
esse falsum.

Secũda heresis est eorũ qui dicunt
euangeliũ eẽ falsũ. quorũ motiuũ
est. q꞉ quotienscũꝙ in aliq̃ doctrina
inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina
iudicatur falsa. q꞉ ꝺm apostolũ ad galath.
v. modicum fermentum totam massam corrumpit.
Sed sic est de euãgelio xp̃i vt dicũt ergo etc̃.
Istud pbãt q꞉ in euãgelio Mat. in c. ij. inue-
nitur allegatũ. vt impleret̃ qd̃ dictũ est per pro-
phetam. Ex egypto vocaui filium meũ. di-
cũt isti ꝙ in nullo inuenitur ꝓphetarum. Itẽ
dicũt de illo quod scribitur infra eodẽ ca. vt
adimpleretur quod dictum est per ꝓphetas. quo-
niam nazareus vocabitur q꞉ hoc etiam i nul-
lo prophetarum inuenitur vt ipsi dicũt. Cõ-
cludunt ergo totum euangelium esse falsum

Hunc errorem deprehendi cũ predicarem in
cõuentu metine de cãpis. q꞉ in predicta vil-
la multi de eodẽ genere erant eodẽ vulnere
vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiã de
eodẽ genere fuit intimatũ. Contra quos ꝑ-
dicaui eos esse non solũ pessimos hereticos
totũ euangelium dãnãtes. sed etiam insipi-
entes et ignorantes scripturas ꝓphetarum
non legentes in quibus expresse continetur
quod euãgeliste affirmant. Primũ inueniꝰ
expresse in primo. xij. ꝓphetarũ minorũ. s. i
Osee in c. xi. in principio vbi dicitur. Puer
israel et dilexi eũ: et ex egypto vocaui filium
meum. Ista auctoritas habet duplicẽ sensũ
vnũ lr̃alem q꞉ verificata est ad lr̃am de po-
pulo israel vocato a dño de egypto: ꝑfecti⁹
tamẽ de domino ihũ xp̃o qui est fili⁹ dei na-
turalis: Alij aũt sunt filij tm̃ per adoptiõeꝫ
sicut et illa auctoritas que habetur. i. paral.
xvij. Ego ero illi in patrẽ et ipse erit mihi in fi-
lium ad litteram intelligitur de Salomone
tamẽ min⁹ ꝓprie. de domino autẽ nostro ihũ
xp̃o ꝓprijssime vt dicit apostol⁹ ad Hebr. i.
dicens. Cui enim aliquando dixit angelorꝫ
filius meus es tu etc̃. Et iterũ et ego ero illi
in patrẽ. et ipse erit mihi in filium. et hoc mõ
intelligit euãgelista hoc quod dicitur Osee
xi. vt dictum est Item possumus sicut dicit
Hiero. in omel. aliter consolari huic locum
propter contentiosos. quorum consuetudi-
nem Paul⁹ apostolus se habere denegat: et
ecclesiam xp̃i. et testimoniũ ꝓferimus ex mi-
nimis dicente Balaã in. c. xxiiij. Deus edu-
xit illum de egypto cuius fortitudo similis ẽ
rinocerõtis. i. vnicornis quod ẽ animal for-
tissimũ. sed capitur in sinu virgis adolescen-
tule prouocatus ad eius canticũ dulcissimũ
Sic et filius dei fortissimi⁹ cuius fortitudini
nemo resistere poterat in sinu adolescentule
virginis Marie ad eius dulcissimũ canticũ
Ecce ãcilla domini: ꝓuocatus incarnatus
est et mãsuetissimus factus. Et sicut in mor-
te vnicornis vt legitur in eius venatiõe due
domicelle concurrunt. quarum vna portat
gladium. et altera vacuũ. quarũ cantu inebri-
atus que portat gladium eũ occidit perciti-
endo eum in corde. et que vacuũ portat, reci-
pit sanguinẽ quo purpura tingitur impera-
torum. Sic in morte xp̃i accidit. domicella
portans gladium fuit synagoga que ipsum
occidit. Sed domicella portans vacuũ fuit

ecclesia catholica que sanguinem eius reci/
pit qua purpura iperatorū.i .eorum aie ru/
bricate sunt cū fidē xpi receperūt.et non solū
illi.sed et omnes fideles eodē sanguie lauātur
et mūdissimi efficiuntur. Apoc.i. Dilexit nos
et lauit nos a peccatis nostris in sanguine
suo licet ergo pdicta auctoritas non inueni/
atur ab hereticis pdictis insipientibus i. lrē
interpretib⁹.querāt vbi dictū est et inueniēt
Secūda auctoritas inuenitur in primo ma
iorū pphetarum.i.in ysaya.c.xi.vbi dicitur
Egredietur virga de radice iesse.et flos de
radice eius ascendet.vbi hebraica veritas sic
habet.et nazareus de radice eius consurget
Nazare⁹ interpretatur flos vel florid⁹. Hie/
ro.autem transferens secutus est interpreta/
tionem vocabuli dicens et flos de radice etc
Euāgelista vero scribens secut⁹ est veritatem
hebraicā.qr cū pdicta prophetia expōeretur
de messia ad litterā.virga de radice iesse est
beata virgo que descendit de genere Dauid
et sic de radice iesse qui fuit pr dauid alio no
mine dictus Ysai.et fuit virga rectissima si/
ne aliqua obliquitate peccati.xps vero fuit
ex ea consurgens velut flos pulcerrimus.qr
speciosus forma pre filijs hoim.psal.xliiij.
Ipse est ergo nazareus:qr tot⁹ florid⁹ et pul
cerrim⁹. Ipse nazare⁹ quia in nazareth conce
ptus sicut patet Luce.ij.et qr in nazareth nu
tritus sicut patet Math.ij. Predicte pphie q
vacue erant ante aduentum xpi in eius ad/
uētu implete fuerunt.sicut patet Mathei.ij.
quia monitus Joseph per angelum vt fuge
ret in egyptū cū puero et matre ei⁹ ppter He
rodē.et q esset ibi vsq dū vocaretur iterum
p angelū defuncto Herode.sic factum est vt
patet ibidē. Et sic de egypto dei filius fuit
vocatus et veniens habitauit in ciuitate na
zareth vt patet ibidē et sic est impleta secūda
pphetia non solum qr ibi cōceptus sed eti/
am qa ibi habitauit et fuit nutritus licet in
bethleem natus et in iherusalem occisus.
Item dicūt euangeliū Marci esse falsum ex
eo q in eius principio dicitur vnum falsum
Scribitur enim ibi. Initium euangelij ihū
xpi filij dei sicut scriptum est in Ysaia pphe
ta ecce ego mitto angelum meum ante faciē
tuam qui preparauit viam tuam ante te vox
clamantis in deserto.preparate viam domi
recte facite semitas eius. Modo dicunt isti.
patet q primū est falsum.s.ego mitto ange/
lum meum ante faciem tuam cum nullibi re
periatur in Ysaia sed in malachia. Dicēdū
est ad hunc errorem secūdū q notat Nicola
us de lyra q Marcus ante eius conuersio/
nem ad fidem fuit instructus in lege et pro/
phetis.et ideo incepit suum euangelium.in
vno contextu prophetias coniungens qua/
rum prima scribitur Malachie.iij.et secūda
Ysa.xl. Verūtamen Marcus hic solum ex/
primit Ysaiam prophetam dicens.sicut di/
ctum est in Ysaia propheta.qr licet ambo p
phete vno spiritu pphetauerūt. Ysaias tamē
principalior est altero.et ideo solus nomiatur
et quia auctoritas vltima est ipsi⁹ Ysaie.res
autem denominatur a fine. Ideo non falsū
dixit Marcus sed verū nominando Ysaiā:
et subticendo malachiā. Item Berñ.et po/
nitur in gl.Irali. Nota q hoc testimonium
Ecce ego mitto angelum meū.ē Malachie:
vtrūq tamē dicit eē Ysa.qr et si non verba sē
sus tamen inuenitur in Ysa.et manifesti⁹ in
uenitur in hoc versu.vox clamātis in deser/
to. Angelus enim qui mittitur ante faciē est
vox clamantis in deserto.preparauit autem
viam dicens. Parate viam domini. facite
rectas semitas.potuit enim pro malachia:
Ysaie nomen diuinitus occurrere.nec volu
it marcus emēdare.qr omnes pphete vno
spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraq so
lutio satisfaciat cuicūq intelligenti .et satis
concorditer ad ppositum veritatis et ad cō/
fusionem malicie opponentis crimen falsi/
tatis euangelio christi qui non solum verum
dicit per euangelistas suos.sed etiam est ip/
sa veritas.vt patet Job.xiiij. Supradicti in
ciderunt in hanc peruersam heresim edocti a
quodam religioso hispano eiusdem gentis
in flandria qui eis legit aliqua capitula bi/
blie.vt fertur in occulto damnando legem
euangelicam cum essent ibi mercatores. et
taliter impressit errorem pdictū et alios i eis
q venientes in hispaniā multos alios per
uerterunt in occultis Et isti sunt illi de qui/
bus supra dixi in prima heresi.q fuerūt ab
sconditi quasi per mensem p sanādo vulne
re circūcisionis.et q expectant in breui face
re transitum in berberiam cum illo Nōso ne
quam qui eos expectant secrete i ciuitate hi/
spalēs.vt facto transitu ibi libere efficiātur
iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibu
it.et scimus.qr verum est testimonium eius

¶ De heresi eorum qui negant confessionē valere ad remissionem peccatorum.

Tercia heresis est eorum qui negāt cōfessionē valere ad remissionem peccatorum. Sunt eni nōnulli xpiane religionis inimici qui asserunt ꝙ cōfessio non valet ad remissionem peccatorū. qđ ꝓbare nitunt auctoritatib' et rōib'. Primo sic de' gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec per confessionem. si eniʒ per confessionem remittit peccatū merito remittitur confitentis. Secūdo sic. apostolus ait ad Titū. iij. nō ex operibus iusticie que fecimus nos s; ẽm suā miām saluos nos fecit ergo non ꝑ confessionem. Tercio sic ẽm apostolum ad Ro. ix. nō est volētis neqʒ currētis sed miserētis est dei. Prima eni gratia quam deus ĩ nobis operatur est peccatoruʒ remissio. ergo ñ mediāte cōfessiōe sed di miseratiōe remittitur culpa. ñ ergo cōfessio ē necessaria ad salutem. Secūdo hoc ꝓbare nitūtur auctoritatibus sanctorum. Primo auctoritate Ambro. sup. Lucam dicētis. Ideo fleuit petrus. quia culpa surrepsit ei non invenio quid dixerat. invenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactōem nō iuenio. Cōtra hāc heresim multe clamāt auctoritates sāctorum Ait eñ august. Cōfitere quecūqʒ fecisti que in verbo. que ĩ ope. que ĩ nocte. que ĩ die. cōfitere ĩ tempore oportuno. et ĩ die salutis recipies celestem thesaurum. Secūdo ait Grego. Nō vult deus vlcisci maliciam q̃ cōfiteri delicta ꝑsuadet optat dissolui cōfitētes ne cōtumaces ꝑnire cogatur. quotidie ꝑ euāgeliū clemēter vocat cōfessiōem tyranni ex puro corde desiderat. et cūcta que delinquimus relaxat. ¶ Ad primam ratiōem q̃ dicunt heretici ꝙ deus gratis remittit peccatum ñ merito hoīs. Dicendum ꝙ sola di gratia peccatum remittitur. nec confessio est causa efficiēs remissiōis peccati: sed sola gratuita volūtas dei. Est tamē cōfessio cā sine qua nō quia nisi homo peniteat a deo peccatum ñ remittetur. sicut sol domum illuminat. quia fenestra aperitur. ñ tamē apertio fenestre ē causa illumiatōis sed causa occasionalis. causa vero efficiēs illumiatōis est ipse sol. ¶ Ad secūdam ratiōem in qua dicit ꝙ ñ ex opibus iusticie que fecimus nos. sic intelligendū est ꝙ opa ñ excludūt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera et ipsa gratia est cā efficiēs nostre salutis. Similiter gratia nō excludit penitentiam. nec penitētia gratiam. quia et penitētia quedam gratia est. Eodem modo respondendum est ad terciam rationem nō est volētis nec currētis. quia q̃uis cursus id est oꝑatio vel bōa volūtas sit salutis occasio tamē efficiēs cā salutis existit penes gratiam dei miserentis deus enim primam gratiam operatur in nobis. id est peccati remissionem non meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tātum. Ad auctoritatem ambrosij qui dicit se lacrimas petri legisse non satisfactionem vel confessionem. per hoc non excludit qui mlta facta sunt que scripta non sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio confessionis

¶ De heresi eorum qui negant confessioneʒ fieri homini.

Quarta heresis est eorum qui concedunt confessionem fiendam sed negant eam fiendam homini. Dicunt eni isti heretici. Quid oportet ꝙ ista publicatio peccatorum fiat modo in noua lege homini per confessionem ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solam contritionem quid ergo oportet modo addere confessionem. Secundo sic. Cris. super epistolam. ad Hebreos dicit non dico tibi ꝙ te prodas in publicum nec apud alios te accuses s; obedire te volo prophete dicenti psal. xxxvi. Reuela viam tuam ante deum. ergo confitere peccata tua ante verum iudicem cum querimonia. delicta tua pꝛũa non lingua sed conscientie tue memoria. et tunc demū spera misericordiam te posse consequi. Item tercio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sed si confunderis alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua non dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si ñ dixeris ea nō ignorat cum ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi cliciunt confessionē fiendam soli deo. Hec rabida heresis multum viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantibus et in conuenticulis

suis. ¶ Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamenti per quam ostendam quod confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. quia scribitur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua non dirigetur qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Tunc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscondi non debent imo confiteri. ergo deo vel homini. non deo: quia ps. dicit. delicta mea a te non sunt abscondita; Et apostolus ad hebr. iiij. omnia nuda et aperta sunt oculis eius: ergo peccatum abscondi homini non debet. imo debet confiteri homini hoc ostendit nobis xps in figura quando dixit leprosis Luce. xvij. Ideo ostendite vos sacerdotibus et sequitur quod dum irent mundati sunt: secundo arguitur contra eandem heresim ex parte perfectionis legis noue. Unde circa hoc est sciendum quod deus in omni statu scilicet nature quod legis mosaice quod legis etiam gratie voluit quod sibi homo pro peccatis confiteretur sed diuersimode. Nam in statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solam contritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea procedens in statu legis qui fuit perfectior statu nature voluit vt non solum homo de peccatis contritionem haberet. sed quod etiam pro peccato aliquod holocaustum offerret sicut vitulum de armento ac edum de grege. Sed postea vltra procedens in statu gratie tanquam perfectiori ceteris voluit vt non solum corde et sacrificio. sed etiam ore proprio confessio fieret de peccatis. et valde congrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu perfectioris vite. ita perfectius a peccatis nos fine expurgari debemus: Status enim noster. scilicet gratie statui nature siue legis comparatur sicut fructus comparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectione quam flos. sic status gratie plus habet de perfectione quam status nature vel legis mosayce: quare nullus debet mirari si nos qui sumus in gradu perfectiori quam fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post florem ordine nature sic confessio oris venit post cordis contritionem et sicut fructus latet in arbore antequam floreat sic in statu nature ista confessio nullatenus apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut postea per florem ostenditur aliquantulum fructus. sic in statu legis aliquantulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solum deo. sed etiam populo erat notum licet non expressum. sed cognoscebatur ex quo offerebat quod in aliquo deum offenderat. sed per quod ignorabat. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius productione se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie quando nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere quod non solum cum deo conueniat sicut primi nec ipsi per munera se ostendant sicut secundi veniendo. scilicet ad confessionem. sed etiam oportet quod peccatum exprimat sicut arbor in tota perfectione sua profert fructum. et ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et quia ipse non est presens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature diuine prouidentia responderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tantummodo per baptismum sed etiam per penitentiam spes vite reparetur. Christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionem daret. et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliationis admitteret. Tercio arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat prius hominum incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat quod homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quando peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo non requirebat ab eo vltra vires. sed quod sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitus ita sibi homo incognite responderet. Sed quando modo est non solum vt verbum cogitatum sed etiam prolatum in quantum ex virgine carnem sumpsit. et in mundo verus deus et homo apparuit. requirit vt homo sibi non solum agnoscat clamdestine se deum offendisse. sed etiam se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo et ideo vult vt non solum homo sibi corde confiteatur sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cum deus esset pro illo factus est homo. tibi quidem non deo esto aliquid minus quam es sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem. appareat in confessione

tua macula cordis tui et ptinebis ad greges xpi qr confessio peccatorum inuitat medicu̅ ad sanādu̅. Quarto arguitur contra eandez heresim ratione assumpta p similitudinem in moralibus sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo no̅ solum ipse dominus offenditur sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tame̅ sit fidelis ei indulgentia etiā postuletur. Sic deꝰ nu̅ꝗ͂ pat alicui q̄ eu̅ offenderit nisi vxori sue. s. ec clesie recōaliet se. xp̄s eni duas vxores hre dicitur vnā. s. pulcherrimā et dilectam ac sibi gratam. s. ecclesiam que velut bona dn̄a i iuriā sibi reputat quicquid xp̄o iniuriose est illatum. Et ideo xp̄s nu̅ꝗ͂ placat nisi vxori tam nobili et tā dilecte peccator reconalietur cuius locu̅ tenet sacerdos quicu̅ꝗ͂ sit du̅mo do potestatem habeat absoluendi. Vn̄ augu. in li. de penitentia. Qui vult cōfiteri peccata vt inueniat gratia̅ querat sacerdotem q sciat ligare et soluere iudicet homo scipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactio̅i sue modu̅. Quinto et vltimo arguitur contra ea̅dem heresim hic. qr sicut deus offenditur qn̄ homo perpetrat malu̅ ꝗ̄ quasi quandam verecu̅diā patitur si seruus quez redimerat ita care apostataret ab eius pio domino p peccatum ita vult ipse deus ꝙ quando reconalietur illi ip se seruus verecu̅diam et maiorez confusionem patiatur no̅ aute̅ pōt maiorez pati ꝙ̄ quando seruo ꝑpter deum humiliatur et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit ꝙ homo cōfiteretur homini. s. suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniēs est vt nos qui peccādo deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et hō qui ad gratiam conseruandam mediatore eguit. iam eam nisi per mediatorem habere non possit. Ex predictis igitur manifestum est ꝙ no̅ sufficiat solum deo confiteri sine sacerdote. nec est vere humilis et penitens si n̄ desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si tame̅ non pōt habere copiam sacerdotis suf ficit cōfiteri socio vel pximo studiose tame̅ inquirendus est sacerdos. quia sacerdotibꝰ concessit potestate̅ ligandi et soluendi. et iō quibus ipsi dimittunt et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo faciēda est confessio. Unde augu. Tanta vis cōfessionis est vt si deest sacerdos confiteat pximo. Sepe enim contingit ꝙ penitens non pōt verecu̅dari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non hz sit tame̅ dignus venia ex sacerdotis desiderio qui crime̅ socio confitetur. Mundati eni sunt leprosi du̅ irent se ostendere sacerdotibꝰ anteꝗ͂ ad eos veniebāt. Unde p du̅ ad cor respicere du̅ ex necessitate phibentur ad sacerdotes peruenire. Nunc restat respondere ad argumēta hereticorum in principio huiꝰ terciꝫ erroris posita. ¶ Ad primum cum dicit quid oportet ꝙ fiat ista publicatio peccatorum ex quo in lege veteri non fiebat nisi dō Respondetur ꝙ tunc offendebatur solu̅ deus modo homo et deꝰ qr deus factus ē homo ideo oportet ꝙ reueles et publices peccatum tuum deo per contritionem et homi per confessionem et dices cum. ps. xxxi. Delictum meum cognitum tibi feci et iniusticiā meam non abscondi. s. homini cui abscondere poteram quia deo notum erat. Ad secundum argumentum Crisostomi non dico vt te prodas etc. dico ꝙ non est ita intelligendum ꝙ liceat alicui si te̅pus habeat sacerdoti no̅ ꝯfiteri sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est quod notauit dicens. no̅ tibi dico vt te prodas in publicum. Vn̄ leo papa. sufficit confessio que primum deo offertur deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur consciencia confitentis sicut eniꝫ publica noxia publico egēt remedio ita occulta secreta confessione et occulta satisfactione purgantur. Nec necesse ē vt quod sacerdoti semel confessi fuimus iterum confiteamur nisi quod absit in idem cōtingat nos redire. sed lingua cordis no̅ carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc autem filio cordaris peccatorum tuorum. et frequenter ea in conspectu dei pronu̅cies et pro eis deprecēris cituꝰ ea delebis. Si vero obliuiscar

tunc [illegible] nolens quādo publicabūtur et in cōspe[illegible] angelorum. et per ea que dicta sunt patet solutio etiam ad tercium argumentum et sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorum qui asserunt confessionem fiendam solum curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorū qui concedunt ꝙ confessio est fienda homi sed dicūt ꝙ solum est fienda proprio sacerdoti. Sic erradit magister Johānes de poliaco qui posuit sequētes articulos vt patet in extrauaganti. Joh. xxij. vas electionis videlicet ꝙ cōfessi fratrib⁹ licētiā generalem cōfessiones audiendi habentibus eadē peccata qui cōfessi fuerant iterū proprio sacerdoti confiteri tenerentur ac stante statuto omnis vtriusq̄ sexus in cōcilio generali nec deus nec romanus pontifex facere posset ꝙ parrochiani non tenerentur oīa peccata sua semel in anno ꝓprio sacerdoti .s. parrochiali curato confiteri. Item ꝙ nō posset papa generalem dare ptātem audiendi cōfessiones imo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo ꝓprio sacerdoti veluti parrochiali curato cōfiteri. Hi articuli a Jo. xxij. in predicta extrauagāti tā̄ falsi q̄ et erronei et a sana doctrīa deuij auctoritate apostolica sunt damnati et reprobati ipseq̄ Joh. de poliaco veris rationibus qui opinioni quā dudum habuerat cōtrarijs et quib⁹ respondere non potuit demonstratis eosdē articulos non eē veros affirmauit in consistorio publico necnon ī presentia p̄dicti Johis pape et cardinaliū reuocauit. Et q2 succedente tempore nonnulle persone ecclesiastice necnon et alie vtriusq̄ sexus persone p̄dictos reuocatos articulos fuerunt āplexantes inficientes fidelium animos vt fratribus predictis non confiterentur. Et vt ab eorum deuotione eos retraherent non solum predictos articulos sed et alios etiam sacris canonibus cōtrarios affirmare publice non erubuerunt. Unde licet confessio fratrib⁹ electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit. vnō tenentur oīno incertum dimittere et sic solum confiteri suis sacerdotibus curam animarū habentibus sub pena peccati mortalis. Itē ꝙ q̄uis ipsi fratres admissi auctoritatē habeant cōfessiones audiendi et absoluendi tn̄ populus subiectus accedēdi ad eos sine licētia ꝓprij sacerdotis nō habet potestatem Itē ꝙ fratres petentes priuilegia ꝓ cōfessionibus audiendis et sepulturis habendis sunt in peccato mortali. Item ꝙ romani pōtifices cōcedentes p̄dicta priuilegia vel illa cōfirmātes sunt in sili peccato mortali et excōicati. Item ꝙ tales fratres cōfitētes non sunt pastores s3 fures latrones et lupi. Itē ꝙ sacerdos curatus dās licentiā mēdicātibus cōfessiones audiendi magis dispensat sup predicto statuto oīs vtriusq̄ sexus q̄ papa fratribus licentiam tribuēs iuxta formā decretalis antedicte. omnia supradicta lamētabili querela per fratres mēdicātes ad aures Eugenij pape quarti ꝑuenerūt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos ī iure canonico doctores ac sacre pagine professores tanq̄ falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dānauit et reprobauit vt pt3 in bulla sua que īcipit Gregis nobis crediti quā confirmauit Nicolaus quintus vt pt3 in bulla sua que īcipit ꝓuisionis nostre quam confirmatoriā bullā dirigit vniuersis et sīgulis patriarchis archiepis. epis. electis et abbatib⁹ vbilibet constitutis vt quotienscūq̄ fuerit reqsiti super predictis a quoq̄ predictorū ordinū p̄dicatorum et minorum et aliorū mēdicantium priuilegiatorū magistro generali ac prouinciali. ministro vicario vel aliud gerēte officium ad confutandos ac reprimendos ac penitus tollendos huiusmodi errores ꝓut in decretali super cathedrā ac in predicta extrauaganti vas electionis continetur diligēti studio atq̄ cura prouideāt ac intendant et ꝙ p̄fatas constitutiones faciant inuiolabiliter ab omnibus obseruari. et ꝙ si forsan inuenerint aliquos predictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserētes vel tenentes seu predicantes contra illos communiter vel diuisim tanq̄ contra hereticos et de catholica fide suspectos procedāt. necnon ipsos et eorum quēlibet iuxta tantorū excessuum qualitatē per censurā ecclesiasticam et alia iuris oportuna remedia auctoritate predicta compescere studeant cum pre-

sentem librum scriberem in villa vallis ole tana. anno domini. M.cccc.lviij. Cleric⁹ q̄dam nomine alfonsus debeiar i ecclesia beati Jacobi ꝑdicte ville de predictis reprobatas ꝓpositionib⁹ tres publice predicauit. Quarū prima fuit ꝙ quilibet tenebatur confiteri curato prochiali ad minus semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiā a suo curato prochiali vt possint cōfiteri religiosis mēdicantibus et ꝙ non debebat dare licentiaꝫ nisi his quibus sibi bene visum foret. Tercia fuit ꝙ omnes illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterū confiteri de easdem peccatis suo ꝓprio sacerdoti. s. prochiali curato. Cū ergo cognoui ꝙ ꝑdictus clericus dixerat ꝑdictas ꝓpositiones ꝑ fidedignas personas requisiui dominū petrū epm̄ palētinū qui tunc i cadē villa pn̄s erat vt de predictis reciperet veram informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas ꝓpositiones in eadē ecclesia in qua illas ꝑdicauerat sequenti dn̄ica publice reuocaret quod et factū fuit presentibus plurib⁹ religiosis predicatorum et nostri ordinis et magna populi multitudine.

De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laic⁹ sit p̄sto

Sexta heresis est eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto cui possit cōfiteri. improbatur ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirendū sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatē ligandi et soluendi quod ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiam querat sacerdotem qui sciat soluere Item ait Aug. Judicet seipsum hō voluntatem dū pōt et mores conuertat i melius veniet ad antistites per quos illi claues in ecclesia ministrantur a prepositis sacramētorum accipiat satisfactionis sue modū. Jtem leo. multiplex misericordia dei que lapsibus humanis subuenit vt nō modo per baptismū. sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur: Sic diuine voluntatis presidijs ordinatis vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotū nequeant obtinere xp̄s eniꝫ hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt cōfitētib⁹ pn̄ie satisfactionē darent eosdēqꝫ salubri satisfactione purgatos ad cōiōnē sacramētorū per ianuā recōciliationis admitteret. Jtem leo. sufficit confessio que primū deo offertur deinde sacerdoti qui pro peccatis delinquētium ꝑcator accedit et etiam plures ad penitētiā poterunt ꝓuocari si populi auribus nō publicetur conscientia cōfitentis In necessitate tn̄ pōt hō ꝯfiteri peccata sua proximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ n̄ sufficiat confiteri deo sine sacerdote cū possit haberi nec est vere humilis et penitens si nō desiderat et requirit sacerdotis iudicium si tn̄ nō pōt habere copiam sacerdotis sufficiat confiteri socio vel proximo vt predictum est

De heresi eorū qui dicūt ꝙ non ē obediēdum nisi soli deo.

Septima heresis est eorum qui dicunt ꝙ non est obediendū nisi soli deo. Jste fuit error cuiusdā heretici qui dicebatur vualdus a quo vualdenses heretici nūcupantur. Jlle suo spiritu duct⁹ et nō a deo missus nouā sectā inuenit vt sine alicuius ꝑlati auctoritate sine inspiratione sine sciētia sine litteratura ꝑdicare ꝓsumeret sine ratiōe. ꝓhs sine visiōe: ꝓpheta sine missione: apostolus sine institutione didascalus vt notat Alanus in li. suo cōtra hereticos predicantem vero heresim sequētes ipsam nituntur ꝓbare et ex actibus apostolorū. v. vbi introducūt petr⁹ et Johānes loq̄ntes ad scribas et pharīseos in hunc modū. [redacted] cui sit obediēdū deo precipiēti an vobis ꝓhibentibus. [redacted] obediens nō est. Samuel etiam ait ad saul. Regū. xv. spēs ariolandi est nolle obedire spēꝫ ariolandi vocat samuel quodāmodo deuꝫ negare per inobediētiam. Sed nolle obedire hoi nō est ariolare sed nolle obedire deo. ergo obediēdū est deo nō hoi qꝛ ꝑ hoc ꝙ n̄ obedim⁹ hoi nō ariolamur. sꝫ ꝑ hoc ꝙ negamus obediētiā deo. R̄ndetur ad ꝑdicta ꝙ deo et hoi obediēdū est. sed deo magis ꝙ

boi. boi tamē obediēdū est qz potestas su/per hoīes a deo data est. Unde et xp̄us ad pylatū. Joh. xix. ait nō haberes in me ptā te nisi datū eēt tibi desuper. ergo si pylatus qui ab iperatore romano ptātē terrenā ha/buerat eā super xp̄m habebat multomagis et alius homo super alios hoīes. Christus etiā pr̄i putatiuo et matri obediēs fuit. erat enim subditus illis vt pz Luce. ij. Petrus etiam et Johānes per hoc ꝙ dicūt potꝰ esse obediēdū deo p̄cipiēti ꝙ hoībus nō negāt hoī eē obediēdū sed insinuāt potius esse o/bediēdū deo ꝙ hoībꝰ. hoībꝰ tm̄ in malis obediēdū nō ē sed in bonis et in hoc ꝙ obedit hoībꝰ in bōis obeditur deo. Qd̄ Samuel ait ꝙ spēs ariolandi est nolle obedire intelligitur in illo casu in quo ex p̄cepto vel īspi/ratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit Sicut Samuel ex inspiratione diuina vł ex precepto diuino iniūxerat sauli vt expectaret eum. Jn eo ergo ꝙ nō expectauit inobe/diēs deo fuit nō tm̄ hoī: et hec iobedientia spēs ariolandi fuit. Qd̄ aūt hoībꝰ et maxie p̄latis obediēdū sit ostēdit paulus in episto la ad Ro. xiij. dicēs. [redacted] sub [redacted] sunt. itaq̄ [redacted] enī et tributa p̄statis. ministri enī dei sunt in hoc ipsū seruientes. Petrus etiā in canonica prima. c. ij. ait. Serui subditi eē i oī timore dn̄is nō tm̄ bonis et modestis sed etiā discolis. Angeli etiā sibiinuicē obediunt miores videlicet maiorībꝰ vt testat̄ Dyonisiꝰ de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibiinuicē obediūt quod etiā in minimis aīalibus. i. in apibus manifestū est. ptātes ergo et secula/res et ecclesiastice a deo sunt ordinate vt īferiores regant vt et gratiā cōsequātur subditi si bene agant vel si aliud operētur penā su/stineant ptz ergo subditos debere suis pre/latis obedire siue boni sint siue mali. in bonis tm̄ sit obediētia nō in malis qz obedientia hōesta ē animi deliberātis iuste iussionis effectus qz in his debemꝰ obedire p̄latis q̄ iuste deliberāt et iuste iperāt. Sūt aūt q̄dā sine quibꝰ non est salus vt adimpletiones preceptorum moralium in quibus tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salꝰ vt mortalia peccata in quibus a/gendis nulli obedire tenemur. Sunt autem quedam media cū quibus est salus vt car/nes comedere vel nō comedere et similia. laico aūt p̄dicare si periculosū nō est predicare aūt periculosum qz non ītelligit quod dicit nec scripturas intelligit quas exponere p̄su/mit si prelatus iniungat ei vt taceat tacere tenetur et si nō tacet mortaliter peccat. Und̄ si sub pena excōicationis ei p̄hibet predicare Jlle vero p̄dicet excommunicationis sentē/tie subiacet. Unde isti vualdēses qui contra p̄ceptū domini pape imo contra totam ec/clesiam predicant quibus iniunctum est a domino papa vt non predicent sententie ex/communicationis subiacent. Jn concilio e/tiam lateranensi in eos sententia excommu/nicationis lata est. Unde eis communi/candum non est cum sententia apostolica ab ecclesia precisi sint. Jdeo autē excōicati fue/runt quia officium quod ad eos non perti/net vsurpabant contra fidem quedam pre/dicabant ecclesie verbis aut factis deroga/bant et os in celum ponebant cum curie ro/mane detrahebant quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo ī his que non periculosa sed indifferentia sūt vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris. mul/tomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cum sententia prelati attestante Gre/gorio siuē sit iusta siue iniusta non solum ti/menda est sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicūt non esse obediendum prelatis existentibus ī peccato mortali et ꝙ tales nō habent ptātem ligandi et soluendi.

Octaua heresis est predictorū vualdensium qui dicunt ꝙ dato ꝙ o/bediendū sit homi. homini tamē non existenti in peccato et ꝙ solum boni sacerdotes habent potestatem ligādi et soluē di. hic etiam fuit error Johānis heuclis anglici qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus ꝙ nullus est dn̄s ciuilꝭ nullus est prelatꝰ. nullꝰ est ep̄s dum est ī peccato mortali. Jnsecutus est hunc vna alia

vulpecula idē asserens .s. Joh. hus de bohe mia et vippera tercia. Hieronimus de pra/ga qui in concilio Cōstāciensi in pñtia martini pape quinti fuerunt dānati tanq̄ heretici anno dñi. M.cccc.et.xvi. Isti ergo heretici dicūt obediendū ēē bonis prelatis et eis q̄ sunt apostolorū vicarij in vita et officio. eos autem qui aplorū vitā nō hñt nec officiū eorū retinēt mercenarios dicūt nō pastores. Quod ꝓbare nituntur qꝛ dicit Aug. in li. d̄ baptismo peccatorum remissionē per seipsū facit deus vel per colūbe mēbra dicit etiam Aug. peccata dimitti vel teneri a sāctis. idē super exodo vbi de lamina aurea legitur. Erat eñi lamina aurea semper in fronte sa/cerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone vite q̄ qui vere perfecteq3 nō significatione sed veritate sacerdos habet solus pōt pecca ta auferre. Item greg. Isti soli habent i hac carne positi et ligandi et soluendi ptātem sicut sancti apl'i q̄ eorū exēpla sil' cū doctria tenēt. Itē ex dictis origenis hec soli petro ptās cōcessa est et imitatoribus petri. Nā quicūq3 petri vestigia imitantur habent digne et recte ligandi et soluēdi ptātem. Item mala chie. ij. etiam legitur maledicā benedictioni b⁹ vñs. et alibi: Ezech. xiij. ve ill' q̄ viuificāt aīas q̄ ñ viuūt et mortificāt aīas q̄ ñ moriūt & si ei maledicit dñs bñdictōib⁹ eorū et si aīe q̄s beatificāt nō viuūt ergo quō p eos gratia benedictionis transfunditur. Ad hec omīa dicūt veri catholici q̄ oēs sacerdotes habēt ptātē ligandi atq3 soluēdi sed illos solos digne ac recte hac potestate vti q̄ ꝑditi sunt vita et doctrina aplica et ad hoc referūtur ꝑdicte auctoritates que dicūt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit per illos qui sancti non sunt retētō vel remissio peccatorum. dat eñi deus benedictiones digne poscenti etiā per indignū ministrum. Quod autem legitur in malachia sic intelligi pōt maledicā benedictionibus vestris. i. his que benedictionibus vestris possidetis qꝛ faciam vobis ea cedere in maledictionē non in benedictionē quia et si benedicunt sanctis hoc non faciunt vere corde et iō eorum benedictio eis vertit̄ in maledictōnē Vel sic maledicā benedictionib⁹ vestris. id est quod a vobis benediciatur a me erit maledictum qꝛ benedicūt iniqui agentib⁹ adulanturq3 peccantibus dūmodo diuites sint

Predictis hereticis obuiat sanctus Clemēs dicens. Sacerdotes et oēs ministri ecclesie omnis plebs epos suos diligere debent et eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant nisi in fide errauerit. Itē obuiat eis Eusebius papa dicens. oues q̄ suo pastori cōmissi sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit nec vllatenus accusare possunt qꝛ facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Item obuiat eis Beat⁹ Bernard⁹ qui loquens de reuerentia erga prelatos sic inquit Non sufficit externus obtpare prelatis nisi interius altius sublimiter sentiamus de eis Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cōputur vt nihil omino excusationis nihil dissimulationis admittat propter eū tamen a quo omnis ptās est excelsū eum reputare debemus nō ꝓprijs persone meritis sed ordinationi diuine et dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum ꝑlatis. sic enim faciendum est et sic placet illis vt euadant humana iudicia vt tandem incidant in iudicium quod in eis qui presunt fiet. Sap. vi. Judicium durissimum fiet his qui presunt. Itē auctoritatibus sanctorum probatur q̄ oēs sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem et primo Hyeronimus hoc testatur super illum locum euangelij. Math. xvi. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum etc̄. habent inquit potestatem iudicandi et alij apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis et in presbyteris: Sed sanct⁹ petrus eam specialiter accepit vt oēs intelligant quicunq3 ab vnitate fidei et a societatē ecclesie se separauerint nec a peccatis solui nec celum posse ingredi. Item secundo q̄ sacerdos etiam si malus sit gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens dictum est a domino in numeris ad Moysen et aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis vt gratie traditio pro ministerijs ordinate transfundatur hominibus nec voluntas sacerdotis obesse vel prodesse possit sed meritum benedictionem poscentis. Item tercio. Augusti. in libro de corpore xp̄i obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramentum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. ¶ In [illegible]

poris et sanguinis domini nihil a bono maius nihil a malo minus pficitur sacerdote qz nō in merito consecrantis sed in verbo efficitur creatoris et in virtute spūssancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enim Augu. in libro q̄stionū ueteris et noui testamēti dictum est de nequissimo caypha inter cetera hoc autē a seipso nō dixit sed cū esset pontifex anni illius pphetauit. Joh. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarū nō personā sequi digni vel indigni. sed ordinem traditōnis vt q̄uis aliquis boni meriti sit non tñ possit benedicere nisi fuerit ordinatus vt officium ministerii exhibebat dei autem est effectum tribuere benedictionis.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̄ non officium et ordo sed meritum bone vite habz potestatem ligandi et soluendi consecrandi et benedicendi.

Nona heresis est eorūdem q̄ nō officium et ordo sed meritū bone vite habet ptātē ligādi soluēdi cōsecrādi et benedicēdi. Est ergo eorū conclusio q̄ magis operatur meritū ad ↄsecrādū vel benedicēdū vel ad ligādū vel ad soluēdū q̄ ordo vel officium. Unde ipsi q̄uis ordinati nō sint qz se iustos eē fingunt et merita apostolorum hre psumūt bñdicere mō sacerdotali. dicūt ēt se posse cōsecrare ligare et soluere qz meritum dat ptātem non officium. Et ideo qz se dicūt apostolorum vicarios p merita dicūt se habere eorū officia in quo maxime contra ecclesiā nauigāt et se hereticos eē demonstrant. Istum autem errorem volunt munire auctoritate Esicij q̄ ait sacerdotes nō propria auctoritate benedicūt. sed q̄a xpi figuram gerunt et propter eū qui in ipsis est bñdictionis plenitudinē tribuūt nec solū is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunqz xpm in seipso habet et eius figurā gerit per conuersationem bonam sicut moyses ydoneus est vt benedictionem pstet. Ecce hic habes q̄ non solum sacerdos sed omnis cum quo xps inhabitat benedictionem prestet Solutio predictorum est secundum Alanum in libro suo de hereticis q̄ sacerdotes in quibus xps habitat plenitudinē benedictionis tribuere dicitur. Predictis ergo respondentes dicimus q̄ alia est benedictio que congruit solis sacerdotibus Alia q̄ ab omnibus bonis communiter exigetur. Omnesqz illi sacerdotes in quibus xps inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant nec subditos malevita sacerdotis ledit si bona faciūt que ille dicit. Unde greg. papa Multi vō plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiunt in erroris foueā dilabūtur minus considerantes q̄ nō eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accomodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̄ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dando

Decima heresis est eorūdem q̄ non est vera indulgētia epi vel relaxatio in cōsecratione ecclie vel alias indulgentias cōcedendo q̄ sic nituntur pbare. Iste tenetur ad satisfactionē triū annorum. vnus eps i vnius ecclesie dedicatione relaxat terciam partē Eadē rōe alius tercius et reliquis terciam ptem qz tātā ptātē relaxādi habent secūdus et tercius quātum primus quod si ita est p tribus obolis relaxabitur pēa triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatō nec equa satisfactionis cōpēsatio si p vno obolo vel nūmo relaxatur vnius āni satisfactio. Solutō ad pmissa q̄ eps relaxat in absolutionibus penā purgatoriam non temporalem. ¶ Ad argumētum dicitur q̄ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab episcopo relaxatur. ¶ Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniunctam si potest quia ipsa charitas reddit ipsum paratum vt non solum illam verum etiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret pro quo facta est relaxatio ab episcopo non relaxande pene intentione. sed et charitatis feruore et deuo-

dit ante peractam penitentiã remittetur ei tã tũ de pena purgatorij quãtum in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicim⁹ etiam ꝙ licet cõmutari penã corporalẽ in penã pecuniariam q̃ in plerisq̃ longa grauior est corporali. nec iste qui ex charitate accedit fit cõmutatio pene quãtum ad ipsum qr nõ hac intentione facit illud pro quo fit relaxatio vt relaxetur ab iniũcta penitentia sed solo intuitu charitatis nec vult vt relaxetur sed ppositũ habet pficere di penitentiã si cõcesserit ei vitam: qr ergo hꝫ ppositũ pficiendi penitentiam et in ipsa non remanet quin pficiat si ante pactã penitentiã decedat. Et ipse eṗs hac intentione relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxet isti. si morte pueniens fuerit tãtũ de pena purgatorij relaxabitur quantum in hoc seculo de pena temporali relaxatum eẽ videbatur.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ orationes et suffragia pro mortuis ab existentibus in peccato mortali non proficiunt.

Undecima heresis est ꝙ orationes vel suffragia p mortuis ab existẽtibus in mortali factis nõ pficiũt mortuis quod sic pbare nituntur. Quõ enĩ põt prodesse alijs cũ nõ põt pdesse sibi. Oratio que fit in orãtis pniciem quõ in alterius salutẽ erit. Item. iij. q. vij. in grauioribus dr sic. Cum is qui displicet ad intercedẽdum mittitur animus irati iudicis ad deteriora puocatur. Item qui indeuote orat iudiciũ sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudiciũ quõ alij in oratione postulat remediũ. Itẽ oratio eius fit in peccato quõ ergo fit pro salute aliquorũ. Item q̃ meret offensam apud deũ quia orat. quõ p alio orat. pccõri eni dixit deus. ps. xlix. quare tu enarras iusticias meas et assumis testamentũ meũ per os tuũ. s. pollutũ. Roib⁹ idem pbare conãtur sic. Sacerdos in mortali existẽs dum celebrat diuina orat oratio illa q̃ actio ẽ mala est. ac meretur sibi penã eternã ergo eadem nõ meretur alij pene relaxationẽ. nulla eni actõe potest quis mereri bonũ et malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. et mulierũ vĩa duxit. ꝙ illius sacerdotis missa audiẽda nõ est de quo indubitãter constat ꝙ habeat cõcubinã. Alia etiã clamat auctoritas. ꝙ ille qui in mortali peccato est nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. Solutio oim pdictorum et determinatio ṡm Alanũ vbi supra est ꝙ oratio que fit ab ecclesia a quocũq̃ proferatur pdest et mortuis et viuis et sic ad pdicta falsis põt dari respõsio. Uerũ ẽ ꝙ si is q̃ ad intercedendũ mittitur deo per peccatuꝫ mortale displicet ex ipso ꝙ orare psumit deterior fit diuina celebrando maxime si in notorio crimine fuerit qr in eo peccat quod presumit ꝙ alijs occasio scandali fit. sed tamẽ quod orat in persona ecclesie dicens oremus ipsum significatũ orõis siue ipsa significatio prodest alijs non ex virtute ipsius orantis ſꝫ ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituentis vt prosit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui ĩ peccato mortali existẽs psumit celebrare prodest tñ orõ quãtum ad sui significationẽ nõ quãtũ ad actionẽ orantis. Sciẽdum tñ ꝙ duplex est deuotio. Est deuotio nature et deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat et ex quadã humilitate q̃uis sit in peccato. peccat ei sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat et eo ꝙ orat non peccat qr non indeuote orat quãtũ ad deuotionem nature huiusmodi oratio ipsi oranti non obest et illi pro quo orat quantum ad virtutem orationis pdest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat sensus ergo est ꝙ q̃ indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudiciũ sibi postulat id ẽ peccat. ille aũt q̃ peccato notorio laborat et prebet alijs scandaluꝫ oratio fit ei in peccatum non alijs pro q̃bus orat. Actio in ꝙ orantis non est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deuꝫ actione praua. apud deum tamẽ perorat virtus orõis pro alio. Cum autem dicitur peccatori dixit deus etc. peccator dicitur ille qui gloriatur cũ malefecerit qui laborat in publico crimine vel qui conuictus vel confess⁹ est in iure talis enim non peccat sub deo sed in deũ. talis si in publico in ecclesia orat vel pdicat vel psalmos cantat et vt dictum est si ille cuius crimen notorium est diuina celebrat quantum in se est peccat virtus tamen orationis alios adiuuat. ¶ Si vero hereticus ab ecclesia diuisus pro alijs orat iam non orat in persona ecclesie et ideo nec

ipsi nec alij prodest oratio. ¶ Ex p̄dictis p; q̄ peccatoris obstinato qua orat mala ē nec ei nec alij prodest. Sed ipsa significatio orationis q: ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs p̄sit et sic alijs p̄dest vt non est mala sed bona. Quod autem dicitur q̄ illius sacerdotis missa non ē audienda de quo indubitanter constat q̄ habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa non est audienda non eo q̄ mala sit sed hoc faciendum est in verecūdiam vel cōfusionem sacerdotis vt sacerdos peccatum suum recognoscat et peniteat. Quod autem orationes ab ecclesia constitute p̄sint cum in ecclesia p̄feruntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministrorum non augent vel minuunt vim sacramentorū videtur q̄ nec vim orationis sed hoc patet q: vis baptismi non augetur vel minuitur a quocunq; d tur vel a [illegible] vel alterius sacramenti a simili [illegible] bent in se quandam virtutem [illegible] puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie non staret immo sisma fieret. quia quidam seq̄rentur sacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorem et sic quidam sequerentur vnum quidam alium. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptismis dicit vnum esse baptismū vnū esse qui baptizat A simili enim nō debemus gloriari de orationibus aliquorum tanta enim est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quātū ad ipsius orationis significationem non quātum ad ipsius orantis deuotionē. Vna est enī vis orationis sed non vna deuotio orantis. Deuotō eīn pōt eē efficatior quanto maior sed orō quantū in se est non erit fructuosior verbis autē inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane Nōne vis est in his verbis. Baptiso te i nomine patris et filij et spūssancti amen. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic ē calix etc. Quare ergo in ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferantur in persona ecclesie non quantum ad proferentem s; quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorum qui negant purgatoriū eē

Duodecima heresis est eorum q̄ negant purgatorium esse dādum. Unde dicūt q̄ propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiant obsequia et talia. Contra hunc errorem procedetur tripliciter. primo auctoritate doctorum secūdo rationibus inquisitorum. tercio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo p̄cedit franciscus de maronis di. xxiiij. q. x. vbi mouet questiōē; vtrum post hanc vitam sit necessarium pōere purgatorium. Primo ergo auctoritate arguitur Hieron. qui in canone hoc expresse dicit et Augusti. Grego. etiam in epistola ad bonifacium et in multis alijs locis. Respōdent heretici et dicunt q̄ isti doctores fuerūt ex parte ecclesie. et ideo assencientes eius auaricie conformauerunt se cum ea. Ideo secundo aliqui inquisitores arguunt sic contra eos. primo sic. Moriatur vnus homo oīno iustus et innocens. moriatur etiam aliqui fuit semper peccator penituit tamen in fine quomodo erit q̄ ambo simul vadant ad paradisum nunquid innocens debet statim euolare et ille qui semper peccator ante et nunc penituit. sed pro peccatis nullam penam sustinuit debet post hanc vitam puniri Respondent heretici q̄ non sed ambo debent ire ad paradisum sed ille qui pro peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria. ¶ Secundo arguunt inquisitores sic. Quia si purgatorium non est frustra timemus peccata et abstinemus quia possemus penitere in fine et sic euolare. Respondēt heretici q̄ non frustra timemus et abstinemus quia vt dictum est minus de gloria habet. ¶ Tercio arguunt inquisitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nō esset non punirentur omnia peccata eorum qui saluantur cum hic non puniantur qui i fine penitent. Quarto q̄ de aliquos malos p̄nit i vita ista aliquos n̄. Dicit frāciscus q̄ ille rōes nō cōuīcūt sed sūt cōtra nos sicut cōtra illos. Jō arguit aliter cōtra p̄dictos hereticos sic. aliqs n̄ vult baptisari baptismo flamis vsq; ad morte. et sic si abstineat vsq; ad finē eq; euolabit sicut alij q̄ sēp bn̄ agūt. Rn̄dēt q̄ tāta virt⁹ ē i sacramēto pnie ad delēdū peccata sicut ē i sacramēto baptismi. Ex hoc arguitur cōtra eos sic primo quia si

hoc esset verum aliquis puniretur de veni/
ali peccato eternaliter. ex multitudine enim
peccatorum venialium si nō punitur in pur/
gatorio sibi subducitur aliquis gradus glorie
quo priuatur ꝓpter peccata venialia et sic ca
rencia illius gradus glorie qui sibi alias de
beretur cum sit perpetua erit pena illius pec
catis venialibus correspondens. ¶ Secun
do arguitur sic suppono ꝙ maior pena et ma
ius malū est priuatio visionis diuine ꝙ pe
na sensus sed tantū ē in malo carentia visio/
nis quantū est in bono visio diuina. Tunc
arguo sic: Quandocūqꝫ mala sic cōparantur
ꝙ vnum ſm naturam excedit reliquū quicū
qꝫ gradus mali excedentis excedit totum
aliud malum sed carentia visionis diuine
ſm naturam excedit in malo penam sensus
ergo quicunqꝫ gradus priuationis visio
nis diuine excedit totam penam sensus in
ferni. sic ergo patz ꝙ negato purgatorio ali
quis puniretur perpetuo de venialibꝫ in para
diso. Respondent heretici ꝙ iste rōes sunt
ꝓbice et subtiles et apostolus dicit ad Colo.
ij. Nemo vos seducat p inanē ꝓhiam. Ideo
isti heretici petunt auctoritates sacri canōis
dicunt enī ꝙ in sacra scriptura non inuenitur
ꝙ post hanc vitam sic necessarium ponere
purgatorium: Ideo adduco contra eos auc
toritates sacre scripture Prima auctoritas ē
ij. Macha. xij. vbi dicitur ꝙ iudas cōsidera/
bat ꝙ hi qui cū pietate dormitionē accepe/
rant optimā haberent repositā gratiam et obtu
lit p eis. xij. milia dragmas argenti. Ista au
tē oblatio non potuit esse pro his qui sunt ī
inferno qꝛ ibi nulla est redēptio nec ꝓ his q̄
sunt in paradiso qꝛ redēptione nō indigent.
nec de eis pōt dici illud quod sequitur. San/
cta ergo et salubris ē cogitatio ꝓ defunctis
exorare vt a peccatis soluētur qꝛ ibi peccata
nō habēt ergo fuit illa oblatio ꝓ his q̄ sunt
in purgatorio. ad illud argumentū dicūt he
retici ꝙ liber Macha. nō est de canone Con
tra accipio ergo verbū xp̄i. math. xviij. Ira/
tus dominus tradidit seruū tortoribus quo/
usqꝫ redderet vniuersū debitū hoc autē non
pōt intelligi in hac vita nec in inferno qꝛ illi
semper sunt in debito ergo hꝫ intelligi d̄ his
qui sunt in purgatorio. Secūda auctoritas
euangelij est Math. v. Esto consentiēs ad/
uersario tuo etc̄. Et sequitur Amen dico tibi
non exies inde donec reddas nouissimum
quadrātem. Istud exire non intelligitur de
paradiso nec de inferno ergo de purgatorio
Sed cōtra. istud donec quandoqꝫ accipitur cū ex
clusione actus sequētis sicut. Ge. viij. dicitur:
Coruus quem emisit noe nō reuertebatur do
nec siccarentur aque super terrā et tamē nūqꝫ
postea est reuersus et similiter de domina et
sponso suo Joseph. Math. ij. dicitur ꝙ nō
cognouit eā donec peperit filiū suū primo/
genitū nec ex hoc sequitur ꝙ fuerit cognita
postea. Similiter ergo in p̄dicta auctoritate
intelligendū est donec reddas etc̄. sed non
faciendo vim de li donec ꝓ presenti arguo sic
qꝛ in p̄dicta auctoritate salui est redditio de/
biti sed illi de inferno nūqꝫ reddūt debitū er
go licet non posset argui per li donec tñ pōt
argui per redditionē debiti. Sed ne hoc ca/
lumnietur adducam adhuc septem auctori
tates quarum prima est. Mat. xij. Quicūqꝫ
peccauerit in filium remittetur ei qui autem
peccauerit in spiritum sanctum nō remittetur
ei nec in hoc seculo nec in futuro hic supponi
tur ꝙ remissio fiat in futuro seculo non in i
ferno quia ibi nulla est redemptio. non ī pa
radiso quia ibi nullus intrat cum peccato
ergo hoc erit in purgatorio alias non esset ve
rum verbum xp̄i ¶ Secunda auctoritas ē
Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatē
domini sui et non fecerit eam plagis vapu/
labit multis et ergo alius paucis qui nec co
gnouit nec fecit eam sed in inferno non ē mul
tum nec paucum sed infinitum ergo hoc ha
bet intelligi de purgatorio. Tercia auctori/
tas est apostoli. i. Cor. iij. Si cuius opus ar
serit detrimentum patietur ipse autem saluus
erit si tamen quasi per ignem. Certum ē ꝙ
non loquitur de igne huius mundi nec de
igne inferni quia non saluat ergo loquitur
de igne purgatorij. Quarta auctoritas est a
postoli. i. Cor. xv. qui vult probare resurre/
ctionem dicens. si mortui non resurgunt vt
quid baptizantur pro mortuis. supponit au
tem ꝙ aliquis baptizatur pro mortuis ali/
quis ergo actus bonus pro mortuis exhibe
tur vel baptismus lachrymarum vel aliquid
tale. nullus autem debet exhibere aliquid ta
le pro mortuis de paradiso nec de inferno.
ergo talis actus debet exhiberi pro mortu/
is in purgatorio. ¶ Quinta auctoritas
scribitur Actuum secundo Hunc deus su/
scitauit a mortuis in die tercia solutis

doloribus inferni. Certū est autē q xps nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi q dicitur syn⁹ abrahe. q2 ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existēte in limbo et de diuite existente in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris ergo hoc intelligitur de dolorib⁹ purgatorij. Sexta auctoritas scribitur. Apoca. v. vidi in dextera sedentis super thronū librū etc. et nemo inuentus est dignus aperire librū nec in celo. nec in terra nec subtus terram. Ex hoc habetur q aliqui credebantur digni in celo et in terra et subtus terram. sed non in inferno q2 ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā que non est infernus et hec vocatur purgatorium. Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabant in celo et in terra et subtus terram hoc nō pōt intelligi de existentib⁹ in inferno q2 illi non cātant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica qd̄ est dare purgatoriu3 et p3 falsum eē ecclesiā illud instituisse ppter auaritiam. Quicūq3 ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit q post hanc vitam non est dare purgatorium hereticus est dicendus q2 militat contra sacram scripturam et contra determinationē ecclie. Et si queras et quo ē dandū purgatorium in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. q de lege cōi locus purgatorij est sub terra et est tercia mansio inferni q2 infima vocatur infernus inferior vbi sūt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secūda vocatur lib⁹ qui est locus paruulorū non baptizatorū et isti sunt in culpa originali qui patiūtur penā dāni tm̄ que est carentia visionis diuine. Tercia vocat purgatoriū qui est loc⁹ electorum non perfectorū qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduētū xpi in grā et cōsolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tn̄ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorū d quodā epō qui apparuit i quodam balneo et ibi prestabat obsequium et hoc erat sibi purgatoriū. et de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit esse et aliqua spāli cā. s. vel pro cōfirmāda fide nostra de alia vita vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus appar3 vl ppter aliquid reuelandū vel ppter aliquam viuētiū edificationē. De dispensatione ergo dei est q anime purgantur in illis locis q bus peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quō punit aīas et an per demōes vel seipso doctores latissime loquūtur i q̄rto ideo pretereo.

De heresi eorū qui negāt aliam vitā post separationem anime a corpore.

Terciadecima heresis est eorum qui negant aliam vitam et immortalitatē anime et resurrectionem. Negata enim anime immortalitate 9sequenter negant aliam vitam fore et resurrectionē huiusmodi opinionis fuerunt quidā phi vocati epicurei isti enim dixerūt q mortuo homine perit aīa et q nihil substātie ei⁹ remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit chorum Quod si queratur vbi aie defūctorū sunt dicit q vbi sunt res que nate nō sunt vult dicere q sicut illud qd̄ natū nō est nō h3 eē. nec aliquā substātiā sic eodē modo dicit de aiabus defunctorum et dicit q dicūt isti q illō quod cōiter dicitur q ē infern⁹ q q ibi puniuntur mali q sunt vani rumores similes sōnio quod facit hominem sollicitum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat. Ita dicere q est infernus et q ibi puniuntur mali istud ponit timorem et pauorem et dicebant isti q nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salomō Ecā. iij. c. prope finem. vbi dicitur q erat opinio aliquorum q vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusq3 conditio trita isti. fm hoc nō credebant immortalitatem anime. nec alia3 vitam ex quo dicebant equalem esse finem et mortem hominum et iumentorum. Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomo-

nis fuisse sicut notat Nicola⁹ de lyra et ap/
paret manifeste in fine dicti libri scʒ. Eccs.
xij. vbi dicit ꝙ cũcta que fiũt adducet deus
in iudiciũ ꝑ omni errato siue bonũ siue ma
lum sit. quod eẽ non posset nisi aĩa esset im
mortalis. Et expressi⁹ ꝙ nõ ex persona sua
ſʒ ipioꝝ dicit ptʒ per hoc qd̃ in fi. li. eo. ca.
quasi determinãdo subiũgit donec reuertat
puluis in terrã suã vnde erat et spũs redeat
ad illũ qui dedit illũ. et dato ꝙ illud esſʒ d̃
mẽte Salomonis. s. vnũ eẽ interitum ho/
minis et iumẽti referendũ est ad spũm phi/
cũ nõ ad spũm rõnalẽ. Est enĩ in homie du
plex spũs. s. spũs rõalis et incorporeus qui
nõ perit cũ corpore. Alius qui dicitur phic⁹
seu naturalis quo mediante anima rationa
lis vnitur corpori et ille corporeus est subti
lior aere minus subtilis igne quo mediãte
fit sensus et ymaginatio et iste perit cũ corpo
re talis spũs est in corpore bruti animantis
et illud vegetat et corpore pereũte perit et se/
cũdũ hoc ait Salomõ ꝙ vnus est interitus
hoĩs et iumẽti q̃tũ ad corpus et spiritũ phi
sicũ. Illius et predicte dãnate opinionis fu
erũt illi ex quoꝝ persona dicitur. Sap. ij. ex
nihilo nati sumus et post hoc erimus tanꝙ
si non fuerimus. Huius peruerse et dãnate
opinioĩs fuerunt saducei qui q̃a credebant
ꝙ anime nõ erant immortales negauerunt
resurrectionẽ sicut ptʒ Actuũ. xxiij. Hec etiã
dãnata opinio Istis tẽporibus etiam i mul
tis malis xp̄ianis inueĩtur regnare quia ad
hoc vigilanter intendit dyabolus. Vnd̃ di/
cit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querẽ
do oẽs alios modos quibus possit homi/
nem ad dãnationem deducere Inuenit spe
cialiter vnum subtilissimũ per quẽ si põt ho
mini nocere paucũ vel multũ per hoc ipsum
ꝓsternit et leuiter ad dãnationem deducit.
et est iste ꝙ vulnerat hominẽ in occulto vere
credulitatis vt faciat cũ dubitare in veritate fi
dei catholice et spãliter iuxta posse suum la/
borat ꝙ faciat cũ dubitare ꝙ sit altera vita
nisi hec. et ꝙ debeat fieri resurrectio mortuo
rum qꝛ si hoc facit cũ credere vel in hoc dubi
tare statim homo sic deceptus dimittit se ca
dere in omne peccatum. et elõgatur ab oĩ vir
tute et perdit omnem timorem et amorẽ dei
et viuit desperatus qui perdidit totã fidẽ et
spem dei. et singulariter anhelat dyabolus
viribus suis ad decipiendũ per hanc viam
oẽs homines qui sunt magis peccatores et
specialiter superbos et põposos et nimium
amatores diuitiarum mundi et deliciarum
carnaliũ et tenet hunc modum qꝛ primo po
nit ante oculos eoꝝ magna crimina que fe/
cerunt et magnas penas que ſm sacras scri
pturas ꝓpter illa sunt eis ꝑparate et cum illi
miseri hoc considerãt ponit eos in desperati
onem dicens eis ꝙ ſm hoc dãnati erũt quã
do morientur et tenẽdo eos in tali cognitio
ne dicit eis postmodũ quasi dãs aliquam
consolationem ꝙ non timeant immo ꝙ for
tificentur et letentur et hẽant bonũ cor et dẽt
sibi bonũ tẽp⁹ et ꝙ faciant quicquid eis pla
cuerit qꝛ nunꝙ deus resuscitabit eos nec iu/
dicabit qꝛ non est altera vita nisi hec presẽs
Et hinc inolevit illud erroneũ ꝓuerbiũʒ qd̃
ĩ nostra ligua dicitur. En esto mũdo nõ me
veas mal pasar. c. en el otro non meveras pe
nar. et adhuc dicit eis ꝙ nõ est aliquis deus
et ꝙ nostra mors et natiuitas est sicut besti/
arum quia sicut bestie nascuntur et moriun
tur ita erit de nobis et dicit predictus doctor
ꝙ specialiter dyabolus mouet et auget hãc
tẽptationem tempore mortis quia videt ꝙ
ille passus ẽ valde strictus et periculosus et
ꝙ ducit secũ magnum pauorem et ꝓpterea
potest citius prosternere et decipere homi/
nem nisi iuuetur a deo ꝓpter bona merita q̃
ante fecit quia illa procurant homini tem/
pore illo succursum et propter hoc dicit ꝙ or
dinauit sancta mater ecclesia ꝙ xp̄ianis in
hora mortis dicatur. Credo in deũ quod ẽ
fũdamẽtũ nostre fidei catholice et ꝙ faciãt
cum omni deuotione confessionem fidei et
ꝙ reducatur eis ad memoriã passio et mors
saluatoris ihũ xp̄i ex quia ꝓuenit electis per
seuerantia in fide et deinde in fine vite preci/
osa. et sancta mors ante eũ. hec ille. ¶ Ex p̃
dictis ptʒ vnde habuerũt predicti heretici oc
casionem errandi et quõ dyabolus inter cete
rã vigilanter laborat et miseros homines d̃
ducat ad credendum ꝙ non est altera vita.
Improbatur autem predictus error quadru
pliciter primo per dicta gentilium phoꝝ.
Secũdo rationib⁹ doctorum catholicorum
Tercio auctoritatibus sacre scripture. Quar
to splendore miraculorum. ¶ Circa primũ
notandum ꝙ post illud genus phorum de
quibus dictum est in principio huius capi/
tuli fuerunt duo genera alioꝝ phoꝝ quorꝫ

primi vocati fuerũt paripatetici quorũ dux
et magister fuit Aristoteles qui .xvi. de ani-
malibus .c.iiij. dicit sic intellectus solus ẽ ab
extrinseco et sol⁹ habet esse diuinũ. Itẽ in se
cũdo de aĩa dicit q̃ aĩa intellectiua est alte-
rũ genus ab aĩa vegetatiua et sensitiua et q̃
ipsam solam cõtingit separari a corpore tã
q̃ perpetuũ a corruptibili. Itẽ in libro ꝺ po
mo dicit ve anime peccatrici que nõ habet lo
cũ redeũdi ad suũ creatorẽ q͛ turpia et͛ ope
ra ĩpediunt ascẽsum eius ad deũ. Alij phi
fuerunt vocati stoyci dux et magister quorũ
fuit plato qui plus q̃ aliquis alius phus af
firmauit immortalitatẽ aĩe. Unde in li. ty-
mei .c.iiij. et .v. inter multa erronea que ꝺ a-
nima dicit hoc vnum verum ĩfert q̃ aĩa ẽ i-
mortalis. et q̃ si vincat passiões vel si ab eis
vincatur ꝑmiabit vel punietur post mortẽ.
Unde ponit q̃ si aĩa existens in corpore vi-
ri vincatur a passionibus corporis post se-
parationẽ a corpore viri in corpus mulie-
ris mittetur et si se ibidem male habuerit in
corpus pecoris post mortẽ in penã et secũ-
dum q̃ male vel deterius se habuerit in de
terius pecus vertetur. finaliter tamẽ omnes
redibũt ad generalẽ innocentiam et dignita-
tem cum fuerint p penas satis expiate. Af-
firmauit et immortalitatem aĩe et q̃ aĩe vir-
tuosorum et bonorum debebãt ꝑmiari i a-
lio mundo et aĩe malorum puniri vt pꝫ in
disputatione socratis et suorũ discipulorum
quã introducit in phedrone vbi p modũ dy
alogi multis cõiecturis ꝓbat aĩe hoĩs im-
mortalitatem. et dato q̃ taliter non accedat
ad veritatẽ nr̃e fidei. ẽ tñ mirabile q̃ hõ phs
sine fide solũmodo per rõem et lumẽ natu-
ralis intelligentie veniret in tantam co-
gnitionẽ et forte causa huius potuit esse q̃a
sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinũ q̃
ponitur in prologo biblie. Plato descendit
in egyptũ vt videret libros legis et ꝓphetarũ
quos vidit et potuit eẽ q̃ informatus in sa-
cra scriptura per Jeremiã ꝓphetã cũ. s. i egy
ptum descendit vt ponit leonardus Areti-
nus in ꝓlogo libri platonis qui intitulatur
phedron fuit inductus ad loquẽdũ de aĩa
magis vere et catholice q̃ aliquis ali⁹ phus
Itẽ pitagoras hoc idẽ asserit vt ponit Oui
dius .xv. methamorphosiũ vbi dicit morte
carent aĩe semperq̃ priora relicta sic de no-
uis domibus viuũt habitantq̃ recepte sed
melius dicit in versibus aureis sicut allegat
caladius in cõmẽtũ super thymeũ platõis
vbi dicit corpore disposito tũ liber ad ethe-
ra pgens euadens hoiem factus deus ethe
reis alter. Item mercurius trimegistus ad es
clepium prope principium dicit. O esclepe
dis aĩa humana imortalis est sed nõ vnifor
miter cuncte sed alio et alio modo et ĩfra p⁹
mediũ libri cum fuerit anime a corpore fac-
ta discessio tũc examen meritiq̃ eius arbitri
um transiet in sũmã detinẽs ptãtem. His
cum eam piam iustamq̃ peruiderit in si-
bi cõpetentibus locis manere permittit. Si
delictorũ ipsam maculis vitijsq̃ obligatam
viderit desuper ad yma deturbãs p telis ae-
ris ignis et aque sepe discordantibus tradit
et sic inter celũ et terrã mũdanis fructib⁹ i di
uersis semper eterni penis agitata reptabit
vt in hoc anime obsit eternitas q̃ sit in mor
tali sententia eterno supplitõ subiugata. hec
ille. Aliqui etiam dicunt quorum opinionẽ
introducit macrobi⁹ super somnium sapio-
nis q̃ vnus qui vocabatur feros pamphili⁹
de quo loquitur valerius libro primo in ti-
tulo miraculorum qui dicit q̃ fuit mortuus
in quodã prelio et q̃ stetit mortuus p .x. di-
es sepata aĩa a corpore et q̃ postmodũ re-
surrexit et reuelauit multa alteri⁹ mũdi spe-
cialiter de immortalitate animarũ et q̃ ab
isto homine resuscitato habuit plato funda
mentũ et doctrinam quã introducit in phe-
drone. Item in secũdo libro super somniũ
sapionis macrobius dicit aĩa autẽ qui ve-
rus homo est ab omni conditione mortali-
tatis aliena est a deo vt admutatõnẽ dei mũ
dum regentis regat et ipsa corpus dum a se
animatur etiam in eodem dicit et hec sit pre
sentis temporis cõsumatio vt anima nõ so
lum immortalem. sed deũ esse claresceat. Hu
ius etiam opinionis fuit Tullius qui secũ-
dum q̃ dicit dictus macrobi⁹ vltimũ opus
scripsit predictum somnium sapionis vbi i
troducit sapionẽ asianũ et alios magnos et
virtuosos viros iungendo. q̃ apparuerunt
post mortem et dixerunt de premijs anima
rum hominum virtuosorũ que habent in ce
lo et de penis quas mali patiuntur. Item in
rethoricis tullius ait probabile quidem vi-
detur sapientibus penas eẽ paratas apud i
feros ergo anime post mortem sunt superstites
In amphorismis etiã de essẽtia summe bo

nitatis legitur qꝛ anima ē in orizonte eterni tatis. i. in termino perpetuitatis quod ē per petuitas in anima ita ꝙ finitur in anima. i. nō ꝑtenditur vltra animā sed est supra tp̄s temp⁹ vocatur hic mora habēs principiū et finē et si aīa hēbat pricipiū n̄ hēbit finē. hāc ēt opinionē introducit virgilius in. vi. libro encydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysius qui sunt cāpi paradisi ꝙ inue nit ibi anchisen patrem suum et alios maio res et antecessores. Item etiā de anima tur ni loquēs ait in. xij. vitaqꝫ cum gemitu fu git indignata sub vmbras. i. anima turni re cedens a corpore cum indignatione descen dit ad inferos hinc insinuauit virgilius ani mam eē superstitem post mortem. huius ēt opinionis fuit Seneca in epistolis vbi dic mors quā pertimescim⁹ et recusam⁹ intromit tit vitam nō eripit veniet iterū qui nos in lu cem reparet dies huius opinionis fuerunt omnes p̄hi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sa cre fidei et in maximam confusionem nō cre dentium et hereticorū quia si dicti p̄hi ducti solum ratione et lumine naturali crediderūt et cognouerunt anime immortalitatē et ꝙ post mortem hominum anime bonorum p̄ miatur in gloria et anime malorum affligā tur in pena sine fine multomagis hoc crede re et affirmare debent xpiani qui vltra ratō nem et lumen naturalis intelligentie sunt in formati lege dei quam dedit et publicauit p moysen et alios sanctos prophetas et p do ctrinam noue legis quā noster saluator de⁹ et homo per seipsum personaliter predica uit et ostendit. ¶ Sed quia auctoritas i di uersum pōt flecti sensum. Ideo secundo im probatur predictus error rationibus docto rum catholicorum: Primo sic omnis corru ptio causatur ex contrarietate sed nihil est ꝙ substantie anime contrarietur ergo non pōt anima corrumpi: Confirmatur primo sic qꝛ quid corrumpitur aut corrūpitur ex dissonā tia partium vt corpus aut ex fluxu materie vt proprietas. Omnis enim ꝓprietas in se i mutabilis est. quod autē desinit eē ex fluxu materie in qua est habet. Unde boecius in ꝓlogo super arismetricam ait: Sapiā ē spe culatio eorū que fm̄ sui immutabilitatē sor tiuntur substantiam et proprietatem anima autem non est substantia corporalis ergo ex dissonantia ꝑtium corrūpi non p̄t qꝛ sim plex est ꝓprietas aūt nō est sine forma quia substantia est et ita ex fluxu materiei corrum pi nō pōt qꝛ in materia non est ergo incorru ptibilis est. ꝙ aūt incorporea sit patet quia hoc genus subalternum spiritus sub se con tinet has sp̄es animam et angelū ꝫ ergo ang angelus incorporeus non est vel anima in corporea est. Secūdo confirmatur quia cor ruptio non fit incentibus nisi ratione appe titus: ergo vbi appetitus est quietatus vltra nihil appetit. Sed materia per animam ra tionalem vltimate quietatur quia nullā nō biliorem habere pōt. ¶ Secunda arguitur ex diuina bonitate sic Cum deus sit omni bus bonus maxime tamen bonus est ami cis suis sed amico proprium est conuiuare. viij. Ethicorum et amicus salutat amica vitā si potest ergo faciet ꝙ anima viuat post se parationem a corpore. ¶ Tercio arguitur ex diuina causalitate. Omnis causa quāto pl⁹ intendit ad esse aliquius tanto plus intendit ad eius conseruationem sed esse anime rati onalis prius intenditur quantum ad esse ꝙ forma solis qui nobilius est esse eius cū sit spiritualis et spiritualia corporalibus pre feruntur vt dicit Aug. ix. de trinitate cum er go sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. Quarto arguitur ex magnitudine diuie po tentie ꝓbando necessitatem alterius vite p resurrectionē sic. Uidemus enim ꝙ natura reducit per vnū granū seminis arborem vel herbā sui generis verūtamē non reducit eā dem herbam vel arborem numero sed alte ram simile. Et similiter in generatione natu rali hominum bestiarum et auium qꝛ natu raliter exijt homo ab homine et femina per generationem et sic de auibus et bestijs sed non redit idem homo numero nec eādeꝫ be stia sed alter homo et altera bestia. vnō si na tura haberet tam magnū posse ꝙ illū eūdē hominem numero et eandem numero besti am et arborem que deficit et moritur posset reducere viuū maiorem potestatem haberꝫ ꝙ̄ habet et ideo si deus non resuscitaret illū eundem hominem numero qui moritur nō ostenderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ̄ pos se nature. Cum ergo posse suum incompa rabiliter maius sit ꝙ̄ posse nature. si non fa ceret illud per quod suum posse ostendatur

maius est posse nature cōtrariatur sue ptāti et pfectioni quod est incōueniens. Ex quo manifeste patet q erit resurrectio et altera vita et q idē corp⁹ numero resurget ad manifestandum q maius est posse dei q nature.
¶ Quinto arguitur ex diuina sapia quia perfectius opus arguit maiorē sapiam i magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intentione vt resurgat et duret sine fine hoc videtur nobilius q si illud creasset ea intentione vt nō resurgeret et duraret sine fine. Et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus et ex operis excellentia maioritate et nobilitate ostenditur excellentior et nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri et aliam vitam dare vt diuina sapientia excellentissima cognoscatur. ¶ Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere hoc ē deum amare quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat et ex diuine eternitatis influentia homo sit perpetuo durabilis in gloria amabilior erit eternitas diuina q si homo nō resurgeret sed finiretur i morte. Ad ostendendū ergo concordiam inter durationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio q si nō fieret nō ostenderetur. Septimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Justicia eī dei requirit q oībus reddatur fm merita et demerita alias nō esset iustus. Cum ergo hoc nō fiat in vita psenti cū mali videantur florere. Job. xxi. ducūt in bonis dies suos. boni vero tribulāf ergo fiet in vita alia quod eē non pōt nisi anima sit immortalis et nisi fiat resurrectio. tunc enim illa res que bonum vel malum fecit in hoc mundo per diuinā iusticiam pmiabitur vel pūnietur. ¶ Octauo arguitur ex eternitate diuine iusticie sic poterit deus eternaliter iudicare hominē. si homo posset esse sine initio sicut poterat eū iudicare eternaliter si homo eēt sine fine. vñ si resurrectio non esset significaretur q si creatura posset eē sine initio. q deus nō posset sua iusticia eternaliter homine vti vt ergo detur intelligi q deus poterat eternaliter vti sine initio in homine si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapia diuina ordinauit q fiat resurrectio et q iusticia diuina sit potens conseruare humanum corp⁹ sine fine dato q semp sit i tormentis vt iusticia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali appetitu hoīs sic. īpossibile est appetitū naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit ppetuo mānere qd patet ex eo q eē est quod ab oībus appetif. hōīni p intellectum appetit eē non solū vt nūc sicut bruta aīalia sed simpliciter cōsequetur. ergo hō ppetuitatē fm animā qua esse simpliciter et fm omne tēpus apphendit. ¶ Decimo arguitur ex capacitate anime qz aīa capax est beatitudis. De⁹ aūt vt ait Augu. ingenti libertate implet omnes creaturas fm capacitatem earū ergo cōfert anime beatitudinē. ad beatitudinē autem spectat vita perpetua ergo necesse est alteram vitā ponere et animā esse immortalem. ¶ Undecimo arguitur ex hominis timore. qz si anima moreretur cū corpore hō nō plus timeref mortuus q lupus vel canis mortuus. cuz ergo experiamur singularem timorem in hoīe mortuo quē nō experimur in ceteris aīalib⁹ mortuis. ergo necesse est dicere. q relinquif aliquid viuens post mortem hoīs quod timetur. ¶ Duodecimo arguitur sic deus fecit animam ad ymaginē et similitudinē suā sed deus est immortalis ergo et aīa. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demonstratiue probari. sicut satis patet per debilitatez rationū. quo ad hoc tā a sanctis q a phis adductarum. Sūme tamen cōuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera que pbaf demonstratiue nescimus sicut alterum istoruz precise est verum mundus incepit esse vel mūdus non incepit esse tamen nullum istorum demonstratiue probari pōt fm Aristotelem iiij. topicorum. Unde communiter dicitur de quodam religioso q redarguit quēdam phm ex eo q negauit animam esse immortalem. Quero inquit a te phe ait ille religiosus. aut anima est mortalis vel immortalis si est mortalis nullum incōmodū infligeref credentibus eam esse immortalem. si vero ē immortalis. tunc credere eam mortalez. qd incōmodum in te sequitur ergo melius est credere eam esse immortalem q mortalem.
¶ Tercio improbatur pdictus error auctoritatibus. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamenti et euangelio. Secundo auctoritatibus eiusdem ex epistolis et actibus Tercio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie q

omnia expresse sonāt aliam vitā. ¶ De pri
mo inducūf. xij. auctoritates. Prima auc-
toritas habetur Joh. vi. hec est autē volun-
tas patris mei qui misit me. vt omnis q̄ vi-
det filium. p fidē formatā charitate. ideo se-
quitur et credit in eum habeat vitam eternā
quod infallibiliter est verū in pdestinatis. et
ibidem. Qui manducat meā carnē et bibit
meū sanguinem habet vitā eternā et ego re
suscitabo eū in nouissimo die. Secūda auc-
toritas habetur Joh. iiij. cū xp̄s loqueret sa-
maritane. Qui biberit ex aqua quā ego da
bo ei fiet in eo fons aque viue salientis i vi
tam eternam. Tercia auctoritas est Joh. vi
Qui māducat hunc panē viuet ineternum.
Quarta auctoritas est Math. xix. et Marci.
x. Cū quereret iuuenis ille magister q̄d boi
faciam vt vitam eternā possideam. Respon
dit ei xp̄s si vis ad vitam. s. eternam ingredi
serua mandata. Quinta auctoritas Marci.
ix. bonum est tibi claudum introire in vitā
eternam q̄ duos pedes habentem mitti in
gehennā ignis inextinguibilis. Sexta auc-
toritas est Mar. x. Nemo est qui reliquerit
domum aut fratres aut sorores aut patrem
aut matrem aut vxorem aut filios ppter me
et propter euāgelium qui non accipiat centi
es tm̄ nunc i tpe hoc. domos et fratres et so
rores et matres et filios et agros cum perse-
cutionibus et in futuro seculo vitam eternā
Dicit q̄ in presenti accipiet centies tm̄ quia
pro temporalibus accipit in presenti bona
spiritualia que tantum excedūt bōa tempo
ralia quātū centenarius vnitatem aliter au
tem pōt exponi de religiosis qui pro vno pa
tre carnali vel fratre dimisso habent spūales
fratres et matres et patres multos et etiam
possessiones multas et agros inquantū ex
possessionibus omnium fidelium sufficien
ter sustentantur fm illō apostoli. ij. ad Cor.
vi. quasi nihil habentes et omnia possiden
tes Vnde Augu. Contemne omnia et ha-
bebis omnia. Septima auctoritas ē Joh.
iij. Qui credit in filium habet vitam eternā
qui autem incredulus est filio non habet vi
tam eternam. sed ira dei manet super eum:
Et ibidem sic deus dilexit mundum vt fili-
um suum vnigenitum daret vt omnis qui
credit in illum non pereat sed hēat vitā eter-
nam. ¶ Octaua auctoritas est Joh. v. Scru
tamini scripturas in quibus putatis vitam
eternam habere et ille sunt qui testimonium
phibent de me et non vultis venire ad me vt
vitam habeatis. ¶ Nona auctoritas ē Jo.
vi. vbi dicitur q̄ cū multi ex discipulis ihū
abirēt retro dixit ihūs ad duodeci. Numq̄d
et vos vultis abire. Respondit ei symō pe-
trus. Dn̄e ad quē ibim⁹ verba vite eterne hēs
et nos cognouim⁹ et credim⁹ q̄ tu es xp̄s fi
lius dei. ¶ Decima auctoritas est Joh. x.
Oues mee vocē meā audiūt et cognosco e-
as et sequūtur me. et ego vitā eternā do eis
Vndecima auctoritas ē Joh. xij. Qui odit
animā suam in hoc mūdo in vitam eternā
custodit eā. Duodecia auctoritas ē. Math.
x. Nolite timere eos qui occidūt corpus. ani
mam autem non possunt occidere. sed poti⁹
eum timete qui pōt animā et corpus perdere
in gehēnam. Hec duodecim auctoritates ex
euangelij deducte sunt quasi. xij. colūne au
ree nostri inexpugnabilis fortalicij. Predic
tis adiūgūtur alie. xij. auctoritates aposto-
lorum xp̄i. ¶ Prima est cū iudei cōtradice-
rent paulo et blasphemarent tūc cōstanf pau
lus et barnabas dixerūt. Actuū. xiij. vobis
oportebat primū loqui verbum dei: sed q̄m
repulistis illud et indignos vos iudicastis
vite eterne. ecce conuertimur ad gentes. Sic
enim precepit nobis deus. ¶ Secunda est
eiusdem ad Gala. vlti. Qui seminat in car-
ne sua de carne et metet corruptionem. qui
autem seminat in spiritu de spiritu metet vi
tam eternam. Tercia est eiusdē prima Thi-
mo. i. Ideo misericordiam consecutus sum
vt in me primo ostenderet iesus xp̄s oēm pa
cientiam ad informationem eorum qui cre-
dituri sunt illi in vitam eternam. ¶ Quarta
est eiusdē prima Thimo. vi. Certa bonum
certamen fidei apprehende vitam eternam i
qua vocatus es et confessus confessionē bo
nam. ¶ Quinta est eiusdem Thimo. i. pau
lus dei seruus apostolus iesu xp̄i secūdū fi-
dem electorum dei et agnitionem veritatis
que fm pietatem est in spē vite eterne quā
promisit qui non mentitur deus ante tem-
pora secula. Sexta est eiusdem ad Thimo.
iij. dicens. Justificati gratia ipsius heredes
sumus fm spem vite eterne fidelis sermo est
¶ Septima auctoritas est eiusdem prima
Cor. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes
sumus miserabiliores. sumus omnibus ho
minibus quasi dicat. ¶ Si speramus in hac

vita remunerari a xpo miserabiliores sum⁹ etc. q2 alij adminus perfruuntur bonis huius vite nos autem patimur mala. In primitiua enim ecclesia fideles erant multa sustinentes aduersa. ¶ Sed contra hoc posset argui de multis phis qui voluptates et diuitias huius seculi cōtempserūt et cū hoc negabant resurrectionem mortuorum nec tamen dicuntur miserabiliores alijs hominib⁹ sed meliores. Dicēdū q nō est simile d ipsis et xpianis q2 phi hoc fecerunt propter maiora bona consequenda. s. virtutes intellectuales et morales in quibus consistit cognitio veritatis et cōsecutio politice bonitatis hoc autē nō pōt dici de xpianis qui cōfitentur xpm resurrexisse a mortuis quod falsum esset si resurrectio esset impossibilis falsitas autem malum est intellectus sicut veritas eius bonum. Octaua est apostoli petri. prima Pe. iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium sed conscie bone iterrogatio in deum per resurrectionem ihesu xpi qui est in dextera dei patris. deglutiens mortem vt vite eterne coheredes efficeremur profectus in celum subiectis sibi āgelis et potestatibus et virtutibus. Nona ē Joh. apostoli. i. Jo: i. vidimus et testamur et ānunciamus vobis vitam eternam. Decima ē eiusdem in. c. ij. hec est repromissio quā ipse pollicitus est nobis vita eterna. Undecima est eiusdem in. c. v. hoc est testimoniū quonia3 vitam eternā dedit nobis deus et hec vita i filio eius est ¶ Duodecima est eiusdē in. c. eodē assumpsit nos et dedit nobis sensum vt cognoscamus verū deū et sim⁹ in filio ei⁹ vero hic est ver⁹ de⁹ et vita eterna. Ecce habemus. xij. ppugnacula nostri fortalicij apostolorum xpi. Nunc videamus auctoritates veteris testamenti et inueniuntur tres.

Prima est Thobie. xij. elemosyna a morte liberat et facit inuenire vitam eternam. Secūda est. Eccl'. xxiiij: Qui elucidant me vitā eternam habebunt. Ecce premium quod p̄mittit diuina sapia suis elucidatoribus.

¶ Tercia est Daniel'. xij. Multi de his qui i puluere terre dormiunt euigilabūt. Alij in vitam eternam Alij in obprobriū vt videant semper. Premissis aūt omnib⁹ articulis fidei vltim⁹ concordat qui est Carnis resurrectionem et vitam eternam Amē. Hec ē etiam sententia verissima catholice fidei et doctorū. dicitur enim in libro de ecclesiasticis dogmatibus solū hominē credim⁹ hr̄e aia3 substantiuam que et exuta a corpore viuit et sensus suos atq3 ingenia viuaciter tenet nec cū corpore moritur sicut Arabs asserit nec post modicū interuallū sicut zenon q̄a substantialiter viuit. Et Aug. O aīma mea illā patriā petere debuisti in qua est quies sine labore gaudiū sine dolore. pax sine tribulatione. lux sine tenebris. vita sine morte Isdē si simul aīa cū corpore interieret p nihilo dei filius deo patri spiritū cōmēdaret: sed moritur et deo patri spiritum cōmēdat vt mortem corporis et imortalitatem aie designaret. Confirmant finaliter omnia predicta auctoritate beati gre. in. iiij. libro dyalogorum vbi loquens de vita anime post obitum sic ait. Carnales quiq3 q2 illa inuisibilia scire nō valēt per experimētū. dubitant vtrū ne sit quod corporalibus oculis nō vident que nimirū dubietas primo parēti nostro esse non potuit. q2 et exclusus a paradisi gaudijs hoc qd amiserat quō viderat recolebat. Hi aūt sentire vel recolere audita n̄ possunt quia eorum nullum sicut illi saltem de preterito experimentum tenent. Ac si eni p̄gnans mulier mittatur in carcerē ibiq3 puerum pariat qui natus in carcere nutriet et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit solem. lunam. stellas. mōtes. et campos. z volantes aues. currentes equos nominet: Ille vero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud q̄ tenebras carceris sciat et hec quidem esse audiat. sed q2 ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atq3 inuisibilia audiunt. diffidūt an vera sint quia sola hec infima in quib⁹ nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est vt ipse inuisibilium et visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret et spiritumsanctum ad corda nostra mitteret. quatinus per eum viuificati crederemus. que adhuc scire per experimētum non possumus quotquot ergo hūc spiritum hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Na3 quia post mortem carnis viuat anima patz ratio sed fidei admixta. Nunquid et sancti apostoli ac martires xpi presentem vitam d spicerent. in morte carnis animas ponerent.

nisi certiorē animarum vitā subsequi sciret. Et ecce hi qui animas in morte posuerūt atq animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta eorū nāq corpora viuentes egri veniunt et sanātur. piuri veniunt et demonio vexantur. demoniaci veniūt et liberantur leprosi veniūt et mūdātur. deserūt mortui et suscitantur. Si igitur vitā aie manentis in corpore deprehēdis ex motu membrorum cur non perpendis vitam aie p⁹ corpus etiā per ossa mortua in virtute miraculorum. Nā et multi nostrorū mentis oculū fide pura et vberi orōe mūdantes egredientes ex carne aias frequenter viderūt. hec ille De hoc ponūtur plura miracula in libro dyalogorum vide ibi

De heresi eorū qui dicunt ꝙ nō possunt euitare peccata qui fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Quartadecima heresis est eorū qui dicunt se nō posse euitare peccata qꝫ sunt nati in tali signo. Hic notādū est ꝙ ſm gre. in omelia et ſm Aug. in. v. de ciui. di. c. i. et. xxiiij. q. iij. quidam heretici. et ē ysid. viij. Ethy. c. v. fuerūt quidā heretici dicti priscillianiste qui fundamētis astrologorū adherentes dicūt vnūquēq hoiem sub cōstellationibus stellarū nasci earūq influentijs regi. dicunt etiam tales stellas dictorū hominū eē fatū. quod quidē fatū ſm August. nō dicūt dispositionē ac causarū ordinem siue cōnexionē in ipsis reb⁹ ſm diuinā voluntatē sicut dicit boeci⁹. iiij. de cōsolatiōe psa. vi. Sed dicūt fatū vim positionis syderū q̄l' est qñ quis nascitur vel cōcipitur quā vitare nō possent dicūt etiā habere ptātem stellas super hoim vitā mortem actus et officia. dicunt eni ꝙ mars facit hominē homicidā et pliatorem. Aquarius piscatorē. Libra trapezetā cāpsorē et mercatorē huius opinionis fuerunt thalmudiste dicentes de thalmuth. talia verba. filij et prouisiones rerū nō depēdent ex meritis sed depēdēt ex cōstellatione signi. Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis et signis dicētes in eodē libro. Si natus fuisset saul in signo dauid. ꝙ cecidisset coram eo Item dicunt iudei in libro thalmuth. in. c. qđ incipit ceder thabemer ꝙ vn⁹ doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat ꝙ stringebatur et fortiter mūdus. vult dicere ꝙ habebat magnā paupertatem et faciebat orationem deo ꝙ reuelaret ipsum ab illa magna paupertate. et dicitur ibi ꝙ de⁹ respondit sibi vis ꝙ ꝓpter amorē tuū destruā mundū et iterū creem illum et forte eris in signo in quo effi ciens diues. Ex quibus apparet manifeste ꝙ isti intelligebant deū non habere ptātem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Ex isto fundamēto supradicti heretici posuerunt ꝙ stella que nato domino orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xp̄o influeret sup eius vitā mortem. actus et officia ptātem haberet et sibi in omnib⁹ fatū esset Pro tāto dicit greg. vbi supra ꝙ predicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumunt ꝙ noua stella exijt cū dominus in carne apparuit cuius fuisse fatū candē stellam putant. Predictus error siue heresis improbat per tres doctores ꝓbatissimos. s. p august. Ensi. et Greg. Et primo per aug. qui i quinto libro. de ciui. dei in. c. i. dicit istā opinionem esse offensiuā et iniuriosā quatuor rebus insignibus et irreprobabilib⁹. Prio cōi lege et secte in generali. Secūdo celo in speciali. Tercio iudicio diuinali. Quarto ꝓbationi experimentali. Primo Aug. dicit ꝙ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi etc. ſm eni tulliū de natura deorū omnis lex et secta posuit deum esse. Non est tam fera tā rudibusq moribus cuius mētem opinio deorū non habuerit inquit tullius. Itē omnis secta et lex ponit ꝙ deus in necessitatibus debet inuocari et rogari. Unde secundum pħm in ethicas latera et cultus deorꝫ sunt de lege nature et ſm tulliū vbi supra. Omnis lex et secta sacrificia quedam habꝫ qb⁹ deos suos reuererē. Si ergo ista opinio veritate contineat que dicit stellas hr̄e hanc potestatem ꝙ ex suis influentijs morib⁹ et actibus hominum imponant necessitatem quam euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur q̄si dicat frustra. Unde contra ponentes istaꝫ opinionem dicit in textu. Hi ab auribus hominum repellendi sunt non solum eorum q̄ veram religionem tenent. sed qui deorum q̄ litmcūq licet falsorum volunt esse cultores Hec opinio quid aliud agit nisi vt null⁹ oino

colatur aut rogetur deus. hec aug. Item secun-
do hec opinio est offensiua et iniuriosa celo spe-
cialiter magna diffamatio istius ciuitatis esset
si diceretur quod in aula sui consiliarij ciues et
rectores concluderent et determinarent latroci-
nia perpetranda homicidia et certa mala com
mittenda per istam ymaginationem. Augu. dicit
quod celum quedam curia vel ciuitas est. ciues
sunt stelle et si isti influunt et necessitant ad
latrocinia homicidia et cetera mala celo est
vituperium et iniuria. ¶ Tercio hec opinio est
offensiua et iniuriosa diuino iudicio. Unde
aug. in textu. Quale inquit iudicium de factis
hominum relinquitur deo quibus celestis adhi-
betur necessitas. ad idem. xxiij. q. iiij. vas.
ire. ¶ Quarto et vltimo est offensiuam hec o-
pinio probationi experimentali. sepe videmus
quod duo gemini nati et concepti sub eodem signo
et constellatione stellarum sunt ita diuersi in omni-
bus et dissimiles quod magis sunt similes illi
qui in diuersis constellationibus sunt nati
et concepti et istam rationem dicit aug. fortissimam
Unde in textu contra istos. Quid inquit est
quod nunquam dicere potuerunt cur in vita gemino-
rum in actionibus in honoribus ceterisque rebus ad
humanam vitam pertinentibus atque in ipsa morte
sit plerumque tantaque diuersitas vt similiores
eis sint quantum ad hoc attinet multi extra-
nei quam ipsi inter se gemini qui exiguo temporis in-
teruallo in nascendi separato in conceptu au-
tem per vnum concubitum vno etiam momen-
to seminati. Dat exemplum in. iiij. c. et idem habetur
Gen. xxv. Malach. i. et. xlvij. d. quamlibet. Ia-
cob dilexi esau. o. habui. Nati sunt duo ge-
mini antiqua patrum memoria sic alter post al-
terum vt posterior plantam prioris teneret tan-
ta fuit in eorum vita morum diuersitas tanta in
actibus disparitas tanta in parentum amore
dissimilitudo vt etiam inimicos eos inter se
faceret ista distantia. Nunquid hoc dicitur quod
vno ambulante alius sedebat. vno dormiente
alius vigilabat. vno loquente alius tacebat. vnus
duxit mercenariam seruitutem alius non seruiuit vnus a
matre diligebatur alius a matre non diligebatur vnus ho-
norem qui apud eos magnus habebatur amisit al-
ter adeptus est. hec aug. Secundo improbatur
ista heresis per Cris. qui dicit quod hec opinio fa-
cit triplicem blasphemiam in deum. prima est quod deus
est et fuit malus in stellas creando. vnde su-
per Math. dicit sic. Si aliquis adulter et ho-
micida fit per stellas magna est iniquitas

stellarum. maior illius qui creauit stellas.
Nam cum sit prescius futurorum deus ex quo
tanta iniquitas futura erat per stellas si no-
luerit emendare non est bonus. si voluit et non
potuit impotens est. Secunda blasphemia est
quod deus est crudelis in talibus pro delictis pe-
nas dare. vnde Cris. vt quid mali penam susci-
piam. quod non voluntate sed necessitate com-
misi. Tercia blasphemia est quod deus est insipi-
ens in precipiendo. Unde Cris. Quis enim iu-
bet aliquem ne faciat malum quod non potest
declinare aut vt faciat bonum ad quod non po-
test peruenire. hec ille. vnde merito dicitur. M.
xi. Iugum enim meum suaue est. et. i. Io. v. man-
data eius grauia non sunt. ¶ Tercio et vlti-
mo improbatur hec opinio heretica per greg. si-
cut per aug. Sed dat specialiter vnum exemplum
de honoribus et dignitatibus hominum. Unde in
omelia epiphanie dicit sic. absit a fidelium
cordibus vt fatum aliquid dicamus. vitam quippe
hominum solus hanc conditor qui creauit
administrat. Neque enim propter stellas homo.
sed stelle propter hominem facte sunt. Sequitur i-
psarum quoque francorumque terra reges ex gene-
re prodeunt quibus profecto nascentibus quis
estimet quanti eisdem momentis horarum et
temporum ex seruili conditione nascantur.
et tamen regum filij vno eodemque sidere cum
seruis nati ad regnum proficiunt cum serui qui
secum fuerant geniti in seruitute moriantur. Hec
greg. Patet igitur per istos tres doctores ve-
nerabiles quod predicta opinio est falsa et he-
retica. Unde determinando veritatem con-
cludit aug. de stella nouiter christo nascente cre-
ata quod ipsa non est christo infatum. Unde ser-
mone. viij. super Io. non est sub fato syderum
dominus syderum cum ipse sit conditor sy-
derum. et contra faustum non ideo christus natus est vt si
dici oportet non stellam christo sed christum stelle fa-
tum diceremus fuisse. Ipse quippe illi non il-
la huic nascendi contulit causam. Sed que-
reret aliquis diligens scire vtrum ex impres-
sione luminarium celestium causetur aliquo
modo in hominibus diuersitas morum. re-
spondetur quod mores hominum et euentus
futurorum a syderibus causari dupliciter potest
intelligi aut necessario et sufficienter aut di-
spositiue et contingenter. Si dicatur primo
modo sic non tantum est falsum sed etiam
hereticum quia repugnat christiane religioni. tum
quia veritas fidei in hoc errore saluari non posset

dum eni omnia ponit a sydenbus necessa/rio euenire tollit meritum et per consequens glam tũ qz honestas moru per huc erroze p iudiciũ patitur dũ culpa peccãtis in sydera refunditur vt supradictũ est qz sic licẽtia male faciendi sine reprehensione creditur vt hõ ad orandũ et colendũ sydera incurrictur Si autem dicatur mores hominũ a dispositio/nibus syderũ variari dispositiue et contingẽ/ter sic põt habere veritatẽ qz nec rõi nec fidei repugnat planũ est enim q dispositio cor/poris varia multũ facit ad variationẽ affe/ctionũ et morũ anime vt plurium eni aĩma corporis cõplexiones imitat vt dicit ser prĩ cipiator. Unde colerici sunt iracũdi et sãgui nei sunt benigni. melancolici sunt inui/di et flegmatici pigri hoc aũt nõ est necessari um qz anima dominatur suo corpori maxi/me qñ ẽ adiuta p grãm. multos eni videm colericos mãsuetos et melãcolicos bẽignos qñ ergo virtus corporũ celestiũ opat admi xtionẽ et qualitatẽ cõplexionũ. Hinc ẽ q per consequens operatur quodãmodo ad qua litatem morum valde tamẽ de longinquo. plus eni facit ad qualitatem cõplexionis vir tus nature inferiorus q virtus syderũ. Un/de aug. in. v. de ciui. dei. c. ij. In solutiõe cu iusdã questionis de duobus fratribus qui simul infirmabantur et curabantur cum que reret vnde hoc esset: magis cõmendat ratio/nem ypocratis q astronomi ypocras enim rñdit q hoc erat pp̃ter similitudinẽ cõplexi onis. Et astronom rñdit q hoc erat pp̃ter idẽptitatem constellationis melius enim re spondit phisic quia cãm dedit magis pprĩ am et propinquam. Est sic ergo dicẽdũ q i pressiones syderũ aliquo modo disponunt ad varietatẽ morũ. nõ quidẽ dispositiõe ne cessaria et pxima et sufficiente sed remota et contingente. Sed obijcitur q phus libro d pp̃rietatib elemẽtorum dicat q regna va/cua facta sunt et terre depopulate apud con iũctionẽ. Iouis et saturni sed talia non de/pendent ex libero arbitrio ergo etc. Respon detur q hoc dicit phs non qz homines non potuerunt resistere influentie illius constel/lationis, sed qz noluerunt qz dicit Ptholome us in almagesti, sapiens homo dominabit astris q̃uis autẽ cõiunctio iouis et saturni eo q saturnus habet influentiã melãcolicã et malam Jupiter aũt inmittit valde bonã influentiam põt ad rixã vel discordiam ho mines inclinare cui tamẽ inclinationi hoĩes p libertatem arbitrij pñt resistere et satis fa/ciliter cũ adiutorio gratie dei. ¶ Obijcitur iterũ quia damascenus li. iij. c. vi. dicit cõsti tuũtur multotiens et comete signa quedam mortis regũ. etc. Responsio quidã dicunt q cometa nec naturaliter generat nec ẽ vna de stellis in firmamento positis: Unde nec eius significatio est naturalis. Unde dama scen li. ij. c. vi. dicit q comete nõ sunt ex his que a principio genite sunt sed diuina iussio ne fm ipsum tempus constituũtur et rursus dissoluuntur hec damascenus. et per tale si/gnum deus prenunciat mortem regum ma/gis q aliorum tũ qz rex est persona cõmũis tum qz ex hoc põt oriri turbatio regni de cu/ius custodia magis solicitant angeli pp̃ter cõmune bonũ. ¶ Et si queras quod est illõ regnum in quo debet tale accidere. hic respõ det catholicus dicẽs q qñcũq3 apparet sem per significat mortem vel imutationem ali/cuius principis vel destructionis alicui pa/trie. et semper dirigit radios suos ad illã pa triam cui minatur. Alij autem qui viã phi/sicam sequũtur videtur q stella cometa sit i pressio calida et sicca generata ex inferiore p te aeris pp̃e ignem de vapore calido et sic/co et glob illius vaporis adunatus appa/ret corpus stelle. Partes autem illius corpo ris discontinuate circa illum globum et i lõ gum protẽse in suis extremitatibus illi glo bo cõiuncte sunt quasi eius come sicut loqt albertus magnus dicens q comete sũt stel le habentes comas quod fit per aerem inflã matũ contentũ a stellis siue planetis quicq3 sc3 saturno Joue, mercurio et venere. Isti eni planete pp̃ter velocẽ motũ ipsorũ igniunt aerem in circuitu eorũ et sic propter aerẽ iflã matum contentum a stellis predictis coniũ cto lumine eorum cum eo videntur stelle il/le comete et secũdum hanc positionẽ signat et causat non per se sed per accidẽs mortali/tatẽ pueniẽtem ex infirmitatib calidis et sic cis qz vehemens dispata siccitas consueta ẽ puenire et cõtinuari generationi comete et quia vt in pluribus diuites nutriunt calidis et siccis. Ideo illo tẽpore multi diuites mo/riũtur inter quos mors regum et principum

est magis notabilis. Huius opinionis vide tur esse ysodo. in .iiij. ethymoloiarum: Dicit enim quod hoc genus syderis quando apparet signat pestilentiam. aut famam. aut bellum. Item videtur sentire beda. Dicit enim quod signat pestilentiam aut bella. aut ventus. aut estus. Et si queras utrum illa stella que apparuit in natiuitate christi fuit cometa. Respondet beda, quod non quia ex quibuscumque causis nascatur cometa siue ex planetis siue ex fixis semper apparet in parte septentrionali. Stella autem que apparuit in ortu christi mouebatur ab oriente ad meridiem versum occasum quod non solet facere motus cometarum. vt dicitur Crisostomus. et sic patet secundum quamlibet istarum opinionum nullum penitus astra habere dominium super liberum arbitrium. licet indicent dispositiones ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire que assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

Tertia consideratio est scire ad quos pertinet diffinire que assertio est catholica vel heretica utrum scilicet ad theologos vel canonistas. Et respondet venerabilis Guillermus ocham in suo dyalogo quod istud verbum diffinire habet plures significationes de quibus due ad propositum videntur pertinere. Contingit enim aliquid diffinire auctoritate officij. et sic diffinire que assertio catholica et que heretica sit censenda ad summum pontificem pertinet et concilium generale. ¶ Aliter contingit diffinire per modum doctrine quomodo magistri in scholis diffiniunt questiones et determinant et sic accepto verbo diffiniendi circa propositam questionem diuersimode sentiunt litterati. Est enim vna opinio quod ad canonistas principaliter spectat que assertio est catholica que heretica iudicare ad quod mouentur tripliciratione: ¶ Prima est hec ¶ Ad illam scientiam principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica censenda. que principaliter tractat de assertione veritatum theologicarum et reprobatione heresum damnatorum huiusmodi est scientia canonistarum et non theologorum ergo. ¶ Secunda ratio hec est: Ad illam scientiam pertinet diffinire que assertio est catholica et que heretica est censenda cui fides quantum ad credibilia principalibus adhibetur. ¶ Sed quantum ad ea que sunt fidei magis credendum est canonistarum scientie quam theologorum quia magis credendum est ecclesie per quam edita est scientia canonistarum quam euangelio teste augustino qui videtur asserere maiorem esse auctoritatem ecclesie quam euangelij. quia nec euangelio inquit crederem nisi auctoritas ecclesie compulisset ergo ad scientiam canonistarum magis pertinet diffinire que assertio est catholica que heretica est censenda quam ad theologiam. Tercia ratio est hec. Ad illam scientiam principaliter spectat discernere que assertio est catholica que heretica est censenda cuius auctoritas habet symbolum fidei et articulos ordinare et articulos fidei recte et rite distinguere sed hoc spectat ad summum pontificem qui actor est scientie canonistarum ergo per consequens ad ipsos principalius quam ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica que heretica debeat reputari. Alij indubitanter tenent quod ad theologiam spectat non per modum diffinitionis auctoritatiue sed per modum doctrine principaliter diffinire que assertio catholica que heretica censenda est et quod ad canonistas non pertinet nisi inquantum eorum scientia aliqua ad fidem spectantia dinoscitur mendicare a theologia quod nituntur rationibus affirmare. Quarum prima est hec. ¶ Ad illius scientie doctores propter quam solummodo dicitur assertio catholica vel heretica principaliter spectat diffinire per modum doctrine que assertio est catholica reputanda: Sed per theologiam solummodo scitur quecumque assertio catholica reputanda quia illa assertio sola que est consona theologie est vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari esse dinoscitur heretica. Si enim aliqua assertio quibuscumque de causis summorum pontificum vel etiam generalium consiliorum aut etiam imperatorum legibus inueniretur aduersa si theologie nullatenus obuiare quamuis pro falsa et errorea posset haberi. non tamen deberet inter hereses computari.

ergo ad theologie tractores prīcipaliter ptinet diffinire p modū doctrine que asserto catholica et que heretica censenda est. Secunda ratio est hec. Ad illius scientie tractatores in qua explicite et ꝯplete traditur regula fidei orthodoxe principaliter spectat diffinire per modū doctrine que assertio catholica que heretica ē cēsenda. Hmōi aūt est sciētia theologica nō canonistarum. multa .n. ad fidē nostrā spectantia in theologia reperiunt explicite de quibus in sciētia canonistarū mentio nō habet. nihil autē pertinēs ad regulam fidei in alia sciētia potent repiri nisi q̄ a theologia recipiunt. ergo ad theologos noscitur talis diffinitio principaliter ptinere ad canonistas non spectat nisi inquantum aliqua theologica a theologia noscunt mēdicare. Tercia rō est hec de assertiōib⁹ quas sciētia superior et inferior tractare noscūt hꝫ superior sciētia principalius iudicare. Sꝫ de quibusdā assertionib⁹ catholicis et hereticalibus theologia que est superior et sciētia canonistarū que est inferior aliquo modo pertractāt ergo ad theologiā pertiet prīcipalius talis diffinitio et per cōsequēs ad theologos principaliter spectat diffinire per modū doctrine que assertio catholica q̄ heretica est censenda. Plures alias solēnes rationes facit vbi supra venerabilis ochā sed hec sufficiant pro presenti. Restat autē rn̄dere ad rationes canonistarum. Ad primam nōnulli respondent theologi dicētes q̄ ad theologiā nō ad sciētiam canonistarū spectat principaliter de approbatione veritatū catholicarū et reprobatione heresum dānatarū tractare cuius rōem assignant dicētes. q̄ assertio veritatis est approbatio veritatis qui .n. aliquod dictū asserit esse verū approbat illud dictū tan q̄ verū assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autē veritatis est reprobatio cōtrarie falsitatis q̄ qui aliquam approbat veritatē per ꝯsequēs cōtrariam reprobat falsitatem sicut qui pcipit vnum contrariorum per consequēs phibet aliud vt notat gl. in decreto di. pria bū num super verbo prohibetur. assertio ergo veritatum theologicarum per quandā cōsequentiam est reprobatio omnium heresum contrariarum. Cū ergo per theologiā pricipaliter veritates theologice asserāt. sequitur q̄ approbatio veritatū theologicarū et dānatio heresū principaliter ad theologiā ptiet Sed dices ex quo talis approbatio et reprobatio pricipaliter ad theologiam pertinēt ergo non tm̄ ad eam pertinet respondent predicti dicentes q̄ ad sciētiam canonistarum pertinent libri decretorum et decretaliū et alie questiones summorum pontificū et episcopale in quibus quedā veritates theologice asseruntur et nōnulle hereses reprobātur. licet tamē ille veritates et hereses sit pauce respectu illarum que in theologia habentur. et ideo non tm̄ ad theologiam. sed etiāꝫ ad sciētiam canonistarū spectat aliquas veritates catholicas approbare et aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiā autem spectant omnes veritates catholicas approbare et omnes hereses reprobare. q̄re licet principaliter talis approbatō et reprobatio ad theologiā pertineat. pertinet tamē secūdario nihilomin⁹ ad sciētiam canonistarum aliam rationem adducunt dicentes theologia veritates catholicas approbando et hereses reprobando a canonistarum sciētia nihil omnino recipit vel mendicat. Canonistarum tamen sciētia veritates catholicas approbando et hereses reprobando ad theologia omnia mendicando procedit quare ad theologiam hec principalius et vniuersaliter pertinere noscuntur ad canonistarum sciētiam secundario et ꝑticulariter. ¶ Ad secundam rationem canonistarū respōdetur q̄ p̄rium ad ea que fidei sūt magis credendum est theologie q̄ cuiuscūq̄ alie scientie, nullisq̄ scriptoribus quarumcunq̄ scientiarum ita oportet credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati Augusti. que adducatur vt nonnulli dicunt frequenter a multis contra intellectum beati August. pessime allegatur. Ad cuius intellectum dicunt esse sciendum q̄ nomen ecclesie equiuoce in locis varijs scripturarum accipitur aliquando pro loco corporali diuinis officijs deputato. Aliquando pro aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. ¶ Aliquando vero nomen ecclesie non solum totam congregationem viuentium Sed etiam fideles

mortuos comprehēdūt et isto vltimo modo accipit ecclesiam btūs Aug. in li. cōtra manicheos et recitatur di. xi. capi. palam. qui ait palā ē ꝙ ī re dubia ad fidē valeat catholico ecclesie auctoritas que ab ipsis fundatissimis sedib' apostolorū vsqꝫ ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie et tot populorū consentance firmatur vbi ecclesia catholica episcopos et pplos a tempore apostolorum vsqꝫ ad ordines sibimet succedētes importat. et sic accipit nomen ecclesie. Aug: cū asserit ꝙ non crederet euangelio nisi eū auctoritas ecclesie compelleret. Ista. n. ecclesia scriptores euangelij et omnes populos cōprehendit sicut pbatum est. Quare ex auctoritate Aug. sane intellecta inferri nō pōt ꝙ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori ꝙ euangelio. et per consequens per eā pbari non pōt ꝙ maior fides sit exhibenda sacris canonibus ꝙ euāgelio xpi. Concedūt tū ꝙ magis credendū est ecclesie que est multitudo catholicorum oīm qui fuerunt a temporibus ,pphetarum et aplorū vsqꝫ modo ꝙ euangelio. n qꝛ de euangelio sit aliqualiter dubitādū. sꝫ qꝛ totū est maius sua pte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est ꝙ euangelista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscitur. Nō est aūt mirū si maior ē auctoritas totius ꝙ ptis. ideo maior est auctoritas totius congregationis cōprehēdentis euāgelistas et omnes alios orthodoxos vsqꝫ ad hec tpa ꝙ vnius vel etiam plurium personarū congregationis eiusdem. Quod autem conditor canonū non sit maioris auctoritatis ꝙ euangelium sed multominoris ipsimet canonū cōditores testantur apte. Urbanus enim papa vt habetur. xxv. q. i. c. sūt quidem ait sciendum vero sum ope est ꝙ inde nouas leges pōt cōdere pōtifex supple romanus. vnde euāgeliste nequi ꝙ aliqd dixerunt vbi vero apte domin' vel eius apostoli vel eorū sequaces sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt ibi romani pontifices non nouam legē dare pñt sed poti' qḋ p̄dicatū ē vsqꝫ ad animā et sanguinē ꝯfirmare dꝫ. si eī ꝙ docuerūt apostoli et ,pphete qḋ absit destruere niteref nō sniam dare sꝫ magis errare cōuinceretur. Ex his igit colligitur euidēter ꝙ cōditor canonū mioris ē auctoritatis ꝙ euāgeliū sacrosanctū cōtra qḋ nouā legē nequa ꝙ cōdere pōt sed euāgeliū defendere vsqꝫ ad aiam et sanguinē obligatur Contra quod si nouā legē dare p̄sumeret esset de errore p catholicos cōuicendos. his fabian' papa cōcordat q̄ vt hēr. xxiiij. q. iij. c. q̄ oipotētē deū metuit nec cōtra euāgelium nec cōtra apostolos nec cōtra ,pphetas nec sanctorū patrū istituta agere aliqd vllo mō ꝯsentit. Ex quib' verbis patēter habetur ꝙ cōditor canonū si oipotētē metuit nihil contra euāgeliū cōponere p̄sumit statuere et ita nō maioris sed minoris auctoritatis ꝙ euāgeliū eē dinoscit ꝙ in plurib' capitulis in libro decretorū in certis luce clari' cōstat sicut ex distinctione. ix. c. noli. et. c. ego solis eis. c. quis nesciat. et. ca. noli. et. c. neqꝫ. et ex. xiiij. di. c. sicut. et ex cā. ij. q. iij. c. si is q̄ pcē. Alie auctoritates ꝙplurime quas longū eēt recitare hocidē asserūt māifeste. et pṗter easdē rōes dicūt ꝙ tota multitudo xpianorū nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis ꝙ sit sanctū euāgeliū qꝛ multitudo viuentiū dꝫ vsqꝫ ad animam et sanguinē defensare euangeliū. Ad terciam rōem canōistarū videt nōnulli dicētes ꝙ summus pōtifex debet sacrarū lrarū hrē notiaā et etiā in sacris canōib' debet esse pit'. Et ido simbolū ordinare et articulos fidei recte distinguere spectat ad ipsum p̄apue cū cōcilio et assēsu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordinādo et articulos fidei distinguendo et eadem ratione in distinguendo autentice que assertio est catholica et que heretica reputanda theologie principaliter debet initi. secundario autem in sacris canonibus se potent fundare. Et ideo ex ista ratione concludi potest ꝙ ad theologos spectat principaliter diffinire docendo vel legem alijs exponendo q̄ assertio inter catholicas queue inter hereticos debet numerari. Et licet cum theologi vel alij de heresi accusantur vel alios excusare conantur. libellus excusationis responsionis appellationis et huiusmodi componere nesciant nec formare sed ad canonistas oporteat eos recurrere. non tamen ex hoc concluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica et que heretica est censenda vt dictum est. quia aliud est discernere que assertio ē et cetera. et aliud ē scire formas accusationū et modū agendi cōtra hereticos ī iudicō defendēdi de heresi

accusatos q primū ad theologos. Secūdū ad canonistas dinoscit ptinere quoniā aliud est cognoscere denarios veros et falsis aurū ab auricalco. equos sanos ab eqs egris arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliquis de aliquo pdictorū volueri i iudicio accusare aliquem accusatus si se voluerit defensare quō libelli accusationis. missionis appellationis et hmōi q vti in iudicio fuerit oportunū confici debeāt et formari. primū admonetarios aurifabros. fabros ferri. et fabricatores armorū spectare dinoscitur. Secūdū vero ad iuristas nō est dubium pertinere. Unde p istā rōem probari ɔtingeret q ad iuristas pertinet discernere qō aurū est verū et qō falsum qui panni sunt artificial'r facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de omnibus mechanicis et reb' naturalibus vniuersis. que in vsum hominū veniūt haberent principaliter iuriste discernere qualia eēnt ſm naturā suam vel artem. cū de huiusmodi omnib' contingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigātes p libellis accusationes missionis appellationis et huiusmodi ad iuristas habere recursum. Constat q sepe iurisptī de reb' minimis an sint tales quales debēt eē ſm naturā vel artem a qua fiunt nesciūt iudicare. quō tamē de talibus reb' recipiendis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos et alia que spectant ad formam agendi et defendēdi corā iudice non ignorant.

Quō heretici a fidelib' sunt vitādi.

Octaua cōsideratio ē si heretici sūt vitandi. quare videt' alicui q non ſm illud Math. xiij. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul et triticum sinite vtraq crescere vsq ad messem. zizania sunt heretici triticū vero fideles messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles et nō sunt ab eis vitandi vsq ad finem seculi. pro declaratione huius cōsiderationis. et solutione argumenti notandū q multiplex ē cōmunio et similiter multiplex est cōionis priuatio. Est. n. cōmunio spūalis. s. que est i cōsensu vero vel interpretatiuo et hoc modo nō est cū hereticis cōicandum. sic intelligitur illud. ij. Cor. vi. Exite de medio eorum. et spiritualiter. s. vt eorum scelera increpetis. Est secūdo communio in sacramentis hoc etiam modo non est communicandū cū hereticis notatis siue nominatis. qui et licet nō sint notati siue nominati tamen quantū est ex se priuentur effectu cōionis sacramentorū q2 ipso iure sūt excōicati siue occulti siue manifesti extra de hereticis. excōicamus. Et iterum communio in cibo potu et hmōi hoc et modo non est communicandum cum ill' hereticis qui precisi sunt ab ecclesia nominatis Est etiam quarta cōmunio corporalis vt cohabitatio in eadem ciuitate. et talis communio non vitabatur in principio ppter multitudinem hereticorum. si autem timeretur de lapsu ab aliquibus tutius esset non habitare cum eis. Sic ergo pōt responderi ad argumentum q illud dictum pōt intelligi de hereticis occultis quorum heresis deprehendi nō pōt tales. n. et si excōicentur excommunicatione generali. non tñ excōicatione personali nec exterminā' gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestorum intelliguntur. vel intelligi pōt de catholicis mal' Unde Rabanus. habens discretionis exēplum equanimiter debet tolerare malos ppter bonos. Sciendum autem q messis dicitur tempus illud quo heretici mā'feste corruptum aliorum. sunt abijciendi euangelica falsi secundum hoc intelligitur pmissio ergo tempore illo quo nō discernitur plene an sit hereticus. cum autem innotuerit plene ecclesie corruptio sua est personaliter prescindendus. Unde Augustinus li. de vera religione dicit sententionaliter. q in ecclesia tādiu sustinetur error alicuius donec aut errātem inueniāt aut opinionē prauam ptinaciter defendat. Cū autē dicitur. i. Cor. xij. necesse est hereses eē. Ibi dicitur necesse illud quod est vtile per accidens siue preter intentionem hereticorum. s. ad hoc vt ab his que se exercent in diuina scriptura pigricia eam discutiendi excutiatur et magis fidei veritas declaretur. vt supra patuit consideratione quinta. hoc etiam habetur ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit domin' et cetera. super. i. vsq ad finem seculi erunt aliqui hereses vel malicie hominum ad exercendam fidelium sapientiam et patientiam. Sic ergo patet quomodo heretici sunt vitandi. s3 notorij. Dico et sine denunciatione cuz nul

ls possit tergiuersatione celari puta si publice pdicarent contra fidem. extra de cohabi. clerico. et mulierum. c. vestra. et. c. si. possum⁹ tamen et debemus eos monere et inducere vt ad veram fidem redeant. In alijs vero nō licet eis cōicare etiam si sit pater filius maritus vel vxor aut soror huic seruituti subiectus. et ideo si infidelis discedit. discedat secūdū apostolum. xxviij. q. i. in. c. si infidelis

¶ An sit cū hereticis aut alijs hoib⁹ publice disputandū.

NOna cōsideratio est. Si est cū hereticis vel cū alijs infidelibus publice disputandū. Rndetur fm Tho. in secūda secūde. q. x. ꝙ in disputatione fidei sūt duo cōsideranda. vnū ex pte disputantis. s. ꝙ disputat tanꝙ dubius de fide et ex proposito volens veritatem tunc peccat pculdubio tanꝙ infidelis. Si autem disputat ad confutādū errores vel ad exercitium est laudabilis. Aliud est considerandum ex pte audientium vtrum. s. ipsi sint. instructi et firmi i fide tūc enim nullum est periculum disputare. Aut si audientes sunt simplices et in fide titubātes et tunc circa tales distinguendum est ꝙ si sunt sollicitati ab infidelibus nitentibus i eis fide3 corrūpere. tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniantur aliqui ad hoc idonei. per hoc. n. simplices in fide firmabūtur et tolletur decipiēdi facultas in fidelib⁹ Si vero nō sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corā simplicib⁹ quorum fides etiam ex hoc est firmior ꝙ nihil diuersum audiuerunt. et ideo non expedit eis vt audiant verba infidelium disputantium contra fidem. prohibentur quoque quos laici publice disputare de fide vel occulte ꝙ vero contra fecerit excōicationis laqueo innodetur. extra de heretici. c. quicūq3. li. vi.

¶ De modo inquirendi hereticos.

DEcima consideratio est videre qs est modus inquirēdi hereticos. Ad quod breuiter dicitur ꝙ si papa dat certam formā illa tenēda est: alias pnt queri p accusationē inquisitionē et denūciationē. Sz in examinatione testium cōtra hereticos debēt interesse due persone religiose et si fieri pt per publica3 personā cōscribi testiū dicta. extra de hereti. c. vt officium. li. vi. §. volumus et conceditur religiosis qui dū essent in seculo tabellionat⁹ officiū habuerunt et exercuerūt et etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionat⁹ quo ad pmissa si eis iniunctum fuerit. vt in dicto. c. vt officiū. §. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepiscopi vel archidyaconi semel saltem in anno per se vel per alios querere hereticos vbi fama est eos habitare. et illos quos credūt de hoc aliquid scire debēt cōpellere iurare vt indicent si quos habent suspectos pp ter conuersationem dissimilem vel alia fama. extra in. c. excōicamus. §. addicimus. Suspectus autem si vocatus confitetur et speratur de correctione pōt ei iniungi penitentia salutaris. Si autem negat et omnino infamatus indicetur ei purgatio quā si non prestiterit excommunicabitur et vsq3 ad satisfactionem cōdignā ab omnibus vitabitur et si per ānum sic steterit extunc velut hereticus condemnetur. vt in dicto. c. excommunicamus. §. qui autem Item illi qui presunt ciuitati vel loco alij quocumque nomine censeantur ad requisitionem eorum debent iurare precise attendere inuiolabiliter et seruare ac facere. ac omnibus suis subditis inuiolabiliter obseruari toto tēpore sui regiminis constitutiones in fauorē fidei a sede apostolica promulgatas ac etiā reprobatas. quas qui iurare noluerit et seruare vt infamis et tāꝙ hereticorum fautor ac de fide suspectus. officio et honore sui regiminis expolietur nec vlterius ad dignitate3 aliquam vel officium publicum assumatur nec teneat aliquid quod fecerit vt ptās baliuus consul vel rector. extra li. vi. c. vt officiū. §. statuimus. Debent etiam omnes rectores in hoc negocio parere dyocesanis et etiam inquisitoribus nec aliquo modo debent cognoscere de hoc crimine. vt captus liberare et huiusmodi. alias sunt excommunicati et si excommunicationem sustinuerunt per annum condemnari debent tanꝙ heretici. extra in capitulo vt inquisitionis li. vi. Item in negocijs heresis procedi potest simpliciter et de plano. et si periculum esset non nominatis accusationibus vel testibus publice nisi coram aliquibus prouidis precipiendo et detenēdo secretum et huiusmodi

sed cessante periculo publicentur fit in alijs iudicijs extra in .c. statuta .li. vi. Sed nunquid hereticus poterit appellare. Dico quod hereticis inhibita est appellatio extra eodem vt inquisitionis .li. vi.

De pena qua sunt puniendi heretici.

Undecima consideratio est quali pena sunt heretici puniendi. Respondetur quod quadruplici pena sunt heretici feriendi. [redacted] et militari persecutione. Excommunicatione quia omnis hereticus siue occultus siue manifestus ipso iure est excommunicatus maiori excommunicatione xxiiij. q. i. c. i. et .ij. extra de heret. c. ad abolendam. Secundo depositione quia indistincte siue clericus siue laycus etiam papa vel imperator vel quilibet alius debet deponi ab omni dignitate .xl. dis. si papa. xxiiij. q. i. quia contra pacem. [redacted] quod omnia bona eorum debent confiscari ecclesie cui deseruiebant si erant clerici vel laycis in temporali iurisdictione sunt ecclesie subiecti. Aliorum vero laycorum bona principibus secularibus confiscantur. Quarto militari persecutione. Si enim propter malos puniendos oportuit regiam maiestatem non solum legibus esse decoratam sed armis armatam multo fortius propter hereticos exterminandos. Ideo dicit gl. i. Cor. v. de paulo quod cum videbat aliquos proteruos ad corrumpentes fidem sathane tradebat corporaliter vexandos. Sic ergo heretici non solum excommunicantur et deponuntur, sed et omni officio et beneficio debent expoliari. et si clericus sit debet degradari. et demum quilibet talis debet relinqui arbitrio potestatis secularis animaduersione debita puniendus .s. crematione nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidem velit reuerti et errorem suum abiurare et satisfactionem exhibere et sic redeuntes debent in perpetuo carcere recludi extra de heret. excommunicamus .ij. Sed quam penam incurrunt credentes receptores defensores et fautores hereticorum. Respondetur quod quilibet talis est excommunicatus et si non satisfecerit infra annum extunc ipso iure est infamis nec ad publica officia seu consilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium debet admitti nec potest condere testamentum nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoque ei super quocunque negocio sed ipse alijs cogetur respondere si iudex est eius non valet sententia. Si aduocatus non admittitur eius patrocinium. Si tabellio non valent eius instrumenta et sic in similibus. Si vero sit clericus ab omni officio et beneficio deponi. et illi qui tales post quam fuerint ab ecclesia denominati euitare contempserint debent excommunicari probantur hec omnia extra eodem excommunicamus .c. §. credentes. [redacted] quod nunquam restituent sine indulto sedis apostolice spiritualiter simul et regulares quorum et priuilegia in illis dyocesibus non seruentur eis in quibus tales excessus perpetrare presumpserint. vt in. d. c. excommunicamus. §. sane clerici. Et nota quod ipsi credentes eorum erroribus heretici sunt dicendi extra eodem excommunicamus .ij. Qui autem etiam hereticos credentes receptores defensores vel fautores eorum scienter presumpserint ecclesiastice tradere sepulture excommunicati sunt nec debent absolui nisi proprijs manibus publice extumulent et proijciant corpora damnatorum et locus ille perpetua careat sepultura extra de heret. c. quicunque .li. vi. Item heretici cum omnibus fautoribus modo dictis et ipsorum filij vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium publicum admittantur alias irritum est extra eo. c. quicunque. §. heretici. Et si dicas ex predictis colligitur quod hereticus est multiplici pena puniendus hoc videtur irrationabile quia deus non punit bis in idipsum. Cum ergo omnes heretici sunt excommunicati vt dictum est. et excommunicatio si pena sequitur quod non sunt alia pena puniendi. Respondetur quod pro vno peccato vna pena quis punitur. Sed si ad vnum peccatum plura concurrunt que sunt multa peccata vel propter relapsum eiusdem potest homo iuste puniri multiplici pena. Sed quis ergo labitur in damnatam heresim punitur pena excommunicationis quia vt dictum est omnis hereticus est excommunicatus sed si post abiuratam heresim iterum labatur debet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

Quis potest capere hereticos et tormentis exponere.

Duodecima cōsideratio est scire q̄s pōt cape et tormētis exponere hereticos. Rūdetur q̄ tā epūs q̄ inquisitor vnus sine alio pt citare et capere et tute custodire vel cōpedib⁹ mācipare ad manicis ferreis si eis visum fuerit faciendū. Sed deputare dare carceri et q̄ magis ad penaz q̄ ad custodiam videatur vel tormentis exponere vel ad sententiam pcedere contra eos nō pōt epūs sine iquisitore nec inquisitor sine epō aut eius super hoc delegato aut epāli sede vacante delegato capituli si sui adinuicez copiam possint habere infra octo dies postq̄ se inuicē requisierint possunt tamē quilibet pdictorū cōmittere alteri vices suas vel p litteras significare suum cōsilium et cōsensum. extra de hereti. multorū in clemētinis.

¶ Sed occurrunt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponūtur heretici debeat esse cōis epō et inquisitori. Dicit q̄ sic et debēt habere duos custodes: vnum quē volet epūs et ei prouidebit et vterq̄ eorum pōt habere sub se vnum fidelem ministrum et illius loci erunt due claues diuerse quarum vnus custodū vnam et alius aliaz tenebit. et poterit officium ministrandi charitatis cōmittere suo ministro et tenentur p̄dicti custodes anteq̄ exequantur officium coraz eis a quib⁹ assignātur iurare tactis euāgelijs q̄ in custodia oēm diligētiam quam potuerūt adhibebūt et q̄ alicui carceratorū nihil in secreto loquetur vnus nisi audiente alio. et q̄ ipis carceratis fideliter cōferent puisiōem quā ipi recipiūt ex ordinatiōe communi et q̄ a parētibus vel amicis vel alijs fidelibus personis offertur eisdem nisi epi vel inquisitoris vel suorum commissariorū ordinatio refragetur ipis fideliter et absq̄ diminutione aliqua ministrabūt nec in his fraudem aliquam adhibebunt et eodē mō iurabunt predicti custodum ministri et corā eisdem iuxta eodem. c. multorum in clemētinis. Et eodem modo iurabunt notarij inquisitoris coram epō cum iquisitore vel substitutis ab eis q̄ suum officium fideliter exercebūt et idem fit de alijs personis necessarijs ad dictum officium: extra eo. multorum in clemētinis. Secūda difficultas est de xpianis qui efficiuntur iudei vel redeunt ad iudaismū si debet procedi cōtra eos sicut contra hereticos dico q̄ sic etiam si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut per iudeos aut xpianos muniti sicut contra fautores et defensores talium procedendum. extra de hereti. c. contra. li. vi. Tercia difficultas est si propter heresim maritorum debeant confiscari dotes vxorum catholicarum dicitur q̄ non nisi cū eis scienter. s. sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta difficultas est si post mortem heretici possit occupari bona eius si de eius heresi non fuit in vita declaratum. Respondetur q̄ sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. porro. li. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui instruunt hereticos d̄ celanda veritate dicitur q̄ debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius alijs puniēdi: extra eo. accusat⁹. §. sacerdotes. li. vi. Sexta difficultas est de etate inquisitoris vtrū s. requiratur determinata etas vt possit officium exercere. Rūdetur q̄ non pōt eē iquisitor nisi attigerit. xl. annum et tā ipse q̄ commissarij deputati nō possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarum bona ob delictū clericorum fisco ecclesie applicare alioquin sunt excōicati ipso facto a qua nō pñt absolui pterq̄ in mortis articulo. donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs pactis aut remissionibus super hoc valituris extra de hereticis volentes in clementinis. ¶ Septima difficultas est si potest inquisitor procedere contra aliquem officialē vel nuncium romane curie. Dicitur q̄ non vt patet in extrauaganti Johan. xxij. que incipit: cofrater: ¶ Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respondetur q̄ accusatus de heresi vel suspectus vehementi suspitione qui in iudicio abiurauit et postea committit in ipsam talis censetur relapsus. licet antea ipsum heresis crimē nō fuerit plene probatum sed si leuis fuit suspicio non debet iudicari relapsus q̄uis q̄ ex hoc sit grauius puniendus. non tamen debet ex hoc in heresim relapsorum pena puniri extra de hereti. accusatus. libro. vi. ¶ Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramento ecclesie errauit et postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret in alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. ¶ Ille autem de cui⁹ la

psu in heresim añ abiurationē cōfiteat vl nunc cōstat si postea hereticus receptet defēdat visitet vel associet vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauorē impēdat qui excusari nō possit iudicari debet relapsus extra eo. accusatus. li. vi. in tali casu verū ē qđ dicit apostolus ad Ro. i. qui talia agūt digni sunt morte nō solū qui faciūt sed etiam qui cōsentiūt facientibus. Nona difficultas ē si qñ negociū heresis cōmittitur aliqui vel aliquib⁹ generaliter in certis locis adiūgat episcopis auctoritas eorū ordinaria procedēdi vel delegata si eam habeant. Dicitur q̄ nō sed vtraqȝ de eodē facto inquirere pñt cōiter et si diuisim procedāt conari debēt sibi cōicari processus vt per hoc melius possit veritas inueniri et pro vtroqȝ simul sententia pferatur nisi alter alteri deferat. q̄ si in sententia non cōcordent ad sedem apostolicā remittat. extra eo. per hoc. li. vi. Et intellige q̄ predictā cōicationē processuum opꝫ fieri. qñ nil aliud restat agendū nisi q̄ sententia promulgetur qꝛ si alter nō posset cōmode procedere nisi visis actibus alterius tunc semel tm̄ cōicatio tribuatur. vt in extrauaganti benedict. xi. q̄ incipit ex eo. Decima difficultas est quā penā incurrunt episcopi vel inquisitores vl eorum substituti si maliciose aut fraudulenter iponāt alicui crimē heresis vel aliquid alio falso iponētes quod impediat executionem officij eorūdē. Rñdetur q̄ si ipsi causa odij gratie vel amoris vel lucri vel cōmodi tpalis obmiserint procedere vel aliquē vexarent imponēdo ipsam heresim etc̄. Si epi sunt vl supra per trienniū incurrūt suspensionem ab officio. Si inferiores sunt excōicati sunt a q̄ non nisi per papam possunt absolui preterq̄ in mortis articulo. et eandē penam incurrunt si obmiserint contra quē q̄ procedere vbi fuerit procedendum: extra de hereti. multorum. in clemen: Vndecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tolerandi. Rñdtur q̄ in pena heresis tria possumus considerare. Primo ipsius grauitatem criminis. Secundo ecclesie cōtingentis charitatem. Tercio ipsorum fidelium vtilitatem. considrando primo criminis grauitatem stati cuȝ heretici deprehensi sunt essent interficiendi magis q̄ incendiarij aut falsarij. Vnde exo. xxxij. statim cū moyses descendit de monte mandauit q̄ frater interficeret fratrem suum et proximus proximū p peccato ydolatrie. et Deutero. vij. mandatum fuit populo israelitico. vt aras hereticorum subuerteret et sculptilia cōbureret. Et iiij. Regū. xxij. dicit q̄ rex ozias vidit sepulchra que erant in montibus misitqȝ ossa eorū de sepulchris et combussit illa. Si vero cōsiderem⁹ in tali crimie charitatem ecclesie tunc non statim tradunt heretici exterminio. sed circa eos seruatur ordo correctionis fraterne qꝛ monentur primo et secūdo et si postmodū reperiuntur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat qꝛ nihil amplius de eorum correctione sperat. Sed considerando vtilitatem fidelium si aliqui sunt heretici qui sic defendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum segregationes vel ecclesie conturbationes cogitent tunc absqȝ alia dilatione vel inquisitione exterminādi sunt. qꝛ cū bonum cōe sit pferendū priuato magis ē piudicandū salutem cōi q̄ saluti alicuius vel aliquorum. Duodecima difficultas est. si heretici reuertentes ad fidem semper sint recipiēdi. qꝛ dicitur Exo. xxij. maleficos non patieris viuere. vnde gl. p maleficos intelligūtur peccatores peccato heresis et peccato contra naturā. qui statim sunt vita corporali priuādi ne alios inficiant. Respondetur q̄ hereticos esse recipiendos potissime relapsos tripliciter possunt intelligi. primo ad sacramētorum perceptionem Secundum ad bonorum temporalium restitutionem. Tercio ad vite temporalis conseruationem. prima reuersio nunq̄ negatur hereticis qꝛ salus aie ex ordine charitatis omnibus est appetēda etiā inimicis. iuxta illud Math. v. diligite inimicos vestros benefacite his qui oderūt vos. propter qđ heretici sep reuertentes quantumcūqȝ et quotienscūqȝ relapsi fuerint ab ecclesia recipiunt ad penitentiam et eucbaristie perceptionem. vnde sicut scribitur extra de hereti. c. sup eo: §. nos itaqȝ. li. vi. q̄ si p⁹ relapsuȝ heretici penituerint et penitentie signa manifeste apparuerint in eis sacramenta penitentie et eucharistie humiliter petita nequaq̄ sunt eis denegāda. Sed secundo et tercio modo negatur eis reuersio quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum et restituerentur ad dignitates et ad bona temporalia. et in vita corporali seruarentur incolumes. si iterum laberent possent alios inficere

et alij etiam in heresim laberentur. et ipsi sine pena transirent. Interdum tamen ecclia hereticos ad bonorum temporalium restitutiō nem recipit vel propter bonum pacis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincētium nonnullos toleramus quos corriger vel punire non possimus nec propter paleā relinquimus aream. nec propter edos in fine segregandos deserimus gregem domi. nec propter vasa facta in contumeliam migram⁹ de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo non.

Decimatercia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volūt redire ad fidem qualiter debent recipi. Rñdetur q si aliquis hereticus vel hereticorum credēs receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij prius debet abiurare errorem et pmittere et etiam per scripturam firmare. q tenebit firmiter ad mandatum eccl'ie catholicam fidē et hoc publice sm q eius crimē fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de psc. di. ij. ego berengarius extra de here. ad abolendā. Postea debet sm ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis extra de sen. excō. cum desideres. Postea eis debet i poni quod in talibus solet iniungi. ut in .c. quotiens. et. c. ego berengarius. vbi supra. Et quando tales volunt reuerti prouideri debet solerter q sint vere conuersi si debeāt recipi extra eo. vt officium. §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra d heret. excōicam⁹. ij. vbi dicitur. Si qui autem de predictis postq fuerit deprehensi redire voluerint ad agendam cōdignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur.

¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrum habeat potestatem spiritualem. Respondetur q prelat⁹ hereticus non est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnē ecclesiam que est corpus xpi. Capitis autē est influere vitam in omnibus membris et principium vite spiritualis est ipsa fides q̄a sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperandarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per consequens alijs influere non potest. Unde sicut homo mortuus non est homo. sic papa in heresi deprehensus non est papa. ppter quod ipso facto est depositus si ergo hoc dicitur de papa multofortius de quocūq alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas sm Tho. in scda secunde. q. xxx. arti. iij. vbi distinguit de duplici potestate spirituali. quarum vna est sacramtalis alia est iurisdictionalis. Sacramental' est que per aliquam consecrationem confert et talis sm essentiam remanet in homine q diu viuit siue in sisma siue in heresim labat q patet per hoc q rediens ad ecclesiam nō iterum consecratur sed tamen tales vsū potestatis amittunt ita q non licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectū habet i sacramentalibus. quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excluduntur ppter culpam quācūq conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniunctione hominis confertur. et ideo nō immobiliter adheret et in scismaticis et hereticis non manet. Unde nō pnt absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. et si fecerint nihil est actū. vij. q. i. nouacianus.

¶ Decimaquinta difficultas est si post abiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrū sint statim tradendi iudicio seculari. Respondetur q sic. quia sicut fides est fundamentum spiritualis ea q sine fide impossibile est placere deo vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis q̄ est fidei corruptio totam spiritualem vitam habet corrumpere eo q modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Cor. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxiiij. q. iij. resecande. q resecande sunt putrdē carnes et scabiosa ouis a caulis repellēda ē ne tota domus massa. corpus et pecora. ardeat corrumpatur putrescat et intereat. Arius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniam non statim oppressa est totum orbem eius flama depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum heretici deprehenduntur relapsi vel per facti euidentiam vel per propriam confessionē seu per testes absq mora tradendi sunt iudicio

seculari? Et ppterea scribitur extra de hereti: super eo. li. vi. Nos itaqz inquisitioni tue d fratrum nostrorum cõsilio respondemus q qui post abiurationem deprehensi fuerint i heresim cecidisse sine vlla penitus audiẽtia relinquendi. sunt iudicio seculari. Et sic impo nitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis tempori bus. de modo inquirendi eos. et de eorũ pu nitione dictum est. frustra enim heretici sunt circũlatrantes et quasi per minas nostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit tur ris fortitudinis a facie inimici in virtute do mini nostri ihũ xpi. cui est honor et glía in se culorum secula. Amen.

¶ Incipit liber tercius de iudeorum bello contra fidei fortalicium:

Hereticorum bello quasi pe riculosiori solutoũ cũ sit a fa miliaribus inimicis laten ter commissum. iudeorum vesana progenies non eru bescit temptare si possit no strum fidei fortalicium p viribꝰ expugnare. ac si cecus in campũ exiret vt pugnaret cũ vi dente. Non enim vident cecitate percussi qđ est turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videatur modus bellandi iudeorũ dissolu tio sui belli et eorũdẽ cõfusio in pñti tercio li bro nostri fortalicij duodecim consideratio nes intellectui occurrunt pertractãde. Qua rũ prima erit de iudeorũ cecitate et sua nebu losa noticia. ¶ Secũda de iudeorũ parente la ex thalmuth doctrina. ¶ Tercia de iudeo rum diuersitate in sua fide et credentia. ¶ Quarta de iudeorum bello per argume ta sumpta ex lege mosaica. ¶ Quinta de iu deorum bello p argumenta sumpta ex lege euangelica. ¶ Sexta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex naturali sciẽtia. Se ptima de iudeorum crudelitatibus et sua in audibili seuicia. ¶ Octaua de iudeorum fa tuitatibus et sua grandi stulticia. ¶ Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. ¶ Decima de iudeorũ mirabi libus et sua obstinata malicia. ¶ Undecia de iudeorum obligatione ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia. ¶ Duodecima de iudeorum conuersiõe in fine seculi a sua duricia.

¶ De iudeorum cecitate et de sua nebulosa noticia.

Circa primã considerationem que est de iudeorum cecitate duo sunt videnda. Primum que est causa ce citatis eorũ. Secũdũ si põt sanari vt reducã tur ad lucẽ. ¶ De primo dicitur q causa ce citatis iudeorum est quia domino peccauerũt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo contra cecitatẽ iudeorũ allegãs illud Soph. i. ambulabunt vt ceci quia do mino peccauerunt. licet ei verba ista genera liter de omnibus peccantibus sint dicta qui vere domino peccant. teste. psal. qui dicit. ti bi soli peccaui et malum coram te feci. psal. .l. ex quo peccato spiritualiter ceci efficiũtur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eo specialiter tamen intelliguntur de iudeis qui quodam singulari modo domino peccaue runt ihũm xpm filium dei iniuste crucis sup plicio interimẽdo propter quod speciali mõ facti sunt ceci inter omnes gentes vt non so lum patiantur cecitatez culpe sicut ceteri pec catores sed etiam habeant cecitatem ignorã tie super omnes propter quam ignorantiã scripturam proprie legis minime intelligũt et quod in illa ad eorum directionem est vt at de clarũ. in propriam dãnationem venit in obscurũ. de quibus dicitur Treñ. iiij: Erra uerũt ceci in plateis. errare. n. in plateis ni hil aliud ẽ q deficere i scripturis claris et ma nifestis circa quas nõ pprie dicitꝰ errare qui nolũt ipsas recipe sed illi qui volũt intellige re. et tñ dicũt se eas tenere. sicut nõ dicitur ve re cecꝰ cui est absens visibile obiectũ. sed qui presente obiecto non potest habere visionis actum. Populus igitur iudaicꝰ merito dicitꝰ cecus qui vetus testamentum recipit et que i

eo scripta sunt recte intelligere nescit. Dicunt ei iudei q sigillū legis nōdū ē amotū dicerat. n. de᷒ Esaie. i. c. viij. liga testimonium signa legē in discipulis meis. hic ponit occultatio mysterij xpi liga testimoniū. i. inuolue ꝓphetiā obscuritatib᷒ ꝓpter incredulos qb᷒ talia sunt celāda. signa legē in discipul' meis id est apostolis alijsqꝫ xpi discipulis qui ꝑdicando legē. obscuritates ꝓphetiarum aperuerūt et declarauerūt ostēdentes eas in xpo īpletas. vt ptꝫ ī actib᷒ aploꝛū sicut fuerat a dō poꝛdinatū. Et hoc mō dictū fuit Dan. xij. c. tu autē daniel claude sermones et signa librum vsqꝫ ad pfinitum tempus. Cum ergo predictū verbū dixit deus. s. liga testimoniū etc. intellexit ꝓpheta q hoc erat ꝓpt peccata populi oꝛauit deū statim vt ptꝫ in littera sequēti dicēs. expectabo dñm. s. ihūꝫ xpꝫ qui abscōdit faciē suā a iacob. i. a populo iudaico descendēte a iacob. q2 in aduētu eius popul᷒ ille p maioꝛi pte fuit excecat᷒ p infidelitatē sicut dicitur ad Ro. xi. cecitas ex pte ɔtigit in israel. et pstolaboꝛ. i. patienter expectabo aduētū eius. vel sic et p2cstolaboꝛ euꝫ quasi dicat spem habeo in te. q istud sigillū amouebit et ex hoc oꝛdinauerunt iudei ī suis oꝛationib᷒ vt oꝛarent deū q amoueret sigillū legis. Dicēdo sic in oꝛōne dñe sigillum legis amoue vt eā possimus intelligere. Et tenēt iudei q istud sigillū debet amouer messias. et ideo in his q nō pnt intelligere ipsi᷒ legis semper dicitur in thalmudrico vult dicere istud maneat in dubio quousqꝫ veniat messias qui illud declaret. sed ver᷒ messias q est xps ihūs iā venit vt patuit supra libro. i. in appitione. xij. thesaurū. quarti pūcti articuli sexti. et infra adhuc magis videbitur cū dissoluet bellū iudeoꝛū. hic ver᷒ messias amouit sigillum legis cū aperuit librū esaie. Luce. iiij. stans in tēplo an phariseos. et primū quod se obtulit nō sine grādi mysterio. fuit illud quod in eodē libro. c. lxi. fuerat ꝓphetatū. s. spūs dñi super me. eo q vnxerat me dñs ad ānūciādū māsuetis misit me vt mederer cōtritos coꝛde. et pdicarē captiuis īdulgentiā et clausis aptionē et pdicarē ānū placabilē dño et diē vlnōis deo nostro. vt ɔsolarer omnes lugētes et ponerē foꝛtitudinē lugentibus syon et darē eis coronā p cinere. oleū gaudij p luctu. pallium laudis p spiritu meroꝛis. Cum enim legeret hāc pro phetiam xps dixit eis. hodie impleta ē hec scriptura in aurib᷒ vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillū oīm prophetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se esse messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. i. Et āplius infra patefiet. Hūc librūꝫ legis et prophetarum vidit Johānes euangelista in dextera sedentis super throno num scriptū intus et foꝛis et signatum sigillis septem. et dicit q nō inueniebatur aliqs dignus soluere illa signacula et aperire librū neqꝫ in celo neqꝫ in terra neqꝫ subtus terram immo nec respicere illum et consolans eum angelus qui secū loquebatur. Ait illi. ne fleueris ecce vicit leo d̄ tribu iuda radix. dauid aperire librū et soluere septem signacula ei᷒ quem dicit agnū stantem. s. xpm tanq occisum. et sequitur et venit. et accepit de dextera sedentis in throno librum. et cum aperuit librum quatuoꝛ animalia et viginti quatuoꝛ senioꝛes ceciderunt coꝛam agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dñe accipere librum et aperire signacula ei᷒ qm̄ occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni tribu et ligua et populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis et prophetarum immo et sigilla sint soluta et litera aperta per messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere q sigillum secreti legis sit amotum. Et hinc est q idem dubiū quod habebant antēq veniret. tenent nunc postq transierunt millequadringenti sexaginta anni a sua natiuitate et nolunt attenti videre quomodo prophetie iam sunt implete permanētes in maledictione dicte scripture. liga testimonium. signa legem: et iterum. Esaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere et videte visionem et nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis et non cognoscitis Et statim sequitur exceca coꝛ populi huius et aures eius agraua et oculos eius claude ne foꝛte videant oculis suis et auribus suis audiant et coꝛde suo intelligant. Hic notat Nicolaus de lyra q talis excecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahet gratiam suam ab eo cuius ef

fectus est illuminare intellectū et mollificar
affectum et ideo ipsa subtracta homo exceca
tur et obduratur ex sua malicia. Et hoc fuit
ipletū quando ad predicationē xpi iudei ꝑ
magna pte fuerunt obdurati ſm ꝙ dicit ex-
presse Johānis. xij ꝓpterea nō poterāt cre-
dere qꝛ dixit Esaias excecauit oculos eorū
et indurauit cor eorū. In qua excecatōne ac
etiam duritia vsq3 in presens tempus perdu
ret generatio ista. Contra quos quasi con-
tra pertinaces tā cōtra simplices iudeos ꝙ
contra litteratos eorū qui nolunt credere ꝙ
sigillum legis est amotum dicit Esa. c. xxix.
Claudet oculos vestros .i. excecabit sacer-
dotes et scribas qui debētvos dirigere sicut
oculi cetera membra corporis. Sciendū ta
men ꝙ deus non est causa excecatōnis dire
cte sed indirecte inquantū iuste a malis sub
trahit gratiam suam mentis illuminatiuā
sicut statim supradictum est. Sequitur. pro-
phetas qꝛ imminente euersione iherusalem
apparuerūt plura signa hmōi euersionis vt
dicetur infra consideratione. ix. que tamē a-
liqui tā ꝙ ꝓphete falsi interpretabantur i cō-
trarium. s. in bonum ciuitatis futurū et prin
cipes vestros. quia decepti a talibus ꝓphe-
tis rebellauerunt romāis et erit vobis visio
omnium. s. prophetarum antiquorum q ꝓ-
phetauerunt de aduentu xpi et de destructi-
one ciuitatis et templi propter eius mortem
sicut verba libri signati qui non pōt legi ꝙ-
diu est signatus. Ideo subditur quem cum
dederint scienti literas dicent lege istum rñ
bit non possum. signatus est enim sic respon
dent iudei moderni. multi enim doctores
eorum qui precesserunt determinauerunt tē-
pus aduētus messie vnus post alium et oēs
defecerunt quia tempora ab eis prefixa tran
sierunt ſm ꝙ dicit rabi. Salomon super da
nielem et causam huius defectus dicunt do
ctores moderni iudeorum. s. ꝙ sermones ꝓ
phetarum sunt clausi. sic ergo datur liber sci
enti literas. i. perito iudeo et respondet se nō
posse legere qꝛ est signatus quasi dicat ego
non legam quia nolo amouere sigillum se-
quitur. et dabitur liber. s. apertus per predi-
cationem xpi et apostolorum et aliorum ꝑ-
dicatorum eu angelij xpi nescienti litteras di
ceturq3 ei lege. et respondebit nescio literas:
quia quando simplicibus iudeorū fit sermo
de aduentu xpi preterito et cōsimilibus di-
cunt se non esse peritos in lege. sed ꝙ magi-
stri eorum scirent de talibus respondere quo
rum erroribus firmissime adherent. Sic er-
go accidit omnibus miseris iudeis tam li-
teratis ꝙ simplicibus ꝙ omēs ceci facti sūt
quia qui nescit legere non intelligit ꝓphetī-
as. et qui scit legere non vult amouere sigil-
lum dicens. video ꝙ pater meus et aui mei
non receperunt ihūm xpm nec intellexerunt
ꝙ prophetie in eo fuerunt implete ergo nec
ergo volo credere. Hec est magna cecitas et
asinina. bestialitas. qꝛ si primi excecati ñ co
gnouerunt bonum plus sunt culpandi isti
vltimi qui vident tm̄ tpus transisse et legunt
sanctas scripturas et non intendunt in eis
sigillum amotū manētes in sua perfidia si-
cut patres eorū. Et ideo luce. vij. xps cōpa-
rauit eos pueris dicens cui ergo similes di-
cā homines generationis huius et cui simi-
les sunt. similes sunt pueris sedentibus i fo
ro. et loquentibus adinuicem et dicentibus
cantauimus vobis in tybijs et non saltastis
lamentauimus et non plorastis. vbi dicit
gl. litteralis pueri doctores sunt spū humiles
forū synagoga vel ipsa iherusalem i qua iu
ra p̄ceptorū dei condebantur qui cōtribuli-
bus solebant exprobare ꝙ nec psalmis alle
cti ad laudes assurrexerunt corde deuoto mē
brorū agilitate quod notat saltus nec trenis
.i. lamētationibus prophetarū in exidijs
iam factis vel fiendis ad penitentiā sunt cō
uersi. Voluit ergo xps exprimere cecitatem
et obstinationem iudeorum in predicta simi
litudine puerorum. ad litteram. n. sic faciebāt
pueri iudeorum. ¶ Circa quod est aduertē-
dum quod multum valde facit ad virtutem
ꝙ aliqui a sua pueritia assuefcant omnibus
operibus virtuosis. Ideo apud antiquos
fuit consuetum et expedit ꝙ sic pueri exerce-
antur in ludis honestis inducentibus ad vir
tutē et retrahentibus a vicijs ꝓpter quod pu
eri hebreorū habebant talem ludum. Diui-
debantur enim in medio ciuitatis in duas p
tes equales et illi qui erant ex vna parte ca-
nebant carmen leticie. et alij ex opposito car
men lugubre et postea exprobrabāt sibi mu
tuo et exultantes dicebant alijs quare sibi
non congaudebant. et econtra alij quare si-
bi non compatiebantur. et hoc fiebat ad ex-
primendum vanam leticiam et defectum cō
passionis et amicitie adinuicem in hoc mu-

do sicut videmus frequenter etiam in eadem ciuitate immo etiam in eodem vico vel etiā in eadem domo ꝙ aliqui letantur et alij ēt tristantur ex opposito hoc similiter erat ď iudeis ꝙ̄tum ad hoc ꝙ viderant austeritatem Johannis nec per hoc moti fuerant ad penitentiam et postea viderunt dulcedinem et mansuetudinem xp̄i. quia dulcedinem eius predicauit et cum eis dulciter et mansuete ꝯuersatus est nec graues penas imposuit penitentibus sed dixit vade et noli amplius peccare. Job. viij. et tamen per hoc non fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis sed magis remanserunt ceci et obstinati in peccatis. s. vtriusqꝫ vitam in malum interpretando quod et faciunt hodiernis temporibus sunt ergo iudei similes pueri nō ꝙ̄tum ad eorum ignoscentiam. sed ꝙ̄tum ad iudi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. De secundo. t. si potest sanari cecitas iudeorum. Respondetur ꝙ possibilitas non negatur. sed qꝛ medicinam recipere recusant. Ideo sui culpa semper ceci manent. Ad hanc enim cecitatē ab isto populo amouēdam semper ecclesia ab initio sui ad spūalem medicinam aliquando per miraculorum operationem sicut fuit tempore xp̄i et apostolorum. Interdum vero per aliquam ꝑtialem ꝑsecutionem vt saltem impleta facie eorum ignominia conuerterentur ad querendum dominum. Aliqn̄ per deuotam orationem sicut in parasceue. Oremus et pro perfidis iudeis vt deus et dominus noster auferat velamen a cordibꝰ eorum vt et ipsi agnoscant ihesum xp̄m dominum nostrum. Nonnū ꝙ̄ etiam per sacre scripture predicationem que conueniens et vtilis modus videtur ad ipsorum conuersionem. Nam si interdum in eis predicatio n̄ proficit meritum tamen sui laboris predicās non amittit. Unde Berñ. ad Eugenium li. iiij. c. ij. planta. riga. fer curam et tuas explicuisti ptes sane incrementū vbi voluerit dabit deus non tu. vbi forte noluerit. tibi ꝗ deperit nihil. dicente scriptura. Reddet deus mercedem laborum sanctorum suorum vt Sap. x. Paulus loquitur. i. Cor. xv. plus omnibus laboraui. non ait. plus omnibus ꝓfui aut plus omnibus fructificaui. verbum insolens. i. arrogans religiosissime vitans alias autem nouerat hominem quem docuit deus qꝛ vnusquisqꝫ secundum suum laborem accipiet. i. Cor. iij. non ſm profectum id est fructum conuersionis et ob hoc in laboribus potius ꝙ̄ in profectibus glorian dum esse putauit cum non sit in homine vt semen serenti respondeat.

De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Secunda consideratio est de iudeorum parētela et ex thalmud doctrina: licet enim iudei ex nobilibus parentibus orti sint quales fuerunt abraam ysaac et iacob suis tamen peccatis exigentibus meruerunt nominari ore diuino populus dure ceruicis vt pꝫ Exo. xxxij. generatio praua atqꝫ peruersa etc̄. vt patet. Deutero. xxxij. Generatio praua et exasperans. psal. lxxvij: Et in nouo testamento ore xp̄i. dicitur generatō mala et adultera vt patet. Math. xij. generatio incredula Math. xvij. generatio infidelis et peruersa. Luce. ix. Sed cecitate percussi cōponentes librum qui apud eos thalmud dicitur quedam turpissima scripserūt ex quibus parentela eorum fedissima et hornbilis declaratur. Primo dicunt in libro qui dicit hyohamud in. c. quod incipit habba algemmito super textum gene. c. ij. quando deus fecit euam et adduxit ad adam hoc autē os de ossibus meis et caro de carne mea. dicūt ipsi sic Apparet ex hoc textu ꝙ adam habuit copulam carnalem cum omnibus feminis omnium animalium et non fuit refrigerata voluntas eius quousqꝫ habuit coniunctionem cum eua. et ideo dixit. nunc video ꝙ hoc est os de ossibus meis. et caro de carne mea. videte quomodo hoc est abhominabile et immundum preter eo quod est falsum duplici ratione. Prima quia ipsimet ponunt alibi in thalmud ꝙ deus creauit adam in grandi magnitudine plus ꝙ̄ alterū intantum ꝙ dicunt in Sanhedrin in capitulo quod incipit. Ehac dynema mouet ꝙ adam tenebat de terra vsqꝫ ad celum et consequenter membra sua habebāt esse secundū illam proportionem ergo quomodo poterat habere coniunctionem cum gallina et cū passere paruulis etc̄. Secūda ratio propter

breuitatē tēporis quia ipsemet dicunt in capitulo quod incipit cobengadol. talia verba duodecim hore est dies. In prima fuit congregatus puluis de quo factus fuit adā In secunda fuit factū corpus. In tercia fuerunt extensa membra sua. In quarta fuit anima infusa in eo. In quinta surrexit super pedes. In sexta posuit nomina omnib' animalibus. In septima fuit facta eua et ei tradita. In octaua ascenderunt duo in lecto et descenderunt. et hoc glosat rabi. Salomon quia in illa hora generauerūt Cayn et quandam sororem cum eo. In nona fuit eis factum preceptum ꝙ non comederent de fructu In decima peccauerunt. In vndecima fuerunt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradyso. Sequitur ergo ſm hanc auctoritatem ꝙ non habebat tempus faciēdi illud peccatum tam abbominandum quod ipsi dicunt et in suis verbis contradicunt sibipsis et contradicit vnū alteri. vnde videt ꝙ omnia sunt falsa vel mendacia. Quicqd sit de falsitate huius doctrine ptꝫ ꝙ ibidem dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cum omnibus brutis et iumentis et inde geniti sūt homines monstruosi. ex quo concluduntur duo primo ꝙ iudei sunt fratres hominū monstruosorum. Secundo ꝙ asina et porca sūt nouerce eorum. Dicet forte iudeus si homines monstruosi sunt fratres iudeorum et asina et porca sunt nouerce eorum. ita etiaꝫ sequitur de xpianis et alijs hominibus cuꝫ adam sit pater omnium Respondetur ꝙ nō sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supra dicta turpissima et non alij homines. Item demones sunt fratres iudeorum ꝙ sic patet nā dic rabi salomō ꝙ an̄ creationē eue adā habuit vxorem nomine lilis. et ꝙ fuit ante adam pro ligno vetito excōmunicatus ꝑ triginta annos in quibus ex vxore lilis genuit tantum demones. item dicitur ī li. cabedrin ꝙ illi. xxx. anni spacij qd̄ fuit ex quo nat' fuit caī et abel quousqꝫ nat' fuit seth. ꝙ durante illo tempore non faciebat adam nisi generare spirit' malignos et ipsa pariebat eos. Ex quibus manifeste concluditu intentum. s. ꝙ demones et maligni spiritus sunt fratres iudeorum et non aliorum hominuꝫ quia ipsi soli ponunt hanc doctrinam infamantes patrem suum adam et ideo confusionem que ex infamatione patris sequitur in premium reportant. vnde merito dixit eis xps cum se iactarent filios habrahe et esset contradicentes ī operibus vos ex patre dyabolo estis. Iob. viij. Ex quo sequitur ꝙ iudei non solum sunt fratres demonūvt cō uincitur ex eorum doctrina sed etiaꝫ filij dyaboli ex doctrina filij dei Et quia demones sunt eorum fratres iuste diuidunt cum eis hereditatem. s. inferni possessionem. Dicet forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diuisio hereditatis inferni inter demones et iudeos licet sint fratres qꝛ iacob et esau erant fratres tamen iacob cum esau noluit diuidere hereditatem. Respondet ꝙ esau ideo hoc fecit qꝛ timuit hereditatis diminutionē hinc est ꝙ partem contempsit vt parum quid. Sed dyabolus abundat in hereditate vermium et igneum infernalium quā libenter diuidit cū iudeis fratribus suis. Item dicit rabi ysnya ꝙ serpens qui decepit euam coiuit cum ea et ex hoc sequitur ꝙ serpens ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponant. et iō non immerito morem serpētium immittātur. Unde psal. lvij. furor illis. s. iudeis ſm similitudinem serpētis sicut aspidis surde et obturantis aures suas. quia ipsi obturauerūt aures sua. et adhuc obturant ne audiant doctrinam xpi nec videant miracula eius Et iterum psal. cxxxix. acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xpi accusatione venenum aspidum sub labijs eorum. s. in ecclesie blasphematione. Patet ergo iudeorum parentela ex thalmud et doctorum suorum doctrīa quia sunt fratres hominum monstruorum ex bestijs natorum. Sunt etiam eorum nouerce asina et porca et omnes alie femelle bestiales sunt fratres nō min' demonū. et filij dyaboli necnon habentes pro vitrico serpētem eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide et credentia.

Tercia consideratio ē de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia. Notat enim magister alfonsus conuersus ī li. preliorum dei. c. xxxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide quia aliqui eorum

vocantur rabini et pharisei qui credunt thal
mud. Alij vocātur carrayni qui solūmodo
credūt bibliā. Alij vocanť saducei qui non
credūt aīas post mortem manere. Alij cre-
dunt ꝙ anime manent post mortem sed nō
credunt penam vel remunerationem in alio
mūdo. Alij vocāť cuthbitini quia venerunt
de terra que dicitur cutha et habitauerunt in
samaria et conuersi sunt ad legem iudeorum
metu leonū et aliqui istorū vocātur samari-
tani quos alij iudei habēt tanꝙ hereticos.
Alij eorū vocantur mecubilini qui credunt
in decē personis qui dicūt ipsi decē numeros
qui sunt in deo. Alij credūt in duas substan
tias. s. magistrum et discipulū quē vocāt ma
tatō quod nominārt deū sicut suꝰ magister.
Alij credūt translationē animarū de vno ho
mine in alterum de femina in feminam et d
viro in bestiam auem vel serpentem. piscem
vel stellam vel aliquam feram qđ remansit ī
eis. ex opinionibus aliceris. et pitagore.
Alij credunt ꝙ anime semper fuerunt. Alij
sūt q̄ dicūt ꝙ aīe create fuerūt ab initio mūdi
Alij dicunt ꝙ solū creātur qn̄ generatur cor
pora eorum. Alij dicunt ꝙ anime erunt in a
lio mundo expoliate ab omni corpore reci-
piendo gloriam dei. ¶ Alij dicunt ꝙ erunt
vbi anime cū corpibus. Alij eorū credūt ꝙ
comedent et bibēt et faciēt filios et ꝙ come
dent oēs vnū piscem. qui dicitur leuiathan.
Et aliqui dicūt ꝙ habebūt satis ad comedē
dū in illo pisce p spaciū duorū milium āno-
rum. et ꝙ comedent feminam huius leuia-
than que est in sale posita p eis a creatōe mū
di et ꝙ bibēt vinum quod seruatur in suis
vuis etiam a creatione mūdi. Alij eorū cre-
dunt ꝙ erunt ibi sine cibo et potu et sine cō-
iunctione cum mulieribus. Alij credunt re-
surrectionē mortuorum nunꝙ futuraꝫ. Alij
eorum credunt ꝙ omnes homines resurgēet
Alij credūt ꝙ solū resurgēt filij israel. Alij
dicunt ꝙ solum illi qui fuerūt iusti de israel
resurgent. Alij credūt ꝙ etiam iusti aliarum
gentium resurgent. Alij eorū credunt ꝙ pꝰ
resurrectionē sint iterū morituri. Alij credūt
ꝙ post resurrectionē nūꝙ āplius morientur
Alij eorū creduut ꝙ post resurrectionē erūt
in paradiso terrestri. Alij credūt ꝙ erūt ī pa
radyso celesti. Alij credūt ꝙ nūꝙ deus reue
lauit prophetis nec angelis tp̄us aduētus
messie sed solū nomen suum. Alij eoruꝫ cre
dunt ꝙ reuelauit pphetis sed adhuc non ac
cessit tempus eius. Alij eorum credunt ꝙ iā
tempus suum transiuit sed non venit ꝓpter
peccatum suum. Alij credūt ꝙ iam venit et
fuit natus tempore signato. sed quod nō ve
nit ad saluandum eos. Alij credunt ꝙ vēit
ad saluandum eos. sed non saluauit eos ꝓ
pter peccata eorum. et ꝙ sicut non saluauit
eos sic nec saluauit alios. Alij eorum cre-
dunt et dicunt ꝙ nunꝙ adhuc natus est.
Alij eorum se reputant prophetas et nō cre-
dunt vnum nec alterum. Alij eorum credūt
opiniones compositas ex predictis que di-
uersimode sunt mixte. Et propter has omēs
contradictiōes opinionū inter eos appet ma
nifeste ꝙ sunt facti ceci et deuij a via veritatis
Circa illud tempus in quo apparuerunt in
vestimentis iudeorum signacula crucis i re
gno Castelle sicut infra diceť sm quod scri-
psit rabi abraam benesdra in libro suo quo
legem glosauit. Omnes iudei predicti regni
et pro maiori pte in tota hyspania signanter
in ciuitate burgensi erant saducei et heretici.
sicut etiam scripsit rabi mosse legionen. in li-
bro quem fecit pro reprehensione saduceorꝫ
et dixit ꝙ ab anno creationis mūdi. quattu
or miliū. dcccc. et. xxxviij. annorum conuersi
sunt omnes predicti iudei ad credendū hāc
fidem quam nunc credunt pharisei in thal-
mud non voluntarie sed violēter propter re-
gis castelle preceptum qꝛ in illa carrionen. p
dicti regni erant pharisei et saducei. Sed sa-
ducei habebant maiorem potestatem et n̄ in
cendebunt candelas in nocte dieꝫ sabbati ī
aliquo loco totius iudaismi et inter pharise-
os erant tres fratres honorabiles et maior
horum vocabatur rabi nehamia qui semper
tristabantur et eis displicebat. qꝛ lex pharise
orum non īplebatur inter eos quousqꝫ vnꝰ
eorum propter honorem sue legis exposuit
se periculo mortis incendens candelam die
sabbati publice propter quod commota fuit
tota villa et fuerunt magne contentiones in
ter eos intantum ꝙ vtraqꝫ pars habet veni-
re coram rege Alfonso et venit in auxilium
phariseorum iudeus quidam predicti regis
medicus qui dicebať rabi hyu. castri. hēal
facar granatensis propter quem fecit rex q̄c-
quid voluit et pcepit omnibus saduceis ꝙ
conuerterent se ad legem phariseorum lycis
nimium displicuerit et extūc vsqꝫ nūc credūt

breuitatē tēporis quia ipsemet dicunt in capitulo quod incipit cobengadol. talia verba duodecim hore est dies. In prima fuit congregatus puluis de quo factus fuit adā In secunda fuit factū corpus. In tercia fuerunt extensa membra sua. In quarta fuit anima infusa in eo. In quinta surrexit super pedes. In sexta posuit nomina omnib⁹ animalibus. In septima fuit facta eua et ei tradita. In octaua ascenderunt duo in lecto et descenderunt. et hoc glosat rabi. Salomon quia in illa hora generauerūt Cayn et quandam sororem cum eo. In nona fuit eis factum preceptum ꝙ non comederent de fructu In decima peccauerunt. In vndecima fuerunt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradyso. Sequitur ergo ſm hanc auctoritatem ꝙ non habebat tempus faciēdi illud peccatum tam abbominandum quod ipsi dicunt et in suis verbis contradicunt sibi ipsis et contradicit vnū alteri. vnde videt ꝙ omnia sunt falsa vel mendacia. Quicq̄d sit de falsitate huius doctrine pꝫ ꝙ ibidem dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cum omnibus brutis et iumentis et inde geniti sūt homines monstruosi. ex quo concludūtur duo primo ꝙ iudei sunt fratres hominū monstruosorum. Secundo ꝙ asina et porca sūt nouerce eorum. Dicet forte iudeus si homines monstruosi sunt fratres iudeorum et asina et porca sunt nouerce eorum. ita etiaꝫ sequitur de xp̄ianis et alijs hominibus cuꝫ adam sit pater omnium Respondetur ꝙ nō sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supra dicta turpissima et non alij homines. Item demones sunt fratres iudeorum ꝙ sic patet nā dic rabi salomō ꝙ an̄ creationē eue adā habuit vxorem nomine lilis. et ꝙ fuit ante adam pro ligno vetito excōmunicatus ꝑ triginta annos in quibus ex vxore lilis genuit tantum demones. item dicitur i li. cabedrin ꝙ illi. cxxx. anni spacij qd̄ fuit ex quo nat⁹ fuit caī et abel quousq̄ nat⁹ fuit seth. ꝙ durante illo tempore non faciebat adam nisi generare spirit⁹ malignos et ipsa parebat eos. Ex quibus manifeste concludit̄u intentum. s. ꝙ demones et maligni spiritus sunt fratres iudeorum et non aliorum hominuꝫ quia ipsi soli ponunt hanc doctrinam infamantes patrem suum adam et ideo confusionem que ex infamatione patris sequitur in premium reportant. vnde merito dixit eis xp̄s cum se iactarent filios habrahe et essent contradicentes i operibus vos ex patre dyabolo estis. Joh. viij. Ex quo sequitur ꝙ iudei non solum sunt fratres demonū vt cōuincitur ex eorum doctrina sed etiaꝫ filij dyaboli ex doctrina filij dei Et quia demones sunt eorum fratres iuste diuidunt cum eis hereditatem. s. inferni possessionem. Dicet forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diuisio hereditatis inferni inter demones et iudeos licet sint fratres q2 iacob et esau erant fratres tamen iacob cum esau noluit diuidere hereditatem. Respondet ꝙ esau ideo hoc fecit q2 timuit hereditatis diminutionē hinc est ꝙ partem contempsit vt parum quid. Sed dyabolus abundat in hereditate vermium et igneum infernalium quā libenter diuidit cū iudeis fratribus suis. Item dicit rabi ysnya ꝙ serpens qui decepit euam coiuit cum ea et ex hoc sequitur ꝙ serpens ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponant. et iō non īmerito morem serpētium immitātur. Unde psal. lvij. furor illis. s. iudeis ſm similitudinem serpētis sicut aspidis surde et obturantis aures suas. quia ipsi obturauerūt aures sua. et adhuc obturant ne audiant doctrinam xp̄i nec videant miracula eius Et iterum psal. cxxxix. acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenum aspidum sub labijs eorum. s. in ecclesie blasphematione. Patet ergo iudeorum parentela ex thalmud et doctorum suorum doctrina quia sunt fratres hominum monstruorum ex bestijs natorum. Sunt etiam eorum nouerce asina et porca et omnes alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demonū. et filij dyaboli necnon habentes pro vitrico serpētem eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide et credentia.

Tercia consideratio ē de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia. Notat enim magister alfonsus conuersus i li. preliorum dei. c. xxxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide quia aliqui eorum

vocantur rabini et pharisei qui credunt thal
mud. Alij vocātur carrayni qui solūmodo
credūt bibliā. Alij vocant saducei qui non
credūt aīas post mortem manere. Alij cre-
dunt ꝙ anime manent post mortem sed nō
credunt penam vel remunerationem in alio
mūdo. Alij vocāt cutbibini quia venerunt
de terra que dicitur cutha et habitauerunt in
samaria et conuersi sunt ad legem iudeorum
metu leonū et aliqui istorū vocātur samari-
tani quos alij iudei habēt tanꝙ hereticos.
Alij eorū vocantur mecubilini qui credunt
in decē personis qui dicūt ipsi decē numeros
qui sunt in deo. Alij credūt in duas substan
tias. s. magistrum et discipulū quē vocāt me
tatrō quod nomināt deū sicut suꝰ magister.
Alij credūt translationē animarū de vno ho
mine in alterum de femina in feminam et de
viro in bestiam auem vel serpentem. piscem
vel stellam vel aliquam feram qd remansit i
eis. ex opinionibus aliceris. et pitagore.
Alij credunt ꝙ anime semper fuerunt. Alij
sūt q dicūt ꝙ aīe create fuerūt ab initio mūdi
Alij dicunt ꝙ solū creātur qn generantur cor
pora eorum. Alij dicunt ꝙ anime erunt in a
lio mundo expoliate ab omni corpore reci-
piendo gloriam dei. ¶ Alij dicunt ꝙ erunt
vbi anime cū corporibus. Alij eorū credūt ꝙ
comedent et bibēt et faciēt filios et ꝙ come
dent oēs vnū piscem. qui dicitur leuiathan.
Et aliqui dicūt ꝙ habebūt satis ad comedē
dū in illo pisce p spaciū duorū miliū ano-
rum. et ꝙ comedent feminam huius leuia-
than que est in sale posita p eis a creatōe mū
di et ꝙ bibēt vinum quod seruatur in suis
vuis etiam a creatione mūdi. Alij eorū cre-
dunt ꝙ erunt ibi sine cibo et potu et sine cō-
iunctione cum mulieribus. Alij credunt re-
surrectionē mortuorum nunꝙ futuram. Alij
eorum credunt ꝙ omnes homines resurgēt
Alij credūt ꝙ solū resurgēt filij israel. Alij
dicunt ꝙ solum illi qui fuerūt iusti de israel
resurgent. Alij credūt ꝙ etiam iusti aliarum
gentium resurgent. Alij eorū credunt ꝙ pꝰ
resurrectionē sint iterū morituri. Alij credūt
ꝙ post resurrectionē nūꝙ āplius morientur
Alij eorū credunt ꝙ post resurrectionē erūt
in paradiso terrestri. Alij credūt ꝙ erūt i pa
radyso celesti. Alij credūt ꝙ nūꝙ deus reue
lauit prophetis nec angelis tpus aduentus
messie sed solū nomen suum. Alij eorū cre
dunt ꝙ reuelauit pphetis sed adhuc non ac
cessit tempus eius. Alij eorum credunt ꝙ iā
tempus suum transiuit sed non venit pter
peccatum suum. Alij credūt ꝙ iam venit et
fuit natus tempore signato. sed quod nō ve
nit ad saluandum eos. Alij credunt ꝙ venit
ad saluandum eos. sed non saluauit eos p
pter peccata eorum. et ꝙ sicut non saluauit
eos sic nec saluauit alios. Alij eorum cre-
dunt et dicunt ꝙ nunꝙ adhuc natus est.
Alij eorum se reputant prophetas et nō cre-
dunt vnum nec alterum. Alij eorum credūt
opiniones compositas ex predictis que di-
uersimode sunt mixte. Et propter has oēs
contradictōes opinionū inter eos appet ma
nifeste ꝙ sunt facti ceci et deuij a via veritatis
Circa illud tempus in quo apparuerunt in
vestimentis iudeorum signacula crucis i re
gno Castelle sicut infra dicet sm quod scri-
psit rabi abraam benesdra in libro suo quo
legem glosauit. Omnes iudei predicti regni
et pro maiori pte in tota hyspania signanter
in ciuitate burgensi erant saducei et heretici.
sicut etiam scripsit rabi mosse legionen. in li-
bro quem fecit pro reprehensione saduceorū
et dixit ꝙ ab anno creationis mūdi. quattu
or miliū. dccc. et. xxviij. annorum conuersi
sunt omnes predicti iudei ad credendū hāc
fidem quam nunc credunt pharisei in thal-
mud non voluntarie sed violēter propter re-
gis castelle preceptum qꝛ in illa carrionen. p
dicti regni erant pharisei et saducei. Sed sa-
ducei habebant maiorem potestatem et nō in
cendebunt candelas in nocte dieqꝫ sabbati i
aliquo loco totius iudaismi et inter pharise-
os erant tres fratres honorabiles et maior
horum vocabatur rabi nehamia qui semper
tristabantur et eis displicebat. qꝛ lex pharise
orum non iplebatur inter eos quousqꝫ vnꝰ
eorum propter honorem sue legis exposuit
se periculo mortis incendens candelam die
sabbati publice propter quod commota fuit
tota villa et fuerunt magne contentiones in
ter eos intantum ꝙ vtraqꝫ pars habet veni-
re coram rege Alfonso et venit in auxilium
phariseorum iudeus quidam predicti regis
medicus qui dicebat rabi hyu. castri. ben al
facar granatensis propter quem fecit rex qc-
quid voluit et pcepit omnibus saduceis ꝙ
conuerterent se ad legem phariseorum lꝫ eis
nimium displicuerit et extūc vsqꝫ nūc credūt

isti iudei in lege pharisceorum et propter ta-
lia accidentia voluntur semper de vna fide
in alteram et currunt devij et mutabiles sicut
oues sine pastore ab illo tunc quando dimi
serunt verum pastorem quem habebant elō
gantes se ab eius via et doctrina qui fuit ve
rus Messias Ihesus. christus dominus
noster qui venit eis ad ostendendum viam
rectam ne perirent cum sit via veritas et vita
Iob. xiiij.

¶ De bello iudeorum per argumenta sum
pta ex lege mosayca.

Quarta consideratio est de bello iu
deorum per argumēta sumpta ex
lege mosaica quibus putant no-
strum fidei fortalicium expugnare et reducū
tur omnia argumenta principalia ex lege sū
pta ad Nume. xxiiij. seruabitur autem talis
ordo ꝙ ad quodlibet argumentum statim
dabitur sua solutio quia hoc requirit certa-
men militantium vt confusio euitetur. Pri-
mum argumentum iudeorum est quo pro-
bant legem moysi perpetuo duraturam cu-
ius oppositū fuit declaratum supra li. i. ar.
vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera
dei sunt perfecta sed lex antiqua fuit data a
deo ergo impossibile est in ea dare imperfe
ctionem propter quam debuerit cessare. ma
ior patet Deutero. xxij. vbi dicitur. dei perfe
cta sunt opera: minorem concedunt christia-
ni. ergo sequitur conclusio. Confirmatur eti-
am illa lex est perfectior quam deus pluribꝰ
miraculis confirmauit ꝙ illa quam paucio
ribus vel nullis. sed legem antiquam pluri-
bus miraculis confirmauit ꝙ nouā ergo etc̄
maior est manifesta quia sapiens artifex fir
mius fundat et magis conatur stabilire per
fectum opus ꝙ imperfectum. queadmodū
enim plura reme[illegible] sunt adhibēda vbi ma
ius periculum imminet ita plura opera vel
facta sunt expendenda vbi perfectius opus
impleri debet. minor etiā patet quia nusꝙ
leguntur ita magna miracula sicut sunt que
habentur in exodo et in toto pentatcuco et si
aliqua miracula leguntur in euangelio. ista
sunt dubia apud iudeos nec apparet causa
quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia
super omnia vincat veritas vt dicitur. ij. Es-
dre. c. iij. ideo non est difficile argumenta ce
corum soluere. Dico autem ad argumentū
cum dicitur omnia opera dei esse perfecta ꝙ
deus fecit legem antiquam ita esse perfectā
sicut fieri potuit secundum conditionem po
puli recipientis legem. ¶ Nam populus ille
ita erat imperfectus ꝙ dicentibus explora-
toribus ciuitates terre promissionis esse for
tes et munitas et bene muratas statim de-
sperauerunt et dimisso domino et moyse vo
luerunt reuerti in egyptum: sicut legitur. Nu
me. xiiij. Sic etiam quando moyses stetit in
monte syna quadraginta diebus. obliti om
nium mirabilium que viderant in egypto.
Declinauerunt ad ydolatriam vt habetur
Exod. xxxij. si ergo moyses promisisset eis
pro hereditate regnum celorum vnqꝫ despe
rassent si precepisset eis non odire inimicum
et dimisso eo procul dubio ydolatrassent. Il
la ergo lex perfecta fuit secundum ꝙ popu-
lus exigebat Sed adueniente maiori dispo
sitione in populo perfectior lex dari debuit
sicut anima pueri non est ita perfecta sicut a-
nima viri. ita lex data populo rudi tempore
moysi non fuit ita perfecta sicut lex data tem
pore christi. et sic nec perpetuo durabilis.
Ad confirmationem cum dicebatur ꝙ plu-
ra miracula arguunt perfectionem legis. Di
cendum ꝙ vno modo non est verum. mira-
cula enim fiunt in legis datione ad confir-
mandum corda populi ne vacillent in lege.
quando ergo populus legem recepturꝰ ma-
gis est indispositus. plura miracula sunt ne-
cessaria ad confirmandam illam legem: nō
ergo miracula plura arguunt legem perfec-
tiorem sed ostendunt populum recipientem
illam legem minus esse perfectum et disposi
tum ad percipiendum diuina: quemadmo-
dum enim rudis homo etiam cum multis
principijs nescit elicere vnam conclusionem
Ille tamen qui est subtilis per pauciora me
dia scit concludere veritatem scientificam si

cut populus iudeorum rudis cum omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sed populus effectus perfectior non indiguit multitudine miraculorum sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine concessa tamen maiori propositione. Minor est falsa. Nam maius miraculum fuit liberare totum genus humanū a potestate dyabolica quod fecit christus in lege noua ꝙ liberare populum iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi enim interfectus est pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero victus est dyabolus cum suis virtutibus nec fuit maius miraculum diuidere mare Exod. xiiij. ꝙ siccis pedibus ambulare super mare quod fecit christus Math. xiiij. Et Johan. vij. Sicut non fuit mirabilius quā do helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Reg. ij. ꝙ quando heliseus fecit natare ferrum. iiij. Regū. vi. Sed hoc non caret mysterio. ¶ Nam aque multe sunt populi multi vt dicitur Apoca. xvij. In lege ergo diuidente populum ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarum sed vbi lex quantum in se est omnem populum subijcit diuine voluntati debuit ipse dominus super omnes aquas integras ambulare nec est maius miraculum aquam amarem reddere dulcem. Exod. xv. ꝙ mutare aquam in vinum Johan. ij. aquā enim amaram conuertit in dulcem lex antiqua quando ea que offerebantur ydolis vel adorabantur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinum letificat cor hominis lex euangelica aquam in vinū conuertit quia ad summum et perfectū gaudium perducit miracula etiam que in euangelio et in actibus apostolorum leguntur multa plura sunt numero ꝙ que facta sunt in veteri testamento. Fecit etiam multa alia miracula ihesus que scripta essent per singula libros. inde scriptos totus mundus capere non potest. vt dicitur Johannis vltimo capitulo. Si autem ista miracula iudei recipere nolunt. teneant sibi damnum. Dixerat enim eis Esaias propheta in capitulo. vij. si non credideritis non permanebitis. patet ergo ꝙ lex moysi nec est perfectior lege noua nec consequenter perpetuo duratura: ¶ Notandum tamen est hic circa christi miracula sicut scribitur in pugione. parte. secunda. cap. viij ꝙ iudei christi miraculis inuidentes beelzebub principi demoniorū ea primitus ascripserunt porro quia [?]ot fecit miracula et talia que et qualia nemo vnꝙ aliquis fecit. Johanni. xv. ¶ Nunꝙ quippe alius aliquis vt ipse et sui in eius nomine illuminauit cecos fecit audire surdos: ambulare claudos atꝙ contractos et loqui mutos quemadmodū predixerat Esa. propheta capitulo. xxxv. deus ipse veniet et saluabit nos tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt tunc saliet sicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorum et cetera. His quoꝙ miraculorum generibus alia ꝙplurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorum et subita curatio leprosorum et diuersorum infirmorum. quia ista inꝙ et plura alia innumera fecit dominus noster ihesus christus miracula soli deo possibilia conata est et iudaica prauitas cui nunꝙ deest nec defuit vulpina calliditas alia deturpare blasphemia. ¶ Composuerunt igitur libellum in quo cōtra christum talem mentiti sunt fabulam. Tempore inquiunt helam regine. id est helene que vniuerse terre israel dominabatur ihesus nocri. id est ihesus nazarenus venit iherusalem inuenitꝙ in templo domini lapidem in quo sedebat olim archa domi. et erat in eo scriptum semhāmesoras. id est nomen dei expositum. quicunꝙ vero illius nominis litteras addiscebat et sciebat poterat facere quicquid volebat. ¶ Sapientes vero israel timentes ne viri israhel addiscerent illud nomen et virtute illius destruerent seculum fecerunt duos canes ereos et posuerunt eos super duas columnas contra portam domus sanctuarij. quandocunꝙ igitur ingrediebatur aliquis et addiscebat litteras predicti nominis et exhibat canes illi erei latrabant et ita horribiliter ꝙ pretemius obliuiscebatur nomen et litteras quas didicerat. venit itaꝙ ihesus nocri. et ingressus templum didicit illas litteras et scripsit in pergameno deinde incidit carnem cruris sui et in incisione illa inclusit dictam cartulam dicendo nomen nullum sensit dolorem et redit cutis continuo sicut ante erat. Cunꝙ egrederetur de tēplo latrauerunt et canes erei supradicti et stati oblitus est nomē. pre rit itaꝙ in domū suā et aperuit crux cum cul

tello accepitqꝫ cartulam vbi erāt littere sem/bāmeforas.i.nomis dei expositi vel expla/nati.et iterū didicit eas.quo facto cōgrega/uit.ccc.et.x.de iuuenibus israel et dixit eis videte ob hoc me dicunt sapientes esse spurium qz super israel volunt habere dominū. vos autē scitis ꝙ omnes ꝓphete prophetauerunt super messiam.et in veritate ego sum ipse.et sup me dixit. Esa.c.vij. Ecce alma cōcipiet et pariet filium et vocabitur nomē eius emanuel. Dauid quoqꝫ auus meus ꝓpheta/uit super me et dixit.dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Genuitqꝫ ita mater mea sine coitu masculi virtute dei. Ipsi sunt igitur spurij et non ego.sicut dictū est.osee.ij.et filiorū eius nō miserebor.qz filij fornicationū sunt. Responderūt ei iuue/nes.si tu es messias ostende nobis signum. qd signum inquit queritis a me.dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos.q̄ aūt adducite eū ad me cōtinuo igitur duxerūt claudū ad eū qui nūq̄ steterat super pedes.dixitqꝫ sup il/lū sembāmeforas. Illa aūt hora claudus surrexit et stetit super pedes suos. Inclinauerūt ei homines et dicebāt.iste sine dubio ē messias. Adduxerūtqꝫ ei iterū leprosum et dixit nomen.posuitqꝫ manū super eū et statim curatus est. Accreuerūt ergo ei multi ribaldi gē/tis nostre. Videntes igitur sapientes ꝙ credebāt et israel ceperūt ipsū et duxerūt ad be/lam reginā in cuius manu erat tota israel et dixerunt ei.dñā nostra in manu istius est sortilegiū et facit errare mūdū.ihūs vero nocri respondit ei. Domina oli ꝓphete ꝓphetauerunt super me quorū vnus dixit Esa.xi. Egredietur palmes de radice yesse et ego sū ille.super istis vero dixit dauid. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorū. Dixit ipa est ne in lege vestra quod ipse dixit. Responderūt in lege nr̄a est hoc sed nō ē dictū de eo Sed super eo scriptū est. Deutero.xviij. propheta autem ille morietur qz locutus est iniquitatem contra deum. De messia vero dic/tum est in diebus eius saluabitur iuda. Di/xit ille iniquus et ait regine.ego sum ille q̄ resuscitabo mortuos. Misit itaqꝫ regina fi/deliores quos habebat cū ipsis et fecit im/pius ille reuiuiscere mortuū per sembāmeforas. In illa hora obstupuit regina et dixit vere magnū signū est hoc deditqꝫ sapientib9 verecūdiam et exierunt confusi a conspectu eius. Fuitqꝫ ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autē ihūs nocri in galyleam superiores iuerūt sapientes ad reginam et dixerunt ei. Domina nostra sortilegiū est cū isto homie et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites qui caperent eum et non permiserunt homines galylee sed voluerunt pugnare cum eis qui ait.nolite pugnare pro me.quia fortitudo patris mei de celo et signa que dedit mihi tenebuntur me. Faciebant itaqꝫ homines de galylea aues de luto coram eo.et ipse di/cebat sembāmeforas super eas et statim a/ues ille volabant ceciderunt.igitur illi in facies suas adorantes eum. Dixit etiam in il/la hora vt apportaretur vnus maximus la/pis molaris et proijceretur i mari.et vt factū est. Dixit ille impius sembāmeforas.i.no/men dei expositum et fecit molam illam stare super faciem maris.seditqꝫ super eam. et ait militibus. Ite ad dominam vestram et nunciate ei que vidistis. Deinde surrexit cum eis et cepit ambulare super faciem aq̄.

¶ Abierunt milites et omnia que viderant dixerunt helam regine que vehemēter ob/stupescens vocauit sapiētes et dixit eis.vos dicitis ꝙ hic homo ihesus nocri est sortile/gus sciatis ꝙ signa que facit ostendunt eū filium dei. ¶ Qui dixerunt ei domina no/stra.fac eum venire et nos detegemus frau/dem eius. ¶ Interim abierunt seniores israel et fecerunt quendam intrare domum san/cta sanctorum qui dicebatur iudas scharioth et dicit litteras sembāmeforas.eo modo quo eas didicit ihesus nocri et fecit incisio/nem cruris et alia que ipse fecerat. ¶ Venit igitur ille nocri.id est nazarenus cum socie/tate sua et stans coram regina fecit venire sapientes et ille stans coram regina dixit. su/per me prophetauit dauid.quia circumde/derunt me canes synagoga malignantium. obsedit me. Sed et super me dictum est il/lud Hieremie.i. ¶ Ne timeas a facie eorum quia ego tecum vt liberem te dicit do/minus. ¶ Sapientes vero contradicebant ei et ait regine ascendam in celum et sic di/xit dauid super me Psal.cv. ¶ Exultare super celos deus. eleuauitqꝫ manus vt alas per nomen sembāmeforas explanatū volauitqꝫ iter celū et terrā qd quando sapientes

israel viderunt sic dixerunt ad iudã scarioth vt diceret sembãmeforas et ascenderet p⁹ eũ qui ascendit et luctatus est cum eo et ceciderunt ambo et fregit sibi ille impius brachiũ. et super hoc opere singulis annis xp̄iani plorant ante pascha suum hora illa ceperunt illum israel et operuerunt eum pãnis et percutiebãt cum virgis malagranatorũ dicentes. helam regine. Si est filius dei dicat qui percussit eum et nesciuit dicere. Dixit itaq₃ regina sapientibus ecce in manibus vestris est facite ei quicq̄d placuerit in manibus vestris. Ceperunt ergo eum et duxerunt ad suspẽdẽdum omne vero lignum vel arbor in quo suspendebatur statim frangebatur ipse quippe per sembãmeforas adiurauerat omnia ligna ne susciperent eum. Abierũt itaq₃ et adduxerũt stipitem vnius caulis qui non est d̄ lignis sed de herbis et suspenderunt sup illum. neq₃. n. hoc est mirũ. q₂ singulis annis crescit in vnus caulis in domo sanctuarij q̄ descendunt de eo centum libre seminis. Ex his poterit animaduertere quisq₃ prudens q̄ tãta fuit miraculorum domini nostri ihũ xp̄i euidẽtia tanta magnitudo et multitudo tanta excellentia et certitudo q̄ iudaica prauitas quo erumperet non habebat confugit igitur ad proprium suum quod est mẽtiri libellum mendacij plenum, atq₃ blasphemijs turpibus componẽs hec sub compendio sũpta sunt. impletũq₃ est in persona xp̄i quod scriptum est per prophetã. Osee. vij. ve eis quoniã recesserũt a me. vastatio eis quia p̄uaricati sunt in me. ego redemi eos. et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Est autẽ hic notandum q̄ iudeorum fatua falsiditas apud intelligẽtes xp̄i fidẽ adiuuat vñ se nocere putat. Et siquidẽ ipsi quod asserunt dominum ihũm talia in veritate fecisse licet in nominis dei virtute miracula ostendũt procuIdubio tantã miraculorũ eius fuisse excellentiam q̄ eã ipsorum impietas demonib⁹ nequiuit ascribere tantaq₃ fuisse eorum euidentia q̄ nequaq̄ ea ipsorum inuidia valuit suffocare. At vero per talẽ modũ. i. per sembãmeforas. hoc ẽ p̄ nomẽ dei explanatũ sine expositũ dñi ihũ miracula fuisse facta delyrãt trãslucet eorũ mendaciũ si sit qui diligenter ĩspiciat. Si verũ nãq₃ fuiss₃ q̄ aliquod nomẽ dei apud eos esset cui deus talem virtutem et talem efficatiam prestitisset profecto iuuissent se eo tempore vespasiani et tyti et fecissent q̄ iherusalem non potuiss₃ capi et iudei occidi et captiuari eo modo quo infra dicetur consideratõne. ix. vel etiam virtute huius nominis volassent in celum vel omnes vel saltem aliqui. Deniq₃ cum helena mater fuit constantini imperatoris in cuius tempore dominum ihũm fuisse dicunt et a tempore ihũ xp̄i vsq₃ ad constantinum et helenam fuerunt tricenti anni vt patet per imperatorum romanorum hystorias manifestum ẽ iudeo in supradicto libello fabricationes esse mendacij. Notandum etiam q̄ dicat beatus Augu. Preuidens inquit dominus ihũs impios quosdam futuros qui miracula eius calumniarent magicis artib⁹ attribuendo prophetas ante premisit. Nunquid enim si magus erat magicis artibus fecit vt coleret. nũquid et mortu⁹ magus erat et anteq̄ natus. prophetas igit̃ audi et lege qui ante dominum venerũt. Forma igit̃ sũpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto q̄ suspicari potuerit dominum nostrum ihesum christum per artem aliquam vel per virtutem supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniantur. p quam artem queso anteq̄ natus esset per quadringentos annos et vltra aduẽtui suo et toti vite sue. necnõ et factis suis et dictis atq₃ suo₂ tã congrua. vt p₃ ex predictis et dicendis patebit dicta reddidit pphetarũ₃ sermo nãq₃ ppheticꝰ et maxime de aduẽtu messie q̄ñcũq₃ a iudeis expõitur iudaice semper et vbiq₃ reuniuntur iuxta eorum expositionem absurdã. et icõpossibilia cõtinet et inuenit̃ mẽdax Quando vero de domino ihũ et sibi pertinẽtibus accipitur vt ex solis etiã que dicta sunt haberi potest. occurrit. consentit. consonat et obedit. nihil impossibile. nihil absurdum ingerit sed inuenitur verax. Adhuc etiam si ipse dominus ihũs vt a iudeis sibi est impositum per artem sepe dictam faciebat miracula. per quam artem fecerunt ea post mortem eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet non per sembãmeforas: sed per nomen domini nostri ihesu christi. fecisse miracula. ¶ Vnde super ecclesiasten: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea per loqui. ¶ Accidit quod Rabie liazarum hendama momordit serpens vel

nitq3 iacob.i.iacobus vir de villa cathanea ad curandū eū ex noīe ihū.i.ihū filij pandera et nō pmisit eū rabi ismael sed dixit ei nō licet tibi bendama. et ait illi pmitte mihi et ego inducam cōtra te argumētum vel auctoritatem ꝙ licitum est et nequiuit auctoritatē inducere et faciens homo viuet in eis dictū est de mādatis dei. et nō ꝙ moriatur in eis. Item in libro sebath. iherusalem in distinctione cenomasarum filius filij. rabiosue filij leui. glutiuerunt to pieō.s. vel aliud morti ferum. venit itaq3 vir ex nomine ysua.i.ihūs pātherim et sanatus ē vel quieuit cūq3 exisset ait ei quō piurasti eū. ait ei verbo tali Ait ad eum remissius fuisset ei si mortuus non fuisset et non audiuisset sicut et factū ei fuit sic .i. mortuus est statim. Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in nomine dñi nostri ihū xpi facta fuisse miracula iudaicarum scripturarum testimonio cōprobatur porro si dicatur ꝙ p artē opabātur ea apostoli tā ꝙ a xpo dño edocti dū viuerēt qua arte poterūt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte postteri eorū pueri et puelle et si per artē quoq3 isti qua arte ipsorū implorātes auxiliū apd xpm qua arte reliqe ipsorū qua vestes. qua sandaniola. qua baculi. pz3 ergo ꝙ miracula xpi et suorū ita firmiter constant ꝙ nulla pñt inficiari neqcia. ¶ Notādū ergo ꝙ iudei idcirco in supradictis traditōibus et alibi hē pandera.i. filiū pandera. alibi iebusua panthera.i. ihesum pātherie nominabant quia vt ait iohānes damascen⁹ in.iiij. li. leui. quē sanct⁹ lucas a iosepb ascēdēdo. quartū nominat genuit pāthera. panthera aūt genuit barpāthera. barpāthera genuit. Joachin. Joachim vero duxit annam que valde erat honesta et laude digna. queadmodū vetus āna sterilis exñs p votū et repromissionem samuelē peperit. ita et hec per preces et repromissiones a deo dei attulit genitricem. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ lex moysi non est abolita et hoc sic:

Secundum argumentum iudeorū est ad idem scilicet ꝙ lex moysi nō est abolita sed adhuc obseruanda et arguitur sic. Si lex bona est et a deo data obseruanda est. cuius enim decretum erit obseruandum si mandatum dei non est obseruandum quod enim concilium dabant nobis xpiani quomodo illud effugemus maledictum. maledictus qui non permanserit in omnibus que i lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed vniuersaliter omnia mandat obseruanda xpiani autem ad suum arbitrium legis et mandatorum obseruantiam determinant. Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito libro. iij. capi. iiij. dicens. ꝙ lex mosayca diuino intellectu est intelligenda. Respondemus ergo legem bonam et a deo datā ac a deo quicquid in ea scriptū ē diuino sensu intellectum suis temporibus obseruatum et obseruandum esse sanximus ea enim diuino intellectu intelligenda erāt quia si ad litterā accipimus multa repunantia videmus. cum enim dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona. Gen. i. Quomodo in lege dicunt quedam esse mūda et quedā imūda ad litterā quod enim immundum est quomodo ē valde bonum. nec solum ea prohibentur in lege que sui natura homini ad vescendum nociua sunt vero etiam ea que gustu iocunda et que vsu salubria ad comedendum existunt licet a deo dicta sunt tamen ad se inuicem ad litteram omnino dissident. In exod. etiam inter alia precepta de faciendo altare dominus moysi ibi precepit capi. xx. Altare de terra facietis mihi in sequentibus autem sit legitur fecit itaq3 moyses altare thimiamatis de lignis sethi3 et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi multum itaq3 aduersū videtur vt aliud et aliter ꝙ dominus iubet per moysen ab ipso moyse agatur. Aliud ergo ꝙ littera sonat hic accipi oportet Item ad litteram quomodo stare potest ꝙ deus prohibet. Deuter. xxij. ne homo aret in boue et asino. Onus quodcunq3 aliud tibi placet asino imponere non vetat lex. et ponere iugum cum asino quare non licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis enim simul esse et pasci lex permittit et arari simul prohibet et interdicit. Si autem propterea vetat quia hoc alias immundum lex dicit quare circa illud cetera que di

cta sunt pmittit et solũ arare exāpitur equus in lege aīal imūdũ eē pbibetur et alia multa. nec tamē arare bouē cũ equo vel alio aīali imūdo in lege pbibet. hāc nō solũ in his q̄ dicta sunt mādatis sed in q̄ plurib' alijs legalibus cerimonijs cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetēti sensu intellexerimus. Discreto itaq; et diuino sensu hec discutienda. et intelligēda sunt. Si vero legē debito sensu accipim' oīa legis mādata debita obseruatōe obseruare poterim'. quedā ad litterā et sine vllo velamine figurarũ dicta eē accipiēdum et quedā vero ad figurā et pfundo velamine ad vmbrata esse intelligere quedā ad tps obseruari iussa sunt quedā sine vlla tempis determinatione que eñ alterius sacramenti pnūciatiua erāt et veritatis figurā fatentur suo tempore manifesto rei atq; veritatis presentia oportuit vt eorũ remaneret prenunciatio et figura Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicendo erit q̄diu futurũ est ipsũq; erit pro:s' obmittentes in presenti assumimus est quodq; ipsum iam pterijsse significantes vtimur fuit: Sic in reb' pnūciatiuis alicuius sacramenti vbi pñs manifestatur sacramētũ eius iā superfluo reseruaretur. figura seu signũ que alicuius mysterij significatiua nō erant sed apte seu fidei veritatē insinuant seu carnis edificationē cōmendāt ea a iudeis et xpianis nō ad tēpus sed ippetuũ obseruanda sunt earũ transgressio nullo mō pōt multa esse. hec Alanus.

¶ Contendit iudeus probare q̄ diuiñe sanctiones veteris testamenti non sunt mutate

Tercium argumentum iudeorũ est ad probandum q̄ diuine sanctiones veteris testamenti nō sunt mutate. Arguunt ergo cōtra xpianos sic. Si sermo dei ad tempus obseruād' est eoq; sermone ānullato alio tpe ali' obseruād' ē. Sicq; p tpm vicissitudines diuīe sanctiōes mutāt quo pacto ratũ nō erit qđ dicit. ps. cxviij. Ineternũ dñe pmāet verbũ tuũ et illđ. M. xxiiij. Celũ et terra transibunt verba autem mea non transient. quid interest cur de' hoc animal imūdũ iudicet illud mundũ. hoc vti pbibeat. illo vti permittebat quis' eñ adiuuit vt dicitur ysa. xl. spiritum domini. aut q̄s eius consiliarius fuit vt istud agi permittat illud prohibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequendum ergo ei obsequi summa virtus est. prohibuit fieri. ergo iam non licet idq; si postea fiat peccatum esse dicimus ac pena debita puniendum vt ergo seruemus figuras contemnemus litteras vt seruemus alterum que ratio est damnare alterum. Seruemus litteram. seruemus et littere figuraz: maneat parua sensu nostro littera: maneat vt vestro et addatur spiritualis et cōcessa nobis sit a deo mysterij latentis intelligentia. Abstineamus a peccato quod lex iubet abstineamus et ab eo si quod est quod per porcum figuratur peccatum. Non aremus cum boue et asino quia id legislator prohibuit. et si qua intellexeritis per asini et bouis copulamē pbas est euitare. immo peccatum ē non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. et adimplenda esse censetur et adimpletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra q̄ in nouo testamento diuine sanctiōes veteris testamenti non mutantur sed adimplentur. Dicit ergo q̄ sermo diuinus in nullo annullatur diuine sanctiones non mutātur quia christus non venit soluere legem s; adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico uobis iota vnum aut vnus apex non pteribit a lege donec omnia fiant. non igitur vult eam soluere sed adimplere vt patuit' supra li. i. arti. vi. et in primo thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex enim prohibet homicidium xpus iram et odium lex enim prohibet homicidium carnis. xpus etiā ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tunc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat quoniam veritatis future figura erat et figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iam presens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solum ab ea sed etiam omni carne. vino et eodem iudice seuestrum quisq; tuetur. Moyses carnem suillam immundam nominat vt ea prohibet et propterea dicitis q̄ vti ea non licet Moyses non alius sed idem ipse carnem suillam dicit mundam et valde bonam et eam ad vescendum sicut cetera scribit deum fecisse bonam. Et ideo dicit quod vti ea licet.

Postq enim enumerauit deū creasse vniuer/
sa pisces maris volucres celi.cūcta animā
tia terre in quibus anima viuēs est.nō lon
ge infra subdit.vidit deus cūcta que fecerat
et erant valde bona.quod valde bonū ē nl'/
la ex parte malū est.quod vero nulla ex pte
malū est quō malū et imūdū est. Quicquid
ergo in carne suilla necesse a deo facta cōsi
deratur mūdū et valde bonū est.atq vti lz:
qz vero per hoc animal voluptas et imūdi/
cia figurat.imūdū propter hoc animal esse
iudicat.et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo
hoc mūdū et imūdū animal esse intelligit:
et eo vti non vti a deo nobis pmittitur.eadē
ratione licet in boue et asino arare.et phibe
tur ne aremus in boue et asino si melius nō
pōt qz deus permittit qui hec omnia huma
nis vsibus creauit. Sed bos qui vngulam
findit et ruminat et ad excolendam terrā oī
no ydoneus est predicatorē ecclesie discretū
designat in his que agit sensum haben/
tem qui mādata dei meditatur. Ac apud se
meditando ruminat die ac nocte non solum
sibi vtilis sed et alijs huic non est associan/
dus in predicatione alter moribus etiam in
discretus sensu.ideota.et litteris imperitus
qui non solū verbo est inutilis sed suo exem
plo alijs nociuus existit.quod etiā lex q̄tū
ad litteralia abolita sit auctoritates sequen
tes ostendūt ait enī dominus per prophetā
Ihere.xxxi.et ad hebreos.viij.cōsummabo
testamētū nouū super domū iuda et sup do
mum israel. Quid vocauit testamentum no
uum nisi legem euangelicā qua superueniē
te debuit cessare quia simul seruare non pōt
vtraq adueniente enim veritate debet vm/
brā cessare. Et ysa.legitur sacrificia vestra o/
diuit aīa mea. Itē dauid ait in ps.l. Quoni
am si voluisses sacrificiū dedissem vtiq ho/
locaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrifi
ficiū et oblationē noluisti aures autē pfeci/
sti mihi.holocaustū et p peccato nō postu/
lasti.tūc dixi ecce venio.et alibi nō in sacrifi/
cijs tuis arguā te.holocausta autē tua in cō
spectu meo sunt semper.non accipiā de do/
mo tua vitulos.neq de gregibus tuis hyr/
cos. Itē videmꝰ etiā in magna pte ea que p
tinēt ad legē veterē cessare nō enī est apud iu
deos sacrificium vel hostia.nō pphetia non
rex.nō tēplū.non locus sacrificij.et quid ire
mus p singula in maxima pte abolita ē lex.
videt ergo q lex moysi iā locū nō hēat.

¶ Contendit iudeus pbare q circumcisio
ppetuo sit duratura.

Quartū argumētum iudeorū con/
tra nostrū fidei fortaliciū est de cir
cūcisione quā affirmāt duraturā perpetuo
et consequenter legē moysi arguūt ergo sic.
Idē iudicium videtur eē quātum ad dura/
tionem a pte post de lege antiqua et de cir/
cūcisione.hoc enim xpiani concedunt.s3 cir/
cūcisio in eternum debet durare in populo
dei. pz qz Gen.xvij.datur in fedus sempi/
ternum ergo et lex debet esse sempiterna.licz
ad illud argumetū data sit solutio supra.li.
i.ar.vi.in puncto.ij. Verūtamen vt adhuc
clarius cecitas iudaica cognoscatur in hoc
passu nolo silentio pertransire. Dicendū er/
go q in veteri lege duplicem inuenimus cir
cumcisionem vnam carnalem quam ipsi ob
seruant et aliam spiritualem de qua dicitur
Deut.x.circumcidite igitur prepuciū cordis
vestri ceruicē vestram non induretis.et Je/
re.iiij. Circūcidimini et auferte prepucium
cordium vestrorum viri iuda. Sic etiam di
stinguere possumus de eterno et sempiterno
qz habet duas significationes. Interdū enim
ponitur pro eternitate simpliciter vt in psal.
Tu autem domine in eternum permanes. Et
illud. Jere.x. Dominus autem deus verus
est et ipse deus viuens et rex sempiternꝰ.ali
qñ vero accipit p duratione finita quale est
illd.i.Reg.xxvij. Credidit ergo achis dd di
cēs multa mala opatꝰ ē cōtra pplm israhel.
erit ergo mihi seruꝰ sēpiternꝰ.māifestū ē q h
accipit sempiternū p duratōe finita qz n̄ po/
terat plꝰ durare ista seruitꝰ q eorū vita simi/
le hēt Gen.xxvij.vbi dicit q odrat sēp esau
iacob.qñ ergo dicebat q circūcisio dz durar
i sēpiternū si sit sermo de circūcisiōe spūali i
dubitāter ē verū quod simpliciter in eternū
dz eē i populo dei et aia q ē cū pputio pecca
ti est extra pplm dei q̄tū ad meritū. Si vero
loquaris de circūcisiōe carnali accipe simili
ter sempiternū. Scđo mō dictū. q q̄diu
lex durauit que soli vni populo papiebatur
debuit durare signum quo ille populus ab
alijs gentibus distinguebatur et cessante le
ge signū et debuit cessare. Et iō dz Gen.xvij
q circūcisio data ē i signū ppt qd q̄diu ille

populus separatus fuit ab omni gēte in de/serto nullus eorū circūcisus fuit sed quando intrantes terrā p̄missiōis plenā diuersis populis oēs simul fuerūt circūcisi in galgalis vt habetur Josue.v.ca:

¶ Contendit iudeus p̄bare q̄ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

Quintū argumentū iudeorū est de sabbato ex cuius cessatione arguunt legem nouam nō eē a deo sic. Jlla lex q̄ cōtrariatur preceptis diuinis nō est a deo s3 lex euangelica est hmōi ergo nō ē a deo. maior est manifesta quia deus nō pōt sibipsi esse contrarius. sed minor pt3 de obseruatiōe sabbati quā deus precepit in veteri lege. lex vero euāgelica huius obseruātiā tollit et p̄hibet: ergo est cōtraria deo: non ergo ē a deo Respōdet q̄ in tali p̄cepto duo sunt cōsiderāda. Primū ē q̄ p̄pter reuerētiā dei cessabat populus ab oī opere seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset et istud erat morale. per hoc enī precipiebatur q̄ hō aliquo tpe vacet rebus diuinis iuxta illud. ps. xlv. vacate et videte q̄2 ego sum de⁹. et s̄m hoc cōputatā inter p̄cepta decalogi moralia et lex que hanc obseruātiā in se p̄hiberet eēt contraria ordinationi diuine et nō posset eē a deo: sed lex euangelica hanc obseruantiam no tollit sed p̄cipit vt pt3 de dieb⁹ dominicis et alijs festis in noua lege ordinatis. Sed considerādum est in dicto p̄cepto erat taxatio temporis vel diei. s. q̄ hec obseruantia fieret tali die d̄terminata. et istud erat cerimoniale: et ideo hoc mutari potuit et debuit p̄pter rationabilē causam. Judei enim colebāt diem sabbati in memoriā creationis rerum q̄d innuit moyses Exod: xx. dicēs. Memēto vt die3 sabbati sanctifices. Sex dieb⁹ fecit deus celum et terram et requieuit die septimo ac si dicat cōpleto opere creatōnis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipsius creationis. homo etiā fuerat factus sexta die et ido primum diem post sui creationem debet expendere singulariter ob reuerētiā dei. ceteros vero ad sui necessitatē. Jn noua autem lege illa dies que debuit obseruari ad vacādum deo nō solū debet nobis reducere ad memoriam bñficium creationis sed etiam innouationem spiritualem que inchoata est in xp̄i resurrectione. et ideo sabbatum mutatum ē in dominicum diem in quo xp̄us resurrexit. Significat etiam dominica que est octaua dies. octauam diem resurrectionis in qua p̄fectam requiem expectamus. Hic est q̄ messias noster dominus ihūs christus postq̄ factus est triginta annorum soluit q̄ntū ad partem istam sabbatum curando in eo infirmos. et dando eis licentiam lectulos asportandi. Johan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ij. Ceterum quemadmodum de circuncisione dictum ē probatumq̄ q̄ data fuit in signu3 sic et sabbatum vt habetur Exod. xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis quia signum sunt inter me et vos ac generationes vestras. Jtem in libro hiza. i. omipere. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Johanan. Omne preceptum q̄ dedit deus sanctis et benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatum q̄d dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Jnter me et inter filios israel. si sic est ñ sunt obligati. goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Ex omnibus his patet q̄ non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. Jtem contra obseruantiam circumcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duab⁹ traditionibus sicut notatur in pugione cap. xi. tercie partis: iij. distinctionis. quaru3 prima est illud quod i mydras tulym. i. glosa psalmorum taliter scriptum est. ps. lxxiij. Et omnia cornua impiorum confringam et exaltabuntur cornua iusti. cornu non ē dictum sed cornua. Decem enim cornua sunt que dedit deus sanctus et benedictus israeli. Cornu abrahe de quo dictum est ysa. v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac de quo dictum est. Genes. xxij. Et ecce aries vnus retentus in densitate per cornua sua. Cornu ioseph. id est cornu regni de quo dictum est. Deutero. xxxiij. et cornua rinocerontis cornua ei⁹. Cornu moysi de quo dictū ē. Exo. xxxiiij. q2 cornuta erat cutis faciei eius. Cornu p̄phetie de quo dictū ē. i. Reg. ij. et orauit āna et dixit. exul/

tauit cor meū in domino et exultatū est cor/nu meū Cornu legis de quo dictū est Aba/cuk.iij. Et cornua duo de manu eius. Cor/nu sacerdotij de quo dictū est.ps.cix. Cor/nu eius exultabitur in gloria. Cornu leuiti cū de quo dictū est.i.paralı.xxv.omnes isti filij hemā. videntis regis in verbis dei ad ex altandū cornu. Cornu iherusalē de quo di/ctū est.ps.xix. Et a cornib⁹ vnicorniū exau disti me. Et cornu regis messie de quo dic/tum est.i.Reg.ij. Et dabit fortitudinē regi suo et sublimabit cornu messie sui et sic ē di cens.ps.cxxxi. Ibi germinare faciam cornu dauid paraui lucernā messie meo. Quando autē peccauerūt israel ablata fuerunt eis et data sunt gentibus seculi. sicut dictū est. Daniel.vij.c. Post hec videns fui in visiōe noctis. et ecce bestia quarta terribilis atq; mirabilis et fortis nimis et dentes ferreos habebat magnos comedit et cōminuit et re siduū pedibus suis cōculcauit et ipsa dissi/milis ab omnibus alijs bestijs. que fuerūt ante ipsam et cornua decē habebat. assimila te sunt enī gentes similiter hmōi fens et om ni tempore in quo gentiū seculi cornua fue/runt stantia. Cornua israel erunt cōfracta si cut dictū est trenorū.ij. Confregit in ira fu/roris omne cornu israel. ¶ Qualiter autem legalia deus iudeis abstulerit per rationes et signanter sabbatū et circūcisionē et quali ter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro may la iperecq.i. distinctiōe q̄ icipit q̄ senzbbae Quadā vice decreuit regnū neq;.i.romanū q̄ non seruarent iudei sabbatū et q̄ nō cir/cūciderent filios suos et vt cognoscerēt men struatas. Tūc iuit rabi ruben. cercinauitq; se more.s.romanorum. Cūq; iuisset et cedis set cū eis ait illis. qui habet inimicū depau peret eū vel ditat. Dixerūt ei depauperat Di xit eis si ita est non faciant iudei opus i sab bato vt depauperentur. Dixerūt romani be/nedixit abrogaueruntq; decretū. rursusq; eti am dixit eis. qui habet inimicū debilitat eū an fortificat dixerūt ei debilitat ait eis si ita est circuncidant filios suos octaua die vt d bilitentur. dixerunt optime dixit et cassaue/runt illud. Iterum dixit eis qui habet inimi cum multiplicat eū an diminuit eum. Dixe runt et diminuit. Ait eis si ita est nō cogno/scant menstruatas dixerunt benedixit et ces

sauerunt illud. Demū ppenderunt q̄ iude⁹ erat et restituerunt decretum vt prius. Dixe/runt ergo iudei quis ibit et irritabit statutū istud vadat. Rabi symeon qui didicat face/re signa et mirabilia. Post eū vero vadat ra bi eleazar. Egressus est eis itaq; obuiā ven tamalyon.i. demoniū sic vocatū et ait. Est placētia vestra vt vadā vobiscū fleuit raby symeon et ait ancille. dom⁹ patris apparuit angelus ter. nobis autem nec semel venit er go miraculū vndecūq;. Precessit igitur ven tāmalyon. et intrauit in filiam cesaris. Cū/q; peruenissent dixerunt ventāmalyon egre dere vocatus ergo egressus est et abijt. Di/xitq; iudeis cesar. Postulate quicquid ē vo bis ad postulandum. Introducti sunt igit̄ in domum thesauri vt tollerent quicquid vel lent inuenerūtq; certam illam in qua scri/ptum erat dictum statutum et ruperunt eam buciscq; thalmuth. Animaduertat pruden tia tua lector q̄ per istas duas traditiones habetur euidenter q̄ de⁹ abstulit a iudeis p romanos sabbatum et circūcisionē et alias cerimonias; confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorū de quibus vnum erat lex vt paulo ante dictum est. et nūq̄ restituit eis. nec per se nec per angelū nec per pphetā nec per alium virum sanctum. Sed ipsi iudei recuperauerunt circūcisionē et sabbatū et ce tera hmōi per dyabolicum miraculum vt in proxima traditione ostensum est. Null⁹ er/go vlterius nisi sit demoniacus conseruare debet ea que deus abstulit. et dyabolus tā/libens se iudeis visibiliter ingerendo insti/tuit. quando enim vel vbi vnq̄ sciēter dya bolus bonum homini aliquod nisi forte v/bi prospexit malum maius et mortem pessi/mam sibi et eo imminere finaliter procura/uit cui vnq̄ boni aliquid nisi fallendi stu/dio persuasit. nunquid non ipse est qui pri/mos homines quasi eis vtiliter consulēdo fefellit. nōne ipse est qui contra sanctum iob ipsum etiam dominū puocauit. Job.ij.c. An ignorant iudei miseri q̄ dyabolus fue/rit qui patres suos ad adorandum vitulum mentiendo protraxit. vt habetur in libro sa/bath imperecq. qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum et induxit tempestatē maximam in aerem et dixit israeli. Vbi est moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum.

Dixit eis iã peruenerũt sex hore et non respe-
xerunt super eo. Ait ergo mortuus est et nõ
curauerũt super eo. Ostendit ergo eis simili-
tudinẽ feretri eius in nube. hinc est ꝙ dixe-
runt ad Aaron quia hic moyses vir qui fe-
cit nos ascendere de terra egypti nescim⁹ qd
factum est ei. et quid scriptũ est. cõsequenter
et dixit Aaron. abrumpite inaures auri que
sunt in auribus etc̃. et accepit de manib⁹ eorũ
et formauit illud in forma et fecit illum vitu-
lum fusorie et dixerunt. Isti sunt dij tui isra-
el etc̃. His sic premissis dicatur iudeis vt at-
tendant que sit eorum prudentia quis sens⁹
qui dyabolum volunt habere suspectum in
recuperatione circumcisionis et sabbati. qui
patres eorũ ad faciẽdũ et adorandũ vitulũ
et ad attribuendũ sibi magnalia que de⁹ fe-
cit mẽdacijs et falsis ꝓdigijs tã studiose per-
traxit. Euidenter ergo apparet ꝙ intentio ẽ
studium dyaboli ac voluntas erga homines
nunq̃ est nisi mala. quare satis est manife-
stum ꝙ grandis est stulticia et ꝙ magna in-
sania et ꝙ imẽsa iudeorũ vecordia qui circũ-
cisionem et sabbatum et alia que deus eis
abstulit. et dyabolus reddidit non cessant
obseruare. Supradictis adhuc videt̃ addẽ-
dũ id quod de sabbato scriptũ est in beresith
minori vbi dicitur Geñ. ij. et benedixit deus
diem septimã dominus rursus nequã quesi-
uit a Rabi aquiba et ait ei quid est inter diẽ
et dies dixit ei rabi aquiba et quid est iter vi-
rum et viros. dixi ei quid dixit tibi. et quid
dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi ĩ quo differt
sabbatũ ab omnibus alijs viris. Dixit sibi
decedit rex propter gloriam suam sic quoq̃
voluit deus istum diẽ honorare. vnde tu fa-
cies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatia-
nus arguit hoc qui trahit lapides ꝑ totã sep-
timanam et in sabbato quiescat Dixit ei de lõ-
ge attractum tu trahis mihi. Admiror di-
xit ei. Ecce ille qui facit ascendere mortuos
arguit. omni namq̃ die est ascendens et nõ in
sabbato. Iuit et tẽptauit in patre suo qui a-
scendit omnibus dieb⁹ et in sabbato nõ ascẽ-
dit post sabbatum sciscitatus ẽ eum et ait ei
pater ex quo mortuus es fecisti te iudeũ ad-
miror q̃obrem ascendisti omnibus diebus
hebdomade et in sabbato non ascendisti.
Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum
sponte sua apud vos obseruat cum hic ma-
lo velle suo dixit ei. et cuiusmodi laborẽ vo-
bis ibi Ait ei omnibus diebus septimãe in-
dicamur in sabbato autem quiescimus. re-
uersus est ad rabi acquiba. et dixit ei. Si ẽ se-
cundum verba tua ꝙ deus sanctus et bene-
dictus per quietem in sabbato vult honora-
re non mutat in eo ventos non faciat descen-
dere pluuias non fluctuet mare in vndis su-
is. Dixit ei rabi acquiba habet se in istis de-
us sicut is qui transfert per quatuor vlnas.
Si vis lector figmẽta hec iudaica contra ip-
sos conuertere dicas quẽadmodum fluuius
supradictus fuit signum obseruandi sabba-
ti quãdo per totam hebdomadam currebat
trahendo lapides et quiescebat in sabbatis
vt ipsi fabulantur sic est nunc efficax argumẽ-
tum non obseruandi sabbatum quia nusq̃
sub celo sit fluuius qui magis quiescat ĩ sab-
batis q̃ in ceteris diebus. Per totum quip-
pe mundum discurrunt mercatores qui sicut
ducunt medicinalia variaq̃ pigmenta ex in-
dia que est in oriente vsq̃ ad hyspaniam q̃
est in occidente et a meridie vsq̃ ad septẽtrio-
nem que est vsq̃ ad anglicos et norwegios
et scotos et sic vsq̃ ad totum mundum quod
si verum esset inuicem sibi narrarent et nomẽ
prouincie vbi talis esset fluuius iudeis pro-
curantibus non tacerent. Item magister io-
hannes valisoletanus conuersus in libro d̃
concordia legum dicit ꝙ istud de lapidũ flu-
mine non est verum. nec dicitur hoc per ali-
quem sapientem nisi per cõitatem ipsorum
rabinorum iudeorum ad ipsorum conforta-
tionem et gaudium sui cordis quoniam hoc
non scribitur in aliqua scriptura autentica.
nec in aliquo libro aristo. de mirabilibus lo-
corum nec in aliquo alio loco sed in libris so-
lummodo iudeorum ad ipsorum conforta-
tionem explicatur. hec ille. Ad aliud vero fi-
gmentum de mortuo non ascendente ĩ sab-
bato dici potest ꝙ dyabolus ventamalyon
vel aliquis alius potuit assumere figuram
patris nisi antedicti et facere ac dicere que di-
cta sunt vt iudeorum circa obseruantiã sab-
bati confirmaret errorem. ¶ Ad tercium de-
niq̃ ꝙ qui non obseruat apud nos sponta-
neum sabbatum apud mortuos obseruabit
cum coactus etc̃. vt supra ergo abraham et
multi alij sancti qui nunq̃ coluerunt sabba-
tum punientur per totam septimanam cum
infidelibus et compulsi requiescent in sab-
bato hoc autem falsum esse quis dubitat ꝙ

autem abraam non coluerit sabbatum ha/betur in beresith.minori super illud Gen.ij: vbi dictum est: Et benedixit de⁹ diem septi/mam.dixit rabi iohanan abraham non e scri pta de eo obseruātia sabbati hec ex pugiōe vt supra Possumus etiam nobis assumere demonstrationem ꝙ sabbatum. verum qd significat quietem vt patet deutero.v.c.sab/batum.i.quies domini dei tui ē dies dñica quam nos xpiani obseruam⁹ quoniam ſm sapientes iudeorum thalmuth vt notat ma gister iohānes vallisoletanus conuersus in libro de cōcordia legum.titulo.iiij.c.x.pria coniunctio solis et lune que fuit in principio creationis mūdi facta fuit die lune ad quinꝫ horas et ducenta et quatuor minuta hore. Et quia textus non dicit nisi sex diebus ope raberis et die septima requiesces et non di/xit qua die signata inciperent computari illi sex dies.eēt rationabile ꝙ cōputatio incipi/at a die istius coniunctionis solis et lune.qꝛ hec duo luminaria distinguunt diem et no/ctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune et sic dies septima est dies solis q̄ ē dies dominica vt obseruamus xpiani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant est magna mutatō se cūdum stellas ex diuersitate dierū et locorū ſm longitudines et latitudines terrarum qꝛ iherusalē est in longitudine.lxvi.graduum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine.lxvi.graduum.et est differētia i ter iherusalem et istam terram plus ꝙ qua/tuor horarum. Item est alia differentia iter ista ſm motū puncti altioris spere noue per quem mouentur poli.et sic a tempore quo lex moysi data est vsꝙ ad ista tempora est fa cta mutatio et differentia plus ꝙ per quinq̄ ginta gradus et isto polorum motu mutate sunt longitudines et latitudines et mutati sunt dies et noctes in omnibus mundi par/tibus vsꝙ ad ista tempora et ſm diuersitatē terrarum supradictam hodie iudei vnaꝫ ho/ram illius diei sabbati sibi precepti non ob seruant nec illam met diem a moyse illis tē/poribus institutam.talis mutatio pōt da/rissime cognosci ex mora quam fecit sol spa/tio vnius diei stando immobiliter tempore Josue et etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. Et si iudei dicunt ſm supradictam rationem ꝙ idem debet iudicari de die do/minica secundum christianos. Respondeo ꝙ hec obseruantia quam obseruant christia ni non dependet a die dominica ratione di/ei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in qua die ipse resurrexit nec ob/est mutatio facta ex quo manet ipsa principa lis et precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi et resurrectiōis sancti mes sie et adhuc non obligarentur seruare predi/cta.nec etiam sacrificium et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum si milium posito ꝙ ad terram pristinam re/ducerentur quod est impossibile propter di/uersitatem locorum terre secundum longitu dinem et latitudinem et terrarum etiam con stellationes secundum imaginationem sapi entum et iste est magnus defectus legis.sci/licet ꝙ omnia que legis erant non obserua/ri debebant in omni loco mundi quod non est in lege christi veri messie quia in omni lo co et quacunꝫ parte terrarum tenentur chri/stiani legem sancti messie firmiter obseruare

¶ Sanctus bernardus in suo euāgelio eter no assignat duodecim priuilegia die domi/nice propter que sabbatum non immerito i dominicam diem mutata est. Prima est ꝙ fuit prima omnium dierum Secundum ꝙ erit vltima dies presentis vite. Tercium q̄a diem dñicā nulla precessit nox. Quartū ꝙ ei nulla nox subsequetur. Quintum quia in eo creauit deus celum et terram. Sextum qꝛ in eo creati sunt omnes angeli a deo et boni i paradyso gratificati et glorificati sūt et ecō/tra mali angeli in eodem die peccantes de ce lis ad inferos expulsi sunt. Septimum quia secūdū orosium in die illa prio precepta da/ta sunt filijs israel: ¶ Octauum quia in illa die christus incarnatus est. Nam vt testatur magister hystoriarum die qua dixit deus fi/at lux visitauit nos oriens ex alto et christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium et figuram datum fuit manna in die domini/co sicut ait super Exod.origenes. Hoc qui/dem probat per hoc ꝙ in.xvi.capitulo dictū est. Sex diebus colligetis illud die autē sex/ta duplum colligetis.patet enim diem sextā vocari illum qui sabbatum precedebat qui est feria sexta et ex hoc patet ꝙ māna die do minica datum fuit. Si enim sex diebus con/tinuis collectum fuit. Septima autem di:

cessatum est et per consequens manne initiū
a prima die dominica exordium sumpsit.
Nonum quia in die dominica xp̄us destru/
ctis inferni claustris captiuam ducens cap/
tiuitatem ac sāctorum animas de lymbo eri
piens triūphaliter a mortuis resurrexit cuius
resurrectio nostre resurrectionis exemplar est
Decimum quia die dominico spiritus para
clitus discipulis datus est. Undecimum q̄a
in die dominica erit resurrectio mortuorum
et reddet deus vnicuiq3 secūdum opera sua.
Duodecimum quia die dominico erit initi/
um et cōtinuatio sine fine laudum dei et do
mini nostri ihesu xp̄i veri messie in gloria se
piterna. Unde ysa. vlti. et erit semen eorum
ex sufficientia mensis ex mense suo et ex suf/
ficientia sabbati in sabbato suo. istud est se
culum futurum quod totum erit sabbatum
.i. requies. ¶ Et notat q mensis legittime
dicitur heredes hebraice pōiturq3 apud eos
pro perfectione numeri omnium dierum in
quibus luna perficit cursum suum. ¶ Cum
luna quippe computant iudei et non cū sole
mensis ergo hic vt ait beatus Gregorius ꝑ
perfectione positum est et sabbatum pro re/
quie in quo seruile opus fieri nō licebat. erit
ergo semen eorum idest apostolorum et san
ctorum predicatorum facientium filios spi/
rituales ex mensis sufficientia id est ex suffi/
cientia perfectionis vite presentis in mense
suo. id est in perfectione glorie sue in futuro
Sicq3 semen auditorum ex sufficientia sab/
bati. id est requiei i diebus dominicis et fe/
stiuitatibus alijs ad audiendum verbū dei
necnon ex sufficientia requiei a vicijs et pec/
catis in vita presenti erit in sabbato suo. id ē
in sempiterna requie sua in vita futuri seculi
quod totum est sabbatum vt predictum est.
¶ Et si queris quare fuit ordinata quies di/
ei septime per iudeos die sabbati et nō alia
dies septimane. Respōdet supradictus ma
gister iohannes in eodem libro titulo. iiij. c.
viij. q ad hoc fuit triplex ratio. Prīa ē quo/
niam secūdū astrologos maior coniunctio
saturni cum Ioue fuit in capite arietis ascen
dēte aquario qui est domus saturni que cō/
iunctio necessitauit et coegit populum iude/
orum vt starent in captiuitate egypti quadrī
gentis annis et q ind educerentur in manu
forti et brachio extento. et q ibi fierent mira
cula extra naturam. Et ideo fuit in die satur
ni dies sabbati ordinata in memoriam exi/
tus de egypto et in memoriam coniunctio/
nis saturni et iouis in domo aquarij vt di/
ctum est. Et ratio quare magis firmauerūt
se super saturnum q super iouem est quia
saturnus est altior. Item quia ascendens cō
iunctionis fuit aquarius que est domus sa/
turni secunda. Item propter alias proprie/
tates quas iudei et terra ipsorum habent cū
saturno secūdū q dicunt astrologi et vlteri⁹
declarabo et ideo ordinatum fuit a iudeis.
q dies septima quando nihil operari debēt
q esset in die saturni et q essent in tenebris
et sine candelis etiam que ponunt astrologi
debere obseruari in die saturni vt liberentur
homines a dānis suis et influentia effecta.
Secunda ratio est quia ista die saturni pla/
nete infectiui et damnosi habent singularez
potestatem quoniā prima hora noctis diei
sabbati est hora martis secundum computa
tionem horarum vt iudei computant ordi/
nando primo noctem et postea diem et pri/
ma hora diei sabbati est hora saturni q duo
planete sunt damnosi secūdum astrologos
et sic in die illa naturali damnosi planete ha
bent suam influentiā damnosam singularē
Et sic scripsit Rabi abraaz in glosa sua quā
fecit super decē preceptis super illo speciali/
ter memento vt diem sabbati etc̄. Dixit istō
preceptum fuit propter sperā saturni et qua/
libet die in hebdomada habent stelle mobi
les ipsarū quelibet vnā diez in qua magis
apparet ipsarum virtus. et quoniā vna die
in hebdomada quiescere tenebātur in signū
et memoriam creationis mundi vt dictum
est. Ideo ordinauit eis Moyses in marath
q ista dies requietionis esset specialiter et
signanter illa dies saturni que est sabbatum
in qua stelle predicte damnose habent pote/
statem et influentiā singularem vt ab ipsa/
rum damnis et infectionibus tuerentur:
¶ Tercia ratio est propter potestatem istis
planetis datam super iudeos et terram suaz
quia secundū astrologos iudei sunt sub cō/
stellatione Martis et Saturni et sic per expe
rientiā patet quoniā quando saturnus est i
domo casus sui et habet aspectuz a malis et
dānosis alijs stellis tunc euidenter apparet
malū opus aliquod in iudeis et hoc sepissi
me sum expertus et secundum conditiones
suas videtur esse de natura saturni put dixi,

Ptolomeus q de natura saturni est mise-ria et casus et populus captiuus et malarum conditionum vt sunt iudei: Et ideo diebus sabbatinis et alijs diebus vbi erant predic-ti planete in exultationibus suis faciebant plura sacrificia q in alijs diebus vt ab ista-rum planetarum damnis specialiter essent salui prout per gl. Rabi abraam euidentius demonstratur quam fecit generaliter super legem. et probatum est per dicta astrologo-rum que ego allegaui in declaratione quam scripsi super glosam predicti Rabi abraam abenagra et ista talia cerimonialia priuan-da erant in complemento legis in aduentu xpi quoniam ipse venit pro salute animarum. Et vt tales opiniones falsas totaliter abo-leret que ydolatriam sapiunt apparenter et causa finalis legis complementi non est res corporalis sed potius spiritualis et in vnius diei obseruantiam in hebdomada in me-moriam creationis mundi que fuit causa fi-nalis mutationis legis prout diximus. Ra-tionabile erat in complemento legis ponere illam diem que est dies requietionis et illam animam superfluam aliam quam dicunt cum eo venire prout dixerunt q textus dicit qui-euit et animauit exo. xxxi. Animam aliam creauit homini die sabbati quod esset die solis que est dies dominica et ista die dominica xps a mortuis resurrexit vt demonstraret mun-do animarum salutem. et propter istam diem vere dicitur animam aliam venire. quoniam propter resurrectionem xpi anime perpetuo vitam habent. et hoc signauit algasel philo-sophus dicens in resplendore solis saturno non indigemus huiusque predictus doctor Patet ergo quare iudei obseruant diem re-quietionis hebdomade in die saturni et licet dies requietionis ab omnibus de mundo sabbatum dicatur quia sic sabbatum inter-pretatur vt supra patuit quia tamen non ea intentione qua iudei sabbatum suum appel-lant. Ideo non diem saturni sed alium co-lunt vt videlicet diem dominicam nos chri-stiani omnibus superstitionibus exclusis in memoriam resurrectionis christi tali die fa-ctam et future resurrectionis tali die fiendam vt supra dictum est. Item possumus addu-cere contra iudeos auctoritatem magistri al-fonsi conuersi in libro bellorum dei. In quo disputauit contra iudeos secundum opinio-nes thalmuth. vbi dicitur q secundum iudeos non est inconueniens dicere omnia festa et ieiu-nia remissionum et indulgentiarum posse mu-tari. et textus vocat ipsa sabbatum sicut ipsum-met sabbatum et probant hoc Leuiti. xxiij. Hee sunt ferie domini quas vocabitis san-ctas. et glosauerunt dicentes vocabitis. id est posito q errent scienter vel ignoranter. quo-niam illa debent festa simpliciter reputare et sic non debent iudei inconueniens reputare q illi qui recipiunt legem sancti messie diem sabbati in diem dominicam commutarunt propter rationes superius allegatas et de hoc xps in euangelio mathei. xij. respondens eis qui dicebant ihesum xpm non licere in sab-bato curare. dixit filius hominis habet po-testatem super sabbatum.

¶ Contendit iudeus probare q ihesus christus non est verus messias quia non ve-nit in nouissimis diebus

Tercium argumentum nititur osten-dere ihesum christum saluatorem nostrum non esse verum messiam in lege et prophetis promissum. Arguunt ergo iudei sic verus messias debet venire in nouissimis di-ebus sed nondum sunt dies nouissimi ergo nondum venit messias. maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litteram de messia vbi di-citur erunt in nouissimis diebus. minor sa-tis patet. ad illud argumentum dicendum q dies messie dicuntur nouissimi habendo re-spectum ad ordinem. habendo respectum ad etatem. habendo respectum ad sacram scrip-turam. ¶ Primo ad ordinem quia sex mi-lia diuidendo et ordinando per tres duali-tates sicut mensuratur duratio mundi secun-dum iudeos et duo nouissima millenaria di-cuntur dies messie patet per canadum helias. Unde in thalmuth in libro qui dicitur can-hedrin qui sonat sacerdotes magni. inueni-tur hoc quod sequitur legerunt in studio helye q sex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis et duo milia legis et duo mi-lia messie et sequitur. Et propter nostra pec-cata que sunt multa transierunt ex illis que preterierunt hec ibi. Et cum hoc dicit Thal-muth quasi transierant de duobus milibus

annis messie quasi sexcenti anni. et post illō tempus transierunt iam quasi. dccc. xlij. āni cum illo numero sex milium annorum videtur concordare beatus ysodorus super pentbateu cum super illo passu enoch septimus ab adam qui placuit deo translatus est dicit ibi enoch septimus ab adam septimam requiem significat. transactis nāq3 sex milib⁹ annis et renouato celo ac terra factoq3 iudicio transferentur sancti in vitam eternam. Nunc vide cecitatē iudeorū ipsi computant ānos a creatione mundi sicut nos a natiuitate xp̄i et dicunt ꝙ isto anno in quo nos cōputam⁹ mille. cccc. lx. annos domini sunt a creatiōe mundi quinq3 milia. ccxx. et sic patet ꝙ ḋ duobus milibus annis messie iam transierūt ſm eorū cōputū milleducēti viginti anni q̄bus debuisset venire messias. et cum non sit numerus annorum vltra sex mille vt dictū ē et ipse debet regnare duobus milibus ānis quomodo hoc est possibile cū non restāt secundū cōputū suū nisi. dcc. lxxx. anni: Item ipsi assignant in predicto numero annorum determinatum tēpus messie. s. finitis quatuor milibus annis a creatione mundi vt reseruentur duo mille pro messia. Nunc attende quid dicit ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi mille. et paruulus in gentem fortissimā ego dominus in tempore eius subito faciā illud. O iudee tu determinasti tempus messie. et vide quid dicit deus. ego dominus in tēpe eius sc3 messie subito faciam illud. Super quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni ante tempus suum et si non fuerunt boni in tempore suo ergo necesse est ꝙ iudei concedunt ſm suam glosam vnum de duobus vꝫ ꝙ ipsi fuerunt boni vel non boni: Si boni ergo messias venit ante tempus suum. s. antequꝫ inciperet numerus quinq3 miliū. Et si fuerunt non boni sicut ipsimet concedunt in dicto ꝓhabito ꝙ ꝓpter peccata sua mlta trāsierunt. s. anni qui preterierunt. necesse est ꝙ tunc concedunt secundum suam glosam ꝙ ī tempore suo venit. s. finitis quatuor milib⁹ ānis ī pricipio quinti millenarij ānorū. et sic habent concedere necessario ꝙ secūdū suum numerū iam sunt mille et. xviij. anni ꝙ natus est messias. Et si dicant ꝙ nos computamus plus anticipando tempus: Dico ꝙ licet simus differentes cum eis in computatione annorum a creatione mundi stante tamen suo numero in veritate licet anticipauerit tempus adimpleuit quod promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrum vsꝗ3 ad diem signatum extremū. s. anni. Si autem illud tempus vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrum certum est ꝙ adimpleuit promissum. et sic nos christiani stante numero iudeorum computabimus eum ingressum quinti millenarij. et dicem⁹ ꝙ sunt iam mille. cccdviij. anni ꝙ vēit messias. stante tamen computatōne nostra a creatione mundi. Dicemus ꝙ messias venit infra duo vltima millenaria. cum ergo per ordinem et respectu ad duas primas dualitates miliariorum annorum duo vltima millenaria in quibus debet regnare messias dicantur dies nouissimi. Sequitur ꝙ dies ī q̄bus venit ihūs nazarenus verus messias sunt dies nouissimi de hoc numero sex milium annorum dictum fuit supra li. i. ar. vi. pūcto. iij. thesauro primo. Secundo patꝫ hoc idem habendo respectum ad etatem nā duratio mundi mensuratur septem etatibus sicut duratio hominis quarum nouissima in vltima est decrepitas que prefixum habet principium sicut cetere etates non tamen terminum quia multotiens plus durat ꝙ cetere etates et ihesus nazarenus fuit in decrepitate mundi et per consequens in nouissimis diebus habendo respectum ad etatem. Tercio patet hoc habendo respectū ad sacrā scripturam. nam multa tempora et dies precedentia ihesum nazarenum circiter per duo milia annorum dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi israhel vocatis filijs ante mortem suam dixit. Cōgregamini filij israel vt annunciem vobis q̄ ventura sunt in nouissimis diebus. vbi multa annuciat non solum de his que debent īpleri de aduētu messie sed etiam multa que completa sunt tempore regum israel et iuda sicut fuit de primatu iuda et de excellentia super omnes fratres suos et de regno ibi iuda te laudabunt fratres tui etc̄. Patet igitur ꝙ non solum dies messie in quibus fuit ihesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiam multa tempora ante circiter ꝑ duo milia annorum precedentia dicuntur dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihūs christus non est verus messias quia in eius adventu mons syon non fuit elevatus in vertice montium.

Septimum argumentum iudeorum est tale. In adventu messie mons syon debet elevari in vertice montium sed hoc non est factum ergo nondū venit messias. Maior est ysa.c. vbi supra erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini. id est mons syon in quo erat templū in vertice montium et elevabitur super colles. Minor patet quia in diebus ihū nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie sm iudeos debet elevari super alios montes. vnde dixerūt aliqui iudei ꝙ tempore messie debet deus portare montem thabor et montē synai et mōtem carmeli ad locū vbi est iherusalē et in vertice istorū montium ponere montem syon hoc dicunt ipsi non esse factum tempore ihesu nazareni ergo nō est messias. Respondeo sm Rabi salomonem ꝙ ista elevatio montis supra montes non est intelligenda secundum locum sed secundum excellentiam et gloriam illius montis quia ibi debebant operari magna signa et miracula plusꝙ in alijs montibus quod impletum est tempore ihū nazareni quia ibi illuminauit cecum. curauit languidum. Ibi super omnes apostolos misit spiritumsanctum. ibi multa alia signa et miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios montes elevari debebat et sic impleta est prophetia in vero messia ihū xp̄o.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias quia in eius adventu ad eum non confluxerunt omnes gentes

Octavum argumentum iudeorum est ad verum messiam cum debet venire debent confluere omnes gētes sed ad ihesum nazarenum non confluxerunt omnes gentes ergo non est ipse messias. Maior patet ysa.c. quo supra vbi statim sequitur. Et fluent ad eum omnes gentes. minor est clara dicunt iudei ꝙ in nazareno nō crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. Ad illud argumentum iudeorum super illud fluent ad eum. i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum ꝙ ibi omnes distribuit pro generibus singulorum non pro singulis generum. vt omne animal fuit in archa noe. ita ꝙ est sensus ꝙ de quolibet gentium genere venirent ad fidem veri messie quod impletum est in ihesu vero messia nostro per apostolos suos per quorum predicationem de omnibus gentibus conuersi sunt ad fidē christi. quia in omnem terram exiuit sonus eorum etc̄. Et sic in isto modo in ihesu vero messia nostro impletum est illud. ps. Deus iudicium tuum regi da. et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. quod impletum fuit in constantino imperatore quādo suscepit fidem christi. Vel aliter dicendū ꝙ aliquando omnes in scriptura sumitur pro multis vt. ij. Reg. xvij. Dixit absalō et oēs viri israel. Melius est consilium chusi consilio achitofel. et certum est ꝙ non erant ibi omnes viri israel sed multi. Similiter in euangelio Mathei. ij. Audiens herodes rex turbatus est et omnis iherosolima cum illo. omnes enim. i. multi de iherosolima. Sic in proposito venient ad eum omnes gentes id est multi de gentibus.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias quia in eius adventu non dixerunt gentes venite ascendamus ad montem domini.

Nonum argumentum iudeorum ē cum verus messias venire d3 gentes confluentes ad eum dicere debent. Venite ascendamus ad mōtem domini et ad domum dei iacob. Sed hoc non dicitur in adventu ihesu nazareni ergo non est verꝰ messias. Maior patet ysa. vbi supra. Venite ascēdamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Minor patet quia aliqui xp̄iani dicunt eamus ad domum petri. Alij dicunt eamus ad domum pauli. Alij ad domum martini etc̄. Nulli vero dicunt ad domū dei iacob. Ad hoc argumentum dicit Alanus

in suo quadripartito libro.iij.c.ix. Dicēs ꝙ mons iste xp̄s est in quem iaȝ vniuerse fines terre credunt.iam adorant vniuerse familie gentium vna et concordi voce dicūt. eamꝰ ad montem dn̄i et ad domū dn̄i dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob.quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnum deum esse et eorum qui ante legem fuerunt fideles et eorum qui sub lege existunt et eorum qui nunc existunt credentes in deum. Qđ autem arguunt nos super hoc quod dicimus eamus ad domum petri ad domum pauli.ad domum martini etc̄. Nullus qui sane sapit dicum hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domum facimus: Sed in honoreȝ petri atq̄ i memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificum fas est in consecratione ecclesiarum dicere tibi petro et tibi paulo hanc domum dedicamus sed potius deo dicatur consecrari.et q̄uis diuerse ecclesie deo consecrentur:tamen vna ē domus dei.vna est dei ecclesia oim̄q̄ fidelium conuentus. Ad hanc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xp̄s sanctussanctorum:hic peccata remittuntur.hic non solum homicidium prohibetur immo etiam ira et odium tollitur.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia in eius aduentu gladij non sunt couersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumentum iudeorū ē In aduentu messie gens cōtra gētem non debebat leuare gladiū nec exerceri vltra ad prelium et debebant cōflare gladios suos in vomeres et lanceas suas i falces Sed cōstat ꝙ post aduētum ihū nazareni et adhuc modo non cessauerunt bella p orbem vt patet manifeste et maxime in iudea quia post mortem eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytum et vespasianum: fuerunt etiam semper lancee et gladij et alia arma bellica in magna copia. Igitur ihūs nazarenus non est verus messias. Maior pateȝ ysa.c.vbi supra. Ad istud argumentum iudeorum de pace que debebat esse tp̄e messie de qua ꝓpheta:non leuabit gens contra gētem gladiū nec exercebūt vltra ad preliū. Dicendum ꝙ ista pax fuit tempore ihū nazareni veri messie. Nam fuit pax spiritualis iter viros spirituales quia inter malos pax esse non potest. Non est pax impijs dicit dominꝰ ysa.xlviij. In cuius signum angeli i sua natiuitate cantauerunt. Gloria in excelsis deo Et in terra pax hominibus bone voluntatis Fuit etiam tēporalis pax de qua intelligunt Primo in romano imperio quia i cesare augusto finita sunt omnia bella ciuilia que inceperunt in Roma immediate post euersionem carthaginis. ¶ Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate ihesu nazareni quando mundus tanta pace gaudebat ꝙ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus:voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mundo. Et ex hoc exijt edictum a cesare Augusto vt describeretur vniuersus orbis Luce.ij. Et durauit ista pax per centum.xv.annos vsq̄ ad destructiōnem iherusalem per Tytum et vespasianum quod patet qr ante ihesum xp̄m cesar Augustus regnauerat per.xlij.annos.xp̄s autem xxxiij.vixit vsq̄ ad passionē et deinde in passione xp̄i vsq̄ ad destructionem iherusalem fluxerunt anni quadraginta et sic sunt in summa centum et.xv.anni.ita ꝙ fuit diuturna. Et tunc probabile est ꝙ propter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios i vomeres etc̄.sicut sensibiliter videtur in terris vbi post bella sequitur pax diuturna. Sequitur in dicta auctoritate non leuabit etc̄.yperbole est ad designandum pacis diuturnitatem sicut communiter dicitur de aliquo negocio quod protrahitur vltra modum consuetum Istud negocium nunq̄ terminabitur licet aliquando terminetur infra annum vel infra mensem seu etiam in minori secundum conditionem negocij:et hic modus loquēdi parabolicus frequens est in prophetis. ¶ Et dicunt iudei ꝙ ista prophetia nunq̄ implet nisi illa pax fuisset perpetua propter illđ qđ sequitur nec exercebuntur vltra ad prelium quia signum aduentus messie est pax sine fine patet ysa.ix. Multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis vbi agitur expresse de aduentu messie et in.ps. Deꝰ iudicium tuum regi da. Orietur in diebus eiꝰ

iusticia et habundancia pacis donec aufera tur luna. sed luna nunq̄ auferetur ergo nec pax. Dicendum ad primum cu3 dicitur. nec exercebuntur vltra etc̄. q̄ si vltra nō dicit eter nitatem sed diuturnitatem tēporis sicut pa tet quod fuit. Uel aliter dicendum est q̄ in dictis sacre scripture attendere debemus ea que sunt per se et dimittere ea que sunt p ac cidens et ex consequenti. Sciēdū ergo q̄ lex antiqua per se et directe pcipiebat popu lo corporale prelium. Nam ad acquirendū et defendendum regnū tēporale in antiqua lege promissum necessarius erat gladius: ex pediebat lancea et cetera arma sine quib⁹ ci uitates terrene ab inimicis acquiri vel defē di non possunt. Idcirco dicitur iudicum. iij. he sunt gentes quas dominus dereliquit vt erudiret in illis israhelem et omnes qui non nouerunt bella chananeorū et postea disce rent filij eorum certare cum hostibus et ha bere consuetudinem preliandi etc̄. Ex quib⁹ manifeste patet q̄ sicut prima lex expresse p mittebat regnum terrenum ita directe preci piebat temporale prelium. Sed lex euange lica ordinans populū ad acquirendū et pos sidendum regnum celorum ad que directe et p se non indigemus armis materialibus s3 sanctitate et virtutibus propter quod secūda Cor. xij. dicimus arma militie nostre n̄ sunt carnalia quia tota colluctatio nostra in no ua lege est aduersus rectores tenebrarum et contra spūalia nequicie in celestib⁹ vt habet ad ephe. vi. De his armis visum est supra li. i. consideratione prima. Est igitur sensus prophetie si debeat compleri in hac vita pre senti q̄ tempore noue legis non erunt talia bella ex conditione legis sicut accidebat i le ge antiqua sed solum idigemus vomere ad seminandum meritum in presenti vita et fal ce ad metēdum premiū in futura gloria: vł aliter sicut dicit prissimus petrus vir alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Ait enim q̄ non dixit prophetia predicta quid facture sint gentes enarrando sed quid precepturus sit xp̄s ostē dendo: quemadmodum et alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacem genti bus. sicut enim hic de eo q̄ pacem preceptu rus sit dictum esse itelligimus ita et ibi. quā uis et ipse preceperit si completum non est nulla eius culpa fuit. Ad alia duo scilicet et pacis non erit finis et donec auferatur luna dico q̄ non debent exponi iste prophetie de pace temporali. sed illa que durauit illo tem pore fuit signum pacis spiritualis. quia cer tum est q̄ cito post mortem christi sicut dic tum est resurrexerunt bella in iudea iudeis adinuicem pugnantibus et iterum contra ro manos rebellantibus sicut dicit iosephus i libro de iudaico bello propter quod ciuitas iherusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quam āgeli clama uerunt in xp̄i natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bo ne voluntatis. Hec pax consistit in tranquilli tate consciencie que permanet in iustis omni tempore prouer. xij. Non contristabit iustum q̄c quid ei acciderit: et sic permāebit in iustis vs q̄ ad finem mundi cui succedit pax celestis que exuperat omnem sensum ad philip. iiij. et sic manet eternaliter ex pte finis sicut luna que est incorruptibilis. Pax ergo propheta ta de messia est pax per angelum in sua nati uitate nunciata quam mundus dare nō po test quia mundus dat pacem suam cum ma la voluntate. dat pacem in signo non in ope re in ore non in corde. ps. Loquuntur pacē cum proximo suo. mala autem in cordibus eorum. et illam spiritualem pacem bone vo luntatis per angelum nunciatam confirma uit ihūs christus verus messias in morte di cens. pacem relinquo vobis pacem meā do vobis non quomodo mundus dat ego do vobis Jo. xiiij.

¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias quia in eius aduentu non habitauit lupus cum agno.

Undecimum argumentum iudeo rum contra verum messiam sumit de textu ysa. c. xi. Egredietur virga de radice yesse. qui secundum omnes doctores loqui tur de aduētu messie: qui d̄ radice yesse egres surus erat. et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit. vitulus et leo et ouis simul morabuntur et puer par uulus minabit eos. vitulus et vrsus pascen tur simul et requiescent catuli eorum. et leo q̄ si bos comedet paleas. et delectabitur infās

ab vbere. super foramina aspidis et in cauerna reguli: qui ablactatus fuerit manum suã mittet. Super isto textu dicunt iudei ꝙ in aduentu messie animalia siluestria pacificabuntur sic videlicet ꝙ pacifice viuent et habitabunt cum animalibus naturaliter mansuetis. et ꝙ animalia venenosa non nocebunt hominibus nec pueris: immo ꝙ infãtes secure ludent cum eis: nihil horum dicunt iudei impletum in tempore iesu nazareni ergo non est messias. Ad istud argumentum dicendum ꝙ non est verum ꝙ animalia siluestria tempore messie debent domesticari taliter ꝙ pacifice viuant et habitent cum mansuetis et ꝙ venenosa non nocebunt et cetera quia sm ꝙ dicit rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum ꝙ ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominãtur ibi homines nominibus animaliũ. quod enim prodesset talis confederatio si lupus pacem non haberet nisi cum agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cum oue et vitulo Inquietaret nanque lupus hedũ et leo agnũ et pardus ouem. Ista ergo diuersa animalia diuersas hominum conditiões designãt sic probari potest ex scriptura veteris testamenti vt ipsi ceci suam cecitatem proprijs manibus possint palpare. Dicitur enim Gen. xlix. beniamin lupus rapax et tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidem Dan coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis ꝙ autem iste modus loquendi sit in dicto capitulo: patet quia yesse patrem dauid vocat radicem: Dauid vocat virgam. et messiã vocat florem. et hoc patet per thargũ translationem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre Animal autem irrationale nõ potest dominari terre cum ex ordinatione diuina homo presit animalibus vt dicitur. Genes. i. capi. Item Genes. xlix. Catulus leonis iudas: et Hieremias. iiij. Loquens propheta de nabuchodo. qui debebat destruere ciuitatem iherusalem. Ait ascendet leo de cubili suo. ergo omnia ista animalia diuersarum conditionum sunt homines. qui ad vnitatem legis euangelice sunt vocati. non ꝙ lupus existẽs lupus maneat cum agno. sed ꝙ lupus in ecclesia efficiatur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne viuunt: impios homines intelligimus et raptores. per reliquas vero pecudes mansuetos et simplices et de illis propheta dicit ꝙ christus eos habitare et pacẽ habere preciperet. Et ꝙ ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet de hominibus patet per prophetam reddentem causam istius cõfederationis. Ait enim immediate quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: scientie domini non sunt capaces. Sed et in cõfusionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus christi futurum esse distantiam nisi ꝙ in eius tempore captiuitatem omnium exibunt atque miseriam. hec Petrus alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt deuorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta sunt tempore ihesu nazareni quando simul in vna fide et cultu veri dei habitauerunt venenosi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum est illud in euangelio christi quãdo christus ihesus dedit potestatem apostolis et discipulis virtutem calcandi super serpentes Luce. x. et cetera. Et actuum. xxviij. dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus propter quod barbari admirantes dixerunt ipsum esse deum. Sed quid est quod dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruulus leonem et vrsum minat cum agno i domo dei pastor. i. prelatus nobili et ignobili potenti et impotenti. forti et debili imperat puer ille dicitur non in sensu sed malicia paruulus.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihũs non ẽ verus messias quia iudei nõ sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimum argumentum iudeorum. Accipitur ex textu Deutero. xxx. vbi dicitur cũ ergo venerit super te sermones isti bñdictõ siue maledictõ quã

ꝓposui in conspectu tuo et ductus penitudi ne cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dominus de⁹ tuus et reuersus fue ris ad eum et obedieris eius imperijs redu cet te domin⁹ deus tuus de captiuitate tua ac miserebit tui. et rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat et si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet domin⁹ de⁹ tuus et introducet te in terram quā possederūt patres tui et maioris numeri te esse faciet ꝙ fuerunt patres tui. Istu l dicunt iudei non esse factū in tempo re ihū nazareni. qꝛ nec liberati a captiuitate sunt nec reducti ad patriā quā possedrūt pa tres sui. et tamen istud debet fieri tēpe messie ergo non est ipse messias promissus. Ad il lud argumentum est triplex responsio. Pria est ꝙ hec oīa non debēt ipleri tēpore messie absolute. sed cum conditione posita in textu ibi. sed si fueris ductus penitudine cordis i mo cōtinue peccata peccatis sicut patres eo rum et mala malis addunt. et ipsi concedūt ꝙ ipsi sunt in pñti captiuitate propter pecca ta que non emendant et de quibus non pe nitent gratis igitur sunt in ea. Secūda respō sio est ꝙ illa ꝓphetia moysi impleta est in re ductione captiuitatis babylonice quia quā do ista ꝓphetia fuit dicta per moysen solum fuerat populus in seruitute egyptiaca. Et iō dicit textus rursum. i. iterū et simile habetur ysa. xi. Addiciet domin⁹ secūdo manū suā ad possidendū residuū populi sui ꝙ possiō tur ab assyrijs et non habetur i tota sacra scri ptura ꝙ tercio debeat dominus reducere ca ptiuitatem iudeorum. sed solum secundo. et secunda captiuitas fuit babylonica. Istō igi tur impletum est in reductione captiuitatis babylonice. ¶ Sed contra hoc fortiter argu unt iudei per illud Ezech. xxxix. c. vbi dicit ꝙ congregabit eos domin⁹ de nationib⁹ et non relinquet queꝙ ex illis sed in ista reduc tione babylonie multi remanserunt et ñ om nes reuersi sunt igitur ꝓphetia non ē imple ta Dicēdū ꝙ immo ꝓphetia est impleta qa omnes reuersi sunt qui voluerunt reuerti. qꝛ omnibus nullo dempto. Cyrus dedit licen tiam vt ptz. ij paral. vlti. et primo esdre ꝺdit etiam eis munera multa et vasa templi que tulerat nabuchodonosor de iherusalē et nul lus derelictus est ibi q̄ voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remanserunt fuerūt ingrati di uino beneficio. ¶ Tercia respōsio est ꝙ pōt exponi ꝙ predicta cōgregatio facta est per ihūm verū messiam spiritualiter qui congre gauit iudeos et gentiles in vnum per fidem et charitatem. sicut exponit. Iohānes euan gelista. xi. ca. vbi. dicitur ꝙ ihesus moritur erat pro gente non tm̄ ꝓ gente sed vt filios dei qui dispersi erant congregaret in vnum. Nullus autem ab hac congregatione expel litur qui velit intrare quia nulli claudit gre mium ecclesie. Iudei autem hanc congrega tionem non intelligunt sed volunt intellige re ꝙ sicut corporaliter fuerunt per orbem di spersi. sicut corporaliter in terram promissio nis quam possederunt patres eorum habēt congregari. Vt ergo cecitas iudeorum exclu datur. Notandū est sicut notat reuerendus magister Paulus episcop⁹ burgeñ. in suo dy alogo. distinctione. iiij. c. i. ij. et. iij. ꝙ cōgre gatio de quā loquitur propheta est dictō eq uoca. qñqꝫ enim significat congregationem corporalem in aliquo loco. quādoqꝫ vero si gnificat congregationem. s. aiorū in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili et hu iusmodi. Sicut eni corpa in eodem loco po sita dicuntur congregata localiter et adiuicē remota dicūtur dispsa sic animi in eodē con ceptu intellectus seu voluntatis existētes vni ti dicuntur et a fortiori possunt dici congre gati. vnde auctoritas allegata ezech. potest dupliciter intelligi. quia secundū quosdam de congregatōne corporali intelligitur ꝙ fu it impletum in reditu de captiuitate babylo nica quando omnis populus israhelitic⁹ q̄ voluerunt ascendere ad terram promissiōis habuerunt vniuersalem licentiam seu pote statem hoc faciendi. sicut supradictum est. et huic sententie consonat principium huius ꝓ phetie ꝑdicte ezech. In q̄ dñs dicit ꝓphetice Nūc conuertā cōuersionē iacob etc. qđ esset māifeste falsū si hoc adhuc eēt futurū cū ab illo tpe i quo dictū fuit nunc ꝯuertā vsqꝫ ad istud tps trāsierūt plus ꝙ millesexcēti anni Sꝫ qꝛ tpe ezechi. qñ hoc fuit dictū ꝑ ꝓphetā iā iminebat tps ꝑdicte cōgregatōis. Iō dr i hac ꝓphetia nūc reducā captiuitatē etc. que quidē ꝓphetie et plures alie similes vt illa Ezechiel. xi. Congregabo vos de populis et adunabo de terris i quib⁹ dispsi estis et da bo vobis humum israel: fuerunt implete in reditu captiuitatis babylonice per con

gregatioē corporalē israhelitarū que tunc
fuit facta. Secundo vero intelligitur cōgre-
gatio in predicta auctoritate spūaliter q̄ im
pletū fuit per ihūm xpm verum messiā sub
quo totus israel. s. fideles christi qui veri is-
rael dicuntur non carnale sed spirituale ē cō-
gregatus seu vnitus in fide christi sm quam
animi fidelium vniunt seu cōgregantur. nec
obstat sm istos q̄ dicitur nūc cōuertā tum
quia non tm̄ distat tēpus in quo hec prophe
tia fuit dicta a tempore aduentus xpi sicut
pñs tempus vt est manifestū. tum quia re-
spectu diuine eternitatis tēpora omnia repu
tantur vt nunc. Ex quibus patet q̄ sm vtrā-
q̄ predictarum expositionū prophetia pre-
dicta iam est impleta. Et si dicat iudeus nō
inuenitur in sacra scriptura congregatio spū-
alis sed vbicunq̄ dicitur congregatio intelli
gitur corporuȝ quare sequitur q̄ predicta ex
positio nullum habet in sacra scriptura fun-
damentum Respondetur q̄ non est mirum
si iudeus non inuenit quia cecus est. nunq̄d
dicitur in ps. Cor eius congregauit iniqui-
tatem sibi. Constat enim q̄ congregatō ini
quitatum in corde fit per multarum cogitati
onum iniquarum aggregationem que non
est congregatio corporum sed conceptū cor
dis. Legitur enim Ezech. xxxvij. q̄ prophe
ta iussu diuino accepit duo ligna quorum su
per vnum scripsit tribui iude et socijs eius.
Et super aliud tribui effraym et socijs eius:
que quidem ligna de dei mandato vnū ad
alterum adiunxit per quam adiunctionē vt
ibi legitur figuratur a deo vnio israelis adin
uicem sic q̄ non diuiderentur in duas gētes
seu duo regna. Ex quo patet q̄ per coniūcti
onem corporalem figuratur cōiūctio spūalis
in scriptura et per consequens cōiunctio spū
alis est potior seu dignior q̄ corporalis. Si
cut figuratum potius seu digni⁹ ē q̄ figura.
Expositio auctoritatis ezechiel. de congre-
gatione spirituali qualis est facta per christū
est multum rationalis et dictis sacre scriptu
re consona. Nec est iterum instantia d supra
dicta auctoritate deutero. xxx. vbi agitur de
captiuitate iudeorum hodierna vt ipsi asse-
uerant. s. q̄ sunt congreganda diuersis pti-
bus terre in terram quam possederunt pres
eorum ex eo q̄ dicitur in textu. si ad cardines
celi fueris dissipatus inde te cōgregabit do-
minus deus tuus et inde assummet te atq̄
introducet in terram quam possederunt pa
tres tui et obtinebis eam. Ratō autem qua
re instantia predicta nullius est roboris. q̄a
sicut congregatio est dictio equiuoca vt dic-
tum est sic etiam terra. Dicit enim raby moy
sen de egypto q̄ qui scripturas sacras recte i
telligere vult oportet q̄ significationes dicti
onum equiuocarum discernat nunc autem
vt patet ex sacra scriptura iste terminus terra
corporea et sensibili in qua homies commu
niter habitant. quandoq̄ vero pro spirituali
in qua sancti habitant de qua dicitur in ps:
Credo videre bona domini in terra viuenti
um. Unde si predicta auctoritas intelligatur
de hodierna captiuitate vt iudei exponunt
tunc congregatio de qua loquitur intelligen
da est spiritualis. Similiter et terra conten-
ta in illa auctoritate intelligenda est non ter
ra in qua habitauerunt patres corporaliter
pro certo tempore et postea mortui sunt. ¶
Sed terra viuentium in qua quicunq̄ reuer-
sus fuerit ad deum per veram penitentiam
que fidem et charitatem presupponit intro-
ducitur et eternaliter manet. ¶ Sed dicet ite
rum iudeus si terra aliquando intelligatur
in scripturis pro eterna mansione hoc est cuȝ
additione huius termini viuentium et hu-
iusmodi. ¶ Sed terra simpliciter sumpta
non accipitur in scripturis nisi pro hac terra
sensibili. ¶ Respondetur video q̄ cecus fa-
cius ne mirum si non videt scripturam sacrā
in qua sine aliqua additione terra aliquan
do accipitur pro terra spirituali habitata p
sanctos. Dicitur enim in ps. ¶ Justi autem
hereditabūt terram et habitabunt in seculū
seculi super eam. Constat autem q̄ nulla ē
terra sensibilis in qua iusti in seculum seculi
habitant cum omnes iusti in hac vita existē
tes sint mortales. ¶ Et sic patet q̄ terra de
qua loquitur psal. non est ista terra sensibi-
lis in qua habitamus mortales homines
temporaliter sed illa terra celestis in qua iu-
sti habitant in seculum seculi scilicet eternali
ter. ¶ Et ista est proprie terra viuentium et
sic patet q̄ vocat psalmus simpliciter sine
adiectione illam terram celestem quam san
cti habitant quam quidem significationem
doctores iudeorum sentiunt. ¶ Unde su-
per illud Isa. lx. capi. ¶ Populus autem
tuus omnes iusti imperpetuum hereditа-
bunt terram. ¶ Dicunt in libro can-

bedrin celecb: omnis israelita habet sortem in seculo futuro scriptum est eni populus tu us omnes iusti iperpetuũ hereditabũt terrã hec illi. quã auctoritatẽ tenẽt oẽs posteriores moderni iudeorũ sine ꝯtradictione. Ex quo pꝫ ꝙ terra in verbis ysa. simpliciter dicta. s. cum dicit hereditabunt terram accipitur pro terra illa celesti et eodẽ modo intelligendũ est in auctoritate deutro. xx. per iudeos allegata. Pꝫ ergo falsam eẽ opinionẽ iudeorũ scꝫ ꝙ sunt congregãdi corporaliter ab hac captiuitate in qua sunt vndecunqꝫ sint et reducendi ad terrã illã sensibilem quã posse dorunt patres eorum et ꝙ predicta prophetia ipleta ẽ ꝑ xpm in congregatione spũali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihũs non ẽ verus messias quia non cõgregauit iudeos in iherusalem.

Tercíũdecimũ argumentũ iudeorꝫ ẽ. Licet terra possit intelligi celestis vt i precedenti solutione dictum est non tamen videtur quõ possit intelligi ꝙ congregatio iudeorũ non sit fienda a captiuitate qua sunt ad ciuitatem iherusalẽ reuocandi cuꝫ de hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tempore illo vocabunt ihrlm soliũ domini et congregabũtur ad eã omnes gentes in nomine domini in iherusalem: cũ ergo hec cõgregatio non sit facta expectatur ergo fiẽda ꝑ messiam futurũ. Respondet predictus magister paulus libro eodem et di. iij. c. ꝙ hec dictõ iherusalẽ est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud. ps. cxxi. Iherusalẽ que edificatur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum doctores iudeorũ tradũt ꝙ iherusalẽ inferior dirigat ad iherusalem superiorẽ. hec ille. Ex quo patet manifeste ꝙ intelligãt illud quod dicitur i ps. Iherusalẽ que edificatur vt ciuitas pro inferiori iherusalẽ. et illud quod sequitur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. pro iherusalem superiori que quidẽ expositõ est satis congrua quia illa inferior iherusalẽ ad illã superiorẽ ordinatur seu dirigitur. patet igitur ex dictis doctorũ hebreorum ꝙ iherusalem quandoqꝫ accipitur in sacra scriptura pro illa celesti. et sic debet intelligi in predicta auctoritate hiere. allegata i qua dicit ꝙ congregabuntur ad iherusalẽ omnes gẽtes in nomine domini. Sciendũ etiam ꝙ secũdum doctores iudeorum non solũ beatitudo celestis vocatur iherusalẽ in scripturis. sꝫ etiam mons dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria domini et tẽplũ domini et huiusmodi. et ideo cum dicitur quis ascẽdet in montẽ domini aut quis stabit in loco sancto eius. Et alibi concupiuit anima mea in atria domini et multa similia intelligi dẽbẽt secundum doctores iudeorum de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius qui de hoc tractauit in suo deutero. in titu. de penitentia. capi. viij. De quo in pticula. vij. loquens de premio eterno. dicit hoc est premiũ quo nullũ superius et hoc ẽ bonũ post quod nullũ aliud bonũ et hoc desiderauerũt omnes prophete. quod bonum multis etiã vocauerũt nominibus. vt mons dei et locus sanctus eius. et locus sanctuarij et via sancta. atria domini et porta domini. hec ille.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihũs non ẽ verus messias quia in eius aduentu nõ edificauit templum domino.

Quartũdecimũ argumẽtum iudeorũ accipitur ex illo quod habet zacharie. vi. Ecce vir oriens nomen eius: sequit. et ipse edificabit tẽplũ dño. et et habetur ezechielis vltimo ꝙ ihrlm et tẽplũ debẽt reedificari tẽpore messie: et ſm mensuras que ibi ponũtur: spaciũ erit vltra decem milia leucarũ. Ista inquiũt non sunt ipleta tpe ihũ nazareni. imo tẽplũ et iherusalẽ ꝓpter eius mortẽ fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophꝛyn libro de iudicibus titulo de regibus et bellis eorum ca. xi. Dicit eni ibidẽ ihũs nazarenꝰ imaginatus est se eẽ messiã et fuit interfectꝰ ꝑ iudiciũ et infra volẽs cõdudere cũ nõ eẽ messiã. Aut sicnam omnes ꝓphete locuti sunt ꝙ messias est redẽptor israel et congregator eorum et iste dedit occasionẽ ad ꝑdẽdũ israel gladio et dispergẽdũ reliquias eorũ et ad supprimẽdos eos ergo nõ est ipse messias. Ad istud

argumētum dicendum ꝙ secūdū nos et iu-
deos duplex est tēplū et duplex iberusalem
sc3 tēplū materiale et spirituale. Iberusalem
alta et iberusalē bassa pro quo est auctoritas
Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et an-
gelos ascendentes et descendētes et dixit. ꝙ
terribilis est locus iste Nō est hic aliud nisi
domus dei etc. vbi glosa hebraica dicit ꝙ ia
cob vidit iberusalē et domum dei edifican-
dam in terris et in celis. et dixit non est hic a-
liud nisi domus dei et porta celi. i. dom⁹ edi
ficanda in terris nihil est comparatione illi⁹
domus et iberusalem que debet edificari in
celis et per hoc est magna glosa in bresith ra
ba que habet ꝙ moyses anteꝙ moreretur du-
ctus est in celū et vidit ibi messiam edifican-
tem iberusalem in celis ex margaritis et la-
pidibus preciosis. et dixit sibi messias ꝙ ia
cob pater eius vtrāqȝ iberusalem viderat et
dixit ꝙ nihil erat illa iberusalē que edifican
da erat in terris in comparatione illius que
in celis quia illa erat duratura pro israel in
perpetuum et dixit tunc moyses Letatus sū
in his que dicta sunt mihi in domū domini
ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs
tuis iberusalem. Iherusalem que edificatur
vt ciuitas cuius participatio ei⁹ in idipsū. mo
do ad propositum ihesus nazarenus verus
messias debuit edificare et edificauit tēplū
et iberusalem non materiale sed spirituale. s.
ecclesiam et paradysum ex lapidibus viuis
videlicet ex fidelibus. qui in presenti templo
et hierusalem superiori compaginantur p gra
tiam et in futuro per gloriam. et ꝙ nō debe-
at edificari templum materiale secundum i-
tentionem iudeorum patet quia potest que-
ri ab eisdem de quinqȝ. Primo quale in nu-
mero esset. Secundo quid contineret. Tertiō
ad quid seruiret. Quarto quis ibi ministra-
ret. Quinto que dies illud solēnizarent. Ad
primū respondet iudeus ꝙ erit in nūero ter-
tium. Sed contra hoc est hiere. vij. c. Nolite
confidere in verbis mendacij dicētes tēplū
domini tēplū domini tēplū domini ē. quasi
dicat tēpla mater: alia nō debet esse nisi duo
et q̄ dicit tertiū tēplū materiale fiendū men-
dacium dicit. verba sunt domini exercituum
dei israel. vt patet ibidē. Itē agge⁹ pphēta q̄
fuit tpe secūdi tēpli hoc idē dare exprimit in
ca. ij. loquens de celerrimo aduentu messie
in eodē dicens. Adhuc vnum modicum est
et ego cōmouebo celum et terram mare et a-
ridam et mouebo omnes gentes et veniet d
sideratis cunctis gentibus et implebo do-
mum istam gloria dicit dominus exercituū.
sequitur. magna erit gloria domus istius no
uissime plus ꝙ prime dicit dominus exerci-
tuum. hec domus nouissima fuit domus se
cunda que facta fuit per esdram in quam ve
nit saluator noster quādo fuit oblatus et se
pe in eadem predicando et miracula facien-
do. et quia ipse in eam venit dicit propheta
ꝙ debebat esse sua gloria maior quam illi⁹
prime quam fecit salomon licet fuit nobilis
prima facta per Salomonem. quia non fu-
it in regibus maior Salomone. Et attende
ꝙ dicitur in textu: domus istius nouissime
demonstratiue signando nouissimam do-
mum et non dicit nouissime absolute. sicut
cogitat iudeus ꝙ debeat fieri altera domus
vt predictum est. quia si talis debuisset fieri
dixisset propheta domus nouissime. ¶ Sed
quia illa erat domus in quam debebat ve-
nire sicut venit de facto: messias dixit huius
modi. vt de facto daretur intelligi ꝙ in istā
debebat venire et non in alteram. ¶ Nunc
autem probatur ꝙ illa maioritas fuit quia
venit in ea saluator. legimus in primo libro
Esdre capitulo tertio. ꝙ quando finitum ē
opus domus secunde plurimi etiam de sa-
cerdotibus et leuitis et principes patrum: et
seniores qui remanserant in illis septuagin-
ta annis qui transierunt de prima domo ad
secundam lacrimabantur quia nihil vide-
batur domus secunda in comparatione ad
primam. ¶ Sed iuuenes qui non vide-
rant primam gaudebant in aspectu secunde
¶ In quo ergo erat maioritas glorie huius
secunde domus nouissime nisi quia in eam
venit saluator mundi. ¶ Sapientes iudeo
rum declarant ꝙ maioritas domus secun-
de fuit quia durauit per decem annos plus
ꝙ prima. quia prima durauit per quatuor-
centa et decem annos. et secunda per. cccc.
et viginti annos videte qualis est gloria q̄ a
durauit decē ānis plus in illis decē vltimis
āñ destructionē iā non habebat gl'iam neqȝ
ptātē q2 per sex ānos anteꝙ destrueretur do-
mus secunda. Tytus et vespasian⁹ mādaue
rūt ꝙ nō facerent sacrificia post aduentum

etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tempore ante destructionē secūde domus secundum q ipse dixit. Luce. xix. q non remaneret in ea lapis super lapidem quotidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat q ipsa durauit decem ānis plus cum ipsi manerent captiui et subditi: Sunt alij sapiētes iudeorum qui declarauerunt q maioritas illa fuit quia fuit melius operata q prima salomonis et q illam reparauit herodes. ¶ Sed bene debemus intelligere q non attingit herodes ad illud ad quod attingit salomon vt faceret maiorē et meliorem domum. Ceterum thalmuth i libro qui vocat yoma dicit q quinq qui fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda. Primū archa testamenti. secūdum sembāmeforas q ponebāt sacerdotes super cor suum. quia mandauit lex in Exodo q cum alijs pānis sacerdotalibus faceret vnum aliū pannum qui in hebraico vocatur osphet qui esset quadrat⁹ et duplicatus et q esset quantitatis vni⁹ palmi in longum. et alterius palmi in latū iter duplicaturam huius pāni ponebat sacerdos sembammeforas scriptū in hoc panno mandauit lex q ponerētur duodecim lapides preciosi in quattuor lineis de tribus in tres ita q tres essent directe in qualibet linea et mandauit q scriberentur nomina duodecim tribuū in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos pōebat super se hunc pānum volens scire si irent ad faciendum guerram vel si haberent victoriā et si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius sembammeforas statim relucebat lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam et si non oportebat ire ad guerram splendebāt quedam littere que dicebant non. et si oportebat ire relucebant littere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tercium q non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartū q gloria dei que apparebat i prima domo in sanctasanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum q in prima veniebat spiritussanctus ad loquenduz cum prophetis et in secunda non. quia tres vltimi prophete. s. aggeus zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanserant a tempore dom⁹ prie et in malachiam cessauerunt ppbete q ipse fuit vltimus. nunc ad ppositum redeamus ex quo in domo secunda deficiebant ista qn q in quo erat maioris glorie q prima nisi quia debebat in ea venire messias filius dei viui qui incomparabiliter excedebat omnia predicta. Patet ergo manifeste ex hac pphetia nullam aliam domum siue templuz materiale fiendum cum domus illa secunda esset nouissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis q hec prophetia fuit impleta in domo secunda quando motum est celum et terra et mare et arida quia non videntur ista facta esse in aduentu ihesu nazareni ergo necesse est dare terciam domum quando ista implebūtur. Respondeo q immo omnia ista fuerūt impleta in aduentu ihesu nazareni veri messie. Dicit enim adhuc vnum modicum. id ē tempus breue respectu precedentis durationis mundi et ego mouebo celum. istud fuit impletum quando stella noua in natiuitate xp̄i apparuit. Math. ij. et terram et mare quod fuit impletum per victoriam romanorum in omni terra et in insulis maris. Et mouebo omnes gentes hoc fuit impletum imminēte christi natiuitate propter quod exijt edictum a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris pter qd ibant singuli in ciuitatē suā et tunc xp̄s fuit natus. Luce. ij. Ipo ergo xp̄o adueniēte multitudo maris ad eū est conuersa celum. tellus et maria sunt commota. cōmota inq̄ sunt celi et terre et maris habitatores exultauerunt. et vndiq terrarū iherusalem habitationes varias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. Ad secundum in quo querebatur si daretur tercium templuz materiale quid contineret dicit iudeus q contineret archam. tabulas virgam et manna. Sed contra hoc est Hiere: in capitulo. iij. non dicent vltra archa testamenti neq ascendet super cor neq recordabuntur illius nec visitabitur. nec fiet vltra. s; in tempore illo vocabunt iherusalem soluz dn̄i et cōgregabūtur ad eū omnes gētes. vbi est glosa doctorū iudeorū q p tēpe ihrlm syō soluū dn̄i. iuda israel sāctuariuz terra oia hec vocabula significāt gliam padisi Ad terciū si dareſ terciū tēplū ad qd seruiret dicūt iudei q seruiret p sacrificijs faciendis sicut

p̄terita domus. Sed contra hoc dicit de ysa: ulti. Celū sedes mea terra scabellū pedū meorum que est ista dom⁹ quā edificabitis mihi et quis est iste locus quietis mee. Respondent iudei domino. domus ista tercia dom⁹ edificabitur tibi pro sacrificiis offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factum vt respicias p̄ peccatis nostris et parcas et dicit dominus eis ad quē respiciā nisi ad paupculū contritum spiritu et trementem sermões meos. Et exēplificat de sacrificiis antiquis. dicens qui imolat bouē. quasi qui interficit virum. qui mactat pecus quasi qui excerebrat canem qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat. qui recordatur thuris quasi qui benedicat ydolo. quasi dicat ista sacrificia non mihi placent. cessare debēt et solū mihi placet quod tpe messie est fiendum. id est sacrificium cordis contriti et humiliati. etc. ¶ Ad quartum in quo queritur si daretur tercium templum quis ibi ministraret. Respondent iudei q̄ ibi seruirent sacerdotes de leui. et de sadoch. ¶ Sed contra hoc est ysa. in: c. eodem vbi loquens de messia. dicit. et declinauit super eā sicut flumen pacis. sequitur et mittet agentes in affricam et lidyam et ytaliam et grecyam etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dominus quod impletum est in ihesu nazareno tempore apostolorum Sacerdotiū enim antiq: legis figura fuit sacerdotij noue legis. et io p̄sente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum iuxta illō. i. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunquid nō aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū eēt in egypto et elegi eū ex oib⁹ tribub⁹ israel mihi in sacerdotē vt ascēderet i altare meū. sequit. Ecce dies veniūt et p̄cidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui vt nō sit senex in domo pris tui. i. presbyter vel sacerdos et quasi in fine capituli ꝯcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelē qui iuxta cor meum et animam meam faciat: et edificabo ei⁹ domū fidelē et ābulabit corā christo meo cunctis diebus. vbi euidenter ostenditur q̄ iudeorum sacerdotium erat finaliter ꝯsūmādū et erat aliud ꝯsurgendū cunctis diebus perduraturis coram xp̄o domino Juxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū secūdum ordinē melchisedech. Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere p̄ institutionē sadoch et expulsionem abyathar a sacerdotio. tercij Reg. ij. c. q2 cū illa exclusione hāc etiam generalē intellexit ꝓpheta sicut apparet ex mō loquendi quia dixit q̄ cunctis diebus certū est autem q̄ cūctis diebus sadoch non ministrauit nec volo tacere q̄ sequitur i eadem prophetia futurū est autem vt quicūq̄ remanserit in domo tua veniat vt oretur pro eo et offerat nummum argenteum et tortam panis dicatq̄ dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem vt comedam buccellā panis hic est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodam perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretum hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelem sicut cor meum et voluntatem meā faciet et venient ad adorandum et me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicent coniunge me nunc vni istorum sacerdotum ad comedendum hanc placentulam panis. littera hebraica vbi nos habemus nummum argenteum habet agorath quesepb quod sonat in calice argenti. ¶ Ex quibus manifeste patet non solum mutatio sacerdotum sed etiam nouum sacrificium fiendi in calice argenti et torta panis que vt clare patet impleta sunt in aduentu christi et suorum sacerdotum de ista materia lati⁹ dicetur infra in. xxiiij. argumento ¶ Ad quintum scilicet si daretur tercium templum que dies illud solennizaret. Respondet iudeus q̄ dies magis solemnis in illo templo erit sabbatum. ¶ Sed contra hoc est Jsaias capitulo vbi supra erit mensis ex mensē scilicet solaris ex lunari et sabbatum ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato q̄ totum impletur in nostra iherusalem ecclesia militanti tempore veri messie non enim debebat manere festiuitas sabbati nec quecunq̄ alia iudeorum. Unde Jsa. i. ¶ Neomenia et sabbatum et festiuitates alias non feram iniqui sunt cetus vestri kalendas vestras et solemnitates vestras odiuit anima mea facta sunt mihi molesta. ¶ Templum ergo. et iherusalem quod debuit edificare tempore messie est spirituale scilicet ecclesia vel paradysus non materiale quod impletum est in ihesu nazareno: ¶ In confirmatione omnium predictorum scilicet q̄ non sit dandum tercium templum sicut le/

gimus in chronicis īperatorū et sūmorū pō tificum. Julianus apostata odio fidei xpi/ane pcepit iudeis vt templū suū reedifica/rent. qui ex omnibus mūdi ptibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qd cū magno labore et per multa tpa fecerant subito cor/ruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. persecutionem xpianorū. Itē tempe martini pape primi. Humarus princeps sar/racenorū veniens iherusalē vbi oli fuit templū iudeorū quod per tytū destructū fuerat diligenter iubet inquiri loco vero reperto et diligenter mūdato cepit templum edificare et structura non stabat immo repente corruebat. sciscitāsque cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit q nisi crux dñi. que erat in mōte oliueti de medio tolleretur edificare non possit qd factū fuit sublata enim cruce domini structura tenuit et humarus supra sepulchrū domini vnā ecclesiam rotundā edificauit pro eo q machometus dominū nostrum ihūm xpm tanq dei summū pphetā non autē tanq deū adorari mandauit. Di/cit enim in alchorano ihūm xpm verum fuisse pphetā natum de virgine conceptū de spiritusancto sed non deū. et si queratur cur cruce domini existente in monte oliueti structura illa non stabat. Ratio esse potuit qr non patiebatur deus ibi templum fieri blasphe/mie preciosa domini cruce ibi existente i quo templo dum humarus sacrificaret a quodā persa interfectus est hec in collectura hysto/riarum.

¶ Contendit iudeus probare q ihūs nō ē verus messias. quia in eius aduentu non ē saluata iuda

Quintumdecimum argumentū iudeorum contra xpm accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo dauid germen iustū trāslatio chaldaica habet. i. messiam iustum. sequitur In diebus illis saluabitur iuda et israel habitabit confidenter etc. Sed nūq tot miserie acciderūt iudeis sicut post mortem ihesu nazareni sicut patet in destructione ci/uitatis et templi ergo non est ipse messias Ad illud argumentum respondetur q illa pphetia est impleta quātum ad illos qui fuerunt veri filij israel et iuda qui saluati sūt spiritualiter non solū quātum ad animas sed et corporaliter qr vt dicitur in ecclesiastica hystoria imminente destructione ciuitatis per ty/tum et vespasianū admoniti sunt fideles q erant in iudea per angelum vt transirent i regnum regis aggrippe qui erat confederatus romanis in pace. Infideles autem qui ibi erant non credentes in xpm suam miseriam de suo peccato meruerūt. Huic concordat responsio venerabilis magistri Petri alfonsi i suo dyalogo titulo. ix. vbi dicit q pmissio eis dūtaxat est facta qui crediturj erant de israel, atq iuda vnde et incredulis non ē cō/pleta quemadmodum populo israel de egypto educto quidam quia peccauerunt et a pceptis domini recesserunt. terram promissionis non intrauerunt. quam promisit dominus moysi dicēs. Descendi vt liberarem populū meū de manu egyptiorū vt educerem de terra illa in terram bonam et spaciosam. sed omnes in deserto mortui sunt. hec ille. Im/pleta est ergo prophetia non in infidelibus q non sunt proprie filij israel et iuda sed in fidelibus fuit etiam impleta in domo secūda. quia de ea loquitur propheta. uel potest dici q illa saluatio et confidentia est de gloria celesti. quia ibi habitant confidenter. et sunt pfecte saluati.

¶ Contendit iudeus probare q ihūs non est verus messias quia non habuit filios neq semen.

Sextumdecimum argumentum fa/ciunt iudei ex illo Esa. liij. Uidebit seme longeuū quod itelligitur de messia. et in ps. Ponam in seculum seculi semen eius. Nunc autem non legitur ihūm nazarenū habuisse filios nec semen ergo ipse non est messias. Ad istud argumentū respondetur q ihesus nazarenus habuit filios et semen nō corporale sed spirituale. et hoc sufficit ad verificandū illā prophetiam quia verus mes/sias ihūs descendit de semine spūali nō corporali. quod patet quia prima promissio facta de messia fuit facta Abrahe Gen. xv. in semine tuo inquit sibi dominus bndicetur

omnes gentes et subdit quod sibi dixit dominus. In Isaac vocabitur tibi semen et tamen constat quod Isaac conceptus est secundum spiritum non secundum carnem sicut Ismael ut dicit apostolus ad Gala. iiij. A fortiori igitur et multo magis christus qui non ex virili semine: sed mystico spiramine. quia ergo verus messias ihesus fuit natus totaliter secundum spiritum de virgine sine viro sufficiat sibi quod beat filios spirituales et glosa hebraica super illo: in Isaac vocabitur tibi semen. Dicit hic notanter duo secula unum legis aliud christi et messie. in seculo legis fuerunt semen et filij carnales. in seculo christi spirituales sicut Isaac secundum spiritum natus est. et de istis filijs loquitur dauid. ps. xliiij: qui ad litteram etiam secundum expositores iudeorum exponitur de rege messia in quo dicitur sic. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij etc. sicut enim ipse non debebat hereditare regnum a patre carnali sic nec debebat regnum temporale dimittere filio carnali quod ostendit humilitatem et mundiciam ipsius et forte ratione istius fuit et est consuetudo inter christianos quod papa qui est vicarius christi non est heres regni sui patris nec dimittit hereditatem filio suo. quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus probare quod ihesus non est verus messias. quia lux lune non est facta ut sol nec sol ut septem dierum.

Decimumseptimum argumentum iudeorum est de sole et luna quoniam in diebus messie ut patet Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum in die qua alligauerit dominus vulnus populi sui. Respondetur secundum peritum virum Petrum alfonsi in dyalogo ti. ix. quod non est gens in mundo stolidior iudeis qui putant quod corpus vel lumen lune deus augeat sive solis. Sol enim si quantus nunc est maior esset dupliciter totum profectum hominum combureret nedum si septempliciter quod si et lumen septempliciter magis esset oculos nimirum nostros nimio splendore obtunderet. lumen etiam lune si splendori solis proficeret nemo iam ultra quiesceret. semper enim dies esset. Per lunaris igitur lucis sive solaris augmentum voluit propheta intelligi fidem et gloriam in christo credituro rum. ac si diceret fides illorum et gloria multipliciter maior erit et plucidior quam modernorum. et quod non de luna vel sole isto visibili sed de christianorum credulitatis gloria et splendore propheta loquatur in sequentibus testatur cum subiungit. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te sed erit tibi dominus in lucem sempiternam et deus tuus in gloriam tuam et non occidit ultra sol tuus et luna tua non minuetur. quia dominus erit in lucem sempiternam. Nam si de sole vel luna proprie diceret hoc quidem quod dicit non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrarium esset: erit scilicet lux lune sicut lux solis et lux solis erit septempliciter. Patet ergo quod de splendore et gloria fidei propheta sancte ecclesie hic loquitur quod ex consequentibus designatur cum subditur. sed erit tibi dominus in lucem sempiternam. et dominus deus tuus in gloriam tuam ac si diceret nequaquam ulterius luce credulitatis vestre huius que est similis solis istius transitorij vel lune indigebitis fulgoribus. Gloria quippe lucis sue vos eternaliter illuminabit dominus. sed et quod sequitur non occidet ultra sol tuus et luna tua non minuetur si hoc inquantum ita ut est intelligeretur. scilicet ut solis splendor ac lune foret continuus non esset iam dies vel nox mensis vel annus que omnia solis et lune proveniunt vicissitudinibus ergo non est immerito de luce et gloria fidei nostre que nec minuetur nec occidet spiritualiter dictum intelligimus. hec ille. Nonus versus bene locutus est. vel aliter secundum nicolaum de lyra dicendum est quod loquitur propheta de aduentu christi ad iudicium tunc mutabuntur et innouabuntur quodammodo corpora celestia. et tunc saluabitur vulnus populi et precisura plage eius quia destruetur mortalitas per peccatum primorum parentum inducta. quia omnes homines resurgent ad vitam immortalem. utraque expositio videtur necessaria ut perfectio glorie christianorum ostendatur. scilicet in presenti quo ad primam et in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Contendit iudeus probare quod ihesus non est verus messias quia in eius aduentu non est sublatum sceptrum ab israhel.

l

DEcimūoctauum argumentum iu-
deorum est. messias non est ventu
rus quousqꝫ sceptrum israel sit ab
latū sed nondum est ablatum sceptrū israel
ergo nondū venit messias. maior patꝫ Geñ.
xlix. non auferetur sceptrū de tribu iuda etc̄:
minor probatur ꝙ adhuc manet potestas seu
dominiū iudicādi causas et determinandi
apud capita transmigrantium q̄ sunt in ba-
bylonia que locū regis tenēt super totuꝫ po
pulū israhelíticū vt habet a rabimoyse egy-
ptio libro de iudicibus in determinatōnib⁹
suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita
transmigrationis que sunt in babylonia lo
cum tenent: et pñt dñari in iherusalē et vbiqꝫ
terrarū et iudicare super eos siue velint siue
nolint sicut scriptū est. Non auferetur sceptrū
de iuda. per istud enim sceptrū intelliguntur
capita transmigratiōis q̄ sunt in babylonia
hec ille. Rñdetur ꝙ minor huius argumēti
scꝫ ꝙ sceptrū israel nōdū ē ablatū non soluꝫ
est manifeste falsa ꝑm euidētiā facti sed ē eti
am notorie ficta seu mendosa et per cōseqn̄s
contra propheticam veritatē. vt notat magi
ster Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Pri
mum patet ex hoc. nam babylonia i qua as-
serunt iudei esse capita transmigrantiū ha-
bentium tales potestates et dominia supra to
tum populum iudaicum manifestū est ꝙ iā
a magnis temporib⁹ citra ē destructa et inha-
bitabilis reddita. et hoc fuit ꝓphetatū de ea
Esa. xiij. c. vbi sic habetur. Et erit babylon
illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in su-
perbia chaldeorum sicut subuertit dominus
zodomā et gomorrā. nō habitabitur vsqꝫ in
finē et nō fundabitur vsqꝫ in generatione et
generationem. cōstat ꝙ in terra inhabitabi-
liter destructa nullus commoratur. et multo
minus est credibile ꝙ sunt ibi talia capita.
Est etiam notorium inter iudeos ꝙ a ma-
gnis temporibus retroactis nūꝙ in ꝑtibus
babylonis nec aliquod iudiciuꝫ nec deter-
minatio. nec solum rumor aliquis de illis
ꝑtib⁹ ad istas ꝑtes europe venit. Unde no-
torium ē ꝑm euidētiam facti ꝙ n̄ sunt ibi iu-
dei dñantes super totā israel sicut asserūt iu-
dei. Secūdū aūt. s. ꝙ minor illa sit ficta seu
mendosa pꝫ ex doctrinā ꝑm predictū rabimo
ysen et cōiter ꝑm oēs doctores iudeorū extra
terrā ꝓmissionis nō pōt nec lꝫ. nec aliquādo
licuit alicui iudeo iudicare iudicia crimina-
lia. de quib⁹. s. est mutilatio. mēbri humani
aut occisio. Constat autem ꝙ q̄ nō hꝫ iuris-
dictionem in talib⁹ nō pōt iudicare nec capi
taliter punire blasphemū vł ydolatrā. homi
cidam. adulterū. nec aliū quēcūqꝫ incurrētē
talia crimina/ que grauissima sunt ꝑm legem
mosaycam. Et sic exceptis illis et similibus
cetera sunt leuia. Ex quo sequitur ꝙ illa ca
pita transmigrationū que iudei dicunt esse
in babylonia non possunt iudicare de graui
bus seu capitalibus criminib⁹ cuꝫ sint extra
terrā promissionis sed tm̄ de leuib⁹ et ꝑuis
quorum respectu non possunt dici habere sce
ptrū nec potestatē regalē, put dicūt iudei. nec
pōt dici ꝙ tenent sceptrum seu locum regis
sed tales essent sicut iudices inferiores ha-
bentes modicā ptātē. Manifestū ergo ē ꝙ
rabimoyses et alij rabini qui asserunt ꝙ in
babylone sunt capita transmigrationū ha-
bentia potestatem regiam super totū popu-
lum iudaicū manifeste mentiūtur cum illō
asserunt quod ē contra mentē suā. oēs enim
concorditer tenent ꝙ extra terrā promissiōis
nulli iudeorū pertinet talis potestas. Est eti
am secūdo ꝑdicta minor contra propheticaꝫ
veritatē. legitur enim Osee. iij. c. sic. Dies mul
tos sedebunt filij israel sine rege et sine princi
pe et sine sacrificio et sine altari. que quidem
auctoritas tam ꝑm expositores iudeorū ꝙ
nostros intelligitur de statu iudeorum et ca
ptiuitate hodierna. Et sic patet ꝙ asserere iu
deos habere in babylonia vel alibi tēpore
huius captiuitatis principē vel regē: seu ali
quod huiusmodi est cōtra ipsam euidentiā
rei ficticium et mendosum ac contra prophe
ticam veritatem.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nō
est verus messias quia non venit in tempo-
re quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

DEcimumnonum argumentum iu
deorum est. si ihūs nazarenus fu
isset verus messias debuisset venir̄
tempore quo fuit ablatū sceptrum iuda sed
non venit in illo tempore ergo non est ipse
messias. maior pꝫ ex auctoritate allegata su
pra. mior probat̄ qꝛ si sceptrū iuda fuit abla
tum hoc fuit primo per machabeos qui non

erant de tribu iuda sed de tribu leui. Erãt ei
sacerdotes et totũ populum gubernabant il
li in templo secundo quod fuit per tricentos
annos et vltra ante aduentuz ihũ nazareni
vt ptz in hystorijs Josephi et alijs. Cũ igit
ihũs nazarenus natus sit tẽpore herodis re
gis qui machabeis successit in regno iudeo/
rum constat ꝙ non venit i tẽpore prenũcia/
to per patriarchã. nam longe añ tẽpus hero
dis in quo tempore xp̃s nat⁹ est iã erit abla
tum sceptrũ de iuda vt dictũ est transierat in
machabeis qui erant tribus alteri⁹. ¶ Dic
datur duplex responsio. Prima est ꝙ lȝ ma/
chabei fuerunt sacerdotes et per consequẽs
de tribu leui. tamen ꝑm lineam maternam
erant de tribu iuda. Et ideo per gubernatio
nem eorum non erat ablatum sceptrũ de iu/
da. tamen quia hoc nõ posset dare ꝓban. iõ
ad argumentũ cõcessa maiore. Respõdetur
ad minorẽ ꝑm alios planius. Ad quod sciẽ
dũ vt habet Nume. xi. c. tẽpore moysi d mã
dato dei fuerunt congregati. lxx. seniores is
rael vt essent coadiutores in regimine popu
licũ ipso moyse. et extũc ꝑm oẽs doctores iu
deorũ semp fuit in iudaismo collegiũ seu cõ
sistoriũ quod dicebat cãbedri ad quod oẽs
difficultates seu dubia fidei et legis perueni
ebãt et similiter omnia magna et summa iu
dicia seu controuersia de quib⁹ itelligitur cõ
mũiter illud Deutro. xvij. Si difficile et am
biguum apud te iudiciũ eẽ ꝑspexeris iter sã
guinẽ et sanguinẽ crimẽ et crimẽ etc̃. et infra
surge et ascende ad locũ quẽ elegit dominus
et sequeris sentẽtiã eorũ nec declinabis ad
dexterã vel ad sinistrã. qui quidẽ cãbedrin a
tp̃e dauid etc̃. citra residebãt principalit sub
regib⁹ et ducibus iude in iherusalẽ. et postea
in babylonica captiuitate. ¶ Dum ibi essent
reges vel duces de iuda. cõsequẽter in reditu
dicte captiuitatis residebũt in iherusalẽ sub
ducibus de tribu iuda. dũ essent et durabat
potestas eorũ etiam nõ existẽte rege vel du/
ce de iuda. ꝓut ptãs alicuius capituli vacan
te sede durat. et sic auctoritas et potestas cã
bedrin durauit etiã tempore machabeorum
et vsqȝ ad. xl. annos ante destructionem tẽ/
pli secũdi in quo tẽpore cessauit ex toto eorũ
ptãs seu iurisdictio eo ꝙ tũc tp̃is iterfeat he
rodes oẽs rabios seu magistros illi⁹ colegij
ꝓut habet in libro cãbedri hierosolimitano
in. c. de iudicijs peccũiariũ. Jtẽ habet i libro
abundasar. c. i. vnde protũc ꝓprie fuit abla/
tum non solũ sceptrũ de iuda sed etiã scriba
de filijs eius. quod quidẽ tẽp⁹ cõcurrit cum
tẽpore passionis ihũ xp̃i domini nostri. qui
ꝑm omnes per. xlij. annos ante destructiõnẽ
tẽpli secũdi fuit passus sicut regnũ herodis
qui fuit alienigena in cuius tẽpore titulus
regius a toto genere iudeorũ fuit ablatũ fu/
it valde propinquum tp̃i natiuitatis xp̃i ihe
su. Ex quibus patet ꝙ tp̃e herodis vt dictũ
est in quo tẽpore ver⁹ messias venit ex toto
sceptrum iuda fuit ablatum et ꝓphetia adi/
pleta. Et si forte dicat iudeus ꝙ in predicta
respõsione videt assignare duo tp̃a. s. quan/
do ablatũ fuit sceptrũ iuda herode regnante
qui alienigena erat. Et tp̃s qñ ablatus fuit
dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum
est fuit impletum quando herodes occidit
rabinos seu magistros legis qui dicebãtur
canbedrin qui non videntur fundare in ali/
qua auctoritate autentica. nec cõcordare ver
bis patriarche supradicti iacob cũ ipse nõ as
signauerit duo tempora. sed tm̃ vnũ dicens
donec veniat qui mittendus est. s. messias se
cũdũ quod dicunt xp̃iani et ꝑm translatiõnẽ
chaldaicã. Respõdet ꝑm hystorias thalmu
dicas quas iudei tenẽtur tanꝙ autẽticas ha
bere duo fuerũt ablata de tribu iuda in di/
uersis temporibus licet non multũ ab inui/
cem remotis. vnũ ẽ sceptrũ regni qꝛ herodes
ascalonita cũ eẽt nõ solũ alienigena. sed eti/
am seruus de domo machabeorũ et de fac/
to regnasset in iudea et iherusalem. Jdcirco
timens ꝙ cum regnum ei non cõpeteret de
iure eo ꝙ legitur Deutro. xvij. ca. de medio
fratrũ tuorũ pones super te regẽ nec poteris
ponere super te alienigenam. possit pro tp̃e
aliquis consurgere de stirpe dauid et eum d
regno expellere. Jdeo interfeat omẽs quos
potuit habere de genere regio in qua occasi/
one ablatum fuit sceptrum de iuda ꝑsertim
secũdũ estimationem populi communem.
et ipsius herodis qui credebat nullum d stir
pe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ab
lato modo predicto adhuc remãebant can/
bedrin qui dicuntur doctores seu scribe qui
residebant sub herode sicut alias residebant
sub regibus seu ducibus israelitis sed post
ea fuerunt ab herode interfecti cabedrini oẽs
et tunc proprie fuit ablatus scriba de filijs
iuda que omnia supradicta i libro qui dicit

babraca.c.i.et in libro canhedrin hierosoli/ mitano et in libro abodasera super allegato habentur. Patriarcha igitur Jacob spũ dei ista pcognoscens pprie pdixit. non auferet sceptrũ de iuda in hoc assignãs primã ablationẽ predictã ad titulũ regiũ ptinẽtẽ. Consequenter dixit et scriba de filijs eius in hoc presignans secũdã ablationẽ canhedri predictã. Que quidem duo in diuersis temporibus contigerũt ab herode seu herodianis. Et attẽdẽdũ ꝙ de prima ablatione sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contigit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras.s.euangelicas certificamur nõ solũ de occasione sed etiã de ipsius tempore.tradunt enim herodẽ occidisse quoscũꝗ potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cũ natus esset ihũs in bethleem iuda. Mathei.ij. De secũda vero occasione.s.cãhedri et de tẽpore quo cõtigit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit p.xl.annos ante destructionẽ tẽpli secũdi. Et sic ptz ex predictis ꝙ non fuit ablatũ sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filijs eius modo predicto donec venit messias vt predictum est.hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihũs non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Vicesimum argumentũ iudeorum est acceptũ ex illo quod habet Daniel.vij.aspiciebam in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat etc. Et fm oẽs doctores catholicos loquitur ibi de aduentu xpi.sed ihũs nazarenus non venit in nubibus nec in tali potestate qualis ibi describitur ergo nõ fuit xps Rñdet hic nicolaus de lyra ꝙ scriptura loqt de duplici aduentu xpi.s.in mundũ et ad iudicium; Prim⁹ aduent⁹ xpi describitur cum humilitate.et secũdus cũ maiestate. Daniel aũt loquitur de secũdo aduẽtu. Vnde ibidẽ dicitur. Aspiciebam donec throni positi sũt et sequitur ibidẽ iudicium sedit et libri aperti sunt. Judei autẽ excecati nesciunt hunc duplicem aduẽtũ distinguere et ideo errant multipliciter quia aliqui expectant xpm in aduẽtu suo statim apparere cũ tãta virtute et potestate ꝙ possit sibi omnia terrena subijcere et eos liberare et regnum suũ restituere. ppter quod et discipuli xpi post eius resurrectionẽ querebant Actuũ.i.c. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel etc. Alij autẽ ppter scripturas que manifeste loquunt de xpi humilitate et passione et propter illas q̄ loquũtur de eius eminentia expectant duos messias. vnũ qui dicitur fili⁹ Joseph et iste passiturus est et occidendus. Alius qui dicit filius dauid q̄ messiam filium Joseph resuscitabit et regnum israel restaurabit. sed illud dictum de scripturis non habet auctoritatẽ licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idem est participatiue vt dauid et saul et alij predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum p quanto habet apparẽtiam impletum est in xpo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euãgelio. Est etiam filius dauid fm carnẽ sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihũs non est verus messias quia adhuc manet regnuꝫ romanorum.

Vicesimum primum argumentum iudeorum contra xpm sumitur ex quarto regno quod nomiãuit danielis.in.c.vij. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorũ ti.xiij. Aliqui glosatores iudeorũ dixerũt qd illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt ꝙ adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant xpianos romanos ex noie ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei ꝙ rex messias habebat venire in fine regni xpi cuius regnum sempiternũ erit vt ptz ca.eodẽ et quia credunt ꝙ gens romanoruꝫ est gens edom.et ꝙ Julius cesar fuit d edõ et sic alij omnes reges qui fuerũt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc pphetiã Jeremie Trenorũ.iiij.gaude et letare filia

edom que habitas in terra hus. ad te quoq; perueniet calix inebriaberis atq; nudaberis cōpleta est iniquitas tua filia syon non ad/ det vltra vt transmigret te. Ex omnib⁹ his i/ ferunt iudei ꝙ nō debebāt redimi cōpleta receptione postꝙ scʒ nulla captiuitas seque retur quousq; fieret contritio et destructio il lorūʒ de edō. quos ipsi di cūt eē romanos q̄ seruant legē ihū nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabi salomō ꝙ ibi Jeremias ꝓphetat destructionē romani im perij eo ꝙ destruxit tēplū et captiuauit po/ pulū iudeorū tpe tyti et vespasiani. et sic ꝑ filiam edō intelligūt romā seu populū ro/ manū cū dicitur gaude et letare filia edō q̄si dicat istud gaudiū quod habuisti in destru/ ctione ciuitatis et templi in tristiciā conuer/ tetur. qꝛ ad te veniet calix vindicte diuine Quia ergo nondū ē destructū romanum im periū. ideo dicunt ꝙ nōdū messias venit et istud argumētū est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie d̄stru ctionē romani iperij. quo facto dicūt statim messiā venire et ideo quotidie orāt ꝓ destru ctione romani iperij et ꝓ̄sertī ꝓ destructione ecclesie xp̄i et discipulorū eius. vt patet per quādā orationē que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter' quedaʒ alia expresse dicitur. Omēs heretica subito pere/ ant que verba rabi salomō et rabi moysen et ceteri sic exponūt. Isti heretica sunt discipuli nazareni. Ad istud argumētū respondetur fm predictū magistrū Alfonsum eodem li/ bro et ti. Primo declarādo falsum eē romā siue populū romanū esse filiā edō ꝓ eo ꝙ re gnauerit sup eos homo q̄ fuit de edō sicut ipsimet iudei nō vocāt romani nec edomite ex eo ꝙ regnauit super eos herodes qui fuit de gente edō et de terra rome. Itē quia edō alio nomie dict⁹ ē esau. Geñ. xxv. et sic edom descendit de sem filio noe per Isaac cuius fi lius fuit esau. Tota enī europa i qua est ro/ ma dicāt populata fuisse a filijs Japhet ꝓ/ pter quod n̄ videt rōabiliter dictū ꝙ ꝑ edō significet romanū iperiū. Sepe enī accidit ꝙ diuersa loca eodē noīne noiant ꝓpter qđ multi decipiūt exponētes de vno quod de a lio intelligitur. verbi gratia. certū est ꝙ terra edō fuit ad ptē meridionalē versus mare an dalusie ꝑ quā filij israel transeūtes ꝑ deser/ tum cū exierūt de egypto venerūt et in eadē terra edō fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. et ibidē erat francia quā dicūt iudei in hebraico carphat que noiat i terra edō in ꝓphetia abdie vbi dicitur trans migratio exercitus huius filiorū israel oīa loca chananeorū vsq; ad sarpetā. littera he/ braica habet vsq; carphat in qua fletit hely/ as quando dixit sibi dominus. surge et va/ de in carphat que est in sydone. et iterū surre xit et iuit in carphat. Et patet manifeste ꝙ ꝑ hoc quod dicitur carphat que est in sydone i terra de edō dat intelligi ꝙ est alia carphat alibi sita et ista est regnū francie quod est ad aquilonem. ecce ergo habem⁹ vnam frācā in terra edō. Itē hispania que dicit in hebra ico caphazat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio iherusalē que est in hus fro littera hebraica dicit caphazat. erat etiā prope illā franciā que dicebat carphat: que erat in sydone in terra edō in qua hispania si ue caphazat mortuus fuit antipas filius he rodis in diebus tiberij cesaris fm ꝙ dicit io sephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hi/ spaniā terre edō in quo dederūt intelligi ꝙ nō est illa hyspania que vocatur in pte anda lusia et que ꝓpinqua alteri france que ē ad ptē septentrionis que nō est de terra edō. In/ uenitur enīʒ scriptū in libris cranium egypti orum ꝙ terra andalusie fuit vocata hyspa/ nie nomine primi regis quo habuit hoc no mē hyspan: quia venit de hyspania que est i terra edō. Sic etiā dicēdū de roma que i he/ braico dicitur bosra que est terra edō fm illō Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tin/ ctis vestib⁹ de bosra est vltra mare prope ter ram israel. Et dicitur in libro zorobabel ꝙ bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non ē ista roma in qua est apostolic⁹ quia illa ro/ ma que in terra edō iam fuit deserta quādo fuit destructa babylonia. quia edō et moab et ammon et multe alie gentes venerunt cū rege babylonie ad destruendū israel et ideo receperunt penam cum eo. Dico ergo respon dendo sicut dixit Nicola⁹ de lyra. ꝙ ꝑ filiam edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau ꝓ ut dictus est edō denominata. et inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui d̄ buerant diligere filios israel eo ꝙ descende bant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos odio et in destructione iherusalē fuerunt cuʒ

chaldeis vt dictū est gaudētes de illa destru
ctione. Ideo dicitur in auctoritate. gaude et
letare filia edō quasi dicat ista leticia tāq̄ i
iusta in tristiciā conuertetur que habitas in
terra hus. ista hus nō est illa de qua nat⁹ fu-
it iob: vt habetur iob. i. sed illa eiusdē nomi
nis exñs in regno ydumee. q2 sicut dictū est
frequenter in scriptura reperitur q̄ due ciui-
tates et loca in diuersis posita eodē nomie
equiuoce nominātur. ¶ Iudei moderni di
cunt q̄ inuenerūt in quadā glosa chaldaica
q̄ grecia est terra hus. Constātinopolis ve
ro filia edom et quia predicta ciuitas est ca
pta a turcis. Dicūt q̄ iam est cōpleta iniq-
tas filie syon et sic nūc expectant messiā ven
turum. Istud etiā est falsum. s. q̄ hus sit gre
cia et consequenter alia q̄ pbatur sic quia vt
scribitur Geñ. ij. nunciatū est abrahā q̄ mel
cha filios genuisset nachor fratri suo hus pri
mogenitum et buz fratrē eius chamuelq̄ pa
trē syrorū et sunt tres prouincie cōiuncte de-
nominate ab istis tribus fratribus. ¶ Caput
terre hus fuit reblata que postea fuit vocata
antiochia et iste prouincie sunt remote a gre
cia vltra. xxv. dietas. et sic consequenter patz
q̄ grecia non est hus. Itē caput grecie ē con
stātinopolis. et iudei in suo hebraico vocāt
greciam yenam et sic non possunt dicere q̄
yenam est terra hus fm q̄ declarant predic-
tam pphetiā. et sic patet manifeste falsuz cū
dicunt q̄ constantinopolis ciuitas est terra
hus et discurrentes per deuia quecūq̄ retor
quentes textus scripturarum facti ceci dixe-
runt terminū signatū adimpletionis huius
pphetie in anno dñi. M. cccclviij. qui est fm
eos a creatione mundi quinq̄ milia ducenti
decē et octo. Unde dixit rabi abrahā fili⁹ ra-
bi hya qui habitabat barchinone declaran-
do in quodam libro quē fecit qui vocat̄ me
glina a megala quod interpretatur littera di
scooperta q̄ messias debebat venire anno. a
creatione mundi quinq̄ milia cētū decem et
octo quē numerum ipsi posuit in cōputo lit
terarū sui Abecedarij numerādo quia et cū
venit predictū tēpus iuenerūt falsum dictū
illius. Et ideo dicūt moderni iudei q̄ ille er
rauit. q2 vbi posuit q2 debuit ponere ria que
facit in numero ducēta decē et octo. quia. q2
vel cof quod idē est i suo alphabeto facit cē
tum et ria quod idem est q̄. r. vel res facit du
centos et cū iste sit annus vt dictum est fm

cōputū eorū a creatione mundi quinq̄ mi-
lia ducenti decē et octo. Ideo affirmabant
venturū esse messiam anno predicto q̄d pa-
tuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de
eis dauid. In circuitu impij ābulāt sicut be
stie molēdini oculis velamine coopertis q̄
nihil aliud inueniunt desero qñ cessant ābu
lare in profectu vie quā quādo inceperūt pa
tet ergo falsitas istius expositiōnis q̄ grecia
sit terra hus et constantinopolis filia edom
sed fm veritatē vt dictū est filia edō et regnū
ydumee ab eodē denominatū et hus est ci-
uitas in eodē regno quod regnū dicit̄ habi
tare in terra hus q2 illa terra est famosa in re
gno illo cuius metropolis siue caput erat re
blata. s. antiochia. Sed dicet hic forte iude⁹
exquo filia edom est regnū ydumee et tu xpi
ane dicis q̄ ista pphetia est completa quan
do ergo fuit completa inebriata et nudata.
Responsio q̄ illa prophetia ipleta fuit tem
pore regis hircani qui fuit potentior rex ma
chabeorū q2 tūc fuit destructa tota terra ydu
mei et edu xit. xxx. milia illorum quasi capti
uos qui custodierent muros hierusalem. et
dicit Iosephus q̄ in illa die facta fuit ma-
gna leticia. q2. s. fuit destructa et punita tota
terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius le
ui glosando super hoc passu q̄ illa die fuit
facta maior leticia in tēplo q̄ vnq̄ fuerit fa-
cta. Dicendo q̄ hethseau terra sua et omnes
alie terre ydumee que nō fuerant subiugate
subiectioni tempore Iosue nec aliorum iu-
dicū nec in tempore regū israel et iude fue-
runt victi et captiuati tempore huius regis
hirchani et dicit q̄ in illa die completa fuit
pphetia abdie pphete vbi dicitur ascendēt
saluatores in montem syon iudicare montē
esau et erit domino regnum. Et dicit etiam
Iosephus q̄ illi de edom filij esau conuersi
sunt ad iudaismū tempore predicti regis hir
chani et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab
eis tempore tyti et vespasiani. sed q̄ semper
manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit re-
memoratū peccatum iudeorum filiorū esau
et ceciderunt in captiuitatem quando fuit c̄
pleta iniquitas filiorum iuda qui permanse
runt iusti in aduentu messie ihesu nazareni
fm q̄ pphetauit Ieremias vbi supra dicēs
completa est iniquitas tua filia syon nō ad-
det vltra vt transmigret te visitabit iniquita
tem tuam filia edom et non inuenitur gens

malicie que fit in ira dei tanto tempore fm ꝙ dictū fuit de edom nisi iudei ꝑpter quos fuit dictum ꝙ semper deberent esse in ira di Et ideo coniunxit deus has duas gentes .s. edom conuersorum et iudeorum qui debe/ bant perdi et semper esse in ira dei sicut dixit Iere. in .c. vi. Cadent inter corruentes tēpor visitationis sue corruent dicit dominus . et fuit perdita memoria nominis edom et mā sit memoria nominis iudeorum quia illi de edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum Et quia inuenimus edom bis punitum eē primo in tempore nabuchodonosor ante ꝓ phetiam malachie. Secundo post prophetiam malachie tempore regis hircani. De prima fuit dictū Malachie primo. ꝙ si dixerit ydumea destructi sumus .sed reuertētes edificabimus que sunt destructa. hec dicit do / minus exercituū isti edificabunt et ego de/ struam quia dixit destructi sumus sicut si eēt iam preterita illa punitio quā primo habuerunt tempore nabuchodonosor secūdum ꝙ dicit etiā .c. eodē. Esau autē odio habui et posui seyr montes eius in solitudinē et pro/ pter eum etiam dixit in prophetia abdie le / gatum ad gentes misit surgite et consurga / mus aduersus eū in prelium. quod dixit de futuro ꝑpter secūdam punitionē quam de/ bebant habere tempore hircani regis et pro pter ipsum dixit in ꝓphetia abdie. et erit do minus iacob ignis et domus Joseph flam ma et domus esau stipula et succendentur in eis et deuorabunt eos. propter quod intelligitur ꝙ non debebant illi de edō habere de structionē terciam quia in secunda debebāt esse in ira dei imperpetuum cum alijs iude/ is consocijs eorū qui simul permanserūt tē/ pore tyti. Et dato ꝙ adhuc regnū romano/ rum eēt de numero illorum quatuor regno/ rum de quibus dicitur in libro danielis vt ī argumento fuit dictum et ꝙ romani essent regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur ꝙ ex hoc per vim habet dicā ꝙ quia adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant iudei ꝙ propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarū in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis et in prophetia Jeremie ꝙ post septuaginta annos captiuita/ tis iuda nunꝗ āplius eēt homo qui regna/ ret super regnum caldym et super ciuitatem babylonie et terram circa iacentē. quia ille ciuitates et terre sue in suis locis permanserūt et si alique ville illarum fuerunt destructe ñ tamen omnes fuerunt deserte. et adhuc ille que fuerunt deserte pro maiori parte omēs fuerunt populate. Sed intentō prophetarū fuit ꝙ non esset vltra super caldyn et sup babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medie erat intentio prophete ꝙ non esset vltra rex qui esset de genere darij nec de gente sua Item in tempore quo fuit postea regnū ꝑsie erat intentio prophete ꝙ non esset amplius rex de genere tyri. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum Janē id est grecie erat intentio prophete ꝙ nō eēt vltra rex de genere alexandri nec de gēte sua et similimodo tempore quo in futurum de/ beret esse regnum romanorum fm ꝙ ipi di/ cunt deberet eē intentio prophete ꝙ non haberet ibi āplius eē rex de genere Julij cesa/ ris primi. et Hay et Tyti. nec aliorū qui crediderunt in eorum fidem. Ex quo ergo reges romanorum non credunt modo in fide Julij cesaris Hay nec Tyti quia ipsi seruiebāt ydolis. et etiam quia Cōstantinus cesar dimisit regnum romanorum seruis ihū naza/ reni et apostolicus qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit d̄ genere cesaris. oportet necessario dicere ꝙ iam transierunt omnia illa regna dicta in libro danielis excepto regno ihesu nazareni veri messie quod firmissime durat et habet durare sine fine. Et ideo oportet dicere necessario ꝙ iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum. et ꝙ iam receperūt iusti transmigrationem et tribulationē qua debebant recipere quando finita essent illa quatuor regna secundum ꝙ dicitur danielis. xi. populus autem sciens deum suum obti/ nebit. et faciet et docti in populo docebunt plurimos. et ruent in gladio et in flama et ī captiuitate et in rapina dierum. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur vsqꝫ ad tempus prefinitum receperunt etiam mali et peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Da/ nielis. vij. vsqꝫ ad consummationem et finē. durabit desolatio et iterum capi. eodem. an

tiuitatem et sanctuarium dissipabit popul⁹ cum duce venturo et finis eius vastitas. et p⁹ finem belli statuta desolatio. et hoc est q̄ de bebat esse in aduentu messie. scilicet q̄ finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas et adduceretur iusticia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capitulo eodem clarissime. ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia. Jere. supradicta. et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperij romanorum et tunc aduentum messie et quomodo etiam falsum est q̄ christiani descendunt de edom. sed q̄ ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nūc sūt et erunt vsq̄ ad finem. et q̄ christiani sunt filij syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuum erūt liberi sicut patet in predicta prophetia. Jere. quia illis de edom conuersis et alijs iudeis negantibus christum dicit propheta. ad te quoq̄ perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad plenam punieris atq̄ nudaberis. s. honore et alijs bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. Sed et de bonis iudeis qui receperunt ihesum christum verum messiam qui dicuntur filij syon. Dicitur ī textu. completa est iniquitas tua filia syon. scilicet in aduētu christi quia amplius populus ille syon credens in xp̄m non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. ¶ Ideo dicit non addit vltra vt transmigret te. scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Visitabit iniquitatem tuam filia edom eam. scilicet iuste puniendo discooperuit peccata. scilicet penam manifestam. omnibus inferendo quia publica est eorum captiuitas et seruitus in toto mundo vbiq̄ sunt iudei siue inter christianos siue inter sarracenos sunt captiui et in abbominationem habiti. ¶ Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciūt iudei in eodem:

¶ Contendit iudeus probare q̄ ihesus nō est verus messias quia christiani affirmant ipsum esse deum.

Vicesimumsecundum argumentū iudeorum est ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmāt ¶ Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominū nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumq̄ diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recedens neq̄ adorabis deum alienum. ¶ Item in lege scriptum est q̄ qui fecerit se deum occidatur. nullus ergo homo est deus. Mirum ergo est quomodo christiani ausi sunt ihesum nazarenum nominare deum etiam concesso q̄ esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictum vel si dicant q̄ messias debet esse deus. ostendant christiani. ¶ Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine q̄ ihesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fienda. Primo soluetur argumentum Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendendum. De primo ergo dicitur q̄ nomen dei assumeretur ī vanum si alicui puro homini attribueretur. sed si attribuitur alicui qui non sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum. talis est ihesus dominus noster qui non tantum homo sed etiam verus deus affirmatur: et sic deus et homo vnus est christus. nec ē recens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus. nec ipse se facit deum quia substantialiter est deus. Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cum non sit. nec est deus alienus quia vere est deus. dij vero gen

stium alieni dij dicuntur quia nuncupantur dij. Circa secundum. tollant iudei velamen de cordibus suis. legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intẽdo que communiter non solum secundũ catholicos doctores sed etiam fm antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidem abrahaam pater fidei nostre adducitur in medium. qui accepta promissione ꝙ in semine suo benedicerentur omnes gentes. intelligens ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum seniorem dom⁹ sue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tuam subter femur meum. vt adiurem te per deum celi et terre vt non accipias vxorem filio meo de filiabus. etc. ¶ Cum enim sit consuetudo apud colentes deum ꝙ iurans per deuꝫ prestat manum suam super aliquid habens specialem relationem ad ipsum propter qđ Exo. xxij. dicitur ꝙ quando aliquis iurabit applicabitur ad eos nullomodo pater abrahaam fecisset manum serui sui poni subter proprium femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum ꝙ̄ alia membra corporis sui ꝙ quidem verum est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem ꝙ̄tum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xp̄s. Secũdo põt adduci illud. Isa. ix. paruulus natus est nobis etc. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. priceps pacis. paruulus dixit quia verus homo. admirabilis etc. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. Tercio põt adduci illud Isa. xxv. Et dicet ĩ illa die. ecce deus noster iste: expectabimus eum. et saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij hunc certe versum aliter non curamus explanare ꝙ̄ doctores vestri illum dudum exposuere. per illum nanqꝫ docuerunt venturum fore tempus quo et mundus dominum esseꝫ visurus. et digito sibi adinuicem populus ostensurus hoc vero fieri nullatenus posset nisi hõ fieret qs et de⁹. hec ille. Quarto põt adduci illud Isa. li. posui verba mea in ore tuo. et in vmbra man⁹ mee protexi te. vt plãtes celos et fundes terram et dicas ad syon populus meus es tu siue plantatio celorum siue fundatio terre accipiatur spiritualiter siue ad litteram. certum est ꝙ talia nõ possũt verificari nisi de illo qui est deus. christi eni humanitas premittitur cum dicitur. posui verba mea in ore tuo. ita ei dixerat domin⁹ moysi vt habetur Deutro. xviij. prophetam suscitabo de medio fratrum tuorum similem tui et ponam verba mea in ore eius qui verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existam. Istud autem non potest intelligi de Iosue nec de aliquo qui fuerit sub lege mosayca quia vltimo capitulo eiusdem libri dicitur. Non surrexit vltra propheta in israhel sicut moyses. sed verificatur de christo qui fuit sibi similis iquãtum dedit legem sicut patuit supra libro. i. in apparitione tercij thesauri: sed postea tangitur eius diuinitas cum addit vt plantes celos et fundes terram etc. Ita enim promiserat se personaliter venturum Eze. xxxiiij. Ecce ego visitabo oues meas sicut pastor visitat gregem suum. Differentia est inter dñm et pastorẽ. tunc enim domin⁹ ouiũ ẽ pastor earũ qñ immediate non per alios sed per se pascit eas. In veteri testamẽto deus erat solum dominus et mittebat pastores suos ad pascendũ oues qui dicebant hec dicit dominus sed visitans sicut pastor gregem suum nobiscũ est dominus Isa. lij. Ecce ego qui loquebar in veteri. s. testamento: assum ĩ nouo. Quito adducitur alia auctoritas Isaie in ca. xl. que non minus confirmat ꝓpositũ Reuelabitur gl'a dñi et videbit oĩs caro pariter qđ os dñi locutũ est. põt quippe vox rei sp̄ualis audiri sicut filij israel vocẽ domini audierunt in monte synai. loquentẽ vero nõ videbit nisi fuerit res carnalis. Sexto itroducit auctoritas baruth in tercio. c. vbi inquirẽs in toto ca. q̄ sit vera sapiẽtia et q̄ adinuenit eã subdit. hic est de⁹ noster et nõ estimabitur ali⁹ ante illũ hic adiuenit oẽm viã disciplinẽ et tradidit eã Jacob puero suo et israel dilecto suo et post hoc in terris visus est et cum hominibus conuersatus est. Certuꝫ est ꝙ deus fm diuinitatem videri nõ potest quia dicitur. Exo. xxxiij. no nvidebit me homo et viuet. nõ poteris videre faciẽ meaꝫ

nec etiam conuersatur cum hominibus iquan-tum est deus vt dicatur Dan. ij. immo con-uersatio proprie est inter illa que sunt eius-dem speciei. Et ideo ista verificatur de deo secundum naturam assumptam. Septimo hanc duplicem naturam ostendit Micheas in. c. v. di-cens. et tu bethleem effrata paruulus es in mi-libus iuda ex te enim egredietur qui sit domi-nator in israel. et egressus eius ab initio a die-bus eternitatis eius. Nam egressus xpi secundum humanitatem debebat fieri in bethleem. sed egres-sus a diebus eternitatis non potuit esse nisi se-cundum diuinitatem de quo egressu dicitur Isa. liij. generationem eius quis enarrabit. Sup-predicto etiam verbo petrus alfonsi in suo dy-alogo ti. viij. pulchre loquitur dicens. Hoc quippe quod est ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel secundum corpus dictum est. secundum quod princeps ille aduenturus erat in tempore. Quod autem sequitur et egressus eius ab initio a di-ebus eternitatis perpetuitatem insinuat deita-tis. hoc enim diuinitati attribuit quod homi-ni puro non conuenit. hec ille. Ista secundum predestina-tionem non possunt esse dicta. tum quia significa-tum vocabulorum hoc non patitur: tum quia nimis in-scienter loquerentur prophete ita studiose ad laudandum messiam per ea que non magis com-petunt sibi quam lapidi. Octauo dauid in ps. xl-iiij. dicit. Sedes tua deus in seculum seculi virga directionis virga regni tui. Dilexisti iusti-ciam et odisti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Cum hoc inquam dicit. cum ad quem loquitur deum esse et hominem ostendit: dicens enim. Sedes tua deus in seculum seculi virga directionis virga regni etc. numquid non manifeste eum appellet deum. Deinde cum dicit. Dilexisti iusticiam et odi-sti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui papimus neque enim vel deum. vel consor-tem habet deus. Item dauid in ps. Deus iu-dicium tuum regi da. qui ad literam etiam per doc-tores hebreos exponitur de xpo in lege pro-misso dicit et permanebit cum sole et ante lunam in generatione et generationem. et sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomen eius. Et illud et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. Videamus inquam si de puero homine dicta sunt hec omnia. et patet manifeste quod nullomodo conueniunt nisi soli deo: ergo sequitur quod xpm confiteri debemus esse homi-nem et deum. Quod etiam dauid spiritu reuelante cognouit et miracula que facturus erat pui-dit. Ideo huiusmodi finem psalmista fecit psal-mum. Benedictus dominus deus israel qui facit mira-bilia solus. et benedictum nomen maiestatis eius in eternum. et replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat. vidisti ergo iudee quam clare ex sa-cris scripturis patet quod messias in lege et pro-phetis promissus verus deus et verus homo esse debeat quare merito ihesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum et verum hominem confitemur. et vt amplius perfi-dia iudaica confundatur tribus rationibus ostendam sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeo-rum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis suffi-cienter satisfecit pro peccatis totius populi. Sed mors xpi plene deleuit omnia peccata: ergo xpus vere est deus. Maior patet. quia ad sufficientem satisfactionem pertinet quod pena re-spondeat culpe. culpa autem que est peccatum mortale est infinita eo quod committitur contra deum infinitum. Videmus enim eundem actum esse culpabiliorem et grauiorem contra insigniorem et maiorem personam commissum quam contra igno-biliorem vel inferiorem. Si ergo ad augmen-tum obiecti sequitur augmentum culpe. cum deus excedat omnem personam in infinitum culpa commissa directe contra eum qualis est quodcunque peccatum mortale in quo forma-liter est auersio a deo dicenda est infinita. ergo pena pro tali culpa debet esse infinita. sed nulla pena que non durat in infinitum potest esse infinita nisi sit in supposito infi-nito vt sic finiretur pena ex subiecto sicut cul-pa ex obiecto. ¶ Pena igitur temporalis suf-ficienter satisfaciens pro quocunque peccato mortali necessario est in supposito infinito. sed suppositum infinitum est nullum nisi di-uinum: ergo vera est prima propositio quod cu-ius pena temporalis sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis vere est deus. Sed minor patet ysa. per totum. liij. capitulum vbi dici-tur. vere languores nostros ipse tulit. et do-lores nostros ipse portauit et nos reputaui-mus ipsum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre sup-er eum et liuore eius sanati sumus. omnes nos quasi oues

errauim⁹ vnusquisq; in viā suā declinauit et dominus posuit in eo iniquitates oim nostrū etc. de quibus fuit plene dictū supra in apparitiōe thesauri. Sed in circuitu ipij ambulātes falsas conātur dare rñsiones et finaliter neminē inueniētes i veteri testamēto q̄ mortuus sit p peccatis populi sic q tota ,pphetia posset de illo exponi. Dicūt q quando iudaicus popul⁹ad pfectū statū reducēdi abat. tūc cetere nationes loquētes ex cōpassione et quasi cōparatiue dicent. nos reputauimus eū. s. istū populū leprosum et pcussū a deo etc. que sequūt. sed mentita est iniquitas sibi. multa eni dicūt in dicto ca. que de nullo alio a xpo intelligi possunt. Ait enim de⁹. ,ppter scel⁹populi mei pcussi eū. Si ergo iste percutief ,ppter peccata populi dei. illi q̄ dicturi sunt languores vros portaui erūt de populo dei. ergo nō ē vera expositio q alie gentes dicāt de populo dei pdicta verba. itē dicit ibidē oblat⁹ē q2 ipse voluit. Itē peccatum non fecit. nec est inuent⁹dol⁹in ore eius Itē in eodē. c. tradidit in mortē animā suaz et cū sceleratis reputat⁹ē et ipse peccata multorū tulit et p transgressorib⁹orauit que oia nullo mō de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio. cū ,pphēta eius diuinitatē innuat dicēs generationē ei⁹quis enarrabit et q volūtas domini in manu eius dirigit. Itē zacharias ,ppheta in. c. ix. pmittēs ecce rex tuus veniet tibi iust⁹et saluator qui loquef pacē gētib⁹et ptās eius a mari vsq; ad mare et a fluminib⁹vsq; ad fines terre sbdit. Tu aūt in sanguie testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua. Itē in. xij. c. aspiciēt ad me quē confixerunt Itē in. xiij. c. et dicetur ei quid sūt plage iste i medio manuū tuarū et dicet. his plagatus sum in domo eorū q̄ diligebāt me totā istaz orationem tangit in virtute Isaias in. xxviij ca. vbi prio ponit culpā dicēs. pcussimus fedus cū morte et cū inferno fecim⁹pactū. posuim⁹mēdaciū spē nostrā. mēdatio ptecti sumus. et cōsequēter subdit remediū inquiens. idcirco hec dicit dominus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidē. lapidem pbatū angularē. pciosū et delebit fed⁹vrm cū morte et pactū vestrū cū iferno nō stabit Secūda ratio pōt sumi ex dictis Josephi q̄ fuit iudeus et verus historiographus dicentis q iherusalem fuit destructa q2 iniuste ei⁹ habitatores interfecerunt xpm et beatum iacobum. Ex quo sic pōt argui. iudei nō errassent occidendo xpm et beatū iacobū nec per consequens fuissent puniti nisi xps vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos ergo xps vere erat deus. maior patet q2 iudei interfecerūt christum quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verū sm legē debebat mori. Judei ergo interficiendo xpm si nō fuisset deus q2 fecissent sm legem non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobū sed potius meruissent. et eadem ratio est de beato Jacobo qui ideo interfectus fuit q̄a asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior propositio. q si christus non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobum. Sed minor patet per dictum Josephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitatez quia iniuste interfecerunt hos duos predictos. Ex quo etiam tercia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturam iniuste non est ita magnum peccatuz sicut ydolatrare. sed interficere christum fuit maius peccatum q̄ ydolatrare. ergo christ⁹ non erat pura creatura et sic oportebat q esset deus. maior est manifesta quia magis peccatum est facere contra preceptum prime tabule q̄ contra quodcunq; de tabula secūda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule ergo mai⁹ peccatuz ē ydolatria q̄ homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum. in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur Deutro. xxv. capi. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penam in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccdx. annis. q̄ fuerit aliqua pena eis vn q̄ immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectō christi q̄ adoratio ydoli. ergo christus erat deus et hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enim in oibus actib⁹ordinatis q ille q̄ ē superior artifex pricipalē et pfectiuū actū opaf p seipsuz

Ea vero que disponūt ad illā pfectōnē operatur per suos ministros sicut nauis factor cōpaginat p seipsum. se pparat illam nauē per artifices subministrantes. et iō cōueniēs fuit q lex pfecta noui testamēti daref p ipsum deū hominē factū. lex autē veros p dei ministros pper qd de latore legis noue dicif Job. xxxvi. ecce de' excelsus in fortitudine sua et nullus est ei similis in legislatoribus hec sufficiant contra pfidiā iudaica ad ostēdendum rōib' et auctoritatibus q xps ē verus deus et verus homo.

¶ Contendit iude' probare q lex euangelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vicesimū terciū argumentū iudeorum ē cōtra trinitatē psonarum ex qua arguunt legē euāgelicā non eē a deo sic Illa lex non est a deo q tollit oimode vnitatē diuinā. qz deutro. vi. dicif. Audi israel dominus deus tuus vnus est. sed lex euangelica videtur hanc vnitatē auferre ponendo psonarū trinitatem ergo lex euangelica nō est a deo. Respondetur iudeo q trinitas psōarum nō derogat vnitati essentie diuine. nam et ipsi habent concedere deū esse in diuersis locis. qz ps. dicat. Si ascendero in celū tu illic es. si descendero ad infernū ades. quod nō pōt verificari fm diuersas ptes qz de' spūs est. et omni diuersitate et cōpositione ptiū caret nec pōt dici q deus sit i diuersis locis successiue qz ipse dicat malachie. iij. Ego dñs et non mutor ergo sicut simul et semel totus est in diuersis locis cū veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas exñs vno numero simł est tota in diuersis suppositis. nō ei est scriptura in mūdo q verius ponit vnū deū q faciat euāgeliū. Sed hec vnitas pper sui infinitatē et illimitationē cōpatitur secū personarū trinitatem. Ad innuēdum ergo q trinitas non tollit vnitatē essentie vbicunqz i veteri testamēto in hebreo iuenif heloym qd significat deū in plurali numero adiūgif act' singularis vt est illud. In pricipio creauit heloym celū et terrā. Dicūt iudei q hoc nomē heloym indifferēter accipif p singulari vel plurali. et qñ accipif p deo vero semp in singulari tenef sicut ibi. in principio creauit heloym ecce q si creauit stat in singulari. sed hoc patet manifeste falsum. Nam aliquando tenef manifeste p deo vero. et tñ cōiungif cū adiectiuo pluralis numeri et aliqñ etiā cum verbo plalis numeri qd non eēt si teneretur pro singulari. Exemplū primi Josue vltio nō poteritis seruire domino de' eni sanctus est etc. hebraica veritas habet non poteritis seruire domino qz heloym sancti ipse. Ista auctoritas loquitur de deo vero qz Josue loquebatur populo de seruitute veri dei vt pz litterā intuēti. Itē Jiere. xxiij. puertistis verba dei viuentis domini exercituū dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba heloym viuentum deū exercituū. Ista auctoritas manifeste loquif de deo vero ¶ Nam vbi nos habem' deū exercituū in fine auctoritatis pro hoc nomine domini in hebreo ponitur nomē dñi thetragramatō qd de solo vero deo pōt dici vt declarat rabi salomō i libro de directōe pplexorū et tñ in istis auctoritatib' hoc nomē heloym cōiungif cū adiectis pluralis numeri vt ptz exēplū scdi, scz de verbo plalis numeri. ij. Reg. vij. que est gēs vt ppls israel in terrā ppter quā vēit deus vt redimeret sibi in populū. hebraica littera sic habet. que autē vt populus tu' gēs vna i terra ppter quā iuerūt heloym ad redimēdū sibi. ptz ergo q li heloym stat in predictis auctoritatibus p deo vero et in plali quare cū sit ibi ipossibile pluralitatē ponere deorum necessario est ibi ponere pluralitatē personarū siue suppositorum quia actiones tales sunt suppositorum scdo de anima.

Patet igitur ex modo loquendi hebraico q in diuinis est pluralitas suppositorū et vnitas essentie q moyses et alij prophete dederunt studiosis in lege per talem modum loquendi. Quomodo autem iste actus dicatur ab essentia formaliter que vna est simpliciter licet persone sunt distincte et quedam magis subtiliora et magis ad propositum hic adduci possent. Sed quomodo dicit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu cōtra cecitatem iudeorum. vi. c. Non videtur tutum dare occasionem cuiqz loquendi subtiliter cum infidelibus de materia ista. ¶ Videant ergo catholici studiosi doctores super primum sententiarum vbi de ista materia multa subtilissima tradunt que velut margarite non sunt seminande inter porcos. id est infideles. Sed tamen induco contra

iudeorũ cecitatem ĩ ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatũ peritũ doctorem petrũ alfonsi cõuersũ ĩ suo dyalogo ti. vi. respondentis sub nomine petri moysi interroganti sic ꝑpende o moyses ꝙ secretũ sit nomẽ istud et ineffabile et ꝙ non nisi perspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valet agnosci in dagatione testãte moyse quĩ ait ĩ deutro: scito hodie et cogita tu in corde tuo ꝙ dominꝰ ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit aliuſ. vbi enim in latino ponitur dominus in hebreo et quidem predictũ nomẽ inuenies vbi vero deꝰ in latino ĩ hebraico scribitur heloym quod pluralitatez significat vt inde patesceret eũdẽ esse deũ qui et singulari proprio et plurali appellatiuo nũcupatur vocabulo. Sed et ne plures deos forte putaret adiunxit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera insinuat ꝙ nõis huius archana subtilitas neqꝫ visu neqꝫ auditu neqꝫ de corporeis sensibus aliquo nisi tm̃ mentis itellectu ꝑspicuo et miro ꝑpẽdi possit ĩgenio. Potest etiã in multis alijs trinitas denotari sicut ĩ fimbrijs quas dominus filijs israel in vestimentis suis per moysen habere p̃cepit dicens loquere filijs israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponentes in eis vittas iacinctinas quas cum viderint recordentur omniũ mandatorum domini. Fimbrie quippe ille quatuor erant filorum sed duplicatorum in superiori siquidẽ sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed per filia quatuor. quatuor anni partes designantur. Per filiorũ vero duplicatã dies et nox videlicꝫ vt quatuor ãni tꝑibꝰ. i. toto ãno noctẽ quoqꝫ et diẽ dei mãdatorũ memores eẽnt. Naꝫ ꝑ tres nodos trinitas ꝑsonarũ. s. superiores Per duos aũt iferiores duo ĩsinuãt testamẽta. s. lex moysi et euãgeliũ. Notat quoqꝫ trinitas in tribus benedictionibus. qbꝰ aaron et filij eius bñdicebãt filijs israel ex p̃cepto dñi dicẽtis ad moysen. loquere ad aarõ et filijs eiꝰ sic bñdicetis filijs israel et dicetis eis Bñdicat tibi dñs et custodiat te. ostẽdat dñs faciẽ suã tibi et misereat̃ tui. Cõuertat dñs vultũ suũ ad te. et det tibi pacẽ. his q̃ppe bñdictionibꝰ sacerdos aliaui benedicẽs ꝓtēsas ante vultũ suũ palmas vtrasqꝫ tenebat. cum vero dicebat dñs quẽ hebraice illo quod supra dixĩmꝰ trino et vno nomine exprimebat tres digitos priores pollicẽ videlicet iudicẽ atqꝫ mediũ manꝰ vtriusqꝫ rectos altiꝰ erigebat. et dicto ita dño digitos vt prius remittebat. sꝫ dic mihi o moyses quid triũ digitorum eleuatione melius ꝙ trinitatis excellẽtia poterit allegorizari ꝙ si quid aliud super his notare tunoris et valeas mihi q̃so edisseras moyses sane neqꝫ illud quod dixisti neqꝫ qcq̃ aliud sup hoc vnq̃ notauimꝰ. sꝫ nec doctores nostri quippiã notãdũ eẽ dixerũt Petrus: Quid etiã nisi trinitas ꝑsonarũ in eo qͦd dicat Isaias ꝓpheta notari põt trina videlꝫ ãgelorũ voce laudãtiũ et dicẽtiũ. sãctus sanctꝰ sanctꝰ dñs deꝰ sabaoth. Cur enĩz ter tm̃ sanctꝰ dicũt magisq̃ semel vel bis decies vel centies vel alio aliquo numero. aliquo cur si breuiter laudare vellent semel sãctus nõ dicerẽt. si vero multũ cur nõ cẽtenã vel millenã vel innumerã laudẽ exhiberent Moyses. nos quidem in angelorum laude causam nullã vocis illius trine nisi placitũ simꝰ ipsorũ. Petrꝰ si ad singula q̃ ꝓposuero nescius responderis. quid aliud ꝙ te victũ et cõtra ire nescientem fateberis testat̃ sane et dauid ꝑsonarũ trinitatẽ cũ dicat. Querite dominũ et virtutẽ eius querite faciẽ eius semper. Quid est ei ꝙ dixit querite dominum et virtutẽ eius et querite faciẽ eius nisi querito patrem et filium et spiritumsanctum. Quid nanqꝫ per virtutem eius nisi filius eius. Quid vero per faciẽ eiꝰ nisi spũssanctus itelligitur ꝙ si tu alias intelligas edissere. Nec itaqꝫ sanctarum testimonia scripturarum de trinitate personarum satis intelligentibꝰ sufficere possunt. hec predictus doctor. Sed non transeat calamus auctoritatem. Isaie in capi. xlviij. que multum facit ad propositũ vbi ipsemet deus dicit. ex tempore ante ꝙ fierent ibi eram et nunc misit me deus et spiritus eius. ꝙ illa autem sint verba dei loquentis patet per litteram precedentem. cuꝫ dicitur manus quoqꝫ mea fundauit terram et dextera mea mensa est celos et sub eodem contextu idem loquens ait et nunc misit dominus me et spiritus eius. Similiter patet per litteram sequentem immediate cum dicatur hec dicit dominus redemptor tuus sãctus israhel. In auctoritate vero precussa

exprimit deus missus a deo et spū eius Inter mittentem vero et missum semper est distinctio personalis. et sic ista scriptura impleta fuit in icarnatione filij dei. qui ē deus miss⁹ in mundum a deo patre et spiritu eius ¶ Secundo adducantur antiqui doctores hebreorum qui de hac materia licet obscure aliqd senserūt inter quos aliqui allegabuntur qui magis visi sunt appropinquare veritati. Et primo occurrit illud quod super illud. ps. Deus dominus locutus est et vocauit terram. ibi glo: que dicitur mydrastulim. s. glosa psalterij sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomē dei sancti et benedicti trib⁹ vicibus cōmemorauit dicens. Deus dominus locutus est ꝛc. Ad quod respondēt ibi sic hoc est vt doceret te ꝙ cū istis tribus nominib⁹ creauit deus seculū suū. iuxta tres midoth. i. proprietates quibus creatus est mūdus et ista sunt sapientia. scia. et prudentia: sicut dictū est in ꝓuerbijs. c. iij. Dominus ī sapientia fundauit terrā ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi erupuerunt. et isto modo dicitur in exodo. c. xxx. quoniā ego sū domin⁹ de⁹ tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creat⁹ est mūd⁹. Similiter filij gad et filij rubē dicebant in libro iosue. deus deus dominus ipse scit. vbi nominauerūt deū trib⁹ vicib⁹ hec in predicta gl. Et idē habetur in beresith raba. i. in glosa magna super Ben. sup illo verbo. In principio creauit deus celū et terram In quibus habetur ꝙ doctores antiq hebreorū per trinā iterationē diuini nominis que sepe fit in scripturis exponunt ꝙ est intelligēda in diuīs trinitas ꝺm tres mydoth sc ꝓprietates quas deo attribuūt. Itē in eadē glosa magna que dicitur beresith raba. c. dxij. sic dicitur rabi beliazar dicit nō est creatus mūd⁹ nisi ꝑ verbū vel cū verbo dei sancti et benedicti sicut dicit in. ps. verbo dñi celi firmati sunt. Et sequitur ibidē rabi symeō dicit inspirauit vel insufflauit deus spiritum suum et creatus est mūd⁹ sicut dicit in psal. spiritu oris eius omnis exercitus eorū. hec in predicta glosa in qua manifeste ponit distinctio realis in creatore mundi q est deus. Manifestū ē eni ꝙ verbū distinguitur realiter a proferente et spirit⁹ ab inspirante. et tamē hi tres vnum sunt de quib⁹ statī ꝓpheta subdit. Congregās sicut in vtre aquas maris lo quēdo in singulari. Item in glosa hebraica super illud Eccs. iiij. funiculꝰ triplex difficile rūpitur. vbi sic dicitur sensus eēt videretur mysterium throni dei et vnius non facile discutitur. Sed hanc glosam moderni iudei ꝑuertūt retorquentes hanc trinitatem ad tria tributa diuina. que sunt potentia. sapientia bonitas. Sed ñ videtur hec esse sententia glose ꝑ hoc ꝙ dicitur nō de facili discutitur. q a quilibet etiam satis simplex scit deū eē potē tē sapientem et bonum. Itē sicut de⁹ operat per suam potentiā sapientiā et bonitatē. sic artifex creatus operat ꝑ artem suam sicut ꝑ regulam directiuam et per potentiam suam quem trāsmutat manet ad formam scamni vel lecti vel huiusmodi et per appetitū bonitatis lucri et ista tria multo plus differunt in eo ꝙ potentia et sapientia et bonitas in deo et ideo si propter ista tria dicit deus trin⁹ et vnus in glo. predicta. multo fortius diceret quilibet artifex trinus et vnus quod non est verū. et iungeretur singulare cū verbo pluralis numeri dicendo hyram fecerunt templū salomonis sicut de deo dicitur Eccs. ij. qs est homo vt sequi possit regē factorem suum hebraica veritas sic habet. Quis est homo vt intret post regem qui fecerunt eum. et sic d deo dicitur ꝙ est rex qui fecerunt hominem Item etiam patet per sapientes cabala qui dicunt esse deum sine aliqua corporali quātitate et cum tribus istorum deus mundum creauit. que vocantur corona intelligentia et regnum. et non est differentia inter istos et christianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Videretur nullam esse inter eas differentiam realem sed tantummodo vocalem et non est mirum si doctores aliqui hebreorum inter gentes aliquid de mysterio trinitatis non sunt conuersi ad fidem christi. quia possibile est ꝙ deus eis gratiaꝫ non inspirauit propter eorum peccata qui dispositionem primam nullatenus optauerūt ¶ Et propter multa alia temporalia quib⁹ erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei non minus obnubilati et inuoluti non recte sed ex obliquo incedentes predictam veritatem questionibus varijs et euasionibus confusis inuoluunt ipsi sūt d qb⁹ dicit salomō Eccs. vij. de⁹ fecit hoīnē rectū et ipe imiscuit se ifinit qstionib⁹

Tercio accedunt naturales phi et videam⁹ quid de trinitate senserũt. Primus fuit adã magnus naturalis qui dixit fm iuuenalem et hyeronimum manus dei tres digiti fo⸗ mauerunt corpus meũ et extraxerunt costã per tres digitos tres personas intelligens et per manum dei vnitatem essentie. Secund⁹ phs fuit Abraã in lege nature qui tres ange los vidit sed vnum adorauit. Gen. xviij. tres vidit quia fide tres persõas credidit sed vnũ adorauit qr vnus deus adoratur sub ratio⸗ ne vnius maiestatis deitatis et essentie. Ter cius phus fuit plato qui in vij. libro plato⸗ nicorum dicit q sicut non est dare intelligẽ⸗ tiam creatã sine trinitate creata videlicet intel ligere posse velle sic nec intelligentiam incre atam sine trinitate increata que est posse intel ligere et velle. et iste plato vt ponit macrobi us super somnum scipionis et beatus augu stinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li. confessionum. c. ix. dicunt q istud. In princi pio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbũ hoc erat in principio apd deum omnia per ipsum facta sunt et sine ip⸗ so factũ est nihil. quod factũ est in ipso vita erat. Fuit inuentum in libris platonis et sic patet q cognouit pluralitatem personarum. Quartus phs fuit aristotiles qui vnitatẽ es sentie ostendens. viij. phisicorũ i fine dicit vnum motorem penitus immutabilẽ eter⸗ num et infinite virtutis et potentie super om nes celos residens et in. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolũt male disponi nec est bonũ pluralitas principatuũ vnus ergo pri ceps a quo dependet celũ et tota natura. Sz trinitatem in deo ostendens dicit in princi⸗ pio primi libri de celo et mundo. Res omes sunt tres et diuiduntur in tres hic quidẽ nu⸗ merus est omnis rei et significat trinitatem rerum ita q in omni re est inuenire trini⸗ tatem: et nõ solũ in creaturis sed etiam i cre⸗ atore. addit vltra. nos vero non extraximus hunc numerũ nisi a natura rerũ et retinuim⁹ ipsum similẽ legi earũ. et p hũc quidem nu⸗ merũ adhibuim⁹ nosipsos magnificare vnũ creatorẽ tm eminẽtem ꝓprietatibus eorũ q sunt creata. et non cognouit iste personas distincte tamen cognouit appropriata. Quitus phs fuit hermes termegist⁹ rex egy pti qui teste linconiense in libro interpretato no gtum gregarũ. c. xxxiij. sic ait de⁹ ẽ lumẽ ante lumen intelligibile et nihil aliud ẽ ei⁹ vno q spiritus omnia continẽs et verbum ipsius perfectũ existens et genitum. ergo ibi est vnio in essentia et lumen de⁹ pater est spi⸗ ritussanct⁹ omnia continens et verbũ patris id est filius omnino equalis. Et iterũ idem dicit monos gignit monadẽ et in se suũ re⸗ flectit ardorem. Ecce quid dicit loquens de deo: monos. i. vnus pater genuit monadẽ. id est vnũ filium et in seipsum. s. pater refle⸗ ctit ardorẽ. i. spmsanctum. Sextus phs fuit esculapius primus medicus qui in vno deo ponit sensum sermonem et virtutẽ vt patet in libro suo de interrogationibus. Septimus phs fuit porphirius qui teste Augustino libro. x. de ciui. dei. c. xxiij. predicat in diuis patrem et filium et bonum medium. Octau⁹ phs fuit plutarcus magister traiani impera toris qui habuit responsum q homines nõ poterant saluari sine patre et filio et spiritu⸗ sancto. Et ideo fecit laminam et posuit in se pulchro et inuenta est scriptura litteris aure⸗ is. p. capiti. f. ori. s. pectoris cordi. per. p. pa⸗ trem. per. f. filium. per. s. spmsanctum intelli⸗ gens. Si aliquis quereret cum isti fuerunt gentiles philosophi. et mysterium sancte tri⸗ nitatis sit indemonstrabile. et archanum quomodo habuerunt talem noticiam de tri nitate diuina. Respondet illuminatus doc⸗ tor franciscus de maronis in conflatu suo super primo sententiarum distinctione secũ⸗ da questione quarta dicens. q multa pro⸗ babilia et probabiliter enũciata dixerunt et propter nos multa per reuelationem habue runt. ¶ Quarto accedat vniuersitas artium liberalium et ostendat nobis si quid sentiat de mysterio trinitatis. ¶ Unde vna grãma tica est in essentia sed tres sunt persone de quibus tractat scilicet prima que de seipsa loquitur vt ego. secunda ad quam prima lo quitur vt tu. et tercia de qua fit sermo inter primam et secundam vt ille. ¶ Sic pater in diuinis loquitur de se et a se tanq prima per sona. filius vero est secunda persona ad quã loquitur pater psalmo secundo. ¶ Domi⸗ nus dixit ad me: filius meus es tu. sed spi⸗ ritussanctus est de quo fit sermo. Johannis xv. cum venerit paradytus quem ego mit⸗ tam vobis a patre. ¶ Loyca vero dicit q i vna ꝓpositione fm essentiã sunt tria distĩcta scz subiectũ. predicatum et copula: et in vno

syllogismo ſm eſſentiā eſt maior propoſitio
minor et concluſio que adinuicē diſtinguun
tur. et in syllogiſmo demonſtratiuo maior ē
per ſe nota. et ſic a nullo minor a maiore pul
lulat cum ſub ea accipiatur: et concluſio ab
vtroq; ſm mentē Ariſto. Rethorica dicit. i
vno dictamine vnius pagine ſm eſſentiam
ſunt tria diſtincta. ſ. perſona que loquitur. et
ſecunda ad quā loquitur. et ipſa littera me/
dia inter primam et ſecūdā. ¶ Geometria di
cit. in vno edificio ſiue corpore ſm eſſentiam
ſunt tria diſtincta. ſ. longitudo. latitudo et p
funditas. ¶ Muſica dicit. in cantu vno or/
ganico ſm eſſentiam ſunt tres diſtincte vo/
ces. ſ. tenor: quinta et octaua. ¶ Ariſmetica
dicit. vnus numerus par ſm eſſentiam diſti
guitur in pfectū. ſuperexcreſcentem. et excre/
ſcentē: vt patet his tribus numeriſ. ſ. xij. viij
vi. quorū vterq; eſt numerus par ſm eſſenti/
am. et ſic conueniunt. differunt tamen. qr p/
tes aliquote de. xij. que ſunt vnū et duo tres
et quatuor et ſex ſimul ſumpte reddent plus
q̄ ſuum totum quia reddunt. xvi. et ideo di
citur ſuperexcreſcens: Et ptes aliquote de oc
to: que ſunt. vnū duo quatuor reddūt min⁹
q̄ ſuū totū. qr ſolum reddunt ſeptem. et idō
dicitur numerus excreſcens. i. nō creſcens in
ſuum totum. Partes vero aliquote de ſex q̄
ſunt vnū duo et tres reddunt integre ſuū to/
tum quia faciūt ſex. nec plus nec minus: Et
ideo dicitur numerus perfect⁹: vt dicit Iſid.
iij. ethimologiarum. ca. vi. et vocatur pars
aliquota que aliquotiens ſumpta reddit ſu/
um totum. ¶ Aſtronomia dicit q; in vno ce
lo per eſſentiam eſt ortus. occaſus et motus
ſtellarum: vt notat predictus Iſidorus l. iij
ethimologiarum ponendo differentiam in/
ter aſtronomiā et aſtrologiā. quoniam pria
dicit quod dictū eſt. ſecūda vero vltra illud
dicit auguriationē in ſtellis. et ideo quo ad
hoc eſt ſuperſtitioſa ſcia. His additur natu/
ralis prophetia. que vna ſm eſſentiam pōit
tria rerū principia. ſ. materiā. formā et priua
tionem. nec expers erit methaphiſica a lau/
dibus trinitatis diuine. cum ipſa conſideret
ens in q̄tum ens quod eſt vnum ſm eſſenti
am. ſunt tamen in ea tres paſſiones diſtinc/
te. ſ. vnum verū bonū. vnum repreſentāſ pa
trem qui eſt prima perſona. ſicut vnitas eſt
principium numeri. Ueritas que eſt obiec/
tum intellectus repreſentat filium qui eſt ve
ritas et productus p modū diuini intellect⁹
Bonitas repreſentat ſpūmſanctū. qr bōitas
eſt obiectū voluntatis ſpūſſanctus producit
per modū voluntatis ſm Aug. ¶ Quinto
et vltimo accedat mundus cum ſuis creatu/
ris. et declarat trinitatem eſſe in creatore. Et
patet primo q; mundus in ſe vnus per eſſen
tiam diſtinguitur in ſupercelestia q̄ ſunt an/
geli et in celeſtia que ſunt celi. et in ſubcele/
ſtia que ſunt quatuor elementa cum elemen
tatis. ¶ Secundo ſe offert natura angelica
que in ſe vna diſtinguitur in tres hierarchiaſ
ſcz ſuperiorem. mediam et inferiorem ſecun
dū Dyoniſium de angelica hierarchia. Ter
tio ſe offert ſuperior hierarchia in qua deus
vnus eſt in thronis vt maieſtas in Cherubi
vt veritas in Seraphi vt charitas. Quarto ſe
offert quilibet angelus et quelibet ratiōalis
anima. qui cum ſit vnus. et aia vna in ſua eſ
ſentia eſt tamen in eis trinitas potentiarum
ſcz memoria. intellectus et voluntas. et hec i
creatura vocatur ymago dei. qr nihil eſt ſi/
milius in creaturis trinitati diuine pro eo q;
ſicut tres perſone ſunt vna eſſentia ſic tres p
dicte potentie ſunt vna anima eſſentialiter et
non tres anime. Et ſicut tres perſone habēt
ordinem inter ſe non temporis ſed originis
vel naturalis intelligentie vt ſicut pater dici
tur prima perſona, filius ſecūda. et ſpūſſan/
ctus tercia, ſic in anima memoria dicitur pri
ma potentia que eſt fons et thalamuſ omni
um intelligibilium ab anima. intellectus eſt
ſecunda potentia. voluntas vero tercia. q̄a
ſecūdum Auguſtinum. nihil volitum niſi p̄
cognitum. Item ſicut diuine perſone non di
ſtinguuntur ab eſſentia realiter. diſtinguunt
tamen inter ſe realiter per origines ſuas ſiue
relationes. Sic et potentie anime diſtinguūt
inter ſe formaliter. Sed quatenus ſubſunt ac/
tibus ſuis qui ſunt memorari. intelligere et
velle realiter diſtinguuntur. Item ſicut deuſ
eſt vbiq; preſens in macrocoſmo. i. maiori
mundo. ſic et anima rationalis in microcoſ
mo. i. minori mundo. Ipſa enim dicitur eē
tota in toto. et tota in qualibet pte. quia aia
rationalis que tota eſt in pede hominis itel
ligit non ut eſt in pede. ¶ Eſt ergo merito aia
rationalis ymago dei. quia expreſſius reprē
ſentat trinitatem diuinam q̄ quecunq; alia
creatura. Et hinc eſt q; cum deus formauit
hominem dixit. Faciamus hominē ad yma

gine et similitudinē nostrā: Gen.i. Quinto se offerunt spere celestes. qȝ cū quelibet spera sit in se vna distinguitur tamē in circulum planetā et virtutē. Sexto se offert sol. qui cū sit in se vnicus in essentia. distinguitur tamē in corp⁹ splendorē et calorē quē pducit. Septimo se offert ignis. qui similiter cū sit vn⁹ in natura. in eo tamē est tria cōsiderare. sicut dictū est de sole. et istud exēplū ponit Aug. de processiōe filij a patre. et spūssācti ab vtro qȝ. et si ignis esset eternus eternaliter calor pcederet ab eo. et splēdor pcederet realiter ab vtroqȝ sicut est in diuinis. Octauo se offert aer qui vnus in natura trinus est. in corpore caliditate et humiditate. Nono se offert aq que vna etiā in natura trinitatē dicit in corpore. humiditate et frigiditate. Decimo se offert terra que in se vna trina tamē ē. i. corpe. siccitate et frigiditate. Sic posset explificari de omnibus creaturis. in quib⁹ et si nō plene illa beata trinitas exprimitur relucet tamē in eis vestigiū trinitatis. In confirmationē omniū predictorū offerūtur due rationes. Una quā fecit Aug. in lib. lxxxiij. questionū. quia aut de⁹ noluit et potuit se sūme cōicare. aut potuit et non voluit. aut voluit et nō potuit. aut nec voluit nec potuit. aut voluit et potuit sed nesciuit. Non ē dicēdū ꝙ potuit sed nō voluit. quia tūc inuidus esset. Constat autē ꝙ inuidia nō cadit i deo pter imperfectionē. Unde primo methaphisice dicit contra symonidē. Diuinū nō inuidet. nec ē dicēdū ꝙ voluit et non potuit. qȝ tunc impotens esset quod falsum esset. Nec est dicendū ꝙ nec voluit nec potuit. quia tunc impotens et inuidus esset quod peius est. Nec est dicēdū ꝙ potuit et voluit sed nesciuit. qȝ tunc deus esset ignarus quod est absurdū. Relinquitur ergo ꝙ deus voluit. potuit et sciuit se sūme cōicare. et cū in perpetuis non differāt eē et posse: vt patet. iij. phisicorū. Sequitur ꝙ de⁹ ab eterno se sūme cōicauit habēdo dilectū. i. filium. et dilectionē siue cōdilectū. id ē spm̄ sāctū. Secūda rō q̄ offertur est doctoris subtilis scoti in primo sententiarū distinctione. ij. in responsione ad terciā questionē q̄ talis est. Ubicūqȝ ē inuenire pricipia pductiua aliquorū sine imperfectiōe: illa supposita in q̄bus inueniunt possunt talia pducere quorū habet pricipia pductiua cū non possunt ipediri. Sed in diuino supposito. s. i patre est inuenire principiū productiuū noticie genite. s. memoriā fecūdā que est obiectum cū intellectu. et principiū productiuū amoris spirati quod est obiectiuum cū voluntate. ergo suppositū diuinū habens ista duo principia productiua pfectissime poterit producere noticiam genitā et amorem spiratum talia autem in diuinis nō possunt eē nisi sbsistentia cū inherentia dicat i perfectionē. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistētia: et vnum pducens distinctū personaliter ab eis. Et si forte dicat iude⁹. sicut ponis tres personas in deo: ita possent poni plures alie Respondet sanct⁹ Thomas i summa cōtra gentiles lib. iiij. c. xxvi. ꝙ diuine persone multiplicari non possent nisi sm ꝙ exigit pcessio intellect⁹ et volūtatis in deo. nō est autē possibile ꝙ in deo sit nisi vna pcessio sm intellectū. eo ꝙ suum intelligere est vnum et simplex et perfectū: quia intelligendo se itelligit omnia alia a se. et sic non potest eē i deo nisi vna verbi processio. ¶ Similiter autem oportet et pcessionem amoris esse tantum vnā. quia etiam diuinū velle est tantū vnū et simplex. amando enim se amat omnia alia. non ē igitur possibile ꝙ sint in deo nisi due persone procedentes. vna per modum intellectus vt verbū. s. filius et alia per modū amoris vt spūssanctus. Est etiam et vna persona non procedens. s. pater. Solū igit tres persone in trinitate eē possunt. Item si sm pcessionē oportet psonas distingui mod⁹ autē psone q̄tū ad pcessionē non pōt esse nisi triplex: vt scȝ sit aut omnino nō procedens qđ patris est. aut a nō procedente procedens ꝙ filij est. aut a procedente procedens quo spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures q̄ tres personas. Benedicamus ergo patrem et filium cū sancto spū: laudem⁹ et superexaltemus eum in secula. Etiā hec pro presenti sufficiant de ista materia.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ xpiani sūt ydolatre quia adorant sacramētū altaris: et propter veneratione ymaginum.

Vicesimūquartū et vltimū argumētum iudeorū est cōtra adorationē xpi. et sacramēti altaris: ac etiā cōtra adorationē ymaginū. Dicūt eni iudei q xpiani sunt pessimi ydolatre adorātes xpm purū hominē tanq deū. et qd peius est hostiā de frumēto ab eis formatā et coctā adorāt sicut deū qd est derisibile. et postea comedūt qd est horribile. Adorant etiā ymagines opera manuū hominū. Illd autem est contra legē dei Deutro. vi. Dominū deū adorabis .s. maiestatē diuinā in eo solo psitendo. Itē Exod. xx. Non facies tibi sculptile. nec omnem [illegible] que est i celo desup [illegible] deorsum. nec eorū que sunt [illegible] sub terra. nō adorabis ea nec coles. Itē deutro. lib. et Leui. xxvi. Non facietis ydolū et sculptile. nec titulos erigetis nec insignē lapidē ponetis in terra vestra vt adoretis eū. Itē Deutro. xxvij. Maledictus qui facit sculptile et cōflatile. non ergo dbet adorari homo. nec panis nec aliqua ymago sine creatura. Ad istud argumētū respondet quo ad primū .s. de xpo. quod fuit ostensum plenissime in primo libro et in solutionibus argumentorū pdictorū huius tercij libri q Ihs nazaren9 est ver9 messias in lege et prophetis pmissus. Ostensum ē etiā quomodo est verus de9 et verus homo sicut patuit i solutione. xxij. argumenti. Et in pmo libro consideratione. iij. articulo primo in quadruplici examine. Et consequenter ihūs nazaren9 est latrie adorandus. nec ex hoc ydolatre sūt xpiani adorantes verū deū. Ad illud autē quod dicūt de adoratione eucharistie q ibi sit ydolatria. Dicēdū q nō est verū ſm Nicolaū de lyra in tractatu contra iudeū nequiter arguentē. Non eni adoratur panis. quia nō est ibi. sed eius substantia conuersa est in substātiā corporis xpi vtute diuina ad prolationē verborū cōsecrationis que sunt ipsi9 xpi veri dei effectiue seu principaliter. Ipsi9 autem sacerdotis platiue seu ministerialiter. Verbū autē diuinū est tante virtutis q per ipsū factū est celū et terra de nihilo. vt patet Gen. i. et psalmo. cxlviij. dixit et facta sunt: et multo fortius pōt cōuertere vnā substātiā in aliā. Patet etiā per exemplū Exod. xiiij capi. vbi dicitur. q diuia virtute virga moysi cōuersa est i serpētē. Et Exo. vij. aque egypti cōuerse sunt in sanguinē. Et si dicas q ista nō sunt cōuersa virtute verborū falsum est. Legim9 eni numeri. xx. q deficiente aqua dixit dominus ad sacerdotes Moysen et aarō Loquimini ad petrā: et illa dabit vobis aquas et ad verbū eorū ſm psal. conuertit petrā in stagna aquarū et rupē in fontes aquarum. Facili9 autē videt panē in corpus: et vinū in sanguinē q petrā i aquā mutare. Qm autē possit [illegible] substātiā in aliā [illegible] pbat. q2 de9 nō attingit substātiā mediātib9 accidētib9: sicut facit agens naturale. sed eā attingit imediate. et iō pōt illā substātiā in aliam cōuertere manentib9 accidētib9 eadē virtute. Ad hoc autē habetur aliquo modo exēplū Gen. xix. vbi dicitur q vxor Loth respiciēs retro versa fuit i statuā salis. Per hoc eni q dicitur statua videt q remanserit figura substantie corporal substātia in sal mutata. sic igit diuia virtute cōuertit panis substātia i corp9 xpi accidētib9 remanētib9 panis. Aia vero xpi realiter cōiūcta est suo corpi. et similiter deitas in psona filij. et sic sub speciebus panis et corp9 xpi ex vi cōuersionis vel trāsubstātiationis anima eius et deitas ex cōcomitantia reali et inseparabili. et per consequens ibi est totus xpus verus homo et verus deus latria adorandus. et sic non est ibi ydolatria non eni im adorantur species panis visibilis tanq de9. sed ipse xps inuisibilis existens sub illis speciebus. Simile habet quodāmodo Exo. iij. vbi dicitur q xps apparuit moysi in flāma ignis in medio rubi. et non est dubiū quin moyses adorauerit dñm. quādo dominus dixit [illegible] Solue calciamentū de pedib9 tuis [illegible] adorauit ignē illū [illegible] tanq deū. sciebat ei. moyses hoc īpossibile esse. sed adorauit deū inuisibilē sub similitudine visibili apparētē. Et idē dicēdū est de alijs apparitionib9 diuinis factis sanctis patrib9. sicut. iij. Reg. xix. c. apparuit Helye sb sibilo aure tenuis. Quod autē arguitur vltra q xpiani comedūt corpus xpi q est horribile. Dicendū q verū esset si acaperēt in ppria specie. sed ipsū accipere sub specieb9 panis non est horribile sed magis suaue et venerabile. Non enim ipse xps vel eius corp9 in ista comestione frangitur vel atteritur dentibus siue laceratur sicut ymaginātur iudei: sed sola spēs pānis frāgitur et atteruntur. q̄bus cōsumptis desinit ibi esse corpus xpi. sz

Nota. b

remanet huius sacramenti effect⁹ q est aie re
fectio per augmentum gratie. et sic patet q co
mestio ista suauis est et veneranda. et pp̄ter
hoc saluator dicit Johis. vi. Ego sum panis
viu⁹ qui de celo descendi. si quis manduca-
uerit ex hoc pane viuet ineternum. Hoc etiam
fuit p̄dictū psalmo. lxxi. qui fm doctores an
tiquos hebreorū exponitur de xp̄o. In prin
cipio em̄ huius psalmi cū dicatur. Deus iu-
diciū tuū regi da. Glo. hebraica dicit. Iste ē
rex messias. de quo dicitur Isa. xi. c. Egre-
dietur virga de radice yesse etc. Et in p̄cessu
huius psalmi dicit de ipso. Erit firmamentū
in terra in summis montiū. vbi littera hebraī
ca habet erit placenta tritici in terra in capite
montiū. et translatio Hyeronimi iuxta hebra
icū. Erit memorabile triticum in terra in ca-
pite montiū. Translatio chaldaica habet.
Erit oblatio frumenti in terra. ex istis tribus
videt q lr̄a nostra fuerit corrupta p scripto-
res ponētes firmamentū p frumentū ex simili
tudine dictionū. Patet igit ex dictis q d re
ge messia dictū fuit in hoc psalmo q futur⁹
erat frumentū in terra in summis montium
vel oblatio frumēti in terra in capite montiū
quod ipletū est in sacramēto eucharistie in
quo xp̄s sub speciebus panis tritici cōtinet
et sup capita sacerdotū vt adoret a populo
eleuat. Qui sacerdotes p̄pter altitudinē stat⁹
mōtes appellātur. p̄pter qd saluator Joh.
xij. grano frumenti se cōparet et dicit nisi gra
nū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit. etc.
De bonitate aūt sacramenti eucharistie dicit
rabi moysen hadarsam exponēs super Geñ
illud Osee. xi. et declinaui ad eū vt vesceret.
Littera hebraica talis est. inclinabo ad eum
escā. quod exponens iste doctor et loquens
in persona dei sicut et Osee p̄pheta. rabi ille
dicit in fine. inclinabo ad eū. i. ad populum
israel. escā bonā et suauē cui nō est alia simi
lis de qua dicitur psalmo. lxxi. Erit placen-
ta frumēti in terra in capite etc. De ista mate
ria vide quedā pulchra supra argumēto. xiij
Patet igitur ex supradictis q adorare eucha
ristiā non est derisibile. sed sanctū et venera-
bile nec eā sumere est horribile. sed deuotū
et delectabile bene dispositis ad hanc escam.
p̄pter qd aplus. i. Cor. xi. probet autē seipsū
homo et sic de pane illo edat et de calice bi-
bat etc. Et hoc fuit figuratū i mana populo
israel dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Pa
nem paratū de celo prestitisti eis sine labore
omne delectamentū in se habētē et omnis sa
poris suauitatē. De ista materia āplius dice
tur cū dei adiutorio infra cū mouebitur bel-
lum iudeorū per argumenta ex natura assū
pta. Ad illud autē quod arguūt iudei de scul
ptilibus et ymaginibus. Respōdet et p̄rio
declaro quid est adoratio. ¶ Secundo quot
modis sumit. et tandem quali veneratione
sanctorū ymagines venerande sunt. ex quib⁹
patebit solutio ad allegata per iudeos. De
primo dicitur q adoratio nihil aliud est q
quedā veneratio seu reuerentia alicui exhibi
ta ratione dignitatis superioris et excellentie.
Pro secundo iuxta doctorum sacre theolo-
gie traditionē nos habem⁹ adorationē seu
venerationē que latria dicitur. et habemus
que dulia nominat. et habem⁹ que yperdulia
nominat. ¶ Latria enim dicitur cultus soli
deo trino et vno debitus. hoc etiā exprimitur
in omni republica obseruari. q summus re-
ctor aliquo signo singularis precetteris ho-
noratur q si alicui alteri deferretur foret cri-
men lese maiestatis. Et ideo in sacro codice
statuit pena mortis his qui diuinū honorē
alijs exhibēt vt patet Exod. xxij. nec istū ho
norem siue adorationē ipsi deo exhibem⁹ p̄
pter ipsum qr ipse est gloria et honore p̄ditis
simus cui nihil a creatura addici pōt sed p̄-
pter nos. qm̄ p hoc q deū reueremur et a-
doramus mens nostra ei subijcitur et i hoc
eius pfectio consistit. Res enim quelibet p̄-
ficit p̄pter hoc q suo supiori subdit. sicut
corpus per hoc q ab anima viuificatur. et
aer per hoc q a sole illuminatur. Dulia vero
dicitur cultus vel reuerentia debita rōnalī cre
ature superiorē ordinē tenēti sicuti sunt pre-
lati domini vel magistri. Yperdulia est cul-
tus siue honor dignior dulia debitus carni
xp̄i assumpte a verbo diuino. teste glosa sup
illud psalmi. Adorate scabellum pedis ei⁹
Circa vero ymaginū venerationem dicitur
q xp̄i ymago et crux et alie sanctorum yma-
gines dupliciter possunt considerari. Uno
modo vt sunt ymagines dei aut virginis ma
rie seu sanctorū. deū vel virginē mariā. aut
aliquē sanctorū representantes. Secūdario
vt sunt quedā res puta aurū et argentum li-
gnum siue lapis. et illo secundo modo. con
siderando nulla veneratio eis exhiberi debz
immo crimen ydolatrie incurreret. qui vt sūt

solū res q̄dā ipsas venerarent. Alio mō p̄nt
considerari vt representāt ihm xp̄m aut vir
ginem mariā seu sanctos paradisi. et sic vti
q̄ venerari debēt eciā cadē veneratiōe qua
ymaginatū veneratur. et ita crux xp̄i et eius
ymago venerari debet adoratione latrie. y
mago autem virgis marie. aliorūq̄ sancto
rū venerari debēt veneratione dulie: q2 tot⁹
honor refertur ad ꝓthotypu3. i. ad exēplar
seu ymaginatū et hec est opinio Thome in
iij. sententiarū distinctione. ix. Sed cōtra eā
obijcit magister Robertus holgot super li
bro sapiētie lectōe. c. lviij. primo q2 latria ē
honor soli deo debitus. sed nulla ymago ē
deus. ergo nulli ymagini debetur talis ho
nor imo cōtradictionē includit. vel iducit di
cere q̄ latria sit honor soli deo debitus et ta
mē q̄ debeat ymagini xp̄i. p̄terea si idē3 ho
nor debeat ymagini xp̄i et xp̄o idē honor d
betur lapidi et xp̄o. et per cōsequēs debetur
idem honor deo et creature qd̄ non est dicen
dū. Preterea qui honorat aliquid honore la
trie cōfitetur illud eē deū. ergo si aliq̄s possit
licite ymaginē honorare cultu latrie pōt lici
te prestari et cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō
aliter pōt dici q̄ nulla adoratio debet yma
gini nec licet ymaginē adorare. Vera enim
adoratio est in spū et deuotione et amore sū
mo. et istū nullo modo debem⁹ in aliquam
creaturā dirigere q2 tñ ꝓpter ymaginē xp̄i ex
citamur ad adorandū xp̄m. et corā ymagie
adorationē nostrā facim⁹. Dicitur large lo
quēdo q̄ ymaginē adoramus. Unde dicit
p̄dictus doctor videt mihi dicēdū q̄ nec a
doro ymaginē xp̄i q2 lignū. nec quia ymago
sed adoro xp̄m corā ymagine xp̄i q2 ē yma
go xp̄i. et excitat me ad adorādū xp̄m. et sic
exponit Johānes damascenus libro. iiij. c.
iiij. vbi videt dicere q̄ sanctorū ymagines
adorari hoc intelligo sic q̄ ꝓpter ymaginis
representationem licet mihi coram ymagine
sanctum cuius est adorare. et eo modo intel
ligo Thomā et basiliū et totū ecclesie ritum
hec ille. licet hoc rationabiliter videatur dic
tū et posset satis sustieri ac per hoc iudeis sa
tisfacere. quia tamen loquendum est vt plu
res sapiendū vero vt pauci et cōis opinio te
net oppositū ideo eam sequendo ad ea que
iudei dicunt restat respondere. Cum ergo di
cant iudei q̄ sacra scriptura vetat facere scul
ptile et illud venerari. Dicitur q̄ ante q̄ de⁹

esset humana natura facere ymaginē dei erat i
pietatis cū enim diuinā naturā sit infigurabil
inuisibilis et insensibilis. sed per carnis nr̄e
assumptionē factus est visibilis; sensibilis
et palpabilis. et ita figura non est ipietatis
sed pietatis. et hoc ꝓpter doctrinā et instructi
onem nostrā ac passionis xp̄i recordationē3
inuisibilis deus factus homo [illegible] ihūs. eas
primo tradidit. Nam ipse primo pinxit yma
ginem suā traditq̄ pictori nō potenti ea3 pi
gere. misso ab abagoro rege vt dicto regi tra
deret vt patet in ecclesiastica historia et notat
Damascen⁹ in sententijs libro iiij. c. viij. cū
enī pictor non posset in faciem xp̄i aciē visus
sui defigere ꝓpter claritatis choruscationem
xp̄s deuotionē regis attendens vestimentū
pictoris faciei applicuit. et sic suipsius yma
ginē ei misit. Jtē in die passionis ipse pinxit
vultū suū tradiditq̄ veronice et nunc yma
go illa habetur rome in magna reuerentia
et veneratione. Jtem post sancti apostoli pi
xerunt ymaginem xp̄i et matris sue vt lucas
apostolus et euangelista. Habentur ymagi
nes rome teste damasceno vbi supra. Jdeo
ergo prohibite sunt ymagines in lege veteri
quia tunc deus non erat figurabilis. ergo ces
sante causa cessare debet effectus. Et quo de
us ē figurabilis potest ymago eius fieri ad
venerandam vt dictum est. Sic enim iubet
propheta adorare non solū deum. sed et sca
bellum pedum eius quoniam sanctum est.
ps. lxxxviij. Unde quia non omnes noscūt
litteras nec lectioni vacant. Jdeo sancti pa
tres ad velociorem memoriam habendam
de triumphis sanctorum vt sic alliciantur ad
bonum ymagines inuenerunt. Sic ergo tri
plex fuit causa institutionū ymaginum in ec
clesia. Primo ad instructionem laicorum q̄
bus ymagines adhibentur loco librorum.
Secundo ad incarnationis mysterium et vt
sanctorum exempla nobis et frequentius et
recentius infigerentur. Tercio ad excitandū
deuotionis affectum qui magis ex visis q̄
ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scrip
turarum de adorandis ymaginibus tradi
tio. Tamen apostoli familiari consilio spiri
tussancti nonnulla tradiderunt ecclesie obs
uanda que non relinquerunt in scripturis. s3
in ecclesie obseruatione per successionem fi
delium sunt ordinata. Unde ipsemet apo
stolus ad Tessalonicēn. ij. ait. state et tenete

traditiones que dicuntur sine per sermonem
scz ab ore prolatum. siue per epistolas. scrip
tam transmissam inter quas traditiones est
ymaginum veneratio. Quod autem placeat deo
ymaginum veneratio eo modo quo dictum est
et displiceat oppositum siue earum ablatio patz
ex pena philippi et multorum aliorum. Un
de legimus in cronicis imperatorum et summo
rum pontificum qz philippo heretico anno do
mini septingentesimo tricesimo. regnante. ius
sit ymagines auferri. Anastasius cum de re
gno expulit et lumine oculorum priuauit. Ita
et Leo tercius a beato Gregorio tercio acriter
correptus est et excommunicatus et totam a
dominio illius subtraxit ytaliam. Relicto filio suo
Constantino quinto. patre in destruendis ima
ginibus peiore. qui etiam in nullo auxiliabatur
ecclesiam. preterea imperium romanum a grecis ad fran
cos extitit translatum. Ro ponitur extra de ele
ctione. c. cum venerabilem. Francorum ei fauorem
et beneficia iam romana ecclesia per pipinum
in multis necessitatibus experta fuit. Iste pipi
nus rex francorum fecit magnum synodum congre
gari vbi fuit magna altercatio circa venera
tionem ymaginum et fuit diffinitum christi
ac sanctorum ymagines esse venerandas licet he
retici contrarium suaderent qz eis species ydo
latrie videbatur. sed non est verum vt dictum est quia
ymago fert intellectum humanum in ipsum yma
ginatum. Unde eas licite adoramus et debi
ta veneratione colimus. nec est eadem ratio de
ymaginibus et sculpturis ydolorum. qz ibi
malignus spiritus iungebatur qui in eisdem
dabat responsa cui nulla debetur reuerentia
sed non sic de sanctis ymaginibus. Sanis
igitur claret quomodo non repugnat sacre scripture
ymaginum veneratio eo modo quo dictum est.
videlicet propter ymaginatum. Et quantum
deo displiceat earum ablatio ex penis non solum
spiritualibus sed etiam corporalibus et temporalibus diui
na ordinante iusticia inflictis. et ex assertione
venerationis earundem facta per vicarium ihesu
christi cum sacra synodo vbi error interuenire non
potest cum talis sancta congregatio dirigatur a
spiritu sancto. Sed restat vnum dubium de
ymagibus astronomicis que fiunt certis tempori
bus planetis existentibus in quibusdam locis
celi determinatis. Utrum liceat tales ymagi
nes facere et talibus factis vti sicut tempori
bus suis vt dicit Robertus holgot super li
brum sapientie. lectione. lx. quidam in lon
donis dicebatur curare a quartana per yma
ginem leonis auream secundum certas con
stellationes factam. Hic est difficile dicere
quid est verum propter mirabiles operatio
nes corporum quia hoc est certum qz nihil est
homini illicitum quod per naturam comple
ri potest. dicit tamen Tho. secunda secunde.
questione. lxxxvi. et allegat Augustinum. x.
de ciuitate dei qz opinio fuit falsa de ymagi
nibus talibus construendis. verum est ta
men qz res naturales formas suas conse
quuntur ex corporibus celestibus. sed yma
gines artificiales nullam virtutem consequi
possunt ab arte. nisi ratione materie quia se
cundum Augustinum aliquando operatio
ne demonum aliquid efficiunt singularibus
caracteribus illis impressis. qui naturaliter
ad nihil valent et tacita pacta cum demoni
bus suffragantur. quibus a nigromantica
rum ymaginibus differunt. que expressa cum
demonibus peragunt pacta. Hec autem. xx
iiij. argumenta iudeorum sumpta ex lege suf
ficiant pro primo bello que vt visum est nul
lius vigoris sunt contra nostrum fidei forta
licium. immo integrum et incorruptum ma
net ab ictibus eorum quia est turris fortitu
dinis a facie inimici.

De bello iudeorum per argumenta sum
pta ex lege euangelica.

Quinta consideratio est de iudeorum
bello sumpta per argumenta ex le
ge euangelica. Uidentes enim iudei qz sua
argumenta ex lege sumpta nullius sunt fir
mitatis ad expugnandum nostrum fidei for
talicium. quinimmo per illa eius veritas cla
rior et fortior est ostensa temptare voluerunt si pos
sunt et ex dictis euangelicis se iuuare. et ex qui
busdam alijs a christianis concessis vt fidei no
stre fortalicium diruatur sicut deducit Nico
laus de lyra in tractatu contra iudeum nequi
ter arguentem ex quo tractatu plura hic inse
runtur paucis exceptis que suis locis expli
cabuntur et faciunt totidem argumenta si
cut ex lege scz. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare q ihūs non est verus messias quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

PRimum argumētū iudeorū quo nitantur probare ihesum nazarenū non esse verum messiam sumitur ex primo capitulo Mathei sic. Ille non est verus messias in cuius genealogia ponuntur mulieres peccatrices. sed in genealogia ihū nazareni ponūtur mulieres peccatrices ergo ipse non ē messias. Maior est manifesta q2 messias debet esse sanctus et bonus et sic nō debet ī sua genealogia peccatrices admittere. Minor patet q2 Math. i. vbi est principiū noui testamēti nominātur quatuor. s. Thamar Raab Ruth et Bersabee que sunt ī scriptura reprobate. Prima nāq3. s. thamar sub habitu et simulatione meretricis supposuit se iude socero suo et sic cōcepit de ipso phares et zaram Gene. xxxviij. Secūda vero. s. raab meretrix cognominatur Josue. ij. fuit enim genere chananea et sic videtur fuisse mulier luxuriosa vel et ydolatra. Tercia. s. Ruth. fuit de populo Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Bersabee fuit adultera vt patet. ij. Regū. xi. Ex quo sequitur q non fuit vere xps. Pro solutione huius maliciose argumēti hebraici tria sunt videnda. Primū est q non valet illud quod obijcitur. Secūdū q in arguēdo falsū supponitur. Terciū quare nomina dictarum mulierū in genealogia xpi exprimūtur cum hoc pricipaliter videatur querere argumētu3 Circa primū ostenditur primo vt clauus retūdatur clauo q similis ratio vel fortior pt fieri contra messiam a iudeis expectatū vn Hiere. xxiij. dicitur de ipso. ¶ Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo. Dauid germē iustū. quod oēs hebrei exponunt de xpo. Unde et trāslatio chaldaica q̄ est hebraice littere in pluribus locis expositiua h3 hic suscitabo dauid messiam iustū. oēs eni iudei cōfitent̄ de dauid messiā descensurum ppter qd Math. xxij. querente saluatore a phariseis cuius filius est: dixerūt: dauid. ¶ Dauid aūt legitur multipliciter et grauiter peccasse. primo in morte sacerdotis nobe primo Reg. xxij. c. q2 p omissionē cautele debite fuit occasio mortis ipsorū petēdo panes et gladiū ab achimelech pñte doech idumeo ppē quod filio achimelech fugiēti ad dauid dixit. Ego sum reus omniū animarū domus patris tui et numerus occisorū sacerdotū fuit. lxxxv. virorū. et cū hoc ciuitas eorū fuit succensa et mulieres et paruuli trucidati. Itē peccauit secūdo peccato adulterij et etiā raptus vt videtur in vxore Urie: de qua dicit. ij. Regū. xi. c. missis itaq3 dauid nūcijs tulit eā p potētiā. s. regalē. Itē peccauit tercio peccato homicidij pditorie cōmissi Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filiorū amō vt ibidē dicitur. Et q2 postea factū fuit diuulgatū surrexit inde scandalū magnum. ppter quod dicebat in populo vulgariter de ipso dauid quō poterat eē saluus ei qui rapuit ouem et occidit pastorē. Itē quarto peccauit grauiter nō solū omittēdo punitionē debitā sed etiā increpationē filij sui amon de oppressione violenta sororis sue thamar. ij. Regū xiij. dicitur ei ibi. Cū aūt audisset dauid verba hec contristatus est valde et noluit cōtristare spm̄ filij sui amon. q2 diligebat eū. Itē quito peccauit grauiter misiboseth filiū Jonathe cuius seruū accusantē dominū suū crimine lese maiestatis et falso vt habet. ij. Regū. xvi. c. Post agnitā innocētiā misiboseth et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iusticia tenebat decapitare. nō solū nō puniuit sed etiam contra iusticiā medietatē hereditatis misiboseth ei dedit vt habet. ij. Reg. xix. ca. In hoc etiam fregit iuramētū federis initi inter dauid et Jonatā patrē misiboseth vt habetur. i. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus ambo in nomine dñi inter me et te. et semen meū et semē tuū vsq3 in sempiternū. Et subitelligitur firmiter seruabūtur. et ppter grauitatē huius peccati dicūt doctores hebreorū q regnū dauid postea fuit diuisū. vnde sup illud verbū dauid. ij. Regū. xix. c. et tu siba diuidite possessiones dixit glo. hebraica q tūc venit vox de celo dicēs. Roboā et Hieroboā diuidēt regnū tuū. Itē sexto peccauit dauid per supbiā in numeratione populi. ij Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini quod habetur Exo. xxx. vbi dicitur q in numeratione populi pro quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti domino quod tūc non fuit factum. et propter grauitatem istius delicti mortui fuerunt de populo israhel. lxx milia virorū vt habetur ibidē. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dd

et forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scri/pta. Igit si ꝓpter peccata ꝓdictarū mulierū in genealogia ihū nazareni positarū argu/unt iudei ꝙ ihūs nazarenus nō fuit messi/as in lege et ꝓphetis ꝓmissus. eadē rōe vel fortiori pōt argui: ꝙ messias quē ipsi spec/tāt descensurū de dauid qui tot et tantis cri/minib⁹ fuit irretitus nō sit ver⁹ messias eis ꝓmissus. Itē ōnditur ꝙ argumētū eorū non valet. frequēter eī legūtur hoīes sācti ex pa/rentib⁹ nequissimis procreati. et ecōuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissim⁹ genuit ezechiā sanctissimū qui etiam contri/uit serpētē eneū quē fecerat moyses. iiij. Re/gum. xviij. c. et ezechias sanctus genuit ma/nassem pessimū. qz posuit ydola in templo domini. et effudit sanguinē inocēū multum nimis donec ipleret iherusalē vsqz ad os. iiij Reg. xxi. c. Similiter amon pessim⁹ genuit Josiā sanctissimū qui genuit tres filios pes/simos. qui propter peccata sua traditi sunt ī manu īfideliū. vnus in manu regis egypti. et alij duo in manu regis babylonis. vt habe/tur. iiij. Reg. xxiij. et. xxiiij. c. Ex hoc pz ꝙ ñ habetur argumētū cōtra veritatē xpi eo ꝙ in eius genealogia ponūtur peccatores et pec/catrices cū iustis. Cōsequēter procedēdo ad secūdū ostendo ꝙ in suo processu accipit fal/sum. Et primo q̄tū ad hoc ꝙ dicit quatuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuis/se viles ydolatras et reprobatas. nō tamē i/tēdo eas totaliter excusare a peccato sed a tā/to verba sūt Nicolai de lyra vbi sup. pria fuit Thamar. circa cuius excusatonē aliqualē cōsiderādū ꝙ ipsi abrahe facta fuit expresse promissio de xpo Geñ. xxij. In semine tuo bñdicētur oēs gētes terre et ꝙ istud semē de scēderet p. Isaac ysmahele q̄tū ad hoc re/probato dicēte sibi domino. In Isaac voca/bitur tibi semē. Itē ꝙ descenderet de Isaac xps. per Jacob: Esau q̄tū ad hoc reproba/to dicēte dño malachie. i. Jacob dilexi Esau autem odio habui. tota ergo generatio Ja/cob fuit electa propter quod. xij. eius filij fu/erūt vocati patriarche populi veritamē d iu/da descēsurus erat xps fm carnem propter quod mulieres desiderabāt habere prolem de iuda et filijs eius. quia nesciebāt quō de illa tribu descenderet xps quousqz determi/natū fuit negociū ad progeniē dauid p pro/missionem factā sibi de xpo psalmo. cxxxi. Jurauit domin⁹ dauid veritatē et nō frustra/bitur eā: de fructu ventris tui ponā super se/dē tuā. Ista vero Thamar fuit vxor primo/geniti iude. et etiā secūdi filij et ābo mortui sunt sine prole. et ideo dixit sibi iudas. Esto vidua in domo patris tui donec crescat Se/la filius meus. et cū adultus fuisset non de/dit eū ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut duo pcedētes. Videns igitur Thamar. ꝙ in lusiabatur sibi et ex desiderio prolis haben/de de iuda vel de eius filio ratione predicta simulās se meretricē concepit de Juda pha/res et Zaram et sic ex desiderio boni mota fu/it ad illicitū perpetrādū sicut obstetrices egy/ptiorū ex pietate ad filiorū hebreorum salu/tem mote fuerūt ad dicēdum mendaciū pha/raoni: Exo. i. c. Et iudith similiter ex deside/rio liberandi populū suum israel mota fuit ad ornandum se curiose vt sic concupiscenti/am holofernis ad cōcupiscentiam sui excita/ret. quod erat simpliciter malū: et in istis et consimilibus dicta vel facta mala excusātur a tanto vel a toto. Quod autem dicunt iudei ꝙ Raab fuit meretrix publica et vilis perso/na falsum ē. Nam vbi dicitur de ipsa Josue ij. c. Ingressi sunt domum mulieris meretri/cis nomine: Raab hebrei dicūt. Ingressi sūt domū mulieris hospitatricis noie Raab ꝓ/pter quod exploratores hebreorum illuc de/clinauerunt ad manendum de nocte. Non enim est aliquo modo verisimile ꝙ salomō princeps tribus iude accepisset eā in vxorem si fuisset tam vilis persona ꝙ autem arguūt ipsam fuisse ydolatram eo ꝙ erat gētilis et chananea non est efficax argumētum. quia multi gentiles fuerūt vnius veri dei cultores sicut patet de Job et amicis suis et dato ꝙ coluerit ydola in iuuentute sua sicut fuerat a parentibus edocta ac per hoc in parte excu/sanda. tamē in fide vnius veri dei saluauit exploratores hebreorum vt patet ibidem et ad hebreos. xi. et cum tota cognatione sua ad iudaismum fuit conuersa. Quod autem de Ruth. moabitide dicunt eam fuisse ydo/latram potest ad hoc dici sicut dictum est de Raab. Quod autem postea coluerat vnum verum deū patet. Ruth. i. c. vbi dixit noemi deus tuus deus meus et cetera. Quod autē vltimo dicūt de Bersabee ꝙ fuit adultera. dicendum ꝙ ex scriptura non habetur expres/se ꝙ hoc cōmiserit voluntarie: sed magis ꝓ

potentiā regis violēta vt dictū est supra. Et dato φ in adulteriū consenserit tamē iudei nō possunt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā prouerbiorū.xxx.c.super illud qui dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera: dicūt doctores hebrei φ ad litterā hec sunt verba matris Salomonis ipsum arguētis eo φ prima nocte qȝ iacuit cū filia Pharaonis ita carnaliter et insolēter se habuit cū ea: φ i mane tātū dormiuit φ trāsibat hora offerendi iuge sacrificiū matutinū. et claues templi erant sub ceruicali Salomonis. Et ideo mr eius intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicens: quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei. quid dilecte votorū meorū. quasi dicat. considera quid fecisti. sperabā φ tu zelares pro cultu diuino et bene regeres regnū et tu defecisti: et consequenter monuit eū de carnalitate vitanda. et de iusticia autē conseruāda dicens. Ne dederis mulieribus substantiā tuam. nec obstat φ ille cui dirigitur istud verbū vocat Lamuel. Nā salomō hoc nomine vocatus fuit. eo φ nathā propheta vocauit eū amabilē domino. ij. Regū. xij. qd in hebreo significat cū quo de⁹ in legittio. Est autem de⁹ cū eo quē diligit. Patet igitur ex dictis φ iudei in arguēdo accipiūt falsum reprobando istas quatuor predictas mulieres vltra debitū. Et si dicat iudeus quare n̄ nominātur in genealogia xpi sancte mulieres scȝ sarra rebecca et sic de pluribus alijs que cōmēdantur in scriptura et tamē nominant ibidē quatuor mulieres peccatrices predicte Respondet istud ē terciū qd videbatur principaliter querere argumētū. ¶ Dico ergo φ iste nominantur ad excludendū falsam opinionē que posset oriri. Cum eni dicitur i genealogia abrahā genuit Isaac. intelligitur de sarra vxore eius principaliter prima. Et eodē modo cū dicitur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de alijs. Si igit sic absolute diceretur. Judas aūt gēuit phares et zaram. Opinari posset aliquis φ esset de vxore sua vera quod est falsum: qȝ iudas nō cognouit Thamar affectu maritali. propter quod ad excludendum opinionem falsam euangelista nomen Thamar expressit. Similiter si diceretur Salmon genuit booz precise crederetur φ esset de sua prima vxore iudea natione quod non est verū. et ideo nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicendum est de alijs duabus: Non enim Ruth fuit prima vxor ipsius booz nec bersabee ipsius dauid sed fuerūt eis ex accidenti cōiuncte Ruth vt suscitaretur semē defuncti, et bersabee ne moreretur propter crimen adulterij

¶ Contendit iudeus probare christianos imundos quia comedunt carnes suillas.

Secundum argumentum iudeorū est φ ex quo in genealogia ihū nazareni ponuntur mulieres imunde tota sua genealogia est ordinata ad imūdiciam Et ideo xpiani comedūt carnes suillas et cetera in lege phibita. Ad istud argumentum rn̄detur φ nō sequitur xpiani comedūt carnes suillas et alia in lege prohibita ergo sunt immūdi. Nam illa precepta erant cerimonialia et per consequens figuratiua stat⁹ futuri sub xpo sicut sepe supra dictū est propter qd publicato euangelio cessant nō solum vt mortua sed etiā vt mortifera si seruarētur vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltem facto φ xpi aduentus nondū eēt cōpletus. Si autē aliquis abstineret a carnib⁹ porcinis et huiusmodi ex alia causa vtpote qȝ sunt sibi abbominabiles vel non sane nullū esset peccatum. φ autem tales ab tēpe xpi sint liciti patet ex actibus apostolorū et eplis Pauli in multis locis que propter breuitatē omitto quia est notum fidelibus xpianis. Itē rabi moysen hadarsan super Geñ. adducat auctoritatem. ps. cxlv. Qui custodit veritatem in seculum facit iudiciū iniuriā patientibus dat escā esurientibus. dñs soluit compeditos. et hic est finis versus in hebreo. Exponit igitur iste doctor finem huius versus de esca tempore messie dicens φ hec littera dat escā famelicis. dominus absoluens prohibita siue ligata. et exponendo sic dicit: omnis bestia que immūda reputatur in hoc seculo deus sanctus et benedict⁹ faciet eā mūdā in futuro seculo: sicut primitus fuit munda filiis. Noe qb⁹ dicitur Geñ. ix. c. Quasi olera virentia dedi vobis omnia. Sicut enim olus fuit mūdū omnib⁹ sic animal et bestia filijs noe et ita in futuro absoluit deus quicquid phibuit de cibis. Sciēdū autē φ iste doctor et alij doctores hebreorū loquentes de pnti

seculo et futuro: per presens seculum intelli-gunt tps currens usqz ad messiã et ibi inci-pit seculũ futurũ. Cũ igitur ihũs nazarenus sit messias ver9 vt supra libro. i. ostensum est a tempore passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis mosayce liciti sunt cibi lege mosaica prohibiti. Et ideo paulus aposto-lus i lege et prophetis doct9 dicit: i. Timoth iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reijci-endum quod cum gratiarum actione perci-pitur sanctificatur enim per verbum dei. i. p eius filium modo dicto.

Contendit iudeus probare q ihũs non est verus messias quia in eius genealogia nulla ponitur mulier sancta.

Tercium argumentum iudeorum ẽ ex euangelio. Si iesus nazaren9 es-set verus messias in eius genealogia saltem aliqua mulier poneretur sancta: sed nulla ta-lis ibi ponitur ergo non est vere messias. Maior videtur manifesta. minor probatur cum non ponantur nisi supradicte quattuor que et si non tantum peccatrices tamẽ fuerũt Respondetur quicquid sit de maiori ꝑposi-tõne minor est falsa. nam in fine genealogie ihũ xpi Jacob aũt genuit Joseph virũ ma-rie: de qua natus est ihesus qui vocatur xps Ipsam autem esse sanctissimam scripture noui testamenti et doctorum catholicorum manifeste proclamant. Sed quoniam hoc satis est notum fidelibus ideo sanctitatem eius per scripturas iudeorum et sarraceno-rum declarare propono. Circa primum dici-tur Jsa. vij. ca. Ecce virgo concipiet et pari-et filium et vocabitur nomen eius emanuel que auctoritas ad litterã intelligitur de xpo et de eius matre. Pro declaratione huius ꝑ-phetie notandũ q sicut legimus Jsa. vij. et iiij. Regum. xvi. tempore regis achaz duo reges potentes. s. syrie et israel ascenderũt cõ-tra iherusalem ad preliandum contra eam. dominus autem misit ad eum ysaiam dicẽs q non timeret ab exercitu istorum duorum regum. Ipse autem sicut erat malus et ydo-latra et incredulus non credidit Jsaie. et ysa-ias dixit sibi q peteret signum sue liberatio-nis ex quo sibi nõ credebat. vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in pro-fundum inferni scilicet per suscitationem ali-cuius mortui siue in excelsum supra scilicet i celo sicut tempore Josue de sole. Iste autem rex malus nolens petere signum a deo de-dit excusationem fictam: Dicens q hoc eẽt temptare deum. vnde dixit non petam et ñ temptabo dominum. Cum autem cogno-uisset ysaias q non bona fide dixit achaz. i-mo quia deum non timeret aut amaret. et sic indignum reputans noluit sibi dare signum sed dedit domui dauid dicens. Audite er-go domus dauid nunquid parum vobis ẽ molestos esse hominibus quia molesti estis et deo meo propter hoc dabit dominus de9 ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet et cetera quod intelligitur de concepti-one et partu xpi per virginem Mariam vt al-legat euangelista Matheus in primo capi-tulo. Et per obsidionem ciuitatis iheru-salem ab istis regibus significatur spirituali-ter obsidio generis humani a demonibus: et q genus humanum debuerit ab obsidio-ne dyaboli liberari signum fuit q virgo con-ciperet et pareret filium. Sed isti glorio-so signo de conceptu virgineo contradicunt iudei illud impugnantes et pro impossibili reputantes q virgo existens virgo concipi-at et pariat filium asserentes et affirmantes q textus ysaie allegatus scilicet Ecce virgo et cetera. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine glorio-sa virgine maria. et faciunt contra hoc com-muniter quinqz argumenta. Et arguunt pri-mo sic. istud signũ fuit liberationis achaz a duob9 regib9 q venerũt contra eum. xps ve-ro natus est post achaz bene per. cccc. annos liberationis igitur signum non fuit incarna-tionis xpi et conceptio eius ex maria virgi-ne. Secundo sic vbi nos habemus virgo he-brei dicunt alma quod significat adolescen-tulam quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Virgo autem sic non significat igitur textus ille non intelligitur de concep-tione virginis scilicet adolescentule. Tercio sic qz xps nõ ẽ vocat9 emanuel. sed ihũs sm q pz Luce. ij. et ꝑphetia dicit q vocabitur emanuel igitr nõ põt dici de xpo. Quarto qz appet q ꝑphia itelligatr de aliquo filio et dicit aliq iudeorũ doctores et rabini. q itel-ligatr de ezechia filio achã q dict9 ẽ emanuel

Alij vero dicūt q intelligitur de filio ysaie de quo in sequenti .c. dicit ppheta accessi ad pphetissam q̄ cōcepit et peperit filiū. ¶ Quinto et vltimo arguūt iudei littera dicit q anteq̄ sciat puer vocare patrē aut matrē auferetur fortitudo damasci igitur in xp̄o fuit ignorantia q xp̄iani reputāt falsum q2 dicūt q habuit plenitudinē sciē ab instāti sue cōceptionis. Concludūt ergo iudei q nullo modo intelligitur de xp̄o nec de virgine Maria matre ei9 sicut nos xp̄iani dicim9 et firmiter credim9 et cōfitemur. Ad primū argumētū dicendū iudeis: q nō est verū q istud signū de cōceptu virgīs ipsi achaz dareb licet sibi per pphetā pmitteretur dicens. pete tibi signum a domino deo tuo etc̄. Sed ex hoc iniustus incredul9 remāsit et ydolatra q2 dixit nō petā et nō tēptabo dn̄m. alia lr̄a habet et non exaltabo dn̄m. Directū ergo fuit domui dauid signū vt patet ex textu vbi dicitur. audite dom9 dauid pp̄ter hoc dn̄s dabit vobis signū. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur etc̄. quod signū iplētū est in virgine maria principaliter et realiter que fuit de domo dauid. ¶ Ad illud autē q̄d dicitur q illud signū fuit per. cccc. annos et vltra p9 achaz dicēdū est q duplex est signū. vnū pnosticū respectu effectus futuri sicut gedeon datū fuit signū in vellere indicatiuum futur victorie Judicū .vi. Secūdū est signū rememoratiuū respectu effectus preteriti sicut moysi datū fuit signū Exodi .iij. hoc habebis signū q miserim tecū eduxeris populū meum de egypto imolabis super montem istū grās. s. agēs de ista missione que tibi ipōnitur nec obstat de magna instantia tp̄is quia signū rememoratiuū ita respicit pteritum in magna distantia sicut signū pnosticum futurū. Ad ppositū istud fuit signū rememoratiuū et nō pnosticū et fuit datū in tanta distantia pp̄ter hoc q cōueniens erat q2 achā fuit incredulus verbo pphete q daret signū in longinquū vt ipse in ppria persona nō videret sicut in mente nō credebat. Illi tamē q̄ descēderūt ab eo viderūt sicut maria et Joseph. et ideo signāter ppheta nō dixit verba ad achaz sed ad domū dauid de qua domū fuerūt maria et ioseph vt infra dicetur.

Ad secūdū dicēdū q in hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. nabra. betula. balma. primū accipitur pro muliere adolescēte paucorū dierū nō habendo respectū ad virginitatem vel corruptionem. Secūdū accipitur p virgine nō habendo respectū ad etatē. s. adolescens iuuenis vel senex. Terciū vero accipitur pro muliere habendo duos respectus. s. ad adolescentiam et virginitatem. et quia ista duo simul fuerunt in beata virgine. Ideo propheta diuinitus illustratus posuit balma et nō aliquid aliud d̄ vocabulis supra dictis. Huius sententie est venerabilis peritus vir petrus alfonsi conuersus in suo dyalogo titulo .vij. dicēs. mulier nāq siue iuuenis fuit annosa q̄diu virgo est appellari pōt betula. q̄diu autem iuuenis est siue virgo sit aut corrupta potest nuncupari nabra. balma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis et intacta. hec ille. ¶ Notādum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q balmum significat absconsionem et inde dicitur balma abscondita que significat iuuenculam aspectibus hominum absconditam ita q de eius pudicicia et integritate non dubitatur maxime quando preponitur littera he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura alique sic scripte nisi tantum tres scilicet rebeca. xxiiij. Genes. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq pulcherrima et incognita viro. et sequitur ibi puella que gradietur ad hauriendā aquam in hebreo habetur healma q̄ egredietur etc̄. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dicitur de ea et iuit puella et vocauit matrem pueri in hebreo habetur iuit healma et cetera. Et ista que scribitur Isa. vij. et ambe cū due priores fuerint virgines purissime q̄ sic noīate fuerūt idē tenēdū ē de ista hec lyra. dicit ergo ppheta ecce healma. i. adolecēs et virgo simul q2 ista duo dicit vocabulū healma cōcipiet et pariet filiū. i. beata virgo maria a ppheta pn̄ūciat q̄ cōcepit et peperit virgo manēs et q ita necessario debeat intelligi patet q2 signū q̄d debebat dari achaz p liberatione ciuitatis s̄m textū rabi salomō debebat eē valde miraculosū. vnde dixit sibi Isaias pete tibi signū a dn̄o deo tuo i pfūdū inferni siue in excelsum supra in profundum inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel in excelsum supra. i. in celo sicut in statione solis fuit tempore Josue. modo q virgo et adolescens conciperet et pareret filiū virgine nō remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo

ad hoc ꝙ sit miraculũ ꝙ virgo cõcipiat et pa
riat in cõceptu et i ptu virgine remanẽte. Et
hoc diuino miraculo qđ impletũ est in virgi
ne gloriosa. Et ideo augustin⁹ contra iudos
in sermone ãnũciationis beate virginis di
cit. Que sũt dei miracula nisi que sunt hoib⁹
ĩpossibilia qui scripsit tabulas sine stilo fer
reo: ipse grauidauit Mariã de spũ sancto. q
multiplicauit panes in deserto sine roze. ipse
virginẽ ĩpregnauit sine corruptione. et qui fe
cit virgã sine pluuia germinare. ipse fecit da
uid filiã sine semine generare. Ad terciũ ar
gumentũ dicẽdũ ꝙ intelligit de xp̃o et quã
do dicũt ipse non est vocatus emanuel sed
ihũs. Dicendũ ꝙ imo qꝛ aliud ẽ nomẽ qđ i
ponitur ƀm rõez idiuidualẽ vt petr⁹ et sic xp̃s
semper vocat⁹ est ihũs. Et ẽ aliud nomẽ qđ
ĩponit ƀm pprietatẽ vel aliquã virtutẽ excel
lentẽ vt liberalitatis. et sic liberalis vocatus
est alexander. fortis vocatur sampson hercu
les vel achilles. et isto modo xp̃us vocatus
est emanuel ,pter excellentiã et diuinã ppri
etatẽ quã hꝫ. qꝛ in eius supposito diuina na
tura pariter et humana simul cõiũgũt. Vnđ
emanuel interpretatur nobiscũ de⁹ quo noie
sepe vocauit cũ maria ipsũ vt verũ deũ et ho
minẽ adorando. et ita ĩpletur littera hebrai
ca que habet vt illa hebalma vocabit nomẽ
eius hemanuel. Super quo verbo dicit p̃di
ctus petr⁹ alfonsi vbi supra. et vocabis nom̃
eius hemanuel. In hoc quod ibidẽ legit vo
cabis. duo sunt notanda. s. ꝙ de⁹ sic appella
ri filiũ volebat. et ꝙ sine carnali patre virgo
foret puerũ paritura ,pter hoc eni ait voca
bis ac si diceret ipsa tantũ vocabit et non pa
ter. hec ille. Ad quartũ argumẽtũ qñ dicunt
iudei ꝙ ille fili⁹ erat ezechias fili⁹ achaꝫ. vel
ꝙ erat filius ysaie de quo in sequenti. c. dicit
ipse accessi ad prophetissam que concepit et
peperit filiũ et iste vel ezechias vocat⁹ ẽ ema
nuel. Dicẽdũ ꝙ pꝫ vtrũqꝫ manifeste eẽ falsũ.
Et primo de ezechia qꝛ vt patet ex quarto li
bro Regũ achaz regnauit per. xvi. ãnos i cu
ius quarto ãno dicta e[illegible] prophetia qñ icepit
regnare filius ei⁹ ezechias habebat. xxv. an
nos. Demptis ergo quatuoꝛ de regno p̃ris
sui in quorũ quarto dicta ẽ pphetia patet ꝙ
vsqꝫ ad tẽpus regni sui de regno patris non
transierũt nisi. xij. ãni. dẽptis igitur istis. xij
de. xvi. sequitur ꝙ quando dicta fuit pphe
tia ezechias iam habebat. xiij. annos. sequit
ergo ꝙ prophetia in eo verif[illegible] non potuit
quia iam erat natus. Patet secundo ꝙ non
potuit intelligi de filio ysaie ,pter illud qđ
in sequenti. c. dicitur. accessi ad prophetissaꝫ
propter duo. Primo quia de illo filio ysaie
qui secundum textum nomen eius fuit acce
lera velociter spolia detrahe cito predar̃ nec
de eius nomine. nec de eius vita. nec de eius
gestis aut morte vlla mentio fit in scriptu
ra secundum ergo Hyeronimon eadem faci
litate qua dicitur contemnitur. ¶ Secundo
quia non est verum ꝙ Isaias protunc acce
deret ad prophetissam vxorem suam vt ipsa
conciperet et pareret filium de quo intelli
gunt iudei. ¶ Et ratio est quia in textu pre
mittitur adhibui mihi duos testes fideles
Vriam sacerdotem et Zachariam filiũ ba
rachie. et statim sequitur accessi ad prophe
tissam que concepit et peperit filium. Mo
do dico iudeis duo. ¶ Primo ad quid pro
pheta inducebat istos testes: nunquid indi
gebat testibus in accedendo ad concubitum
prophetisse vxoris sue. istud est turpe dicere.
¶ Secundo peto ab eis qui fuerũt isti testes
fideles. non vrias qui fuit tempore Joachĩ
de quo Hiere. xxvi. Fuit vir prophetans in
nomine domini. vrias filius semey quia a
tempore achaz et ysaie vsqꝫ ad tempus Jo
achim vt patet in quo fuit iste propheta fue
runt plus ꝙ. c. anni. sicut patet per tem pora
per que regnauerunt reges. qui fuerunt i me
dio vt patet quartum librum Regũ discur
renti. ¶ Item alius testis fidelis Zachari
as filius barachie qui est. xi. de. xij. prophe
tis minoribus non erat adhuc natus. ipse fu
it secundo anno regni darij regis persarum
qui successit tyro. qui dedit licentiam iudeis
reedificandi templum et a tempore achaz et
ysaie vsqꝫ ad tempus darij fluxerunt plus
ꝙ ducenti anni. non ergo iste accessus ysaie
ad prophetissam nec de istis testibus aliqđ
continet veritatis. Quod ergo dicunt iudei
est veritas istius textus. O vtinam tollere
tur cecitas ab oculis vestris. ¶ Certe dico ꝙ
veritas istius prophetie est ꝙ deus spiritus
sanctus assumpsit istos duos testes supradi
ctos et accessit ad prophetissam id est ad vir
ginẽ mariã q̃ hũit spm̃ pphetie et cõcepit et
pepit filiũ ihm̃ xp̃m saluatorẽ nr̃m. nã quã

do dicitur i textu adhibui mihi duos testes et cetera. loquitur spiritussanctus per seipsum et non pphcta sicut eni loquit p prophetam sic pōt loqui per seipsum. Isti duo testes fideles quos deus spiritussanctus adhibuit fuerunt. Urias filius semey de quo dictū est q pphetauit multa mala contra ciuitatem que venerunt in captiuitate babylonica. Et zacharias filius barachie qui prophetauit multa bona spāliter de aduentu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator et cetera. Et qn dicitur q adhuc n̄ fuerūt nati sed futuri erūt Hic est dicēdū q nō obstat qz pteritū et futurū totū est deo presens. et ita loquitur de preterito et de futuro sicut de presenti et post pphetias istorum sequitur immediate in textu totum in persona dei et spūsancti et accessi ad prophetissam. i. virginem Mariā que pphetauit in cantico. Magnificat aīa mea dominū. Et cōcepit et peperit filium. ¶ Iste accessus fuit specialis et hoc per spiritū sanctum sicut dixit sibi angelus Luce. i. spiritus sanctus superueniet in te. ¶ Ad quītū et vltimū argumentū dicēdū q intelligitur d̄ sciencia humana. licet ei in xpo nō fuerit ignorantia tamē qz fact' ē hō i tēpore habuit sciētiam in tempore et anteq̄ illā haberet liberatio populi denunciata per ysaiam completa fuit. Cū igitur supra declaratū sit q ihūs nazarenus sit vere xp̄s. sequit q mater eius maria cōcepit eū et peperit virgo et per consequēs est sanctissima. nec iudei pn̄t dictaz auctoritatē negare qz nō solū accipit d̄ trāslatione hieronimi. sed etiā de trāslatiōe. lxx. interpretū qui fuerunt iudei. et in lege et prophetis peritissimi secūdū q dicit Josephus antiquitatis iudaice libro. xij. Habēt etiaz iudei tergū translationē chaldaicam cui contradicere nō possunt nec audent. qz istā prophetiam sic exponit. vnde vbi nos habem' hic et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotē et zachariā filiū barachie et accessi ad pphetissam etc̄. Illa trāslatō sic habet. et cōtestatus sum contestationes malas ex ptc mea quas dixi venturas in pphetia vrie sacerdotis eē futurū est quoq sic omnē cōsolationē quā dixi vēturā in pphetia zacharie filij barachie ego adducturus sum et accessi ad pphetissam et cōcepit et pepit etc̄. Item pōt declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarhe. qz men clausa contra naturam suā est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperiū. vide supra lib. i. in apertione primi thesauri. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos autēnce dicit men clausa verbū clausum significat. Idē autē psuadetur per illud quod habetur ysaie. xi. Egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascendet. Hec auctoritas ad litteram intelligitur de christo vt supra ostensum est qui per florem intelligitur. quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic xp̄s. nasciturus ex matre absq virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur ysaie. lxvi. anteq̄ parturiret peperit. parturire est dolorem partus sentire. Non autez dicitur de aliqua muliere q ipsa peperit absq dolore partus excepta domini nostri ihesu christi matre. ¶ Item hieremias. xxxix. dicitur nouum faciet domin' super terram femina circundabit virum. per hoc q dicit propheta nouum faciet domin' manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et alias inauditam quod fuit quādo virgo beata diuinitus concepit ihesuz virum sciētijs et virtutibus ab instanti sue cōceptionis perfectum et sic eum suo circūdedit vtero virginali. ¶ Quod etiaz ipsum pareret manente corrupta hoc non est nouum mulieribus. sed q ipsum pareret ipsa remanente clausa istud est nouum. Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiij. et dixit dominus meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israhel ingressus est per eam eritq clausa. et hic est finis vers' in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo. pupilli facti sumus absq patre dicit q deus sanct' et benedictus ait israheli: vos dixistis coraz me pupilli facti sumus absq patre. Redemptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit sez i terris. sicut ē sine matre in celis et sic p̄m eū appet virgitas mane mris xp̄i. Itē dn̄s Bonauētura quōdā eps alban. sup terciū sententiarum distinctione. iij. loquens de

sanctificatione marie dicit. Quidā iudei asse
rūt de ea ꝙ ꝗuis eēt pulcherrima a nullo vn
ꝗ hominū fuit ꝯcupita vñ aūt acceperit hoc
iudeorū dictū nescire se dicit. Nicolaus ď ly
ra. Sed non est verisimile ꝙ talis aut tant⁹
doctor posuerit istud in scripto suo nisi ha-
buerit ab aliquo loco autentico. Ratio autē
quare virgo beata nō fuit ꝯcupita ab homi
nib⁹ pōt assignari. qꝛ dispositio mētis mag[na]
relucet in facie ꝗ in ceteris alijs ptib⁹ ꝓpter
quod ex plenitudine gratie existentis in eius
mente fiebat quedā refulgentia in eius facie
que in hoīb⁹ ipsam intuentib⁹ ꝯcupiscentiā
nō excitabat sed magis eā reprimebat et hoc
modo de amabilitate sancti Sebastiani di-
citur. Necesse eni erat vt quē de⁹ tanta ꝑfude
rat grā ab oīb⁹ amaret. Consequenter decla
ratur sanctitas virginis marie ꝑ scripturas
sarracenorum ꝓpter maiorē ꝯfusionē iude
orū. dicitur eñ in alchorano machometi. Di-
xerūt angeli. O maria deus vtiqꝫ elegit te et
purificauit te et elegit te clarā super mulieres
seculorū. Itē ibidē. O maria de⁹ āñūciat ti
bi verbū ex ipso. nomen eius ihūs fili⁹ ma-
rie. et erit honorabilis in hoc seculo et in fu-
turo. Item ibidē dixit ipsa. deus me⁹ quō
erit mihi filius et non tetigit me homo. Di-
xit sic deus creat quod vult cū decreuerit vti
qꝫ aliquid. dicat ei esto et erit. Itē in libro al-
hokam qui ē autētic⁹ apud eos dicit ēpho-
rana socius machometi ꝙ audiuit nunciū
dei dicētem nullus de filijs adā nascat̄ quē
non tangat sathan preter mariam et filiū ei⁹
per nūciū aūt dei intelligit machometū. iteꝫ
dicit ebumusse ꝓphetā. i. machometū dicis-
se multi ꝑfecti fuerūt in hoīb⁹. nulla autē in
mulieribus fuit ꝑfecta nisi mater ihū. Has
aūt scripturas sarracenorū induxi quia secū-
dū apostolū oportet sanctos habere testimo-
niū ab his qui foris sunt. Patet igitur ꝙ iu
de⁹ in miore sui argumēti accipit falsum scꝫ
ꝙ in genealogia saluatoris nō ponitur aliq̄
mulier sancta. cui⁹ opiniōis videt̄ fuisse Hie
ronimus sup Matheū dicēs. Notādū ī ge-
nealogia saluatoris nullā sanctarū mulierū
assumi sed eas quas scriptura reprehendit
qui ꝓpter peccatores venerat de peccatrib⁹
nascēs oim peccata deleret. Sed istud dictū
nō placet Nicolao de lyra propter duo. prio
qꝛ vt dictū est in genealogia saluatoris po
nitur maria sanctarū sanctissima. Secundo
quia ex eadē ratione ibidē arguit Hyeroni-
mus ad oppositum. s. ꝙ ꝓpter peccatū atha
lie filie impiissime iesabelis que erat ydola-
tra et ad ydolatriā traxit Joathan maritum
suū filius ab horū ochozias et nepos Joas
et ꝓnepos amasias tolluntur a genealogia
saluatoris.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non
est verus messias quia non est filius dauid
siue de genere dauid.

Quartum argumentum iudeorum
ex euāgelio est in primo. c. Math:
ponitur genealogia xp̄i quē asserunt xp̄iani
esse verum messiam ex eadem arguitur ꝙ ip
se non est messias in lege promissus: sic.
Uerus messias debet eē filius dauid siue ď
genere dauid sed ihesus nazarenus non est
filius dauid ď genere eius. ergo ipse non est
messias promissus. Maior est ꝯcessa ab oī
b⁹ tam iudeis ꝗ xp̄ianis. minor ꝓbat̄ quia
si ihūs nazaren⁹ descenderet de dauid secun
dū carnē in eius genealogia poneretur. Cō-
stat aūt ꝙ nihil tale ibi est qꝛ in fine genea-
logie dicitur iacob aūt genuit Joseph virū
marie de qua natus est xp̄s etc. Nūquid xp̄s
est ex semine ioseph natus vt dicat̄ de gene-
re dauid. sicut et ioseph. Et pꝫ ꝙ xp̄iani hoc
non concedunt. ergo non habent ex predic-
ta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid.
Si forte dicat christianus ꝙ descendit per
mariam que est de genere dauid hoc non ha
betur ex textu quia non ponitur ibi quis ei⁹
fuit pater vel mater. ergo nullo modo ihūs
nazarenus dicendus est filius dauid et con
sequenter ipse non est messias. Responde-
tur fm Hyero. in glo. ꝙ non est consuetudo
scripturarum vt ordo mulierū in generatio-
nibus texatur. Et ideo non per mariam sed
per Joseph inducitur cum de vna tribu Jo-
seph et maria fuerunt: vnde et eam quasi ꝓ
pinquam cogebatur accipere. ne vna tribus se
in aliam confunderet. vnde Numeri. xxxvi.
omnes viri ducunt vxores de tribu et cogna
tione sua et cuncte femine maritos de eadē
tribu accipient vt hereditas permaneat in fa
milijs. Sꝫ cōtra hoc Exod. vi. accepit aarō
sororē naazon filiā aminadab. s. elizabeth
in vxorē de qua cōstat ꝙ erat de tribu iuda

Solutio sola illa mulier nubere non potuit viro de alia tribu ad quā deueniebat heredītas pr̄is vel parētū. Vn̄ cū ipsi elizabeth nō deueniret hereditas pr̄is qꝛ hēbat fratres priores sc. ideo bene potuit nubere viro de alia tribu. sed qꝛ maria nō habuit fratres vel sorores priores se qꝛ fuit vnica ioachim pr̄i suo ideo ad eā deuenit hereditas. Unde habuit necesse ſm legē nubere viro de cognatione sua. et qꝛ ioseph fuit de tribu iuda et ꝓgenie dauid vt patet in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de q̄ natus est ihūs qui vocat̄ xp̄s fuit de eadē tribu et progenie. Sed qꝛ ex rege dauid duo pullularūt rami tanꝙ̄ ex radice. s. Salomō et natban. Est dubium inter doctos a quo illorū virgo maria descēdat ſm carnē. et sūt nōnulli doctores dicētes ꝙ hec virgo descē dit ex rege salomone ſm carnē. et ex natā secūdū legē cuius opinionis est Nicolaus de lyra. Luce. iij. Sed hec opinio videt̄ eē p̄rio cōtra prophetas. Nā hieremias ꝓpheta loquēs de yechonia per quē venit linea a salomonis. ait. scribe virū istū sterilē qui in diebus suis non prosperabit̄ nec erit de semine eius vir qui sedeat super soliū dauid. et ptātē habeat vltra in iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descendit per salomonē et yechoniam vt dicit illa opinio. seqtur ꝙ xp̄s filius virginis non sedit super soliū dauid. et super regnū eius. Contra ꝓphetā in ca. sequēti. Et ysaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ ꝓpheta intelligit non erit qui sedeat seculari honore. xp̄us autē nō sic sederat. qꝛ supra ca. eodē dicit dominꝰ p ꝓphetā. Uiuo ego qꝛ si fuerit yechonias filius Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellā eū et loquit̄ de ipso et de semine suo. Vn̄ patet ꝙ nō solū loquitur de temporali ptāte sed etiā de illa qua xp̄s sedere habuit ad dexterā patris. Itē non est verisimile qꝛ deus tā cōfusibiliter repelleret eū et semē suū ab honore tēporali et a minori gradu et cōsequenter constitueret ipsum in semie suo i maiori gradu. s. xp̄i. Secūdo hec opinio videt̄ eē contra apostolū qꝛ nathā frater salomōis regis nō fuit filius naturalis regis dauid sed adoptiuus Luce. iij. Cū ergo ab illo nathā descendat hec virgo ſm carnē vt notat affricanꝰ scribēs ad aristidē et Eusebius libro primo ecclesiastice hystorie. c. vij. et damascenꝰ in sentētijs suis. li. iiij. c. vi. Sequit̄ ꝙ xp̄s nō est ex semine dauid ſm carnē contra apostolū. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ſm carnē. Respōdendū ergo ſm illum natū doctorē magistrū iohānē vitalis in sermone natiuitatis btē virgis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra virgo venit ex nathā ſm carnē qui fuit filiꝰ naturalis dauid. non quidē de bersabee vt illi estimāt sed de principali vxore dauid. s. michol: binomia egla dicta filia saulis que genuit dauid yetruā binomiū qꝛ et nathan de hoc. ij. Reg. iij. cū notatus per Josephū libro antiquitatis iudaice et per dictū Nicolaum de lyra qꝛ nathan fuit melior salomone natura et vita qꝛ de principali vxore et vt opinatur p̄dictꝰ doctor renūciauit iuri regni ratione eximie sanctitatis ex quo nathā filio dauid. xxxviij. pullularunt plāte vsqꝫ ad auos sancti Joachim patris virgis. Nā Mathan frater aui eius. qui et melchi dictus ē genuit heli qui ioseph ſm legē. Luce. iij. et hic habuit fratrē pantherā qui genuit barpātherā qui sanctū Joachiꝫ ſm carnē teste damasceno vbi supra. et sic sanctꝰ Joachim pater huius virgis et sanctus Joseph sponsus eius fuerunt ſm legē secundi primorum filij et sic patet genealogia non solum ioseph ex progenie dauid sed etiam virginis gloriose per nathan ex principali vxore dauid scꝫ michol.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nō est verus messias quia fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentum iudeorum ex euangelio est ad probādum ꝙ christus habuit peccatum: vel ꝙ eius baptismus fuit frustra arguit iudeus sic In euangelio Mathei. iij. capitulo dicitur: ꝙ venit ihesus a galilea in iordanem ad Johannem vt baptizaretur ab eo. ex hoc arguitur sic. Christiani dicunt ꝙ baptismus ē ablutiō peccatorū. cū ergo ihs nazarenꝰ fuit baptizatꝰ ergo hūit peccata abluēda quod ipi negāt. aut ille baptismꝰ fuit frustra. rn̄det̄ ꝙ baptismꝰ xp̄i ē ablutio peccatorū. nō autē baptismꝰ Johānis sicut ipse Johānes dicit

Math. iij. ~~Ego quidē baptizo vos in aqua in pniam qui autē post me ventur⁹ est forti- or me est cuius nō sum dignus portare cal- ciamēta. ipse vos baptizabit in spū sancto~~: Ihs autē nazarenus fuit baptizatus baptis- mo. Johānis tm̄: ~~qui nō erat ablutio pecca- torū. et ideo nō cōclusit argumentū q̄ ihūs habuerit peccatū abluendi quia sanctificati in vtero baptizati sunt baptismo xpi et tamē nō habēt peccatū abluēdū~~. Ihūs autē ab in- stanti cōceptionis sue nō solū fuit sanctifica- tus sed etiā sanct⁹ sanctorū. Quod autē ar- guitur vltra q̄ ihūs nazarenus fuit baptiza- tus frustra. Dicendū q̄ nō sequitur quia per hoc approbauit baptismū et predicationē Johannis. ~~et per tactū sue sanctissime carnis dedit vim regeneratiuā aquis. nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizantur~~ q̄r p ~~hoc regenerantur in xpo et mēbra ei⁹ efficiunt~~ Et quia scripture noui testamēti et doctorū catholicorum loquentes de baptismo sunt note fidelibus et a iudeis recipiuntur. Ideo accipiuntur aliqua cōtra iudeos de veteri te- stamēto et de dictis doctorū hebraicorū. et p̄mittitur figura huius sacramēti Exo. xxix. in baptismo aaron et filiorum eius. Vn̄ di- xit dominus moysi aaron et filios eius ap- plicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. s. i atrio vbi erat altare holocausti. Cūq̄ laue- ris patrem cū filijs aqua indues etc̄. ista lo- cio aque que erat primū vt dicit rabi salomō nō intelligitur de ablutione manuū et pedū solū. sed de lotiōe toti⁹ corporis ita q̄ dicit hic expresse rabi salomō. q̄ hoc q̄ dicit lauabis eos vult dicere baptisabis eos sic q̄ totum corpus intret in aquam. Itē secūdo super il- lud Ecclesiastes. i. ¶ Quid est quod fuit id quod futurū est Rabi barachias. dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redē- ptor primus scʒ moyses fecit ascendere pu- teū sicut habetur numeri. xxi. Sic redēptor vl- tim⁹ q̄ est rex messias ascendere faciat aquas sicut habet Johelis. vltimo. et fons d̄ domo dei egredietur et irrigabit torrētē spinarum. Hec sūt verba doctoris p torrētē spinarū intel- ligitur multitudo peccantiū. Aliqui hebrei dicūt q̄ hec est lr̄a et irrigabit planiciē sethim Est autē sethim regio grecie de qua alexan- der magnus exiuit ad pugnādū cōtra reges persarū et medorū vt habetur primo macha- beorū primo. c. et ſm hoc ista prophetia fuit i- pleta qn̄ apostoli p̄dicauerunt grecis et eos baptizauerunt. Itē tercio. Isa. xliiij. noli ti- mere serue meus Jacob et rectissime quem elegi. Effundam eni aquas super sitientem et fluēta super aridā. Effundā spiritū meum sup semē tuū et bn̄dictionē meā super stirpē tuā et germinabūt inter herbas sicut salices iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet domi ego sum et ille vocabit in noīe Jacob. et hic scribet manu sua domino et ī noīe dei israel assimilabitur. Per hoc eni q̄ dicit. effundā aquas super sitiētem intelligitur baptizatio iudeorum fidem xpi deuote recipientiū. Et p hoc q̄ subdit et fluenta super aridam in- telligitur baptisatio gentiliū. Nam gentili- tas non fuit irrigata doctrina legis et prophe- tarū. et q̄ iste sit intellectus habetur sup glo- sa rabi salomon. super illud quod subditur. germinabunt inter herbas etc̄. id est in me- dio Esau. Per Esau vero ipse et doctores hebrei intelligunt romanum imperium qd̄ suscepit fidem xpi et baptismū vt patet. Se- quitur iste dicet domine ego sum glo. Isti erunt iusti perfecti. quod de apostolis coue- nienter potest intelligi. Et ille vocabit in no- mine Jacob Glo: Isti sunt paruuli filij im- piorum quod conuenienter intelligitur de fi- lijs iudeorum per apostolum conuersis ad xpm patribus eorū in infidelitate remanen- tibus. Hic scribet manu sua domino Glosa Hi sunt filij penitentie. per quod conuenien- ter intelliguntur christiani religiosi. et in no- mine israel assimilabitur glo: Isti sunt con- uersi de gentibus. illis applicatur nomen is- rael. ſm qd̄ dicit apostol⁹ ad romanos. ij. n̄ qui in manifesto iudeus est: neq̄ que ī ma- nifesto in carne circumcisio. sed qui in abscō- dito iudeus est et circumcisio cordis in spi- ritu non littera. cuius laus non ex homini- bus sed ex deo est. Patet igitur ex predictis q̄ glosa rabi salomon conuenieter aptatur ad propositum nostrum q̄uis hoc non intē- dent. ¶ Deus enim aliquando mouet lin- guam hominis mali ad annunciandum ve- ritatem preter eius intentionem: sicut Cay- phas. Johan. xi. dixit de christo. ¶ Expe- dit vobis vt vnus moriatur homo pro po- pulo: Intendebat enim solum inducere ali- os ad occidendum christum. Sed quod ver- bum significauit mortem eius pro futuram ad salutem spiritualem populi. ¶ Hoc fuit

preter eius intentionē. ꝓpter quod euāgelista subdit. Hoc autē non dixit a semetipso. sed supple a deo sic eius linguā mouente.

Habetur autem simile exēplū ad aliquid. Numeri. xxij. de asina balaā que ꝓtulit vba rationabilia: vt patet ibidē deo mouēte linguā eius per se vel per angelū. Illa tamē nō intellexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationē nec intellectū. Itē quarto super illud Gen. xlix. Ligans ad vineam pullū suū. et ad vitem o fili mi asinā suam dicit glosa. Hic est de quo scriptū est Zacharie. ix. Sedens sup asinā etc. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens sicut scriptū est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mūdam: et emūdabimini ab omnibus inquinamētis vestris.

Auctoritas zacharie hic inducta ſm doctores hebreos intelligitur ad litterā de messia sicut ostensum est supra. et p glosam hebraicam hic inductā habetur. q erat mūdaturus populū suū p effusionē aque mūde que ꝓprie dicitur baptismus xpi. Unde in libro q dicitur yoma hierosolimitanū auctētico apd hebreos dicitur. Quēadmodū pelagus mundificat pollutos: ita deus sanctus et benedictus erit mūdans in futuro israhel. et sic ē dicens Ezechielis. xxxvi. Aspergā super vos aquas mundas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt. q in aduentu messie ipse assumeret sibi aquas mūdas ð sub sede sua. et q ipse super israhel effunderet ꝓut dixit textus. Effundā super vos aquam mundā. et sapientes cabala has aquas significauerunt. et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aquas. Sunt eni aque temporales et aque spūales. Itē q viderūt messiā filiū dauid intrare p synagogas et studia et interrogatus quid faceret rñdit. q balneabat iuxta textū Gen. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionē in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. Item quito de baptismo et eius effectu dicitur zacharie. xiij. c. in illo die erit fōs patēs domui dauid: et habitātibus hierusalē in ablutionē peccatorū et mēstruate. Per hoc q dicit erit de futuro: patet q nō pōt itelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erant statute longe ante tempus zacharie. Quod autem intelligatur de baptismo xpi patet p illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dominus exercituū. Disperdā noīa ydolorū de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i et discipulorū eius. p quorū pdicatōnē ydolatria cessauit per totū mūdū. exceptis quibusdā barbaris in aquilonari parte habitātibus qui linuati dicūtur. q illud viuū qd eis primo occurrit qualibet die illud adorāt et venerantur vt deū suum pro illa die. Sed qm̄ hec modicū est respectiue: ideo quasi p nihilo reputatur ſm comunē modū loquendi. et etiā ſm doctrinā phi. ij. phisicorū. Nec obstat q dicitur domui dauid et habitantibus hierusalē. quia hieremie. xxx. christus nominatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt domino deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non eni intelligi pōt de dauid q mortuus erat p. ccc. annos ante vel circiter. et q intelligatur de xpo patet per translationem chaldaicā que sic habet. et colent coram domino deo suo: et obedient Messie filio dauid. et sic per domū dauid hic intelligitur familia christi et eadē intentione p hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. et dicitur: i ablutione peccatorum et mēstruate ꝓpter peccatū actuale et originale quod contrahitur in vtero matris. vtrūq eni lauat baptismus in adultis ad baptismū veniētibus. Unde dicit hic glosa chaldaica super verbo in ablutionē peccatorum et remutantur sua peccata et sue macule. ¶ Et idē dicit rabi salomon in sua glosa allegando chaldeū. Item sexto Isaie. in. c. xij. postq locutus ē de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam et non timebo etc. consequenter dicit Haurietis aqs in gaudio de fontibus saluatoris. Et glosauit chaldaicus. Et recipietis cū gaudio lege nouā electorum iustorum. Hebraica veritas habet. Accipietis aquam cū gaudio de fonte saluationis. et idē est de fonte saluatōnis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento q habet virtutē remittēdi peccata. ex fontibus saluatoris. i. ex quinq plagis xpi in passione sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xpi exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū phibuit. et scimus q verū est testimoniū eius: vt patet Johānis xix. Item septimo Isa. liij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. Sequitur iste asperget

gentes multas. Hec scriptura intelligit ad litterā de xpo. patet per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que tal' est: Ecce psperabitur seruus meus Messias. ppter quod antiqui hebrei ab isto loco vsq ad finē. liij. capituli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus me⁹. q2 habet sciaȝ diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatē suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedens ad dexterā patris: Marci vltimo. Et dñs quidē ihūs post q̄ locutus est eis: assumptus est i celū et sedet ad dexterā dei. Uel aliter fm q̄ exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus q̄ abraham: et eleuabitur pl⁹ q̄ moyses et sublimis erit plus q̄ āgeli. Ex quibus satis pt inferri q̄ messias debebat eē deus. Sequit ad ppositum. iste messias asp̄get gentes mltas. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. que oia manifeste sunt impleta in xpo. Iteȝ octauo et vltimo dauid prophete fuit reuelatū signū cōpletiōis oium pphetiarū sacramētis baptismi. vnde dicit in psalmo. xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatis itonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramētū baptismi erit adipletū cū vox domini fuerit sup aquas et de⁹ maiestatis itonuerit. quod fuit adipletū in baptismo xpi. q2 tūc vox patris itonuit dicens. hic est filius meus dilect⁹ etc. Math. iij. et ista fuit intonatio dei maiestat' ex predictis in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū q̄ lȝ xpus fuerit baptizatus: fuit tamē imūdis a peccato. Secūdū q̄ baptismus xpi nō fuit frustra licet ipse esset sine peccato. Terciū est q̄ istud sacramētū fuit in testamēto veteri figuratuȝ et multipliciter pphetatuȝ: ac p doctores et glosas hebreorū euidēter demōstratum.

¶ Contendit iude⁹ pbare q̄ ihūs nō habuit spm̄sanctum ante baptismum.

Ertiū argumētum iudeorū sumitur ex euāgelio ex illo. Math. iij. baptizatus autē cōfestī ascēdit de aqua. et ecce apti sunt ei celi. et vidit spm̄ de veniētē sicut columbā et descendētē super se. Ex hoc arguunt iudei q̄ xps ante baptismū nō habuit spiritūsanctū cuius oppositū asserūt xpiani. qd autem istud sequatur ex textu patet. q2 null⁹ venit vbi pri⁹ erat. Cū ergo dicat in textu. vidit spm̄ de veniētē super se ergo spūssanct⁹ non venit in ihū nazareno ante baptismuȝ. et tn̄ tūc erat incipiēs annū. xxx. sic ergo. xxx. ānis fuit sine spūsancto. qd incōueniēs magnū reputatur a xpianis. Respondetur q̄ ñ sequit. vidit spiritūsanctū descendētem et veniētē super se. ergo ante nō habuit spm̄sanctū. q2. iiij. Reg. iij. dicitur de helizeo. cuncȝ caneret psaltis facta est super eū manus dñi qd intelligitur de spū pphetādi. et tñ diat d eo ante. ij. c. Reqeuit spūs helye super helizeū. et qd subditur in arguēdo nullus venit vbi prius erat. dicēdū q̄ verū ē eo mō quo prius ibi erat. sed alio modo pōt venire: sicut dicitur Ge. xviij. vbi dicit. dixit domin⁹ ad abraā. Clamor sodomorū gomorreorū multiplicatus est. Sequitur descēdā et vidbo vtrū clamorē qui venit ad me opere iplenerūt etc. nō est p hoc intelligēdū q̄ āte de⁹ nō esset in sodoma et gomorra. nec videret eorū facta cū de necessitate sit vbiq presens: sicut dicit Hiere. xxiij. celū et terrā ego ipleo dicit dñs. et oia de necessitate vident ab eterno. dicitur ergo descēdisse et vidisse ppter nouū effectū quem fecit ibi. s. subuersione sodome et gomorre. Erat igitur ibi ante sicut conseruās in esse. sed descēdit ibi sicut puniens. et similiter tūc dicit vidisse. q2 fm modū loquēdi scripture et etiā hominū de⁹ nō dicit videre peccata quādo dissimulat punire. nec per hoc iportatur aliqua mutatō in deo sed i creatura sic suo mō dicēdū ē in pposito. spiritussanctus fuit in ihū nazareno ab instanti cōceptionis sue per plenitudinē grē: sicut dicitur Joh. i. vidim⁹ eū quasi vnigenitum a patre: plenū grā et veritatis. et hoc pdictū fuit Isa. xi. c. egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascēdet. et requiescet super eū spūs dñi: spūs sapie et intellectus. spūs cōsilij et fortitudinis. spūs scie et pietatis. et replebit eū spūs timoris domini. Dicitur tamē venisse super eū in baptismo p alium modum: scȝ in signo visibili colūbe representātis in xpo plenitudinē gratie non tunc accepte. sed prius vt dictū est. tamē plenitudo gratie que latens erant in xpo fuit tunc manifesta Johāni baptiste inuisibili signo, sicut ei dictum fuit a domino. Super quem videris spiritum descendentem et ma

nentem sup eũ: hic est q̃ baptizat i spũsãcto. et per predicationẽ Johãnis alijs fuit dictũ. Ideo subditur. ego vidi et testimonium phibui. quia hic est filius dei. Illi tamen q̃ erãt cũ iohãne quando colũba descẽdit sup ihesũ viderũt cũ xo: et vocẽ patris audierũt qr colũba illa nõ fuit ymaginaria sed vera et visibilis. et vox diuinitus formata et sensibilis. Fuit aũt tunc necessaria manifestatio plenitudĩs grẽ i xpo. Primo vt pphia Isa. pdicta ostenderet̃ ipleta. Secũdo qr cito p9 baptismũ erat predicatur9 et publicatur9 legẽ euãgelicã que est lex gratie. et per consequens actor eius ostẽdit debuit plenus grẽ Ideo tũc audita est vox patris. Hic est fili9 meus dilectus in quo mihi cõplacuit tanq̃ in actore euangelij. et si dicat iudeus q̃ tũc erit cõtradictio in verbis. s. q̃ erat ibi spũssãctus. et non erat. veniebat: et nõ veniebat. descẽdebat et nõ descendebat. Dicẽdũ est q̃ ñ sequitur qr vera contradictio debet ẽẽ ad idẽ et ẽm idẽ. et similiter in eodẽ tempore. Nunc autem vt declaratum est non similiter sed alio mõ venit spũssanctus super ihesum i baptismo q̃ erat prius in xpo.

Contendit iude9 pbare q̃ ihũs xps non est verus deus quia esurit:

Sexprimũ argumẽtũ iudeorũ ex euãgelio sumit̃ ex illo. qr dicit̃ Math. iiij. q̃ xps ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctibus et postea esurijt. Arguunt ergo iudei sic. Xristiani dicunt ihũm nazarenũ ẽẽ deuz. et que laus est deo ieiunare. quasi dicant nulla. quia deo nõ cõpetit comedere vel ieiunare. propter quod videtur derisibile. et adhuc magis illud quod subditur. et postea esurijt et maxime cũ moyses qui tantũ homo fuit ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib9 et nõ esurijt. Solutio istius argumenti patet ex his q̃ supra dicta sunt in isto. iij. libro consideratõne. iiij. argumento. xxij. Ibi enim declaratũ fuit q̃ xps in lege et prophetis promissus futurus erat verus homo et verus de9 in vna p sona. Declaratũ est etiã q̃ ihũs nazarenus est verus xps iudeis pmissus supra libro. i. in apitione. xij. thesaurorũ. et per conseqẽs ipse est verus homo et verus deus. Itẽ declaratũ fuit ibidẽ. et sepe alibi. q̃ per passionẽ suam et mortem operaturus esset nostrã salutem. ppter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectiõem suam. et hoc mõ ieiunauit et esurijt. et tandẽ afflictiões et mortem sustinuit non in deitate sua. quia hoc est ipossibile. sed in humanitate pro nobis assũpta. et sic meruit nobis gratiam et gloriam. et sibi corporis glorificationẽ. Unde super illud. Gen. xxvi. Et introduxit eã Isaac: dicit rabi moysen hadersan. hic est rex messias quẽ elegit deus sanctus et benedictus: vt coleret eum toto corde. daretq; cor suũ ad petenduz miserationes pro israel. et ad ieiunandũ et humiliandũ se pro eis: sicut scriptũ est Isa. liij. Ipse vulneratus est ppter iniquitates nostras: attritus est ppter scelera nostra. disciplina pacis nr̃e super eũ: et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionẽ dicti rabi moysen patet q̃. liij. c. Isa. loquitur de xpi passione pro generis humani salute. quod autẽ dicũt iudei de moyse. q̃ post illud ieiuniuz non esurijt. falsum est q̃ postea nõ comedisset. nec est simile de vtroq;. nã manichei dicturi erant q̃ ihũs non habuit carnẽ humanã ex elemẽtis cõpositã. sed celestẽ. ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xpi iudei vero hoc non erant dicturi de moyse. ppter hoc non oportuit q̃ scriptura facere mentionem sic de eius esurie.

Contendit iudeus probare q̃ ihũs xps non est de9 quia non dixit dyabolo tẽptãti i omni verbo quod procedit de ore meo.

Octauum argumentum iudeorũ ex euãgelio sumitur ex illo quod dicit̃ in supradicto. c. Non in solo pane viuit homo sed in omni verbo quod pcedit de ore dei. Asserunt iudei q̃ ista responsio quã ihũs dedit dyabolo nõ est rationabilis q̃a debuisset dixisse sed in omni re que procedit de ore meo. Si enim ipse erat de9 potuit hominis vitam conseruare de omni re siue sit lignũ siue lapis siue alia huiusmõi. Respondeatur cum dicatur q̃ debuisset dicere ihũs sz in omni re q̃ pcedit de ore meo. dico q̃ non est verum. non enim sic debuit dicere quia iesus voluit celare dyabolo suã deitatem quã ille querebat experire per temptationem. propter quod non debuit dicere de ore meo q̃a loquebatur vt homo celans suã diuinitatẽ.

Itē quia tēptationē demonis excludebat p
scripturā sacrā. ideo debuit eam allegare si/
cut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei
et eadē ratione non debuit dicere de omni re
sed in omni verbo. q2 sic scribitur in textu. cū
hoc etiam pōt dici q non arguit q2 verbum
frequenter accipitur in sacra scriptura p re fa
cta. nā. ij. Reg. i. c. dicitur quod est verbum
quod factū est. i. res gesta vel facta. et sic ac/
cipitur in proposito vt patet litterā intuenti
Deutro. viij. c.

¶ Contendit iudeus probare q ihūs xps
nō est deus quia non misit se deorsum cum
esset in pinnaculo.

Onū argumētū iudeorum ex euan
gelio sumitur ex illo quod dicit. M.
ca. quo supra. Si filius dei es mitte
te deorsum et c̄. Sequitur aūt illi ihūs rursū
Scriptū est nō temptabis dominū deū tuū.
Ex hoc arguunt iudei dicentes q hec respō
sio non est bona. Primo q2 vt dicūt iudei in
eo erat ptās faciendi miracula. et ideo si di/
misisset se deorsum sine lesione aliqua nō fu
isset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo
quia sancti viri leguntur deum tēptasse nec
ex hoc reprobantur in scriptura sed magis cō
mendantur. sicut helyas. iij. Regū. xviij. c.
Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ip
se sit deus. et helyseus. iiij. Regū. v. ca. dicit
de naaman leproso veniat ad me et sciat p
phetam esse in israel. Similiter de gedeō Iu
dicū. vi. temptauit deū querens signū in vel
lere. Itē deus nō inducit homines ad malū
inducit autē ad suipsius temptationē mala
chie. iij. c. Inferte omnē decimā in horreum
meū vt sit cibus in domo mea et probate me
Super hoc dicit dominus. si nō aperuero ca
tharactas celi et effudero vobis benedictio/
nem meam vsq ad habūdātiā. Responde
tur cū dicunt iudei. Primo q ista responsio
non est bona non temptabis dominum de/
um tuum. Dico q in hoc iudei percutiunt se
ipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. c.
Quod autem vlterius nitūtur ostendere tē/
ptationem dei non esse peccatum manifeste
dicunt contra deum arguētem maliciam po
puli israel Numeri. xiiij. c. tēptauerūt me iā
per. x. vices. Itē psal. lxxxxiiij. Nolite obdu
rare corda vestra sicut in exacerbatione secū
dū diē tēptationis in deserto vbi tēptauerūt
me patres vestri probauerunt et viderunt o/
pera mea. ad illud autem qd inducunt de vi
ris sanctis deū temptātibus vt dicunt. Scien
dum est q temptare est experimentum de ali
quo accipere. nullus autem querit experiri il
lud de quo certus est sed illud de quo dubi/
us est. Itē aliquis pōt experiri verbo vel fa
cto. verbo cū querit aliquis de vicino suo a/
liquid vt experiatur si iuuaret eum in neces/
sitate sua. facto cum facit aliquid quod non
videtur ordinabile ad aliquid nisi ad talem
experientiam. et talis experientia dicitur tem
ptatio sicut cū aliquis facit currere equum si
ne necessitate aliqua aut vtilitate dicitur tem
ptatio equi quia talis cursus non videtur or
dinabilis nisi ad accipiendum experimen/
tum de velocitate equi. Si aūt facit currere
pp̄ter necessitatem aliquam puta ad fugien
dum hostes vel pp̄ter vtilitatē aliquam vt
ad capiendum ceruum non est temptatio eq.
Dubitare autem de his que pertinēt ad per
fectionē diuinā vt est potentia bōitas et hu
iusmodi semper est malum Et ideo qui fa/
cit aliqd vel qui dicit sine necessitate aut vti
litate ad experiendum diuinā potentiam vl
voluntatem tēptat deū et peccat propter qd
exponēs se sine necessitate aut vtilitate peri/
culo expectans se seruari a deo temptat deū
cū possit seruari alio modo. tale quid sugge
rebat dyabolus ihū nazareno dicens. Mit/
te te deorsum. Et licet ihūs per virtutem di/
uinam posset hoc facere sine periculo tamen
hoc non fecit celare dyabolo volens suā di
uinitatem et excludere demonis tēptationē
per sacram scripturā respondit bene per illd
quod hominibus phibetur. poterit enim tā
q homo per gradus descendere de pinnacu
lo. Quod igitur arguitur helya non valet. n̄.
enim petiit signum per ignem descendētem
sine vtilitate sed ad hoc q populus israel a
cultu baal ad colendum verum deum redu
ceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de p̄/
cepto domini dicentis sibi. vade ostende te
achab vt premittitur ibidem. et tunc reuela/
tus fuit sibi modus procedendi cōtra pphas
baal licet hoc non sit totaliter expressum q2
non omnia scribuntur. Eodem modo dicē
dum est de heliseo. curauit enim naamā ex
diuina reuelatione et ad manifestationē vir
tutis diuine. Unde et naaman relicta ydo/

latria conuersus fuit ad colendu totaliter vnu veru deu. vnde dixit. iiij. Reg. v. c. non faciet et seruus tuus vltra holocaustu et victimam dijs alienis nisi domino. De gedeone vero dicut aliqui doctores nostri q ex debilitate fidei petijt bis signu in vellere propter quod non excusatur totaliter a peccato sicut dicit quedam glosa super locu istum. Sed hoc no videtur rronabiliter dictu quia scriptura no notat eu culpabile ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohannis qui propter dubiu petijt signu dicens. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsque ad filij sui circucisione vt habetur Luce. i. c. De glo. vero i generali allegata paru est curandu. ideo saluo meliori iudicio pot aliter dici. vno mo q gedeon fecit hoc ex instinctu diuino: et sic no peccauit. Instinctus eni diuinus no impellit ad peccandu. Alio modo dicedo q gedeo non fecit hoc dubitado de potentia dei quin per ipsam posset saluare populu. nec de verbo dni dicetis sibi. in hac fortitudine tua liberabis israel quasi non esset veru. Sed ignorauit vtru hec pmissio esset absoluta que semp ipletur vel conditionalis. s. nisi gedeon et eius socij ponerent ipedimetu per aliquod peccatu. frequenter eni in sacra scriptura intelligutur pmissiones diuine facte sub tali conditione quis no exprimatur. hieremie. xviij. ca. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plantem illud si fecerit malu in ocul meis vt non audiat vocem meam penitentia aga super bono quod locutus sum vt facerem ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitate suam vel sociorum suorum pueniret ipedimetu dicte pmissionis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p signu quod no prouenret tale ipedimetu vt sic constantius et expeditus iret ad prelium propter quod petijt duplex signum vnu pro se aliud pro socijs suis. Ad auctoritatem malachie dicendu q iudei tenebantur soluere decimas ex pcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamenti et per cosequens hoc erat necesse ex pte soluetiu et vtile ex pte recipientium. Erat eniz ad sustetationez ministrorum. Ad hoc enim inducebat dominus populum per prophetam dicens. Inferte omnem decima etc. Quod autem subditur probate me sup hoc etc. li probate non tenetur hic causaliter sed itelligendo q soluerent decimas ad probandum seu tetandu. si per hec deus aperiret eis cataractas celi sed tenetur consecutiue. et e sesus si impleueritis pceptu meu de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis et audieritis me bona terre comedetis.

¶ Contedit iudeus probare q lex euagelica non est lex dei quia cotradicat legi moysi cu dicit non iurare omnino.

Decimu argumetu iudeorum est et sumitur ex euangelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis quia dictum est antiquis no periurabis. reddes aut domino iurameta tua. ego autem dico vobis non iurare oino etc. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est no non quod aute habudantius est a malo e. Ex istis arguunt sic iudei xpiani affirmat q lex euagelica no destruit lege moysi in moralibus sed hoc patet ee falsum quia scribitur deutro. x. c. Dnm deu tuu timebis et illi seruies ipsi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iteru deutro. vi. Dominu deu tuu timebis et illi soli seruies ac per nome illius iurabis. Et patet manifeste q ihus nazarenus istud destruit dicedo. ego dico vobis n iurare oino. Solutio q negatio pposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quida non eqpollent. Et ideo p hoc q dicitur non iurare omnino. no excluditur omne iuramentu. quia quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia et veritas in multis casibus. sed cum dicitur. Non iurare omnino excluditur iuramentum illicitum quod est triplex. s. iuramentum falsum quod caret veritate et iuramentum iniquu quod caret iusticia. sicut cum aliquis iurat innocenti nocere et iuramentum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. et propter hoc dicitur Jere. iiij. c. iurabis viuit dominus in veritate et iusticia et iudicio. ad excludedu illa tria iuramenta illicita. Sciendu autem q ex verbo deutro. iiij. c. supra allegato i nomine illius. s. dei iurabis. Aliqui dixerunt q iuramentum esset frequentandum tanq religionis actus etiam in communi verbo vbi non

apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videntur fuisse isti iudei arguentens. Sȝ ꝙ hoc sit falsum patet per preceptū diuinum. Exod. xx. vbi dicitur. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec eni habebit in sontem dn̄s eum qui assumpserit nomen dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex verbo Hieremie ꝓallegato: Item Ecclesiastici. xxiij. c. dicitur vir multum iurans replebitur iniquitate. nam ex frequentia iurandi et iuramento incauto labitur in iuramentū falsuȝ et iniquum. Quod autē subditur sit sermo vester est est. non non. i. simpliciter affirmando veritatē et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et ꝙ hoc intelligatᷣ de modo communi loquēdi inter hoies ptȝ per hoc ꝙ dicitur sermo vester. qd̄ autē amplius est a malo est. nō dicit hoc esse malum sed a malo. Nā omne iuramētū est a malo culpe vel pene. iuramētū eni falsum iniquū et incautū est a malo culpe ex parte iurantis Iuramētū autē licitū est a malo pene ex pte requirentis iuramētū. Ex humana quippe fragilitate que pena quedā ē inflicta humano generi ꝓpter culpam primorū parentū procedit. ꝙ homines mutuo sibi nō credūt simpliciter verbo absq̄ iuramento. Et sic patet ꝙ xp̄s nō destruit in moralib⁹ legē moysi immo pficit et dat modū quō hominesᷤ nō sint leuiter piuri. Iudei vero miseri et ceca dant modo ꝙ homo sit periurus et ꝙ frāgat oīa vota que facit ſm ꝙ deducit Hyeronimusᷤ d̄ sancta fide conuersus in tractatu quē fecit ex dictis thalmuth in. c. iij. vbi sic ait. Dicūt sapientes eorum in thalmuth in nodarim in ca. qd̄ incipit arbanedarim. Ille qui frangit iuramēta ꝓmissionis vel vota que facit per totū ānū ne habeāt aliquā vigorē surgat vltima die anni et dicat quecūq̄ promissiōes iuramenta vel vota ego fecero que ī toto anno sequenti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in vna nocte anni. Veniūt eniȝ omnes ante suum rabi: tenētem in brachijs thorath et oēs cū magna solēnitate dicūt p̄dicta verba. et ex hoc intelligūt ꝙ sunt sine onere consciencie ad frāgēdū quodcūq̄ iuramētū qd̄ faciūt signāter xp̄iano qꝛ iuramētū qd̄ fit iudeo seruatᷣ. Si ille qui recipit iuramētū dicat illi qui facit tu iuras in deū et in hac lege ad intellectū meū ꝙ facies talē rem etc̄. et cū dicit ad intellectū meū dicunt ꝙ iā reuocatur p̄dicta ꝓtestatio quā fecit in principio anni: Sed si iuramentū facit xp̄iano. dicūt ipsi ꝙ lȝ xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectū meum ꝙ ñ reuocatur ꝓpterea p̄dicta protestatio qꝛ xp̄ianus nō habet intellectū. Et ideo licet omnesᷤ aliame iudeorum iuxta forū regni faciāt iuramentū in manibus sui maiorini. vel baiuli de nō prestando pecunias vltra id qd̄ licētiatur p regē nullus eorū obseruat et intelligūt ꝙ non peccāt ꝓpter supradicta. hec ille. Huic sententie fauet etiam magister Iohanēnes conuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiā ꝙ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramētum et de hoc postea peniteret in corde ꝙ in presentia trium iudeorum dicat se talia iurasse. et ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicunt ei. Illa que iurauit vana et nichilata suo iudicio reputare et ꝙ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Itē dicē ꝙ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cātor dicit populo publice ter ꝙ oīa vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua et nullius penit⁹ firmitatis. Dicat ergo iste ꝙ ex huiusmōi occasione iudei sunt faciles ad iurandū et nullū obseruāt penit⁹ iuramentum. Et p̄ter hos alios articulos immiscent iuramentis. quarᷤ de eis per sua iuramenta confidere nullus d̄bet et dicitur ī suo thalmuth ꝙ quidā actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadā die intrans cameram suam inuenit eum comedentem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramentuȝ vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuentus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nunq̄ reuelare. Respondit ego iuraui nō reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et q̄ domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quanto magis hominibus falsaret leuiter iuramentum. quare nunq̄ a iudeis deberet exigi iuramentum nec ī aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie q̄nto. ꝙ si etiam dixerint viuit domin⁹ et hoc falso iurabunt et christiani non leuiter iurāt et obseruāt fideliter iuramentum ſm legem et nisi adimpleatur confessorib⁹ ñ absoluūtᷣ

dñi tamē sint licita iuramenta quoniā ipse obseruare penit⁹ obligatur de quo. Numeri. xxx. si quis virorū votū vouerit dño aut se constrinxerit iuramento non faciet irritū verbū et omne quod pmiserit implebit. hec ille

¶ Contendit iude⁹ pbare q lex euangelica non est lex vera quia destrui legē iusticie.

Undecimum argumentū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo. Math. ca. quo supra. Audistis q2 dictum est antiquis. Oculū p oculo. dentē p dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. sed si quis percusserit te in dexterā maxillā pbe ei ad alterā. et qui voluerit in iudiciō cōtendere tecū et tunicā tollere dimitte ei et pallium etc. hoc dicūt iudei esse cōtra legē rectitudinis et iusticie a deo datā. Exod. xxi oculū pro oculo etc. Itē xpiani non seruant istā legē ihū nazareni. Nā per fraudes et lites vn⁹ rapit bona alterius et nō solū hoc ē verū de secularib⁹ sed etiam d religiosis pluib⁹. Respondet q non est verū ihūm nazarenū destruxisse legē iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendū q nō resistere malo aliquādo bonū est et necessariū. et sic cadit sub precepto vtpote quando ex tali resistētia apparet manifeste origo magni mali et dissadium ciuitatis vel regni vel aliquid hui⁹modi. Aliquādo vero est bonū supererogationis vt qñ malū illatū toleratur patienter propter deum. vel propter pacem seruandam. vel ppter sui humiliationem et sic non resistere malo cadit sub consilio et non sub precepto et in istis duobus modis loquitur saluator et sic non excludit legē iusticie sed addit super hoc pfectionē legis euangelice ad quā non tenentur homines. sed possunt licite de illata iniuria querere vindictā secūdū ordinem iusticie quando non apparet ex hoc maius malū surgere vt dictū est. Sciendum autem q ex hoc verbo legis. oculū pro oculo etc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes q vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. et iō nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel ppter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorum vt ab iniurijs cohibeantur vel aliquid huiusmodi vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur prouenire sed magis timetur de scandalo et maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et preceptū vt dictum est. Si autem circa talem casum quis a vindicta querenda desistit bonum supererogationis est et hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamenti sed etiam veteris. Sanctus enim Joseph potens vendicare illatam sibi iniuriā a fratribus non solum a vindicta destitit sed eos cum suis familijs misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra eū mittentem et ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay. prohibuit. ij. Reg. xvi. c. dicens. Dimitte eū vt maledicat si forte deus respiciat afflictionē meam. id etiam patet per scripturam veteris testamenti Leuitici. xix. c. non queras rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum Ubi vero ex vindicta secundum ordinē iusticie non apparet ortus scādali vel mali et ex desistentia ab ea daretur malis audacia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam et cetera. Non est intelligendum q̄tum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia ihesus qui cepit facere et docere percuss⁹ in vna maxilla vt habet Joh xviij. c. non prebuit aliam maxillam percussori. sed eum caritatiue correxit dicens si male locutus sum testimonium phibe de malo. si autem bene cur me cedis. Est ergo verbū pdictum secūdum animi preparationem intelligendum. s. vt sic percussus sit dispositus in anima adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quādo est ibi bonum necessarium vel supererogationis. Ad illud autem quod obijcitur d xpianis legem xpi non obseruantibus. Dicendum q ex eorum malicia non peioratur lex euāgelica sicut nec lex in monte synai data p hoc q iudei satis cito post eius datōem fecerunt et adorauerunt vitulum cōflatilem Exodi. xxxij. c.

¶ Contendit iudeus probare quod lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorũ.

Duodecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Math. quo supra. Audistis quia dictum est antiquis. Diliges proximũ tuũ et odio habebis inimicũ tuũ. Ego aũt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderũt vos etc. Ex hoc dicũt iudei. Uidetur quod ihesus nazarenus destruxit diuinũ preceptũ quia dñs mãdauit filijs israel ne amicitias vel federa contraherent cũ habitatoribus terre chanaan qui erãt inimici eorũ nec quererent eis bonũ. vt habetur Numeri xxxiij. oppositum dicit ihesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. Pro responsione ad istud iudaicum argumentum sciendũ est quod doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enĩ quod preceptũ est Leuitici. xix. Diliges proximum tuũ sicut teipsum. arguebant a contrario sensu quod debebant odire inimicũ sed hoc est falsum quia omnis homo ex caritate diligendus est inquantũ ad imaginẽ dei est et capax ipsius per cognitionem et amorẽ. Amicitia enim caritatis fundatur super cõicatione supernaturalis beatitudinis. Et ideo ois intellectualis creatura que in actu vel in potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autẽ homines quãdiu sũt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda. ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. grẽ et glie eis optando. Alia autem non sunt eis optanda nisi in quadã generalitate inquantũ valent ad eorum salutẽ quod soli deo est notũ quia oibus alijs põt homo bene vel male vti. et ideo circa hoc non ẽ aliquid determinate petendũ sed sub conditiõe. s. inquantũ valet ad eorũ salutẽ. Sequitur benefacite. benefacere ẽ effectus dilectiõis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos quantũ ad bona grẽ et glorie ita tenemur in effectu salutẽ eorũ modo debito et possibili procurare. Quod aũt benefacere odientibus et inimicis est laudabile patet non solum per sanctos patres noui testamenti sed etiam veteris Esaias enim regi gerare et viris eius qui eũ oderant et expulerãt fecit conuiuiũ magnũ Gen. xxvi. c. Ioseph fratres suos qui eũ occidere voluerunt et tandẽ in seruitutem que ẽ mors ciuilis vendiderãt dulciter recepit et pauit. Dauid saulẽ ipsum persequentem ad mortem bis a morte liberauit primo Reg. xxiiij. c. et. xxvj. Heliseus syros eũ sequẽtes ad mortem a rege israel interfici prohibuit et potu iussit refici et sic ad suũ dominũ remitti libere. iiij. Reg. c. vi. hoc etiã patet per scripturã veteris testamẽti. Exodi. xxiij. c. Si occurretis bovi inimici tui aut asino erranti reduc ad eũ. Item ibidem si videris asinũ odientis te iacere sub onere non pertransibis sed subleuabis cũ eo. Item prouerbiorum. xxv. ca. si esurierit inimicus tuus ciba illũ. si sitit da ei aquã bibere. prunas enim congregabis super caput eius et dominus reddet tibi. Itẽ psalmo. cxix. Cũ his qui oderant pacẽ eram pacificus etc. Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaã de quibus inhibuit filijs israel ne contraherẽt amicitias cũ eis sed eos occiderent. Dicẽdũ quod illi erãt ydolatre pessimi propter quod mortem meruerunt sm iudiciũ dei. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iusticie zelo cũ ipsis nõ erãt amicitie contrahende ad viciũ ydolatrie.

¶ Contendit iudeus probare quod ihesus xps non est verus deus quia relaxauit substantiã obseruantiã sabbati.

Tredecimũ argumẽtũ iudeorum ex euãgelio sumitur ex illo Math. xv. In illo tẽpore Abijt ihesus sabbato per sata. discipuli autẽ eius esuriẽtes ceperũt vellere spicas et manducare. pharisei autem videtes dixerũt ei. Ecce discipuli tui faciũt quod nõ liceat facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis qui fecerit dauid quando esurijt et qui cum eo erant et quõ ibi intrauit domũ dei et panes propositionis comedit. quod nõ licebat ei edere neque his qui cũ eo erant nisi solis sacerdotibus. et non legistis in lege quia sabbatis i tẽplo sacerdotes violãt sabbatũ et sine crimine sunt dico vobis quod templo maior est hic etc. Ex dictis arguũt iudei quadrupliciter. Primo si ihesus est deus

vt dicũt xpiani quõ relaxauit obseruantiã
sabbati cũ ipse prius eã p̄cepit Exod. xx.
ca. Memẽto vt diem sabbati sanctifices. igi
tur aut ipse nõ est deus cuius cõtrariũ affir/
mãt xpiani aut deus est mutabilis relaxan
do quod ipse p̄ceperat maxime tanq̃ legiti
mũ sempiternũ cuiusmodi ẽ obseruatio sab
bati. Itẽ. ij. exẽplũ quod adducit de dauid
non est conueniens primo q2 discipuli non
erant in tanta necessitate famis sicut dauid
et ei9 viri. Secũdo q2 dauid tũc transgredi
ens sabbatũ transgressionẽ tũc nõ reiterauit
Itẽ. iij. si excusauit hãc dauid trãsgressionez
eadẽ ratione debet excusare adulteriũ ei9 cũ
bersabee et homicidiũ vrie. Itẽ. iiij. exẽpluz
quod adducit de sacerdotib9 nõ est ad pro/
positũ sacerdotes. n. operabantur sabbato in tẽ/
plo accẽdẽdo ignẽ vel potius nutriẽdo. hoc
autem non erat prohibitum sed solum in ha
bitationibus hominũ sicut dicitur Exodi.
xxxv. c. de sabbato ignẽ nõ accẽdentis in cũ
ctis habitaculis vestris. tẽplũ aũt nõ inclu/
ditur in generalitate habitaculorũ hominũ.
// Ad primũ argumẽtũ dicendũ q magis est
ad propositũ Nã ille qui dat p̄ceptũ põt in il/
lo dispẽsare i casu et totaliter reuocare. Et iõ
ihũs inq̃tũ de9 potuit hoc facere, propter qd
subdit de seipso dñs est filius hoĩs et etiam
sabbati. Itẽ idem in persona est filius dei et
filius hominis sicut supra probatũ est. q autez
tẽpore veteris testamẽti dñs dispensauerit i
obseruãtia sabbati patet Josue. vi. vbi dici
tur q de mãdato dñi Josue et viri bellato/
res circuierũt orbẽ Jerico septẽ diebus con/
tinuis armati et sic oportuit q dies sabbati
fuerit vna de illis. Et in libro apud hebreos
auctẽtico qui dicitur cedarollã. i. ordo seculi
dicit q die sabbati fuit captũ Jerico. et hoc
satis innuitur ex textu Josue. vi. vbi dies ille
dicit vn9 q̃ proprie dicitur de sabbato. Et illo
die circuierũt Jerico septẽ vicib9 et in vltĩo
circuitu corruentib9 muris intrauerũt et inter
fecerũt oẽs habitatores vrbis. Itẽ. iij. Regũ
xix. dicitur q helyas ãbulauit in fortitudie
cibi illius quadraginta dieb9 et quadragin
ta noctib9 cõtinue et sic pluries ãbulauit in
sabbato ex volũtate dei. Quod arguitur vl/
tra q de9 sit mutabilis non valet. Nã imuta
bilis existẽs operat mutabilia opera sicut icor/
poreus existens corporalia facit. Et q vltra
dicitur q sanctificatõ sabbati fuit p̄cepta ad
semp nõ est verũ. nã vbi de ipsa scribit. Exo.
xxxi. c. pactũ est sempiternũ in hebreo habet
pactũ est heollã. i. in seculũ qd nõ significat
eternitatẽ sed temp9 logũ cõiter acceptum et
hoc modo dicitur Hieremie. ij. c. A seculo cõ
fregisti iugũ meũ. i. ab antiquo tpe et in he/
breo habetur heollã cõfregisti. etc. i. a seculo
Aliquando vero accipitur pro tẽpore indeter
minato qd tamẽ põt eẽ satis breue sicut De
utro. xv. dicitur pforabis aurẽ eius in ianua
dom9 tue et seruiet tibi vsq3 in eternũ. et i he
breo habetur pforabis etc. et erit tibi seruus
heollã. i. in seculũ et hoc tẽp9 poterit eẽ bre/
ue vel longũ. vnde dicit hic glo. hebraica he
ollã. i. cũctis dieb9 seculi domini vsq3 ad iu/
bileũ. Si eĩ infra ãnũ a pforatione auris ser
ui moreret dñs fiebat liber a seruitute. et si vi
ueret vltra ãnũ iubileũ. seruus tamẽ fiebat
liber in ãno iubileo. Patz igitur ex dictis q
obseruatio sabbati nõ est p̄cepta ad semper
sed ad tempus. Et ex hoc patz q illi q̃ pro hac
dictione hebraica trãstulerũt eternũ vel sem
piternũ dederũt simplicib9 occasionẽ errãdi
circa obseruationẽ sabbati et circũcisionis.
// Ad secũdũ qd vltra arguitur de discipulis
ihũ spicas vellentibus q peccauerunt nõ ẽ
verũ. nõ. n. peccauerunt ratione facti q2 scribi
tur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineã proximi
tui comedes vuas quantum tibi placuerit. et
idẽ intelligẽdũ ẽ de granis bladi. et de alijs
fructib9. nec peccabant ratiõe tpis. s. diei sab
bati. nã eorũ esuries eos excusabat. Posset
etiã probabiliter dici q simpliciter hoc pote
rant in die sabbati. Non eni peccabant rõne
comestionis q2 comedere in die sabbati lici
tum erat omnibus iudeis nec rõe excussiõis
granorũ de spicis que ẽ quedã p̄paratio ci/
bi licet p̄paratio cibi p decoctionẽ eẽt prohibi/
ta fieri in die sabbati Exodi. xvi. et. xxxviij.
quia ibi est longus labor et distractio. s. cõ/
positio lignorũ. et accẽsio ignis. positio va/
sorũ ad ignẽ et sollicitudo circa decoctionez
vt fiet optime. tamẽ alique p̄parationes parui
laboris et parue distractionis in die sabba/
ti poterant fieri vt pote. Cibũ decoctum die
p̄cedenti disponere in vasis et ponere super
mensam. et p cõsequẽs licitũ erat ponere mẽ
sam et mappã et similia. Similiter illa que
crudã comedebantur vt herbe licite erant la
uare. vellicatio autẽ spicarũ non videtur esse
magis laboriosa seu distractiua sed minus

et per consequens licita. Quod aūt vltra arguitur ꝙ dauid et viri eius erāt i maiori necessitate famis ꝙ discipuli ihesu nō videtur verisimile habebant.n. aliquā pecuniā vel aliqua pignora ad habēdū cibum aliunde. que discipuli non hēbāt quia sine pecunia et pera et cū simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorum suorum ad hoc ꝙ daret eis licite panem sanctū sed solū de mūdicia eorū maxime a mulieribus: vt primo Reg.xxi.c.patet. Quod autē innuit vltra ꝙ dauid peccauit panes illos comedendo patz esse falsum non solum ꝑ verbum saluatoris factum excusantes sed etiā ꝑ scripturā veteris testamēti q̄ nō reprobat dauid comestionē. nec achimelech concessiōez et q2 summus sacerdos erat nō cēt verisimile ꝙ ignoraret quid esset licitū vel illicitum circa obseruantiā sabbati. ipse autē dixit si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent. quasi dicat fames supposita dicta mūdicia facit comestionem licitam. Ad tercium cum dicitur ꝙ eadem ratione ihesus debuit excusare vel relaxare adulterium cū bersabee et homicidiū vrie. Dicēdū ꝙ est falsum. nā ista sunt per se mala nec possunt bene fieri ꝓpter quod in talibus nō habet locū dispensatio. Ad quartū cū dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite nō solū accendendo ignem vel potius nutriendo sicut ꝑcipitur Leuiti.vi.c. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies. sz etiam hostias lauādo et super altare cremādo et hoc rōe templi vel potius diuini cultus ibi fiendi eadem rōe vel maiori discipuli ꝑsente ihesu et eos licentiā te potuerāt licite vellere spicas: dato ꝙ alias esset illicitum qđ tamen non est bene datum vt supradictum est ideo subdit saluator. Dico autem vobis quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam. quare etiā talē diem correspondētem saturno obseruant iudei et quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictū est supra in isto tercio libro consideratione quarta argumento quinto.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs xp̄s non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Quartūdecimū argumētū iudeorū ex euangelio sumitur ex illo verbo Math.xi. Confiteor tibi pater dn̄e celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguūt ergo sic xp̄iani dicunt ꝙ filius et pater vnū sunt quō ergo dicitur confiteri corā patre suo deberet magis dicere corā seipso. Itē si omnia sunt tradita a patre ergo nihil habet ad seipso et sic ex se est oīno deficiens. Ad primū supra declaratū est argumēto.xxij. quarte considerationis huius libri per scripturas hebreorū ꝙ christus est deus et homo. deus ab eterno et homo ex tēpore. Itē declaratū est supra libro primo in appositione.xij. thesaurū ꝙ ihūs nazarenus est verus christus. et q2 in eo sunt distincte nature ideo sm ꝙ deus dicit Johannis x. Ego et pater vnum summus scilicet in essentia. distincti tamen in personis. secundum autem ꝙ homo dicit Johānis.xxiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et confitetur. Quod autem subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens: Dicendum ꝙ hec propositio est vera. christus inquantum homo est creatura omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut ē de nihilo. Et iō potest ista concedi cū reduplicatione xp̄s inquantum homo nihil est ex se sed omnino deficiēs. Si autē ex dictis aliquis arguat ꝙ idē sequitur de xp̄o inquantū deus q2 quicquid habet filius inquantum deus habet nascendo et per consequens habet illud a patre. et sic ex se nihil est sed ē oīno deficiens: dicendū ꝙ non sequitur quia filius a patre accipit idem esse cum eo. nam diuinum esse non est multiplicabile. et ideo sicut pater est necesse esse sic et filius et sic nō pōt dici deficiens. nam eādem deitatem. potentiam. sapientiam. et sic de alijs absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esaie.ix. Filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera ex quo patet ꝙ in diuinis est filius et per cōsequēs pater q2 relatiue dicūtur adinuicē et

posita se ponunt et percepta se primũt. Nõ eī pōt dici q̄ de⁹ filius sit filius alicui⁹ creati vel finiti nō tamē sunt duo increati aut duo immēsi. sicut nec duo dij sed vnus icreat⁹ et vn⁹ imēsus nullā .n. distinctionē habēt in deitate sed solū in personali ꝓprietate. De trinitate personarū et vnitate essentie :dictū est supra argumēto .xxiij. quarte consideratiõis huius libri quantum sufficiat ad ꝓpositū huius libri.

¶ Contendit iudeus ꝓbare q̄ ihūs xp̄s nō est deus quia contradicens sibi est istabilis

Quintūdecimū argumētū iudeorū ex euangelio sumitur ex illo verbo. Math. viij. Cū aūt descēdisset ihūs de mōte secute sunt eū turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eū dicens. Dn̄e si vis pōt me mundare etc̄. Sequitur et ait ihūs illi. vide nemini dixeris sed vade ostende te sacerdoti et offer mun⁹ quod pcepit moyses. Ex his arguit sic iudeus Jhesus voluit sacrificium qđ fiebat in emūdatione leprosi. Alibi vero .s. Math. ix. et. xij. c. dicit miam volo et nō sacrificiū et sic contradicit sibi et est instabilis in voluntate. Jtē idē arguitur ꝑ hoc q̄ dicit mundato a lepra vade nemini dixeris etc̄. et alibi .s. Luce. viij. c. dicit vade ad tuos et narra quāta tibi fecerit domin⁹. ite; alibi .s. Math. x. et Luce. xij. dixit. Qui me confessus fuerit corā hoīb⁹ confitebor et ego eū corā patre meo. et sic patet q̄ voluit sua facta celari et publicari que sunt contradictoria. Ad primū dicēdū q̄ non valet. nā eadem rōe per scripturā veteris testamēti quā iude⁹ cōfitet̄ eē verā ꝓbaret̄ deū eē mutabilē quia Gen̄. viij. c. dicit̄ de sacrificio noe. Odoratus q̄ est domin⁹ odore suauitatis et sic fuit sibi placitū. Jtē in Exod. leuitico et alijs libris veteris testamēti precepit deus sibi offerri sacrificia tanq̄ sibi placita et Esaie. i. c. dicitur holocausta arietū et adipē pinguium et sanguinē hircorū et vitulorū nolui et psalmo. xxxix. sacrificiū et oblationē noluisti etc̄ hec .n. non arguunt dei mutabilitatē. Nam ipse mutabilis mutabilia operat̄ sicut i corporalis corporalia. Quod aūt ihūs dixit allegando dictū osee ꝓphete. vi. c. miam volo et nō sacrificiū non dixit hoc sacrificia veteris legis reprobādo habebāt eni tūc cursum suū et habuerant vsq̄ ad mortē xp̄i Sed hoc dixit opera mie sacrificijs preponendo. nam habent duplicem bonitatem. vnam ex genere quia sunt virtutis moralis. aliam ex caritate quia quando fiunt ex caritate habēt bonitatem merite vite eterne Sacrificia vero veteris legis non habebant bonitatem nisi ex fide et dilectione offerentiū. ido dicitur Gen̄. iiij. c. respexit dominus ad abel et ad munera eius. quasi dicat. munera fuerunt accepta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autem isto modo intellexerit ꝓpheta vel potius dominus ꝑ ꝓphetā patet per textū ibidem qui talis est. misericordiā volo et nō sacrificiū et sciam dei plusq̄ holocaustū. Per hoc q̄ dicit plusq̄ holocaustū que sunt quedā sacrificia patet q̄ non loquebatur holocausta reprobando sed eis sciam dei preferēdo et eodē modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. ¶ Et hoc idem patet Esaie primo capi. Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum et adipē pinguiū et sāguinē hircorū aut vitulorum nolui. Subdit querite iudicium subuenite oppresso. iudicate pupillo. defendite viduā. et venite et arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum quasi nix dealbabuntur etc̄ Ex quo patet manifeste q̄ opera misericordie et iustitie magis erant delectiua ante et meritoria glorie habende xp̄i tempore q̄ sacrificia legis. Quod autem arguitur q̄ ihūs aliquando voluit facta sua celari. et aliquādo publicari fuit valde rationabile. ¶ Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit autem imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur. et expedit aliquando maxime perfectis opera sua bona in publico ponere ad dei gloriam et proximi edificatiõe; Quātū ad primū dicit ihūs. Math. vi. te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. ¶ Et q̄tū ad secundum sic luceat lux vestra corām hominibus vt videant opera vestra bōa et glorificent patrem vestrum qui in celis est Mathei. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerūt occulte et aliqua bona publice Helyas ei filiū vidue sarepte ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad psolatōnē mr̄is vidue. iij. Reg. xvij. c. et ignē d̄ celo fec̄ descēder̄ sup holocaustū suū ad declaratō; diuitat] vt publice .s. corā rege achab

et populo israel.iiij.Reg.xviij.c.Similiter helyseus multiplicationē olei ad vidue sustentationē et filiorū eius et ad satisfactionē creditori fiendam fecit secrete.s.clauso ostio vt habetur.iiij.Reg.iiij.c.et milites syrie volētes eū capere acrisia percussus duxit eū i medio samarie corā rege israel et populo ciuitatis vt habetur.iiij.Reg.vi.ca. Patet igitur ex p̄dictis q̄ ihūs rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare q̄ pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie q꞉ vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Sextūdecimū argumētū iudeorum sumit̄ ex euangelio ex illo loco.M.xij.omne peccatū et blasphemia dimittetur hoib⁹.spūs autē blasphemie non dimittet̄. Et quicūq̄ dixerit verbū cōtra filiū homis dimittet̄ ei.qui autē dixerit cōtra spiritūsan c̄ū non remittetur ei.neq̄ in hoc seculo.neq̄ in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Uos xp̄iani dicitis q̄ p̄r et fili⁹ et spūssanctus sūt vnius essentie et vnius volūtatis.quō ergo dicitur verbū seu blasphemia cōtra spūmsanctū et nō contra filiū et patrē.et quō vn⁹ dimittit peccatū vel blasphemiā sine alio. Hec eni que videntur haberi ex verbis ihū implicant contradictionem si sunt vnius essētie et vnus blasphematur et alter non.seq̄t̄ q̄ idē blasphemat̄ et nō blasphematur et si sūt vnius volūtatis et alter remittit et alter non seq̄tur q̄ idē remittit eidē blasphemāti et nō remittit que sunt contradictoria. Item de aia blasphemantis ipsum xp̄m sepata quero dicat iudeus vbi sit.s.in celo vel in gehēna. Si dicatur q̄ in celo sequitur q̄ spūssanctus impotens est ad puniendū blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autē dicat q̄ est in gehēna sequitur q̄ pater et fili⁹ sunt ipotentes ad saluandū eā cum remiserint blasphemiam. Itē si duo remittunt scꝫ pater vel filius et spūssanctus non remittit quid p̄ficit blasphemanti et quid sibi nocet si spūssanctus non remittit.ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que vident̄ friuola et contraditionē iplicātia q̄ tam sequūtur ex verbis ihū nazareni concludit iudeus q̄ eius doctrina nullius sit momēti. Satis patet intelligentibus q̄ obiectiones iste p̄cedūt ex imaginatione falsa circa articulum sancte trinitatis q̄ articul⁹ satis est declarat⁹ supra.c.xxiij.quarte considerationis huius tercij libri ex scripturis hebraicis.nō solum q̄ in essentia diuina sint plures sed q̄ sunt tres et solum tres.nec est contra intentionē antiquorum hebreorum dicere pluralitatē in deo dum tamen vnitas essentie teneatur q̄ nos xp̄iani tenemus firmiter et confitemur fideliter his ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est q̄ saluator Mathei.xij. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritūsanctum. ¶ Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata cōtra benignitatem humāitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis et propterea iudei vocauerunt eum voracem et potatorē vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mathei.xi.c. Et hāc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo q̄ erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatē suā nequiter dicta. Uidentes enim ab eo fieri expulsiōes demonum.illuminationes cecorum.suscitationes mortuorum et similia que non poterāt fieri nisi virtute diuina. Iudei tn̄ ea nequiter attribuebāt virtuti demonis dicētes Math.xij.c. Hic demōia nō eijcit nisi i beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiā dixit saluator irremissibilem.n̄ simpliciter sed de difficili remissibilē. Nā ex p̄te blasphemantium non erat aliqua excusabilis rō in toto vel in p̄te q꞉ talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorū q̄ ē virt⁹ diuina et q꞉ eadē deitas est in trib⁹ personis Idō blasphemans contra vnam p̄sonā blasphemat etiā cōtra aliā. et similiter quia eadem bonitas est in tribus idō vna persona non remittit sine alia. Nam opa trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur.quia principium remissionis huiusmodi ē bonitas que est attributū spūssācti. Patꝫ igit̄ q̄ obiectiones iudei supprapositę p̄cedūt ex falsa imagiatiōe. Restat autē oñdere q̄ irremissibile dupli dr̄ vno mō.s.

tradictorie. i. nullo modo remissibile Alio modo cotrarie. i. de difficili remissibile hoc modo pz. v. math. vbi dicitur q ipossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo pot fieri vel transiri. Alio mo q d difficili pot hoc etiam declaratur de coi mo loquendi. Dicitur eni de ceco pfecto q non pot videre simpliciter et de cecutiente q non pot videre qz videt cu difficultate. Tercio modo hoc declaratur ex mo loquedi scriptu re veteris testamenti. Josue. n. considerans difficultatem populi ad bonu et pronitatez ad malum dixit Josue vltimo. ca. non poteritis seruire dno etc. non intellexit de impossibilitate simpliciter sed de difficultate. Nam ibi subditur q iussit sed inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie. xiij ca. Si pot ethiops mutare pellem suam et pardus varietates suas et vos poteritis bene facere cu didiceritis malu. Quod. n: ethiops et pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter: Sed q assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum n est ipossibile sed difficile eo q habitus viciosus inclinat ad malu agendu per modum nature. Exemplu aute habet in manasse rege qui du vixit fuit assuetus i pessimis et tn finaliter reduct9 fuit ad bonu virtutis vt pz ij. paralip. xxxiij. et i fine libri vbi ipsius ponitur oratio. Quod aut iudeus querit vltio de aia blasphematis vbi sit. Dicedu q si recessit a corpore cu peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita q tu ad culpa et pena est in celo. Si aute recessit liberata a culpa sed adhuc ad pena temporale obligata detinetur ad tempus in purgatorio donec purgetur et sic ad gloria trasferatur nec aliqua persona diuina est ipotes ad saluadu eu. vel puniendu. qz sicut tres psone sunt vnus deus ita sunt vn9 omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi fm ordine sue sapientie et iusticie

¶ Quod ihus xps no e ver9 deus qz dicens q venit saluare quod perierat cotradicit sibi ipsi loquens parabolice

Decimu septimu argumentum iudeoru ex euangelio sumitur ex illo loco. Math. xviij. non est volutas ante patrez vestrum qui in celis est vt pereat vnus d pusillis istis. et ibidem premittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Ite. Mat. xiij. c. dicitur. Jo in parabolis loquor eis qz videntes non vident et audientes non audiunt neqz intelligunt. Ex his arguit sic iude9 Si venit ihus saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerent nec per consequens conuerterentur vt ibidem vt in euangelio sbditur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. q quereret salutem peccatorum et no quereret nec vellet. Item istud vltimo dicu destruit verbum domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur et viuat. Dicendum q xps non semper loquebatur turbis parabolice sed aliqua do plane et aperte tractans ea que sunt d necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. et. vi. et. vij. vbi tradit formam pfectonis euangelice. Sed quoniam frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni n ad discendum sed ad insidiandum ei. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerent ne daret sanctum canibus et poneret margaritas ante porcos. ¶ Aliquando etiam fidelibus et deuotis loquens parabolam premittebat et postea exponebat vt ex premissione parabole veritas gratiosius caperetur. et hic modus communiter in ecclesie predicationibus obseruatur. Patet igitur q ihesus aliquado loquebatur parabolice et aliquando plane et hoc rationabiliter nam ezechiel et alij prophete freqter vtro q modo loquebantur vt patet eorum libros intuenti. Moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie aliquando vero sine velamine. ¶ Item iudeus arguens contra ihesum eo q dicit in parabolis loquor eis vt videntes non videant. et cetera. ¶ Arguit contra deum veteris testamenti et per consequens seipsum dicit enim. Dominus Esaie. vi. capitulo: Exceca cor populi huius et aures eius aggraua. quam auctoritatem. Jhesus ita allegauit tan q impletam in sua predicatione per quam simplices et illitati fuerunt illuminati apostolis: et sacerdotes et scribe fuerunt excecati. De ca huius cecitatis dicu fuit supra consideratone prima huius tercij libri. Nec obstat q verba

Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nā apostoli et euangeliste allegātes scripturā veteris testamenti magis curauerūt allegorie sensum φ verba. Decaimē excecatio fuit ab antiquis doctoribus iudeorū exponētibus in libro Af e.i. de coris illud quod dicit moyses Deutro.xxij.c. generatio praua atq3 peruersa heccine reddis domino popule stulte et insipiens. glo. stulte in his q̄ p̄cesserunt insipiēs ad futurū seculū per quod itelligitur tps messie in glos hebraicis vbiq3. Quod autem vlterius dicit ihūm destruere verbuȝ domini dicentis. Nolo mortē peccatoris etc nō valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitentes et aliq obstinati. De penitentibus dicit dominus verbū istud et multa cōsimilia. De obstinatis vero dicit cōminationē asperā et totalē destructionē. Job. xxi.c. ducūt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbū eadē ratione sequitur φ destruit de⁹ verba sua qđ ē iniquū et cōtra se ipsum maxime in verbis vbi in eodē cōtextu littere talis modus loquēdi cōtrari⁹ de obstinatis et penitētib⁹ frequēter iuenitur. vnde Exod.xxxij.c. dicit. Ego occidā.s. obstinatos. et ego viuere faciā.s. penitentes. et psalmo.lxxvij. Cum occideret eos querebāt eū et reuertebantur etc. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorū pena territi reuertebantur et penitebant.

¶ Contendit φ ihūs xps non est deus q2 orauit.

Decimūoctauū argumētū iudeoruȝ ex euāgelio sumit ex illo verbo. M. xxvi.c. tūc venit cū illis ihūs in villā que dicitur gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadā illuc et orem. Ex hoc arguit sic iude⁹. Si ihūs est deus quomodo orauit. ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loq. p supi⁹ dicta facilius istud argumētū iudaicū soluit. q2 declaratū est supra p scripturas hebreorū φ messias i veteri testamēto pmiss⁹ futurus erat ver⁹ homo et ver⁹ de⁹ in vna psona. Itē φ redēpturus erat mūdū p passionē suā in humana natura. Itē φ ihūs nazarenus est ver⁹ messias iudeis pmissus. Ideo habuit corpus passibile et mortale p nr̄a redēptiōe vsq3 ad suā resurrectionem. In qua habuit corpus imortale et gloriosum. Dicendum ergo φ ihūs nazarenus in humāitate pro nobis assumpta in qua est mior p̄re orabat eū pro nobis sicut scribitur Esaie.liij. et p trāsgressoribus orauit vt.s. non perirēt. quod capitulum intelligitur de xpo ad litteraȝ sicut supra sepe declaratum est. Orauit etiam pro seipso Johānis.xvij.c. pater clarifica filium tuum etc.

¶ Contendit φ ihūs xps nō ē deus q2 fuit tristis et timuit.

Decimūnonū argumentum iudeoȝ ex euāgelio sumit ex illo loco Ma. quo supra Assumpto petro et duob⁹ filijs zebedei cepit tristari et mest⁹ esse. tunc ait illis Tristis est aīa mea vsq3 ad mortē: sequitur. pcidit in faciē suam orans et dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ dupliciter. Primo sic: Quis vnφ audiuit de deo loqui trementē et timētē cū de⁹ sit oīpotens ad faciendū quod vult sine difficultate. Si autē dicatis φ iste timor et tremor in carne fuit sed non in anima: q̄s est ita fatuus qui ignoret carnē dolere et timere nisi per animam. Itē.ij. per hoc φ dic transeat a me calix iste etc. patet φ in eo non fuit virt⁹ ad saluandū vitā suā et carnem. respōdetur p̄supposito φ sepe supra declaratū est φ ihūs est ver⁹ deus et verus hō. Ad primū dicitur φ timor et tremor et similia nō fuerunt in natura diuina quia hoc est impossibile nisi tm̄ methaphorice sic Gen.vi.c. dicatur. et tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quē creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̄tū ad ptem anime superiorem que est intellectiua. In qua ihesus ab instāti sue conceptiōis fuit comprehensor et summo gaudio fruebat. Sed q̄tum ad partem anime inferiorem q̄ dicitur sensitiua et est in organo corporali in qua ihesus fuit viator fuerunt predicta ad opus nostre redemptiōis. et vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant φ christus non habuit corpus passibile sed celeste:

Ad secūdū cum inducitur transeat a me ca/lix iste. Dicēdū q̄ hec petitio erat sensualita tis sicut mouentis q̄ naturaliter horret mortem sed erat rationis sicut pponētis tā p quā tn̄ ratione ihūs acceptabat mortē quia volū tas rōalis in eo erat totaliter volūtati diuīe cōformis. Ideo dicebat verūtamē non mea sed tua volūtas fiat. et accipitur hic volūtas p appetitu sensitiuo. quē appetitū intellect⁹ superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie. liij ca. Oblatus est qz ipse voluit. in hebreo sic habetur in angustiatus est q̄ ipse voluit. et infra eodem ca. dicitur ipse tradidit in mor/tē animā suā et cū sceleratis reputatus est. et pp̄ter hoc dicebat math. xxvi. c. Spūs q̄dē pmptus ē. i. volūtas rōis pmpta ē ad mor tē caro aūt ifirma. i. senfualitas. et hoc iue/nitur nō solū ð ihū nazareno. sed etiā i mar tirib⁹ in nouo testamēto sicut patet de mult] et etiā in veteri testamento. De machabeis ab antiocho tormētatis. et de heleazaro de quo dicitur. ij. Machabeorū. vi. c. sed cū pla gis perimeretur ingemuit et dixit. Domine q̄ hēs sanctā sciam tu scis qz cū amorte pos/sim liberari graues corporis sustineo dolo/res. fm animā aūt. i. secūdū ptem anime su periorē libenter hec patior. Quod autem ar guit iudeus q̄ caro non dolet timet et trista tur nisi per animā hoc est verū de anima sen sitiua. sed quia nescit distinguere inter sensū et intellectū ideo facit ridiculosum argumē tum.

¶ Contendit iudeus q̄ xp̄us non est deus quia iuit ad ficulneam ad pquirēdū fructus que nō habebat nisi folia et qz maledixit ei cū nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimū argumētū iudeorū ex euā gelio sumit ex illo qd̄ scribitur. M. xxi. Mane autē reuertens in ciuita/tem esuriit et vidēs fici arborē vnā sec⁹ viaz iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tā/tū. et ait nū q̄ ex te nascat fruct⁹ in sēpiternū et arefacta est continuo ficulnea. Ex his ar/guit sic iudeus. Si ihūs fuisset de⁹ cognouis set a lōge fructū ficulneū nō hēre nec ad eaz iuisset. Itē cū ipse dicat bñfacite his q̄ ode/rūt vos. quō maledixit arbori q̄ nihil nocu ent sibi. et ideo videtur hoc fecisse ex ire ptur batione. dicendū q̄ ihūs nō solū in q̄tū de⁹ quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore n̄ eē. sed etiā inq̄tuz hō qz q̄libet etiā rusticus sim plex potuit illud scire cū nō eēt tēp⁹ ficorū vt dicit Marci. xi. c. ad q̄d ergo iuit ad arborez fructu vacuā. Dicēdū q̄ sicut pphete veter. s testamēti aliq̄n pphetabāt verbis. aliqū sen sibilib⁹ signis. sicut Hieremias pdixit ð stru ctionē ciuitatis iherusalē per caldeos et por tauit cathenas ligneas in collo suo vt habe tur hieremie. c. xxviij. ad significandū q̄ po pulus cathenis vinct⁹ duceretur in captiui/tatem. ita ihūs q̄ hic dicit ppha magn⁹ Lu ce. x. c. et de quo pdictū fuit Deutro. xviij. c. ppheta suscitabit vobis deus de fratrib⁹ ve stris etc. destructionē ciuitatis iherusalē fu/turā p romanos pdixit Luce. xix. eo q̄ nō co gnouisset tēpus visitationis sue. s. p xp̄m. Que q̄dē cognitio ad sacerdotes et legispi/tos ptinebat et ideo defectū eorū et puniti/onē signauit p sensibile signū arboris fructu carētis. Nā ipse veniens ad sacerdotes et le gispitos quorū fructū boni esuriebat vacu/os bonis operibus inueniebat et per male/dictionē arboris eos a deo maledictos si/gnificauit. Et per eius arefactionē eorum ð structionē pfigurauit. Nā postea capta ciui/tate p romanos cū sacerdotes miam peterēt tit⁹ iussit eos occidi dicēs eos eē degenēres dei qui tēplo destructo cuperēt supuiuere. Patet igitur ex pdictis q̄ ihūs circa ficulne/am nihil faciebat ex ignorātia seu pturbatō ne ire sed ex magna ratione et mysterij signi ficatione.

¶ Contendit q̄ ihesus xp̄s non est deus qz accepit ab alio potestatem dicēs data ē mi/chi omnis potestas in celo et in terra.

Vicesimūprimum argumentum iu/deorum est ex euangelio sumitur ex illo verbo. Math. vltimo. c. data ē mihi omnis potestas in celo et in terra. Ex hoc arguit iudeus q̄ ihūs non sit deus qui et se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur q̄ a patre da/ta ē sibi ptās hoc nō valet qz xp̄iani dicunt prēm et filiū eē eq̄les. Dicēdū q̄ i ihesu du/plex est ptās sicut est duplex natura. Una ē potestas diuina quā habet ab eterno nō ta/mē a se sed a patre a quo est distinctus i pso

na nō tamē in hoc minor est patre qꝛ ab eo accipit eandē in numero naturā et potestatē sicut sepius superi⁹ dictū est. tñ ihūs non loquitur hic de ista ptāte sed de alia quā a deo accepit in humana natura. Nā ab instāti assumptionis humane nature ad personā filij illa natura habuit excellētiam super oēs creaturā auctoritatiue nō tamē executiue. Naꝫ inter oēs appuit in forma serui in humana natura passibili ꝓpter mysteriū nostre redēptionis ad iplēdū sicut fuerat predictū Isa: liij. Uere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portauit. Disciplina pacis nostre super eū et liuore eius sanati sumus quod intelligitur ad litterā de xp̄o etiā sm antiquos doctores hebreorū ꝓut dictuꝫ fuit supra libro primo in appitiōe noui thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatē executiue ideo tūc dixit data ē mihi omnis ptās etc̄. Tñ in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostendit apostolus ad hebreos. ij. c. Per hanc tamen potestatē que finita ē non est nec erit equalis deo patri. Sic ergo patet respōsio ad obiecta iudeorum ex euangelio.

Contendit qꝫ ihūs xp̄s non est vnus de⁹ cum p̄re et sp̄ūsancto quia ipse descendit in vterū virgis et non p̄r et sp̄ūsanctus.

Uicesimūsecūdū argumentum iudeorum accipitur ex verbis xp̄ianorū. Unde dicit iude⁹ sic vos xp̄iani dicitis qꝫ est vnus creator. et qꝫ xp̄s vester est filius eius et qꝫ descendit de celis sine sepatōne a p̄re et a sp̄ūsācto. qñ ergo vos dicitis qꝫ filius descendit in vtero virgis quero si tūc pater et sp̄ūsanctus fuerunt ab eo separati. aut non. Si dicatis qꝫ sic. est contradictio in verbis vestris. quia dicitis qꝫ descendit sine sepatione ab eis. Si vero dicatis qꝫ nō. sequi tur qꝫ pater et sp̄ūsanctus sunt incarnati sicut et filius quod vos negatis. Dicendum qꝫ descensus filij in vterū virginis non est itelligendus per motū localē sed ꝑ nouū effectū i virgie. q quidē effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna persona. Hec igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō effectiue et sic facta fuit a tribus ꝑsonis. s. p̄re et filio et sp̄ūsancto. nam eorum opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue et sic illa coniunctio terminata est ad personā filij ꝓpter quod solus filius dicitur incarnat⁹. licet autem ad hoc non potest poni exemplum qꝫ non habeat plus de disconuenientia qꝫ de ꝯuenientia tamen qꝫtum ad aliquid potest poni conueniens. Ponatur igitur casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimoniū berthe cū sorte qui est media persōa. Si igitur queratur a quo ē effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet qꝫ a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet qꝫ ad sortem tantum ꝓpter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in proposito. quia licet pater et filius et sp̄ūsanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in personis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout personaliter distinguitur a patre et spiritu sancto non tamen dicitur separatus ab eis. quia nomē separationis non accipitur in diuinis personis quia significat diuersitatem essentie non autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus terciam illarum de quibus pt dici qꝫ quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodem modo dicēdum est qꝫ opus incarnationis aliquando attribuit patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suum etc̄. Ad Gal: iiij. Quādoqꝫ autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre et veni in mūdum. Johis. xvi. ca. Qñqꝫ attribuitur sp̄ūsancto vt in symbolo. Qui cōceptus est de sp̄ūsancto. sed hec io dicuntur quia opus incarnationis fuit maxime potentie sapientie et bonitatis que tribus personis attribuuntur solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis humane iuxta illud ad philippeñ. ij. Exinaniuit seipsum formam serui accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inuentus vt homo. Sic igitur patet qꝫ ad dictum christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

Quod ihesus christus non est deus quia fuit missus siue mittens

Vicesimumtercium argumentum iude-
orū est: Quero a vobis xpianis. di
cit iude⁹. Vtrū videlicet xps fuit mit
tens vel missus. Si dicatis ꝙ missus: quis
vnꝙ audiuit deū missū ad alterū quasi di
cat hoc est apertū mēdaciū. Si autē dicatis
ꝙ est mittens: vos facitis eū mēdacē. quia
dicit Joh. viij. et ego nō sum solus sed ego
et qui misit me pater. dicēdū ꝙ dei filius ē
mittens et missus. fuit enim missus in mūdum
a patre et spūsancto in sua incarnatione be-
nedicta. sicut superius fuit declaratū argumē
to. xxij. quarte considerationis per auctori-
tatē. Esaie. xlviij. et nūc misit me dñs et spūs
eius hec dicit sanctus tu⁹ redēptor israel. Est
etiam mittēs spm̄sanctum sicut dicit Joh.
xv. mittā vobis spm̄ veritatis etc. Circa qđ
sciēdū ꝙ missio alicuius importat duplicem
habitudinē vnam ad mittētē ſm quam ali-
quomodo missus pcedit a mittēte. Aliam
ad terminū ad quē mittitur ſm quā missus
est vbi prius nō erat vel est ibi alio modo ꝙ
prius. licet autē in diuinis nō sit pcess⁹ vni⁹
psone ab alia ſm motū localē vel separatio
nē realē tamen est ibi processus ſm originē
qꝛ filius pcedit a patre et spūsanct⁹ ab vtroqꝫ
sic igitur filius et spūsanct⁹ habēt habitudi
nē ad mittētē habēt etiā habitudinē ad ter-
minū missionis nō tamen sic intelligēdo ꝙ
incipiant esse vbi prius nō erāt simpliciter qꝛ
de necessitate sunt vbiqꝫ per essentiā poten-
tiā et presentiā sicut patet hieremie. xxiij. Ce
lū et terrā ego impleo dicit dominus. Sed sic
intelligendo ꝙ incipiāt esse vbi prius erant
tamē alio modo dicturus filius missus in
mūdū a patre qñ incipit ibi eē vt homo vbi
tamē prius erat vt deus Johānis. i. ca. In
mūdo erat et mund⁹ per ipsum factus est et
mund⁹ eū non cognouit. ¶ In propria venit
etc. et spūsanctus similiter dicit missus apo
stolis visibiliter. quādo super eos apparuit
signo visibili. Nā hoc modo prius non erat
ibi. et quotidie mittitur inuisibiliter ad san
ctificandū creaturam rationalem. quia inci-
pit ibi esse per grām sanctificātem. vbi tamē
prius erat per essentiam pñtiam et potentiā
Ad argumentum iudei patet ꝙ non est con
tradictio quia licet filius sit mittens et mis-
sus non est ſm idem.

¶ Contendit ꝙ ihūs xps non est de⁹ quia
locutus est sathan studet ad interficiendum
me.

Vicesimumquartū et vltimū argumē-
tū iudeorum est in libro symonis de
hoc dicit ihū. Ecce sathā studet ad i
terficiēdū me de manu domini et non dabit
me in manu sathan. Ex hoc arguit iude⁹ di
cens. Quare nō cōfundemini vos xpiani di-
cere istum deum sic loquentem. dicendū ꝙ
iste iudeus falsum accipit. Nā in epistolis
petri aut alibi non inuenitur hoc dictū a ihū
nazareno tū si hoc dixisset et factum fuisset
nullū incōueniens sequeret. Nā supra decla
ratū est ꝙ ihūs est verus de⁹ et verus homo
in vna persona ipse vero sicut deus pmisit se
inquātū homo a dyabolo tēptari et de loco
ad locū portari vt supra dictum est et quia
pater et spūsanctus sunt vnus deus cum eo
Ideo ab ipsis fuit etiā ista pmissio. Ideo si
sathan hoc mō fuisset pmissus querere ꝙ iu
deus allegat falso nullum icōueniens seque
retur. Patet etiā iudei falsitas vt dicit Nico
laus de lyra per hoc ꝙ obiectiones suas in
apto mendacio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeorum p argumēta
sumpta ex natura et allegāt cōtra legē xpi.
xxiiij. impossibilia.

Sexta consideratio est de bello iude
orum per argumenta sumpta ex na
tura. Sicut enim mille nocendi mo
dos habet dyabolus sic et iudeus eius fili-
us. ¶ Cum enim miserabiliter duo bella
prima perdiderunt tanꝙ homines sine lege
ad speculum nature se vertentes vigintiqua
tuor impossibilia nature mouent contra no-
strū fidei fortaliciū. si forte possint illud ex
punare ac si musca volatu alarum suarum
niteretur obscurare claritatem solis.

¶ Impossibile est deum inquinari quod ta
men sequeretur si incarnaretur in corpore mu
lieris.

Primum impossibile mouetur cir-
ca incarnationē filij dei. Arguūt er
go iudei sic. Impossibile est deū inquinari
ergo impossibile est deum incarnari. antecedēs

est cōiter concessum. sed consequentia ꝓbat᷑ q₂ ad oppositū ꝯñtis sequitur oppositū antecedentis. Sequit᷑ ei si possibile ē deū icarnari ergo possibile est deū inquinari q₂ si deus incarnaretur ingrederet᷑ in corpore mulieris que ē res imūda et consequenter inquinaretur. Respondetur negādo consequētiā et ad ꝓbationē ꝙ ex incarnatione in corpor mulieris sequitur inq̄natio. cū mulier sit res imūda et ex cōtactu imūdi polluitur tangēs Dico ꝙ hec ꝓbatio nulla est. q₂ cū lux solis tangat res imūdas et nō inquinetur. quanto magis deus qui solē facit inquinari a nl'lo imūdo pōt. Itē et si concederetur de alijs mulieribus q₂ imūde sint de virgine tamen matre dei nullatenus conceditur q₂ ipa mūdissima fuit. De ipsa .n. ꝓphetauit Hieremias .c.iij. Nouū faciet dominus super terram mulier circūdabit virū. in quo ostenditur ꝙ hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo et natiuitate. alias non eēt nouū. q₂ antiquū est mulieres concipi et generari in peccatis. Itē alij infantes inquinantur in ventre matris et istud est antiquum sed fuit nouū i vētre virginis ꝙ vir ille de quo loquitur prophetaꝫ plenus scīa et virtute ab instanti sue ꝯceptionis imūdissimo illo vtero mundissime contineretur. nec matricē mulieris quam deus ordinauit locū nature humane concipiende reputare debem⁹ locū imūdū nec malum sed tanq̄ meliorem datuꝫ ab eo nature humane in actu. q₂ ibi intus intrauit spūsſctus ad samsonem et ad hieremiam et ad iohannē baptistam et ibi intus in corpore illo creat deus de nouo animā rōalem in qualibet creatura que fuit et erit. De mūdicia etiā huius mulieris ꝓphetauit salomō canticorum .iiij. ipsam laudādo in persona dei patris dicens. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te ecce q̄ clare absq₂ macula et imūdicia ipsam confitetur. Itē eā amplius laudādo in eodē libro dicit Sicut liliuꝫ inter spinas sic amica mea inter filias. Vocat aūt de⁹ filias suas oēs virgies q̄ opa castitatis pietatis et virginitatis fecerūt. Sed ꝓpter excellētissima opa virgis inter filias suas eā liliū vocat. q₂ et si ille sint filie tñ cum aliq̄b⁹ spinis originalis vel venialis culpe fuerunt. Hec aūt liliū inter spīas sine spinis culpe et imūdicie. Ne mirens ergo iudee si i virgine mūdissima de⁹ inuoluerit humiliari q̄ in ea sit incarnatus sine inq̄natione q̄ cūq₂ et de ea nasci virgie ꝑmanēte ꝓpter nostrū amorē. Hanc ei humiliatione videbis ꝙ deus ostendit moysi in figura quādo se demōstrauit eidē in figura rubi. nūquid nō erāt multe alie arbores nobilissime noluit tamē apparere nisi in infimiore arbore vt sūmā humilitatem suam ostenderet. et sicut ñ cōburebatur deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab aliis sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et nō cōburebatur sed mansit integer et icorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mēte et corpe semꝑ permāsit. In hoc ergo virgine de⁹ descendit ibi se humiliauit verbū caro factū mūdissia cōceptiōe virginei et mūdissimi thalami. Et si dicat iudeus quō est possibile deū humiliari cum sit altissimus. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eius ꝑfectione sed extollit᷑ et superexaltatur eius clementissima bōitas ex amore ꝓ humani generis redēptione. ꝙ ne sit tibi difficile testimonijs legis tue pandere ꝓpono eius humiliatē. q₂ nō solū se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictum est. Sed et vltra se humiliauit humilissime inter homines cōuersatus sicut declarat zacharias ca.ix. Gaude et letar᷑ filia syon ecce rex tu⁹ venit tibi iustus et saluator et ipse pauper et ascendens super asinam. Ecce nimia humiliatō ꝙ ille qui ē dominus celorum et terre oimq₂ diuitiarū venit pauper māsuetus sine aliquib⁹ diuitijs mūdi. et sup asinā ascendēs ꝙ vn⁹ miser iude⁹ ignominiā reputaret. Predicta ꝓphetia ad litterā etiā secūdū hebreos intelligitur de messia de quo ꝓbatū ē supra argumēto .xxij quarte cōsiderationis huius tercij libri. ꝙ debere eē de⁹ et probatū ē supra etiā primo libro in aptione .xij. thesaurorū ꝙ iste verus messias deus et homo est ihūs nazarenus. Secūdū testimoniū est dauid ꝓpheta qui i psalmo .cxxvij. in ꝑsona dei loquēs et ostēdens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiendo ꝑteritū pro futuro. Dicit Credidi ꝓpter quod locutus sum ego autē humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs hō mēdax. Sed supple ego satisfaciā ꝓ omnibus illis qui conuersi fuerint ad me. s. per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuā dño ꝓ oib⁹ q̄ retribuit michi

Calicē salutaris accipiam et nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis fili⁹ dei qui licet sit altissim⁹ in excessu suo nimis tñ est humiliatus ꝑpter nos. qꝛ nos oēs mendaces essemus si dicerem⁹ qꝺ possum⁹ facere satisfactionem deo patri ꝑ culpa generis humani. Et qꝛ eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝑpter nos nō solū nascēdo et cōuersando inter homines sed etiā factus pri obediens vsq; ad mortē crucis ꝑpter qꝺ et deus exaltauit illū et dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippen. ij. Hinc est ꝙ credētes in xp̄o nō solū exaltabūtur in alia vita sed etiā exaltati sunt in p̄senti. qꝛ est eis data potestas super terram. et nō credentibus est ablata. sic enim impletu; est canticū virginis. Deposuit potentes d̄ sede. s. iudeos incredulos. et exaltauit humiles. s. credentes xp̄ianos. Attende ergo quāta fuit humilitas xp̄i. non ei solū humiliauit se deo patri factus obediens vsq; ad mortem crucis. que erat vilior et turpior mors q̄ tunc dabatur. sed etiā non contradixit discipulo ꝑditori eum vendenti. nec contradixit venditioni. nec contradixit maliciae iudeorū ipsū ementi. nec cōtradixit senioribus populi ipsum falso accusantib⁹. nec cōtradixit pōtificibus sacerdotū eū iudicantibus. nec cōtradixit principibus terre ipsum sententiantibus. nec contradixit ministris iusticie ipsū crucifigentibus. omnia ergo quecūq; in eo voluerunt facere facta sunt. nec aperuit os suū in summa patiētia et humilitate vt impleret volūtatem patris et vt nobis ꝓberet exemplū humilitatis. et si ꝓphete volūtati diuine se humiliauerūt. hoc fecerūt vel ꝑpter suum ꝓpriū interesse vel aliqua excusatione. sicut noe. obediens deo se humiliauit faciēdo archa; vt saluaret se. Abrahā si dimisit terra; hoc fecit vt liberaretur et magnus fieret. Moyses excusauit se cū eū dn̄s misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat ipeditus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo ꝙ habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicendo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ nō poterat Abacuch ꝙ nō sciret. et sic de alijs. Sed xp̄s nunq̄ se excusauit nūq̄ murmurauit. et sic patet summa humilitas saluatoris in quo humānitas eius glorificauit diuinitatem super omnes et diuin tas exaltauit cum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diuine altitudini non repugnat humilitas nec eius puritati virgineo vtero incarnari. et quomodo etiam virgo beata mundissima est et sine macula.

Impossibile. ꝙ corpus xp̄i sit eiusdem rationis cum nostro cum nō sit ex maris semine generatum.

Secūdū Impossibile est Uos xp̄iani dicitis ꝙ ihūs nazarenus conceptus est sine virile semine. Itē affirmatis ꝙ corp⁹ eius fuit eiusdē nature cū nostro hoc vid̄r ipossibile qꝛ cū hō naturaliter generat⁹ hēat corpus naturaliter constitutu; ex semine maris et eo ꝙ femina submistrat ꝗcquid sit illud. ergo ipossibile est corp⁹ xp̄i esse eiusdem nature cū nostro. si nō ē ex maris semine generatū. ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro ꝙ necesse fuit hoie; illum ex virgine matre nasci absq; virili semine. sicut tangit sanctus Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. xliij. Semen enim viri reqritur in generatōne humana tanq̄ principiū actiuū ꝑpter virtutē actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatōe corpis xp̄i nō potuit eē naturalis. qꝛ virtus naturalis non subito ꝑficit totam corpis formationē sed ad hoc indiget tēpore. corp⁹ aūt xp̄i in ipso principio sue cōceptionis fuit formatū et organizatū simul caro et aīata caro. Relinquitur ergo ꝙ generatō xp̄i humana fuit absq; virili semine. Itē semen maris in generatione aīalis cuiuscūq; trahit ad se materiā quā mater mistrat quasi virtus que est in semine maris intendat suipsius ꝯplemētū vt finē totius generationis. Unde et cōpleta generatione ipsum semē imutatu; et cōpletū est ꝓles que nascitur sed in generatione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinā ꝑsonā. ñ aūt aliqua ꝑsona seu ypostas humana cōstituenda vt ex ꝓdictis patet. Non igitur in hac generatōne potuit eē actiuū principiū semen viri sed sola virtus diuina vt sicut semen viri in generatione communi hominū in suā substantiam trahit materiā a matre ministratam. ita eandem materiam in generatione xp̄i verbū dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est ꝙ cōueniens erat vt

in ipsa generatiōe humana verbi dei aliqua ꝓprietas spūalis generatōnis reluceret. verbū aūt ſm ꝙ edicente pgredietur siue interi⁹ cōceptū siue exteri⁹ platū corruptionē dicenti nō affert sed magis pfectionis plenitudo p verbū attendit in dicēte cōueniens igitur fuit vt sic verbū dei ſm humanā generatiōnē cōcipetur et nasceret vt matris integritas nō corrūperetur. Cū hoc etiā manifestū est: ꝙ verbū dei quo oīa cōstituta sūt et quo oīa in sua itegritate cōseruāt sic nasci decuit vt p oīa mr̄is integritatē seruaret. Cōueniēs igitur fuit hāc generationē fuisse ex virgine. sic ergo habem⁹ ꝙ necesse fuit xp̄m nasci de virgine matre eius integritate seruata et sine virili semine. Nunc secūdo ad argumento ꝙ īfert impossibile eē corpus xp̄i esse eiusdē nature cū corpore nostro exquo nō est cōceptus ex virili semine. Dico ꝙ ad hoc est māifesta ratio. Aristotelis dicēs ꝙ semē maris nō intrat materialiter in cōstitutionē cōcepti sꝫ solū est principiū actiuū. Materia vero corporis tota ministratur a matre. et sic q̄tū ad matrē corpus xp̄i non differt a corpore nr̄o. Nā et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo ꝙ est sumptū a matre. Si vero aliquis p̄dicte positioni. Aristotelis repugnet adhuc p̄dicta obiectio efficatiā nō habet. similitudo enim aliquorū aut dissimilitudo in materia non attenditur ſm statutū materie in principio generationis. sed ſm cōditionem materie iā pparate put est in termino generationis. Non enim differt secundū materiā aer ex terra vel ex aqua generat⁹ quia licet aqua et terra in pricipio generationis differentia sunt. tamē p actionē generantis ad vnā dispositionē reducantur. Sic igitur diuina virtute materia que solū ex muliere sumitur pōt reduci in finē generatōis ad eandē dispositionē quā habet materia. si sumatur simul ex mare et femina. vñ non erit aliqua dissimilitudo ꝓpter diuersitatem materie inter corpus xp̄i quod virtute diuia formatū est ex materia a sola matre. et corpora nostra que virtute nature formātur ex materia etiā si ab vtroqꝫ parente assumantur. manifestum est et ꝙ plus differt a materia q̄ ex viro et muliere simul assumitur limus terre d̄ quo primū hominē deus formauit quē vnū ꝙ constat fuisse verū hominē et nobis p oīa similē ꝙ materia sumpta solū ex femina ex qua corpus xp̄i formatū est. Unde natiuitas xp̄i ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius. nec similitudini ei⁹ ad nos Licet enī virtus naturalis requirat determinatā materiā ad determinatū effectū ex ea producendū. Uirtus tn̄ diuia que pōt ex nichilo cuncta pducere in agendo ad materiā determinatā non coartat. Similiter aūt nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xp̄i ꝙ virgo cōcepit et peperit. quin vera mater et naturalis filij dei dicatur. virtute enī diuina faciente materiā naturalem ad generationem corporis xp̄i ministrauit ꝙ solū ex pte matris requiratur. Ea vero que in alijs mr̄ibus ad corruptionē virginitatis faciunt nō ordinantur ad id qd̄ mr̄is ē. sed solū ad id qd̄ patris est. vt semē maris ad locū generationis perueniat verba sunt sancti Thome vbi supra. sic ergo patet declaratum ꝙ licꝫ corp⁹ xp̄i absqꝫ virili semine sit cōceptū eiusdē nature vere ē cū corpe nr̄o ex virili semine concepto. Sed dicet hic fortassis iude⁹. Tu xp̄iane satisfacis mihi et natura ꝙ nō sit impossibile ihū̄m nazarenū cōceptū fuisse de matre sine virili semine vel sine carnali patre. sꝫ volo ꝙ mihi ex sacra scriptura si quā habes illud ostendas. Ad hoc respondet venerabilis Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo titulo. vij. allegās illud Esaie. xlv. Rorate celi desuper et nubes pluāt iustū aperiatur terra et germinet saluatorē. et iusticia oriatur simul ego dn̄s creaui eū ꝓpter hoc nanqꝫ ꝙ ait Rorate celi desuper et nubes pluāt iustū. notauit de celo spm̄sanctum fore dscēsurū. ꝓpter hoc autem ꝙ sequitur. Aperiatur terra et germinet saluatorē. corp⁹ virginis accipimus que superueniente spiritusancto et conceptura et saluatorem fuerat partura sꝫ et hoc quod ē. ego dn̄s creaui eū innuitur ꝙ absqꝫ patris carnalis auxilio dn̄s eū progenuit. Unde et cōtra illos qui hoc nō credunt intulit in sequenti. ve q̄ cōtradicat factori suo testā de samijs terre. et alibi. Nunquid dicit lutum figulo suo quid facit et op⁹ tuū absqꝫ manibus est. Et iterū ve qui dicit patri qd̄ generas et mulieri quid parturis. Sic innuebit in illis qui de hoc dubitant et querūt quomodo deus eū genuerit. et beatam causant mariam ꝙ absqꝫ virili cōmixtiōe pepit. Iterū contra incredulos loquēs ꝓpheta ait. nūquid ego q̄ alios parere facio ipse nō pariā

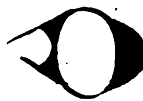
dic dñs. Si ego q̄ generatõnē alijs tribuo ste rilis ero ait dñs deus tu⁹. Sic nãq̄ etiã ostē ditur q̄ deus cū sine carnali p̄re genuerit. hoc sane intelligentib⁹ credo sufficere q̄ de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille. hec p̄dictus doctor. Ecce iudee habes auctorita tē sacre scripture et expositorē penitū tui ge neris in xp̄i cōceptione sine virili semine. Si dicit iude⁹ ex supradicta auctoritate admin⁹ ego possum h̄re q̄ maria fuit d̄florata et cor rupta. Probat̄ q̄ dicit p̄phetia. Aperiatur terra et q̄d est huius terre apitõ nisi marie d̄ floratio. Respondet̄ q̄ per apitionē non in telligitur defloratio vel libidinis feditas s̄ cō ceptionis fecūditas apta dicitur fuisse q̄tū ad xp̄i ingressum nō apta per virū sicut et fe nestra vitrea dicit̄ apiri radio solis nō p̄ fra cturã vel diuisionē aliquã. sed q̄ radi⁹ eam intrat s̄m subtilē sui naturã. Hoc modo im mo subtiliori dicit̄ porta clausa apta eē prin cipi ezechielis. xliij. q̄ xp̄s vterū virginis p̄ virginitatē clausam intrauit p̄ ineffabilē mo dū. verba sunt alani in suo quadriptito lib. iij. ca. lv. Sed dices iterū. ex quo fuit forma tū corpus xp̄i in virgine illa. Respōdetur se cūdū dyonisiū de diuis nominib⁹ q̄ ex pu rissimis et castissimis sanguinibus virginis sed vbi erãt isti purissimi sanguines. Respō detur q̄ in corde virginis vt pie credi potest sicut legitur in libro de approbo et prospero Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia cor est nobilius mēbrū in animali et primū et loc⁹ vite ac vera caro. Secūda ē q̄ ille qui veniebat dare vitã debebat carnē sumere a mēbro vite et nō ab altero. Tercia rō est q̄a cor ē mēbrū in medio aialiū. et cū in medio cōsistit virtus iō ab eo debuit carnē assumer̄ Quarta rō est q̄ scriptū ē. prebe mihi fili mi cor tuū. Ideo illud ē q̄d de⁹ petit a quolibet nostrū cū virgo b̄tã seipsam dimiserit in ptã te dei sequitur q̄ de⁹ illud q̄d petit ab alijs et ab ea similiter et cū ip̄a eidē se dederit volū tarie seq̄t̄ q̄ et ipse accepit cor eius ad for mationē corporis xp̄i filij sui. Quita ratõ est q̄ cor virgis limpidius et purius erat q̄ vn q̄ fuit vel erit alicuius pure creature in mun do. iustū ergo erat q̄ ex quo de⁹ volebat car nē assumere q̄ acciperet de meliori. Sexta rō est q̄ cor est tēplū sp̄ussancti. et ideo d̄bebat ex eo carnē assumere. Et si queras quãtū ac cepit de illis sanguibus cordis virgis. Dica tur q̄ tm̄ accepit q̄ in virgine nihil diminu tum fuit de sua vita nec de suo esse. Sicut et ade nihil defuit cū de eius costa deus euam formauit. sic nec virgini aliquid defuit d̄ q̄⁹ vita vel eē cū verbū dei de ea carnē accepit. Illi tm̄ sanguines statim fuerūt i mēbro illo s̄c i matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine prebente consensum subito et in instanti simul fuit caro et animata caro vt su pradictū est. Nec mireris si sine viri semie cō cepit. hec et mirabilia deus operat̄. Nūquid adã fuit i mūdo p̄ductus sine semine patris et matris. Nūquid eua fuit de semine matris Nūq̄d virga moysi que deuorauit serpētes habuit os. Nūquid virga aaron que floru it habuit radices. Nūquid rubus ardebat et nō habebat prunas. Nūquid sal quod misit deus i aquis amaris et fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris si virgo b̄tã sp̄ū sancto cooperante cōcepit non ex virili semi ne.

¶ Impossibile est q̄ mors xp̄i sit satisfacti pro peccato originali cū ipse non sit mortu⁹ s̄m naturã diuiã sed humanã s̄m q̄ alij ho mines non erant sufficientes ad satisfacien dum.

Tercium Impossibile est. Vos xp̄iani dicitis q̄ specialiter p̄pter peccatum originale necessariū fuit xp̄m nasci et pati. q̄ quidã totã naturã humanã infece rat homine primo peccante hoc ip̄ossibile vide tur q̄ si alij hoies ad satisfaciendū p̄ peccato originali sufficientes nō sunt nec mors xp̄i p̄ peccatis humani generis satisfactoria videt̄ fuisse q̄ et ipse s̄m humanã naturã mortuus est et nō s̄m diuinam. Respondet̄ q̄ ad satis faciendū pro peccato totius humanū gene ris mors xp̄i sufficiens fuit q̄ q̄uis s̄m hu manam naturam solum mortuus fuerit ta men ex dignitate persone patientis que ē p̄ sona filij dei mors eius redditur preciosa. Manifestum est autem etiam in reb⁹ huma nis q̄ quanto persona est altior. tanto pena quam sustinet pro maiori computatur. siue ad humilitatem et caritatem patientis. siue ad penam inferentis. et sicut maioris est cri minis alicui persone inferre iniuriam q̄ ma ioris dignitatis existit. ita virtuosius ē et ex maiori caritate procedēs q̄ maior persona p̄

tm̄ in nobis auget meritū. Unde nullū icō-uenicus sequitur nec admiratione dignum ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracula non fiunt commūiter circa hoc sacramētū. sicut olī cōsueuerūt fieri circa archam testamenti dei put allegat iudeus q2 ibi miracula ordinabantur ad fideliū fidē cōfirmandā seu causandam vt dictum est. et quandoqꝫ ad incutiendū infidelibus terrorem. Hic autem que runtur miracula ad meritū credentiū augendū quod quidē meritū euacuaretur vel saltem' diminueretur si talia signa visibilia apparerent. hec ille. Sanctus thomas vero dicit in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiij. ꝙ rō pōt assignari quare corpus xpī occultatur accidentibus in sacramento ꝙtū ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritū qđ circa hoc sacramētū tātomaius est quāto inuisibili' agitur corpore xpī sub panis accidētibus occultato et ꝓpter cōmodiorem et honestiorem vsum huius sacramēti. esset eī horrori sumentibus et abbominationi vidētibus. s. si corpus xpī in sua specie a fidelib' sumeretur. vnde sub specie panis et vini quibus cōmunius vtūtur homines ad esum et potum corpus xpī proponitur manducandum et sanguis potandus. nec etiam est negādū quin aliqn̄ in sacramēto altaris appareat forma pueri. vel caro vel sanguis q̄ sunt signa visibilia sicut in nōnullis hystorialib' antiquis libris legitur. Sed talia non dicūt facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit xp̄s tempore quo ṗdicabat et miracula que fecerūt apostoli et alij sancti in primitiua ecclesia. Et iō talia miracula que sic aliquando acciđūt circa sacramentum non videntur apud ecclesiā vniuersalem solennizari. sed forte priuatim ī aliquibus particularibus ecclesijs. quia nō fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus de' qui vniuersas mentiū cognitiones intelligit singulari modo singulis ꝓuidet secūdū dictamē diuine sapientie. a quibus n̄ est trahenda consequentia in vniuersali. Ūn̄ dicit magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. ti. iij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculuꝫ multorum hominum et mulierum quoniam respiciendo in illam hostiam consecratam. alique persone viderunt ocularitcr vnum puerulum pulcerrimum vltra modum. et auus meus qui erat valde litteratus in lege dixit mihi. ꝙ in domo fratrum minorum in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum puerum pulcerrimum vltra modum. et hoc fuit illis temporib' publicatum nimium et famosum. et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc videbant Responderunt non: et prona cecidit in terra viribus destituta prout legitur de manue Judi. xiij. cap. Morte moriemur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super munduꝫ debilitat tamen visum. hec ille. Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento n̄ videtur miraculum. sed vt dicit beatus Gre. in omelia paschali. Aliud est quod cernitur et aliud quod creditur. illud quod cernitur ē species panis in hostia et species vini in calice. Sed id quod creditur est veritas carnis et sanguinis christi. Item isti iudei incidunt in errorem illorum qui nihil credunt nisi qđ vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti cete non credas ꝙ in mari est talis piscis magnus. et si nescis loqui grece non credas ꝙ est in mundo grecia. et si non vidisti embrionem in ventre matris quousqꝫ natus fuit n̄ credas ꝙ fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantem nec exeuntē in corpore humano non credas ꝙ homo habeat animam. Nunꝙ vidisti aerem non credas esse aerem. Nunꝙ vidisti vocem ergo non credas ꝙ est vox. que omnia quante nō dico solum erroris sed ꝙmagne fatuitatis sunt manifestum est. licet ergo non videam' ad oculum verum corpus christi sed accidētia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presentium miraculose vt dictum est.

¶ Impossibile est ꝙ corpus christi incipiat esse in altari q2 nec ꝑ motū localem nec per conuersationem alterius in ipsum.

Duodecimum Impossibile est: Uos xpīani asseritis ꝙ verū corp' xpī esse incipiat in altari hoc vi

detur impossibile quia aliquid incipit esse
vbi pri⁹ n̄ fuit dupl'r vel ꝑ motū localem vel
per conuersionem alterius in ip̄m. vt patet
in igne q̄ alicubi esse incipit vel quia ibi de
nouo accendit vel quia ibi de nouo appor-
tatur. Manifestum est autem verum cor-
pus xp̄i non semꝑ in hoc altari fuisse quia
vos xp̄iani assentis xp̄m in suo corpore a-
scendisse in celum. videtur etiā impossibile
dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur
in corpus xp̄i. quia nihil videtur conuerti in
p̄existens. cum id in quod aliud conuertitur
ꝑ hmōi conuersionem esse incipiat. Mani-
festum est aūt corpus xp̄i p̄extitisse vtpute
in vtero marie conceptum. non igitur videt̄
esse possibile quod in altari de nouo esse in-
cipiat ꝑ conuersionem alterius in ip̄m. simi
liter nec ꝑ mutatiōem loci. quia omne quod
localiter mouetur sic incipit eē in vno loco
ꝙ desinit esse in alio in quo prius fuit. opor
tebat ergo dicere ꝙ cū xp̄s incipit esse ī hoc
altari in quo sacramentū ꝑagitur desinat eē
in celo quo ascendendo ꝑuenerat. Amplius
nullus motus localis terminatur simul ad
duo loca. Manifestū est autē hoc sacramen-
tum simul in diuersis altaribus celebrari.
ergo impossibile est ꝙ per motū localē cor-
pus xp̄i ibi esse incipiat. Respondet sanctus
Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij
ca lxiij. dicens ꝙ licet diuina virtus sublimi
us et secretius in hoc sacramento operet̄ q̄
ab homine perquiri possit. ne tamen doctri-
na ecclie circa hoc sacramētū ab īfidelib⁹ im
poss' bilis videat̄ conādū est ad hoc vt omīs
īpossibilitas excludat̄. Cōsiderare ergo opꝫ
ꝑ quē modū verū xp̄i corp⁹ eē sub hoc sacra
mēto īcipiat. Impossibile ē aūt ꝙ hoc fiat
ꝑ motū localē corꝑis xp̄i. tū q2 sequeret̄ ꝙ ī
celo eē desineret qn̄cūqꝫ agit̄ hoc sacramētū
tū q2 nō posset simul hoc sacramētū agi nisi
in vno loco cū vn⁹ motus localis nō nisi ad
vnū terminū terminatur. tum etiam q2 mot⁹
localis instantaneus eē nō pōt sed tēꝑe indi
get. cōsecratio aūt ꝑfi. citur in vltimo instā
ti ꝑlatōis verborū. Relinqt̄ ergo dicēdū ꝙ
verū corp⁹ xp̄i eē īcipiat in hoc sacramento.
ꝑ hoc ꝙ substātia panis cōuerti t̄ ī substātiā
corꝑis xp̄i. et substātia vini ī substātiā san-
guinis ei⁹. lꝫ hoc sit bn̄dictuꝫ et ꝑ hoc possit
satisfieri iudeo et cuilibet infideli nō ꝑteruē-
nienti. Aliter tn̄ ꝑpter instātias q̄ fieri possit
motu locali dicēdū est ſm scotū in. iiij. dist.
iiij. q. i. et sequitur cū franciscus de maronis
in suo. iiij. distin. iiij. q. i. ꝙ necessario est ibi
aliqua mutatio localis q2 impossibile est ꝙ
fiat transitus de cōtradictoris ī cōtradictori
um sine aliqua mutatione facta in aliquo
extremorū. sed hic corp⁹ xp̄i transit de nō pre
sente ad eē p̄ns ergo necessario est ibi aliqua
mutatio. dicūt ergo isti doctores ꝙ ibi ē ali
qua mutatō qua corp⁹ xp̄i accipit respectum
presentialitatis ad locū hostie facta transub
stantiatione. Ad cuius euidētiā notat doctor
subtilis ibidē ꝙ qn̄ corp⁹ mouet̄ localiter et
expellit aliud sunt quatuor mutatōnes et oc
to termini. et illarū mutationū due sunt deꝑ
ditiue. et due acq̄sitiue. sicut cū nauis moue
tur de loco ad locū aliquod corp⁹ expellit et
illud expulsum habet quatuor terminos. q2
amittit vnū vbi et priuationē eius. acquirit.
et a priuatione alterius vadit ad ipsum. Sꝫ
si corp⁹ moueret̄ de loco et aliud nō expelle-
ret essent in eo due mutationes et quatuor
termini. vn̄ eēt ibi vna deꝑditiua prioris vbi
et alia acq̄sitiua noui vbi. sicut quādo aqua
frigida fit calida. et de frigido fit nō frigiduꝫ
et de nō calido fit calidū. Sed si corp⁹ n̄ mo-
tum de loco suo acquireret nouū vbi et respe
ctū extrinsecū aduenientem ad aliud corpus
tunc esset in eo vna mutatō acquisitiua a pri
uatione illius vbi ad habitationem. et talis
mutatio est in corꝑe xp̄i d̄ nouo hic exn̄te ne
cessario. q2 sicut dictū est impossibile est fieri
transitū de contradictorio ad contradictori-
um sine aliqua mutatione. Et nota ꝙ sim-
plex presentia corporis christi proprie non ē
vbi cum non sit hic localiter. sed sacramenta
liter: sed reducetur ad genus vbi. Tunc ad
propositum corpus christi in celo habet pri-
uationem istius vbi in altari. Et ita non est
ibi mutatio deꝑditiua sed acq̄sitiua. q2 solū
est acquisitio presentialitatis quam non ha
bebat. Sic ergo christus sine deperditione
vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in al
tari. Resoluendo ergo hanc materiam dico
ꝙ motus siue motio localis est duplex. que
dam deperditiua et quedam acquisitiua.
sicut quando quis mouetur de vno loco
ad alium aliquid deperditur et aliquid ac-
quirit̄. talis. n. primo ordine nature moue-

tur ab habitu in priuationem: puta ab vbi qd prius hebat ad vbi qd prius non habebat et hec mutatio dicitur deperditiua termini a quo et dicitur acquisitiua termini ad quem. Nunc autem hee due mutationes licet cocurrant simul in omni motu locali continuo tamen distincte sunt et vna pot absolui ab alia sicut acquisitiua a depditiua, sic aliquid acquirat nouu locu no dimittendo priore. et sic est in proposito. qr sicut dictu e corpus xpi absq hoc q dimittat pprium vbi qd habet in celo acquirit nouu vbi in sacrameto: Et ido est hic mutatio localis no deperditiua sed acquisitiua. et sic pz responsio ad primu punctu de motu locali. qr corpus xpi incipit ibi ee p motum siue per mutationem localem non deperditiua sed acquisitiuam. et sic no optet q dimittat primu vbi cu acquirit secundum. Nec etiam est censendu q cu corpus xpi incipit esse in altari q accipiat ee simpliciter sed accipit ee sacramentale quod ee fm pdictos doctores nihil aliud e q ordo corporis christi ad substantia panis que ordinem habet vbicumq fit trasubstantiatio. Ad alteru vero punctu sz si est ibi corpus xpi per couersionem alterius in ipsum hoc cocesso nullu sequitur impossibile. Et cu arguis q imo sequitur impossibile qr impossibile est q aliquid conuertatur in preexistes. Rndetur q falsum est qr in nutrimento naturali videm oppositu. q ibi cibus couertitur in cibatu pexistens suppositu. Et io no debet mirari iudeus si in pposito virtute diuina fiat qversio in pexistes quod vt planius videatur notat sanct Tho. i summa contra gentiles quo supra q pdicta conuersio panis in corpus xpi alterius modi est ab oibus conuersionibus naturalibus: Na in qualibet couersione naturali manet subiectum in quo succedut sibi diuerse forme vel accidentales sicut cu albu in nigrum couertitur vel substatiales. sicut cu aer i igne vnde conuersiones formales nominatur sz in conuersione pdicta subiectu transit in subiectu et accidentia manent. vnde hec conuersio substantialis vocatur. q autem subiectu couertitur in subiectu natura facere non pot omnis enim nature operatio materiam presupponit p quam et substatia indiuiduatur. vnde natura facere non potest q hec substatia fiet illa sicut q hic digitus fiat ille digit Sed materia subiecta est virtuti diuine cu p ipsum producatur in esse. vnde diuina virtute fieri pot vt hec indiuidua substantiam in illa pexistente conuertat. sicut enim virtute naturalis agentis cuius operatio se extedit tm ad immutatione forme et existentia subiecti supposita hoc totu in illud totum conuertitur secundum variationem speciei et forme vtpote hunc aerem in hunc ignem generatum, ita virtute diuina que materiam no presupponit sed ea m producit et tamen hec materia conuertitur in illam et per conseques hoc indiuiduum in illud. Indiuiduationis enim principium materia est. sicut forma est principium speciei: Hinc autem manifestum est q in conuersione predicta panis in corpus christi non est aliquod subiectuz commune permanens post conuersionem cum transmutatio fiat secundum primum subiectum quod est indiuiduationis principium necesse est tamen idem manere vt verum sit quod dicitur hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua et factiua. et quia substantia panis n manet nec aliqua prior materia vt ostensuz est. necesse est dicere q maneat id quod est pter substantiam panis. huiusmodi autem est accidens panis. remanent igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. Inter accidentia vero quidam ordo considerandus est. Nam inter omnia accidetia propinquius inheret substatie quantitas dimensiua. deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie. vnde et per diuisionem quantitatis per accidens diuiduntur. Ulterius aut qualitates sunt actionu et passionum principia et relationu quaruda vt sut pr et filius dns et seruus et alia hmoi. Queda vero relatoes imediate ad quatitate cosequuntur. vt maius et minus duplu et dimidiu et similia. sic igit accidetia panis post couersionem predicta remanere ponedu e vt sola quatitas dimesiua sine subiecto subsistat et in ipa qualitates fundet sicut i subiecto et p ons actiones passioes et relatoes. Accidit igit in hac qversioe cotrariuz ei quod in naturalibus conuersionibus accidere solet in quibus substatia manet vt mutationis subiectum. Accidentia vero variantur. hic autem econuerso accides manet et substatia trasit. Hmoi eni qversio no pot dici motus pprie sicut a na

turali cõsideratur vt subiectum requirit, sed
est quedam suba et successi o sicut in creatõe
est successio eẽ et nõ eẽ. Hec igitur est vna rõ
quare accidens panis remanere oportet vt in
ueniatur aliqđ manẽs in predicta cõuersiõe
Est autẽ et ꝓpter aliud necessariũ si eni sub/
stantia panis in corpus xpi conuerteretꝛ et
panis accidentia trãsirent non sequeretur ꝙ
corpus xpi ſm suã substantiã eẽt vbi prius
fuit panis qꝛ nulla relinqueretur habitudo
corpis xpi ad locũ ꝑdictũ. Sed cũ quãtita/
tis panis dimẽsiua remanet post cõuersio/
nẽ per quã panis hũc locũ sortiebaꝛ substã
tia panis in corpus xpi mutata fit sub quã
titate dimẽsiua panis et ꝑ cõsequẽs locũ pa
nis quodãmodo sortitur mediantibus tam̃
dimẽsionibus panis. hec thomas. Patꝫ er/
go ꝙ nõ est ipossibile diuine virtuti panem
trãsubstãtiari in ꝑexistens corp⁹ xpi. nec ha/
bet mutatio similitudinẽ in naturalib⁹ mu/
tationib⁹ sed ẽ alterationi quasi cõtraria. qꝛ
vna substãtia hic mutaꝛ in aliã et manent
accidentia. Sed in alteratione est ecõuerso
qꝛ ibi mutantur accidentia et manet eadem
substantia. vt pꝫ in corporalib⁹ quãdo đ al
bo fit nigrũ et in spũalib⁹ qñ de iusto fit im/
pius vel de ignorante fit sciens. vt ergo tu iu
dee de iniusto efficiaris pius. de ignorante
sciens. crede verũ corpus xpi in opere eẽ i al
tari nõ simplr sed sacramẽtaliter. crede ꝙ cũ
acqrit vbi sacramentale nõ relinquit vbi ce/
leste. Crede sine mutatione locali depditia
pñs fieri in altari. et crede substantiam pa/
nis in verũ xpi preexistens trãsubstantiari.
crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit
Aug. et nihil tibi videbitur ipossibile. vnde
et diciꝛ Luc. i. Non erit impossibile apud đ
um omne verbum.

Quod corpus xpi sit integrum et ꝙ caro et
sanguis manent in locis separatis sub spe
ciebus panis et vini.

Terciũdecimũ impossibile est. Vos
xpiani dicitis ꝙ xps vester est inte
ger sub speciebus panis et vini in sacramẽto
hoc ꝓbo ipossibile qꝛ nũꝙ ptes alicui⁹ i di/
uersis locis cõtineꝛ ipo integro ꝑmanẽte.
Manifestũ ẽ aũt in hoc sacramẽto seorsũ eẽ
panẽ et vinũ i locis sepatis. Si igitꝛ caro xpi
sit sub specie panis et sanguis sub specie vi/
ni. videꝛ sequi ꝙ xps nõ remaneat integer sꝫ
semper cũ hoc sacramẽtũ agitur eius sãguis
ab eius corpe separeꝛ. Ad istud argumentũ
pꝫ solutio ex his q̃ dicta sunt in ꝑcedẽti so/
lutione dictũ est autẽ ꝙ locus in quo agitur
hoc sacramentũ attribuitꝛ corpi xpi ratiõe di
mensionũ panis remanẽtiũ post cõuersiõeꝫ
substãtie panis in corp⁹ xpi. Secundũ hoc
igitur ea que xpi sunt necesse ẽ esse in loco ꝑ/
dicto ſm ꝙ exigit rõ cõuersionis predicte.
Cõsiderandũ ẽ ergo in hoc sacramẽto ali/
quid eẽ ex vi cõuersiõis ꝑdicte. aliqđ autem
ex naturali cõcomitantia. Ex vi quidẽ con
uersionis est in hoc sacramento illud ad qđ
directe cõuersio termiatur sicut sub specieb⁹
panis corpis xpi in qđ substantia panis cõ
uertiꝛ vt ꝑ verba cõsecratõis patet cũ dicitur
Hoc est corp⁹ meũ. Et similiter sub specieb⁹
vini est xpi sanguis. vñ diciꝛ hic est calix san
guis mei etc. Sed ex naturali cõcomitãtia
sunt ibi oĩa alia ad que cõuersio nõ termiaꝛ
sed tñ ei in qđ termiaꝛ sunt realiter cõiũcta.
Manifestũ ẽ ei ꝙ cõuersio panis nõ termia
tur i diuinitate xpi nec i ei⁹ animã sꝫ tamẽ sub
specie panis ẽ aĩa xpi et eius diuinitas ꝓpter
vnionẽ vtriusꝙ ad corp⁹ xpi. si vero i triduo
mortis xpi hoc sacramẽtũ celebratũ fuisset ñ
fuisset sub specie panis aĩa xpi qꝛ realiter nõ
erat corpi eius vnita; Et similiter sub specie
panis non fuisset sanguis nec sub specie vini
fuisset corpus ꝓpter sepatõnẽ vtriusꝙ i mor
te. Nũc aũt qꝛ corpus xpi in sua natura nõ ẽ
sine sanguine sub vtraꝙ specie cõtineꝛ corp⁹
et sanguis. sed sub spẽ panis cõtineꝛ corpus
ex vi cõuersionis. Sanguis aũt ex naturali
cõcomittentia. sub specie aũt vini econuer/
so verba sunt sancti thome libro quo supra
ca. lxiij. Et sic patet solutio ad argumentum
ꝙ licet sepate sint spẽs panis et vini. tamen
corpus xpi integer est sub vtraꝙ specie. Sed
forte dicet iudeus si ergo sub specie panis ẽ
totus christus ita ꝙ est ibi corpus et sãguis
vt tu dixisti. frustra ergo iterũ sub specie vini
integer reperitur. Ad hoc respondet Nyco/
laus de lyra super verbo senantibus autem
illis math. xxvi. dicens ꝙ sub duplici specie
institutum est hoc sacramẽtũ. s. panis et vi/
ni. qꝛ panis conuertitur in corpus xpi et vi/
num in sanguinem. et iste conuersiones sunt

separatim qr sanguis xpi fuit separat9 a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramentū institutū est quasi quoddā memoriale illius passionis. et iō cōsecratio carnis et sanguinis fit sub speciebus distinctis. Considerandum tamen q sub vtraqz spē est totus xpus. qr sub specie panis est totū corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis aūt et anima et diuinitas sunt ibi ex cōcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sanguis ex vi sacramenti cetera vero ex cōcomitantia. hec ibi. Patet ergo q licet sub specie panis sit caro et sanguis xpi non frustra separatum sub specie vini et sanguis et corpus cū hoc fiat in memoriam passionis xpi. in qua fuit sanguis a corpore separatus.

¶ Quō corpus xpi in tampua hostia cōtinetur cum maius in minori non capiatur.

Quartūdecimum impossibile est. ait iudeus. Vos xpiani dicitis q in illa parua hostia corpus xpi continet hoc probo impossibile eē. qr impossibile est q maius corpus in loco minoris includat. Manifestū est aūt q verū corpus xpi est maioris quantitatis q panis qui in altari offertur igitur impossibile videtur q verū corpus xpi totum et integrum sit vbi videtur esse panis. si autem ibi non est totum sed aliqua ps eius redibit icōueniens supradictū q semp cum hoc sacramētum agitur corpus xpi per partes discrepatur. Ad istud argumentum quod tangit inequalitatem corporis xpi ad locū panis dupliciter respondet. Primo excludendo impossibilitatem. Secūdo applicando similitudines. Circa primū dicitur q substantia panis directe cōuertit in substantiam corporis xpi. Dimēsiones aūt corporis xpi sunt in hoc sacramento ex naturali cōcomitantia non aūt ex vi conuersionis cū dimensiones panis remaneant. sic igitur corp9 xpi nō cōpat ad hūc locū mediantib9 dimēsionibus pprijs vt eis oporteat adequari locum sed mediātibus dimēsionib9 panis quibus remanētib9 locus adequatur. hec Thomas vbi supra. Quō aūt pnt eē dimēsiones corporis xpi cū dimēsionib9 hostie vn9 aliq doctor sic declarat. Nā cū ibi prius erat substātia panis et facta sit substātia corpis xpi. sicut cū dimensionibus panis vel erat substātia panis ante cōuersionē factā sic conuersione facta simul cum easdez dimensionibus erit substantia corpis xpi. Rursū quia dimensiones corporis xpi pprium subiectum non deserunt et optet dimēsiones esse vbicūqz ipm corpus. Ideo ex quo ipm corpus est simul cum dimensionibus panis. optet dimensiones corporis xpi eē cū dimensionib9 panis: Sed quō hoc posset esse est videre difficile Arguit enī phs. iiij. phisi. contra ponentes vacuum et dicentes locū esse dimensiones sepatas. quia si in homini dimensiōibus reciperetur corpus contingeret duo corpora sil' posse existere quod habet pro impossibili. tota igr causa quare duo corpora non pnt simul esse est resistentia dimensionū. Sciendum igitur quod sicut calor et alie qlitates actiue duplicem habet compationem sic dimensiones. calor aūt habet vnam compationem ad subiectum fm quā dat sibi eē calidum. et aliam ad obiectum fm quam est rō calefaciendi ita etiā quātitas put cōpatur ad subiectum dat esse quātū. prout aut cōpatur ad quantitatem aliā dat sibi resistere et eē localē. sicut ergo calor pōt dare eē calidū et nō calefacere. puta si deus conseruet eū in eē et suspenderet agere sicut fecit de igne i fornace puerorū. et sic aliquid pōt eē calidū absqz hoc quod calefaciat sic et dimensiōes poterūt dare eē quātū absqz eo q alijs dimensionibus resistant quod ptz. nā cū quantitatis sit rō quare quantū resistat quanto: ideo oportet vnū quantum alteri quanto cōparare mediante quantitate. et quantitatem eē mediam inter corpus quod resistit et corp9 cui fit resistentia. sed sublata illa medianōe .s. q corpus sit alicubi non mediante quantitate certum est q sibi aliud corpus siue alia dimensio non resistet. Nam cū tota causa resistentie sit qr comparatur ad ipsum mediāte quantitate sublata causa iam nō resistet. Per hoc possent etiam solui instantie d trāsitu corporis xpi per corpus virgis ipso manente clauso. et etiam de penetratione celoz quando ascendit in celum. cum igitur in sacramento corpus xpi non cōparetur dimensionibus mediāte quātitate. sed magis quātitas mediante substantia cum substātia cā resistentie non sit. Ideo sicut non est contra rationem substantie simul cum dimensioni

bus ec̄. sic non est contra rationem dimensi-onū corporis xp̄i mediante substantia eē si mul cū dimēsionib⁹ panis. Et sic ptꝫ ꝙ non ē īpossibile dimensiones corpis xp̄i cū dim̄ sionib⁹ panis eē. cū ibi sint mediāte substā-tia que simul pōt cū dimēsionib⁹ eē. Aliter soluit predictū īpossibile doctor subtilis in iiij. suo. Dicit. n. ꝙ est duplex ordo. s. ordo ꝑ tium in toto et ordo ptiū in loco. Ordo au-tem ptiū in toto ē differētia quātitatis nō ꝓ prie cū sit respect⁹ sed aliquo modo accedēs ad differentiā eius essentialem. Ordo autē ptiū in loco ē de genere situs et ab isto respe ctu sine ordine ptiū in loco pōt absolui. Or do. n. partiū in toto est prior ordine partium in loco. Prius autem pōt absolui a posteri-ori sibi accidētaliter cōiuncto. Cum ergo or do partium in loco accidentaliter cōiugatur ordini ptiū in totū. igr̄ corp⁹ xp̄i in eucharī-stia hēbit ordinē ptium in toto absqꝫ illo re spectu qui est ordo ptiū in loco. Adducūtur secūdo similitudies alique cōtra iudeos et īfideles. Et prio Aug. in libro de quātita-te aīe ꝓbat aīam maiorē esse ꝙ corp⁹ ꝙ totā mūdi magnitudinē īfra se cogitari pōt et in fra se cōtinere et sicut anima cū sit maior cor pore tota est infra corpus, mō ꝯsimili corp⁹ xp̄i cū sit maius hostia totū est infra eā non coartatū sed ita magnū et perfectū sicut i ce-lo cōtinet̄. Itē in parua oculi pupilla maxi mi mōtes cōtinētur per spēs suas. cur ergo sic corpus xp̄i in pua hostia. Itē videm⁹ in puo speculo solis et lune maximarūqꝫ rerū diuersitates. Item intellectus hoīs puus est et tamē in ipso magna celestiū et terrestriū sa piētia et scīa continet̄. quid ergo impossibi-le putas xp̄m qui ē dei sapiā increata sub ꝑ ua forma hostie īueniri. nūquid vides ī par uo lapide ꝑcioso magnas et multas virtu-tes. nōne vides in puo corpore pricipis ma-gnā potentiam: et in puo corpe pape ma-gnā auctoritatē. Quid ergo impossibile est xp̄o in pua hostia latere. nūquid sub paruis signis magna signata cōꝑhendūt̄. Nōne vides quō in hac pua dictione de⁹ tota trini tas continet̄. s. pr̄ et filius et sp̄ussanct⁹. quā to magis sub parua hostia pōt seipsum xp̄s concludere si vult. imo ꝙ āplius est videm⁹ ꝙ sub hac pua dictione et sub hoc paruo si-gno omne duarū syllabarū et quatuor litte rarū cōtinetur oīs creatura celū et omnia ce lestia: infernus et oīa infernalia et breuiter omnia creata. Quid igitur impossibile ꝙ in vna hostia cōprehendat̄ tot⁹ xp̄s cū in tāp-ua dictione cōꝑhendat̄ totus mūd⁹ qm̄ igr̄ hec in creaturis credūtur iudei erubescant si-milia fieri in creatore. lꝫ supradicta non idu cūt omnimodā similitudinem sunt tamen ā-liquales cōformitates q̄ deuoto aīo cōside-rate mirā delectationē adducūt in animo cō templantis.

¶ Quia vnicum corpus xp̄i sit simul in di-uersis altaribus cū non possit vnū corp⁹ si-mul esse in diuersis locis.

Quintūdecimū impossibile est. vos xp̄iani dicitis aut iudeus ꝙ xp̄s ve ster simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrantur hoc videt̄ īpossibile ꝙ impossibile est vnū corpus in pluribus lo-cis existere. Manifestū est aūt hoc sacramen tū in plurib⁹ locis celebrari: impossibile igi-tur videt̄ ꝙ corp⁹ xp̄i in hoc sacramento ve-raciter cōtineatur nisi forte q̄s dicat ꝙ ſm a liquā pticulā ē hic et ſm aliā alibi ad qđ ite rū sequitur ꝙ per celebrationē huius sacra-menti corpus xp̄i diuidatur in partes cū tā nec quantitas corpis xp̄i sufficere videat̄ ad tot pticulas ex eo diuidendas in quot locis hoc sacramētū peragit̄. Ex his que dicta sūt super⁹ ptꝫ solutio ad hoc qđ obijcit̄ de plu-ralitate locorū ꝙ corp⁹ xp̄i per suas dimensi ones existit tm̄ in vno loco. sed mediantibus dimensionibus panis in ipm̄ transeuntis ē in tot locis in quot huiusmōi conuersio fue rit celebrata non quidē diuisū per ptes sꝫ in-tegrū in vnoquoqꝫ. Nam quilibet panis cō secratus in integrū corpus xp̄i conuertitur: h̄ est solutio thome vbi supra. Alij vero soluē tes dixerūt ꝙ non est incōueniens ꝙ vnum corpus sit in diuersis locis si in vno est per se et in alijs per accidens sic autem est in pro-posito ꝙ corpus xp̄i est in celo ſm proprias dimensiones et sic per se. In sacramento au tem per dimensiones alienas scilicet per pa nis et sic per accidens sed isti difficultatē nō euadūt. Diceret enim iudeus et per se et per accidens eē impossibile idē corpus esse in di uersis locis propter hoc ostendo ꝙ corp⁹ xp̄i

potest esse simul in diuersis locis. sic omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest esse in pluribus locis simul. sed corpus xpi est sub dimensionibus panis ratione substãcie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribꝰ locis simul. Maior probatur quia quod non est in loco ꝑ quantitatẽ non diffinit nec determinat sibi locum. sed quod non determinat sibi locum potest esse in pluribus locis. ergo quod non est in loco ꝑ quantitatez potest esse in pluribus locis simul. Ad maiorem euidentiam istius prosilogismi notãdũ ꝙ diffiniri est idem ꝙ finiri siue terminari, ꝓpter qđ phs. v. meta. vocat diffinitõnem terminũ qꝛ in ea ponũtur rei principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita cõcluditur. Hec aũt diffinitio siue determinatio est duplex. vna que respicit rem vt est substantia. Alia q̃ respicit eam vt est quanta. Nã quelibet res creata siue sit corꝑalis siue spũalis inquãtũ est substantia finitur sic ꝙ determinatur ad certũ genus et ad certã spẽm et ad certũ indiuiduationis modũ. et ideo solꝰ deꝰ qꝛ est substãtie infinite nõ determinatur ad genus neqꝫ ad spẽm nec ꝑ se nec per accidens. nec etiã ad modũ indiuiduationis. cũ ipse sit singularitas quedã formaliter. Res autẽ quanta sicut ꝑ hmõi quãtitatẽ respiciat aliã sic cõpetit sibi determinatio loci. non. n. res creata determinatur ad locũ siue diffinitur loco inquãtũ ẽ substãtia qꝛ substãtie vt substãtia est nõ debet locꝰ. qꝛ inquãtũ substãtia nõ põt cõmensurari vltime superficiei cõtinẽtis. Et iõ si diffinitur loco hoc est rõe quãtitatis. et iõ cũ duplex sit quãtitas. s. molis et virtutis sicut nõ diffiniũt locũ sibi corporalia nisi per quãtitatẽ molis. ita ſm aliquos nõ diffiniunt sibi vbi spũalia nisi per quãtitatẽ virtutis itaqꝫ dicit ꝙ vbi itelligentie operãt ibi esse dicitur nec sunt in loco nisi dũ operant qđ vtrũ sit verũ nihil ad ꝓpositũ. Quartum igitur ad ꝓpositũ ptꝫ ꝙ corpꝰ qđ est alicubi nõ per quãtitatẽ nõ diffinit sibi locũ illum. si ergo est alicubi solũ rõe substantie. quantitas aũt ibidẽ existens ꝓpter naturalem ordinẽ quẽ ad substãtiã hꝫ ei cõpetit finitas q̃ sequitur naturã substãtie. nõ autẽ finitas q̃ sequitur quãtitatẽ put ꝑ quãtitatẽ ad aliam cõparatur. Et iõ qꝛ ex vi sacramẽti corpꝰ xpi est in altari rõe substãtie solũ non rõe quantitatis nisi ex cõsequenti vt. s. habet naturalẽ ordinẽ ad substãtiã. Iõ ibi sibi cõpetit finitatio ratione generis et speciei et indiuidui. nõ aũt ratione localitatis cũ illa tãtũ cõpetat corporibꝰ rõe quãtitatis. Et ideo cũ sibi n̄ determinet locũ certũ est ꝙ nõ est ita ibi quĩ posset eẽ alibi. Sic ergo ptꝫ maior ꝙ omne corpus qđ est alicubi nõ rõe quãtitatis cuꝫ nõ determinat sibi locũ illũ põt simul eẽ alibi. Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xpi est in sacramẽto rõe substantie non rõe quãtitatis. qꝛ est ibi per transubstãtiatõnẽ. Nũc aũt certũ est. ꝙ quãtitas panis non transubstãtiatur in quãtitatẽ corporis xpi cũ maneat in sacramẽto. ergo rõe trãsubstãtiationis panis in substãtiã corporis xpi. cũ ergo sit ibi ratione illius in qđ substãtia panis transubstantiatur. manifestũ est ꝙ ẽ ibi rõe substantie. quare sequitur ꝙ põt alibi eẽ rõe sue quantitatis scilicet in celo. Similitudines licet nõ omnimode adducũtur ex natura. Idẽ sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur et videtur et hoc sine sui diuisione. Idẽ verbũ numero in diuersis auribus continetur et auditur et idẽ sonus. Occurrit etiã contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xpi nõ posse esse simul in pluribus locis quia deus talẽ legẽ dedit corporibus. Cũ ergo lator legis possit dispensare in lege multomagis deus põt dispensare in vniuerso nec mirum. qꝛ tunc sacerdos gerit personã et vicem illius qui dixit et facta sunt. et sic ꝙ simul et semel est in diuersis altaribus hoc est ex potentia deitatis cui vnitum est corpus illud et ex virtute verborũ xpi quibus contulit virtutem conficiendi.

¶ Impossibile ẽ ꝙ caro xpi et sanguis sint sub speciebus panis et vini cũ sit ipossibile duo corpora simul eẽ in eodem loco. s. substantia panis et vini cum carne et sanguine xpi cum illa accidentia vt dicunt non sint ꝑ se nec in aere nec in carne et sanguine xpi sed subiectiue in substantia panis et vini.

Quintũdecimũ impossibile est. Uos xpiani dicitis ꝙ manifeste post consecrationẽ in hoc sacramẽto sentiũs omnia accidentia panis et vini. s. colorem.

saporem. odorem. figurā. quātitatem et pō dus circa que decipi nō potestis q2 sens⁹ cir/ ca ppria sensibilia nō decipit. hmōi autem accidentia in corpore xpī esse non possunt sicut i subiecto vt vos asseritis. Similiter au tem nec in aere adiacēte. q2 cū plurima eorū sint accidentia naturalia requirūt subiectū determinate nature nō qualis est natura cor poris humani vel aeris nec possunt per se sb sistere cū accidentis esse sit in esse. vij. meta/ phisice. Accidentia. n. cū sint forme indiui/ duari nō possunt nisi p subiectum. Cōnūe/ rantur. n. ad cōnumerationē et indiuiduatō nem suorū subiectorū. vnde remoto subiec/ to essent forme vniuersales. Relinquit igit hmōi accidentia esse in suis determinat sb iectis. s. in substantia panis et vini. Est ergo ibi substātia panis et vini et nō substātia cor poris xpī. cū ipossibile videat duo corpora esse simul. Ad istud respondet q nō possu/ m⁹ negare accidentia panis et vini remanere cū sensus hoc infallibiliter dmōstrat nec his accidentibus corp⁹ xpī aut sanguis afficiatur q2 hoc sine eius alteratōe eē nō posset nec ta liū accidētiū capax est. similiter aūt nec sub stantia aeris. Un de relinquitur q illa acci/ dentia sint sine subiecto. tñ eo mō quo supra fuit declaratū in duodecimo ipossibili. vt. s. sola quātitas dimensiua sine subiecto sub/ sistat et ipsa alijs accidentib⁹ prebeat subie/ ctū. nec ipossibile est q accidens diuina vir/ tute subsistere posset sine subiecto q2 idē est iudicādū de pductione rerū et de cōseruatio ne earū in esse. diuina autē virtus pōt pdu cere effect⁹ quarūcūq3 causarū sine ipsis cau sis secūdis. sicut potuit formare hominē sine semine. et sanare febrē sine operatione natu re quod accidit pter infinitatem eius virtu tis et q2 oib⁹ causis secūdis largitur virtutē agēdi. vnde et effectus causarū secūdarū pt cōseruare in esse sine causis secundis. et hoc modo in hoc sacramento accidēs cōseruat i esse sublata substantia que ipsum cōserua/ bat qd quidē dici pt de quantitatib⁹ dimen/ siuis quas etiā platonici posuerūt p se subsi stere pter hoc q fm intellectū separantur. Manifestū est autem q plus pōt deus i o/ perando q intellectus i apphendendo. Et licet de principio indiuiduationis sit iter do ctores nō parua difficultas. Uerūtamē in p posito me nō intromitto. q2 hic nō labora/ mus nisi ad excludendum ea que a iudeis i possibilia reputantur. dicit ergo sāct⁹ Tho. in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxv. q quantitas dimēsiua h3 hoc pprīū inter reli qua accidentia q ipsa fm se indiuiduat. qd ideo est q2 positio que est ordo partiū in toto in eius ratione includitur eē enim quantitas positionē habens. vbicūq3 autē intelligitur diuersitas ptiū eiusdē speciei necesse est itel/ ligi idiuiduationē. nā que sūt vnius speciei nō multiplicātur nisi fm indiuiduū et inde est q nō possunt apphendi multe albedines nisi fm q sunt in diuersis subiectis pñt autē apphendi multe linee etiā si fm se cōsiderent Diuersus eni3 situs qui per se linee inest ad pluralitatem linearum sufficiens est. Et qa sola quantitas dimensiua de sua rōe habet. vñ multiplicatio indiuiduorū i eadē specie possit accidere. pria radix huius multipli/ cationis ex dimēsione esse videtur. q2 et in genere substātie multiplicatio fit fm diuisio nem materie. que nec itelligi pōt nisi secūdū q materia sub dimensionib⁹ consideratur. Nā remota quantitate substantia omnis in diuisibil est vt pt3 per phm primo phisicorū manifestū est aūt q in alijs generibus ac/ cidentiū multiplicātur idiuidua vni⁹ speciei ex pte subiecti. et sic relinquitur q cū in hui⁹ modi sacramēto ponamus dimēsiones per se subsistere. et alia accidentia in eis sicut in subiecto fundari. ñ oportet nos dicere q ac cidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet eīn in ipsis dimēsionibus indiui duationis radix. Concedamus igr q senti m⁹ supradicta accidentia et q illa non sunt i corpore xpī nec in aere nec in substantia pa/ nis q2 non est. sed est illa dimensiua quāti/ tas hñs eē p se p seytate tercij modi. quod ē eē p se3 et separatū ab omni subiecto et re liqua accidentia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est eni cōis p positio apud oēs scotizantes q primū inō pēdēs pōt terminare dependentiā cuiuslib3 entitatis create et supplere vicē cuiuslibet de terminātis cū cōtineat eminenter vices cuius libet causalitatis secundarie cause. ergo de/ pendentiā quā habet accidens ad subiectū pōt deus supplere et terminare. Itē de⁹ pōt quodlibet pri⁹ distinctū eēntialiter a posteri ori facere sine illo posteriori. Cum ergo ac/ ci dentia sint priora inherentia actuali et ab ea

distincta essentialiter. qz sunt in diuersis generib⁹. ergo de⁹ poterit facere accidentia per se existere sic q̄ nō inherebūt actualiter quicquid sit de inherentia aptitudinali. qz cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidētia separari nō pnt. Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes cōuersus in libro de cōcordia legū. ti. iij. ca. iiij. q̄ accidentia per se remanere sine inherētia ad subiectū impossibile est in trāsmutationib⁹ et mutationib⁹ naturalib⁹. sed ista trāsubstantiatio est per miraculū diuina virtute facta. Et dicit q̄ iudei cōcedūt aliud miraculū in lege sua simile huic. s. q̄ littera men dausa et chamab. que scripta erāt in tabulis legis erant per se sine aliquo subiecto. et iste littere figurate erāt ex vtraq̧ pte et erāt rotūde et nulla istarū lrarū pe sustētabaī ab aliquo corpe sed per se erāt stantes miraculose et istud dicere est euidēter cōtra naturam et impossibile magis q̄ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliā et accidentia remanent per seipsa.

Qd̄ in sacramēto altaris sit corp⁹ xp̄i incorruptibile cū possit putrefieri et a muribus comedi.

Decimūseptimū impossibile est. Dicūt iudei certū est q̄ si illud vinū vestri sacramēti in magna quātitate sumeretur q̄ calefaceret et inebriaret sicut āte sacramētū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videtur etiā si diu et incaute seruetī putrescere et a murib⁹ comedi. cōburi etiā pnt et in cinerē redigi et vaporē que oia corpi xp̄i cōuenire non possunt cū fideles vestra ipm impassibilem pdicet. Impossibile igitur videī q̄ corp⁹ xp̄i in hoc sacramēto substātialiter cōtineaī. Respōdeī q̄ hic sūt duo cōsiderāda vnū qd̄ de facili pōt expiri et aliud q̄ maiorē difficultatē pretendit. q̄ enī in hoc sacramēto eedē actiones appareāt que prius in substātia panis et vini apparebāt puta q̄ similiter imutent sensum. Similiter etiā alterēt aerē circūstantē vel quodlibet aliud odore aut colore satis consequens videtur ex his que supradicta sunt. Dictū est enī q̄ in hoc sacramēto remanent accidentia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q̄ sūt hmōi actionū principia. Rursus circa passiones aliqs puta que fiūt ſm hmōi alterationes accidētiū nō magna etiā difficultas accidit si pmissa supponantur. Cū enim pmissū sit et alia accidentia in dimensionibus fundantur sicut in subiecto per eūdem modū circa hmōi subiectū alteratio aliorū accidentiū cōsiderari pōt sicut si esset ibi substantia vt puta si vnū esset calefactum et ifrigidaretur aut mutaret saporem aut aliud hmōi. Sed maxia difficultas apparet circa generationez et corruptionem q̄ in hoc sacramento videtur accidere. Nam si quis in magna quantitate hoc sacramentū tali cibo vteretur sustentari posset et vino etiam inebriari. ſm illud apl'i ad Corinth. xi. Alius esunt alius ebrius est. q̄ quidem accidere nō possent nisi ex hoc sacramento caro et sanguis generareī. Nā nutrimentū cōuertitur in substātiā nutriti. Quis quidā dicant hominem hoc sacramentali cibo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refocillari. sicut cū ad odorem panis et vini confortatur. Sed hec quidem ɔfortatō ad horā accidere pōt. nō aūt sufficit ad sustentādum hominē si diu sine cibo permaneat. Experimento aūt defacili inuenireī hominem diu sacramentali cibo sustentari posse. Mirādū etiā videtur cur negent hominem hoc sacramentali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramentū in carnem et sanguinem posse conuerti cū ad sensum appareat q̄ per putrefactionem et cōbustionem in aliā substātiā scz cineris et pulueris cōuertaī. qd̄ q̄dem difficile tn̄ videtur. eo qd̄ nec videaī possibile q̄ ex accidentibus fiat substantia. nec concedi pbas sit q̄ substātia corporis xp̄i que ipassibilis sit in aliā substātiā cōuertaī. Si q̄s aūt dicere velit q̄ sicut miraculore panis in corpus xp̄i conuertitur. ita miraculose accidentia in substātiā conuertuntur. Primo q̄dem hoc non videtur miraculo hoc esse conueniens q̄ hoc sacramentum putrescat vel p cōbustionem dissoluatur. deinde q̄ putrefactio vel cōbustio consueto nature ordine huic sacramento accidere inuenitur. q̄ non solet esse in his que miraculose fiunt. Ad hāc dubitationem tollendam quedam famosa positio est adinuenta que a multis teneī. Dicunt enim q̄ non contingit hoc sacramentū in carnem conuerti aut sanguinem per nutri

mentū vel in cinerem p combustionem aut putrefactionem non corrūptur accidentia in sbstantiā nec substātia corpis xpi sed redit diuino miraculo substātia panis q̄ prius fuerit et ex ea generantur illa in que hoc sacramentū corrupti inueniur. sed hoc quidem omnino stare non pt. Ostensum est eni supra q̄ substātia panis in substātiā corpis xpi conuertatur. qd eni in aliqd conuersum est redire non pt nisi econuerso illud conuertatur in ipsum. Si igitur substantia panis redit sequitur q̄ substātia corpis xpi conuertatur in panem qd est absurdū dicere. Adhuc si substātia panis redit necesse est q̄ vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iā destructis. spēbus quidē panis durātibus substātia panis redire nō pōt. q2 q̄diu spēs manent manet sub eis substātia corpis xpi. Sequeretur ergo q̄ simul eēt substātia pāis et substātia corporis xpi. Similiter etiā nec corruptis speciebus panis substātia panis redire pōt. tū q2 substātia panis nō est sine pprijs speciebus. tū q2 destructis spēbus panis iā generata est alia substātia ad cuius generationem ponebatur q̄ substātia panis rediret. Concludit ergo sāctus thomas libro quo supra .c. lxvi. q̄ melius dicēdum videtur q̄ in ipsa consecratione sicut substātia panis in corpus xpi miraculose cōuertitur. ita miraculose accidētibus cōfertur q̄ subsistāt qd est pprium substantie. et per cōsequēs q̄ oia possent facere et pati sicut si substātia adeēt. vn̄ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire et incinerari et putrefieri possunt. eodē modo et ordie ac si substātia panis et vini adesset. hec ille. Quare aūt nō oportet q̄ ibi sit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. dis. xij. in tercio principali q̄one. ij. dicēs q̄ q̄uis miraculum sit accidentia in sacramento altaris p se existere tn̄ q̄ sic per se ex natura operentur in aliud nouū miraculū non est sicut cecum natū post miraculosam restitutionē visus videre nouū miraculū nō est sed naturale. non eni intelligēdū est sic accidētia operari in virtutē substātie q̄ necessaria sit eis ad suā operationē aliqua virtus substātie que non sit accidēs supposita eorū existētia sed p tāto hoc dicitur q2 nō pn̄t operari nisi sint et naturaliter non possunt esse nisi per substantiam et q2 ipsa accidentia sunt quedā virtutes substantie. ideo q̄uis eorū existētia sine substātia sit per supnaturalem potentiam tn̄ sic existentia in aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ē q̄ corpus xpi sit in sacramēto cū illud frangatur in partes.

Decimūoctauū impossibile ē. Uos xpiani dicit iudeus frāgitis illd sacramētū in ptes ergo ipossibile est q̄ sit ibi corpus xpi. pbatur cōsequētia. q2 fractio illa que sensibiliter apparet nō potest eē sine subiecto. Absurdū etiā videtur dicere q̄ illius fractionis subiectū sit corpus xpi. ergo ipossibile ē q̄ sit ibi corpus xpi s3 solū substātia panis et vini. Rn̄deo ad istud pt3 manifeste ex his q̄ supradicta sunt q2 fractionis subiectū possumus ponere dimensiones p se subsistētes. nec tn̄ hmōi dimēsionibus fractis frāgitur substātia corpis xpi eo q̄ totū corpus xpi sub qualibet portione remaneat. qd q̄dem et si difficile videatur tamēsm ea q̄ pmissa sūt expositōe3 habet. Dictū est. n. supra impossibili. xij. q̄ corpus xpi est in hoc sacramēto per suā substātiā ex vi sacri. Dimensiōes aūt corpis xpi sunt ibi ex naturali concomitātia quam habet ad substantiam. econtrario. n. sm q̄ corpus naturaliter est in loco. nā corpus naturale ē in loco mediātibus dimensionibus quibus loco cōmēsuratur. Alio aūt modo se habet aliquid substātiale ad id in quo ē et alio modo aliqd quātū nā quātū totū. ita est in aliquo toto q̄ totū nō est in pte s3 ps i pte sicut totū in toto. vnde et corpus naturale sic est in toto loco totū. q̄ nō ē in qualibet pte loci. Sed ptes corpis ptibus loci coaptantur eo q̄ ē in loco mediātibus dimēsionibus. Si aūt aliqd substātiale sit i aliquo loco totū etiā totū ē i qualibet pte eius sicut tota natura et species aque est in qualibet pte aque et tota anima est i qualibet corporis pte. q2 igitur corpus xpi est in sacro altaris rōe sue substātie i quam conuersa est substantia panis dimensionibus eius manentibus sicut tota spēs panis erat sub qualibet parte dimēsionū ita integrum corpus xpi est sub qualibet parte earūdē. nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xpi vt sit in illo tanq̄ in subiecto. s3 sbiectū eius sunt dimensiones panis et vini remanentes sicut et aliorum accidentiū ibidē

remanentiã diximus eas eẽ subiectũ. Verba sunt sancti thome libro quo supra. c. lxvij. Simile etiã inuenitur in natura qz imagine in speculo existente si frangatur speculũ nõ tamen frangitur imago et in quot ptes speculũ frangitur in toto integra manet et resultat ymago. Non ergo mirãdũ si hoc i hostia fiat virtute diuina. figura huius pcessit. Exo. iij. in rubo qui videbatur ardere et nõ cõburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubũ frangere ac cõminuere et incinerare et tñ ab igne nõ ledebatur. nõ frangebatur. nõ vorabatur. nõ minuebatur. nõ incinerabatur. sic nec corp⁹ xpi in comedentis ore non leditur a dente. nõ frãgitur vorando cõminuitur. sed sicut rubus in igne ita corp⁹ xpi illesum integrũ remanet sub fractione specierũ que lz nõ sit in corpe xpi. vero representat tñ fm Richardũ illam flagellationẽ et perforationẽ qua fuit flagellatum etiam perforatum in sua passione.

¶ Probant corpus xpi sumi et cõsumi.

Decimũnonũ ipossibile est. qz istud sacramẽtũ sumatur et nõ cõsumatur fm qz vos xpiani asseritis. Si. n. esset mõs olipius qui est excessiue magnitudinis iam deberet eẽ voratus et cõsumat⁹ et cõsumpt⁹ xps videtur totiens mãducatur ergo deberet eẽ cõsumptus. Responsio satis patet ex pdictis. Nõ. n. substãtia corporis xpi sz spẽs panis cõsumũtur sicut etiã spẽs ille numũt inebriant incinerari et putrefieri possunt vt dictũ est in. xvij. impossibili ita dicitur frãgi vt patet in precedenti ipossibili. sic etiã ð eis cõcedere possumus qz cõsumũtur. corp⁹ tamẽ xpi manet integrũ et viuũ. Simile etiaz pcessit in natura et scriptura. In natura ẽ exemplũ de scia que data nõ decresit. vñ totaz meã sciam possum alteri dare ea tota in me remanẽte. Fõs etiã quotidie aquã tribuit et aqua quotidie de fonte sumitur et fons nõ cõsumitur. Videm⁹ etiã qz de mari semper fontes et flumina egrediũtur et tñ mare nõ cõsumitur nec minuitur. Idẽ videm⁹ qz vna candela mutuat lumẽ suũ multis candelis sine diminutione sui lumis ita in pposito filius dei est sapia et ars patris lumẽ de lumie deus verus de deo vero. fons totius eternitatis et mare infinite bonitatis extra veraciter in hoc sacramẽto quotienscũqz et a quocũqz sumptus nũqz cõsumitur. Unde cãtamus i psa. Sumit vn⁹ sumũt mille tãtũ isti quantũ ille nec sumptus cõsumitur. Simile etiaz est cũ homo comeditur a leone anima nõ cõsumitur sed solũ corp⁹. ita dũ. ostia sumitur a sacerdote xpi corp⁹ non consumitur sed sole species panis et vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima itegra separatur. ita facta corruptione circa spẽs desinit corpus xpi eẽ in illo. Unde dicebat beat⁹ andreas ego qz agn⁹ iste postqz est a fidelib⁹ cõmestus remanet integer et viu⁹. Hoc mirabile legimus in sacra scriptura qz. iij. Reg. xvij. c. legitur qz helyas et mulier vidua sareptana comederũt de farina ydrie et de oleo qd erat in lechito et tamẽ ydrie farina nõ defecit et lechitus olei non est minutus iuxta verbũ domini p farinã ydrie corp⁹ xpi in pane. p lechitũ olei sacramẽta in confectione vini. intelligo. qz sicut tunc sumpta nõ cõsumebãtur in illorũ conuiuio ita nec nũc corp⁹ et sanguis xpi in isto sacramẽto. Itẽ de quinqz panib⁹ satiauit domin⁹ quinqz milia hoim. et. xij. cophini sunt i pleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad cũ ponã eloquium meũ qui facit magna et mirabilia et inscrutabilia absqz numero.

¶ Quõ manducans partẽ manducat.

Vicesimũ Impossibile est. dicũt iudei. Uos xpiani dicitis qz ille q̃ mãducat pte hostie illius sacramenti manducat totum xpm. Istud est ipossibile cũ omnis pars minor sit suo toto. Respondetur qz ita verũ est qz sumẽs minimã ptem hostie consecrate totum xpm sumit. Dictũ est. n. supra qz partitio illa non subiectatur in xpi corpore: sed in dimensionibus quãtitatis panis que separate sunt et habent esse per se miraculose. Factis igitur inumerabilibus fractiõnibus dũ tamẽ appareant spẽs panis vinicum et integrum corpus xpi est sub omnib⁹ illis spẽbus. et ideo sumẽs vnam pticulã sacramenti tãtũ de xpo sumit quãtũ sumẽs totam hostiam qz vtrobiqz totus xps. Non ergo quicũqz cõmunicans ptem hostie. ptem xpi suscipit sicut iude⁹ putat. et huius est simile in natura de verbo loquentis quod to

tũ est in parua aure sicut in magna equaliter qđ etiã figuratũ fuit Exo. xvi. vbi legit̃ ꝙ q̃libet de mãna habebat equaliter. vnde pl' colligẽs de mãna non plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento quidlibet sumit corpus xp̄i equaliter et qui plus i maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset nisi putredo infidelitatis. iđ dicitur Ecci. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius. et sic non videntur ad sensum. licet visa sint in scriptura et natura ſm intellectum.

¶ Quđ illud sacramentum sit verus de' licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Vicesimũprimũ impossibile ē. Qđ aliqñ accidit vel accidere pōt ꝙ vna ps istius sacramenti manet in altari et altera cadit i terrã et pedibus ꝯculcat̃ dicere autem ꝙ deus cadit in terram et ꝙ pedibus ꝯculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. Respõdetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret. et eēt digne puniendus et multoplus si faceret scienter nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile, quia cas' in terrã et conculcatio pedũ non corpori xp̄i nec deo sed dimensionibus panis et accidẽtibus illis attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

¶ Quod xp̄s in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immũdis contractari.

Vicesimũsecũdum impossibile est. Qđ si esset deus ille xp̄s vester q̃ est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiaꝫ se a malis et imundis sacerdotibus tractari oppositũ videtur experimentaliter ergo ipossibile est eũ esse deũ. Respõdetur ꝙ vt dictum est ꝙ in hoc sacramẽto est xp̄s verus deus et verus homo. xp̄s autem ꝓpter honorẽ et reuerentiã diuinitatis semetipsum hũiliauit in hoc mũdo et seipsum cõtempsit intantum vt nũ ꝙ fuerit aliquis homo in mũdo ita humilis sicut ipse q2 ipse ꝑmisit suũ corpus flagellari. vulnerari. plagari. cõspui. colaphizari. denudari, spinis coronari. felle et aceto potari. et quicquid voluerũt facere sustinuit et et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter. sic et sacramentũ corporis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis cõcomitantis et placet sibi ac permittit ꝙ aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperijs et morte et a bonis in sepultura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamẽti portabatur humeris leuitarũ et non ferebat̃ per se ipsam. Nũquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaret̃ ab eis. Nũquid cũ ceperũt philistei qui erãt mali et portauerũt ad terrã suã. Dic mihi quare nõ defendebat se vel quare nõ rediijt per seipam vel quid factum fuit de ea cũ facta fuit ꝑda nabuchodonosor. Dico ergo ꝙ deus mãdauit moysi facere archã nõ vt ipsa ꝑliaret̃ per se nec vt ãbularet ꝑ se nec vt staret ꝑ se. nec vt eleuaretur per se sed ꝑcepit vt fieret ad ponẽdũ in ea legem et mãna et virgã aarõ et ꝑcepit ꝙ poneret̃ in loco pl' deuoto et solẽni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omẽs ipsam respicientes haberent fidẽ et timorem et reuerentiam deo. et vt ibi popul' iret ad petendũ petitiones suas dõ. nec dicebat populus. Eamus ađ archã sed eam' ađ deum sic etiã cũ de' et hõ xp̄s ibũs ordinauit istđ sanctũ sacramẽtũ nõ ordinauit eũ vt ꝑliaret̃ nec vt ãbularet nec vt faceret ludos ađ apostatas et hereticos maliciosos: sed ordiauit ipsum vt populus respiciens ipsuꝫ haberet maiorẽ fidem et in eo diuina maiestas adoraretur et honoraretur. Et sicut ꝓpheta cũ inuitabat populũ vt ascẽderet in ihrlm. nõ dixit ascendam' ad domũ archе testamẽti nec legis. Sed dixit, venite ascendamus ad domũ dei. Si ergo illa erat dom' dei ꝓpter archã et hoc est corp' dei ꝓpter sacramentum. Nõ ergo laudẽt se iudei in fide dei. q2 viderunt mare siccum solẽ stãtem iordanem detentum lucem versam in tenebras et aquam in sanguinem et virgã in serpentem, puluerẽ in cinipheѕ. virgam sine radicibus florere.

montes fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus. voces sine corpore. manna de celo et aquam sine fossione. victoriam inimicorum sine gladio. lucem de nocte. quia hec omnia viderunt et in deo nunquam crediderunt. nec in terram desiderabilem nunquam intrauerunt sed in deserto mortui sunt. Populus autem christianus nihil horum vidit. sed in veritate sanctum sacramentum fuit ordinatum in cibum. Cibus autem quicunque sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarij siue sit coctus aqua, siue assus igni siue frixus vel quouis alio modo preparatus dimittit se etiam cibus tractari a ministris si volunt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo: vel in ligno vel in fassorio luteo etiam cum pannis et sine eis. Dimittit se etiam cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa. siue laceratus vel fassus. vel admorsus ad voluntatem comedentis. Sic ergo patet quod cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cum ergo christus ordinauerit corpus suum in cibum, Johannis. vi. Caro mea vere est cibus et sanguis meus etc. Ordinauit ergo eam ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non eleuet se et dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

¶ Impossibile est quod in illo sacramento sit verus deus et quod descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimumtercium Impossibile est: Vos christiani sumitis hoc sacramentum et comeditis eum. oportet ergo quod descendat ad stomachum et ad locum digestionis et intestina et cetera. que omnia impossibilia videntur cum vos ponatis in isto sacramento esse deum et deo ista repugnare videantur. ¶ Respondeatur. dic mihi iudee cum tu comedis panem quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebrum quis siue ad intestina. Oportet quod dicas quod de quolibet vadit ad quolibet membrum quod conuenit sibi quia quodlibet membrum recipit quod est suum sicut epar cibum dulcem fel acutum vel amarum, splen cibum acetosum et omnis cibus falsus vadit ad vrinam ¶ Sic et homo consideratur in duas partes scilicet in partem corporalem et in partem spiritualem. partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales. sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. ¶ Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunque non descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramentis parte. viij. capi. xiij. quod diu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentibus in gustu. ibi est christi corpus: cum vero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec, quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum est quando ore suscipis corporaliter tecum est quam manducas et gustas corporaliter tecum est. denique in visu in tactu in sapore corporaliter tecum est, quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. ¶ Postquam autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda non est sed spiritualis retinenda dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit melius est tibi vt eas in mentem tuam quam in ventrem tuum. cibus iste anime non corporis est. noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis, venit ad te vt comedatur non vt consumatur venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cibus sum grandium crede et manducabis me non vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaque prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit quod per sacramentum suum corporaliter tecum esse incipiet et vnde non discessit quando ad te venit. hec ille. Et si dicatur contra quia illud quod vere manducatur in ventrem vadit et in secessum emittitur. Respondetur quod in

isto sacramento triplex cōmittit mādacatio vna carnalis qua spēs iste dentibus terūtur Alia sacramentalis qua corp⁹ xpi veruʒ sub speciebus cōtentum sumitur. Tercia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In mādacatione corporali consueta tria sunt. primū in ore masticatio. secūdū in ventre sumptio. terciū in mēbris vnio. et hoc totū cōuenit spēbus. secūdū vero et tercium suo modo cōueniunt corpori xpi. terciumvero tantum cōuenit corpi xpi mystico. nā per sacramētū hoc sit vnio cū xpo capite et cum corpore mystico ita ꝙ ipse mādacās, vnitur ei non ipse illi. Ad argumentū ergo dicitur ꝙ illud intelligit de mādacatione carnali. sic vero xps hic nō mādacat. Vel aliter dico ꝙ intelligitur de cibo qui habet aliquid purū aliqd ꝙ īpurū. Impurū vero aliqd in hoc sacramēto hoc non inuenitur et iō nihil ad secessum emittit. verba sunt petri de tharantasio in. iiij. distin. ix. articulo. i.

Quod in illo sacramento sit verum corpus xpi per miraculum quotidie.

Vicesimūquartū īpossibile est. Dicūt iudei. Vos xpiani assentis ꝙ quotidie istud sacramentum in ecclesijs celebratur istud videtur īpossibile qꝛ tunc nō esset miraculum cū miraculū semel accidere soleat et si istud semel accidisset in vita xpi ad cōfirmationē sue legis nō reputaremus īpossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt. sed dicere ꝙ istud miraculū cōtinue i quolibet ecclesia fit et infinities repetatur istō videt apparēter īpossibile qꝛ sapiētes dicūt miraculū ñ eē qd cōtinue fit. qꝛ talia opera magis nature attribuerent ꝙ miraculo. Respōdet ad istud argumētū magr̄ Johānes conuersus libro de cōcordia legū. titulo. iij. iiij ca. dicēs ꝙ de facto sic fuit ꝙ viuēte xpo die iouis in cena ante mortem suā et quotidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico ꝙ possibile est deo qñ et vbi sibi placuit mirabilia operare put dicit in thalmud ꝙ iter mirabilia que fiebāt in domo sācta eratvnū notabile inter alia ꝙ qñ tot⁹ popul⁹ ibi erat stādo erant valde cōuicti et stricti sed quādo curuabātur nesciebāt se eē in loco magis spaciosō. et istud nō semel. sed semp asserūt ꝙ fiebat dū ibi popul⁹ sic cōueniebat. Item dicūt ꝙ in domo sancta sanctorum erant ipsi⁹ mensura decem cubitorum multiplicatoruʒ per decem et sic erunt centum cubiti. et ꝙ ibi erunt duo cherubin et quilibet eorum habebat decem cubitos super decem multiplicatos et sic erunt centuʒ cubiti in quolibet cherubin. et istud est magnuʒ impossibile et tamen fiebat semp et quotidie dicēdo ꝙ erat corpus sine loco. quia vnus cherubin illorū erat tantus in quantitate quantus erat loc⁹ et sic totum locuʒ occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin. non oportet aliud dicere nisi ꝙ vnus cherubin erat sine loco et istud ē īpossibile. hec ille. Patet ergo ꝙ non repugnat miraculo pluries fieri. nunquid. n. miraculum fuit manna de celo datum filijs israel. non negabit iudeus. Sed constat ꝙ nō semel pluit illis manna ad manducandum sed. xl. annis sicut dicitur Exo. xvi. filij autē israel manducauerunt m anna in deserto. xl. annis donec venirent in terram habitabileʒ Sic et illud preciosum sacramentum manducabunt fideles ꝙ diu fuerint ī deserto huius vite quousꝙ veniant in terrā habitabilem terram. scilicet viuentium: que est proprie terra promissionis eterne. Ea ergo que a iudeis impossibilia circa istud sacramentum allegantur patent non esse impossibilia sʒ deo valde possibilia. sʒ qꝛ ihūs xps ē ver⁹ messias et ver⁹ de⁹ vt supra ōnsum est. iō sibi oia supradicta possibilia sunt. Sed dicat forte iude⁹ ihūs nazaren⁹ quē tu dicis deū vocat se panē. Joh. vi. Ego sum panis. nūqd ex scripturis haberi potest ꝙ deus deberet esse panis dico ꝙ sic. vnde super illud Leuiti. xxi. Incensum enim domini et panes dei sui offerunt. vbi littera nostra habet et panis dei sui. littera hebraica habet et panis deus suus. et sequitur et panes propositionis offert. hic habet littera hebraica. panis deus suus. et sequitur omnis qui habuerit maculam de semine aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino nec panes deo suo littera hebraica habet panis deus suus. Et sic in toto illo capitulo ponitur panis deus suus et non dei sui nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramenti. Iteʒ nō est pretereundum in fine istius materie ad memoriam reducere de isto sacramēto ea q̄

sequūtur in maiorē cōfusionē iudeorum ne gātiū istud sacramētū. vn̄ Leui. viij. mādauit in lege deus. ꝙ qn̄ ꝯsecraret sacerdos assumeret colirida panis azimi et poneret in manib⁹ aaron et ꝙ eleuaret ante deū. Itē ꝙ pria die penthecostes assumeretur panis primitiarū per sacerdotē et eleuaret ipsuꝫ ad deū sacerdos et vt dicit p̄dictus magr̄ iohānes cōuersus. libro et titulo quib⁹ supra. c. v. Dixerūt sapiētes thalmud ꝙ sacerdos eleuabat illū panem sursum et deorsum ad dextram et sinistrā et istud significabat ꝙ tēpore sancti messie debebat p sacerdotes istō sacrificiū eleuari de pāe cōsecrato et ꝓpter istā satisfactionē mādauit lex mosaica. xv: sicut de aeris primitias separabitis ita et de pulmētis dabitis primitias dn̄o. Et sequitur i litera hebraica de primitiuis pulmtorū vrorū cheruma. i. tortā panis eleuabitis dn̄o. et illud signabat istud altissimū sacramētū. Teneo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sapientes thalmud babylonic mādauerūt cōburi. qꝛ istud cheruma. i. tortā panis mādauerūt qꝛ significabat istud altissimū sacramētū. Itē malachie p̄io habetur ꝙ sacrificia erāt p̄iuāda et cōuerti debebāt in oblatiōes mūdā qꝛ dictū est de isto altissimo sacro ꝙ est via recta hoīb⁹ ad glām padysi. et pax ꝑpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionū q̄ erāt in alijs sacrificijs. Et ibidem malachie. i. quis est in vobis qui claudat ostia et incendat altare in eū gratuito n̄ est mihi volūtas in vobis dicit dn̄s exercituum. et munus nō accipiā de manu vestra. Ab ortu. n. solis vsq͂ ad occasum magnū ē nomē meū in gentibus et in oī loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio mūda qꝛ magnū est nomē meū in gentib⁹ dicit dominus exercituū et vos polluistis illud i eo ꝙ dicitis. mensa dn̄i cōtamiata est et ꝙ superponitur cōtēptibile est. etc̄. Ad hoc etiam sacrificium significādū deus voluit vt nasceretur in bethleem iste sanctus messias de quo ꝓpheta malachias in. c. v. Et tu bethleē effrata etc̄. Bethleem hebraice interpretat̄ domus panis. et ego dicit supradictus magr̄ iohānes cōuersus ante ꝙ reciperem istā legem de isto sacro diu dubitaui et sepissime et locutus sum frequenter de ista materia cū quodā ꝓuinciali ministro fratrū minorū in valle oliueti nomine frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus et nō quiescebat anim⁹ meus ex dictis ipsius et feci duo ta ieiunia et orationes orādo deū assidue vt me dignaretur in ista materia plenius informare. et quadā nocte dū dormirem vidi i sōnis quedam hominem vestibus albis vestitum et domum meam adinstar lune clare lumine replebat et cū interrogassem quis es scꝫ respōdit ābrosius ep̄s medioleñ. et dixit mihi. Scias amicū meū ministrū deuote deū pro te orasse vt dignaretur te in hac materia informare et hoc dubium quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere. ꝙ vtiq͂ sacramentum sit in memoriā sancti messie et tu recipe deuote et crede quoniam sic se habet rei veritas et in istis verbis cor meū aliqualiter acquieuit. Sequēti nocte vidi obtenebrare totum mundum et iudei interrogabant si hec obscuritas prouenie bat ex eclipsi solis et lune et omnes timebant et se sub suis vestibus occultabāt et deinde remittebatur illa obscuritas paulatine. et videbam solam pulcherrimā i luce sua. et videbam in ipso quandam feminā et vnum puerum pulcherrimum et d ore pueruli lux clarissima pullulabat et petebaꝫ visionis expositionem et respondebatur mihi totum mundum obscurum fuisse ante aduētum huius paruuli. et de ipso exiens lux resplenduit toti mundo. et extunc a corde meo omnia dubia sunt ablata et dixi cum anna. i. Regū. i. Exultauit cor meum in domino et exaltatum est cor meum in deo meo quia letatus sum in salutari tuo. non est sanctus vt est dominus nec enim est alius extra te et non est fortis vt deus noster. hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo ꝙ nos xp̄iani ponimus de conuersione panis in verum xp̄i corpus et de conuersione vini in verum sanguinem xp̄i nec ꝙ messias fuit deus et hōcum ipsi non habeant pro extraneo ꝙ ipsi dicunt propter dicta sapientum thalmudh hūc sacratissimum cibum non habent angeli nō viderunt patriarche nec comedebāt prophete sed solum est cibus christianorum qui deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorū
crudelitatibus que tribus explicatur pūctis
principalibus.

SEptima cōsideratio huius libri est
de crudelitatibꝰ iudeorū ꝗ sua inau
dibili seuitia legimꝰ in gentiliū libris vt i tro
yana hystoria pirrū achillis filiū crudelitatē
exercuisse q polixenā virginē priami regis
troyani filiā dilacerauit et eius sanguie sui
pr̄is sepulchrū irrigauit. Legimꝰ etiā in no/
no libro valerij maximi.c.ij.de crudelitate:
sillā romanū crudelē fuisse quia quatuor le
giones Mariane pr̄is cōtra fidē eis datam
in cāpo marcio trucidari et in tyberim ꝓijci
fecit: et q virorū cede nō cōtentꝰ mulieres eo
rū occidi fecit. Legimꝰ ibidē et hanibalem
crudelē q de corporibꝰ romanorū potētē in
fluuio gello fecit supra quē traduxit exercitū
Legimꝰ ibidē et barbaros crudeles q peco
ribus mactatis et intestinis eiectis intermit/
tebant homies preter capita: eis cibū et po/
tū ministrādo vt a vermibꝰ ex putrefactōne
nascentibꝰ roderentur. Sed si volumꝰ atten/
dere crudelitates iudaici populi longe seuio
res p̄dictis inueniemꝰ et erūt tria puncta pri
cipalia huius cōsiderationis. Primꝰ punctꝰ
erit de crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā
et deū suū. Secūdꝰ de crudelitate iudeorū
erga seipsos. Tercius de crudelitate iudeo/
rum erga xp̄ianos:

¶ De crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā
suum.

PRimꝰ pūctus ē de crudelitate iude/
orum erga xp̄m q sicut ꝓbatū fuit su
pra li.i. est verꝰ messias eorū et verꝰ deꝰ et bō
Patuit etiā supra in isto.iij.li.cōsideratiōe.
iiij.v.et.vi. et declaratur hec crudelitas qua
druplr̄. Primo sic. crudele ē cū quis insurgit
cōtra minorē se. iustū et bonū. Crudeliꝰ cū
quis insurgit cōtra suū equalē iustū et bonū
Sed crudelissimū ē cū quis isurgit cōtra do
minū suū et regē suū iustū et inocētē et bo/
nū. talis fuit crudelitas iudeorū cōtra xp̄m
Ipse enī erat dn̄s et rex suus teste pylato ihe
sus nazarenus rex iudeorū: et iterū.ps.ij.
Astiterūt reges terre et pricipes cōuenerunt
in vnū aduersꝰ dominū et aduersꝰ xp̄m eius
qui.ps. ad litterā expōit de xp̄o etiā fm an
tiquos doctores hebreorū. Unde rabi salo
mō in pricipio p̄dicti psalmi dicit. parentes
nostri exposuerūt hunc psalmū de rege mes/
sia ipse inocēs q iniqtatē nō fecit nec inuen
tus est dolus in ore eius ysa.liij. Et iō cū iu
dei eū de pluribꝰ false accusarent pylatus re/
spondit. Ego aūt nullā cām mortis inuēio
in eo sz neqꝫ herodes Luce.xxiij. Ipse erat
iustꝰ et bonꝰ quā iustiā cōfessꝰ ē publice py
latꝰ dicēs. Innocēs ego sū a sāguie iusti hu
ius math xxvij. Itē et vxor sua cōfessa ē di/
cēs. Nihil tibi et iusto illi. ibidē quasi dicat
Nullo mō cōdēnes eū sz magis dimitte eū
Sed lz eēt eorū rex inocēs et iustꝰ nō erubue
runt eū tradere morti et tali morti qua nul/
la ignominiosior. nulla crudelior tēpore illo
inueniebatr intantū enī miseri iudei odiebāt
xp̄m q p̄elegerūt liberare hoiem pestiferum
barrabā ne xp̄s liberaretr: Itē scd̄o crudele
est humilē et ꝓstratū pimere. Nouimꝰ enim
leones ꝓstratis et humiliatis parcere. sz iu/
dei ꝓstrato ihū corā pylato et pōtificibꝰ non
pepcerūt xp̄s etiā fuit metrū et mensura to/
tiꝰ humilitatis dixit ei math.xi. Discite a me
q mitis sū et humilis corde. Sed iudei eius
doctrinā cōdēnētes crudeliores leonibꝰ fue/
rūt q.ps.xxi. Aperuerūt super eū os suum
sicut leo rapiēs et rugiēs scꝫ cōtra bestiā vel
hominem sibi resistentem. Item tercio cru/
dele est percutere aliquem eo q verum loq/
tur sic fecerunt iudei. cum percusserunt cum
alapa dicentes. sic respōdes pontifici. et chri
stus: si male locutus sum in testimonium ꝑ
hibe de malo si autem bene cur me cedis. q/
si dicat crudeliter mecum agis. ¶ Item: iiij
si vituperatur qui reddit malum pro malo.
et plus qui non reddit bonum pro bono plꝰ
debet vituperari quasi crudelissimus qui red
dit malum pro bono. Sic fecerunt iudei q
pro tantis beneficijs sicut christus eis fecit i
firmos eorum curando. leprosos mundan/
do. cecos illuminando. obsessos a demoni/
bus liberando. et eorum mortuos suscitan/
do pcurauerūt sibi mortem. Iō xp̄s de eis
cōqueritur sicut plāgit ecclesia in eiꝰ persona

dicens partiz illud michee. vi. Popule me⁹ quid feci tibi aut in quo cōtristaui te qz eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo. qz eduxi te p desertū. xl. ānos et māna cibaui te et introduxi te in terrā satis optimā quid vltra debui tibi facere et non feci. Ego quidē plātaui te vineā meā speciosam et tu facta es mihi nimis amara. aceto nāqz sitim meā potasti et lancea pforasti latus saluatori tuo. ego ppter te flagellaui egyptū cū primogenitis. et tu flagellatuz me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti principib⁹ sacerdotū. ego ante te aperui mare et tu aperuisti lancea latus meū. Ego ante te iui i colūna nubis et tu me deduxisti ad pretoriuz pylati. Ego te paui māna per desertū. et tu me cecidisti a lapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra. et tu me potasti felle et aceto. Ego ppter te cananeorū reges percussi et tu percussisti arūdie caput meū. Ego dedi tibi sceptrū regale et tu meo capiti spineā coronā. Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus quid feci tibi aut in quo cōtristaui te: responde michi. quasi dicat. nihil feci tibi nisi bonū et tu quasi crudelissimus impendis mihi malū iuxta illud. ps. Retribuerūt mihi mala p bonis et odiū p dilectōe mea. Fuerūt etiā iudei crudeliores lamijs sicut Hieremias de eis conqueritur Trenorū. iiij. sed et lamie nudauerūt mamas suas lactauerūt catulos: filia populi mei crudelis q̄si strutio in deserto super quo glo. Iralis hystorica sic dicit. Sed et lamie etc. phariseorū et scribarū duritia exprobat q̄ lamijs duriores lac doctrine puulis negauerūt. lamia autē crudelior suis fetib⁹ q̄ cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinā negauerūt et insup lamiauerūt strutionib⁹ siles q̄ oua sua vbi exponūt nec infetū calefaciūt. lamia hebraice vlit noiatur quā quidē hebreorū vnā de farijs suspicātur q̄ pce dicitur eo q̄ nulli parcāt quib⁹ sunt similes scribe et pharisei q̄ etiā manus miserūt in filiū dei. plāgitur ergo synagoga que quasi strutio nullam sibi spem aut proximis relinquit in posterū. hec ibi.

De crudelitate iudeorū erga semetipsos quo ad captiuitatē et dānationē eternā.

Ecūd⁹ pūctus est q̄ iudei nō soluz fuerūt crudeles contra xp̄m messiaz regē et deū suū sed etiā fuerūt crudeles cōtra seipsos se captiuādo et ppetuo dānādo. vnde cū pylatus tenens locū cesaris esset in iudicio constitutus vt audiret allegata contra xp̄m et cōfessus fuisset publice se n̄ īuenire causam mortis in eo sciens q̄ per inuidiā tradidissent eū morti. et cū cōfessus est se esse regē declarauit q̄ regnū suū non erat de hoc mūdo ante q̄ sententiā daret contra eū confessus est eū esse innocētē et iustum vt patuit in precedenti puncto. Iudei miseri q̄ tantū desiderabant mortē ei⁹ publice se obligauerunt q̄ culpa et pena mortis eius esset super eos et super filios suos damantes. sāguis eius super nos et super filios nr̄os. M. xxvij. In quo manifeste ostendit̄ puersitas ipietatis et crudelitas eoꝝ qui nec sibi timēt nec filijs. vnd̄ dicūt et sup filios nr̄os. ex quo pz q̄ culpā et penā sibi iprecātur et sue posteritati. hic pōt accipi illud eccl. viij. Cū iracūdo nō facias rixā et cū audace nō eas i desertū qm̄ quasi an̄ illū nihil est sanguis. i. effusio sanguis tales fuerūt iudei effusionem sanguis xp̄i p nihilo reputātes hō peccator sanguini insidiat̄. hoc ē q̄ ipsis iudeis pdixit saluator Luc. xi. requiret̄ a generatiōe ista sanguis oim pphetarū qui effusus est etc. qz pres eoꝝ seruos ipsi dn̄m occiderūt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis man⁹ posuerūt vt xp̄m occiderent dicentes. Sanguis ei⁹ sup nos etc. O magna crudelitas q̄ pr̄ seipsū volūtarie et pp̄riū filiū in captiuitatē et in irā dei ppetuā tradat qz hec obligatio et iudeorū peccatū ē potissima cā q̄ q̄diu mūd⁹ durauerit exītib⁹ i eo iudeis et filijs eoꝝ sēp erūt captiui vbicūqz sint et ira dei erit sup eos. Itē crudele ē furari aliena et crudeli⁹ furari sua sz crudelissimū ē furari seipsū tales fuerūt miseri iudei qz cū passio xp̄i se extēderet ad redēptōez toti⁹ hūani generis sufficiēter et oēs hoies naturaliter appetāt saluari iudi ab hac redēptōe et saluatione furati sūt seipos nolētes pticipes fieri p̄dicte redēptōis cū voce magna et rabido core damauerūt. Sāguis ei⁹ sup nos et sup filios nr̄os. O ifelix iudas qz crudel' fuit ptra mgr̄z suū crudel' fuit ptra seipz laqueo se su-

spendens crepēs medius diffusis viscerib⁹ eius sicne miremur si iudei cū silēs quia crudeles fuerunt contra dn̄m messiā regē et deum suum quod crudeles fuerunt ɔtra seipsos se et proprios filios perimentes. vnd̄ et pylatus in ep̄la quā misit ad tyberiū cesarē super mortē xp̄i sic ait. tyberio augusto pilatus salutem. Sup accidit quod ipse probaui iudeos p inuidiam se suosqꝫ posteros crudeli damnatione perimisse etc. vide supra hanc epistolam lib. i. thezauro. i. testimonio. iiij. Item predicti iudei fuerunt siles neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum. Senecam nō volens tolerare tiorem eius a pueritia. occidit etiā ꝓpriam matrem et eā fecit scindi vt videret locum in quo cōceptus fuerat. fecit succendi ciuitatem romanā septem diebus et septem noctibus vt experiretur quanta fuerit succensio troyane vrbis. finaliter crudelissime occidit seipm̄. Sic miseri iudei reddentes malū pro bono occiderunt magistrū et dominū suū propriā matrem suam scꝫ synagogā pimerūt. Incēderūt igni sanctuarium suū et ciuitatem et seipsos crudelissime eternaliter damnauerunt et qꝫ tam crudeles et viri sanguinū fuerunt culpā et penam sanguis xp̄i sup se imp̄cātes. Ideo eorū orōnes deus nō exaudit vt liberentur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cū extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis et cū multiplicaueritis oratōnem non exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt:

De crudelitate iudeorū erga xp̄ianos q̄rum sunt decemseptem.

Tercius punctus est de crudelitate iudeorū erga xp̄ianos hec generatio praua et exasperans postq̄ seipsam vt p̄dictū est crudeliter dānauit versa in rabiē contra xp̄ianos quorū sunt perpetui serui diuersis in mundi partib⁹ inaudita crudelia opati sunt. et cōtinue vt possunt feritatem bestiarū excedētes crudelissime operātur de quibus vt colligere potui ex diuersis scripturis et relatiōe virorū fidelium vsqꝫ in p̄ns tempus et eo tūc quo ꝓpter peccatum occisionis xp̄i sui per orbē in captiuitatē sunt dispersi. xvij famose crudelitates annotātᷣ et nō ē dubiū quin sint alie plures nobis occulte cū dato vno incōueniēti plura sequi contingat.

In toletho oēs xp̄iani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Prima crudelitas iudeorū in ciuitate toletana regni castelle facta ē p⁹ infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorū āno. i. domini illustris viri infantis pelagij in asturijs currente erat septingentesima a quiquagesima scd̄a. et anno dn̄i septingētesimo decimoquarto. tunc ciuitas toletana nobilis et fortis ac multorū bonorū abundātissima. sp̄aliter in multitudie nobiliū militū ornata fuit posita ī potestate ysmabelitarū et deuicta sine prelio ex ꝓditione et crudelitate iudeorum in ea habitantiū sicut narrat frater Johes egidij samoren̄. in suo archano. et lucas ep̄s thuden̄. in cronica sua ac plani⁹ in generali hystoria hyspanie cōtinetur. mod⁹ aūt ꝓditōis et crudelitatis iudeorū fuit talis vt ibidē legitur: cū eni xp̄iani ecclesiastici religiosi milites et alij xp̄iani ciues in dn̄ica oliuarū ꝓpter honore solēnitatis magne s̄m suā cōsuetudinē exissent hoīes extra suā ciuitatē ad ecclesiam sancte leocadie vt diuinū verbū ibi audirēt iudei crudeles qui cū sarracenis posuerūt suam ꝓditionē signatā vt. s. illa die clauderēt portas ciuitatis xp̄ianis et aperirent sarracenis sic de facto fecerūt. quia venientib⁹ sarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. et inde exeūtes ad xp̄ianos cū essent inermes. et de tā ꝑiculoso ac periculoso aduentu nihil cogitātes oēs gladio trucidauerūt: quo facto caripb princeps illorū sarracenorū ex predictis iudeis et suis sarracenis predictā ciuitatem populauit.

In regno francie occiduntur infantes per iudeos.

Secunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorum sicut narrat Vincentius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Millesimo centesimo octuagesimo tercio. Philippus rex fran

[illegible] iudeos de regno suo expulit. Audiens nãpe multotiens eidẽ rex a pueris qui ĩ palatio cũ ipso nutriti fuerãt. ꝙ iudei q̃ parisi⁹ manebant singulis annis xp̃ianum vnum in obprobriũ xp̃iane religiõis quasi ꝓ sacrificio in criptis et fossis subterraneis latẽter ĩ die cene vel in illa sacra bebdomada penosa iugulabant. et in huiusmodi nequitia perseuerãtes deprebensi multotiens et igne cõbusti fuerant. Nam et sanctus Ricardus cuius corp⁹ in ecclesia sãcti Innocẽtij parisius requiescit a iudeis sic iterfectus est et cruci affix⁹ feliciter per martiriũ migrauit ad deũ vbi etiã per eius intercessiones operãte dño multa facta miracula fuisse referũtur. Venerabilis ergo philipp⁹ rex ꝙ viuẽte p̃re diu mẽte dausum gestauerat et ob p̃ris reuerentiã perficere formidauerat in ipso regni sui initio zelo dei flammatus aggress⁹ est. nã ad ipsi⁹ mãdatũ capti sunt iudei per totã franciã in synagogis suis in sabbatho. Et prio q̃dez expoliati sunt vestib⁹ et auro et argento eos siq̃dẽ tẽpore multitudo maxia iudeoꝝ parisi⁹ babitabat q̃ de diuersis orbis partib⁹ ob pacis diuturnitatẽ illuc cõuenerãt. Audierãt eniz strenuitatẽ regũ frãcoꝝ cõtra inimicos et pietatẽ in subditos illuc ergo diu cõuersati in tantũ erant ditati ꝙ fere medietatem vrbis sibi vẽdicauerãt. Sed et cõtra dei et ecclesie decretũ xp̃ianos ĩ domib⁹ suis seruos et ancillas babebãt qui etiã cũ eis iudaizabãt ciues quoq3 milites et rusticos de suburbijs et oppidis et villis supra modũ vsuris grauabãt. et quosdã etiã in domib⁹ suis iuramẽto astrict⁹ quasi captiuos in carcere detinebãt. sed et vasa sacra ꝓ instãti ecclesiarum necessitate sibi noĩe vadij supposita tã viliter tractabãt ꝙ coꝝ ĩfantes in calicib⁹ offas ĩ vino factas comedebãt et cũ eis bibebant. Itaq3 timẽtib⁹ illis ne dom⁹ illoꝝ ab officialib⁹ regis scrutarent quidã ex eis crucẽ aurẽam et euãgelioꝝ codicẽ auro et gẽmis decoratũ cũ alijs vasis in sacco reposuit. et in ꝓfundã foueã vbi ventrẽ purgare solebãt pch dolor vilissime ꝑicat. Que oĩa paulopost dño reuelãte sunt iuẽta. Datoq3 edicto a rege vt oẽs iudei a regno ei⁹ exirent. quidam ad fidẽ xp̃i cõuersi sunt quib⁹ ĩtuitu xp̃iane religiõis oẽs possessiões suas integre cõcessit. Alij vero barones et prelatos ecclesie donis et ꝓmissis allicere ceperũt vt per coꝝ suggestionem et infinite pecunie ꝓmissionẽ animũ regis a ꝓposito reuocarent. Sed rex nec ꝑ ab⁹ nec ꝓmissionib⁹ reruũ tẽporaliũ emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorũq3 possessioni b⁹ ĩmobilibus ad fiscũ regis deuolut⁹. rex eorũ oẽs synagogas quas scolas vocabãt mũdari iussit. et eas cõtra volũtatem oĩm principũ ecclesias deo dedicari ibiq3 altaria cõsecrari fecit vt vbi prius xp̃s in ore iudeorũ blasphemabatur ibidem a clero et populo laudaretur. hec Vincentius.

Crudelitatem iudei in regno francie xp̃ianum quẽdam flagellatum et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Tercia crudelitas iudeorum circa idẽ tempus in predicto regno francie accidit. sicut narrat ꝓdictus vincentius magnus libro. xxx. speculi hystorialis. c. liij. cuius narratio talis est. Philippus aũt rex ĩ francia dum esset apud sanctũ germanum in laya. audita cuiusdã xp̃iani morte ignominiosa ab ipsis iudeis perpetrata xp̃iane religioni cõpatiens familiarib⁹ suis ignorãtibus quo iret subito arripuit iter apud brayã velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodib⁹ cõprebensisq3 iudeis. lxxxiiij et ãplius cõburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹ castri mũerib⁹ eoꝝ corrupta tradiderat eis quẽdã xp̃ianũ cui falso imponebãt furtum et homicidiũ. Hunc igitur antiquo odio cõmoti manibus a tergo ligatis et spinis coronatũ per totã villã fustigantes duxerunt et postea patibulo suspenderunt hec ibi.

In vna regni francie prouincia oẽs xp̃iani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeoꝝ accidit in eodem regno francie. Cum enim iudei maleficijs vterẽtur et propter hoc sepe fuissent puniti accidit semel ꝙ iude⁹ q̃dã crudelissim⁹ volẽs vindicari de xp̃ianis cogitauit modũ et fact⁹ est amic⁹ cuiusdã ministri iusticie q̃ ligua nr̃a dr̃ verdugo

et cum sentit illū gradi secū amicitia cōiūctū quadā die rogauit eū instātissime vt vnius hois daret ei cor fingēs se habere necessitate eiusdem pro medicina quadā sine quo infirmitās quedā curari nō poterat et colerando factū suū dixit ei ꝙ quidā homo dabat sibi viginti coronas aurei si cuʒ sanaret et qđ ipse daret sibi decē illarū si ei tribueret predictum cor plura etiā alia sibi promittens. Ille ergo miser tum ex amicitia tuʒ ex cupiditate motus ānuit pmisitq sibi cor hois se daturū. extrahensq illud predictū cor a quodam xpiano quē per iustiiā in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendū dicens ei ꝙ decem coronas debebat habere p illo a tali iudeo amico suo. Cuʒ ergo mulier illa cognouisset iudeum illū maleficiū eē deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero ecōuerso reprehendebat eā dicēdo ꝙ ipsa esset causa ꝙ perderet decem coronas et plura alia promissa. Finaliter consilio mulieris sic factum est ꝙ acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderūt iudeo secretissime receperuntq decē coronas aurei. quo facto iudeus ille nō modicū gaudens maleficijs suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cāpo magno cogitans se cor hominis xpiani sepelisse. Et factum est ꝙ post dies paucos cōgregata est in cāpo illo innumerabilis multitudo porcorū nō solū domesticorū sed etiā siluestriū. et tanta fuit lis et preliū inter eos ꝙ oēs mutuo rabidis se morsib' dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viu'. qđ factū a rege francia cognitū iudeo capto apta est veritas qđ sic fuisset factū de hoib' xpianis illius puicie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. quare oēs iudei illius loci ex regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a pluribus fide dignis audiui sic in francia accidisse. His aūt et pluribus alijs maleficijs vtūt iudei ꝙ alie nationes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre et pceptoꝝ dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cū tñ eis expsse sit in lege eis phibitū deutronomij. xviij. Nō inueniat in te qui lustret filiū suū aut filiā ducens per ignē. aut qui ariolos sasatetur. aut obseruet somnia atq auguria. nec sit maleficus aut incātator neq phitones cōsulat neq diuinos et querat a mortuis veritatem. hec ei oīa abhoīatur dñs. Et iterū Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis spūs fuerit morte moriat lapidibus obruent eos sanguis eoruʒ sit super illos.

De crudelitate iudeorū in alemania vbi puellā occiderūt. et quare iudei in omni prouincia quā inhabitant christianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeorū famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas priarcha barbancis. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū quod accidit āno ab incarnationis domini. M. cclxi. quod factū est in villa teutonie forchin nomine. Contigit aūt vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellā eis ānorū sepē a parentib' ablatā venderet occidendā. Hanc igitur in secreto super pulchra et plura linthcamia obstructa ore eius in omnib' fere iūcturis mēbrorum incisionibus vulnerarūt maximo conamine sanguinē exprimentes et i ipsis lintheaminibus diligentissime receptātes. Hanc aūt post tormenta defunctā iudei in aquaʒ fluidā ppe oppidū piecerūt et super eā cōgeriem lapidū posuerūt. Tercia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatoribus est inuenta et in oppidū deportata horrēdib' et damātib' populis ab ipsis iudeis tantū flagitiū perpetratū. Erat ei in vicinio marchie princeps qui mox auditu tanto piaculo puenit ad corpus statimq erectū residēs tetendit manū ad principem quasi vindictam sāguis ei' vel forte misericordiā iplorātet p' horā vero dimidiā iterū se diposuit defuncti more suppinam. Adductisq ad hoc spectaculum impijs iudeis statim eruperunt oīa vulnera corporis et in testimonium nephari denas copiosum sanguinē effuderūt. mox clamor vulgi attollitur et ad vindictam zeli totaliter est animatus. Ex quibusdam indicijs capta vetula conuicta est maximet cum filia eius paruula omnia prodideri quia a puero et ebreo extorquet veritas. Iudei quoq capti sūt q̄ i puellā man' nepharias extēderāt rotatiq et suspēsi sūt cū vetula

Uno vero mutuo se iugulauerunt hec nobis fratres ordinis predicatorum Ricardus et egidius sicut illi qui in villa fuerunt post triduum quo hec gesta sunt veraciter retulerunt. Princ igitur videndum est cur iudei sibi consuetudinem in omni prouintia quam inhabitant xpianum sanguinem fundant. Certissime enim compertum est quod omni anno in qualibet prouincia sortes mittunt que ciuitas vel oppidum xpiani sanguinem aliis ciuitatibus tradat. Constat quidem ex sancto euangelio quod pylato lauante manus et dicente. mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei impiissimi clamauerunt Sanguis eius super nos et cetera. Super quo beatus Aug. in sermone quodam qui incipit in cruce munere dicit Videt quod ex maledictione parentum currat ad hunc in filios vena facinoris per maculam sanguinis. vt per hanc fluidam importune proles impia inexpiabiliter crucietur quousque se reum sanguinis xpi reconoscat penitens et sanetur. Preterea dicit ibidem supradictus doctor quod audiuit suis temporibus quendam litteratissimum iudeorum conuersum ad fidem dixisse quedam quasi prophetam eorum in extremo vite prophetasse iudeis ceteri sitis inquit nullo modo vos posse ab illo quo punimini verecundissimo cruciatu sanari nisi solo sanguine xpiano quod verbum ceci semper iudei et impii capientes induxerunt omni anno in omni prouincia fundendum sanguinem xpianorum vt tali sanguine conualescant et addidit male autem intellexerunt verbum sanguinem intelligentes xpiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinem qui in salutem peccamini quotidie funditur in altari. quem si quilibet vestrum conuersus ad fidem xpi sumpserit vt debuerit mox sanabitur ab illa maledictione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet quod iudei qui non ficte sed vere accedunt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu sanguinis quem patiuntur.

¶ In almania fuit cum intoxicauerunt omnes puteos et fontes.

Sexta crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tercius apostolicus. et imperante henrico romanorum imperatore qui fuit. lxxxvi. imperator Anno domini. M.ccc.xlv. tunc enim compertum est in alemania quod iudei intoxicassent omnes fontes et puteos vt occiderent omnes xpianos dicte prouincie. torti enim alii qui eorum id confessi fuerunt esse verum: quare mirantes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem perdiciosam habere inter se per totam alemaniam iudei combusti fuerunt. habetur ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

¶ In alemania fuit vbi tres infantes christianorum occiderunt.

Septima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatione domini. M.cccc.xx. in alemania imperante friderico imperatore. Tunc enim in vienna ciuitate teutonie compertum est quod iudei occiderunt tres infantes christianos. Compertum est etiam quod mulier quedam christiana impiissima vendidisset iudeis corpus domini, cum quare ex precepto predicti imperatoris ccc. iudei fuerunt igne cremati. et mulier illa ducta per ciuitatem predictam a fabris forcipibus ignitis fuit dilacerata hec mihi retulit quidam vir illarum partium dictus Arnoldus de almania qui me certificauit se propriis oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum quam etiam predicte femine.

¶ In ciuitate pauie accidit vbi iudeus qui dammedicus occidit vnum xpianum infantem

Octaua crudelitas iudeorum accidit in ciuitate Ancone cum iudeus quidam natione Januen. nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum valisoletano Anno domini. M.cccc.lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo xpi emundari et interrogaui eum de pluribus et inter cetera incidenter aliter quesiui ab eo quod ex quo cognoscebat errorem iudeorum et profitebatur veritatem fidei catholice diceret mihi veritatem de hoc quod iudeis imponitur scilicet quod occidunt et sacrificant infantes christianos cum eos habere possunt. verum hoc sit: verum si

sciuit determinate vel vidit vt possint christiani cautius obseruari ab eis qui motus cõscientia et zelo religiõis xpiane narrauit mibi duo crudelissima vnum quod audiuit a parentibus suis iudeis et a pluribus alijs iudeis et aliud quod proprijs oculis viderat: De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis et ab alijs iudeis q in ptibus ytalie erat quidam iudeus qui dicebat magr Symon de ancona medicus qui discurrens per varia loca etiã per magnorum dñorum palacia propter officiũ suũ. Accidit q habuit familiaritatem non paruã cum quodã peruerso xpiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem xpianum etatis .iiij. annorum vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gentes armorum. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viarum ex amicicia quã habebat cũ predicto iudeo tradidit eum et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde sed vt ei seruiret. Judeus vero non modicũ corde gauisus cepit infantem et cũ eo redijt in ciuitatem papie vbi domicilium suum habebat. et cum ingrederetur domũ suam vidẽs horam qua posset desiderium sue feritatis explere cepto infante super mensam extendit et euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mensam truncum cepit et in quãdã secretã camerã cum eo introiuit vt suum implere peruersum propositum. Interim vero q ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domum quidam magnus canis qui inueniens caput infantis super mensam ipm in ore cepit et per fenestram in vicũ saltauit Cum aũt iudeus ille crudelis exiret de camera vt predictum caput tolleret. et ipsum nõ inueniret non modicum miratus sed et timore percussus q esset discoopertus statim domum suam exiuit et data non parua pecunia quibusdam sacomannis occultatus est et vsque ad mare secrete pductus. et inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipsum diligenter inquirentis. Fuit autem cognitum predictum factum crudele propter predictum canem quia cum tenderet per vicũ cũ capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respicientes non poterant bene discernere quid esset illud quod canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput et vt cognouerũt q erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scilicet ausus esset tam crudele factum perpetrare. Sequentes igitur vestigia sanguinis decurrentis guttatim per vicum vnde venerat canis vsque ad domum predicti iudei peruenerunt et introeuntes inuenerunt mensam cruore infectam et truncũ infantis in camera iudeum vero non inuenerunt vt dixi supra. Ecce que audiui a parentibus meis et pluribus alijs vt pdixi et de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem xpianum et communicauerunt cum sanguine eius.

Bona crudelitas iudeorum famosa accidit in ciuitate Saone que distat per dictam a ciuitate Januensi. vnde predictus iuuenis emanuel post q mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit Consequenter narrauit id quod proprijs oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum enim essem in ciuitate quadam subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quendam infantem xpianum pater meus deduxit me ad domum cuiusdam iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime et clausis ianuis diligẽtissime iuramentum fortissimum omnes fecerunt de celando id quod facere volebant. sic q nullo mõ tẽporibus vite sue detegerent quicquid ibi fieri viderent. quinimo citius paterentur mortem vel seipsos occiderẽt q aliquid tale alicui viuentium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in medium infantulus quidã xpianus etatis fere duorum annorum et deducto vase illo in quo consueuerunt recipere sanguinem infantium circuncisorum posuerunt predictum infantem nudum supra predictum vas et quatuor iudei illorum intendebant occisiõi sub tali forma et ordine. nã vnus tenebat eum per brachium dextrum. secundus per sinistrum. tercius vero tenebat caput eius eleuatum sic q isti tres tenebant eum in forma crucifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xpiano sic disposito primo posuit in ore eius stuppas fumo plenas ne scilicet clamare posset et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis longos

et mittebat eos crudelissime infra stomacuz et latera infantis versus partes corporis superioris qui non dubito quin per viscera infantis transiret vsq ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infātem mittens et extrahens predictos aculeos copiosissime viuus sanguis infantis effundebatur in predicto vase. quod cum viderē exhorrui facinus crudelissimum nec amplius respicere potui sed absentaui me aliquantulum in eadem domo. Pater meus vero venit a me et dixit mihi multa inter que secretissime mihi mandauit q nunq alicui viuēti ea que viderem nec que ibidē visurus erā detegerem. Sed q antea sustinerem mortez vel occiderem meipsum cum gladio q q aliquid huiusmodi secreti reuelarem. et cum redirem cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat. capto ergo corpore eiusdē proiecerunt eum in quandam profundissimā et obscuram latrinaz que erat in predicta domo et deinde fructibus diuersis scilz pomis piris. nucibus. auelanis. et ceteris que habere potuerunt in partes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis christiani in pdicto vase miscuerunt et de illa cōfectiōe horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. qd postq gustaui fui ita alterat9 in memetipso q illa die nec altera sequenti nō potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infātis christiani Predicta omnia et plura alia narrauit pdictus iuuenis emanuel iudeus ante me. et ante venerabilem patrem fratrem petrum vela pro tunc in supradicto cōuentu valisoletano guardianuz. Et iterum atq iterū ante q sacramētuz perciperet baptismi et postq baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi pdicte ville et vocatus franciscus Eadez omnia corā reuerēdo in christo patre et dño gharsia de hoamōte lucentine episcopo et9 patrino in baptismate et corā venerabili domino petro basques decanū ecclesie cōpostelane ac coram alijs pluribus notabilib9 viris ecclesiasticis et laycis et publico notario regis audientie predicti dñi episcopi secretario scz petro martini de guetaria per quē oīa supradicta de duabus crudelitatib9 in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto cōuentu minorum reseruata ad memoriā tanti facinoris et dixit q supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quatuor annos ante conuersionem suā. Et patz q perpetrata fuit hec crudelitas Anno dñi. M. cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos incenderunt christianorum domos.

Decima crudelitas iudeoruz accidit in regno castelle in quadam villa q dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus āt vt est vox cōmunis et publica fama fuit talis. Judeus quidam filius cuiusdam fabri iudei cōmisit quoddam crimen pp̄ter quod fuit iuridice occisus. pater vero eius pre dolore filij concepit dolorem et peperit iniquitatem vt enim vindicaret se de xpianis in predicto loco finxit se stultum per multos dies. Modū aūt sue fatuitatis publicauit in hunc modū vt ab omnibus stultus reputaretur qz dieb9 et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiens portas domoruz cū martello intantū q iam de eius vocibus et ictibus non curabant eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdaz laminas ferreas perforatas quibus posset de nocte omnes portas domorum conclauare fecit etiam aculeos ferreos qui ligua nostra abrojos noiantur qui cōmuniter ab inimicis seminātur pro pedibus equorum et hominum conclauandis. Cuz ergo habuit sufficientiam predictorum nocte quadam intēpeste noctis silentio discurrens celeriter per locum vt consueuerat conclauauit portas aculeos pdictos seminauit vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderēt. Quibus peractis iuuatus non est dubium per alios iudeos cogitētes pimere omnes xpianos apposuit ignem domibus et fugit. Cū ergo habitatores predicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgentes velociter et vt ignem fugerent ad portas aperiendas recurrerunt et non valerent eas aperire multi igne perierunt et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderūt grauiter pedibus vulnerati quare predicte crudelitatis et malicie inopinate querela ad regez ve

nit qui secundum q est publica fama literas suas dedit predicto loco q quicunq iude⁹ in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit aut̄ q iudeus quidez inter faciens ppe terminum p̄dicti loci cogitans q a nullo posset videri quasi derisorie intrabat interminum predictum et subito exibat dicens hec verba iudeus in thauara iude⁹ extra thauaram sed qui latebant eū vidētes cōprehenderunt et ibidem ignibus cōbusserunt et ideo in p̄uerbium tradunt in illis p̄tibus contra iudeos predicta verba iudeus in thauara et iudeus extra thauaram. nec ā plius iudeus aliquis ibi habitauit vsq in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem xp̄ianum et ꝯmunicauerunt cum cineribus cordis eius.

Undecima crudelitas iudeorum accidit in predicto regno castelle circa annū dn̄i. M ccccliiij. Cū em̄ de nomine ihesu in villa valisolitana vigitiduos sermones facerem et vltimū in illa materia vellē facere relatū mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerunt. Reuerendus in xp̄o pater et dn̄s garschias de voamon' de lucenꝰ. ep̄s supra nominatus homo quidā magne sciencie et bone consciencie et Rodericus didaci de mendoca milles vtiq strennuus atq timens deū. q duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnuz infantē paruulū xp̄ianum furtiue et deducentes eū extra locum in quodam campo occiderāt et aperientes eum per mediū corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes aūt ibidem transeuntes corpusculum illud effodientes extraxerūt et corroserunt vnus aūt eoꝝ brachium cū manu deducēs in ore a pastoribus captus ē et sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei aūt predicti ꝯuocātes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt et de illo predicti iudei bibentes communicauerūt. Supra quo facto p̄dictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit p̄dictos iudeos reos in crimine captoq vno illoꝝ qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba quem ego vidi et tormentis expositus confessus est et non negauit. Cumq vellet facere iusticiam de eodē iudei qui nō dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quib⁹ aduocabat causam ad se et mandabat militi q non p̄cederet vltra quousq amplius videretur in causa et sic cessauit predictus miles ab execucione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictum sermonē in ecclesia sancti Nicolai que est ppe iudaismum vbi tota villa cōuenerat processionaliter et etiā multi iudei et ibidē aggrauaui hanc crudelitatē mihi nouiter relatam vt dictuz est quod verbuz publicatū nō modicū displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiam pluribus alijs de genere suo illis fauentibus. Propter qd̄ sic factum est q iudeus ille ductus fuit ad predictam villam valisolitanam procurantibus aliquibus de genere suo qui protunc magnam partem in cancellaria regis habebant vt colore iusticie ipsum liberarent extrahentes eum a manibus predicti militis. Positus ergo est in carcere publico. et tūc supradictus dominus Lucen̄. episcopus litteram quandam recepit a supranominato milite ludouico de almanca nomine ꝓprio roboratam quam ꝓprijs oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat om̄ia supradicta fore vera et quō cessauerat ab execucione iusticie propter predictam litteram regis recommendans eidez predictum negocium ꝓpter honorem fidei ex quo erat principalis in consilio regis. vidit insuper predictus dn̄s episcopus inquisitionem factam per supradictum militez in qua omnia predicta continebantur vt mihi affirmauit. Sz quia munera et fauor timor et amor corrūpunt iudices et tres pretores intendebant in causa quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo ideo tamdiu illi duo dilatauerunt negocium et dissimulauerunt hec et alia cauillantes q nihil vsq nūc in execucōe iusticie factū est vt de iudicib⁹ illis suo tempore de⁹ faciat vltionē.

¶ In eodem regno ciuitate thauren̄. accidit vbi prescinderunt carnem cū sanguine de crure cuiusdam paruuli christiani et secum detulerunt.

Duodecima crudelitas iudeorū accidit in ciuitate thauri supradicti regni castelle anno dñi. M.cccclvij. Cum enī in ea parte ciuitatis pdicte que depopulata ē duo infantes christiani fere etatis septem annorum in solacijs puerilibus ambularent ecce duo iudei qui viderūt eos solos et a nemine viden pdictos infantes capere voluerunt sed quia timuerunt nō habere spacium ad suam maliciam exercendā currentes post eos vnū acceperunt et abscindentes frustrum carnis de crure ei9 inuoluētes in sanguine eius recesserunt et statim fugientes in ciuitatem zamore se receperunt Quid aūt fecerunt de carne illa ignorat cuj ex negligentia nulla facta fuerit executio iusticie hoc mihi narrauit reuerēdus in xpo pr et dñs Alfonsus de viuero episcopus salamantinus certificās me de veritate huius facti. cum paruulus predictus cui9 caro abscisa est. esset filius cuiusdā sartiferi sui qui dicebatur iohannes de benaybarses. Item de eadem ciuitate anno quo supra vir quidem simplex venit ad me volens pponere querelam quandā similē predicte in consilio regis que talis erat vt in scriptis ostēdebat ꝙ die quadam iudeus quidam cepit vnum paruulū sub clamide nemine vidente et manu posita super os suum ne clamare posset deduxit illum ad domū suam. solo vero posito clausis portis domus sue temptauit occidere infantem sed dño disponente clamauit infans. et cum clamaret casu quidem operarij venientes de vinearū culturis et transitū facientes ante portas domus predicti iudei audientes voces predicti infantis steterunt percusseruntq portas predictas fortissime cum instrumentis agrorū que in manibus ferebant intantum ꝙ iudeus necessario habuit apire et inuēto infante inquirebant qdnam esset iste clamor et iudeus respondit ꝙ ludebat cum eo sic ergo liberatus est infans ille a ludo iudei qui narrauit eis quomodo ceperat eū iude9 et quō eū occidere voluerat Accusat9 fuit iude9 ille in pdicta ciuitate coram iudicibus eiusdem et deducta est causa ad regis ɔsiliū quid āplī9 factū est nō noui

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes quare non expedit xpianis vti medicinis iudeorū.

Decimatercia crudelitas iudeorum exercetur ɔmuniter in medicinis. Plurimi enī iudeorum videntes negligentiam xpianorum in discenda artem medicine viribus laborant p peritia dicte artis et cum vigeant astutia serpentina student viriliter dñis cōplacere vt eos teneant pro parte sua. et intantum iam dñi temporales imo quod flendum est et prelati ecclesiastici eis adherent vt vix inueniatur aliquis eorꝫ qui non habeat penes se dyabolum iudeū medicum qui intantū laudant eos vt dicāt xpistianos medicos licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cum ergo iudei predicti cognoscant circa se fauorē dominorum sunt circa inferiores seuientes beatus qui ab eorum manibus euadit. Narrent qui ab eis recipiunt purgationes et fleubothomiarū consilia me enī existente in ciuitate Segobiensi. Iudeus quidā medicus purgatōnem quādā tradidit vni xpiano et casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam pro tunc incipiebat infirmari modicū quod sup fuit de purgatōe illa quod nō potuit recipere pmus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsec9 igne succensi facti sunt amantes in tantū ꝙ post quintam diem prim9 mortuus est. Alius vero quasi per miraculū liberatus. de similib9 aūt non est numer9 intantum ꝙ si vnum curant quinquaginta occidūt. sicut repertum est iudeos medicos seipsos in suis solēnitatibus laudare conferētes adinuicē quis eorum ples occideret xpianos. Et si vis scire causas quare xpiani non debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosū ex eorꝫ genere scʒ magistrū Alfonsum conuersum in libro bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit Non expedit xpiano alicui medicinā recipere a iudeo triplici rōne. Prima est quia iude9 secundum veritatem nō cognoscit naturas et cōplexiones omnium ciborꝫ qui eis deferuntur nisi ex auditu nō tn̄ ex experiētia quā ipse p se facere posset. verbi gratia nō cognoscit medic9 iudeus naturam carnis leporis et cirogrilli. et ficedule et piscis cōtri. et sic de alijs carnib9 per libros sicut cognoscit carnē bouis arietis et hyrci et alios cibos quos habuerit in vsu comedēdi. et iam dixerūt sapiētes medici ꝙ nō sufficiat alicui ad hoc ꝙ sit bonus et verus medic9 legere in libris quo-

usq; vtatur experimentis et pbationib⁹ me dicinarū et ciboꝝ et infirmitatū et infirmos visitando. Medicus aūt non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorum nisi in corpore alieno sicut pbant et experiūtur venena in alieno corpore parua sapientia. sufficit ad discernendū cibos vel ea que semper sunt nociua quia sufficit q sciat de illis solūmō q sunt nociua sed non sufficit parua sapientia ad vetandum ea que non sunt semp nociua nec semper vtilia. et ideo qui caret magna sapientia in similibus adducit infirmū ad periculum vel ad mortem. Secunda rō est qꝛ talis medicus vel timet facere peccatū secundum legem suam vel nō et cōstat q timet facere peccatum quia sapientes iudeoꝝ dixerunt q melioꝛ medicorum ibit ad īfernū et cā huiꝰ ē qꝛ ītētio medicoꝝ vt plurimū est vt acquirant diuitias vel vt acquirāt magnum nomē sibi non vt seruiāt deo. et hoc est eis aliqñ causa ad elongandum aliquādo infirmitates vel ad peiorādū eas vel vt infirmos pimant. et si talis est natura medicoꝝ in generali q̄to magis hoc erit de medicis iudeis cū vt cōiter nō sit in eis timoꝛ peccandi vt dictum est. Tercia ratio est q lꝫ medicus iudeus esset timidus in peccādo scdꝫ legem suā. expedit mltū vt vnusquisq; se custodiat ab eo quia lex sua precipit ei occidere xpianos et eorū bona accipere. defenditur etiaꝫ iudeus a reddendo xpiano ea que perdiderit et oblitus fuerit. et soluere ei debitum quod debet et facere ei amorem et q ē preceptum legis occidere euꝫ ppter que oīs xpianus est debitoꝛ anime sue si ponit corpus suum in manibus medici iudei: et quare xpianus confidet de fide iudeorum cū ipi non confidant de xpianis. quia intentio eorum ad malū prona est et ad suspitiones habendas de bonis. et q ipsi venenose retinēt in cordib⁹ suis vt faciant. alijs de hoc suspicantur in alijs et sic dixerunt sapientes eorū in thalmuth q non debent recipere medicinam a xpianis nec ab alijs gentilib⁹ nec debent eorum capilli ab illis circinari vel radi nec habere societateꝫ cum illis in via nec stare soli cum eis in vno loco sed si xpianus catholicus elongauerit se a iudeo in dando et recipiēdo specialiter si elōgauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnam remunerationeꝫ a deo quia in hoc implet magna dei precepta cum custodiat animam et corpus suum ac etiam alios christianos qui eum in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit deutro. iiij. custodi temetipsum et animā tuam sollicite. et iterum hiere. xvij. custodite animas vestras. Item si xpiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitium deo et ihesu xpo filio eius seruiēt deo. quia cum iudei viderint q venit eis aliquod dānum quia non timent deum nec timent peccatum erit hoc eis causa et ratio vt redeāt ad timorem dei et vt abstineant a peccato et in hoc implet magnum preceptum dei Sic eīn dixerunt sapientes q maioꝛ est ante deū ille qui facit alium facere bonum q̄ ille q̄ facit. Seruient etiam ihesu xpo filio eius: qꝛ cum iudei viderint q eis nascitur aliqd dānum propter malos mores eorum et ppꝫ defectum modestie qui habetur in eoꝝ thalmuthica lege erit eis hoc causa et ratio vt recedant et diligenter attendant in aduētu messie sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis et accipiant legem ihesu xpi veri messie que est lex charitatis humilitatis et modestie et non est in mūdo maius preceptum dei q̄ predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus et honoꝛ legis ihesu christi et conuertentiuꝫ se ad illam. hec ille In concordantiam hoꝝ potest adduci illud puer. xxi. Qui custodit os suū scꝫ a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustijs aīam suam.

¶ In venenis propinandis:

Quartadecima crudelitas iudeoꝝ est in venenis propinādis. Rabies enim iudeorum plurimos nocādi modos circa christianos inueniens non solum circa infirmos sed etiam circa sanos se extendit sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorātibus christianis: sed etiam cum aliqui peruersi xpiani dyabolico consilio illusi volūt aliquem occidere veneno ad iudeos tanq̄ ad peritissimos in hac arte recurrunt qui interpositis iuramentis de seruādo secrete audacter virus effundunt sicut nuper accidit in campis gottica istius regni castelle vbi cū duo fratres milites quorum maioꝛ dicebat

Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnū sepe cohabitaret minor fratris sui mortem excogitauit vt tota hereditas puenirret ad eū pulsantib⁹ ergo cor ei⁹ auaricia et ambitione proditōe; excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut almiram predicti regi qui data pecunia vel pmissa et iuramēto secreta interposito tradidit sibi venenū quo fratrem suum perimeret. Qui cū die quadā ad mensā fratris veniret obseruato puncto i vase in quo vinū erat fratri ppinandu; solū venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdē militis in argentea taca vinū illud poneret vt predicto militi ppinaret ita fuit taca illa subito quodā colore horribili obfuscata qd pauidum erat vinū illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste ꝙ venenū erat in vase et facta diligēti inquisitōne inuentum est ꝙ frater eius fecerat proditōnem illam. captus ergo et vinculat⁹ confessus est et nō negauit sed supplicatōnibus quorūdam militū veniam meruit a fratre cum hac cōditione ꝙ i grederetur religionem de qua nūꝙ̄ exiret et sic factū est quia posit⁹ fuerat in monasterio monachorū sancti bn̄dicti ville supradicte valisolitani in qua nūc monach⁹ est effectus. iudeus vero qui dederat vinū cognito ꝙ proditio erat detecta ne forte capt⁹ vi tormentorum hec et alia plurima mala que fecerat reuelaret ppter que merito nō solū ipse sed omnes iudei deberent perire veneno hausto seipsum necauit. O ꝙ periculosa est cōuersatio iudeorum christianis omnibus specialiter magnatib⁹ et regibus Nunqd vo imperator sequens consilium symonis magi iudei in omnibus horribilis fuit et mala morte finiuit. Nunquid helena Constātini mater ex nimia conuersatōne cum iudeis in hierusalem quasi cōuersa fuit ad iudaismu; nisi interuenisset filius eius qui fecit ꝙ congregarent̄ sapientes iudeoꝝ cū sacerdotib⁹ christianorum rome vbi fuerunt ex pte christianorum. lxxv. episcopi. et de iudeis. xij. sapiētes et centū et nouē sacerdotes. et facta fuit disputatō corā Constātino et helena matre eius et fuerunt omnes iudei deuicti et confusi per solum sanctum Siluestru; papā et conuersi ad fidem christi ac regina helena liberata a periculo in quo erat. vt patet in cronicas imperatorum et generali hystoria hyspanie Nonne rex petrus castelle sequens cōuersationem et consilium duorum iudeorū quorum vnus dicebatur Abensarsal. q̄ certificauerat eū ꝙ deberet lucrari terrā sancta; iherusalem quia sic inuenerat in signo natiuitatis eius Alter vero iudeus vocabat̄ salomon leui q̄ erat eius thezaurarius maior in omnibus infelix fuit crudelissim⁹ non solum in extraneos sed etiā in suos fratres et naturales subditos. ac mala morte finiuit occasus in montiel a rege henrico. Non rex alfonsus ex conuersatōe iudeorum in tantā venit cecitatem ꝙ tenuerit quandam iudea; in pcubina; quinq annis. in qb⁹ sic fuit alienatus maleficijs illius iudee ꝙ nullus poterat habere audientiā cum eo et regnu; destruebatur. nisi milites succurrissent qui quadam die ipsā occiderunt cu; seruitorib⁹ eiusdem scd̄m ꝙ legitur in cronica didaci capitocci. Non ergo possum approbare ꝯuersationem xpianoꝝ cum iudeis specialr̄ magnatum prelatorum et regum cū tot mala exempla et pericula non solum corporum sed etiam animarum et reipublice legamus et experiamur.

¶ In orationibus in quibus quotidie pro orāt destructōe ecclie xpi et principū xpianoꝝ

Quintadecima crudelitas iudeoru; in oracionibus eorum ostenditur non enim iudei orant pro inimicis et persecutoribus ex charitate et pietate sicut faciunt xpiani sed sicut in operibus vt supra claret crudelissimi ostendūtur sic et in orationibus suis specialiter in quatuor. Primo in festo mardochei qd adhuc celebrāt. xv. kalē marci conterunt ollas in synagogis dicētes sicut contritus est aman sic regnu; xpianoꝝ velociter conteratur. Secunda oratio iudeorum precipitur eis ꝙ fiat cum trāseunt ante domos orationis xpianorum. orant eni; sic in sententia scd̄m hebraicum suū dom⁹ superborum psternet te deus. Terciam oratone; faciunt cum transeunt per cimiteria christianorum sub tali verboꝝ serie. erit verecūdata mater vestra erit repudiata illa que vos peperit qr finis xpianoꝝ vermis est. Quartam oratione̅ faciunt quotidie ter in die in q̄ maledicūt ihesū xpm et dicipulos suos atq reges et pricipes xpianoꝝ cui⁹ tenor talis ē s̄m hieronimū de sācta fide in tractatu secūdo

libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. et vt intelligatur notandum quod iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadiu. i. destructos dicunt ergo sic mesunadiu. i. destructis non sit spes et omnes heretici et omnes qui loquuntur contrarium israel in breui sint scisi et regnum superbiosum in breui sit expulsum cassatum et destructum et omnes inimici nostri sint destructi et humiliati et confracti breuiter in diebus nostris: Magister Alfonsus conuersus in libro de bellis dei ca. xlvij. vocat iudeos superbos et crudeles quia non orant ex charitate sicut xpiani et ponit interminis supradictam orationem sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam legem non habeant spem et omnes heretici subito pereant et omnes nostri inimici et omnes odientes nos et omnes qui querunt mala nobis subito succidantur et omne regnum superbie frange cito destrue et opprime cito in diebus nostris et ipsi vocant xpianos regnum malignitatis. hec ille. Cum autem iudeis dicitur a xpianis quod ipsi faciant hanc orationem statim negant. sed mentita est iniquitas sibi: cum hoc fuerit publice ostensum per supradictum magistrum Alfonsum illustrissimo regi alfonso qui disputauit cum maioribus et sapientioribus iudeorum et fecit eos cognoscere quod dicebant predictam orationem et maledictionem contra xpianos propter quod predictus rex inhibuit iudeis singulis ne illam orationem dicerent et quod eam ab omnibus libris suis raderent et amouerent cuius tenor talis est. Dominus alfonsus castelle toleti et legionis galecie. hyspalis. cordube. murcie. gibennij. et algarbij. Rex. dominusque moline consilijs iudeorum omnium regnorum nostrorum. et ipsorum quilibet graciam cum salute. Uolo vos scire nobis fuisse relatum per magistrum Alfonsum conuersum sacristam maioris ecclesie valisoletane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroque sexu adulte etatis oratione quadam in qua maledictionem omnipotentis dei xpianis ac omnibus ad fidem xpi conuersis imprecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales et quod publice deum exoratis vt eos destruat atque perdat. et licet aliqui iudeorum dicendo negabant hoc non dicere xpianis disputauit tamen hoc dictus magister Alfonsus cum sapientioribus valesole qui de vobis fuerunt adinuenti coram iudicibus vestris ascribis publicis et merinis atque probis viris deprecatoribus fratribus et multis alijs circumstantibus vbi iuramento legis iudeorum illi summe literati inter se concesserunt dictis librorum suorum iniunctum ab antecessoribus hoc fuisse veluti dictus magister alfonsus demonstrabat et ipsi suis nominibus super hoc vice et vicibus rhoborarunt in hebraico. videntes nobis hoc vituperare et erogare fidei xpiane in bonum duximus per mandatum ne in aliquo regnorum nostrorum amplius hoc fiat. quod si iudeus aliquis vel iudea hoc presumpserit attemptare iudicibus omnibus et merinis atque potentibus cuiuscumque loci in quo hoc acciderit qui hanc nostram literam viderint vel transumptum signato notario publico iniungimus viua voce ibi remedium ponere sicut erga illos qui contra xpianam fidem proponunt et literam nostram recipiunt in contemptum ergo quod vt ibi scribitur compleatis et vnus pro alio non excuset quod iniungimus ponere in effectu et custodiatis et defendatis. Predicte nostre litere vel transumpti illius signati notario publico ostensorum nec pnuttatis dicto vel facto aliquem vel aliquos contra eum procedere quomodo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij centumque marabetinorum nomisme noue cuiuslibet omni vice. et qualiter vos hanc literam vel transumptum signatum notario publico tales vel tales duxeritis adimplendum cuique notario publico cuiusque ville vel loci qui ad hoc vocatus fuerit imponimus per mandatum quod homini hanc literam nostram nunccianti testimonium suo signatum signo prebeat vt nobis constat qualiter mandatum nostrum duxeritis adimplendum et aliud nullus vestrum audeat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta litera sibi omnimodo presentetis datum in valle oleti. xxv. die mensis februarij. erat. m. ccc. lxxiiij. et licet tempore illius regis iudei de facto illam amouissent tamen post mortem regis iterum recuperata est a iudeis sicut dicit magister Johannes conuersus in libro de concordia legum ti. v. ca. x. qui iterum ex precepto regis in ciuitate burgensi coram domino gomecio archiepiscopo toletano cui rex negocium recommisit disputauit cum sapientibus iudeorum et ostendit eis quod post quam eis prohibita fuit predicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebant scilicet de mane in meridie et in completorio et cantor eorum bis hoc di:

cere obligatur populo presente et responden te Amen. Et predictus doctor tactis sacro/ sanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit ꝙ illud qđ personabat predicta oratio erat hoc in forma. nõ sit spes destructis et repente heretici deperdantur et inimici nostri subito scissi sint. ac regnum su/ perbie in puncto frangatur et in diebus nr̃is submergantur et tu de⁹ benedicte frange ini micos nostros et eorum destrue superbiam sine mora. Item ꝙ verum sit ꝙ iudei dicãt hanc orõnem etiam temporibus nostris ac cedat singularis testis de eorũ genere scilicet dñs Paulus burgen̄s. eps qui in dyalogo suo distinctiõe. v. ca. vij. declarans cõtra iu deos. liij. ca. ysaie. Non posse exponi nisi de rege messia ihesu xp̃o sup verbo et pro trãs/ gressoribus orauit sic dicit. hoc nõ potest ex/ poni de populo iudaico qui non solum nõ orat pro gentilibus immo quotidie orat p destructione romani imperij et presertim p destructiõe eccl'ie xp̃i. et discipulorum ei⁹ vt pz p quandam orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter q̃ daz alia expresse dicitur omnes heretici subi to pereant que verba Rabi salomon et rabi moyses et ceteri sic exponũt. Isti heretici sũt discipuli nazareni. vide ergo si de talib⁹ põt verificari et pro transgressoribus orauit. hec ille. Item sicut dicit magister Alfonsus cõ/ uersus li. et ca. quo supra. Orant iudei ꝙ si aliquis iudeus dederit christiano quod per didit vel gentili ꝙ non parcat ei deus et in/ fra adhuc est intentum aliquorum eorum qñ orant pro qualibet die ꝙ gentiles adorant et obediunt ebel. herith. ꝙ sonat nihil et va/ nitas.

¶ In doctrina eorũ ꝯtra xp̃ianos:

Decimasexta crudelitas iudeorum oñ ditur in eorum thalmuthica doctri/ na sicut notat p̃dictus magister alfõ sus cõuersus in li. et ca. quib⁹ supra vnde di cit ꝙ defenditur iudeo ne dicat formosus ẽ iste christianus quod sonat non des ei ho/ spicium in terra. Itez docent ꝙ si christiano vel gentili aliquis obligatus fuerit ꝙ non tradatur ei. Itẽ dicunt ꝙ quicũqz inuitant ad domum suam xp̃ianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatẽ filios suos. Itẽ dicunt ꝙ quicunqz comedunt panem christi ani vel gentilis non gustat gustum panis. Item dicunt ꝙ christianus vel gentilis qui percutit iudeum reus est mortis Itẽ dicũt ꝙ xp̃ianus vel gẽtilis qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex non fuit data ni/ si generi Iacob. Item dicunt ꝙ secreta legis non debent reuelare alicui gentili. Item di/ cunt ꝙ peccatum est recipere elemosynã ab homine gentili ne habeant bonam remune rationem a deo et ꝙ non pereant a mundo: Item dicunt ꝙ non est fides nec veritas in gentibus adhuc etiam nec in sepultura. Itẽ dicunt meliorem quem videns de gentilib⁹ occide eũ. Unde ad hoc est qđ deducit Ihe ronimus de sacta fide in fine libri sui ꝙ est sententia rabi symeonis filij rabi ioachiz ꝙ meliorem xp̃ianorum dz hõ occidere et me/ liori colubrorum debet hõ frãgere caput. Et de clarat rabi salomõ ꝙ illud qđ dicit rabi sy/ meõ meliorẽ xp̃ianũ. i. magis deuotuz deo vult dicere. Itẽ precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysẽ de egypto in libro de ma daꝙ illi qui sequũtur regulã ihesu nazareni Si homo viderit eos inclinatos ad mortez debet eos homo occidere. et si sũt circa pute um debet homo eos proijcere intus et po/ nere vnum lapidez in ore putei. et si scala fu erit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eam possit ascendere. Item dicũt ꝙ est peccatum vendere christiano possessi/ onem pro aliquo precio. Item dicunt ꝙ nõ debent vendere christiano aliquam bestiaz nisi pro multo maiori q̃ valeat. ¶ Item di cunt ꝙ christianus qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testi/ monio. ¶ Item dicunt ꝙ mulier israhelita committit magnum peccatum si lactat filiũ christiani. quia nutrit filium ad ydolatran/ dum et ꝙ non debent consentire ꝙ mulier christiana lactat filium iudei qz est fama ꝙ suffocaret eum sed dicunt ꝙ cuz custodia be ne potest fieri. ¶ Item dicunt ꝙ christianus qui obseruat sabbatum dignus est morte lz faciat sabbatum suum altera die septimane ¶ Item expresse mandatur iudeis in thal/ muth ꝙ faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydo latros absolutos. Dicunt enim ꝙ libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona christianorum et ẽ verbũ valde vsitatuz

inter iudeos q error coputi quem facit iudeus christiano licentiatur et est sine culpa. Et dicitur in libro q vocatur rabaqma in capitulo quod incipit bacgazel legu magistri si iudeus et xpianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum scdm legem hebraicam iustifica eum dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare scdm ius hebraicum potes tame iustificare eum scdm ius aliorum gentiu iustifica eum et dices xpiano hoc precepit ius vestru Sed si no poteris eu per vnu ius nec per alterum iustificare obserua eu cauilationibus qr rapere pecunia xpiano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit artubabitor q rancanalis faciebat pro nisari q quicuq iudeus faciebat ius esse xpiani et faciebat testimoniu in iuuamine eius q esset excoicatus quia extrahebat pecunia a potestate israel cum suo testimonio. Item dicunt q peccat iudeus soluendo aliquando debitum xpiano scdm opinione rabi ysmahel qui dixit q tribus diebus ante festu gentilium et tribus dieb⁹ post et in ipsamet die festiuitatis q no debent soluere debitum gentili. ¶ Et cum xpiani celebrent vna die ebdomadi festiuitatem sua scz in die dnica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeorum. quia dies dnica cum tribus diebus pcedentibus et cu trib⁹ diebus sequentibus complet septem dies. Item dicunt aliqui sapientes iudeorum q non debent soluere xpiano nec ei facere aliqué amorem tribus dieb⁹ antequacunq festiuitatem ne q in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illam die contritionis siue fractionis gentiliu Sic ergo affirmant et docent esse peccatum soluere xpiano debitum et facere ei aliquem amorem. Item absoluunt iudeu qui mentitur xpiano vel falsu iurat sicut patuit supra argumento iiij. consideratiois. v. Et intantu nome xpiani est exosum et immudu venenosum inter eos. q quacuq rem quatumcuq turpe vocant noie xpiano sicut de vase vrinarum et similibus dicut istud e vas xpianicum odor xpianic⁹ est iste. et q pci⁹ est docet q ihes⁹ fuit fornecan⁹ et fact⁹ in muliere imuda et q est iudicat⁹ in altero mudo miss⁹ in imudicia feruenti hoim. Ite libru euangeliorum vocant iudei in thalmuth vt maledicat guylayon: qd sonat in hebraico falsitas incarcata.

Ite vocat pane sacratu pane venenosu Ite noiant cruce hanuz qd in hebraico sonat res falsa vocant etiam ea hobena. i. abhominationem. Item vocant sanctam maria haria quod hebraice sonat scissura. Vocant etiam eam temea quod sonat polluta vocat etiam xpm manzeri. Ite de ihesu faciunt signum quod ostendit hebraice qd ei⁹ nome sit mortuu et sua memoria. Item dicunt quod coputum ihesu est tricentum et sedecim quale est coputu verbi quod dicit in hebraico verich quod est idem q vanitas sicut copetut legem saracenorum per signum verbi quod dicitur in hebraico hebel quod ide est q nihil Item vocant ecclesiam thabuc idest error. Item vocant preconem iolali idest latrationem. Item vocant sacerdotes gallalin idest tresqlados. Item vocant coronam sacerdotis] corba idest messatura. Vocant diem veneris sanctiphael. idest de saborido. Item vocant dies festiuitatis nostre horga idest que bronte. Item vocant paruulos xpianos sakatin. i. serpentes Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth scdm doctores generis eoru. Et licet xpiani sint domini in deorum et omnia supradicta sciant vel ad eorum aures veniant quatumcuq sunt horribilia et crudelia et falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum et reducat eos ad veram fidem. Ecce q manifeste poterit vnusquisq noscere doctrinam xpianorum et iudeorum qr illa pijssima et iudeorum crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliant xpianos

Decimaseptima crudelitas iudeoru ostenditur in vsuris non posset chalamus explicare quot sunt modi et chalamitates iudeorum in vsuris exigedis cum in hoc non hominem sed verius demones dici possint. Repertum est quendam iudeum in Samoren. ciuitate pro decem milibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent enim vsurarios contractus de generatione in generationibus intantu vt no solum rustici agricultores. sed etiam plures sainsen et milites ab eis quasi captiui tenentur non tantum contractibus Sed et iuramentis astricti non nascatur

rustico pullus vel edulus qui in statim sit p̄/
sentatus iudeo feneratori Reges aūt et pri
cipes vsure huiusmodi fauorem dantes et
non prohibentes sunt in grandi periculo a/
nimarum. vnde extra de vsuris post misera
bilem scriptum est iudeos ad remittendas
xp̄ianis vsuras per principes et potestates
compelli precipimus seculares. Alexande
lon dicit ꝙ tales domini qui in terris suis v
surarios tenent licet mortaliter peccent tamē
nihil restituere obligantur si nihil ad eos de
bonis eorū peruenerit nec est simile de auc/
toritatibus malis qui efficacem causaꝫ pre/
stant et de his qui sūt mali causa per accidēs
puta quia tale malum in patria conseruetur
vel libere fiat. Si autē p̄dicti domini cogāt
debitores dare vsuras scd̄m rodonē. tunc
ad restitutionē tenent̄ etiam si nihil de hoc
ad eos peruenerit. Sed forte meli⁹ sentit vh.
dicens ꝙ tales qui cum possunt non cōpel/
lunt ad restituendū vsuras tenent̄ etiaꝫ si ni
hil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qꝛ
sicut supra dictuꝫ est habent hoc ab ecclesia
in preceptum saltem de iudeis ꝙ si non ob
seruant cū ex eorꝫ officio incumbat eis inter
pretatur consensuꝫ se habere iuxta illud. Nō
caret scrupulo concessionis occulte qui ma/
nifesto facinori desinit obuiari. extra de ho
micidio sicut dignū. §. iiij. et hec est intentio
beati bernardi in tractatu suo de restitutōni
bus que mihi placet. In confirmatiōe oīm
predictarum crudelitatum et pro fine huius
septime consideratiōis et vt vnusquisq̄ xp̄i
anus se custodiat a conuersatione iudeoruꝫ
narrat aristo. in. iiij. li: de secretis secretorꝫ ad
alexandrū ponens ei documentū dicēs Nū
ꝙ speres in homine qui nō credit legē tuaꝫ.
Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit
duobus hoībus qui dicunt̄ associati fuisse
in vno itinere quorꝫ vnus erat magus orien
talis reliquus vero iudeus Magus equita
uit mulā quam nutriuit ad placitū suum q̄
portabat vniuersa necessaria sua quibus in
digebat. Viator iudeus vero incedebat pe/
des non habens cibū nec alia necessaria Dū
ergo fabularentur in via dixit magus iudeo
que ē lex tua que est fides tua. Respōdit iu
deus credo ꝙ in celo est vnus deus quē ad/
oro et expecto ab eo bonum anime mee et
remunerationem et illis qui cōueniunt me/
cū in lege mea et fide mea. Et crudelitas me
a estꝙ qui discrepat mecū in fide mea licitū
est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suā et
amicū suū et vxorē parentes et genitores in
super maledictū est mihi si seruo ei fideꝫ vel
iuuo ipsum. vel si facio ei miam vel parco ei
Cōsequenter inq̄t mago demōstraui tibi in
quit legem meā redde ergo me certū de fide
et lege tua. Cui respondit magus dicens fi
des eā et crudelitas et lex mea hec sunt In
primis volo mihipsi bonū et filijs generis
mei et nolo alicui creature dei maluꝫ sequē
tibus legem meā nec discrepantibus mecū
in eadem nolo malū. et credo equitatē et mi
sericordiā seruandam cuilibet viuēti et nul/
la iniuria placet videtur etiam mihi ꝙ quā
do aliquid mali accidit alicui viuēti ꝙ il/
lud malum me contingat et me cōturbet. af
fecto etiam p̄speritatem sanitatē et incolu/
mitatē et felicitatē accidere oībus hoībus
vniuersaliter. Tunc dixit iudeus quid si in/
iuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Mag⁹
scio ꝙ in celo est deus iustus. bonus. sapiēs
cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil pe/
nitus celatur de his que licēt in suis creatu/
ris qui remunerat bonos iuxta suas boni/
tates. malos vero et trāsgressores iuxta suas
transgressiones. Cui iudeus Quare ergo nō
seruas legem tuam vt quid non confirmas
operibus tuis fideꝫ tuam. Magus inquit.
Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de fi/
lijs tui generis et tu vides me ābulare pedes
fatigatū famelicū. et tu es eques saturat⁹ et
q̄et⁹. Cui mag⁹. veritas hec est et descēdens
de mula apuit viaticū suū et cibauit et pota
uit eū. Deinde fecit eū equitare equitaturaꝫ
suā. Postꝙ vero iude⁹ bn̄ firmauit se in eq̄
tando iūxit calcaria festinādo et relinquens
magū recessit. tūc mag⁹ cepit vociferare et di
cere expecta me qꝛ cōfus⁹ sū. Iude⁹ vero di
cebat. nōne iudicaui legē meā et cōditionē
eius et ego volo similiter confirmare eam.
Tunc festinabat mulam et magus sequens
eius vestigia inquit. O iudee noli me relin
quere in hoc deserto ne interficiar a leonib⁹
et moriar mala fame et dolorosa. age ergo
misericorditer mecum sicut ego tecum. Iu/
deus vero nec respiciebat retro nec intēdebat
dictis suis nec cessauit donec latuit visū ei⁹.
qn̄ g̊ mag⁹ fuit d̄spat⁹ de succursu recordat⁹
fuit p̄fectōnis sue legis et fidei sue et ei⁹ qd̄
dixerat iudeo vꝫ ꝙ in celo ē de⁹ iust⁹ iudex

cui nihil est occultum et nihil secretum in cre aturis suis latet. Dirigens ergo caput suum ad celum dixit ❡ Deus meus tu nosti quod credidi in te in tua lege in tuis mandatis sanctificaui te sicut perpendisti. Confirma ergo apud iudeum laudem meam in te. His dictis non multum iuerat magus et ecce inuenit iudeum prostratum et eiectum de mula cum fracta tybia. et leso colo. Mula vero stabat ex opposito a remotis que videns magum nouit dominum suum et accessit ad ipsum propter nutrituram suam equitans ergo ipsam et derelinquens iudeum in doloribus mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bone frater pro deo habe misericordiam de me quia confractus sum et morior Indigeo pietate et misericordia. Serua legem tuam quia contulisti tibi victoriam qua superasti me. tunc cepit magus increpare eum dicens tu male peccasti in me et dereliquisti me sine mia. Cui iudeus noli me reprehendere de re preterita quia ostendi tibi quod hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum et inueni parentes meos et senes antiquos in hac lege perseuerentes. Tunc misertus est eius magus et portauit eum post se donec peruenirent ad locum destinatum et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit et constituit eum baiulum suum propter pia opera et pietatem et bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeorum et declaratio conditionis eorum crudelissime.

❡ De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Octaua consideratio huius libri est de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stulticia. excecati suis peccatis miseri iudei non solum in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa et mendacia innumera contra legem christi et eius aduentum vt patuit sed etiam nonnulla alia scripserunt velud amentes que eos fatuos et insensatos ostendunt a quocumque sane mentis audiatur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non enim permittit spiritussanctus eos mentiri nisi ita clare quod ab omnibus cognoscatur esse falsum et mendacium. Et sunt sex passus in hac consideratione pertractandi. ❡ Primus de his que dicunt contra charitatem. ❡ Secundus de his que dicunt contra legem nature. ❡ Tercius de his que dicunt contra diuinam perfectionem. ❡ Quartus de his que dicunt contra legem mosaycam et contra prophetas. ❡ Quintus de manifestis impossibilibus ❡ Sextus de fatuis expectatione messie

❡ De fatuitatibus iudeorum contra charitatem

Primus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicunt contra charitatem. ❡ Unde in thalmuth iudei dant licentiam: quod homo possit maledicere et blasphemare patrem suum et matrem suam. Et adhuc percutere eos sine onere peccati alicuius. Dicunt enim in canhedrin in ca. quod incipit elluhenamic henaquim. quod ille qui percutit patrem et matrem suam solum quod non faciat vulnus liber est. Item dicit Rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantium capitulo. v. talia verba, homo qui percutit patrem suum et matrem suam debet mori suffocatus sed non tenetur ad penam si non fecit eis plagam sed si eos percutit et non facit in eis plagam non est aliud nisi sicut qui percuteret vnum alium hominem ex israel. et qui eos percutit postquam sunt mortui liber est. Item dicit quod ille qui maledicat patrem vel matrem suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione nominauit aliquod nomen proprium dei. Et non solum patri carnali dant licentiam maledicendi sed etiam deo sicut dicunt in canhedrin. in capitulo quod incipit arbamitot quod ille qui maledicat deum non habet aliquam culpam nisi declarauerit nomen proprium dei quod vocatur semhammephoras. Sed si nominat in hora maledictionis cum aliquo aliorum nominum suorum sicut adonay et heloym vel sabaoth non habet aliquam culpam. que omnia quam falsa et quam fatua sint clarum est, apparet enim manifeste quod sunt contra charitatem cum hoc requirat charitatis natura vt deus diligatur et proximus non vt maledicantur.

❡ De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secundus passus est de fatuitatib⁹ et falsitatibus iudeorū contra legē nature. vnde ipsi dant licentiam occidendi sine aliqua pena scꝫ ꝙ in canbedrin in ca. quod incipit belluben baymi terabyꝫ vbi dicitur sic. si aliquis ligauerit manus et pedes socij sui et causa huius mortuus fuerit fame liber est ligator a morte. Sꝫ si ligat eum ad solem vel ad frigus et moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel piijat eum ante leonem liber est a morte. et si piijat euꝫ ante muscas culpabilis ē morte Et si piijat eum in puteum in quo est scala et alius remouet scalaꝫ qui ipsum piijat liber est. Itē si decem hoies percutiunt vnū hominē cuꝫ decem fustibus et occidunt eum oēs sunt liberi. Item si vnus homo alterum occidit et postmodum inuenitur ꝙ ille mortuus ē trefe hoc est ꝙ habet pulmones cōiunctos vł habet aliquam illaꝝ causaꝝ quare iudei abhominantur carnes et non comedūt occisor est liber et glosat Rabi salomon quia interfecit quasi rem morituraꝫ animal eīn quod ē trefe dispositū est ad mortem. Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canbedrin ca. ix. ꝙ si hō criminosus venit ante iudices et vna voce sunt concordes ꝙ ille est dignus morte et quod ad hoc ꝙ talis homo sicut ille sit liber necesse ē ꝙ iudices sint discrepantes et ꝙ pars illoꝝ cōdemnet eum et pars absoluat et si sūt plures voces cōdemnantiū morietur Itē dicūt in libro de hulbin ca. i. ꝙ si petr⁹ verbi grā facit testimonium falsuꝫ contra martinum ꝑpter quod testimoniū secutum est ꝙ dicti iudices cōdemnauerunt predictuꝫ martinū ad mortem. Et deinde anteꝙ executio predicti martini facta sit ꝓbatur ꝙ testimoniū petri fuerit falsū Precipit lex ꝙ sit liber martinus et ꝙ petrus moriatur vt non viuat ad volenduꝫ occidere ꝓximum suum cum suo testimonio falso: qꝛ sic dicit tex. deuter. xix. et reddetur ei sicut fratri suo facere cogitauerit. et ꝑpter hoc verbuꝫ quod dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipi' et dicunt fortuizando. ꝙ si mors martini erat iam facta quando fuit ꝓbata falsitas petri ꝙ in tali casu petrus est liber Ecce quō dant iudei manifeste occasionem ꝙ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solum scōm legē scripture sed etiam scōm legē nature sunt digni punitōe. Itē dicūt in thalmuth in libro qui dicit calla ꝙ iude⁹ habet licētiā vtendi cū vxore sua turpiter et innaturaliter scꝫ āte et retro et dicit ibi liber madarym in ca. qd̄ incipit ellimutanꝫ ꝙ vna mulier venit ante doctores ꝯquerendo se ꝙ vir ei⁹ vteret ca ꝯ vsum naturalē. et ipi respōderunt filia nihil possumus in hoc facere qꝛ lex dei dedit ei licentiā. Et dixit: Et vñ ꝓbatis Respōderūt ex textu qd̄ dicit in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cū masculo coitu feminco morte moriat videt ꝙ qꝛ dicit in hebraico zazyas in plurali. ꝙ ideo mulieri cōueniunt duo modi iacendi siue sucūbendi viro. Itē dicunt in eodem ca. ꝙ si vnus hō iacet cū vna muliere vxorata vel cum illis que in lege vetātur ꝙ si illa in illa hora non accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cū ea non peccat. Dicūt etiā ꝙ ille qui coit cū masculo nō peccat si ille qui iacet sub altero non accipit delectationem. Iteꝫ dicūt in eodē ca. ꝙ ille q̄ coit cū masculo non peccat nisi sit ix. ānoꝝ et non infra. Itē dicunt ꝙ qñ lex dicit vir q̄ fornicat cum muliere viri morietur ille et illa. ꝙ hoc intelligeret in illo qui est vir scꝫ ꝙ habeat etatem et similiter ꝙ marit⁹ eius sit vir et declarat rabi moysen ꝙ non hꝫ nomen viri quousqꝫ transeat. xiij. annū. Sequitur ergo ex verbis ei⁹ ꝙ ille qui est minoris etat licentiat in quocūqꝫ modo adulterij. Item loquitur ꝙ vir adultus qui facit adulteriuꝫ cum muliere maritata cui⁹ vir non attingit etatem. xiij. annoꝝ ꝙ non peccat. Iteꝫ dant licentiā furādi hoies et vēdēdi hoc iuenitur in libro cābedrin in ca. qd̄ incipit bellubeyꝫ banbenaquin. ꝙ si pr̄ furat filiuꝫ suū et vēdit vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gentiles et illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi q̄ subijciuntur legi diuine.

¶ Contra diuinam ꝑfectionem et ibi explicant quinqꝫ fatuitates.

Tercius passus est de fatuitatib⁹ et falsitatib⁹ iudeoꝝ ꝯtra diuinā perfectionē. Et primo dicunt deum corporeū. vñ narrat venerabilis petr⁹ alfōsi

in suo dyalogo titulo.i.q iudei in prima p
te doctrine sue cuius vocabuluz benedictio
nes dicunt deum caput et brachium habere
et in cesarie pixidem gestare ligataz corrigio
ipsiusq corrigie nodum a posteriora capitis p
te sub cerebro firmatum. Intra vero pixide
iiij. esse cartulas iudeoruz laudes continen
tes. In summo aut sinistri brachij gestare a
liam pixidem simili modo corrigio ligataz
carthamq ibi esse continentem omnes lau
des que in predictis.iiij. scripte dicuntur. Et
dicunt iudei ad hoc se habere auctoritates.
vnde de pixide quam gestat in cesarie et de
nodo corrigie auctoritatem sibi attrahut ab
eo loco vbi domin9 ait ad moysen. videbis
posteriora mea facies autem mea non vide
bitur. tunc enim vt dicunt iudei moyses no
dum corrigie vidit nodum aut ipsius alicu
ius pixidis esse necessarium est. De ea autez
quam gestat in brachio auctoritatez pferut
ab ysaia dicente iurauit dominus in dexte
ra sua et in brachio fortitudinis sue per bra
chium fortitudinis vt dicunt vult intelligi
sinistrum in qua virtus illius pixidis con
tinetur. ¶ Sed hoc quante sit fatuitatis patet
quia cum lex perhibeat deum moysi dixisse
posteriora mea videbis. et quia deu metiri
non posse constat. ita postea factum licet scri
ptura tacente no dubitem9. nusq tn lex me
minit q moyses in eis posterioribus aliqd
viderit qualiter igitur eum corrigie nodum
quod sine risu vix dici potest vidisse dicunt
iudei. Item cum posteriora non solum cer
uix sed etiam quelibet corporis pars conue
nientius intelligi possit hoc quod iudei euz
ceruice vidisse asserunt no ratione vel legis
auctoritate sed sola probant voluntate et sic
stultam patet esse explanationem iudeoruz
predictam. Et cum careat ratione et scripture
iuuamine pgredi licet. nam si cum dei cer
uice vidisse qd sane sapien nephas et videt
et est habere conceda. quo esse potuit vt moy
ses nihil in deo pter ceruice viderit aut si qd
aliud eu vidisse fingamus potuit videre pi
leu siue corrigie nodu illius scz corone qua
dicut angelu iudei nomine mitraton singu
lis dieb9 capiti imponere. Respondent iu
dei q qz vidit corrigie nodum affirmanduz
est. q vidit ceruice dei. hoc pro destructione
dicti iudeoz e efficacissimu. qz si moyse illuz
corrigie nodu vidisse metiamur cu ei9 facie
nullatenus viderit. vnde deu pixidez in an
teriori parte capitis gestare pbauit. Respo
det iudeus qm moyses nodum corrigie vi
dit pixidem qua illa ligaret in capite dei fu
isse doctores intellexerunt sed non oino sa
nus est hic intellectus quin vt deuz aliquid
gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari
cymbalu aut tintinnabuluz aliqd aut aliud
hmoi veruntame vt oia fatuitatis iudeoru
tollant responsa. Dato q hoc concedamus
vn queso moysen intelligere potuit chartas
intus contineri. Cu dicant iudei eum scisse
non solum quid in eis scriptum haberet sed
quod et super hec omnia admiratioe dignis
simum est q in illa charta vt credunt nihil
aliud scriptum est. nisi versus quos loge p9
moriens moyses israheliticu pplm docedo
et semetipso cu laudas edidit. Et post mul
ta annorum curricula Salomon deum ado
rans composuit de eorum laude. Nulla er
go est ratio quare iudei capite scriptum esse
debeat credi nec est fuga iudeoruz quod ha
buit spusancto reuelante. cum nec ipse moy
ses vsq scriptuz reliquerit nec vllus post eu
pphera pdident. nec iterum est fuga iudeo
rum q hoc habent per antiquorz successioes
qz isto mo omne licebit firmare mendatiuz.
et istud est etiam valde indigne ferenduz q
suis doctoribus apponant id quod ipsi for
sitan volunt. cum ipsi hoc non a veteru rela
tione per moysen habuisse testent sed ipi in
versuum explanatione talia coniuncent. Pz
ergo quante fatuitatis sit dicere deu habere
membra corporalia cum hoc nulla auctori
tate cōstet. Quod iterum naturali ratioe ostn
ditur qz si verum esset deuz caput et brachia
et totam corporis formam habere igit neces
se est q fateantur deum longitudinis latitu
dinis et latitudinis dimensionibus consta
re et sic erit tribus dimensionibus claus9 qd
e inconueniens De corrigia aut qua eu in capite
here dicut duo pponut. qz vl illa corrigia e
d ipo aut aliunde. si de ipo e ia de9 a se diuis9
e Si vero aliude aut creator aut creatura est
Si creator est ergo sut duo creatores. Si cre
atura est iam quedam creatura maior e qua
dam parte creatoris quod est inconueniens
Item quero hoc qd in capite vel brachio ge
stat vtrum necessitate aliqua vel sine necessi
tate id gestet. Si necessitate iam creator indi
get creatura quod est aliud inconueniens.

Si sine necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluũ quod est etiã inconueniẽs Et si aperte ostensum est quante fatuitatis sit ꝙ credunt iudei de mẽbris dei et de corrigia ꝑdicta. Cũ vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur necesse ẽ illud allegorice intelligi eo ꝙ ad litteram si exponatur non posset stare sicut quod ait moyses ad pharaonem locusta inquit operiet oculum omnis terre: nunq̃ enim terra oculum habet. Item idem filijs chore aperiens inquit terra os suum deuorabit illos nunquid terra os habet. Item in libro iudicũ ait gad ad zebul. Ecce populꝰ de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicum habet Iterum ysaias ait de ala terre laudes audiamus nunquid terra alam habet. Abacuk quoq; ꝓpheta ait. lapis de pariete clamabit. et lignum quod inter iuncturas est efficatior rñdebit nunquid lapis clamare aut lignum põt respondere. Cum ergo corporea membra deo realiter asscribere fatuum sit vt ostensum est. ergo que de eo tanq̃ corporea dicta sunt non conuenit ad litteram solam exponere sed allegorice declarare.

¶ ꝙ deus tm̃ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeoꝝ contra diuinam ꝑfectionem dicentium in suo doctrinarum libro ꝙ deus est tantum in occidente. auctoritate Esdre confirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponentes hoc ita cum omnes stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo et qm̃ hec supplicatio fit in occidente. Ideo deũ in occidente asserunt esse Qui quamq̃ sint a dei cognitiõe alieni si mundi saltim figuram agnoscerent nõ de deo tã indigna sentirent. quomodo aũt ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic Qm̃ nos orientem non dicimus nisi locum illum vbi stella prius apparet nec occidentem nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qd̓ q̃ vult sibi subtiliter demonstrari decet et ipm̃ illud subtili oculo intueri quod hoc modo cõsiderari potest. In quocunq; vis loco cõsiste et ab eodem lineam rectam ad orientis dirige partem que cum ꝑuenerit ad locum vltra quem visum tendere nequit locum ipsum tibi orientem esse cognosce. Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectam in occidentem direxeris. cum ad talem ꝑueneris locum qui visui tuo terminum ponit ipsum tibi occidentis constitue locum. hora autem recti ortus et hora recti occasꝰ sic demõstratur nascente stella. Predictam lineam vsq; ad ipsum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineam fige. ita vt media super terram appareat et media adhuc lateat ipamq; horam ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terram illa hora apud astrologos est verus ortus diei Eodem modo si occidente stella ꝑfatam lineam vsq; ad eã ad occidentis partẽ dirigens sũmitatẽ linee in stelle fixeris centro ita vt media super terram et media sub terra cõsistat illam horam eius esse occasum dices. Cumq; sol tali modo occiderit illa hora apud astrologos verus ẽ occasꝰ diei et initiũ noctis Ex his talis procedit conclusio ꝙ cum pars orientalis orbis eadem sit omnibus locus tamen orientis non idem est omnibus. Id idem quoq; cum occidentalis orbis idem sit omnibus. Locus tamen occidentis non idem est omnibus neq; eadem hora ortus que nobis est ceteris omnibus est. nec eadem hora occasus est nobis cum ceteris gentibus. sed secundum varietatem locorũ terre in longitudine variatur locus orientis et occidentis et hora ortus et occasus. hec tamen subtilis res apertius similitudine ostenditur. Constituamus ergo solẽ in primo arietis gradu et in primo puncto gradus et dicamus ꝙ cepit modo oriri ciuitati Aren que sita est in primo .vij. climatum terre habens viginti gradus ad orientem et totidem ad occidentem habens etiam viginti ad polum aquilonarem et totidem ad australem. Cum huic in quã ciuitatem sol ceperit oriri que nam hora erit illi ciuitati que .lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis aren et patet secundum astrologorum libros ꝙ due adhuc hore de precedenti remanẽt nocte. et cũ predicti ciuitati occubuerit sol due similiter remanẽt hore de die. Cũ aũt sol illi cepit oriri orbi p; ꝙ aren ciuitati duabꝰ trãsactis horis tercia inchoat hora. Cumq; illi orbi sol occubuerit due iã de nocte ꝯplete sũt hore Arẽ ciuitati. Si ergo filũ rectũ ab aren ꝓtrahas ciuitate et ꝓducas summitatem vnam ad orientem aliam ad occidentem et similimõ facias in alia

ciuitate proferens ab ea rectam lineam cuius vna summitas ad orientem et alia pertingat ad occidentem. Nunc queso vtriusque linee termini ab vtrauis parte insimul poterūt cōuenire et patet quod non. sed quanto abinuicem ipse distant ciuitates tanto linearum in vtraque parte insimul distabunt summitates tres scilicet gradibus. Patet ergo apertissime quod loca orientis et occidentis et ortus et occasus. non eedem sunt omnibus. sed variantur pro varijs terre longitudinibus. Item cum sol aren oritur ciuitati si eadem hora apud alteram quam diximus ciuitatem ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentē lineā protendas que celi puncta vtriusque eius summitas cacumen continget. Et patet quod illa summitas que vergit ad orientem primū punctū primi gradus virginis peraitiet. Rursus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatem lineam eo modo quo diximus ad celum vsque vtriusque tendamus. vtraque summitas eius quas celi partes continget patet quod illa que ad orientem tenditur primo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo puncto primi gradus piscium occurrit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apud Aren ciuitatē ad eiusdem orientem et occidentem tendentes vsque ad ipsum celum ducamus vtraque summitas quā celi partem continget patet quod illa que ad orientem continget primam particulam primi gradus thauri peraitiet. que vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret. Si autem vrbi illi sole occumbente predictā lineam aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi partes summitas queque continget patet quod orientis summitas initiū primi gradus scorpionis: occidentis vero initiū primi gradus thauri continget. Nunc ergo cognoscere pōt quod gradus signi qui est in oriēte sole arē ciuitati apparente nō est idē cum eo qui eadē hora alij apparet ciuitati. Sicque omnibus continget ciuitatibus prout vna distat ab alia in longitudine nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarum loco in oriente apparet: cū eadē que cras eadē hora eodem loco terre in eodē apparebit Hec graduū in celo variatō cōtingit quotidie sicut ipse sol per eosdē gradus variatur quotidie quiquidē ita eē vt dictum est necessaria constat rōe et in totus terre spacio nō sunt loca orientis et occidentis equis ... re ortus et occasus cedes. vnde necessario sequitur stellas dū quibusdam occidunt alijs eadem hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis et orientis locus sed quotidie variatur per varios gradus. multominus tre dī ds orientis et occidentis mutationem celestibus accidere creaturis. quibus nulla vnque interueniet obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid propheta dicit. quia tenebre non obscurabuntur a te et nox sicut dies illuminabitur sicut tenebre eius ita et lumen eius. Et daniel ipse inquit re... profunda et abscondita et nouit in te...is cōstituta et lux cum eo semper erit. Cum etiam nulla in celo ascensus vel descensus possit esse mutatio localis apertissime cuius patet quod in celo nec oriens sit nec occidens quo probato fatuitas est eudens dicentium quod dei locus occidens est vbi stella supplicant deo. Et quia supradictū est de longitudine ciuitatū distantium ab inuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarum eodem tempore sup easdem apparentiū breuiter sic ostenditur. Constituamus ergo solem in primo arietis puncto et incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatem primo puncto septime hore diei erit vtique eadem hora primus cancri gradus in ipsius aren oriente. quod si tunc noscere desideras quota hora fieri incipiat eadē eclipsis apud aliam ciuitatem quod prediximus si diligenter inspicias primo quinte hore puncto inuenias eam ibidem fieri incipere. eodemque momento apparebit primū geminorum punctum in illius ciuitatis ortū. vnde indubitanter apparet. iij. longitudinis gradus inter vtraque inueniri esse ciuitatē. et hoc quidem mō ab astrologis quāta inter duas ciuitates longitudo habetur

¶ quod semel in die quotidie deus irascatur.

Tercia fatuitas iudeorum contra diuinam persecutionē est. quod singulis diebus semel in die irascatur afferētes in medium testimoniū dauid dicentis. fortis irascatur quotidie. prima etiā diei hora eū irasci afferunt causam huius ire esse dicentes quod in illa hora reges iniquitates insurgētes dyademata sibi imponunt et solē adorāt. Quod

absurd⁹ est sermo iste et ꝙ fatui sunt q̄ hoc protulerunt cum ire descriptionez procr⁹ ignorent: quam si nossent nō hoc de deo sentirēt Si igitur vis cognoscere quid ira est attēde ꝙ ira est cū audito aliquo qd̄ displiceat verbo colera rubea. i. fel feruet et sup epatē diffūdit et sāguini cōmiscetur. Inde siquidez homo calescit et in facie pallescit. hec autē nulli conuenit rei nisi q̄ ex quatuor conponit̄ elementis. deus aūt talibus nō subiacet limitamētis. Cum vero in scripturis inuenit̄. Irā applicari deo. vt ibi domine ne in ira tua et cetera. Intelligendum est ꝙ deus se habet ad modum animi irati qui destruit qd̄ fecit nō tn̄ ꝙ ira in deo cadat subiectiue vt dictū est. non minus etiā illud abhorandū est ꝙ dicunt euz de tali re irasci de qua non possit placari qd̄ si posset ira pfecto eius quiesceret Aiunt p̄terea ꝙ ipsius hore qua irascit̄ nemo nouerit vnꝙ punctū nisi balaan filius beor. In hoc autem verbo sibiipsis cōtrarij sunt iudei cum ex vna parte moyses euz vocet ariolum et iudei iniquū. Ex altero vero parte de deo. prudentiorem eum moyse esse significant quia punctū hore nouerit qd̄ moysen latuit et licet hoc dictum magna admiratione vilescat tn̄ incōparabiliter maioris fatuitatis est. qr dicunt gallum irratōnabile animal ipsius hore punctū quotidie scire.

Quod deus semel quotidie in die plorat

Quarta fatuitas iudeorum cōtra diuinam pfectionez est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat et ꝙ ab eius oculis due pdeuntes lachrime in mare magnum cōcidunt et hoc fulgorē esse affirmant illum qui tpe nocturno de stellis videt̄ cadere. hec autem ratio deuz ex quatuor elementis compositū ostendit esse. Nec enī lachrime fiunt nisi ex humiditatis habundātia descendentis de capite. Si vero ita est ergo elementa sunt dei materia omnis autem materia prior est et simplicior forma ergo et hec priora et simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaq̄ si deus talis est vt dicunt euz nec cibo fruatur nec potu. et quotidie duas ex se mittit lachrimas necesse est decrescere nisi forte de aquis que super celos sūt iugiter bibat. Ex verbis quoq̄ ei⁹ intelligitur ꝙ ignorent quid ille sit fulgor quod si desideras noscere. Fumosus quidā vapor de terra surgit nimium siccus vnde et locum mundum transit pueniens ad locū vbi nō multus est calor qm̄ remotus est a motu firmamenti quo cum peruenerit et iā multus ī loco vno coierit ipsi⁹ loci calore licz exiguo paulatī crematur et crematus euanescit et idest qd̄ p aerē discurrere videm⁹ Fletus quoq̄ ipsius quem deo indigne ascribunt iudeoꝝ captiuitatem causam esse dicunt qn̄ etiam ppter dolorem eum ter ī die vt leonem rugire asserunt et ppter id celum pulsare pedibus more calcancū in torculari more etiam colūbe quendā susurri sonituz dare et quaq̄ vice caput mouere et dolentis voce dicere. heu mihi heu mihi vt quid domum meā in desertum redegi et templum meū cremaui et filios meos in gentes transtuli heu patri qui transtulit filios suos et heu filij qui translati sunt de mensa patris sui. Dicunt etiam ꝙ quidā doctoruz suoruz hanc audierit vocem in quodā loco ramoso. Preterea dicunt ꝙ tan ꝙ pturientes inuidēs collidat pedes et more dolētis manibus plaudat. et qr quotidie orat vt misericordia eius sit super iram eius. et vt erat in populo suo in misericordia hec patent in libro barabot in ca. primo. O insensati iudei dicite cum deus orat quē adorat seipsū an aliuz. Si aliuz is quē adorat potētior eo est. Si seipsū adorat aut potens est eius ppter quod orat aut impotens. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potēs aut vult illud p quo orat aut nō vult Si non vult pro nihilo orat. Si aūt vult nō est necesse orare. Patet ergo ꝙ oīno sit hec gens iudaica aliena a cognitiōe diuina. Si ergo verum est deum pro iudeis orare vt leonem rugire celum pedibus pulsare more columbe gemere caput mouere et pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea p dolore pedes collidere manibus plaudere et quotidie vt iudeoꝝ misereatur orare quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitatem an ab ipso an ab eis procedit hec mora Si eīn ab ipso eum ad cōprimendum volūtatem suam minus esse potentem ostendūt. eum id volentem complere nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igitur nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit an non. Si nun ꝙ habiturus est ergo et illius et illorū dolor sine care

bit suaqз oratio est vacua et spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nondum habuit sed in prefixo et certo habiturus est tempore. q cum habebit eos de captiuitate liberabit. aut iam habuit sed in remotis illō recuperaturus est et de captiuitate eos adducet. Si vero habiturus est tempore certo restat eos dicere quid sit quod modo prohibeat eum habere scз vtrū hoc paucitate imputant annorum eius an debilitati membrorum an obstaculo cuiuslibet rei aqua nequeāt defendi hec de deo credere nephas ē. Legimus enim in scripturis sacris quibus iudei nobiscum fidem adhibent deum antiquis temporibus maiora miracula fecisse q̄ sit eos de captiuitate liberare, velut cum decem plagis egyptum percussit et tamen eos in manu valida eduxit et rubrum mare diuisit in qd pharaonē cum exercitu suo demersit. Māna quoqз et coturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiaз iordanis in loco vno mōtis instar constituit Solem et lunā Josue p̄ cibus fixit. De exercitu Senacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie solem gradibus. x. reuerti precepit. Danielem de lacu leonem liberauit. Ananiam Azariam et misahelem de igne et iudeos de babylonis captiuitate liberauit, et multa alia que numerare longum esset mirabilia fecit. Non ergo dicere possunt q antiq̄s diebus potens non fuerit. Si autem eū potentem fuisse vt equum est concedant sed aliorum interuentu accidentiū eum impotētez factum dicant post quorum abscessuз eū posse suum recuperaturum credant alterum eoruз necesse eē fateāt Illa accidētia aut ex eo aut in eo fuisse vt infirmitas accidēs homini donec conualescat ab esu cohibet voluptatis, aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eū potestate priuat donec libertate succedēte recedat qd si ex eo et in eo fuisse dicant. deum ergo corpus habere dicunt quod contrariorū susceptibile sit quod de celo sentire nō conuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuз qui intulit deo potentiorem esse ostendunt q nō minus est inconueniens. Si autem seipsos sue captiuitatis causam esse dicant quasi melius modo in captiuitate quam olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciuз quia nunq̄ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hec intentione suaз libertatē rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi pertinaciter eius voluntati obsistūt scз vt quia ille eos in captiuitate cōgeat. Ipsi econtrario plus q̄ ipse velit in ipsa captiuitate perdurent. deberet vtiqз eorum satisfacere voluntati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū contristari. sз hoc stare nullatenus potest. cum eum quotidie vt ipsos de captiuitate eripiet orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo Dicet ad hec iudeus nihil eorum que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse et esse fatemur. nec nos captiuitatem euadere velle negamus. sed deuз captiuitati nostre certum terminū prefixisse et donec illud quod constituit iurauit et firmauit tempus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus Uere in hoc verbo insciētiā deo ascribit iudeus. cū eū tale quid statuisse dicat atqз iurasse quod prius eum iurasse atqз firmasse peniteat cuius rei signū est tot modis iugiter vt dictum est pro eis affligi. quod si p̄sciuisset non antea cōstituisset. Insipiens ergo secundū iudeos deus fuit q et cum apud eos constet indulgere vtiqз ei deberet nec precibus eum inquietare assiduis. Quanto eñi frequentius orant tanto magis eius dolorē innouant et quo magis ab orōne cessando eū non inquietauerint tanto magis eum cōsolari p̄mittent.

¶ q deus dimisit vnū foramē in celo non valens p̄ficere firmamentum.

Quinta fatuitas iudeorū contra diuinam p̄fectionem est q cum deus firmamentum cōstituit p̄ficere penitus non valens cuiusdaз foraminis spaciū in septentrionali parte imp̄fectum reliquit. quod ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliquando exurgens et ei equalē se faciens deum esse se diceret ipse deus illius spacij p̄fectionē ei opponeret dicens. si deus es vt ego locum illum claude si potes queз apertum reliqui ego. hoc autem q̄ patens sit mendacium nullius oculi aciem latet Septentrionalis etenim axem poli altissimum semper super nos nec vnq̄ occultari conspi

enus ipsum q totus integrum perfectumq videmus. Manifeste ergo patet fatuitas er rorum istius.

¶ De alijs fatuitatibus plurimis contra diuinam pfectionem et in eius offensam.

Ponuntur et alia in thalmuth q̄ sūt contra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur. Rabini et sapientes declamant seipsos dei seruitores et declaratores legis mosayce. sed tamen inueniuntur loquentes inordinate in his que sunt in magnum vitupium dei tollendo enim omnez perfectionez et applicando ei omnem defectum. et ante omnia dat licentiā seruiēdi dijs alienis et ydolatrandi. Unde inuenit in cā/bedrin in capitulo. qd incipit arbamitot. su per illo quod scribit in Leuitico. c. xviij. de ydolo qd dicitur molotb. seruitiū cuius erat q accipiebat homo filium vel filiā suaz et ducebat euz vel eam ad sacerdotes et ipi trāsibant creaturā aliam p ignem an̄ pdictum ydolum. et lex vetauit hanc ydolatriā signāter specificatam et dicit in verbis istis ca. eo dem de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo molotb. Hic intricant ipsi et dicunt q quia dicit textus de semine qd intelligit q non peccat homo excepto qn̄ dat sacerdoti/bus patrē sui seminis p molotb. Sed si ei daret omnes filios suos non peccaret. Item dicit quia nō dabis. intelligitur q nō peccat excepto qn̄ pater dat filiū suū sacerdoti molotb vt faciet sacrificiū sed si ipsemet pater facit non peccat. Item q2 dixit de semine intelligitur q tunc est peccatū qn̄ sacrificium fit de illis qui ab eo exierunt sed si homo facit sacrificium de patre suo vel fratre vel de se/ipso predicto ydolo nō peccat. Itē dicit in eodem libro canhedrin ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber est a culpa Et declarat rabi salomon q amore intelligitur si ab aliquo domino fuit rogat⁹ vt faceret. timore si fuit cōminatus. Sed rabi/moysen de egyto declarat aliter dicendo q amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa y/magine quia est bene fabricata. et timore ē si timet quia potest ei nocere sicut ymaginantur illi qui eam adorant q eis potest facere bonum vel malum si in tali casu adorat li/ber est. Et multum est mirandū de istis glo satoribus et etiam de textu thalmuth quia clare venit contra textū legis dei. quia vide/mus q cum populus isrl̄ iret p desertuz et fuerunt in sethim et adorauerunt ydolū phe/gor quia deus iratus fuit tam fortiter cōtra populum q occidit. xxiiij. milia. et tn̄ manifestū est q illa ydolatria nō fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterum illi tres pueri Sydrac. misag. et abdenago voluerunt potius intrare fornacem ardentem q̄ adorare ymaginez nabuchodonosor. Et tn̄ si hec opinio esset vera bn̄ erant excusati ab illo pīculo ex quo faciebant timore regis nabuchodonosor. et certum est q ipsi bn̄ sciebant legem q2 ibi fit relatio p eis q erant multum intellegentes et socij in studio d anielis ppter quod apparet q snīa data per eos est vera. et per docto/res thalmuth falsa et fatua. Item dicunt et veniunt contra deū volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordina/tionibus et cerimonijs quas ipsi fecerūt q̄s etiam omnes iudei obseruant. sicut est illud qd in certis noctibus anni mandant q incē/dantur certe candele in domibus in memo/riam victorie machabeorū. In certo mense anni precipiunt q fiat festuz qd vocatur porim in memoriam mirabili hester et mardochei contra Aman. In qua pcipit thalmuth expresse q quilibet iudeus debet inebria/ri et illa die legunt in synagoga hystoriam hester. et sive cū incēdunt pdictas candelas sive cū legunt pdictam hystoriam in synagoga dicit rabi talia verba. bndictus qui nos sanctificauit cū suis preceptis et mandauit nobis incendere has candelas et pcepit no/bis legere hanc hystoriā hester. videte si hoc pcepit deus in lege. nisi q2 ipse se reputant tāq̄ sic de⁹ Itē nō solū hoc faciūt s reputāt se posse reuocare verba dei b ipsi declarāt super ca. xvij. Deutro. vbi dicitur si aliquid ti/bi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sa/cerdotes et ad iudicem qui fuerit illo tēpore et petes ab eis et facies secundum cōsilium eorum. Et dicit talia verba. nō declinabis ad dextrā neqz ad sinistram. Sed ipsi ī thalmuth scrutant dicendo q intentō textus est q dato q sapientes dicāt ei p dextra quod est sinistra. et p sinistra qd est dextra debet credere. Item iudicant snīa mortis quemcumqz frangentem aliquid de ordinacionibus eo/

rum. Dicũt adhuc in libro berabot in ca. q̃d
incipit misenoco. quod quicũq; hõ derideт
sapientes talmuth vel malũ dicit est cõdem
natus ad inferos: Et ille qui frangit verba
legis dei non habet aliaꝫ penã nisi ꝙ sit fra
ctor legis. Item reputant se scire plus q̃ de⁹
qꝛ dicunt in libro robamecbia in ca. q̃d inci/
pit bazabam. ꝙ semel fuit in studio magna
disputatio sup v⁹ ẽ actũ legis et omnes stu
dij vnius opiniõis. Sed rabi aliazer q̃ erat
maior coꝝ erat cõtrarie opinionis qui fecit
multas bonas rationes cõtra eos ad ꝓban
dum suã opinionẽ. et nunq̃ voluerunt assẽ
tire ei et in fine dixit si sic est sicut ego dico re
mitto dño deo nr̃o. Et illa hora exiuit vna
reuelatio vocis et dixit nõ cõtradicatis rabi
aliazer qꝛ verũ est q̃d ipse dixit. Et surrexit
rabi sua et dixit dñe lex nõ est in celo sꝫ in ter
ra; et iam p̃scripsit in lege tua ꝙ sn̄ia debet de
clinari ad plures voces et illa hora excõica/
uerunt ipsum rabi aliazer quousq; assensit
opinioni eorũ. et dicũt ꝙ paruo elapso tem
pore rabi nathan inuenit helyam ꝓphetam
et dixit ei eras tu in celo qñ fuit illa questio:
Respondit sic et dixit ei. quid ergo dixit de⁹
illa hora qua sapientes noluerunt obedire
reuelationi sue. Respõdit ei scias ꝙ illa ho
ra de⁹ risit et dixit. Vicerũt me filij mei. vice
rũt me filij mei. Itẽ glorificãt isti thalmudi
ste seipsos. vnde dicitur in libro tuca ca. iij.
ꝙ vnus doctor qui vocabat̃ rabi Symeon
filij iobaij. Dicebat. Ego sum tam dign⁹ et
tam iustus ꝙ si vellem ꝓpter bonitatẽ meã
liberarentur in die iudicij oẽs homines qui
venerunt ad mundũ a die qua ego nat⁹ sum
vsq; hodie. Et si Ionathã fili⁹ vzibel esset
nobiscũ possemus liberare totũ humanum
genus a die qua creatus est mũdus vsq; ad
finem. Itẽ se reputant ꝓphetas sicut dicunt
in rababatera ca. primo a die qua fuit de/
structio tẽpli vsq; huc fuit remota ꝓphetia
ꝓphetaꝝ et fuit data sapientib⁹ Item dicũt
in rababatera in cap. q̃d incipit hamoher et
hascema ꝙ raba filius barbana ibat p quẽ/
dã viã et dixit ei vn⁹ mageniari⁹. Veni et oñ
dã tibi mõtẽ synai. Iuit cũ eo et audiuit pri
mo vnã vocem q̃ dicebat. O miser ve mihi
qꝛ feci iuramẽtũ et ex quo feci q̃s me absol/
uet Et post q̃ rediit ad studium et narrauit
mgr̃is reprehẽderũt eũ et dixerũt ei. ea hora q̃
audisti vocẽ illã debuisses dicere. dñe ego te
absoluo ab illo iuramento. et dixit ipse du/
bitaui q̃d dicebat p iuramento q̃d fecit noe
de non dando amplius mũdo diluuiũ. Et
glosat rabi Salomon ꝙ illud iuramentum
de quo petebat deus absolutionẽ erat capti
uitas israel. ꝓpter quod ipse sustinebat ptẽꝫ
captiuitatis et laboris sicut dixit ysaias ca.
lxiij. In omni tribulatiõe eoꝝ nõ est tribu
latus. Et licet textus verus sit in biblis he/
braicis p maiori pte eo mõ quo posuit hie/
ronimus in sua translatione. Verũtñ in ali/
q̃bus dicit̃ sic. In omnib⁹ tribulationibus
eoꝝ ipse est tribulatus. et iuxta hoc facit pre
dictam glosaꝫ rabi Salomon. Itẽ reputant
deũ ignorantẽ sicut dicit̃ in barabot. capi. i.
post q̃ fuit destructũ templũ non remansit
deo in toto mundo nisi solum spaciũ quatu
or cubitoꝝ ad studendũ halaha. i. lectioneꝫ
de thalmuth. Itẽ dicũt ꝙ tribus primis ho
ris diei deus sedet ad studẽdũ thalmuth er/
go videt̃ ꝙ si indiget studio nõ habet p̃fecti
onem sapientie Item reputant deũ mẽdacẽ
sicut dicitur in rabamecia in capi. q̃d incipit
hacoher. Vnde dicebat rabi hysmahel Ma
gnũ quid est pax qꝛ deus dixit mendaciũ vt
poneret paceꝫ inter abrahã et saram hoc ap
paret in geñ. xviij. c. qꝛ cũ angeli p̃nosticarunt
abrahe q̃ zara pareret filiũ et ipsa erat in ta/
bernaculo et audiuit eos dixit textus ꝙ fe/
cit derisionẽ inter seipsam et dicit quõ possꝫ
hoc fieri cum sit dñs meus senex. Et postea
cum dñs hoc resumpsit abrahe apphendẽs
do zaram dixit q̃d dixerat cum ego sum ve/
tula apparet dicũt isti ꝙ deus mutauit nu/
mores ne abraham ꝙ sara vocasset eũ senẽ
irasceret̃. Sed qui bene attendit ad textũ in/
ueniet ꝙ dicit magnũ mendaciũ qꝛ etiã in/
uenit̃ ꝙ qñ ipsa risit seipsam vocauit vetulã
Item reputant deũ peccatorem sicut dicit̃ in
hullim in ca. quod incipit heluecrefoth sup
textũ Geñ. vbi dicit̃ fecitq; deus duo lumi
naria magna. Dicit rabi Symeõ in hora cre
ationis equales erãt sol et luna. Et luna ve
nit ante deũ et dixit. dñe nõ est bonũ ꝙ duo
reges fruant̃ vna corona. Et illa hora p̃ce/
pit deus ꝙ essꝫ minorata et dixit illa dñe qꝛ
dixi tibi verba rationabilia minorasti me et
sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed de⁹
vt consolaretur eã dixit ei non tristeris nec ti
bi displiceat qꝛ sol nõ apparebit nisi de die
et tu apparebis de die et de nocte sꝫ ipa nõ.

fuit contenta: immo dixit dñe candela añ solem quid pdest. et dixit ei deus. ego faciã q ppl's meus israel faciat cõputa sua per menses tuos cum toto hoc nõ fuit cõtenta intantum q deus cognouit se culpãtem et pcepit moysi q in fine lune israel faceret sacrificiu3 vnius hyrci vt deus haberet veniam de predicto peccato et hoc pbant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicitur hyrcus quoq3 offeret dño pro peccatis videat vnusquisq3 quot vanitates sunt in pdicta auctoritate. et qnomõ textus quem ipsi allegant est in ɔtrariũ illi' quod ipsi intelligunt. Item reputant deum pollutũ et immũdũ scõm quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit hacoher et hapohel dicit rabi Johanã deus sacerdos est q sic scriptũ est Exodi ca. xxv. Loq̃re filijs israel tollant mihi primitias. s3 primitie dñt dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Ite3 postea recepit pollutionẽ q2 sic scriptu3 est Deutro. c. vltimo. q qñ moyses mortuus fuit sepeliuit eũ dñs, sed omnis sacerdos q̃ tangit hoie3 mortuũ est pollutus: ergo deus est pollutus et satisfaciunt dicendo. q post modũ balneauit se et fuit mũdatus et qr̃ũt in quo balneauit se in aqua non q2 ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas et satisfacit Rabi q in igne se balneauit q2 sic scriptũ est Isa. vlti. q2 ecce dñs veniet in ignem. Item dicunt q deus palpat res immũdas sicut dicit in nucida in ca. qd incipit hamopoles. q deus stat sedendo. et facit venire añ se oẽs guttas spermæ exeuntis a quocũq3 homine israel dicendo q qñ diminutu3 fuerit illud sperma generabit iustus ex ea. Item dicit in libro qui dicit pinquerabi elezer. quicunq3 scit quantitatẽ creatoris mũdi securus est habere seculũ venturum. et dicit rabi Johanã ego et raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohana3 q deus inuoluit se in vno tallet. i. roquete et ostendit se moysi. et dixit ei omni hora qua israel fecerit sic statim veniã cõsequet. Itẽ faciunt deu3 inuidũ sicut dicunt in berbot ca. vltimo q quinq3 homines creauit deus q̃ ei assimilabant in aliquib' et sunt isti Sampson in fortitudine. Saul in pulchritudine ceruicis. Absalon in capillis Rex Sedechias in oculis. Asa in pedib' Et q2 illismet rebus in quibus ei assimilabantur condemnauit eos ergo apparet q habuit inuidia3 eorum.

¶ De fatuitatibus plurimis contra legem mosaycam

Quartus passus est de fatuitatibus falsitatibus iudeoru3 contra legem mosaicam et cõtra pphetas Manifestum est q omnes gentes que tenent lege3 diuinam vel se dicunt tenere eam. affirmant deum creasse mũdũ de verbo absolute sine aliqua materia ɔposita nec simplicĩ de qua illũ fieret et h̃ est q dicit primũ verbũ legis mosayce. In principio creauit deus celu3 et terrã quia est opinio oĩm doctor latinorum et hebraicorũ q istud vocabulum creare significat factionem alicuius rei de verbo nõ est sic de generare. facere vel formare q2 hec vocabula aliquid psupponũt in tali opatione et qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus q2 destruit fundamentũ super quod omnia alia miracula sacre scripture fundantur. Et inuenim' vnũ de maioribus doctoribus thalmuth qui vocat Rabi eliezer magnus qui venit cõtra hanc opinionẽ. Et dicit in libro qui vocat pirque. talia verba: Celi de quo fuerunt creati. Respõdet de luce vestimenti dei. et terra de quo fuit creata. Rñdet de niue que stat sub cathedra dei Et dicunt glosatores q hanc niuem accipit hic rabi elezer p illo qd vocat philosophus primã materiã vel ille ex qua fuerũt facta quatuor elementa quã nitit pbare philosophus primo phisicor q est ingenerabilis et incorruptibilis apparet q iste doctor erat de opinione philosophi. q2 vl' ipse credit q creatio põt fieri de verbo vel nõ. Si sic g nõ oportebat eũ querere ex quo facta fuerunt celu3 et terra. Si non ergo vel habet ponere aliquã materiã eternã que nun q̃ habuit principiũ vel oportet in numeris ire in infinitum qd est impossibile Quare necessario sequitur ex verbis eius q ipse non credebat textum legis in quo dicit In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi q ibi erat aliqua res eterna q̃ omni tẽpore fuit cũ deo. manifeste hec opinio est heretica et contra omnes qui habent legem diuina3. Est adhuc alia auctoritas alteri' doctoris qui dicit rabi Symeon qui dicit in litera q ordo temporis fuit anteq̃ mundus crearetur. et qui hoc intelligit sua intẽtio est

ꝙ corpora celestia sunt eterna qꝛ tps nihil a
liud est nisi numerus mot⁹ celi. Item veni/
unt cōtra textus sacrescripture. Et primo di
cunt in abodazara ca.i. ꝙ non recipient tpe
messie aliquē alaꝝ gēnū qui velit venire ad
legem dei hoc est falsissimū et cōtra omnes
ꝓphetas. Dixit enī patriarcha Jacob Gen.
xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatō
gentiū. Item dixit zacharias.ij.ca. Et ap/
plicabunt gentes multe ad domū in die il/
la erunt mihi in ppl'm. Itē dixit ysa.ca.xi.
In die illa erit radix yesse qui stat in signuꝫ
ppl'orū ipsum gentes deprecabunt et erit se
pulchrū eius gloriosum. Item peccant dicē
do malū qꝛ dicunt peccatores esse et malos
homines quos deus dixit bonos et iustos
Et primo Adam quē deus formauit et nō
est dubium ꝙ cū maiori pfectōne que possꝫ
esse in homine carnali et ipsi applicant ei il/
lud peccatū carnis tā abhominabile sicut dictū
est supra. Itē ꝯ Noe de quo dicit Gen.c.vi.
Noe vir iustus atqꝫ pfectus fuit in generati
onibus suis cū deo ambulauit. et ipsi dicūt
in yama in ca. youi aquiporim sup tex. gen.
in ca.ix. vbi dicit Euigilans noe ex vino cū
didicisset q̄ fecerat ei filius suus iunior. que
rūt quid est qđ fecit fili⁹ su⁹ iunior. Respō/
sio est duoꝝ doctoꝝ qui sunt duarū opinio/
num quoꝝ vnus dicebat Rau et alius Sy
muel. Rau dicebat ꝙ illđ quod fecit cham
Noe patri suo est ꝙ castrauit ipsum. Symu
el dicebat ꝙ habuit cum patre copulā car/
nalem. et quelibet istoꝝ rabinorū ducit rati
nes p opinione sua arguens cōtra alteram
Sed conclusio est p thalmudistas ꝙ ambo
doctores dicunt veritatē et ꝙ illa duo fecit
patri suo scꝫ ꝙ castrauit ipsum et habuit co
pulam carnalem cū eo. Ecce ꝙ falsissima in
uentio et ꝙ turpissima diffamatio per illos
inuenta Item dicūt falsū cōtra patrē Abra
ham de quo dicit tex. Gen. xxv. ꝙ qñ abra/
ham mortuus fuit dedit omia sua ysaac. Sꝫ
filijs cōcubinaꝝ dedit munera et misit eos
ad terrā orientis Dicunt ipsi in cāhedrin ca.
vltimo. que fuerunt illa dona que dedit eis
Respondēt ꝙ docuit eos noia immūdicie
et declarat rabi Salomon ꝙ hoc est cōuoca
tiones demonū. Ecce ꝙ manifeste dicūt cō/
tra testimoniū qđ dicit de⁹ đ abrahā.c.xviij
vbi dr. Scio enī ꝙ p̄cepturus sit filijs suis
et domui sue post se vt custodiant vias dñi
et faciant iusticiā et iudiciū vt adducat dñs
ꝓpter abrahā omia que locutus est ad eū.
Quō est credibile ꝙ ipse hereditasset filios
suos de cōuocatōibus demonū et quō hec
est via dei. Item dicūt falsum cōtra Joseph
de quo facit scriptura relatonē manifestam
sue virtutis contra petitionem quā ei facie/
bat dña sua de adulterio. Dicunt ipsi in hu/
lim in ca. qđ incipit calbabacat ꝙ defacto
intrauit domū intentiōe copulandi cum ea
et venit angelus gabriel et rapuit sibi geni
talia. et qñ voluit facere peccatū fuerit se im
potentē. Item dicunt contra dauid de quo
legimus ꝙ in fine dieꝝ suorū qꝛ ei deficie/
bat calor naturalis adduxerūt ei Abisach
sunamitē vt seruiret ei et dormiret cū eo. iij.
Regū ca.i. Sicut ꝓbatū est in medicina ꝙ
calor domicelle vel iuuenalle ꝓdest multuꝫ
homini antiquo vt excitet suus calor natu/
ralis. et textus refert ad l'ram ꝙ seruiebat re
gi et dormiebat in sinu suo et rex nō cogno/
uit eā scꝫ carnaliter. Sed thalmudiste dicunt
in cāhedrin in ca. qđ incipit cohengadol. ꝙ
dauid cōcubuit cum ea in p̄sentia bersabee
xiij. vicib⁹ in modico tpe et alia turpissima
referunt circa hoc que nō sunt digna scriptu/
ra. Item in libro Judicū ca.ij. vbi narratur
illud magnū bonū quod fecit illa honora/
bilis mulier rachel ꝓpter dei seruitiū scꝫ oc/
cidendo sisaraꝫ inimicū israel. Et videmus
etiā in illo cātico. ꝙ ordinauerūt ꝓphetissā
delbora et barach magnam laudē quā com
mendauit de p̄dicta rachel. Sed turpissimi
thalmudiste dicūt in libro nazir talia verba
dicit rabi iohanna septē vicibus ꝯcubuit cū
sisara in illo instanti et postea occidit eum.
Item licet balaam voluerit facere malū po
pulo. et cum malū pronūciare verūtū ꝓphe
ta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor ser/
monū dei qui nouit doctrinā altissime. Sꝫ
isti ꝓditores et diffamatores opponunt ei
multa turpissima de quib⁹ nullam mentōeꝫ
facit scriptura sacra. et hoc scribūt in libro he
rahoth: et in canhedrin intricādo se sup ver/
ba asine que dixit ipsi balaam qñ eam ver/
berat dicendo sic et quō ego non sum azina
tua super quam equitas omni tempore. Di
cunt ipsi ꝙ ambasiatores regis balaas in/
terrogauerunt. quare nō equitas in equo. re
spōdet balaā qꝛ habeo equū meū ad pastuꝫ
vt pinguescat. Eadē hora dixit azina nō est

verum qr ego sum azina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandū onera. Respondit illa. nō ē verum. nisi super quā equitas. Et dixit ille verum est in casu q accidit sicut mō qñ non est equus ad manū. Rñdit azina nō est sic s omni tpe et adhuc q sum azina tua de die et tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt linguas suas. Itē dicūt in bulis in ca. qd incipit calbabacat quid voluit dicere tex. in li. iudicum in ca. xiiij. qñ dicitur de samsone. Creuitq3 puer et bñdixit ei dominus. dixit rabi Jobada scis in quo benedixit in sua virga qr sperma que exibat ab ea erat sicut vnus riuus currens et qñ comprehenderunt eum philister et extraxerunt oculos eius et faciebāt q moleret in carcere. Dicunt isti turpissimi q istud molere qd dicit text⁹ sonat q quilibet philistinoꝝ ducebat ei exorem suā vt concuberet cū ea si forte possent ex ea habere hoiem ita fortem sicut ipse erat. Item in alijs locis thalmuth loquūtur modo cōtrario quia multos viros quos scriptura dicit peccatores et narrat lra peccata eorum ipsi excusant eos et dicūt q non peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dicit ad lras in tex. Geñ. ca. xxxv. Abijt ruben et dormiuit cum bala cōcubina patris sui. ppter qd peccatū fuit ei amota primogenitura sicut p3 primo Paralip. ca. ij. Sed ipsi dicunt falsos omnes textus. Et dicūt in libro sabbat in ca. qd incipit Rabina talia verba dicit rabi yonatha quicunq3 dicit q rubē peccauit nō est nisi peccator. Et sic dicūt peccatores pphetas scribētes textus. Item iustificant filios heli. de quib⁹ dicitur primo. Regum. ca. ij. Filij heli filij belial nescientes et cetera. Item in eodem ca. heli aūt erat senex valde et audiebat omnia que faciebant filij sui vniuerso israheli et quō dormiebant cum mulieribus que obseruabant ad ostiū tabernaculi. Item iustificant filios samuelis contra textum qui facit mentionem q non ambularent in vijs samuelis patris sui et q vendebant iusticiā p pecunia. Itē dicūt q dauid non peccauit in adulterio bersabee nec in morte vrie mariti eius Itē dicūt q salomō nō peccauit in idolatria quā fecit in fine dierū suorum. Finaliter per oīa videntur verba sacre scripture reputare falsa. Itē diffamant moysen in mirabilib⁹ que deus per ipsū faciebat et hoc dicit rabi salomō sup. hystoriam thore qñ ipse et sua familia intrauerunt tabernaculum ad ponendū incensum et mortui sunt ibi oēs. Dicit rabi Salomon scias q venenū posuit eis moyses in incēso cum quo cōbusti fuerunt nadab et abiud filij aaron. Item dicūt in li. qui. vocatur sabbatin in ca. qd in apit yecioda sabbat q si duo homines vel plures faciūt silr vnu3 peccatum q immunes sunt a pena. sicut si duo homines cū fustibus verberant vnū alteru3 et ille moritur non peccant qr lex dicit q qñ anima peccauerit habebit talē et tale3 punitione3 nō dicit anime in plurali. ita q volūt q nullus est dignus punitione nisi qñ illeq3 facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad daues thore.

Quintus passus est de fatuitatib⁹ et ridiculis ac manifestis impossibilibus iudeoꝝ. Et primo quo ad daues thore asserunt iudei in libro doctrinaru3 suarum q cū thore heremū cum moyse et filijs israel pterirēt trecētos habebat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusde3 que claues de vacariu3 thorijs facte erant omnes vt leui⁹ ferri possent. Computem⁹ modo si placet et videam⁹ vtrum hoc stare possit. Dem⁹ adminus libre septem claues et q quisq3 camel⁹ adminus dc. tuleri libras cuiusq3 claues quas vn⁹ ferebat camelus tria milia. dc. fieret itaq3 clauee trecentoꝝ camelorū mille milia et. lxxxv. milia. Sed cū queq3 claues adminus sit vnius arche quot sunt claues totide3 procul dubio erunt et arche. Dent itaq3 cuilib3 camelo ad minus due arche. et erūt camele archas ferētes quingenta et. xl. milia. Sed et serui consuetudinē diuitum quib⁹ maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custode3 qui thesauros cum summa seruaret diligentia vix etiam dormitaret. Inuenirentur q3 custodes camelorum. cc. sexaginta milia li. aūt ante stante didicimus quoniam exercitus thore per domos et cognationes et familias suas nō erat nisi octo milia. dc.

¶ De fatuitatibus iudeorum dicentiū dan presadisse lapidem magnum et similiter og

regem basan.

NOn minus ridiculosū est illud qđ
dicunt filijs scꝫ Jacob patrē suū ad
sepulchrū portantibus. Filios esau
similiter patrem a sepulchrum deferētes cū
magno cōmitatu eis occurrisse. Cum vtriusꝗ
ꝙ magnus esset exercitus et singule ptes se/
pulchrum sibi vendicare vellent. Dan mon
tem ascēdisse dicūt et tante magnitudinis ꝑ
scidisse lapidem quanta multitudo esse po/
terat totius exercitus esau. ipsamqꝫ molem
capiti impositā attulisse et sup hostiū cuneū
eam pijciens oēs vno ꝓsterneret ictu. Cum
ꝙ adueniens iam ambos cuneos ꝯcordes
inuenisset molē quā attulerat in mare ꝓie/
cit cui⁹ magnitudine aqua maris terminos
suos excedens duas ciuitates sui effusione
subuertit. Et ipse sūt quas lōgo tēpore post
pharao rex egypti filijs israel edificare ꝑce
pit. Nōne queso hec adinuētio iuste summo
risu digna videt̃ Cuꝫ eñi Jacob filij .xij. tm̃
modo adhuc essent viri esau de tribu sua tm̄.
cccc. existebāt. nūc igit̃ numero filioꝝ iacob
aucto quanto magis estimari potest filio
rum esau numerus fuisse. tātaꝫ eñi oportuit
eorum esse multitudinem vt et filijs iacob
et toti egyptiorum genti que cum ioseph ve
nerat obsistere potuisset Nunc igit̃ vnusq̄sqꝫ
iudicet quid horū admiratione sit dign⁹ scꝫ
vel vbi tantū inuenerit montē vel quo mō/
te tam mire magnitudinis molē vel quō in
capite tanti ponderis gestare potuisset lapi/
dem vt tam magnā prosternere potuisset co/
hortem. Non eñi minus stupendū est illud
monstruū ꝙ Og rex basan vidēs ingentem
exercitū israel. dc. scilꝫ milia et tria milia et.
ccccc. viros a .xxx. ānis et supra exceptis mu
lieribus et paruulis qui supputari nō pote/
rant molem inaudite magnitudinis suo ca/
piti imposuit et cū ea expeditionē totam ꝓ
sternere voluit. Sꝫ vppupa auis minima mo
li illi supersedit et tamdiu eam rostro suo cō
cidit donec foramen magno iuxta capitis
eius quantitatem peracto moles caput tam̄
siliens in eiusdem humeris subsedit. Capi
te aūt sano et toto corpore incolumi fortas/
sis adhuc a colo subleuasset nisi ad auctorū
subito dentium quantitas impedisset. mox ei
vt lapis in colum descendit dentes sibi repē
te ita sunt adaucte ꝙ cū voluit eā subleua
re minime potuit Quod moyses intuēs cu
ius corpus decem cubitos habuisse asserūt
et totidē eius virgale assribūt se super terrā
in modū salientis decē cubitos erexit et cū
in aliquo corporis loco cum virga pcuteret:
Si ergo cōputēt decē cubitos quibus a ter
ra eleuatus est et decem cubitos eius corpo
ris et decem alios quos virga in altū porre
cta habebat a terra ad summitatē virge. xxx:
inuenient cubitos sed cum in tm̄ erectus esset
moyses virge tamen summitas qua cū per
cutere intendebat nequaꝙ vlterius attinge
re potuit ꝙ ad eum modū quo sura iungit̃
pedi que vulgo cauilla dicit̃. In quo quidē
pcussisset continuo cadēs expirauit. In hoc
cognoscere quilibet pōt ꝙ a planta pedis
quā terre fixē tenebat vsqꝫ ad nodū in quo
pcussus est. xxx. cubitos habebat. ab eo igit̃
loco vsqꝫ ad summū non min⁹ ꝙ octingēti
cubiti erant. solumqꝫ caput facile decem cu
bitis cōstare poterat. vnde sequit̃ ꝙ auis il/
la molem ip̄am decem cubitis pforauit In
quo facto quot sint miranda qui due pot⁹
mirer cū considero stupeo vbi eñi vel tm̄ la/
pidem inuenire vel tm̄ pondus portare aut
quō tam paruula auis tm̄ tam durū tamqꝫ
spissum saxeum corpus tam cito valuit pene
trare Quoue pacto dentes ei tam subito cre
scere. aut qua ratione tam immense et inau/
dite magnitudinis credendus est fuisse cum
ꝑsertim lex dicat lectum eius ferreū nouē cu
bitos habuisse quoue pacto tantus homo
tam facili vulnere cecidisse.

¶ Dicunt moysen in celū ascēdisse et ibi de
uictis angelis legem accepisse

DIcunt item iudei ꝙ moyses ꝓ lege
suscipienda in celum ascendit et ibi
cū angelis taliter altercatus sit Di/
cebant eñi inquiunt angeli legem hanc de/
ferre minime sinemus quā nobis plusꝙ fi/
lijs israel necessariā scim⁹ Ad hoc moyses
insolita visione pterritus nihil respōdere p̄/
sumpsit sed dño se cōfortante vt secure rñde
ret et ꝑcipiente angelis ait. Cum lex hoc re
gendoꝝ corpoꝝ ꝑcepta cōtineat nō satis cō
sidero quid vobis qui sp̄ualis tm̄ creatura
estis sit necessaria. Angeli quid ad hoc dice
re non habentes victi contiuuerūt De moy
si igitur victoria deum risere et valde letatū

esse dicant. et ita post triumphum cum lege alacrem descendisse Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent lasciuia. quo modo enim moyses corpore mole depressus altitudinem celi ascendere potuit Aut quod dari deo legem volente angeli prohibere. quod iterum stolidius est quam dicere deum vno vincente et alio victo exultare et puerili more ridere Item si angeli vt dicunt tam auidi illius legis retinende erant cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis perderat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cum iudeis obseruare nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorum dicentium quendam nomine iosue decepisse angelum mortis et in celum saltasse ac ibidem dei sententia remansisse.

Memorant et aliam fatuitatem iudei que omnibus rediculum prestat. Dicunt enim angelum mortis cuidam viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori eique dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animam tuam suscipiam et moriaris Nequaquam inquit ille quod commoues facies nisi mihi prius paradisum ostendis. Susceptum igitur angelus in alijs suis duxit ad locum vnde videret ad paradisum. Callidus autem ille de alis eius elapsus est et in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolens irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaquam ait ille vt egrediar. Cumque secundo ac tercio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret et ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergens huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hominem illum ex dei nomine de paradiso egredi preciperet Veniens itaque angelus ad paradisum ait deus vt egrediaris precepit. Jurauit ille et ait. Per deum non egrediar. Redijt angelus ad deum et dixit. Jureiurando se nunquam inde egressurum firmauit. Dans itaque iudicium deus respondit omnia volumina vite et actuum eius reuolue et diligenter relege. si quando eum iurasse et periurasse inueneris modo quoque nihil sibi iurasse valebit. Si autem nunquam periurum esse probaueris non in hac vice timebit. Volumina itaque omnia angelus studiose discutiens nunquam periurasse inuenit. Dimisit itaque victus qui vt dicunt vsque in presentem diem incolumis permanet atque viuus. Considerare possunt iudei quod risu dignissima in hoc notari possint sermunculo: Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli qui callidam hominis artem prius non agnouit. an hominem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiam quod non nisi per mendatium eum de paradiso potuisset expellere. an ascribamus deo ignorantiam quod non aliter scire potuit vtrum periurus fuisset nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduentu messie suscitandos vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserunt etiam iudei inusitatum miraculum scilicet mortuos suos post captiuitatis euasionem resuscitari vt terram incolant quod multis auctoritatibus probare nituntur. ¶ Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deutro. xxxij. Videte quod ego sum solus et non sit alius deus preter me. ego occidam et ego viuere faciam percutiam et ego sanabo Cum ergo deus se occisurum promittat et viuificaturum non videtur predicta fides abijcienda. ¶ Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. quia hoc verbum ad ostendendum omnipotentiam suam dixit non quod ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandum quin a die qua se deus promisit hoc facturum vsque in diem presentem concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariam sororem moysi prophete iob. Ezechiam. Naaman et alios quamplures cum voluit percussit et cum voluit sanauit. ¶ Item ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. ¶ Sed item econuerso in manu helye filium vidue: in manu autem helizei sunamitis filium suscitauit. Sic ergo omnipotentem mortuos suscitasse non negamus. quin omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos esse fatemur et credamus;

Sed quod adijciūt q2 scʒ denuo terras inbi
tatum sint nō credim⁹. dicet iudeus hoc non
dʒ videri contra fidē esse cū ad helya vel ad
heliseo resuscitat⁹ postea longā vitā duxerit
vxorē habuit filios genuerit et pristina hu/
mana vita cūcta officia impleuerit. Rñdet
q̄ verum est et bñ potuit esse vel per miracu
lū vel p p̄ces sancti viri q2 corpus nōdū erat
dissolutū q̄uis etiam hoc nequaq̄ credere/
mus nisi testimoniū sup hoc ppheticū ha/
berem⁹. Verū ea que ꝯtra vsum ꝯtingere so
lent fides hoꝝ suscipe facile nō solet nisi ta/
liū cōfirmaret auctoritate pphetaꝝ quibus
oim fauor applaudat ppłoꝝ et ea ipsi apti
sime loquūtur pphete. hoc aūt nullus apte
ꝓnunciauit ppheta. Sed cum iudeoꝝ hoc
dixerit doctores nemo tñ ex his q̄ añ xp̄ʒ fu
erunt istud p̄dixit sequaces aūt errorē hunc
inuenerūt vt iudeoꝝ gens in sua ꝑsisteret in
fidelitate. Secundo nitunt̄ ꝓbare intentum
iudei auctoritate ysaie. xxvi. vbi ait viuent
mortui tui interfectiq3 mei resurgent expgis
cimini et laudate qui habitatis in puluere.
Sed hec verba nequaq̄ oñdūt mortuos iu
deoꝝ ad habitādū terrā resuscitari, qm̄ si di
ligenter qd̄ dicit̄ attendam⁹ nec mortuoꝝ
resurrectionē vbi patenter p̄signatā inuenie
mus alioquin ppheta sibimet ꝯtrarius esse
videbit̄ cum in superioribus dixerit morien
tes nō viuent gigantes nō resurgent. qd̄ igit̄
a nature vsu dissentit et sensui pphete cōtra
rietatem vigent. nequaq̄ scd̄m libitū vniuscu
iusq3 ad sensum nature ꝯtrariū dʒ exponi
cū alter sano sensu possit intelligi nisi neces/
saria rō ita id coegerit accipi. Quod si quis
intelligere cupit attendat q̄ p̄dictū verbum
duobus modis intelligi pōt. Vno mō vt vł
de extremi iudicij suscitatiōe dictū credat̄ vł
resuscitatiōis noie captiuitatis euasionē si/
gnauerit. Hic aūt sensus magis ad literam
ptinere videt̄ cū paulo sup⁹ ppheta sue gē
tis captiuitatē et afflictiōeʒ defleuerit. Statim
q3 diuine ꝓmissionis et pietatis solaciū in/
tulit dicens. viuēt mortui interfecti resurgēt.
Nec hāc euasionē quolibet in certo tempo/
re sed post modicū temp⁹ euenturā preniici
at dicens. vade ppłs meus intra cubicula
tua claude ostia tua sup te abscōdere modi/
cum ac momentū donec ptranseat indigna
tio mea hec ad captiuitatē congruenter refe
runt̄. Tercio nitunt̄ intentū ꝓbare iudei ex
verbis Danielis in ca. xij. vbi dicit̄ multi de
his qui dormiūt in terre puluere euigilabūt
alij in vitā eternā alij in obprobriū vt vide/
ant semp. sed hec auctoritas tantolongius
ab intentiōe iudeoꝝ discrepat supradicta q̄n
to euidēti⁹ de vltimo iudicio intelligit̄ fuis
se dicta. in illa eñ resurrectiōne ibūt vel in vi
tam eternā vel in obprobriū sempiternum.
Quarto explicāt ad intentū suū iudei aucto
ritate Ezech. in. ca. xxxviij. q̄ cū plures mor
tuos diuina suscitasset virtute de futuris q̄
bis vaticinat⁹ est verbis. hec dicit dñs de⁹.
Ego aperiā tumulos vr̄os et educam vos
de sepulchris vestris ppłs meus et inducaʒ
vos in terrā israel: et post pauca et reqescere
vos faciā sup humū vestraʒ. Ecce mortuos
suscitandos et terras suas inhabituros ap/
tissime ppheta atq3 indubitanter oñdit. Re
spondet̄ q̄ p̄dicta auctoritas de resurrectio
ne mortuoꝝ in die iudicij intelligēda est nec
est instātia illius q̄ dicit̄ in fine requiescere
vos faciā super humū vestrā: qm̄ reqes isto
mō pōt accipi vt aīam significet requiescere
ī corpore qd̄ ñ imerito terre noie de q̄ sūptū
est exprimit̄ teste insup scriptura que frequē
ter illud noie terre appellat. Ait eñ moyses
formauit de⁹ hominē de limo terre. ecce hō
cū ex quatuor elementoꝝ sit ꝯiunctione p fe/
ctus. de terra tñ que vnū est elementū dicit̄
fact⁹ sʒ nō incōuenienter q2 terre noie signat
corpus. possumus ergo intelligere qd̄ dicit
sʒ q2 faciet eos requiescere super humū suaʒ
q̄ aīa redibit ad corpus et iudicabit̄ vtrūq3.
Hic aūt sensus in illius pphete explanatiōe
concipi potest sano intellectu ita vt nec scri/
ptura aliqua hec ratio vlla videat̄ ei ꝯtraria.
Quicquid aūt in tenebrosis dictis pphetā
ruʒ multis pōt accipi modis ita vt quis eā
exponēs nec a scripture testimonio nec a ra
tionis exhorbitat semita nihil est incōueni/
ens si quis eā diuerso sed iusto exposuerit sē
su. Si cui⁹ aūt talis sit expositio q̄ vel a scri
ptura vel a rōne aut sit aut videat̄ extranea
ea iusto iudicio carere viribus est estimāda.
Quō aūt p̄dicta iudeoꝝ sñia scripture sacre
est cōtraria diligens lector attendat. Dauid
ppheta de mortuis taliter inquit sepulchra
eorum domus illorum in eternū. tabernacu
la eorum in ꝓgenie. Item de eadeʒ re introi
bit vsq3 in progenies patruʒ suorum et vsq3
in eternū non videbit lumē. Itē alibi spūs

pertransibit in illo et non subsistet et non co gnoscet amplius locū suū. Item alibi sicut vulnerati dormientes in sepulchris quorū nō es memor amplius et ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiā idem sentiēs dicit. memento q2 ventus est vita mea et nō reuertet oculus meꝰ vt videat bona nec aspiciet me visus hominis oculi tui in me et nō subsistā sicut ꝯsumitur nubes et ptransit sic qui descēderit ad inferos non ascendet nec reuertetur vltra in domū suam nec cognoscet eum amplius locus eius. Itē alibi vadam et nō reuertar ad terrā tenebrosā. Itē idē homo cū dormierit nō resurget. Salomon etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros mortui vero nihil nouerunt ampliꝰ nec habent vltra mercedē quia obliuioni tradita est memoria eorū. amor quoq3 et odiū et inuidia simul peribunt nec habent ptem in hoc seculo et in opere qđ sub sole gerit. Ecce salomon sapientissimꝰ ceterorū auctoritatibꝰ concors extitit ꝙ mortui ad hoc scz vt terras inhabitēt resuscitandi non sint. et tñ ꝙ nūq3 resurgant testimoniū perhibet dicēs ꝙ non habent ptē in his q̄ sub sole geruntur scz in terris. Per hoc vz innuēs ꝙ in his ptem sint habituri que supra solē fiūt. i. in celestibus. Dicet hic iudeus oñdisti sniam meam cōtrariā eē auctoritatibꝰ sacre scripture et dixisti etiā ꝙ erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rñdeo nōne tu iudee credis ꝙ cū vester resurrexerit messias adueniente vncto. Adam quoq3 et seth. matusalē. abrahā. ysaac. et iacob. et aaron. ceteriq3 patriarche et pphete et omnes iusti q̄ ante aduentū eius obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. et oīa humana genera officia agētes et patientes pristinosq3 rerū ritus colentes antiquo more terras sint ihabitaturi. et aarō et filij eius sacrificijs vt olim oblaturi. et a moysi vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare non valet iudeus. q2 doctores sui cuncta affirmant. Tūc ergo quero quisnam erit maximus pontifex. dicet. iudeus ꝙ aaron. Quid ergo de eleazaro phinee multisq3 alijs tunc fiet qui olim oēs fuerunt pōtifices sūmi erūt ne semel oēs vno tēpore maximi pōtifices an illiꝰ ordinis dignitate priuabūtur si dixeris viuēte aarō eos sūmo sacerdotio fūgi nō posse. qđ ergo pderit eis resurgere. Plus enī ad dedecꝰ et incōmodū ꝙ ad decꝰ et vtilitatē erit eis resurgere. meliusq3 et fuiss3 in morte pmanere ꝙ erumnosam ducere vitā h3 et moysi lex in hoc facto destruatur qua pceptū habetur ne q̄s maiori sublimatꝰ ordine vlterius ad minorē scđo ducatur. Si aūt oēs in summu sacerdotij ordine equales esse futuros cōcesseris honorē suū adimis q2 nullꝰ inter cōplures equales excellentē pōt habere honorē. Preterea multis pōtificibus multa sunt necessaria tēpla. Ex hoc ergo aliud incōueniens. i. legis destructio sequitur pāpientis. ne plus ꝙ vnū sacerdotē nec plus ꝙ vnū existere tēplū. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouā legē habituros cōcedere aut moysi legem nequaꝙ totā ꝯsistere posse Quero etiā vltra Nūquid plures reges habituri sunt iudei an vnū. Respondere d3 iudeus ꝙ vnū sicut ppheta ezechiel phibet testimoniū dicens. vnum pastorē oēs habebunt q2 si plures fuerint cōcordes esse non poterunt et regis pacē destruent. Et tūc quero vlterius a iudeo Quis erit ille rex. rñdebit ꝙ vnctꝰ in cuius aduētu captiuitatē se credūt euasuros et suos mortuos suscitandos et eorū moderamen habere imperij. Vere illud dictū aliquid coloris haberet si vnctū illū hominem hi crederent et deū. Si vero vt credūt homo tñ futurus sit q̄d tūc abrahā ysaac et iacob sunt facturi moyses etiā ceteriq3 pphete nūquid etꝰ subijcient ditioni. Rñdet iudeꝰ ꝙ sic q2 sic samuel subiectus est sauli et helyas achab et elizeus ioram et alij multi pphete regibus suis. sed hec similitudo nō cōuenit pposito pñti. Naz et si pphete qui minime reges fuerūt regibus subditi fuerūt non ideo cōuenit aut est necesse vt rex ppheta aliꝙ terreno regi subijciat velut abrahā et dauid et iosue. quorū quisq3 rex fuit atq3 ppheta. moyses etiā q̄ rex et ppheta et legislator totꝰ extitit ppli. cui legis liber tale testimoniū phibet dicens. non surrexit ppheta vltra in israel sic moyses quē nosset dñs facie ad faciē in oibꝰ signis atq3 portentis q̄ misit super eū. nōne cum isti tanti talesq3 viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nōne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur. Preterea duo iude incōuenientia pueniūt. si enim minor est eo moyses scriptura mentitur. si autem maior tanto plus vilificat. Si dicat iudeꝰ ꝙ ille rex erit moyses tūc quero

Quid ergo ille vnctus facturus est Quid et abrahā ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dum viueret in tāto p̄cio habebat cuꝫ aliquid a deo implorabat pro eoꝝ amore se adepturū orabat. Ecce quō sunt positi iudee in magno discrimine in hac materia Quero a te vltra iudee si nosti Nunquid illi qui tunc suscitandi sunt mortui naturaꝫ et potestatē habebūt filios generādi Rn̄debit iudeus ꝙ legis p̄cepto ad hoc constringent ergo cum lex procreare filios precipiat nouam eos legem habituros demonstrat quod est contra fidem suam Respondebit iudeus ꝙ eis inbibita est generatio nō lege sed natura. sed hoc stare nō potest quia auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqđ mō esse cui naturale sit generare nō posse nisi aliquo interueniēte accidēte: qui vero hō accidente aliquo interueniente vim generādi amittit nec sacerdos esse nec testimoniuꝫ ꝑhibere nec iudicium potest facere. ꝙ si naturam ipsam dixerat esse nouam nō debent eos dicere resusatandos sed nouam creaturam futuram. similiter potest in forma tātuꝫ non in natura tota. comedent quidem et bibent sed non generabunt. Concedit ergo iudeus ꝙ quemadmodū cetera humanitatis officia sic et generādi naturā habebūt adeo vt mulierem quotidie concepturam et quotidie parituram credant. Sed hoc quod dicunt iudei est ita fatuum ꝙ vix humane aures audire possunt vt enim que dicunt vera esse fatear scꝫ vt in vnctū et credituri sūt oēs et resuscitandi cum quotidie filios procrearent ꝑfecto nec terra eos caperet etiam si dupliciter maior esset aut pontus etiā terra fieret adeo loci coartarentur angustia. ꝙ non haberent qui colere possēt arua. immo inde semper esset inter eos pro terre angustia certamen et rixa. Item cum suscitabuntur oīs redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quaꝫ habuit aut aliam habebit. Respōdet iudeꝰ ꝙ quisqꝫ rehabebit suam quia hoc erit leticie consumatio. Tunc ergo quero illa mulier q̄ post tres vel plures habitos maritos ē mortua in resurrectione queꝫ ex his ē habitura. Nam si primum habituram respondet lex moysi destruet dicentis ꝙ post scđm nō debeat redire ad primum maritum. Si vero aliū q̄ primū habiturā respondeat in eo etiā est destructio legis eas nāqꝫ legi iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiq̄ non poterat nubere. Sed ecce cum tot suscitati cum tot post eos fuerint nati quilibꝫ eorum qn̄qꝫ erunt morituri. Rn̄det iudeus ꝙ immortales exinde remanebūt. sꝫ rō demōstrat ꝙ dicit stare non posse cum eīn homo comederit biberit generandi vsum habuerit necesse est ꝙ ex quatuor elementis cōpositus sit. quicquid aūt taliter cōpositū est illud etiaꝫ corrūpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cum taliter cōpositi sint subiacere necessario cōcludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaq̄ spūale quod nō est hominū eis cōueniat quia nec eius subiicent diffinitioni. Diffinitio eīn hoīs est animal rationale mortale. sed de immortalibus hominibus diffinitio ista p̄dicari non potest quare nec spūalis homo. vnde ꝑ hoc mediuꝫ colligitur recte vt quos iudei vocāt homines. homines non sint quod est incōueniens. Item sicut suꝑius dictum est multitudini eorum spaciū totius terre nō posset sufficere si ipsam maximā multitudineꝫ immortalem asseramus cuꝫ supra sine intermissione eos generaturos esse diximꝰ. Et si ad lapidū moduꝫ sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio concluderētur. Dicet iudeus si non possum eos defendere immortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtrum erit eis ad penam an ad coronam. Respondet iudeus ꝙ ad gloriā et honorē illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnū conspiciant et perfectā corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an inquiete vsqꝫ ad resurrectionis tempꝰ permaneant. Respondet certissimuꝫ est eos esse cuꝫ deo beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q̄ ad coronam futura est. cum eīn nūc eterne vite munere glorientur cur iterum in corporum ergastulis retrudentur nisi vt fame siti vigilijs et varijs atqꝫ innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundum eorum sententiam secunde mortis timorem et penam sustinebunt his oībꝰ satis cuilibet pꝫ resurrectionem illaꝫ magis ill' ad dedecus q̄ ad honorē et gloriam fieri. Respōdet iudeus quia et si nūc in quiete

et delicijs pmanent de quibus ad corporaz sint redituri angustias. cum tanta eis exultatio erit vncti pñtiam cernere et eius regno exultare hierosolimis vt oliz habitare in tẽplo veteri ritu sacrificare vt et corporũ pena sit eis nulla et quã modo habẽt requies habeatur postea ꝑ minima. Sed hoc ꝙ dicũt a veritatis exorbitat semita nullus eñi presentis mundi bonor et gloria eterne vite q̃eti et delicijs compatione cõuenit aliqua. qꝛ nec vno momento quisꝙ huius mundi poterit sine labore et pena vti delicijs. Illiꝰ ãt beate vite gloria nulla intercedẽte molestia permanet perpes et continua ꝑapue cũ eorꝫ testentur doctores oẽm huius mundi bonorem et gloriã idẽ esse ad illius vite dilicias quod est vnuz ad. lx. Patet insuper cuilibet nisi totius rationis sit expers incõparabiliꝰ magis esse gaudium cernere deum ꝙ talem qualem ipsi dicunt vncum qui futurus sit homo tñ. Dicat ergo iudeus quid finaliter de resurrectione suorũ mortuoruꝫ sentit. Vere eorum credulitas est et fidei certitudo ꝙ resuscitandi ꝑfecto comedendi etiã et bibẽdi sive generandi et naturã et vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis et immortalitatis regnum sine aliqua morte transferẽdi. Sꝫ hoc stare nõ potest quia si immortales concedit ad pristinũ inconueniens redit ĩfra mille eteñ annos intantũ multitudo ppagabitur eorꝫ vt nullo modo intra terre cõdudi valeant ambitum. multo igitur minꝰ ad incolendos agros vllum sup erit spaciũ In super et illud quod supradiximus est in que stiõe. ꝙ patriarche ꝑphete et omnes iusti q̃ iam fulgebãt in gloria nouis denuo penis subdantur reducti ad corpora. Item aliud omne eñ quod comedit et bibit et giniũ delectatur etiam ac tristatur procul dubio et quatuor elementis compositũ nõ dubitaꝰ Quõ autẽ qd̃ ex his componitur et passionibꝰ ꝑdictis afficiaꝰ cum eisdẽ affectionibꝰ sine mutatione in regnum illud transferetꝰ. Sed vt omnia cõcedamus quid nam de his sũt dicturi qui adueniente vncto et post sunt nascituri morituros ne asserent vel nõ: Rñdet iudeus ꝙ morientur in xpi regnũ fine Quid igiꝰ facient parentes eorꝫ in morte ipsorꝫ. melius nanꝙ illis foret nõ resurgere ꝙ tantuz dolorem ex eorum morte sustinere. Dicet iudeus ꝓcedamus ergo eos non esse morituros sed hoc stare non potest qꝛ tunc mẽtireꝰ scriptura qua dicit Dauid in psalmo. Quis est homo qui viuet et non videbit mortem. Vndiꝙ igiꝰ si ppendunt iudei eis sem:te rationis et diffugij sunt clause. ꝙ nullatenꝰ eo modo quo dicunt fieri possit mortuorꝫ resurrectio ergo tanꝙ fatua positio relinquaꝰ crudulitas iudaica ꝙ sui mortui sint resurrecturi vt iterum terram incolant.

¶ De residuis fatuitatibus iudeorꝫ.

Dicunt etiam iudei multa vana contra deum. dicit rabi sadue Quid est illud quod nõ fuit reuelatũ Jacob: cum tñ esset ꝑpheta. Respõdet ꝙ ioseph filius eius non erat mortuus et ꝙ fratres sui vẽdiderãt cũ. et dicit ꝙ ratio est quia in hora venditionis eiusdem querebant fřes eius aladina. i. maledictione. pro quocunꝙ illõ reuelante et similiter aladina non potest poni nisi adminus sint decem hoĩes. et qꝛ ipsi non erant nisi nouẽ cõmiscu erunt in ꝑdicta aladina deũ secũ vt essent decem. et ideo dicunt ꝙ deꝰ nõ esset ausus reuelare Jacob. Itẽ dicunt in sabba in ca. qd̃ incipit rabi adba ꝙ qñ moyses ascẽdit in montẽ. ꝙ inuenit deũ in manibꝰ tenentẽ rotulũ legis et faciebat coronas literis et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus quare me nõ salutas. Rñdit ipse quõ dñe est seruus qui debeat salutare dñm suum. Et dixit ei deus. veruꝫ dicis. verũtamen ex quo venisti adiuua me. Item dicit in predicto ca. ꝙ in die iudicij dicit dominus ysaac. tui filij peccauerunt. volo condẽnare eos. Et rñdebit ysaac. Dñe etiã sunt filij tui. qꝛ tu scripsisti in lege tua. filiꝰ meus primogenitꝰ israel. Ego volo ꝙ veniamus ad cõputum videamꝰ quãta est vita hoĩs lxx. ãni. amoue. xx. in quibꝰ adhuc nõ est hõ in etate in qua debeat sibi imputari peccatũ remanent. l. tolle medietatem temporis sali et tempus noctis in quo homines dormiunt et remanent. xxv. remoue medietatem tẽporis que expenditur in faciendo orationeꝫ et ĩ comedẽdo et bibẽdo et remanẽt. xij. ãni cũ dimidio. hos. xij. ãnos cũ dimidio diuidamꝰ inter me et te et faciamꝰ illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deꝰ nesciret ꝑdictũ cõputum ante ꝙ ysaac ostẽderet sibi.

Item dicit in rabba mesuba in capitulo qd incipit cobel q in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth q dic quadã deus stabat in magna disputatione cũ illis qui sunt in studio celi sup certum casũ lepre. vtrũ scz homo i quo illa accidit debeat iudicari mũdus vel nõ et de⁹ dicebat q sic et illi de studio tenebant q nõ. Et dixerunt. qs examinabit et concordarunt q fieret ad examen vnius doctoris cuius nomen erat raba fili⁹ nabami. et illa hora in vno puncto fuit rapta aĩa illius a corpe suo et dedit sniãz sicut deus. Item querũt in abodazora. ca. i. in quo deus se intromittit p totam diẽ et respondẽt Tribus primis horis studet in lege. et trib⁹ horis secundis docet pueros qui mortui sũt parui. tribus alijs studet ad iudicandũ totũ mundũz. Et qñ vidit q est dignus punitõe surgit a throno iudicij et sedet in throno pietatis. trib⁹ vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiathan. Item querũt vlteri⁹ ea que diximus sunt de die quid ergo facit de nocte. Rñdent q de nocte equitat super vnũ cherubin velocissimũ et visitat decem et viij. mille mundos quos creauit. Item querunt vlterius ante q̃ crearet mundũ quid faciebat deus. Rñdent q ibat creando mundos et destruendo illos. Itẽ dicunt in raba bachera in ca. bam mober et bacosina pparatus est deus ad faciendũ cõuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum. vinũ qd stat cõseruatum in vuis suis a principio mũdi vsq ad illam horam Item dicũt in cãbedrin in. ca. qd incipit cathedine mamoner q tres fuerũt qui peccauerunt in luxuria cũz fuerunt in archa noe scz canis coruus et chaz. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnat⁹ in hoc q ligatur cum femella. Coru⁹ in hoc q emittit semen per os. Cham in hoc q maledixit euz noe. Item dicitur in nida in ca. qd incipit hamapolem q interim q creatura est in ventre mris habz quandam candelam sup caput suũz cum qua videt ab vna pte mũdi vsq ad alterã et sic totã legez et omnes sciãs. et in hora qua exit de ventre venit angelus et dat ei vnũ ictum in ore et facit q tradat obliuioni quicquid sciebat. Itẽ dicit in eodem li. iij. c. qd incipit aysay et in barabot in ca. qd incipit barroc q og rex basan quẽ conquestauit moyses ante q̃ moreretur fuit in tpe diluuij reseruatus hoc est magnũ mendaciũz ppter duo. Primo q2 a diluuio vsq ad tempus in quo conquestauit moyses pdictuz og fuerunt noningenta anni. Scdo quia est cõtra textum sacre scripture vbi ponitur q solum noe et filij sui cũz vxorib⁹ eorum fuerunt reseruati. Item dicũt in hulum in ca. qd incipit helũterobos q vnus leo est i montaua vlam q̃ est ita magnus q habz ix. cubitos ab vna aure vsq ad alteraz. et dicit rabi iosef q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q semel quesiuit ipator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo q cõparat cũ scriptura leoni cum equus vn⁹ sit sufficiens ad occidendũ leonez. Respondit rabi osua scz cũ leoni cõpatur dico tibi q leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre eum et illa hora rogauit rabi osua deũ et extraxit eũ a montana illa et venit vers⁹ romã et qñ venit in distantia trecentaꝝ leucarũ dedit vnum rugitũ. et omnes mulieres q̃ erãt pregnantes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quando appropinquauit amplius per. c. leucas sic q distabat. cc. leucas a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderunt oẽs dentes omnium existentiũ in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac orõnem deo vt redeat ad locum suũ et illa hora reuersus est. Item dicunt in rabacam in ca. quod icipit hamober et bacesina dicit Raba. Ego vidi vnam ranam que erat ita magna sicut vna villa. lx. domorũ. et venit vnus coluber et deglutiuit illum coluburz et deinde volauit et sedit super vnum ramũ vnius arboris et dicit rabpapa si nõ accidisset mihi ita fuisse nõ credidera. Itẽ dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudã vnius piscis et ambulauis super eam tribus diebus et tribus noctibus nec pl⁹ nec min⁹ et piscis ibat cõtra oriẽtẽ nauis vero cõtra occidentẽ et qd cogitaã q nauis nõ ibat velociter iterroga rabdemi et dicet tibi inquantũ vnus homo posset calefieri ambulabat. xl. leucas. et qñ fuimus ppe terrã vidimus homines proijcientes sagittas cum balistis et veloci⁹ ibat nauis q̃ ille sagitte. Itẽ dicit rabi seler iuimus in vna naui et vidimus vnam auem que erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq ad collum. et ego volui descendere ibidez ad balneandũ

cogitando q non esset aqua multũ ꝓfunda et audiui vnam reuelationem que dixit. Caue tibi ne descendas quia. vij. anni sunt q cecidit ibi vnum manbriũ et adhuc nondũ accessit ad terram. Et dicit rabi cabanna q auis ille vocat cin. Item dicit raba. dixit mihi vnus macellarius. veni ostendaꝫ tibi vbi osculantur terra et celum. iui cum eo et posui tabargiũ meum super vnam fenestrã celi et separaui me vt facereꝫ orationẽ et quando veni ad locum nõ inueni tabargiũ meuꝫ. et dixi videt mihi q latrones ambulant in celo. et respondit mihi ille hõ non est nisi rota celi que mouetur. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et iueni tabargium meũ. Et declarat rabi Salomon non cogitetis q deduxit eum ad finem mũdi qꝛ quingenti anni sunt itineris sed duxit eũ ad vnum monteꝫ altissimũ intantũ q poterat tangere celuꝫ. Hec et similes fatuitates et vanitates tenent ceci iudei in suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cõtinent indignum duxi litteris explicare. Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorũdẽ ptrãsiui his paucis enarratis ne librũ nugarũ fabulis implerem. Predictum librũ thalmuth inquo tot errores tot mendacia tot turpissima et fatuissima continent affirmant iudei esse doctrinam et aliam legẽ datã a deo moysi. verbo: que pcepto duorum rabinorũ quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passionem xpi cuius textus excedit in volumine totam sacrã scripturã quasi indecies tñ exceptis glosis ãtiquis et modernis quas fecerunt sup ipsum in quibus textu et glosis innouauerunt et receperunt mandata et obseruantias et cerimonias et que nunq̃ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi reguntur vsq in hodiernũ diem. Et nõ minꝰ pdicti ordinatores thalmuth vt bene fũdarent suos errores pceperunt in diuersis locis q oia per ipsos ordiata in pdicto thalmuth habeãt tãtã efficatiã sicut ordinata per deũ in lege moysi et imposuerunt penaꝫ mortis cuicunq negãti aliquid de pdictis per eos scriptis non ponentes tamfortẽ penã negãti verba legis. et adhuc in noie voluerũt dare excellẽtiã suo libro vocãtes eũ thalmuth qꝺ sonat doctrina. et sacrã scripturaꝫ biblie vocãt mira quod sonat tñ sicut lectura.

De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.

Sextus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduẽtũ messie que fatuitas tripliciter ostenditur. Primo diuisione. Scdo temporis determinatione. Tercio exempli manifestatione. Circa primũ notãdũ q iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi qꝛ quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati q nec volunt inquirere de peccato ꝓ quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminũ inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrũq eis ignotum. Similes infirmo qui intm incurrit sue sanatõnis desperationem q nõ curat de cognitione sue infirmitatis nec etiam de curatione quod est magna fatuitas. Affirmãt ergo isti duo primum q pcti pro quo sunt in hac captiuitate est ignotũ. Scõm q terminus sue redemptionis est etiã ignotus et licet verum sit quo ad eos vtrunq tñ nobis notum est vt pꝫ supra libro primo in agnitiõe. xij. thesauroꝝ sed talis ignorãtia fatua est nec eos excusat cum sit non solum crassa sed affectata. Alij sunt qui non curant inqrere certum peccatum pro quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curant hoc attribuunt peccatis antiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que non sunt cõmunia toti eorũ cõmunitati sed singularia quorum vtrunq ostensum ẽ falsum vt supra dictum est et satis claret q hec diuisio iudicij eorum ostendit eos non solum cecos sed vero iudicio rationis carentes Secundo ostendit fatuitatem iudeorum tẽporis determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce: in libro caderholam. iste posuit numerum ebdomadarum. Danielis de quo nullus dubitat iam transisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secutus est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secundi. Et ideo secutus est quendam fatuum nomine bencozba

qui illo tempe dixit se esse messiam quē fa/tuum secuta est maxima multitudo iudeoꝝ post xlviij. annos a destructōne templi scōi et hierusalem per romanos. et cōgregati sūt in quadā ciuitate noie biter et rebellauerūt cum p̄dicto falso messia contra romanū im perium ꝑpter quod Adrianus cesar trāsfre tauit et obsedit eos cum suo falso messia et capta ciuitate omnes interfecit cum suo mes sia vt patet in lib. qui dicitur demaymdi q̄ incipit bislosapaquin. et in glo. trenoꝝ hie remie sup illud verbo treñ. ij. dissipauit do/minus etc. Fuit alius vt ibidem habetur q̄ dicitur de domo belie qui posuit expsse de ordine mundi ꝙ per sex milia annorum de/bebat mūdus durare diuidens per duo mi lia in tres ptes sicut patuit supra li. i. thesau/ro primo. et assignauit tps messie in. iij. bi/nario ꝙ scōm hebreoꝝ cōputationem patet transisse initium illius temporis qꝛ vsqꝫ ad p̄ntem annū scōm eos a creatione mūdi flu xerunt quinqꝫ milia. cc. xx. āni. et sic secūduꝫ istos aduentus xpi transiuit in p̄teritū mil/le. cc. xx. annis. et isti tres supradicti fuerunt principales de numero eoꝝ qui dicūtur chā naym. Post istos fuit quartus et vn⁹ de ma ioribus eoꝝ qui dicuntur emorayim qui vo cabatur rab. qui determinauit in libro ca-be dein in delecb ꝙ omēs termini assignati de aduentu messie iam transiuerant in p̄teritū et ꝙ non pēdebat redēptio nisi in ipa pnia: hec ille. Hec quidē determinatio verissima est si sane intelligatur. Nā terminus assigna tus in ꝑphetis iam transiuit in p̄teritum vt patuit libro primo in quo termino xps iam venit et non pendet redemptio nisi in penitē tia qꝛ quicunqꝫ eoꝝ penitentiā egerint statī habebunt messiam ꝙ habemus per rei eui/dentiā licet iste rabi nō intellexit ita recte ver ba per seipsum ꝑlata habemus tñ ex hoc ꝙ oēs termini assignati de aduentu messie iā transierant in p̄teritum. Fuit quintus hui⁹ contempaneus qui considerans ꝙ oēs ter/mini de aduentu messie iam transiuerant ꝑ ut dixerat socius suus voluit p̄cludere viaꝫ inuestigandi hmōi terminos ne p. hoc aliq̄ aufferetur de veritate. Et ideo dixit ve aiab⁹ cōputantib⁹ terminos scꝫ aduent⁹ messie p hoc volēs desinare ꝙ esset pctm̄ inq̄rere vel inuestigare de hmōi termīo nō reddēs ad h aliquā rōneꝫ nec auctoritatē. cui⁹ malicia et fatuitas manifesta est. qꝛ nullus fuit famo sus scriptor vl' glosator inter eos qui de hoc solēniter non inquireret. Post hūc fuit sext⁹ in asia de his qui dicunt gaoni. qui dicebat Rabi cabadias qui in libro quē cōposuit quem vocauit librum de credendis conat⁹ est ꝓbare ex dictis ꝑphetaꝝ ꝙ messias non dum venerat et de termino diligenter inq̄rēs conclusit certum temp⁹ quod iam transiuit in p̄teritum per. xl. annos et vltra vt pꝫ aspi cienti p̄dictum librum. Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tante auctoritatis fu it inter eos vt a maiori pte iudeoꝝ prouer/bialiter dicatur ꝙ a moyse legislatore vsqꝫ ad moysē egyptiū nō surrexit sicut iste moy/ses. Iste licet in suo deutr. libro de iudicib⁹. titu. de regibus determinet ꝙ null⁹ debet cō putare terminos aduentus messie sequens supradictam quintā opinionē. tñ ipsemet in quadā epistola quā misit iudeis qui erant in affrica scripsit ꝙ habebat ex certissima tra ditione antiquoꝝ ꝙ ꝑpheta futurus erat in israhel et ꝙ messias debebat venire et re/dimere israhel in anno a creatiōe mūdi quar tomillenario octingentesimo septuagesimo quarto. et pꝫ sicut supradictū est scōm cōpu tationeꝫ iudeoꝝ ꝙ p̄ns ān⁹ dñi. M. cccc. lxi. est quinqꝫ millenus. cc. xxi. et sic terminus p eum assignatus iam transiuit in p̄teritū per cc. lvij. annos. Predictam ꝯputationem fū dauit in quadaꝫ auctoritate Numeri. xxiij. vbi scōm translationem nostrā sic habet̄ te/poribus suis dicet̄ iacob israheli quid opa/tus sit deus quod verbū ex traditione suoꝝ antiquorum sic exponit ꝙ quātum tempus fluxerat a creatione mūdi scōm ꝯputatiōeꝫ hebreoꝝ vsqꝫ ad tempus in quo balaan ista verba dixit tm̄ tempus precise fluere habe/bat a tempore istius dicti balaan vsqꝫ ad tē pus in quo ꝑpheta messias futurus erat in israhel. Octauus post hunc fuit rabi moysē gerundeñ. qui fuit magne auctoritatis inter eos qui scribens supra penthateucū in ꝓhe miali parte determinauit cum magna solen nitate ꝙ messias erat venturus certissime in anno a creatione mundi. quintomillenario centesimo. viij. cū quo cōcordauit magister Salomon barchineñ. in li. migala a mega la de quo fuit dictum supra lib. i. Non⁹ fuit rabi leui bentorson vulgariter dictus magi leo de bonalas de puincia puīcie qui in ex

positione sua sup bam reddens deo gratias q sibi reuelauerat terminum supradictū in anno predicto scz quintomillenario centesimodecimooctauo scdm cōputationē iudeorum concordans cū pdicto moyse gerūden: quorum terminus satis pz q iam transiuit in preteritū per.c.xxiij.annos scdm cōputationē eorum in anno pnti supradicto. Fuerunt etiam alij duo iudei periti vnus in ciuitate abulen.alius in villa que dicitur ayllō. de quibus dicetur infra ɔsideratione.x.mirabili.x. Isti assignauerunt terminū anno a creatione mūdi quintomillenarioquinquagesimoquinto scdm eorum cōputationem. Qui quidem annus concurrit cū anno dni. M.cc.xcv. Ex quibus oibus manifeste colligitur fatuitas et falsitas iudeorum in determinatione anni aduentus sui messie. cuz omnes sui termini iam transierint in preteritū vt dare visum est. Signū autem fatuitatis et mentis incomposite est nunq in vno consistere sed de alio in aliud mutari. Unde secūdū Senecā primū argumentū mētis cōposite est posse consistere secūqz morari. Iudei ergo qui vsqz nunc consistere in vno nō potuerunt termino. Uerisimile est q quotidie fatuizando nouos fingent terminos p dicti aduentus. Tercio pbatur eoruz fatuitas in aduentu messie quem sperant. exēpli manifestatione. Unde narrat cesarius q clericus quidā filiā cuiusdā iudei impregnauit in ciuitate lemonicen. timens aūt ille offensaz parentū puelle accepit arundinē nocte. ppe parietez camere in qua parentes puelle dormiebant veniens et per foramen summitatē vnam arūdinis intromittens et per aliā insufflans sic est locutus. O iusti et deo dilecti vocans eos nominib⁹ suis ppzijs gaudete qz filia vestra concepit messiā virgo permanens. vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent. clericus eos loquētes audiens sicut prius iterum est locut⁹. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vix diē expectauerūt ventreqz puelle aliquantulū iam intumescere cernētes ab ea quesierunt vnde concepisset. Illa vero sic coacta fuerat a clerico rndit si cōcepi nescio s scio quia virū nunq cognoui et virgo sum. At illis ergo nō se capientib⁹ pro gaudio p castella et ciuitates diuulgatū est q illa paritura esset messiaz. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis in numeris cum gaudio magno expectantibus natiuitatē pepit misera illa nō messiam sed filiā cū multis doloribus et gemitib⁹ et clamorib⁹ quo cognito iudei cōfusi sunt supra modū ex quibus vn⁹ infantulā accipiēs per pedes alliat ad parietem. Ecce confirmatio per exemplū fatuitatis iudeoz in expectatione messie.

De iudeoz expulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.

Una consideratio est de iudeoz expulsionibus et sua magna ignominia. nō est mirandū si gens que taz graue cōmisit delictū quale nunq fuit nec erit ppetratū ab angelis nec ab homine graues sustineāt penas. et qd scelus poterit cōparari morte filij dei merito dauid pphetauit suā penā dicens. expelle eos qm irritauerunt te dne. In pnti ergo ɔsideratiōe. iiij. iudeoz expulsiones exprimentur post mortem saluatoris. quaz prima fuit a terra sancta. scda a francia. tercia ab anglia. quarta vero ab hyspania.

Prima expulsio fuit a terra sācta vbi quatuor puncta aguntur.

Prima iudeorum expulsio a terra sancta fuit. Pro cuius declaratōne quatuor erunt puncta attendēda sic notat Iohannes salberien. in suo policrate li.ij.q optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserūt exidium hierosolymitanum nouissimū. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Terc⁹ punctus erit de muliere que vrgente fama comedit filium suum. Quart⁹ erit de numero captiuorum et occisorum et peremptoz fame. et quomodo christus seruauit suos sub ea tempestate.

Primus pūctus est de signis que precesserunt exidium hierosolymitanum.

Circa primum punctuz vetus refert hystoria sic dicta q est auctor eius incertus et vetera refert q immunē

f

te hierosolimorum exidio. eclipsis lune p xij. noctes continuas etiam in remotissimis locis ptractata est forte signans iudaice pfi die superstiosi erroris euersionē que xpo p pdicationem apostolicam mūdo illucescēte rectissime cōtigit. Scriptum est enī stult⁹ mutatur vt luna sapiens vero cū sole pmanet Alia quoqꝫ q̄plurima diuino super incredulos imminente iudicio acciderunt. que si per singula put ab auctoribus digesta sunt cepero enarrare vel sola hec ppriū temp⁹ desiderabunt et ociū. pauca tamen autore Josepho cōpendioso sermone pcurrā: eo q ad roborandam fidem nostram pficiunt et ad retinendam obstinatā perfidiā iudeorū. xl. nancqꝫ post admissum piaculū continu⁹ protracta annis impiorum pena differtur. In q̄bus et apostoli omnes p̄cipue m̄ iacob⁹ frater dn̄i dictus hierosolimis eps cōstitut⁹ indesinenter populū commissi impietatis et feralis animi de scelere commonebat: si forte possent pmissi penitudinem gerere. si possēt flere pro scelere et vltrices penarū flamas lachrymarum vbertate restringere. Ostēdebat eis nancqꝫ deus per suam patientiam. q ipsorum quereret penitentiā quia nō vult de⁹ tantum mortem peccatoris sed q conuertat et viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis et p digijs celitus datis terroresqꝫ simul minacem dexteram ostendendo potius q̄ inferēdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. Relegamus ergo quid in sexto hystoriarū suarum libro de his ipse signauerit iosephus Sed infelicem inquit plebem. ceterū quidē hō homines et deceptores falsa fatiantes suadebant et euidentibus signis et iudicijs iracundie et indignationis diuine non crederent. quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagabatur exidium. Sed velut afflati et amentes et qui necqꝫ oculos necqꝫ animas in se haberent spernebant. Omnia q celitus nunciabantur. Etenī stella prefulgens gladio peromnia sillis imminere desuper ciuitati et cometes Preterea exicialibus flamis visa est ardere p totū annum Sed et ante exidij tps ac bellicum populi diem cū ad diem festum conuenirent. viij. die mensis xantichi qui est aprilis noctis tēpore hora nona tantus luminis fulgor arā templūqꝫ circumdedit vt putarent omnes diem clarissimum factum et permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem et ignaris pspe rum videbatur. Sed legispitos et pbos q̄ doctores non latuit exiciale portentum. In eadē quoqꝫ festiuitate vitula sacrificijs admota et aris assistentes inter ipsas ministrorum manus enixa est agnā. sed et ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cū esset ere solido induta ac pinde immensi pōderis qui vix. xx. viris sūmo conatu impellentibus clauderetur ferreisqꝫ seris et vectibus munita. ac pessulis in altum dimissis teneretur obstricta repente hora noctis sexta prima et. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed et trāsacto die. vi. post aliquot dies prima. et. xx. die mensis arthemesij q̄ apud nos maius vocatur prodigiosus apparuit visus fidem pene excedēs quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cōfirmasset malorum consecuta pnicies Etenim prope solis occasum visi sunt currus et quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et vrbes circūdari agminibus improuisis in alios Itē die festo qui penthecostes appellatur nocte sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex more complenda. Primo quidem mot⁹ quosdam strepidus qui senserunt tum subdites voces deinde audiunt dicētes. migremus hinc ex sedibus istis Additur his etiā aliud terribilius. etenī quidam ananie fili⁹ ihesus nomine vir plebeus et rusticus ante quartū belli annū cū ciuitas in pace et abūdantia perduraret in die festo tabernaculorū repente clamare cepit vox ab oriēte. vox ab occidente. vox a. iiij. ventis vox super hierosolymā et templum. vox super sponsus et super sponsas. vox super populū et indesinenter die noctuqꝫ per omnes plateas circuiens hec clamabat. vsqꝫ quo quidē primiores ex populo viri velut in fausti presagij indignatione cōmoti correptum hominē multis verberibus afficiunt. At ille nequaq̄ pro se aliquid loquens sed nec eos quidem qui circū steterant deprecans easdem voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligentes vt res erat numinis esse in viro motus pducunt eum ad romanorū iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsqꝫ laniatus necqꝫ preces necqꝫ lachrymas fudit.

Sed eandem vocem miserabiliter et cũ quodam eiulatu emittens per singula pene verbera pferebat addens etiam hoc ve. ve. hierosolimis. psequitur et aliud idem hystoriographus maiore gestum miraculo dicens. oraculum quoddam in sacris literis repturꝫ quod per idem tempus virũ designaret ex eorum regione pcessurum qui totius orbis potiretur impio cuius oraculi psagiuꝫ. Itẽ hystoriographus vespasianum suspicat declarare. Sed vespasianus non alijs ꝙ illis solis gentibus qui romano inperio videbã tur subdite dñatus est. Unde iustius ad xpꝫ hec responsa referuntur ad quem dixit pater Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuã terminos terre. et cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terrã exiuit sonus eorũ et in fines orbis terre verba eoꝝ.

De calamitate obsessorum et obstinate malicie iudeoꝝ quis fuit finis et que pietas tyti.

De secundo puncto. s. quanta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis et que pietas tyti psequitur idem doctor dicens. at ne tot et tanta mediocris plage aut pfunctorie idignatõis dei aduers⁹ ĩpotẽtiã iudeoꝝ videant pcessisse iudicia calamitatẽ ĩtollerabilẽ excidiũ inrepabile repbate et excecate gẽti ĩauditã et cũctis sclis icognitã fuiturẽ succit⁹ smo pcurrat quãtis gͣ mal' tũc vniuersa mulctata sit vt quẽ ipa iudeoꝝ terra bello fame igni cedibusqꝫ vastata sit qͣnta pploꝝ milia pres siml' cũ piugib⁹ ac puulis liberis absqꝫ numero et absqꝫ discretõe trucidati sit q̃ et ad uersaꝝ vrbiũ obsidiones s et ipi⁹ magnifice et famosissĩe ciuitatis hierlm qͣnta vastitas et qͣnta fuerit diuersoꝝ mortuoꝝ strages q̃s p hec singla belloꝝ extiterit mod⁹. et vt sm id qͦd pphe dixerãt abhominatio dsolatõis ĩ ipo quodãmõ dei famosissimo collata sit tẽplo vtqꝫ ad vlti. cũcta depplata sit et psupserit flama Si q̃s pleni⁹ nosce vult legat hystoriã iosephi. nos vo ex his tm̃ ea q̃ ad explanatõez suscepti opis sufficiũt assumem⁹ In q̃b⁹ refert ꝙ ex oi iudea ppli i die solenni pasche hierosolimã velut carcerali q̃dam manu cogẽte pueneãt. quos trecies cẽtena milia dt hoim fuisse. Iusto. s. iudicio dei s tpe s vltõis electio vt q̃ i dieb⁹ pasche saluatorẽ suũ et saluatorẽ xpm deũ cruẽtis manib⁹ et sacrilegis vocib⁹ violarũt in ipis dieb⁹ velut in i vnũ carcerẽ oẽs multitudo ꝯclusa feralis pena exitũ q̃d merebat acciperet. pterhoc sane q̃ i eos vl' gladij cede vl' alijs bellimachinis collata sit explicare ea tm̃mõ q̃ dines famis exitio ptulerũt supdicti hystoriographi smonib⁹ pphaui quo legẽtes s itelligãt quãtũ piaculũ sit audere aliq̃d i xpm et q̃grauib⁹ ausa supplicijs expiẽt Age ita q̃. v. iosephi hystoriaꝝ liber ponat i medio Et q̃ oẽs eoꝝ luctuosa tragedia pnoscat diuitib⁹ ãt pmanere inq̃t apd pire vnũ atqꝫ idẽ erat Si. n. i vrbe pmãsissꝫ facultatũ suaꝝ cũ crimie obiecto q̃si de trãsfugiẽdo cogitarent pimebãt Necessitas vo famis facinoro soꝝ extollebat arrogãtiã et vtriqꝫ sil' inedia cuꝫ temeritate crescebat. publice q̃dẽ frumẽtum nusq̃ oino erat. Sꝫ irruẽtes vrbis pdones pscrutabãt domos et si q̃d iuenissẽt tãq̃ de his q̃ fefellerãt penas sumebãt. Si vo nõ iuenissẽt nihilomin⁹ tãq̃ eos q̃ occulti⁹ et diligẽti⁹ abscõderãt et cruciabãt. Iudiciũ vo heri ab eis pabula capiebãt hoc ipso ꝙ adhuc viuerẽt et subsistere corpib⁹ videbãt pfecto tãq̃ q̃ iã interijssẽt nisi abscõditos vipiã tegerẽt abos. Si quos sane tabescẽtes macie vidissẽt hos cũ venia pteribãt supfluum putãtes pimere q̃s paulopost assumeret fames Multi tm̃ in occultis oĩ cẽsu suo mercati sũt vnũ metrũ. Si diuites frumẽti ordij si iferiores fuerũt et ꝯcludẽtes se in iferiorib⁹ q̃busqꝫ penetralib⁹ dom⁹ nõnulli nec in panes ꝯfectas fruges edebãt. alij vo i q̃tũ vl' necessitas vl' met⁹ pmitterẽt quo q̃bãt et mensã q̃dã null⁹ expectabat apponi s ex ipso semie mixto igni rapiẽtis ppria velut furtiua deuorabãt et erat ifelicas illi⁹ abi spectaculũ miserabile cũ validiores. v. iuẽta diriperẽt. Imbecillioꝛib⁹ vo nihil pter luctũ supessꝫ ac lachrymas et oim. lꝫ acerbitates reꝝ superaret fames nihil tm̃ ita subruit atqꝫ subuertit sic verecũdia. Quid. n. saluis reb⁹ pudore dignũ ẽ id i hac necessitate ptemnt Deniqꝫ et vxores de viroꝝ manib⁹ et filij de parẽtuꝫ et q̃d ẽ infelicia⁹ mres abos de puuloꝝ manib⁹ atqꝫ ore rapiebãt et cũ dulcissimi liberi i manib⁹ atqꝫ ãn hora positi tabescerẽt exigua vite subsidia a dẽtib⁹ ipis eximere nemo pcebat. Uerũ nec ipos q̃dẽ infelices et p exiguos sumẽtes latebãt abos. s ꝯtinuo aderat pdonũ q̃s et stati vt clausas cuiusq̃ ꝯphẽdissẽt fores medicũ credebat s eẽ ꝙ intrinsec⁹ positi ederẽt et repẽte dissipatis forib⁹ papites

irruebāt atq3 ab ipsis vt ita dicā faucib⁹ expri
mētes Si qd forte isūptū iā fuerat reuoca-
bāt. ferebanť senes si cibū vēdicaret tētassēt
Sparsis etiā crinib⁹ mulieres trahebanť oc
cultare nitentes si qd forte dep̄hensū fuisset
in manib⁹ nulla senib⁹ reuerētia nulla erga
puulos miseratio. Sz in exiguo panis fra-
gmento puulos iherētes et ex ipo cu ibese-
rāt suspēsos elidebāt in terrā. In eū vero q
raptores cibo p̄uenisset assūpto crudeli⁹ se-
uiebāt. et excogitabāt dira supplicia obturā
tes ifeliciab⁹ naturales digestionū meatus.
Alijs vō pacutas sudes p̄ eadē ferēda adi-
gentes horresto q egesta sūt referēs. Ad cō-
fectionē p⁹ hec vni⁹ panis aut cibi farine
miseros purgebāt. Nā ipi tortores nō patie
banť famē. Est.n.tolerabili⁹ quodāmō si
hec cōpulsi inedia facere viderenť. Sz vt vel
p̄parēt sibi iposterū cibos vł vt credulitas ex
ercatio cōualesceret. In his etiā si q forte fur-
tim p statiōes vł hostiū p colligēdis herbis
erupissēt occurrētes eis q se hostiū man⁹ ef-
fugisse gaudebāt diripiebāt quicqd attule-
rāt. Supplicātib⁹ aūt et terribile sibi quod-
dā nomē dei iuocātib⁹ vt vł ptez aliquā q
secū mortis piculo q̄sierant idulgerent nihil
prorš⁹ p̄hebebāt. ħ h bn̄ficij loco cesserat si cō-
prehēsi⁹ viuū liauissz euadere. His aūt post
aliquāta adiūgit dicēs. Iudeis vō cū egres
su vrbis oēs pariter spes excludebať salutis et
iualescēs acerbitas fames domos sił et fa-
milias gentēq3 vastabāt. ita vt in penetrali
bus strata iacerēt mulierū puulorūq3 cada-
uera. p plateas vō ifeliciū senū corpā fame
magis q̄ etate cōsūpta. Iuuenes vō atq3 ois
etas robustior velut simulachra q̄dā in vijs
oberrabāt et egressib⁹ corruētes quocūq3 lo
ci gressū subripuissz inedia. Sepelire aūt ca
dauera ppinquoꝝ nec defūctoꝝ m'titudo nec
viriū debilitas pmittebat. sił et p sui vitam
certo vnusqsq3 verebať. Deniq3 aliquāti su
pra eos quos sepeliebāt aias emisere. Mul
ti etiā dū p̄sequūtur funera priusq̄ ad sepul
chrū puenerenť efflabāt. ħ nec plāct⁹ ex more
defūctis exhibebať aut luct⁹. qr hoc sibi totuz
vēdicauerat fames ħ nec ariditas inedie hu
morē cui q̄ reliq̄rat lachrimaꝝ. Obsederāt
ciuitatē pfunda silētia et nox plena mortis
cūcta cōtexerat. Quib⁹ malis oib⁹ grauiores
soli vigebāt p̄dones q nec sepulchra q̄dē di
ripere et expoliare cadauera illicitū dicebāt si
tā p̄dā petētes q̄ scel⁹ inficie cumulātes et a
ciem gladioꝝ suoꝝ in cadaueꝝ obtruncatōe
pbātes. Interdū etiā in nonnullos adhuc
spirātes mucro examinād⁹ agebať qd alij
semiuiues cū viderēt supplices dexteras p-
tēdebāt. vt in se q3 bn̄ficij loco puerterēt sce
lus. quo scz cruciatib⁹ famis veloci⁹ absol-
uerēť. Sz nouo crudelitatis genere necē quē
spōte inferebāt si rogarenť negabāt: cū tamē
vnusqsq3 deficientiū cū gemitu retorqret ocu
los ad tēplū nō de morte ppria dolēs sz de
ipunitate p̄donū quos supstites relinqbāt:
Et primo q̄dē sūptu publico sepelire mortu
os iusserāt fetoris itolerātia vt vō oēz sum-
ptū cepit vincere multitudo morientū de mu-
ro cadauera p̄cipitabāt. ac cū tyt⁹ circuiēs p
uidissz repletas mortuoꝝ cadauerib⁹ valles
et humani corpis tabo putrē terrā nigrari cū
ingēti gemitu eleuans ad celū manib⁹ deuz
iuocat testē hoc sui cā nō puenire ħ se ista su
stinere inuitū. Et post aliquāta iterū quedā
ioseph⁹ talia psequiť nō cūctabor inqt pfer
re qd sentio Arbitror eñ q̄ si etiā aduersus
ipsos ciues romanoꝝ paulisp arma cessent
aut hyatu terre aut aq diluuio. aut sodomi-
tanis ignib⁹ et fulminib⁹ celit⁹ tortis suppli
cijs ciuitati depēdissz q multo ifaustiorē ilł
q hec ppessi sūt. et neqorē viroꝝ pn̄tez hanc
ptulisset etatē p qb⁹ omnis gēs pariter extin-
gui. Sz et in hoc. vi. li. eiusdē talia scribit. et
eoꝝ inqt q per totā ciuitatē famis iedia cor
rūpebanť multitudo inumerabilis erat. quo
rū nec explicari miseria pōt p singulas nāq3
domos sicubi aliqd sibi fuissz reptum bella
cōtinuo et cedes inť caros iposq3 parētes ac
liberos nascebanť. dū nō solū e manib⁹ sed
ex ipis etiā faucib⁹ inuicē cibū rapere certa-
bāt. fides aūt nec mortuis erat ħ et ipi cum
spm̄ iā exalaiēt pscrutabanť a p̄donib⁹. ve
tui forte itra gremiū tibi aliqd resideret. alij
etiā p mediā hyātes velut rabidi canes huc
atq3 illuc ferebanť et quasi insania quadam
exagitati in easdē domos sub momēto tpis
iterū ac sepius irruebāt oīa tñ necessitas con
uertebat in cibū etiā illa q nec mutis q̄dam
aialib⁹ edere vsus fuit Ad vltimū nec loris
q̄dē nec cigulis vł etiā ipis calciamētis ab
stinuerūt. portaꝝ q̄3 indumēta detrahētes cō-
ficiēdā dentib⁹ ingerebāt. nōnulli et feni ve
teris festucas edebāt. ħet de quisquilijs col
lectis puissimuz pondus dragmis in qua-
tuor detrahebant.

¶ Quō mulier quedā vrgente fame occidit et manducauit filiū.

Tercio puncto fal3 de maria que vr-
gẽte fame comedit filiũ suu3 ꝓseq̄t
dicens. Sed quid opus est per hoc
pondus famis illius explicare cũ gestum ibi
sit facin⁹ qđ neq3 apud grecos neq3 apđ bar
baros vllus accepit audit⁹ horrendũ quidẽ
dictu: auditu vero incredibile. Et quidẽ libẽ
ter tam immane facinus siluissẽ3 ne q̄s me
crederet mõstruosa narrare nisi multos me-
morie nostre viros testes cõmissi sceleris ha
buissem. Porro vero aliq̄d p̄rie mee prestare
me arbitror. si subtraham eoꝝ verba quoꝝ
ꝓtulit facta. Mulier quedã ex his que vltra
iordanis alueum cõmanebãt maria nomiẽ
eleazari filia de vico bethezob. qđ interpre-
taẽ domus ysopi genere et facultatib⁹ nobi
lis cũ cetera multitudine que fluxerat hiero
solymis repta cõmunẽ cũ omnib⁹ obsidio-
nis casum ferebat. hui⁹ reliquas quidem fa
cultates quas domo in vrbẽ ꝯuexerat tyrãni
inuaserãt. Si quid vero reliquiarũ ex magnis
opibus fuerat quib⁹ victum quotidianũ ꝑ
tenuem duceret irruẽtes. ꝑ momenta p̄donũ
satellites rapiebant, ꝓ quib⁹ gemẽs mulier
velut insania iam quadã ex indignacõe fati
gabatur. ita vt interdũ p̄donibus maledicẽs
et cõuicijs in necẽsui instigaret. Verũ cũ ne
q̄ irritatus quisq̄ nec miserat⁹ eã opprime
ret. et si quid cibi fuisset forte ab ea quesitũ
s3 ab alijs quereret. nec iam vsq̄ reperiendi co
pia fieret. famis aũt dira viscerib⁹ ipsius in
sisteret ac medullis et ad furorẽ3 ꝑurgeret iã
inedia fame et ira pessimis vsa cõsultoribus
contra ipa iã3 armatur iura nature. Erat nã
q̄ et ei sub vberibus puul⁹ filius hunc ante
oculos ferens. infelicis inquit matris. o infe
licioꝝ fili in bello fame et direptõne p̄donũ
cui te reseruabo. Nam et si vita sperari posset
et iugo romane seruitutis vrgemur. s̄ nunc
etiam seruitutem p̄ueniut fames: p̄dones vo
vtrisq̄ in grauiores ꝑurgent. Veni ergo meo
minatre. esto matri cib⁹ predonibus furoꝝ. se
culi fabula. que sola deerat cladib⁹ iudeoꝝ.
Et cum hec dixisset simul filiũ iugulabat. eũ
deinde igni suppositum torret et mediũ q̄p-
pe edendo cõsumit. mediũ vero reseruat ob
tectum. Et ecce confestim p̄dones irruũt con
buste carnis odore cõcepto. minatẽ mortem
nisi sine mora cibos quos paratos senserãt de
monstraret. Tunc illa quidẽ partem inquit
optimam reseruari vobis et cõtinuo que su-
per fuerant membra detexit infantis. At illos
repente ingens horror inuasit et crudeles q̄
uis animi diriguere vox faucib⁹ interclusa est
Illa vero truci vultu et ipsis etiã predonib⁹
truculentioꝝ. me⁹ inquit fili⁹ est. meus est pt⁹
et facinus meũ est: edite. Nã et ego prior co
medi qđ genui. nolite effici aut matre religi
osiores. aut femina molliores q̄ si vos pie
tas vincit et execramini cibos meos. ego q̄ iã
talib⁹ pasta sũ3 bis iterũ pascar. Post hec il
li territi trementesq̄ discedũt qui hũc solum
ex oĩbus facultatib⁹ suis misere matri reliq̄
rant cibũ. Repleta est aũt vniuersa ciuitas
ꝯfestim nephari sceleris nũcio. et vnusq̄sq̄
facin⁹ an̄ oculos qđ ꝑpetratũ fuerat addu-
cẽs tan̄ q̄ si ipe hoc ꝑpetrasset horrebat. oẽs
quo famis necessitas ꝑurgebat festinabant
magis ad mortẽ: beatos dicentes eos q̄b⁹
cõtigerit interisse priusq̄ taliũ maloꝝ pollu
erentur auditu. hec quidem iosephus.

¶ De numero captiuoꝝ et occisoꝝ et ꝑemp-
toꝝ fame.

Quart⁹ pũct⁹ est de numero captiuo
rũ et occisoꝝ et ꝑemptoꝝ fame. Quẽ3
vero tãta calamitas inuenerit exitũ
eodẽ auctore per paucas annectã. Colligẽs
enĩ supradict⁹ hystoriographus oẽm nume
rũ ꝑemptoꝝ vel fame vel ferro. vndecies cẽ-
tena milia designauit. Ceteros võ latrones
vel siccarios vel p̄dones post vrbis excidiũ
mutuis declarauit interisse vulnerib⁹. Ele-
ctos aũt quosq̄ iuuenũ quos decor cor-
poris et ꝓceritas cõmendabat ad triũphus
dicit eẽ reseruatos. Reliquos aũt qui supra
xvij. annos agebant etatis ad opa egypti
ꝑ metalla destinatos vel ꝑ ceteras ꝓuincias
esse dispsos. Alij quidem vt ad ludos gla-
diatoꝝ. Alij vt ad bestias traderent. Si qui
vero intra decimũseptimũ etatis fue ãnuũ
repti sunt ꝑ diuersas ꝓuincias in seruitutẽ
distrahi iussi sunt quoꝝ numer⁹ vsq̄ ad no-
naginta milia ꝑduct⁹ est. hec vero omĩa ge-
sta sunt secũdo anno vespasiani ĩperij. iuxta
ea que ipe dñs et saluator noster ihes⁹ xp̄s
p̄dixerat q̄ppe cũ ea q̄ gerẽda erant p̄nũa
videret. tunc scđm euãgelioꝝ fidẽ vidẽs ci-
uitatem fleuit sup illã et velut in aurib⁹ eius
ploraꝰ est hec verba. Si cognouisses inq̄t
et tu in hac die que ad pacẽ tibi sunt. Nũc aũt
abscondita sunt in oculis tuis quia venient

dies in te et circumdabunt te inimici tui val‑ lo et circundabunt te et purgent te vndiqꝫ et ad solum redigent te et ad filios tuos in te. In hunc modum cum plurima diuine comina tionis tonitrua publice induratis aurib⁹ re sonabant. quousqꝫ sanguis iustoꝝ sed et ip‑ sius iusti singularis et vnici qui ab impijs inique effusus est iusto dei iudicio quereret Attriti sunt ergo plagis bellis strati et a pa‑ trijs sedibus diuine indignatōnis excisi tur bine vt in vrbe gloriosissima nec lapis super lapidē remaneret. fuitqꝫ populi indurati et quouis lapide durioris tribulatio tāta quā ta non fuit ex quo gentes esse ceperunt vsqꝫ ad diem hanc. Ecclesia vero que fuerat hie‑ rosolimis congregata diuinitus transire ius sa est transiordanem ad opidum quoddam nomine pellam. quo ablatis ab vrbe culto ribus dei celestis vidicte fieret locus que in vrbem gentēqꝫ sacrilegam fuerat exercenda quod et eusebius cesariensis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et quidem hec oia rectissime passi sunt qui in filium dei man⁹ sacrilegas extendere presumpserunt cum te‑ stimonijs scripturaꝝ et virtute mirabiliū o perum ipm xpm deum esse constaret sicut fu it dictum supra primo libro in apertione pri mi thesauri allegando dictum iosephi. Hic dixerunt aliqui iudei hyspanie qꝫ sunt in ea anteqꝫ esset mors xpi. sꝫ quero ab eis si vene runt ad hyspaniā suo velle vel coacti. si vo‑ luntarie non obseruauerunt legem nec ceri‑ monias quas solum in ptibus illis obser‑ uare tenebantur et sic fuerunt vere apostate et non iudei. Si vero ducti fuerunt vi et coa‑ cti quare non reuersi sunt quādo eis data fu it licentia generalis per regem darium. qui fecit voce pconis aclamare per omnem terrā qꝫ iudei de omnibus partib⁹ redirent in hie rusalem et qꝫ edificarent templum. Si ergo ipsi remanserunt illa vice in hyspania remā serunt sicut iudei mali desperati cōfusi et di uisi a bonis iudeis illius tēporis ne serua‑ rent legem et precepta et ne corrigerent a p‑ phetis et vt essent ydolatre. quia a tēpore neronis imperatoris vsqꝫ ad constantinū in quo tempore fuerunt. xxviij. impatores nō mansit in hyspania hō qui nō adoraret ydo la qꝫ non occideretur diuersis et varijs tor‑ mentis. et tamē nō legitur de aliquo iudeo qꝫ ppter hoc occideretur. immo ipsi moue‑ bant xpianos qꝫ illa adorarent quantomā gis. quia cum in eorum terra hoc eis essꝫ p hibitum ipsi ibidē adorabāt ydola. ot ideo non oportebat qꝫ in terra aliena ad hoc com pellerentur. Et dicunt qꝫ sunt de tribu iuda. Alij qꝫ sunt de tribu leui. Alij qꝫ sunt de tri bu manassen. Alij qꝫ sunt de tribu effraym. qd cum veritate probare nō possunt: quia si sunt de tribu iuda. quare ergo non fuerunt ad suos reges ante xpi aduentum. Si de tri bu leui quare non fuerunt ad suum sacerdo tium seruiendum. Si de quacūqꝫ alia tribu quare non redierunt ad suos iudices et pro‑ phetas: Sed si ante aduentum xpi perman serunt in hyspania ibidē remanserunt sicut rebelles et desperati.

¶ Secūda expulsio facta fuit a regno frāco rū et anglie vbi tres cause diuisim assignāt.

Secunda expulsio iudeoꝝ facta fu‑ it in regno francoꝝ. Unde imperā te henrico romanorum. xxvi. impe‑ ratore. et sedente in cathedra petri clemente papa. v. qui fuit ducentesim⁹ papa. necnō regnante in eoꝝ regno francorū philippo rege Anno dñi. M. cccvi. de ordinatione p dicti regis fuerūt in toto regno francie capti iudei imperceptibiliter vna die. et cōfiscata bo na eoꝝ et expulsi et ad regnū minime reuer suri. scdꝫ qꝫ refert frater iohannes de podio in suo hystoriaꝝ collectario: causam tamen non ponit huius expulsionis. Cumqꝫ studi ose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam: Casu quidem solennes viri gallici ordinis sancti benedicti monaste rij famosissimi dimiacēn. tanqꝫ reformato‑ res missi monasteriorum eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castel‑ le regno ad villā metine de campis me ibi‑ dem tunc existente applicuerūt ad regē cau sam suam expositum consensum et fauorem suum querentes pro dicta reformatiōe. quo rum vnus doctor in iure canonico. secund⁹ licentiatus. tercius vero baccalarius. et quia singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodē qꝫ mi hi veridice causam panderet predicte expul‑ sionis iudeorum a regno francie si illam sci ret. Qui respondens eandem vere scire. Ro gaui vt ex charitate in scriptis poneret: et ad

plenum exprimeret totum casum. Feciq;
voluntarie sub forma et serie que sequitur.
Reuerende pater ꝙ vestra charitas postula-
uit vt in scriptis redigerem causam et ra-
tionem potissimam eiectionis infestissime
christano nomini gentis vicz iudeorum a re-
gno francorum christianissimo faciam que
hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilcz
rudi et indigesto. Uero tamen et indubita-
to vt omnes gallie bene norunt apud quos
nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis
et tabulis ecclesiarum multarum ascribi hec
solent necnon in cereo pascali annus eiectō-
nis iudeorum annotatur quem pronūc mē-
ti nō teneo p̄l'i meq; circunstātie memorādi
miracli propter incuriam a memoria excide-
runt. Ea vero que legi et in tabulis vidi fi-
deliter enarabo. Eo igitur tēpore quo sordi-
bus iudeorum populus in opprobriū sem-
piternum cunctis gentibus a deo datus sua
contatione christianissimum francie regnuz
fedebat. quidam ipsorum vt solent publice
vsuram exercebant. Mulier quedā parisieñ.
necessitate compulsa vnam quam solam te-
nebat preciosam vestem illi iudeo feneratō-
ri in pignus dedit. Die vero sancte resurre-
ctionis appropinquante mulier illa non ha-
bens vnde vestem suā redimere posset mul-
tis blandicijs circumuenire feneratorem tem-
ptauit iurans illi et promittens vt si suam
illi in die sancto scilicet pasce vsui prestaret
vestem in crastinum eam superaddito feno-
re illi restitueret. Proditor ille afflictionem
mulieris considerans lucri q̃ꝙ cupidius fo-
ret mente iam concipiens facinus detestan-
dum renuit assecutre pollicitationi mulieris
sed reconuenire illam cupiens in hec verba
prorupit. Scio te tua in lege mulierem hone-
stam et habundantem a tuis circumuicinis
reputari scio te multas habere emulas que
si in die festo te tua veste adornatam non vi-
derit alludent te risui cachinationumq; om-
nibus patebis. Si acquiescere vis consilio
meo vestem tuam reddam et pecunias du-
plicatas tibi dabo. Tum illa ore infla-
mato. Quid vis inquit tibi vt faciam.
Nam summope tunicā meaz reportare cupio
si facta tua mihi iures. euomit portētum il-
lud monstruosumū vt illum quē adoras p̄
deo tuo quez in tua pasca receptura per ma-
num sacerdotis es mihi apportabis tuam
tibi restituam vestez et pecunias duplicabo
Exhorruit hoc audito verbo xp̄iana mulier
auertat inquit id ip̄e deus a me. sed mihi cre-
de per ipsum deum te iuro. si illam mihi iu-
dee illo die accommodes in crastinum resti-
tuam. Ubi inquit iudeus importuna muli-
er num ꝙ id faciam sed acquiesce ꝯsilio meo
et tibi prouidebis. Nunquid ait mulier sas
iudee mihi illud transgluciendum necessa-
rium fore. Caue inquit ne transgluccias sed
in os conserua et mihi aporta. varium sem-
per est et mutabile femina acquieuit tamne
p̄bando crimini et veste recepta remeauit ad
propria: Die sacratissimo resurrectionis ad-
ueniente vana et fatua mulier iudeo cupiēs
complacere pecuniarum amore vbi nepha-
rio ore sacrum domini nostri ihesu christi cor-
pus suscepit festina ad iudei domū perexit.
Ecce ecce iudee ꝙ tam importuno affectu in-
stanter a me requisisti. Ecce deum meū quez
hodie per manum sacerdotis accepi. Ecce
eum quez adorant christiani mihi pollicitā
pecuniam trade. heu heu ad turpia ducit
paupertas quia auarissimum genus mulie-
ris Fenerator itaq; letus et gaudens bene
inquit veneris mulier. eum depone sup̄ the-
lonarium et pecunias duplicatas recipe tu-
as. Tunc iudeus ille insano animo et fu-
ribundo totus proptervia debachatus et
ira ingentem flamaz in camino domus suc-
cendit. vrnam magnam aqua et oleo plenā
superponēs corpus domini nostri ihesu xp̄i
manibus nepharijs inuasit dicens. Es ne
tu ille christianorum deus. Es ne ille ihes⁹
christus quem de virgine natum christiano-
rum vesana crudelitas opinatur et credit fo-
re deum si tu ille es quem colaphis cede-
runt patres mei ego te bullientibus vndis
ꝯmitam. si te cruci affixerunt ego te assandū
dabo. illi viuū te morti t̄dere ego iā te mor-
tuū morti iterz dabo. Si vis loq̄re si de⁹ es
q̄lis ē potētia tua oñde et ne igne cōsumaris
defēde. h et talia scelerato ore euomēs Cor-
pus dñi nr̄i ihesu xp̄i in mediū bulliētis aq̄
iactauit stetit ꝯfesti speciosᵘ forā p̄ filijs hoīz
puer p̄āmbulās sup̄ aq̄s bulliētes. Quē vi-
dens iude⁹ non tanti signi et miraculi noui-
tate ꝯuersus ad dñm sz iudaico more vt po-
pul⁹ ille testificāte sācto moyse idurato ani-
mo semper extitit dura cum ceruice, pueruz
vt sol rutilantem cum eo instrumento ferreo

qd in manib' habebat iteratis vicib' in vrnā bulliente demergere temptauit. sz nec illuz quouis modo tangere valebat. diuina ēī sapientia puer ihes' sic ducebat vt dū iudeus ille in medio aque bullientis illū fore arbitrabat in dextra pte ipm cernebat existere. sicqz dū in dextra ferire volebat in sinistra bulliētis aque cernebat. colluctabat iude' cū puerulo nec ibi cū causa pualere poterat. Interim pueri iudei illius assistentes pdigij nouitate pterriti ad matrē cōcurrūt dicētes. En mī pr noster puerulū in aquā bulliētē demergere nitit. Mater illa ad camerā viri sui gradit pueri alta voce eiulātes ad publicā currūt viam dicētes et pclamantes venite venite vere pater nr puerū vnū pdictū mirabili forma in aquā bulliētē demergere cupit. Fit cōuers' ppl'i. iudei passim et xpiani occurrerūt multiqz ex illis viderūt puerulū dnm nrm ihesuz xpm et iudeū nitentē in pfūdū vrne demergere. Denūciatū est epo parisiensi inauditū miraculuz q cū toto clero accessit ad iudei domū et in medio bullientis aque et olei vidit hostiā mūdissimā sanā et integrā illā assūpsit suis pprijs manib'. et omni cernēti populo in ecclia sancti iohānis de grauia parisius. vbi in eodē die cōsecrata fuerat pcessionaliter portauit. In qua ecclia in memoriale tanti miraculi vsqz in hodiernuz diē obseruat et qualibet die in honore sacratissimi sacramēti altaris missa celebrat. Feria vero quita in qua dns nr ihes' xps illud sacramentū statuere dignat' est pueniit populus et missa solēnissima ibi celebrat. Captus et incarcerat' fuit iudeus vxor iudei et pueri cōfessi sūt que viderāt. Iude' ipe oia que p ipm facta fuerāt et dicta pfessus ē. mulier ad fidē cōuersa ē pueri baptizati ipi etiā xpiani qui videre meruerūt signū magnum cōfessi sunt rei veritatē. Iude' ille a deo reprobat' et derelict' in sua obstinatiōe pmanens ad iudiciū per ppositū parisiensem ductus est. Deīqz iter ageret iudeus ille pposito parisiensi voce pturbata dixit. Si librum quē possideo thalmuth intitulatū hic vnamecū haberē. nō essez in tua potestate me vt morti traderes. qm liber ille vti a parentib' meis accepi talē virtutē a deo recepit vt hi q frequēter illū legūt et possidēt a deo immortales reddant vbi inquit ppositꝰ parisieñ. liber ille tante virtutis est vt imortales hoies reddat. designa locum et ad illū destina pedisequū. Quo facto vbi pedissequus librū thalmuth iudeo in quadriga ligato tradidit ignis qui ad tractū baliste pparat' ad combustione iudei per lictorē erat ad iudeū vsqz volauit. cūqz vnacū libro suo thalmud in fauilla et cinere in momento et in ictu oculi redegit. Hec fuit vrgens causa eiectiōis gētis iudaice a xpianissimo regno frācie. Qui equid sit de hoc veruz hec .s. fuerit potissima causa eiectionis iudeoruz ab illo regno siue illud quod dictū est supra cōsideratione. vij. puncto .iij. crudelitate. iiij. tum scz oēs pora se mutuo occiderūt. vel illud quod in credulitate supradictū est saltez de homie quē spinis coronatum occiderunt credendū ē tñ q hec et plura alia crimina eoruz cōcurrerūt propter que sic puniti sunt. Expressa tamen causa fuit infantium mors. Quare vniuersaliter Iudei omnes ab illo fuerunt expulsi vt notat vincentius. vide supra cōsideratiōe p dicta et puncto in crudelitate. ij. In cōfirmationem predictorum est illud quod accidit in confinibus regis castelle versus regnum nauarre in villa quadaz que grauon dicitur vbi colliguntur iura a transeuntibus de regno in regnum. In predicta villa consueuerant iudei predicta iura colligere. Accidit autem q miles quidam de regno frācie trāsitū faceret per locū prenominatū pegrināš in sanctū iacobum. et cum pdicti iudei inuerecūde explicarent oiā que deducebat inter cetera inuenerunt quendā librum deuotionum sua z in quo multe erant litere auree. et cum pro qualibet peterent certum ius. indignatus miles ille percussit alapa vnum iudeorum qui illico versa vice percussit similiter militē alapa. et cū pdict' miles euaginato ense volebat iudeū illū pimere occurrit multitudo iudeoz cū armis sic q ñ potuit vindicare iniuriā sibi factā et rediēs in seipz cepit cogitare qre de' pmiserat eū a tā turpi et nephandissima gēte tā grādē iniuriā pati. recordat' est q a toto regno frācie propter supradicta iustissime fuerant iudei expulsi et ipse solus remanserat singularis defendens vsqz tunc iudeos in terra sua. Et ideo iratus de' contra eū permisit eū sic turpiter offendi. Recedēs ergo a pdicto loco pmisit et iurauit q si de' reduceret eum ad terram suaz nullum iudeum reliqueret in eadē qd et ope adimpleuit.

quis oēs iudeos quotquot potuit inuenire gladio peremit.

Tercia expulsio facta fuit a regno anglie:

Tercia iudeoꝝ expulsio fuit a regno anglie cui⁹ expulsiōis causa duplex assignat̄ quaꝝ primā legi in q̄bus dā miraculis sub ordine qui sequit̄. In lico nia ciuitate regis anglie. accidit quoddā miraculū quod deus voluit ondere p̄cibus beate virginis Vn̄ mulier quedā vidua et panpercula filiū quendā nomine alfonsum hēbat quē tradidit ad docendum primas lr̄as et post ꝙ sciuit legere tradidit imbuendū rudimentis grāmaticalib⁹ et in musica qui lꝫ in grāmaticalibus pcesserit. in musicis tam̄ gratissimus erat. Et qꝛ predicta mulier paupercula erat recōmendauit illū cuidam religioso sui generis. vt de victu saltem ipsi p̄uideret et ita factū est quia quotidie post lectiones suas recipiebat suā refectionē cū predicto religioso. Erat aūt predictus puer etatis annoꝝ. x. cuius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie iret ad ecclesiā deinde ad scolas et hora refectionis vt dictū est ad domū religiosi Nocte vero ad matris domicilīū se cōuertebat. Cū aūt sepe in ecclesia illam p̄dcā antiphonā Alma redemptoris audiret cantare tantā deuotionē concepit in v̄gine btā et sic mēti ip̄sius p̄dictā āntiphonā ꝙ quocūꝗ iret de die et de nocte p̄ vicos et plateas more pueroꝝ supradictā antiphonam alta voce dulcissime cantabat. transit⁹ aūt eius erat cū iret ad domū matris vł re diret ab eadē per vicū quendā iudeoꝝ. q̄ audientes frequenter preditā virginis cantationem ab ore iuuenis quidā illoꝝ habuit q̄rere a quodam docto xp̄iano quis esset sens⁹ illius cantationis cū eius cātus tamdulcis esset. Et vt cognouit ꝙ illa erat antiphona quedā que ad laudem et honoreꝫ virginis beate marie matris redēptoris ihesu xp̄i. ve n messie decantabat a fidelib⁹ in ecclesia cōcepit dolorē et pepit iniq̄tatē. qd̄ cōsiliū habuit cū suis cōplicib⁹ quoꝝ corda dyabol⁹ possidebat quō p̄dictū infantē morti traderet et occideret. hora g̃ oppūna obseruata cū puulus p̄dict⁹. alta voce cātādo p̄dictaꝫ antiphonam transiret per eorum vicū subito sicut a rugientibus leonibus rapitur et redusus in domo quadam de modo mortis ei⁹ tractauerunt. Et diffinitum est inter eos ꝙ eius lingua cum qua beatam virginem laudabat extraheretur p̄ oppositā capitis p̄tē. secūdo ꝙ extraheret̄ etiā eius cor cum quo cogitabat predictam cantationeꝫ et vltimo ꝙ corpus eius proijceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusꝗ pleno. qui locus erat eorum continua latrina. vt nullatenus signum eius inueniri posset et factuꝫ est sic Sed virgo beata q̄ m̄r est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruiciū quodcūꝗ sibi factum statim sic ille deuotissimus suus cantor in p̄dicto loco fetito fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eius ore lapidem quendam preciosum qui locum lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonam immo melius et altius ꝙ primo nec aliquando cessabat de die nec de nocte a p̄dicto cantu et tali modo stetit in predicto loco paruulus ille quatuor diebus. Cum vero mater eius videret ꝙ sicut cōsueuerat ad domum eius non veniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiꝗ per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuꝫ suum et disponente deo in fine quatuor dierum predictoꝝ mulier illa transiuit per vicum illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. et ecce vos filij sui cantantis dulcissime cantationem illam virginis ꝙ sepissime ab eo audierat in sonuit in auribus eius. Quo audito clamoribus magnis predicta mulier clamare cepit et cōgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraueruntꝗ domum illam in qua vox illa audiebatur et finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto et extractus nec vnꝙ cessabat a cantu illo dulcissimo licet mortuus foret. Indutusꝗ alijs vestimentis per dominos qui ibidem venerant notificatum est episcopo ciuitatis. qui ilico veniens ad spectaculuꝫ precepit ꝙ poneretur honorifice in quodam lecto. et sic deductus est cum solenni p̄cessione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semper tamen continuabat canticum suum. conuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennē sermonem precepitꝗ omnibus audientib⁹ ꝙ deuotas funderent orationes vt precib⁹ beate virginis de⁹ dignaret̄ reuelare h̄ secretū. Finito vero s̄mōe placuit altissimo et sue

beatissime matri q̄ fuit detecta ipsissimorū
iudeoꝝ ꝑditio et crudelitas. qꝛ eadem hora
surrexit puul⁹ ille et iste et stetit pedes ī lecto
ī quo iacebat et extraxit ab ore suo vnū p̄cio
sissimū lapidē. dixitq; oī pplo leta et hylari
facie qualr sibi acciderat sic̄ dictū est. et quō
virgo btā ad eū venerat et posuerat dictū la
pidē ī ore ei⁹ vt nō cessaret mortu⁹ ab ei⁹ lau
de et vt ondēret glia filij sui in salutē credē-
tiū et ꝑditōez odiētiū et icredulorꝝ. p⁹ hec āt
vocauit ad se epm et rdit sibi pacē similr et
matri et facta expeditōe ab oī pplo certifica
uit eos q̄ ascēdit ad celos in societate virgis
gloriose et tradidit predictum lapidem p̄cio
sum epo vt poneret cū alijs reliquijs in al
tari. Quo facto signaculo sancte crucis se in
signiuit et coaptās se lecto aīam tradidit sal
uatori qui honorifice sepultus fuit in quo-
dam sepulchro marmoreo quod multo tem
pore p̄ciosos lapides vt fert emanauit quo
usq; quedā pestifera heresis ibidē orta fuit
Rex vero p̄dicti regni cum cognouit tamne
phandū et horridū iudeoruz crimen et pro-
pter multa alia que inuenit vendica inquisi
tione que p̄dicti iudei opabantur in contu-
meliaz et in iniuriā ihesu xpi saluatoris no
stri et sue beatissime matris ex deliberato et
maturo consilio assignata die p̄cepit q̄ occi-
derentur omnes iudei quotquot possent in-
ueniri in predicto regno suo. Et illi qui me-
lius deliberauerunt fuerunt totaliter expoli
ati ab omnibus bonis ersignati ac expulsi
a toto regno anglie Et ab illo tempore nun
q̄ amplius ibi habitauit nec habitat nec au
sus est apparere aliquis iudeus quia statim
occideretur si cognosceretur. Alia causa in
cronicis angloꝝ antiquis vt fertur assignat.
Cum eīn regnum illud ꝯtinuis bellis fame
et peste laboraret miratus rex vn̄ veniret tan
ta regni sua continua tribulatio seruos dei
ad se vocauit et rogauit vt deuz deuotissime
orarent quatinus sibi dignaret reuelare cau
sam tanti mali peccato corrigere et emenda-
re. Illi vero licet indignos reputantes fina-
liter tn̄ orauerūt ieiunijs et orōibus se affli-
gentes. Deus aūt misericors ostendit q̄ il-
la eueniebant in p̄dicto regno ꝓpter peccata
crudelissima que iudei cōmitebant. Cuz rex
hoc audiret ꝯsilio habito deliberauit oīs
iudeos facere xpianos cogitans ex hoc pla
care iram dei et factuz est sic. Sed nec ꝓpter
hoc predicta mala cessabant sꝫ semꝑ in am-
plius crescebant. Consultis ergo iterum ser
uis dei. Responsum est sibi q̄ peiores erāt
sub nomine xpiano q̄ primo. pauco enī tē
pore elapso a sua ficta conuersione vsurpa-
uerant modis et astutijs suis omnia fere of
ficia regni in calamo et virga intantuz vt ve
ri xpiani quasi captiui viderētur eoꝝ. Quare
predictus rex illuminatus a deo purgauit
regnum suum a serpentibus illis in hūc mo
dum. Die enī assignata vt omnis populus
exiret in campum ꝓpe mare fixit duos pa-
piliones. vnum in ripa maris. reliquū vero
in aliquali distantia cōuenienti. In primo
posuit torath iudeorum in scd̄o vero cru-
cē xpi. Sedēs ḡ rex pro tribunali in medio
papilionū conuocauit ad se omnes p̄dictos
conuersos et voce clara et hylari vultu dixit
eis: ego feci vos omnes fieri xpianos et vos
acceptastis voluntarie. Sed post cōuersionē
vestram mala multiplicantur in regno meo
et forte huius causa est qꝛ inuiti ad xpianita
tem venistis. Est ergo voluntatis mee libe-
ros vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓ
pe mare ē thorath iudeoꝝ In alio vō ē crux
xpi. eligite ꝑtē qua volueritis et ad illā stati
ꝓꝑate. gauisi sūt ḡ illi de libertate ꝯcessa oēs
simul cū vxorib⁹ et filijs relicta cruce xpi ad
thorath cucurrerūt Et intrātes papiliōez vn⁹
p⁹ alterū iugulabant in secreto ex altera ꝑte
papilionis et ꝓijciebāt in mari et sic purga-
tū ē p̄dictū regnū et cōtinuo cessat plaga nec
āpli⁹ iude⁹ ibi habitat ꝟ nec habitat vsq; in
hodiernū diē videāt hyspani si filijs plaga
viget et ꝯtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeoꝝ facta fuit in
regno hyspanie Vn̄ legim⁹ in croni
cis hyspanie q̄ sisebut⁹ rex gottoꝝ
regnauit ī regno hyspanie Era sexcētesima
quīquagesima quarta. q̄ fuit ānō dn̄i sexcēte-
simo sedecimo. et regnūt ānis. viij. et mēsib⁹
vi. iste fuit bon⁹ xpian⁹ et statī icepit regna-
re monuit iudeos q̄ erāt ī regno suo q̄ venirēt
ad recipiēdū fidē xpi et mlti eoꝝ ꝯuersi sūt
ad fidē catholicā inuolūtarie tn̄ Et istō fecit
p̄dict⁹ rex mot⁹ ex v̄bo pauli apl'i ad Phil'.
.i. siue ꝑ occasiōe siue ꝓ veritate xp̄s ānūcie
tur et in h̄ gaudio ꝟ et gaudebo: ceteros vō
iudeos extra regnū eiecit ecclīam scē leoca
die toleti miro ope fabricauit et ibi sepult⁹ ē
Hic romanis q̄ bis feliciter triūphauit hui⁹
tp̄e nephād⁹ machometh ab hyspania fuga
tus in affricā transfretauit visisa regnare ce-
pit Era septingentis quadraginta quatuor

annis. et regnauit. hic bene inchoauit sed pessime consummauit hic pelagium filium facille ducas cantabrie qui postmodum contra saracenos in astutijs rebellauit ab vrbe expulsit tolatana Iste introduxit iudeos in regno quos Sisobrinus eiecerat quare datus in reprobum sensum luxuriosimus est effectus. Iste mandauit ecclesiasticis quod haberent mulieres tot quot possint sustentare. Iste precepit eis quod non obedirent romano pontifici. Iste precepit muros ciuitatum et locorum destruine propter eius peccata insurgerent contra eum Iste priuauit oculis theofredum patrem roderici. Iste rodericus fauore romani senatus contra vitisam decreuit publice rebellare qui cepit eum et quod fecerat patri suo fecit ei et regnum accepit vitisa. Itaque plenus abbominationibus cordube vitam finiuit. Hec ex cronicis hyspanie et ex archino fratris iohannis egydij zamorensis. Ex quibus patet prosperitas primi regis expellentis iudeos ab hyspania et infelicitas secundi deducentis eos ad eandem

De iudeorum innumerabilium et sua obstinata malicia vbi noue innumerabilia explicantur.

Decima consideratio est de iudeorum mirabilibus et sua obstinata malicia. Gloriosus deus qui vult omnes homines saluos fieri et in agnitionem veritatis venire peccatis et crudelitatibus iudeorum non obstantibus ianuam salutis fidei catholice per multa mirabilia eis ostendi aptam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigijs per diuersas orbis partes eisdem ostensis Post quam per mundum fuerunt dispersi noue mirabilia in presenti consideratione explicantur.

De aqua disparente iudeo ficte ad baptismum accedente.

Primum mirabile accidit circa annum domini. ccccix. Imperantibus theodosio iuniore et honorio. et sedente in cathedra petri Innocentio papa primo. Tunc cum iudeus quidam ad baptismum quesitus causa venisset subito baptismi aqua disparuit. et iterum atque iterum allata dispernens dei virtutem et iudei perfidiam demonstrauit. hec ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

De sanguine imaginis xpi cruentantis iudeum telo eum transfigentem.

Secundum mirabile accidit circa annum domini quingentesimumoctuagesimumseptimum imperante iustiniano qui fuit huius romanorum imperator. et sedente in cathedra petri Pelagio papa primo. Tunc enim iudeus quidam imaginem saluatoris furtim ad domum suam delatam telo transfixit. et cum se sanguine eius cruentatum videret et abscondit eam domi. Sed christiani querentes per vestigia sanguinis inuenerunt et iudeum lapidibus obruerunt.

De puero iudeo qui communicauit cum xpianis propter quod a patre in fornacem ardentem missus: illesus euasit.

Tercium mirabile accidit circa annum domini quingentesimumoctuagesimumoctauum supradicto imperante imperatore et sedente in cathedra petri virgilio papa primo. Tunc in oriente puer quidam iudeus a coeuis suis christianis ductus ad ecclesiam vt communicaret: communicauit. Quod factum cum eius pater cognosceret propter hec in ardentem fornacem eum proiecit de quo illesus extractus. Dixit. mulier illa in ecclesia depicta que puerum tenet pallio suo flamans ignis ventilabat.

De sanguine et aqua que exierunt de latere imaginis xpi quod lancea iudei aperuerunt et quomodo suppositum vas fuit impletum.

Quartum mirabile accidit circa annum domini septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit. lxv. romanorum imperator. et sedente in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidam christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi contra lectuli faciem parieti affixerat et ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit et imaginem ibidem ex obliuione reliquit. quidam autem iude⁹

predictam domū conduxit et die quadam vnum de suis combulibus ad cōuiuiū inuitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixā parieti intuetur. et in illū qui se inuitauit ira fremēs cur imaginē ihesu nazareni tenere auderet cōminatur. Ille aūt cū pdictā imaginem adhuc nō vidisset sacramentis quibus poterat affirmabat q illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit et ad principē sue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo concregati ad domū eius conueniūt et visa imagine illā cōtumelijs diris afflixerūt. et extra synagogā semiuiuū eijciunt imaginā vero pedib⁹ conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarunt. Cum vero latus lancea pforassent ptinus sanguis et aqua vbertim exiuit et suppositū vas impleuit Stupefacti iudei sanguinē illū ad synagogas detulerunt et omnes infirmi ex ipso inuncti ptin⁹ curabātur. Tūc iudei epo terre omnia p ordinem narrauerūt et baptismū et fidem xpi vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in ampullis cristallinis et vitreis cōseruauit. xpianum etiam illum accersiuit et quis tā pulchram imaginē posuisset inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā posuit quā misit gamalieli. gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit. Sicq in ierusalē vsq ad excidium vrbis fuit et inde a fidelibus in regnū agrippe delata et ad patriam meā delata. et a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt ecclia cōsecraretur qr ante tm̄ altaria cōsecrabant. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quīto ydus nouembris memoriam fieri dñice passionis. Unde et rome cōsecrata est ecclia in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sāguine reseruat et solenne festū tunc agitur.

De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Quintum mirabile refert Gregorius in tercio libro dyalogorū vbi dicit q Andreas fundane ciuitatis eps dum quandā sanctimonialem feminā secū habitare pmitteret āntiquus hostis cepit speciem illius oculis mētis eius imprimere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iude⁹ quidam romā veniens cum iam diem declinare cerneret et vbi manere posset minime reperisset in quodā templo apollinis ad manendum se cōtulit qui ipm loci illius sacrilegum ptimescens q̄uis fidē crucis minime haberet signo tamen crucis munire curauit. Nocte aūt media euigilans vidit malignorū spirituū turbā quasi in obsequiū cuiusdam potestatis pire. eūq qui ceteris pierat in eoꝝ medio psedere qui cepit singulorum spirituū sibi obsequentium causas actusq discutere vt quid vnusquisq et quātū egisset nequiciē inueniret. modū aūt huius discutionis gregorius causa breuitatis ptransit. Sed ex simili in quodam exemplo quod legitur in vitispatrum innotescere potest. Nam dum quidā in templo ydolorum intrasset vidit sathanam sedentem. et omnē eius miliciā ei assistentē. Et veniens vnus de malignis spiritibus adorauit eum. Cui ille: vnde venis. et ille: in tali puīcia fui et ibi bella plurima suscitaui et pturbationes multas feci et sanguinem copiosum effudi et veni nunciare tibi. Et sathan ait: quāto tempore hec fecisti: Et ille in triginta diebus quasi. Et sathan: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait assistentibus sibi. Ite et flagellis eū cedite et durius eum verberate. Et secundus veniens adorauit dicens. In mari dñe eram et cōmotōnes maximas excitaui et naues multas demergi homines q̄plures occidi. Et ait quāto tēpore hoc fecisti. Et ille in. xx. diebus Iussit eū similiter flagellari dicens. Intāmodicū tanto tempore laborasti. Et tercius veniens ait In quadā ciuitate fui et rixas in quibusdam nuptijs excitaui et multam sāguinis effusionē feci. et sponsū ipm occidi et veni nunciare tibi. Cui dixit. quanto tempore hoc fecisti. et ille in viginti dieb⁹ Et ille ait. Nōne plura in tantis diebus es operatus et iussit eum a circumstantibus verberari. Et alius veniens ait In heremo mā si. Et per. xl. annos circa quendā monachū laboraui. Et vix tandem ipm in lapsū carnis precipitaui. Qd sathan audiens de solio surrexit. Et deosculans eū coronā de capite suo abstulit et capiti eius imposuit. ac ipsū secum cōsedere fecit dicens. magnā rem fortiter

titer egisti et plus omnibus laborasti. Dic ergo similis pōt esse modus disceptatiōis quē gregorius pretermittit Cū ergo singuli spiritus exponerēt quid egissent vn⁹ in medio psiliuit et inquantū carnis tēptatiōz de illa sanctimoniali femina andree epī animū cōmouisset aperuit addens q heri hora vespertina vsq ad hoc ei⁹ animū traxerit vt intergra eius blandiens alapam daret. Tūc malign⁹ spūs eū hortat⁹ est vt pficeret quod cepisset vt illi⁹ ruine iter cetos sigularē palmā teneret Precepitq vt quererent quisnā esset ille qui iacere in templo eodem psumpsisset cū ille vehemētius palpitaret. et missi spūs eū crucis mysterio signatum viderunt territi exclamauerūt. ve. ve. vas vacuū sed signatum. Ad hanc vocem malignorū spirituum turba disparuit. Iudeus aūt ad epm cōcitatus venit et ei omnia p ordinē enarrauit. qd ille audiens vehementer ingemuit et omnē mulierē a domo sua et vicinitate sua remouit et iudeum baptizauit.

¶ De sanguine gutturis imaginis xpī quo aspersus fuit iudeus ipsum ferientem.

Sextum mirabile sicut legitur in floribus sanctoꝝ accidit apd Constantinopolim vbi iudeus quidā ecciaꝫ sancte. Sophie ingressus quandam imaginem xpī sibi cōspexit qui se ibi solum cōsiderans euaginato gladio appropians imaginem xpī pdictam in gutture pcussit statim q inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem apsit. Qui territus imaginē accepit et ipsam in puteū precipitans statim aufugit: qdam aūt xpian⁹ ei obuiauit dixitq ei. Vnde venis iudee aliquē hominē occidisti Et ille falsum est Cui rursum xpianus ille: dixit vere homicidiū ppetrasti. et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianoꝝ magnus est et fides eius firma p omnia cōprobatur nequaq.n. pcussi hominē s xpī imaginem et cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illū ad puteū et inde sanctā imaginem extraxerunt. plaga aūt vt fertur in gutture xpī adhuc cernit hodie. Et iude⁹ cōtinuo fidel' efficit.

¶ Septimū mirabile de li: in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletañ.

Septimū mirabile accidit in regno castelle ciuitate toleti circa annum domini. m. cclij. Impante frederico secundo qui fuit nonagesimusseculdus impator. et sedente in chathedra petri bonorio papa et regnāte in pdicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidā cōminuēdo vnā rupem p vinia amplieda In medio lapidis inuenit cōcauitatem vnā nullam penitus dimensionem habentē neq cissuram. et in cōcauitate illa reppent vnum librum quasi folia lignea habētem. qui liber tribus linguis scriptus est vic hebraice grece et latine. tantum de litera habebat quantū vnum psalterium. et loquebatur de triplici mundo. Ab adam vsq ad antixpm pprietates hoiꝫ cuiusq mundi exprimēdo. principiū vero tercij mundi posuit in xpo sic: In tercio mundo filius dei nascetur ex virgine maria et p salute hominū pacietur qd legens iudeus statim cū tota domo sua baptizatus ē. Erat etiam in libro scriptū qtp e fernādi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenit in constātini sexte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea pcipitata in ciuitate Segobieñ. et per virginem mariam liberata.

Octauū mirabile accidit in pdicto regno ciuitate Segobeñ. Cum.n. cuidam mulieri iudee imponeretur crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qd vellet. Qui cū eam duceret ad superaliū cuiusdā excelse rupis ciuitati cōiuncte. vt ex loco illo illā pcipitaret cōcurrentib⁹ ad spectaculū pluribus gentib⁹ predicta iudea que immunis erat a crimine et deuota virgini gloriose licet occulta. In articulo illo grandi cū deuotōe beate virgini se cōmēdauit. vt sicut imunis erat liberaret pponens in corde suo si eaꝫ liberaret fideꝫ xpī recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclia seruire. Et ecce mox vt pcipitata fuit apparuit sibi virgo beata eā suis in manib⁹ recipiens et illesam in profundo vallis ponens. Tuncq plurime gentes ad locū currerunt inuenerunt eā illesaꝫ gaudentē et laudentē deum et gracias referenteꝫ virgini gloriose publice affirmans manib⁹ eius fore liberatam deducta est ergo mulier illa iudea ad peritōꝫ eiusdem ad maiorē ecclesiaꝫ pdicte ciuitatis

que sancta maria maior intitulatur et ibi sacrum baptisma recepit et vocata in vulgari nostro mansaltos maria propter virginem mariam que eam liberauit et saltos propter saltum periculosum quem fecit. vixit autem in ecclesia multo tempore in timore domini seruiendo laudabiliter resplenduit spiritu prophetie et feliciter cursum suum cōsummauit predicti miraculi adhuc in predicta ecclesia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Quoniam mirabile accidit in supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quinqꝫ Mlo.lv. secundum computationem hebreorum. q̄ quidem annꝰ concurrit cum anno domini Millesi.cccv. In quo anno mortuus fuit rex saucius filius regis Alfonsi et regnauit rex fernandus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei.c.xxvij. ꝙ tempore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur. quorū vnus erat in ciuitate Abuleñ. et alius in villa que dicitur aylon: qui quidem duo tam magnalia loquebantur. et quandoqꝫ futura prenosticabant et occulta reuelabant. et secundum morem eorum honeste viuebant ꝙ ab omnibus iudeis istius regionis reputabantur sancti prophete. Et exiuit eorum fama in regnis circumuicinis et dederunt securitatem omnibus iudeis et assignauerunt eis terminum sue redemptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicitur thamuz. In qua predixerunt ꝙ iudei debebant habere a deo signū sue redemptionis miraculose factum scilicet ꝙ illa die audirent omēs vocem magnam cornu. quā vocem ipsi attēdebant semper ꝙ debebant audire quomodo veniret messias et haberent exire a captiuitate et propter hanc magnam famam cecidit magnus timor super iudeos. qꝛ maior pars eorum credebat hoc sine dubitatiōe. Et ideo sanctificauerunt se et preparauerunt se. feceruntqꝫ penitentias in ieiunijs multis cū satisfactionibus et elemosynis. quasi ad deū reuersi orantes vt sibi predictum signū sue salutis ostenderet. quando venit annus ille mensis et dies assignata valde mane surrexerunt veniētes ad synagogas suas adorādum deum induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis scꝫ in die decima mensis septimi. Et tunc altissimo deo cooperante qui nullum tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus et vbicunqꝫ erant etiam in illis syndonibus q̄ seruabantur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorum quidam dicebant ꝙ hoc fuerat factum dyabolica arte et nimirum cum predecessores eorū de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eijcit demonia: Mat.ix. Alij vero dubitabant non audētes loqui nec aliquid iudicare. Ali vero crediderunt hoc signum fuisse veri xp̄i crucifixi. et disposuerūt se ad fidem cum baptismo recipiendā. Isti fuerunt pauci. Iuxta illud Hiere.iij.c. Assumam vos vnum de ciuitate et duos de congregatione. Saluator etiam de via que ducit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eam Math.vij.ca. Que omnia large tradūtur a supradicto magistro Alfonso. libro et capi. quibus supra. Qui expdictis se asserit multa vidisse. et ideo testimoniū perhibet. Unū in fine illius capituli narrat ꝙ cum ipse essꝫ medicus. Aliqui predictorum petebant cōsilium medicine vt possent curari a predictis cogitationibus. quia credebant parētes eorum ꝙ eis acciderat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiam ꝙ multo tempore ipse fuit in dubio quo ad istud signum sed illuminātē deo credidit istud signū fuisse verum et manifestum miraculum et cōuersus est ad fidem xp̄i. Et ideo super hoc in testimonium veritatis inuocat super se testes celum et terram ꝙ ipse vidit omnia predicta eodem anno quo acciderant. De eodē etiā signo facit memoriam magister Johannes conuersus in libro suo de concordia legū.ti.iiij.ca.iiij. dicit.n.ibi ꝙ predictuꝫ miraculū accidit in supradicto regno per.xl. ānos ante tempus suū et querebat a iudeis qui remāserant quomodo cum tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit ꝙ responderunt sibi quia rabini iudeorum illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli eē factum ad iudeorū deceptionē. et ꝙ

omnino vt prius in lege mosaica fortes per manerent. Et dicit vlterius q̄ quidam nun cius pape suo tempore venit ad ptes istas qui cū hoc cognouiss; p eū fecit notariū pu blicum scribi reiuentam facta diligenti inq̄si tione. recepit em̄ multos testes iudeos de vi su licite vt decuit adiuratos qui pro certissi mo hoc asserebant et dicit q̄ omnes alij iu dei illius temporis confitebantur rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnib⁹ fidem certam. et iuro per nomen dei hec oia predicti miraculi esse vera. De predicto etiaz miracolo dñs paulus burgeñ. eps in suo dy alogo dicit supra ca. iiij. post multa que sup dicta sunt dicit. Ego aūt l; nondū essem te pore istius signi natus. qui quidez termin⁹ precessit natiuitatem meam per. lx. annos fe re. Testificor tamen coram deo hoc p̄dictuz signum modo predicto contigisse sepe et se pissime audiui ab antiquiorib⁹ iudeis nul lo contradicente in ipo facto nisi solū in cau sa eius. quia quidam eorum attribuebant magice arti. quidam vero causam relinque bant sub dubio. Ego aūt quoq; mirabar. quomodo dñi illius temporis p̄sertim eccle sie prelati de hoc non fecerunt mensionez in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festuz imperpetuū celebrari ad ho norem sancte crucis. Sed reuera hanc admi rationez tollit a me excessiuus iudeoꝝ stat⁹ in illis temporibus tantū em̄ locum habe bant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q̄ secularibus q̄ hoc potuerūt cauillationibus suis impedire. hec ille. Ptz ergo testimonio p̄dictorum triū solenniū te stium predictum miraculum fore verum cū in ore duorum vel trium testiū stet omne ve rum teste scriptum. Non est dubiū quin plu ra alia miracula in alijs partibus orbis iu deis acciderunt. propter que merito in cogni tionez catholice fidei debuissent venire: Ip si tamen magis indurantur in obstinata ma licia. Sicut em̄ ferrum per frequentē mallea tionem induratur sic et populus iudeorū p frequentia miracula ei ostensa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor ei⁹ indurabit̄ quasi lapis et stringet̄ quasi malleatoris inc⁹. Si ue ergo videāt miracula siue sentiāt castiga tiones et flagella nō ꝑpterea cōuertuntur s; in sua malicia obstinant̄: Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā. Nec mi rum quia vt dicitur Eccle. vij. Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet to ta decima consideratio que erat de iudeorū mirabilib⁹ et de sua obstinata malicia

¶ De iudeorum obligatiōe ex iure canoni co et ciuili ac ordinatione regia que octo ar ticulis explicantur.

Undecima consideratio est de iudeo rum obligatione. Non enim videt̄ rationabile q̄ gens viuens sine le ge dei qualis est iudaica vt fuit ostēsum sup libro. i. consideratione tercia. articulo sexto. puncto septimo. q̄ in populo xp̄iano qui le ge fruitur permitatur viuere sine alicuius le gis freno. Ut ergo explicare possim concep tuz meū in presenti consideratōe. viij. occur runt articuli declarandi. Primus est quare iudei permittūtur viuere inter xp̄ianos. Se cundus que sūt illa que pmittunt̄ iudeis de iure. Quartus in quibus xp̄iani non debēt cum iudeis conuersari Quint⁹ que sunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de pena iudeorū blasphemantium nomen xp̄i vel attemptantiū subuertere baptizatos Septimus ad que astringuntur iudei ex re gia ordinatione Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

¶ Iudei pmittuntur viuere inter xp̄ianos.

Primus articulus est scire quare iu dei pmittuntur viuere inter xp̄ianos cum sint eorum inimici et tā crude liter se habeant circa ipsos vt supra ostensuz est consideratione septima. Potius. n. vide tur q̄ deberent om̄s occidi et expelli de mū do. Dico ergo q̄ iudei pmittuntur viuere in ter xp̄ianos et non occidunt̄ ꝑpter quinq;: Primū est propter impletionez legis chari tatis etc̄. Math. v. Diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos que lex nō videretur impleri si occiderentur. Secunduz est ꝑpter fidei catholice confirmationem q; capsarij et librarij nostri sūt et firmus est te stimonium ab aduersario datum. Si enim paganus non credit hoc esse verum ecce vir go concipiet et pariet filium etc̄. mittitur ad iudeum vt ab eo querat an ita sit scriptum. Tercium est propter diuine iusticie manife

ficationem vt appareat ex eorum pena ꝙ rei sunt dominice passiōis. Sicut imprecati sūt cū dixerunt: sanguis eius super nos et sup filios nostros. quia multis tēporibus trās/actis cunctis culpa obliuione delata let a nullo mortaliū sciretur Sicq; et infamie ob probrium et malorū euitaret periculū sicut et de multis contingit gentibus quorum ge/sta temporum sunt vetustate deleta. huius etiam rei signum precessit in cayn: in quo ꝓ/pter hoc ꝙ fratrem occidit posuit dominus in eo signum. scilicet tremorem capitis et nō occideretur sꝫ ignosceretur ei. Unde Deuter. xxviij. Dabit tibi dominus cor pauidum et deficientes oculos et animam merore cōsū/ptam. Sic ergo iudei de morte xp̄i ihesu illa ta perhibent mundo testimonium. per hoc ꝙ in captiuitatem eos detulit sempiternam sicut xp̄s in euangelio ꝓtestatur Joh. iij. c. Qui credit in filium dei habet vitam eternā qui autem incredulus est filio non habebit vitam scꝫ grane. sed ira dei manet super eū. scꝫ captiuitatis perpetue. Quartum est pro/pter memoriam dominice passiōis: sicut scri ptum est in ecclesiastico. xxix. gratia fideius/soris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cum vide mus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quorum patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tantum beneficiū obliuioni tradamus permittuntur iudei vi/uere inter nos. Quintum est propter cōplen dam ꝓmissionem. quia ad predicationem helie et enoch conuertentur in fine mūdi sic predixit Ysaias in. ca. iij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertent Uidebit enī deus quosdam de semine iude orū in se credituros atq; saluādos. et ideo propter eos noluit disperdere omnino eorū stirpem sicut dixit Ysaias. quomodo si in/ueniatur granum in botro et dicatur ne dis/sipes illud quoniam benedictio est sic faciā propter seruos meos vt non disperdā totū.

¶ Sequitur de conseruatione.

Secundus articulus est videre que sunt illa in quibus iudei debent cō/seruari ne dampnum patiātur a xp̄ia nis. Dico ergo ꝙ. vij. sūt illa que iudeis ex iure canonico et ciuili permittuntur. Primū permittitur eis ꝙ teneant ritus suos citra contemptum xp̄iane legis amissuri sine du/bio permissa nisi ab illicitis cessauerint. sic patet. C. de iudeis. l. iudeos. Idē patet ex tra eo. ca. iudei. et cap. consuluit. et di. xlv. q̄ sincera. in fine ¶ Secundum est ꝙ in syna/gogis eorum nemo hospitetur sicut ptꝫ eo. ti. l. synagoga. Tercium est ꝙ iudei habent licentiam fulciendi veteres synagogas. vt patet eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dum tñ nō am pliores vel preciosiores solito faciant. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit ¶ Quar/tum est ꝙ iudeus non debet iniuriam pati a xp̄ianis nec eorū synagoge vel habitatio nes sine ratione ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a xp̄ianis molestandi xxiij. q. viij. dispar. Quintum ꝙ die sabba/ti nullus iudeus debeat conueniri nec xp̄ia ni etiam a iudei debent conueniri sed nec in alijs festiuitatibus suis debent turbari nec sepulchra eorū obtentu forte pecunie effodi. vt patet ti. eo. l. die sabbati: et extra eo. ti. ca. sicut iudei. § . i. et. ij. Sextum permittitur iu deis vendere sua sicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimum est ꝙ non compellan tur venire ad fidem catholicam. quia si sin/cera intentione extraneos a xp̄iana religiōe ad fidem cupiunt rectam adducere blandi/mentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio pro uocare poterat pellat procul aduersitas pa tent hec. di. xlv. qui sincera. et. c. de iudeis.

¶ De. xiij. que iudeis non permittuntur vti

Tercius articulus est que sunt illa q̄ iudeis nō permittūtur dico ꝙ. xiij. Primum est ꝙ non insolescant nec quenꝙ precipites in xp̄ianam reuerentiam vltionis admittant. sicut patet. C. de iudeis l. nullus. Secundum est ꝙ non diffiniuntur eorum iudicia per suos seniores. sed per iu dices publicos xp̄ianorum. possunt tamen arbitros eligere etiam iudeos cuius senten tiam ordinarius exequitur. sicut patet eodē ti. l. iudei. Tercium est ꝙ non permittitur iu deis accusatio nec testificatio contra christi/anos cum in accusatione equalitas fidei et conuersationis inter accusantem et accusatū semper sit consideranda. vt is qui accusat vel

par. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non pt
et ca. sequenti. Quartū q̄ debet resandi qđ
cunq̧ priuilegium quod eximat eos ab ex/
actionibus publicis. vt patet co. ti. l. iussio:
Quintum est q̄ non permittuntur nouas sy
nagogas fabricare. et qui synagogaz nouā
extruxerit punitur pena. l. librarum. et syna/
goga applicatur ecclie catholice. vt patet co.
ti. l. fi. patet etiam extra eo. iudei. et. capite.
cōsuluit. et ponit lex regni q̄ applicatur ecclie
maiori illius loci vbi edificata est. Sextuz ē
q̄ in diebus lamentatōnis et dominice pas
sionis non debent ornati in publico pdire.
extra eo. nonnullas. Septimuz est q̄ in die
pasceues non habeant ostia vel fenestras ap/
tas. extra eo. q2 sup his. Octauū est ne xpia
num mancipiū possidant vel circūcidāt nec
pōt quocunq̧ titulo. s. emptōnis seu dona/
tionis vel hereditatis seruū xpianum cōseq̄
Et iudeus q̄ mancipiuz xpianū habuerit et
eum circūciderit capite puniatur et seruus libe
rati donatur. Hec patent. C. de iudeis. l. ne
xpianū. et di. liiij. mācipia. et datur ibi cā. s. ne
xpiana religio iudeis subiecta polluatur. de
conse. di. iiij. plerunq̧. sed nunquid aliquo
modo licitum est xpianis vt seruiāt iudeis.
Rñdit Hosti. q̄ cū phibitū sit vt nullus mā
cipium seruiat iudeis multominus liberi xpi
ani eis seruire debent. non. n. debent esse as/
sidue intra domum iudei nec tamq̄ famu/
la. aut nutrix aut obstetrix. Alias ipsi xpiani si
ab eis discedere noluerint debent excōicari
extra eo. iudei. et. c. ad hoc. et. c. si iudeos. Si
autem iudei nolunt eos dimittere phibetur
fidelib9 cōmercium cū eis. vt in. d. c. et si iu/
deos. in fi. sed extra domū pñt eis seruicia
fieri. Vnde p̄ nt hre colonos xpianos. extra
eo. multoꝝ. Nonū ē q̄ nō pmittuntur sapis
vel alio furoris genere acceptare aliquē qui
eoꝝ fugerit sectā al's ptrafaciēs cōcremādus
ē cū oibus suis pticipib9. vt ptz co. ti. l. et ce
tera. Decimū ē q̄ nō pmittitur circūcidere xpi
anos et cōtrafaciētes pscriptōe bonoꝝ et p/
petuo exilio damnantur. vt ptz co. ti. l. iudei.
Vndecimū ē q̄ nō pmittuntur inter xpianos
hre officia publica ne occasionē habeāt se/
uiēdi. di. liiij. nulla. et. xvij. q. iiij. pstituit. et
sacrilegū cōmittit q̄ eos talia officia publice
agere pmittit. Ibidē. q̄ si iudeus talia offi/
cia recepit debet ei denegari xpianoꝝ cōio
donec quicq̄d accipit rōne officij sm̄ pudē

clam dyocesani cōuertatur in vsus paupeꝝ et
ip̄e officiū dimittat. et intelligitur sm̄ thomā
quoad dignitates de nouo acq̄sitas secus
de dño p̄ existēti q2 illō quēq3 tolerat eccia
ppter scādalū vitādū sed ordinaria auctori
tate tollere posset sicut tollit in seruis. Duo/
decimū est q̄ nō habeāt nutrices xpianos.
Vñ dicitur ex. eo. c. et si iudeos. Accepim9 eti
az q̄ iudei faciunt xpianas filioꝝ suoꝝ nutri
ces. et q̄ nō tm̄ dicere. sed etiā nephādū est
cogitare cū in die resurrectiōis dñice illas reci
pe corp9 et sāguinē xpi pstingit p triduū ante
q̄ illos lactent q̄ lac māmillaꝝ effūdere fa/
ciūt in latrinaz. Alia insup cōtra fidē catho
licam detestabilia et in audita cōmittunt. p
pter que fidelibus est ferendum ne diuinam
indignationem incurrunt cum eos pperare
patiuntur indigne que fidei nre cōfusionem
inducunt. et infra Inhibemus ergo districte
ne decetero nutrices hñt vel seruientes xpia/
nos ne filij libere filijs famulentur ancille.
sed tanq̄ serui a dño reprobati in cuius mor
tem nequiter pjurarunt se saltem p effectuz ope
ris recognoscant seruos illoruz quos christi
mors liberos et illos seruos efficit. et infra
Si vero nutrices et seruientes nō dimiserint
christianas sub excōicationis pena inhibea
tis districte omnibus xpianis ne cuz eis ali
quid cōmercium audeant exercere: Tredeci/
mum est q̄ non pmittitur iudeo habitare cū
vxore fideli nisi efficiatur xpianus. et filij eo
rum debent sequi fidem et pditionem mris
fidelis. Silr illi q̄ procreati sunt de infidelib9
mulieribus et fidelib9 viris xpianaz sequū
tur religionem nō iudaicaz supstitionez. ptz
xxviij. q. i. c. iudei.

De his in quibus xpiani cum iudeis nō debent conuersari.

Quartus articulus est videre que sūt
illa in quib9 xpiani cum iudeis nō
debent cōuersari. Dico q̄ de iudeis
tribus non debent secū conuersari. Primuz
est. q̄ non debent cū eis comedere aut eos i
cōuiuia recipere neq̧ cum eis cohabitare cū
apud xpianos cōibus cibis nō vtantur. In
dignum atq̧ sacrilegū est eoꝝ cibos a xpia/
nis sumi cū ea que aplo pmittēte nos sumi
mus ab illis videtur immūda. Ac si inferio
res eē incipiant xpiani q̄ iudei si nos q̄ ab

aliis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis
oblata contemnant. xxviij.q.i.nullus.et.c.
omnes. Dicit tamen glo. in dicto.c.nullus.
q pōt aliq̄s ab eis emere alimēta et postea
pparare. Secundū est q infirmi xpiani nō
debēt in suis infirmitatibus vocare iudeos
nec ab eis recipere medicinas nec se cum eis
in eisdem balneis balneare. xxviij.q.i.nul-
lus.et.c.oēs. Terciū est q nemo potest cō
gregationi iudeorū seu alicui iudeo vel pa
gano aliquid relinquere in testamento et si
fecerit etiam post mortem iudicabitur ana-
thema. extra here. si quis eps. xxiij.q.ij.sa-
ne. et videtur intelligēdū secūdū hostiensem
nisi legauerit ad succurrendum necessitati.
Quartum q xpianus vel xpiana iudaice
prauitati carnaliter non coniugatur alias a
communione ecclesie segregentur. xxviij.q.
i.caue.et.c.si quis iudaice. Et si queras que
sit pena participantiū cum iudeis cōtra casus
nunc dictos Respondetur scdm Ray. q si cle-
rici sint et admoniti satisfacere et emendare
nolunt debent priuari officio et bñficio. Si
laici sunt vt puta principes qui nolunt exeq̄
predicta. Siue alij qui aliqua impedimēta
afferunt et admoniti non satisfecerint debēt
excomunicari. xxviij.q.i.null9. Si vero sūt
iudei tamdiu sunt xpiani ab illorū cōione et
commercio separandi sub pena excōicationis
donec illi emēdauerint et satisfecerint. vt ptz
extra eodē ca. et si iudeos. in fi. et extra de de
ci. de terris et. extra de vsuris. cū tu. Quintū
est q iudei conuersi ad fidem nullam cōmu
nionem habeant cū alijs iudeis. xxviij.q.
i. sepe. Unde dicitur sepe ibi malorū consor-
cia etiam bonos corrumpunt quātomagis
eos qui ad vicia proni sūt. Nulla ergo vltra
communio sit hebreis ad fidē xpianā trās
latis cum his qui adhuc in veteri ritu con-
sistunt ne forte eorum participatione subuer
tantur. Quicūq ergo amodo ex his qui ba
ptizati sunt in fidelium consortio non vita-
uerint et hi xpiani donentur et illi publicis
cedibus deputentur. Sextum est q iudeorū
filij vel filie conuersi ad fidem separari dēt
a consortio parentum ne eorum inuoluant
erroribus et debēt deputari monasterijs vl'
xpianis mulieribus viris deum timentib9
vt sub eorū conuersatōne cultū fidei discāt
ac melius instituti tam in minoribus q̄ in fi
de pficiant. vt pz. xxviij.q.i. iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que compelluntur iudei
de iure.

Quintus articulus est scire in quibus
iudei de iure compellūtur. Sciēdū
ergo q in quinq debent compelli
iudei. Primū est q iudei a fide apostatan-
tes coguntur ad eam redire etiā si vi vl' neces
sitate fidē susceperūt ne nomē dñi blasphemē
tur et fides quam susceperunt. di. xlv. de iu-
deis. et de conse. di. iiij. plerūq. Sed oriunt
hic tres difficultates. Prima est si tales qua
cunq pena dānati fuerint vtrum a rebus eo
rum fideles filij excludantur. Dico q nō qz
scriptum est filius non portabit iniquitatem
patris et pater non portabit iniquitatē filij
i.q.iiij. iudei. Secunda difficultas est quali
ter est procedendum cōtra xpianos qui fiūt
iudei. Dico q procedendum est contra eos
sicut contra hereticos et eorū fautores. extra
eo. ca. cōtra. li. vi. Et intelligitur secūdū glo.
siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudais
mum. vocat transeūtes illos qui nunq̄ fue
runt iudei. Redeuntes vero qui prius fue-
runt iudei et postea facti sunt xpiani. Tercia
difficultas est quia videtur eis fieri iniuria
si coacti receperint baptismū q redeant. Rñ
detur q si talis coactio fuit conditionalis
puta per minas vel per rerum suarum abla
tionem vel per verbera et hmōi receperūt ba
ptismum compellendi sunt vt dictum est. vt
patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt
absolute coacti vt si per violentiam in aquā
mersi sunt tales non receperunt baptismum
vt patet extra de bap. maiores. et concordat
thomas. ij. scdē. que. iiij. et etiam Hostien.
Secundum est q sunt cogendi iudei ad de-
cimas persoluēdas. Intelligendū tamē q
decime sunt duplices. quedam psonales et
has non tenentur soluere iudei cum non re-
cipiant ecclesiastica sacramenta nec audiant
diuina. immo nec sunt de corpore ecclesie. ff.
de cēsi. l. formā. §. si vero quis. Alie sūt pre
diales et hos tenent soluere. extra eo. de ter-
ris. vñ dicit ibidē de terris quas iudei colūt
tue prudentie remittim9 vt eos ad decimas
soluēdas vel possessiones penit9 renūcian-
das cū omni districtione cōpellat ne forte oc
casione illa eccl'ie valeant suo iure fraudari.
et ibi expresse dicit glo. hoc nō est intelligen-
dum de psonalibus quia nō sunt de corpo-

re ecclie sed de predialibus Quid si iudei occupant aliquã totã prodiã emẽdo que xpiani solebãt possideri. numqd põt ecclia hac occasione petere aliquid ab eis. Respondet φ petere põt et soluere tenent decimas predia les. et omnes census siue prestatões siue oblationes reales quas xpiani de domib⁹ et possessionibus soluere tenebant. extra de vsu. quanto. Sed secus est de decimis et oblationibus psonalibus vt dictũ est. Terciũ est φ coguntur iudei xpianos testes recipere contra se. extra de testi. iudei. sed iudeus nõ potest ferre testimoniũ contra xpianũ. vt ibidem et patuit supra articulo. iij. Quartũ est φ cogendi sunt talem habitũ continue differre φ manifeste ab alijs distigantur. extra eo. in nõnullis. Unde dicitur ibidem. in nõ nullis prouincijs a xpianis iudeos seu sarracenos habitus distinguit diuersitas. sed in quibusdam sic conualuit quedã cõfusio vt nulla differentia discernatur. Unde cõtingit interdũ φ per errorem xpiani iudeorũ seu sarracenorum. et iudei seu saraceni xpianorum mulieribus cõmiscentur. Ne ergo tamdãnate cõmixtionis excessus per velamen erroris hmõi vlterius excusatiõis possit habere diffugium. Statuimus vt tales vtriusq sexus in omni xpianorum prouincia et omniũ temporum qualitate habitus ab alijs personis distinguantur. ¶ Quintum est φ cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilem. scriptum est iudeos ad remittendas xpianis vsuras per principes et potestates cõpelli. precipimus seculares et donec eis remiserint ab vniuersis xpi fidelib⁹ tã in mercimonijs φ in alijs per excõmunicationis sententiam eis iubemus cõionem oiodam denegari. vide supra de ista materia. vij. consideratione crudelitate. xvij. Et si queras vtrum liceat dñis terrarum exactionẽ facere in iudeis. Respõdet scdm Thomaz in quadam litera ad quadã ducissaz missa φ quis iudei fm iura merito culpe sue seruituti sunt addicti et sic eoꝝ res dñi possint accipe tã φ sibe ita tñ nõ vt subtrahant necessaria vite q̃ tñ oportet nos ambulare honeste etiã ad eos q̃ foris sũt ne nomẽ dei blasphemet hoc suadũ videt vt exactionib⁹ pter quas facere cõsueuerũt nullatenꝰ pgrauent ʒ ad ɔsuetas cogi põt. Sʒ quid si iudei nihil hñt nisi vsuras cui restituent ea que accepta fuerũt ab eis. Rñdet scdm thomaz in pdicta litera φ cum ea que iudei per vsuram extorserunt nõ possint licite retinere cõsequens est vt si vos illa ab eis recepitis nec licite retinere potestis nisi forsã essent talia que a vobis vel antecessorib⁹ vris hactenus extorsissent. Si que vero habent que extorserunt ab alijs dñt restitui illis quib⁹ iudei restituere tenebant si inueniunt. Alioquin in pios vsus scdm cõsilium dyocesani et aliorum pboꝝ vel in cõmunem vtilitatẽ terre si necesse est expendãtur. necesset licitũ si vos de nouo exegeritis illam a iudeis seruata tamen cõsuetudine predecessoꝝ vestrorum ac intentione vt in pios vsus expenderentur. Sed nunquid licet recipere donũ vel precium laboris et hmõi a iudeis vsurarijs Rñdetur secundum wilhelmuʒ φ si iude⁹ habet aliquid aliud φ vsuras põt accipi ab eo. Si vero nihil habet pter vsuras. tũc aut recipiens certat de damno suo vitando et sic accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel latrone damnificatus est. puta per incendium et hmõi non peccaret si recuperaret ab eo dãnum suum licet ipse fur vel latro nihil haberet nisi quod esset acquisitum de furto vel rapina: dum tamen non reciperet pro damno suo in specie ipsas res alienas. ¶ Addit thomas in pdicta epistola φ iude⁹ si vltro conferat pecuniam vel exeniũ expedit recipere vt pecunia sic recepta addat his quib⁹ de iure debetur seu alijs vt dictum est.

¶ Seq̃t de pena iudeoꝝ blasphemãtiũ nomẽ christi vel attẽptãtiũ subuertere baptizatos.

Sextus articulus est scire qua pena sunt feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptãtes subuertere baptizatos Ad primũ respondetur fm Hosti. φ omnis talis scdm leges decapitatur etiam xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauiter debẽt cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Illud aũt strictissime iubemus ne in contumeliam creatoris prosilere presumant. Et qm illius dissimulare non debemus obprobriũ qui probra nostra deleuit: precipimus presumptores hmõi per principes seculares cõdigne animaduersionis adiectione cõpelli.

ne crucifixum pro nobis aliquantulum blas/
phemare presumant. Ad secundum dicitur q
iudeus qui nititur subuertere baptizatos de
publicis flagellationibus deputari. xxviij. q.
i. sepe. Ita tamen q hec pena non transeat
in vindictam sanguinis quia talis pena re/
linquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringuntur iudei ex regia siue re
gali ordinatione.

SEptimus articulus est de his ad que
tenentur iudei ex regia ordinatione.
Est notum legenti hystorias hyspa
nie q rex henricus secundus frater regis petri
qui regnum fratris habuit multas cedes seu
strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletana
q in multis alijs villis et castris in confi/
nibus regni castelle existentibus. Et cum hu/
iusmodi rex henricus secundus regnauit
regno accepto a fratre suo petro. Ipse insti/
tuit in curijs generalibus q iudei portarent
signum distinctionis in suis vestibus prout
iura canonica volunt. q tamen nunq fuit
auditum in hyspania. Sed indistincte cum fi
delibus conuersabantur. ex quo multa enor/
mia et diuine legi difformia sequebantur.
Consequenter rex iohannes primus felicis
recordationis filius predicti regis henrici se
cundi instituit: q iudei nulla haberent offi/
cia publica nec iurisdictiones etiam inter se ip
sos in criminalibus exercerent. qua quidem iu
risdictione alias maxime abutebantur post
quam scilicet regem iohannem regnauit rex hen
ricus tercius sancte memorie filius eius in an
no. xi. etatis sue in anni regis principio de
vltionem sanguinis xpi. excitante multitu/
do populorum magna et valida contra iu/
deos surrexit et quamplurimi fuerunt interfecti
per totam hyspaniam. Quiquidem tumul/
tus incepit a ciuitate hyspalensi. In cuius
ecclesia metropolitana quidam dyaconus
in litteratura simplex et laudabilis vite ce/
pit predicare contra errores iudeorum et mo/
dos viuendi eorum enormes: et contra syna/
gogas eorum nouiter contra sacrorum cano
num tenorem edificatas: ex quo supradictus
tumultus incepit. et consequenter in breuissi
mo tempore per totam hyspaniam et vsque vl
tra pyreneos et insulas maioritarum et sar/
dinie velocissime euolauit Deus autem qui
a deo bonus est vt ex malis elidat bona sic
disposuit q hac vexatione currente et etiam
post ipsius sedationem nonnulli iudeorum
ad cor suum reuersi. Dixerunt illud deutro.
xxxi. capitulo. vere quia non est meum deus
inuenerunt me hec mala et sic vexatione du
rante intellectum auditui scripturas ceperunt
scrutari. Et ideo illuminante errorem suum
cognouerunt sic q ad deum conuersi nomen
christi publice et deuote predicantes multo
rum corda filiorum ad patres deo dirigente
conuerterunt que omnia in his regionibus
manifesta sunt. Post predictum vero regem
henricum tercium sancte recordationis pre/
cessit seruissimus rex iohannes filius eius.
Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in
secundo anno etatis sue. et sic fuit sub tutori
bus vsque ad tempus prefinitum ad patre.
In cuius tempore tam durante tutela q post
quam iam regimen suorum regnorum accepit
multa fuerunt instituta contra iudaicam im
pietatem que in suis curijs et regnis pro ma
iori parte seruabantur que quia digna sunt
memoria pro iudeorum insolentijs compri
mendis. dignum duxi literam eius publicam
in qua. xxiiij. ordinationes continentur pre
senti opere fore inserendam cuius tenor ta/
lis est. Dominus Iohannes dei gratia rex
castelle legionis Toleti. galecie. hyspalis
corduue. murcie. gienni. algarbie. algezire.
dominusque viscaye. et moline. Cum omnis
rex vel princeps qui regnauit et dominatur
predictum habet dominium singulare quia
est electus a deo ad regendum et ministran/
dum suum populum. n. quantomagis regibus et
principibus catholicis in sancta fide catho/
lica pertinet et attendere debent ac querere me/
liorem viam possibilem inuenire vt christia
ni qui sunt credentes in sancta fide catholi/
ca non incidant in errorem propter participa/
tionem et conuersationem cum infidelibus
qui non credunt nec obediunt domino nostro ihesu xpo
nec sunt in sua sancta fide catholica debent a
mouere et expellere omnem occasionem que in
eo euenire potest propter id quod dictum est.
Et ego cognoscens omnia supradicta et q in meis
regnis et dominijs sunt multi iudei et iudee. et
saraceni et saracene infideles et q habitant inter xpi
anos et in vnum conuersant et inde nascebantur aliqui
errores contra fidem catholicam. et q possent ad hec ac
cidere imposterum damna his que sunt de populo meo cum

tollere et segregarem predictos christianos populi mei ab omni occasiõe et zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sancta mater ecclesia est voluntas mea dominum ordinare super omnia predicta: et ordino et mãdo ac pro bono teneo ꝙ seruetur nunc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo ꝙ iudei viuant segregati a christi fidelibus.

Prima ordinatio est ꝙ decetero omnes iudei et iudee. saraceni et saracene meorum regnorũ et dominiorũ sint et viuant segregati a xpianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vel loci vbi fuerint conuicini et ꝙ sint circũdati vno muro in gyrum et habeat solum vnam portã ꝑ quã in tali circulo ingrediãt et egrediãt. Et ꝙ ĩ pdicto situ et circulo eis sic assignato habitent tales iudei et iudee saraceni et saracene et non in alio loco vel domo extra eũ. et ꝙ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsq; ad octo dies primos sequentes. Et quicunq; iude⁹ vel iudea saracenus vel saracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc ꝙ corpus talis iudei vł iudee, saraceni vł saracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodẽ secundũ ꝙ merces mea fuerit

¶ De eo ꝙ iudei vel iudee saraceni vel saracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici et cetera.

Secũda ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena sint speciarij nec apothecarij nec cirurgici nec medici. nec vendãt panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xpianis. neq; a xpianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquẽ cibum comestibilem. Et quicunq; iude⁹ vł iudea saracenus vel saracena contra predicta fecerit pro qualibꝫ vice cadat in pena duorum milium morabetinorum. et vltra hoc ꝙ eorum corpora sint ad mercedem meam vt precipiam eis dari penam corporalem secũdũ ꝙ bñ visũ fuit et mee mercedi placuerit

¶ ꝙ volentes batizari non detineantur vł impediantur.

Tercia ordinatio est ꝙ si aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam ꝙ non detineãť nec impediãtur vi. vel alio modo. ita tamen ꝙ non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusq; sexus licet sit pater vel mater seu quecũq; alia persona sui generis vel alterius. et quicũq; ꝯtra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur cõtra eas ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus que scd̃m ius inuenienť

¶ ꝙ iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracen⁹ nec saracena in domibus suis nec extra eas comedant nec bibant nec inter christianos nec inter christianas. ¶ Item ꝙ nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneant scutiferos. nec seruitores. nec pueros nec puellas xpianos et christianas vt eis seruitiũ et preceptum nec aliqđ aliud opus in domibus suis. nec adiuuent illos ad preparandum comestibilia. nec vt faciãt eis aliquod opus in sabbato sicut incendere ignes. ire pro vino vel similia seruitia nec habeant nutrices christianos que nutriant filios eorum nec habeant agricultores. nec ortholanos nec pastores nec venient nec vadant ad honores nec ad nuptias, nec ad sepulturas christianorum nec fiant compatres vel commatres christianorũ: nec christiani nec christiane illorũ. nec eant ad suas nuptias vel sepulturas nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliũ morabetinorum ꝑ qualibet vice. qui ꝯtra ea que dicta sunt vł aliqđ illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni et saracene penam istam soluent.

¶ ꝙ nullus eorum recipiat redditus regis

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracen⁹ nec saracena sit arrēdatores nec per ratores. nec almoxarifes. nec maior dcū nec receptores meorum redditūum nec alterius domini nec domine xpiani nec xpiane. nec vtentur predictis officijs nec aliquibus eoꝝ pro xpianis vtriusq sexus nec inter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eorum per ciuitates villas et loca. et quicūq iude⁹ et iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venent contrarium faciendo vel contra aliquid eorum ꝙ soluat in penam pro qualibet vice duo milia morabetinorꝫ. xpianus vero vel xpiana cuiuscūq status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vł saracenaꝫ vt vtatur predictis officijs vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualibꝫ vice predictam penam.

¶ ꝙ non habeant foros ad vendenduꝫ res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracen⁹ habeāt in suis locis vijs et habitationib⁹ plateas nec foros ad vendendū nec ad emēdum aliqua comestibilia vel potabilia christianis vtriusq sexus sub pena quingentoꝝ morabetinorum pro qualibet vice cuilibet eorum. possunt tamen tenere vendere et teneant et vendant pro seipsis in arculis vbi habitauerint.

¶ ꝙ non habeāt iudices inter se.

Septima ordinatio est ꝙ aliamie iudeoruꝫ et saracenoꝝ meoruꝫ regnorum et dominioruꝫ non possint habere nec habeant iudices iudeos nec saracenos inter se vt deliberent iudicia eorum ciuilia et criminalia que accidūt inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas et reuoco eis quancūq potestatem ꝙ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegium in dicta ratione vel alio modo et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam ciuilia ꝙ criminalia inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas p pretores ciuitatum villarum et locorum vbi habitauerunt Ueruntamen est merces mea ꝙ tales pretores obseruent in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationē que vsq nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. ꝙ appareant probate et certe per eos ex longo tempore vsq nunc.

¶ ꝙ neq iudei neq saraceni faciant tributa inter se nec nouā impositionem.

Octaua ordinatio est ꝙ nulla aliamia nec communitas iudeorum et iudearum saracenorum et saracenarum audeat ponere nec ponat talia nec tributum aliquod inter se nec ponant aliquaꝫ impositionem in quacunq re sine mea licencia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis auunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione. tam in communi ꝙ in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quemlibet dato ꝙ teneant priuilegium vel priuilegia literam vel literas regum meorū predecessorum vel a me vt illud possint facere ꝙ decetero non teneantur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum. quia ego ex mea regia potestate reuoco quecunq priuilegia que in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc ꝙ dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusq sexus ꝙ non vtantur illis sub pena corporum et omniuꝫ que habent. Et similiter mando iudeis et saracenis vtriusq sex⁹ et cuilibꝫ eoꝝ ꝙ ñ ptribuāt nec soluant in talib⁹ impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licēcia et mandato expresse pro eo dato.

¶ ꝙ non diuidant aliquod tributuꝫ vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordinatio est ꝙ nulla aliamia nec cōmunitas iudeoꝝ et saracenoꝝ audeāt inter se diuidere nec diuidāt tributū

aliquod. vel impositiones sine mea licentia et mandato et cum aliquod tributum habu erint diuidere pro seruitio meo ꝙ diuidant inter se illud quod ego eis mādauero et nō vltra. Et si aliquod vltra imposuerit vel di uiserint ꝙ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutione vel eius consilio. ꝙ ipso facto perdant omnia bona et pro eo occidantur ꝑ iusticiam.

¶ ꝙ non audeāt visitare infirmos xp̄ianos medicinam siue syrups dando.

Decima ordinatio est ꝙ nullꝰ iudeꝰ nec iudea saracenꝰ nec saracena au deant visitare xp̄ianum vel christia nam in suis infirmitatibus nec dent eis me dicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec p̄dicte iudee nec saracene cū dictis feminis xp̄ianis. nec mittant eis pre sentationes fotaldrarum nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicunq̄ hoc fecerit contra rium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro qualibet vice tricen tos morabetinos.

¶ ꝙ nulla mulier christiana ingrediatur cir culum iudeorum.

Undecima ordinatio est ꝙ nulla nec alliqua christiana vxorata vel solu ta vl' amicata seu mulier publica au deat ingredi intra circulum vbi predicti iu dei habitauerit de nocte nec de die. Et quē cunq̄ mulier xp̄iana intus intrauerit si fuerit vxorata ꝙ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabeti nos et si fuerit soluta vel amicata ꝙ perdat rupem qua fuerat induta Et si fuerit mulier publica ꝙ dentur ei centum flagella per iu sticiam et sit expulsa a ciuitate villa seu lo co vnde venerit.

¶ ꝙ nullus eorū vocetur suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea saracenus nec sa racena decetero vocetur suo nomine dō. scri pto nec verbo et si quis cōtrariū fecerit dent ei pro qualibet vice centum flagella.

¶ ꝙ non ducant capirotes.

Decimatercia ordinatio est ꝙ nullꝰ nec aliquis iudeus meorum regno rum ab homine in. x. diebus dece tero ducat capirotes cum chijs lōgis nisi ꝙ sint chie curte ad quantitatē palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudij cō sute omnes circunquaq̄ vsq̄ ad punctam. Item ꝙ ducāt semper rupas suas tabargia cum aletis et ꝙ non ducant mantones et ꝙ ducant sua signa rubea cōsueta que nūc du cant sub pena ꝙ perdant rupas quas habu erint indutas.

¶ ꝙ mulieres eorū ducāt lōgos mātellos.

Decimaquarta ordinatio est ꝙ oēs iudee et saracene meorum regnorū et dominiorum a predictis. x. die bus in antea ducant mātellos ma gnos vsq̄ ad pedes absq̄ cendalibus et pe nis. et velamina capitum sine auro et ꝙ du cant capita cooperta cum predictis mantel lis duplicatis. Et quecunq̄ contrarium fe cerit ipso facto pro qualibet vice perdat oīa vestimenta sua vsq̄ ad camisiam.

¶ ꝙ non habeant vestes preciosas.

Decimaquinta ordinatio est ꝙ oēs iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorū a predictis decē diebus mantena non por tens pannos aliquos ꝙ sit maior quātitas precij vlne vsq̄ ad. xxx. morabetinos. et ide infra. et qui contrarium fecerit ꝙ pro prima vice perdat omnia vestimenta vsq̄ ad cami siam. Et pro secunda vice ꝙ perdat omnia vestimenta sua et dentur ei centum flagella et vltra hoc ꝙ perdat omnia bona sua. Ueruntamen est merces mea ꝙ de vestimē tis que nunc habent factis. ꝙ possint facere tabargia et mantellos si voluerint.

¶ ꝙ non recedant de valleticis nec de aliq̄ alia parte.

Decimasexta ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena recedat de valletia nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandū in aliqua alia parte. sub pena ꝙ ipso facto perdat omnia bona sua et corpus stet ad mercedem meam.

¶ ꝙ nullus dñs neqꝫ miles vl' scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat vt secum commorentur.

Decimaseptima ordinatio ē ꝙ nullus dñs nec milles nec scutifer audeat recipere in villa sua iudeū nec iudeā saracenū nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū vt ibi habitent et sint commorantes. Et si aliquis vel aliqui receperunt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vel saracenas huius ville vallisoletane vel alterius ciuitatis ville vl' loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que portauerīt. Et si aliqui eos collexerint et receperint in suis locis et nō miserit eos vt dictū est ꝙ ꝑ prima vice cadet in penā .l. milia morabetinorum pro secūda vice ꝙ cadat in penā .c. milia morabetinorū. Pro tercia vice ꝙ perdat locū vbi talē iudeū vel iudeā seu iudeos vl' iudeas saracenū vl' saracenā seu saracenos vl' saracenas collexerit seu detinuerīt sicut notū ē

¶ ꝙ nō radāt barbā sed dimittāt crescere.

Decimaoctaua ordinatio est ꝙ decetero oēs iudei et saraceni meorum regnorū et dominioꝝ nec aliquis eorum faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forficibus sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerīt nec circuient capillos. et ꝙ ambulēt secundum ꝙ antiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicunqꝫ contrarium fecerit ꝙ dentur ei centū flagella. et vltra hoc ꝙ soluat .c. morabetinos ꝑ qlibꝫ vice.

¶ ꝙ non recipiant christianos ad solidatā vel mercedem.

Decimanona ordinatio est. ꝙ iudei et iudee saraceni et saracene meorū regnorum et dominiorum non recipiant ad solidatam vel ad mercedeꝫ diurnā nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis hereditatibus. nec vineis. nec domibus nec in aliquibus alijs edificijs. Et quicunqꝫ contrarium fecerit ꝙ prima vice dentur ei centū flagella. pro secūda vero ꝙ soluat mille morabetinos et dentur ei alia centū flagella. Et tercia vice ꝙ perdat omnia bona sua et dentur ei alia centum flagella.

¶ ꝙ non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec nullꝰ nec aliquis iudeus nec iudea. saraceniꝰ nec saracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores. nec tonsores calderarij nec macellarij nec poliparij christianorum nec christianaꝝ. nec vendent eis calciamenta. nec diploydes nec caligas. nec consuant vestimēta sua nec suas diploydes nec aliquam aliaꝫ rem. Et quicunqꝫ cōtrariuꝫ fecerit cadit in penas in precedenti lege cotentas.

¶ ꝙ nō trapezete nec portent mercātias.

Vicesimaprima ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudei nec iudee saraceni nec saracene meorum regnorum et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendum xpianis vtriusqꝫ sexus sicut oleum. triticum et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunqꝫ contrarium fecerit ꝙ habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta contente.

¶ ꝙ omnes christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesimasecunda ordinatio ē ꝙ omnium supradictarū penarum sit accusator quecunqꝫ persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunqꝫ persona extranea. et ꝙ talis accusato habeat in premiū terciā partem morabetinorum penarum supradictaꝝ pro se et alie due partes sit pro camera mea: sed est merces mea ꝙ nullus nec aliqui per se ipsos capiant in treugent aliqueꝫ iudeuꝫ nec iudeam saracenum nec saracenam quo

usq3 cognoscentur ad iudicium et sint auditi et conuicti iuridice.

¶ q fugientes possint capi et perdant omnia bona sua.

Vicesimatercia ordinatio e q iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum que recesserint extra illa et fuerint capti in via vl in aliquo alio quouis loco q perdant ipso facto omnia bona sua que portauerit et sint pro illo vel pro illis qui eos ceperint. et ipsi sint mei captiui imppetuum.

¶ q nulle pene nec alique illaru3 hic expressarum possint amouere.

Vicesimaquarta et vltima ordinatio est q nulle nec alique predictaru penarum ciuilium et criminaliu3 possint amouere nec circa eas vel aliquam eaz dispensare nec addere nec diminuerere ptores nec maiorini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarum ciuitatum villarum et locorum. dato etiam q sint dni et habeat merum et mixtu impiu in illo sub pena quod perdant dnium et officia que habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruetur et manu teneantur eo modo quo supradictum est. mando oib9 iudicijs. et pretoribus. et consilijs et iuratis et iusticijs et maiorinis algazelis et alijs officialibus et iusticijs quibuscunq3 meorum regnorum et dniorum. q publicent et mandent pconizari in qualibet vna ciuitatu3 et villarum et locorum meorum regnoz dniorum vnusquisq3 in suis iurisditioibus vt obseruetur et adimpleatur eo modo quo dictu est. et q supradicta consilia et iusticie et officiales. nec aliquis eoru3 nec alique alie persone prelati vel layci cuiuscunq3 status et coditionis existant predictorum meoz regnorum et dominioz q non sint ausi facere nec ire contra illud nec contra partem eius in aliquo tempore vllo modo sub pena mercedis mee et predictarum penarum suprapositaru et de his omibus precepi dare literas meas et quaternos sigillatos sigillo meo. In coplementum supradictorum datis in valleoleti vicesima die ianuarij anno natiuitatis dni Millesimo qdringentesimo duodecimo

¶ De statu iudeorum in regno castelle.

Octauus et vltim9 articulus e qualis e stat9 iudeoz pnuc in regno isto castelle licet optime ordinata sint ex iure canonico et ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac consideratione peccatis tn exigentibus precipue prelatoru et principum aliorumq3 dnoz nihil vl modicu de omnibus supradictis obseruat iudei. Quia ex nimia conseruatione eorum et frequenti munerum acceptione iam venerunt in pfundum malorum vt insensibiles facti ad voces predicatoru3 et clamores gementium non solum pauperu3. sed etiam plurium alioru3 in oppositu facti ceci retorquentes iudicia sua fauores ad libitum cosequuntur ex quibus plurima mala oriunt in populo xpiano in fide et morib9. cu multi xpiani facti sunt iudei. vel meli9 dica erat occulti iudei et facti sunt publici. Alij sunt saraceni facti. Alij vero vtunt circuncisione Alij cerimonias al's iudaicas obseruat impune. Ex hoc et tyrannica rabies continue crescit in regno: astutijs et cosilijs iudeoru3 qui ad hec et similia inuenienda inter ceteros homines pmpti sunt. Et q vereor calamo scribere iuxta sententia3 pauli ad Ro.i. dati in reprobu sensum multi de populo. q immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinem operantes in eum vsum qui contra natura3 est. laudantes se per vicos et plateas crimen pessimum comisisse. vt dei occulto iudicio cum dixerint pax et securitas tunc eis repentinus veniat interitus sicut et iudicia terribilia deus fecit in vindicta3 predicti criminis per diluuium generale. Gen. vi. et per pluuiam ignis sulphuris super hec ciuitates. gen. xix. et per occasionem tribus beniamyn et destructionem omniu suarum ciuitatu et locoz iudicu. xix. et. xx. capitulis Et per destructionem hyspanie igne et gladio tempore regis roderici vltimi gotthoru regis. quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui pdecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatum regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorem comitis Iuliani fuerit potissima causa exterminij hyspa

niarum vt colligitur ex cronica generali hyspanie vt ex collectario hystoriarum fratris iohānis de podio. Auertat dominus secūdum sententiaꝫ ne pereant boni cum malis ꝑdicta mala et plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione et fauore infideliū in malis. contra sacrorum canonum sanctiōes nō attendētes pericula que ex predictis oriūtur. sicnotat Inno. iij. scribēs epō senonē. et epō parisieñ. sic dicens. Et si iudeos quos ꝓpria culpa submisit ꝑpetue seruituti pietas xpiano receptet et sustinebit cohabitationeꝫ illorum. Ingrati tamen nobis esse non dñt vt reddant xpianis pro gratia contumeliam et de familiaritate contemptum qui tanꝙ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illam retributioneꝫ impēdūt quam iuxta vulgare ꝓuerbiū. mus impera serpens in sinu. et ignis in gremio suis consueuerūt hospitib⁹ exhibere. patet hec. extra de iudeis. ca. et si iudeos. Uere iudei istius regni super omnes iudeos ingratissimi sunt xpianis. cum sustententur tanꝙ domini in isto regno quod alibi minime fit presertiꝫ in francia et anglia vt supradictum est. vij. consideratione vt impleatur illud Exodi. xxiij. ca. Non habitent in terra tua ne forte peccare te faciant. In alijs tamen regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducunt et non soluꝫ inter xpianos quod iuris est. sed etiam in regnis machometorū vbi xpi incarnatio credit propter errorem quē temptauerunt iudei contra xpm inter eos ducunt vitam magis miserabileꝫ ꝙ inter xpianos. et captiuerij efficacis ac magis habent eos odio et cōtemptui ꝙ xpiani. Cum enim principū xpianorū detestabilis auaricia eos ꝓpter lucra temporalia sustineat et xpiana mancipia ipsis habere ꝑmittat et immoderato vsurariꝫ fauore xpianos expoliari concedat. ¶ Ipsi tamē iudei apud saracenos abiectissima et vilia operantes mancipia et serui sunt paganorum. Et extremis conditiōibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos contra legeꝫ machometi vel in vituperiuꝫ eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi ꝙ quidaꝫ iudeus pitissim⁹ hyspanus dict⁹ rabi abrahā dela capa. sic cognomiat⁹ erat qꝛ tā pauꝑ erat ꝙ nū ꝙ hēre potuit nisi illā capā veterē quam ducebat cōtinue q̄ multa audiens de sepultura et simulacro machometi pendenti virtute admantium et ꝙ ei⁹ ornamentū erat innumerabilis valoris disposuit ire illuc sub habitu saracenico et sic factum est. Et cum esset circumcisus et linguaꝫ sciret arabicam et caldeā incognitus pertrāsiuit reputatus saracenus. ¶ Et cum veniret in mecā. et ibi se fingeret religiosum secūduꝫ legem machometi et vt talis acceptus et q̄si facti confidentes de eo ingrediebatur locuꝫ illum vbi simulacruꝫ erat ꝙ omnibus non licebat et cum vidit tempus oportunū adhibitus aliquibus sucus alborū et aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virtus ad amantium et cecidit simulacrum fractūq; est op⁹ mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeā et exinde in hyspaniam. Cuꝫ vero die quadā magne festiuitatis saracenoruꝫ vellent simulachrū videre et venerari. quia non erat eis licitum omni tempore intrare inuenerunt fractuꝫ et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactoreꝫ. Inuenerunt finaliter ꝙ ille q̄ se fingebat religiosuꝫ fecerat et cognouerūt ꝙ non saracenus sed iudeus erat. Ducrētes ergo cum per omnes suas ꝓuincias et non inuenientes quadringentas synagogas iudeorū destruxerunt. quaꝝ vna fuit synagoga tolctana. Cum tunc illa ciuitas a saracenis possiderentur nunquid horribilia cōmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramētum corporis domini ihesu xpi. et cōmittūt cū illud possunt vel furari vl' a cupidis emere xpianis. Non sufficeret liber magnus capere eorū crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis p̄latis et principibus alijsq; quoruꝫ interest intendere punitioni eorūdeꝫ. quantūcūq; hec vl' alia grauissima crimina ꝯmittant oblatis munerib⁹ seu māmona sue iniquitatis expertus sum de eis nullaꝫ fieri vltionem. immo cum accusant' ab aliquibus. omnes supradicti et cōiter in eoruꝫ insurgūt fauorem. In hoc ergo regno iudeorum non grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinē edant et bona non laborāt terrā nec eā defendunt. Sed malicijs et astutijs suis labores xpianoꝝ deuorant, et eorum sunt bonoꝝ heredes sicut de eis scriptū est hiere. v. ca. sicut decipula plena auibus sic dom⁹ eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt, et ditati incrassati et impingati. Sic ergo ꝑdi

ctiones et mala iudeorū vt dictum est transie
runt sine pena et peccatis exigentibus semp
in regno isto aliqui ipsorū nimis valent cū
regibus et ea que ad reges pertinent pertra
ctant et talibus se immiscent ꝙ habent sub
iugo et dn̄io xp̄ianos. Et ideo in regno isto
temporibus fere omnibus optinent priuile
gia iuxta velle semper etiam in domo regia
est vnus magnus miles vel plures qui coꝝ
est aduocatus et defensor a quocunqꝫ accu
sante. Et sic ceci iudei cecos efficiūt xp̄ianos
regni istius. Unde accidit prouerbium anti
quorum vidistis hic cecū qui videntem exce
cauit. cum tamen scriptum sit puer. xix. non
decēt stultum diuitie nec seruuꝫ dn̄ari princi
pibus. Sed arguet hic iudeus si nos viui
mus hic in captiuitate et meli⁹ et illaborio
sius vt tu dicis. Ex hoc sequit̄ ꝙ magis spe
cialiter ipse deus pre liberis nos respiciat.
Et sic scripsit moyses in lege. Cum fueritis
in terra inimicoꝝ vestrorū nec odio vos ha
bebo vt imponā finem federi quod pepigi
vobiscum. Respondet̄ ꝙ iudeoꝝ solatium
in vita est ꝓpter peccata principū isti⁹ regni
vel subiectorum suoꝝ qui eos adiuuant in
hac vita. Sed ad dictum mosaicū cum dicit̄
ꝙ imponeret finē eis cū in captiuitate essent
dico hoc fuisse duabus de causis. Una imp
petua captiuitate ipsi maneant ꝓpter ingra
titudinis memoriam redemptionis messie
ihesu xp̄i. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos
in obprobrium sempiternū et ignominiam
eternā que nunꝙ̄ obliuioni delebitur. Se
cunda causa est non possunt homines se ex
cusare quin peccatis et alijs malis subijciā
tur et ipsi ad hoc vt talia excitent permane
bunt. Nam videm⁹ naturaliter animalia ꝓ
creari ex aeris corruptiōibus vt putrefactio
ibi incorporetur. et aer corruptus in talium
sustentatione minuat̄ vt aer pur⁹ remaneat
alijs animalibus sine damno. Adeo et de
hoc testimonium phibeo ꝙ summus pōtifex
et reges cetériqꝫ principes xp̄iani deberēt ad
hibere remediū in predictis cum effectu cum
imperatores et alij dn̄i antiquitus nō pmi
serunt eos viuere inter nos nisi vt de morte
xp̄o ihesu illata mūdo testimoniū phiberēt
quod in captiuitatē eos detulit sempiternā
vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testi
moniū esset debuissent vti legis auctoritate
deutro. xxiij. quō moyses eis maledictiōes
donauit dicens. seruiēs inimico tuo quem
immittet dn̄s tibi in fame et siti. et nuditate
et omni penuria et imponet iugū ferreū su
per ceruicem tuā donec te cōterat. sequitur. et
erit vita tua quasi pendens ante te. timebis
nocte et die et non credes vite tue. mane dices
quis mihi det vesperū: et vespere quis mihi
det mane ꝓpter cordis tui formidinem qua
terreberis et ꝓpter ea que tuis videbis ocu
lis quare videt̄ ꝙ non est intentionis legis
ꝓphetice istius sic eos viuere absolute. Nā
tanta libertas eis incentiuū prebet rebellan
di, et ē causa quare a regno nunꝙ̄ plaga dis
cedat sicut scriptuꝫ est deutro. xxij. Incrassa
tus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus
impinguatus dilatatus dereliquit deum fa
ctorem suum et recessit a deo salutari suo.

De iudeorum cōuersione in fine seculi.

Duodecima consideratio et vltima huius tercij libri est de iudeorū conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponēs licet iudeorū gentem suis exigentib⁹ culpis longo tempore permiserit pditari inuolutā cecitati et criminibus tāhorrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non pibunt. Et vt explicem cōceptum meū hec cōsidera tio, viij. explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōuertit̄ ad fidē xp̄i. Secūd⁹ si aliqui eoꝝ voluerint cōuerti vtrum sint recipiēdi. Tercius quis modus debet teneri in receptione iudeoꝝ ad fidem. Quartus an iudei sint compellendi ad reci piendum fideꝫ xp̄i. Quintus qua pena sint feriendi cōuersi iudei redeūtes ad iudaismū. Sextus quō recipiūt antixp̄m et decipient̄ ab eo. Septimus quō cognoscēt se deceptos et cōuertentur ad viā veritatis ihesu xp̄i dn̄i nostri. Octau⁹ erit an tempus antixp̄i quo iudei sunt cōuertendi possit determinate co gnosci et de signis temporis ei⁹ aduentus.

Quare iudeorum communitas non con uertatur ad fidem xp̄i.

Primus istius considerationis pū ctus est quare iudei in presenti tem pore non cōuertuntur ad fidē ihesu

xpi. Respondetur q ad hoc possunt. iiij. assignari cause satis efficaces. Prima est in cosideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum q in libris thalmuth considerantur tres species materierũ. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminaliũ et de alijs dependẽtib⁹ inter gentes eorum. et hec assimulantur legib⁹ imperatorum inter nos. Secũda species ẽ eorum que vetantur vel licentiãtur in lege sicut sunt cibi et alia. et que sunt res munde et que immunde et de sacrificijs et orõibus et festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta int nos. Tercia species materie est hystoriarum legis sicut creatõnis mũdi vt vite antiquorum patrum et miraculorum in lege et de aduentu messie et conditionibus eius et de resurrectione mortuorum et de die iudicij. et de inferno et paradiso. et hanc particulam terciam vocant iudei algadoth. i. annunciationes: et singulare vocãt agada. i. annũciatio. Itẽ vocant ea idiasor idest glose morales. et singulare vocant imdias. Expredicte annũciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse per diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliq auctoritas predictarum annunciationũ. Cũ g rabini scolarũ thalmuth legũt suas lectiones inquantum pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cũ omnibus illis glosis et expositiõibus et innouatiõibus que possunt ad propositũ suũ applicare. Sed cum accedunt ad locum qui in aliquo tangit materiam terciã scz annunciationũ. dimittunt illud et nolunt legere dicentes q est res de qua non erit aliquis fructus quod ipsi faciunt quia nõ est intentio eorum labore nec considerare nisi materias que sunt de pane lucrando pro quibus populus eorum vulgaris honorant eos et dãt salarium, et hic modus obseruatur per oẽs rabinos in omnibus terris et in omnib⁹ tẽporibus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est qr scz non considerant nec vident ea que pertinent a predictam terciam speciem et vulgaris eorum populus manet ignorãtia excecatus. Scd̃a causa est i conferẽtia auctoritatũ sacre scripture qr dato quod aliquomõ cũ occurrit aliquid in lectiõib⁹ suis de tercia materia considerent nõ est mirũ si vna auctoritas vel due vel tres non explicent ad plenũ veritatẽ salutis cum aliqñ videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cũ omnibus pphetijs tangentibus illam materiã et deberent videre glosas et trãslatões chaldaicas que facte fuerunt p duos doctores. qui inter eos pro magis autenticis habent cum illi super easdem auctoritates loquant et non est dubium quin statim illuminarentur a spũsancto si tales conferentias scripturarũ cum eorum circumstantijs facerẽt vel viderent veritatem sole clariorem. Vñ augustin⁹ in libro octuaginta triũ questionũ. questiõe lxix. nõ potest inquit oriri error quin palliat nomine xpiano nisi de scripturis non intellectis. et hoc ideo quia antecedentia et subsequentia non contulerunt. vnde ibidem solet circunstãtia scripturarum illuminare sententiam. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt quia conferentes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt. qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viam salutis. Venerab lis petr⁹ alfõsi et magister alfonsus et magister iohãnes et hieronym⁹ de sancta fide de quib⁹ sepe facta est mẽtio in isto volumine qui solẽnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice. et errorem in quo fuerant inuoluti. Tercia causa que impedit conuersionẽ aliquorũ iudeorum est inordinat⁹ amor ad vxores et filios et parentes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidem de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum conferens de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidem xpi. et q ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmuth et pħorũ. Cũqz ab eo quererẽ quare non efficiabat xpianus. Respondit q immo summe desiderabat h implere. Sed quia habebat patrem qui cum tenerrime diligebat cogitans q cum sciret p tristicia moreretur. Dixit q non vincere poterat seipsum nisi facere cum consensu patris. Dicebat etiam q non erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi q ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur. et poneretur in carcere et inde scriberet

patri suo q̄ esset necesse q̄ efficeret xp̄ianus quia aliter non posset euadere mortē. Mihi autē non placuit hic modus palliatus mē dacijs in legē xp̄i quia quicq̄d ipse haberet in corde de veritate fidei. populus acclamaret ipsum non fuisse factum xp̄ianum volūtarie sed compulsus carcerib⁹ et timore mortis quod non est honestum in lege xp̄ianorum qr pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisq̄ patrē et matrē vxorē et filios fratres et sorores et agros vt cētuplū accipiat et vitam eternam possideat. Durauit collocutio predicta inter me et p̄dictū iudeū fere per quattuor annos nec adhuc est fact⁹ xp̄ianus durante in eo impedimēto p̄dicto amoris paterni inordinati. Non min⁹ etiam detinet eorum animos ne cōuertant. cupiditas inordinata diuitiarū per vsuras cum hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicit̄ in thalmuth q̄ quedam dn̄a dixit vni rabino qr vidit q̄ erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregem porcorū vel comprestāti pecuniam suam ad vsurā. Quarta causa q̄ impedit conuersionem iudeorū est inclinatio magna ad opiniones et constitutiōes et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habēt in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerunt nutriti. Unde per duo exempla hoc ostenditur de iudeis ad literā hiere. xiij. Primū exemplū est de nigredine ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare p̄t ethiops pellē suā quasi dicat nō p̄ōt mutare nigredinem suam. Scd̄m exemplū est de pardo qui nō potest mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pard⁹ varietates suas quia vtrūq̄ p̄dictorū est a natura: sic ē de iudeis q̄ nō possūt reuerti ad bonū propter consuetudinem ad malum qr ꝯsuetudo ē quedā natura vt dicit philosoph⁹ in libro de memoria et reminiscentia. Sciendū tn̄ q̄ hec similitudo nō tenet simplr̄ sz tm̄ scd̄m quid. Illa eñ natura que ē causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet imperio rōnis. et iō ethiops nō p̄ōt illā immutare quātūcūq̄ conet̄ ad hoc. sed habit⁹ ex cōsuetudine peccādi generat⁹ et p modū nature inclinās ad malū causat̄ ex inclinatōe appetit⁹ sensitiui q̄ natus ē obedire rationi. Et iō p conatū liberi arbitrij ad oppositū p̄ōt reuerti ad bonū tn̄ cū difficultate ꝓpter habitū inclinātē ad oppositū. et hoc dicit̄ impossibile scd̄m q̄d ꝓut dicit̄. v. metaphisice. vno mō dicit̄ impossibile qd̄ vix p̄t fieri aut cū difficultate. In exemplis aūt positis de ethiope et pardo ē impossibile simpliciter scd̄m naturā. tn̄ deo nō est impossibile. verba sunt nicolai de lyra in p̄dicto passu et in veritate magna virt⁹ cordis ē necessaria vt possit hō ꝯdinare ab his in quib⁹ a pueritia fuit nutrit⁹ cū illa doctrina q̄ a teneris annis ē inbibita sit diuturna nec oēs hoīes sūt sufficiētes violētare ꝓprias voluntates vt similia dimittāt nisi solū illi quib⁹ deus fecit tantā gratiam vt cōtemnerēt gaudia et bona tēporalia cū nihil sint in cōparatōe bonorū sp̄ūaliū et amplexētur verā spem saluationis aīarū suarū. et boni finalis eterne beatitudinis earū. sicut p̄mittit̄ venienti ad xp̄m ysa. lviij. Et requiē dabit tibi dn̄s deus tuus semp. Et implebit splēdorib⁹ aīam tuā et ossa tua liberabit et eris quasi hortus irriguus. et sicut fons aquarū cuius nō deficient aque. sic et xp̄s ait Mat. xi. Regnū celorū vim patit̄ et violēti rapiūt illud. Et iohannis. vi. Nemo p̄ōt venire ad me. nisi pater meus qui misit me traxerit eū

Utrū iudei volentes cōuerti sint ad fidē recipiendi.

Secundus pūct⁹ ē Utrū sint recipiēdi iudei qui volūt ad fidē xp̄i ꝯuerti hoc dico qr multi eorū fuerūt et sūt ita mali q̄ multa damna faciūt in ecclesiā dei. Uerūtn̄ facta diligenti examinatōe de mō aduent⁹ eorū non sunt repellēdi ex quo volūt intrare sub alis fidei xp̄iane et lz non faciāt bona intentōe sz ꝓpter lucrū tēporale tales baptizati sunt et recipiūt sacramentū lz nō rem sacramenti que ē gr̄a. tales prope saluationē sunt cū pietate dei plus q̄ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo intrarent. Et ꝓpter hoc dixerunt sapientes israel q̄ semp dz hō laborare in lege lz nō faciat bona intentōe: qr ex hoc poterit venire ad bonā intetionē. Et sic iudei taliter venientes poterūt venire ad rectā intentionē fidei cū dei adiutorio vl̄ ex vsu quo exercitabunt̄ in ea. vel qr de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic eū cognoscāt in suis operib⁹ vl̄ qr dabit eis aliquas tribulatōes vt corrigātur et redeāt ad bonū vel qr addiscent ex hoc et similib⁹ libris q̄ ondūt radices fidei ihesu

christi veri messie diligenter in eis studendo vel ex eo q informabuntur cõtinue a predicatoribus euangelicis fidem xpi nunciantibus: et si tales infelices fuerint indurati intrinsecus iudaica perfidia. habebũt forte eorum filij vel nepotes seu alij qui ex eis procedent cognitionẽ huius catholice veritatis et saluabuntur:

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendo.

Tercius pũctus est scire quis mod? debet teneri in receptione iudeorũ venire volentium ad fidem xpi ne quantum possibile fuerit detur occasio malorum que sentimus a spũsancto modus ordinat? est a quo q2 vt cõmuniter deuiant recipiẽtes non est mirandum si taliter receptos non experiamur veros esse xpianos et ideo recipiẽdi sunt cũ multa deliberatione ne ad vomitũ redeant et modus ponitur in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Iudei quorum perfidia frequenter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint per octo menses inter cathecuminas ecclesie limẽ introeant. et si pura fide venire noscuntur tunc demum baptismi gratiam mereant? quia si casu alio periculũ infirmitatis intra prescriptum tempus incurrerint et desperati fuerint baptizentur. Et si queras an debeat talis iudeus aliquam abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrum cõferẽdum. Respondetur q vtrũq3 debet fieri vt patet de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qđ absit lõga dilatio retro possit animas iudeorũ reuocare fratri nostro epo loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dierũ indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos omnipotẽtis dei misericordia protegẽte baptizes Sic ergo patet q iudei in die dominica vel aliqua solenni die dñi baptizari. S3 nunquid iude? qui est seruus xpiani si baptizet fiet liber. Respondet q non: scđ3 Ray. sed remanet seruus q2 seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. dic. vi. et per ius gentium et iure canonico confirmatum. xij. q. ij. ecclesiã cõcordat gotfridus et hostien. Addit Ray. q vbi de bona consuetudine non solent ẽẽ christiani serui consulerem q dominus in remissionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem q pecunia mendicatam vel seruitio ad tempus prestito secundũ arbitriũ boni viri redimeret se. xij. q. ij. Cum redemptor.

¶ Utrũ liceat iudeos ad baptismũ cõpellere

Quartus punctus est si iudei sint cõpellẽdi ad recipiẽdum baptismũ hic sunt duo videnda. Primũ est de paruulis iudeorũ. et scđm de adultis iudeis. Ad primum rñdet sctũs Thomas in scđa scđe. q. iiij. q non licet inuitis parentibus. Sed qñ ad annos discretiõis puenerint possũt fidẽ suscipere etiam parentibus inuitis. Cõcordat guilhel. dicens q nec licet nutri cibo oculis re baptizare paruulos iudeorũ. Si tamen in articulo mortis paruulorũ hec facerẽt nõ crẽdo q peccarẽt. Doctor vero subtilis scotus in iiij. di. v. dicit q pueri iudeorum possunt auferri parentibus inuitis et baptizari et hoc per principes legislatores. quia legislatores possunt ordinare ad salutẽ vniuscuiusq3 sub diu velut nolit. Ita põt princeps eccl'ie. v. g. Si respublica indigeret bellatorib? et iudei filios suos taliter differrẽt q essẽt inepti ad bellandum. tũc princeps posset eos auferre a parentib? et ipsis inuitis posset eos facere nutriri et instrui ad bellandũ ita videt in proposito. Alij dicunt q nõ debet fieri q2 eccl'ia tenet oppositũ sed hoc nihil ẽ quia quotidie possunt ab ecclesia noua institui p salute cõmuni. Alij dicunt q nõ debet fieri propter pphetiam ysaie. quia reliquie israel salue fient sed hoc nõ obstat quia homo põt intelligi de fidelib? vel quia etiam possunt aliqui in aliqua insula saluari. Ad scđm scilicet de iudeis adultis vtrũ sint cõpellendi ad fidem suscipiendam. hic dicit supradict? doctor scotus vbi supra q omnes deberẽt compelli ad fidem quia melius est cõpelli ad benẽ agendum q male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriendi sint iudei conuersi et ad propria instituta redeuntes.

Quintus punctus est qua pena sunt feriẽdi iudei conuersi redeũtes ad vomitũ iudaismi. et licet supradictũ

fit de pena qua ferri debent a iure. nūc libet hic explicare duo. Primo qua pena sint feriēdi ex lege regni. Secūdo qua pena sint feriēdi ex lege regni per eos instituta. Circa primum notandū. ꝙ in hoc regno castelle ē liber quidaꝫ antiquoꝝ regū gotthoꝝ que lingua nostra dicitur el. fuero iuzgo. vbi libro. xij. ti. ij. c. xvij. ad literam predictoꝝ pena ponitur vt sequitur sicut xp̄iani debēt cōquerri de illorū malis q̄ veniūt ꝯtra sctām fidē ihū xp̄i. Ita debent tenere tales modos ꝙ nullus homo possit habere veniam qui dimittit melius ꝓpositum et redit ad peius. Et quia audacia crudelior et mirabilior debet habere crudeliorem penā et maius tormentum. Ideo statuimus hanc legē. ꝙ omnis xp̄ianus et maxime illi qui nati sunt de xp̄ianis siue sit vir siue mulier. qui inuentus fuerit ꝙ circuncidatur vel ꝙ habeat mores iudeorum vel qui sit inuētus de cetero ꝙ deus nō mādet redire ad iudaismū. recipiat mortē a xp̄ianis vel a nobis et sic punitus crudelissimis penis vt intelligant quantū est exosum et excōmunicatū malum quod fecit. et oīa bona sua habeat rex taliter ꝙ heredes nec propositi taliū ꝑsonarū non cōsentiant in tali errore. hec ibi. Secūdo declaratur qua pena sūt feriēdi ex lege ꝑ ipsomet iudeos instituta. Unde in supradicto libro. xij. ti. ij. c. xvij. scribitur cōstitutio quedam siue lex. quā iudei toletani miserunt regi Sisyndo cuius tenor talis est Noster domine potentissime ac honoratissime rex Sisyndo nos omnes iudei ciuitatis toletane qui subscribere habem⁹ vel facere signa infra in hac lege salutes nos recordamur ꝙ bene et iuridice alio tempore nos cōpellabatis ꝙ faceremus fedus et scriptū ex precepto regis titulai qui iaꝫ transiuit ꝙ oēs deberem⁹ obseruare et tenere fidē xp̄ianoꝝ et sic nos omnes fecimus. Sed quia obstinatio nostre duriciei et ātiquitas erroris patrum nostrorum nos impedit ne credamus in dn̄o nostro ihesu xp̄o veraciter nec teneamus fidem xp̄ianoꝝ firmiter. Ideo nūc spōte et voluntarie respondemus vestre altitudini sic pro nobis sicut pro nostris vxorib⁹ et pro filijs nostris per hūc nostrū scriptū ꝙ de cetero non faciemus aliquā cōsuetudinē iudeorum: iudeis. qui noluerint baptizari nec habem⁹ aliquā societatē cū eis vllo mō non cōtrahemus matrimonia cum aliq̄ nisi generis vsqꝫ ad sextū gradū. non faciem⁹ incestum cū alqua muliere nostri generis nec nos nec nostri filij nec nostraqꝫ generatio. sꝫ tam viri q̄ꝫ femine de cetero matrimonia cōtrahemus cum xp̄ianis non faciemus circūcisionem nostre carnis. non obseruabimus pascha nec sabbata sicut solebant obseruare ceteri iudei nec alias festiuitates. non ꝑparabimus cibos secūdū eoꝝ consuetudineꝫ nō faciemus aliquā rem quaꝫ hn̄t alij iudei in vsu et consuetudine nec quomō ipsi viuūt sꝫ omnes credimus cum munda fide et cū magna voluntate et cū magna deuotōne ihesu xp̄i filij dei viui scdꝫ ꝙ euangelia et apostoli mandant. Et illum confitemur et honoramus omnes tenemus hāc sanctā legē xp̄ianorum veraciter tam in diebus festiuitatuꝫ q̄ꝫ in matrimonijs et cibis et in omib⁹ alijs moribus nec dolū aliquē nec aliquā rōnem tenem⁹ contra eā ex nostra parte vt non impleamus et faciamus omnia que ꝓmisim⁹ De carnibus porci ꝓmittim⁹ obseruare ꝙ si nō poterim⁹ comedere quia nō habemus eas in cōsuetudine semꝑ tn̄ oīa que cū eis cocta fuerit comedem⁹ sine tedio et sine oī nausia Et si aliq̄s de nobis inuent⁹ fuerit q̄ faciet ꝯtra ea que supradicta sūt vel ꝯtra minimū eoꝝ vel ꝙ ausus sit aliqua facere ꝯtra fidem xp̄ianā. vel si moram fecerim⁹ in faciēdo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet. patrem et filiumet spiritūsanctum. qui est vnus deus et trinus ꝙqꝫ quēcunqꝫ omnium qui inuent⁹ fuerit transisse p̄dicta vel aliquid eoꝝ ꝙ nos eum comburemus vel lapidabim⁹. Et si forte pietas vr̄a voluerit eius saluare vitā statim sit fact⁹ seruus et ꝙ detis ipsuꝫ et omnia bona sua cui volueritis pro semper. vel ꝙ faciatis de eo et de bonis suis ꝙ volueritis. non soluꝫ qd̄ habetis potestatem regis sed quia vobis cōcedimus per hunc nostrum scriptuꝫ. et istud fedus et scriptum fuit factum transactis. xij. dieb⁹ kalen̄. marcij ī. vi. āno quo vos regna sustinebatis. Ecce vidimus qua pena feriendi sunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorum non solum ex lege regia sed etiam ex lege per eos statuta. que non minus debent obligare iudeos aliarū ciuitatum et locorum totius regni q̄ꝫ iudeos ciuitatis toletane: cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris

conditionis sunt alij iudei alibi conuersi ꝙ toletani. Credo ꝙ si vera fieret inquisitio ꝑ sertim isto tempore ꝙ innumerabiles igni bus traderentur de his qui iudaizare realit inuenirentur. qui si hic nō puniantur crudelꝰ ꝙ ꝑpublici iudei eternis ignibꝰ cremabunt.

Quō iudei recepturi sunt antixp̄m.

Tertius pūcus est videri quomodo iudei recipient antixp̄m et decipien tur ab eo. Erit eñi antixp̄s scd̄ꝫ san ctos nequissimꝰ q̄ nascet̄ in babylone siue generabitur de tribu dan. Vn̄ sup illud gen. xlix. via dan colubrum via. Beatus ysidorꝰ supra pentateucō dicit ꝙ hoc intelligendū de antixp̄o et ꝑpterea illa tribus nō annu merat̄ in numero signatorum Apo. vij. sup quo dicit Beda. ꝙ dan. ꝑtermisit qꝛ de illa tribu nasciturꝰ est antixp̄s. cuius aduentus vt ait ap̄l'us. erit scd̄ꝫ operatiōeꝫ sathane qꝛ totum faciet instigante dyabolo qui illū pos sidebit atꝫ coꝑante. nec tñ ita possidebit cuꝫ ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diui nitas in xp̄o. nec ita vexabit eum vt careat ra tionis iudicio alioquin non imputaretur ei quicquid ageret sicut furibundo. Cōmestor quidem dicit ꝙ a principio conceptionis il lius dyabolus in vtero matris eius descen det cuius virtute deinceps aletur puer et nas cetur et adolescꝫ. Sed dicunt alij et forte me lius et verius ꝙ more ceterorūꝫ hoim a die conceptionis sue habebit angelūꝫ sui custo dem vsꝫ ad annum discretionis tunc extol letur super omne quod dicitur esse deꝰ et an gelorūꝫ presidio penitus deserto occupabit eum dyabolus qui ideo tunc soluendus di citur. quia totam potestatem suam antiquā sibi relaxatam per illum exercet et pro volū tate sua inclinabit eum ad malum sicut pos sessor ad libitū suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet euꝫ. Cū ergo venerit iste ipiꝰ ātixp̄s filij israel q̄ ab alexā dro inter montes Caspios in plaga septē trionali super occianū vbi nunc est finis im perij magni canis int̄ duo castra dicta gutb et magutb fuerunt inclusi vt refert magister hystoriarꝫ et scd̄m iosephū facto terre motu in ꝯspectu p̄ncipis mōtibꝰ cadētibꝰ sup mō tes ibidē ꝑtim mōtibꝰ ꝑtim muro indissolu bili et portis ferreis obserati q̄ adhuc ibi di cuntur esse incantati. nudi incēdentes carni bus crudis et arborū fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intm̄ vt scd̄m aliquos possent. xxiiij. regna implere. q̄ etiaꝫ quadam celesti virtute et montium portarū et murorū firmitate et iperatoris de catayo scꝫ magni Canis vel regine Amosonū mi litia obserati exire nequeunt. excepto dūta xat quia pro monstro ip̄e magnus canis ali quos de eis qn̄ꝫ portis apertis extrahit et mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti p̄dicto antixp̄o adiungent̄ virtute quo rum regnabit et erit monarcha potentissimꝰ. Et congregatis alijs iudeis qui sunt per or bem dispersi veniens ihero solimā circunci det se dicens iudeis se esse xp̄m ipsis in lege promissum xp̄m vero nostrūꝫ fuisse decepto rem et magū. omnes itaꝫ iudei accedentes et ei adherentes confluent ad ipsum. qꝛ ipsi nimio desiderio feruent de aduentu messie per quem expectant a captiuitate liberari de cepti signis et alectu promissis. et quia vide bunt eū omni prosperitate et gloria clarescē re regesꝫ subiugare. Ideo illi lōgo excecati errore eum tanꝙ verum messiam suum reci pient et vt deūꝫ colent. et tanꝙ rex et dn̄s ab ipsis metuetur. Et propterea apostolus. ij. ad Thes. ij. vocat eum hominē peccati. filiū perditiōis qui aduersatur et extollit̄ supra omne qd̄ dicit̄ deus. Aut ꝙ colit̄ ita vt in templo dei ip̄e sedeat quod edificabit in ihe rusalem scd̄m quosdā vel vt verius loquar scd̄m alios ipse se dicet templūꝫ dei: ostēdens se tanꝙ ipse deus sit. hoc est ꝙ dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. ca. xix. ꝙ illud ꝙ nos ha bemus de antixp̄o in templo dei sedeat. gre ci habent in templū dei sedeat: tanꝙ inquit aug. ip̄e sit tēplū dei. i. ecclesia. ex quo dicto accipit̄ argumētū ꝙ ātixp̄s erit falsꝰ xp̄ianꝰ. et finget se virū ecclesiasticū accōmolatiꝰ no cēdū qꝛ in tēplū dei. i. i modū ecclie. ait aug. hoc idem vult fr̄acisc. de maronis in. iiij. di. xlviij. q. ij. allegās aug. vbi d̄. ip̄e etiā vt fal luꝰ xp̄ianos et iudeos ad ritū suū attrahit: diē dn̄icā in fauorē xp̄ianorꝫ. et diē sabbati in fauorē iudeorꝫ faciet custodiri vt pꝫ in de cretis de cōse. di. iij. ꝑuenit. Sic ergo pꝫ quō iu dei decipient̄ ab antixp̄o et quō recipiēt euꝫ vt messiā suū et colent.

Quomodo cognoscent se per antichristū deceptos.

Septimus punct⁹ est scire quō iudei
cognoscent se deceptos per antixp̄z
et quomodo cōuertentur finaliter ad fidem
catholicam. Notandū ergo ꝙ postꝙ iudei
receperunt antixp̄m tanquā messiam suum
decepti ex his que dicta sūt in p̄cedēti pūcto
tunc mittet deus ad eorum et aliorum mul-
torum conuersionem helyam et enoch qđ
erit inter occultum aduentum antichristi qui
est per natiuitatem et manifestum eius ad-
uentum qui est per predicationem et apertā
persecutionem. Tunc ergo predicti helyas
et enoch qui viui adhuc in paradiso terrestri
reseruantur venient et manifeste se ostēdūt in
hierusalem et incipit publice predicare ꝯtra
antichristum destruentes eius processuȝ et de
clarantes manifeste ei⁹ deceptiones et astu-
tias dyabolicas. Ipsumqȝ corā omni pp̄lo
arguent mendacem et fallacem ostendent. et
aperient thezauros absconditos iudeis de
veritate salutis fidei ihesu christi: et sic vt di-
citur Malachie vltimo. Conuertēt corda pa
trum in filios. Glosa ad instructioneȝ poste
riorum de fide saluatoris in quem et ipsi cre
diderunt et corda filiorum ad patres eorum
glosa. qui percipient fidem quam illi habuē
runt. Unde iudei et christiani pari religiōe
tunc in christum consentient. Sic ergo iudei
cognoscentes se fuisse deceptos in christum
credent pro ipso mori parati erunt vt dicit
Methodius capitulo. xliiij. multa virorū ex
omni tribu israel pro christo interfecti. De p
dicatione autem helye et enoch et facta con
uersione eorum scribitur Apoca. xi. Dabo
duobus testibus meis scȝ helye et enoch. et
prophetabunt idest predicabunt dieb⁹ mil
le ducētis sexaginta. glosa idest trib⁹ annis
sicut ipe christus predicauit, amicti saccis. i.
predicantes penitentiam et exemplum ostē-
dentes. hi sunt due oliue idest spiritu sancto
vncti et duo candelabra idest lumen dentes
aliis. Tunc videns antichristus se cōfusum
et ꝙ detecta est eius malicia exibit in publi-
cam persecutionē et occidet eos in hierusalē
et iacebunt corpora eorum in plateis tribus
diebus et tribus noctibus et dimidio quia
nullus audebit sepelire corpora eorū metu
antichristi. vt quicunqȝ viderint timeant eis
confirmari. Occasores autem eorum leti erūt
propter mortem eorum. Sed post tres dies
et dimidium resurgent et occasores audient
voces angelorum dicentiū helyas et enoch
attendite huc et ipsis videntibus ascendent
in celum in nube et istud multum confirma
bit iudeos conuersos ad fidem christi p eos
Sed et amplius confirmabuntur per mortē
antixp̄i qui secunduȝ ꝙ dicit glosa sup apo
stolum tribus annis et dimidio regnabit.
Unde danielis. xij. Iurauit angelus per vi
uentem in eternuȝ ꝙ in tempus scilicet vni⁹
anni. et tempora scȝ duorum annoruȝ. et di-
midium temporis. i. dimidij anni scȝ regna
bit antichristus. et ideȝ dicit glo. ꝙ hoc spa
cio dicitur desolatio duratura sub antichristo
Quare autem ita modicum regnabit decla-
ratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur ꝙ
nisi breuiati fuissent dies illi non fuissȝ sal
ua omnis caro. super quo dicit glosa ꝙ hec
tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit
breuitate mediocrior. Et gregorius qr enīȝ
et superb⁹ et infirm⁹ aspiciat eos dies quos
singulariter mal⁹ intulit misericorditer bre-
uiabit. In fine vero predicti temporis col-
locabit papilionem et solium suuȝ antichri
stus in monte oliueti. Et tunc dominus nr̄
ihesus xp̄s: vt ait Ambrosius ostendet se
ei et interficiet eum spiritus oris sui idest vir
tute precepti sui. Ipso nanqȝ ihesu clamāte
in aere morietur antichristus per michaeleȝ
vt dicitur fulminatus. maxima quoqȝ pars
suorum vt legitur a michaele interficietur et
hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue
confirmatio conuersionis iudeorum ad fi-
dem christi. Et si queras vtrum occaso anti-
christo statim christus veniet ad iudicium
dico ꝙ non sed secundum glo. danielis. xi.
concedentur. xl. dies ad refrigerium sancto-
rum et penitentiam subuersorum. Quantuȝ
autem sit spacium inter istos quadraginta
dies et finem mundi nemo scit. Sȝ quid fiet
de ministris antichristi qui remanserūt post
eius mortem dicitur ꝙ gaudebunt ducētes
vxores et dicentes lȝ princeps nr̄ mort⁹ sit ta
men habemus pacem et prosperitateȝ. et cū
talia dixerint repentinus super eos veniet in
teritus. et extunc ecclesia vsqȝ ad finem mun
di conquiescet pacificata. quia extunc frau-
dulentia et seuicia dyaboli cessabunt. Vi
sum est ergo quomodo iudei cognoscent se
deceptos et quomodo conuertentur finali-
ter ad fidem ihesu christi. Sed dicet aliquis
nunquid hec finalis iudeorū cōuersio fuit a

pphetis prenunciata dico q sic. Et primo hec pnunciauit ysaias in.c.x. vbi sic habetur si fuerit populus tu israel sicut arena maris reliquie conuertent ex eo. super quo dicit targū. Si fuerit ppls tuus israel multus sicut arena maris residuū q neq peccauit vel q penituerit de peccato conuertet. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego cōflabo eos vt argentum et redigentur in modicum residuū. Residuū vero illius modicum conuertet ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth beleus.c. Causa vero cōuersionis scriptum est abacuck.ij. qm adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et nō mentietur si tardauerit rex scz messias expecta eū quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices q nos sumus expectātes et ipse non immo sicut dictum est ysaie.xxx. ppterea expectet dñs vt misereatur vestri. ex quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectātes qui retardat regula iudicij est retardans nos cur expectamus ad recipiedū mercedem sicut dictū est ysa.xxx. Beati oēs qui spectant eū. dicit rabi. Cōsummati sunt oēs termini vel fines et non pendet res nisi in penitentia et in bonis operibus Rabi elyazar dicit si israel fecerint penitētiā redimentur. si aūt nō. non redimentur. sed deus sanct et bñdictus cōstituet eis regē cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum huc vsq talmuth transumptiue in pugione in parte finali.c.vlti. Secundo introducitur osee ppheta qui in ca.iij. scdm expositionem magistri Nicolai de lyra declarat duo, scz statū iudeorū ab ascensione xpi vsq ad finem seculi et eoz conuersionē finalē De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signum q plebs iudaica spectaret messiā et adhuc spectat nō fornicaberis hoc dicit qz non seruiuit ydolis et nō eris cū viro.i.cū xpo a quo est mō sepata ppter suā incredulitatē. hic ē ille vir de quo dicit hier.xxxi. Femina circūdabit virū gremio vteri sui sequit sz ego expectabo te. loquit in psona dei q expectat iudeorū finalē cōuersionē cōsequēter hec declarat p pdigiale factū dicēs quia multos quasi dicat factum predictum designat q dies multos sedebunt.i.manebunt filij israel sine rege.i.sine principe sic vidennus q nō hñt de se regem nec principē s alienis regibus et pricipibus seruiūt et sine sacrificio.i.sine altari quia nō possunt sacrificare extra ihrlm a qua sunt expulsi et tēplū destructū et sine ephot.i.sine veste sacerdotali quia sublatis sacrificijs cessat vsus vestis et sine serephin idest imaginibus in quib demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascēsione domini vsq ad finem. Sequitur scdm scz iudeorum finalis conuersio et post hec.i. post iudeorū abiectionem et execrationē reuertentur filij israhel scz ab errore suo. et querent dñm deum suum scz deuote et dd.i. dei filiū ihesum xpm et q sic debeat intelligi pz per translationem chaldaicā apud hebreos autenticum que sic habet. post hec reuertent filij israel et querent cultū dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequit in textu et pauebunt ad dominū scz ipsum reuerendo et ad bonum eius scz timendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsius et sub ditur tempus in nouissimo dierū.i. circa finem mundi implebit istud Patet ergo quō finalis conuersio iudeorum fuit a pphetis pnunciata ac etiam inter mediū tempus.

¶ Utrū certis indicijs et quib antichristi cognosci potest aduentus.

Octauus et vltimus pūctus huius considerationis vltime tercij libri ē an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi potest determinate cognosci. Respondetur q presumptuosum est hmōi viatori quocūq modo hec velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire qd beatus aug.xviij. de ci. dei.c.liij. declarans dicit de antichristi tempore quō erit importune omnino queritur si etiā nobis hoc voce prodesset, a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur non enim siluerūt inde apud eum sed a presente quesierunt dicentes. domine si in tempore hoc restitues regnum israel. At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate. non vtiq illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt quomō illud accepe nisi. frustra igit annos q remanēt

huic seculo computare vel diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veritatis audiamus. quos tamen alij quadringentos. Alij etiam mille ab ascensione domini vsque ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmodum autem quisque eorum astruat opinionem suam longum est demonstrare et non necessarium. coniecturis quippe vtuntur humanis non ab eis aliquid certum de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium enim de hac re calculantium digitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momenta hec ille. Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tempus certum determinauerunt cum tam supradicti quam etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa noua qui in tractatu quem fecit de fine seculi determinat quod antixpus erit venturus in quarto decimo centenario a natiuitate xpi. et patet quod sumus iam vltra per lxxxv. annos. Quidam etiam alius magnus predicator per orbem discurrens circa annum domini M.cccc. in sermone. Ecce hic positus est in ruinam declarauit tempore suo iam natum esse antixpm per plures visiones et exempla cuius oppositum patet. Unus alius parisiis conclusionem posuit affirmatiuam quod anno domini M.cccviij. et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Millesimo ccc.lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduentus antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunque alij presumpserint predictum tempus assignare. Sed dicet aliquis diligens scire licet tempus determinatum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inquirere vt his cautiores reddantur fideles. Dico quod verum est non tamen inquiri debent talia signa curiositate sciendi. sed animo seipsum et alios edificandi in timore dei. Sed nunquid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduentus. Dico quod in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem signa precipua propinquitatis aduentus antixpi. Primum signum est tocius mundi generalis perturbatio de quo Daniel prophetauit in capi. xij. veniet tempus quale non fuit ab illo tempore quo gentes esse ceperunt vsque ad tempus illud. quod exponens xps Math. xxiiij. dicit quod erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi. et ibidem declarando que erunt iste tribulationes. dicit quod surget gens contra gentem et regnum aduersus regnum. pestilentie et fames et terremotus erunt per loca. terroresque de celo etc. Secundum signum est scisma ecclesie crudelissimum de quo dicit apostolus .ij. ad Thessalo. ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciui. dei. capitulo. xix. dicit quid dixerit scilicet apostolus me prorsus fateor ignorare. et ibi recitat augustinus multorum suspitiones circa istud quidem enim dicunt ipsum paulum voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandum calumniam. alij autem credunt neronem antixpm futurum et resurrecturum. Alij autem nondum mortuum sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnum dicit tamen ibi Augustinus. quod mira est sic opinantium temeritas. Sed istud dictum difficile ibidem pertractans dicit sic non absurde intelligitur qui tenet scilicet imperium teneat donec de medio fiat idest tollatur de medio per antixpm ipsum imperium. vel aliter inquit. donec de medio ecclesie exeat ministerium iniquitatis. quod scilicet nunc est occultum. Ex prima autem expositione accipitur argumentum quod antixpus pugnabit contra romanum imperium et tunc oportet quod ille imperator sit fidelissimus qui resistit ei. Ex secunda sequitur quod malum illius persecutionis orietur ab ecclesia vt infra ipsam sit prius pugna intestina. Has duas illationes ponit franciscus maronis in suis floribus de ciuita. dei capitulo quo supra. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi scisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signum precipuum quod debet preuenire antichristum iuxta illud. ij. ad Thessa. ij. Nisi venerit discessio primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis etc. quod exponunt doctores de discessione a fide. quod autem sit istud signum manifestatiuum eius aduentus patet quia postquam dixit. qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit et tunc reuelabitur ille iniquus. ¶ Tercium signum est multiplicatio viciorum de quo christus ait Mathei vicesimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ij. ad Thimo. tercio cap. In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa et erunt omnes seipsos amantes. cupidi elati

blasphemi. parentibus inobedientes. ingrati. scelesti. sine affectione sine pace. criminatores incontinentes. Immites sine benignitate. proditores. proterui. tumidi. voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem pietatis. virtutem eius abnegantes. Quartum signum est neglectio siue contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij. erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditus auertent. ad fabulas autem conuertentur. Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis et temporalis iurisditionis de quo Danie. iiij: In tempore illo non erit princeps. neque propheta neque dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iusticie et doctrine. Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum et correctionem de quo Ezech. vij. Venit tempus prope est dies occisionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat quia ira super omnem populum. Septimum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur. Deuiantibus ostenditur salutis via et errantibus manifesta fit semita veritatis. hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibus hominum dispenibunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo. Allegent illud apo. viij. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum nanque sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum. quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi appareant predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum ihesum christum. Sed non tamen hoc silentium merito media hora fieri dicitur quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite. et difformitatem auersionis et dyabolice cecitatis qua auertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia varijs modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in gen. xviij. ca. de zodomitis et gomorreanis scriptum est. Clamor zodomorum et gomorreorum multiplicatus est. ergo morra enim cecitas et zodoma pecus silens interpretatur. Ex hac nanque abysso ignorantie dei et malicie mundi successum sumet et prosperabitur antichristus sicut apoc. xi. capi. scriptum. est bestia. i. bestialis et crudelis. antichristus ascendet de abysso idest prosperabitur et successum habebit ex ignorantia mundi quiue abyssus poterit appellari quia mundus tunc propter defectum diuini verbi ignorantia plenus erit in cunctis bonis propterea Job. xx. ca. ait dicit abyssus. i. priuata ignorantia non est in me lumen scilicet alicuius necessarie veritatis hoc ibi. Octauum signum est dubitatio in fide et pullulatio erroris et deceptionum de quo dicit prima ad thimo. i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentium mendacium. Nonum signum est destructio ecclesie ad tempus de quo probant iohannes apoc. xij. quod mulier. i. ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus et tempora et dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat et contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum. et recurrat diligentissime ad fortissimum defensorem ihesum christum dominum nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Incipit liber quart⁹ de sarracenoꝝ bello

Qualiter vt deus tradidit dissoluto iā expin oportȝ in hoc libro quarto sarracenoꝝ vires quid scȝ cōtra nostrū fidei fortaliciū possint. Pro cuius claro intellectu .xij. ꝯsiderationes occurrūt intellectui ꝑtractande. quarū prima erit de origine machometi. ¶ Scd̃a de vita et morib⁹ machometi ¶ Tertia de qualitate doctrine et legis machometi. ¶ Quarta de fundamento legis machometi. ¶ Quinta de cōcordancia et discordācia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei et sacramentis ¶ Sexta de morte machometi. ¶ Septima de successoribus machometi ¶ Octaua de bello sarracenoꝝ per rationes cōtra nomen xp̄ianuȝ et cōtra veritatē vtriusqȝ legis scȝ xp̄i et moysi ¶ Nona erit de bellis et triumphis sarracenoꝝ et xp̄ianoꝝ per arma corporalia vsqȝ in presens tempus ¶ Decima est de possessiōe terre sancte per sarracenos ¶ Undecima est de hijs ad que ꝯpelli debent sarraceni viuētes inter xp̄ianos de iure et de hijs ad que cōpelli debent ex ordinatione regni ¶ Duodecima erit de fine legis sarracenoruȝ et de eoꝝ perpetua seruitute sub iugo xp̄ianoruȝ

¶ De origine machometi.

Prima consideratio huius quarti libri est de origine machometi q̄ tribus explicatur articulis. ¶ Primus est de origine machometi quo ad genus et locuȝ. ¶ Secundus de origine secte eius quo ad auctoreȝ ¶ Tertius de origine vtriusqȝ quo ad tempus.

De origine machometi quo ad gen⁹ et locū

Primus articulus ē de origine machometi quo ad gen⁹ et locū. Circa quod notanduȝ ꝙ machometus originem traxit ex hismaele filio patriarche abrahe ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus queȝ deus eiecit a domo paterna vnsqȝ moram in deserto pharā gen. xxi. cū vocatus. Hic fuit palustus sagittarius infra eo. ca. Habuitqȝ vexillum altissimū in quo scriptum erat superbia vite sub quo ip̄e militauit cōtinue et innumerabiles hoīes ab eo decepti. Hic genuit cedar de quo gen. xxv: qui genuit hamel. qui tebich. qui hamessa. qui adech. qui aduc. qui adne. q̄ machack. ydolatrā pessimum. qui sacrificia fecit filio suo nisar vt patȝ in libris generationis mahumib. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ sathane post hismaelem habēs vexillum altissimū in quo scriptum erat vanitas mūdi sub quo ipse ꝯtinue militauit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. qui emoscra. qui melich. qui vain. qui luije. qui galibē. qui caph. qui mirra. qui cordai qui abdemenoph. ydolatram pessimū qui habuit artem hismaelis et vox illū nizans et claues omniū ydoloruȝ mecꝫ vt patet in libro generatiōis mahumib. Abdemenoph vero genuit abdemutalipb. qui abdalam. qui machometum ex emina vxore que fuit filia haijop. que concepit et peperit p̄dictuȝ machometum in villa quadam que dicitur ijtrarip. que est ꝓpe mequā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus pro confusione generis humani qui habuit vexilluȝ altissimū in quo scriptum erat ꝯcupiscentia carnis sub quo ip̄e militauit vsqȝ ad montē Omnesqȝ sectatores sui damnatissime sue secte nec mirum si pessimus fuit quia scd̄m apostolum si radix sancta et rami et per oppositum. Si radix pessima qualis fuit hismael et ramus salȝ machometus pessimus fuit. Et sic patet origo machometi quo ad gen⁹ et locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Secūdus articulus est scire quo auctore secta machometi originem habuit. Circa quod aduertendum ꝙ predict⁹ abdalla p̄r machometi habebat magnam familiaritatem et societatem cum quodam iudeo astronimo qui valde peritus erat in sciencia astronomie. Erat etiam doctus nō solum in lege iudeorum sed etiaȝ xp̄ianoꝝ et accidit sic ꝙ illo anno quo emina cōcepit machometum fuit magna siccitas per oēm terram arabie intantū ꝙ terrā non poterat arari nec seminari sic ꝙ iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant nisi her-

bas et radices capoꝝ. Cum vero venit tem
pus quo emina peperit filiū p̄dictus iude⁹
aspexit et signauit concordanciam stellaruz
et planetarū super natiuitatem pueri. et in/
tellexit per illaz ꝙ puer ille debebat esse hō
fortis et potens in regno et lege. Et cū hoc
accidit abdolla non erat in terra illa. quia
iuerat in iherusalem ad faciendū orationez
sicut tunc erat ꝯsuetudo Sed cum redijt nar
rauit sibi iudeus ille astronimus quicquid
intellexerat de facto pueri et post hec dieb⁹
paucis elapsis mortuus fuit abdolla in ea
dem villa de itarip. et eo tempore quo nat⁹
est machomet⁹ erant Arabiani et affricani
in magno cogitatu quia nesciebāt determiadi
naliter ad q̄ credentiaruz se attinerent si ad
credenciaz xpianoꝝ vel iudeoꝝ seu ad sectā
arreanoꝝ. Et cū esset machometus quatuor
annoꝝ dixit iudeus astronimus menciēdo
ꝙ venerant duo angeli et extraxerāt cor ma
chometi et eo diuiso per mediū ꝙ extraxe/
rant ab eo vnum coagulūz sanguinis et de
inde ꝙ lauerant eum multū bene cuz aqua
clarissima et pulcherrima et post hoc quod
ponderauerant illud cū cordibus decē hoīz
qui erant sue gentis. et deinde cum mille cor
dibus alijs et ꝙ semper inuenerunt ꝙ cor
machometi ponderabat plus q̄ omia alia
et ꝙ vnus angelus illoꝝ dixit alteri si istud
cor fuerit positum in pondere cū omnibus
cordibus omniū hominuz que sunt in ara/
bia excedet in pondere omia alia. Et ille iu
deus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit sibi ar/
changelus gabriel in visione. Cum aūt ma
chometus esset octo annoꝝ mortua matre.
et auo eī⁹. Abdemutalcph cepit eū in custo
dia Abutalip auūculus eius frater patris
sui et hic Abutalip tradidit eū docendū pre
dicto iudeo astronimo qui instruxit eum in
sciencijs naturalibus et in legibus iudeoꝝ
et xpianoꝝ. Ex qua doctrina tunc habita ce
pit ea que postea interposuit in illa mala se/
cta quam cōposuit ad perditionez animaꝝ
in eo credencium ordinatam. Additur etiā
huic ꝙ cum esset machometus. xxv. annoꝝ
tendens in egyptum pro quibusdam mer/
cancijs exercendis morabatur ibidem cum
iudeis et cristianis ibi existentibus aliquo
tempore anni. specialiter cum quodam mo
nacho de anthiochia cuius nomen erat io
hannes quem in specialem amicū habebat
qui erat hereticus et ab illo malo monacho
habuit multa taz de noua lege q̄ de veteri
ad defensionem sui ꝯtra iudeos et xpianos
quomodo disputaret cum illis quia quid/
quid cum docebat predictus monachus to
tum erat cōtra deum et legē eius ad moduz
heretici. Fuit etiam discipulus Sergi mo/
nachi. qui fuit hereticus arreanus. Hic Ser
gius in errorem nascorij incidens. cū a mo
nachis fuisset expulsus in arabiam venit et
machometo adhesit. Cuncta de veteri testa/
mento et nouo plura edocuit vt tradunt. ex
quibus satis patet vnde traxit ortum secta
pestifera machometi quia a iudeo et mona
chis hereticis et dyabolo principaliori ma
gistro.

¶ De origine machometi et sue secte quo
ad tempus.

Tertius articulus est de origine ma
chometi et sue secte quo ad temp⁹:
Et licet multi multa dicant tamē cōmunit⁹
tenetur. ꝙ incepit circa finem temporis era
clij qui imperauit post focam. et habuit victo
riam de filio cosdre circa flumen danubij et
interfecit bestiam illaz que habebat capita
septem et septem diademata et decē cornua
de qua dicit Apocalipsi. xij. Bestia illa fu
it rex cosdre bestialiter viuens. habebat eīn
capita septem idest sex reges sibi subiectos
et ipse erat septimus. Septem dyademata
erant insignia regia illoꝝ regum. Cornua
decem erant decem acies in suo exercitu.
Unde primo machabeoruz acies ordinata
ad bellandum vocatur cornu. vbi dicit ba/
chides aūt erat in dextro cornu. Hic cosdre
fecerat turrim argenteā in qua intermicanti
bus gēmis posuit thronū suū ex auro. po/
suit etiam ibi quadrigam solis et lune et p
occultos meat⁹ et fistulas aquas adduxe/
rat vt quasi deus pluuiam videretur infun
dere. et cum subterraneo specu equis in cir/
cuitu trahētibus circūmacta turris fabrica
moueri videbatur. et quasi quodammodo
rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artifi
cis mentiebatur. Occisa est autez ista bestia
per eraclium filio deuicto. quia noluit salu
tiferis monitis cristianissimi principis ac/
quiescere. argentum vero turris illius dedit
militibus suis. Aurum vero gēmas idest
vasa et reliqua vtensilia ad restaurationez

ecclesiarū quas tirānus destruxerat reserua
uit, et lignū sācte crucis quod pdicta bestia
in predicta turri tenebat ierosolimā repor/
tauit. Unde ipse rapuerat vt patet in histo/
ria exaltationis sancte crucis. Circa finem
vero huius pclarissimi principis venit ma/
chometus et signatur tempus Apoca. xiij.
Ubi dicitur qui habet intellectuꝫ computet
numerum bestie idest machometi qui besti
alis in vita sua fuit vt dicetur. numerus em̄
hominis est et numerus eius est. dc. lxvi.
scilicet anni. Sꝫ ad quid referatur iste nume
rus patet ꝙ non refertur ad numerū annoꝝ
vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexa/
gintatribus annis vt patet in speculo histo
riali. ꝓpter quod alij dixerunt ꝙ refertur ad
durationē legis eius que tm̄ debet durare.
Sed hoc non videtur verū quia lex illa fuit
data circa finem temporis eraclij vt dictum
est qui cepit imperare anno domini sexcente
simo decimotertio et iperauit trigīta ānis. a
fine aūt huius temporis vsqꝫ ad presentem
annum qui est. M. cccc. lx⁹. fluxit maior nu
merus, vt patet consideranti. et tamē adhuc
durat lex machometi, ꝓpter quod alij dicūt
ꝙ post mortem machometi lex eius fuit cor
recta per sapientes sarracenos et ab illa cor
rectione debet incipere numerus annoꝝ du
rationis legis illius. Sed hoc non videtur
pbabiliter dictum. tum quia non diceretur
lex machometi. sed sapientum. tum quia illi
sapiētes dicunt fuisse discipuli machometi
et sic eius correctio non fuit post dationem
a machometo per tempus notabiliter mag
nū et sic ab illa iā fluxerūt vltra numerū illū
vt patet intuenti. et tamē lex machometi nō
videtur ita ꝓpinqua cassationi cum nouit
gens eius occupauerit fere totam greciam.
ꝓpter quod saluo meliori iudicio videtur
ꝙ iste numerus annoꝝ sit incipiendus ab
incarnatione domini et terminand⁹ in mor
te machometi. De quo prophetice loquitur
iohannes euangelista quod sic declarari pt
Nā ab anno incarnationis domini vsqꝫ ad
finem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti
xlij. vt dictuꝫ est. et isti numeri simul iuncti
faciunt septingentos et sex annos quibus
oportet subtrahere annos quibus macho/
metus vixit cum eraclio. Aliter anni bis cō
putarentur vt patet intuenti. Isti vero esti/
mantur pbabiliter fuisse. iiij. quia macho/
metus primo fuit pauper postea inualuit ꝑ
mercācias et postea per rapinas et fraudes
anteqꝫ attemptaret se regem facere et legem
dare vt dicetur. quam legem dedit circa mor
tem eraclij. Et sic de vita machometi videt
probabiliter fluxisse. iiij. anni ante tempus
mortis eraclij. quibus demptis de septingē
tis sex remanent precise. dc. lxvi. ab incarna
tione domini vsqꝫ ad mortem machometi
et secundū hoc potest cōgrue hec littera pro
phetica exponi. Numerus em̄ hominis scꝫ
xpi qui fuit perfectus sanctus et virtutibus
ab instanti incarnationis et numerus eius
scilicet machometi est. dc. lxvi. quia tantus
numerus annoꝝ fuit ab anno quo domin⁹
factus est homo vsqꝫ ad terminum vite ma
chometi vt pdictum est. Sciendum ꝙ liber
Apoc. fuit scriptus in greco vbi habentur
hec noīa. Antumos. Arnoijme. Deuitarij
vbi nos habemus. dc. lxvi. cuius significa/
tum ꝓpriuꝫ de antumos est ꝯtrarius quod
ꝓprie conuenit machometo qui fuit et est
cōtrariu s xpo. significatum ꝓprium de ar/
noijme est nego. quia ipse negauit eius di/
uinitatem et ipsum esse filium dei vt infra
dicetur. significatum ꝓpriū deuitarij est sol
gigas. Dixit em̄ xpm non fuisse solem iusti
cie nec gigantem exultantem ad currendam
viam a summo celo sed significatū accomo
datum istorum vocabuloꝝ est. dc. lxvi. Ad
cuius intellectum sciendū ꝙ sicut in latino
alique litere accomodate sunt ad significā/
dum numeros sicut littera. c. ponitur p cētū
l. pro quinquaginta et sic de alijs. Ita simi
liter in greco littere alique ponūtur pro nu/
meris et ille quibus scribuntur hec nomina
antumos etc. in greco significāt hoc modo
dc lxvi. per quod in aliquibus biblijs poni
tur sic numerus enim hominis et numerus
eius est dic lux que dictio significat apud la
tinos numerum pdictuꝫ per litteras quib⁹
describitur. quia littera. d. ponitur pro quin
gentis. i. pro vno. c. pro centum. l. pro quin/
quaginta. v. pro quinqꝫ. x. pro decem et hec
simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex
qui numerus cōpetit machometo modo p/
dicto et quia ista ponuntur velate et obscure
Ideo premittitur antedictum verbum hic ē
sapiencia idest res occulta. Et sic patꝫ origo
machometi et eius secte quo ad tempus qꝫ
incepit anno incarnationis dominice sexcē

tos sexaginta sex.

De vita et moribus machometi.

Secunda consideratio est de vita et moribus machometi que tribus explicatur punctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secundus est quod eius vita fuit ambiciosa. Tercius est quod eius vita fuit morbo epilentico monstruosa.

Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Primus punctus est quod vita machometi fuit bestialis et libidinibus plena. Unde machometus est illa bestia de qua prophetauit iohannes apoca. xiij. dicens. Et vidi aliam bestiam idest machometum. vitam voluptuosam que bestialis dicitur primo ethicorum habentem. quia fuit luxuriosus et libidinis ardore succensus. super omnes homines orientalis regionis iactans se solum supra quadraginta homines ex diuino munere virtutem generatiuam et coherendi potestatem habere. vt scribitur historie orientalis ecclesie libro primo. ca. quinto qui aliter expellatur liber episcopi Achon. qui fuit auctor huius libri Posuit etiam machometus in suo alchorano azoara xliij. quod deus secum dispensauit de fornicatione et adulterio et sibi soli hoc concessisse Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebat quandam que dicebatur maria iacobina quam presentauerat ei machoqueus rex iacobinorum. due autem vxores machometi salicet vna dicta anosse filia hebehor nobilissima inter eas et abassa filia homor mouebantur zelotipia. que cum quadam die intrarent ad eum inuenerunt dictam iacobinam concubentem cum eo et dixerunt ei decet ne sic facere prophetam qui erubuit et iurauit se de cetero non facturum et sic placate sunt ad iuramentum eius. Cum quod modicum tempus pertransisset non se potuit sustinere ab ea et fecit de hoc legem quasi ex ore dei reuelantis sibi. Et tunc dixit in alchorano in capitulo helmetecantem. quod interpretatur vetatio vel anathema. O propheta quid petis quod deus concessit tibi placari vxores tuas postules iam legem posuit vobis deus vt soluatis iuramenta vestra et item cognouit illam. et dixit quod deus dispensauit cum illo in iuramento et super hoc testes sunt michael. et gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete deus festinauit in tuo desiderio voluit per hec dicere forsitam idest in colose tuo propriauit incestui. Et addidit nunquid deus precepit tibi huiusmodi facere cum etiam in teipso hoc verbotenus de ceteris forsitam querit deus te placare per huiusmodi et appropinquare tibi Ipse vero duabus vxoribus totum legit quod sequitur in capitulo vetationis. et ait quasi ex persona dei. penitemini coram deo quia declinauerunt corda vestra quasi diceret de hoc quod calumpniate sunt eum de incestu sequitur quod continuo si forte deus vos repudiabit et dedit ei pro vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitentes. adorantes. laudantes. agiles. et virgines. que audientes dixerunt penitemur. Simile fecit quando accepit vxorem zeijch nutricij sui: dixit sentenciam que est in capitulo belizabeh. quod deus dixit ei tu celas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est quod deum formides cum enim iam respuerit zeijch maritauimus causa tibi. O machomete et dixit zeijch. Nunquid dixisti eam nuncia dei Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se quod deus maritauerat eam. et non parentes eius sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponendo sibi quod dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamen ipsemet dicat nullum esse maius peccatum quam imponere deo mendacium. Item infra in alchorano azora. lxv. dic quod paradisus suus habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesque pulcras. et ciphos aureos et argenteos et commestilia optima Unde in libro de doctrina sua qui est autenticus apud eos dicit quod primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fructus arborum concludens quod ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequitur. Item in suo alchorano capitulo de baca concedit zodomiam tam cum masculo quam cum femina propter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis quod vita macho-

meti fuit vita bestialis: quia fuit luxurios⁹
incestuosus. adultere et in crimine pessimo
maculatus.

¶ Q̃ȯ vita machometi fuit suꝑbissima et am
bitiosa.

Ecũdus punct⁹ est ꝙ vita macho
meti fuit vita ãbitiosa. qꝛ ex inordi
nata ãbitiõe dominãdi ascẽdit per gradus
malicie velud alter lucifer vt fieret rex bisma
beluarꝫ cũ cũ in ꝑmeua etate sua esset mer
cator. et frequẽter ꝑgeret cum camelis suis
apud egiptũ et palestinã cũ iudeis et xp̃ia-
nis cõicãs. nõ solũ nouũ testamẽtuꝫ et vet⁹
didicit. ſꝫ et magis ꝑfectissim⁹ est effect⁹. et
cũ curro canã ingrederet̃ ꝓuinciã cui⁹ pro-
uincie dñã tadiga vocabat̃ et diuersas spe-
cies quas machometus secũ attulerat dicta
dñã miraret̃ cepit ei dicta mulier familiari⁹
adherere ꝙ machomet⁹ in cãtationũ suarũ
virib⁹ cepit paulatĩ inducere in errorẽ dice-
batq̃ se cẽ messiã quem iudei adhuc expe-
ctãt futurũ. suffragabant̃ quoq̃ verbis ipi⁹
tã in cãtationũ prestigia ꝙ calliditatis eius
in genia copiosa. q̃ opinione nõ soluꝫ dicta
mulier ẽ decepta ſ oẽs iudei ad quos fama
ei⁹ ꝑtingere potuit ad eũ cũ sarracenis tãta
rerũ nouitate attoniti cateruatim cõfluebãt
quib⁹ cepit leges nouas fingere et eis trade
re adhibẽs eisdẽ legib⁹ testimonia noui ac
veteris testamẽti q̃si quẽdã colorẽ sui vene-
ni. Usus ꝯsilio illi⁹ pessimi. Sergij mona-
chi heretici arriani. quas leges bismabelue
seu sarraceni suas appellant eũq̃ suũ legis-
latorem esse fatent̃ ꝑfata q̃ꝫ mulier vidẽs
hominẽ iudeorꝫ et sarracenorꝫ pariter testio-
nio approbatũ põpa. et sequella volatũ. ex
istimabat in eo diuinã latere maiestatem et
cũ esset vidua accepit eũ sibi in maritũ. sic
ꝙ machomet⁹ toci⁹ illius ꝓuicie obtinuit
principatũ. et incepit esse diues et potẽs se-
cũdũ ambitionẽ sui desiderij trãsiuitq̃ dis
simulat⁹ in hispaniam anno vltimo regis.
Richardi et venit in ciuitate Cordubeñ et
ꝑdicauit ibidẽ suã malã. doctrinã dicendo
ꝙ ihes⁹ xp̃s fuit nat⁹ de virgine ope spũssã
cti ſ tñ ꝙ nõ erat de⁹. Q̃ȯ cũ audiuit beat⁹
pr̃ ysidor⁹ archiep̃s hispaleñ qui tunc venie
bat de curia romana statim misit hoĩes suos
ad ꝑdictã ciuitatẽ vt eũ vinctũ sibi addu-
ceret. Sꝫ diabol⁹ apparuit sibi et dixit ꝙ re

cederet ab illo loco et statĩ exiuit et fugiẽs
nauigio trãsiuit in affricã in qua et i arabia
decepit innumeras gẽtes. qui oẽs ei adhe
rẽtes ꝑsarꝫ regnũ infestare ceperũt. totumq̃
imperiũ oriẽtis inuaserũt. vnq̃ ꝑualuit ho
stiũ multitudo ꝙ eracli⁹ impator resistere nõ
potuit. Vñ coact⁹ est omia sacra q̃ erant in
iherusalẽ et ꝑcipue ꝑciosuꝫ lignũ scẽ crucis
apud Constãtinopoliꝫ apportare. Jã eniꝫ
ꝑ se cũ arabib⁹ et alijs ꝑdictis natiõib⁹ cõ-
iuncti duce machometo sirã occupauerant
et maximã ꝑteꝫ palestine qȯ fuit impij era-
clij anno. xx. Quõ aũt tã subito tantã gẽtiũ
multitudinẽ potuit ad se trahere inter cetera
vsus fuit quadã astucia vulpina. Cũ eñi vi
deret ꝙ a ꝑdictis natiõib⁹ tanq̃ summi dei
ꝓpheta et nũcius coleret̃. cepit ardẽtissima
ãbitione grãdia cogitare in corde suo scilicꝫ
quõ posset cẽ ꝯtrari⁹ romanorꝫ impatoꝛi. et
quõ posset gẽtes a dñio suo subtrahere. Et
deinde cũ suis deceptõib⁹ pugnauit virib⁹
suis ꝯmouere oẽs ppl'os ꝑdictarꝫ gentiũ in
hoc facto. oñdendo eis quõ erãt opꝑssi grã
di et amarissima seruitute in dãdo reddit⁹
et tributa sine mõ romanis. Et ꝙ ꝓpterea
venerãt iã ad magnã paupertatẽ et miseriã
et ꝙ ab hoc dãno et periculo futuro poterãt
exire per vim et timorem et per potestatem
multarꝫ gentium. et vetare tributa ac serui-
tutem tollere affirmauit tamen eis principa
tum tenere nõ posse nisi xp̃ianorꝫ fide omni
no diuerterent. suaq̃ documenta seruarent.
Simulansq̃ vt predictum est aliquid diui-
ni numinis in se habere. et prestigijs multi
per ipsum ostensis homines decipiens pro
pheta maxim⁹ ab omnibus in dicto popu
lo habebatur iudeos etiam multos vt dic-
tuꝫ est ita decepit vt ipsuꝫ crederent esse suuꝫ
messiam. Et sic accidit ꝙ postq̃ ꝑdictis sug
gestionibus commouit predictas gentes.
misit eraclius imperator nuncios suos pro
colligendis tributis in affrica. Quod cum
sciuit machometus exiuit ad eos cum illis
quos commouerat. dixitq̃ eis ꝙ nolebant
dare imperatori romanorꝫ tributa. et dein-
pugnauit cum illis et interfecit illos. Et tũc
eleuatum est cor eius et venit in arabiam
et in sirã et i mesopotomiã quas suo dñio
subiugauit. Et deinde ꝯquestauit ceteras ꝓ
uincias circũquaq̃ plus deceptionibus ꝙ
viribus. cicando eos ꝙ pugnarẽt defendere

se a romanis vt ab eoꝝ seruitute liberentur quod et fecerūt. Et tunc somniauit eraclius imperator ꝙ parui mures nascebant in affrica qui rodebant fimbrias vestimenti sui. et post hec cū cognouit ꝙ machometꝰ cum ei adherentibꝰ occiderāt nūcios suos in affrica et ꝙ nolebāt dare cōsueta tributa ꝯgregauit magnū exercitū. et misit cū eo theodorū fratrem suū qui tenebat imperiū oriētis de manu eius vt pugnaret cū illis rebellātibꝰ in affrica et reduceret terrā sub suo dn̄io Cū ergo p̄dictꝰ theodorꝰ venit in affricā pugnauit cum illis et fuit permittente deo victꝰ ab illis et fugit qui satis afflictus rediit ad p̄dictum imperatorem. et narratis omnibus qui occiderant petiuit iterū maiorem exercitum vt iret ꝯtra illos rebellatos. et tūc imperator narrauit sibi somnium mirū quod viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū mittere ymmo maiorem ꝙ prius cū eodem theodoro destināuit Sed licet romani essent multi quando ꝑuenerūt in terrā illam et viderunt potestatem machometi et audaciam quam secum habebat dubitauerūt multum de eo et pauore magno cōcussi voluerūt se retrahere ad quoddā castrū quod dicebatur gabatin. qđ cum sensit machometus venit post eos plures eoꝝ occidendo et vulnerando. Romani vero videntes ꝙ sic moriebātur pusillanimitate resumptis viribꝰ cōuersi sunt ad eos et habuerūt ibi ꝑliū magnum sed finaliter victi fuerunt romani et occisus theodorus frater imperatoris. Omnesqꝫ ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt et ex tunc sublatū fuit romanoꝝ dn̄ium in affrica et iugum seruitutis affricanoꝝ cessauit. Cūqꝫ ergo viderunt Agareni ꝙ deuicerant romanos vltra modum. facti leti redierunt ad terram suam et venerūt in ciuitatem damasci que ab antiquo fuerat capud regni xp̄ianoꝝ et ibi de beneplacito et voluntate omnium predictoꝝ eleuatꝰ fuit in regem machometus quia multum eū diligebant et app̄ciebantur. quia sic extraxerat eos de seruitute romanorum et regnauit. x. annis hec ex generali historia hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeretur rex et dominus et vt haberetur tanꝙ verus propheta dei fuit, totum studium vite sue.

Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa:

Tercius punctus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico mōstruosa. Sicut enim vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiā vt eius turpitudo anime ostenderet̄ exteriꝰ monstruosus fuit in corpore. laborans caduco morbo siue epilentico et cum die quadam p̄sente Cadiga regina vxore sua caderet in terra spumās velud porcꝰ illa cernēs nō modicū tristabatur eo ꝙ homini impurissimo iunctā matrimonio se videret. quam ille placare desiderans surgens eam talibꝰ sermonibus demulcebat. dicebat enim cum gabriele archangelo se habere colloquium nec vultus eius ferre posse splendorem sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. et ꝓpter hoc ipsum cadere oportebat. vt cū hec dixit laborauit vt suis incātationibus et magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira que miracula videbantur añ illam. Et quia aliquo modo teste scriptura diabolus in angelum lucis se transfigurat diabolus intrabat in eo et faciebat ei aliqua creatura futura p̄dicere et per istum modū decipiebat gentes Credidit ergo p̄dicta mulier eiꝰ falsis assercionibus et illusionibus crediderunt et alie supradicte nationes eo ꝙ gabriel archāgelus sepe a deo ad sanctos hoīes destinat̄ ꝙ ex ore gabrielis archāgeli machometus leges illas susciperet quarum eis obseruanciam imparabat.

De qualitate doctrine et legis machometi.

Tercia cōsideratio est videre qualis est lex machometi Et licet ex superioribus satis clareat ꝙ homo tā bestialis et immūdus nō potuit dare nisi legem sibi correspondentē. Verumtamen vt fideles cognoscant falsitatem eiꝰ et quomodo nō est lex dei sed diaboli septem passibꝰ explicat̄. Primus erit de modo fallaci ꝙ dedit leges suā populo ei credenti. Secundus de erroribꝰ sue legis. Tercius de fatuis sue legis fabulis. Quartus de maliciis sue legis Quintus quomodo mille miraculis fuit confirmata Sextus quomodo est lex con-

traditionis: ¶ Septimus ꝙ in pluribus
est per hominem reuocata et a diabolo tan/
ꝙ a pricipali actore constituta.

¶ De modo quo fuit data lex machometi

PRimus passus est videre modum
quo secta ista machometi fuit data
Circa qđ notandũ est ꝙ sicut fertur est libel
lus quidem in partibus trãsmarinis de ei⁹
fallacijs in quo legitur ꝙ ip̃e volẽs sibi cõ
ciliare animos populoꝝ dicebat se esse pro/
phetã ad coꝝ salutem diuinit⁹ destinatũ vз
vt legem iudeis et cristianis datam quini/
mis rigida erat et seuera mitioꝝ precepto
rũ promulgatione temperaret et vt ei⁹ mis/
sioni adinstar moisi attestari quedam signa
et ꝓdigia videret assignata die ad certũ lo/
cum pplm cõuocauit legem diuinit⁹ missã
in signis et ꝓdigijs acceptrurũ. tunc eo ser/
mocinante ad populũ colũba candida que
in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta
euolãs super humerũ ei⁹ stetit et in ei⁹ aure
iuxta morẽ solitũ grana in aure reposita co
medens verba legis ei suggerere videbatur
Thaur⁹ quoq₃ similiter ad hoc ꝑm ꝯsuetu
dine quadam edoct⁹ vt de manu eius pa/
bulum acciperet ad vocem eius corã pplo
venit et quasi noue legis mandata celitus
missa que ip̃e cornibus ei⁹ alligauerat detu
lit. Sed et vasa quedã lacte et melle plena:
que ipse in certis venis terre artificiose ac la
tenter immiscuerat quasi per diuinã reuela/
tionez fecit effodi et ppoulo velud in signo
future habundancie ꝙ per eiusdẽ legis ob/
seruãciam mereret ostendit. Sicq₃ miracu/
lis et magnalib⁹ diuinis cõgratulantes et
acclamantes seduxit atq₃ ad legem suaз q̃si
diuinã recipiendã pertinaciter animauit

¶ De erroribus legis machometi:

SEcundus passus ostendit errores
legis machometi: Unde oim anti
quoꝝ feces quas diabolus sparsim semina
uerat simul in machometo et eius lege recol
lexit ac renouauit. Ipse naq₃ cũ sabellio ne
gauit trinitatẽ personaꝝ in diuinis Secũdo
docuit xp̃m esse purã creaturã cum ario Un̄
et Sergius monach⁹ qui fuit magister ma
chometi vt dictum est fuit hereticus arian⁹
Tercio asserit ꝙ iudei non occiderũt xp̃m s
quẽdam ei similem et in hoc cõuenit cũ ma
nicheo. Quarto dixit ꝙ de⁹ trãstulit xp̃з ad
se & apparebit circa finẽ mũdi et occidet an/
texp̃m et postea faciet eũ de⁹ mori. et quia
negat xp̃i passionẽ omnia sacramenta eccle
sie que a passione xp̃i sumpserũt efficaciam
et in hoc conuenit cum donatistis hereticis.
Quinto dicit ꝙ demones possunt saluari p
alchoranũ et ꝙ ip̃i audito alchorano mul/
ti ex eis facti sũt sarraceni et in hoc aliqualit
ter imitatur origines q̇ dixit ꝙ adhuc demo
nes saluabunt. Sexto dicit ꝙ qñ de⁹ misit
pro eo gabrielẽ ꝙ ipse iuit ad deũ et de⁹ im
posuit ei manus et tantã frigiditatẽ sensit ex
tactu manus dei super humeros eius ꝙ fri
giditas ꝑuẽit vsq₃ ad medulã spine dorsi et
in hoc cõuenit cũ acronio forti q̇ ponũt deũ
corporeũ. Septimo dicit spiritũ sanctum eẽ
creaturã et in hoc cõuenit cũ machedonio.
Octauo dicit ꝙ aliqui angeli facti sunt de/
mones quia noluerunt adorare adam et in
hoc oĩno neminẽ imitat᷑ Nono ponit ꝙ vl
tima hominis beatitudo est in cõmedendo
et luxuriando et in vestibus preciosis et in
ortis irriguis et in hoc cõuenit cuз cherinto
heretico et cum quibusdã paganis Decimo
ponit in capitulo de mensa ꝙ familia sua
nihil oĩno valet nisi cõpleat legẽ et euange/
lium et librũ sibi reuelatũ scз alchoranum.
et sic docuit gẽtes iudaysare. et ideo docuit
circumcisionem esse tenendã et in hoc conue
nit cum vienne heretico. Undecimo docuit
indifferenter accipere vxores alioꝝ et in hoc
videtur cõuenire cũ nicholaicis hereticis.
Duodecimo docuit licitum esse habere plu
res vxores cõtra apostolũ primo coꝝ. vij. et
contra constitutionẽ ꝑfectẽ legis nature erũt
duo in carne vna gen. ij. et in hoc cõuenit cũ
nazareis hereticis licitũ ponentibus in no/
ua lege articulũ de pluralitate vxoris. Xiij.
docuit vti lotionibus pro baptismatibus in
remissionem peccatoꝝ cõtra aplm ad ephe.
iiij. vna fides vnum baptisma et in hoc cõ/
uenit cum nouationis et donatistis heretic/
cis baptisma reiterantibus Xiiij. docuit lici
tum esse zodomiam tã cum masculo ꝙ cuз
femina vt patз in alchorano capitulo de va
ca. et in hoc cõuenit cũ zodomitis hereticis
licet sarraceni palient hoc quibusdaз bone
stis expositionibus Hec autem fuit tota in

tencio machometi vt scilicet resecaret quic-
quid erat arduũ in credendo et quicqd erat
difficile in operando. et cõcederet cõmunia
ad que mundani homines proni erant et ma
xime arabes scʒ gulam et luxuriã et rapinã
de virtutibus aũt puta de humilitate vl' de
pace, vel abstinencia. vel de caritate dei et
proximi vel de vltĩo fine nihil notabile dixit
et quia de omnibus his poterat eius facili
tas et malicia dep̃hendi tam per nouũ q̃ p
vet⁹ testamẽtũ q̃ etiã p dicta philosophorũ
qui de virtutib⁹ et vltimo fine hominis tra
ctauerũt mãdauit oĩno q̃ nihil crederẽt qđ
esset contrarium huic legi· sed qui aliud cre-
deret occideretur:

De fatuitatibus et fabulosis legis ma-
chometi:

Tercius passus est de fatuitatib⁹ et
fabulosis dictis legis et doctrine
machometi. Ex quibus satis apparebit qđ
nõ est lex dei. Nõ enĩ lex dei fabulosis et ri-
diculosis calificat̃ que pocius cõuertũt ho-
minem in risum q̃ in deuotionẽ talis ẽ lex
machometi vt certum est omnib⁹ eã legenti
bus. et de multis quedam pauca lʒ magis
notabilia referant̃ dicit̃ enim in capitulo de
lenemelle q̃ interpretatur formica q̃ Salo
mon cõgregauit magnũ exercitũ angelorũ
videlicet hoĩm et animaliũ. et qñ ibant in-
uenerunt fluuium formicaꝝ et tunc formica
dixit. O vos formice introite in habitacula
vestra ne interimat vos Salomon et mili-
tes eius et subrisit formica. Et post pauca
quãdo se assignabant̃ oĩs aues in exerci
tu inuentũ ẽ q̃ deerat vpupa et dixit Salo
mon, quid ẽ q̃ hic nõ video vpupã puniaʒ
illam et decollabo eam vel assignabit ratio
nẽ quare defuit et stetit vpupa nõ multum
lõge et ait didici q̃ vos nescitis et veni ad
vos de sabea cum veris rumoribus inueni
si quidẽ mulierem regnantẽ inter eos et cõ-
peri populũ suũ colere soleʒ absq; deo. Itẽ
in capitulo de lechamar quod dicit̃ in tempe
lune appropinquauit luna hora et fracta est
luna quod exponentes doctores eoꝝ dicũt
q̃ machometus stabat cuʒ socijs suis et cũ
videret lunã appropinquatẽ coniunctioni di
xerũt ei oñde nobis aliqđ pdigiũ. et tũc ipe
iussit lune duob⁹ digitis scʒ indice et medio
et tũc fracta ẽ in duas ptes et vna medietas
cecidit supra mõtem elikaijs qui imminet
ciuitati mecque ex vna pte et alia medietas
sup aliũ qui mons rube⁹ appellat̃ situs ex
alia pte ciuitatis. et cum sic fracta esset luna
venit et intrauit manicã camisie machome
ti et ipe integrauit eã. Itẽ i capitulo seba dr̃
q̃ vermis indicauit morteʒ salomonis vbi
dicit glosa q̃ salomon dũ staret innix⁹ sup
baculũ suũ subito tantus dolor eũ arripuit
q̃ expirauit nec tamen corruit diuino mira-
culo demones aũt qui ei seruiebãt videtes
eum stare credebãt eũ viuere et nat⁹ est qdã
vermis de terra et corrosit baculũ cui inite-
batur. et tunc fracto baculo corruit salomõ
et cõcurrerũt de demones et inuenerũt eum
mortuũ et extũc ceperunt hominib⁹ nocere
posse. Iteʒ ipe machometus in libro narra
tionũ reddit causam quare vinũ sit illicituʒ
et dixit q̃ deus misit angelos duos in terrã
vt bene regnarẽt et iuste iudicarẽt et fuerunt
isti angeli Aroth et maroth. cumq; venisset
mulier que habebat causam inuitauit eos
ad prandiũ et dedit eis vinuʒ bibere. quod
eis deus mãdauerat ne biberẽt et inebriati
requisierunt eam de luxuria et consensit hoc p̃
cio q̃ vnus doceret eam ascendere in celum
et alius descendere: Cũq; eã docuisset ascẽ
dere in celum et deus illã videret audita cã
et modo fecit eã luciferꝝ q̃ esset ita pulcra in
ter sidera sicut erat in terra inter mulieres.
Data aũt occasiõe angelis qui peccauerãt
vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerũt
magis puniri in p̃senti q̃ in futuro et tunc
deus suspendit eos per pedes in puteo ba-
bilonis cum cathena ferrea vsq; ad diẽ iu-
dicij. Hec et similia multa cõtinent̃ in p̃dic-
ta lege p que q̃libet sapiẽs poterit cognos
cere fictionem q̃ nullo modo sit lex dei. Nõ
enĩ lex diuina consueuit loq̃ hoibus p tales
fabulas. Sunt enĩ sequentes machometum
illi de quibus pphetauit paul⁹ a veritate q̃
dem auditum auertent ad fabulas aũt con
uertentur. Item dicit in libro narrationũ q̃
celum creatum fuit de fumo et fum⁹ de va-
pore maris et mare de monte quodam qui
vocatur caph q̃ cingit totũ orbeʒ et sustinet
celũ. Dicit etiã q̃ sol et luna erãt equalis lu
minis et virtutis et nõ erat distictio iter diẽ
et noctẽ quadã aũt vice volebat gabriel et
accidit vt ala sua tãgeret lunã q̃ obtenebra

ta est sicut mō cenimus. Preterea dicit ꝙ
natus ē sus de stercore elephātis et mus de
stercore porci et catꝰ de frōte leonis. qḋ nar
rat in hunc mūdū Nā cū esset noe in archa
cum filijs et animalibus qui ibant ad secre-
ta nature inclinabat archa et maxime cum
ibat elephas et cum vehementer timerent cō
sulit noe dn̄m· qui ait vade et inclina celuz
eius ad foramen stercorarie et fecit sic qui et
stercorisauit et natus est sus grādis satis de
stercore elephantis Cuz aūt rostro sorsorio
grouolaret feces vt solet natus est mus et ce
pit rodere tabulas arche et tunc maxime ti-
muerūt et cōsulto dn̄o noe percussit leonē in
frōte et egressus est catꝰ per nares eiꝰ et hec
est causa vt dicit quare caro porci sit illicita
Dicit iterū in eodē ꝙ deꝰ in fine mūdi occi-
det omnē creaturā etiā angelos et archāge
los et nihil remanebit viuū nisi deꝰ et mors
que ē quidē angelus qui dicit adriel. et tūc
p̄cipiet deꝰ adrieli ꝙ occidat seip̄m quo fa-
cto dn̄s insufflabit voce grandi et dicet vbi
sunt satrape mūdi et principes et post hoc
resuscitabit omnia. Ipse etiā machometus
scripsit librū vbi posuit duodecim milia ver
ba stupenda et cū admirātes quererēt vtrū
omnia illa essent vera Respondit ꝙ solum
tria milia veritatē habebāt omia alia falsa
erant. Cum igitur in p̄dicto libro aliquid
falsitatis dep̄hendit dicūt sarraceni ꝙ hoc
dicit machometꝰ quia nō erant omia vera
et istud est de illis residuū totū semꝑ in suo
robore perseuerat. ita etiam faciūt sarraceni
de alchorano quia cum multa falsa in eo et
mendacia cōprehēdant tamē ꝑpter quedā
vera que cōtinet quasi verbū dei ab eis co-
litur Non est sic de euangelio xp̄i quia si in
eo vnū solum verbum falsum inueniret qḋ
absit de euāgelio vt dicit Augustinꝰ causa
iusta esset ꝙ totū euāgeliū friuolū reputaret
et vanū quia modicū fermentū corrūpit to
tam massam secundū apostolū et hinc est ꝙ
litterati et magni sapientes inter sarracenos
nō adhibent fidē sed fictionem doctrine ad
uertūt in p̄dicto libro. Cuiꝰ sunt duo signa
Primū ꝙ renuūt disputare cū alijs sapien
tibus publice Secundū ꝙ nolūt adduci al
choranū in publicū et dolent vehementissi-
me cū ab alijs legit et nullomō vellēt ꝙ in
linguas alias et litteras trāsferret. Sciunꝰ ei
ꝙ verum aurū neqꝫ lumen timet neqꝫ ignē

Et ideo quia xp̄iani de veritate cōfidunt ꝙ
fortissima est et manet in eternuz libenter cū
alijs nationibus de euangelio cōferūt gau
dentqꝫ cum ab alijs nationibus creditur et
desiderant ꝙ omnibus publicetur et in lin-
guas alias trāsferatur et nō solū scripturis
sed etiam picturis et celaturis publice xp̄i
passionem ostendunt ꝙ ab alijs nationibꝰ
ludibrium et ignominia reputatur.

De malicijs legis spurcissime machometi

Quartus passus est de malicijs le
gis machometi Cum deus sit sū-
me bonus et optimꝰ sat optima adducere
secunduz dionisiū si mala continet lex aliq̄
constat illam non esse a deo talis est lex ma
chometi vt patet per totum alchoranū Di-
citur enim in capitulo elbacaph et etiam in
capitulo elcem quod interpretatur demōes
ꝙ ipsum alchoranum placet demonibus et
in eo delectantur. demones aūt sunt praui
et damnati in voluntate quibus nō placet
nisi quod malū est igitur alchoranū est ma
lum Preterea alchoranum est causa omniū
malorum vt occasionis et rapine et periurij
et huiusmodi qui quidem mala sunt. Alcho
ranum non solum permittit sed mandat oc
cisionem nec est excusatio ꝙ mandat ꝙ occi
dantur increduli. Dicit enim sine dubio ꝙ
fideles non debent occidere fidelem. ipsos
aūt infideles p̄cipit occidi nisi soluāt tributū
ergo soluere tributū est integra causa ꝙ occi
dantur vel nō occidantur Preterea sicut vt in Al
chorano in pluribꝰ locis legit nullū est ma
ius malum ꝙ imponere deo mendacium.
Alchoranum autem deo imponit menda-
dacia multa preter illa que dicta sunt supe-
rius que omnia redundant in deū quomō
ergo alchoranū est sermo dei vt dicunt Pos
sumꝰ aūt ostendere plura alia. Nā in capl'o
elenipbaal quod interpretatur lucra dicitur
ꝙ lucra sunt dei et nūcij. et ꝙ debet deo qui
taz p̄tē de his qui lucrant. Sed nunqd deꝰ
est ita malꝰ ꝙ p̄mittit rapinā vt inde inseq̄
tur p̄tem suam scꝫ quintā partem. An ē ita
pauꝑ ꝙ nō hꝫ vn̄ alat pauperes suos scꝫ vi-
duas et pupillos et peregrinos de quibꝰ ibi
loquit nisi p̄mittat rapinā vt inde lucretur.
Certe iā fecit machometus deū cōsortē sibi
in malū quē nō pōt habere cōsortē in bono

Quod aūt precipiat rapinā patet ca. xij vbi loquitur sarracenis in hunc modū viri boni deum timentes facitis per que vosipsi propinqui sui sitis studeatis ipsiusq̄ nomine vsq̄quo vos meliores et clariores efficiamini predatores et expugnatores estote. Propterea licet alcoranum aliquomō prohibeat rapinam vel periuriū vel quedaz alia mala tamen ipsa prohibicio est quedam ꝑmissio dicit eniz ne faciatis talia mala qui deo non placēt sed si feceritis ipse est misericors et miserator quia indulgebit vobis de facili. De rapina autem nihil mandat vnq̄ q̄ restituatur nec ipsi talem consuetudinem habent. Sed sufficit sarraceno q̄ dicat non ē deus nisi deus et machometus est nuncius eius. De periurio vero expresse dicit in capitulo elemende q̄ interpretatur mēsa nō imputabit vobis deus fraudacōnem iuramēti sed moderacōnem eius quasi dicat periurium nō obligat ad culpaz sed ad penam et postea subdit pro trāgressione vero eius decem miserorū cibacio seu eoruz vesticio aut vnius captiui redemcio. Q̇ autē hoc non valet tribus diebus ieiūabit. Ex istis sequūt omnia mala non eniz timēt rapere vel fraudare nec periurare nec seruēt fidez tamē cristiani tenēt q̄ fides seruāda ē hosti et ēt infideli. Ex supradictis satis patet q̄ lex machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa

Quod lex machometi nō ē ꝯfirmata miraculis

Quintus passus ē q̄ lex machometi non est ꝯfirmata miraculis. Ex quo quilibet sani intellectus poterit aduertere q̄ nō ē lex dei. quādo eñ moysē misit deus ad pharaonem ostendit magna miracula. helias eliseus et alii ꝓphete fecerūt magna et inaudita miracula et illi p̄cipue omnes q̇ aliquid nouitatis attulerūt mūdo crist⁹ autē venit proprie cū ꝓdigijs et signis maximis sicut etiam in alcorano dicit. Si autē dicāt sarraceni q̄ plura et magna miracula fecit machometus sicut est illud de integracōne lune fracte et de fonte aque q̄ cum digitis suis fecit emanare hec friuola sūt et cōtra alcoranū eorū prohibz enim machometus q̄ nihil de eo credāt nisi q̄ scriptū est in alchorano de omib⁹ inq̄t philosoph⁹ multa mentiti sunt q̄ ne de me verū teneatur q̄ alchorani auctoritate fulcitur qui cum miracula non faceret ostendere volens causam deū cōsequenter introducit dicens dn̄s dixit ad me ideo te miracula facere non ꝑmitto quia ne tibi saltz contingat sicut in alijs prophetis in miraculis timeo suo ergo testimonio ꝯuincitur nullū fuisse miraculum seu signū. Item ipse machometus in alchorano frequenter recitat q̄ cū homines ei dicerēt ostende signa que fecit moyses et xp̄s et alij ꝓphete. Respondebat q̄a moyses venit cū signis et nūcij ceteri et maxime cristus qui venit cum maximis ꝓdigijs et mundus nō credit eis sed dicebant q̄ erant maleficia ideo nō permittit me de⁹ facere miracula. non enim crederent sed veni in virtute armorū. Sed hoc ꝯuincitur expressum esse mendaciū. quomō enim non crederent ei si faceret miracula qui crediderūt ei sine miraculo. Talia enim mādauit eis ad q̄ mund⁹ pronus est et currit sine aliquo miraculo et mādato scz q̄ occiderent et raperent et mulieres plurimas impregnarent et q̄ dentem pro dente et oculum pro oculo extraherent. Ad hec aūt omnia ita proni sunt mundani homines vt vix et cū magnis vlcionibus et iudiciarijs penis ab illis valeant coerceri. Quod aūt induxit pro signo q̄ sit missus a deo in virtute armorū expressam continet falsitatem non enim semꝑ fuit victor sicut moyses et ihes⁹ enoch et helias quos angelus domini semper ꝓcessit et victores fecit Machometus aūt vincebat aliquando et aliquo modo vincebatur sicut et alij tiranni. nam dentes eius in bello ꝯtriti sunt et facies collisa sicut habetur in bello quod vocatur gasime tohor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnū dentem de prioribus corruit quoq̄ in foueam et fuit valde turpiter victus. q̄uis in precedenti nocte ex parte dei sui ꝯtrariū promisisset hec in pugione et alia similia ꝑte scd̄a capitulo viij Ex quo etiā patz q̄ nō est miraculuz illd quod ꝓ signo inducit vz q̄ subito magna pars mūdi ei adhesit. Talē enim legē constituit et talia mandata dedit ad que omnes ꝓni sūt etiā sine mādato vt superi⁹ patuit Dixit enī iussu mihi deus terrere gētes gladio donec testificent q̄ nō est de⁹ nisi de⁹ et q̄ ego suz nuncius ei⁹ q̇ si fuerint ꝯfessi sanguinē

et pecuniam suam saluauerūt et inde sarra ceni dicūtur saluati. Nā quicūq3 recipiebāt mādatū machometi ipse et sui saluabāt eu3 et nō occidebāt nec expoliabāt vnd' et sarra ceni nō sarraceni vocant' sed messalami qd interpretat' saluati ipsi aūt vere credūt se eē saluatos et deridēt xpianos qui nolūt dici messalami idest saluati vt ipsi sed volūt di ci xpiani. Dū aūt plures a machometo ta lem saluationem acciperent ex pdicta causa Postea fecit pconisari quicūq3 dixerit nō est deus nisi de' intrabit padisum etiā si la trocinatus fuerit et fornicat'. Uenit aūt qui dam ad machometū dict' bebidorda et q̄ siuit ab eo si hoc esset verū. Et respondit q sic et addidit etiā si cū precedentib' bibent vinū et etiam si occiderit et adiecit macho metos etiam si torserit nasu3 bebidorda ad ea aūt omnia ꝯfirmāda nō ostendebat mi raculū sed nudabat gladiū. Idem habetur expressius in capitulo pphetar̄ vbi sic legit' Dixerūt de machometo sc3 asaultasti som nias seu blasfemias vel certe poetizas fiāt ad nos saluantē cum miraculo vno ostēde queēadmodū missi sunt et priores. Respōdit destruxit inquit deus ciuitates añ eos q̄ nō crediderūt et qui pcesserūt vos non credide rūt nec etiam vos miraculis credentis nisi per gladiū vt sicut in capitulo pphetar̄ nar ratur. Ait ve querētib' miracula fieri ab eo et dixerūt ei. Asaultasti somnias etc. Rndit sicut sup. vsq3 per gladiū, Audite ergo ma chometici si alchoranū visitatis ipse est qui affirmat machometū mille fecisse miracula longe aūt plures sunt quos cōsumpsit gla dius q qui gratis eū secuti fuerūt Declarat ergo ex supradictis legē machometi nullo miraculo fundatā esse et sic nō dicenda lex dei. Fides aūt xpiana que pcipit ardua to ta est fundata in miraculis valib' et mani festis que nō solū xps fecit s3 etiā apostoli post eū. etiā doctores qui euāgeliū et aplo rū dicta exposuerūt et vsq3 ad ista tempora durauerūt miracula sc3 de effugatōe demo nū et curatiōe langor̄ et resurrectione mortu or̄ū. Hec mirabilia faciūt xpiani et fecerunt qui dicūt xp3 crucifixū esse verū et solū deū. Et si dixerit sarraceni q ista nō credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis Constat eñi q totus mūdus colebat idola et maxime romani qui tenebāt monarchia3 mūdi hi receperūt fidem cristianam et non solū acceptauerūt xpm crucifixū esse verum deū sed etia3 expuerūt oēs alios deos qui tanto tempore in idolis qui dabant eis re sponsa nec imponebant eis aliqua grauia cum fides cristiana tā ardua et insolita mū do imponat vt contempnere mundum con tempnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacien tibus aliena non appetere propria largiri. Hec omnia mundus acceptauit et ritum prestinū dimisit. Aut igitur propter suffice cia miracula aūt sine miraculo maius autē miraculu3 fuit si sine miraculo et per hoīes imponētes simplices et paupimos prouo rari potuit et hec fecerunt cristiani non alios occidendo sed mortem ab alijs equanimit' tollerādo. Constat autem modis omnib' fidem cristianam stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non enim indiguit. et ma xime quo ad carnales homines et munda nos. Alij vero scilicet intelligentes litterati et virtuosi viri ei nullatenus adheserunt fi dem.

Quomodo lex machometi est lex contra dictionis.

Sextus passus est q lex machome ti est lex contradictionis. Sunt eñi in eo innumere contradictiones de quibus propter breuitatem octo subiunguntur Primo se dicit esse generalē pphetā et tñ di cit q alchoran' datus est ei arabice et q ne scit aliā linguā nisi arabicā. Item scdo di cit in caplo de delbachara q interpretat' va ca q iudei et xpiani et sabei saluabuntur et capitulo ad mirā. dicit postea q null' sal uabit' nisi in lege sarracenor̄. Itē tercio mā dauit eis q nō altricent' cum hominib' al terius secte verbis asperis s3 verbis mansuet' nō eñi pertinet ad hoiem dirigere s3 ad deū solū et vn' quisq3 h3 de se solo reddere ratō nē et nō de alio et postea mādat in plurib' locis q occidant' et expolient' q̄ nō credūt donec credāt vl' soluāt tributū pterea ipse di cit i caplo libē q illi q̄ recipiūt sine deo dñ3 aliū tu ñ es pron' et curator eor̄ s3 de' re seruat sibi Est igit' notabil' ꝯtradictō q̄ ex v na pte auctoritate dei tocies mādat q occi dāt' increduli et ex alia pte de' mādat q etiā

pro tāto scelere nullus ē procuratio ad pu/
niendū sed soli deo reseruant. Item quarto
machomet⁹ in capitulo zalt tenenti in fine
iactat se q ipse non est de cōpellentibus ꝫ
quomodo non est de compellentibus qui
mādat q nō credentes occidant et expoliē
tur. Item hoc in capitulo de vaca concedit
zodomiam tam cū masculo q̄ cum femina
dicit enim sarracenis q nō polluant se cū
infidelib⁹ non credant et de mulieribus di
cit mulieres vestras aratura vestra arate eas
vt vultis. et tamen in eodem capitulo pu⁹
dicit q illi zodomite tempore loth operati
sunt abhominabile viciū et p̄stis natiōib⁹
insuetum. Item vi. ipse dicit q noe abrahā
ysaac et iacob et filij eoꝝ fuerūt sarraceni et
tamen ipse dicit q mandatum est ei q ipse
esset primus sarracenus. Preterea cōstat q
non fuerunt sarraceni q̄tuꝫ ad ritū nō post
q̄ fuit data lex sarracenoꝝ. lex āt sarracenoꝝ
est alchoranū quod quidē fuit datum post
legem moisi et euangeliū sicut habetur in
alchorano ymmo nō sunt adhuc septingēti
lxxxv. anni q fuit machometus cū ipe ve
nerat anno domini. sexcentos lxvi. sicut pa
tuit supra consideratōne prima articulo iij:
Constat tamē q noe abrahā ysaac et iacob
fuerunt ante legem moisi et euangeliū. Itē
vij. ipse dicit q deus p̄hibuit auguriuꝫ: et
tū ait auguremini si aliter nō potestis in
sassura datili et qui hoc non fecerit anathe
ma sit. Item viij. ipse dicit se missum arabi
bus quia nunquā non habuerunt dicit enīꝫ
q alcoranū datū est eis solū in lingua ara/
bica. dicit etiā se nescire aliā linguā nisi ara/
bicam. Unde cū adhesissent ei quidam ha
cherra iocobinus et salon p̄sa et abda alha
de p̄side filius selcā iudeus et quidam di/
cerent q ipsi instruebant cū. ecce cecidit in
faciem suam et cōtracte sunt manus eius et
pedes et socij cooperuerunt cū vestib⁹ suis
et ad se rediens dicit deus misit me compe
vos de sermone quem dixistis q tales me
docerent legitiꝫ eis vnam lectionem alias
sententiā que est in fine lectionis eluael q̄ǒ
interpretatur palma que sic dicit. Scim⁹ q
ipsi dicent q instruit cū homo lingua autē
qua loquerent ei p̄feca. hoc āt arabica patēs
est. et ex hoc dicit quō potest esse q illi instru
ant me quoꝝ vn⁹ p̄fecit⁹ est et alter ebreus
q̄ dixerūt ei pōt eē q lingua sua ubi loquat

et exponūt ei lingua sua oīa notificā hāc in
uenit respōsionē. s q non poterat instrui ab
hebreo et p̄sa q̄ sūt ꝓpinq̄ quō poterat ali⁹
valde remote lingue instruere. Ipe tū p⁹ dic
se eē missum ad vniuersitatē gencium. Sed
quō ibit ad oēs gentes in septuaginta lin/
guis qui nesciat recitare suū sermonē nisi in
lingua arabica. Dicit tamen vnde habetur
in libro ꝓphetaꝝ q dicit ei de⁹ nō misim⁹
te nisi ad vniuersitatem gencium et igitur ma
nifesta ꝯtrarietas et apertum mendatiuꝫ q
sit missus solis arabibus et oibus gentib⁹
Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot
ꝯtradictiones inueniunt. Unde sentencia ē
machometi in capitulo elnesa quod interp̄
tatur mulieres q si iste alchoranus nō esset
a deo inuenirentur vtiq in eo cōtrarietates
multe. Sua igit sentencia fit in destructōnē
sue legis quia ex quo vt visuꝫ est multe ma
nifeste cōtrarietates sunt in eo nō est lex dei.

¶ Quod lex machometi non est lex dei q̄a
in multis est per hominē reuocata et q dya
bolus fuit principalis actor alchorani

Septimus passus est q lex macho
meti nō est lex dei q̄ est in plurib⁹
per hominē reuocata. Unde nō est tale examē
legis sarracenoꝝ inter eos quale inter xp̄ia/
nos sepe fit per ꝯsilia generalia vbi veritas
fidei repetitis ignib⁹ luce clarior innotescat.
Cum sarraceni qui eius noticiam habet p
autentico tenent actum factū per machomo
tū abdulhaqui qui erat alpharā in ciuitate
q̄ dicit malaga q̄ refert in suo libro versuū
reuocatoꝝ. q cū ipse vidisset multos loci/
tos fuisse in mō quo aliq versus alchorani
reuocabant et q null⁹ in hoc fecerat finē q
recedēdo a p̄dicta ciuitate ꝯgregauit docto/
res regule qui ei auxiliū dederūt cū actori/
tatibus et libris antiquoꝝ magistroꝝ et q
sic ꝯposuit breuiariū certissimū de eo q bre
uiariū reputat inter doctos magnū om⁹ le/
gis machometi et nō minus p̄iudiciū quia
ondit alegando sup eo alios passus alcho
rani. q in ꝯpomet alchorano quod tenetur
ab oibus sarracenis p lege sua data a deo
sunt reuocati. cc. et. xxvij. vers⁹ de qb⁹ ratiōe
genere sunt reuocati cētū. xxiij. vers⁹ ita q
sarraceni faciēdo guerrā ꝯtra nō sarracenos
ipi ꝯtradicūt legi sue in cētū. xxiij. passib⁹.

verbum est magni ponderis dicere sunt re
uocati. Aliud est concordare vnum passuz
cum altero exponēdo et declarādo quomō
in suo casu intelligitur vnus pass⁹ et in alio
alius sicut cū in multis passib⁹ videtur esse
contrarietas inter doctores xp̄ianos sit stu
diose et autentice per generalia ꝯsilia et scōs
patres habita examinatione lōgo tempore
cū cardinalibus patriarchis archiepiscopis
episcopis et doctoribus ac multis litteratis
sue curie et extra. Sed quod aliquod consi
lium vel papa dicat ꝙ aliquis passus euā
gelij sit reuocatus alienum est a suo propo
sito et omnium xp̄ianorū ꝙ in lege dei fiat
sicut in legibus ciuilibus vel in aliquibus
canonibus seu decretalibus specialiter in re
gulis cancellarie per quas expediūtur bulle
exeuntes a romana curia quarum sequens
papa a ꝑdecessorib⁹ quas vult reuocat. vel sicut
foris regni castelle et ordinationibus quia
aliqui reges faciunt aliquas ordinatio
nes ad quas magis attendunt ꝙ ad anti
quos foros et hoc est quia reuocare legem
spectat ad suum factorez vel ad equalē seu
maiorem potestatem habentē. Quomodo
ergo pt reuocari lex que putatur esse dei per
aliquem aliū quia si veruz est ꝙ essz dei nō
dico per hominem sapientē sed nec per dia
bolū vel aliquē angelū nec per oēs diabo
los hoīes et angelos simul in vnū coniun
ctos. Sz ad reuocandū tot vers⁹ libri alcho
ran nō fit mēcio ꝙ fuit facta cōgregatio vni
uersalis ex pte omniū sarracenoꝝ et ꝙ ma
iores eoꝝ congregarentur requisiti. ꝟ habēt
pro autentico dictum vni⁹ alfaqui. qui dicit
et non ꝓbat nec forte suo tempore fuit ma
nifestū ꝙ petierit cōsilium super eo a docto
rib⁹ regule. Ex quib⁹ satis clare patet legez
machometi nō esse legem dei q2 nec autenti
ce examinatur ymmo per vnum sarracenuz
in pluribus reuocata et si vn⁹ diabolus licz
sit hominibus ꝯtrarius quia eos respicit vt
inimicos cū hoc sit eius ꝓprium officium
non tn̄ est ꝯtrarius alteri diabolo quia si sic
iam esset in se diuisus belzebub non posset
stare regnum ei⁹ cū omne regnū in seipsum
diuisum nō sit stabile Quō ergo pōt dici ꝙ
sunt tot versus alchorani reuocati cū oībus
sarracenis dicatr liber a deo reuelat⁹. cuz ergo
vnus diabol⁹ non sit alteri cōtrari⁹ et min⁹
vn⁹ angel⁹ alteri multo min⁹ de⁹ sibiipi Et
cū omnes sarraceni habeant ꝓ autentico ꝙ
quedā dicta alchorani sunt alijs contraria.
et ideo multa illoꝝ reuocata nec debeat eis
dare fides videant sapientes sarracenorū ꝑ
quē doctorū lex eoꝝ debet dici ꝯposita et cū
non a deo propter ea que dicta sunt. Relin
quitur ergo ꝙ a diabolo magistro machometi
cui⁹ officiuz est falsa veris immiscere. et dul
ci melli venenū quia si sic est ꝙ est in se con
traria ꝯtento in ea in parte existente vero et
in parte mendacio dici poterit auctor ei⁹ nō
verax sed mendax et ꝙ debet attendi men
dacium est multum periculosum quia et ta
libus tam magnis et tam preiudicialibus
et dampnosis mendacijs sicut sunt multa
ꝯtenta in alchorano condēpnancia animas
suorum credencium in speciali hoc ꝙ non
obstante quacunqꝫ ꝯtraria ratiōe in alcho
rano licet dicta per michaelem per gabrielē
per deū per suos angelos et nūcios p̄cipiūt
fieri guerraz contra oēs qui non tenent par
tem suam et non specificatur hoc quid conti
neant alij versus reuocati in multis grauis
simis et periculosissimis Sed cū hoc sit cer
tissimum ꝙ deus per sua naturam non pōt
esse mendax. angelus bonus similiter quia
confirmatus in gratiam dei. sed potest esse
et est mendax diabolus et homo. Si ergo
lex machometi secundum dictū alius alfa
qui et doctorū regule est cōtraria sibiipsi et
ideo non data a deo nec ab angelo bono.
sequitur conclusio ex hac ratione quadrimē
bri sufficienti et hanc rationez facit domin⁹
cesariensis magister iohannes de. Segobia
in tractatu ꝯtra sarracenos Est ergo principalis
actor alchorani nō hō sz diabol⁹ q̄ ex inui
dia ꝓpria et ex ꝑmissiōe diuina ꝓpter pctā
ppl'i p̄ualuit inchoare solēpnit̄ et efficaciter
ꝑfidiaz antixp̄i q2 vidēs diabol⁹ fidem xp̄i
crescere in ptib⁹ oriētis et ꝙ idolatria iā de
ficiebat deuicto cosdroe rege ꝑsarū et medo
rū per eracliū regē xp̄ianissimū et ꝙ ipe era
clius d'struxerat excelsā turriz ꝙ ipe cosdroe
edificauerat ex auro et argēto et lapidibus
p̄ciosis et ꝙ crux xp̄i iā tn̄ erat ꝑ eracliū ex
altata et āpli⁹ ex[illegible]āda et cū non possz ipe
diabol⁹ iā ampli⁹ defēdere plures d'os nec
totalit̄ negare legē moisi et euāgeliū xp̄i qd
iā diulgatū erat ꝑ totū mūdū. cogitauit ꝑ
fectōz legis q̄si medie int̄ nouū et vet⁹ d'are
mūdū et ad h̄ exeq̄ndū assūpsit q̄ndā hoīz

diabolicum nomine machometum ritu ydolatram. fortuna pauperum mente superbissimū et maleficijs famosum vt sup visuz ē Et quidem libencius assumpsisset diabol' hominem bone fame. si fuisset permissus. sicut et libencius primū attemptasset hominē per aliud animal in quo ipsius malicia sceleretur q per serpentem si fuisset pmissus. s; non permisit diuina sapiencia nisi vt talem assumeret et per talem hominem mundum inuaderet vt mūdus de facili aduertere posset qualis esset lex data per talem legislatorem.

¶ De fundamento legis machometi.

Quarta consideracio est scire in quo sarraceni firmāt sue legis fundamētum. Et patebit q nihil reale habent s; totū est ficticium et fabulosum et tam manifeste mendacium q vnusquisq racione capax aduertere potest hanc legem nulli' firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorz ysrahel laus eius sit qui transire fecit seruū sub vna nocte ab oratorio elbarā que est domus mea vsq ad oratorium remotissimū que est dom' sancta in iherusalē quam bndiximus. Exposicio huius sentencie est in libro q dicitur arabice halma herig quod latine interpretatur in altum ascēdere et ideo vulgariter dicitur scala machometi in quo sunt octuaginta quinq capitula in q bus narrat fictionem quandā sui ascensus et descensus. Ex quibus omnib' breui simmula compilaui intentū suū circa sue legis fundamentum. Dixit ergo narrans fictionē suā sic. Cum ego machomet' essem mequa in domo mea et iacerez in lecto pprio iuxta vxorem meam post multam vigiliam in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi et statī venit ad me gabriel angelus q sub hac forma se mihi ostendit quia facies eius erat alba plusq lacan nix aliqua et capilli erant rubicundiores corallo multo etiaz rubicūdo habebat supercilia valde ampla et os pulcherrimum et bene formatum dētes quidem albos et valde claros et indutus vestibus omni re albioribus ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis cinctus erat duabus zonis auri purissimi et earum quelibet amplior grandi palmo man' ipsius rubicunde queadmodū ignis et alas pedes vindiores omni smarado dixitq mihi. Machomete surge veni post me stringens te zona et circumuoluens caput tuum atq corpus tuella tua alba quia deus vult tibi multa sue potencie ac secretorum suorū mirabilia ostendere in hac nocte. Cuz ergo surgerem ac venirem ad portā domus mee respiciens vidi q gabriel tenebat per habenas quandam bestiam q michi adduxerat cui nomē erat alborac que talis erat forme. Erat enim grandior azino et paruior mulo habebat faciez hominis et crines eius erāt de perlis pectus autem de smarado cauda de rubino oculi clariores sole pedes et vngulas habebat ad modum camele. ¶ Hec bestia erat zellata quadam zella ac sic mirabiliter cum perlis et preciosis lapidibus operata q nullus est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie ¶ Sequitur et hec bestia tota circumdata erat angelis qui custodiebāt eā. Tunc dixit mihi gabriel machomete ascende super bestiam istam et equita et cū appropinquarez bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete et sustine q hic equitet super te quia iuro per nomē dei q nūq te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit ¶ Tunc bestia illa dixit quis est ergo iste Et gabriel respondit ei dicēs hic est machometus dei nuncius et propheta magn' et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui gabriel vero michi scandile tenuit sue staffam et confestim alborac ire cepit ita cito atq suauiter q nullum os hominis hoc dicere valeret ego namq respiciens passus eius vidi q ita magni erāt q inter vnum passum et alium erat tantum spacij q̄tum possit homo longius pprijs oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templū iherosolimitanū et gabriel veniebat a dextris meis. Et audiui quandam vocem bis michi dicentem ha. ha. machomete expecta me et ego nichil respondi ¶ Deinde vidi quandam dominaz pulcriorem quaz vnq vidi que mihi vicibus dulciter clamās dixit ha. machomete aliq̄tulū me expecta et ego cū appropinq̄sse et vellet mihi loq nō modicū dedignat' reliq eā. Dixitq mihi gabriel nō cognosco magnā ī te sciaz fore

et dicam tibi quare scias q̄ vox illa que primo te vocauit erat lex iudeorū et si respōdisses ei omnes tue gentes iudei facte fuissent Uox vero scđa. lex xp̄ianorū fuit cui si respōdisses oēs tue gētes fidei xp̄iane adhesissēt sed domina illa cunctis induta coloribus que postremo te vocauit est mundus iste q̄ delicijs oibus plenus extat et qz expectasti eaz scias vero quia gentes tue plꝰ solaciorū plusq̄ deliciarū habebūt q̄ omnes alie gētes que vnq̄ in p̄terito fuerunt vel sint in futuro sz quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respōdere curasti tu magis sine peccato eris q̄ fuerint oēs alij p̄phete hactenus vl' qui in posterū subsequūtur quo dicto tacuit et duxit me in templū. et postq̄ fuimus añ portā templi p̄cepit mihi vt descenderē ad quedā nigrū lapidē vbi soliti erant p̄phete descēdere et descendi et cū descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapidem p̄notatū et accipiens me p̄ manum duxit in templū in quo inueni oēs prophetas stātes in circuitu tēpli decintꝰ quos deus illuc venire pro me honorādo et exire de eorū fecerat sepulcris stabant quidē oēs me expectādo erecti super pedes suos et cū viderūt me cuncti orōes facere ceperūt. Tūc gabriel mihi dixit: Ueni machomete et fac orōnē priusq̄ alij quia tu es rex p̄phetarū omniū et cunctarū gentiū dn̄s quod audiēs misit me añ et feci duas orōnes satis leues Deinde erexi me super pedes et statim oēs p̄phete me salutauerūt gaudentes et mihi magnū honorē cōtulerūt et amplexātes me dixerūt mihi bona noua de maximo bono quod deꝰ michi p̄parauerat et meo populo vniuerso et pro me deinde omnes deū rogauerūt. Alibi dicit̄ in. ij. libro doctrine sue q̄ inuenit ibi. Abrahā moysē et ihesum filiū marie et dicit q̄ moyses obtulit sibi vnum vas plenū vino. et abrahā aliud plenum lacte. et ihesus aliud plenū aqua. Et tunc ego aūt machometus audiui vocē quādā corā oibus astantibꝰ celitus dicentis mihi Si vas vini elegeris tu cū populo tuo peribis Si aūt va s lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cū oibus tuis ad deū inp̄petuū dingeris. Et cū machometus p̄dicaret hoc fundamentū in ihrl'm cunctis astantibus in p̄firmatione sue fictionis addidit moyses erat rufus et crispus. ihesꝰ filius marie erat flauꝰ capillis et medie staturε et videbantur ab eius capite aque p̄silere et tñ aqua nō erat ibi. Abrahā erat pro certo mihi similis. Sequit̄ in p̄dicto libro scale machometi per actis orōibus in tēplo vt supra. Ecce gabriel per manū me accipiens duxit extra templū et ostēdit mihi quādam scalā que durabat a primo celo vsq̄ ad terram vbi stabant. Erat enim scala illa pulcrior res q̄ vnq̄ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illum ad quem descenderā ego primo et primus gradꝰ erat de rubino. Secundus de smaragdo Tertꝰ de perla albissima et quilibet aliorū de lapide p̄cioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tam ditissime q̄ nullum cor hominis cogitare hoc possit et erat circundata angelis qui custodiebāt eā. Gabriel quoq̄ me per manū accepit et eleuans a terra posuit me super primū gradū scale et dixit mihi: Ascende machomete et ascendi et gabriel mecū similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiam deputati. et p̄cedens per scalam vidi quēdam angelum valde magnū qui super cathedrā sedēs tenebat in manu sua tabulam quandā que ab oriente durabat vsq̄ ad occidentem qui vna hora tabulam respiciebat et alia mundū et precepit michi gabriel q̄ salutarem eū quia magnū tenebat locū corā deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationē capite suo et non tñ ore. Et dixit illi gabriel quō non salutas hoiē meliorem de mūdo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic ē gabriel respōdit hic machometus nūcius dei nostri. Et ille Est ne ipse iam missus Et gabriel dixit vtiq̄ sine dubio et statim me salutauit angelꝰ dicens valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiā adhuc angelus ille q̄ ego erā altior et honorabilior nuncijs omnibus et deinde cunctorum dominus populorum. Et addidit Scias machomete q̄ populus tuꝰ erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et plꝰ durabit quam omnes alij populi vniuersi quia deus multum diligit gentem populi eo q̄ vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel michi dixit q̄ ille erat angelus mortis. Quo audito mox versus ipsum iui et dixi:

Es tu angelus mortis qui respondit vtiqꝫ. Postea quesiui ab eo rogās ꝙ diceret mihi quomō ipse de corporibus hoīm animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete ꝙ ab illa hora qua Adā qui fuit primus hominū creatus est a deo et posit⁹ sup terram dedit mihi de⁹ hoc officium vt extraham aīas de corporibus hominuꝫ vsqꝫ ad venturā iudicij diem magnam ita ꝙ nemo viu⁹ remaneat excepto solū deo et me. etiaꝫ cum eodem debet namqꝫ postea deus mihi animā meam extrahere ac ipse post moduꝫ sine fine solus in vita perdurabili remanere Et quesiui ab eo quomō cognosceret q̄ aīe iture essent in paradisum et que in infernuꝫ Et respondit machomete nōne vides tu ꝙ nomina cūctoꝝ hominū qui quondam fuerunt et qui modo sunt et erunt vsqꝫ in finem presentis seculi omnia in hac tabula scripta patent. Et etiam mors quā habitur⁹ est ipsoꝝ quilibet necnon et bonum et maluꝫ qđ deus iam illis pparauit iuxta meritum singulorum. et ideo bene scio qui coꝝ in paradisū et qui in infernū sunt ituri. Narrat etiā ibi modum quō mittit angelos bonos pro bonis et malos pro malis et quō extrahit animas bonoꝝ cum dextera et animas maloꝝ cum sinistra. Sequit et profectus inde vidi alium angelū ita magnum ꝙ tenebat caput suū supra celum et pedes eius in abissuꝫ q̄ fact⁹ erat ad modū galli cui deus ostēderet omnes horas quibus fieri orationes debebant. Nam cū tempus erat orandi veniebat quedam vox de celo dicens tu creatura que deo es obediens precipio tibi ꝙ laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat benedicatur deus rex sanctissimus angeloꝝ et animarum et creaturarū omniū quo dicto galli qui sunt in terra hoc audientes ꝯfestim cantabant omnes et deū cantādo laudabant dicentes in cantib⁹ suis vos omnes qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsum qm̄ idē potens est sup oēs res et ipse fecit eas etiaꝫ et creauit. Et pfect⁹ inde vidi quendā alium angelum cui⁹ medietas erat ignis et medietas niuis nec tñ ignis destruebat niuē nec ecōtra qui etiam laudabat deū orans ꝙ sicut in eo cōiunxerat ignem et niuem sic ꝯiungeret corda gentium que sibi obedientes essent. Et pcedēs inde vidi aliū angelum ita magnū ꝙ eius magnitudinem dicere non audere salutaui eum. sed ipse in orōibus existens non mihi respondit dixitqꝫ sibi gabriel. Quare nō salutas meliorem hominē vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel angelo hic est machometus quē vides. Et ille Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respōdit vtiqꝫ vere. Et ecce statim angelus ille ac alij quos primo videram salutauerunt me et dixerūt mihi valde bona noua de maxio bono quod pparauit mihi deus. Et pfect⁹ inde vidi aliū angelū mirabili mō magnū qui sedebat sup sedē et tenebat intra man⁹ suas pilam ꝙ maximam cū quasi ipse solū vnum ictum daret celum destrueret atqꝫ terram et cum gabriel pilā respiceret eandem statim plorare incepit. Et dixi ei. Cur ploras. Et ille machomete dic angel⁹ thesaurarius est inferni. Quo audito iuxi vers⁹ euꝫ et ipsum salutaui Veruntamē ipse mihi nō respondit Gabriel aūt dixit quō non respōdes meliori homini ꝙ vmꝙ fuerit adhuc missus Et respondit sicut supra dictum est de alijs Et addit ꝙ illi qui de populo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt ꝙ alij vniuersi et rogaui eum vt mihi diceret quō infernus factus est. et statim sic mihi narrare incepit. Scias machomete ꝙ quō infernus primo factus est. de⁹ fecit accendi ignem super eum septuaginta milib⁹ annoꝝ quousqꝫ factus est tot⁹ rubens igne illo. Postea vero super illū ignem fecit sup accendi per tantūdem temporis aliū donec totus factus est albus. et post hunc ignem fecit adhuc aliuꝫ superaccendi similiter per alia septuaginta milia annorum ita ꝙ tot⁹ niger factus est et plusꝙ aliqua res obscur⁹ ignis aūt iste semp in seipo ardet mirabili modo fortiter sed tamen flāmaꝫ aliuꝫ non emittit. Quesiui iterum ab eo similiter quō facti sunt angeli inferni et quam vitam ducunt Et respōdit scias ꝙ de⁹ creauit eos oēs de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola de igne exirent subito morerentur nec possēt sine igne viuere sicut nec piscis etiā sine aq̄. Et similiter creauit eos deus mutos et surdos et misit in corde coꝝ tm̄ duriciei et crudelitatis ꝙ hoc nemo recitare valeret nesciūt enim quicquid aliud facere pterꝙ torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos de⁹ mutos et surdos ne audirēt voces

seu lamenta peccatorū cum ipsos affligunt. Et similiter facit eos ita crudeles quod si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis pretendere ipsi neque de peccatoribus neque de solo humilitate curam habeāt aut vllā etiā pietatem. Nam preter penam ignis inferni quā sustinent peccatores habent penā aliā valde crudelē quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquent et maleant duriter peccatores propter maximā crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quidem in infernum angelos nostros fortes et duros atque crudeles vt nostra mandata faciant et obseruent ipsi quoque nobis obediunt in omnibus que mandamus. et cū thesaurarius michi hec omnia retulisset ego et gabriel ab eo recessimus timore pauescentes nō modico.

Et vltra profecti sumus quousque venimus ad primum celum et hoc dicitur celum lune quod totum erat ferreum et habebat tantū spissi in soliditate quantū possit homo ire in quinque annis et tātundē spacij erat inter ipsum et alium secundū celum Gabriel autē pulsauit ad portā et statī venit ad nos quidam angelus ita magnus quod ipse in longitudine habebat spaciū itineris hominis per mille annos. et tantūdem in latitudine. vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant et multos etiam angelos custodientes eos qui erant valde bene ac ditissime ornati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cū vellet facere quidā angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecum. Qui respondit. mecū est machometus prophetarum sigillū omnium et cunctorū dominus nunciorū et volumus ibi intus intrare. Hoc autē dicto mox nobis porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus omnes angeli qui erant ibi salutauerūt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus nō modicum sum gauisus. Et respiciens vidi quod ipsi habebant facies hominū et corpora ad modum vaccarū habebant etiā ad modum aquilarum alas et erant hi angeli numero septuaginta milia quorum quilibet habebat septuaginta milia capita et quodlibet caput septuagenta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorum et inter vnum nodum et alium erat spaciū itineris hominis per quadraginta annos. Vidi adhuc plus quod in quodlibet predictorum capitum erant septuaginta milia facierum et quelibet facies habebat septuaginta milia orum et quodlibet os septem milia linguarum. et quelibet ex linguis illis sciebat sedecem milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milibus horarum in die. Vidi etiā inter angelos illos duos homines sedentes super duos sedes claritatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum quam facierum forma habebant enim capillos suos omnes albos ad modū niuis et barbas etiam magnas in eundē modū albas et vestimenta ipsorum erant ita albissima quod vix poterat homo respicere ipsa. Nā circa ipsorum capita valde maximam claritatem habebant. Et quesiui a gabriele qui illi essent. qui respondēs ait. Scias machomete quod ille qui sedit in inferiori sede vocatur iohanna ibui zacharia quod interpretatur iohannes filius zacharie Est enī hic ex dei prophetis vnus. Ille tamē alius qui altius sedet vocatur. Ysa ibmmanem quod interpretatur ihesus filius marie. Hic enī ihesus spiritus dei est et ipsius etiam genitus verbo fuit Quo audito iui versus eos et ipsos etiā salutaui Ibidem tandē quesierunt a gabriele quis ego essem gabriel autem nomen meum dixit eisdem ac ipsi cōfestim salutauerunt me et dixerūt etiā michi valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat Quibus visis processimus inde quousque peruenimus ad secundum celū quod totū erat ereum et habebat in spisso tantū spacij quātum posset homo ire in quingentis annis et tantūdem inter ipsum et aliud celum erat Gabriel vero pulsauit ad portā et confestī venit ad nos quidā angelus qui aperuit nobis eā et hic angelus ita magnus erat quod tenebat caput suum vsque ad celū septimū et pedes suos etiam vsque ad fundū terre Hic narrat quod vidit angelos qui septuagesies millesies habebant maiora corpora quam habuerunt alij angeli quos viderat in alio primo celo et quō salutauit eos et qualiter ipsi precognito suo nomine per gabrielē salutauerūt eū sicut supra dictū est Narrat etiā quod vidit inter eos ioseph filiū iacob etate senē et sedentē in claritatis sede quē cū salutaret et a gabriele cognosceret quod esset machometus dixit quod ipse etiā salutauit eū et dixit ei bona noua etc. Profecti et

go inde puenerunt ad tercium celum quod totum dicit fore argenteum et q habebat in spisso spaciu itineris hominis per quingentos annos et tantudem etia inter ipsu et quartum celum. Narrat hic quo vocante ad porta gabriele venit ad eos quida angelus ita magn et fortis q si aliquis poneret super palma eius totu mundu cu omnibus que in eis sunt nihil inde sentiret Dicit etiam q vidit ibi angelos valde magnos habetes facies vacca et manus clamans ordinari per acies et ita stricti et coniucti q homo non posset solu pila mittere inter eos et quomo eos salutauit vt supra. Dicit etia q vidit inter eos enoch et helya sedentes super sedes claritatis et quo gabriel notificauit eis nomen machometi et ipi suo nomine audito qualiter eu salutauerut vt sup. Peruenientes ad quartu celu dicit q erat totu de auro purissimo et q habebat tantum de spisso quatu homo possit ire in quingetis annis et tm inter ipsu et aliud quintu celu Dicit etiam q pulsante gabriele ad porta venit ad eos vnus angelus qui ita magn erat q super pollice dextre sustinen tenebat oes aquas dulces et super pollicem sinistre amaras Dixit iteru q vidit ibi septuaginta milia angelo qui oes habebant facies aquilarum et eorum quilibet septuaginta milia alarum et quelibet ala septuaginta milia pennarum et quelibet penna in longitudine habebat septuaginta milia cubito inter quos dixit se vidisse aaron sedente in sede claritatis diademate spledido coronatum et quo salutauit eu vt sup In quinto celo quod dicit totu esse de perla et habere tantu spacij in spisso sicut est itineris hominis per quingentos annos et tantudem inter ipsum et celum sextum vocante gabriele assetit q venit ad eos quida angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachio et in quolibet brachio septem milia manuu et i qualibet manu septe milia digito et q quilibet illo digito laudabat deum septe milib horaru in die Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelo quo facies erant ad modum vulturum et quomo salutauit eos vt supra Et inter eos narrat se vidisse moise pulcherrimu sup sede claritatis sedete et quo salutauit eu et qualiter cognito ei noie a gabriele eis dt Scias machomete q de te vult et pplm tuu magnis ieiunijs et no paucis oroib onerare tu aut roga ipm vt alleuiet ea tibi qz ppls tu aliter sustinere no poss In sexto celo quod dicit totu ee de smarado et habere in spisso iter quigeto anno et tantunde itineris inter ipm et septimu celu Narrat etia q gabriele pulsante ad porta venit ad eos quidam angel qui septuagesies milies erat maior q aliquis ex alijs quos primo viderat et q talis erat ei magnitudo q si ipse vellet facere celu absorberet atq terra et null qp pe psentiret Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos q septuagies milies maiores erat oib prius visis et q oes erat de smaradis et perlis et de rubinis auro et argento intermixtis et equ gabrielis erat similit int eos Dixit q salutauit eos et ipi noie suo a gabriele cognito etia salutauerut eu etc vt sup et inter eos se dixit vidisse. Abraha in sede maiestatis fulgente plusq sol. et quo salutauit eu et ipe a gabriele cognito ei nomie dicit q salutauit eu et dixit ei inter cetera. Scias machomete q de multu te diligit ac te int alios nucios suos pcolliges amore tui valde pplm tuu amat dico naq tibi q paradisus tot est plen hijs verbis sal zogbay balla bille dille balla qd interptat sit honor et laus deo et sibi gras reuclam qz no est deus ali preter eu nec est virt aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atq magni et dicit q rogauit eu abraha q moueret ppl suu et diceret freqter verba illa et q diceret etiam populo suo q mun paradisi sut de auro purissimo et menia de auro puro et calx de musto et q hic padis erat pparatus sibi et omib credetib et tenetib lege eius. In septimo celo quod totu dicit esse de rubino clarissimo et rubicundissimo et habere in spisso iter quingento annoru et tantunde inter ipm et octauu celu. Narrat q pulsante gabriele ad porta venit ad eos quida angelus que nemo qualis erat recitare valeret nisi solu de qui ipm fecit et creauit Dixit etia q cu introisset vidit quosda angelos quo magnitudine et formam recitare no audet qz de sibi inhibuit ne aliqui viuentii reuelaret dicit tn q habebat oes oculos eleuatos ad deu et laudabat deum et q surrexit inter eos vn qui erat celi almocade qd interptat arabico eloqo veluti

ille qui vocat sarracenos cũ orõces suas fa-cere debẽt et tã cito cũ surrexit ad orationes vocare icepit dicẽs balla buba kibar quod interpretatur magnus est de⁹. Post hoc autẽ dixit le bille balla illala qd interpretatur nõ ẽ de⁹ ali⁹ nisi de⁹. Dixit etiã adhuc baxsedu le bialla billa la. qd interpretatur testificamini similiter machometũ nunciũ dei esse. dixit etiã postea ba ya lasala babya lalphala qd interpretatur venite ad orõnes vestras et ad pfectum vestrũ et dixit qꝫ ipse fecit simul cũ illis angelis duas orões paruas et gabriel dixit sibi qd de⁹ pfecerat eũ super oẽs alios nũcios et sup oẽs quos viderat i septẽ celis supius enarratis. Dixit etiam qꝫ inter illos angelos vidit adã senem in sede claritatis sedentẽ coronatũ corona claritatis purissi-me et quõ eũ salutauit et adã eius cognito nomine a gabriele qualiter etiã ipsum salu tauit et inter cetera dixit Scias machomete tu q pater es filiorꝫ meorꝫ qꝫ padis⁹ clau⁹ ẽ et qꝫ necꝫ pphẽta necꝫ hõ alius introibit quo usqꝫ tu ibi sis et popul⁹ tuus statuit quocꝫ dñs ita esse. In octauo celo quod dicit totũ esse de vno topasio pulcherrimo ad viden-dum mortalibus incognito qd habebat in spisso iter quingentorꝫ annorꝫ Narrat qꝫ pul sante gabriele ad portã venit ad eos quidã angelus de claritate tot⁹ cui⁹ claritas septu agies;milies maior erat qꝫ claritas solis et qꝫ habebat angelus ille septuaginta milia capitũ et quolibet caput septuaginta milia faciez et quelibet facies septuaginta milia oculorꝫ et quilibet ocul⁹ septuaginta milia pupillarꝫ et quelibet pupilla tremebat sep-tuaginta horarꝫ in die termta dei metu dixit etiã qꝫ vidit ibi alios angelos qui erãt sep tuagies milies maiores oibus alijs supra dictis et vidit ibi quasdã kartinas que se-parabãt inter angelos et deũ numerꝫ autẽ illorꝫ angelorꝫ dicit qꝫ nemo nouit ni si sol⁹ deus Alteri⁹ dicit qꝫ intrauerũt primã se-parationem kartinarꝫ que erãt septuaginta et venerũt ad aliã separationem aliarꝫ sep-tuaginta diuersorꝫ colorꝫ et sic de septuagin ta in septuaginta quousqꝫ puenerũt ad ali-as septuaginta separationes que oẽs de p lis. Et dixit qꝫ inuenerũt alias septuaginta separationes aque et totidẽ niuis et totidẽ grãdinis et totidẽ nebularꝫ et totidẽ tenebra rũ et totidẽ ignis et totidẽ claritatis et totidẽ glorie dei et totidẽ celorꝫ oĩꝫ quos hõ cogita re valeat et int oẽs separatiões erãt tot an-geli qꝫ a nemine posset dici numer⁹ corũdẽ qui nunqꝫ laudare deũ cessabunt circa eas eũdo et veniendo et dicit qꝫ ibi reliqt eũ ga briel solũ et qꝫ assumpto vigore cordis tran siuit omnes illas separatiões quousqꝫ pue-nit ad illã que erat gloria dei. et qꝫ cũ ibi ap propinquasset audiuit vocẽ quãdã dicentẽ sibi hagopcedẽ. ya. ab ibi ya mubagmeth qd interpretatur appropinquate mihi ami ce machõete. Et dicit qꝫ hoc audito appro-pinquauit sibi magis. et qꝫ audiuit vocem aliã illud idem sibi dicentẽ et ppinqui⁹ ac cedens audiuit illud idem hec supaddens Scias machomete qꝫ tu es apd me magis honoratus qꝫ oẽs alij nũcij et magis ex-altatus etiam qꝫ omnes alie creature quas fecerim siue sint angeli homines aut diabo li. Et dixit qꝫ mox appropinquãs tm pfe-ctus est qꝫ inter deũ et ipm nõ erat nisi spa-cium duarꝫ balistarꝫ et qꝫ tũc salutauit deũ et de⁹ eũ Et quod de⁹ quesiuit ab eo quõ populus suus faciebat et qd ipe rñderat qd erant multũ sibi obedientes et quod deus sibi dicit Machomete pcipio tibi quod faci as populũ tuũ ieiunare sexaginta dieb⁹ an no quolibet et orões quinquaginta facere omni die quo dicto dicit qd recessit a deo et rediens inuenit gabrielẽ et respiciendo mi-rabilẽ mãsionẽ dei dicit qd vidit cathedrã dei intra qꝫ erant. iiij. elementa et vtrũqꝫ se-culũ et paradisus et etiam infernus et celũ et terra que omnia creauerat deus intra ca-thedrã illã Dicit etiam quod habebat. iiij. pedes quorꝫ qlibet habebat septuagies mi lies plus longitudinis qꝫ sit a celo vsqꝫ ad terram et quod illam cathedrã portãt in hu meris suis iiij. angeli quorꝫ quilibet habet iiij. facies scꝫ ante et retro et a dextris et a si-nistris et vna facies erat hominis alia aqle alia leonis et alia thauri et corpora eorum plena oculis et quod in fine mundi angel⁹ existens in figura hominis rogabat deũ p hominib⁹ vt misereatur eis et peccata dimit-tat. Ali⁹ existens in figura aquile rogabat deum p auib⁹ alius existens in figura leõis rogabat p bestijs siluestribus et existẽs in figura thauri pro bestijs domesticis Innu-meralia fatuissim a narrat de septem para-disis quos narrat se vidisse inter q dicit qꝫ

ille qui est in inferiori gradu superioris pa- radisi habet ad opus suũ per omnes partes circa se tantũ spacij quãtũ homo posset ire in quinq3 centũ annis et ꝙ donat ei deus quingẽtas feminas in vxores et iiij. milia virginũ et octo milia aliaꝝ que nõ sunt vir- gines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et ꝙ qualibet die venit ad eos quidã angelus qui dicet eis centũ alpholia que sunt velud panni aurei ad vestiendũ et post multa dicit ꝙ relinquerũt eũ gabriel et ari dubaꝫ thesaurarius paradisi et iterũ rediijt p eandem viã ad deum et ꝙ tunc deus dede rat ei librũ alchorani quẽ accepit de manu dei et dicit ꝙ abstulit deus visũ ab oculis eius et reddidit cordi et ꝙ sic vidit eũ et ꝙ ipse deus posuit manũ suam sup caput suũ ita ꝙ ipsius manus frigiditatẽ in corde p- sentit et ꝙ mox ei oẽs scienciam docuit et ꝙ sciuit omnes res que fuerunt hactenus et q̃ imposteꝝ sunt future et dicit vlterius ꝙ ro- gauit deum vt alleuiaret supradictas quin quaginta orationes populo suo nõ ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputa retur gulositas et ꝙ deus amore sui alleui- auit eas deducendo ad quinq3 orõnes q̃s diceret popul⁹ machometi omni die sic ꝙ tres de die et duc de nocte dicerent et ꝙ vn⁹ almocaden vocaret ad dicendũ eas et cum vocaret ꝙ mitteret digitos suos vbi decet sequitur ꝙ pecijt licenciam a deo et recessit et cũ veniret ad celum vbi erat moyses enar ratis superioribus de alleuiatione orõnu 3 dicit ꝙ eius ꝯsilio iterũ rediijt ad deum pro alleuiatõne ieiunij sexaginta dieꝝ et primo reditu obtinuit decẽ dies. Secundo alios decem. Et tercio alios decẽ quousq3 non re manserunt nisi xxx. dies et sic dicit ꝙ pre ve recundia non fuit ausus amplius redire ad deum Et finaliter post enumerata alia men- dacia que ꝑpter vitandam ꝑlixitatẽ omit to dicit ꝙ gabriel reduxit ipm ad scalam p q̃ ascendit et ꝙ descenderũt simul vsq3 ad lapidem ꝑnotatũ. et ꝙ equitauit alborac expeditus a gabriele. et venit ad domũ suã et inuenit vxorẽ suã in lecto que adhuc dor miebat cui enarrauit omnia que ei accide- rant. Et postmodum predicauit eadem in mequa ptib⁹ suis caroijtis et alijs gentib⁹. Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendacioꝝ ꝑdicti librũ qui dicit scala ma- chometi. Alibi legit ꝙ cum ꝑdictã visionẽ narrasset machometus gentibus vniuersis in illis ptibus. Sexaginta milia hominũ cognoscentes fictionẽ a lege eius recesserũt et cũ dicerent ei ascende in celum de die no- bis cernentib⁹ et videam⁹ angelos occurrẽ tes nõ recognouit falsitatẽ suam. ſ3 ait laus deo meo nunq̃d aliud sum ego quã vnus hõ et nũc⁹. Ecce visũ est fundamẽtũ legis machometi. Uere hec sola fictio visiõis d3 sufficere ad ꝯfutãdũ quicq̃d machometus fecit. Nã non ꝑmisit eis spũssanctus mẽtiri nisi ita manifeste vt homo dare aduerteret fictionem nec inde reprobatione ꝑpter cla- ritatẽ sue falsitatis nõ solũ apd theologos ſ3 etiã apud naturales ph̃os q̃ vero nõ vt ho mines ſ3 vt bestie viuũt in volupt cecitate de licias carnis sequẽtes velocissime cursu in dampnatiõis ꝑpiciũ miserabiliter cadũt. O infelix homo innumerabiliũ animarum dãpnationis causa. O rabies ambitionis et luxurie maledicta machometũ decepisti vt alios deciperet. O dei ꝑmissio et iudiciũ absconditũ et tam spurissimo atq3 bestiali homini et tã aptis mendacijs homines fir missime adhercãt etiã vsq3 ad mortẽ. Ipse eñ seducit aliquo modo plus quã angelũ aliq̃n celũ nunciũ aliq̃n ꝙ pro angelis in- tercedit et quõ potuit tot angeloꝝ splendo- res sustinere in celis qui dicebat ꝙ q̃n ap- parebat ei angelus gabriel semper cadebat in terrã et expumãs agitabat et inarruabã tur man⁹ et pedes eius. Nec eñ in predicta visione dicit se raptũ sicut fuit paul⁹. ſ3 dic ꝙ ascẽdit simul in corpore et anima cuius signũ est vt sup patuit quia dicit ꝙ de⁹ teti- git eum manu sua et sensit frigiditatẽ eius vsq3 ad medulã spine dorsi eius et vsq3 ad cor. ergo deum et angelos ponit corporali- ter dimensuratos que est heresis dãnata vt supra patuit libro iij.

De ꝯcordia et discordia legis machome- ti cũ lege xpi in articulis fidei et in ꝑceptis.

Quinta ꝯsideratio ẽ scire in quo cõ- cordãt et discordãt lex xpi et lex ma chometi quo ad articulos fidei et precepta. lex eñ xpi que excellentissima ẽ vt fuit decla ratũ libro primo nõ inordinata ẽ in suis cre dibilib⁹ nec in suo processu sicut est lex ma-

chometi; ex quo satis conuincitur nõ eẽ a deo q̄ q̄ a deo sũt ordiata sũt vt dixit apl's ad ro xiij. sicut i opib3 nature et sacris scripturis p3 cuilib3 intuẽti q2 eni lex moisi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatiõe mundi Deide ꝓsecut⁹ ẽ ordinem temporis et historie vt pat3 cuilib3 inuẽti p totũ pẽtateucũ pphe etiã in suis scripturis ordiate ꝓcesserũt etiã ordĩe tẽpis ostẽdentes quo tempe vl' sub quibus regibus semper etiam seruãtes ordĩnẽ historie vel ad minus ordinẽ materie euãgelium etiã xpi ordinatissime ꝓcedit ordĩe temporis et historie et materie deide ciaz vita et doctrina et miracula xpi. In alchorano aũt null⁹ ẽ ordo nec temp⁹ q2 ñ dicit sub quib⁹ regib⁹ vl' quo tempe nec ibi seruatur ordo historie. Nã pmũ capitulu3 a quo incipit dicit rubrica vl' apcio libri in quo sine dubio cõueniẽter icipũ ab orõe et laude dei s3 imediate post breuẽ orõẽ3 ꝓsequitur op⁹ et ẽ capitulũ scõm de vacca rufa quã immolauit moises cui⁹ historia ẽ in leuitico. Terciũ capitulũ est de famelia nostra qui fuit pr̃ moisi et aaron. et statĩ sequitur Quartũ capitulũ de mulierib⁹ et sic de alijs ita inordinate q̄ nõ est homo in mundo qui possit de ordine historie et capitulor3 reddere racionem. nec ibi seruatur ordo materie. nam nũquam vnam materiam ꝓsequitur ordinate sed stati3 de vna materia se transfert ad alteram omnino extraneam recte sicut areptici⁹ nec etiam ibi seruatur ordo arguitionis vel alicui⁹ probatiõis. sed tota doctrina est ex suppositione et ponit vna3 propositionem per se veram et ex illa concludit quandam aliam que nihil habet facere cũ ea sicut frequentissime dicit q̄ deus est excelsus et bonus et alchoranũ est lex saluationis et q̄ deus est deus et q̄ nullus est alius nisi de⁹ et machomet⁹ est ꝓpheta veridic⁹ seru⁹ dei et q̄ nullus est deus nisi deus. S3 que sit ista ꝯclusio q̄ machomet⁹ est veridic⁹ seru⁹ dei et q2 de⁹ est de⁹ et sic de plurib⁹ alijs dictis inordinatissimus q̄ causa breuitatis omitto Est igr̃ lex machometi discordãs in ordine a lege xpi q̄ vt darĩ⁹ videaẽ et ante sit aliqua ꝯcordãcia inter eas ad ordinatissimã seriẽ articulor3 fidei xpiane descẽdo vbi tria pambula pmittunẽ Primũ est q̄ articulus in ꝓposito nihil aliud est q̄ veritas de natura diuia cũ gra scõ3 hugonẽ de scõ victore. et hoc notificacio datur de articulo stricte et ꝓprie sũpto put trahit ad ptes simboli appostolor3 cuilib3 eñi articulo ꝯuenit et ẽ sensus Articul⁹ arcat nos ad credendũ de deo nõ solũ que dicunẽ de deo per naturã vt credo in deũ patrẽ oipotentẽ hoc eñi ad naturã diuinã pertin3 s3 etiã que p gra3 dicuntur vt qui ꝯcept⁹ est de spũsancto. hoc eñi ptinet ad gra3 vñ sens⁹ est articul⁹ est vitas de deo ꝯtinãs naturã et grãm Scõm pambulũ est q̄ simbolũ scõ3 naturalẽ philosophiã dicẽ ꝯueniẽcia Sic igr̃ ppter ꝯueniẽciã intellectuũ in veritate vna et ppter ꝯueniẽciã appostolor3 siue par3 in simbolo ꝯponẽdo ac etiã ꝓpter ꝯueniẽciã scripturar3 ex quar3 aggregatiõe factũ est nõ immerito simbolũ fidei appellaẽ a sin q̄ est cõ vel simul et bole q̄ est sentẽcia quasi sentẽcia multor3 sil' Sed q2 tria sunt simbola opor3 causas institutionis assignare Vñ causa institutiõis simboli appl'or3 fuit fidei instructio respectu credẽdor3 ad salutẽ necessarior3. Causa vero simboli athanasij fuit erroris exclusio propter multiplices errores pululãtes Ratio aũt siue causa simboli patrũ fuit fidei explanatio circa dubitatiões emergẽtes. Itẽ simbolu3 appostolor3 submisse dicẽ vt stat⁹ appostolor3 et fideliũ primitiue ecclesie repñsentẽ qñ appostoli et fideles nõ audebãt fidẽ xpi vl' quecũq̄ ꝯfiteri in manifesto Simbolũ vero athanasij in prima cãtaẽ vt designẽ q̄ fides ẽ prima mẽtis illuiatio. S3 simbolũ patrũ in missa cãtaẽ vt in ꝯfessiõe fidei et deuotione pparẽ ad receptionẽ dñice corpis cui⁹ participes p fidẽ efficiamur Terciũ preambulũ ẽ q̄ si habeaẽ respect⁹ ad ea q̄ credẽda sunt radicaliter articuli fidei sunt xiiij. quor3 septẽ spectãt ad diuinitatẽ et septẽ ad humanitatẽ. et hec signata sũt Apoc. primo in septẽ stellis et septẽ cãdelabris aureis in quor3 medio fili⁹ hoĩs ãbulat S3 si habeaẽ respect⁹ ad eos qui simbolũ primũ ediderũt tũc fidei articuli sunt xij. iuxta numer3 xij. appostolor3 qui scõ spũ edocti nõ est dubiũ aliquid potuisse latere de hijs q̄ spectãt ad fidei ꝯplemẽtũ et vt maiorẽ haberẽt firmitudine3 singuli apposuerũt ibi suas pticulas et oẽs insimul singulas approbauerũt. et hoc fuit vt vna ecclesia q̄ sup appostolos fundare debebat haberet vnã fidei credulitate3 q̄ fides catholica dicereẽ hec ẽ fides vniuersa

lis et ab vniuersis appostolis qui erant fun damentū ecclesie vniuersalis et hoc ante dis persionē. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatū post dispersio- nem appostolorꝫ siue diuisionē ad p̄dican- duꝫ sicut patet actuū xiij. in simbolo nihil apposuerunt. et sicut xij. appostoli sunt xij. fundamenta ecclesie vniuersalis. sic xij. arti culi fidei sunt xij. fundamenta muri ciuita- tis iherusalem supne quasi xij. lapides p̄ci osi quos enumerat beat⁹ iohānes in apoc. xij. dicens et murus ciuitatis habēs funda menta xij. et in ipsis xij. nomia xij. apposto lorꝫ Sequit̄ fundamentū primū iaspis etc. et isto ordine ꝓsequar in declaratione arti- culorꝫ et in conferencia cōcordancie legis et discordancie legis xp̄i et machometi.

De primo articulo fidei et de cōcordācia et discordācia sarracenorū cū xp̄ianis in codē

Primus articul⁹ fidei xp̄iane ē Cre do in deū patrem omnipotentē cre atorem celi et terre. Hunc in simbolo appo- suit petrus princeps appostolorꝫ Et hic est primū fundamentū muri ciuitatis iherusa lem superne figuratū per primū lapidē pre- ciosum qui dicit̄ iaspis apoca. xxi. Hic eniꝫ lapis oculos purgat visum acuit et cōfor- tat vt dicit̄ in libro de ꝓprietatib⁹ rerū. Et sic iste articulus ptinens ad diuinitatē qui est de vnitate dei. est principiū omnibus cre dentibus tollendi varios errores gentiliuꝫ plures deos ponenciū et acuendi ac confor tandi visum mentis. Itē per iaspidē figura tur prima virtus theologica. que est fides. q̄ nunq̄ in sanctis marcessit. ſꝫ semp manet in vigore boni operis sicut iaspis viridis coloris est. In illis quidā marcida est ymmo mor- tua. que fidem habēt et nō cum fide opera. Vn̄ gregorius in p̄sona dn̄i. A me fide dis crepat qui operib⁹ non cōcordat Hec est pri ma in edificio spirituali. quia sine fide im- possibile est placere deo ad hebreos xi. et ni hil retinet qui fidē pdidit vt dicit seneca etc. Et illud prudēcij prima petit campū dubia sub sorte duelli pugnatura fides. dicit̄ autē prima virtus fides. qꝛ ex ipsa cetere generan tur vt dicit glosa sup illud Mathei. primo. Abrahā genuit ysaac. Ysaac genuit iacob. Glosa fides spem. et spes caritatē. et hoc est

intelligendū nō de habitib⁹ que simul oēs infundunt̄ a deo. Sed de motibus quoruꝫ vnus generatur ab alio In p̄dicta etiā pu- cula q̄ beatus petr⁹ posuit in simbolo tres articuli ↄtinētur loquēdo de articulis vt ha betur respectu ad ea que credenda sunt radi caliter scꝫ articulus de vnitate diuinitatis. et articulus de p̄sona patris. et articulus de creatione. Credo in deū. Iste articulus ex- ponitur in simbolo maiori vbi dicitur. Cre do in vnū deum. vbi excluditur error genali um qui nō credūt in deū ſꝫ in ydolū vel ali- quā creaturā Vel excluditur error maniche orū. qui dicūt esse plures deos. seu plura pri cipia. et accipitur articul⁹ iste deutronomij q̄nto. Vbi dicit̄ audi israel de⁹ tuus vn⁹ est Sꝫ nūq̄d existens in peccato mortali dice- re pōt sine peccato. Credo in deū videtur q̄ nō. q̄a dicit augustinus q̄ credere in deū est credendo in eū tendere. credendo eū amare et credendo ei incorporari. Et ita videtur q̄ talis mētitur cū dicit credo in deū. Ad hoc respōdet magister allexander de ales in fine sui tercij. q̄ sicut existens in odio fraterno pt dicere orōnem dominicā sine peccato. quia dicit eam in persona ecclesie. sicut ꝓbatur per illud. Esdre vi. obtulerūt xij. vitulos ꝓ populo dei. Glosa null⁹ in orōne sibi aliq̄d petat vel pro se. sed pro omnib⁹. qui habent vnum ↄmunē patrē deū. Similiter existēs in peccato mortali pōt dicere credo in deum sine peccato. nec mentitur cum non sit sermo ipsius sed ecclesie p̄cipue cum simbolū in p̄ sona ecclesie dicatur sit oratio quedā Ideꝫ dicit frater iohānes Ascen. in scdo libro su me sue titulo lv. q̄ ↄfessio fidei dicit̄ in sim- bolo quasi ex persona tocius ecclesie. fides aūt ecclesie est fides formata. que est in omi bus alijs qui sunt de ecclesia numero et me rito. Et ideo cōfessio fidei traditur in simbo lo scdm̄ q̄ ↄuenit fidei formate. Vn̄ existēs in pctō mortali nō mentitur dicens. Credo in deum. Cum nō sit sermo eius sed ecclesie Sꝫ quid dicenduꝫ si quis intuitiue videret deū. nūquid mētiretur dicēdo. Credo in de um cū fides sit scdm̄ apostolū argumētum nō apparēciū. et iterū fides est credere q̄ nō vides scdm̄ augustinū. Dico q̄ pro illo tūc cū quis videt intuitiue deū dicere non po- test veraciter. Credo in deū sic patet de bea tis in gloria p̄adisi. scꝫ. in q̄b⁹ iā nō manet

fides nec spes ꝗ caritas sola q̄ nū̄ ꝑ excidit Si quis vero in raptu in tuitiue videt deū̄ transiuit que illa visio et certitudo remansit illius visionis: si respect⁹ babeatur et illud tunc visionis illi⁹ non potest etiam veraciter dicere. Credo in deū̄ sicut potuit esse ī paulo et sic legim⁹ ī cronicis beati patris nostri beati francisci de fratre egidio laico viro vtique ꝑfectissimo. Qui ex eo ꝙ in quodam raptu viderat deū̄ dicebat ꝙ cum sana conscientia nō poterat dicere. Credo in deum ꝗ si post raptum nō baberetur respect⁹ ad deū̄ visum sed ad deum q̄ non videtur sed speculatur videri, tunc certissime nō mentitur qui dicit credo in deum sed fideliter verꝫ profert Secūdus articul⁹ in bac ꝑticula est patrem omnipotētem bic ꝓbātur plura alia consequencia. Si enim est omp̄s potest creare celum et terram et potest dimittere peccata. et sic de alijs deo proprijs. vt patuit in probemio buius fortalicij fidei. licet oīpotencia sit communis toti trinitati tñ̄ per apropriacionē attribuitur patri. Et scd̄m Richardum bec oīpotencia in cludit omnē scientiaꝫ et bonitatem summam et ex consequenti ꝓuidēciā̄ respectu oīm. Tercius articul⁹ est. Creatorē celi et terre boc exponēs maius simbolum addidit visibiliū̄ omniū̄ et inuisibiliū̄. Celum enim sūmitur dupliciter. est enim celū̄ quod videtur. et est celum quo non videtur. vt ꝓbatur ꝑ illud psalmi. celum celi dn̄o. q̄ nichil eēt dicere nisi ad min⁹ essent duo celi vtrūque ergo creauit deus cū̄ vtrūqꝫ sit celum vt dicat scriptura In ꝑ̄ncipio creauit de⁹ celum et terraꝫ. similiter et contēta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos Celū̄ vero visibile continet visibilia et corporalia Ideo congrue scd̄m quod exponit simbolum mai⁹ per celum intelliguntur inuisibilia oīa que nobis celant̄ et per terrā̄ oīa visibilia. sicut videt̄ psalm⁹ dicere terraꝫ āt dedit filijs boīꝫ et ꝗ creatio sit cōīs toti trinitati cū̄ opa trinitatis a dextra sint in diuisa tñ̄ per appropriationē attribuit̄ patri. Et si queras quare bic dicat̄ creatorē et in maiore simbolo dicat̄ factorē. Rn̄det̄ ꝙ creare ē de nibilo aliq̄d facere. facere vero vt cōmuniter dictū̄ est cōe ad opari aliq̄d de nibilo et ad opari aliq̄d de materia. Ut ergo ondatur creator nō tm̄ factoꝝ de nibilo vt angeloꝝ animaꝝ et prime materie s; etiā̄ oīm ꝓductoꝝ ex aliquo. Ideo ꝓfitemur nō tm̄ creatorē s; etiā̄ factorē Secta machometi cōcordat cū̄ lege iudeoꝝ et xp̄ianoꝝ in vnitate dei et reꝝ creatiōe Ait enī̄ machomet⁹ in alchorano Azoara prima et in plurib⁹ sequētib⁹ de⁹ vester vn⁹ est nec ē alius p̄ter ip̄m pius et gratus q̄ creauit celū̄ et terrā. terrā in ymo celūqꝫ in summo disposuit et ymbres ac arbores eoꝝ que fructus producāt et ꝗ in bijs duob⁹ sint nobiscū̄ ꝯcordes sarraceni ex sua secta statim tñ̄ venenū̄ infundans discordat a lege xp̄i negās deū̄ creatorē celi et terre eē patrē q: scd̄m sarracenos null⁹ sit pater sine coytu. Hūc errorē ip̄i traxerūt a iudeis quos secū̄ machometus babuit ꝯsortes vt sup̄ patuit cū̄ de eius origine ageret̄. excecati ḡ cuꝫ cecis iudeis negāt esse patrē creatoreꝫ celi et terre. Qd̄ aūt xp̄iani tenēt fideli t̄ in vnitate essencie eē tres ꝑsonas realiter destinctas ꝑ relatiōnes originis. sarraceni cū̄ iudeis nō credunt quoꝝ cecitas infra per alchoranum ostendetur:

¶ De scd̄o articulo fidei et de totali discordia serracenoꝝ in eodē et quō ex alchorano ostēditur ꝙ ibesus xp̄s est filius dei.

Ecundus articul⁹ est. Et in ibesuꝫ xp̄m filiū̄ eius vnicū̄ dn̄m nostruꝫ Hūc apposuit in simbolo andreas ap̄lus Iste articulus est secundū̄ fundamentū̄ ciuitatis iberusalē sup̄ne. et est figuratus ꝑ scd̄ꝫ lapidem p̄ciosum qui dicit̄ saphirus cuius ꝓprietas est ꝙ corp⁹ bumanū̄ vegetat et integra mēbra ꝯseruat. sic credere ibesū̄ xp̄ꝫ eē filiū̄ dei viui augmentat corp⁹ ecclesie misti cū̄ q̄d p̄ius erat in vna gente modica iudeorū. sed mō per banc fidem p̄diccatā se extēdit ad multitudinē gentiliū̄ cōuersoꝝ Item per būc lapidē preciosum. figurat̄ scd̄a virt⁹ theologica. que ē spes sanctoꝝ. qui ꝑ celicaꝫ ꝯuersatione celo sereno sunt similes sicut saphirus et veri solis radijs ꝑcussi. qui radij sunt amoris insignia. que in sua ꝯuersatiōe et in sua passioue resurrectiōe et ascēsiōe omnē in se omnē terrenitatē reprimūt et fulgorem eternitatis emittūt dicētes cū̄ ap̄lo ad pbilipen. iij. nostra ꝯuersatio in celis est Et ad idē alios trabūt dicētes id ysaie ij. Uenite ascēdam⁹ ad mōtē dn̄i et ad domū̄ dei iacob. vn̄ eccl. xliij. tripliciter sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās et fulgens ra-

dñs suis excecat oculos. montes ecclesie. i.
pdicatores tripliciter exurit sol iustície dum
in tria facit ydoneos. scz ad fidem et ad ope
ratõnẽ et ad pdicationẽ vtriusqz et exsufflat
ab eis ignem concupiscencie et refulgẽt in eis
radij amoris q̃ excecant oculos noctue idest
malorum. Est ergo hic scđs articul⁹ Credo in
ihesuz xp̄m filiũ eius idest patris vnicũ do
minũ nostrum. Unde augustinus libro de
simbolo cũ audis dei filiũ cognosce deum
si enĩ est verus fili⁹ est illud qđ est pater. Si
ergo pater est de⁹ filius est deus. vnicũ idest
vnigenitum. In quo ostendit q̃ licet a pr̃e
procedet filius et sp̄ussanct⁹ tñ est tantũ vnus
filius qui procedit a patre per modũ genera-
tionis. ihesum xp̄m dñm scz iure creationis
gubernationis et vlteri⁹ redemptionis. Est
aũt dñs increatũ et hoc nõ appropriat filio
cum dicat athanasius dominus pater. dñs
fili⁹. dñs sp̄ussanct⁹. Et est dñiuz creatuz et
hoc appropriatur vt etiã in q̃tum hõ creda
tur dñs creature. Math. vltimo. data est mi
chi omnis potestas in celo et in terra. psal-
mista. Omnia subiecisti sub pedibus eius.
Glosa potestati ei⁹ omnia subiecisti vt oẽs
eum adorant. Nostrũ dicit propter principati-
onẽ nostre nature scz humane et propter exe-
cutionẽ misterij redempcionis in assump
ta carne q̃ sibi vniuit in vnitate psone non
pater nec sp̄ussanct⁹. Ad huius aũt articuli
expositionem mai⁹ simbolũ addit plura di
cens Et in vnũ dñm ihesum xp̄m et cetera.
Exprimũtur aũt ibi de filio scđz diuinitatẽ
quinqz ad excludendũ quinqz errores arria
norum. Primus est q̃ nõ est eiusdem substan-
cie cũ patre contra qđ ibi dicit et in vnũ repe-
te deũ cum patre. Secũdus error est q̃ fili⁹
est minor patre contra quod dicit dominum
nostrũ ihesum xp̄m. idest equalẽ patri et spi
ritui sancto in dominio et potencia. Tercius
est q̃ nõ est filius naturalis sed adoptiuu⁹
contra qđ dicitur filiũ dei vnigenitũ. Quart⁹
est q̃ ẽ natus ex tempore nõ ab eterno contra
qđ dicit et ex pr̃e natũ añ oĩa secula. Quin-
tus error est q̃ est pura creatura. dicit enĩ q̃ si
fili⁹ esset a patre et filius naturalis cũ null⁹
pater sine sui diminutione et decisione gene
ret filiũ equalem sibi. et illud de deo dicere
sit absurdũ. restat q̃ de⁹ pater nunq̃ ha-
buit filiũ naturalem. cõtra qđ dicitur deum
de deo lumẽ de lumine. sicut enĩ lumẽ sine

sui diminutiõe generet aliud lumẽ sic pater
filiũ. Causa erroris eorum est qr quod est crea
ture attribuũt creatori. Ex pdictis aũt erro
ribus inciderunt in profundũ erroris vt dice
rent xp̄m esse purã creaturã et nõ esse deum
naturaliter sed adoptiue et per grãm. contra
quod dicit deũ verũ de deo vero. genitũ nõ
factũ consubstancialẽ patri. i. eiusdẽ substã
cie cum patre per quẽ omnia facta sunt Au
gustin⁹ si per ip̄m facta sunt omnia. iã nõ est
fact⁹. iã nõ est creatura. dicit tamẽ fili⁹ fact⁹
scđm humanitatem ad romanos primo et
in pluribus alijs locis Et qr machometus
fuit heretic⁹ arrian⁹ instruct⁹ vt supra patuit
per Sergiũ monachum arrianũ hereticum
Ideo in hoc cõcordãs cũ arrianis et iudeis
dicit ihesum xp̄m purã creaturã et sic discor
dans a xp̄ianis asserit xp̄m nõ esse filiũ dei
nec deũ. Unde azoara capitulo. xxi. Cõstã
ter dico deũ vnũ esse necessariũ omnibus qui
nec genuit nec ẽ generatus nec habz quem q̃
similẽ sibi. Itez azoara xij. dicit oẽs quidẽ
dicentes xp̄m ihesum marie filiũ deũ existe
re mendaces et increduli reperti sunt. cuz xp̄s
ip̄e dixisset filij israel in deũ dominũ meum
atqz vestrũ credite. cui quisquis sociũ atqz p
ticipem posuerit ingressum padisi illicitum
sibi reperit⁹ in ignẽ ibit eternuz. et in plurib⁹
alijs locis similia verba pfert sed mentita ẽ
iniquitas sibi qr veraces oẽs qui confessi
sunt ihesuz xp̄m esse verũ deũ et dei filium
reperti sunt Et ne hec veritas periret plures q̃
centũ mille volũtarie mortẽ passi sunt. Pro
batio vero sua est hoĩs insensati et nihil in-
telligentis de diuina natura nec de ei⁹ eterna
emanatiõe et lz cõcedatur xp̄z dixisse filijs
israhel in deũ meũ atqz vestrũ credite. nõ ex
hoc sequit ip̄m nõ esse deũ et dei filiũ. cum
ip̄e dixerit creditis in deũ et in me credite. so
cium aũt sc participẽ deo nõ damus sicut ipse
putat. qr cum dicimus xp̄z esse deũ nõ aliũ
deũ a patre sz vnũ et eundẽ deũ fideliter cõ
firmemur. aliũ tñ in psona. et licet ex dictis in
primo libro consideratione iij. clare appareat
ex quadruplici examine hec veritas catho-
lica q̃ ihes⁹ xp̄s est ver⁹ filius dei Ad confusi
onẽ tñ sarracenorum oppositum asserenciũ ex
eorum lege volo illud ostendere vt proprijs ar-
mis vulnerent. Et sic confusi vel credant vel
obmutescant. Dicitur etiam in alhorano in
capitulo amirã. Dicunt angeli beate marie

maria deus pretulit te et purificauit te super
oīs mulieres et post dixerūt angeli maria
deus euāgelizat vel annūciat tibi de verbo
suo et nomen eius ihesus xp̄s filius marie
Et in capitulo elmeza dicitur nō dicatis de
deo nisi veritatē q2 ipse xp̄s filius marie est
nuncius dei et verbū dei quod ipse posuit in
ea p spm̄ sanctū. Asserit igit̄ omnino q ipse
xp̄s sit verbum dei. Querit̄ ergo qd̄ sit istud
verbum dei. An verbū dei accidentale vel
potius psonale et reale. Si dicunt sarraceni
q est verbum dei vocale tm̄ et accidentale
hoc nō potest dici, loquit̄ enī de deo alcho-
ranū et etiā euāgeliū singulariter vt de vno
verbo tm̄. Verbū aūt dei vocale et accidenta-
le quod a deo est non est vnum sed multa
omnia verba bona et sancta et vera possūt
dici verba dei. Item nō esset excellēs causa
cōmendacionis xp̄i q alchoranū intendit singu-
lariter cōmendare q verbū dei dicat̄ q2 ver-
ba dei dicunā nō solū xp̄s s3 etiā alij pphe-
te dixerūt verba dei. Si aūt accipiat̄ substā-
cialiter et pprie et personaliter sic verbū dei
est eternū et verus deus. Sicut verbu3 quod
egreditur de ore corruptibilis hominis cor-
ruptibile esse necesse est. Sic verbū quod ab
eterno pgreditur de ore dei per quod creauit
celū et terrā et inter media vt verbo vtar al-
chorani necesse est esse incorruptibile et eter-
num q̄nicq̄d aūt ex deo pcessit essencialiter
est deus. Vn̄ cū verbum aliquo modo diffe-
rat a dicente et cōcipiente verbū et in dei es-
sencia nō pōt eē diuisio vel distinctio oportet
q ibi sit differencia psonalis et q verbu3 a
dicente pprijs et solis relatiōib9 distingua-
tur hoc est aūt verbum quo deus omnia fe-
cit dicit fiat et fit sicut in alchorano dicit̄. et
in hoc cōuenit alchoranū cum euangelio io-
hannis quod dicit omnia per ipm̄ facta sūt
q2 igit̄ a dicente verbū cōcipitur et intellectu
aliter generatur et illd̄ qd̄ ab aliquo genera-
tur in similitudine nature et speciei dicit̄ fi-
lius. Hinc ē q verbū dei dicim9 filiū dei sic
si sol de se generaret talem splendorem qui
esset sol illu3 solem et splendorem diceremus
filiū solis. et in hoc tm̄ est differencia q crea-
turis in q̄bus differt eē et essencia non pnt
multiplicari supposita sine multiplicatione
nature vt hō generat hominē de9 aūt in quo
est idē eē et essencia cū ex se generat verbum
qd̄ deus ē vt dictū est nō generat aliū deu3
q2 diuina essencia nec diuisibilis ē nec mul-
tiplicabilis aliquo mō ppter summam sim-
plicitatē et pfectionē3. et ratio potissima q̄re
diuina essencia nō est multiplicabilis quia
est de se hoc. et qd̄libet qd̄ est de se hoc sicut
sol. est incōmunicabile et in=plurificabile.
Natura vero humana q2 nō est de se hoc s3
cōtrahit̄ per hecceitates ideo plurificat̄. dica-
mus ergo q de9 generat verbū suum quod
de9 est s3 non alius de9. hn̄ est alia psona s3
nō alius de9. Machomet9 aūt q̄n audiuit
q xp̄iani dicebāt deū habere filiu3 nesciuit
cogitare q posset esse filius nisi de muliere.
Et ideo nullū aliud argumentum induxit
nisi q de9 nō pōt habere filiū. quia non h3
vxorē et hoc p efficaci argumento frequētis-
sime repetit. Hoc argumentū est simile ac di-
ceret q deus nō est substancia. quia non h3
accidens vel q deus nō viuit q2 nō come-
dit vel respirat et talis ymaginacio fantasti-
ca est et fatua et hōis intellectu et ratione ca-
rentis. nō enī xp̄iani dant deo filiū tanq̄ ex
muliere sed sicut est calor ab igne et splēdor
a sole et verbū a dicente vt dici q̄ oia nasci
vere et generari dicunt̄ et non ex femina vel
muliere filius enī splendor est et verbū eter-
ni patris coeternus et cōbstancialis et coequa-
lis ei machometus etiā non recoluit. quod
dauid quē tm̄ cōmendat dicit deum habere
multos filios adoptiuos pter filiū natu-
ralem dicens. Ego dixi dij estis et filij excel-
si omnes et tamen nō ex muliere. Item ma-
chomet9 dixit q virgo maria potuit habe-
re filiū sine viro. nunq̄d ergo potuit cogitare
q deus potuerit habere filiu3 sine muliere.
Preterea dicit machometus de deo in capi-
tulo elmimnū q si deus haberet filiū totus
mundus esset in periculo esset enim inter eos
scisma. sed hec suppositio est falsissima sup-
ponit enī q de9 nō haberet filiū nisi malū
et cōtumacē et inobedientē et nos quidem
dicim9 q fili9 dei est verbū dei et ars patris
p quē oia opat̄. verbū āt cōceptū et ars ope-
ratoris etiā in hōie nunq̄ discrepāt ab intel-
lectu cōcipiētē. nisi forte machomet9 blasphe-
mādo dicat q de9 a semetipso discordat a
suo intellectu et sua cōceptio contradicat ei.
Itē cū ihesus fili9 marie sit verbū dei vt di-
cit machomet9 et verbū dei vt declaratu3 est
fili9 dei. quare ergo nō dicit machomet9 q
deus nō potest habere verba q2 non habet
vxorē. sicut dicit q nō potest habere filiū q2

vxorem nō h̄z. igitur verū dixit machomet⁹ qn̄ dicit q̄ ihesus xp̄s est fili⁹ marie et q̄ est verbū dei. sed nō intellexit. si intellexisset di-xisset ex quo est filius marie est ver⁹ homo. et ex quo est verbū dei est verus deus. Non em̄ est deus cōposit⁹ vel imꝑfect⁹. vt hō. cui⁹ verbū et cōceptio mentis et ars et opatio est inherens siue accidens. et ideo nō hō verbū. aūt dei est subsistens. et quicquid est dei de⁹ est. Vñ verbū dei est deus. Intellectus dei ē deus et operatio dei est deus. Patz ergo cō-tra sarracenos quomō deus pt̄ habere filiū lz nō habeat vxorē et quō etiam ihesus fili⁹ marie est verus filius dei naturalis.

¶ De tercio articulo fidei et de ꝓprietatibus calcedonij

Tercius articulus fidei est. Qui concep-tus est est de spūsancto nat⁹ ex ma-ria virgine. Hunc apposuit in simbolo io-hannes euāgelista. Iste articul⁹ est tercium fundamentū ciuitatis iherusalē superne et est figurat⁹ per terciū lapidē preciosum q̄ di-cit̄ calcedonius. Hic em̄ lapis valet cōtra illu-siones demonū et virtutes cōseruat vt dici-tur in lapidario. Sic et fides huius articuli valet cōtra illusiones demonū qui sepe iude-os ludificauerūt. vt crederēt plures esse xp̄s in lege ꝓmissum sicut patuit latissime in pri-mo et tercio libris. xp̄iani vero hanc fidem amplexātes nunq̄ inuenti sunt illusi alius q̄ ihesum xp̄m in messiā recipientes et sicut nō paciuntur illusionem sic etiā non patiū de-structōnē virtutū sed eas firmissime cōseruat in animab⁹ fideliū. Predictus lapis scd̄m ysidoꝝ est lapidib⁹ et ardētibus similis pa-lenti lucerne vt dicit hic glosa. Calefactus aūt a sole vel digitoꝝ attentu palias et kar-tarū fila a se rapere dicit̄. et significat terciā virtutē theologicā que est caritas sanctoꝝ. hec em̄ ab ipsis celata q̄si palet in lucerna. sz cū ad alioꝝ vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ ap-paret que non sculpitur q2 aduersis nō secat̄ prima ad coꝝ. xiij. caritas omnia suffert vt vanā gloriā nec recipit nec retinet hec amo-re xp̄i incarnatōis assensa et digiti a spūsci̅ igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cuz non solū amicos sed etiam inimicos ꝓpter deum cara vnitate cōiungit. Item p̄dictus articul⁹ sumit̄ ex illo Mathe. primo inuēta est in vtero hn̄s de spūsācto. Et nota q̄ am-brosius dicit libro de spūsancto. q̄ illud q̄ est ex aliquo aut est ex eius substācia vt fili⁹ ex patre aut ex ei⁹ potestate. vt ex deo omia. et sic sumitur hic. de. q2 potestate et opatiōe spūssancti cōcept⁹ est xp̄s. Ideo xp̄s nō dici-tur filius spūssancti. In simbolo vero maio-ri explicat̄ iste articulus sic. Qui ꝓpter nos homines et cetera vsqz ibi. et homo fact⁹ est. Vbi nota q̄ descendere dicitur de filio dei non ꝓprie sed transsumptiue ad significan-dum incarnationem. sicut em̄ qui descendit de sursum iudeoꝝ scendit. sic cū deus factus est homo. de⁹ qui est sup omnia in fimā sibi naturā vniuit. nihil ergo aliud est hic descen-dere. q̄ in carne humili apparere. in hoc arti-culo cōcordāt sarraceni cū xp̄ianis q̄ntū ad hoc q̄ xp̄s ihesus fuit cōcept⁹ de spūsancto et natus de maria virgine et q̄ ē messias in lege ꝓmissus. qd̄ vt clarius videat̄. Notan-dū q̄ fuit quidē iude⁹ toletan⁹ noie samuel qui quādā disputationē singularē habuit cōtra quēdā sarracenū noie albucalem apud sanctā cōmorantē. Isti em̄ ꝯferentes de veri-tate vtriusqz legis cōmunicauerūt inter se li-bros suos. sic q̄ iudeus legit sarraceno bi-bliā et tradidit sibi trāslumptū scd̄m q̄ ve-raciter habetur apud iudeos. et sarracen⁹ le-git alchoranū iudeo et tradidit sibi trāslūp-tum scd̄m q̄ veraciter habet̄ apd̄ sarracenos. Deinde ip̄is absentibus adinuicē l̄ras dis-putauerūt de veritate vtriusqz legis. et inter cetera p̄dict⁹ iude⁹ cōtra sarracenū nitit̄ ꝓba-re q̄ xp̄s ihes⁹ est ver⁹ messias sarracenoꝝ. et q̄ sarraceni falsi et cōtra veritatē viuētes sic dicens per alchoranū quē mihi legisti cui⁹ transumptū in arabico cōcessisti quē appor-taui et apud me recōditū habeo tibi duo ꝓ-roborare intendo. Primo q̄ xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester verus messias. et sibi credere debetis et ip̄m tanq̄ verū deū et hominem adorare et recipere et cū hoc ꝓbauero leui-ter scd̄m inferā sz vos nunc flere et cōtra veri-tatē viuere. nō tn̄ istis ꝓbationib⁹ ꝓ me nec ꝓ meis intēdo adherere. Quātū ad primū scias q̄ oia q̄ dicā habeo in alchorano vero. q2 tu dixisti mihi q̄ multa erāt in alchorano cōtra vos. ideo erāt de medio sublata. Sz illa q̄ sequnt̄ de ihesu quē colūt xp̄iani recitabo fideliter put habent̄ in sachara de familia. dicit em̄ machomet⁹ de ihesu hec. i. ihesus

est messias ꝙ ꝓpheta dixit esse futurum̃ beic
idest ihesus est filius ysaac et ꝓphetarũ iu
stoꝝ et sãctoꝝ in recta lignea vsq̃ ad mariã
virginẽ Beic.i.ihes⁹ messias habuit pote-
statem a deo faciendi mirabilia sanãdi om
nem langorem et infirmitatẽ eiciendi demo
nes suscitãdi mortuos et creditis expsse oĩa
miracula que euãgeliũ xp̃ianoꝝ cõmemo-
rat. beic idest ihesum fecisse vt alchoran⁹ ex
presse testatur in zachara p̃dicta etiam ibidẽ
dicit̃ ꝙ beic idest ihes⁹ sciuit et scit etiaz oĩa
secreta cordiũ Unde verba machometi sunt
ista in forma. beic idest ihesus sciuit omnes
libros et omnẽ sapienciã moysi et p̃dicatio
nem et sciebat quid homines comedebant
in domibus suis et quid reponebãt in the
sauris suis et hoc mõ cõtempsit diuicias et
abiecit carnales concupiscencias nec habuit
delectationes que sunt occasio peccandi et
causa inobediendi. et introducitur in alcho
rano illud euangelij vulpes foueas habẽt
etiaz eodem zachara ꝙ ihesus fuit cõcept⁹
de spũsancto absq̃ virili semine et nat⁹ de
maria virgine et de maria dicit machomet⁹
ꝙ angelus gabriel dixit O maria deus ele-
git te et decorauit te gratia. et ornauit et pre-
elegit sup omnes mulieres omniũ filiorum
matres. et posuit te quasi vnum mediũ inter
homines et angelos dei in paradiso delici-
aꝝ dicitur etiã zachara. xxvij. ꝙ beic idest
ihesus verbũ dei ita ꝙ intellect⁹ nõ vocatur
hoc noĩe nisi ꝙ vocabit̃ arabice beic idest
ihesus ego sum sufficiencia tua et ego eleua
bo ad me et purificabo te ab infidelib⁹. Et
in zachara. de familia dicit̃ ꝙ null⁹ est quẽ
nõ tetigerit sathan p̃ter beic idest ihesum et
mariam. Scias eñ ꝙ hec omnia supradicta
cõtinent̃ in zacharis p̃dicta vero alchorani
et omnia fideliter et veraciter sine diminuti
one nec additione recitaui Nũc ex istis colli
go sic ihesus est de spũsancto ꝯceptus sine
virili semine de sanctis ꝓphetis nat⁹ de vir-
gine ꝯcept⁹ et natus sanct⁹ ignoscẽs omnez
hñs scienciã scrutãs corda hominũ hñs po
testatẽ curãdi sanãdi ressuscitãdi mortuos
et messias ꝓmiss⁹ in lege a ꝓphetis ergo in-
q̃ntũ scrutãs corda hominũ est de⁹ et ꝯsequẽ
ter adorãd⁹ et colẽd⁹ in q̃ntũ sctũs et de san
ctis nat⁹ et messias et credend⁹ et recipiẽd⁹
antecedẽcia oĩa habetis in alchorano vero
et ꝯceditis et vere et recte ergo ex eisdẽ ꝯse-
quẽtiam recipere debetis et nõ solũ recipere
sz fideliter opari oppositũ facientes sub pal
liato colore false et mẽdose viuitis dixi sub
palliato colore qz vos dicitis ꝙ verũ est ꝙ
ihes⁹ fuit messias ꝓmiss⁹ s₃ machomet⁹ fuit
ab ipo deo et de hñplacito ihesu missus ad
declarandũ doctrinã datã ab ipso ihesu ꝙ
per falsos scriptores xp̃iani falsi hñt et ma-
chomet⁹ fuit plenus spũ dei viui et missus
ad corrigenda corrupta ad declarandũ veri
tatẽ vt ipse ihesus dixit discipulis Ego mit
tam vobis de p̃re spm̃ veritatis et docebit
vos omnẽ veritatẽ et suggeret vobis omnia
quecũq̃ dixero vobis Uolo aũt ostendere
per alchoranũ et p ꝯceptionẽ ipsius macho
meti et per natiuitatem et genealogiã et per
ei⁹ nutritionẽ ꝙ talis nõ potuit nec debuit
ad hoc eligi. Nã manifestum est ꝙ vos cõ-
ceditis ꝙ machomet⁹ est de genere hismael
filij Abrahe et agar ãcilla. et in hoc dicitis
ꝙ ihes⁹ est ysaac et zara que erat vxor legi-
tima ipsi⁹ abrahe et ideo de legitimis Ma-
chometus vero de ꝯcubina quia de agar eo-
dem zachara dicitis ꝙ machomet⁹ fuit con
ceptus de peccatoribus et nat⁹ eo ꝙ parẽtes
sui erant ydolatre et gentiles de genere sarra
cenoꝝ qui erant puersissimi peccatores vt as
serius Conceditis etiam ꝙ cum esset iiij. an
norum nutriuit eum in villa que dicitur bi-
tris quidã peruersus iudeus geneaticus q
nutriuit eũ et docuit eum testamentũ vetus
seu legem mosaicã et instruxit eũ arte seu sci
encia geneatica Postea fuit tradit⁹ iherusa
lem a quodã patruo suo q dicebat̃ sicut tu
abucul⁹ cuidã falso xp̃iano q erat monach⁹
sancti bñdicti ordinis q monach⁹ instruxit
ipsum false in naturali sciẽtia et in lege xp̃ia
noꝝ et docuit ipsuz puertere oẽs text⁹ vtriusq̃
legis et sic effect⁹ geneaticus et in duob⁹
testamentis peruerse ac false nutritus et in-
structus secessit in egyptum quia fames va-
lida oppresserat totam arabiam et iunctus
est cuidam regine vidue nomine Cadiga
que postea extitit causa regni sui apud da-
mascum. Ecce aspicias qualiter et a quib⁹
conceptus et quomodo natus et nutritus a
quibus instruct⁹ et quam doctrinam secut⁹
et nunq̃ a deo purgat⁹ nec illustrat⁹ q̃a de
eius electione a deo nec de plenitudine spi-
ritus dei in eo vos nõ habetis aliq̃ scriptu
rã sicut tu asseris in q̃dã clausa q̃ tu vocasti

clemab nisi q dicitis q ipse de seipso dixit q omnia q mādabat pdicabat et docebat archāgel⁹ gabriel pdicabat et reuelabat sibi de celo. quant⁹ ergo sit iste scz machometus et qualis sit rogo velis aspicere et dare vide bis sana ꝯsciencia q talis ad tāta minime eligi valuit hec iude⁹ ille. Sed addunt ad hec rationes alie cōuincentes. Prima quia spūssanct⁹ nō possit eē vilissime vite et vilissime secte dator qualis est machomet⁹ et ei⁹ lex vt sup visum fuit in scda et tercia cōside/ tionib⁹ Secūda qr ꝑaclitus spūssanct⁹ do/ cuit apl'os iohānis xiiij. et xvi. docebit vos omnē veritatē Machometus aūt non vidit appostolos vt ꝯstat qr fuit p⁹ eos vltra sex cētos annos vt patuit supra ꝯsideratiōe pri ma articulo iij. scz de origine machōeti quo ad tēp⁹. Tercia ratio ē qr ꝑacit⁹ spūssctūs nunq fuit nūci⁹ missus diabolis. sz machometus fuit nunci⁹ missus hominib⁹ et dia bolis. ipso teste in alcorano azachara. xvi. nō ergo fuit spūs veritatis miss⁹ a ihesu Et sic pz q ihesus xps bndictus nō solū est ve rus messias xpianoꝝ et iudeoꝝ sicut in pri mo libro ostensū ē sed etiā est ver⁹ messias sarracenoꝝ vt nūc ex alchorano deductū est ꝯcept⁹ de spūsancto. et de maria virgine na tus. Sunt tn̄ discordes a xpianis in hoc q exponitur in maiori simbolo. scz qui ppter nos homines et ppter nostrā salutē descen dit de celis et incarnatus ē etc vsq et homo fact⁹ est. quia cū ipsi negent xpm esse filium eternaliter generatū vt supra patuit. negant ꝯsequēter incarnationē filij dei Dicūt em̄ q nō fuit aliqua necessitas. q ppter hominē deus incarnaret. sed q ipse homo q pecca/ uit ageret penitenciā et satisfaceret pro pctō. Oportet ergo istis bestijs ostendere necessi tatē incarnationis. et q nec angel⁹ nec oēs angeli boni et mali. nec prim⁹ hō nec omes homines puri simul iūcti penitenciā agen/ tes potuerūt satisfacere p peccato primi ho minis. sicut et dicit dn̄s cesarēsis in suo tra ctatu ꝯtra sarracenos. Vn̄ captiu⁹ intellect⁹ sarracenoꝝ obūbrat⁹ caligine peccatoꝝ nō pōt intelligere iusticiā incarnatiōis filij dei Hec est em̄ ppria excellēcia legis euāgelice sup legē moysi. scz manifestare iusticiā dei que facta nō fuit tempe legis moysi. sz fuit facta et impleta tempore euāgelij Et cū res post q facte sunt oibus representant manife

stius q antequā impleant ꝓpie ꝓpriū est legis gratie manifestare iusticiā dei quā ve nit implere in seipso. suus ꝓpri⁹ filius ihe⁹ xps Sic em̄ declarauit ipse iohāni baptiste qn̄ venit ad suū baptismū quia cū iohānes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me Respondit ei dicens. sine mō sic decet nos iplere omnē iusticiā. Ma iij. Sz qs pōt exprimere qlis e ista iusticia Quis pt ponere linguā in tā altum misteriū presertiz cum cognoscā insufficienciam mei intellect⁹ ad explicandū. sed ꝯfidens de diuina pieta te que illuminat accedentes ad se et q quā do cum humilitate accedit hō ad cor altum manifestat ei de⁹ plus exaltat⁹. breuiter et clarius quam potero exponet diuina iusti/ cia que per legem euāgelicā declaratur non incipiendo in gradu altiori qui est redemp/ tio sanctoꝝ angeloꝝ sed hominū qui erant in dura seruitute ppter peccatū primi homi nis. ex quo voluit plus obedire diabolo q deo comedēdo de arbore nō ꝯcessa. et quia non seruauit paradisum terrestrē in quo po situs fuit operaret et custodiret illud. sicut fit de illo q dato sibi castro p quo facit ho magiū inimico suo cōmittit pditionez suo principi q ipe et sui filij tradunt exilio extra regnū positi extra grām domini sui sic fuit iusticia. q primus hō et oēs ab eo descen/ dētes essent filij p naturā volo dicere q na/ scerent in peccato p naturā sicut eoꝝ pr vo/ luntate deliberata voluit eē ipi. fuissent filij ire. sz si postq creuissent et fuissent intelligē tes q in eoꝝ arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere et pmanere filij ire vel eē filij gracie. tales nouiter facti volēdo audire do ctrinā dei et seruādo mādata ei⁹ et si obedis sent diabolo sicut eoꝝ pater fecit plus q de o adimplēdo sua carnis desideria et nō spi rit⁹ q semp permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnū dei ex quo sunt filij pditoris. et vltra qr deliberate vo/ luerūt plus societatem diaboli q dei qto tempore vixerunt in hoc mūdo. q simuliter habeant societatem in alio dampnati cum eo ad penas infernales. In hoc tamen fit filij ade maior misericordia q filijs militis proditoris. qui licet non committant pro/ ditionem sicut pater fecit. ymmo displicet eis quia sunt toto tēpore vite sue extra reg/ num exilio relegati. tali pena existenti iusta

quia est in sola priuatōne sui amoris et grē nolendo q̄ habitent in suo regno filij sui ꝑditoris. Hec est pena filioꝝ adē q̄ sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendētes ab eo solūmodo qꝛ sunt filij sui ex eo essent indigni regno dei. Et qꝛ hec pena est tam grādis cū sit tam ꝑiudiciale exiliū hominū a paradiso, et similiter qꝛ est tam vniuersalis extendendo se ad oēs homines qui fuisset in hoc mūdo genitū sicut adā suos ꝓprios filios generauit ostendit magnitudinē peccati. ꝓpter quod tam grandis pena fuit imposita. Ne omnes hoīes perirent necessaria fuit reconsiliatio per q̄ homines fuissent in gratia dei qui per naturā nascebātur in ira sua, et cum reconsiliatio requirat cōdignā satisfactionē et satisfactio ꝯdigna est q̄ reparet dampnū restituendo ablatū. et vltra hoc ratione offense q̄ det aliquid de suo qd̄ prius ante offensam nō debebat. sicut in lege p̄cepit deus restituere quinq̄ boues pro vno et iiij oues ꝑ vna exodi xxv. ꝓpter qd̄ in regno tenent pro ista lege septennaꝝ quilibet per seipm̄ pōt intelligere ex quo qualitas satisfactionis dꝫ esse scd̄m ꝯditionē peccati, grande peccatū grādē reqrit satisfactionem. Cū ergo peccatū primi hominis fuit tam magnū cōprehendēs oēs ab eo descēdētes q̄ ipē nō poterat satisfacere pro seipo qꝛ ad satisfaciendū nō habebat quid daret de suo quod prius nō deberet deo qn̄ quia ab ipso receperat deo debebat totū qd̄ suū erat. Unde si pro seipso nō poterat satisfacere multominꝰ pro toto genere hūano facto seruo diaboli ratione sui peccati. ergo vt recōsiliacio fieret requirebat satisfactio debita restituendo q̄tū fuit qd̄ accepit vel q̄tū fecit de dampno et vltra hoc aliquā rē suā nō debitā priꝰ deo ꝓpter offensā q̄ fecit. h̄ nō potuit facere adā nec aliquis suoꝝ filiorū ex quo debebāt deo quicq̄d habebant. Et quilibet vt saluet vel nō seu cū maxima difficultate est sufficiens sua ꝓpria iusticia manifestāte sacra scriptura q̄ si fuerint in ciuitate tres viri iusti Noe. daniel et iob. Isti sua iusticia liberabūt aīas suas sed nō potuerūt liberare animas filioꝝ et filiaꝝ suaꝝ. Cum ergo satisfactio requirat q̄ in illo qui habet satisfacere sint duo scꝫ q̄ sit ille qui dꝫ satisfacere et sit ille qui pōt satisfacere quaꝝ vna sine altera nō sufficit oportet intelligere q̄ ille q̄ habebat satisfacere ꝑ peccato adeo cū adam fuerit hō q̄ fuisset non angelus q̄ nō debebat satisfacionē sed q̄ fuisset hō ex quo homo fuerat qui peccauerat. Item req̄rebat secundo q̄ fuisset talis hō qui posset satisfacere et cū purus homo satisfacere nō posset ex quo deo debebat totū q̄ in eo erat et satisfactio requirit ratione offense q̄ peccans faciat q̄ det vltra et amplius q̄ accepit vel fecit de dāpno peccando. Uñ hac eadē ratiōe quilibet angeloꝝ non poterat satisfacere cū vnusquisq̄ eoꝝ deberet deo quicq̄d habebat ex quo ab ipso deo receperat. quis esset ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ satisfacere. certū est q̄ in omnibꝰ creaturis nō pōt inueniri vna sola que deo nō debeat aliquā rem cū oēs ipse debeant deo quicquid habent ex quo ab ipso receperūt propter qd̄ deus solꝰ est qui nihil dꝫ deo cum deus a se ipso habeat suū esse et nō ab aliquo alio qꝛ interrogatis omnibꝰ intellectum ꝑticipantibus, siue sint hoīes siue angeli boni et mali si ipsi dederunt esse deo vel aliquā rem ꝓpter quā anteq̄ deus daret eis esse quod habēt deus eis aliq̄d deberet, omnes respōderēt ipse solus fecit nos, et nō ipsi nos. Et ideo nos debemꝰ ei quicq̄d habemus ex quo ab eo recepimꝰ et ipē nobis nihil debet q̄ nihil ei dedimꝰ. Hac ergo ratione clara existente q̄ solus deꝰ est ille qui nihil dꝫ alteri nec sibi ipsi cū ille qui debebat satisfacere ꝑ pctō primi hominis et oīm alioꝝ requirebat qd̄ nihil dꝫ deo, et solus deus est iste ergo necessariū fuit, et sic omnibꝰ modis expediebat, q̄ satisfactor ꝑ genere humano foret deꝰ et homo, hō, quia homo fuerat qui peccauerat et sic homo satisfacere debebat, deus qꝛ ipē solꝰ est quia nihil dꝫ deo, et sic pro satisfactōe hominis peccati, poterat dare de gracia dando de suo quod nulli debet. hoc intellecto debemꝰ cōsiderare, ex quo homines non poterāt esse deo recōciliati nisi per ipsū met deū. qꝛ nō erat q̄ satisfacere possꝫ nisi ipse solꝰ. q̄ fuit illa iusticia q̄ deū obligaret. vt ipē deberet satisfacere ꝑ pctō primi hoīs cuiꝰ demerito oēs ab eo descēdētes erāt serui diaboli. oportꝫ ad cognitiōē huiꝰ videre et attēdere principiū et ꝯditiōē pctī qd̄ fecit primꝰ hō. Ecce q̄ i hoc facto ꝯcurrūt tres. scꝫ deꝰ q̄ dedit p̄ceptū primo hoī q̄ fuaret paradisum et q̄ nō comederet de arbore vetita.

Conauit hō qui peccauit q2 fecit ɔtrarium pcepti per deū ei dati Conauit Tercio diabolus qui sua astucia et deceptōe per medium mulieris temptauit hominez et fecit ꝙ transgrederetur pceptum de istis duob9 scilz homini et diabolo sic est ꝙ in casu explicato nulli eoꝝ facta fuerat aliqua offensa impleta volūtate cuiuslibet eoꝝ faciendo quilibet quod volebat q2 homo cōplacuit sue vxori plus appetendo pmanere in grā sua et amore ꝙ deo obedire Diabolus similit impleuit voluntatē suā habita victoria p eū desiderata Uerumtn̄ hoc est verū ꝙ quilibz eoꝝ fecerat grandē offensam deo ɔtra cuius voluntatē ambo fecerūt. Primus hō quia voluit plus obedire sue vxori ꝙ deo faciendo voluntatē diaboli et diabolus quia cuz deceptione ɔtra volūtatem dei tulit seruum ei9 et fecit seruū suū. et sicut deo fuerat facta offensa per vtrumqz si ambo voluissent recōciliari oportebat pro ambob9 fieri satisfactionē Sed cum diabol9 noluisset deo reconciliari ymmo placebat sibi semper inimicus dei pmanere quia nolebat recognoscere peccatū suū: quod nō erat in hoīe cum desideraret liberari a dura seruitute quā sentiebat stando in potestate diaboli Ergo cum solus hō peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat9 deo pt dici vno de duobus modis vel ꝙ primo fuisset facta debita satisfactio deo qui offensus erat. et ꝙ diabolus per iusticiā pderet dn̄ium quod sup ipsum tenebat. Uel ꝙ de9 de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ade offensam sibi factā et per vim ex quo est potencior diabolo liberaret primū hominē a subiectione sua q2 ab eo vict9 fuerat iuste erat ei9 seruus nō reputarent tamē ꝙ dubiuz aliq ꝙ deus posset per talem modū liberare primū hominē a subiectiōe diaboli et reconciliare sibi s3 tn̄ q2 cuicuqz principi magne potestatis plus reputat laudem ꝙ sit iustus ꝙ ꝙ sit potēs potestate siue iusticia tyrannidi reputata cū deu9 non solū iust9 s3 etiā necessario est iust9 et tali forma iust9 ꝙ nō pōt dici de9 nisi intelligat iust9 Oportz ergo intelligere ꝙ in reconciliatione homis interueniret iusticia que primo poterat intelligi si deus sicut magn9 dn̄s potens et iust9 diabolo et homini ex quo quilibet eoꝝ offēderat cū dedit penā et tormentū scilz demeritū peccati per eos cōmissuz diabolo in penam peccati quod cōmiserat tollēdo hoīez per vim et ɔtra totā suam voluntatem a suo dominio. et homini sicut pditori nolendo eū vm ꝙ videre i suo palacio neqz in regno suo s3 ꝙ remaneret exilio religat9 pro semp Sed cū deus sit nō solum dn̄s potens s3 iudex iust9 et pater misericors Ex quo homo penitebat de peccato per euz cōmisso et per seipsuz nō poterat satisfacere mīa dei ptinebat dare ei succursum et iuuamen liberaret a diaboli potestate Sic tamen ꝙ talis liberatio ita téperaret iusticia ꝙ diabol9 tenēs hominez in sua seruitute nō posset reclamare ꝙ ei esset facta iniusticia nec facere aliꝙ querelā que fuisset iusta cū hec fuerat veritas ꝙ ipsemet deus attendens videns et pmittens diabolus et homo sicut illi qui intrant in campū certauerāt vnus ɔtra alterū et conditio certaminis est si iam vnus alterū non occidit ꝙ victus sit seruus victoris. et cum arma primi hominis vt defenderet se essent forciora ad defendendum se ꝙ arma diaboli in cōmittendo siue temptando. fortitudo etiā hominis et virtus incōparabiliter erat maior quāto diabol9 cū oībus suis artibus et virib9 etiā si fuerāt mille vicibus plus nō poterat hominē vincere nisi ipe volūtarie voluiss3 vici Ex quo ergo su9 inimicus erat min9 fortis ꝙ ipse et ipse voluit ab eo vinci dictabat iusticia ꝙ fuiss3 ei9 seruus facto. ergo seruo diaboli et ɔsequenter oēs ab eo descendentes ad habendū liberationem de tam mala seruitute ex quo per iusticiam homo erat seruus diaboli. oportebat ꝙ nō per vim sed per iusticiam fuisset liberat9 de potestate Et sic vt liberaret a diabolo requirebat vt interueniret iusticia nō minus requirebat vt esset recōciliat9 in gracia dei existēte deo pr̄i piissimo et iudici iusto. vn̄ vt cā fieret recōciliat9 deo ꝓ quē fuerat cōmissum petm̄ reqrebat ꝙ fieret p hoīez qui tāti valoris vl' pl9 ess3 sicut prim9 hō et oēs ab eo dscēdētes ꝗ daret tātā et maiorē laudē et honorē et gloriā quāta fuerit offēsa cōtra eū ɔmissa Tali ergo satisfactiōe reqsita vt gen9 humanū recōciliaret deo vt dictū ē ꝙ fuerat facta offēsa deo p vtrūqz scilz diabolū et hoīez nō oportz dicere ꝙ diabol9 vellet facere hāc satisfactiōez ex quo nolebat hominē liberari ab ei9 ptāte et recōciliari deo;

quia talem satisfactionem facere erat pdere dñium super omnes homines per eum nimium desideratum et ideo displicens erat corde si essent reconciliati cum ipso facto perderet dominium suum quod super ipsos tenebat. Item hanc satisfactionem ipse nõ poterat facere cum ad satisfaciendum fuisset necessarium rogare deum q velleet parcere offensam ei factam ad quod requirebat q talis intercessor esset deo gratus qr si inimicus vel is qui displicet roget pro iniuriante plus pvocat ad iram eum q rogat. et hoc est manifestum q dyabolus voluntarie erat inimicus dei pcurans semp q ei fiant offense quantum plus pot. Sic ergo patet q p diabolum qui peccaverat ex quo ipse nõ requirebat ymmo sibi displicebat et abhorrebat hominis recõsiliationem et non minus suam nõ poterat fieri satisfactio hominis Et alia etiam pte si omnes angeli non poterant facere talem satisfactionem quia nihil habebant de suo q darent deo quod diabolus poterat qui ultra hoc abhorrebat q aliquo tempore talis satisfactio fieret. Videamus ergo de hoie qui fuit secundus in pctõ cõmisso huic nõ deficiebat sicut diabolo volũtas vt esset recõsiliatus qr sentiebat servitutem eius durissimam deficiebat tñ ei potestas sicut supra ostẽsum est. Ipse ergo et oẽs hoies ab eo descendẽtes angeli etiam nõ potẽtes implere requisitam satisfactionem qd ergo restabat ex quo nõ erat alius qui posset satisfacere nisi solus deus nisi q primus hõ et oẽs alij ex toto remanerẽt pditi si iam deus nollet satisfacere pro eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius Item cõueniens fuit deum incarnari vt tãta humilitas in redẽptore quãta fuit supbia in puaricatore. Sz supbia tãta fuit q hõ voluit eẽ deus ergo tanta debuit esse humilitas vt deus fieret homo Item hoc debuit facere deus vt vitaret incõuenies quod sequebatur qr si deus non esset incarnatus vt satisfaceret p hominis pctõ hoc ẽ vel qr nõ potuit vel qr nesciuit vel qr noluit Si nõ potuit impotẽs fuit Si potuit s nesciuit ignorãs fuit. Si potuit et sciuit s noluit g ergo invidus fuit q oĩa sunt magna incõueniẽcia in deo scz impotẽcia ignorantia inuidia. Patz ergo ex pbabitis necessariam et valde fore cõuenientẽ incarnationem dei vt doceret se potius vincere p iusticiam q p potenciam et vt ondereẽt tanta humilitas in redemptione quãta fuit in supbia in puaricatione Et ne aliqd incõueniẽs attribuatur deo cum in eo minimum incõueniẽs sit maximum impossibile:

De quarto articulo fidei et de discordancia machometi in eodem

Quartus articulus est. Passus sub põcio pylato crucifixus mortuus et sepultus. Hunc apposuit in symbolo Jacobus maior Et hic articulus est quartum fundamẽtum ciuitatis iherusalẽ superne figuratus per quartum lapidẽ preciosum q dicitur smaragdus cuius pprietates precipue sunt quatuor. Prima q inclinat ad castitatem Nã expertum est frangi in ptes cum ipm gestans fornicatur Secũda est q morbum caducum curat Tercia est q tempestatẽ auertit. Quarta ẽ q in causis verba psuasoria dat Sic et vera huius articuli fides carnales voluptates reprimit secundum augustinum in quodam sermone de tl. sic dicentem. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi crucifixionem celebraturi sumus reprimendarum carnalium voluptatum crucem etiam nobis faciemus Morbum caducum tollit quia xps mortem nostram moriẽdo destruxit vt dicit gregorius in prefatione paschali. Tempestates nõ solum carnis sed etiam mũdi et diaboli auertit quia nihil a deo q nõ equanimiter tolleretur si xpi passio ad memoriam reducatur Gregorius in omelia. x. Bernardus sup cãtica in sermõe. xxij. passio tua dñe ihesu vltimum refugium singulare remedium deficiente sapiencia iusticia nõ sufficiente succũbentibus meritis illa succurrit cum tñ defecerit virtus mea nõ pturbabor nõ diffido scio qd faciam Calicẽ salutaris accipiam dat etiam in causis fidei ptra tirãnos ptra hereticos et ptra quoscũq alios persecutores verba psuasoria veritate attestãte. Ego dabo vobis os et sapieciam cui nõ poterunt resistere oẽs aduersarij vri fides enim passionis xpi dedit Stephano q oẽs eius aduersarij quantũcũq phibiti nõ possunt resistere sapiencie et spũi qui loquebatur scz in ore eius vt pz in actibus Itẽ de smaragdo dicit ysidorus q a nimia viriditate dicitur amarus qr oẽs satis viride amarum dicimus herbas et frõdes viriditate supat aerem etiam vicinum ex repcussione viresce facit nulla gẽma gratior oculis cuius corpus extersum sic speculum ymagines reddit;

x° pprietates sm

Angrifes qui corp⁹ pedes et caput habet
leonum currentes super terram vt leones et
alas habent aquile quibus volant in aere
auferunt hominibus sed adimascus popu
lus.s.vnū habens oculum pugnans cōtra
eos eis aufert hec moraliter est. Quarta vir
tus que dicitur castitas vel virginitas q̄
virorum carnis integre seruat et in anxietu
dine penitencie motus malos castigat hec
est gratior angelis et oculis xp̄i quia virgi-
nes et casti sequuntur agnum quocunq; ierit.
Apoc.xiiij.et iu se portat imaginem ange-
lorum et xp̄i Angrifes.i.demones multū
nituntur auferre sed mens et intentio indi-
uisa a deo resistit et contradicit et eam custo
dit illesam.qui eīn tales sunt indiuisi sunt
sicut dicitur.i.cor.vij. Non eni habēt duos
oculos vnum in terrenis et alium ad deum
sed vnum tantū et illum figunt in deum di
centes illud ps. Sicut oculi ancille in mani
bus domine sue ita oculi nostri ad dn̄m deū
nostrum etc. Huic articulo nihil addit sym
bolum maius Concordat cum predicto
articulo machometus in hoc q̄ cōcedit ihū
sum xp̄m sub poncio pylato fuisse condem
natum morti. Discordat autem a predicto
articulo passionis et mortis xp̄i i alchorano
azoara.v.et in plurib⁹ alijs locis vbi in sen
tencias dicit q̄ quidam iudei voluerunt xp̄m
occidere et ipse callide se subtrahens cuiuit
nescio quem loco sui crucifixerunt putātes
esse xp̄m Creator aūt leuauit xp̄m ad se et
est secum vsq; ad diē iudicij tunc.s.sicut alij
homines moriturus et resurrectur⁹. Sed tn̄
nullum inconueniens est sarracenis conce-
dere mortem xp̄i cum ipsi teneant q̄ non ē
filius dei viui sicut nec nobis xp̄ianis q̄ ip
sum confitemur verum filiū dei q̄ sit mor
tuus secundum humanitatem quia diuini
tas mortalis non est nec vn̄ q̄ morietur.

¶ De quinto articulo et de proprietatibus sacerdonicis.

Quintus articulus est Descendit
ad inferos tercia die resurrexit a
mortuis Hunc apposuit in symbolo beat⁹
thomas. Et hic articulus est quintū funda
mentum ciuitatis iherusalē superne figura
tus per quintum lapidē preciosū qui Sar
donicis dicitur cuius cōpositio ex duobus
lapidibus ē s. ex sardio et onice et ē rube⁹
ex sardio et albus et niger ad colorē vnguis
ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mira-
bilis est vna potissima q̄ accendit animū
ad gaudiū quod trahit ex sardio. Sic et fi-
des huius articuli accendit animos sancto
rum patrū in lumbo cum illuc xp̄s descēdit
liberans vinctos de lacu in quo nō erat aq̄
et hoc in sāguine testamēti vt p3 zacharie ix.
Hec magnū gaudiū illoꝝ fuit cū beatifica-
ti fuerūt in visiōe diuinitatis et bīā captiuitate
ducti a misabili captiuitate ifemi: accēdit ēt
aīos discipuloꝝ et sctāꝝ mulierū xp̄s resur
gens quia gauisi sunt discipuli viso dn̄o
Ioh.xx. Omnes etiam fideles in fide hui⁹
articuli iocundantur contemplātes potesta
tem inferoꝝ non potuisse resistere saluatori
descendenti nec potestatem nature eidem re
surgente gaudentq; sperātes resurgere quia
xp̄s resurrexit. Item pdictus lapis tricolor
est subtus niger medio candidus superius
rubeus. Et hic solus lapis preciosus in sig
nādo nihil cere auellit. per quod moraliter
quinta virtus que est sanctoꝝ paciencia figu-
ratur per quam ab inferioribus idest a mū-
danis hominibus in despectu sunt nigri &
in medio.s.in corde suo candore consciencie
sunt lucidi et ardore martyrij quo citius ad
superiora perueniant sunt rubei. Hec etiā vir
tus nihil auellit q; suis pcussoribus plene
et ex toto corde remittit faciēs quod dicit dn̄s
Luce.vi. dimittite et dimittet̄ vobis et eccl̄.
xxviij. relinque pximo nocenti te. et tunc de
precante tibi peccata soluentur. et hec vir⁹
bene quinta dicitur quia moleste circa quos
est virtus paciencie corpus exprimit quod
quinq; sensibus agitur. huic etiam articulo
nihil addit symbolū maius ad eius expli-
cationem veruntamen cū dicat descendit ad
inferos intelligēdū est secūdū animā diui-
nitati coniūctā corpore in sepulcro manēte
etiam diuinitati coniuncto quia quod semel
assumpsit nunq̄ dimisit sicut est de toto re
sultante ex corpore et ex anima q; pter eoꝝ
separationem xp̄s in triduo non fuit homo
secundū doctorum concordiam in tercio sen
tenciaꝝ et quia nullus error circa hoc fuerat
exortus. Ideo in symbolo cum dicat descē-
dit ad inferos non fuit explicatū scdm aiam
Sed oritur hic difficultas quia nō videtur
hic esse articulus fidei cū iohānes baptista

de hoc dubitauerit dubitare aũt de articul' fidei in fidelitas est. Cũ ergo constat ipsũ fuisse fidelẽ et sanctum et de hoc dubitauerit videtur ꝙ nõ sit articulus fidei ꝙ autem du bitauerit patet ꝑ glosã super illud. Mathei. ptu es qui ventur' es dicit ibi glosa cũ ab herode sim occidẽdus et ad inferna descẽsu- rus debeo te nũciare inferius sicut te nũcia- ui superis an cõueniat filiũ mori an aliũ ad hoc sacramentũ missur' es. Ad hoc rñdet Alexander ibi supra ꝙ est dubitatõ infideli tatis qua nõ dubitauit iohãnes et ẽ dubita tio pietatis et sic dubitauit iohãnes querẽs ex amore et pietate tu es qui ventur' es licet nõ dubitaret sicut mater videns filiũ mortuũ dicit es ne mortu' fili mi. et hoc ẽ quod dicit glosa nõ fide sed pietate dubitauit Crisosto- mus ꝙ nõ pro se sꝫ ꝑ discipul' quesiuit hunc articulo non concordat machomet' quia cũ nõ cõcedat xp̄m mortuũ fuisse sed aliũ sibi similẽ vt dictũ est in articulo precedẽti. Ideo negat eũ descẽdisse ad inferos et resurrexisse tercia die.

De vi articulo et de ꝓprietatibus sardij.

Sextꝰ articulus est Ascẽdit ad ce lum sedet ad dexteram dei pris omnipotentis hũc apposuit in simbolo bea tus iacob' minor. hic artilus fidei est sextũ fũdamentum ciuitatis iherusalẽ superne fi guratus per sextũ lapidẽ preciosũ qui dicit Sardi' cuius virtus mirabilis est ꝙ gau- dium accẽdit et pellit timorẽ ac etiam inge- niũ acuit. talis est fides hui' articuli qꝛ xp̄i discipuli ex hac fide amore accẽsi timore ex cusso et ingenio illuminato hãc veritatẽ vbi libet predicauerũt Et ideo ꝑ hunc sextũ lapi dem optime figuratur sexta virtus sanctorũ que est cõstancia martirij. Hic eñ lapis scd̃ꝫ ysidorum est inter gẽmas vilissima et rubrũ spissimeꝫ habet colorẽ et ideo bene mar- tyrum cõstancia per hunc signatur quia ipsi quasi vilissimi a mũdo reputatur. Ipsiꝗꝫ a deo tanꝙ infirmi mundi electi queꝗ fortia cõfundanda facti rubri fluuio sanguine lau tis dicantur bene fulgidis. Et ne mirũ qꝛ lauerũt stolas suas in sanguine agni Apo. vij. Et bene sexta virtus hec ponit quia pri mus homo sexta die formatus eadẽ die pec cauit et eadem die de paradiso eiectus est. et xp̄s sexta etate venit et sexta die martyriũ sua passione cõsecrauit. Huic articulo nihil addit simbolum maius Sed occurrunt hic tres difficultates quarꝫ prima est scd̃m quã naturã ascendit xp̄s in celũ Rñdet ꝙ si ly ßm designet conditionem ascendentis sic ascen dit scd̃m ꝙ homo siue secundũ naturaꝫ hu manã que loco cõtinetur et motui subici pt. nõ aũt ascendit ßm naturã diuinã que est al tior vniuersis et ẽ immobilis et illocabilis Si aũt designet causam ascensionis ascẽdit non secundũ ꝙ homo sed scd̃ꝫ ꝙ deus qui ascendit ex virtute diuinitatis sed non huã nitatis. Unde Augu. in sermone de ascensi one de nostro fuit ꝙ fili' dei in cruce pepẽdit de suo ꝙ ascendit. Ascẽdit aũt xp̄s ad sum mã partem celi supremiqꝫ cum sit nobilissi- mum locatũ debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi et sic intel- ligi debet illud p̄s. Ascendit super celũ celi et illud ad ephes. iiij. Ascendit super omnes celos non tm̃ aũt ascendit corpus xp̄i super omnem creaturã corporalẽ sed etiam super omnẽ spiritualẽ quia ꝓpter dignitatẽ vnio nis eas oẽs excellit ad ephe. i. Constituit il lum super omnẽ principatũ et potestateꝫ et super omne nomen quod nominat in hoc seculo siue in futuro põt etiã exponi ꝙ xp̄s ascendit in celum secundũ glo. ad ephe. iiij. qui descendit ipse est qui ascẽdit in gloriam ad equalitate patris secunduꝫ diuinitatem nõ in re sed in noticia. Tunc eñ innotuit ho minibus cuꝫ equalẽ esse patri. Et si queras vtrũ xp̄s secundũ ꝙ hõ in loco supradicto resideat ita ꝙ nunꝙ alibi ad modicũ tẽp' se transferat. Dico ꝙ nõ est asserendũ scd̃m Richardum cum post eius ascensum narre tur aliquomodo apparuisse aliquib' in hac vita nec appareat aliqua ratio vrgens ꝙ nũ- ꝙ ad aliã partem celi se transferat. pie etiaꝫ credi potest ꝙ xp̄s in celo nullum habeat re tro se sed omnes electi respiciunt in faciẽ ei' Secũda difficultas est quid ꝑ dexterã intelli gitur. Dicendũ ꝙ per dexterã intelligit glo ria vel honor deitatis secundũ Damascenũ in. iij. vel beatitudo patris scd̃m Augusti- nũ in libro de simbolo scd̃ꝫ illõ p̄s delectati ones eius in dexteris vl' iudiciaria potestas scd̃m Augustinũ in quodã sermone de sim bolo. Sessio vero secundũ Augustinũ ibi- dem designat vel habitationem siue quietẽ

vel regiam vel iudiciariam potestatem. Si igitur sili scdm designat dditionē nature cristus secundum q deus sedet ad dexteram patris. i. in equalitate patris. Secundum est q homo sedet ad dexterā patris. i. in potioribus bonis patris pre ceteris creaturis. i. in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Si vero designat vnitatem supposili sic etiam scdm q homo sedet ad dexteram patris secundum equalitatem honoris. s. in quantum in eodem honore venerātur filiū dei cū natura assūpta. Ex predictis patet q quocunq; pdicatoꝝ modoꝝ sumatur sedere ad dexteram significat habere beatitudinem quandā demōstratiua potestate q nulli alij nec angelo nec homini conuenit nisi soli cristo Unde ad hebreos primo Ad quem aliqn dixit angelorum sede a dextris a dextris meis. i. scandū gloriam in potioribus bonis. potest tamen dici q omis sanctus qui ē in beatitudine est constitutus ad dexteram dei scandū illud Mathi. xxv. statuit oues a dextris. Tercia difficultas ē vtrum possit dici patrem sedere ad dexteram filij. Respondetur q nō li ad denotat cum personali distinctione ordinem originis filius aūt et spūs originantur a patre et non est econuerso. sed et spūsanctus potest propterea dici sedere ad dexteram patris vel filij licet secundum quendā appropriationē attribuatur filio cui appropriatur equalitas. Unde augustinus dicit q in patre est vnitas in filio equalitas in spūsancto vnitatis equalitatisq; conectio. Predicto articulo cōcordat machomet⁹ qz pcedit q ihes⁹ cristus ascēdit ad celos in corpore et anima vt patz in alchorano azoara. iiij. non est rei veritas q mortuus fuit sed deus cū assumpsit sibi Sed discordat in hoc s. licet in sessione s. ad dexteram patris cum asserat ipsum collocatum in primo celo. et ibi sedentem in altiori sede q iohannes baptista. Hos etiam duos narrat se vidisse in pdicto celo primo cum ipse ascendit et visitaret deū. et quomō secum locutus est vt patet in libro qui dicitur scala machometi distinctione. xij. de quo dicum est supra ꝯsideratione. iiij. cum de fundamento legis machometi inquirebatur.

De vij. articulo et de natura crisoliti.

Septimus articulus est. Inde venturus ē iudicares viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamentū ciuitatis hierusalem superne figuratus per sepamū lapidem pciosum q dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt q confortat intellectū. et per consequens naturam humanā distinctam ab alijs animalibus per intellectū: vt dicitur primo metha. et pellit timores nocumos quia fugat fantasmata sic. Et fides hui⁹ articuli confortat intellectū in cognitiōne iusticie diuine finaliter adimplende per xpm qz pater omne iudiciū dedit filio iohannis. v. Pellit etiam timores nocumos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei sub eundem ne pp̄ter eius ꝯsiderationē pereāt cum fantasmatibus infernalibus quod puidens xps dicit Math. xxiiij. Ideo et vos estote parati quia qua hora nō putatis fili⁹ hominis venturus est. Et quia pdictus lapis auro similis est. cū marini coloris similitudine vt dicat ysidor⁹. et sicut hic dicit glosa videatur scintillas emittere ita vt sub aqua ad oculum solis stella aurea. videatur dictus crisis quod est aurū. Ideo optime per eū pōt intelligi septima virtus sanctoꝝ qua secum puenerunt ad iudiciū. s. innocencia baptismalis. mare ci significat baptismū. apo: viij. In cōspectu eius tanq̄ mare vitreum vbi sca sumus de cupro vel de plubo aurū pbatū quia de filijs ire filij gratie ad ephe ij. q multi sanctoꝝ illesā seruātes scintilles boni exempli alijs per exortationes bonas emittunt, quibus eos ad amorem dei et pximi accendunt que virt⁹ bene ponitur septimo loco pp̄ter dona spūsancti que collata sunt in baptismo. glo. tū dicit q per cum fulgorez cuꝫ scintillis significatur predicatio sanctoꝝ cum miraculis sapientie. iij. fulgebunt iusti. s. per candorez baptismalis innocentie. et tanq̄ scintille in arundineto discurrent. Et si queras qui sunt illi viui iudicādi cum dicatur inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Dico q illi qui in eius aduentu viui reperientur qui in memento morientur et postea resurgent cū eis qui primo erāt mortui. Huic articulo addit simbolum maius Cuius regni non erit finis scdm illud luce primo et regni ei⁹ non erit finis Predicto

articulo. non concordat machometus quo ad iudicium viuorum et mortuorum. negat enim xpm iudicem venturum. Sed dicit in alchorano azoara. v. quod deus leberauit xpm ab incredulis et supposuit eos qui secuti sunt eum. eis qui non crediderunt verbo eius vsque ad diem publice resurrectionis et quod tunc deus ad seipsum redditum xpi facto controuersiam suam atque litem discutiet. Est ergo finis sue sententie ibidem quod ihesus xpus circa tempus dei iudicij est moriturus et sicut alij homines resurrecturus et quod tunc deus discutiet controuersiam suam. s. quis veriora de xpo dixerit vel xpiani an machometus et quod tunc deus faciet iudicium contra incredulos et dabit beneficia fidelibus. Alibi tamen in alchorano tractando supra diem mortis. ac super diem qua viuens missurus est tenet deum esse venturum ante diem iudicij annis. xl.

De octauo articulo et de proprietatibus berilli

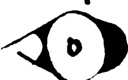
Octauus articulus fidei est. Credo in spiritumsanctum. Hunc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octauum fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per octauum lapidem preciosum qui dicitur berillus. cuius virtutes mirabiles sunt quod contra lites inuictum reddit et mitem facit atque benignum. sic et fides huius articuli. quis enim fecit sansonem inuictum a leone nisi spussanctus vt patet iudicum. xiiij. Irruit spus domini in sanson. et lacerauit leonem. quis non erit victus a diabolo mundo et carne nisi fidem huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam quasi dicat vbicumque fuero victus ero a spusancto per fidem diuinus. Quis fecit inuictos apostolos agnos xpi contra innumerabiles lupos iudeos gentiles et tyrannos nisi spussanctus. antequam enim acciperent spmsanctum clausi erant timidi et quasi victi. Sed repleti spiritusancto per fidem et amorem effecti sunt omnium luporum iudeorum gentilium tyrannorum victores vt patet ex actibus apostolorum et gestis omnium martyrum. Fides etiam huius articuli facit hominem mitem et benignum. quia spussanctus bonus et suauis est atque benignus. vt patet sapientie primo; et. xij. tales efficit. et efficit spiritussanctus ardentes in tantum. vt non solum mites et benigni asserantur sed etiam filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicumque spu dei aguntur hij filij dei sunt. Item predictus lapis gignitur in india nomen habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sed cum pallore. politur autem ab iudeis in sex angulares formas vt hebitudo coloris repercussu angulorum excitetur. Aliter politus non habet fulgorem. et significat octauam virtutem que est sanctorum vita actiua in qua seruatur virorum gratie sed tamen cum pallore et hec exerceri non potest sine aliquo venialium offuscatione sed per sex opera misericordie quibus insudant ex charitate spussancti calorem recipiant quia in fructu recompensa: limpidoliie Den. xpi et bene ponitur octauo loco quia illi mercedem hic non recipiunt sed expectant in octaua resurrectione secundum consilium domini Luce. xiiij; Cum facies conuiuium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent vnde retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum vel retributione. Predictum articulum scilicet Credo in spmsanctum exponit simbolum maius addens dnm et viuificantem qui ex patre et filioque procedit qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur qui locutus est per prophetas vbi exprimuntur hec de spusancto primo potestas ibi dnm secundo bonitas ibi et viuificantem iohannis. vi. spus est qui viuificat ex quo sequitur quod qui caret spusancto mortuus est. Et hoc trahitur auctoritas Aug. sicut anima est vita corporis ita deus est vita anime Tercio distinctio personalis ibi qui ex patre filioque procedit Quarto est qualitas ibi qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur. Et per hec. iiij. predicta excluditur heresis arrianis et nestorij qui dixerunt spmsanctum esse seruum patris et filij. et quod dicitur filioque addiderunt latini propter errorem grecorum. Quinto exprimitur doctrina ibi qui locutus est per prophetas contra errorem quorundam qui dixerunt quod prophete locuti sunt sicut phanatici vt montanus et quidem alij Cum predicto articulo concordat machometus in alchorano vbi dicitur. misit deus spiritumsanctum suum super nuncios suos et super credentes in eum discordat tamen in hoc quod non credit spiritumsanctum esse deum nec terciam in trinitate personam sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

De nono articulo et proprietatibus topasij.

Onus articulus fidei est. Credo sanctā ecclesiam catholicā et ē sensus. Credo in spiritum sanctum facientem sanctam siue sanctificantem ecclesiam catholicā idest vniuersalez Hunc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articulus est nonū fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per nonū lapidem preciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet contra iram et contra lunaticam passionem que frequēter per demones iratos excitantur vel augmentantur Expertum est etiā de eo q si mittatur in aquaz bulliātem ita eaz defluere facit q statiz manu in missa extrahitur. Sic fides predicti articuli ardorem furie demonū et tirannorum hereticorum et quorūcunq persecutorū subito extinguit. Ideo dixit cristus petro Mathei xvi. Et porte inferi non preualebunt aduersus eam. Portas inferi vocat furios demonum hereticorum tirannorum et quorūcūq persecutorū que preualere non possunt contra fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleū ardens defluere in tm q iohānes euāgelista missus in doliū ardentis olei nō adustus sed illesus exiuit. Item hic lapis scdm ysidorū est omni colore resplendens. et scdm glosaz supra capitulo. iiij. exo. Quis sit omniū colorum maxime tñ est aurici et dicitur topasiū quasi topaciū idest omniū colorum a pan quod est totum secundū glo. Hic duos maxime habet colores. scz aureum ethereum cuz splēdore solis tangitur omniū gemmarū claritates superat et in aspectum suuz singulariter prouocat aspicientes. quem si polias obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clarius ē regib⁹ inter diuitias qui quo clarior est eo preciosior est. Etiam oim gemmarū amplissima est per hanc ergo significatur nona virtus sanctorum que est vita contemplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videtur quantum homo singularius trahitur et qui tales sunt se honoribus seculi poliunt obscurantur. qr turbantur erga plurima sicut Martha. cū vnū nō teneāt quod necessariuz est sicut maria Luce. iiij. q aūt hic lapis omniū colore resplendit hoc est q qui tales sunt omnium virtutū lucem gerunt ad exemplū tabernaculi quod eis monstratū est in monte Exo. xxv omnia fac scdm exemplū quod tibi mōstratum est in monte Hec est geminarum lautissima qr maxime cor dilatāt et bene nono loco ponitur quia qui tales sunt angelis q̄ sunt nouem ordines pro modulo suo in dei contemplatione assimulantur de quib⁹ dicitur. Mathe. xix. Angeli eorum semper vidēt faciē patris loco predicti articuli sanctam ecclesiā simbolum maius. Et vnā sanctā catholicā et apostolicam ecclesiā vbi ponunt duo effectus generales spūssancti Primus est vnitas intellectuum in fide. Secundus est affectuum vnitas in caritate. que due vnitates notantur cū dicitur Et vnam sanctaz catholicam vnā in fide et caritate. catholica eniz grece idem est q vniuersalis. apostolicam dicitur super apostolorum fidē fundatā. Huic articulo machometus nō concordat qr cum neget fidem catholicam negabit et vnitatez fideliū in fide et caritate que est ecclesia catholica et apostolica cui⁹ signū est quia affirmauit suis sequacibus principatū tenere nō expostie nisi a xpianorum fide omnino diuerterent vt patuit supra consideratione secunda in secundo puncto:

De decimo articulo et de proprietatibus crisoprassi.

Ecimus articulus est. Credo sanctorum cōmunionem peccatorum remissionem. et est sensus Credo in spiritū sanctū facientem sanctā siue sanctificantē ecclesiaz in qua ē communio sanctorum et remissio peccatoruz. Hunc apposuit in simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamentū ciuitatis iherusalez superne figuratus per decimum lapidē preciosuz q̄ dicitur crisoprassus cuius virtus est q valz contra leprā q non solum peccata carnis sz etiam anime designant sicut fides huius articuli valet contra leprā peccatorum carnis et aie que precipue in sacramentis baptismi et penitentie auferūtur. Hic lapis secundū ysidorū. xvi. ethymolo. ē in colore quasi sit ex succo porri coagulatus habens auri guttas intermicantes. propter quas tale nomen accepit. quia crisos aurū sonat in greco. et multā similitudinez habet cū crisolito. et significatur per eā decima virtus sanctorum que est desideriuz celestis patrie et hoc per colorē. ppessio

vero tribulacionum per aurum et quanto plus sancti paciuntur propter deum plus accenditur et inflamatur eorum desyderium quia vt dicit gregorius quod flatus carboni hec tribulacio caritati. Et bene decimo loco ponitur propter obseruantiam decalogi, vel quia isti festinant venire ad decimum ordinem angelorum qui est ex hominibus reparandus et dicitur decimus ordo cecidisse non quia fuerint vnquam decem ordines sed quia tot de diuersis agminibus ceciderunt quod possunt facere vnum ordinem loco predicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Johannis iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Nota quod baptismus dari potest ab omnibus in necessitate. Ideo fit magis mentio de eo quam de alio sacramento in symbolo fidei quod pertinet ad omnes, nec fit hic mencio de communione sanctorum quia intelligitur per hoc quod ibi dicitur vnam. Vna enim ecclesia non tantum fide et charitate sed etiam sacramentorum participatione que est communio sanctorum. Vnde ad hunc articulum reducitur fides de sacramentis quia in eis communicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et et consequenter peccata remittendi. Item notanter dicitur vnum baptisma propter hereticos qui dicunt quotiens homo peccat baptismum debere repeti contra quos apostolus ad ephe. iiij. vna fides vnum baptisma Huic articulo non concordat machometus quia remissionem peccatorum non ponit per sacram ecclesie sed per hoc quod quis dicit et confitetur non est deus nisi deus et machometus est eius nuncius. Affirmant etiam sarraceni solam corporis ablutionem per aquam factam sufficere ad peccati remissionem sine contritione et confessione. negant etiam vnum baptisma sed multiplicant baptismata sua vt dicetur infra.

De .xi. articulo et proprietatibus iacincti.

Vndecimus articulus est. Credo carnis resurrectionem. Hunc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus Et hic articulus est vndecimum fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per vndecimum lapidem preciosum, qui dicitur iacinctus cuius virtus est quod dat membris vigorem et saluti ferum facit saporem et contra pestiferos regiones prouocat etiam somnum propter suam frigidam complexionem et valet contra toxicum. Sic et fides huius articuli dat membris vigorem cum propter fidem future resurrectionis fortissimi facti milites christi vicerant regna et crudelissima tormenta quasi suauissimos sapores gustauerunt quietum somnum accipientes quem deus dat dilectis suis Valet etiam contra omne dyabolicum toxicum hereticorum aliam vitam et resurrectionem negantium. Hic lapis secundum ysidorum ceruleum habet colorem et tunc optimus est qui nec rarus est nec densitate obtusus sed vtroque temparamento luce purpuraque refulgens. Hic autem non lucet equaliter sereno enim perspicuus gratus est nubilo coram oculis euanescit atque marcescit in os missus frigidus est in sculpturis durissimus nec tamen inuictus: Nam adamante scribitur et signatur et per hoc significatur vndecima virtus sanctorum que est eorum discretio et compassio. qua secundum deum omnibus et in omnibus se conformant vt omnes lucrifaciant. Vnde paulus predicans fidem resurrectionis dicit prima ad corinth. ix. omnia omnibus factus sum vt omnes lucrifacere. Et ad romanos. xij. Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus. significat enim circumspectionem predicatorum que attendunt quid et quibus est predicandum. vt maioribus maiora et paruulos lacte potent minorum. Hunc articulum explicat simbolum maius cum dicitur Et expecto resurrectionem mortuorum et secundum alexandrum in fine sui tercij est congruus ordo. Nam remissio peccatorum est resurrectio anime que est resurrectio prima. Ad istam vero sequitur resurrectio corporis gloriosa in bonis que est resurrectio secunda sicut dicitur ad romanos viij. Scimus quoniam si spiritus eius qui suscitauit ihesum inhabitat corpora nostra resuscitabit et nos propter inhabitantem spiritum etc. tene tamen quod dicit apostolus prima corint. xv. omnes quidem resurgemus etc. Huic articulo concordat machometus Vnde dicit in alcborano deus viuificabit mortuos et consurgent existentes in sepulchris sine dubio. Secunda hora qua venient qui autem his contradixerint in die iudicij punitione ignea eos puniet. Hoc est vnum quod in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiij. quod qui impugnauerint dicta sua in die iudicij deus iudicabit eum. similiter dicitur azoara. xxi. qui autem aliquo dicta sua disputare voluerit quod dicat

deus nouit facta vestra qui in die iudicij iu dicatur⁹ est vos. Dicitur etiã azoara.xxiiij. q in die iudicij clamabũt mali dicentes q̃s huius prophete notitiã habuerat in via et iã qui nunq̃ fuisset nominat⁹ nec nat⁹ et etiã q demones acriter punient eos et q dicet machmet deo iã domine popul⁹ iste me⁹ recta facie alchoranũ recipere properauit.

¶ De.xij.articulo et proprietatibus amectisti

Duo.decim⁹ et vltimus articulus est vitã eternã amẽ. Et est sensus. Credo q deus resuscitabit nos et dabit bonis vitã eternam. Hunc apposuit simbolo beatus: Mathias. Et hic articulus est.xij.fundamentũ et vltimũ ciuitatis iherusalem superne figuratus per.xij.lapidẽ preciosũ qui dicitur amectistus. Cuius virtutes mirabiles sunt q facit hominẽ vigilem et repellit malã cogitationes, et vt dicit aaron q valet contra ebrietatẽ. Sicet fides hui⁹ articuli facit hominem vigilem vt intremendo iudicio finali de factis dictis et cogitatõibus suis possit reddere rationem.et sic vita p̃frui eterna. Predict⁹ lapis scd'm ysidorũ inter purpureas gemmas principatũ tenet purpureus est permixto violato colore et quasi rose nitore et leuiter quasdã flãmulas fundens nõ q toto igneũ s; vini colorẽ habens.et est sculptu facilis per hunc significatur duodecima virtus sanctorũ que est humilitas.et contemptus mundi.cũ desiderio tñ martyrij.sicut fuit in cõfessoribus quorũ multi nõ defuerũt martyrio.sed martyriũ defuit eis sicut legitur de beato martino.q: si martir nõ fuit palmã tñ martyrij nõ amisit.et de beato francisco canit ecclesia O martyr desiderio.etc. Vñ sancti infundũt flãmulas consolationis et visitationis infirmorũ viduarũ et pupillorũ.et largitionis elemosinarũ quibus inflãmant alios ad amorẽ xp̃i de primo Esaie.lxi. vt consolarer omnes lugentes et ponerem cõsolationẽ lugẽtib⁹ syõ. de scd'o Jacobi primo religio mũda et immaculata hec est visitare pupillos et viduas in tribulatione eaũ; et immaculatũ se custodire ab hoc seculo. De. iij Luce.xi. Date elemosinã et omnia munda sunt vobis. Vel scd'm glo.flãmule significant virtutẽ illã.qua pro inimicis oratur que est virt⁹ virtutũ celorũ varietas virtutũ multiplicitas. Math.vi. Orate pro persequẽtibus et calũniantibus vos. et bene vltimo loco ponitur q: humilitas est custodia oim virtutũ. Dicit eñ gregorius q qui ceteras virtutes sine humilitate cõgregat quasi puluerem in ventũ portat. Unde et paulus qui interp̃tatur modicus. s.humilis. thronum xij.meruit possidere.s.in vita eterna.loco dicti articuli dicit simbolũ maius. Et vitã venturi seculi. Ex quo deus tanq̃ iust⁹ iudex remunerabit bonos vita eterna.consequens est q etiã reprobos puniet pena eterna. Et ideo nõ ponit specialem articulũ de punitõe malorũ. Hec eñ est natura oppositorum vt vno dicto intelligatur reliquũ. Huic articulo concordat machomet⁹ et discordat in hoc q: p̃fitetur bonos ibidem corporales delitias optinere. dicit.n.i alchorano.q̃ in me crediderũt in ortos eos pulcherrimos mittã vbi aq̃ decurrũt placide et vbi absq; labore requiescent. nubent etiã limpidissima nuptiõe. Et iterũ dicit q dabit eis riuos lacteos sine sapores alteratione.et darũ mel vinũq; sapidissimũ. alibi etiã dicit in alchorano q ibi pãnis sericis induantur ornati monilibus aureis atq; armillis p̃ciosis. Dicit etiã ibi q habebũt sedes perpetuas et q proteget eos arborũ vmbra nec frigore affligentur nec calore. oim fructuũ omniũ aborũ vescent̃ generibus.quicquid appetat⁹ animus suggesserit coram se cõfestim inueniet. accubabũt in delitijs et angeli pincernarũ ministerio inter eos cũ vasis aureis et argenteis deambulabũt in aureis lac.in argenteis vinũ afferentes et dicentes comedite et bibite in omni leticia et q vobis deus promisit ecce cõpletũ est iungentur virginibus quas nec humanus nec dyabolicus violauit contractus iacenti corallique splendore formaq; p̃stantiorib⁹. Hec bona repromittit machometus suis credentibus pro vita eterna. Quomõ aũt finalis beatitudo vite eterne nõ consistit in cibo tali nec etiam alijs corporalibus ostendet̃ infra consideratione octaua articulo.v. ¶ Et notandum hic finaliter est causa q quare machometus cõcessit aliquos articulos fidei xp̃iane et aliquos negauit cum iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loq̃retur contra cristianos hebreorũ rationibus iuuaret. similiter cum loqueret̃ contra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in preceptis.

NOn solū in articulis fidei discrepat machometus a xp̄ianis sȝ etiam in p̄ceptis et cerimonijs. Libet ergo in p̄senti libro annotare p̄cepta machometi et eorū naturā vt habita eoꝝ clara noticia euidēter pateat cuilibet intelligēti ꝙ irrationaliter se obligant sarraceni obedientie talis legis

¶ De discordia in orōnibus

PRimū preceptū machometi est ꝙ quinquies tm̄ in die sarraceni orēt. Unde aūt habuit hūc numerū orādi quinarium patuit supra cōsideratione quarta. In illa fatua visione sȝ tm̄ vt veritatem dicam⁹ hoc vtiqȝ machometus ideo p̄cepit quia cōsilio doctorum suoꝝ mediatricem inter iudeorum et xp̄ianoꝝ legem effici voluit suaȝ non p̄bitatis sue neqȝ adiutorio dei. Iudei em̄ scd̄m legem ter in die orāt. xp̄iani vero septies. sed iste nec ter nec septies sȝ quinquies orādo terminū inter vtrūqȝ posuit.

¶ De p̄cepto machometi in locutionibus suis anteq̄ orent.

SEcundū preceptū machometi ē ꝙ anteꝙ orant vt p̄fectā mūdiciā habent culū veretrū manus brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad vltimū pedes lauant quod p̄cipit fieri post coitum et egestionē nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquā reperire tunc p̄cipit eos mūdare puluere terre munde quasi aqua tergendo quam ablutionem p̄cipit etiā fieri modo verso sȝ talis ablutio membroꝝ nō p̄tinet ad orōnem. Ad orōnem quidem pertinet mūdari intrinsec⁹ non extrinsecus. Mundicia aūt de ablutiōe membroꝝ pertinebat cultoribus stelle veneris qui volentes eā orare ad modū femine se aptabant ora et oculos tingentes q₂ vero punctura stelle veneris rex effectus est ideo p̄cipit hoc. Discordat aūt hec ablutio a baptismate xp̄ianoꝝ multipliciter. Primo quia baptisma xp̄ianoꝝ solū semel fit. Una ē em̄ fides et vnū baptisma scd̄m ap̄lm. Baptisma vero sarracenoꝝ multiplicat̄. Secundo q₂ baptisma xp̄ianoꝝ nō solū mūdat corp⁹ sed etiā animā cum sit aqua sp̄ussācti. Baptisma vero sarracenoꝝ solū se extēdit ad ablutionē membroꝝ p̄pter immūdiciā eoꝝ ex coitu vel egestiōe. vt p₂ in alchorano.

¶ De tercio p̄cepto machometi in p̄conisatiōe alte vocis.

TEraū preceptum machometi est ꝙ facta p̄dicta ablutione publica voce p̄conizentur vnū cōfitentes deū qui nullū vel silē habeat vel equalē cuiusqȝ machometum esse p̄phetā talē. p̄conizatione p̄cepit nō ideo quia cōueniebat orōni. sȝ q₂ aliud nouū nequiuit imponere signū.

¶ De p̄cepto machometi in ieiunijs.

QUartum p̄ceptū machometi est ꝙ sarraceni in quolibet anno mensem integru et amadē ieiunēt in quo alchoranū datū celitus asserit machometus ieiunātes aūt tēpore nocturno comedāt diurno abstineant ita vt ab ea diei hora qua nigrum ab albo distinguere per visuȝ poterūt filū. vsqȝ ad solis occasuȝ nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtione se p̄sumat fedare. Post solis aūt occasum donec ad sequentis diei crepusculū sp̄ eis cibo et potu p̄prijsqȝ vxoribus p̄ut cuilibet liceat vti. Si aūt infirmitate quis fuerit p̄grauatus aut in via erit ꝙ diu aut lāgoris aut itineris durauerit tēp⁹ cōceditur eis quibuscūqȝ voluerint et vesci simul et vti. Sic tm̄ vt ꝙ vel egritudinis vel vie vel necessitate minus impleuerit postea emendū quomō licuerit et dicunt sarraceni ꝙ istud ieiuniū est ad restringendū vicia carnis p̄ceptum qd̄ est initium penitencie. Sȝ quid p̄dest per diem ieiunare et nocte ter vl' quater comedere et bonis carnibus optimisqȝ frui et mulieribus vti hec non debilitant. sed potius corroborant carnē et incendunt ad illicitos motus et actus.

¶ De p̄cepto machometi in obseruatiōe pasce

QUintum p̄ceptū machometi est ꝙ obseruent pasca. Notandū vero ꝙ sicut hebrei ita et isti menses scd̄m lunā cōputāt. Unde et pasca eoꝝ quod ipsi post ieiuniū faciunt nō semper vno tempore cōtingit. pasca aūt suuȝ quod dicunt nihil aliud

est ꝙ quedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā que est in ipso mense in qua aldo ranū descendisse dicūt In ea quippe nocte vigilantes per ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliunt bibūt et insaniūt dissordant aūt a xpianis et iudeis. quia in lege moysi ꝑceptū est obseruari pasca in memoriam exitus de egypto. In lege aūt xpi ꝑceptum est obseruare pasca in memoriam resurrectionis xpi. Machometus aūt pasca celebrari iniunxit in memoria arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui et cum eorꝫ rex celebrat istud pasca ꝑcinctus lintheo mittit gladiū per gutꝰ arietis et statim sup aliquod iumentū deducꝰ ad reginam. et si regina eum videt anteꝙ moriaꝰ asserunt se bonā fortunā ꝯsecuturos anno illo. qui presens fuit et ꝓpriis oculis vidit mihi narrauit. Sed et ꝓ expeditione pasche eorū faciūt aliā superstitionē qm̄ milites cū rege equitantes veniunt in cāpū magnū et ibi facta quadā fouea currentes pariūt cū lanceis suis intra illā foueā et sic expediūt suum pasca.

De precepto machometi in ꝑegrinatione ad mecham

Sextū preceptū machōeti est ꝙ oēs sarraceni ꝑ singulos annos semel vadūt ad domū dei que est in mequa vidēda ꝓpter solā recognitionē et ibi ꝑcipiūt adorare eā que in cōsutilibus tegumentis induci circuire et lapides ꝑut lex ꝑcipit ꝑ media scꝫ fimbria iacere retro pro lapidando diabolo hanc domū dicūt adā cum de paradiso exulasset domū extruxisse et omnibꝰ filijs eius donec abrahā aduenit locū orōis fuisse abrahā aūt dei seruus eā roborauit et instaurauit et in ea dn̄o vota vouit et sacrificia obtulit filioqꝫ suo nomine bismabeli post mortem reliquit eiqꝫ et omibꝰ filijs eius per multa annorꝫ curricula donec machometus natus est orandi domus permansit. quo nato eandem deus sibi cunctisqꝫ generatiōibus suis hereditariā. vt ipi pibēt ꝑmisit. sꝫ hec sarraceni nō ex auctoritate hn̄t. Sꝫ quasi cōmentū aliqd̄ finguntur [illegible] ꝙ in legem ꝑdicasset domꝰ hec ydolis plena erat. et volenti scire qualis erat domꝰ illa et ꝙ ibi secretū inesset. et cur illuc machometus ire. et que in lege inueniunꝰ iussit facere venerabilis petrꝰ alfonsi in suo dyalogo titulo quinto declarat dicens. Duo filij loth. s. amon et moab hanc domū honorabant et duo ydola ab eisdem ibi colebanꝰ alterū ex albo. alterū ex nigro lapide patratum. nomē quidē illius qd̄ est in nigro lapide erat merauliaius. dicebaꝰ nomē vero alterius chames. Alterū ꝙ ex nigro erat lapipide in honore saturni. alterū ex albo in honore martis erat edificatū. his in āno cultores eorꝫ ad ipsa ascendebant adoranda ad martem quidē qn̄ sol in primū gradū arietis intrat. qr aries honor est martis in cuiꝰ discessione ꝑut mos erat lapides iaciebanꝰ Ad saturnū vero qn̄ sol primū gradum libre intrat qr libra honor saturni est ꝙ thurificabāt nudi tonsisqꝫ capitibus que vsqꝫ in hodiernū diem in iudea celebrantur vt dixi. Arabes vero cū amō et moab ydola adorabant. Machometus aūt post longū tempus veniens pristinā ꝯsuetudinē nequiuit afferre. Sed quasi quodāmodo more inusitato in cōsutilibus tegumentis coopertos domū circuire ꝑmisit. Sed ne videreꝰ precipere ydolis sacrificare simulacrū saturni cōstruxit in pariete in āgulo domꝰ. et ne facies appareret dorsum erat tm̄ exterius positū alterū martis. scꝫ ydolū. quia sculptū vndiqꝫ erat subtꝰ terrā. et lapidē suprapositū misit hominibꝰ vero q̄ ad adorādū ibi cōueniūt lapides istos osculari ꝑcipit. et humiliatis tonsisqꝫ capitibus inter crura lapides retro iactare. qui humiliantes dorsa denudāt. qd̄ est signū legis pristine. Ecce qua intentione ꝑcepit supdicta machōetꝰ. In libris quoqꝫ illorꝫ scriptū ē ꝙ homat qdē ex .x. socijs machometi more solito lapides deosculās sic exorsus est. vobis inquit lapidibus. dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis syon. Sed quia machometꝰ fecit illiꝰ morem exequor. ꝙ aūt dicūt lapidibus iacidis demones effugare nō ꝯsequens ratio videꝰ esse. qa qd̄ non aliquo ꝑcipiꝰ sensu corporeo effugare leuiter nequa ꝙ pōt nomine vero dn̄i fugantur demones. Et si dicant sarraceni audiuisse aliquos dicentes demonia se vidisse et ea audisse et collocutꝰ fuisse et sic pn̄t sensu ꝑcipi corꝑali dicendū ꝙ lꝫ angeli corporeo sensu nō possint ꝑcipi illis tm̄ qui scōꝫ mandata dei incedūt visibiles fiūt similiter dia

bolus amicis suis visibilis apparet.

¶ De precepto machometi in pdicationibus captiuationibus et occasionibus contrariorum

Septimū pceptū machometi est q aduersarios eius et eorū pphetas pdentur captiuent interficiāt et omnib⁹ modis psequant̄ atq deleant nisi resipiscant et ad eorū fidem cōuerti voluerint aut seruitutē indictū sensum psoluerint, et ptz manifeste q hoc pceptum nō est ex dei operibus neq pphetarū. quib⁹ nunq iussit cogere aliquē credere. Sed machomet⁹ hoc cupiditate preceptit pecunie, vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō dz fieri. ymmo si quis aliquem cōuertere velit nō per violentiā sz diligenter et dulciter hoc facere dz. sicut ipse machomet⁹ in suo testat̄ alchorano sub psona dñi ita ad ipsum dicētis. Si vellet domin⁹ de⁹ tuus et totius seculi gentes crederēt. cur ergo vt credant cogis. quia null⁹ nisi voluntate dei credit et in alio loco. vobis inqt gētibus veritas dei iaz venit. qui crediderit p semetipso fecerit qui vero errauerit p semet ipso. et ego nō sum supra vos baiulus seqre vero de⁹ inquit qd reuelatur tibi et expecta donec iudicet de⁹ qui super oēs iudex ē. Itē in eodem dñs inquit de⁹ tuus sub vna lege si vellet cūctos sine discordia poneret fingit. Itē in alio loco tanq sibi de⁹ loq̄r nō inqt violētia i lege dz eē iā iusticia et veritas apparet q volunt spōte sua credat. itē in alchorano vos icreduli . nō q oro oratis. nec quē oratis oro. et quē adoratis nō adoro mihi lex vobis q discors: et in alio loco ait/ non altercetis cū alterius legis gentib⁹ nisi mollibus verbis. quare ergo pdicari captiuari et gētes vi cogere ad credendū iussit hec oia fenitas dei eē fatet̄. Cū ergo hec lex sibipsi ptradicat nulli⁹ est firmitatis vel momenti Sz ideo machometus preclari captiuare et gentes interficere iussit vt arabes qui decum ignorātes in deserto manebāt in pdicatiōbus delectarētur et vt maxime illi crederēt.

¶ De pcepto machōeti in licētia comestibiliū

Octauū preceptū machometi est q sarraceni edāt absolute de oib⁹ carnibus pter carnem porci et sanguinē necnon morticinū. Vnde dicit in alchorano vos credentes edatis quicquid vestre fuerit voluntatis ex bona pte sequitur. a morticinis vero et porco et sanguine et ab animali quolibet pempto nō in creatoris nomine vos abstinete de suffocatis et cōbustis et interfectis per lupos nisi vos mandaueritis vel vt dñi fuerint iugulate minime comedatis. quod fecit machometus vt in hoc a lege sua nō solū iudeis sz et nos xpiani deferremus. quō iudeis carnes suille ac leporine aliorumq animaliū nō ruminātiū sunt phibite et similiter pisces absq sqamis. lex vero xpi xpianis in esum humanū oia pcedit absolute.

¶ De pcepto machōeti circa pluralitatē vxorū

Nonū preceptū machometi est circa vxores. Vnde concessit sarracenis q eodē tempore iiij legitimas possunt habere vxores. et qualibet repudiata aliā semp accipere. ita tñ quod nunq quaternariū numerū trāscēat. In repudio quoq pcepit obseruari. vt vsq tres et quālibet repudiare eādem rursus recipere liceat sed taliter tertio relicte spreta nequaq q vsquequo maritis alijs nupserint et ab illis relicte fuerint recipe mādat. tunc aūt ipse volentes prioribus maritis ante bene recōcilient̄ et sic recipiant̄. De emptitijs vero. atq captiuis qōcūq voluerint hre dicit eis licitū eē et easdē vēdēdi de nuoq emēdi liberā ptātez habeant sic tñ vt postq grauidā semel fecerit nequaq eā alteri⁹ seruitutis iugo pstringere possint Sz q liceat capere iiij vxores. et qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla quidem papit̄ ratione. neq eñ nisi causa filios pcreādi preceptū est vxorē recipere. q aūt emptitias et captiuas quodlibet possūt habere hoc quidam qtuz ad sarracenos adulteriū. q2 multociens emit aliquā stupratam a filio et econtra filius vel frater a patre corruptaz. vel a fratre. et sic pz discutio inter pcepta machometi quare aūt machōet⁹ talia imūda fieri iussit causa fuit. q2 ipse valde feias diligebat et pnimiū luxurios⁹ erat et sicut ipsemet pfess⁹ est vis luxurie hoiz. xl. in eo manebat et maxime q2 arabes valde luxuriosi erāt voluntati eorū satisfecit vt crederēt. In hoc pcepto voluit machōet⁹ ponere differēciā inter legē suā et legē moysi q2. lex mosaica mādauit viros posse libellū repudij dare mulieribus suis

quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro qd primus maritus iam non posset eam ducere in vxorem. Oppositum mandauit machometus vt patuit. Discordat etiam a lege xpi que prohibet vxore viuente marito alteri nubere qr qui ipsam duxerit mechatur oppositum dicit machometus vt visum est.

De precepto machometi circa prohibitionem aliquarum mulierum de propria cognatione.

Decimum preceptum machometi est qd sarraceni non recipiant in vxores consobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde dicit in alchorano omnes he mulieres vobis interdicte sunt et illicite vestre. s. matres et filie sorores et neptes atque matertere nutrices atque germanas collectanie matres et filie mulierum vestrarum si a vobis tacte fuerint sin autem licite sunt hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi in qua iniungitur non accedere ad certas feminas et posse nubi cum consobrinis feminis germani vel germane filijs et vt etiam a lege sua differret lex xpi in qua vsque ad quartum gradum prohibitio facta est Sed ex quo tantam voluntatem voluit ostendere in hoc precepto bonum fuisse non vti alterutrum sodomia nec iniungere per mandatum sicut ipse facit in alchorano in capitulo de vacca Alibi tamen mandat de propria cognatione habere vxores vt sanguis plures accrescat et fortius inter eos amicisse vinculum vigeat secundum qd mos erant omnibus tunc temporis.

De precepto machometi circa obseruationem diei veneris.

Undecimum preceptum machometi est qd sarraceni obseruent inquietem diem veneris quod ipse fecit propter duo Primum est quia ipse puncto stelle veneris rex est factus fuit vt supra patuit precepto secundo. Secundum vero est vt a lege sua differret lex moysi que precepit sabbatum obseruari et lex xpi que precepit diem dominicam.

De precepto machometi in orando versus meridiem.

Duodecimum preceptum machometi est qd sarraceni faciant orationes versus meridiem vbi est mecha. Unde dicit in alchorano in persona dei sibi alloquentis et suis credentibus tibi tamen. Nunc huc illuc aspicientem tuisque ad meorum propriorum noticiam que sue sunt mediatores gentium testes suum prophetam proprium testem habentes orationis locum veracem et ydoneum deo testificante vz versus mecquam templum sui mediis quod abraham primo fundauit firmabo quod sit vbicumque fuerit faciem tuam orando versus talem locum orandi instituit machometus vt differret a iudeis qui orant versus occidentem et a nobis xpianis qui oramus versus orientem. quia ad orientem crucifixus est xps et ad orientem ascendit in celum. Et intimi voluit esse discordes a xpianis qd in nullo penitus vellet conformari. vnde nos sedentes honorifice sup mensas manducamus ipsi vero sup terram iacentes nos cum mappis ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignem ipsi vero per caput eas accipiunt et caudas adueris igne mittunt et sic de alijs innumeris que secum couersantes experimento coguoscunt

De precepto machometi circa iudicialia.

Terciumdecimum preceptum machometi est qd in possessionibus repetendis petitus testibus probetur et negator iuramento semet expurget. testes autem nullos nisi valde ydoneos probatasque personas et quibus sine iuramento credere possint producant. In quibusdam etiam alijs mosaice legis morem custodiunt vt qui hominus sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quisque in adulterio deprehensus fuerit cum adultera pariter lapidetur. Qui autem cum qualibet alia fornicatus fuerit octingenta flagellis subiacebit furi talis indicta est pena vt prima et secunda vice octoginta flagella sustineat Tercia manum. Quarta pedem amittet et qui cuilibet hominum membrum abstulerit digno precio redimat. Et sic patet qd in iudicijs facendis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt quod et machometus fecit vt in hoc etiam aliquantulum diuersa esset lex sua a lege moysi.

De precepto machometi et abstinentia a vino

Quartumdecimum preceptum machometi est qd sarraceni abstineant a vino quoniam fomes est et seminarium

dominis peccati et illud bibere dicit maxi-
mũ peccatũ esse vnes tñ comedere et mustũ
potare etiã in apparatu licet. Et licet sarra-
cenis vinũ sit ꝓhibitũ ipsi tñ in occulto im
moderate bibũt et inebriant. Causa autẽ
ꝑpua quare a vino semper abstinere iubẽ-
tur est: ne forte socij inebriati patefacerent
ruinam populi. Et si tm̄ peccatũ est vsꝰ vini
cur ergo in suo paradiso ꝓmittit riuũ vini
sicut supra patuit consideratione. iiij. et. v.
articulo. xij. Alia causa fuit superiꝰ assigna
ta cõsideratiõe tercia in tercio passu vide ibi

¶ De ꝑcepto machometi circa modũ here-
dandi.

Quintumdecimũ ꝑceptũ machometi ẽ
q̄ in hereditate due filie vnico filio
coequentur qd fecit vt poneret differenciã
legis sue a lege Moysi et xp̄i qm̄ lex moysi
iniungit q̄ filie cum filijs non sint heredes
xp̄s aũt in hereditate eos equales fecit.

¶ De ꝑcepto machometi circa testimonia:

Decimũsextũ preceptum machome
ti est circa testimonia. Unde ꝑapit
in alchorano: q̄ duaꝝ mulierũ testimoniũ
ꝑualeat testimonio vniꝰ viri in quo differt
a lege moysi in qua iniũctũ est q̄ nullo mõ
mulierũ testimonia acceptentur. et a lege cri
stianoꝝ in qua in certis casibꝰ eaꝝ testimo-
nia capiuntur.

¶ De ꝑcepto machometi circa ꝓhibitionẽ
disputatõis cũ quocũq̄ extraneo a lege sua

Decimũseptimũ preceptum macho-
meti est q̄ nullꝰ sarracenꝰ presumat
in lege sua cũ aliquo disputaret vel discute
re qd fecit machometꝰ ne falsitas sue legis
in publicũ veniret similis noctue fugiẽti lu
cẽ: et oculis egris qbꝰ odiosa ẽ lux. In quo
ostẽsa nebulosa cecitate sue legis excelenciã
claritatis legis xp̄i manifestauit quaꝫ ꝑce-
pit xp̄s sup tecta ꝑdicari qꝛ ip̄e palã locutꝰ ẽ
mundo et in occulto nihil sicut supra patuit
libro primo. ꝯsideratõe. iij. articulo primo

¶ De ꝑcepto machometi circa circũcisionẽ.

Decimũoctauũ preceptũ sarraceno-
rum est q̄ circumcidunt pueros ¶ Istud
aũt nõ hñt ex ꝑcepto machometi cũ nulli-
bi reperiatur in alchorano sicut infra declara-
bitur octaua consideratione articulo primo
Discordat etiã in circumcisione a iudeis: q̄a
ipsi circũcidũtur die octauo sarraceni vero
omni tẽpore. Iudei vero etiã faciũt reuersi
onẽ in templũ et sugũt caput vereti sarrace
ni vero nõ. Quomõ aũt cessauerat sacramẽ
tum circũcisionis dictũ est supra li. i. cõside-
ratione tercia. arti. vi. pũcto primo. Hec sũt
ꝑpua legis machometi mãdata ab omni
sarracenoꝝ gente maxima celebratione ha-
bita. Alia vero plurima sunt que enumera
re longũ requirẽt sermonẽ et in tantã demẽ
tiam: hic dyabolicus machometꝰ venit vt
ausus fuit affirmare q̄ quãtiscunq̄ peccatis
quisq̄ obligatus fuerit et in die mortis sue
deo et sibi crediderit. dicit q̄ i die iudicij ip
so interueniente saluus erit vsq̄ tũc ergo ma
neãt sui credentes in inferno expectãtes re-
dẽptionẽ vbi nulla est redẽptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Sexta ꝯsideratio huius libri est de
morte machometi: dignuꝫ eñ erat
vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat
in vita et doctrina. Uñ cum implerentur. x.
anni regni sui ab illo. s. anno quo fuit cleua
tus in regẽ in damasco cõputando. quidaꝫ
discipulꝰ eius cuiꝰ nomen albunor voluit
experiri si resurgeret machometus die tercia
a morte ad vitã sicut ip̄e ꝑdixerat dixerat ei
q̄ post q̄ decẽ anni sui regni essent ipleti q̄
debebat mori et resurgere tercia die corpus
q̄ suuꝫ ea die deferẽdũ ad celũ. Et ideo q̄
nõ crederet sepulture quare ꝑdictus discipu-
lus eiꝰ distemperato quodã veneno tradi-
dit ei ad bibendũ occultissime Machome-
tus ãt statũ vt bibit mutatꝰ est omis color
eiꝰ. et iõ intellexit q̄ mors sua appꝑinque-
rat. et dicit illꝭ sarracenis q̄ ibi erãt cũ eo q̄
p aquã saluarent et veniã inuenirẽt quo di-
cto subito dedit aĩaꝫ diabolo magistro suo
discipuli autẽ sui diligenter seruauerunt cor-
pus expectãdo q̄ resurgeret die tercia vt dic-
tum est Sed postq̄ ipsi viderent q̄ nõ resur-
gebat vt predixerat et fetorem eius tolerare
non possent relicto corpore inhumato ma-
xima pars decessit et post. xi. dies mortis
eius venit predictꝰ discipulus eius albuno

ut videret quomodo iacebat et scdm q narrat lucas tudensis in cronica sua inuenit corpus a canibus comestum. corrosis ossibus. Tunc albunor colectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiarazicl Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omia queciiq dixerat falsa et iniqua estimantes cosiderantes etiã quõ indignã vitã digna morte terminasset ab eius lege discesserũt.

De successoribus machometi.

Septima cõsideratio est de successoribus machometi licz enĩ turpissima eius mors et falsitas sue ,pphetie clarissime iudicauerũt falsitatez sue doctrine et immũdiciã sue doctrine verũtamẽ occulto dei iudicio et diabolo ,pcurante incrementũ accepit Quatuor ergo pũcta in pñti ɔsideratiõe occurrũt ptractanda. Primus punct⁹ est de astutia diaboli post mortem machometi ne eius doctrina periret. Secundus vero erit de successoribus ei⁹ Caliphis egyptio oriẽtali et miramo molino occidentali. Tercius de diuersitate gentiũ qui sectã machometi suscipere noluerũt. Quartus de diuersitate paganorũ qui in aliquibus imitantur sarracenos et in alijs differunt.

De astutia diaboli ne periret sectã machõeti.

Primus punctus huius consideracionis est de astutia dyaboli post morte machometi ne periret eius doctrina. vñ cum ad exemplũ predictorũ virorũ prudẽtũ discedentiũ a lege machometi quia ipm mẽdacem et immũdũ in vita cognouerãt vt dictum est in pcedenti consideratione omnẽs fere alij vellent discedere tunc cognati machometi et socij qui prius in honore et reuerantia apud populum habantur occasionem legis multa lucrabantur messi et ɔsilicum multis blanditijs et pmissionibus ceperũt omnibus modis simplices attrahere et a sectaz pdictã eorũ animos inclinare specialiter aũt diabol⁹ astutia suã vsus est qsi quodã instrumento. s. quodã sarraceno pessimo qui dicebatur halij. Hic erat filius habitan vnus ex decem machometi socijs qui post mortez ipsius regnũ adeptus est q blãde pdicauit et callide ammonuit ad credendum gentes et dixit illos nõ bene intelligẽre machometi sermonem machomet⁹ inqt non dixit q ante sepulturam vel videntib⁹ hominib⁹ subleuaret in celum. Dixit quippe q post sepulturã corporis angeli cũ nescientibus cuctis oclatum essent in celũz Vñ quia statim eum nõ sepelierũt. Jdcirco fetere cepit vt statim sepeliretur. hac igitur causa gentem in errore pstino parũp detinuit duo vero fratres scriptorũ machometi filij nomie hasan et hozam ieiunijs et vigilijs fortiter corpora macerantes pene ad mortẽ deuenerunt pater vero eorũ sepe filios ammonebat ne per tam longam macerationem suã fatigarent corpora. Ipse aũt videns illos stultos esse et ad mortis hostiũ pre nimio labore iam deuenisse de machometo vtique erat rez patefecit. Cognita aũt nequitia illius a pre ceperunt comedere et bibere vinũ. et sicut in sua lege fortiter ãtea perstabant ita deniq legẽ ɔpulis non ex toto dimittere ceperũt sed et quedam pars gentis istos in consuetudine insecute sunt.

De successoribus machometi in oriente et occidente.

Secundus punctus est de successoribus machõeti sm q narrat Aconẽ. eps in libro de rebus et statu terre orientalium post mortẽ machometi Sarraceni quẽdã ex discipulis machõeti loco ei⁹ elegerũt quẽ vocauerũt calephã qsi successorem siue heredem eo q dignitatis et principat⁹ machometi successor existeret qui dignitatez et potestatem adeptus cepit pre blãditijs prius ɔminatiõe et metu pplos ad se reuocare et multitudinẽ hoĩz cõgregare Sz qdã Ascali nomine ɔtra pdictũ calephã inuidia cõcitat⁹ et idignatiõe ɔmot⁹ ɔcupiscẽtia lucri et ambitione secularis dignitatis tractis modis quibus potuit per se et suos eidez se opposuit et multiplicater expugnans non cessauit donec ipsuz a principatu remouit. Post hunc ergo quidã patruelis machometi nomine halij cũ obtinuisset pricipatũ vehemẽter cõmoueri cepit et indignari q successor machometi vocaretur cũ se digniorem ipso machometo reputaret et ,ppheta eximiũ cui dñs familiarius q machomet⁹ fuisset locutus se vellet ab omnibus existimari hic ergo et complices eius legi machometi maxime

detrahebãt et in ipsum multa maledicta ꝓferebãt. Alios ritus et alias institutiões et aliũ orandi moduʒ quã tradidisset machometus predicantes. Illi aũt qui legem machometi tenere voluerũt in partib⁹ oriẽtis Calepham baldesensem statuerunt qui in tanto honore et reuerentia a suis habetur ꝙ nisi mãdato auctoritate eius nullus quantumcunqꝫ potens aut nobilis appellaretur soldanus. et oẽs eius subditi tam reges ꝙ alij. pedes eius ad terrã vsqꝫ pstrati reuerẽter osculantur. Successores aũt halij de quo supra fecimus mentionem cõtra singulareʒ orientis calephã. sedem suã erexerunt in terra egypti innumeris diuitijs et delicijs affluentes. Unde inter egyptios et oriẽtales populos magna sp extunc fuit dissensio et odiũ implacabile. et in lege discordia et cõtradictio sarracenorũ populis in duas ptes diuisis. quadã pte halij et ei⁹ successorib⁹ adherente. maiori tñ parte consentiente machomete et successoribus eius. post ꝙ vero soldanus tpalem administrationeʒ egypti sub dño suo calepha egyptio adeptus est. timens sibi eo ꝙ calephe non in merito multis accusantibus erat suspect⁹ vt ipse saladinus ad vllum superiorem haberet respectuʒ sed ipsi sibi et soldanus esset. ac calepha accessit ad dñm suum calephã egyptiũ tan ꝙ ei debitã et solutam vellet exhibere reuerentiam. et claua ferrea quã gestabat in manibus ex impromisso ipsum ad terram pstratum eiecit. et per pditionem occidit. omnes aũt filios eius et cognatos et speciales amicos vel interficere iussit. vl' carceri in ppetuo mancipari. extunc soldanus baldañ. solus monarchiã et dignitatẽ taʒ super egyptios ꝙ super omnes alios orientales obtinuit saladino compellẽte egyptios vt ei concorditer obedirent et nullũ calephã alium instituere psumerent. nec ritus alios ꝙ alij oriẽtales obseruarent. Princeps aũt orientaliũ sarracenorũ omniũ qui legem machometi obseruãt potissimus qui caput impij sui ei dignitatem et regni sui solium in ciuitatem marrochque quõdã carthago dicebatur collocauit. et nõ solum ethyopie et affrice ꝯ³ etiã hyspanie in magna pte dominatur. orientali calephe cũ vniuerso populo suo subiect⁹ esse recusauit. Sed et ipm regem et calephã reputans miramamolim idest regẽ gentiuʒ sicut omnes successores pcepit appellari. lingua eñ eoꝝ mira idem est ꝙ rex mamolim aũt gentium interptatur. Unde inter orientales et occidentales sarracenos magnum est scisma. et dissensionis ꝙplurimũ vtiles xpianis. eo ꝙ isti illis in plijs et expeditionibus ꝯtra nos renuũt pstare subsidiũ regno ipsoꝝ in seipso diuiso et ex magna parte dissoluto.

¶ De diuersitate gentiũ que legem machometi suscipere noluerunt.

Ercі⁹ punct⁹ est de diuersitate gentiũ qui legẽ machometi suscipere noluerũt. Narrat supdict⁹ doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliũ et idolatraꝝ copiosa et maxime hij q̃ septẽtrionalẽ inhabitant regionẽ circa paludes meotidas et inptib⁹ bulgarie et cormanie vsqꝫ ad fines hũgarie et q̃ in cõfinio regni dacie et alijs ptib⁹ adiacẽtib⁹ cõmorant machometi legem recipe noluerũt et qr ab alijs sarracenis orientalib⁹ et occidẽtalib⁹ valde remoti sunt p metũ vel violentiã nõ potuerũt ꝯpelli. vñ vsqꝫ hodie q̃dã eoꝝ errorẽ vetustũ retinentes ydola colũt venerant adorãt. Alij ãt more pecudis nec legẽ nec scripturã nec lr̃as vllas habẽtes. arbores et arbusta et pecudes et generaliter q̃cq̃d in mane casu aliquo primuʒ eis occurrit illud ꝓ deo reputãtes p totum diẽ colũt et adorãt. Quidã aũt ex eis se veꝝ et summũ deũ ignorare cõfitentes. putãtes deũ tñ ignotum aliquo placare sacrificio et obsequio venerari carnes vel panẽ seu aliã huiusmõi oblationẽ in altũ piciũt in honorẽ illius q̃ de⁹ ẽ et habitat in excelsis clamãtes et dicẽtes ei⁹ sit oblatio hec q̃ sup oẽs ẽ et sũme diuitatis int' alios obtinet pricipatũ.

De diuersitate paganoꝝ in pte sarracenos imitantium.

Uart⁹ pũct⁹ est de diuersitate gentium q̃ in aliquo imitant' sarracenoꝝ legẽ differunt et in alijs. et primi. dicũt' torcomani qui in terra turcoꝝ inhabitant. hij traxisse credunt' originẽ septẽtrionalib⁹ sarracenis supradictis. Unde nomine ꝯposito a thurcis et comanis appellant' turcomani De turcis siqdem ex antiquis orientaliũ historijs certũ habemus. ꝙ ex septentrionali regione exeũtes. psaꝝ fines ingressi nõ solũ regionẽ illãꝯ³ vniuersas fere oriẽtales puincias armato manu occupauerũt. violẽt

extunc aūt gens illa prius rudis et inculta:
nec habent certam mansionem sed passim
cum vxoribus et filijs et pecoribus vagās
et pascuarū cōmoditatē sectans regem sibi
prefecit ciuitates et opida possidere incipiēs
agriculture dans operaꝫ que ꝑus depec :lio
tamen viuebat ac iura sibi ciuilia constitu
ens hi autem qui sua raditate permanentes
priorem viuendi modum deserere noluerūt
appelati sunt turcomani. In multis autem
imitantur illos saracenos qui beduini dicū
tur. Isti beduini ex arabum gente principa
liter ceperunt originem de quorum stirpe di/
cunt descendisse machometum. Hi autē dog
matizantes ꝙ diem mortis a deo sibi cōsti/
tutū nec punire possunt nec preterire. nunꝗ
ad pugnam armati ꝓcedunt sed solūmodo
camisiati populis more feminarū capita in
voluentes lanceis et ensibus tantummodo
vtentes et lꝫ leuiter et de facili conuertantur
in fugā alios tātū sarracenos timidos et ig
naros reputant qui spicula et sagittas alon
ge iaculantur sunt aūt non solum xpianoꝝ
sed et etiam sarracenoꝝ et ꝓditores menda
ces et cōstantes et amici fortune et duplici
via gradientes his quos cernunt preualere
libenter adherentes. Portant etiā in capitu
lo pilleos rubeos cū pepulis in tentoriis de
pellib' animalū habitantes. omnis etiam
pellibus et caprinis plerūqꝫ vestiunt nullā
aūt habentē certaꝫ mansionē in campestrib'
et pascuis turmatim ꝑtibus incedentes va
gi habitant pascuīt vbertatē sectātes diuer/
sa regiones circuiūt lacte viuentes et animā
lium copiosaꝫ multitudinē secū trahentes:
Ipsi aūt penitus ociosi tam equoꝝ ꝗ peco
rum vxoribus suis ꝓcurationē relinquunt.
Sunt et alie gentes ex orientalibus ꝑtibus
q̄ legē machometi custodiūt excepto ꝙ mo/
re xpianoꝝ ad ortū solis adorant eo ꝙ pa/
tres eoꝝ qui xpiani fuerūt hunc modū orā/
di eis relinquerunt ab alijs sarracenis here
tici et ꝓphani reputantꝰ ex quib' nōnulli ip
sum solū deū summum reputant eo ꝙ inter
omnes creaturas visibiles ꝓcellentē habet
pulcritudinē. Sunt aūt quidā alij miserabi
les homines in mōtanis circa iuga libani
in ꝑtib' tripolitanis cōmorātes qui lꝫ ex ꝑte
legem machometi obseruēt. dicūt tū se legē
alterā occultā habere quā nō licet alicui reue
lare nisi filijs eoꝝ cum iā adulte sunt. etatis
vt secreta pueriliter nō reuelēt vel mortis ar
ticulo imminente cū patres in extremis la/
borantes spē euadendi nō habent. Vxores
aūt eoꝝ et filie in lege maritorū et parentuꝫ
suoꝝ ignorantes legē illā dicūt se credere ꝙ
si forte filius leuitate illā legē quaꝫ vocant
occultā matri sue reuelant. vxor a marito et
filius a patre absqꝫ vlla retractione necaren
tur. Hi aūt ꝑter morem alioꝝ paganoꝝ vi/
nū bibunt et carnes porcinas edūt ab oib'
alijs tanꝗ heretici legis reprobantꝰ. Ipsi etiā
pessima et abbominabilia et sexui feminee
ꝯtraria in occulto turpiter operantꝰ sicut illis
narrantibus qui ab illis recesserūt cognitū
est tamen ne vxores eoꝝ eos relinquerent vel
contemptui haberent si execrabiles ni' cō/
rū et immūdicias secte puerilissime cognos/
cerent. Est etiā in ꝓuincia fenicis circa fines
ciuitatis Antbadēsis qui hodie vulgariter
appellatꝰ tortaza quidā populus scopulis et
montib' vndiqꝫ circūdusus inhabitans ha
bēs castella. x. fortissima. et ꝓpter viaꝝ angu
stias et rupes inaccessibiles. inexpugnabi/
lia cum suburbanis et vallib' oim fructuuꝫ
et frugū fertilitate fecūdissimis et amenita/
te iocūdis. hoꝝ aūt hoiꝫ q azisini nūcupātꝰ
multitudo numerum. xl. M. excedere dicitꝰ
Preficiunt autem sibi capitanium non suc/
cessione hereditaria sed prerogatiua merito
rum quem ipsi veterem seu senem appellāt
non tam prouecte etatis ratione. ꝗ. prudēcꝫ
tia dignitatis preeminentia. Primus autē
et summus in fauste religionis eorum ab/
bas et locus vnde principium habuerūt in
partibus est orientaliuꝫ valde remotis ver
sus ciuitatem baldorensem et partes persi/
dis ꝓuincie. Hi autem regula nō fundētes
neqꝫ sanctum a prophano discernentes om
nem indifferēter obedienciam superiori suo
exhibitam sibi credūt esse vite eterne merito
riam. Vnde tante subiectionis et obedien/
tie vinculo magistro suo quem senem nomi
nant astringunt ꝙ nil ita periculosum est aut
difficile ꝙ ad mandatum domini sui hilari
animo et ardēti volūtate amplecti et ꝑficere
vereantꝰ. Senex autē dñs eorum pueros de
populo suo in locis secretis et delectabilib'
facit nutriri et diuersis ideomatuꝫ generib'
diligenter imbutos et instructos ad varias
ꝓuincias mittit cum cultellis vt potentes ho
mines taꝫ ex xpianis ꝗ ex sarracenis vl' quia

et aliqua causa habet eos odio vel ad p̄tes
amicorum suoꝝ seu etiam ꝓpter immēse pe
cunie peccium sibi datum mandat occidi ꝓ
mittens ꝓpter huiusmodi mandati executi
oneꝫ longe maiores delicias habituros in
paradyso sine fine post mortem q̄ꝫ fuerit ille
in quib⁹ fuerāt nutriti ꝙ si ꝓpter huiusmōi
obedientiā eos mori contigerit martyres a
suis iudicant̄ et inter sanctos ab illo popu-
lo deputati in summa habentur reuerentia.
Parentes vero eoꝝ a magistro qui senex di
citur multis munerib⁹ ditant̄. et si serui erāt
deceтero liberi dimittunt̄. Unde miseri ad-
olescentes seducti de conuento p̄dictoꝝ fra-
trum ad varias p̄tes mūdi transmissi cū tā-
to gaudio et desiderio legationē mortiferaꝫ
suscipiunt et cum tanta diligentia et sollici-
tudine ꝑficiunt sese varijs modis transfigu
rantes et aliarū nationū ritus et habitū sibi
assumentes. aliquando in specie mercato-
rum quandoqꝫ in specie clericorum seu mo-
nachorum et infinitis alijs modis sese o-
cultantes ꝙ vix aliquis in vniuerso mūdo
a deo caut⁹ est q̄ sibi possit ab eoꝝ insidijs
precauere contra inferiores ꝑsonas aliquid
machinari dedignant̄. Potentes aūt quib⁹
ipsi aduersant̄ vel p̄cio magno se redimunt
vel armati incedentes cū catherua satelli-
tum cum suspitione et metu mortis semper
incedunt. Hi aūt super omnes alios sarra-
cenos legem machometi et eius instituta di
ligenter et artissime seruauerunt vsqꝫ ad tē-
pora cuiusdam magistri sui qui naturali p̄-
ditus ingenio diuersarū scripturaꝝ exercitat⁹
studio xp̄ianoꝝ legem et xp̄i euāgelia cepit
cum omni diligentia legere et ꝑscrutari āmi
rans xp̄i miraculoꝝ virtutē et doctrine san
ctitatem ex quoꝝ compassione et irrationa-
bilem cepit abhominari machometi doctri
nam. et tandem cognita veritate subditos
suos artes maledicte legis studuit paulatī
reuocare. Unde exhortatus est eos et manda
uit ꝙ vinū cū modestia biberent et carnes
porcinas manducarent. Tandem vero post
multas amonitiōes et varias doctoris sue
p̄dicationes in hoc oēs ꝯcorditer ꝯsenserūt
ꝙ relicta machometi ꝑfidia percepta baptis
matis gratia efficerentur cristiani. Ita tn̄ ꝙ
eiusdem ꝯditionis essent et libertatis vt alij
xp̄ianoꝝ lege subiecti isti erant tunc tempo
ris fratribus milicie tēpli tributarij duo
milia bisanctoꝝ eisdem annuatim ꝑsoluen
tes ꝓ securitate cuiusdam terre sue que in cō
finio terre p̄dictoꝝ fratrum sita erat qui mul
tas eis molestias occasione ciuitatis infer-
re ꝯsueuerant. Prefatus aūt azisinoꝝ ma
gister vnum de familiaribus suis virū elo-
quentem prudentē et strenuū de quo pluri-
mū ꝯfidebat misit ad regem iherosolomita
nū. Rex aūt intellecta causa legationis pro
tanti populi visitatiōe et animaꝝ a laqueis
diaboli liberatione deo gratias agens. Nū
cium senis cum summo honore et gaudio
magnifico recepit et ipm̄ ad ꝓpria reuertētē
vt domino suo bonā regis et xp̄ianoꝝ volū
tatem et magnum desideriū denunciaret et
vsqꝫ ad fines terre sue deduci p̄cepit que dū
fines suos iā fere ingressurus tripolim per-
transiret quidam ex nostris vir belial et ini
quus dei timoreꝫ añ oculos suos nō appo
nēs hominem de regio ducatu et fidei xp̄i-
anoꝝ sinceritate ꝯfidentem improuisū nil
añ sibi metuentem in detrimentū xp̄iani no
minis et maxime ecclesie orientalis occidit.
Unde popul⁹ ille qui tanq̄ꝫ planta nouella
nondū radicatus erat in fide cū ira magna
et indignatiōe fidē nr̄aꝫ respuens et nr̄oꝝ cō
sorciū suspectū hn̄s a tā sctō et honesto ꝓpo
sito resiliuit et vsqꝫ ad tempus p̄ns xp̄ianos
et dei ecclesiā ꝑsequi et infestare nō preter-
misit. In vno igitur corꝑali homicidio pre
dictus ille proditor animas innumeras in
terfecit. Hijs igitur et alijs innumeris mon
struosis hominib⁹ miserabilis regio orien
talis corrupta est et alie q̄ꝫ plures eius ꝑni-
cioso exemplo sunt coinquinate cōtagio.

¶ De bello sarracenoꝝ per argumenta contra
fidei fortalicium.

Octaua ꝯsideratio hui⁹ libri est de
bello sarracenorū per vōces ꝯtra no-
strū fidei fortaliciū suo ceco iudicio
minimum efficaces non attendentes ꝙ est tur
ris fortitudinis a facie inimici et vt collige
re potui ex diuersis libris. x. sunt argumēta
quibus insultant ꝯtra nos. Primum ꝯtra
nomē xp̄ianū. Scd̄m ꝯtra xp̄i ꝯceptiōeꝫ Ter
ciū ꝯtra xp̄i diuinitatē Quartū ꝯ xp̄i morteꝫ
Quintū ꝯtra trinitatē ꝑsonaꝝ Sextū ꝯtra be
atitudinē eternā i visione dei Septimū con
tra matrimoniū vnius vxoris tm̄. Octauum
ꝯtra baptismū quo ad ablutiōnē interiorem

Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Deci
mū cōtra veritatē vtriusqȝ legis quas dicūt
esse corruptas p iudeos et xpianos et nihil
esse veritatis nisi quantū in alchorano con
tinetur.

Contēdit ostēdere xpianos nō eē xpianos

PRimum argumentū sarracenoꝝ
est ꝯtra nomen cristianum. Dicunt
enī ꝙ illi qui vocant xpiani nō sunt cristiani
nec debēt vocari xpiani quia sunt ꝯtrarij oī
bus dictis et factis que opabatur et dicebat
ihesus xps quia xps erat iudeus et seruauit
sabbatū. Et ipe dicit in euāgelio mat. xv. nō
suȝ missus nisi ad oues que perierūt dom⁹
israhel. Item erat circumcisus sequitur ergo
ꝙ nihil habent facere cum eo in pauco vl in
multo ymmo sunt sui cōtrarij totaliter. Ad
hanc veniferā oppositionē dupliciter respō
dec. Primo eius oppositū ex operibus ostē
dendo. Secundo ꝙ sarraceni sic dicētes sūt
contra legem suaȝ. Primū sic ostenditur qȝ
experiencia teste possunt videre sarraceni q̄
habitant inter xpianos ꝙtam gloriaȝ et ho
norem et ꝙto corde xpiani faciūt et offerūt
ihesu xpo edificatis taȝ solēnissimis et mag
nificentissimis ecclesijs in suo nomine et sue
beatissime matris et suoꝝ sanctoꝝ ditatis
in crucibus et calicibus pateniis cādelabris
lampadibus et ymaginibus ex auro et ar
gento deaurato possunt iterū videre ꝙ xpi
ani ieiunāt. xl. obseruerancia. xl. dieꝝ quos
ihesus xps in deserto ieiunauit. et sicut dicit
lex sarracenoꝝ de mense romadā quia in eo
descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data
ratione ꝙ qui mensem ꝯfitetur ipm ieiunet
quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ non
sunt xpiani ex quo. xl. ieiunant et sic cōfiten
tes vitam ihesu xpi sequuntur suū exemplū
ieiunant similiter. iiij. tempora anni et vi
gilias festiuitatū ihesu xpi sue matris aplo
rum et multoꝝ aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa
solemnisant non solum cantando in multa
gloria laudes deo et illis sed et etiam dieb⁹
illis cessando a corporalibus laborib⁹ lu
cratiuis. Possunt etiā videre ꝙtā deuotōeȝ
et honorem deferunt nomini suo cum multi
ex xpianis cum audiunt ipsum nominare in
clinaūt sua capita et aliqui flectēdo genua
et qualiter etiam eundeȝ blasphemantes cū
in iudicio accusantur publice puniunt. Ro.

facio mencionem de secretis actibus cordis
in contemplationib⁹ nec de lacrimis que de
coꝝ oculis sepe emanant in magna habun
dancia memorando suam doctrinā suas p
dicationes suos nobilissimos actus et vir
tuosissimos suam vitā suā mortem suū ad
inferos descensum suā resurrectioneȝ a mor
tuis multis ex eis secum resuscitatis. Item
memorando etiam post suā resurrectionem
suam familiarem cū aplis conuersationeȝ
per dies. xl. anteꝙ ascenderet ad celos. In
quibus super omnes angelos sedet ad dex
terā patris semper orando p suis fidelib⁹
memorando etiā quō in mundi fine veniet
in maiestate sua et sui patris et angeloꝝ iu
dicare viuos et mortuos et ꝙ dabit existēti
bus ad dexterā suam vitā eternam et existē
tibus ad sinistrā tormenta sine fine. Quis
ergo sarracenus viuens, inter xpianos pōt
dicere nō esse xpianos nec taliter debere vo
care illos quos cum tanta fide atȝ tanta de
uotione cum tanta reuerentia et cum tanta
gloria constat adorare ihesum xpm. Scđo
declaro ꝙ sarraceni hoc dicentes sunt cōtra
suam legem non dico soluȝ illi qui habitāt
inter xpianos et nouerūt supra predicta. sȝ
etiam existētes in mequa loco scāuro eis ꝯm
alchoranū. cum ipmmet alchoranū in mul
tis locis vocet eos xpianos littere arabice
nominauit eos nazarenos. quod in idē red
dit. s. discipuli nazareni sicut xpiani discipu
li xpi qui est magister omniū fideliū et qm̄
apparuit paulo sic se vocauit nazarenū. Di
cens ego sum ihesus nazarenus quē tu pse
quens. Sic ergo sarraceni bene possunt inter
ponere fingere negare vel affirmare de xpia
nis quicquid eis placuerit qm̄ lex eoꝝ vo
cat eos xpianos ipi dicant ꝙ nec sunt cristia
ni nec dñt ita nominari Vn̄ bñ pōt ꝯsiderare
sarraceni de xpianis sic dicētes an⁹ alteri⁹ le
gis volūt eē qm̄ nolūt affirmare eē xpianos
ꝙ tamen publice dicat lex eorum. Et ideo ex
quo suam voluntatem superponūt legi sue
negando ꝙ ipa affirmāt, non est mirandū
si similia faciunt de sancta scriptura cristia
noꝝ negando tam irrationabiliter ihesum
filium marie esse filium dei. quē sacra scrip
tura in pluribus locis veteris et noui testa
menti pro tali nominat ꝙ sit filius dei su⁹
filius primogenitus suus proprius filius ve
rus suus filius vnigenit⁹ sic ꝙ vnus solus

est filius ꝑprius dei genitus de sua substā
cia ꝑpria et natura et non mulier. de quo vt
nemo dubitaret dicendo iste est vel ille. de⁹
patrem suum esse de nube esse loquendo dixit
eum ostendendo hic est filius meus dilect⁹
et si sarraceni negant sacram scripturā quā
habent xp̄iani negant legem suā in multis
passibus qui affirmant ꝙ eā debēt credere
quia facit mentionem de scriptura moysi et
psalmista. dauid de multis etiam ꝓphetis
et euangelijs affirmat .n. alchoranum ꝙ illi
sunt credentes in deū qui credūt ea que de⁹
iussit anteꝗ̄ machometus esset in mundo
Ad ea autem que dicunt ꝙ ideo nō sumus
xp̄iani quia nō obseruamus sabbatū nec cir
cumcisionē que et ꝗ̄ manifeste sunt rationes
quare lex moysi non debuit obseruari post
publicatōem legis gratie. et excepto quod
moralia precepta mānserūt cessauit impletis
per ihesum mysterijs in ipsa contētis ad ple
num in primo libro fuit declaratū et reducto
hic ad memoriam saltem vnum dictum q̄d
multum debent attendere iudei et sarraceni
vtentes circūcisione ꝙ quando rex impleuit
suum ꝓmissum si post aliquis ducat pro di
misso illud ꝙ ip̄e ordinauit bene pōt intelli
gere ꝙ ei facit iniuriam qꝛ ducendo tale pro
dimisso dat intelligere non esse impletū q̄d
promisit in tempore iam p̄terito ꝑ eum assi
gnato sic est de circumcisiōe quam de⁹ dedit
abrahe pro signo confederatōis inter deum
et eum quousqꝫ de suo semine nasceret ille
qui habebat esse omniū gentium benedictio
messias ꝓmissus deus et homo quia, ergo
sarraceni vtuntur circumcisione continuo sunt
in ira dei sicut iudei facientes deum menda
cem et periurum nō implentē quod promi
sit et iurauit tempore determinato. Respon
dent ad hoc sarraceni ex vno falsissimo fun
damento presupposito ꝙ cōtempta lege scri
pture et gratie debēt seruare solummodo le
gem nature quam abraham obseruauit et
quo ipi non legem moysi nec xp̄i sed datā
abrahe solum tenent ꝑ vera ꝙ debent esse si
cut et ip̄e circumcisi ita ꝙ post ꝙ habita ē lex
ꝑfectionis redeant ad legem nature in qua
creuerant ab initio mūdi quoniā homines
non erāt capaces maioris legis sicut si post
ꝗ̄ homo creuit in etate et est factus homo
intelligens dicat ꝙ ei conuenit loqui sicut
quādo erat puer sine sensu. sare posset sicut
puer cogitare sicut puer ludere pt sicut puer
cum hoc sit certum omnibus hominibus cū
venitunt ad etatem perfectam debere facere
illud quod ꝑtinet ad talem etatem et dimit
tere ea que faciebant cum paruuli erant. Sed
querendum est a sarracenis quare circūcidū
tur vt cum nesciuerint respondere remaneāt
confusi in circumcisiōe sua non enim inueni
tur expresse dictum in alchorano per magi
strum machometi ꝙ circūciderunt se et sui
credētes. sed isti sui credentes addiderunt se
dicendo ꝙ ex quo fuit data lex abrahe et ip̄e
fuit circumcisus ꝙ necessaria est eis circūcisio
cum dicantur ꝓfessores et obseruatores le
gis abrahe. ꝙ machometus fuit circūcisus
non legitur in alchorano sed in libro sue ge
nerationis et vite narrat ꝙ ipso nato circum
cidit eum Gabriel quando balneauit cor ei⁹
et aperuit et post hec verba statim sequitur.
Et dicunt ꝙ natus est circumcisus. Ex quo
ergo de sua circumcisione dicunt duas opini
ones nullā earū affirmando apparet ꝙ de
eius circumcisione nō sūt certi nec talis circū
cisio sicut ipsi dicūt fuit circūcisio Abrahe q̄
fuit nō per angelū sed manu hominis facta
ꝙ Machometus natus sit circumcisus hoc
dicere est ad beneplacitū potuit machome
tus de facto si rex fuit arabū vel princeps et
subditi sui inter se vel ex ꝑte sua nō dei. dare
suis dimissam. q̄d tn̄ in libro suo nō cōtinet
sic accidisse. Sꝫ quod mysteriū circūcisiōis
datum abrahe quō iam totaliter cessauerat
et fuit annullatum potuerit iuste ordinari et
cōtinuari clarum est ꝙ non quā iudei sicut
dictum est qn̄ ea vtuntur sunt incōtinua ira
dei et odio. de quibus sic datur intelligi in eo
ꝙ narrat de vita machometi nō fuit filius
inter eos patre eoꝝ non expectāte ꝙ angel⁹
circumcidat puerum qn̄ die octaua facit eum
statim circumcidi. ergo machomet⁹ fuit fili⁹
gentilis vel xp̄iani si gentilis. videat qui ta
le affirmat in qua reputatione teneret eum
mater sua videndo eū dissimilē patri et suo
generi toto. si primo non habuerat de ea re
uelationem de qua tamen nihil narratur. et
quomō pōt dici per angelū circūcisus statis
sicut natus fuit. si natus fuit circūcisus hoc
nulli est dicere quoniam est contradictio in
terminis. Si iam forte dicat ꝙ circūcidit eū
angelus in ventre matris sicut si a sua con
ceptione fuisset sanctificatus et in gratia dei

qui non concordant verba psalmi claritatis
Unde magister machometi quē dyabolum
intelligo iurando per claritatem noctis quā
do colligit seu occidit. dr sic. an nō te iuenit
dominus tuus orphanū et appropinqua-
bit. inuenit te deuiū et direxit. iuenit te pau
perem et ditauit. ecce sanctitas tam per sarra
cenos laudati religiosi machometi quē fin
q̄ ipsi intelligunt deus inuenit deuiū et di-
rexit. et ad quid direxit statim declarat q̄ de
paupere cum ditauit et quid dicat in libro
suo contra diuitias cū illas et luxurias pmit
tat dyabolus suis non dicatur. Sed hoc est
certum q̄ difficile est q̄ diuitias habentes
ingrediantur paradysum dimittendo ergo
hoc. ex quo illud qd̄ dicitur de circūcisiōe ma
chometi nō legitur in libro suo per eos repu
tato pro autentico illud est magis apparēs
q̄ ipse et sui primi credentes pro maiori vel
multo magna parte fuerunt christiani nō cir
cumcisi sed baptizati. Uerumtamen cum in
alchorano dicat de magna instantia per eū
ad iudeos vt essent sui credentes existenti ma
iori labore et principaliori intētione sua fa-
ciendi semper suū principatū maiorem p eū
tm̄ desideratum pro concordia eorū que sibi
adherebant forte fuerit introducta circunci-
sio que leuiter potuit introduci cum in illis
ptibus esset multitudo iudeorum et est verisi-
mile q̄ multi eorum erāt neophiti et cū in mul
tis istorū magno tempore duret affectio ad
legē moysi sicut vera per eos habita et suos
patres habendo fiduciā domini temporalis.
multi illorum non contradicunt circumcisioni.
dicunt iterū aliqui q̄ durauit adhuc in illis
partibus heresis phariseorum q̄ ad saluatio-
nem requirebatur cum euangelio obseruare
legem moysi et nō minus pensandū est. ex
quo labor machometi et suorum successorum
erat adiūgere principatui suo christianos sicut
iudeos et gentiles per ipsum et suos fuisse
ordinatum q̄ sui credentes loco baptismi
acciperent clarabe quo vtunt quādo ingre
diuntur suas mesquitas. potest ergo alpha-
quini sarracenorum per seipsos intelligere quā
te efficacie est q̄ arguitur cōtra xpianos q̄ cir
cumcidunt se sicut fuit xp̄s qm̄ ipsi seipsos re
putātes et tenētes se pro magnis zelatorib⁹
et imitatoribus eius non nascuntur circun-
cisi nec expectant q̄ angelus circumcidat eos
sicut dicunt de machometo. Forte responde

bunt q̄ alia est ratio in machometo et alia
in eis. sed ex quo in eis nō verificatur q̄ in
sua prophetia nō est mirū si imponēt xpianis
debere circumcidi ex quo xp̄s fuit circumcisus
sicut homines ceci vel debiles visus loquē
tes in eo q̄ non vel paucū vident qui sequū
tur ea que pedibus calcant vel manib⁹ pal-
pant. sed de eo q̄ dicunt non vident quod
est ante vel retro ad dexteram vel sinistram
supra vel infra volo dicere q̄ non cōsiderāt
causam quare fuit ihesus xp̄s circumcis⁹ nō
habens locū in suis fidelibus postq̄ cessa-
uit lex moysi et fuit euacuata a virtute q̄ pri-
mo in eo erat quando fuit puer. nec adhuc
in nocte ante mortem suam. quia fuit per eū
obseruata lex moysi faciendo pascha agni
Unde ex quo fuit mutata substantia et natu-
ra illarum rerum in quibus principaliter sta-
bat veritas legis moysi licz inueniant scrip
ta et q̄ iudei teneant eam cum multa diligē
tia in suis synagogis ex quo deficiat eis vir-
tus non obligat vt seruet. immo pot⁹ obli-
gat vt nō obseruetur. Quoniam hoc est certū
et notorium omnibus hominibus mūdi q̄
nō existente virtute rei significate per signum
si illeq̄ signū habebat vult ea vti sicut prius
q̄ ipse factor reputat falsus et mendax vel
stultus sine sensu vt cum sit specialis diuisa
militibus a non militibus quomō aliquis
eorum suis demeritis priuat a militia si ducat
eandem diuisam quā primo ex quo substan
tia veritatis habuit mutationem est reputa-
tus mendax et dat ei pena p eo non minus
est de illis dignitatibus tam ecclesiasticis q̄
secularibus quibus possunt priuari possi-
dentes vel si nunq̄ habuerunt. et vocantur
tales. eadem ratio contingit circa mulieres
existentibus aliis signis virginū et vxorata
rum corruptarum. quia iste facerent iniurias
suis maritis si ambularēt in habitu in quo
primo ambulabant sic facerent iniuriā regi
milites si facta pace in se ducerent signū q̄
primo erat guerre vel econtra. signo ipo facto
existente falso quoniam non est cōformitas
per illud significatē pprium Exemplum
circa materiam de qua loquimur est de mu-
liere que alio habitu vtitur quando ē virgo
desponsata et alio quando iam peperit. q̄
si postq̄ peperit filium vult ducere se sicut
prius ante q̄ pareret omnes videntes dete-
sterent eam reputantes eam mulierē insci-

fatam specialiter si ipsamet occidit suū ꝓprium filium et se vellet ostendere ac si numꝗ̄ peperisset quia iam non solum mulier infecata sed etiam reputata sicut veraciter falsa et sine aliqua excusatione plena omni malicia. hic est ꝓprie casus synagoge societatis descendentis ex semine abrahe qua alijs omnibus dimissis generationibus deus accepit in fide ꝓ sponsa sua quando abrahā credidit et fuit ei reputatū ad iustitiam. Unde ex illo tempore semper vixit in fide et spe quod ex illa debebat nasci messias ꝙ non erat in aliqua alia generatione et in signum predicte fidei abrahami sicut dictum fuit accepit circumcisionem nato ergo messia ex semine iudeorum et impletis per ipsum omnibus mysterijs sic est ꝙ vt maneret insitatu quē primo tenebat occidit filium ex ea natum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu et plena omni malicia postea posuit vti circūcisiōe ꝓ diuisa ei data quousqꝫ ex ipsa nasceretur filius ei ꝓmissus hec ratio non minus culpat sarracenos confitētes natiuitatem ihesu xp̄i ex maria virgine descendente ex genere iudeorum. Unde impleto mysterio circumcisionis statim cessauit que primo erat diuisa et signum specialis amoris illius populi. Item circumcisio tenebat locum et conditionē vnius supplicationis continue ad deum vt recordaretur sue misericordie secundum ꝙ locutus fuit abrahe et alijs patribus iudeorum ꝙ veniret ad medendum contritos corde et adpredicandum captiuis indulgentiam et clausis daret apertionē et consolationem lachrymantib⁹ impleto ergo et de ea habita pfecta noticia circumcisio que iudeis erat sicut quedaꝫ supplicatio primo redit in abbominatōnem et odium quanto plus ducunt eaꝫ tanto se faciunt magis indignos diuina cōsolatione de quo tempus preteritūꝫ. M. cccc x annorꝫ est eis plus ꝙ̄ satis testimonium ostendendi cōtinue in ira dei et vt nunꝗ̄ habeant misericordiā sicut circūcisio dabat eis spē quā totaliter pdiderūt qū mutata substā̄cia et notificata veritate mysterij circūcisione que erat signū voluerunt vti sicut prius bene pōt hic dici illō brocardicū istī⁹ regni castelle ahi lo digo nuera entiendolo tu suegra. Supradictis rationibus comprehēdentibus sarracenos plusꝙ̄ iudeos quando ipsi postꝙ̄ cessauit suum mysteriūꝫ ea ratione qua fuit data abrahe vtuntur circūcisione qui si attēte voluerunt cogitare in secretis sacre scripture possunt sane intelligere ꝙ inquantū vtūt circumcisione sicut moyses continue accusat iudeos ante deū. quia nō crediderūt dictis eius sic abrahā accusat sarracenos false suā diuisaꝫ deducētes post impletionem ꝓmissionis sibi facte et alijs patribus cuius impletionis ipsimet sunt testes positi in paradyso post mortem ihesu christi. accusat eos iterum non minus abrahami quia cōfitētes se venire de ysmael contradicūt eis diuina verba et mendacia dicunt. quia non in ysmael sed in ysaac semine est benedictio oīm gentium. et dicunt seipsos esse illos de benedictione ysaac ꝓmissa vix sufficeret tempus si scriberē̄t rationes et causas occurrentes ad intellectū iniustitie totaliter irrationabilis quam sarraceni cōmittunt in vsu circumcisionis non habendo autenticū et expressum testimoniū quod suo magistro. s. machometo fuerit mandatum. Veruntamē si tale preceptum fingam nō potest esse dei quia deus non potest dare falsum testimoniūꝫ sicut est circumcisio mutata veritate et substā̄tia illi⁹ qđ significabat totali veritate existente principaliter in hoc ꝙ sit ꝯformitas intellectus cognoscentis rei que cognoscitur potest aliquis dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic relucet nobis et illuminat de nocte sicut de die. Sꝫ qꝛ natura rei nō est cōformis sua cognitio nō est vera similiter et eius dictuꝫ. et si illud qđ dicit ponat in scripturis eadem ratione illa scriptura erit falsa vt notat dn̄s Cesariēn in tractatu suo ꝯtra sarracenos.

Contra xp̄i conceptionē per spm̄sanctuꝫ

Secūdū argumētū sarracenorꝫ est ꝯ christi conceptionē quam nos xp̄iani affirmam⁹ de spiritusancto qui est tertia in trinitate ꝑsona quod ipsi non intelligentes licet assererent xp̄ꝫ de virgine natū et mariam virginem ꝑmansisse non tamen intelligunt spiritum dei tertiam in trinitate personam sed potius materialem flatuꝫ qualē reperimus in homine et alio animāte. Dicunt. n. deo insufflante beatam virginem de illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt auctoritate et ratiōe ꝓbare. s. ꝙ flat⁹ sit in deo

et q̄ de tali flatu ɔcepit virgo. vñ dr̄ in ps.
flauit spiritus eius et fluent aque. spm̄ istuȝ
intelligūt materialem dei flatuȝ. Itē Gen.
i. inspirauit in faciem eius spiraculum vite
q̄ sic intelligūt deus suo flatu insufflauit in
corpus ade et ita creatus est spirit⁹ in corpe
ade illo flatu diuino de eodem flatu intelli-
gunt quod legitur in euangelio Insufflauit
xp̄s in discipulos suos et ait. Accipite spm̄
sanctum et cetera. Sic etiam intelligunt qd̄
gabriel dixit ad mariam. Spiritussanctus
superueniet inte. et illud quod de xp̄o dicit
conceptus de spūsancto ex maria virgine.
Ratione etiam idē volunt astruere sic. Vir-
go maria xp̄ȝ genuit per se non alio mediā
te sed nec de virili semine cum concepit nec
de diuina substātia. ergo de quodā medio
inter rationalem creaturam et deū. Sed qd
est medium super hominem et infra deum
nisi flatus diuin⁹ quo insufflata peperit vir
go maria. Si flatus materialis impregnat
terram et germinare eam facit quid mirum
si flatus diuinus infecundauit mariā. Ad
hec respondet alanus in suo quadripertito
libro. iiij. capitulo primo q̄ illi qui hoc co
nant asserere indigent pena et sensu quia in
deo materialis flatus non est cum sit sub-
stantia incorporea nec habet instrumēta flā
di vt fauces et huiusmodi. Si. n. de⁹ corpo-
reus esset variabilis esset nec in omni loco
incircumscriptibiliter esset. q̄ autem deus in
corporeus sit ratione non indiget cum ois
ratio tam humana q̄ diuina hoc irrefraga-
biliter affirmat. Flatus enim dei siue spiri-
tus dei dicitur spūssanctus qui procedit a
patre et filio de quo dicit spūs domini fere
batur super aquas Gen. i. et xp̄s dicit spūs
vbi vult spirat. Si spiritussanct⁹ aliqua vo
lūtas est rationalis est et ita materialis fla
tus non est. Item apostolus dicit q̄ spiri-
tussanctus postulat pro nobis gemitibus
inenarrabilibus. xp̄s etiam ait. Ite pre-
dicate euangelium omni creature baptizan
tes eos in nomīe patris et filij et spūssancti
Hic spūssanctus connumeratur patri et filio
et ita vna est in trinitate persona de hoc spū
dicitur flauit spūs eius et fluēt aque. cū enī
spūs. s. per gratiam inspiratur peccatorib⁹
qui dicuntur aque propter fluxū peccatoꝝ
aque fluūt. i. peccatores conuertuntur fluūt
propter fluxum lachrymarū per penitentie
lamentum. q̄ autem dicitur dominus in-
spirasse spiraculum vite in corpus ade. sic
intelligendum est spm̄ hominis creando cū
corpori hominis infundit. per hoc autē q̄
xp̄s insufflauit in apostolos significatū est
q̄ gratiam spūssanctus infundebat in eos
Superuenit aūt spūssanctus in virginem glo
riosam quia ei infudit gratiā suam. Eadē
ratōne dicitur cōcepisse de spūsctō. i. ope spi
ritussancti non de substancia ipsi⁹: ipsa enī
virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄m
concepit sine alterius rei pmixtione. nec ali-
quis debet intelligi flatus materialis vt idē
dictum est a deo procedens racionalem cre-
aturaȝ excedens quia si aliquis materialis
flatus ꝓcederet a deo aut esset eiusdem na-
ture cum deo aut nō. Si esset eiusdeȝ nature
cum deo ergo esset deus et ita de diuina na-
tura concepit virgo q̄ dictu et intellectu est
horribile asserere. Si vero ille flatus non est
diuine nature queritur ergo cui⁹ nature sit.
si icorporee nature ē et nō diuine erit angel⁹
vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de
angelo vel anima concepit. Si aūt corpora
lis est nihil aliud q̄ aer esse videtur et ita ab
surdissimū est q̄ sequitur vt dicamus virgi
nem ex aere ɔcepisse hominē. Queritur iteꝝ
a sarracenis vtruȝ ex solo flatu facta sit illa
conceptio. si ex solo flatu conceptus est xp̄s
quomō ex solo flatu flat⁹ est hō vel ip̄e flat⁹
factus est homo. fuit ille flatus anima xp̄i
vl' vnitus anime xp̄i. si fuit vnit⁹ anime xp̄i
spūs sophisticus esse videtur. corpus etiaȝ
qd̄ xp̄s habuit fuit de carne virginis aut nō.
si non fuit de carne virginis filius virginis
non fuit. Unde ergo carnē habuit si de vir-
gine habuit fuit flatus ille vnitus carni vt
ex illis duobus fieret conceptio et illo flatu
animaretur caro ad hoc vt xp̄s fieret homo
Sed obijcit sarracen⁹ veritatis inimicus si
xp̄s non fuit de substantia diuina vel de fla
tu dei conceptus quō ergo fuit dei filius.
Ad quod respōdetur q̄ xp̄s scd̄m humanā
naturam fuit filius virginis et scd̄m diuinā
filius dei ab eterno a patre natus scd̄m diui
nitatem. In tempore vero de virgine scđm
dum humanitatē. q̄ aūt xp̄s fuerit deus et
hō supra libro primo latissime ꝓbatum est

¶ Q̄ christus non sit deus.

Ercium argumentum sarracenorũ est contra xpi diuinitatẽ. Arguunt .n. contra nos si xps eet deus ipse de se hoc in euangelio declarasset sꝫ hoc est falsum qꝛ nũꝗ̃ hoc de se asseruit nec dixisse legit se eẽ deum. q̃cq̃d sit de argumẽti sequela addit ꝙ insipienter dicunt .s. ꝙ nunꝗ̃ de se xps asseruit se esse deũ. Rñdet multiplici testimonio ipius xpi oppositum esse verum Unde Mar. xiiij. habetur ꝙ cum sacerdos interrogaret ihesum dicens tu es xps filius dei benedicti Rñdit ihesus et dixit illi Ego sum. est manifesta confessio ꝙ xps est deus ꝑpter ꝙ summus sacerdos scidit vestimẽta sua et cetera Item iohãnis vi. Ego sum panis vite qui de celo descendi si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Item iohanis viij Ego sum lux mundi qui sequitur me nõ ambulat in tenebris ꝫ hẽbit lumẽ vite Item ex pluribus alijs locis. Ego sũ resurrectio et vita Ego sum via veritas et vita Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur Ego principiũ qui et loquor vobis Ego sum alpha et o. principiũ et finis que omnia non possunt competere nisi deo vero vt patet cuilibet intuenti In cõfirmationẽ huius iudei allegantes causam coram pylato quare deberet mori xps dixerũt qꝛ filium dei se fecit. Et sic patet ꝗ̃insipienter et stulte locuti sũt sarraceni in p̃allegato argumento

Contra xpi mortem.

Quartum argumentum sarracenorꝫ est contra xpi mortem. Ipsi enim asserunt xp̃m immortalem et impassibilem fuisse qui cõceptus de dei flamine et ideo dicunt ip̃m non fuisse passũ vel mortuum nec a mortuis suscitatum sed asserũt loco alium hominem posuisse cum iudei vellent ip̃m cruci affigere ꝙ ita nituntur ꝓbare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuin⁹ incorruptibilis est ita xps impassibilis. Preterea indecens esset xp̃m de flatu diuino conceptum et quodãmodo dei filium crucis subire patibulum. Rñdetur ꝙ xpc secundum ꝙ dei filius est nec pass⁹ nec mortuus nec suscitatus est sed secũdum infirmitatem humane nature quã assumpsit de virgine. quia christ⁹ si carnem assumpsit aut passibilem habuit aut impassibilẽ. Si impassibilem vnde eam assumpsit Si passibilẽ et pati et mori potuit et ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilem carnem assumpsit et sic passibilis fuit. ꝙ aũt xps filius dei fuerit. et secundum hoc immortalis et filius virginis et secundum hoc mortalis diligenter superius libro primo ꝓbatum est. et etiam ꝙ xps passus mortuus et suscitatus fuerit ibidem latissime probatum est in q̃stione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserũ esse xp̃m subisse mortem secundum infirmitatem Respondetur ꝙ hoc non reputamus christi miseriã sed dignationẽ quia ex summa misericordia fuit et dignatiõne ꝙ christ⁹ carnem assumpsit et mortem subijt non ꝙ meruisset hoc cum peccatum non fecerit vt et ipsi sarraceni fatentur sed vt a morte nos per mortem redimeret Si .n. rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruum liberaret non hoc ascriberetur miserie regis sed dignationi Ex verbis etiã ipsius alchorani elidit predictus error. Unde dicit in capitulo. xxviij. in persona xpi dũ inter homines conuersaret iniunxit mihi .s. deus nec me virum difficilem sed malorũ expertem creauit et sup me ẽ diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a quã iterum viuus accedam hec ibi.

Contra trinitatem personarum.

Quintum argumentum sarracenorꝫ est contra trinitatem ꝑsonarũ. Cũ eniꝫ audiuit machometus ꝙ christiani ponebat in deo tres ꝑsonas nõ valẽs itelligere sine pluralitate diuine essẽtie. cogitauit ꝙ ponebant tres deos. et ideo negauit trinitatem in deo. et ideo dixit in alchorano in capitulo elenesa non dicatis tres qꝛ de⁹ est deus vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus sicut supra probatum est cõtra iudeos libro. iij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tamen primũ vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secundum vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro in alchorano. Ideo ad eorum confusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum in diuinis ad quod cum non poterit

respondere compellantur intrare communitatis veritatis. ¶ Queramus ergo a sarracenis quid sibi voluit alchoranum. quia totiens inducit deum de pluralitate loquentē. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei diximus angelis adorate adam etc. Ex hoc continuauit postea vsq ad finem libri aliquo mō loquendo de deo in singulari aliquando i plurali et certissimū est omibus xpianis iudeis et sarracenis q deus est vnus et solus et simplex et non habet nec potest habere cōsortem. quare igit de se loquitur pluraliter non possunt dicere q deus loquitur de se et angelis. dicitur. n. ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est non angelorum sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicit q omnes angeli adorauerūt adam nisi dyabolus ergo omnib⁹ angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano inducit tales locutiōes de deo in plurali in talibus actionibus in quibus angeli nullomodo cōmunicant sicut in creatione mundi in iustificatione impij dicitur in alchorano in pluribus locis in persona dei nos nunq̄ creauimus celum et terraz et intermedia pro ludo. et nos iustificam⁹ hominem etc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangeliuz et miracula et talia in quibus angeli nullo modo communicare possunt cum deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni q vox illa pluraliter sit excellentissimi creati per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat eniz q quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse cōcreatrix cum deo. Item. iiij. capitulo. Non potest etiam dici q deus pluraliter de se loquitur ꝓpter diuersas quidditates que sunt in eo. sicut potentia iusticia et huiusmodi quas arabes appellant sapbat. Ista. n. sunt in deo non accidentia sed sunt ipsa diuina essentia. Unde in deo nullam compositionem nec pluralitatem faciunt vt per illa de⁹ de se loquatur pluraliter cum tamē in angelo et homine illa accidentia aliquam compositiōez faciant et certe talis modus loquendi scilicz q deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a Moyse introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus est dicens faciamus hominem etc. Et dicunt iudei q est vox dei ad angelos quod est contra sacram scripturam que nunq̄ dicit hominem creatum ad ymaginē angeli sed ad ymaginem dei et hoc est q statiz subiungit Moyses post ista verba dicens. Et creauit deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam ad ymaginem dei creauit illum. Est igitur vox dei patris ad filiū vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vnus et simplex in essentia est trinus in personis. et alchoranum illud simpliciter dixisset nisi quia tenuit q non posset esse distinctio personaruz sine distinctione essentie. Ideo dicit in capitulo elnesa: O familia libri nolite vacillare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatez quia christ⁹ ihes⁹ marie filius est nuncius dei et verbum dei quod in ea posuit per spiritumsanctum suū. Ecce hic nominat deum verbum dei et spm̄ sanctum suum. Sed timens ne per hoc diuina essentia divideretur vel multiplicaretur vel determinaretur statim subiunxit et non dicatis tres quia deus est deus vnus. Ecce quantum appropinquauit ad illud quod maxime arduum est in fide vt quasi cum iohanne diceret pater verbuz et spiritussanct⁹ hi tres vnum sunt. Inducit igitur in alchorano machometus deum loquentem pluraliter et nescit causam. teneamus igitur cum eis cōmuniter q deus est vnus et solus simplex et ipsi habent in alchorano q deus est deus vnus et q habet verbum suum et spm̄ sanctum. et sic tenemus q ipse qui est vere deus vnus et simplex proprie de se loquit singulariter. et quia est trinus in personis aliquando loquitur de se pluraliter. Sed qr late dictum est de patre et filio dicamus aliquid in speciali de spiritusancto contra sarracenos et queramus ab eis quia alchoranuz frequentissime facit mentionē de spūsancto quis est iste spiritussanctus. Nam in capitulo elbakara in persona dei dicit dimisimus et dedimus ihesu filio marie q faceret prodigia et miracula manifesta et perfecimus cū per spiritūsanctum et idem repetit per omnia infra in eodem capitulo. Item dicit in capitulo elembra de maria insufflam⁹ in ea de spūsancto et in pluribus alijs locis loquit similia de spūsancto. Queritur ergo quis est iste spūssanct⁹ et nō possunt dicere sarraceni

quod sit aliqua creatura pura vel aliquis angelus bonus quia loquitur de eo singulariter ut de uno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et omnes sunt dei. que esset igitur causa ut de eo singulariter diceret nostro et sancto. Et preterea non esset magna commendatio de christo quem alchoranum intelligit singulariter commendare quod deus dedisset ei angelum custodem quia quilibet homo habet angelum custodem. nam deus facit spiritus angelos et nuncios nostros sicut dicitur in alchorano in capitulo elmelanze. Et preterea angeli non sanctificant hominem. sed deus immediate et solus. sicut solus deus potest dimittere peccata ut dicitur in alchorano. Si autem predictus spiritussanctus sit vere deus sed verus deus qui de spiritusancto loquitur dicens. dedimus spiritumsanctum et insufflauimus de spiritu nostro. cum igitur diuina essentia sit una et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datum. dans qui dicit dedimus. et datus spiritussanctus qui dicitur datus et insufflatus et inter dantem et datum requiratur distinctio. oportet quod deus dans et insufflans et spiritussanctus insufflatus et datus distinguantur et differant. hec est distinctio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis. et quam vocamus distinctionem realem per relationes originis stante unitate indiuisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarum in diuinis communitate essentialiter ex alchorano machometi quam sarraceni non intelligunt perculsi cecitate.

¶ Contra beatitudinem eternam que in dei visione et non corporali refectione consistit

Sextum argumentum sarracenorum est contra beatitudinem eternam. et nos christiani intelligimus et firmiter credimus. scilicet quod consistit in dei beatifica visione et illa est spiritualis refectio finalis beatorum. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiendos materiali cibo et potu. quod sic auctoritatibus nituntur probare. Deus enim promisit iudeis si bene agerent terram lacte et melle manantem. sed hoc intelligi non potest de materiali terra promissionis. quia illa non manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item christus promittens suis credentibus eternam refectionem dicit. ut bibatis et edatis super mensam meam in regno patris mei. Item post resurrectionem legitur christum de fauo mellis comedisse ut per hoc insinuaret quod post resurrectionem omnes reficiantur melle. Ad hoc dicendum est istis bestijs quod in eterna beatitudine non erit aliqua materialis refectio sed spiritualis. quia tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigentia. quia sicut attestatur christus homines in paradyso neque nubent neque nubentur. sed erunt sicut angeli dei in celo cibo et potu non indigentes. et apostolus ait quod esca et potus non sunt regnum celorum caro etiam et sanguis regnum dei non possidebunt. id est alimenta carnis et sanguinis in regno dei locum non habebunt. ad litteram de terra promissionis intelligi non potest. quod dictum est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est. sed per terram manantem lacte et melle paradysus celestis intelligitur. qui manare melle et lacte dicitur propter eterne et interne refectionis dulcedinem. mensam autem christi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonorum refectionem quia spiritualis refectio nihil aliud est quam diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania potest esse quam asserere. hec est bonorum premia. scilicet esum mellis et potum lactis nunquam sustinuerunt martyres tot persecutiones ut ad has deuenirent refectiones. voluit laurentius ut in craticula ut ad hec perueniret gaudia. suspensus est vincentius in eculeo ut hoc frueretur cibo. certe si deus daturus esset suis materialia fercula. credo quod elegantiora daret eis cibaria. christus autem post resurrectionem non ideo comedit ut per hoc insinuaret refusationis necessaria esse. sed ut probaretur eius resurrectio vera eiusdem in numero non solum per auditum cum dixit eis pax vobis: Luce. vltimo. quia christus habebat talem modum salutandi. spiritus enim malignus non consueuit annunciare pacem sed discordiam. nec solum per visum. cum dicit discipulis. videte manus meas et pedes meos. quia ego ipse sum Luce vltimo. Nec solum per tactum cum dixit palpate et videte. quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suam resurrectionem esse veram ex gustu. quia corpus fantasticum et sine anima comedere non potest. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliquid ad manducandum. illi

tulerunt partem piscis assi et fauum mellis
Unde cibus ille non fuit cōuersus in carnē
sed resolutus in ꝑiacentē materiā. Sȝ nec hec
causa comedēdi erit in resurrectione genera/
li. ea ergo que in sacra scriptura de vita eter/
na repeniūtur vt cibus et mensa per similitu
dinē vel exemplū posita sunt. Nō sic aūt de
secta machometi quia ipse de vera beatitu/
dine et de visione dei nullam omnino facit
mentionem. qꝛ nec desiderauit nec apphen/
dit ea sola que desiderauit promisit in quo
apertissime fuit cōtrarius nō solum christo
sed omnib⁹ prophetis et omnibus philoso
phis et oībus ratiōe vtētibus qui oēs cō/
muniter concordāt ꝙ vltima hominis feli/
citas sit in cognitione solum dei iuxta illud
quod dicit Johānis. Hec est vita eterna vt
cognoscāt te solum deum verū et quē misi/
sti ihesum xp̄m et Aristotiles in quarto ethi
corū. et. xij. metaphisice dicit ꝙ vita que est
scd̄m intellectuȝ est optima igitur gulosa et
luxuriosa est pessima vita que impedit intel
lectum hominis. Sed obmissis auctoritati
bus sacrarū scripturarū quā nō recipiūt sarra
ceni lȝ recipere deberēt cū ipse valde laudet
et commendet legem dei ꝓphetarū sanctorū
doctrinā ac euangelium xp̄i fiat ratio cōtra
eos qua ostendatur ꝙ in illa felicitate eter/
na nō erunt act⁹ gule et luxurie Et arguit sic
Ad hoc sumim⁹ cibos vt corruptio que pos
set accidere ex cōsumptiōe naturalis humi/
di nō sequat vt etiam cibos sumim⁹ et aug
mentum. sed ista duo nō erūt ibi. Nam oēs
in debita quātitate resurgēt nec ampli⁹ po/
terūt mori nec aliquo modo deficere. Nam
sicut dicit machomet⁹ in sua doctrina vt pa
tuit supra ꝯsideratiōe. iiij. post ꝙ omia mor
tua fuerint deus occidet mortē et postea re
surgēt immortales et integri. ergo cibi sum
ptio nō est necessaria aliquomō et eodem
modo nec vsus venereorū qꝛ nec tūc est neces
sariuȝ ꝙ cōseruetur in spē quod nō pōt con
seruari in indiuiduo. Item cū homies resurgē
tēs imperpetuum viuēt. ergo si cibo semper
vterentur in infinitum augebūtur eorū cor/
pora. aut erunt ibi digestiones aut alie fedi
tātes vt tantum resoluatur quantum con/
sumitur quorum vtrūqȝ est inconueniens.
Ad hec respondet machomet⁹ in libro de
doctrina sua dicens ꝙ non erit ibi egestio
sordium sed purgatio per sudorē. Et ponit

exemplum de puero in vtero matris qui vt
dicit nutritur et non egerit. Sed exemplum
et ratio eius nihil soluit sicut patȝ inspicienti
Nam quedā sunt de ꝑfectione imꝑfecti que
in re ꝑfecta essent imperfectio magna. Item
ista euasio machometi nihil valet qm̄ cor/
pora resurgentiū ita erunt incorruptibilia ꝙ
nihil poterit resolui ex eis et sic nō est simile
de vno et de altero de ꝑfecto et imperfecto.
Itē si in istis actibus esset vltima hominis
ꝑfectio vt videt machomet⁹ expresse dicere:
quid igitur nūc oportet abstinere ab istis et
nō magis die ac nocte luxuriare et comedere
vt hic etiaȝ felices simus. sed apud omnes
homines etiam apud sarracenos reputatur
virtuosius abstinere ab his et etiā ipsi sarra
ceni habent viros cōtemplationis et cōtinē
tes quos maxime laudant. Item si in istis
actibus est vltima hominis felicitas quid
faciet anima separata ante resurrectiōeȝ que
nec comedere nec luxuriare pōt. nec angeli
etiā vnꝙ poterunt esse felices quia istis om
nino carent Preterea si habēdo mltas vxo/
res et infinitas cōcubinas et adolescētulas
est vltima virorū felicitas vt patuit supra cō
sideratione. iij. Quomō ergo mulieres po/
terunt vnꝙ esse felices nisi habeāt multos
viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir fe
lix et mulieres adolescentule infelices et mi
sere. Rationabiliter ergo cōcluditur ꝙ oēs
tam viri ꝙ mulieres eoruȝ infelices erunt et
miseri sequentes id quod debetur porcis et
asinis. s. gulam et coitum.

Contra matrimoniū vnius vxoris tm̄

SEptimū argumentū sarracenorum
est cōtra matrimoniū vnius vxoris
tm̄: Cum enī sit illicitum in lege xp̄i plures
vxores simul vno tempore habere. Sarrace
ni oppositū asserentes dicunt licitū esse plu
res vxores simul habere sicut supra patuit
consideratiōe. v. ꝓcepto. ix. hoc nituntur pro
bare auctoritate patrum veteris testamenti
qui duas vxores simul habuisse leguntur
vt Jacob et dauid et alij multi. ergo qua ra
tione licitum fuit eis habere plures vxores
eadem ratione et modernis Sed hoc non af
firmant sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaci
ant. tota enim eorum vita in fetore luxurie ē
vt supra patuit. Dicendū ergo ꝙ vna debet

esse vnius. Unde et deus vnã dedit ade vxo-
rem et non plures. que etiã sacramento de-
seruit qz per hoc significatur ꝙ vna est spon-
sa xpi. s. ecclesia. Unde et lamech mortaliter
peccauit qui primus plures vxores habuit.
In veteri aũt testamento licitum erat alicui
plures vxores habere ad multiplicandũ ge
nus humanuz ad cultum diuinũ tunc terrã
replebat fecunditas. nunc aũt celum replet
castitas. a tempore enim iohannis baptiste
regnuz celoꝝ vim patitur et violenti capiũt
illud. In veteri aũt testamento a matrimo-
nio non excipiebanť nisi. xi. psone. in nouo
excipiuntur infinite. et vbi apostolus ait. i.
Corint. vij. ꝙdiu viuit mulier alligata est
viro vt nõ possit alij nubere similiter vir mu
lieri vt non possit aliam ducere. Unde vir si
plures vxores habeat adulter ẽ. et sicut vna
mulier nõ potest simul habere plures viros
sic nec vnus vir plures mulieres simul Itez
dicit apostolus ꝙ vir nõ habet potestatem
corporis sui ꝫ mulier. sic et vir vxore sua vi-
uente non potest accedere ad aliã. Cuz ergo
sarraceni dicant xpm magnum prophetam
fuisse quomodo autem de eius verbis con
tradicere que dixit. mulierem non esse relin
quendam nisi causa fornicationis. Ipsi aũt
multis de causis relinquunt vxores sũt etiã
inter eos qui dicunt mulierem relictaz a ma
rito non debere ad eũ egredi donec alter cuz
ea conueniat: sicut patuit supra cõsideratõe
quita. precepto. ix. Et sic puaricatores legis
et euangelij facti sunt. In lege enim scriptũ
est vt si quis vxorem suã qualibet ex causa
dimiserit et voluerit. ad eum quoqz regredi
ipsius est. sine dubio si tamen eam alter nõ
sordidauerit. si alter eaz tetigerit ab illo in-
perpetuum pbibita est. in euangelio tamen
non est licitũ homini vxorem suam sine cau
sa fornicationis dimittere. et qui dimissam
alterius in vxorẽ receperit adulter et mechꝰ
iudicetur. Item si christum credunt tantum
fuisse prophetam et de virgine natum et de
flatu diuino conceptum vt supradictum est
cur non celebrant eius conceptũ vel eiꝰ ortũ

Contra baptismum quo ad ablutionem interiorem.

Ctauum argumẽtũ sarracenoꝝ ẽ contra baptismuz quo ad ablutiõez interiorem. nos enim solam ablutiõem cor
poris dicimus et fideliter confitemur nõ suf
ficere ad remissionem peccatoꝝ sed exterior
et interior per aquaz spũssancti. Sarraceni
vero affirmant solam corporꝫ ablutionez p
aquam factã sufficere ad peccati remissionẽ
quod volũt multiplici auctoritate probare.
Ait enim Ezechi. xxxvi. Effundã super vos
aquam mundam et mundabimini ab omi
bus inquinamẽtis vestris. et iohãnes bap
tista fuit baptizans in aqua tñ. Mathe. iij.
Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablutꝰ septies
in iordane liberatus fuit a morbo lepre iiij.
Reg. v. per quod significať ꝙ aliquis per
solam ablutionem liberatur a peccatis ade.
His ergo auctoritatibus dicti sarraceni asse
runt quodlibet peccatum mortale homini
remitti per solam aque ablutionem sine cõ-
fessione et contritione. Dicendum ergo ꝙ
nõ sufficit ablutio discreto et adulto sine cõ
tritiõe et cõfessione nec puero sine trinitatis
inuocatiõe. Ezechiel vero aquã illã vocat
mundã que sanctificatur per verbum. iuxta
illud Augustini. Accedit verbũ ad elemẽtũ
et fit sacramentum. Johannes aũt nõ bap
tizauit in peccati remissionem et sanctificati
onem sed in assuefactionem vel significati
onem nec peccata baptismo eius remittebã
tur. Ablutio aũt aque qua naaman purga
tus erat a lepra significabat baptismuz xpi
quo quis liberatur a culpa. Ablutio autem
aq̃ qua fit peccati remissio in baptismo ite-
rari non potest vel debet quia significat pas
sionem xpi et mortem que iteranda non est
nec sacramento baptismi debet fieri iniuria
Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismꝰ
puero vel adulto iterata nõ prodest. Errant
ergo pagani qui singulis ablutionibus cor
porũ suorũ credunt sibi remitti mortale pec
catum qz si tale esset videreť esse peccati incẽ
tiuũ. Isti etiã multa de lege veteri obseruãt
et ita quodãmõ iudaizãt qz vt supra patuit
porcũ nõ comedũt plures vxores simul du
cũt etc. Et iã in primo libro ostẽsũ fuit legẽ
moysi abolitã fuisse qz veniẽte veritate cessa
uit vmbra et figura. christꝰ etiã eam ostẽdit
cõsummatam et in se impletã cum pendẽs
in cruce dixit consummatum est vt patuit
ibi supra.

Contra venerationem imaginum.

Nonū argumētū sarracenoꝝ est ꝯtra ymagines que habētur in ecclesijs ipi eni cum iudeis insultantes ꝯtra nos di/cunt hec nobis non licere q̄ꝛ facimus cōtra diuinū preceptū Exo.xx. Deut.xxvij. et Le uiti.xxvi. scꝫ nō facies tibi sculptile nec oēm similitudinē etc̄. Derident etiā christianos q̄ꝛ effigiant deū sublimi sedentē solio et cir/ca eū magno dignitatis fastigio aquilā ho minē vitulū et leonē Ad hoc dicēdū est q̄ si lex mosaica ꝓhibuit nullo modo sculptile/ fieri peccauit moyses qui fecit imagines che rubin. Exo.xxv. et xxxvij. et posuit in tēplo. quotienscūqꝫ etiā thurificabāt ante archam et adorabāt similiter faciebāt ante cherubin Salomō fecit etiā vt dicit. iij. Regum.vi. duo alia cherubin maiora et oēs cortine q̄ erant in tabernaculo erant intexte multitu/dine cherubin Et si dicas illud p̄cepit deus et erunt imagines angeloꝝ non hoim dico q̄ verū est q̄ꝛ tunc nō erāt homines tales vt mererent adorari et imagines eoꝝ q̄ꝛ erant increduli et rebelles nec erat honestū q̄ sue anime essent in inferno et q̄ eoꝝ imagines adorarent in terra. sed postq̄ de⁹ assumpsit carnē humanā factus figurabilis et anime sanctoꝝ sunt in paradiso nō est incōueniēs q̄ eoꝝ imagines sint in ecclesijs et venerēt ab hominib⁹. q̄ aūt dicit nō facies sculpti/le etc̄. Legislator declarat dicens non ado/rabis ea neqꝫ coles nō eni prohibet in illo p̄cepto facere quācunqꝫ sculpturā vel simili tudinem sed facere ad adorandū. Ideo sub ditur non adorabis ea neqꝫ coles eo scꝫ mō quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suorum.i.demonū qui erāt dij alieni quos prohibet colendos esse dicens. Non habe/bis deos alienos coram me. quali aūt spē adoratiōis deus adoratur et quali xp̄i crux et imago virginis ac sanctorum et de institu tione imaginū omnium errore excluso latis sime dictum est supra libro.iij. consideratiōe iij. argumento.xxiij. vide ibi. q̄ autē de⁹ pingitur a christianis in throno cū.iiij. ani malibus non est irrationabile quia cum eze chiel propheta vident illam similitudinem et scripsit possunt christiani ad memoriam pingere.

¶ q̄ lex mosaica et lex euangelica sunt cor/rupta per iudeos et christianos.

Decimum argumentum sarraceno/rum est contra veritatem vtriusqꝫ le gis scꝫ christi et moysi quas dicunt esse corruptas per iudeos et christianos. Ad quod declarandum. Notandum est q̄ inter cetera ex quibus potest manifeste vide ri q̄ alchoranum non est lex dei eo q̄ ei non attestatur lex vetus nec euangeliū que q̄bo alchoranum testatur q̄ sint vere lex dei. Sꝫ ipse machometus seipsum commendat ip̄e de se testimonium perhibet. nos autem in/uenimus legem dei esse quandam catenā continuam ad eodem artifice fabricataꝫ vt vnus aut nullus alteri coheriat et correspō/deat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentionem faciat et omnes alij ꝓpheta/uerunt de christo sicut patuit in libro.i. Si igitur lex sarracenorum esset lex dei et voca/tio ad legem illam non esset peruersio sꝫ cō/uersio vt ipsi dicūt quomodo omnes alios prophetas latuisset q̄ nullus de eo dixisset aliquid. nos autem nō inuenimus q̄ moy ses vel aliquis prophetarū vel ipse christ⁹ aliquid dixerit de machometo vel de suā le ge nisi quando dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etiam christus q̄ lex et pro/phete vsqꝫ ad iohannem prophetauerunt vt mūdus sciret q̄ generalis propheta nō esset venturus vlterius. machometus autem se dixit generalem prophetam. q̄ autem ipse non sit propheta vtiqꝫ scimus. Ad hoc aūt respōdent sarraceni dicentes q̄ Moyses et alij prophete prophetauerunt de machome to et q̄ etiam christus prophetauit expressi⁹ omnibus quia dixit etiaꝫ nomen eius. Aū dixit filijs isrł euangelizo vobis de le/gato dei et nomen eius machometus. Sed cum talis scriptura non inueniatur in euan gelio christi dicunt sarraceni q̄ iudei corru/puerunt legem moysi et ꝓphetarum et chri/stiani corrupuerūt euāgelium. et nō remāsit nisi quantum est in alchorano de veritate legis euangelij. Sed q̄ hoc non possit stare Primo probo per alchoranum eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc quod reuelauimus vobis petatis ab illis qui legerūt librū pri⁹ q̄ nos Illi aūt qui prius legerunt librum q̄ sarra/ceni sunt iudei et christiani qui receperūt pē thateucum et euangelium sicut exponit ma chometus ergo machometus dicit sarrace/

nis vt petant a iudeis et xpianis de dubijs sed si vt ipsi dicunt propheta veridicus esset machometus quomodo eos ad mendacia testimonij mitteret non igitur erant viciati libri iudeorum et christianorum tempore machometi nec possunt dicere q̄ postea fuerūt viciati. naꝫ dicitur in capitulo belgagar q̄d interpretatur recordatio. Nos inquit in persona dei descendere fecimus recordationē dei et nos eandem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimoniū sue creature seruauit ante machometum et cōseruabit etiaꝫ Post primo in capi. belmaij de quod interpretatur mensa. Dicit q̄ iudex quidam dixit machometo quomō iudei querebant iusticiam et iudiciuꝫ ab eo si venerint ad te iudica inter eos iuste quia deus diligit iusticiam facientes. et quomodo ab ipso peterēt iusticiam cū sit apud eos vetus testamentum in quo est dei iusticia.

Preterea talis corruptio scripturarum non potuit esse generalis seu manifesta quia sic alienationes sciuissent nec particulares et occulta quia sic aliqui codices integri et incorrupti remansissent sed in omni lingua et in omni prouincia inuenitur lex et euangeliuꝫ eodemmodo scripta. Preterea quatuor euāgelia non sunt scripta nec eodē tempore nec eodem loco nec eodem idiomate nec ab eodem scriptore. Sꝫ matheus in hebreo in iudea. Johannes in greco in asia. Lucas in greco in achya. Marcus in latino in italia euangelium scripsit. et eorum translatio facta est in latino per hieronymuꝫ et per alios ante tempora machometi et remanserunt exemplaria in omnibus linguis ergo non potuerunt per aliquos falsarios viciari quin manifeste sciretur. Preterea nihil est in fide xpiana ita maxime arduuꝫ sicut incarnatio dei scꝫ q̄ homo ille sit deus Et istud fuit maxime difficile suadere mūdo. Unde et romani et alij pagani ꝓpter hoc psecuti sunt christianos trecentis annis continuis generaliter et distulerūt recipe fidē et euāgeliū qꝛ dicebāt q̄ hō ille erat deus nō qꝛ nō recepissent hoies et mulieres plures deos et deas sꝫ qꝛ xp̄s fuit dictus deus absq̄ licētia romanoꝝ qm̄ ipi ꝓhibuerant q̄ nullus diceret̄ deus sine auctoritate senatus et etiam qꝛ iste deus nō patiebat̄ cōsortem. Naꝫ si istum deū recipe-rent cogebant̄ omnes alios relinquere quod etiam erat contra pacta ꝓmissa et leges et consuetudines romanoꝝ sicut supra patuit libro .i. consideratione. iij. articulo. i. in examine. iij: Quō igitur christiani in damnationē suam et detrimentū fidei et ꝓuocatōeꝫ romanoꝝ principum mundanoꝝ hoc maxime arduū et minus suasibile in suis scripturis et euangelijs addidissent omnes eñ cōsentiebant hāc legē esse sanctissimā et rationabilissimā hoc solo excepto q̄ rationē hominū excedit scꝫ q̄ ille hō sit verus deus et verus hō. magis igit̄ christiani si aliquid de euangelio mutassent quod erat arduum et minus suasibile a principio subtraxissent vt plures ad fidē accederent et addidissent aliquid suasibile q̄ econtrario. Preterea quō christiani cum iudeis potuerūt conuenire a quibus odio tam antiquo disconueniūt nec tm̄ iudei dicūt xp̄ꝫ esse deū nec bonū hoieꝫ Unde q̄ntum ad hoc magis conueniūt christiani cum sarracenis qui dicunt ad minus xp̄m fuisse sanctissimū hominem. Preterea christiani ante aduentū machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas et precipue orientalis in iacobinos et nestorinos nestorini aūt maxime conueniūt cuꝫ sarracenis et machometus mādauit eos singulariter honorari. et quomodo cōuenissent nestorini cuꝫ iacobinis qui tāto odio diuidunt̄ ad viciādum euāgeliū q̄ adinuicē occidunt̄ et tm̄ inuenit̄ apud vtrosq̄ euāgeliū omnino idē sicut et apud nos. Preterea nomē machometi q̄re christiani subtraxissent de euangelio cū ipe tm̄ cōmandauerit xp̄m et matrē suaꝫ et euāgeliū vt dic̄ i alchorano q̄ i euāgelio xp̄i ē directio et pfectio et nō subtraxerūt inde nomen pylati qui flagellauit eū et nomē iude qui ꝓdidit eū et nomē dyaboli et quare xp̄iani posuissēt in euāgelio q̄ xp̄s sit vere mortuus et crucifixus que nec videnẗ ei cōuenire cū sit vere deus vt in euāgelio habet̄ et quō videt̄ pn̄s q̄ duo tam diuersa posuissent de christo scꝫ q̄ sit vere deus et vere mortuus: Preterea dato q̄ potuissēt in omnibus libris ponere s quis potuit oibus suadere et in cordibus gentium scribere q̄ hunc occiderunt et tamē hoc suasum est toti mundo vt suscperent illud principes et tyranni philosophi et sapiētissimi hoies et etiā indocti et pauperes ita vt etiā calipha de baldaco moriret̄ xp̄ianus

et fuit inuenta crux ad collum eius vt testa/tur facto ꝙ ipse dominus sarracenoꝝ mortuus est vere christianus. Et ideo iudicauerunt eum sarraceni ꝙ sequestratus sepeliret ab alijs caliphis qui vidit sepulchrum testimonium ꝓhibuit et sanus quia verum est testimonium eius Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani et ratõnib⁹ validis et apertis ꝙ euangeliũ est inuaria/bile et non viciatum nec corruptum Cũ igit̃ machometus super omnes alios libros cõmandat euangelium et post illud vetus te/stamentum. coguntur sarraceni recipere au/ctoritatem euãgelij et veteris testamẽti. Preterea in alchorano in capi. helmeijde quod interpretatur mensa dicitur ꝙ familia liberi nihil omnino sunt nisi compleant legem et euangelium. Familia vero liberi sunt sarraceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit ni/si compleant legem et euangelium et quod reuelatum est sibi. Istud autem quod reue/latum est accipitur alchoranum quod reue/latum est solis sarracenis vt ipsi dicunt. hoc idem ostenditur in multis locis in alchora/no scilicet ꝙ familia liberi sunt sarraceni se/cundũ intentionẽ machometi dicitur ẽm sarracenus in capitulo elneza quod interp̃/tatur mulieres circa finem ꝙ non vacillent in lege sua. ¶ Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatẽ et cetera hoc idẽ scilicet ꝙ familia liberi sunt sarraceni osten/dit expresse in capitulo loz. in fine libri. ¶ Si aũt omnino voluerunt dicere ꝙ est lex vetus et euangelium corruptum ostendãt integrũ et corruptum et maxime si vniforme osten/derint et in omnib⁹ linguis sicut et nos ostẽdimus eis et recipiemus. quod tamen eis impossibile est ostendere. Patet igitur dictũ sarracenorum insipiens et falsum esse scilꝫ ꝙ testamentum vetus et nouum sunt cor/rupta. Queramus iterũ a sarracenis quare non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano frequẽ/tissime commendet legem Moysi et iob et dauid et dicat psalterium librũ luminosum et super omnes alios libros cõmendat euãgeliũ in quo dicit ꝙ est salus et directio vt dictum est quia ẽm xp̃s cõmendauit moysẽ et alios ꝓphetas et xp̃iani eos nõ habebãt acceperunt eos a iudeis et fecerunt trãsferri de diuersis linguis et habẽt eos autenticos et legunt in suis scolis. Non habent aliud quod respondeant sarraceni nisi sicut dictũ est dicere ꝙ illa sunt corrupta. Sed quomõ tantus ꝓpheta qualem reputant machometum tantum cõmendasset exemplaria corrupta et dixisset ꝙ in eis esset salus et directio vel quomodo nõ predixisset imposterũ cor/rumpenda. sed potius dixit contrarium ꝙ si sarraceni erant in dubio de alchorano ꝙ peterent ab illis qui ante receperant libros scꝫ a christianis et iudeis sicut supra dictum est in capitulo de Jona potius aũt dixisset nõ credatis eis quia habent libros corruptos. Non est alia causa quare non legunt sarraceni predictos libros nisi quia sciunt sapien/tes ꝙ de facili deprehenderetur falsitas al/chorani. Si libros sanctos et veraces lege/rent. Unde et alchoran⁹ sibi maliciose puidit et posuit quatuor remedia ne desereret a suis et ne falsitas eius deprehenderetur Primũ est ꝙ mandauit eos occidi qui contrariũ alchorano aliquid dicerent. Secũdum ꝙ cum alterius secte hominibus non disputarent. Tercium ꝙ ꝓhibuit ne eis crederent dicit ẽm in capitulo vestra non credetis nisi illi qui sequitur legem vestram cum tamen dicat ꝙ in euangelio est salus et directio. Quartum est ꝙ ab eis totaliter separentur et dicat mihi lex mea et vobis vestra et c. Et post. vos ab eo liberi ꝙ operor. et ego ab eo liber ꝙ operamini. et hec dicit in capitulo Jone. Si igitur sarraceni bene acciperẽt consilium alchorani procul dubio dirigerentur haberent enim euangelium et legẽ moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum commendando moysẽ dauid salomonem et alios prophetas fre/quentissime dicat ꝙ non prefert vnũ alteri

¶ De bellis et triumphis sarracenoꝝ et christianoꝝ per arma corporalia a tempore machometi vsq; ad presens.

Nona cõsideratio huius libri est de bellis et triumphis sarracenorũ et christianorum per arma corpora/lia a tempore machometi discurrendo vs/q; ad presens tempus. ¶ Sicut enim ante incarnatiõe ꝓplus electus et peculiaris dei

erat pplus iudeorum et pp sca eis puidit tamque filijs de flagello correctionis scz populum gentilium a quo sepe captiuabantur et occidebantur cum diuina precepta transgrediebantur sicut dicitur Amos.iij. tantummodo vos elegi ex omnibus cognationibus terre Jcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras et apoc.iij. Ego quos diligo arguo et castigo. sic et post christi incarnationem populus electus et peculiaris dei est populus christianorum Reprobato ergo populo iudeorum propter xpi mortem et in captiuitatem perpetuo ducto prouidit deus electo suo populo xpianorum de flagello correctionis scz populum sarracenorum per quem sepe captiuantur et occiduntur cum dei precepta transgrediuntur et veritatem sue legis relinquunt. pijssimus tamen pater eternus sic a paganis permittit flagellari filios suos quod eos nõ sinit omnino deleri vt in tãparuo populo respectu innumerabilis multitudinis sarracenorum qui sunt velud arena maris sicci et infructuosi, reluceret euidenter eius potentia et clementia infinita et sicut gentiles non semper vincebant iudeos sz sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum precepta altissimi custodiebant sic et sarraceni non semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xpianorum cum scz diuinam voluntatem deuotissime conabantur implorare. zelo sue sacratissime fidei succensi. et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligere potui. dviij. bellis famosis: presens consideratio explicabit: vt habeant in quo contemplentur principes christiani. quia videntes gloriosissima facta aliorum principum. rationabiliter debent animari propter honorem sacratissime fidei ad similia operanda: presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus quod plurimum feruet rabies infideliuz vt deleant de terra nomẽ xpianũ

¶ Vincũt sarraceni fugato theodoro et auffertur tributum romanorum.

Primum belluz inter sarracenos et christianos factum fuit in affrica circa annũ domini sexingentesimum. lix. tpe eradij imperatoris et bonifacij pape. iiij: Causa autem predicti belli fuit quia cum machometus astutijs suis peruertisset gentes illius terre et plurimum aliarum elatus non modicum in superbiam suam cogitauit quomodo posset contrarian romanorũ imperatori et gentes extrahere ab eius dominio in seruitute et accidit quod predictus imperator eradius misit nuncios suos ad predictos affricanos partes pro colligendis tributis vt moris erat quod cum machometus sciuit venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit propter quod eradius imperator congregauit magnũ exercitum et prefecit ei ducem fratrem suum theodoruz qui imperium orientis de manu eius tenebat Veniens ergo in affricam pugnauit cũ machometo et deo permittente victus est theodorus et fugit regressusq3 est ad imperatorẽ eradium sine honore

¶ Vincunt sarraceni et aufertur obedientia imperatorum romanorũ in affrica.

Secundum bellum sarracenorum contra christianos factum fuit circa idem tempus in affrica cum enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suuz rediret et omnia vt acciderant narrasset. Jmperator cogitans predictum machometum rebellantem subiugare maiorem exercitũ cum predicto fratre suo destinauit. ¶ Sed licet romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatẽ machometi pauore concussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum quod dicebatur gabatin. quod cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidendo et vulnerando et licet resumptis viribus xpiani contra eos facies ostenderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesq3 ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderunt nam centum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic permittente prostrati sunt et extunc sublatũ fuit romanum dominium in affrica et iugũ seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra consideratione. ij. in scdo puncto cum de ambitiõe machometi ageretur. Et si queras cur deus permisit sic xpianũ populum dilectum suuz per sarracenos flagellari. Respondetur quod sepe deus iuste flagellat populum suum.

propter peccatum principis sicut patet. ij. Reg. de flagello quem misit deus in populum suum propter peccatum regis dauid sic in proposito Nam vt alique hystorie tradunt predictus imperator autem predictum conflictum renti eis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomine matrimonio coniunctus alie autem hystorie dicunt quod erat auersus a fide catholica et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum Nam quamdiu tenuit veram fidem omnia sibi prospere successerunt. sicut patet de victoria quam habuit contra cosdroe regem persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem sicut plene habetur in hystoria exaltationis sancte crucis. Nihil enim est quod ita nequiat de casui subiacere quam vera religio nihil quoque lumine clariore prefulget quam recta fides in principe.

¶ Vincunt christiani et rex sarracenorum captiuatur.

Tercium bellum sarracenorum et christianorum tempore eiusdem eradij imperatoris accidit. Causa autem quare illud bellum accidit vt ferunt quedam hystorie sarracenorum fuit hec quia dum quidam miles eradij imperatoris distribueret togas siue quitationes militibus et inter alios etiam sarraceni sub imperatore militantes venissent ad accipiendum togas predictus miles sine spada illis sarracenis indignanter dixit vix sufficit imperator dare togas militibus christianis quanto magis istis canibus. Illi dolore et pudore incitati recesserunt sine vale. et cum venerunt vltra mare narrauerunt omnia sarracenis et sic eos imouerunt quod omnes venerunt vno corde vt pugnarent contra christianos. Postquam ergo maria transiuerunt commissum est terribile prelium et multi ceciderunt ex vtraque parte. Veruntamen victoria concessa est christianis et rex sarracenorum captus est in prelio et multi alij sarraceni milites cum eo. Circa idem tempus fuit terremotus magnus in terra et apparuit in celo signum ad modum ensis triginta diebus quod ostendebat dominium quod sarraceni debebant habere.

¶ Vincunt sarraceni et transfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartum bellum sarracenorum et christianorum accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eradij imperatoris et sedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraque parte et sarraceni acceperunt terram sirie et damasci et egypti. Eo tempore eradius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastandum agente circumcisa quare mandauit dagaberto regi francorum vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari quod et factum est sed in hoc deceptus fuit quia gens circumcisa fuit gens sarracena non iudaica vtraque enim circuncisione obseruat siquidem sarracenus vt dictum est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atque egypto compulsi sunt. christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim apportare cuius maior pars post multa tempora ad instantiam Ludouici regis francorum christianissimi anno domini millesimoducentesimosexagesimoseptimo parisius est translata. Predictus ergo eradius imperator propter infidelitatem destitutus a deo. xxx. imperij sui anno diem clausit extremum.

¶ Vincunt sarraceni et capiuntur syracusse

Quintum bellum sarracenorum et christianorum accidit circa annum domini sexingentesimum sexagesimum Imperante constante eradij nepote et sedente in cathedra Petri thodorico primo. ¶ Predicto enim tempore audientes sarraceni christianorum discordiam capta alexandria subito cum multis nauibus cecaliam inuaserunt et syracusas ciuitatem celebrem cecalie violenter ceperunt stragem magnam per totam cecaliam fecerunt populorum vix paucis euadentibus qui per iuga montium et munitissima castra fugerunt, sarraceni quoque facta magna cede hominum recesserunt predam magnam secum apportantes vnacum ornamentis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populum suum tam aspere flagellari. ¶ Rationabiliter respondere potest quod propter peccatum principis sicut dictum est de eradio imperatore.

Unde iste imperator constans fuit pessimus in omnibus impius et crudelis cōtra catholicos. Cū enim acephalitarū heresi lapsus esset qui cum ceteris unā solam naturā unāq₃ voluntatem in christo domino cōtra veritatē catholice fidei asseuerārēt plures catholicos eo ꝙ sue nolebant acquiescere heresi verberauit crudeliter exulauitq₃ iniuste et per diuersa loca carceribus mācipauit qui cum oībus esset exosus vtpote quia erat reprobatus a domino cogitauit ytaliā de manibus et potestatibus longobardorū eripere et ibidem dominiū suū dilatare suamq₃ sedē₃ imperialem constituere in eadem. Et licet quod ceperat execucione demandauerit cum proficisceret cōtra longobardos recedētes de neapoli versus romā et ibi per .xij. dies in vrbe resedisset inuidens et dolens romam tam pulcris tanq₃ mirabilibus edificijs adornatā contra ciues et vrbem iniquitatis sue venena diffundens maiorem partem eorū₃ que ad ornamentū et decorē₃ vrbis cōstructa fuerant ab antiquo ornamenta sc₃ marmoria erea et multa alia bona impie deponi mādauit adeoq₃ processit sacrilega eius et prophana impietas vt etiam ecclesiā beate dei genitricis marie et omniū martyrū que panthеon vocabat antiquit᷒ discooperiri ereis tegulis faceret et dicta ornamēta iniecit in tyberim fecitq₃ constantinopolim apportari iniquitas ergo huius imperatoris causa fuit flagelli populi christiani. sz tātarū iniquitatum merito penam luit. Nam cum impius imperator secreto in balneo lauaret suiq₃ milites eius seuiciā ferre nō volentes occiderunt eum. Diligenter est ergo hic attēdendū qualia sunt premia impiorū₃ quādiu enim bon᷒ fuit et sancte ecclesie debitā reuerentiā exhibuit sibi prospera successerunt. Sz cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit et fine infelicissimo diem clausit extremum.

Uincunt sarraceni et fugit imperator romanorum.

Sextum bellum inter arabes et christianos vt narrat general hystoria hyspanie accidit circa annū domini sexingentesimū sexagesimūoctauū. Imperante cōstātino predicti constantis filio. Hic congregauit plusq̄ mille nauës et transiuit mare. vt bellaret cum moabia rege arabum. Ille vero cognito eius aduentu misit contra ipsū₃ quēdam militem strennuū nomine andalla et commisso duro certamine victus est imperator et relicto campo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis quia multi de suo exercitu perierant et captiuati sunt in hoc imperatore non minus admirādum est iudiciū dei ꝙ in precedentibus. quia ille suo peccato punitur hic vero nō quia mal᷒ victus est ab infidelibus sed vt in dei timore conseruaretur et malis preberet exemplum ne desperent in tribulationibus qui bonos permittit tribulari vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostendit vel forte quia indiscrete se commisit predicto certamini non tantum de deo quantū de sua potentia confidens: Unde predictus imperator bon᷒ catholicus fuit et modestus. Primum quoq₃ quod fecit iusta et debita vindicatio patris sui quoniā₃ omnes quos in mortē₃ patris conspirasse comperit crudeliter interfecit. et ecclesias que a tempore eraclij proaui sui in imperio ab hereticis destructe fuerāt reparauit contra omnes clericos et laicos principes et prelatos acephalorū₃ et monachilatarū₃ heresi maculatos tanq̄ verus catholic᷒ et zelator fidei catholice sue sine repromissione processit et per illum secundum omnes hystorias reparata est fides in grecia que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiā pax et fides inter latinos et grecos exstirpatis hereticorū₃ zyzanijs per principem memoratum. In quo est mature ac prouide attēdendum quantum faciat bonitas principis ad soliditatem fidei et bonū₃ et quietem statum ecclesie et econtra malicia et infidelitas principis quātum noceat. quod ostendunt isti duo principes pater et filius. pater enim quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriente corrupit statumq₃ ecclesie annihilauit. Filius vero quia bonus iustus verusq₃ catholic᷒ erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

Uincūt sarraceni et perdit totaliter nomē christianorum in affrica.

Septimū bellum inter arabes et christianos circa idem tempus accidit in affrica in qua licet sarraceni nimiū essent

multiplicati xpiani tamen nondum erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla de quo in precedenti bello fecimus mentionem veniens in affricam vt eam subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidem morabatur et bellauerunt simul ambo sed finaliter victus fuit comes perditisque ibi multos de suis ac relicto campo fugit et extunc perdiderunt xpiani honorem suum qui in affrica habitabant et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate

¶ Vincunt cristiani et sarraceni efficiuntur tributarij

Octauum prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annum domini sexcentesimum septuagesimum septimum tempore pdicti imperatoris Tunc enim sarraceni et romani vt in generali hystoria hyspanie continetur magnum prelium habuerunt et cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatorum quo anno mortuus est papa deo datus. Sarraceni autem eo tempore posuerunt treugas cum romanis per .xxx. annos sub hac tamen conditione quod sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Vincunt xpiani et cremantur naues sarracenorum sub rege bambla.

Nonum prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annum domini septingentesimum octuagesimumquartum. Imperante iustiniano pdicti imperatoris filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege bamba tunc enim applicuerunt ad litora hyspanie cclxx. naues sarracenorum et percurrentes terram illam maritimam fecerunt magna damna et plurimos xpianos occiderunt. Sed statim vt cognouit pdictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperunt naues. et ignibus concremauerunt ac maiorem partem arabum occiderunt ense. Aliosque captiuos duxerunt et sic regressi sunt cum honore ad predictum regem bambam.

¶ Vincunt xpiani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Decimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa annum domini septingentesimum tricesimum. Imperante supradicto iustiniano et sedente in cathedra petri sysinnio. tunc enim romani syriam purgantes bello terribili multa milia sarracenorum occiderunt vt in cronicis imperatorum continetur.

¶ Vincunt sarraceni in hyspania et occiditur consobrinus regis roderici.

Undecimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit in hyspania imperante leone .iij. et sedente in cathedra petri Constantino primo et regnante in regno ci sicilie rege Roderico tunc muca rex affrice precepit Carupb cuidam capitaneo suo quod auxilium ex fauore proditori comiti iuliano daret contra xpianos quod xij. milia electorum ad pugnam et tradidit. et ipse secrete in nauibus mercatorum hyspanie transduxit. postquam ergo omnes fuerunt in hyspania congregati sunt in quodam monte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla carupb et lingua nostra nominatur gybraltar quod cum rex rodericus sciuit misit illuc quendam consobrinum suum qui dicebatur mango cum magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis sed semper fuit victus et finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrentes per beticam prouinciam que est terra hyspalen. ciuitatis multa damna fecerunt et non potentibus gothis bella sustinere tergo sunt coacti ostendere inimicis suis nec ex fuga liberati sunt sed fere ibi omnes perierunt

¶ Vincunt sarraceni et perditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gothorum.

Duodecimum bellum inter sarracenos et cristianos fuit in hyspania circa pdictum tempus scilicet post supradictum bellum. Cum enim supradictus muca videret strenuitatem comitis iuliani in victoria precedentis belli certificatus de eius fidelitate iterum cum maiori exercitu ipsum comitem vna cum carupb misit in hyspaniam qui cum applicuissent inceperunt statim destruere prouinciam beticam que est granada quem et prouinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gothorum qui cum ipso erant congregauit quorum numerus vltra centum milia armatorum se extendebat et intrepide

fuit contra eos inuenit ꝓpe flumē quod di/
citur guadalete quod est prope ciuitatem as
sidonie que nunc dicitur xerez et christiani
erant ante. Sarraceni vero vltra flumē. Ali
qui tamen dicunt ꝙ istud bellum fuit in cā
po qui dicitur de sangonera que ē inter mur
ciam et lorcam. Rex vero Rodericus inte/
debat in curru siue in lecto eburneo indutꝰ
pannis ponderis aurei et corona aurea co
ronatus sicut mos tunc erat regum gotthoꝝ
cōmissum est ergo belluꝫ et durauit diebus
octo scꝫ a die dominica vsqꝫ ad diem domi
nicam sine intermissione mortuiqꝫ sunt de
exercitu sarracenorū vbi precedebat campb se
decim milia hominū Comes tamē iulianꝰ
et qui cū eo erant bellauerūt tam fortiter ꝙ
cōfregerūt acies xpianorū cadētibus ergo
plurimis ex vtraqꝫ parte et dispersis christia
nis ac rege roderico q̇ magni cordis erat ali
quando fugiente aliquando furibundo im
petu contra inimicos reuertēte finaliter chri
stiani non potentes sufferre prelium terga v̇
terunt inimicis suis fugiētes de morte autē
predicti regis in eodem bello dubitatur Ue
runtamen corona et indumenta eius ac cal
ciamenta aurea equusqꝫ eius qui dicebatur
orella inuēta sūt in quoddā tremedali apud
supradictum flumen guadalete absqꝫ corpo
re nec postmodum de eo aliquid scitum est
nisi ꝙ in regno portigalie in quadaꝫ ciuita
te que dicitur visio inuentus fuit lapis vniꝰ
sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic ia
cet rex rodericꝰ vltimus rex gotthoꝝ defecitꝫ
in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post
hec sarraceni non obstantibus viribus got
thorum totā hyspaniam ferro flāma fame
attritam suo dominio mancipauerunt et gen/
tem quam ꝑ preterita secula valde timuerāt
prostrauerunt. Si quis diligenter voluerit
inuestigare cur deus permiserit tā graue fla
gelluꝫ in hispania breuiter dici potest ꝙ pro
pter peccata principū Roderici scꝫ et sui pre
decessoris vitisce. Uitisa enim fuit probrosꝰ
et flagitiosus multaqꝫ flagicia ꝑ hispaniam
seminauit ad voluptates carnis soluto pu/
dicicie freno sic fornicationibꝰ multis cōcu
buit plebemqꝫ suam ad lasciuiam et luxuriā
inclinauit scꝫ et epi et ecclesie ministri aspna
bantur ecclesiastica officia et clausis foribꝰ
ecclesiarum despiciebant ecclesiastica sacra/
menta et ne aduersius cuꝫ pareus vlis xpia

ni progeniei insurgeret. Epis ceterisqꝫ eccle
siesqꝫ ministris vxores lasciuus rex hr̄e prece
pit. Et ne romano obedirent pontifici sub
interminatione mortis prohibuit. Hec qui/
dem causa pereundi hyspanie fuit. tota eni
gotthorum nobilitas incōuiuijs libidinibꝰ
et vicijs immersa altissimuꝫ ad iracundiā
prouocauit. Itaqꝫ vitisa datus est in repro
buꝫ sensum intantum vt muros ciuitatum
vrbium sui regni subuerterit ne possunt ei re
sistere ciues paucis exemptis quas non au
sus fuit destruere. ꝓcepit etiam ꝙ destructis
armis vomeres et falces facerent ad colen/
dum terraꝫ quod ip̄e dolose faciebat sub co
lore pacis ne contra ipsum possent insurge/
re lꝫ dicat Rodericus tudēsis in cronica sua
ꝙ rex rodericus fuerat ille qui ꝓcepit arma
destruere. Rodericꝰ vero successor vitise fuit
vir belliger et durus et ad omne negocium
expeditus vita tamē et moribus vitise non
dissimilis quia cum vxore vel filia comitis
Iuliani peccauit cum ipse suam in affrica
faceret legationem. quia ergo xp̄ni relique/
rant ꝓdicti principes cum populo suo et cō
cubinali luxurie fetore se subdiderant. Ideo
merito deus ꝑmisit eos dari in reprobum
sensum et ꝙ ꝓdictus comes iulianus ꝓdi/
tore se iungeret sarracenis et totam hispa/
niam vt predictum est delerent. Hystoria āt
predicte destructionis latius habet in gene/
rali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xpiani in aquitania et ꝑimitur
aldramānus cū. lxxv. milibꝰ sarracenorūꝫ

Terciūdecimū bellum inter sarrace/
nos et christianos accidit in aquita
nia galliarum ꝓuincia. Cum eī sarraceni
hyspaniā subiugassent accidit circa idem tē
pus regnante in francorum regno theoderi
co rege quo virtuosus princeps karolꝰ mar
cellus militabat ꝙ ipse karolꝰ ligerim flu
uium transiens eudo neqꝫ ducēꝫ aquitanie
bellando victum fugaret. Eudo ergo dux ꝑ
omnia se videns karolo inferiorem sarrace
nos ab hyspania cōtra karolum inuitauit
Sarraceni aūt de tali inuitatione non mo/
dicum gaudētes cū omnibus coꝝ familijs
galeas habitatum flumū garonā transierūt
oiaqꝫ in ore gladij deuastātes ecclesias dei
cremauerunt et omnia sine delectu etatis vel

E

sexus sanguine implent quibus karol⁹ prin-
ceps strennu⁹ dei fretus auxilio qui sperantes in ipo͂ non deserit animose ac potēter occurrit et ex ipsis sarracenis .ccclxxv. milia vna cum ipsoꝝ regio aldramao victoriose pimit de suis vero non nisi mille quingentos amisit. Tunc eudo dux ad coꝝ rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eorū q̄ reliquias toto posse destruxit.

¶ Vincūt christiani et capit͛ ciuitas auinionensis de potestate sarracenoꝝ.

Quartūdecimū bellum inter sarracenos et christianos accidit post p̄dictū bellū Auinione intantū enī sarraceni p̄ualuerunt in occidentali plaga capta hyspania q̄ ciuitatem ceperant, Auinionē. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellū maximū cum eis habuit et ciuitatē Auinionē. aggredit͛ animose. Vn̄ sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarū vrbē munitissimā cepit et hostes fidei nostre vsq̄ ad interfectionē cōmuit vt latius continetur in hystoria regum frācie.

¶ Vincūt xp̄iani pemptis duobus regib⁹ sarracenoꝝ et capit͛ narbona et plures alie ciuitates et loca a karolo marcello.

Quintūdecimum belluȝ inter sarracenos et xp̄ianos accidit post p̄dictum belluȝ in vrbe nerbona in qua preside bat achinunaȝ rex sarracenoꝝ ꝯtra quē veniens p̄dictus princeps karolus marcellus p̄dictum regem obsidet. In cuius obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenoꝝ graui multitudine venit cum quib⁹ karolus strennuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello pemptis captoq̄ vinibus ciuitate reliquias sarracenorum vltimo cōmiuit exterminio. Vi enim qui euaserant karolo insequente fugientes in profundum maris dimersi sunt. Demuȝ karolus victoriosus princeps Nemcausuȝ agothen. Aliasq̄ gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triūphādo cepit et in totum destruxit. Igitur arelaten. vrbe quē a sarracenis capta erat et omnibus alijs in circuitu castris sarracenos exterminauit in totū et sic sarraceni qui pene totam asyam totā libiam maioremq̄ partē europe inuaserāt karolus strennuissimus princeps dei fret⁹ auxilio et romana ecclesia sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadendi p̄dict⁹ etiam karolus marentinū prouintie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeā inuadendum bellando deuicit totāq̄ prouinciā sue subdit ditioni.

¶ Vincunt xp̄iani et incipitur recuperatio hyspanie cū mirabilibus dei ocasis plusq̄ lxx. milibus sarracenoꝝ prope ouetum.

Sextumdecimū bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit in hyspania prope ciuitatem ouetē. Licet enim de⁹ pmisent tam aspere hyspaniaȝ flagellari q̄ tamen diuina pietas quos ꝑcutit tandēȝ sanat surrexit quidam mollis ex cantabria nomine pelagius filius duas familie queȝ rex egit a baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup predictum pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astucijs cuȝ illis paucis xp̄ianis qui ibidē remanserāt fact⁹ ē eoꝝ rex et in secūdo āno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentitriginta sex imperante leone. iij. et sedente in cathedra Petri constantino. viij. multitudo quasi innumerabilis sarracenoꝝ venit ꝯtra cum quod cum rex pelagius fauit in quandam speluncam circa predictaȝ ciuitatē ouetē. que dicitur lingua nostra cueua douga cum mille viris se redusit cum plures capere non posset. Est aūt predicta spelunca vndique ex rupa sasa naturaliter cōstructa taliter q̄d nullo ingenio hominū potest debellari. Est enī locus ita securus sicut si deus fecerit ipsaȝ faciter pro illo casu. Predictus ergo rex cū omni animositate de saluatione p̄rie et spō se xp̄i agere festinauit credēs facile esse deo multos concludi in manu paucoꝝ. cuȝ ergo circundaretur vndiq̄ a sarracenis in predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncaȝ intrare. xp̄ianosq̄ pimere oēs lapides omnes sagitte et quecunq̄ alia iaculabantur valde flamine vēti retorta mox reuersa iacientes sarracenos aliosq̄ existentes vulnerabant sic q̄ breui spacio vltra. xx milia sarracenorum vnacuȝ eorū duce oppressi armis pro magna parte perierunt.

Alij vero fuerunt ita excecati vt nescirent qd facere deberent. Uidens autē predictus rex pelagius miraculum tā manifestum exiuit confidenter a predicta spelunca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorū et plures alios milites eiusdē. sed nec sexaginta milia que remāserant fugientes a bello vindictam diuinam euaserunt. Nam cum secus vnum flumen quod ibi ppe est grade rentur quoddā supercaliū montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit ciuitatem legionem. que a Asturijs nimium est propinqua predictus rex pelagius regnauit. xiij. annis et mortuus ē in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fuilla filius eius qui solū regnauit duobus annis īterfectus a quadā vrsa cū qua voluit solus pugnare. et successit ei in regno alfōsus primus gener regis pelagij qui fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo

¶ Uincunt christiani in aquitania et perimuntur. ccclxxxv milia sarracenorum.

Decimumseptimuz bellum inter sarracenos et christianos accidit sub p̄dicto leone imperatore et sedēte in cathedra petri Gregorio. iij. Tunc innumerabilis multitudo sarracenorum cuz vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibidem habitarent quibus occurrit karol⁹ marcellus et ex eis. ccclxxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello. xiij.

¶ Uincunt christiani perempta innumerabili multitudine sarracenorum et destructis tribus milibus nauibus quinqꝫ solum exceptis. liberatur constantinopolitana ciuitas.

Decimūoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus supra ciuitatē Cōstātinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictā ciuitatē obsederunt et triennio obsessā tenuere constantinopolitani quoqꝫ ad auxilium a

Xp̄is vulgaribus contra sarracenos congredi untur orationibus vero sanctis viris in regia ciuitate. xxxij. milia ex sarracenis sine suorum lesione pstrauerunt. sarraceni quoqꝫ residui quorū erat innumerabilis mltitudo p orationem sanctoꝝ viroꝝ fame frigore bello et pestilētia perierunt. Unde. iiij. āno cōfusi ab obsidione recesserunt nauib⁹ ptim igne cōsūptis partim dimersis itaqꝫ ex tanta nauium mltitudine vix quinqꝫ naues ad propria redirent infra ciuitatē tñ. xxx. milia hominum pestilētia pierunt quod deus fecit vt suam ptātem et clemenciaz hominibus ostenderet.

¶ Uincunt christiani in aquitania et perimitur rex sarra cordubeñ. cum suis.

Decimuznonū bellum inter sarracenos et christianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholosanā. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniam intrans terram destruebat et obsedit ciuitatē tholosanā qd cū frācigene cognouerūt venerūt in succursū ciuitatis cū endone duce eorū. Rex vero sama cōtra eos exiuit et bello letali cōmisso occidit sama sarracenorum rex mortuiqꝫ sunt ibi plurimi sarraceni alij vero fugientes euaserunt.

¶ Uincunt christiani et perimitur abdarramen dux sarracenoꝝ in aquitania a karolo marcello.

Uicesimuz bellum inter sarracenos et christianos accidit duobus ānis post predictuz belluz. Tunc abdarramen dux sarracenoruz inuitatus ab endone duce contra regem karolum marcellum cum multitudine graui transierunt flumen garronā qd trāsit iuxta tholosaz et ignibus cōbusserūt et destruxerūt magnā terrā karoli regis frācoꝝ. Cū aūt p̄dict⁹ rex karol⁹ sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit sup eos et bello asperrimo cōmisso victi sūt sarraceni et rex karol⁹ interfecit p̄dictū abdarramē ducē sarracenoꝝ pluresqꝫ sarraceni ibi occiderūt. Alij aūt dare sūt terga coacti. Fuerat aūt numer⁹ sarracenoꝝ qui ibi venerant tricēta sexagita octo miliū captiuauit āt mil

le quīgētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus quod cum vidit p̄dictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat pijssimus clementer pepercit ei quo facto p̄dictus dux insecutus est sarracenos fugiētes qui euaserant in prelio et multos ex illis q̄si sine numero interfecit.

¶ Uincunt sarraceni fugato endone duce francorū et perempta multitudine christianorum in francia.

Uicesimūprimum bellū inter sarracenos et christianos accidit circa annū dn̄i septingentesimumtricesimū sextum. Tunc enim abdarramen rex sarracenorum collecto magno exercitu p̄posuit debellare terram regis karoli francorū et fecit fieri pontes in fluminib⁹ in quibus non erant et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodani per alueos extraxit vt possit leuius ipsum pertransire et veniens super ciuitatē burdegalensem eam obsedit contra quē venit endo dux de quo supra dictum est cum magna potestate francorum bellauitq̄ cum eo et ceciderunt multi ex vtraq̄ parte sed finaliter victi fuerunt christiani et fugierūt. Sarraceni vero insequētes eos vsq̄ ad rodanū peruenerunt ibi francij timore mortis cogitantes liberari flumen p̄dictum intrauerūt et mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et paucis cum eo vbi vsq̄ in hodiernū diē apparent sepulchra mortuorum.

¶ Uincunt x̄piani et fugat̄ scd̄o endo dux in francia.

Uicesimūsecundū bellum inter sarracenos et christianos post p̄dictū subsequent̄ accidit Unde p̄dictus abdarramen cū esset nimium letus p̄pter victoriam supradictā cogitauit vlterius p̄cedere et destruere terram francie et pertransiuit flumina gorgodomā. quod cū sciuit endo comes p̄duxit iterū contra eū exercitum magnū et pugnauit cum eo scd̄o. Sed iterum deo permittēte victus fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi francij fideles.

¶ Uincunt x̄piani et p̄muntur predictus abdarramen in francia cum multitudine sarracenorum per karolum marcellum.

Uicesimūtercium bellū inter sarracenos et x̄pianos post p̄dictū bellū subsequenter accidit. Cum eñ predictus abdarramen elat⁹ in corde suo p̄pter victorias habitas. quas sue attribuebat industrie et potestati voluit vlterius p̄cedere per terram francorum insequendo predictum endonem ducem vt eum interficeret. et ptransiuit petragoricam destruendo et cōburēdo quicq̄d inueniebat. destruxit etiā et cōbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed q̄ deo nunq̄ placuit superbia et ipse ponit terminos vite humane voluit q̄ ibi veniret ille maledictus abdarramen. Uñ cum supradict⁹ dux endo fugiens a p̄lio veniret ad regem karolū et omnia que acciderant enarrasset. karolus qui erat vir belliger et sapiens in armis congregauit magnū exercitū germianorū et gepidarum et frācorū venitq̄ animose c̄tra abdarramen et pugnauit cum eo septē dieb⁹ i quibus neuter alterū vincere potuit s̄ bellum vltimū durauit per totā diem vsq̄ ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramen et multi sarraceni. Alij vero nocte fugientes in galeam gotthicam se recepetrūt mane aūt facto viderūt christiani tētoria sarracenorum homines vero nō videbant. Eūtes ergo quasi ad pugnā dispositi et neminem inuenientes expoliauerūt campū vbi maximas diuitias inuenerunt.

¶ Uincunt x̄piani et fugat̄ rex abdemalech cordubens. per francos pempta multitudine sarracenorum.

Uicesimūquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūquadragesimūprimū. Tunc eñ abdemalech rex cordubeñ. collecto magno exercitu p̄posuit debellare francorū regnum et veniens non trāsiuit montes pyreneos. Franci vero cū audiuerunt q̄ abdemalech veniebat cōtra eos circa montes pyreneos preparauerunt se ad pugnandū Uenientes ergo pugnauerūt cū eo et interfecti sunt multi sarraceni et rex ab-

penaleck fugit et recollegit se in celtiberias que est in littore yberij fluminis.

Vincunt christiani in regno castelle et occiditur theban rex corduben. et omnes sarraceni qui cum eo venerant

Vicesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimum. Tunc enim theban rex corduben. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidem et omnes sarraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

Vincunt christiani et claret rex alfonsus catholicus

Vicesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimumtercium. Imperante supradicto leone et regnante in regno legionis rege alfonso catholico supra dicto qui ideo dictus fuit catholicus quia optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo et iste fuit primus rex qui vocatus fuit alfonsus et fuit filius ducis petri de cantabria et gener regis pelagij. Eo ergo tempore predictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram camporum que clauduntur quatuor fluminibus scilicet deslacamone. pisorica et doreo et bellans cum sarracenis conquisiuit illam deuictis sarracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portum et bracharam viseum et flamam. habuit que post hec plurima bella cum sarracenis semper victoriosus existens. lucratusque est vltra predicta a sarracenis ledismam salmanticam numantiam que nunc dicitur samora et omnem maritimam terram galecie rediens in castellum bellauit cum sarracenis et deuicit eos obtinuitque septem ciuitates: dominas saldanam amaiam mirandam segobiam abulam ozomam sepulpedam argautam vianam occani et rinerendicam carboucram aluegiam cisimeram alexancaz transmurcam subuertam tenicam bardulia que nunc dicitur castella antiqua alans ozdimam vicaiam atque popbanam besoriam que nunc dicitur vicoria nauarram meomam pacorum et tarracam quousque perueniit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit necessarijsque muniuit et reduxit ad terram propriam multos christianorum populos qui timore sarracenorum fugerant per montes et deserta vagantes extraxitque plurimos christianos captiuos de potestate sarracenorum cum quibus terram populauit ecclesias auro et argento ac lapidibus preciosis decorauit. In cuius obitu audite sunt voces in aere dicentes ecce quomodo iustus moritur et nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis et anima sua et memoria est in pace. regnauit. xix. annis et sepultus est in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fruela filius eius.

Vincunt christiani fugato nicaph rege corduben. et perimuntur liij. milia sarracenorum sub rege fruela.

Vicesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex corduben. cum magno exercitu iuit vt percurreret regnum galecie et cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictus rex fruela et congregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph et fugit a campo cum paucis de suis et perierunt in illo bello. liij. milia sarracenorum. et extunc rex fruela habuit regnum galecie quod ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiij. annis et mortuus est et successit ei in regno aurelius frater eius qui regnauit sex annis et nihil famosum fecit contra sarracenos successit ei in regno dominus sylo et nihil singulare fecit contra sarracenos regnauit septem annis et mortuus est successit ei in regno alfonsus secundus qui fuit filius regis fruela de quo supra parum in hoc bello de cuius factis infra dicetur

Vincunt christiani et capitur galiana et efficitur christiana per karolum magnum.

Vicesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumsexagesimumprimum. Imperante constantino sexto Tunc infans karolus quia in aliquibus

contradicebat patri suo francorum regi pipi/
no venit in hyspaniam et declinauit ad regem
galastram qui tunc erat rex toleti. Quare aūt
ad ipsum declinauerat hystoria narrat ꝙ p
pter eius filiam galianam que mire pulchri
tudinis erat recepto ergo honorifice predic/
to karolo a rege paucis elapsis diebus qui
dam potentissimus sarracenus cuius nomē
erat brāmante cum multitudine graui venit
super dictam ciuitatem toleti et fixis tētorijs
in valle somenā obsedit eam. aggredienti/
bus ergo sarracenis a predicta ciuitate cum
francigenis illis qui venerant cum infante
pugnauerūt cum brāmante et infantum fuit
vigor francorum accensus ꝙ vicerunt sarrace/
nos brammātis. Illi vero iterū redeuntes
contra Francos vicerunt eos quod vidētes
francij timuerunt valde. Sed comes eorum
dux qui dicebatur don ibi morante animauit
eos dicens. Scriptum est ꝙ cum deus vult
pauci vincant multos quod verbū audien/
tes animati sunt et iterum redeuntes contra
sarracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt
eos. Sed resumptis viribus sarraceni pu/
gnauerunt cōtra francos et durauit pugna
magna parte diei sic ꝙ aliquando vincebā
tur franci aliqñ sarraceni nec alteri parti fina
lis victoria cedebat. Inter hec omnia predi
ctus infans karolus in palatio suo dormie
bat et cum euigilasset a somno et neminē in
palatio videret miratus est valde et cogita/
uit ꝙ sui tradidissent eū. Incepitqꝫ p ira am
bulans per palaciū secum loqui nominabat
qꝫ nomen suū patris et matris ac totū gen⁹
suum vnde ipse veniebat. que omīa audiēs
galiana de loco alto et secreto. Unde cū cō/
templabatur ornauit se festinanter et sola in/
gressa est ad infantem certificata et auditis
ꝙ hic erat karolus dn̄s francorum et lꝫ infans
karolus vidit eam solam intrantē nō ei as/
surrexit quia nō habebat in cōsuetudine ali
cui mulieri inclinare nisi solum imagini vir
ginis gloriose et suo nomine. Dixitqꝫ gali
ana karole Si ego scirem vbi merces datur
pro dormitione licet sim mulier ego irem il/
luc et si vultis scire quare hec dico qꝛ videt
mihi ꝙ non est vobis cura sucurrendi gen
tis vestre que est in magna pssura in prelio
sub valle somenē bellans cōtra sarracenum
brāmantem et si rex pater me⁹ sequent ꝙ vos
nō estis ibi nō habebitis bonū p̄miū Tūc
dixit ei karolus Galiana si ego possum ha/
bere vnū equū et arma cum quibus possum
ire illuc cito sucurrerem eis. Et ait galiana.
karole si dederitis mihi fidem ꝙ me dedu/
cetis in franciam vobiscū et me facietis xpi
anam et ꝙ me in vxorem recipietis dabo vo
bis quecunqꝫ petitis. Promisitqꝫ karolus
omnia p̄dicta quod audiens galiana sciēs
ꝙ nō frangeret sibi fidem nimis gaudēs ex
promisso deduxit arma et ipsa manu ppria
armauit infantem tradiditqꝫ sibi equū qui
dicebatur brankete et ensem qui dicebatur
gioiosa que in donis miserat sibi supradict⁹
sarracen⁹ brāmante et celeri cursu venit in
locum pugne et ingressus est bellum animo
se et primo impetu pimit manu ppria. xij.
de melioribus militibus brāmantis et mul
tos aliorum. Uenit aūt verbum ad brāmantē
vbi residebat in tentorio suo de nouo milite
ingresso pugnam qui tanta damna fecerat
et irato animo exiuit in pugnam querens mi
litem illum cumqꝫ eū inuenisset et cognouis
set ꝙ ille erat equ⁹ quē miserat galiane am/
plius est iratus et irruens in eū et nō mino/
ri animo karolus in brāmantē lancee eorū
cōfracte sunt per pugnos euaginatis ensib⁹
mirabiles ictus multiplicabant et miratus
sarracenus de fortitudine militis christiani
quesiuit ab eo qs esset et de quo genere que
omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc
cepit ipsum timere sarracenus sed resūptis
viribus dixit sibi ego faciam ꝙ nunqꝫ rede
as ad terram tuam et karolus respōdit sibi
quod dicis in manibus dei est. et dixit brā/
mante ego te occidam et eleuato gladio qui
dicitur durandarte percussit karolum grādi
ictu. Et precidit galeam cum magna parte
capillorum et cum magna etiā parte armorum
corporis sed tamen non tetigit carnē ei⁹ De
quo ictu karolus miratus eleuato suo ense
pcussit p̄dictum sarracenū brāmantem et am
putauit eius brachiū dextrū ꝙ in terram ce
cidit simul cum gladio durandarte. Uidēs
aūt se letaliter esse pcussum fugit a facie ka/
roli sed et karolus subito descendit de equo
et cepit gladium p̄dictum et ascendēs equū
cum vtroqꝫ gladio insequens p̄dictum brā/
mantem plurimos sarracenos ante se repe/
riens peremit. Cumqꝫ attinxisset p̄dictum sar
racenū brāmantem fugientē eleuato ense q
gioiosa dicebatur percussit ipsum. quod dū tetu

terribili sic ꝙ ipsum duas diuisit in partes et cecidit mortuus in terram quo facto descendit de equo et precidit caput eius et accepit vaginaʒ gladij durandarte et omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Videntes autem sarraceni dominū suum mortuū terga sunt dare coacti christiani vero expoliauerunt campum vbi multuʒ aurum et argentuʒ inuenerunt tētoria multa et plimas alias diuicias. Post hanc victoriam audiuit karolus mortem patris sui et secrete et recessit. Deductaq; est galiana etiaʒ furtim in franciaʒ facta ꝙ est christiana et accepit eam in vxorem vt plenius continetur in historia hyspanie

Vincunt christiani peremptis pluribus regibus sarracenorum ac pluribus ciuib⁹ captis per karolum francorum regem.

Tricesimumnonū bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumseptuagesimum septimū. Tunc enim predict⁹ rex karolus rex francorum ꝓ felicitatis magnitudine dictus magnus cōgregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam et celar augustā quas tunc sarraceni possidebant pugnauit contra reges eoruʒ et occidit eos prostrauit ꝗ; muros ciuitatū et cepit plures alias ciuitates sarracenorū ac sub ditione sua ꝯstituit quas paucis elapsis diebus sarraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanū imperium et fuit strēnuissimus fidei ꝫelator.

Vincunt christiani et perimuntur. lx. milia sarracenorum per regem alfōsum castum

Tricesimumbellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūoctuagesimū septimum regnāte in regno castelle alfōso secūdo filio regis fruela qui dictus fuit castus eo ꝙ semꝑ castitatem seruauerit licet habuit vxorem quē scdm̄ aliquos fuit soror karoli magni supra dicti. Tunc quidā potens sarracenus cui⁹ nomē mechaij cuʒ multitudine graui intrauit asturias et incepit destruere totam terram contra quē predictus rex alfōsus castus collecto exercitu christianorū fe- leriter iuit bellauitq; cum eo in quodam loco qui dicitur ledos et deuicit eum ac occidit et perierunt in bello. lx. milia sarracenoꝝ multa alia bella vicit et loca plurima obtinuit sicut infra dicetur et abstulit timorem a cordibus christianoruʒ contra sarracenos et regnauit. li. annis dilectus a deo et hominibus sepultus est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

Vincunt sarraceni et portant sarracenoꝝ terram narbona vsq; ad ciuitatem cordubēsem. ꝓ mesquita sarracenorū construēda.

Tricesimūprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūnonagesimum primum. Tunc rex amiramamolis misit vnum potentem sarracenum cuius nomen erat abdemalich cum exercitu magno vt destrueret terram christianoruʒ. Ille ergo direxit iter suum contra ciuitates gerundā et narbonam quas cum obsedisset post multa certamina obtinuit eas et multa alia loca circūquaq; posuitq; eas sub ditiōe sui domini regis et tot fuerūt spolia que habuit ꝙ quinta pars deputata regem amiramamolim fuit xlv. mille duplanorum auri et cum his diuitijs perfecit predictus regem mesquitam cordubeñ. quem suus pater inchoauerat que nunc est ecclesia maior ibidem. et intantum predictus abdemelech oppressit christianos illius patrie ꝙ fecit memoriā illius facti et dominij ꝙ deducerētin cumbus in ꝑdicta ciuitate narbone vsq; ad ciuitatem cordubēsem tantam multitudinem terre ꝙ ex ea predictus regem fecit fieri vnam mesquitam intra fortaliciū predicte ciuitatis cordubeñ pluresq; alias mesquitas renouauit et de nouo fecit.

Vincunt christiani et capitur narchinona a karolo magno.

Tricesimumsecundum belluʒ inter sarracenos et christianos accidit circa annuʒ domini septingētesimūnonagesimumquartum. Tunc karolus magnus rex francorum de quo supra dictum est in bellis xxviij. et. xxix. congregauit magnum exercitum et venit contra ciuitatem barchinonēsē

quia sarraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitq; cum eis et obtinuit ciuitatem sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

¶ Vincunt christiani et perimuntur duo duces exercit⁹ sarracenorum sub rege alfonso casto.

TRicesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū dñi octingentesimūdecimū tēpore supradicti regis alfonsi casti. Tunc duo exercitus sarracenorum intrauerunt galeciam dux vnius exercitus dicebat abobales dux vero alterius meldi. Sed sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter quia potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cū eis victiq; sunt sarraceni et multi eorū mortui. Alij vero fugierunt sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducem eorum in loco qui dicitur naron. Alterū vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur ccpba.

¶ Vincunt christiani et perimitur ores rex meride per regem alfonsum.

TRicesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimovndecimo. Tūc enim rex ores meride congregauit magnū exercitum et venit vt percurreret terraz regis alfonsi fixitq; sua tentoria super benauentū quod cū sciuit predictus rex alfonsus cast⁹ venit sceleriter cōtra eum bellauitq; cum eo et occidit eum plurimiq; de exercitu sarracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sauxij didaci quia multos ex sarracenis perimit

¶ Vincunt christiani et occiditur rex badayos per regem alfonsum castum:

TRicesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimoduodecimo. Tunc altaman rex pasensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samorā et obsedit eam. Rex autem alfonsus castus predictus preparauit se potentissime et venit contra eum bellauitq; cum eo et occidit eum ac plurimos sarracenos cū eo et q̄ potuerunt euadere fugierunt sed rex alfonsus insecutus est fugiētes viriliter et multos eoruz interfecit sic quod paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt

¶ Vincunt christiani et perimuntur vltra xij. milia sarracenorum per regem alfonsuz castum.

TRicesimumsextum belluz inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingētesimotredecimo Tunc intrauit vnus magnus exercitus sarracenorum in terram supradicti regis alfonsi casti. Et cū sarraceni gloriarentur in multitudine sua diuisi fuerunt in duas partes quarum vna iuit contra locū illum vbi erat predictus rex alfonsus Cum ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra poluezeran. Altera vero contra eos cum exercitu suo et fecit similiter duas partes sui exercit⁹ et cum vna misit bernardum de quo supra diximus contra illos sarracenos qui ibant versus poluczeram. et ipse iuit cum altera pte contra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cum parte sua et habuit pliū magnum cum illis sarracenis in loco qui dicitur valdemoro qui est in fontana portugalie et deuicit eos et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cum altera parte que ibat contra eum et pugnauit cum illis prope flumen de ornesio et interfecit ibi. xij. milia sarracenorum et deinde insequens eos tot fuerunt occisi quod paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus redijt de illo bello ditissimus ex spolijs sarracenorum

¶ Vincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte cristine capitur per regem alfonsum castum.

TRicesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimooctauo. Tunc sarracenus quidam nomine machometus qui cum multitudine magna sarracenorum venerat de merida ad regez alfonsuz

vt viueret cum eo predictus rex benigne eu3 recepit in vasallum et iurauit illi sarracenus q pro semper esset fidelis regi alfonso propter quod pdictus rex precepit q habitaret cū multitudine sua in galecia. Sed qz predict' sarracenus erat proditor sicut bellauit cōtra abdarramen filiu3 albarēramoli regis cordubeñ. et videns q non poterat cum occidere ex timore cōcepto venit ad predictum regē alfonsum sic trāsactis duob' annis post q fuit in galecia assumpsit eu3 diabolus et eleuatus in superbiam voluit similiter facere proditionem contra regem alfonsu3 qp ob rem congregauit magnum exercitum sarracenorum et incepit percurrere et destruere totam terram. q cum rex alfonsus castus cognouit congregato exercitu suo venit super illum sarracenum et licet ipse nimium confideret in multitudie militie sue quādo sciuit q rex alfonsus veniebat super eum pdidit cor et concepto grandi timore eleuauit se cu3 suis in quodam castro quod dicitur sancta xpiana et rex alfonsus obsedit eum ibidem et fecit fieri multas foueas circūquaq3 et perforauerunt castru3 in multis locis. Cū ergo ille sarracenus vidit q tantum angustiabātur et q nihil aliud restabat sibi nisi mors cum multitudine sarracenorum haberet resumpto corde exiuit extra castrum et pugnauit cum rege alfonso sed in fine fuit victus sarracenus ille cu3 omnibus suis et ipse fuit captus et caput eius abscisum est. Qu3 et rex statim castrum illum cepit et mortui sunt in bello illo vltra .l. milia sarracenorum et plures eorum deducit captiuos. Et sic reuers' est rex alfonsus onustum magnis cum diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus cast' regnauit .xli. annis et mortuus est Successit ei in regno Ramirus primus filius regis bermudi.

¶ Vincunt christiani et capitur iterum ciuitas barchinone

TRicesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimonono Tunc multitudo christianorum venit super ciuitatem barchinone quam ceperant sarraceni. Post q karolus magnus ipsam conqstauit. Cum ergo predicta multitudo christianorum venit obsedit ciuitate3 et post multa certamina capta ē ciuitas a christianis et tota terra circūquaq3. mortuiq3 sunt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero amiramamolum cum exiuit congregauit exercitum suu3 vt veniret ad recuperandum terram perditā et cum se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate de qua mortuus est et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt christiani occisis .lxx. milibus sarracenorum.

TRicesimumnonum bellu3 inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimovicesimosecūdo imperante Ludouico karoli magni filio et sedente in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto et eius p cepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni q iste regnabat miserunt sibi nuncios q si volebat habere pacem et amorem cum eis q daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quibus matrimonio copularentur sicut fecerat oli3 rex mauregatus et q quinquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium quam ambasiatam cū rex ramirus audiuit non modicum displicuit sibi quia rem tāinhonestam et excomitam sibi nunciabant et propterea congregauit statim magnum exercitum et fuit ad percurrendum subito terram sarracenorum peruenitq3 vsq3 ad nagaram destruendo et cōburendo villas et castra et quicquid inueniebat q cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cu3 eo in quodam loco qui dicitur alnella et christiani fuerunt in bello illo q̄si victi et retro cesserunt paulatim retrahendo se a sarracenis quousq3 peruenerunt ad collem vnu3 qui dicitur clanno et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo christiani essent congregati in colle illo multis lachrimis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret sed succurreret et iuuaret contra illos inimicos suos permanentib' ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramiru' sono grauat' obdormiuit et in sono illo apparuit ei apostol' iacob' dixitq3 sibi

Scias rex ramire quod cum dominus noster ihesus christus diuisit omnibus fratribus meis apostolis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totam hyspaniam vt eam custodirem a manibus inimicorum fidei et postquam hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manum dixitque ei sis fortis animo et bene firmus quia ego sum apostolus christi iacobus et scias quod venio ad te iuuandum contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias quod deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiam tibi quod multi de tuis quibus preparata est eterna quies recipient ibi mortem et vt in nullo istorum que tibi dico dubites videbis me tu in bello ambulantem in equo albo magnum vexillum gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri ihesu christi quo postquam feceritis in nullo dubitetis intrare prelium barbarorum vulnerando illos et inuocando nomen dei et meum quia certitudinaliter scies quod omnes deuinces quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. ¶ Rex autem raminis excitatus a somno surrexit precepit quod vocarentur episcopi et abbates et omnes alij nobiles sui palacij qui in campo erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine et apostoli iacobi ante se et statim cum ingrederentur prelium apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat confortans eos ad bellum sed et ipse terribiliter percutiebat sarracenos. christiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnam cedem in sarracenos facientem irruerunt viribus viriliter in hostes confidentes in adiutorio dei et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes deus adiuua et sancte iacobe et statim sarraceni fuerunt victi et mortui sunt ex eis septem milia et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tunc cepit rex ramirus calaguram et plura alia castra et deinde rediit legionem diues et honoratus et ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti Jacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas ex illo etiam tunc nunquam fuerunt ausi petere a christianis redditus neque panas domicellarum cum nimium opprimeret eos predictus rex ramirus in fortitudine dei et apostoli iacobi. Predictus rex ramirus fuit mitis et pius bonis. sed terribilis et fortis malis quia latronibus extrahebat oculos diuinatores et incantatores ignibus comburebat

¶ Uincunt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo quarto. imperante predicto Ludouico et sedente in cathedra petri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galetie normanni qui erant gentes crudelissime et pagane neque umquam fuerunt vise in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. quod cum predictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed licet normanni essent gentes aspere et fortes victi tamen fuerunt et multi ibi perierunt et qui euadere potuerunt per mare fugierunt et perdiderunt ibi. lxx. naues quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratique sunt ibi christiani magnas diuitias et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs et honore Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordoneus eius primus filius.

¶ Uincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo sexto imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. iiij. ac regnante in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia que rebellauerat in principio regni sui et post occasionem plurium illorum illam subiugasset nunciatum est ei quomodo magnus exercitus

sarracenorum veniebat contra eum quo audito animose venit contra eos pugnavitque cum eis et devicit eos plurimis eorum trucidatis reliqui vero fugierunt et reversus est cum victoria et honore ac cum plurimis divitijs et multitudine captivorum. Iste rex fuit mitis et pius excelator iustitie et populavit multas civitates ex quibus rex alfonsus cast. expulerat sarracenos et que remanserunt deserte.

¶ Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.

Quadragesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo vicesimoseptimo. Tunc enim dux quidam saracenus nomine muca ab eucatin cum multitudine magna venit in cathaloniam ubi fecit plurima damna deinde transivit in provinciam et franciam percurrens et destruens quicquid invenire poterat ubi plurimos christianos in bello occidit et cepit duos christianorum duces quorum unus dicebatur sancius alius vero petrum et oneratos ferro carceribus mancipavit.

¶ Vincunt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimovicesimonono. Tunc predictus muca sarracenus elevatus in superbiam cum exercitu magno venit ut percurreret terram regis ordonei predicti et cepit unum locum qui dicebatur albaida et circumdedit eam muro forti et turribus plurimis quod cum scivit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictum castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cum audivit quod venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit cum quo potuit ut succurreret castro et cum pervenit ad montem qui dicitur gardusio fixit ibi tentoria sua. Rex autem ordoneus cum cognovit hec divisit exercitum suum in duas partes quarum unam dimisit in obsidione castri et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellavitque cum eo et perempti sunt ibi gladio christianorum plus duodecim milia de militibus sarracenorum exceptis peditibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed et ipse muca tribus vulneribus lancearum percussus cum paucis que remanserunt fugit a bello dimisit in bello quecumque habebat collegerunt ergo christiani spolia campi et invenerunt divitias ultra modum et regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septem dies cepit ipsum et interfecit omnes sarracenos quos intus invenit et captivabat mulieres cum parvulis earum. Destruxitque castrum usque ad fundamentum et reversus est in terram suam cum divitijs et honore. Cum predicta que acciderant muce cognovit quidam eius filius cuius nomen erat lupus qui presidebat toleti timore magno percussus cepit quecumque habebat et venit ad regem ordoneum factusque est eius vasallus qui postea pro regis ordonei servitio multa bella contra sarracenos superavit semper victor existens.

¶ Vincunt christiani occiso rege Corie sarraceno.

Quadragesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimotricesimo. Tunc enim predictus rex ordoneus produxit exercitum suum magnum et ivit ad percurrendum terram sarracenorum que dicitur gesie et coria. Rex autem sarracenus predicte ville que dicebatur seijth exivit contra eum et commissum est durum bellum nimis sed finaliter victus fuit rex sarracenus et mortuus ibidem cum multitudine sarracenorum et rex ordoneus cepit tunc villam et invenit intus multitudinem sarracenorum cum mulieribus et filijs quos omnes deduxit captivos et munivit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Vincunt christiani et capitur civitas salamantina a rege ordoneo

Quadragesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit eodem supradicto anno quia cum supradictus rex ordoneus rediret de predicto bello victoria

babita venit cum exercitu suo super villa sarracenum qui dicebatur mosseios et dicebat se regem salamantinum babitum bellum cum eo et victus est rex sarracenus cum omnibus suis et cum cede plurima sarracenorum et tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatem et captiuabat sarracenos plurimos cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum magnis diuitijs et honore

Vincunt sarraceni et occiduntur prope tum octo milia christianorum.

Quadragesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimotricesimoquinto. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes quod abdarramen amiramamolim hyspanie erat mortuus qui reliquerat xv. filios et xij. filias et quod machometus eius filius regnabat pro eo rebellati sunt et miserunt veloces nuncios predicto regi ordoneo quod daret eis adiutorium contra eum rex autem ordoneus noluit ire illuc in persona sed misit eis vnum filium suum cum magno exercitu asturiorum et nauarrorum. Cum autem predictus machometus hoc sciuit preparauit se cum multitudine graui et venit super toletum posuit quod insidias in quodam torrente qui dicitur tolete et ipse cum paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autem qui erant extra ciuitatem cum viderent eum venientem cum paucis gentibus cogitauerunt quod non erant plures et notificauerunt existentibus in ciuitate christiani ergo et sarraceni toletani venerunt contra eum et commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo milia de toletanis vero xij. milia. Sed et pro memoria illius victorie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illorum et transmisit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predictus autem rex ordoneus regnauit x. annis et mortuus est ex quadam infirmitate que dicitur podagra in oueto et sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tercius.

Vincunt sarraceni et capitur Roma et magna pars tuscie a soldano babilonie deuastatur.

Quadragesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa mortem predicti Gregorij pape. iiij. qui fuit secundum quosdam hystoriographos anno domini octingentesimotricesimooctauo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum et tauri cucurrit ibique se figens globus igneus comete lunarem ... deposuit. imperator quoque ista diligenter examinans cum egmardo philosopho consulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit. Tunc imperator subiunxit quod regni mutationem principis mortem portendebat. Tunc egmardus ad confortationem principis prophete testimonium introduxit dicens. a signis celi nolite metuere que gentes pauent. et ait imperator non aliud timere debemus nisi illum qui nostri et huius creator est sideris sed eius clementiam laudare tenemur qui nostram inertiam talibus amonere dignatur indicijs. qui ergo talia portenta cum apparent omnibus communiter tangunt. Ideo omnes pro posse ad meliora festinare debemus vt misericordiam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tunc impressio illa imperatorem non tetigerit tetigit tamen totum statum ecclesie ex aduentu sarracenorum ad partes romanas. quia tunc quidam federati christiani miserunt ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes quod leuiter possit totam ytaliam possidere. Tanta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliam vt totam superficiem terre quasi locuste viderentur implere ac per portam cenrellensem intrans viribus armorum romam cepit ciuitasque leonina expoliatur omnino et ecclesia sancti petri stabulum equorum efficitur et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit sed et magna pars tuscie deuastatur.

Vincunt christiani et expelluntur a Roma et tuscia sarraceni.

Quadragesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti Guido marchio lombardie cum lombardis et

ludouicus rex frācorū cū gallicis veniētes post plurima bella sarracenos cum multa effusiōe sanguis a roma et tota illa terra fugauerunt quia dictus gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodem tempore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finem vtriusq contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tantum q fuit obscuratus aer et tenebrat' sicut de nocte ita q sydera apparebāt. Item luna sic recessit a sole q lumen recipe videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorem grauiter inuasit qui statī prouide de imperio et regni et anime sue saluti disposuit et ecclesiastica sacramēta suscepit multaq cum deuotione migrauit ad xpm. et Gregorius papa quasi in eodem tēpore diem clausit extremū. hec ex hystoria collecta fratris iohannis de padua.

¶ Uincūt xpiani occisa sarracenor magna multitudine. Et ecclesia sācti Jacobi edificatur per regem alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingētesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici et sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij de quo sup gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex pijssimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidibus muro et forti opere fabricata. quia primo erat de terra eo ergo tēpore predictus rex alfonsus magnus congregauit exercitum suum ex puincialibus et gasconib' et nauarrijs venit cōtra terram sarracenorum confregit et destruxit quecunq inuenit et cepit per vim villam quandam que dicebatur tunc leijcia quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracenos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cum diuitijs et honore.

¶ Uincunt xpiani peremptis pluribus sarracenis per regem alfonsum.

Quinquagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit sequenti anno scilicet octingentesimoquadragesimo. Tunc magnus exercitus sarracenorū regis toleti venit ad percurrendum et destruendum terram regis alfonsi magni Cum ergo predictus rex sciuit venitcum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victiq fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl. Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfons' secut' est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusq est ouetū cū magnis diuitijs et honore. ¶ In predicto bello fuit strenuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est cōsobrinus regis alfonsi casti multas enim cedes in sarracenos fecit nō solū zelo fidei sz desiderio liberandi patrem suum comitem ditatum sancta de quo supradictum est quez rex alfonsus castus in carceribus posuerat: quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suam de qua predictum est bernardum habuit sed licz propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regez fecisset castrū illud quod dicitur delcarpio prope salamāticam et aluam de tormes tamen nunq potuit ipsum videre nisi mortuum dato castro regi cogitans ipsum recipere viuum vt plene continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vincunt christiani sub Bernardo delcarpio. Et capitur balbastrum cū alijs locis.

Quinquagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. ¶ Nam cū supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrē suū mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo, et venit in regnum francie sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam. et tunc habuit cum sarracēnis tria magna prelia et semper fuit victoriosus occidit enim plurimos eor et habuit et spolijs inumeras diuitias cū quib' postea

conquisiuit et illo loco vbi predicta prelia habuit vsque barbegal et lucratus est barbastrum et segorbe et montem album.

Vincunt christiani sub rege alfonso et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorum

Quinquagesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimoquinquagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendum coymbram quam tenebant sarraceni obsessam et pugnauit cum eis et deuicit eos cepitque eam et posuit sub dominio suo et persecutus est sarracenos peracurrens plures alias ciuitates.

Vincunt christiani sub rege alfonso magno et pro munitione patrie edificatur castrum magnum

Quinquagesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimosexagesimo, imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. et sedente in cathedra petri Nicolao papa primo. Tunc supradictus rex alfonsus magnus congregato exercitu magno christianorum iuit ad peracurrendam terram toleti et cremauit ac destruxit quecumque inuenire potuit. prostrauitque multa castra et fortalitia que sarraceni possidebant et captiuauit plurimos sarracenos quod videntes sarraceni timore magno perculsi miserunt et nuncios suos nunciantes eidem quod sibi darent tributum si concederet eis pacem. Rex autem alfonsus concessit eis treugas per tres annos et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore Sed cum reuerteretur cepit vnum castrum quod tenebant sarraceni quod dicebatur quinqualubel Istud castrum non intrauerat in treugam et occidit ibi multos sarracenos et post hoc fecit vnum castrum magnum in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigantes inimici illam destruerent et nomen illius castri dicitur gozdon. Et intra castrum fecit vnam ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit consecrari a duobus archiepiscopis et vno episcopo quam multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quandam crucem de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiam in ecclesia sancti iacobi quandam capellam mire pulcritudinis et dotauit predictam ecclesiam pluriumis hereditatibus ac ornauit illam auro et argento necnon ornamentis et lapidibus preciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfonsus super corpora sanctorum facundi et primitiui. ecclesiam mire magnitudinis et pulchritudinis. circa littus cey quam etiam dotauit et honorauit multis necessarijs.

Vincunt christiani per regem alfonsum magnum in senectute sua.

Quinquagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octuagesimumsecundum. Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnum et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobum et cum reuerteretur rogauit filium suum regem garchiam quod traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua quod rex garchias concessit eidem. Iuit ergo cum exercitu magno et cremauit et depredatus est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et honore. Post hoc venit samoram vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

Christiani per regem Garchiam vincunt capto ayolas rege sarracenorum.

Quinquagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum octuagesimumtercium. Cum enim predictus rex garchias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui congregauit magnum exercitum suum et iuit ad peracurrendam terram sarracenorum confregitque multas villas et cremauit eas prostrauitque multa castra et pugnauit cum quodam sarracenorum rege qui dicebatur ayolas et deuictu bello cepit illum regem et reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum ac

cum magnis diuitijs et honore sed cum re-
uerteretur ex culpa illoꝝ qui reges sarracenū
obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex
predict⁹ garchias ãno tercio regni sui mor-
tuus est feliciter in ciuitate zamore et dedu-
cum est corpus eius ad ciuitatem oueti vbi
honorifice sepultus est.

¶ Lvi. bello vincunt xpiani sub rege ordo
neo secundo. Et capit̄ ciuitas rogel.

Quinquagesimūsextum bellū inter sarracenos et xpianos accidit circa idē tep⁹. Mortuo em̄ predicto rege garchia regnauit pro eo frater eius ordoneus scđs filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tempore patris sui congregauit magnū exercituz et intrauit terram sarracenoꝝ et percurrit illam. percurrit etiam ꝓuinciam beticaz que est terra de gnalderquenir et cōfregit multas ciuitates cremauitq̄ eas et destruxit ac plurimos sarracenoꝝ captiuauit. cepit etiam in illo primo ingressu vnam de nobilioribus et fortioribus ciuitatibus sarracenoꝝ que tunc dicebat̄ roges et reuersus est in terram suam diues et cuz honore.

¶ Isto bello vincunt christiani sub rege ordo
neo scđo et capta talauera. ignibus cremat̄

Quinquagesimūseptimū bellū int̄ sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimooctuagesimosexto. Tūc pdictus rex ordoneus scđs congregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Sarraceni vero cordubenses et alij circumuicini cum hec audierūt venerūt ad succurrendum ad predictam villā. Sed cum adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cum eis et deuicit eos. pempti sunt etiā ibi multi sarraceni. Alij vero per fugam euaserunt et tunc rex ordoneus cepit illam villaz et depredatus est quicquid ibi inuenit prostrauitq̄ muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam diues et cum honore deduxitq̄ captiuū ducē exercitus cordubens̄. Alij tamen dicunt ꝙ predictam conquistam fecit iste ordoneus tempore regis garchie fratris sui.

¶ Per regem ordoneum secundum capitur
castrum albame. et xpiani vincunt.

Quinquagesimūoctauū bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimononagesimo. Tunc enim pdictus rex ordoneus timēs ꝙ perderet tempus suum si desisteret ab oppugnatione inimicorū fidei xpiane produxit exercitum suum magnuz et iuit vt punceret terram merida et confregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitq̄ vnum castrum quod dicebat̄ calabri et nunc dicit̄ albame. Sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram suaz cū multitudine captiuorū vtriusq̄ sexus. et anteꝙ egrederet̄ de terra sarracenoꝝ venerūt ad eū potentiores merida ac terre lucene. ac etiam rex pallensis qui dicit̄ bedadios petentes ab eo treugas ꝓpter quas concedēdas multitudinē immensaz pecunie obtulerunt eidē et reuersus est legionem cum magnis diuitijs et honore. Et tunc fecit mirificum illud templum ecclesie maioris in eadem ciuitate vbi prius erat suum regale palacium. Jacz sepultus rex in ecclesia predicta retro altare maius in pariete vbi transitus gentium efficitur circulans successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq̄ annis sed nihil magnifici fecit cōtra sarracenos dicmot⁹ quadā leuitate voluit ordinē intrare et de facto sic fecit renuncians regnū suum fratri suo ramiro et cū pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti facundi prope ceyam exiuit ab ordine et venit legionem et rebellauit cum eadez ciuitate fratri suo volens iteruz regnare. quod cuz frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cum magno exercitu quem contra sarracenos parauerat et obsedit eum in eadez ciuitate duobus annis finaliter dedit se rex alfonsus fratri suo regi ramiro qui eū cepit et posuit in carceribus et alios duos filios regis fruele qui rebellauerant et extraxitq̄ oculos eorum et post duos annos rex alfonsus predictus cecus mortuus est et sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

¶ Vincunt xpiani per regem Ramirū fra

occisis .lxxx. milibus sarracenorum. et captiuato rege Cesar augustano proditore.

Quinquagesimũnonũ belluz inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus Tũc abdarramẽ rex cordubẽ. et albenybaya rex cesar augustan⁹ q se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt peruaderent terram regis pdicti ramiri et accesserunt vsq ad locum qui dicitur simancbas. qd cũ rex ramirus sciuit. exiuit contra eos cum exercitu suo et commissum est durũ bellum. Ds cum adiutorio altissimi victi sunt sarraceni et albenybayo pditor fuit capt⁹ mortuiq sunt de sarracenis .lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti et pastoris ceteri vero sarraceni fugierunt et recollegerũt se in quodam castro cum abdarramen Sed rex ramirus insequẽs eos obsedit eos et captiuauit plurimos eorum abdarramen furtim euadẽte et reuersus est predictus rex collectis spolijs campi innumerabilibus et cum rege pditore vinculato ac cum multitudine captiuorũ in honore in ciuitatem legionensem.

Bello .lx. vincunt christiani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimũ belluz inter sarracenos et christianos accidit ãno domini octingentesimononagesimosexto. Imperãte henrico primo et sedẽte in cathedra petri Job. xix. Tunc predictus rex ramirus scõs congregauit exercitũ suũ et obsedit quoddã castrum quod antiquitus dicebatur agraui nũc vero dicitur calatrana. Sarraceni aũt aliorum castrorũ circumuicinorum cum sciuerunt venerunt vt succurrerent pdicto castro de caldrana et commissum est durum belluz inter eos et regem ramirũ. sed finaliter victi fuerunt sarraceni pempta multitudine sarracenorũ et reuersus est in terram suã cum magnis diuitijs et honore. Iste rex ramirus cuz infirmaretur grauiter oueti pcepit se differri ad ciuitatem legionensem. vbi expoliauit se a regno quod receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus suz ex vtero matris mee et nud⁹ reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo. quid faciet mihi homo. Quibus dictis animã dedit in manibus creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdẽ ciuitatis quod ipse fecerat pro filia sua dña eluira et regnauit pro eo filius eius ordonius tercius.

Vincunt christiani hoc bello .lxi. et capitur castrum de tharaco per comitem fernanduz gundisalui.

Sexagesimũ primũ bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini noningentesimũ. Tunc regnante in regno legionis supradicto ordonio tercio. Excitauit deus quendam virum in armis strenuũ sibiq dilectum comitẽ scz fernandum gundisalui cuius filia scz domina viraca vxor supradicti regis erat comes castelli. qui ex desiderio seruiẽdi deo incepit bella durissima ꝯtra sarracenos. Et primo cõgressu deuictis sarracenis obtinuit castrũ quod dicitur de tharaco quod est situatum in altitudine cuiusdam rupis precelse. Vnde sarracenis euenit tribulatio magna.

Vincunt xp̃iani. et almonsor cum .xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandum gundisalui cum .cc. equitib⁹ ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimumsecundũ belluz inter sarracenos et xp̃ianos accidit anno dñi noningentesimoprimo. Tunc almãzor qui erat potentior sarracenus existẽtiũ citra mare sub abdarramẽ amiramamoli hyspanie et regis cordubensis cum audiuit ꝙ comes fernandus gundislay ceperat pdictum castrum de caraco iratus ac turbat⁹ fuit valde quare congregauit magnam potestatem regum sarracenorum et militum aliarũq gentium quorum numerus .xij. legionum militũ Vna legio est sex milia sex centum sexaginta sex. Cuz vero pdictus comes fernandus gundislaui cognouit ꝙ almansor veniebat contra eum in multitudine tam graui et ꝙ iurabatur dicens ꝙ nõ esset loc⁹ in quo nõ quereret eum misit statim nuncios suos per totum castellum vasallis suis dicens ꝙ venirent ad eum quia nimium eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suum quid esset melius ire obuiam al-

manzor vel expectare eum et inter alios miles quidã dictus gundisaluus didaci sic locutus est. O domine non mihi videtur tẽpus bellandi cũ istis sarracenis Sed si aliquã viam possemus invenire p quã istud bellum impediretur haberẽ ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere p inconuenienti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset p quod possemus mitigare iras sarracenorũ et lucrari treugas eorum quia in multis alijs rebus expenduntur diuitie in hoc ergo nõ debemus excusari quia in bello ponit homo aliquotiens animam et corpus et nihil ei prodest aurum et argentum et quicquid aliud. Item sarraceni sunt multi et bene armati nos vero sumus pauci et armis vacui. et si ppter peccata nostra vincamur omnes erimus confracti et tota castella perderetur et poneretur sub potestate sarracenorũ Sed si istud bellum non daret haberem p bono cõsilio et pro meliori q nos possemus facere vt nõ pderemur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis prodesset sine adiutorio domini nostri ihesu christi. Domine si locutus sum sine modo peto veniam, et dicet vnusquisq illud quod sibi melius videtur Istud cõsiliũ non placuit predicto comiti fernando gundisalui et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi saluo didaci et enarrando quecũq dixit ostendam q non solũ non sunt dicenda sed nec audiẽda. Ipse dicit primo q excusemus bellum. sed cũ homo non possit excusare nec fugere mortẽ debet mori honorificẽtius quo poterit et sic treugas lucramur contribuendo eis aliquid cũ sumus domini efficeremur serui et vnde deberemus castellum extrahere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaret. Cuz ergo omnes vnde nos descẽdimus fuerunt fidelitate decorati et in eius obseruatione gloriabantur. Ideo nõ curauerũt de morte sua et isto modo impleuerũt quicquid voluerunt et pugnauerunt viriliter ne aliquid indecens facerent ppter quod reputati possunt nec voluerunt habere hereditatẽ vnde ipsi minus valerent q omnes alij viuẽtes in toto mundo et ppter eorum magnam fidelitatem vicerunt semper inimicos suos. quia ppter mortis timorem nunq errorẽ aliquem facere voluerunt nec aliquid quod eis in honestum esset et isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Quod ergo illi fecerũt debet in memoriam nostram venire et concordando nos cum eis ac eorum facta obseruando nunq errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parentum magnalia et redeamus ad factum nostrum preparemus nos vt eamus ad bellum et ppter mortis timorem nullatenus dimittamus quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vicemus inimicos nostros et extrahemus castellum a pena et confractione in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus quia plus potest vnus leo q decem oues et occidet triginta lupi triginta milia agnos Sitis certi amici q nos vincemus almanzor hac vice et erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem dominẽ totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finiuit orationem suam mouit se cum exercitu suo de loco qui dicitur muneon vbi tunc erat et venit in locuz qui dicitur lara et inde ascendẽs equum suum intrauit montem vt venationi vacaret. Inuenitq aprum quendam et secutus est eum solus aper vero fugiens eum recollegit se in quadam speluca in qua solebat manere. sed nõ securus ibi intrauit quandam ecclesiam paruã ibi ppinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autẽ illa tota erat exterius cooperta quadã herba que dicitur edera sic q nihil eius videbatur in qua tres monachi pauperrime viuebant et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes autẽ predictus insequens aprũ non potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post apruz descendit ergo de equo et ligauit eum ad arborem secure ipse vero secutus est vestigia apri pedes et ingressus ẽ ecclesiaz predictam et accessit vsq ad altare vbi porcus iacebat. cum autem respexit locum et vidit q erat ecclesia timuit et noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multum bene poterat illum occidere et ait. Dñe deus quez timent omnes res mundi si ego in hoc erram tu debes mihi veniam dare cũ ego nihil sarem huius sanctitatis qz si ego sciuissem non intrassem ibi vt talia facerem quinimmo venissem in peregrinationem et oblationes tribuissem. Sed parce mihi atq pater potentissime fili virginis marie et da mihi vigorem et adiuua me contra gentem

paganam que venit ad destruendam castel-lam quia si tu non seruas eam ego pro per-dita illam habeo tu ergo domine illam ob serua et custodi eam. Cum autem finiuit pre dictus comes orationem suam venit ad eu vnus trium illorum monachorum qui dice batur pelagius et interrogauit eum quis es set et quid peteret. Comes vero ei nihil cela uit. dixitque ei quod segregauerat se a gete sua et intrauerat ibidem post illum aprum. Tunc monachus dixit ei. Rogo te propter deum et propter tuam bonitatem quod sis ista nocte meus hospes et dabo tibi panem ordei vt comedas quia de tritico nō habeo. et dabo tibi de alijs que potero habere. Quod cum comes audiuit non refutauit sed conuiuium acceptauit et mansit ibidem illa nocte. Alte ra vero die de mane dixit monachus ille pe lagius comiti. Certissime credas quod diriget deus negocia tua et deuinces omnem pote statem illius almanzor prelium magnū ha bebis cum eis. sed certissime vinces eos et tot ex eis occides quod non erit numerus. Item scias certissime quod recuperabis vnā magnā partem terre et effundes sanguinem regum et magnatum. et felicitas tua erit tā magna quod per totum mundum exibit sonus militie tue. Veruntamē scias pro certo quod eris capt9 bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed et ante tercium diē sequentē eris posit9 in magno cogitatu quia videbis totam gentem tuam vltra mo dum pauore percussam propter vnum terri bile signum quod videbunt nec erit ibi ali-quis tam fortis quod non languescat timore. Sed tu statim conforta eos melioribus ver bis quibus poteris exponendo signum et ipsi statim perdent timorem. et exnunc vade feliciter inuenies que omnes tuos tristes plan ctus et luctus propter te facientes et cogitā-tes quod sis captus vel mortuus a sarracenis et quod maneāt sine domino et sine aliquo tu tore. Sed rogo te et peto istud donū quod post quam deuinceris campū recorderis huius pau percule societatis et huius tam pauperrimi loci et tam pauperis hospitalitatis sicut rece pisti quia nos tres monachi sumus soli fa-cientes pauperem vitam et si deus nobis non mitteret suam mercedem deuorarēt nos bestie fere huius mōtis. Comes vero respō dens ei dicit. frater pelagi amice non timeas

tis perdere seruitium quod mihi fecistis quia si deus concedit mihi hāc litem vincere ego promitto huic loco totā meam quintā par tem omniū que lucratus fuero. et vltra hoc cum mortuus fuero hic precipiā sepeliri cor pus meum vt hic locus factus propter me sit melioratus et magis honoratus: faciamque alteram ecclesiam maiorem hanc quam modo: vbi possint manere plures monachi et ma-ior conuentus et dabo eis in quo viuant et omnia que eis necessaria fuerit. Sic ergo fa cto vale venit predictus comes in predictum locum delera et inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus sed eorum tristicia ver sa est in gaudium et leticiam. Narrauitque eis omnia que sibi acciderant cum monacho pe lagio. Altera autem die precepit moueri ge tes eius que ita pauce erant quod mille sarrace ni erant pro vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamen optimi milites et habe-bant bonum cor adiuuandi dominum suū Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se vi debāt christiani et sarraceni et tāta erat mul titudo sarracenorum quod montes et valles vi debantur cooperti eis veniebantque sonanti bus tubis et anāfilis et facientes magnum tumultū. ac cum grandi leticia cogitātes quod vincerent et caperent omnes illos christia-nos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum quod videbatur quod totus mūd9 veniebat ibidem. Comes autem fernandus gundisalui existens in loco suo omnia cir-cumspiciens cupiebat se iam videre cum illis Et ecce illa hora accidit signū quod sibi p-dixeret monachus pelagius quia vnus de militib9 eius fortissimis ascēdit vnū equū pulchrum et velocem vrgensque eum calcari-bus vt exiret ante eos aperta fuit terra et de gluttiuit eum cum equo suo. Tunc fuerūt oēs percussi timore magno dicētes propter pec cata nostra istud accidit nobis et bene appa ret quod deus derelinquet nos et fuerat nobis melius consilium si reuersi fueramus quia oculanter videmus quod deus vult iuuare sar racenos quomodo ergo nos poterimus ire contra eos. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non faciatis sic nec velitis lucrari malum nomen pro semper nec perda tis cor sine vulneribus nec ostendatis in vo bis talem pusillanimitatem quia ego volo vobis ostendere quid vobis ostendit istud

signum. Unde ex quo nos facimus terram submergi ipsum sit tamdura et tã fortis quid aliud erit quod nos possit sufferre. Et vos omnes estis homines alte nobilitatis et video nunc corda vestra langantia timore cõtra gentes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere quia ego hac die desiderabam me videre cum almansor in campo et experiri quomodo satis castellam custodire dominum vestrum. Post quam ergo predictus comes finiuit sermonem suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiens in bello precepit deuolui vexillum suum et iuit virili animo et sine timore percutere sarracenos ibantque castellam clamantes. Castilla castilla. Commissum est ergo durum bellum et milites christiani intantum fuerunt accensi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum quod nihil cogitabant de morte sua tam strenuissimi ergo fuerunt quod vicerunt potestatem sarracenorum et fugit almanzor cum paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatem in hoc quod tres centi milites christiani tantam multitudinem sarracenorum et tam potentem virum sicut erat almanzor vicerunt. Victis ergo sarracenis fugierunt a campo. Sed et comes fernandus gundisalui secutus est eos cum aliquibus de suis et occidit plures eorum et expoliauerunt campum victoria habita et inuenerunt in tentorijs multitudinem auri et argenti et vasa et arma et alia plura sic quod facti fuerunt ditissimi per semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasterium sancti petri et dedit ibi multa donaria que inuenerat in tentorijs sarracenorum deditque multitudinem diuitiarum monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgensibus cum omnibus suis vbi aliquibus diebus stetit propter vulnera sananda illorum qui in bello vulnerati fuerant.

Hoc bello .lxiij. Vincunt christiani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Sexagesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc sarraceni dolentes de victoria quam habuerat predictus comes fernandus gundisalui et scientes quod ipse cum rege ordoneo .iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus congregauerunt exercitum magnum et venerunt super sanctum stephanum de gormatio qui est in littore dorij et obsederunt castrum illud et percurrerunt totam terram vsque ad burgis quod cum sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cum militibus regis et suis secutusque est eos vsque ad dorium bellans et occidens plures eorum deuictisque sarracenis reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordonius .iij. zamore et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionensis quam construxit pater eius et regnauit post eum sancius primus qui dictus fuit grossus ex eo quod pre pinguedine equitare non poterat nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum sarracenis quia curauerunt eum a pinguedine sua. regnauit octo annis et occidit eum quodam venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra dorium et sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos male finiuit. Iacet sepultus apud legionem in ecclesia sancti saluatoris iuxta patrem suum. Et regnauit pro eo ramirus tercius filius eius.

Vincunt christiani per comitem fernandum gundisalui et fugatur secundo almansor perempta innumerabili multitudine sarracenorum.

Sexagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimodecimoquinto. Tunc supradictus almanzor dolens nimium quia eum deuicerat comes fernandus gundisalui sicut dictum est supra .lxi. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum quod venirent ad adiuuandum eum contra christianos hyspanie et ad defendendum terram quam sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autem audiuerunt hanc predicationem per totam terram diuulgatam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quam nos christiani fideliter accipimus cum sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illam concedit et vltra predictas gentes innumeros congregauit etiam ille almanzor totam potestatem andaluzie et sic venit cum exercitu quasi innumerabili contra castellam vt

destrueret totam terram et vt caperet p̄dictū
comitem et occideret si posset. Que omnia
cum cognouit predictus comes fernandus
gundisalui cōgregauit similiter omnes Ca
stellanos et venit ad locum qui dicitur pre-
drauita. Sarraceni vero erant in vacinas.
Comes autem reliquit gentem suam in eo-
dem loco de predrauita et ipse sol⁹ cū duo
bus militibus iuit velociter et secrete. vt vi-
deret monachum pelagium amicum suum
supradictū qui ei dixerat altera vice q̄ vin-
ceret certitudinaliter almanzor et signa que
accidere habebant. et cum accessit ad locum
dictum est ei quomodo iam decesserat a p̄-
senti vita. quod cum comes audiuit contri-
status est valde et ingressus est ecclesiam il
lam vt rogaret deū vt secum faceret miseri
cordiam. flexis ergo genibus ante altare fe
cit hanc orationem in habundantia lachri-
marum dicens. Domine cum magno amo
re tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa
et dimisi multa solacia et fui in maxima ini
micicia cum sarracenis et christianis q̄r re-
ges hyspanie timore sarracenoꝝ obliti sunt
tui qui es dominus eorum et facti sunt va-
salli. et cum ego q̄ timore mortis errabant
male contra me. Ego nunq̄ volui societatē
nec amorem eorum et sic remansi ego solus
ab omnibus derelictus inter omnes qui vi
dentes me segregatum ab omnibus vt ini-
micum me respexerunt. Et cum sarraceni co
gnouerunt magnos q̄ nolebat eis obedire
congregauerūt exercitus vltra mare et citra
mare et venerunt super me. et ego cum tuo
adiutorio deuici almāzor et omnem ei⁹ po
testatem et occidi ibi plures eorum. Tu dn̄e
dixisti per ysaiā prophetam q̄ nunq̄ defi-
ceres tibi seruientibus. ego autē om̄s alios
reliqui vt tibi seruirem. Peto ergo domine
pro mercede q̄ habeā ego tuū adiutoriū
et vt defendas castellā quia tota terra affri
ce venit super me et da mihi sensum et forti-
tudinem vt ego vincam hunc sarracenū al-
mansor et omnem eius potestatem et cum
faceret augurationem captus est quodam
pula somno et dormiuit ibi ante altare Ap
paruitq̄ sibi ille monachus sanctus pela-
gius indutus vestibus cādidis sicut nix et
dixit ei dormis fernande gundisalui surge
et vade ad gentem tuam quia deus conces-
sit tibi quicquid postulasti ab eo et scias cer
titudinaliter q̄ vinces sarracenum almāzor
et omnem eius potestatē et perdes ibi mul-
tos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus do
minus noster q̄ quia tu es eius vasallus et
ei facis seruitium toto corde q̄ mittit tibi a-
postolum iacobum et me cum multitudine
angelorum ad adiutorium tui et apparebi-
mus omnes in bello cum armis albis et q̄
libet nostrum ducet crucem in suo vexillo et
cum sarraceni viderint nos vincebuntur et
dimittent tibi campum Amice dixi tibi qđ
mihi mandatum fuit de cetero volo recede-
re et sic recessit a predicto comite vigilās er-
go ipse et cogitans in illa visione orando
deum humiliter audiuit quandā vocem di
centem sibi surge et vade in viam tuaꝫ quia
iniuste contra me agis cum tantum demo-
raris et non des treugas almanzor nec fa-
cias cum eo pacem aliquam. facies autem
de gēte tua tres acies et intrabis tu cū pau-
cioribus ex parte orientis et in illa acie ego
ero tecum. precipies etiam q̄ secunda acies
ingrediatur ex parte occidentis et in illa acie
erit beatus iacobus. Tercia vero acies in-
trabit ex parte aquilonis et si sic omnia fece
ris non dubites quin deuincas almāzor et
ego sum emilianus qui tibi venio hec nun-
ciare et scias q̄ durabit bellum tribus die-
bus. Postq̄ sanctus emilianus predicta nū
ciauit exiuit comes a sācto petro et venit ve
lociter in predictum locū de predrauita vbi
dimiserat gentem suam quam inuenerat ira
tam contra se dixeruntq̄ ei domine sine mo
do facis magnum malum et si erraueris
iuste accidet vobis quia sicut latro qui egre
ditur ad furandū segregamini. et l3 vos que
ramus inuenire non possumus et sumus in
hoc valde mali quia tantum vos sufferim⁹
Unde petimus pro mercede q̄ non faciat
nos proditores quia nunq̄ fuerunt patres
nostri nec parētes nostri nec vnq̄ fuerit i mū
do fideliores q̄ illi vnde nos venim⁹. Co-
mes autem fernandus gundisalui respōdit
Amici rogo q̄ me audiatis quia non resipis
co de hoc q̄ feci et cum sciueritis non iudi-
cabitis q̄ tantum erraui quia ego iui ad he
remitorium sancti petri vt viderem amicum
meum fratrem pelagium. et cum accessi au-
diui q̄ erat mortuus et ostenderūt mihi lo-
cum vbi iacebat sepult⁹. Et deinde intraui
ecclesiam et fudi orationem et venit ad me

predictus monachus vbi iacebā dormiē do dixitq̄ michi exurge amice quia hora est exitatus autem nihil potuit venire et sic existens audiui vocē magnam mihi dicentē de celo secundū intellectū meum. Comes fernāde gundisalui surge vade viam tuam quia die tercia vinces almāzor et omnē ei⁹ potestatē reprehendit etiā me quia tantū tardabam. et q̄ ille cuius amore pugnabā adiuuaret me et quia i heremitorio illo alta vice fui bene consultus sic q̄ deuincerem almanzor. Ideo nunc iterum iui vt haberem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos oēs ne ꝓpter defectū meum erraretis quia necessariū est vobis consiliū dei et hoim quia ex quo almanzor tam magnum exercitum cōgregauit multū interest nobis vt taliter faciam⁹ q̄ deum habeam⁹ pro nostra parte. Et ideo sim⁹ omnes boni milites quia non possum⁹ fugā accipere ex aliqua parte. Et licet velim⁹ ire i aragoniā vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros omnib⁹ sumus odiosi. et si peccatis nostris exigentib⁹ victi fuerimus omēs vindicabuntur de nobis et enim⁹ captiui et mi seri filijq̄ nostri capientur a sarracenis Qui autem iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortē q̄ vitā cū videt sua hereditari ab inimicis suis q̄ vobis dico oīa bene intelligitis et si ꝓpter peccata nunc sumus victi nunq̄ nostra recuperabim⁹. Dico autem vobis ex parte mea que cogito facere q̄ licet ipsi vellent me accipere ad vitā scio te q̄ an⁹ occiderē meipm q̄ me tradā captiuitati. Et ideo oportet q̄ firmetis inter vos quod quicūq̄ fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis q̄ sit proditor et cū mortuus fuerit q̄ sit cū iuda in inferno in perpetuū. Cum autem castellani audiuerit que dixit predict⁹ comes placuit eis omnio et omnes inierunt fedus inter se q̄ ante se exponerent morti q̄ se darent captiuitati Altera ergo die de mane precepit predict⁹ comes q̄ omnes armarentur vt darent bellum sarracenis et ordinauit acies suas sicut ei preceptum fuerat in ecclesia sancti Petri mādauit q̄ donogustio gundisalui de salas et filijs suis ac duobus consobrinis comitis q̄ irēt in prima acie in qua fuerunt ducētī milites. Deditq̄ eis sex milia peditum de mōtanCis qui omnes erant homines veloces et valentes. In secunda acie posuit pro duce donū lupum de viscaya cum illis de terminis mya et de bymana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntq̄ in summa ducenti milites et sex milia peditum. Comes vero fernādus gundisalui fuit in tercia acie et cum eo Rodericus de coma et numos de cama et belas qui quos ipsa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites summa omnium istius aciei fuit quinquaginta militū et triū milium peditum precepitq̄ omib⁹ predictus comes q̄ si prima die nō possēt vincere sarracenos cum audierint buccinam suam q̄ retraherent se a prelio et omnes cōgregarentur sub vexillo suo. ¶ Postq̄ ergo omnes sic ordinauit venerūt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quendam serpentem venire sanguine cruentatum et quasi vulneratū emittentem tam fortes sibilles q̄ nullus fuit ibi tā audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os q̄ omnes de exercitu se videbant adinuicem Cum autem hec viderēt excitauerunt comitem qui iam dormiebat sed tamen cum ipse surrexit iam serpens ille trāsiret. Attendens autē predictus comes populum suum pauore percussum quia ex illa visione conceperant q̄ erant vincendi a sarracenis. Precepit q̄ omnes congregarent ad eum dixitq̄ eis. Amici isti sarraceni sūt incantatores et nigromantici et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus qui ista scit facere fecit illam visionem per aera apparere vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes bene debetis scire q̄ diabolus nihil vobis facere potest quia bene noscitis q̄ dominus noster Ihesus christus potestatem eis abstulit. commendemus nos ergo deo qui omnia fecit quia ipse potentissimus dādi et tollendi quicquid voluerit. et nihil propter talia signa demus. Eat ergo quisq̄ in hospitium suum et de bono mane sitis omnes armati in campo. ¶ Adiuuabit enim nos deus pater sua pietate et de hoc sitis certissimi q̄ vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerunt omnes et audiuerunt missam suam orauerunt ac de pe pecca

tis suis contriti et confessi fuerunt et roga-
uerunt deum q adiuuaret eos contra sarra-
cenos. ¶ Post hec equitauerunt omnes
bene armati omnibus armis suis et cu ve-
nit aurora parauerut acies suas sicut eis ma-
dauerat comes. Sarraceni similiter paraue-
runt acies suas et commissum est prelium
magnum mortuiq sunt multi ex vtraq pte
occiditq predictus comes quendam rege
affrice sarracenum et impletus est campus cor-
poribus mortuorum tam ex christianis q ex
sarracenis nec alteri partium concessa est vi-
ctoria eodem die. Ueruntamen expulerunt
christiani saracenos a tentorijs suis et man-
serunt ipsi illa nocte in eisdem in quibus in-
uenerunt omnia necessaria steteruntq per to-
tam noctem armati. Altera autem die ordi-
nate sunt acies in campo ex vtraq pte et ve-
nerunt sarraceni contra christianos magnis
vocibus acclamantes intantu q videbatur
q totus mudus descenderet in profundu
christiani similiter auditis missa exeuntes co-
tra eos inceperunt prelium et durauit per to-
tam diem nec tamen vna pars alteram pte-
vincere potuit. Fuerunt et in hoc secudo bel-
lo etiam multi mortui ex vtraq parte et plu-
rimi vulnerati et reuersi sunt christiani super-
ueniente nocte in tentorijs suis ceci tristes
et vulnerati Et prima vigilia noctis prece-
pit comes predictus vocari omnes suos ad
se dixitq eis. Amici rogo q sitis fortes et
non langueatis propter angustias preteri-
tas. Dico eni vobis in veritate q cras vsq
horam nonam habetis maximu succursu
taliter q vincetis bellum istius sarraceni al
manzor Si ergo vultis q vincamus nos si-
mus cras bono mane in campo omnes an
solis ortum et virili animo in eos irruentes
non demus eis spacium quia sciote q per
vim dimittent nobis campum et dico vobis
q euadere non poterint quin sint mortui vl
victi. Ibimusq post eos et vindicabimur
de malis que nobis intulerunt. Sum enim
bene securus de nobis q non erimus victi.
Citius enim nos permitteremus mori q
talia pati. ¶ Post verba comitis vnusquis
q iuit in mansionem suam dormierunt et
quieuerunt. ¶ Surgentes autem bono ma-
ne sicut eis pceptu fuerat armauerut se et sar-
raceni similiter ac exierunt in campu vt bel-
larent. Commissum est ergo durissimu bel-
lum inter vtrosq et christiani ducebant ante
se signum crucis domini nostri ihesu christi
orantes toto corde vt deus iuuaret eos con-
tra inimicos suos et tam grandis erat sonus
lancearum et ictus ensium ac aliorum armo-
rum q longissime audiebantur et licet mul-
ti christianorum interissent de sarracenis tn
no erat numer' inter vt heant q enarrant vi-
uentes. Et predict' comes vidit q altiores
homines sue aciei erat mortui et q alij erat
deordinati et tristes et q cito possent deuici
si non succurreretur. irruit in sarracenos vi-
riliter animans suos ad victoria s tot fuert
mortui de christianis q non cogitabat ia
amplius redire in castellam. Cum ergo eis
in maxima pressura incepit mete orare deu
manibus pugnans et dicens ¶ Domine ex
quo non possum hanc litem eradicare nolo
liberare vitam meam licet possim quia intra-
bo talem locum pdij vbi occidar qr si eua-
derem mortem postmodum morerer pre do-
lore videns castellam sub potestate sarrace-
norum. ¶ Et licet nos sumus magni pecca-
tores contra nos nolite irasci ne velitis tota
hanc terram destruere esset etiam magnum
malum si perderetur terra tam honorabilis
et tam bona. O domine ihesu christe et qua-
re non implestis que mihi misistis nunciari
q scilicet succurreretis in hoc bello et si ego
non defeci vobis quare vos deficitis mihi
et quia sic est q vos non estis contemptus
de me in aliquam culpam ego cecidi. Reci-
pite ergo hunc comitatum meu in vestra cu-
stodia alias totum destrueretur radicitus.
Cum ergo comes predictus talia inter se et
deum loqueretur querulose licet semper pu-
gnans viriliter audiuit vocem quanda de
celo dicentem sibi fernande scias q crescit ti-
bi magnum adiutorium magnus enim suc-
cursus accedit ad te. Cu aut predic' comes
eleuauit oculos suos in altu et videret qs
esset q secum loquebatur Et ecce vidit apo-
stolum iacobum stantem super se cum mul-
titudine militum et militaribus splendenti-
bus armis crucis signo insignitis secundu
q sibi videbatur qui omnes ibant poten-
tissime percutere sarracenos aciebus suis or-
dinatis Quos cum viderunt sarraceni timo-
re magno perculsi sunt nescientes quid fac-
rent mirabantur etiam multum vnde vene-
rant ille gentes armate et insignite omnes

uno signo. Dixitque almansor. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tam magna potestas comiti fernando. Et cum christiani qui iam erant quasi victi viderunt apostolum iacobum iam fortificati sunt et resumptis viribus irruerunt in sarracenos et occiderunt multitudinem magnam eorum Alij vero terga sunt dare coacti fugientibus ergo sarracenis a campo secutus est eos comes predictus duobus diebus et duabus noctibus et occidit plures eorum alios autem captiuauit. Quarta autem die reuersus est cum gente sua ad locum predicti belli de baginas et quesierunt christianos mortuos inter sarracenos mortuos volebat enim vnusquisque ducere mortuum suum in locum suum Sed nobilis comes dixit eis. non habeo pro bono vt ponatis dolorem in locis vestris quia planctibus et lachrymis non poteritis aliquem eorum ad vitam reducere. Recipite ergo consilium meum: Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis et haberem ego pro bono quod sepelirentur ibi Ego etiam promisi quod corpus meum ibi sepelietur cum mortuus fuero et pugnabo vt locum illum diuitijs et honore compleam fecerunt que omnes iuxta consilium comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nunc locus ille sanctus Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisque in locum suum cum magnis diuitijs et honore:

¶ Vincunt christiani et angelus domini pugnat pro milite missas audiente cum deuotione.

Exagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini nongentesimumoctauum. ¶ Tunc mortuo predicto rege sancio et nobili comite fernando gundisalui et regnante ramiro tercio filio predicti regis cum comes garsias fernandi filius predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio. quem ipse vi lucratus fuerat a sarracenis ibi existens habuit multa bella cum sarracenis sed vnum signanter hic annotabo propter vnum singulare miraculum quod ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadam die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadum qui dicitur elcastaial Quod cum predictus comes sciuit exiuit ad eos cum suis audita vna missa et commissum est durum bellum inter vtrosque miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cuotobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia predicti castri audiens alias missas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiam quousque omnes misse essent finite. ¶ Angelus autem domini eius figura in persona armis et equo assumpta apparuit in bello qui tam fortiter bellauit ibidem quod nullus ei similis fuit. Nam iste occidit militem illum sarracenum qui ducebat vexillum sarracenorum propter quod factum eradicati et victi fuerunt sarraceni. ¶ Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernando cuotobinos qui tam viriliter se habuerat et non potens ipsum reperire in campo miratus venit in castrum et inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecundia non ausus apparere quia non fuerat in bello et sic vocato a se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui equi omnia signa ictuum que sibi in bello dederant sarraceni sicut ipsi viderant et intellexerunt omnes quod propter deuotionem quam ille miles habebat in auditione missarum deus miserat angelum suum in eius effigie vt suppleret vicem eius in campo tempore illo et dederunt omnes propter tam manifestum miraculum gratias deo et virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt christiani percussis grauissima infirmitate sarracenis.

Exagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimotricesimotercio. Tunc quidam rex sarracenorum cuius nomen aliudraxi cum multitudine paganorum intrauit regnum portugalie et peruenit destruendo quicquid inuenire poterat

vsq; ad sanctum iacobum. Sed propter ho norem apostoli iacobi cum christiani resiste re non possent bellauit deus contra sarrace nos percussit enim deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic q omnes perierunt intantum q nõ remaneret qui nocia aliorum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tercius et mortuus est in ciuitate legionen. regnauit xv. annis et successit ei in regno donus be niundo filius regis sancij cõsobrinus regis predicti ramiri.

Vincunt christiani per regem beriundo et iterum a sarracenis vincuntur eodem bel lo per almanzor.

Sexagesimumseptimum bellum in ter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimonona simoquinto Tunc almanzor videns discor diam magnam inter christianos congrega uit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se desederaue sant et intrauit terram christianorum. Incepitq; destruere prouincias legionis et castel le et nauarre. christiani autẽ erant sic discor des q nullus erat qui alterum vellet adiu uare et intantum processit illa vice q a fluie dorij quod erat tunc signum diuisionis int sarracenos et christianos peruenit destruen do vsq; ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cum exercitu suo bellauitq; cum eo viriliter et mortui sunt plu rimi sarraceni. Peruenit rex beriundo bel lans et occidens vsq; ad tentorium alman zor Quod cum vidit almanzor iratus vehe menter proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone. Erat enim consuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in si gnum magni doloris et ire respectu suorum quia non vincebant inimicos: Quod vi dentes sarraceni resumptis viribus inuenerũt viriliter in christianos in tantum q secuti sunt eos vsq; ad portas ciuitatis legionen. et post paucos dies ceperant ciuitatem nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis propter quam necessario habuit recedere almanzor et sic reuersus est in ciuitate corduben. cum diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et capitur ciuitas legio nen. per almanzor.

Sexagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit an no domini noningentesimononagesi mosexto. Tunc supradictus almanzor ve nit cum multitudine graui et obsedit predi ctam ciuitatem legionen. et tanta fuit violẽ ta expugnatio vrbis q confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei Comes autem galecie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iace bat tunc in lecto multum infirmus et cum sciuit q murus erat ruptus in duplici par te fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis cõ fractus quia ibi erat maior pressura et peri culosior locus hoc autem ipse faciebat vt ibi occideretur ante q videret confractiones ciuitatis. Ipse ergo iacens in lecto tribus diebus defendit locum illum ruptum et mor tui sunt plures ex vtraq; parte sed finaliter occisus est ibi et statim capta fuit ciuitas. et precepit almanzor q frangerentur omnes porte ciuitatis et q destruerẽtur turres que erant ibi ex marmoribus mirabiliter fabri cate. Et cum predictus almanzor destructa ciuitate voluit intrare monasterium mona chorum sancti claudij extra muros vrgens cum calcaribus equum suum non potuit ip sum mouere ab eodem loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus al manzor destitit a destructione predicti mo nasterij et dedit ibi multa donaria secundũ q in eodem conuentu presente illustrissimo rege enrico qui nunc regnat a priore eiusdẽ audiui. Asserebatq; se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predi ctum miraculum et reuersus est almãzor cor dubam cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et occiduntur prodito

...ne septem infantes delara.

SExagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictum tempus. Tunc quidam miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomodo morti traderet septem fratres qui dicebantur septem infantes delara cum eorum patre gundisaluo gustios qui erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Causa autem quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniuriis quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blandis proditorie cum exercitu magno vsque in campum de almenara et premisit illos infantes vt deprędarentur campum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeuntes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenorum veniens super eos et factum est prelium magnum sic quod interfecerunt multos ex sarracenis. Sed de christianis mortui sunt in illo certamine illi ducenti milites sic quod non remanserunt nisi septem infantes predicti. Et cum viderunt quod ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo et inuocauerunt apostolum Jacobum et irruerunt virili animo in sarracenos interfecerunt plures ex eis sic quod nullus erat qui ante auisus esset expectare eos. Sed tanta erat multitudo sarracenorum quod pre lassitudine retraxerunt ad quendam collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cum ibi peruenissent inuenerunt quod vnus eorum deficiebat scilicet fernandus gundisalui qui in bello mortuus fuit propter cuius mortem nimium doluerunt. Existentes ergo ibi habuerunt verbum suum cum sarracenis petentes treugas quousque nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare et concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris et factum est quod mille equites qui erant cum predicto roderico belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus. Sed cum cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacibus impediuit aduentum eorum non tamen sic potuit impedire quin triceuti illorum transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cum eis videntes proditionem sui capitanei. Iuncti ergo illis irruerunt secundo in sarracenos et factum est prelium asperrimum tale quale nunquam quis audiuit in temporibus nostris et tanta fuit cedes sarracenorum quod antequam aliquis eorum occideretur perierunt vltra duo milia sarracenorum. Sed finaliter bellando intra multitudinem tam graues mortui fuerunt illi triceuti milites et remanserunt soli predicti sex infantes et tam fessi erant quod iam non poterant leuare brachia ensibus suis. Cum autem viderunt eos ita fessos capitanei sarracenorum scilicet viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli et duxerunt eos ad tentoria sua et fecerunt quod deponerentur arma eorum de dorsis eorum et dederunt eis ad comedendum panem et bibendum vinum. Sed cum proditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nuncios suos capitaneis illis dicens quod ipsi male faciebant concedentes vitam talibus hominibus sicut illis et quod de hoc possetis malum euenire. et quod si sic facerent quod ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanzor et faceret quod caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis a tamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius quam prius fuerat sic quod breui tempore occiderunt duo milia et lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gundisalui terribiliora et mirabiliora super alios faciebat. Sed tanta erat multitudo saracenorum quod non potuerunt eos tollerare. et intantum fessi erant quod nullo modo poterant iam moueri nec equi eorum. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam confracte enses eorum. Cum ergo saraceni viderunt quod non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos et expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos vnum post alterum sic nam fuerit in oculis predicti proditoris roderici belasquas

Et cum peruenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitauerat fratres suos percussitque ipsum in gutture et mortuus est cepitque subito eius ensem et occidit cum eo vltra .xx. sarracenos, vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam saracena qui quia fuit mudarra gundisalui postmodum occidit illum et .xxx. milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt saraceni et comburitur ciuitas sancti Jacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem. pro lampadibus in signum victorie.

SEptuagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimo quinto. Tunc almansor congregauit exercitum magnum et intrauit prouinciam que dicitur portugalia destruxitque villas et castra, loca et cum peruenit ad mare percurrit et destruxit terram galecie et peruenit vsque ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit intrauitque sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentum. Sed facta fuit quedam fonus terribilis celestium quo territus fuit. Veruntamen accepit campanas minores quas secum deduxit in signum victorie quas posuit pro lampadibus in mesquita corduben. vbi magno tempore steterunt. Sed ante quam almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cum exercitu suo a deo propter peccatum presumptionis et feditatum quas fecerat in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili et feda infirmitate quam dicunt medici dissinteriam sic quod quasi omnes sui exercitus fuerunt ibi mortui et consumpti et qui euaserunt postea mala morte scilicet subitanea finiuerunt. Et cum hoc sciuit rex beriundo misit plures gentes ad montana vbi se eleuauerant sarraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic quod vnus eorum non remansit et almanzor reuersus fuit in terram suam cum paucis.

Vincunt christiani perempta multitudine sarracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

SEptuagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimo septimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemelique filius almanzor congregauit exercitum suum vt percurreret et destrueret terram christianorum. Qui perueniens vsque ad ciuitatem legion. destruxitque quecunque reliquerat almanzor pater eius tam in muris quam in turribus vsque ad pauimentum vt non possent amplius illud edificare christiani. Sed supradictus comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eum cum multitudine militum et peditum qui fecit predictum sarracenum eleuari a predicta ciuitate secutusque est eum fugientem et interfecit plures sarracenos sic quod ille sarracenus cum magna pena et periculo reuersus est in ciuitatem corduben. nec amplius ausus fuit attemptare percurrere terram christianorum.

Hoc bello vincunt christiani mortuo almanzor ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regem beriundo.

SEptuagesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo videns mala que sarraceni continuo inferebant christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. et propter fidei et salutem patrie confederati sunt contra sarracenos et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniunctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona, sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniuncti sunt in quodam loco prope seneam qui dicitur arabice canatañasor quod nostra lingua dicitur arcamborum.

Almanzor etiam de quo supra dictum est p traxerat exercitum suum magnum et intrās per castellaȝ destruxit quicquid inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cuȝ illis prelium suum magnum quod durauit per totam vnam diem vsqȝ ad noctem sic ꝙ vna pars alterā deuincere nō poterat. mortui tamen sunt ex parte sarracenorum quasi sine numero et dimissum est belluȝ propter noctem superuenientem alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit predictus almanzor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei et fugit de nocte. cūqȝ peruenisset ad locum qui dicitur bolgaccorax pre dolore et tristitia infirmatus est nec vltra āpli⁹ comedit et bibit et sic mortuus ē sepultusqȝ est in medina celi. Rex autem predictus cuȝ omnibus alijs christianis sequenti die parauerunt acies suas ad bellandum cogitantes sarracenos stare in tentorijs suis et cum hora diei spectarent et nullum sarracenuȝ inuenerunt accesserunt ad eoruȝ tentoria et expoliauerunt campum. Comes vero garhias fernandi secutus est sarracenos qui tot ex eis interfecit ꝙ paucissimi remanserunt viui et reuersus est cuȝ multitudine captiuorum. Sic ergo peruersus ille almanzor qui sepe in bellis cōtra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xpianis fuit victus et mortuus. Illa autem die qua almanzor fuit victus et mortuus fuit visus ꝗdaȝ homo sub figura pastoris in litore galdaquenir. Clamans ac magnum planctuȝ faciens. Dicebat enī primo in arabico et deinde lingua castellana. Incanantarazor pdidit almanzor potestatem et fastum suum ac leticiam. Cordubeñ. autem quando volebant ire ad illum hominem et ab eo querere quis erat et cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum et non videbant eum. Iterū apparuit in alio loco dicens in lingua nr̄a en canantarazor perdio almanzor elātabor. Creditur ꝙ ille dyabolus in figura hominis qui dolebat de destructione sarracenoruȝ ppter mala que inferebāt christianis sub duce pessimo almanzor. Sequenti anno mortuus est feliciter predictus rex beruudo et sepultus est in ciuitate legioneñ. in ecclesia sā cti iohānis baptiste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quintus filius eius et incepit regnare cum esset etatis quinqȝ annorum.

¶ Hoc bello vincunt sarraceni et capitur ciuitas Abuleñ. moriturqȝ in carceribus comes Garsias fernandi

Septuagesimūterciū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimoquinquagesimonono. Et regnante in regno legionis alfōso quinto predicto Tunc propter discordiam magnam inter predictum comitē garsiam fernandi et filium eius sancium sarraceni congregauerunt exercitum magnuȝ et venerunt vt percurrerent terram christianorum ceperuntqȝ abulam que tunc populata fuerat. Deinde venerunt boromam et sanctum Stephanum destruxerūt. Destruxeruntqȝ villam et per totam illam terrā crudeliter occidebant christianos. Cum auteȝ predictus comes sciuit amaram destructionem non potuit sustinere. et licet gentes sue essent diuise inter se et filium eius proposuit mori pro defensione patrie. Venit ergo viriliter contra sarracenos bellauitqȝ cū eis animose. sed deo permittēte victus fuit in bello et captus a sarracenis. sed paucis elapsis diebus mortuus est in carcerib⁹ de vulneribus que receperat in bello et successit in comitatu castelle predictus filius ei⁹ sancius qui postmodum optime defendit terrā suam et lucratus est penāfial et sepulnedam madenedum montcion et recuperauit gormacium et sancū stephanū et oxomaȝ que perdita fuerant cum eius pater esset in carcere. Iste fuit primus qui dedit libertatem militibus castellanis ꝙ non contribuerent nec irent in exercitū nisi dominus daret eis solidum suum quia ante contribuebant et ibant in exercitu sine solidata.

¶ Bello. lxxiiij. vincunt chr̄iani per regeȝ alfonsum quintum et vindicatur mors comitis Garsie fernandi.

Septuagesimūquartū bellū int̄ sarracenos et xpianos accidit āno dn̄i

nongentesimoseptuagesimo tercio Tunc predictus rex Alfonsus quintus et comes castelle sancius non potentes sufferre iniuriam quam fecerant sarraceni in occisiõe comitis garsie fernandi congregauerunt exercitũ magnum vna cum adiutorio nauarrorum propter fedus quod inierat pater regis alfonsi cum eis et peruenit ad regnum toleti comburens et destruens quicquid inueniri poterat. Et pertransiens inde peruenit vsq ad ciuitatem cordubeñ. depredãdo et destruẽdo gladio et igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes sarraceni vt eos dimitteret in pace dederunt ei magnũ thezaurum et plurima dona. Similiter rex toleti et cordubeñ. et reuersi sunt in terram suam vindicata morte predicti comitis et cũ magnis diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. que destruxerat almanzor et filius eius. regnauitq. xxvij. ãnis. et mortuus est in portugalia Congregauerat enim exercitum suũ magnum ex desiderio seruiendi christo. et iuerat in predictam terraz vt caperet villam illam que dicitur viseo que tunc erat sarracenorum. et cum die quadam in armis respiceret hincinde murũ vt videret portam debiliorem ad conquirendum percussus fuit sagitta in spatulis et sentiens se vulneratũ ad mortẽ facto testamẽto et perceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominuz et sepultus est in ciuitate legioneñ apud patrem suum supradictum. Regnauitq pro eo filius eius donus beriundo tercius.

Vincunt christiani et liberatur Pampilona a manibus sarracenorum

Septuagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus Tunc enim tempore yemis venerũt sarraceni in multitudine graui vt caperent et frangerent ciuitatem pampilone. Rex autem sancius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur derontes valles et cum sciuit doluit vehementer et collecto exercitu suo disposuit se magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit q aliter trãsire non poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se et pro omni gente sua et sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cum magna pena et propterea dictus fuit postmoduz rex sancius ab arca. Cum ergo fuit mane apparuit subito irruens super sarracenos qui obsessam tenebant ciuitatem et tot interfecit ex eis q vix remansit qui posset renunciare in partibus suis que acciderent ibidem. Iste rex ambulans cum suis abarcis fecit multa bella cuz sarracenis et conquisiuit multa loca in celtiberia et in carpentania que vsq in hodiernum diem dicuntur donisancij abarca. Regnauit. xxv. annis et successit ei in regno nauarre filius eius donus garsias tremerosus. sic dictus quia cum ingrediebatur bella tremebat valde in principio licet post ingressũ esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pater. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sancius maior. Hic duxit in vxorem dominam eluiram filiam comitis sancij castelle ex qua habuit duos filios quorum vnus fuit dictus donus garsias et alius donus fernandus. Quorum pater non remanente prole infantis garsie filij comitis sancij castelle cepit comitatuz castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernandus filius eius qui duxerat in vxorem dominam sanciam sororem regis legionis doni beriundi de quo supra dictũ est de eius consensu in eius nuptijs ductus est rex castelle. Rex autem predictus donus beriundo regnauit in regno legionis decem annis et mortuus est in quodam bello qd accidit sibi cum predicto rege fernãdo et fratre eius rege garsia nauarre quod bellũ fuit celebratum prope Carrionem in quodam loco qui dicitur nantada in valle tamaron sic plenius continetur in generali hystoria hyspanie. et sepultus est in ciuitate legioneñ. cũ vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernãdus collecto exercitu suo iuit legionem et obsedit eam et finaliter receptus est in regez legionis quia ei pertinebat et sic coniuncta sunt ista duo regna et ipse dictus rex castelle et legionis et vocatus fuit rex fernandus magnus.

Vincunt christiani et capiuntur quinq reges sarracenorum per rodericum

Septuagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. xvi.

Regnante in regno castelle et legiōis supra
dicto rege fernando magno. Tunc excitauit
deus quendam virum sibi dilectū et armis
strenuum dictum rodericum de viuar. Iste
fuit filius cuiusdam nobilis militis qui di
cebatur Nunius laynes quē genuit ex vxo
re sua legitima terasia Nunens filia comi
tis Nuni aluarof de maya. lz aliqui alia as
serant tamen hec est rei ueritas sicut patet in
cronica predicti regis fernandi magni. Cū
ergo ingrederentur eo tēpore quinqz reges
sarracenorum vt percurrerent castellam tran
sierunt super ciuitatem burgen. ad montes
doca et percurrerunt ville foratum et sanctū
dominicum de la calsada et lucromū et nay
aram totamqz illam terrā et extrahebat ma
gnam prisam captiuorum bestiarum gregū
et armentorum. Cum ergo ipsi irent cum tā
grandi preda predictus rodericus conuoca
uit totam illam terram et dedit illis saltum
in montibus doca. bellauitqz cum eis et de
uicit eos cepitqz predictos quinqz reges vi
uos et cepit totam predam suam ac cum il
lis captiuis regibus et cū tota preda venit
ad matrē suā et diuisit spolia nobilibus et
omnibus alijs qui fuerunt cum eo in bello
et facta est leticia magna ac laudauit deum
propter victoriam et mercedem quam sibi
fecerat. Dixitqz non habeo pro bono tenere
reges captiuos. sed habeo pro bono libera
re eos vt vadant libere in terrā suam. Sol
uit ergo illos quinqz reges sarracenos. et p̄
cepit q̄ abirent. sz et ipsi regratiati sunt ꝓpter
tantum beneficium venientesqz in terram
suā benedicebant ei et miserūt ei parias co
gnoscentes se volūtarie suos esse vasallos.
Hic rodericus peregrinans in sanctum iaco
bum recepit beatum Lazarum sub specie le
prosi in societate sua in mēsa et lecto quem
inuenit iacentem in luto in via. horrentibus
ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa
quia secum fuit in lecto cum dormiret roderi
cus insufflauit ille leprosus flatu magno p
spatulas roderici sic q̄ flatus ille peruenit
vsqz ad pectus et euigilans non inuenit le
prosum illum apud se. nec amplius eum vi
dere potuit, licet a lecto surgeret et eum dili
genter quereret. Reuersus ergo ad lectum et
luminaribus incensis cum diligenter cogi
taret in his que sibi illo leproso acciderant
post paululum Ecce apparuit vir quidē al
bis indutus vestibus qui dixit ei. Roderi
ce dormis. Tunc respondit et dixit. nō dor
mio. sz qs es tu qui cū tāta claritate et odo
re venis. Tunc ille respondit. ego sum san
ctus lazarus quem tu recepisti et cui multa
bona fecisti sub specie gaui ex dei amore et
propter honorem et bonum quod mihi fe
cisti concedit tibi deus vnum magnum do
num q̄ cum flatus ille quē sensisti tibi eue
nerit. scias pro certo q̄ omnia que incepe
peris in bellis vel alias omnia feliciter cō
summabis. Tuus honor crescet de die in
diem et erit timor tuus super sarracenos et
christianos sed et inimici tui tibi nunq̄ no
cere poterunt moreris morte honorabili
nunq̄ eris victus sed semper victor existēs
quia deus concedit tibi suam benedictio
nem. fac ergo semper bonū. et sic disparuit.
Ille autem surgens a lecto genibus flexis
in terra fudit orationem suam ad deū gra
tias immensas agens propter tanta bene
ficia sibi largita. Hic post peregrinationem
suam intrauit in campum cū Martino gun
disalui dessiat et occidit eū propter q̄ lucra
tus est ciuitatem calaguritanam pro rege
fernando quia erat questio super eadem in
ter predictum fernādum regem. et regem ra
mirum arragonie cuius esset et facta est con
cordia inter eos q̄ illi duo milites pugna
rent et pari victoris ciuitas concederetur

¶ Hoc bello vincunt christiani et occiditur
alymaymon rex sarracenorum.

SEptuagesimumseptimum bellū
inter sarracenos et christianos acci
dit anno domini millesimo decimonono.
Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorū
Alymaymon congregauerunt exercit⁹ ma
gnos et in loco qui dicitur recumasera factū
est prelium magnum et mortuis plurimis
sarracenis victus est rex alymaymō et mor
tuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum de vi
uar peremptis plurimis sarracenis.

S Eptuagesimumoctauū bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernādus magnus esset in galecbia venerunt sarraceni cum exercitu magno vt conquererent extrematuram. gentes vero illius terre miserunt veloces nuncios predicto roderico viuar vt eis succurreret qd cum audiuit non detinuit se sed misit statim pro parentibus et amicis suis et venit cōtra predictos sarracenos qui deducebāt predā magnam captiuorum greguz et armentoz et inuenit eos inter adcensiam et sanctuz stephanum de gormatio Irruit ergo in eos virili animo et commissum est bellum campale asperrimū vbi plurimi ceciderunt sarraceni. Deuicitq3 sarracenos et secutus est fugiētes per septem leucas occidēdo et vulnerando eos et reuersus est honorifice cum tota p̄da quam ducebant sarraceni et tot fuerunt spolia cāpi in eo q valuit. quita pars fuit ducentoz equorum et valor centum miliū marcarū argentei que omnia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

Hoc bello vincunt christiani per regē fernandū magnū et capitur viseū

S Eptuagesimumnonū bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxxij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregauit exercitum suum magnum et iuit ɔtra sarracenos portugalie et meridie et baday⁹ quia omia hec tunc possidebāt sarraceni et cepit vinb⁹ ceam et guneam que sunt in portugalia et plura alia castra que erant circumcirca. et licz in illis remanerent sarraceni p vasallis suis fortalicia tn̄ semper permanserunt in regis potestate et obsedit viseum vbi mortu⁹ fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta de quo supradictum est et in tanta pressura tenuit eā obsessam q cepit eam et cepit illum sarracenum qui interfecerat sagitta regem alfonsuz Extraxitq3 oculos eius et presidit etiā ei⁹ manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

Vincunt christiani et capitur lameguz et plura alia loca per fernandum magnum

O Ctuagesimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini millesimo.xxxiij. Tunc supradictus rex fernandus magnus cōgregato exercitu suo iuit super lamegum et licet ciuitas esset fortissima statim tamen obsedit eam et tot ingenia ac castra lignea posuit circumquaq3 et tamfortissime conquestauit eam q vi armorum cepit eam in qua inuenit multitudinem diuitiarum et cepit captiuos omnes sarracenos quos intus inuenit quorum maiorem partem retinuit pro edificatione ecclesiarum que prostrate fuerant et post hec iuit super castrum sancti martini quod iacet super riuum de malua et cepit eum ac deinde obsedit tarasam et cepit eam. Reuersusq3 est in terram suam cum diuitijs et honore.

Isto bello vincunt christiani et post septem annos capitur conubra per regem fernādum magnuz aperiente sancto Jacobo portas ciuitatis.

O Ctuagesimumprimū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.xxxv. Tūc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo voluit habere conubram et consilio predicti roderici de viuar peregrinatus ē in sanctum Jacobum dixit enim sibi q deus iuuaret eum ad capiendum illaz et insuper quod in reditu volebat q eum faceret militem et q credebat se recepturum militiaz cōtra conubram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas per viam distribuens et mansit ibidem in oratione tribus diebus petens a deo adiuuari in eo q desiderabat meritis apostoli iacobi. Venit ergo post hoc cuz exercitu suo magno et obsedit conubram positisq3 ingenia et castra lignea circumquaq3 sed villa erat tamfortis et tammagna q septez annis stetit in eius obsidione et propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium iam volebāt christiani dimittere obsidionem. sed monachi cuiusdam monasterij qui vsq3 in hodiernum diem dicitur lamano viuētes de labore manuū suaz ex lōgo tp̄e fecerāt magnaz

prouisionem victualium secrete habebant enim multitudinem tritici et ordei milij et leguminum sentientes ergo quod rex volebat recedere venerunt velociter ad regem et dixerunt ei quod non amoueret obsidionem quia ipsi darent cibaria ex his que longo tempore congregauerant et factum est sic. Nam dederunt sufficientiam exercitui quousque sarraceni deficiebant fame. fames ergo et pugna sine intermissione deduxerunt sarracenos ad hoc quod venerunt et procedentes ante regem fernandum petierunt pro mercede solam vitam et quod darent ei villam et omnia bona que habebant. Huius ergo rex concessit eis vitam et ipsi dederunt ei villam quadam die dominica hora tercia. Sed interim quod predictus rex erat in predicta obsidione accidit quod quidam episcopus grecie dictus Assianus peregrinatus est in sanctum iacobum et cum esset ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis quod sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis christianorum succurrens eis quod verbum displicuit sibi et dixit non vocetis eum militem sed piscatorem. Et cum in hoc pertinaciter permaneret placuit deo quod eidem dormienti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylan vulsu tu tenes in derisum quod me dicunt militem christiani et asseris quod non sum miles. Ideo nunc veni ad te vt hoc tibi ostendam nec amplius dubites de militia mea quia sum miles ihesu christi et adiutor christianorum contra sarracenos et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quam apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus ad modum militis et dixit ei quod volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriam iam septem annis eam obsidentem et vt sis magis certus dico tibi quod cum his clauibus quas in manibus teneo cras hora terciarum aperiam ei portas ciuitatis conubre et dabo eam regi fernando quibus dictis disparuit. euigilans ergo a somno predictus episcopus assyanus bono mane conuocauit clericos et omnes habitantes in ciuitate. dixitque eis que viderat et audiuerat diem et horam signatam apertionis conubre et sicut dixit veridice sic repertum est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatem et fecit militem predictum rodericum de viuar in maiori mesquita conubre cingende sibi ensem et dando ei pacem in ore et fuit vocatus mi das et reuersus est rex per sanctum iacobum in terram suam cum honore.

Vincunt christiani et capiuntur ac destruuntur plurima loca per regem fernandum magnum et efficitur tributarius rex toleti.

Octuagesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Milesimo. xliij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo magno ad perquirendam terram sarracenorum conquisiuit quedam castra. Unde plurima mala eueniebant christianis scilicet gormano vadum regis aguileram barbingiam ubam sanctum mozam et multas alias turres. Unde speculabantur sarraceni propter quas christiani erant discooperti cum intrabant terram illam quas omnes destruxit. Destruxit etiam plura alia fortalitia que erant in valle de bargetemus et in circuitu tirazone vsque medinam celi et exinde venit in cantabriam et expulit inde sarracenos posuitque eam sub dominio suo et omnia montana ducem destruxit igne et ferro. Et exinde venit toletum et perimit plurimos sarracenos et captiuauit destruxitque talamancam. alcalam ozedam et lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinem diuitiarum que omnia dimisit cum militibus suis. Et exinde venit super gnadal et faiariam et obsedit eam nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum et machinarum quare illi sarraceni habuerunt mittere nuncios suos ad regem toleti vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymo multitudinem auri et argenti multosque pannos preciosos misit regi fernando petens treugas vt venirent ad eum securi quod ei concessum. Venit ergo rex ille sarracenus et factus est vasallus regis fernandi sic quod quolibet anno dabit ei parias et reuersus est rex fernandus in terram suam cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt christiani per regem fernandum magnum et efficitur tributarius rex hyspalensis. ac defertur corpus beati ysidori in ciuitatem legionensem.

Octuagesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. l. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montem maiorem ubi plurima damna recipiebat conubria et tam fortiter expugnauit eam machinis suis quod breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles rudas de uiuar qui vadens ut obseruaret colligentes herbam tres luces sarracenorum occidit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat captiuando destruendo et occidendo sarracenos quousque peruenit ad ciuitatem hyspalen. Et tunc benabadmech alimucanus rex hyspalen. videns perdam et magna damna que per suum regnum rex fernandus faciebat misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs et factus est eius vasallus concedens ei parias quolibet anno. Rex autem fernandus habito consilio suorum recepit eum in vasallum et dona petiuitque ab illo rege sarraceno corpora sanctarum iuste et rufine. Si volebat eius amorem habere. Respondit rex sarracenus quod nesciebat ubi erant illa corpora, Ueruntamen quod si ipse sciret vel quicunque alius quod sibi placebat et non solum illud sed in omnibus alijs in quibus sibi posset complacere. Et tunc reuersus est rex fernandus samoram cum magnis diuitijs et honore et populauit eandem ciuitatem que a tempore almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos episcopos scilicet legionen. et astoricen. et comitem minium ac duos diuites viros ad regem hyspalen. pro honorabilibus illis corporibus sanctarum iuste et rufine. Qui cum peruenerunt ad predictam ciuitatem hyspalen. recepit eos ille rex sarracenus cum honore et exposita ambasiata rex habito suo consilio respondit quod de corporibus illis nihil sciebant, Ueruntamen quod daret eis parias. Episcopi autem illi cum sancti viri steterunt in oratione tribus diebus et ieiunijs quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus ysidorus dicens eis. Serui dei non est voluntas dei quod corpora beatissimarum virginum iuste et rufine extrahantur ab hac ciuitate quia hec ciuitas debet conquiri a christianis et vult quod hic maneant pro consolatione eorum. Sed deus habet pro bono scilicet per vestram sanctitatem et propter honorem regis fernandi a quo recepit multa seruitia quod deducatis corpus meum in ciuitatem legionen. Et cum audiuerunt timuerunt timore magno et steterunt per aliquam moram attoniti et muti propter magnam claritatem et sentientes mirabilem et non assuetum odorem et tunc sanctus ille confessor ysidorus fecit signum crucis super eos et statim redierunt in se ipsis et interrogauerunt eum quis esset. Qui respondit ego sum ille ysidorus qui fui archiepiscopus hyspalen. tunc facta gratiarum actione petierunt ab eo quod eis ostenderet locum sepulture et ostendit eis dando certa signa eis quomodo iacebat in sibilia veteri et disparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad regem dicentes quod volebant ei ostendere quod petebant placuit regi et venit cum militibus suis ad locum signatum et fodientes presente rege inuenerunt sepulchrum sancti confessoris et aperientes sepulchrum exiuit odor mirabilis in modum aliuisqui et balsami qui profuit in salutem non solum christianorum sed etiam sarracenorum et extracto corpore honorifice inuoluerunt ossa illa nobilibus pannis et rex propter miraculum quod viderat doluit de concesso et voluit accipere illud si potuisset. Sed cum hec cogitauit amplius corpus illud videre non potuit et motus est intellectus eius in aliud sic quod obliuioni tradidit que cogitauerat et post hec mouerunt se episcopi ac alij ambasiatores cum precioso illo corpore per viam suam plurimis miraculis choruscando. et cum peruenerunt legionem et rex fernandus suscitauit ad eos cum solenni processione. et cum magno honore posuit illud sanctum corpus in quodam monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius et exinde ecclesia illa vocata est sanctus ysidorus quam dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimis possessionibus. Est autem monasterium illud quod ego vidi canonicarum regularium ubi sunt sepulture multorum regum quorum ymagines tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

¶ Uincunt christiani per regem fernandum magnum et subiugatur celtiberia et carpetania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.

Octuagesimumquartum bellum in
ter sarracenos et christianos accidit
circa predicta tempora. Tunc enim
p̃dictus rex fernandus magnus ad requisi
tionem regine domine sancie vxoris sue cõ/
gregauit exercitum suum magnũ contra sa
racenos carpentanie et celtiberie que sibi re
bellauerant dedit(que) ei p̃dicta regina de suis
thezauris magnas diuitias pro stipendijs
militum. Cu(m) ergo p̃dictus rex peruenit ad
terras illas intantu(m) confregit illas et tot sa/
racenos occidit et captiuauit (quod) per vim et
contra eorum voluntatem reduxit terras il/
las ad pristinam seruitutem. et reuersus est
in terram suam cum magnis diuitijs et bo
nore dedit(que) regine in recõpensatione(m) cor(um)
que sibi pro exercitu suo dederat omnes pa
nas illorum saracenorum. Celtiberia est il/
la terra que vadit a sancto sebastiano ex p(ar)te
occeani maris indirectu(m) vs(que) mare cesarau
guste quod ẽ mare mediterraneũ et ex fluie
ybero vs(que) ad regnum murcie vocat(ur) carpen
tanea. Iste rex fernandus liberauit regnu(m)
ne esset subiectu(m) impatori nec recognosceret
superiorem in temporalibus et hec fuit cau
sa quare fuit vocatus magnus sicut plenius
continetur in generali hystoria hyspanie.
Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit
diem mortis sue vt se disponeret pro ingres/
su beatitudinis eterne qui venit an(te) corpus
beati ysidori et genibus flexis ac coronatus
regia corona sic orauit Dñe ihesu x(rist)e cuius
est omnis potestas et omne regnu(m) quia tu
es rex omnium regnorũ. et rex omnium gẽ/
tium. domine reddo tibi nunc regnũ quod
mihi dedisti sed peto pro mercede (quod) anima
mea sit posita in luce cuius non est finis qui
bus dictis expoliauit se vestimentis suis re
gijs auro decoratis et abstulit corona(m) quã
tenebat in capite et posuit eam super altare
et indutus est cilicio circa carnem. et iterum
fecit orationem ad deum et absolutus ẽ ab
episcopis de peccatis suis et statim ibi rece/
pit vltimã vnctione(m) sparsis(que) cineres super
se et p̃cepit se deduci in peregrinationem ad
sanctã mariã de almasam que est (pro)pe ca
besom vbi nouem dieb(us) sicut et appropin/
quãte morte fecit se deduci in cabesom et or
dinato testamento suo diuiso(que) regno trib(us)
filijs sc(ilicet) Sancio alfonso et garsie post peni
tentiam lachrimabilem triũ dieru(m) die quar
ta que fuit dies sancti iohannis baptiste ho
ra sexta data benedictione filijs suis migra
uit ad dominum sepultus est in ecclesia s(an)c(t)i
ysidori ciuitatis legionen(sis). iuxta patrẽ suu(m)
quem ipse de cõnã fecerat deduci. Regnauit
viginti duobus annis et sex mensib(us) et suc
cessit ei in regno castelle Sancius filius ei(us)
primus Alfonsus in regno legionis et gar
sias in galecia et portugalia.

Vincunt christiani et efficitur tributarius
rex cesagaruftanus per regem sanciũ castel/
le et quõ proditorie per vellido dolpho oc/
ciditur rex iste sancius secundus rex castelle

Octuagesimumquintum bellum in
ter saracenos et x(rist)ianos accidit an/
no domini Millesimo sexcentesi
mo septuagesimo Tunc p̃dictus rex Sanci(us)
videns (quod) rex fernandus pater suus pro bo
nore fidei x(rist)iane conquestauerat (pro)uincia(s)
portugalie et lucitanie hyspalen(sis). cordubẽ(sis).
tolen. celtiberie et carpẽtanie sunt(que) reges ea(rum)
facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu
venit sup(er) ciuitatem cesaraguftanam et ob/
sedit eam ac cu(m) ingenijs et machinis pluri
bus de die et nocte eam fortissime expugna
bat (pro)pter quod post multa damna que re/
cepcrunt saraceni rex ciuitatis misit regi San
cio multitudinem magnã auri et argenti ac
lapidum p̃ciosor(um) et factus est eius vasall(us)
cum tota terra sua et tributari(us) cu(m) omnibus
ei(us) sic (quod) quolib(et) ãno darent ei certũ quid et
firmata hac pace. Reuersus est rex sanci(us) in
terrã suã cu(m) diuitijs et honore. Iste rex san
cius nõ fuit cõtentus de diuisione regnoru(m)
quã fecerat pater eius fratrib(us) suis. Et ideo
desiderio habẽdi omnia regna. l(icet) penã p̃di
tionis posuisset pater cuicu(m)(que) eorũ frangẽ
ti dispositõnem eius Congregauit exercitũ
magnũ. et iuit Primo contra rege(m) garsiam
fratrẽ eius qui erat rex portugalie et galecie
Et post plurima bella deuicit eu(m) et captu(m)
carceribus mancipauit Deinde bellauit cõ/
tra regem alfonsum fratrẽ suum qui erat rex
legiõis et deuicto eo in cãpo atq(ue) capto po
suit eum etiam in carceribus. licet precibus
aliquorum fuerit solutus cum conditõne (quod)
efficeretur monachus et sic factum est. quia
in monasterio sancti facundi accepit habitũ
monachalem sed non permansit q(uia) dimisso

hobitu recessit et venit ad regem alymaymō toleti cum quo moratus est honorifice vsqȝ ad mortem fratris sui regis sauciȷ. Sicut ergo mansit rex saucius rex castelle legionis et portugalie. sed adhuc nō contentus voluit capere Samorā quam dederat pater suus sorori sue dñe vrrace. Venit ergo super eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebatur vellido dulpho qui factus priuatus regis quia ꝑmisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitqȝ regem die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaqȝ ciuitatem et ꝙ ei ostēderet locum ingressus. Cum ergo iuissent et cum rex locuȝ vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradiditqȝ venabulum quoddam deauratū quod manu gestabat predicto vellido dulpho ipse vero secessit ad secreta nature que cum ꝓditor ille ex aduerso cerneret inclinatum percussit regem per spatulas sic ꝙ venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic ꝓditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortuꝰ erā fuit in vinculis vt plenius ista ꝯtinentur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt xp̄iani per regē alfonsum sextū et ostēditur cōfirmatio iuramēti in libertate

Octuagesimū sextum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimooctuagesimotercio Tunc predictus rex alfonsus sextus qui dictꝰ fuit brano pꝰ mortē regis sauciȷ fratris sui qui decesserat sine prole habuit omia regna eius pacifice et in tanta pace et iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunq̄ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum cōtra quemcunqȝ contrarium cum audiret ꝙ erat obsessus a rege cordubeñ. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum. Cum ergo cognouit rex cordubeñ. ꝙ rex alfonsus in multitudine graui veniret et esset in cliuas timore magno perculsus fugit et tūc iteruȝ rex alfonsus firmauit federa predicta tenens in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitatum et circundatum quingentis milibus armorum sicut et ipse tenuerat eum in ciuitate toleti ne videretur iuramēta seruare que fecerat Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cuȝ exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes et destruētes villas loca et castra ac quecunqȝ inuenire poterant et reuersus est rex alfonsus in terrā suā cum diuitijs et honore.

Vincunt xp̄iani et efficiuntur tributarij omnes saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Octuagesimumseptimū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsꝰ sextꝰ brano tercius rex castelle congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram saracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantum timorem incussit saracenis ꝙ omnes saraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

Vincunt xp̄iani et imponit̄ nomen roderico de viuar Cid adriudas cāpeatore.

Octuagesimumoctauuȝ bellū inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimooctuagesimo quinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tercius rex castelle misit rodericum didaci q̇ a quinqȝ regibus quos deuicerat vt supra dictum est fuit cognominatus lingua arabica Cid quod idem est ꝙ dominus ad regeȝ hyspaleñ. cordubeñ. et granate. Inter quos tūc magna versabat̄ discordia et inimicicia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adriudas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret contra regeȝ hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi

noluit acquiescere precibus eius sȝ intrauit
et destruxit vsqȝ ad locum qui dicitur cabra
quicquid inuenit. Quod cum cognouit pre
dictus adruidas congregauit omnes sara/
cenos et christianos quos tunc habere po/
tuit et iuit virili animo contra eos. Sed pe
tentes cum milites qui erant cū rege gra/
nate nunciauerunt ei ꝙ non exirent contra il/
la propter eū nec propter alios sibi similes
Quo audito cogitauit ꝙ non esset ei honor
si non cōmitteret eos, venit ergo contra eos
et bellauit cum eis in campo et durauit bel/
lum ab hora terciarum vsqȝ ad sextam horā
et ceciderunt multi ex parte regis granate ac
deuicit eos fugieruntqȝ ꝑ vim a campo sara
ceni et cepit in bello comitem garsiam ordo
neum et alios milites qui iuuabant sarace/
nos tenuitqȝ eos in vinculis tribus diebus
et trib⁹ noctibus et dimisit eos. precepit er/
go victoris habitu spoliari campum et red
didit predam quā portabat regi hyspalen̄.
sic vt vnusquisqȝ cognosceret que sua erant
et reuersus est ad regem alfonsum cum ma/
gnis diuitijs et honore et cum parijs predic
ti regis hyspalen̄. Et extunc saraceni et xpi/
ani vocauerunt eum adruidas campeatore
que omnia multum placuerunt regi alfōso.

Vincunt xpiani et capiuntur septem mi/
lia saracenorum per cid campeatorē et quō
per inuidiam expellitur a regno.

Octuagesimumnonum bellum in/
ter saracenos et xpiano accidit post
ꝑdictū bellum paucis sclapsis die/
bus. Nūc enim rex alfonsus sextus ꝑdictus
Congregauit exercitum suū magnū contra
uit terram saracenorum in vuādalia vbi plu
rima damna eis intulit. Sed cū ipse esset in
partibus illis bellans cōgregati fuerunt ex
aduerso plurimi saraceni et intrauerūt ꝑ re/
gnū castelle obsederuntqȝ gormaciū et fe/
cerūt in terra illa multa mala et damna. Cid
autem adruidas campeator qui remāserat
infirmus in recessu regis etiam conualesce/
bat audito damno quem saraceni faciebāt
congregauit omnes gentes quas potuit et
iuit contra terram toleti et percurrit illam de
struens quicquid inuenire poterat et dedu/
xit secum preter alias diuitias septem milia
saracenorum inter viros et feminas. et sic re

uersus est in castellam cū honore. Istud
factum seminarium inuidie fuit inter milites
castelle, Et ideo tenuerunt modum cū rege
alfonso ꝙ cum campeator esset expulsus a
regno et sic factum est et cum recederet noc
te quadam cū dormiret dictum est ei in visiōe
vade audacter et noli timere semꝑ tibi bene
erit dum vixeris eritqȝ diues et honoratus
et in suo recessu cepit vnū castrum saracenorū
quod iacet super henares et dicitur castreyō
gentes vero sue percurrerunt terraȝ illam vsqȝ
guadalfaiarā. Et congregans omnib⁹ spo
lijs quinta pars deputata ipsi cū fuit vendi
ta saracenis ꝑcio trium milium marcharum
argenti.

Vincunt christiani et capitur alcozar per
Cid campeatorem.

Nonagesimum bellum inter sarace/
nos et christianos accidit sequenti
die. Cum enim ꝑdictus Cid adruidas cam
peator iret in confinibus regni bellauit cum
saracenis de alcozar et occidens plurimos
eorum cepit locum illum quadam arte mi/
rabili ibi inuenit plures diuitias et istud fa
ctum magnum intulit timorē saracenis om
nibus terolij et calatayubꝗ propter qđ scrip
serunt regi valencie abuacar que acciderant
dicentes ꝙ si non succurreret eis ꝙ etiam ca
perent terram eorum.

Vincunt christiani fugatis et vulneratis
duobus regibus per Cid Campeatorem.

Nonagesimumprimum bellum inter
saracenos et christianos accidit pau
cis elapsis diebus post predictum
bellum. Quia tunc rex valencie vidit supra
dictas litteras et misit duos reges cum trib⁹
milibus armatorū iuit et cum omnibus alijs
gentibus illius frontarie veneruntqȝ supra
locū de alcozar et obsederunt ibi ipsū Cid
adruidas campeatorem cum milicia sua fe
ceruntqȝ ibi eum obsessum tribus ebdo/
madibus et abstulerunt ei aquam. gentes
autem quas cum habebat in numero erant
pauce quia solum erant quadringenti equi/
tes et trecenti pedites, Videns autem ꝙ a/
quam perdiderant die quadam parauerūt
arma sua et armauerunt se secretissime et sy

bito apertis ianuis exeuntes irruerunt viriliter in saracenos ex inspirato. ¶ Sed et illi videntes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt et statim factum est prelium magnum cecideruntque plurimi saraceni. Sed et inter cetera strenuissima que ibi fecit Ipse ad quendam militem saracenum feriens ense in duo diuisit in duas partes vt equum suum daret cuidam militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo et vnum regem illorum duorum qui dicebatur fens percussit letaliter propter quod dedit terga. Alius vero rex qui dicebatur gnalue fuit etiam percussus in capite a martino antolmes milite strenuo propter quod etiam dedit terga. Videntes ergo saraceni quod reges fugiebant et omnes ipsi timore perculsi relicto campo fugierunt et secuti sunt eos christiani occidentes et vulnerantes eos sine numero quousque peruenerunt ad portas teroli et calambij quia rex fens fugit terolium et gnalue calatambium et inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum et expoliauerunt campum vbi multas diuitias inuenerunt et inter cetera de equis saracenorum postquam congregauerunt eos quia erant sparsi inuenerunt quingentos et decem deferunt de equis christianorum quindecim et intrauerunt castrum suum de alcozar cum magnis diuitijs leticia et honore de equis vero quos habuit pro parte sua virtuosus Cid misit [...] cum sellis et frenis et singulis ensibus pendentibus et arzonibus in donum regi alfonso castelle predicto vt haberet amorem eius quia iratus erat ab eo vt supradictum est.

¶ Vincunt christiani et fugatur rex denie et comes cromani capitur per Cid campeatorem.

Nonagesimumsecundum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimooctuagesimo octauo. Tunc predictus Cid campeator cum esset eius timor super omnes saracenos cesaraugustanos valentinos et super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad percurrandam terram saracenorum et peruenit vsque ad locum qui dicitur buerta et vsque ad montem aluanum spacio quinque dierum et exiuit sonus eius inter omnes saracenos et christianos. propter quod comes remon berengel barchinonensis qui in sua recommendatione habebat illos saracenos coniunctus fuit benalphaie regi denie. Qui magnis exercitibus congregati secutis sunt predictum Cid campeatorem cogitantes quod ab eorum manibus euadere non posset ipse autem ad hunc deducebat magnam predam peruenerunt ergo ad eum nupmar de tonarnec predictus comes remon voluit acceptare verba honesta ipsius Cid sibi nunciantis quod nihil ducebat de suo et quod dimitteret eum in pace. Videns ergo virtuosus Cid eorum superbiam qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter et ceciderunt multi ex parte aduersa. Alij vero quasi innumero fuerunt vulnerati et deuicit eos cepitque predictum comitem vnum et lucratus est illa vice ensem qui dicebatur colada. Sed post tercium diem virtuosus Cid liberauit comitem predictum et remisit eum ad partes suas cum duobus militibus.

¶ Vincunt christiani et fugatur iterum rex denie per Cid campeatorem.

Nonagesimumtercium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimooctuagesimonono. Tunc predictus benalfaie vna cum predicto comite remon venerunt cum multitudine graui et obsederunt castrum de almenar regis cesaraugustani qui erat valde confederatus ipsi Cid campeatori misit ergo rex cesaraugustanus pro Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaque est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfaie. et predictus comes. secutusque est eos per tres leucas occidens et vulnerans plurimos eorum et reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et honore in ciuitatem cesaraugustanam vbi honorifice et cum magna leticia fuit receptus.

¶ Vincunt christiani et capitur castrum de iudea per Cid campeatorem qui obtinuit

priuilegia magna pro nobilibus et ciuib9 castelle.

Nonagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimononagesimo. Tunc predictus rex alfonsus sextus britano tercius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui saraceni contra vnum vandalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est prope cesaraugustam. Saracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens quod volebat dare castrum predicto regi alfonso et exiuit colloquendo cum rege inuitauitque eum ad prandium infra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo quia erat conuiuium prodicionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuium predictus infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occisi sunt lapidibus quod factum nimis displicuit regi et cogitando vituperium quod sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius et recepit eum rex honorifice. Narrauitque sibi dampna que receperat ab illo saraceno. Tunc peperat ei et inuitauit eum quod veniret secum in castellam sed noluit acquiescere quousque concessit sibi sequentia scilicet quod cum aliquis nobilis haberet exire de regno quod daretur ei spacium .xxx. dierum. Secundo quod nihil faceret contra aliquem nobilem nec ciuem nisi primo esset exauditus sicut debet esse de iure. Tercio quod nihil faceret contra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum et locorum. quarto quod non faceret impositiones inordinatas. quinto quod si contra hec faceret quod propter hec tota terra possit rebellare et eleuari quousque fieret emenda per regem que omnia rex concessit sibi et iterum inuitauit eum quod secum veniret sed ipse noluit quousque vindicaret ipsum de illo saraceno proditore. Regraciatus est ergo rex alfonsus sibi et reuersus est in castellam. Virtuosus vero Cid obsedit castrum predictum et in tanta pressura posuit eum quousque moriebantur fame nec poterant tam bellare pre fame et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem cepit ergo viribus castrum et captiuauit saracenum illum aliuosalas et omnes qui erant cum eo omnes occidit preter aliuo folas proditore et aliquibus suis quos misit regi alfonso placuit ergo regem cum vidit presentem siue dominum ipsius Cid campeatoris et fecit magnam iusticiam de isto proditore et socijs eius et regratiatus est ipsi Cid quia vindicauerat eum.

Vincunt christiani et fugatur rex denie et capitur rex aragonum per Cid campeatorem

Nonagesimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo primo Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie quod cum rex ille sciuit doluit valde et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus quod veniret ad adiuuandum eum contra Cid campeatorem qui etiam dolens quare cum intrauerat terram suam similiter congregauit exercitum suum et ambo reges venerunt super eum qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola parauerunt ergo ibi acies suas et commissum est durum bellum et ceciderunt multi sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alij vero dederunt terga et cum hac honorabili preda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna leticia et honore receptus fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid compaciens regi petro et suis militibus quia christiani erant soluit eos et permisit eos ire libere in terram suam Et post hec venit Cid campeator in regnum cum diuitijs et honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice deditque sibi multas villas et castra ac preuilegia quod quemcumque locum caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

Vincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum

Nonagesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo quinto Imperante henrico et sedente in ca

thedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus brano teraius Rex castelle congregauit exercitum suum magnum et venit super toletum. ¶ Erat enim iam solutus a iuramento quod fecerat alymaymon regi toleti propter eius mortem et filij sui ysen. Venit ergo predictus rex et cogitauit quomodo capere possit ciuitatem illam tam magnam et tam fortem et recordatus est verbi quod audierat cum esset sub arbore in orto regis predicte ciuitatis quando erat cum predicto rege alymaymon. Querebant enim inter se consiliarij predicti regis ipso presente rege quomodo possit capi ciuitas illa tam fortis et respondit vnus illorum quod non poterat capi nisi septem annis esset obsessa sic quod nulla prouisio possit intrare et tunc in octauo anno posset capi pre fame. Istud verbum audiuit rex alfonsus. Et ipsi cogitarent quod dormiebat. sic ergo cum venit ex hoc verbo abstulit eis panem et vinum et fructus per quatuor annos. et hoc vndique per totam terram et tenuit eam obsessam aliis quatuor annis ex quadruplici parte ciuitatis et cum intra ciuitatem esset populus sine numero defecerunt eis iam victualia et sub quibusdam pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mensis may. et capta ciuitate illa que quondam fuerat honor et gloria gottorum exiuit inde et perdiuit omnes terras circumquaque et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam albanam argancam scalonam ozedam butragam atreusiam ozaman berlangam et medinam celi. et plurima alia loca et reuersus est toletum vbi collocauit thronum suum et fecit ibi habitationem suam et facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria et fecit quod eligeretur archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum et dotauit ecclesiam illam pluribus villis castris locis et possessionibus honorifice sicut et nunc esset in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex et regina de thezauris suis et posuerunt in illa ecclesia reliquiarum multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscopatu certis temporibus anni.

¶ Utinam autem christiani cruce signati transeuntes in terram sanctam et capiuntur ciuitates ricia et laudicia.

Nonagesimum septimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo septimo sedente in cathedra petri vrbano secundo predictus papa anno domini Millesimo nonagesimo sexto apud clarum montem aluernie in mense nouembris consilium celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus christi et opprobrium nunciatur consilium et auxilium postulatur. Unde occidentis populi innumerabilis multitudo duces comites et nobiles ignobiles diuites et pauperes episcopi clerici et religiosi senes pueri et puelle dolentes loca sancta prophanari a gentibus et turcis ab appulia prouincia lingua occitana hyspania Acquitania britania normania Scocia flandria francia germania lothoringia borgundia lombardia. alijs prouincijs regnis et terris nullo vnquam angariante sed omnes pari fide et voto et deuotione iniurias christi vlturi se parentes signo crucis signati pace firmissima vbique terrarum composita de terris suis egredientes nullum in tanta multitudine regem habentes nisi christum sepulchrum ipsius tanto tempore sub seruitute redactum proponunt reddere libertati et quanto quisque pronior erat prius ad mundi miliciam tanto erat pronior modo ad dei miliciam exercendam. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. ¶ Alij credere se simulantes post ad iudaismum relabantur. Et si queratur quis incitauit predictum vrbanum papam vt crucem predicaret et quis tantam multitudinem commouit Respondetur quod hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidam pauperi religioso viro gallico qui dicebatur petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrum videns loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. videns etiam venerabilem symonem ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter et cum omni abiectione et pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehementer et cepit anxius contristari et cogitare si commode posset afflictis subuenire. Cum autem quadam nocte do-

minice resurrectiõis in ecclesia lachrymis et orationibus domino supplicãs pernoctaret longo vigiliarum labore fatigat⁹ supra pauimentum ecclesie somno bumanit⁹ irruente cepit paululum dormitare domin⁹ autem ihesus christus apparuit ei in somnis iniungens ei legationem ad dñm papam et ad principes occidentales pro liberatione terre sancte quam legationem ipse fideliter adimpleuit veniens ad predictum papam et omnes alios principes christianos cũ litteris predicti patriarche et aliorum fideliũ hierosolimis commorantium. Sic ergo congregati sunt omnes supradicti cum petro heremita Erãt autem huius sancti exercitus eminentiores Adamarus podiceñ episcopus. Godefrid⁹ dux lotoringie. eustacius et baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolfus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis frãcorum. Stephanus comes blesensis Raymund⁹ comes tolose et sancti egidij desimundus dux apulie. Robert⁹ comes normanie Ansbelm⁹ de aboldumũte Raymundus torene. Fertur autem quod sid ruidas campeator fuerat inuitatus ab istis principibus pro isto passio faciendo propter ei⁹ magnam famam. Sed ipse occupatus cum rege alfonso contra saracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum vt infra dicetur, sed ab illo conuiuio facto excusauit exposita etiam sua sancta occupatione et creduntur tunc transfretasse plus quam ducenta milia christianorum inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostib⁹ inferens atque damna vna die rugitum leonis a serpente circumligati audiuit qui socijs dissuadentibus accedens audacter serpentẽ truncauit leonem liberando cui⁹ rei leo immemor eũdem sequitur vt leporari⁹ et quamdiu in illa terra fuit multa fecit ei cõmoda in venationibus et bellis et quacunque vidit domino aduersari subito prosternebat nec dño redeũte in naui positum derelinquere voluit sed nautis nolentibus eum recipere vt pote animal crudele secutus est dominum suum natando per maria quousque defecit. Anno ergo predicto scilicet Millesimononagesimoseptimo exercitus domini fines paganorum attigit et factum est primum bellum magnum cum saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalendas marcij vbi multo saracenorũ sanguine effuso victi sunt a christianis Et capte sunt ciuitates Nicea et laodicia et licet essent tanti in exercitu tanta fuit rerum omniũ habundantia vt aries vno denario. bos vero iiij nummis duodecim venderetur.

¶ Vincunt christiani et capitur antiochia:

Q Nonagesimumoctauum bellũ inter saracenos et christianos accidit anno predicto scilicet Millesimononagesimoseptimo. Cum enim exercitus domini predicta obtinuisset loca et in manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset profectus inde varijs transcursis regionib⁹ et prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mense septembri ante ciuitatem antiochie. Nam que tunc erat saracenorũ subiecta dñio castra locauerunt. Cum autem per menses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarent et varijs tribulationib⁹ essent oppressi videlicet fame frigore yemalibus ymbribus et multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a turcis in ciuitate cõmorantibus sibi illatis parum proficissent nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem preualerent. Respexit deus afflictionem populi sui per quendam fidelẽ christianum in ciuitate sub infideliũ dominio cõmorantem qui de nocte per scalam dominũ hoamundum principem tarentinum dant cum militibus in ciuitatem recepit Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cum alijs fere .xi. milibus quibusdam alijs vinculis mancipatis ciuitatem nobilem multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim et mediatricem diuino munere possederunt.

¶ Vincunt christiani et fugatur corboran⁹ cum exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.

Q Nonagesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo

octauo. Capta enim antiochia vt predictum est mox superuenit Corobozanus magno cum exercitu paganorum et christianos obsidens tantaque fame afflicti sunt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent media ergo perurgente et fame intolerabili compellente de necessitate facientes virtutem pauci contra multos ad prelium coacti sunt spirante lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum que paulo ante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedente exercitu christianorum innumeram infidelium multitudinem audacter ingrediens et brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsidentibus triumphauit alijs gladio trucidatis alijs terga vertentibus equorum velocium presidio fuga elapsis expoliauit ergo campum exercitus domini et tantum auri et argenti equorum et victualium copiam inuenerunt vt omnes cumulatis diuitijs et victualibus supra modum habundantes cum hymnis et laudibus ciuitatem ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hunc modum reperta. Apparuit enim sanctus andreas cuidam rustico prouinciali dicens: veni ostendam tibi lanceam christi. et rusticus iisdem capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostenso presente raymundo comite tolosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitantibus autem plerisque: quidam bartholomeus nomine christo sibi apparente certificatus ignem licet pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea et sic exercitus domini fiduciam habens in christo et lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

¶ Quinam christiani cruce signati et capitur ciuitas sancta hierusalem.

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo nono. Tunc exercitus domini dominium ciuitatis antiochie boamundo predicto concedentes ordinatis ecclesijs et clero ac patriarcha et stipendijs vnde sustentari possint: Siriciam proficiscentes marchiam et barram multaque castella regionis illius expugnant tanta fame afflicti quod corpora saracenorum fetentia edere compelluntur et inde profectus exercitus domini ad interiora sine larga dei manus refocillatus et est tandem montana hierosolimorum conscendens ante sacram ciuitatem peruenit tentoria figens et castra secundum militarem disciplinam collocans ex omni parte ipsam vrbem obsidione vallauit. Est autem hierusalem ciuitas in montanis sita riuis fontibus et siluis carens excepto siloe vbi aqua sufficienter habetur. legitur quod priusquam exercitus domini hierusalem applicuisset quandam columba de super exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quam reperte sunt littere quas deferebat talis sententie. ¶ Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa contra quam per te et per alios defendas tuam legem indica idem vrbibus alijs. Erectis ergo petrarijs et alijs bellicis instrumentis et scalis muro applicatis multum laborantes parum in principio profecerunt. quibusdam enim ex nostris sagittarum ymbre grauiter sauciatis. ¶ Alijs vero molarium immissione peremptis machinis etiam ligneis ex magna parte igne succensis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. ¶ Dum etiam in eadem obsidione prouectus et cum aque penuria laborarent ex conducto communi omnes quotidie nudis pedibus orando septem diebus circuierunt ciuitatem. ¶ Tandem die octauo qui fuit ydus iunij feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi et crucis signo muniti primum pro animo pro illo parati mori qui pro ipso eodem die mortuus est Strenui domini pugiles scalas muris immittentes per sagittas et spicula per lapides de super venientes et ingentia saxa per gladios et lanceas et ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsque ad equorum genua equitarent sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et libertati eorum est reducta que per annos circiter. ccc. sexaginta postquam secunda vice ab imperatore eradio fuit capta

ab immundis saracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino ihesu christo patriarcham latinum et tam clericum quam ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militem strennuum et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari nec coronam auream deportare vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

¶ Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus saracenorum.

CEntesimumprimum bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalem. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cum centum milibus equitum et ccc. milibus peditum ad bellandos christianos ascalonam venit quibus exercitus domini in quo non erant nisi quinque milia equitum et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnante et nube ab estu solis protegente saracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugam conuertit et in hoc bello facto vi kal. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsque ad duo milia suffocantur eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et honore et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

¶ Vincunt saraceni in hyspania et occiditur infans sancius alfonsi. perditur concha et plurima alia loca et destruuntur omnia balnea regni.

CEntesimumsecundum bellum inter saracenos et christianos accidit supradicto anno domini Millesimo nonagesimonono. Tunc rex alfonsus sextus tercius rex castelle de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspalensis. cuius filiam caydam nomine ceperat in vxorem factam christianam que vocata fuit maria vt nihil esset in hyspania quod eis non subiugaretur misit in affricam pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores et placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso et misit ei militiam magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Algnaselum suum maiorem qui dicebatur balyabenaxa. Nunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim et reuersi sunt in optatem partem quia congregati sunt cum alijs saracenis et expugnauerunt regem hyspalensem. qui dederat filiam suam in vxorem occulte christiano et quia erat amicus regis christiani. ¶ Venerunt ergo contra predictum regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellum sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiam ille saracenus qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui contra terram regis alfonsi et obsedit hudes. Tunc autem rex alfonsus predictus erat infirmus et doluit vehementer quia non poterat ire in persona contra eos sed misit illuc filium suum vnigenitum quem habuerat ex illa predicta cayda vxore sua christiana qui dicebatur infans donus sancius alfonsi et erat adhuc puer et cum eo misit comitem donum garsiam de cabra qui nutriret eum et multos alios comites et nobiles cum exercitu magno et venerunt prope villesium. Cum ergo saraceni obsedentes viderunt christianos dimiserunt obsidionem et venerunt contra eos et ordinatis aciebus commissum est durum bellum et permittente deo ac peccatis forte exigentibus victi fuerunt christiani et ibi vbi maior erat potestas christianorum cum predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans autem sentiens equum suum vulneratum dixit nutricio suo comiti pater vulneratus est equus meus et dixit comes. fili sitis firmus alias vos eritis vulneratus. et cecidit statim equus mortuus cum eo.

quod cū vidit predictus comes tinēs mortem infantis descendit subito de equo suo et cooperuit infantem cum scuto et ibi defendens infantem plurimos saracenos cum ense suo occidit sed tanta fuit eorum multitudo q non potuit sustinere quia absciderunt ei vnum pedem quodam ense et quando vidit q non poterat se continere dimisit se cadere super puerum vt moreretur prius q ipse et ibi occiderunt comitem illum. Ceteri vero comites habuerunt infantē et fugiebāt cum eo quantū poterant cogitantes euadere mortem. Saraceni autem videntes eos insecuti sunt eos et quia non poterant tam cito fugere cum puero sicut voluissent attingerunt eos et transeūtes vltra eos occiderūt ibi infantem et comites et in memoriam illius victorie posuerunt saraceni nomen loco illius septem poza sed postmodum mutatus est locus ille et vocatus est septem comites. Alij autem qui euaserunt venerunt toletum ad regem et factus est planctus magnus a rege pro filio suo sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tunc fuit perdita concha quam habuit cū vxore sua cayda habuerunt etiā saraceni tūc buete et budeseum quesiuit rex Alfonsus a sapiētibus quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebant Et responsum est ei q erat quia sepe intrabāt balnea et quia nimis vacabant delitijs et extunc rex alfonsus fecit q destruerentur omia balnea regni sui et fecit milites laborare multis exercitibus.

Vincunt christiani sub principe godefrido de bullion et capiūtur plurime ciuitates.

Centesimumtercium belluꝫ inter saracenos et christianos accidit āno domini Millesimocentesimo. Tūc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditus alijs principibus collecto exercitu suo attendens q ciuitatem sanctā nō posset retinere nisi fines suos vellet ampliare et hostes vicinos a se longius propulsare licet essent paucissimi respectu circumstātiū nationum quia habebant ab oriēte arabes moabitas et amonitas. a meridie vero ydoneos egyptios et phylisteos. ab occidente autem ciuitates maritimas per olomaydaꝫ siue accon et tiron et tripolim et omnes alias vsq ad anthiochiam. a septentrione vero tyberiadam et cesaream philippi et regionem decapoleos et damascum. maluerunt tamen pro christo animas suas morti exponere q missa manu ad aratrum retrospicere et negociuꝫ imperfectū relinquere non ergo confidentes in sua fortitudine nec in multitudine sed in sola dei protectione spem habentes et salutifere crucis vexillum semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partim trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitam Et ciuitatem ramata nobilem populosam muro valido circumdatam et turribus excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quatuor ab accon distantes et ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genezareth sita Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctam ciuitatem cum leticia et honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus et electus ē concorditer et in regeꝫ inunctus Baldouuinus frater eius miles strenuissimus qui postmodum diuino fretus auxilio regnum suum dilatauit. Nam ipse expugnauit azur et cesaream philippi et accon que alio nomine dicitur tolemayda et ciuitatem berid et ciuitatem Sydonis et montem regalem et plurima alia loca cepit ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab alijs successoribus multis bellis et multa effusione sanguinis dilatatum fuit regnum hierosolimitanum in ciuitatibus villis et castris sicut latissime narrat acconeñ. episcopus in libro de rebus et statu terre orientalium que propter breuitatem relinquo.

Vincunt christiani et obsidetur ciuitas corduben. ac membratim diuiditur proditor saracenus qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit pau

cis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc enim predictus rex alfonsus. vi.iij. rex castelle extra magna quam habebat contra saracenos: tum quia interfecerant filiuz eius: tum propter alia damna que fecerant in terra eius congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terraz saracenorum directe contra illum saracenum qui se fecerat vocare myramamolim qui tūc erat in ciuitate corduben̄. et obsedit eum ibi qui cum cognouit potestatez excedentem regis alfonsi non fuit ausus exire contra eum.

Cum ergo sic esset obsessus quidam saracenus nobilis cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magna saracenorum et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi christiani autem sentientes eos capientes scelenter arma sua bellauerunt cum eis et occiderunt maiorem partez eorum et captiuauerunt saracenuz predictū abdallar qui et interfecerat regem hyspalen̄. predictum patrem regine domine marie cayde. Ceperunt etiam plures alios cum eo.

Precepit ergo rex alfonsus ꝙ duceretur saracenus ille ante eum et mandauit ꝙ duceretur ad locum vbi possent eum videre saraceni de ciuitate, et ꝙ consideretur corpus membratum in frustra quia interfecerat socium suum vt dictum est. Precepit etiam ꝙ ducerentur alij nobiles saraceni qui fuerant cum eo et ꝙ comburentur viui in eodem loco quod cum viderunt saraceni de ciuitate timore magno percussi firmauerunt pacez cum eo ꝙ darent ei tributum omnium terrarum quas possidebant citra mare et miserūt multum aurum et argentum ac multitudinem lapidum preciosorum ac alia plurima dona. ¶ Et tunc rex alfonsus contentus de his que fecerat in cursu illo et quomodo cōfregerat et honorauerat illum saracenum.

Alium qui se vocauerat myramamolim reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore et extunc predictus rex alfōsus tenuit regnum suum in pace et dederunt ei saraceni citra mare quolibet anno tributa siue parias suas.

¶ Vincunt saraceni sub nicaph rege marrochiorum et vulneratur rex alfonsus sext⁹.

Centesimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimocentesimoprimo. Tunc nicaph rex marrochiorū qui erat myramamolim congregato magno exercitu almorauidum transiuit mare cui congregati sunt et vniti omnes saraceni vuādalie venit ergo super regem hyspalen̄. et obsederunt ciuitatem atq̧ ceperunt eam et inuenerunt ibi illum proditorem qui se fecerat vocari myramamoliz et prescidit caput eius et exinde venerunt supra cordubam et ceperūt eam et factum vnum dominium saracenorū citra et vltra mare quod primo non erat quo facto intrauit myramamolim cum suo exercitu magno per terram regis alfonsi et peruenit vsq̧ ad badayos Rex autē alfonsus p̄dictus cum erat semper cesaragustam et tenebat eam obsessam Cuz ergo sciuit ingressum predicti myramamolim in terram suaz eleuauit se ab obsidione et venit cum exercitu suo. et cum multitudine francorum que venerant in adiutorium eius et commissuz est bellum asperrimum prope badayos.

In quodam loco qui dicitur arabice cella que et lingua castellana facbalias dicitur et permittente deo victi sunt christiani et multi dederunt terga nemine persequente. Rex autē Alfonsus sustinuit bellum cum illis qui secum remanserant vsq̧ ad noctem et tam viriliter bellabat rex ꝙ nullus saracenus erat q̄ ausus esset ponere ante eū et mouet eos de loco illo retraxitq̧ eos vsq̧ ad tentoria nicaph q̄ bn̄ erat fortificata fossatis. et cū conaretur fortissime pugnās eos inde extrahere. Superuenit quidā nūci⁹ qui dixit ei ꝙ insidie quas posuerāt saraceni venerūt ad depredandum tentoria sua quod cum audiuit dimisit bellare illos et reuersus est ad suos. et cum reuerteretur inuenit se cum illis qui depredabantur tentoria bellauitq̧ cum eis sȝ fuit victus et perdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniēte ergo nocte diuisi sunt abinuicem bellantes et illi pauci christiani qui remanserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya ¶ Saraceni similiter recesserunt ad terras suas et nicaph transiuit in affricam. Istud belluz fuit feria sexta prima die nouembris āno quo supra.

¶ Vincunt christiani per regem alfonsum sextum destructa saracenorum terra.

CEntesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus cō gregauit exercitum suum et intrauit terram saracenorum et peruenit vsq; ad ciuitatem hyspaleñ. destruens quicquid inuenire poterat et reuersus est in terram suaȝ cuȝ magnis diuitijs et honore:

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valencie per Cid campeatorem.

CEntesimumseptimuȝ bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimotercio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorū obsedit ciuitatem valencie et tenuit eam obsessā nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tā christianorum q̄ saracenorum et tam angustiata fuit ciuitas pre fame ꝙ compulsi sunt saraceni comedere canes munlegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame ꝙ platee erāt plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni Alij autem exeūtes a ciuitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim moriebantur. et compellebāt eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame. et si aliquem ipse de exeuntibus poterāt accipere mandabant eum comburi vt timerēt exire. Videntes aūt maximā pressuram famis fecerunt conuentionē suā firmatā cū ꝓdicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie et ad regē cesarauguste q̄ si infra .xv. dies nō succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitateȝ placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cum hac conditione ꝙ nullus illoȝ nūciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit ꝙ nauta cuȝ quo transire debebant teneret eos quousq; ipse iret ad eum. Iuit ergo statim et mandauit ꝙ inquireretur si plus ducebant quā .l. morobetinos et inuentum est ꝙ portabāt multitudinem auri et argenti et lapidum preciosorum et omnia cepit et diuisit cuilibet .l. morobetinos sic pactatum fuerat. Cum ergo transiuit tēpus et non habuerunt succursum predictorum regum tradita est ei nobilissima ciuitas valencie que solatium et delicie saracenorum erat Et ipse Cid intrauit eādem eleuato vexillo suo ante eum cum magna leticia et honore et precepit ꝙ poneret vexillum suum in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die omia fortalicia que erāt dominij ciuitatis fuerunt posita sub ei⁹ potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorū facte sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopaleȝ et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie maior autem ecclesia dedicata est sancto petro.

¶ Vincunt christiani fugato et vulnerato rege hyspaleñ. ac perēptis quasi .xxix. milibus saracenorum per Cid campeatorem

CEntesimumoctauū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valencie per omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex hyspaleñ. dolens vehementer congregauit exercitum suum magnum scilȝ .xxx. milium hominum armorum et vetoci⁹ quo potuit venit super ciuitatem valencie et obsedit eam. Virtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cum eo circa ortuȝ qui dicitur de villa noua et deuicit eum plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex hyspaleñ. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecut⁹ est saracenos vsq; ancbam suffocatiq; sunt in flumine quasi tria milia saracenorum et tanta fuit cedes eorum ꝙ de .xxx. milibus qui venerant non euaserunt vltra mille quingentos et reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expolians tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum ꝙ pars que accidit in sortem peditorum

fuit quinq; miliū marcarum argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valencie cum magnis diuitijs et honore. Numerus autē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et.iiij.milium peditum et tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in primum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit ꝙ mitteret sibi vxorem suam dominā ximenā cum duabus filijs suis que manebāt in sancto petro de cardenam. Rex autem illustris gaudenter recepit donum et honorifice misit sibi vxorem et filias quas postmodū tradidit in vxores comitibus garrionis. Sed quia illi cōmiserunt quoddam scelus cōtra eas victi propter hoc ante predictum regem in campo ante garrionē tradite fuerūt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre et arragonie filijs regū sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt christiani fugato et vulnerato ymes myramamolim ac peremptis xl.et octo milibus et quingentis saracenis per Cid Campeatorem.

Centesimumnonū bellum inter saracenos et christianos accidit ānno domini Millesimocentesimoquinto. Tunc cū predictus virtuosus Cid cū vxore sua et filiabus suis dña elmira et dña sole in pace et solacijs essent in predicta ciuitate valencie et quidem nunciauit ipsi certitudinaliter quō ymes myramamolim rex marrochiorum dolens de ꝑditōe valencie cum quinquaginta milibus armatorum veniebat ad obsidendum ꝓdictā ciuitatem. Quod cū cognouit ꝓdictus Cid ꝓcepit ꝙ omnia castra sui dominij ꝓpararent et ponerent in eis oīa necessaria ad pugnā similiter in ciuitate. Congregauitq; omnes gētes quas potuit habere tam de saracenis ꝙ de xpianis et omnia hec facta sunt breuissimo tempore. Venit ergo multitudo ꝓdicta saracenorū et fixis tentorijs suis steterunt supra ciuitatem et tantus fuit eorum tumultus cum suis atamboribus et vocibus ꝙ dña ximena cum filiabus suis q̄ nunq̄ similia viderāt timuerūt valde. Sz virtuosus Cid dixit eis dña ximena et mee filie nō timeatis: Ego enim cogito deuincere hos saracenos et cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice et ditissime maritabo et illos atempores faciam venire ad vos bucinas vero pro honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatoribus suis ad signum campane exierunt in campum cū insidijs et ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes saraceni ordinatis et suis aciebus commissum est durissimū bellum sic ꝙ vndiq; videbantur exire equi sine dominis suis. Et cum saraceni essent multi tenebant xpianos iam in magna pressura. Et tunc virtuosus Cid animās milites suos clamauit dicens Deus adiuua et beate Jacobe. et cum dixerit exiuit aluarhanes quidam miles strenuus cum trecentis militibus et insidijs et percusserunt saracenos ex aduerso scz ex parte maris. Cogitantes autem saraceni ꝙ erant multe gentes timuerunt valde et inceperunt dare terga et secuti sunt fugiētes occidēdo et vulnerādo vsq; ad quoddam castrum quod dicitur torquera percusso ymes myramamolim ab ipso Cid et tanta fuit cedes saracenorum ꝙ de quinquaginta milibus ꝓdictis nō euaserūt vltra ꝙ mille quingenti. et reuersus est virtuosus Cid cum milicia ad locum belli vbi inuenerunt spolia multa nimis et inter cetera inuentum est vnum tentorium illius myramamolim nobilius ꝙ vn ꝙ aliquis viderat et reuersus ē in ciuitatem valencie brachijs vsq; ad cubitus plenus sanguine ex vulneribus occisorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle ꝓdicto ex quinta sua parte ducentos equos cum sellis et frenis pendentibus singulis ensibus ex singulis sellis eorum. misit etiam sibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

Vincunt xpiani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratus cum alijs.xxx.regibus per Cid campeatorem

Centesimumdecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocētesimosexto tūc rex bucar rex marrochiorū cū.xxx. regibus

saracenorum subito apparuit spacio vnius
leuce ꝓpe valenciam et factus est tumultus
magnus in ciuitate ex subitis rumoribus.
et ascendit virtuosus Cid supra turrim alti/
orem fortalicij cuȝ consiliarijs suis vt vi/
deret eorum exercitum quem videns incepit ri/
dere ostendens magnum gaudium descen/
dens ergo de turri facto signo campane cō/
gregati sunt omnes sui bellatores. quibus
dixit virtuosꝰ Cid quō volebat dare belluȝ
regi bucar et illis .xxx. regibus et bilan alio
placuit omnibus sperantes victoriā repor/
tare. Exierunt ergo ordinati secundum mo
dum suū. Eo tempore quo tempore sarace
ni non cogitabant cum ergo venerūt ad lo/
cum vbi viderunt tentoria sarracenorū pre/
cepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cuȝ
suo equo qui dicebatur bauieca quos cum
viderunt saraceni ordinauerunt subito acies
suas et venerunt cōtra eos satis inordinati
cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid
super eos. Cuȝ ergo vidit eos inordinatos
predictus Cid precepit vexillum suū celeri
ter ire contra eos et factum est prelium ma/
gnum sic quod ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte
et durauit bellum de mane vsqꝫ ad horam
nonā nec poterant sarracenos eradicare ab
illo loco pre multitudine et tanta erat mul/
titudo mortuorū peditum etiam xpianoruȝ
quod non poterant cum equis ambulare inter
eos. sed placuit deo quod ab hora nona ince/
perunt saraceni dare terga et secuti sunt eos
christiani occidendo et vulnerando et in il/
la sequela vidit ipse Cid regeȝ bucar et cum
ginato ense secutus est eum vt cuȝ occideret
sed quia ille ducebat velocem equum cum
cognouit quod Cid sequebatur cuȝ fugit velo/
cius et non potuit cuȝ attingere sicut voluis/
set licet cum peruenerunt ad mare ꝓpe ipsi
tret et tunc emisit a manu ensem suum super
bucar percussitqꝫ cum sed ille percussus in/
trauit subito nauim. et Cid descendit et ac
cepit ensem suum et spataȝ regis bucar que
ei ceciderat quam vocauit tysonam et reuer
sus est ad locuȝ belli deuictis saracenis vbi
tot spolia habuerunt quod solū de equis quin/
ta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tri/
centorū equorū. Deuictoqꝫ bucar rege marro
chiorū cum alijs .xxx. regibus reuersus in ci/
uitatem valencie cū magnis diuitijs leticia
et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle
in donuȝ ex predictis spolijs Centū equos
cum sellis suis et frenis mirabiliter adorna
tos et .lxxx. saracenos captiuos que omnia
rex predictus existens in valle oliueti gaudē
ter recepit Tunc etiam soldanus ꝑsie videns
quod sanctam ciuitatem hierusalē ceperant xpi
ani et multas alias ciuitates et loca timēs
quod tota eius terra ꝑderetur si transiret ꝓdictꝰ
virtuosus Cid in partes illas pro iuuamine
christianorū. Ideo audita eiꝰ celebri fama
vt eum in amicum posset confederare. misit
ei ambasiatorem suū per mare et cum perue/
nit valenciaȝ receptus est honorifice ab ipō
Cid et ꝑsentauit sibi dona que sibi mittebat
soldanus scꝫ multa iocalia auri et argenti et
ꝑciosos ac nobiles pannos de serico et au/
ro mirabilis preciture et multa alia que non
sunt in ista terra presentauit sibi etiam vnaȝ
libram mirre et balsami preciosi cuȝ quo pꝰ
modum fuit corpus ipsius Cid balsamatū
in eius morte. Dedit etiam sibi vnuȝ arche
diſchem de nobilioribus qui fuerunt in mū
do quod vsqꝫ in hodiernum diem manet in
monasterio sancti petri de cardenam et his
omnibus receptis remisit eum cum honore
ad predictum soldanum cum suis etiam do
narijs inito federe inter eos.

¶ Vincūt xpiani fugato rege bucar cū alijs
xxxvi. regibus viginti eorū interfectis ꝑ Cid
cāpeatorē non viuum sed mortuū.

Centesimumundecimū belluȝ inter
saracenos et christianos accidit an
no domini millesimocentesimosep
timo Tunc predictus rex bucar dolens quo
modo sic turpiter victus a Cid campeatore
et quomodo interfecerat et captiuauerat eiꝰ
gentes et quomodo expoliauerunt eum a
tantis magnis diuitijs. Ipse in propria perso
na predicauit in affrica conuocans omnes po
pulos sicut nos facimus tempore cruciate
et congregatus est ad eum populus innu/
merabilis cum quo transiuit mare vt veni/
ret super valenciam et se vindicaret. Cum
ergo predicti rumores peruenerunt ad au/
res ipsius Cid inter cetera precepit quod om/
nes saraceni habitantes intra ciuitateȝ egre
derētur foras et quod habitarēt in alcudia quo
facto cū nocte illa iaceret in lecto suo ꝓdictꝰ

Cid hora medie noctis cogitās quomodo se haberet in aduentu tante multitudinis saracenorum. Ecce subito impletum est palacium illud claritate magna et quodam mirabili odore. et cum ipse miraretur illius insolite claritatis et odoris apparuit ei vir quidaꝫ indutus vestibus albis sicut nix qui canus et crispus videbatur in manibus suis claues gestans. Dixitq ei. domine roderice vel quid agis. et ille respondit. q̄s estis vos qui a me hec queritis. Et ait illi ego suꝫ sanctus petrus princeps apostoloꝝ qui venio ad te cum seleniori mandato ꝙ illud quod tu cogitas de rege bucar. scꝫ ꝙ habes dimittere hunc mundū et ire ad vitam vbi non est finis et pfigitur tibi terminus. xxx. dierū a p̄senti die. Veruntamen vult tibi deus facere hanc gratiam ꝙ tu mortuus cum gentibus tuis habeas victoriam de rege bucar propt honorem tui corporis quod erit cum adiutorio apostoli Jacobi quem deus mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiam de peccatis tuis et saluus eris. hec omnia concessit tibi dn̄s ihesus xp̄us propter amorem meum et ppter reuerentiā quam semp habuisti ad ecclesiam meā monasterij sācti petri de cardeuā. Que cum audiuit virtuosus Cid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram et cecidit ad pedes apostoli volens osculari pedes ei' et dixit ei apostolus. Non labores in hoc quia nō poteris accedere ad me. sed sis certus ꝙ omia que dixi tibi sunt tibi cōcessa et sic disparuit ab oculis eius et remāsit in palatio illo quidam magnus et suauissimus odor cui' qualitas effari non potest. et predictus Cid remansit fortificatus et ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto conuocauit ad fortalitium suum omnes milites suos et narrauit eis visionem illam cum lachrimis nihil eis occultans faciatis ergo secundum consilium meum et deuincetis regem bucar et trigintasex reges qui veniunt cum eo. Perceptis ergo sacramentis et facta penitentia peccatoꝝ suorū cum non remaneret nisi septeꝫ dies de spacio p̄finito p̄cepit vocari ad se vxorē suā dn̄am ximenā et mandauit ꝙ adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsamū et mirra que sibi miserat soldanus magn' persie Et cum vidit ea añ se p̄cepit adduci quandā cuppam aureā in qua ipse bibat et accepit de illo balsamo et mirra mixto cuꝫ aqua rosea ad quātitatem vnius cocliaris et bibit et sic p illos septē dies fecit nihil aliud comedēs nec bibens. Et factū est corpus ei' pulchrius et recentius ꝙ añ excepto ꝙ continue deficiebat sic ꝙ non poterat se mouere in lecto. penultima ergo die ante ꝙ deficeret vocauit vxorem suā et venerabilē epm ciuitatis hieronimū et alios milites parētes et amicos quibus ɔfidebat. Dixitq eis satis ꝙ rex bucar erit hic vna istaꝝ dierum et circundabit ciuitatem cuꝫ sua potestate magna ea ergo que vos habetis facere vt vincatis sūt hec. Primo post ꝙ fuero mortuus lauabitis corp' meū quod satis intrinsecus mūdum teneo laudetur deus vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiam corpus dn̄icum et lauato corpore abstergatur bene et vngetis ipsum totū caput et os pedes et omia alia mēbra cum balsamo et mirra quod super fuit in his vasculis argenteis et nullus sit aus' ppter mortem meā clamare nec ostēdere dolorem ne forte sarraceni sentiant mortē meā et cum venerit dies vt appropinquat ciuitati rex bucar precipietis ꝙ omnes gētes ascēdant super muros et ꝙ sonent tubas ananfiles et faciēt maiores leticias que poterūt fieri per homines et cum fuerit dies qua volueritis ire cū corpore meo in castellaꝫ facietis ꝙ egrediant omnes gentes secretissime sic ꝙ non intelligant sarraceni qui sūt in suburbibus et p̄cipietis onerari gerulas aliasq bestias cum omnibus illis diuitijs que sūt valentie sic ꝙ non remaneat ibi aliquid ꝙ sit alicuius valoris et cum factuꝫ fuerit precipietis incellare equum meuꝫ bameca et armabitur bene corpus vero meum ornabitis optime et ponetis me super equum taliter ꝙ non possim cadere. ponetis etiam in manu mea ensem meum tyson et eant semper apō me episcopus dominus hieronimus et gil dias priuatus meus vnus ad dexteram et ali' ad sinistrā qui dirigūt equū meū. et vos petre berundem portabitis vexillum meuꝫ sicut consueuistis vos vero aluarbanes ordinabitis acies et ite ad bellandum cum rege bucar sitis enim certi et non dubitetis ꝙ habebitis victoriam me existente mortuo sicut mihi deus concessit. ¶ Sequenti vero die facto testamento suo hora terciarum

recepit corpus dominicū de manu episcopi
genib⁹ flexis et cū multis lachrymis. quo
percepto reclinauit se in lecto dicēs. dñe ihesu
xpe cuius est omnis potestas et cuius sunt
omnia regna tu es super omnes gentes et
omnia sunt ad preceptum tuum. Ideo dñe
peto banc misericordiā vt anima sit vbi est
finis sine fine. Quibus dictis virtuos⁹ Cid
tradidit animā in manib⁹ creatoris. Post
tres aūt dies mortis eius apparuit rex bu
car cum potestate sua super valentiaz et fixa
sunt tētoria. xv. milia sicut narrat analfacar
hystoriographus saracenorum et bellabāt
continue ꝯtra ciuitatem quantū poterant.
et illi de ciuitate defendebāt ciuitatē cū ma
gna letitia sicut eis preceperat Cid quod du
rauit per nouē dies quia xpiani pparabant
omnia sua ad ducendum in castellā sicut p
ceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex
videns ꝙ Cid tanto tempore non egredie
batur ad eos cogitauit ꝙ nō erat ausus exi
re. Et ideo volebat facere machinas ad ca
piendum viribus ciuitatē. Sed die duode
cima omnibus ppararis et posito ipsi⁹ cor
pore Cid in equo suo sicut mandauerat ta
li dispositōe ꝙ videbat̃ viuus hora media
noctis aperta est vnica porta ciuitatis que
tendit versus castellam et ordinatis acieb⁹
cū omnibus oneribus exeūtes secretissime
et in magno silentio sic ꝙ videbat̃ ꝙ nō es
sent ibi. xx. milites irruerunt subito in sarace
nos qui inuenientes eos inermes nec potē
tes pre cōfusione magna ordinare seipsos.
quia videbat̃ regi bucar et illis. xxxvi. regib⁹
ꝙ veniebant ex parte xpianorū super eos vl
tra sexaginta milia militum qui erant albio
res niue et ante eos viderunt viruz militem
super equum album sedentem in manu sini
stra gestantem vexillū albū et in manu dex
tra ensem qui videbatur sicut ignis. Viden
tes ergo bucar et reges predicti cedem maxi
mā saracenorū suorū quam faciebant isti mi
lites timuerunt valde et dederunt terga fu
gientes vsq; ad mare. xpiani aūt insequen
tes eos occidendo et vulnerando puenerūt
vsq; ad mare et tanta pressura vt ingrederen
tur in nauibus ꝙ secūdm hystoriam viginti il
lorum regum fuerunt ibi mortui et decē mi
lia saracenorū suffocati. Rex vero bucar cū
alijs qui euaserant pressuram illā eleuatis
velis nunꝙ amplius sunt reuersi. christiani
autē victoria habita reuersi sunt ad tento
ria et expoliato campo vbi innumeras diui
tias inuenerūt receperunt eas quas portare
potuerant relictis ibi pluribus alijs sine nu
mero. et sic venerunt cū corpore ipsius Cid
in castellam cū magna letitia et honore et se
pelierunt sicut ipse pcepit in sancto petro de
cardenā. Sarraceni vero qui erant in alcu
bia videntes ꝙ omnes christiani recesserāt
a ciuitate et nihil dimiserant in eadē ingre
dientes iterum populauerant eam. Fuit āt
predictus virtuosus Cid dñs predicte ciui
tatis quinq; annis. Rex aūt alfonsus sext⁹
supradictus cum audiuit victoriā quā Cid
campeator habuerat mortuus et quō duce
batur in equo suo bamecca ac si esset viuus
venit personaliter ad sanctū petrum de car
dena sceleriter de toleto et honorauit eū in
sepultura sua in qua etiā fuerunt infantes
arragonie et nauarre cum suis vxorib⁹ que
filie fuerunt ipsius Cid. Predict⁹ vero rex
alfonsus sextus hrano regnauit. xliij. annis
et septem mensibus et perceptis sacramentis
feliciter migrauit ad dñm anno dñi Millesi
mocentesimo vicesimooctauo. Iacet sepul
tus in monasterio sancti facundi in cu⁹ mor
te ex medio lapidū qui erant ante altare san
cti ysidori in ciuitate legionen; tribus dieb⁹
manauit aqua quod fuit signū lachrymarū
regni ppter damna secuta post eius mortez.
Ipse non reliquit filiuz heredem. Veruntm̄
quia ipse dederat filiam suam dominā or
racam in vxorem comiti Raymundo tolo
sano qui erat de genere gothorū et in illa pre
dictus comes habuit vnum filiū cū pficisce
retur in hierusalē in passayo supradicto quē
baptizauit in iordane et ideo vocauit eū al
fonsum iorday. Ideo iste post multa dāna
que acciderant in regno fuit eleuatus in re
gem et post factus est imperator.

Vincunt saraceni et occidit̃ rex alfonsus
arragonie quia spoliauit ecclesias.

QUentesimūduodecimū bellum inter
saracenos et xpianos accidit post
mortem regis predicti alfonsi pau
co elapso tēpore. Tunc enim regi arragonū
alfonso cum esset cum exercitu suo in regno
castelle facta concordia et pace inter eum et
regem alfonsum paruulum dimittens ei qc

quid in regno suo tenebat. Nūciatū est quod magna multitudo saracenorum intrauerat regnum suum aragonie qui nimis dolens recessit statim vt occurreret illis et inuenit eos in quodam loco regni sui qui dicitur efferga et bellauit cum illis dicens. sed qui nunquam fuerat vict⁹. ibi vict⁹ fuit a saracenis et mortu⁹ Alij dicunt quod non fuit mortuus ibidem sed duxit post hec vitam peregrini per mundum incognitus Et dicitur in cronicis quod hoc accidit ei quia expoliauit ecclesiam sancti ysidori et plures alias ecclesias castelle post mortem regis alfonsi sexti hrano volēs ipse regnare

Uincunt christiani cruce signati et capitur ciuitas vlixbona.

CEntesimumtredecimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimoquadragesimosexto. Tunc cum ludouicus rex francorū audiuisset ciuitatē edisse captā fuisse a thurcis zelo fidei succēsus mesopotanee cōpatiens ab Eugenio papa. iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principib⁹ pegrinationē pponens trāsmarinā āno sequēti Millesimocētesimoquadragesimoseptimo. Sanctus Bernard⁹ chorardo regi apud frāchonburg constituto et principib⁹ fere cūctis signum crucis affixit et socij pegrinationis vltra modum multiplicantur naualis exercitus de anglia flādria et de lothoringia collecto. ij. ydus aprilis de tremūdo portu āglie. cum ducētis nauibus pfectis. iiij kal. iulij vlixbonā applicuit et illam post. iiij. mēsium obsidionem capiunt hostesque quorum numerus erat ducenta miliū et quingētos decim cū li christiani. xiij. milia vix essent. Chorard⁹ rex cum innumera multitudine pegrinationē egredit mense mayo et vt ad expugnandum yconiū incōsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus redijt et p sequentib⁹ eos thurcis multos pdidit. Rex vero francorum ludouicus etiam aggreditur pegrinationem et euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hierosolimis euenitur Anno millesimo. cxlviij. frāci p deserta asye dolo et astucia grecorū qui calcem farine miscuerunt crebro insultis thurcorū pacientes fame cruciati ita vt quidam equorum et armorum carnib⁹ vescerentur tandem multis

famie patientib⁹ cecilia veniunt et inde antiochiā palestinam nauigio petierūt hay medius comes marianen. in cypro et alfonsus comes tholose et sancti Egidij apud cesaream palestinam obierunt et a deo tunc male successit regi francorū quod agrecorū manibus captus imperatori grecorum tursolum obsidenti ducitur psentandus. Quem roger⁹ rex cecilie expoliata grecia vastata vsque constantinopolim a captione liberauit.

Uincunt christiani et capitur ciuitas baecie per imperatorē hyspanie alfōsū septimum

CEntesimumdecimūquartum bellū inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptuagesimo. Tunc supradictus rex alfonsus septimus rex quart⁹ castelle et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum post tota hyspania sub eius dñio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionen et confirmatus p papam vt decetero vocaretur imperator hyspaniarum. Post quod ergo regnum aragonie castelle et legionis pacifice tenuit et omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tan quod vasalli remanserūt due ciuitates que nō recognoscebāt cum dominum scz boecia et almena et pter illas subiugandas congregauit exercitum magnū et venit. primo super boeciā et obsedit eam et aliquid nō seruantes eidem fidelitatem recesserunt quod cum cognouerunt saraceni oim illarum partium congregati sunt et venerūt ibi statim vt facerent imperatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed cum hec a saracenis agerentur apparuit sanctus ysidorus in visione predicto imperatori confortans eum et dicens. Crastina die dabis bellum istis saracenis viriliter et ego veniam in adiutoriū tuum. Illos ergo dum sol emitteret radios sup terrā pparauit se imperator alfons⁹ cū sua milicia ad belládum. Uenerūt ergo ambo se ad locū belli irruerūtque in saracenos et factū est durū bellū ac ex utraque parte plurimi ceciderūt. Rex autem sancti⁹ filius imperatoris strennuissime se habuit in illo bello et vidit imperator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eum propter quod omnib⁹ resumptis confortantes militares suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Cum

ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis et pro eis confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium boecie. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuentu canonicorum regularium datis bonorificie omnibus necessarijs tam in carcibus quam in calicibus vestimentis et libris quam etiam in possessionibus et hereditatibus sicut necessarium eis erat.

Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Centesimum decimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptuagesimoprimo. Tunc predictus imperator capta boecia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit super almeriam. Est enim ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis ergo tentorijs super eandem ciuitatem cum aliquibus diebus in obsidione permansisset venerunt in eius auxilium. Comes raymundus barchinonensis et ianuensis. cum classe sua per mare. Qui fideliter adiuuantes imperatorem habita victoria cepit almeriam. omnem autem predam ciuitatis et terminorum eius dedit imperator alfonsus ianuensibus et inter spolia inuentum est vas lapidis preciosi vnius elmoralde quantitate vnius scutelle. Etiam ianuenses dixerunt imperatori quod daret eis illud vas et quod omnia alia distribueret eis quibus vellet. quia ipsi cum illo vase essent contenti. placuit autem imperatori et concessit eis vas quod et ipsi vsque in hodiernum diem pro magno iocali obseruant sicut audiui vocantes illud vas sanctum grialem. Alia autem spolia dedit raymundo comiti marchinonensi. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate vt decebat reuersus est in castellam et cum iret per viam infirmatus est ex laboribus bellorum et viarum et cum veniret ad locum qui dicitur delas sesnedas videns quandam arborem que dicitur ensina magne quantitatis et virentibus folijs placuit ei descendere sub eadem arbore vbi perceptis sacramentis et facto testamento feliciter migrauit ad dominum. Inter cetera laudatur imperator predictus alfonsus de iusticia Unde legitur in sua cronica quod cum quidam agricola de regno galicie conquereretur eidem quod infans quidam in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit literas suas illi infanti quod restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de litteris eius. Iterum redijt predictus agricola ad imperatorem cum querela tunc predictus imperator secretissime cum duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousque peruenit ad locum facta ergo diligenti inquisitione secrete cum patribus loci illius venit ad domum infantis et precepit quod vocaretur diceretur que ei quod erat ad portam imperator qui eum vocabat. Ille autem non modicum miratus de tam subito et inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab imperatore de illa iniusticia et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mandauit ipsum suspendi in porta domus sue et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste autem imperator reliquit duos filios quorum primogenitus dicebatur sancius alius vero ferinandus. Primo dedit regnum castelle. Secundo autem regnum legionis. Sepultus est autem in ecclesia maiori ciuitatis toletane regnauit et imperauit. xl. annis et successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui tante virtutis fuit et tam iustissime gubernabat quod vocatus fuit a populo rex sancius desideratus. regnauit solum anno vno. qui feliciter finiuit et sepultus est toleti apud imperatorem patrem suum et successit ei in regno filius eius alfonsus octauus. vi. rex castelle. Qui incepit regnare cum esset paruulus. scilicet etatis. iiij. annorum et orta est diuisio magna inter milites castelle propter eorum interesse quis scilicet eum haberet in potestate sua tanquam tutor quousque esset etatis. xv. annorum propter quod plurima damna in regno euenerunt vsque ad prefinitum tempus receptis premijs tyrannorum iusto dei iudi

cio vt lacius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

Vincunt xpiani trucidatis plurimis saracenis. et liberatur ciuitas roderica ab obsidione saracenorum per regem fernādū legiōis

CEntesimūdecimū sextū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimo. lxxvij. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsque ad tempus prefinitum. xv. annorū cum tempus fuit impletum tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad saracenos accepta ergo multitudine saracenorum disposuit venire super ciuitatem roderica que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonsi predicti. Erat. n. locus adhuc sine muris et ideo leuiter expectabat cū expoliare. Apparuit ergo in visione beatus ysidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario et ostendit ei aduentum fernādi roderica cum multitudine arabum et precepit ei quod iret velociter et nūciaret regi legionis fernando. Venit ergo nunciauit predicto regi hec omnia. Rex autē gracias agens deo cōgregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendum christianis ciuitatis roderica que iam obsessa erat a saracenis et cum non haberent muros acceperūt tam viri quam femine currus et quadrigas et vasa magna vinaria archas lectos ligna ac oīa alia que habere potuerūt et posuerunt circū quaque loco muri quousque veniret rex fernādus. Venit ergo ad locum predictus rex fernandus qui nunquam fuerat victus et cōfidens in dño ex diuina reuelatione beati ysidori irruit viriliter in saracenos bellauitque cum eis et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum saracenorū quod non erat qui eos dinumerare posset. aliqui autē euaserunt per fugā Alij vero iugo captiuitatis sunt traditi. Et tunc murata fuit ciuitas roderica et reuersus est rex fernādus cum leticia et honore. Post mortem huius regis fernādi legionis successit ei in regno eodem filius eius alfōsus qui in senectute sua habuit bellū magnum cū albohuc qui erat dñs vuandalie et deuicit eum et tunc lucratus est mendaz. montages badayos et casseres atque alcantecā et populauit plurima alia loca propter que regnum suum erat dilatatum.

Vincunt saraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.

CEntesimumdecimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesimonono. Tunc erat in affrica miramamolim saracenus quidā noīe iuseph malcendo. Hic eleuatus in superbiam trāsiuit mare cum potestate magna et venit ysipolim et ibi mouit exercitum suum per campaniam corduben transiuitque portum que dicitur delmiradel. quod cū rex alfonsus octauus cognouit cū iam transierāt. xv. anni etatis sue et pacifice possideret regnum suū sic quod reges arragonie et nauarre erant eius vasalli. Congregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit et venit in locum de alarcos nec voluit expectare reges arragonum et nauarre nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis et cum didaco dño viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat. n. quod ita boni erāt milites strenue sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fids dalgue. Et ideo illi propter hoc vituperium non venerūt ad bellum Cū ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarcos fortalicium preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna saracenorū quorum non erat numerus et cum rex alfonsus esset magni cordis irruit in saracenos et commissum est duorum bellū. Et noluit deus quod xpiani exirent ex illo bello cum honore cū non essent vnius anni nec tradiderant dño suo auxilium sicut debuisset victi ergo fuerūt ibi xpiani et multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulneratus et extractus a suis violenter quia ipse voluit ibi mori et cognouit rex alfonsus quod hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat contra deum sicut ei reuelatum fuerat per angelum et proposuit in corde suo decetero seruire deo intellexerat enim quod potestas dei castigauit eum crude quod sibi

multum profuit quia seruiens deo nunquam aliquid postmodum cepit quod non gloriose fieret vt patet in cronicis hyspanie latissime.

Vincunt saraceni et perditur ciuitas sancta hierusalem et plures alie ciuitates et loca

Centesimumdecimumoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimocentesimo. lxxxvij. tempore friderici imperatoris et vrbano papa. iij. Post enim ierosolimitanum per xpianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de saracenis in quibus semper pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postquam habita fuit a xpianis potest annotari quia godefridus de bullon. Primus qui ibi principatum tenuit anno vno cum paucis principem militie soldani egyptiorum cum infidelium innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouoinus qui ei successit primus latinorum in hierusalem hic cum trecentis septuaginta militibus et trecentis peditibus principe militie caliphe egypti qui secum. xi. milia equitum et. xxx. milia peditum adduxerat superauit vbi predictum principe cum quinque milibus saracenis interficit alij autem per fugam euaserunt. Et iterum cum quingentis equitibus et duobus milibus peditum presidem ascalonitarum venientem cum innumera multitudine deuicit cesis ex eis. iiij. milibus alijs in fugam conuersis regnauit annis. xviij. Et successit ei alius baldouoinus de burgo qui in primo regni sui anno cum septingentis equitibus cum gano principe thurcorum potentissimo qui secum innumeram multitudinem turchorum habeat bellauit et deuicit eum. iiij. milibus saracenis interfectis alijs vinculis mancipatis cum reliquis vero saracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum habuit cum rege damascenorum cuius exercitus erat. xv. milium equitum ipse vero baldouoinus habebat mille. c. equitum et duo milia peditum hunc etiam deuicit duobus milibus saracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij autem cum principe suo terga dederunt. de xpianis autem ceciderunt. xxiiij. Regem etiam ascalanitarum qui cum multitudine egyptiorum venerat in bello cum suis paucis prostrauit. Item doloquinum damascenorum regem qui venerat cum exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostibus interemptis. de xpianis vero ceciderunt equites. xxiij. pedites autem. lxx. Hic baldouoinus regnauit. xij. annis et successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumeram turchorum multitudinem que de perside ebulerat triumphauit tribus milibus interemptis et multis alijs in captiuitate detentis regnauit. xi. annis. successit ei in regno baldouoinus primogenitus eius filius qui nono regni sui anno quosdam nobiles turchorum satrapas cum vniuerso exercitu suo circa partes gerocontianas in prelio superauit interfectis ex eis quinque milibus reliquis cum ignominia et confusione fugientibus. In xv. etiam regni sui anno cum principe damasci noradino congrediens fugiente noradino cum parte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit regnauit. xxiiij. annis sine liberis: et successit ei in regno frater eius Almanricus. Hic primo regni sui anno partibus egypti cum dargan principe militie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cum paucis diuinitus victoriam obtinuit. In secundo autem prelio habens secum. cclxx. milites pugnauit cum principe soldani damasci qui secum ducebat. xij. milia turchorum Arabum autem vndecim milia et interficit ex hostibus mille quingentos de xpianis vero centum ceciderunt regnauit annis. xij. et successit ei in regno baldouoinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percussus regnum nihilominus rexit qui anno. iij sui regni cum. cclxxv. equitibus circa partes ascalone occurrens saladino qui cum. xxvi. milibus equitum veniebat superauit ipso saladino cum parte exercitus fugiente alijs trucidatis alijs vinculis mancipatis. De xpianis autem. iiij. aut quinque domini dicuntur cecidisse. In alio autem prelio circa tyberiadem cum septingentis equitibus occurrens saladino qui. xx. milia equitum secum habere dicebatur ipsum superauit mille hostibus interemptis. de xpianis vero paucissimi ceciderunt. Cum autem predictus rex propter eius egritudinem vxorem ducere voluisset: duas sorores quas habebat sibillam primogenitam et ysabelem iuniorem duobus viris nobilibus genere vxores dedit sibillam vxorem bernardo de longa sparta marchio

ni montis ferrati. yzabellem vero tradidit dño eufrido de throno. mortuo autez dicto bernardo et relicto quodā paruulo filio cui nomen baldouoinus rex predictaz vxorem suam tradidit cuidam adolescenti de picta/uensi comitatu guidō fidelissimo cui etiam eo q infirmitate nimiū grauabatur totius regni administrationem cōmisit. sz regis in dignationē incurrens procuratonē et administrationem amisit. Et tunc rex conuocatis regnis maioribus nepotem suū paruulum baldouoinū regem inungi fecit et tam ipsuz q̄ regē negocia pudentie tutele comitis tripolitani cōmisit. nō multo aūt tempore p⁹ baldouoino rege leproso viā vniuerse car/nis ingresso minore etiam baldouoino de/functo prefact⁹ guido procurante vxore sua sibilla ad quā regnū iure hereditario pertinebat sublimatus est in regem nō requisito assensu comitis tripolitani qui toti⁹ regni tūc procurator erat. Unde valde indignatus p̄sertim cum ipse ad regnum aspiraret absq̃ regis consensu cū quo rancorem et inimici/tias extruxerat cū saladino treugas fecit et vt maiorem in regno et cōtra ipsum regem defensionem haberet et nocendi manet cuz dña tyberiadis et toti⁹ galee matrimoniuz contraxit. Unde factum est in regno pericu/lum et perniciosa discordia quibusdam co/miti fauentibus alijs regibus adherentib⁹ quā diuisionē cum saladinus cognouit cogitans q inmēso foramine discordie faci/le pateret insidiantib⁹ ingressus ex omnib⁹ sibi subiectis regionib⁹ multitudinez pugnatorum congregauit ex egyto arabia et mesopotamia tam equites q̄ pedites contra chri/stianos conuocādo. Dicitur autem. l. milia equitum exceptis peditib⁹ in comitatu suo secum traxisse et permisit ante faciē suaz de/cem milia electoruz militum qui per terram comitis tripolitani qui tunc treugas cū saracenis habebat per partes. s. tyberiadis et nazareth vsq̃ ad suburbia accon transierūt vt more suo christianos prouocarent si forte in/caute et inordinate psequentib⁹ possent eos perimere vel captiuos retinere nec effectu ca/ruit astuta impiorz imaginatio qz magister miliciae tēpli cuz fratrib⁹ suis plusq̄. lxx. in/caute egredientes cuz magistro hospitalis q̄ de castello suo beluer reuertabatur cū decem fratrib⁹ interclusi sunt ab eis iuxta casale roberti licet autē non nisi centuz viginti mili/tes in comitatu suo haberet. x. milib⁹ saracenorum mirabiliter resistentes multis ex eis interfectis ipsi tandem fere omnes interfec/ti sunt vel retenti. magistro autē templi cum paucis fuga elapsis. magistro vero hospitalis trucidato primo die may cruentā de christianis reportarūt victoriam. Ex quo facto animosiores saraceni effecti mense Julio sequenti omnibus viris suis in vno cōgregatis regni christianorū ex parte damasci ciuitatem. s. tyberiadem obsederūt. Jaz eni co/mes tripolitanus cuius erat ciuitas a saracenis captus treugis recesserat eo q imponeretur sibi q cōtra regem et regnum mala plurima machinās saracenis cōfederatus fuisset Munitat igitur predictā ciuitatez cōtra saracenos vxore sua in presidio relicta Dñs au/tez guido rex iherosolimytanus et raymun/dus comes tropolitanus cum omnibus fere totius regni nobilibus cuz equitib⁹ et pe/ditibus quotquot habere potuerūt diuino auxilio dei destituti saladino et suos occur/rentes tentoria sua circa fontez sephoritanū locauerunt de multitudine si quidem sua plusq̄ de diuino auxilio cōfidentes A pri/mo enim introitu latinorū et terraz sanctam christiani tot milites in vno prelio cōgregare nequierūt. Erant enim mille ducenti mi/lites loricati pedites autem cum armis et arcub⁹ et balistis circiter. xx. milia in fausti ex/peditōe inter fuisse dicunt. die aūt sequēti cū de christianorum exercitu versus obsessam ciuitatem leuiter progrederetur copiosa et tā multitudo exercitus saladini a dextris et a sinistris christianos preueniens infestans sagittis et spiculis tā equos q̄ equites sine intermissione vulnerans in loco arido et inaquoso exercituz christianorz castra locare et tētoria figere coegit q prudenter attendens Saladinus sequenti die priusq̄ ad aquas exercitus xp̄ianus peruenire potuisset iuxta throniz cibin ordinatis scd̄m militarē disciplinam acieb⁹ christianorz tam equitib⁹ q̄ equis sitientibus. Saladinus dimicaturus hostiliter occurrit. Erant aūt dies feruentes valde Mense aūt iulio. iiij. nonas eiusdem in festo translatōnis sācti martini anno in/carnatōnis domini supradicto. s. Millesimo centesimooctuagesimoseptimo tradidit do/minus populum christianorz infinitis pec

catis eorum exigentibus in manibus impiorum a deo q xpiani subito terga dātes ab inimicis fere omnes a maximo vsq ad minimū trucidati sūt vel i captiuitate detēti in tantā eni formidinem et pusillanimitatem humiliauit eos dñs q vnus ex hostib⁹ versa vice centū persequebatur ex xpianis. et q̄dam arma sua turpiter piicientes in manibus inimicoꝝ se gratis tradebant facta aūt magna strage cesoꝝ Guido etiā rex hierusalem et magister milite templi cū multis aliis taz maioribus q minoribus ordinis in captiuitate detentis abierūt absq fortitudine ante faciem subsequentis vt āt certis iudicijs et euidentibus signis deū visibiliter offensum agnoscerent et diuine ptectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignum salutifere crucis quod die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabili infortunio amiserunt et post paucos dies Saladinus ille inimicus christi non solum ciuitates plures ac alia loca regni sz et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit cuius excidij tota causa fuit. quia vt dicunt ē tota terra erat facinoribus plena et rarus erat in monasterio et rarior in seculo quez nō morbus vel luxurie vel auaricie infecisset. dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tercius audiuit captum esse hierusalem ab inimicis xpi pre dolore post modicū obijt

¶ Vincunt xpiani cruce signati et ethac secundum passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capit tñ ciuitas accon.

Centesimūdecimūnonum bellū inter saracenos et xpianos accidit āno dñi Millesio.c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tercij tunc crescente rumore lamētabili de terra sancta plenius assumpte crucis signo hierosolymā ire posuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorū et fredericus octuagesimusoctauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberū fecit et a piratis et thurcis p margaritū dassis sue ducem. fit ergo ingens cōmotio partium diuersarū gentium per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenatēn. et. pisanēn. archipsules cum magno de ytalia agmine tyrum appulsi sunt. Fridericus imperator fines imperij aggreditur cū multitudine infinita. de frisia vo et dacia naues.l. de flandrijs quoq trigintasepte. de francia etiam campania q̄plures illustres milite titulis gloriosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motōez populoꝝ. Philippus et Richardus frācie et anglie reges apud mesanā vix appulsi nō valentes progredi ibidem hyemarūt ad quos Abbas Joachiz veniens vocatus ab eis de calabria sisatatus de futuris respondit q mare quidem transirent sed parū proficeret nedū adesse tempora quibus recuperanda foret hierusalem quod et ita contigit Nam solum accon ciuitatem de cursu fere biennio quando ceperat obsideri fuit capta per reges predictos vbi philippus rex francie fuit infirmus et ideo apparatu suo duca burgundie cōmisso redijt a partibus transmarinis. Imperator vero ad quosdam locoꝝ augusti adueniens repent multitudinem thurcoꝝ cū quibus bellās triumphauit postq̄ fluuiū quēdam transitur⁹ mergitur et vix extract⁹ paulo post moritur fuit quidam vir magnanimus qui post karolum magnū in gestorum magnificentia parem nō habuit cui⁹ exercitus antiochiam venit vbi dū fixa corpora reficiunt et epulis intendunt totobiuunt vt de tanto exercitu pauca milia remanerent. Richard⁹ anglie rex post multa naufragia rediens per baustriā transire secrete delibrans a duce capt⁹ tradit imperatori a quo p annum detent⁹ exactione maxima redditur suo regno.

¶ Vincunt xpiani et capitur ciuitas damyata pemptis. lxx. milibus saracenoꝝ.

Centesimūuicesimū bellum inter saracenos et xpianos accidit āno dñi Millesimoducentesimodecimoseptimo tēpore honorij pape tercij. Tunc congregat exercitus accon cū regibus hierusalem cipri hungarie et duabus haustrie bauarie frācisq q̄pluribus et germanis redeuntib⁹ vero hūgaris aliqui egyptū applicātes damyatā capiūt pereūtib tā ferro q fame octuagita milia saracenoꝝ deniq captis cardinali tēplarijs et hospitalaꝝ totoq exercitu excepto rege q a cardinali discordās re

cesserat damyatāq per annū a xp̄ianis fue-
rat possessa pro eoꝝ redemptione fuit reddi
ta paganis boc tempore ab eodē papa bea
tus pater noster frāciscus regulā ꝯfirmauit

Uincunt xp̄iani peremptis. cc. milibus
saracenorū per regem alfonsum octauuꝫ in
nauibus tbolose.

CEntesimū. xx. primū bellū inť sara
cenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i
millesimoducentesimotricesimotercio. Tūc
predictus rex alfonsus. viij. nepos impera
toris cum regnasset quinqꝫ annis vidēs dā
na que saraceni ꝯtinuo inferebant xp̄ianis
nec tradens obliuioni quando fuerat vic⁹
ab illo miramamolim affricano supradicto
consilio babito cum magnatibus regni sui
diffinitum fuit ꝙ melius erat ꝙ ponerēt se
in fortuna belli ꝙ̄ sufferre ꝯtinuo tanta dā-
na saracenorum et factū est ꝙ infans fernā-
dus regis predicti filius misit ad papā pro
cruciata vt succursum baberet pater eius cō-
tra saracenos qui loca eius ceperant et insu
per minas dederant. s. veniendi ad destruen
dum regnū. papa aūt vidēs ꝙ erat iusta pe
titio concessit et mandauit ꝙ predicaretur ꝑ
omnia regna xp̄ianoꝝ per annū ante termi-
num prefinitu belli affirmati tam ꝑ sarace-
nos ꝙ̄ per xp̄ianos et interim ꝙ crux p̄dica
batur predicto babito consilio congregauit
rex alfonsus exercitū suū et iuit vt ꝑcurreret
terram saracenoꝝ et cepit tunc alcalam et ix
urquerā et grandim et cubas et reuersus est
in terrā suam ꝓpter tēpestatem byemis. Et
tunc in mense februarij cum esset in maiori
ioco mortuus est filius ei⁹ infans fernand⁹
de quo valde doluit quia vnicus ei erat licꝫ
filias baberet et sepultus est in monasterio
monialium ciuitatis burgen̄. quod diciť las
buelgas. Illud enī monasteriū cuꝫ quodā
solenni bospitali ꝓpe eū edificauerat predi
ctus rex alfōsus. viij. et mirabiliter dotauit
omnibus necessarijs Cum ergo tēpus veni-
ret quo solēt reges ad bella ꝓcedere cō-
gregatis exercitibus suis venit ad ciuitatē
toleti vbi inuenit multas gentes cruce signa
tas diuersarum nationum et linguarum et
tunc etiam accessit ibidem rex petrus arra
gonie cū toto exercitu potestatis sue ac alie
multe gentes regni francorum venerūt etiā

ibi omnes prelati magnates milites scutife
ri et ciues regnorum suorum gentes etiam
ex ytalia roma lombardia almenia et portu-
galia et precepit rex alfonsus ꝙ conputarenť
omnes gentes que venerūt extra regnuꝫ suū
et inuenti sunt. x. milia equitum. c. milia pe-
ditum et locutus est virtuosus rex alfonsus
cum omnib⁹ capitaneis et principibus oīm
exercituuꝫ et dedit eis omnia necessaria qui
nimis contenti de eo ꝓmiserūt sibi ꝙ vel vi
cerent belluꝫ vel morerētur cuꝫ eo Dato ergo
solido illis quib⁹ dandum erat datis etiam
plurimis armis non babētibus. et bestijs
plurimis ad portādum necessaria inuentus
est numerus bestiaruꝫ. lxx. miliuꝫ. Egress⁹
est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a
tbolcto die lune. xij. mensis Junij et appro
pinquētes ad terrā saracenorum ceperūt sta
tim malagon et calatbranam vetera. Et tūc
appropinquauit ibidem rex sancius nauar
re cum toto exercitu potētatus sue et inde ꝓce-
dentes venerūt ad locum qui dicitur gnada
bira qui est sub mōte delmuladar et inde ac
cesserunt ad locuꝫ qui diciť laloza ex quo lo
co viderunt tentorium ipsi⁹ miramamolim
quod erat totū coloris ruber saraceni autem
ceperunt totum illuꝫ transitū. et ideo christi
ani transire nō poterant ad miramamolim
sine maximo periculo ꝓpter asperitateꝫ et al
titudinem vie. Cuꝫ ergo predicti reges esset
in consilio quid super boc agere deberent ec
ce apparuit eis angelus dn̄i sub forma pa-
storis qui dixit regi alfōso ꝙ ipse ostēderet ei
viam ꝑ quā secure possent trāsire et insuper
pascua virentia et fontes delectabilissimos
ad bibendū et sic factum est. Uenerūt ergo
per viaꝫ quā eis ostendit et inuenerūt in alti
tudine illa quā ascenderūt planitiā magnaꝫ
et diuina que dixerat eis angel⁹ dn̄i. Illuꝫ
autē amplius videre nō potuerūt ex quo co
gnouerunt illū fuisse angeluꝫ dn̄i. et cuꝫ co-
gnouerunt saraceni ꝙ christiani transirēt ad
predictū locū doluerūt valde. Fixis ergo ibi
tentorijs suis in loco vnde poterāt videre sa
racenos et ecōtra manserūt ibi trib⁹ dieb⁹ vt
requiescerēt modicū a laborib⁹ suis In pre-
dictis autē trib⁹ dieb⁹ semper tenuerūt sara
ceni suas acies ordinatas. Die auteꝫ dn̄ica
bora medie noctis que erat. xvi. dies Julij
audita est vox quedam de celo ab omibus
existentibus in exercitu christianoꝝ dicens.

Surgite serui dei armamini et ite ad bellum qua voce ab omnibus audita confortati sūt nimis perceptis ergo salutarib⁹ sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercitus dñi armat⁹ et ordinatus. Saraceni similiter ordinauerunt acies suas. Erat autem exercitus eorum octuaginta milia equitum peditum vero nō erat numerus quia nō remansit aliquod regnum saracenorum de quo non fuerunt ibi saraceni inter quos erant multi reges et principes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamolim fecit fieri circulū magnū q̄si currale cōstructum vndiq; ex hominibus armatis circūligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quorum numerus erat vltra centū milia saracenorum nigrorū qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et infra circulum illum erant multi reges et alij magni dñi quasi triginta milia ad seruādū miramamolim. Intra erant etiam sagittarij innumeri et multitudo arcarum que plene erant sagittis. extra circulum vero p̄dictum erant tot acies terribiles ordinate q̄ pauor erat ad vidandū et tanta videbatur multitudo q̄ nullus poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat p̄dictus miramamolim armatus et indutus desuper quadā nigra almosia et super illam alia incōsutilis tenens ensem ad collum et librum alcoram ante se. Cum ergo reges xp̄iani inceperunt mouere se ꝯtra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multorum et mirabilium colorum quam om̄s xp̄iani viderunt vt narrat in cronica sua rodericus archiep̄s propter quod signum om̄s xp̄iani fuerunt nimium confortati et irruerunt viriliter et ordinatissime in saracenos et factum est prelium magnum. Die eadē dñica que fuit. xvi. dies Junij et post plurimam cedem saracenorū confractum est currale ex multiplici parte et victi sunt saraceni miramamolim vero cum paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die et tota nocte saracenos fugentes occidentes et vulnerātes eos et reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulgariter lasnanas. de tholosa inuenti sunt mortui saraceni. cc. milia de xp̄ianis vero solum cc. et. xxv. persone, et steterunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo dieb⁹ expoliātes campum et tantā multitudinē auri et argēti ibi inuenerunt q̄ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfonsus: In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibarijs preparandis in toto exercitu nisi solum haste lancearum et sagittarum saracenorum sed nec terciam partē cōburere potuerunt et dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamolim et p̄cepit domino didaco dño viscaye q̄ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Domine oēs diuitias quas nos et vos milites vestri habere debemus hui⁹ belli miramamolim eo modo quo sum intra currale om̄s sunt reges arragonū et reges nauarre. Uobis aūt dñe honorem belli do quia vos habere debens Alij vero gentes gaudeant de his que habuerunt quod verbū placuit omnibus regibus et p̄cesserunt inde cum leticia magna. et ceperunt castrum de bilches et ferrabanos et castrum quod dr̄ lasnanas de tholosa. Et inde venerunt bacaos et neminē intus inuenerūt Progregientes vero vltra inuenerunt in ciuitatem vbetensam que plena erat saracenis fugientibus vltra. xl. milia et obsederūt ciuitatē et breui spacio capta est ciuitas sic q̄ nullus saracenus euasit qui fuerat mortu⁹ vel captiuus vbi etiā plurimas diuitias inuenerūt et destruxerūt ciuitatē vsq; ad fundamentum Quo facto reges arragonū et nauarre ꝓpter infirmitates varias exercitus inualescētes felici expeditione in regna sua sunt reuersi Rex vero alfons⁹ cum magna leticia et honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. hic magnificus et virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella et gloriosas victorias cū iret vt se videret cum rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ꝓpe arcuclum qui dicitur garsimun⁹ vbi p̄ceptis sacramentis et facto testamēto feliciter migrauit ad dominū āno. liij. regni sui et successit ei in regno filius ei⁹ henricus prim⁹. vij. rex castelle Jacet aūt sepult⁹ in supradicto monasterio monialium burgeñ. quod ipse cōstruxerat. Regnauit aūt rex henricus p̄dict⁹. xiij. annis qui ambulās ludēdo cū pueris suis in ciuitate paleñ. casu percussa quadā tegula cecidit et p̄cussit regē in capite de quo mortuus est et sepultus est in predicto monasterio burgeñ. apud fratrem suū infantē fernādū et successit ei in regno rex fernādus fili⁹ regis alfonsi legiōis et dñe beringarie filie

supradicti regis alfonsi nepotis imperatoris fuit predictus rex bannicus nō reliquit ples et in hoc rege fernando mortuo patri suo regni legionis cōiuncta sunt regna castelle et legionis pro semper.

¶ Vincunt xpiani et capitur regnū maioricarum per regem Jacobū arragonie.

CEntesimumuicesimūscdm bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo tricesimo tēpore gregorij pape.ix. Tunc Jacobus rex arragonū congregato classe sua p mare venit super maioricā et deuictis saracenis cepit ciuitatem et totū illud regnū.

¶ Vincunt xpiani et capitur ciuitas valentie per regem Jacobum arragonie.

CEntesimumuicesimūtercium bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimoducentesimotricesimooctauo. Tunc Jacobus rex arragonū congregato exercitu suo venit super valenciam et obsedit et cepit eā pluribꝰ bellis saracenorum deuictis.

¶ Vincunt saraceni vastatis pluribus prouintijs.

CEntesimūuicesimūquartum bellū inter saracenos et christianos accidit circa annuꝫ domini Millesimū ducentesimūquadragesimūsecūdū. tēpore celestini quarti tunc tartari cum magno exercitu hungariā et poloniā. vtrāqꝫ armeniā niciaꝫ et alapiā vastant et vsqꝫ ad fines germanie peruenerunt. Cū aūt timerent respōsum habuerunt et dictum est eis. Ite securi quia spūs dissidij et incredulitatis et discordie precedunt vos. sicqꝫ factum est. Ante.n. introitum eoꝝ rex principes clerus et populus dissedebant. et ideo in introitu eoꝝ parare se nolebāt et cum tartari se defenderent per regnū hungarie timore ꝯfusi fugerunt et multa milia hūgeroꝝ sunt occisa.

¶ Vincunt xpiani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regem francorum ludouicum.

CEntesimumuicesimūquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimoquadragesimonono. tempore Innocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui postmodū fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succēsus tribus fratribus suis cruce signata et cōgregata magna classe nauigans per mare applicauit portuꝫ cipri vbi hyemauit. In sequenti aūt vere veniens damiatā litora nili plena saracenis inuenit defendentibus sibi terram sed bellans cuꝫ eis viriliter cū balistis fugauit et terruit eos adeo ꝙ ciuitatem munitissimā liberā dimiserunt fugientes quam rex et sui mirantes intrauerūt estate ac sequēti hyeme tenuerunt.

¶ Vincunt saraceni et captiuatur rex francorum ludouicus cū fratribus suis.

CEntesimumuicesimūsextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimoducentesimo quinquagesimo. Tunc predictus rex ludouicus cum exercitu suo contra soldanum babylonie egreditur sequens predictum nili aluium videlicet saraceni preliari cuꝫ eo formidantes transitum precluserunt. sed robertus frater regis suspicans ꝙ eodeꝫ cursu vltima responderent primis in quadam aggressione villam occupat almoseraꝫ vbi inito certamine saraceni plurimos ꝑimūt christianos. Inter quos frater regis fuit perditus nec inuentus. Consequenter regis exercitus tanto fuit subiectus infirmitatibus ꝙ coci et alij armis non vsi assumebantur ad excubeas et diurnas custodias loco egrotātium dominorum quod saraceni presentientes regem insequuntur et in quodaꝫ loco interclusum cum fratribus suis karolo et alfonso capiunt et alios plures interficiunt et plures retinent captiuos sed tractu habito cuꝫ soldano rex cum captiuis magna interueniente pecunia liberatur et damyata redditur saracenis propter quam pecuniam soldanꝰ fuit postea a suis interemptꝰ vasallis et damiata dirupta nec ad manus iterato perueniret christianorum. ¶ Rex vero ad ciuitatem rediens Acconeñ. vero quinquennio illis mansit in partibus multaqꝫ loca muniuit et captiuos plurimos redemit.

Quo tẽpore facta est subito crucis signatio pastor illorum et puerorum in francia vsq ad numerũ circiter .xx. milium dicentium se angelos vidisse et ad vlciscendũ regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur signantes more epõrũ aquã benedicentes matrimonia cõiungentes religiosos vero et clericos spolientes interdũ verberantes et interdũ occidẽtes et nullus resistit seu compescuit malignãtes. Sic ergo per legiones ad diversos portus maris .s. mersiliam et brandusiã pervenientes inanes et vacui redierunt sic ꝙ in breui tẽpore vt fum⁹ euanuerunt. ferebatur aũt ꝙ vetulus de monte qui arsacides dicitur a pueritia duos clericos sasmarinos in carcere detinuerat nec vnꝗ̃ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmã ꝑmissionẽ accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibusdã falsis visionũ rumoribus atq̃ ꝓmissionibus ad se cruces signandos electi.

Uincunt christiani cruce signati et fugantur saraceni et tyranni de patrimonio ecclie

Centesimũuicesimũseptimuȝ bellũ inter sarracenos et xp̃ianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo sexagesimotercio tempore vrbani pape .iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie .s. regnum cecilie exercitum magnũ saracenorum in eundem patrimonium introduxit Sed predictus papa vrban⁹ quartus per crucem signatos victoriam reportavit et de patrimonio ecclesie ipsos fugavit. et tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie predictuȝ regnũ cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

Uincunt xp̃iani et capitur ciuitas murtiensis per regem Jacobum arragonie.

Centesimumuicesimũoctauum bellum inter saracenos et xp̃ianos accidit anno domini Millesimoducẽtesimosexagesimoquarto. Tunc iacob⁹ rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum qui rege castelle tributaria erat obsedit et expugnauit et cepit

Uincunt xp̃iani occisa multitudine saracenorum per infantem alfonsum filium regis fernandi secundi.

Centesimumuicesimũnonuȝ bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimosexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernandus secũdus octauus rex castelle anno regni sui .xv. precepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram ciuitatis cordubeñ. et cepit plonam et venit contra terram hyspaleñ. et ȝenseñ. et destruxit quicquid inuenit fixitq̃ tentoria sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abẽbuc cum hec sciuit conuocauit clamoribus totam terram et venit ad locuȝ dexerit posuitq̃ regale suum inter villas et christianas fecitq̃ septem acies in quarum qualibet adminus erant mille equites. pe ditum vero non erat numerus christiani vero etiam ordinauerunt acies suas et inuenti sunt mille equites et duo milia peditũ ducebant aũt secũ quingentos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. commissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosq̃ et cuȝ adiutorio altissimi et sancti apostoli iacobi qui apparuit xp̃ianis in bello victi fuerunt saraceni et tot fuerũt mortui ex eis ꝙ non fuit numer⁹ eorum estimatus.

Uincunt saraceni et capitur antiochia ꝑ soldanum babylonie.

Centesimumtricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo .cc. sexagesimoseptimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiam obsedit quam post aliquos dies captam occisis et captiuis viris et mulieribus in solitudinem redegit.

Uincũt xp̃iani et capitur vbeda per regẽ fernandum secundum.

Centesimumtricesimumprimum bellũ inter saracenos et xp̃ianos

acidit anno domini Millesimo.cc.lxix. Tunc predictus rex fernandus scõs octau⁹ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedã cepitq; eã viribus et reuersus est cũ honore in ciuitatem tolet.

Vincũt christiani et capitur carthago ac efficit tributari⁹ rex Tunici regno francorũ

Centesimũtricesimũsecundũ bellũ inter saracenos et christianos accidit ãno dñi Millesimo.cc.lxx. Tũc supradictus rex francoꝝ ludouicus non territus laboribus preteritis et expẽsis de quibus supradictũ est Johannesq; comes niuernensis philipp⁹ et petrus liberi eius pictauie frater ei⁹ attrbatensisq; et britanie comites theobald⁹ rex nauarre multiq; milites atq; plebes et ecclesiaꝝ prelati venerũt ad mare.vi.kal. Julij ab aquis mortuis incipiunt nauigare insiditq; eis consiliũ vt regnũ tonicij quod transfretantibus dabat xpianis impedimentũ primo subijcerũt sue potestati. Eodemq; mense circa festum beate marie magdalene ad portũ carthagenis repulsis saracenis litt⁹ tuentib⁹ applicuerunt et ciuitatem cepiũt in instanti, ac castra ꝯtra toniciũ posuerũt quã cum p mensez obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ fili⁹ regis comes niuernen. Johãnes et post eũ legat⁹ cardinalis epũs albanen. obierũt Deinde benedict⁹ rex ludouicus in vigilia sancti bartholomei obijt vidensq; exercitus xpianoꝝ ꝙ tute nõ valebat hyemare in ptibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cicilie et christianis captis libere dimissis et ꝙ fidea xpiana per pdicatores et minores liberetur predicaretur remeauit.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas cordubeñ. et plura alia loca per regem fernãdum scõm et remittunt cãpane ad scãm Jacobũ.

Centesimumtricesimumtercium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cc.lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiens seruire xpo congregauit exercitum suum et venit super ciuitatez cordubeñ. obseditq; eã. et post mlta bella data est sibi ciuitas et tũc virtuosus rex fernandus remisit campanas ad ecclesiã sãcti iacobi quas duxerat almanzor sicut supradictũ fuit. Post hec cepit Arionam et pegalgaiar et metixar et chartenam cepit etiã illoram quam ignibus cremabat et obsedit granatam ppter quod rex granate factus est eius vasallus tributarius et tradidit tunc regi fernando gubernũ deinde cepit carmonã et cõstantinã et acalamdelno.

Vincũt saraceni et pditur trypolis ciuitas

Centesimumtricesimũquartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiij. qui primo fuerat generalis ordinis minorũ Tũc soldanus babilonie congregato magno saracenorum exercitu tripolim ciuitatem obsedit et dum letanie fierent sancti marcij capta fuit ciuitas occisis captiuisq; xpianis pluribus christianitatis nomen deletum fuit in eadem.

Vincũt xpiani et capit ciuitas hyspalen per regem fernandũ secundũ.

Centesimumtricesimum quintũ bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cc.lxxxix. Tunc predictus rex fernandus secũdus octauus rex castelle considerans ꝙ ciuitas hyspalen. erat de principalibus mundi quia receptaculum terre et maris desiderio magno concupiuit habere illam. Vocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti precepit sibi ꝙ statim congregaret maiorẽ classem per mare quam posset et veniret sup ciuitatem hyspalen. et factum est ita. Rex vero per terram cũ exercitu magno venit et sic per mare et per terram obsessa est predicta ciuitas hyspalen.xvi.mẽsibus in quib⁹ fuerunt bella multa in aqua et in terra et effusus pluribus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cũ essent nimis cõtinuo angustiati tradiderũt regi fernãdo nobilissimã ciuitatẽ yspalen. ex pacto ꝙ extraherent oĩa bona sua. Intrauit aũt pdictã ciuitatez

virtuosus rex fernandus scōs in die sancti
clementis ãno dñi Millesimo.cclxxxx. Et
post hec lucratus est villã que dicitur xeres
delafrontera et medinã delalbobera et alca
lã delos gonzales et beier et calis et sant lu
car de barra meda et arcbos et librixã et oĩa
alia vsq ad mare octo ãnis fecit hic virtuo
sus rex fernandus in frontaria saracenoꝝ q
nõ venit in castellã et post q lucratus fuit ci
uitatem p̄dictã yspalēn. ordinabat iã transi
re in affricã et multi reges affricani concor/
dauerãt se subdere sibi si transisset. sed infir/
matus est in p̄dicta ciuitate yspalēn. et sic vi
dens se infirmũ et declinantē ad mortē vo/
cato ad se filio suo infanti alfonso primoge
nito quē habuerat in vxore sua regina bea/
trice dixit ei. Ego dimitto tibi terrã citra ma
re lucratã vel tributariã et si tu sustinueris
regnũ sicut ego tibi dimitto eris tal' sicut ego
et si plus acquisieris eris melior me. et si de
hoc aliquid p̄dideris nõ eris talis sicut ego
Et data bñdictione p̄dicto filio suo alfon/
so facta cõfessione et ordinato testamēto pe
tijt corpus dñicũ. Et factum est cũ quidã re
ligiosus intraret ad cũ cum xp̄i sacratissimo
corpore in manib' suis vidēs virtuosus rex
p̄cepit se expoliari vestibus regijs et indui
alijs vestimentis parui valoris descenditq
de lecto in terrã cum maxima humilitate et
genib' flexis super terrã restē quãdã ligauit
ad guttur suũ et accepta cruce in manibus
suis adorauit eã lacrimosis gemitib' et di/
cendo verba magne fidei et deuotõis. Quo
facto petijt veniã ab omnib' circũstantib'
et cũ oēs ei pepcerũt recepit corpus dñicum
cũ magna reuerētia et dei timore. et cũ recli/
natus iterꝝ esset in lecto mandauit sacerdo/
tibus q cantarēt letaniã et te deũ laudam'
et sic tenēs candelã incensam in manib' feli
citer migrauit ad dñm ãno dñi Millesimo:
cc.lxij. Regnauit.xxxv. ãnis et sepult' est
honorifice in ecclesia maiori yspalēn. Et suc
cessit ei in regno vt dictũ est filius eius alfõ
sus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

Vincunt xp̄iani et capiunt plura loca per
regem alfonsum nonũ.

QUintesimũ trecesimũ septũ bellũ int
saracenos et xp̄ianos accidit anno
dñi Millesimo.cc.lxvi. Tũc p̄dictus rex al
fonsus.ix. ꝯgregato exercitu suo venit in ter
ram saracenorũ et obsedit quãdã villã que
dicitur texeda et cepit. post hec cepit villam
ceriocensez bis cepit etiã in eblã et algarbium
et gibralcõ et buelmã et sepiã et morã et al/
cabim et castrũ mari et tamrã et farũ et laule
et edificauit de nouo villã regalē. Regnum
etiã murtie quod ab ei' subiectiõe fuerat ele
uatũ iterũ sibi subiecit. Ipse etiã obsedit alji
ezirã per terrã et per mare multis diebus et
posuit ducē sui exercitus infantē petrũ filiũ
suũ et ñ fuit ꝯsecut' finis qꝫ soluta fuit classis
maris p saracenos vltramarinos. q qdã astu
cia nouerũt galeas et naues xp̄ianorũ esse
vacuas ꝓpt infirmitates inualescētes erãt
fere oẽs xp̄iani in terra cũ infante petro. su/
bito ergo irruētes saraceni occiderũt paucos
infirmos quos inuenerũt in galeis et sic hac
in spacio soluta fuit classis xp̄ianorũ ꝓpter
quod infans petr' cũ exercitu suo habuit di
mittere obsidionē cũ per mare libere sarace/
ni mitterēt iã prouisiones in ciuitatē. Pre
dictus rex alfonsus.ix. fuit tante magnificē
tie q veniente ad eum quadã imp̄atrice cõ/
stãtinopolitana vt eã adiuuaret ad redimē
dum maritũ suũ imp̄atorē quē captiuũ te/
nebat soldanus babylonie et erat p̄cium. L.
quantala argenti cuius p̄cij duas p̄tes te/
nebat imperatrix quarũ vnam sibi dederat
papa. Aliã vero rex francoꝝ. Ip̄e solus sol
uit totã redemptionē eo pacto q restitueret
pape et regi francoꝝ partes quas receperat
ꝓpter quod regnũ tunc remansit in magna
paupertate. Fuit etiaꝫ tante fame q mortuo
imperatore almanie fuit electus in impera/
torem in discordia tamen, de qua electione
fuit certificatus per litteras pape et per am/
basiatores almanie. quia tamen multũ tar
dauit in dispositione in viam vt pacificaret
regnum suum licet arriperet viam non obti
nuit. Unde certificatus in via de discordia
almanorum et de ingressu saracenorum in
regno suo reuersus est cum esset prope aui/
nionē vt succurreret regno suo quia hic fuit
rex magne sapientie et fecit librum qui dici
tur lacp̄etidas. Unde regitur regnuꝫ castel
le et est originale in camera regis sicut ego
vidi: Et vtinaꝫ bene attenderent reges suc/
cessores et attenderēt et executõni mandarēt
ordineꝫ regiminis illius libri qꝫ si hoc fieret
crederē nullũ regnũ xp̄ianoꝝ i regiie regno

castelle equipari. habundantia tñ et delitie rerum huius regni et inordinata cupiditas tyrannorum ponunt velamẽ ante oculos p̄sidentium vt nõ solum p̄dictum librũ ſʒ nec honorem legis ꝓpter attendãt. et ideo semꝑ vacantes in abysso cupiditatis et discordie nullũ regnũ fere xp̄ianorũ ē sic in bono regimine offuscatum sicut est regnum castelle.

¶ Vincunt saraceni et occiditur donꝰ raminus per abenyncaf regem vltra marinũ.

C Entesimũtricesimũseptimũ bellũ inter saracenos et xp̄ianos accidit circa idem tempꝰ. Cum enim predictꝰ rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiũ suscipiendũ et dimisisset regnum sub dominio filij sui infantis fernandi tunc abenyncaf rex vltra marinus transiuit mare cũ multitudine graui vocatus et inuitatus per regem granate. donꝰ minimus aũt presidebat in frontaria et notificauit p̄dictũ transitum infanti fernando et interim ipse occurrit cum gentibus frõtarie saracenis ex pte eorũ erant aũt pauci xp̄iani in comparatione potestatis saracenorũ. sed quia videbant se tam acies adinuicem ne forte diceretur ꝙ fugiebant irruerunt viriliter in saracenos et mortui sunt plures ex vtraqꝫ pte. Cecidit etiam ibi predictus preses donus numus cuius caput abscisũ in musu abenyncaf p̄sentatum regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

¶ Vincunt saraceni et occiditur infans sancius archiep̄s toletanus.

C Entesimũtricesimũoctauum bellũ inter saracenos et xp̄ianos accidit paucis elapsis diebus post p̄dictũ bellum. Cum enim per totũ regnũ castelle diuulgaretur ingressus p̄dictus saracenorum oẽs preparauerunt se vt irent ad frontariã. Inter quos primus qui accessit fuit infans sancius archiep̄s toletanꝰ cũ aliquali multitudine militũ xp̄ianorũ et quia fuit sibi nũciatum ꝙ multitudo saracenorum ꝓpe martos cũ preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebant sed ipse cũ suis occurrit saracenis et bellauit cum eis. Sed qꝛ saraceni incõparabiliter erãt multi victi fuerũt xp̄iani et captus est p̄dictus archiep̄s et denudatus lancea occisus est et abscisum caput eiꝰ et manus dextera in quã anulũ tenebat. de morte p̄dictorũ duorũ scʒ domini numi et archiep̄i toletani valde doluit p̄dictus rex alfonsus audiuit enim eorũ mortẽ cũ esset in via imperij et ideo veniens guerrã magnã fecit saracenis. Regnauit. xxxij. ãnis et abstulit sibi regnum in vita filius eiꝰ sancius ꝓpter qꝺ maledixit eum verũtamen in morte reuocauit maledictionẽ suã et dedit litteras sigillis aureis sigillatas pro ciuitatibus villis et castris ne posset annotari de pditione post eiꝰ mortem quia eleuauerunt se contra eũ. Legit enim in cronicas ꝙ dicere rex alfonsꝰ. ix. dixit quandã blasphemiã cõtra deũ. s. ꝙ si ipse fuerat cũ deo quõ mundum creauit ꝙ multi defectꝰ qui ibi fuerũt facti nõ transissent. ꝓpter quod verbũ cum die quadam oraret in oratorio suo añ ymaginẽ virginis apparuit sibi angelus ex parte dei et reuelauit sibi sententiã mortis p̄fixo sibi termino ab illa die vsqꝫ ad. xxx. dies inclusiue et factum est sic quõ in p̄fixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepultꝰ fuit apud patrem suũ regẽ fernandũ in ecclesia maiori hyspaleñ. et successit ei in regno sanciꝰ filiꝰ eius decimus rex castelle qui regnauit. ix. ãnis nihil fecit contra saracenos. Et successit ei in regno fernãdus terciꝰ filiꝰ eius vndecimus rex castelle q̄ regnauit. xv. ãnis et mortuus est. Causa autem mortis eius fuit quia precepit occidi duos scutiferos de carnayal et non fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iniusticiam citauerunt regem vt cõpareret coram deo infra. xxx. dies ad dandũ rationem huius iniusticie et sic factum fuit qꝛ in prefixo termino mortuꝰ est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater eiꝰ ceperat alcãdete quã obsessam tenuerat pluribus diebus et successit ei in regno filiꝰ eiꝰ alfonsꝰ. x. rex castelle. xij. Jacet aũt sepultꝰ predictus rex fernãdꝰ tercius in ecclesia maiori cordubeñ.

¶ Vincunt saraceni et pditur ciuitas acon.

C Entesimũtricesimũnonũ bellũ inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. ccxc. Tunc acon nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur

xiiij. kal. Iunij, occasis plus q̄. xxx. milibus xpianorū vtriusq̄ sexus. Causa autē amissionis predicte ciuitatis dicitur dñoꝝ et nationum diuersitas facientiū ibi contrariaꝫ voluntatem.

¶ Vincunt xpiani et capitur insula rodi ac destruitur ordo templariorum

Centesimūquadragesimū bellū inť saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo.ccc.x. tēpore dementis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulaꝫ rodi capiunt que caput est vianarū insularum et ex tunc redacta fuit sub dominio xpianoꝝ. Vnde aptus apparuit in terram sanctā transitus xpianis sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templarioꝝ quia in sua ꝓbana ꝓfessione abnegabant xp̄m et expuebant super crucem in obprobriū crucifixi et adorabant diabolū sub specie cati sicut plures de maioribus eoꝝ confessi fuerunt

¶ Vincunt xpiani et occasis plurimis saracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum.

Centesimūquadragesimūprimum bellum inter saracenos et xpianos fuit circa annuꝫ dñi Millesimo.ccc xiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernādi tercij pdicti sub tutoribus posito qr paruulus. Tunc infans petrus auunculus vnus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbeten. et cum esset ibi die martis nona die mai bono mane appropinquauit ibi milicie regni granate. Infās vero petrus confisus de adiutorio altissimi exiuit ad eos et factum est ꝑliū magnū ꝫ victi fuerunt saraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti saraceni et q̄erāt inter eos hoīes signati et magni domini et secutus est fugientes saracenos per quinq̄ leucas occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et albanar cepitq̄ eos et reuersus est cū honore in ciuitate cordubeñ.

¶ Vincunt xpiani fugato rege granate et plurибus cesis saracenis per dominum iohannem manuel

Centesimūquadragesimūsecūdū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo.ccc.xliij. Tunc dñs iohannes manuel super pdicto regi alfonso.x.et.xij.regi castelle cum esset in frōtaria granate. Audiuit quomodo rex granate mittebat quendā saracenum qui dicebatur hosom cū tota sua potestate contra ciuitatem cordubeñ. et q destrueret totam terram vsq̄ ad portā ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito pdictus domin⁹ iohannes manuel cum exercitu suo et cum magistris ordinū et ꝯsilijs frontarie et venit ea die vsq̄ ad flumē quod dicitur guadelquenir et ibi fuit factum graue bellum. Et inter vtrosq̄ victus est hosom et plurimi saraceni mucidati q cum rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita dixitq̄ se voluisse in predicto bello

¶ Vincunt xpiani et soluitur classis saracenoꝝ per alfonsum infre admirandū maris

Centesimumquadragesimūtercium bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo.ccc.xvij. Tunc dñs alfonsus infre admirandus maris militans supradicto regi alfonso cuꝫ sex galeis et sex nauigijs que dicuntur lenonis et cum octo nauibus bellauit cum.xxij galeis saracenorum deuicitq̄ eos et cepit.iij. galeas et submerse sunt in aqua quatuor et captiuati sunt ac mortui quasi mille ducenti saraceni.

¶ Vincunt xpiani et occiditur infans picato cum multitudine saracenorum.

Centesimumquadragesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.ccc.xix. Tunc infans piraso filius regis belamarim transiuit mare cum septeꝫ milibus equituꝫ et triginta milibus peditū vt destrueret terram christianorum. Sed cū magister de alcanca et gundisalus martini de oueto hoc nouerunt conuncti q̄ fuerunt cū gentibus ciuitatis hyspaleñ. et sensen. q̄

occurrentes predictos saracenos cū duob⁹ milibus equitum et .ccc. peditibus inuenerūt fortiter in saracenos et factum est preliū magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt saraceni predicto infante picato et quasi omnib⁹ alijs saracenis qui cum eo transierunt.

Vincunt saraceni et occiditur alfons⁹ infre admirandus maris.

Centesimū quadragesimū quintum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. cccxl. Tunc dñs alfonsus infra admirandus maris bellauit cum classe saracenorum coram aliezira et permittente deo victi fuerunt xpiani et perierunt et capti fuerunt a saracenis octo galie et sex naues mortuusq; est ibi amirādus et maior pars xpianorū.

Vincunt xpiani cesa innumero multitudine saracenorū et fugatis regibus benamarini tunicis et bugie p regē alfonsū nonū

Centesimūquadragesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi supradicto. Tunc enim in mēse may incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmitare mediterraneū cū quo veniebant rex tonisu et rex bugie durabatq; transitus eorum vsq; in finē octobris. Numerus autem equitū qui trāsierunt fuit vltra octuaginta militū pedituū autem pp̄ter eorum nimiam multitudinem non erat numerus et tunc perierunt omnes xpiani qui erant in .xi. galeis et vna naui coram carisa cum tempestate maris tenentes predicti saraceni obsessam p̄dictam villā ab ingressu mēsis augusti angustiātes eā sine intermissione. Venit etiam in eoꝝ adiutorium rex granate cum septē milibus equitū et peditum maxima multitudine obsedentibus ergo predictis regib⁹ saracenis carisaz venit vox hec ad regem alfonsum nonū .xij. regem castelle p̄dictum et ad regem alfonsū portugalie qui diuina clementia in vnū cōgregati cum .xij. milibus equitum et .xx. milibus peditum venerunt vt succurrerent predicte ville obsesse et cum peruenerūt ad vadū carise miserūt in nocte ad p̄dictā villā obseruantes decrementa maris quingentos milites qui exeuntes ab aquis per horaz maris transeuntem intrauerūt nocte carisam ignorantibus saracenis. Altera vero die de mane venerunt saraceni aciebus suis ordinatis ad transituz p̄dicti vadi et inceperunt belliū cū xpianis quibus bellantibus exierūt xpiani qui erant in p̄dicta villa cum introeūtibus et irruerunt in tentorijs saracenorum occidentes et expoliantes totū regale eoꝝ qz non erant qui resisterent eis Quod audiens rex almoasen cū alijs regib⁹ et saracenis vt succurrerent vxoribus suis et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero xpiani cū exercitu suo dicentes fugiunt dederunt post eoꝝ terga et sic placuit altissimo q saraceni victi fuerunt et fugientes tot fuerūt mortui ex eis q non est aliquis qui posset eoꝝ numeruz estimare et mortua est ibi horra vxor regis belamarim et ip̄e rex fugit in aliezirā in quadā equa que non bibebat nisi lac camelorum et comedebat annonā mūdatam et passas mundatas que sicut aquila currebat tanta erat eius velocitas. et expoliantes xpiani tentoria saracenorū et campū inuenerūt tantum de auro et argento q non est aliquis qui excogitare posset. Fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamarim et eductus est ad regem alfonsum Habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis saracenorū in signum victorie p̄dictus rex castelle vexillum suum dño pape benedicto .xij. misit quod vsq; in hodiernū diem in capella pape cammone cōseruatur. Fuit autem prediciū in die oīm sanctorum anno quo supra. et reuersi sunt p̄dicti reges xpiani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre que nūc dicit alcala real cepitq; eā et locum mō et carcaboy et priego et rute et benamuxi matreya que a magnis tēporib⁹ fuerant saracenorum

Vincunt christiani et soluitur classis magna saracenoꝝ sub rege alfonso quarto.

Centesimūquadragesimūseptimuz bellū inter saracenos et xpianos accidit āno dñi millesimo .ccclij. Tunc bellauit classis christianorum scilicet castelle que erant quinquaginta quaruz galiaz et .xx.

nauium cũ classis saracenoꝝ que erat galia num et nauigeoꝝ que dicuntur lenõs. xxvi. ducebant etiam saraceni multitudinem ca/ ptiuũ sed domino cooperante vicit classis castelle et soluta est classis saracenorum sub mersaq; sunt in mari. xxxvi. galee saracenoꝝ et ceperunt xxij. Alij vero fugierũt perierũt q; i bello nauali vltraq; xx. milia saraceno rum. Eodem etiam anno bellauerunt galie xpianorũ cum. xij. galeis saracenoꝝ que fe/ rebant victualia aliezere victiq; fuerũt sara/ ceni et soluta classis eoꝝ.

Vincunt xpiani et capitur aliezira per re/ gem alfonsum quartum.

Centesimũquadragesimũoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno dñi millesimo. cccxliij. Tunc supradictus rex alfonsius. x. et rex. xij. castelle volens augmentari in corona regni sui. attendens etiã quomõ gibralter fuerat sua et steterat super eã cum maximis labori bus et expensis nec potuit eã recuperare ꝓ pter mala et damnã que sui vasalli et natu/ les in regno suo faciebant volẽs quasi emẽ dã accipere ꝓ gibralter. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit terraꝝ saraceno rũ et obsedit aliezirã et velociuus eã acciper fecit ꝓpe eã aliã villã et circũdedit eã muro ac populauit eam et vocauit eam aliezeram nouã quo facto elapsis. xx. mẽsibus sue ob sidionis in vigilia oliuarũ. xxvij. die marcij cepit aliezirã eo pacto q; dimitteret sarace nos exire salua eorũ vita. Et sequenti anno dñi Millesimo. cccxlviij. fuit prima pestilen tia in regno castelle et q; habita aliezira vi/ dit ad oculum pdictus rex gibralter qui sua erat et concupiuit reducere eam ad regnum suũ si posset. Ideo collecto exercitu suo ma gno obsedit eam per mare et terrã anno dñi Millesimo. cccxlix. Et sequẽti anno qui fuit annus iubileus cum predictus rex teneret p dictam villam obsessam iñ die veneris sctã xxvi. die marcij. cũ esset in plano prope ma re fuit ibi propinatũ venenũ et mortuus est ibidẽ et vbi pditio illa tractata fuit nun q; amplius nata fuit herba neq; nascet vt nar/ rat hystoria hyspanie. Et sepultus est in ec/ clesia maiori cordubeñ. regnauit. lx. annis et successit ei in regno petrus filius eius. xij rex castelle Iste fuit vir sanguinũ et amicus saracenorũ quem occidit rex henricus scdus in montiel et successit in regno.

Vincunt saraceni et perditur aliezira.

Centesimũquadragesimũnonũ bel lum inter saracenos et christianos accidit anno dñi millesimo. ccclxix. Tunc rex machomat granate ꝯgregato exer citu suo venit super aliezirã et obsedit eã et vndiq; angustians sine intermissione cepit eam die lune que fuit. vi. augusti occisis plu ribus xpianis. Et deinde anno dñi Millesi mo. ccclxxv. destruxit eandem villã vsq; ad fundamenta pdict⁹ rex machomat granate

Vincũt xpiani et soluit classis saracenoꝝ.

Centesimũquinquagesimũ bellum inter saracenos et christianos acci/ dit anno dñi quo supra. Tunc enĩ in mense septembri sequenti quidam capita neus qui dicebatur mucer leo bellauit vir/ liter cum classe saracenorũ que exhibet de a liezira et ducerent ibi vxores suas et pempri ibi plurimis saracenis victoria habita solu ta fuit classis saracenorum.

Vincunt saraceni et perditur vitrea et ma chena.

Centesimũquinquagesimũprimuꝝ bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno quo supra. Tũc rex gra nate collecto exercitu suo cepit vitreã et mar chenam et deduxit secũ plurimos captiuos Subsequenter anno dñi Millesimo. ccclxx die lune. x. may fuit eclipsis solis et sequẽti die martis mortuus fuit pdictus rex henri/ cus secũdus. ix. rex castelle in sancto dñico de la calcada et licet fuerit sepultus primo i ciuitate burgeñ. finaliter tñ deductus est to/ letum et ibi est sepultus in ecclia maiori in sua capella. Predictus rex nihil famosum fecit contra saracenos. Regnauit. xiiij. an/ nis et successit ei in regno iohannes fili⁹ ei⁹ primus qui fuit. xv rex castelle hic etiã nihil famosum fecit ꝯtra saracenos. fuit victus a portugalie exercitu in bello quod dicitur de aliuberata anno dñi Millesimo. ccclxxxv.

Intrauit regnum castelle dux de albencastre cum ducissa vxore sua filia regis petri pretendens habere regnum. Intrauit etiam cum eo rex portugalie et subsecuta est pax anno dñi Millesimo.ccclxxxviij. quia tradita fuit in vxorem dña katherina filia predicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currens quendã equũ in alcala de heuenares cecidit equus super eũ et occidit eum anno dñi Millesimo.cccxc. regnauit.xij. annis et successit ei in regno predictus rex henricus scd's filius eius cũ esset etatis .ix. annoꝝ hic fuit.xvi. rex castelle.

Vincunt xp̃iani peremptis duob⁹ milib⁹ sarracenorum sub rege henrico tercio.

CEntesimũquinquagesimũsecundũ bellum inter saracenos et xp̃ianos accidit anno domini millesimo.cccc.vi. Tũc cum esset firmata treuga predicti regis henrici tercij cum yncas rege granate facta fuit per saracenos qui venientes ad villam que dicit quesada ignibus eam cremauerunt. Eo tempore erant in vbeda petrus manrique et didacus sancij de benandes et alfonsus de aualos et in baeca erat senescall⁹ et alij multi milites xp̃iani qui simul ꝯgregati egressi sunt ꝯ saracenos et acceperũt ãterioritatem eorum qui recedebant cũ preda bellauerunt cum eis in campo quod dicitur delos coleiares. et licet numerus saracenoꝝ esset.vi. milia equitum et.x. milia peditum xp̃ianoꝝ vero vsq ad numerum mille ducẽtorum equitum et peditum concessit de⁹ tñ victoriam xp̃ianis trucidatis ex saracenis quasi duobus milib⁹ de xp̃ianis vero mortui sunt quasi.c. inter quos mortuus fuit senescallus et dñs alfonsus de aualos capitaneus comitis stabilis castelle et dñs martinus lupi de aualos. Regnauit predict⁹ rex henricus tercius.xvi. annis et mortuus est ac sepultus in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissimus beati patri nostro francisco intantũ vt arma regia cordis minorum circundaret et fuit de iusticia laudatus successitq ei in regno filius eius iohannes.ij. qui fuit.xx. rex castelle.

Vincunt xp̃iani et capitur cepta p regem Iohannem portugalie.

CEntesimumquinquagesimum tercium belluz inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cccc.x. Tunc rex iohãnes portugalie cũ haberet quinq filios scilicz duarte qui post eum regnauit petrum henricum iohanem et fernandum quoꝝ desiderabat facere milites infanté petrum et henricuz quia erant iaz in etate ad miliciaz dispositi. Et cum magnaz festiuitatez ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderum implendum consilio cuiusdaz numeratoris predicti regis in aliud est mutatum quia asseruit q cuz illa pecunia q̃ in illis festiuitatib⁹ exponeretur pauca addita alibi possent infantes effici milites cũ magno dei seruicio et honore grandi regie dignitates et filiorũ suoruz quod exposuit de captione cepte vel alicuius alteri⁹ ville mantinc in affrica. Placuit regi consiliũ et approbatum est ac celeri expeditione negocij decimi visus est predictus rex duplici cautelatione quia primo misit ambasiatores suos p duas galeas in ceciliaz sub colore tract⁹ matrimonij qui euntes et redeũtes expoliauerũt diligenter ciuitatem cepte intrãtes in eam cũ securitate acsi vellent solaciari et modicuz a laboribus maris recreari. Qui redeũtes ad predictum regem nũciauerunt omnia quõ erant disposita in predicta ciuitate. Scd'a cautelatio fuit. quia habita predicta cognitiõe necessaria que fieri debebãt cognoscerent q esset contra eos misit continuo ãbasiatores suos propter aliquas causas ad desastendum ducem britanie et erat secretum q predictus dux acceptaret desastationem illam certificatus q non erat regis intentio ire contra eum sed in alias partes vbi esset magnum seruiciuz dei. Acceptauit ergo predictus dux et redeuntibus ambasiatoribus exposita acceptatione statim diuulgatuz est quomõ rex volebat ire contra ducez britanie et parata est magna classis in qua fuerunt cum rege et filijs fere lx. milia pugnatorum in quoruz recessu ab vlixbona ciuitate facta est magna pestilencia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus est eclipsis solis magnus propter que signa multi timuerunt sz tubis acclamantibus statim omnes classez intro ierent animati per regem et venerunt ad finem sancti vincencij et miserunt anchoras suas in berrafaros qui loc⁹ est regni algarbij.

portugalie et ibi existente rege cum filijs suis duarte petro et henrico quia alij remanserunt in regno cum essent paruuli cum alia filia sua que nunc est ducissa burgundie et audiuit missam in ecclesia sancte marie predicari loci qua audita expositum est de publico quomodo via sua erat contra saracenos in cepta erant enim primo admirantes cum viam oppositam ducerent duci britanie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis velis prospero vento venerunt ante ceptam paucis diebus licet distare fere per .l. leucas et sic accedentes circuierunt montem almine qui vndique circumdatur mari sic quod non patet aliquis ingressus nisi per mare vel per ipsammet ciuitatem et miserunt anchoras in portu qui dicitur barbasote qui est ex vna parte ciuitatis ad partem occidentis vbi inceperunt habere consilium quomodo possent terram accipere et qualiter possent situare regale ad expugnandum ciuitatem. Quod videntes saraceni exierunt a predicta ciuitate in multitudine grandi quorum numerum erat ad videndum et tunc factus est ventus magnus sic quod sine periculo classis non poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliezira in regno castelle et capientes terram inuenerunt ibidem plurimos delectabiles fructus et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant quod rediret in portugaliam vel ad alium locum quem leuius possent capere quia non erat possibile ceptam capere secundum multitudinem saracenorum quam viderant ante ciuitatem et quia omnes saraceni martini recurrerent ad ciuitatem et quia etiam fortalicium ciuitatis erat magnum. Rex vero cum esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciuitatem obtinere. Cum ergo hec agerentur felix aura flauit et ingredientes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scilicet vigilia assumptionis virginis gloriose que mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptem ex parte gibealtaris qui est ex parte orientis et ordinauerunt quod missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et quod in eis primo in quolibet eorum irent certi homines armorum et quod galee cum eis ostenderent quod volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem cerasanarum vt omnes saraceni irent in illam partem. et quod postquam saraceni essent nimium multiplicati ad illam partem alinue quod est factum et ceperunt terram inuictis saracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic quod aliqui erant in mari vsque ad pectora et alij plus vel minus taliter quod bellantes cum saracenis et saraceni defendendo terram sic bellum est inceptum cum his saracenis qui ibi erant in parte illa et cum alijs qui continuo succurrebant de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerunt eos quousque fecerunt eos intrare per portam ciuitatis et intantum angustiauerunt eos sine intermissione quod non habuerunt saraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt christiani mixtim cum eis in ciuitatem ad bellandum in vias et carerijs et durauit die illa bellum intra ciuitatem vsque ad horam vespertinam quousque se retraxerunt saraceni ad fortalicium ciuitatis et alij ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur fex. Sed intantum christiani angustiauerunt castrum et predictam villam quod eadem die captum est castrum et villa illa taliter quod eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum et dimissa a saracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi saraceni et alij facti sunt captiui. alij vero per rupes fugerunt. Perquirentes autem christiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiarum et multas saracenas coquentes panes et preparantes ollas pro saracenis abandis. De christianis autem solus vnus mortuus inuentus est qui dicebatur bascus fernandi de cayde ex ictu cuiusdam saxe missi de castro cum iret ad succurrendum infantem henricum qui cum saracenis ante omnes bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousque tota ciuitas fuit capta.

Vincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum.

Centesimum quinquagesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum. cccc x. Regnante in predicto re

gno castelle regi iohanne secundo qui ince-
pit regnare anno domini Millesimo.cccc v.
et fuit positus sub tutoribus scilicet matri
sue illustre regina domina katherina et in-
fante fernando. Suscepta ergo gubernatio
ne regni per infantem fernandum congre-
gato magno exercitu venit in terram sarra
cenorum et obsedit antequeram quã mi-
rabili machina murum excedente viriliter
cepit occisa saracenorum multitudine. Pre
dictus infans fernãd⁹ post hoc cepit regnuꝫ
Aragonie et fact⁹ est rex aragonũ.

¶ Vincunt christiani et fugantur saraceni p regem Johannem scdm occisis pluribus saracenis.

CEntesimumquinquagesimumqui
ntum bellum inter saracenos et chri
stianos accidit anno domini Mil-
lesimo.ccccxxx. Tunc predictus rex iohan-
nes secundus congregato magno exercitu
intrauit terram saracenorum et posuit rega
le suum prope ciuitatem granate vbi .xix.
diebus stetit. Egredientibus ergo saracenis
die quadam a predicta ciuitate multitudine
magna conspirati ex inspirato coniuncte sũt
acies vtrorumqꝫ et factum est prelium ma-
gnũ pluribusqꝫ saracenis trucidatis aliisqꝫ
in fugam versis victi sunt saraceni. Quidaꝫ
autem saraceni specialiter sagittarij multitu
dine non pauca alijs fugientibus sub quibus
dam ficulneis remanserunt cogitãtes se ibi
dem posse deffendi et non parua dãna pos-
se inferre christianis quasi ex latibulo pug-
nantes. ¶ Ad quos milites christiani e-
quis dimissis pedes intrauerunt quorum
gladijs perierũt Illa die vt fertur capta fuit
et granata si debitus ordo pugne obseruat⁹
fuisset. Tempore predicti regis iohannis se
cundi plurima castra saracenorum per chri-
stianos capta fuerunt cum multa effusione
sanguis saracenorum. Regnauit aũt .xlviij
annis et mortuus est in villa valisoletana
anno domini Millesimo.cccc liiij. ac sepult⁹
in monasterium cartusiensium de miraflo-
res ciuitatis burgeñ. Hic tenuit quendaꝫ p
uatum a puericia sua qui dicebatur aluarus
de luna quem intantum honorauit ꝙ ipm
fecit magistrum sancti iacobi cum quo mul
tas tribulatiões passus est et multo tẽpore
cum militibus regni et finaliter ꝓpter nonnul-
la que sue maiestati circa eum indecencia vi-
debantur fecit enim publice per iusticiaꝫ in
supradicta villa decapitari. Cuius caput nõ
uem diebus stetit affixum clauo in palo alto
corpus vero in medio platee tribus diebus
inhumanatum remansit. Et cum esset vir tã
te potencie ab omnibus tamen suis in fine
relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad
dominum accessit corde contrito et humilia
to et pedibus meis licet indignis se pergene
ralem confessionem totius vite sue inclina-
uit. Credo ipsum secundum signa que vidi
misericordiam dei consecutum fuisse. quia
scriptum est in quacunqꝫ hora in gemuerit
peccator omnium iniquitatum eius non re
cordabor. Et successit predicto regi iohanni
in regno filius eius henricus quartus qui
nũc regnat .xviij. rex castelle et vtinam felici
ter ad dei gloriam regnet et vtilitatem reipu
blice Hic primo regni sui anno cum exerci-
tu suo magno intrauit terram saracenorum
et obtinuit viriliter villam que dicitur xime
na et destruxit stiponam habuit etiam bul-
lam cruciate contra saracenos et continua-
uit guerram iiij. annis. In quibus non mo
dicum saraceni sunt fame afflicti in signũ eti
am voluntatis expugnationis regni grana
te cepit deuisam malogranatorum per orna
mento armorum regalium. Quid erit. deus
nouit cuius est causam et finem bellorũ agno
scere. multa enim impedimenta offeruntur
specialiter diuisio militum in regno contra ip
sum ꝓpter que iam hoc anno .lx. plus tunc f
guerra in regno ꝙ contra infideles qđ de⁹
sua pietate auertere dignetur.

¶ Vincunt saraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et de tribus mirabilibus que precesserunt.

CEntesimumquinquagesimumsextuꝫ
bellum inter saracenos et christia-
nos accidit anno dñi Millesimo
cccc liij. tẽpore Nicolai pape quinti Tũc eñ
imperator turchorũ cõgregato magno exerci
tu per terram et magna classe ꝓposuit nomẽ
delere christianum viribꝫ suis. In primo er
go ipe obsedit ciuitatẽ que pera dicitur quam
post plurima certamia cepit .xxviij. die mey
et intrãs eandẽ ciuitateꝫ crudelissime occi-

dit omnes xpianos a sex ānis et sup̄ et sequēti die. s. xxix. intrauit portū constantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatem constātinopolitanā per mare et per terrā potentissime et eam angustians sine intermissione finaliter eam deuicit et cepit et ingressus ciuitatē indicibilem cedē fecit in xpianos. Alij vero pedib⁹ et manibus ligatos in captiuitatem duxit monachos etiā et monachas consecratas vituperose ex monasterijs extractas ac si meretrices et prostibulo instituite essent trahebat cōtra eas pagens tāta et talia qualia de peccatibus quis sine rubore vix dicere auderet. Adolescentulos vero a decēnio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerūt turci in illo eximio et claro templo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctorū atq̧ sacramentum pedibus conculcauerunt et omne gen⁹ vituperij super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes saliebant vociferando iubilantes et machometū hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etiā illi nepharij turci ad sublime tegumen eiusdem alte et famose ecclesie sancte Sophie et crucem ei⁹ cacumini infixam deiecerūt et diruperunt. Sacra vero corpora sanctorū lacerabāt et deuastābant. plurima etiam vituperia fecerūt in sacris crucibus et calicibus et intantū eorum vesana rabies exarsit q̄ a prima hora diei vsq̧ ad meridiē totam vrbem nudatā et desertam reliquerunt sic vt non latinū nō grecum non armenium nō iudeum nec aliū quēuis hominem de habitatoribus ciuitatis intra eam dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenēn. qui presens fuit in excidio ciuitatis et francisci rostarij ducis venetorum transmissis ad Nicolaum papā quintū. vt de remedio in futurū prouideret contra hunc thurcorū imperatorē qui se vocat inimicum crucis xpi et intantū odio habuit christianos q̄ cum aliquē videret xpianum se in visu deturpatū et sordidatum proprios oculos abluit et abstergit vt dicit p̄dictus cardinalis. Et est diligenter aduertēdum ad tria singularia que desolationē predicte ciuitatis precesserunt quorū duo predixit quidam antiquus philosophus grec⁹ qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrij predicte ciuitatis vt mihi quidā grecus qui proprijs oculis sepe vidit: narrauit. Erat quedā columna marmorea tota operata ad modum scacorum sic ordinata q̄ incipiendo a principio in vno scaco ponebatur nomen imperatoris et in sequenti nomē patriarche qui presidebant et predixit philosophus predictus q̄ cum facta fuisset impletiō omnium scacorum illius columne tunc perderetur ciuitas constātinopolitana et sic de facto accidit. quia presidentibus Constantino īperatore et gregorio patriarcha in quorum tempore capta fuit ciuitas predicta facta fuit impletio vltimorum scacorum colūne Secundum quod predixit predictus philosophus leo fuit q̄ tempore Constantini debebat perdi ciuitas cuius verba in predicta columna erant hec. Constantinus me fecit et Constantin⁹ me dissoluet. et sic impletum est. Istud enim fuit mirabile preuideri tali excidioni a philosopho quod esse non potuit nisi a spū dei. Primus enim qui imperauit et nobilitauit predictā ciuitatē fuit vocatus Constātinus. qui dedit patrimonium ecclesie. mater sua fuit vocata helena. et primus patriarcha fuit vocatus gregorius Ultimus aūt qui ibi imperauit et perdidit ciuitatem mortuus in bello dicebatur etiā constantinus et mater sua helena et patriarcha etiā gregori⁹ vocabat. Terciū vero mirabile quod precessit captionem ciuitatis fuit visum per turchos xpianis nihil videntibus. Unde cū quadam nocte vigillātes turchi in obsidionem respicerent versus ciuitatem viderunt subito multitudinem luminum ad modū candelarum vndiq̧ super turres et muros ciuitatis quod respiciētes et admirātes. timuerunt valde. Arguētes ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina protectione et cū retulissent qui viderāt imperatori turchorū ipse simulauit pro tūc Altera vero nocte apparentes predicte candele super turres et muros vise sūt eleuari in celum. Et tunc teucrus ille magnus interp̄tans visionē illam: dixisse fertur. Candele que apparuerunt descendentes significauerunt q̄ deus in temporib⁹ preteritis protegebat hac ciuitatem. s candele eleuate in celū designant q̄ deus recessit ab ei⁹ custodia. Nūc ergo ait est tempus debellandi eā et sic ardenti rabie irruerunt in ciuitatē nobilissimā et ceperunt eā vt dictum est. Et vo

co illam ciuitatē nobilissimā quia sm ysidorum in libro ethimologiarum .xv. Constantinopolis est in tracia quā edificauit ex nomine suo constantinus solam rome meritis et potentia adequatam. Hanc conditā primo a pausania rege spartanorum et vocatā bisancium vel q tantum patet inter atriacū mare et ppontidem vel q sit receptaculum terre et maris. Unde et eam cōstantinus aptissimā condere iudicatis vt receptaculū sibi mare terraq fieret. Unde et nunc romani imperij sedes et totius caput est orientis sicut roma occidentis. hec ille. Sic ergo hec nobilissima ciuitas immo q̄si totū grecie imperiū occulto dei iuditio traditū est in manus impiorū sicut etiam methodius martyr ,pphetizauit. inter cetera dicēs. grecia in captiuitate et occisione erit sicut plenius dicet infra consideratione .xij. in primo passu.

Uincunt christiani cruce signati fugato thurco et cesis .lxx. milibus thurcorum. Johanne de capistrano nomē ihesu deuotissime inuocante.

Centesimumquinquagesimū septimum bellū inter saracenos et christianos accidit āno dñi Millesimo cccclvij. sedente in cathedra petri Calixto papa tercio qui in memoriā huius belli instituit festum duplex transfiguratōnis dñi nostri ihesu xpi cū gratijs et indulgentijs solēnitatis corporis xpi. ex cuius bulla plūbea quam oculis proprijs vidi. ordinē istius belli et victorie diuine ad ppositū ānotaui: vbi sic predictus papa inter ceteros ait Quoniā pater ille misericordiarū ac pijssimus christianorum protector et vite nostre defensor oīpotens deus. postq̄ in die celebri beatorū apostolorum petri et pauli dum sacra missarum solennia in eorū basilica agerimus literas nostras super generali oratione p vniuersos xpicolos facienda lectas et fauēte dño vbiq obseruatas fecimus publicari pijs oratōibus et operibus suis afflicti populi aliquātulū mitigatus feritatē ipsius vipereij et immanissimi turchi cultoris execrabilis machometi proxima estate decursa cū suo pene innumerabili in quo plurimū cōfidebat exercitu infidelium et turchorū cōtriuit castri balgradi in regno vngarie ad ripā danubij situati qd vndiq obsessū et coagustatū dirupere satagebat obsidiōe soluta p cruce signatos et vngaros ad modū populares q̄uis pauciores numero et inermes ex nostra ordinatōe et institutōe dilcō filio legato nostro de latere illuc destinate iniūcta ac nūcijs et literis sepius repetita ex sincera fide quā gestamus in ipso saluatore nostro cuius est res adunare disp̄sas et desperatas ,ptegere ac supborū precipue in fideliū et christiane fidei inimicorū potentiā cōterere et etiā debellare sub strenuo vaynoda iohāne celebris memorie fidei nostre catholice acerrimo defensore et pro ea atq fidelibus pro pugnatore christianeq cohortis duce dignissimo cui neq fides neq spes petiente victorie defuere militantes presente p̄ter iohanne quodā de capistrano ordinis fratrum minorū professore viro quidam optimo et meritorum apud deum et homines eximio et nomē ihesu christi in quo salus nostra cōsistit fiducialiter et assidue cum omni populo crucicepto voce vnanimi inuocante vexillo quoq sacratissime crucis cum magnis clamoribus et vocibus eleuate ad celum. Unde ineffabile vti a cunctis dari separabitur aduenit auxiliū Nostra res die memorabili beate marie magdalene celesti p̄sidio communitus populus fidelium impetu in hostes viriliter facto eundem ferū turchum cum suis sacrilegis cōplicibus in turpem et damnosam fugā conuertit. deditq ipse miserator dominus et fidelis in manu paucorum tam ferocis inimici et innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriam vltra q̄ mens estimare posset humana dominus enim potens et super exercitus et tyrannos qui madian et orientales pupulos ad numerum locustarum in manu tradidit gedeonis: Omne etiā sacerdoti contra eliodorum ciuitatem sanctā hierusalem ,pphanare molientē presidium prebuit et iuuamē pro nobis contra insolitissimos hostes miraculose pugnauit. O bone ihesu dux et saluator noster fortitudo vera et tutissimū certumq p̄sidium ad te cōfugientiū christianorum et pietate qui ipsos proprio sāguine redemisti gladium tuum super inimicorum capita fugientium intromittens non pauciores sese mutua cede necarunt quam a nostris in prelio interempti fuissent. Nam vt

a fidedignis accepimus in ea pugna .xl. milia occisi totidemque superstites in turpem fugam versi sese mutuo trucidantes defecerunt. Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt vt confusus abiens ipse tyrannus et pre timore iam multis mensibus non apparens inter latebras seu munita opida se recepisse dicatur et diuinam presentiens vltionem in suam perditionem futuram intra Constantinopolitanam peramque ciuitates se reclusit. Illasque muris et antemuralibus munire frustra decernet minus attendens quod nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam. hec ex predicta bulla

¶ Vincunt christiani in affrica per regem alfonsum portugalie.

C Entesimumquinquagesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo .cccclviij. Tunc rex alfonsus portugalie armata magna classe transiuit in affricam et obsessa quadam villa fortimaritima que dicitur alcacar tagner ac fortissimo bello angustiata cepit eam et christianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessarijs. Dolentes autem saraceni affricani bis iam duorum annorum interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierunt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset se cursus dari eidem: Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro construendo a predicta villa vsque ad mare. lapidibus ergo predictis ac sufficienti calce per nauigia in predictum locum deductis tanta fuit multitudo lapicidarum quod paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessarijs sic quod cum saraceni cognouerunt opus quasi finitum erat et factus est locus quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium et vtilitatem christianorum transeuntium per illud secretum mare mediterraneum. distat autem predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centum leucis et a tarifa que est etiam locus christianorum istius regni castelle ex altera parte maris stricti tribus leucas et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti

¶ Decima consideratio est de possessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

D Ecima consideratio huius libri quarti est de possessione terre sancte per saracenos vbi duo puncta occurrunt declaranda. Primus est scire causam quare saraceni tenent terram sanctam. Secundus vero punctus erit. Si christiani vellent facere guerram saracenis ad terram sanctam capiendam quis locus esset eis conuenientior in orbe ad incipiendum talem guerram. Extollunt enim se saraceni dicentes se tenere veritatem legis quia possident terram sanctam. Insultant etiam iudei contra christianos dicentes quod lex christianorum nulla est nec ihesus nazarenus est messias in lege promissus quia non possident terram sanctam hierusalem. Ideo ad hec declarandum tres rationes assignantur per fratrem vincentium in sermone: Ecce ascendimus hierosolimam. Prima est ad excusationem christianorum. Secunda propter confusionem saracenorum. Tercia est propter conuersionem iudeorum. ¶ Circa primum notandum est quod nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Vnde ecclesiastes septimo non est homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. et deus non vult quod christiani peccent in illa terra in qua filius dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam. de agarenis vero non ita iniuriatur quia canes sunt. multum enim displiceret regi et indignaretur si filij sui vel milites mingerent in camera sua si autem canis minget non curat. Idem in proposito de terra sancta. multum displiceret christo si nos filij per baptismum faceremus in ea corruptiones et peccata sed de agarenis tanquam de canibus non curat. et concordat auctoritas christi dicentis hierusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum Luce .xxi. tunc enim cum omnis plenitudo gentium intrauerit omnis israel saluus erit: vt habetur ad romanos .xi. Et sic patet prima ratio scilicet quod p

pter excusationem christianorũ ne peccem⁹
in camera sanctificata regis regum ihesu xpi
non possidemus terram sanctam. Unde sic
patuit supra bello centesimo. Iherusalem
capta fuit per cruces signatos christianos et
quãdiu vixerunt in sanctitate et sine offensa
christi possederunt terram sanctam. Sed cũ
multiplicata fuerunt in eis mala et offense
xpi continuo expulsi fuerũt a terra illa et in-
troducti fuerunt canes saraceni ad seruãdũ
illam sicut patuit supra consideratione no-
na huius libri bello. cxviij ¶ Secunda ra-
tio est propter cõfusionem saracenorum ipsi
enim sunt filij xpianorum quia vix sunt oc-
tingenti anni ꝙ sunt. Unde beatus augu-
stinus fuit episcopus yponeñ. Sed macho
metus a sergio decept⁹ decepit eos et ideo
agareni sunt christiani renegati et propterea
retinent adhuc aliquid de fide christiana et
credunt et aliquid non. Credunt nãq₃ vt xpi
ani ꝙ vnus est deus creator omnium sed nõ
credunt ꝙ ille deus sit tres persone in confu-
sione ipsorum ipsimet ostendunt locum in
quo xps fuit baptizatus vbi tota trinitas ap
paruit. Secundo credunt ꝙ fuit homo pur⁹
et verus et sanct⁹ de spũsancto in maria vir-
gine cõceptus sed non credunt ꝙ sit deus.
et in confusionem sue credentie ostendũt lo-
cum vbi suscitauit lazarũ proprio imperio
quod non potuisset non fuisset de⁹. Tercio
credunt ꝙ est in celo sed non credunt ꝙ est ĩ
sacramento altaris. et in confusionem eorũ
ostendunt christiani locum cenaculi in quo
christus illud sacramentum instituit. Item
non credunt xpi passionem. tamen in eorũ
confusionem ostendunt vbi xps fuit cruci-
fixus et sepulchrum vbi corpus fuit sepultũ
Item agareni baptizantur sed non confor-
ma verborũ et ipsi ostendunt locũ vbi xps
constituit sacramentum baptismi cũ forma
illa. In nomine patris et filij et spũssancti
in eorum confusionem Ideo dicit dauid fac
mecum signum in bonum vt videant qui o
derunt et confundantur. Unde sicut custo-
des portarum in domibus regum xpianorũ
cum haberi possent sũt homines difformes
vt ethiopes sic ꝙ nullus intrare potest nec fi-
lius neq₃ milites nisi per manus illorũ sic
christus in palatio suo terre sancte pmittit ꝙ
custodes portarum illius patrie sunt homi-
nes difformes scilicet bestiales machometici
ne scilicet filij sui milites xpiani ad interio-
ra secretorum terre sancte admittantur nisi p
manus illorum nec ex hoc sequitur honora-
biliores eẽ ianitores difformes filijs et mi-
litibus caris: immo hoc cedit in confusionẽ
ianitorũ et honorem filiorum et militum.
Nunquid etiam in domibus magnorũ in
castris in nauibus maris immo etiã in do
mibus rusticorum custodes et vigiles sunt
canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis
et ad honorem talis loci et patet ꝙ sic etiã
custodes et vigiles terre sancte sunt canes
saraceni ne si quis ingrediatur ad interiora
secreta vbi christus in humana natura am-
bulauit nisi fuerit homo pacis. et ad hono-
rẽ illius loci quales sunt peregrini christia
ni visitantes terram sanctam et patet ꝙ istõ
cedit in confusionem saracenorum ꝙ assi-
milantur canibus custodientes domos.
Item in confusionem cuiuscumq₃ virtuosi ẽ
sustinere aliquod falsum propter auaritiã
Cum ergo saraceni se reputent virtuosos et
credant falsũ esse ꝙ ihesus nazarenus fuit
mortuus et sepultus etc. et tamen hoc susti-
nens ostẽdentes predicta loca vt dictum est
cum magna diligentia propter auaritiam.
quia propter interesse quod recipiunt a pe-
regrinis christianis. ergo possessio terre san
cte per saracenos est in eorum confusionem
non enim permitterent principes christiani
pro toto auro mundi si inter eos esset sepul-
chrum machometi ꝙ visitaretur et honora-
retur a saracenis sicut faciunt xpiani in terra
sancta cum hoc non solum cederet in confu-
sionem xpianorũ sed etiam in contumeliã
creatoris scientes falsum esse ꝙ honor debe
at exhiberi bestiali et spurcissimo machome
to. quia honor secundum philosophum est
primum virtutis. que in machometo locũ
non habuit propter abyssum criminũ in eo
contentorum sicut patuit supra cõsideratiõe
prima huius quarti libri et quasi per totum
est ergo in confusionem saracenorum posses
sio terre sancte et honorem christianorum.
Tercia ratio est propter conuersionem iude
orum. Iudei nanq₃ secundũ ꝙ ex lege moy
si fuerit assueti et nutriti terreni sunt et sperant
ꝙ messias ducet illos ad illam terram et di
cunt intra se ecce habebimus iherosolymam
propter hoc ihesus xps ver⁹ messias voluit
ꝙ nec xpiani nec iudei habeant illã terram

quia non venit vt daret illam terram sed ce lestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium sed illa est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos vltimo non habemus hic ciuitatem ma/nentem sed futuram inquirimus. Cessent ergo saraceni ab excellentia sua sileāt iudei et conuertantur a miseria sua. Consolentur xpiani in filiatione et militia sua quia xps dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Jo. primo Sed que harum gentium habet vel tenet veram legē licet supra libro primo sit latissime declara/tum potest tamen hic exemplariter declarari per parabolam illius diuitis qui habet vnū lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc. dns iste diues est xps de9 et homo et tres filij tres sunt populi iudeorum aga/renorum et xpianorum. dicit primogenitus scz populus iudeorum. Ego habeo lapidem. i. legem veram quia eam dedit miraculis cō firmatam. Dicit populus xpianus non. immo ego habeo legem veram quia mea lex cō firmata est miraculis que nō possunt nisi p deum fieri. Demones poterant facere mira/cula moysi Populus agarenus dicit immo ego habeo legem veram. Nunc ponderem9 lapidem primo ponderetur in sanctitate lex moysi et eam ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi vi/di cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuer/sa vanitas. ecclesiastes primo. modicum pō derat ideo nihil valet. Videamus sectā machometi quātum ponderat quid promittit fluuios lactis mellis olei vini mulieres etc. Hec est vita porcorum nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et doctoribus fidei xpiane si attente cōsiderēt sectam maledictam saracenorum videre tā/tam multitudinem animarum rationabilium sicut sunt saracenorum que redempte sunt sā guine ihesu xpi esse inuolutas in errore dā/nationis quia non intelligunt scripturam diuinam et quod peius est nec volunt intelli/gere neq audire sed q inclinentur ad ea et sequentur que debentur porcis et asinis. lex xpianorum que promittit gloriā celestem q̄ est infiniti ponderis et valoris quia pl9 pō derat vna dies glorie q̄ omnia bona huius mundi. Ecce promissio q̄cunq fecerit volū tatem patris mei qui in celis est intrabit in regnū celorum. Math. vij. Ponamus ergo in celum cor nostrum et spem omnia terrena despiciendo quia secūdū apostolū. ij. Cor. iiij. quod in presenti est momentaneū est et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternū glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur sed que non videntur que ei videntur temporalia sunt que autem nō vi dentur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.

Secundo puncto huius cōsiderationis scilicet quis locus esset cōueni/entior in orbe ad capiendū terram sanctam. Respondetur q si xpiani vellēt incipere guerram ad terram sanctam capiēdā et alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est q̄ hispania q sic declarat. Certum est q in vniuerso quinq loca possunt cōsiderari sicut notat magister Raymūdus lullij in quodā tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attē ptatum fuit. Primus locus est in terra imperatoris cōstātinopolitani et in terra turchorum Deinde per terram armenie quousq perue niretur in sinam et hec via nō est multū laudabilis quia est valde grauis et difficilis et nimis longa et sic requirit magnum exerci/tum et multas expensas Scds locus est insula quedam que rayect appellatur situata prope alexandriā. Posset enī illa insula cū galeis et nauibus capi et detineri sed hic loc9 etiā nō ē laudabilis quo ad p̄sēs: tū q2 via ē nimis lōga nimis et reqrit expēsas et bellatores p̄ illā Terc9 loc9 ē regnū cipri et terra hermenie sed ista via etiā nō est laudabilis. tū quia ille terre nō sunt oibus sane sicut expti sūt qui trāsierūt. tum etiam quia illa via est nimis lōga. et communiter reqrit nimis de nauigantibus et pugnātibus et expensis. tum tercio q2 p cipriū et hermeniā nō posset sufficere victualia neq equi. Quartus loc9 est tunicium. sz nec iste loc9 laudabilis ē eo q multe gētes in eo cōmorāt et cōsequāter nimis reqrit de exercitu et de eqs et de hoc sa/tis probabile experimentū datum fuit qn̄ sctūs ludouicus rex francorum transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. xiij.

libri bello. cxxij. Quintus loc⁹ est hyspania
in parte eius que dicitur andalusia vbi est
almaria malica granata algesira tarifa et
hic est locus amenissimus et congruentior
omnibus predictis eo quia facilior ad acq-
rendum propter quatuor ratiões. Prima ra
tio est quia predictus locus est circundatus
per mare mediterraneum ex vna parte et ex
alia parte per regnum aragonie et castelle et
istud impediret ꝙ non possent iuuare eos
alij saraceni. Secunda ratio est quia multũ
iuuat ad guerram faciendam fertilitas terre
et multitudo equorum de propinquo in q̃-
bus habundat inter ceteras mundi partes
hispania. Tercia ratio est quia ẽ terra sana
et ideo timore infirmitatum non solueretur
exercitus sicut alibi factum esse dicitur. Et
patet etiam ꝙ est propinquissima respectu
aliorum locorum. Quarta ratio est rex bel-
lator cum paruo exercitu posset guerram in
cipere p̃suppositis supradictis et quia ha-
bet terga secura et sic accipiendo modo vnũ
castrum et deinde vnam villam et sic succes-
siue deducendo saracenos semper ante se et
multiplicando continue exercitum et habi-
to regno granate rex bellator cum suo exerci
tu ampliato ad maiorẽ barbaram scilicet in
affricam poterit leuiter transire scilicet in re-
gnum cepte quod non distat nisi septem mi
liaria et in aliquo loco nisi p̱ tres leucas so-
lum presertim isto tempore talis locus esset
conuenientissimus cum cepta et villa alia q̃
dicitur alcater tagner sint in potestate regis
portugalie. Et sic ex illa parte inciperent de
bellare saracenos tergis securis deducendo
eos ante se modo lucrando vnam villã mõ
aliam etc̃. quousqꝫ perueniretur tonitum se
per multiplicando exercitum ꝙ optime et se
curissime fieri potest vt dictum est propter p̱
pinquitatem hyspanie et eius fertilitatez et
quia retro se nihil timerent et sic paulatiue
bellator rex posset facere guerram sanam sa
racenis et acquirere terram sanctam iherusa
lem et totuꝫ regnũ egypti patet ergo clarissi
me ꝙ nulla terra in mundo est conueniẽtior
christianis ad incipiendum guerram pro ter
ra sancta capiẽda ꝙ hyspania. beatus ergo
rex bellator qui propter zelum fidei catholi
ce hec cogitauerit et in opere posuerit sperãs
omnia predicta acquirere per ihesuꝫ christũ
in cuius manu sunt omnium potestates et
iura regnorum.

Quomodo xp̃iani habere se debeant de
iure et ordinatione regni erga saracenos vi-
uentes inter nos.

Vndecima consideratio huius .iiij. li
bri est de his adque compelli debẽt
saraceni viuentes inter nos de iure
et ex ordinatione regni. Circa primum no-
tandum ꝙ vt traditur in titulo de iudeis et
saracenis in clementinis principes christiani
sub obtestatione diuini iudicij a duob⁹ dñt
compescere saracenos sibi subiectos scilicet
ab inuocatiõe publica nominis machome-
ti et a peregrinatione quam facere solent ad
sepulchrum cuiusdam saraceni Unde sacrũ
consilium ibidem sic ait cedit quidam in of
fensam diuini nominis et obprobriuꝫ fidei
christiane ꝙ in quibusdam mundi partibus
principibus christianis subiectis. In quib⁹
interdum seorsum interdum vero permixtuꝫ
cum christianis habitant saraceni sacerdo-
tes eoruꝫ zabzala nuncupati vulgariter in
templis seu mesquitis suis ad que idem sa
raceni conueniunt vt adorent ibidem per fi-
dem macometuꝫ diebus singulis certis ho
ris in loco aliquo eminenti eiusdem macho
meti nomen christianis et saracenis audien
tibus alta voce inuocãt et extollũt ac in ver-
ba quedam in illius honore publice ꝓfiten
tur. Ad locum insuper vbi olim quidam se
pultus extitit saracenus quē vt sanctũ alij
saraceni venerant et colũt magna saraceno
rum eorũdem partium et aliaruꝫ cõfluit pu
blice multitudo ex quibus nostre fidei non
modicum detrahitur et graue in cordib⁹ fi-
delium scandalum generatur. Cum autem
hec diuine maiestati displicentia non sint a
liquatenus toleranda sacro approbante cõ-
silio ipsa in terris christianorum fieri decer-
ceps districtius inhibemus vniuersis et sin
gulis principib⁹ catholicis sub quoꝝ dñio
saraceni morãtur et fuerũt p̃dicta sub obte-
statiõe diuini iudicij obnoxi⁹ iniũgẽtes q̃te
n⁹ ipi tã ꝙ veri catholici et xp̃iãe fidei fedu
li zelatores obp̃briũ qđ tã ipis ꝙ ceteris xp̃i
colis p̱ p̃missa igerit debita ↄsideratõe pẽsã
tes ipꝫ vt ꝓuide eterne btitudis p̃miũ asse-
quant̃ de terris suis oĩno auferãt a suis sub
ditis aufferri procurent inhibendo expresse

ne prefata inuocatio seu ꝓfessio nomis ip/
sius sacrilegi machometi publice aut pegri
natio p̄celibata ab aliquo in coꝝ existente
dñio audiant attemptare decetero vel quō
libet sustineri. Si vero qui secus p̄sumpserit
taliter ob diuinā reuerentiā castigenť ab ip/
sis ꝙ alij coꝝ exemplo pterriti a p̄sumptiōe
simili arceanť hec ibi sanctissime ordinatuꝫ
sed negligenter custoditū specialiter primuꝫ
cum alijs vocab⁹ de die et de nocte tales ꝓ/
clamationes faciant saraceni. et non solum
non castiganť a principib⁹ verū etiā et defē
dunť et rar⁹ est qui ꝓpter fidei honorē recla
met contra eos q̄nimo tanta est ignorantia
p̄dicte inhibitiōis in principibus et clero ac
populo ꝙ nō cogitant p̄dictas inuocatōes
siue ꝓclamationes eē in offensa diuīe maie
statis ꝙ nō sine culpa est añ deuꝫ cum talis
ignorantia nō excuset quia ignorantia facti
non iuris excusat. De alijs aūt atqꝫ ad que
cōpellendi sunt saraceni tā de iure ꝙ ex ordi
natione regni sufficiant que dicta sunt libro
iij. consideratione. xi.

¶ Ista duodecima consideratio tractat de
fine legis saracenoꝝ et de coꝝ perpetua ser/
uitute sub iugo xp̄ianoꝝ sub quatuor pass⁹

Duodecima et vltima ꝯsideratio hu
ius libri. iiij. est de fine legis sarace
noꝝ et de coꝝ ꝑpetua seruitute sub
iugo xp̄ianoꝝ iam finem oportet dare huic
iiij. libro de bello saracenoꝝ in hac vltia co/
sideratione ad quā explicandā. iiij. passus
conuenit ptransire. Primus ē de castigatōe
finali fienda per saracenos. Secund⁹ est de
cessatiōe sue legis. Terci⁹ est de tēpore quo
dꝫ cessare. Quart⁹ vero erit de ꝑpetua serui/
tute saracenoꝝ sub iugo xp̄ianoꝝ.

¶ De castigatione finali fienda per sarace/
nos in populo xp̄ianoꝝ.

Primus pass⁹ est ꝙ per saracenos
fiet diuina castigatio terribilis in oī
bus regnis mūdi ꝓpter peccata po
puli scd̄m ꝙ p̄dixerūt. et primo methodi⁹
martyr quem beatus iheronim⁹ in opusculis
suis laudat loquēs de fine seculi cui⁹ ꝓphe
tia sequiť. In nouissimo aūt sexto miliena/
rio seculi exient filij ysmaelis de heremo et

erit aduentus coꝝ castigatio sine mēsura et
sine mia et tradet deus in manib⁹ coꝝ omia
regna gentiū propter pctā que operata sunt
ꝯtra p̄cepta dei. Ideo tradet nos de⁹ in ma
nus barbaroꝝ quia obliti sum⁹ precepta do
mini facient eīn xp̄iani multa illicita qꝛ ma
culabūt seipos adeo ꝙ turpissimū est ad di
cendū propterea tradet illos deus in mani/
bus saracenoꝝ persida erit in captiuitate et
occisione capodocia erit in captiuitate et occi/
sione alicia. In tribulatione erit terra syrie
erit in solitudine et ei⁹ habitatores captiui
ducenť. Sicilia similiter et habitatores eius
in gladio pibūt. Grecia in captiuitate erit et
occisione affrica erit similiter egyptij orien/
tales et Asia sub graui tributo in auro et ar
gento erit. Hispania gladio peribit et capti/
ui ducenť habitatores ei⁹ Gallia germania
agatonia varijs prelijs erūt deuorate multi
ex eis ducentur captiui romani in occisione
erunt et cōuersi in fugā. In sulis maris erūt
in desolatione et obtinebūt filij ysmaelis in
troitū ab aquilone et oriēte et meridie et oc/
cidente et replebiť iherosolima cūctis gēti/
bus q̄ captiui ducenť et replebiť terra ꝓmis
sionis oībus gentib⁹ et erit iugū coꝝ graue
super oēs gētes et erūt omnia sub iugo coꝝ
et tributo et oīa ornamenta diuitū coꝝ erūt
et que fuerunt in ecclesijs sanctoꝝ siue aurū
aut argentū siue lapides p̄ciosi et omnia or
namenta coꝝ erūt et distribuēt misteria dei
et erunt sacerdotes sicut populus qꝛ ecclesie
incendio cremabuntur et erit tribulatio ma
gna et multa corpora proijcienť in plateis co
ꝙ non sit qui sepeliat ea et erit saracenorum
iter a mare vsqꝫ ad mare et erunt regiones in
viam et vocabitur via coꝝ vie āgustie et gra
dientur simul iuuenes et senes diuites et
pauperes et cum gemitu et afflictione dicēt
beati sunt illi qui nos de hac luce precesse/
runt hoc beatus paulus p̄dixit nisi venerit
discessio primuꝫ et reuelatus fuerit et cetera
Quid enim aliud est discessio nisi disciplina
qua corripientur vniuersi habitatores terre
a filijs ysmaelis propterea onagrum appel
lauit deus ysmaelem patrem coꝝ ꝓpter hoc
in desolationē tradet oēm terrā et erūt mul
te vrbes deserte nō eīn sūt hoīes isti sic alij
gētes s; sūt filij ysmaelis de heremo venturi
et sūt hoīb⁹ odibiles. Audi igiť imitatores
coꝝ q̄ de heremo exituri sūt mulieres vtens

partus habentes. partusq cũ mulieribus si mul interficient in ecclesijs scõrũ cũ mulie ribus cõcubent et sacratis vestimentis eccle sie induent seipsos et vxores eorũ. Jumenta sua ligatura sunt ad sepulchra sanctorum tã ꝙ ad presepia et erit maxima tribulatio su per xpianos qui habitant super terrã. et tũc apparebunt fideles qui fuerint in xpo credi turi non enĩ propterea mittet deus has tri bulationes supra xpianos vt iusti declarent qui in xpo sunt credituri. sed vt manifestent qui in ipo erunt fidelissime credituri sicut ip sa veritas dicit beati eritis cum psecuti vos fuerint et dixerint omne malũ aduers⁹ vos mentientes ꝓpter me gaudete et exultate etc. sicut eni3 psecuti sunt pphetas qui fuerũt añ vos sed q pseuerauerit vsq in finem. hic saluus erit hec ille. Eandem sententiã tradit magi ster in historijs scolasticis super idẽ geñ. xvi. Dicent homo fer⁹ vbi nos habem⁹ fer⁹ he breus h3 phara qð sonat onager de ysmae le dictũ allegãs pdictũ methodiũ dicentem onagri et capre a deserto omnẽ bestiaꝝ sup gradientur rabiem et mansuetoꝝ numerus cõteretur ab eis. dixit. n. de filijs ysmael. fu turum est ãt vt exeant adhuc semel et obtine bũt orbem terre p octo ebdomadas annoꝝ et vocabit iter eoꝝ via angustie q2 patrẽ eoꝝ ysmael vocauit dñs onagꝝ. Jn sacris locis in terficient sacerdotes et ibidem cũ mulieri bus dormiẽt ad sepulcra sanctoꝝ religabũt iumenta et hoc p nequicia xpianoꝝ qui tũc erunt de quibus dicit in nouissimis diebus Erunt homines sese amãtes etc. Et tunc im plebitur ꝙ dictu3 ẽ per ezechielẽ. fili boĩs voca bestias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite eo ꝙ sacrificiũ ma gnum immolo vobis mãducate carnes for tiu3 et bibite sanguinem excelsorum hec ille. Secundo pdictã castigationem xpianoꝝ per saracenos pdixit abbas ioachim in spe culo visionum libro. viij. capi. xli. dicens ꝙ aues nigre habentes nomen duabus litte ris confectum videlicet alphabeti latinoꝝ prima atq octaua future sunt in discrimine atq destructione crucis signatorũ quod ex ponens doctor peregrinus dixit ꝙ prima lit tera est a octaua vero littera est. h. Aues igi tur nigre sunt mauri sic dicti propter habitũ nigrum cappe nigre quem habet a nicolao apostata eorum doctore. nomen autem ipo rum ex duabus litteris conficitur sc3. a et h. quoniam agareni ab agar matre et ysmaeli te a filio ipsius nuncupati sunt. Tercio pre dictã castigationẽ xpianoꝝ pdixit scãssima femina hylde gardis q pphetauit ãno dñi Millesimo. lxix. in libro reuelationũ dei p te tercia ca. xiij. dicẽs vẽtura sũt mala guer re et belloꝝ victorie sup populũ xpianoꝝ ꝓpter tyrãnidẽ principũ et cupiditatẽ prela toꝝ et⁹ Sequit cadet q ppl's xpian⁹ in ma nu hircoꝝ capraꝝ et bestiaꝝ per q̃s bestias intelligit bestiales et fetidos saracenos. Quarto pdictã castigationẽ xpianoꝝ pdi xit cirillus in epistola de occurrẽtib⁹ malis in orbe symbolo. xxix. dicẽs in sexta die ma gna scĩ venturi⁹ est hirc⁹ violator castitatis a plaga meridionali et intrabit limites occi dentales et viuã ouẽ comedet et dentibus suis carnes agnoꝝ crudas dilacerabit an tes pedib⁹ cõculcabit et agnũ ouis filiũ cor nib⁹ ventilabit. qð exponit venerabilis ab bas ioachim sup trenoꝝ vltio. sic dicẽs. Hir cus machomet⁹ est agn⁹ ouis fili⁹ xps fili⁹ virginis corib⁹. i. ptãtib⁹ suis xpianũ ppl3 ventilabit. i. multiplici flagello guerraꝝ ve xabit ouẽ viuã comedũ. i. sanctã matrẽ ec clesiam catholicã viribus frãget et epat⁹ et dioceses ꝙplures penitus cassabit et denti bus suis carnes crudas agnoꝝ dilacerabit quia puuli etiã adulti vtriusq sex⁹ relicta fi de xpi sectã machometi assumẽt et vbi nom xpi et nomen virginis venerabant blasphe mentur et nomẽ machometi in magna vene ratione habeat a plaga meridionali venire dicunt q2 in eadẽ pte mauri florent et impe rant. Limites autem occidentales ptes. i. extremitates xpiane credunt. hec autem io achim. Quid autem sit de veritate pdictarũ pphetiarũ de⁹ nouit cuius iudicia abyssus multa.

De cessatione legis saracenoꝝ

[S]ecundus passus ẽ ꝙ lex saraceno rum non est perpetuo duratura sed debet cessare ꝙ sic ostendetur. Cer tum est ꝙ nullum violentum est perpetuum vt patet. iij. phisicorum. nemo etiam diu cõ tinet violenta imperia secũdũ senecã trage dia. vi. Cũ ergo iperiũ et dñiũ saracenoꝝ sit in orbe violentũ p3 q2 p arma et violentia

intrauit vt latissime declaratum est supra cõsideratõne secunda hui⁹. iiij. libri in secũdo puncto ergo imperiũ et dominiũ saracenorum non est perpetuũ nec diu duraturum et consequenter nec lex eorũ quod est intentũ. Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturũ sed tale est imperiu3 saracenorum patet quia est raptum per arma violantorum vt dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra turpida obtinentur manu. ergo imperium saracenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. Item tercio sic illud imperiũ cuius ius solu3 est in armis non est diu duraturum sed imperij saracenorum ius solu3 ẽ in armis patet quia machometus non ostẽdit aliud miraculum quo ius sui imperij et veritas ostenderetur legis sed nudabat ensẽ et eleuabat in manu ac si diceret nullũ aliũ ius vestri imperij et dominij et legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat lic⁹ raptũ tenens imperium heraclis et timens eũ perdere tragedia prima senece ius est in armis ergo concluditur ꝙ imperium saracenorum nõ est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Unde et doctor subtilis scot⁹ in primo sententiarum questione secunda ꝓlogi via septima obijciens de permanentia secte machometi dicit ꝙ prophetia est apud eos et ꝙ secta eorum est finienda. Unde et ante captionem ciuitatis damiate liber quidem inuentus fuit arabice scriptus cuius autor ꝓdixit quendam regem xp̄ianum in eibam ciuitatem debere destruere et ossa machometi dispergere quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.

Tercius passus est de tempore quo lex machometi et eius dñiu3 debet cessare. Circa quod dici poss3 saluo meliori iudicio ꝙ tunc cessabit quando populus xp̄ianus fuerit debite castigat⁹. Unde secundum augustinũ et fuit tam dictũ in principio none ꝯsiderationis hui⁹ libri. iiij. añ incarnationem dñi populus dei elect⁹ erat popul⁹ iudeorum p⁹ incarnationẽ vero est popul⁹ xp̄ianorum. et sic ille erat popul⁹ dei electus et tñ dedit ei flagellũ infideliũ gentiũ. Ita nũc religioni xp̄iane sibi dilectissime dedit flagellum infideliũ saracenorum. Nunc aũt scd̃m pliniũ in tercio libro sue philosophie flagellum seu virga non ꝯburitur ꝙdiu peccator et seruus inutilis non corrigitur. Dicit refert ipseq socrates sciscitatus quare manipulum virgarũ non cõbureret post magnã et longam verberationem pardini discipuli sui filij magni prepositi. respondisse dicitur ꝙ nec combureret quousq correctũ et emendatum presensisset. Refert etiam plato magnus philosophus de doctrina antiquorum libro. ij. capitulo. xliij. ꝙ dum vna dierum montem pigamũ ascenderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arbores sciscitabant quare tremuit et mugit⁹ dederit mõs respondit qm̃ pastorem vigilantem et custodientem gregem suam ego video et arbores dixerunt vt et tu cũ sis mons altus valde et magnus vnum times pastorem. Qui respõdit timeo et mugeo quia ignem portat in pera qui medio flatu ignis incẽso me destruet vosq omnes ad radices combnret. quod futurum considerans malum in orbe venturũ cum lacrymis tractatum qui de lamentationum mira breuitate de malis in seculo futurum in seculo descripsit per quem dicunt greci aristotelem alexandrum in multis instruxisse et deum pastorem ignem in pera fuisse Alexandrum in grecia tocius mũdi monarcham primum. mons magnus totus mundus iste arbores ciuitates. villa et castra et reges vellentes existentes in ipsis hec plato Deus ergo semper flagellu3 ponit sicut pi⁹ pater suis filijs dilectis quibus sufficienter castigatis flagellum igne comburit secũdu3 ꝙ notat beatus augustinus in libro de verbis dñi in tractatu. xix. Ubi sic ait. non leteris impie vel tyrãne qm̃ virga vel flagellu3 efficeris nouit eñ prudens doctor necigno rat pius pater post castigationem ꝓmouere discipulum et post debitam emendationem paternali hereditate proficere filium flagellum quoq siue virgam incendio flammarũ comburere. hec augustinus. Patet ergo et probabitur ꝙ facta ꝯdigna castigatiõe ppl'i xp̄iani destrueret imperiũ saracenorũ et sic cessabit eorum supstitiosa secta siue lex.

¶ Quartus iste passus est de perpetua saracenorum seruitute sub iugo xp̄ianorum.

Quartus passus et vltimus est de perpetua captiuitate seu seruitute saracenorum sub iugo xpianorum. Hanc autem seruitutem predixit methodius martyr loquens de fine seculi. Unde postquam pnunciauit castigationem xpianorum per saracenos. Subsequenter dixit et post tribulationem dierum que facta erit a filijs ysmaelis desolata erit omnis terra ab eis et erunt oes amicti ornamentis ex auro et purpura et splendidis vestimentis tanquam sponsi dicentes. Ecce vicimus terram in fortitudine nostra et oes qui habitant in ea. Tunc recordabitur dominus deus secundum suam misericordiam quam pmisit diligentibus se et eis qui in xpo sunt credituri et liberabit eos de manu saracenorum. Surget autem xpianorum gens et preliabitur cum eis et occidet eos gladio et captiuas ducet mulieres eorum et interficiet infantes eorum et descendent filij ysmaelis in gladium et tribulationem et afflictionem et reddet illis dominus mala que ipsi alij fecerent et irruet super eos malicia septies tantum quantum in alijs gesserunt et occidet illos dominus in manus xpianorum et erit regnum xpianorum exaltatum super oia regna et imponent xpiani iugum super eos graue et erunt serui qui remanebunt et tunc pacificabitur terra que ab eis fuerat destructa et qui captiui fuerant ab eis reuertentur in terram suam et multiplicabuntur homines super terram et erit indignatio magna regis romanorum super eos qui xpm negauerunt et erit pax et tranquillitas magna super terram qualis non fuit aut ea nec erit similis post illam pro eo quod in fine seculorum erit leticia et pax super omnem terram et requiescent a laboribus Hec erit pax de qua dicit apostolus .i. ad tessalo. v. Cum fuerit tranquillitas magna et securitas tunc veniet repentinus interitus a quo liberari mereamur feliciter per ihesum xpm dominum nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici: cui sit honor et gloria sine fine Amen.

Incipit liber quintus et vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticorum iudeorum et saracenorum bellis. Restat explicari in hoc libro quinto et vltimo huius voluminis de demonum viribus quid .s. possint contra nostrum fidei fortalicium. et vt meum possem explicari conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractande. Prima est an sint demones et de quiditate demonum et eorum nobilitate ac natura: Secunda de eorum scientia Tercia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postquam ceciderunt de celo vsque ad xpi aduentum. Septima de perditione hominum eorum per iusticiam in xpi aduentu. Octaua de perfectionibus et malicia demonum. Nona de bello: demonum post aduentum xpi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

Prima consideratio est de quatuor punctis

Prima consideratio est an sint demones et de quiditate demonum et de eorum nobilitate ac natura. quatuor ergo puncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est dyabolus. Tercio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

An sint demones in mundo et si sunt que sunt eorum nonmina.

Primus punctus est an sint demones et que noia eorum. Quo ad primum non discrepant iudei et saraceni a xpianis quia apud iudeos scriptum est esse diabolos et de principibus eorum husa et azael esse appellatos. dicebant

etiā iudei in euāgelio insultantes ɔtra xp̄z demoniū hꝫ et insanit. Job. x. Et iterū in belzebub principe demoniorꝫ eijcit demonia Math. xij. quod nō affirmarent nisi dyabolos crederent eē. Nō. n. pūt negare quin scriptū sit in primo Regū. xvi. ꝙ spūs malus agitabat saul. Saraceni etiā cōcedūt demones esse et illos principes demonum quos vocant iudei busa et azael. Ipsi vocant in lingua arabica aroth et maroth. nos vo xp̄iani de hoc certā fidē habem⁹ cum euāgelica doctrina hoc expsse in plurib⁹ locis exprimat. Et ideo de hoc nulli dubiū esse dꝫ sed cū certitudine affirmare demones eē in mūdo. Demones vero nō nominam⁹ nos xp̄iani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos reperim⁹ scdm modū sue temptationū. Vn̄ qū temptat de supbia nominat̄ apolludus. i. deosummens Apoc. xx. qū de inuidia dicit̄ sathā. i. aduersari⁹ Math. xvi. qū de ira dicitur exterminator. i. cor. x. quia ira ponit animā extra terminos suos. qū de accidia dicitur demoniū. i. sufficiens iniquitas Mathei viij. qꝫ sufficit ad pugniendū hominē. quādo de auaricia dicit̄ leuiathā. i. additamentū Job. xij. qū de luxuria dicit̄ asmode⁹. i. facture iudiciū Thobie. iij. qꝫ ppt̄ luxuriaꝫ iam dn̄s mūdū iudicauit diluuio Gen̄. vi. qū de gula dicit̄ Behemoth. i. aial Job. xl. qꝫ regula reddit hominē bestialē Item vocat̄ belial quod interpretat̄ absqꝫ iugo vel absqꝫ dominio. Judic. xix. qꝫ ppossse pugnat ɔ̄ eū cui dꝫ esse subiect⁹; Itē vocat̄ belzebub Luce. xi. quod interptat̄ vir muscarꝫ p immūdicia et sordibus ydolatrie et sanguinis eis immolati ad quē multitudo muscarꝫ cōueniebat. pꝫ ergo demones eē et que nomia eorꝫ scdm xp̄ianos iudeos et saracenos.

¶ De quātitate demonū;

Secūd⁹ pūctus est scire q̄d ē dyabolus Pro cui⁹ declaratiōe notandū ꝙ fuit opinio platonicorꝫ precipue apulei scdm ꝙ refert beat⁹ augustin⁹ octauo de ciuitate dei ca. xvi. allegās varronez qui fuit platonic⁹ ꝙ demones sūt genere aialia aio passiua. mēte rōnalia. corpore aerea. tēpore eterna. Si aūt obijciat̄ ꝙ demōes nō pūt dici aialia cū sint substantie incorporee. Dicendū est ꝙ nō loquit̄ hic augustin⁹ scdꝫ mentē ppriam vt dictū est. sed scdm opinionez platonicorꝫ Et iō irrationabiliter loquūtur sic diffinientes demones cū hoc attribuunt augustino. Vn̄ idē augustin⁹ scdm mentem ppriā et rectā fidē diffiniens demones libro eodē ca. xxij. dicit sic. demones spirit⁹ nocendi cupidissimi. a iusticia penit⁹ alieni. supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi Quidē ali⁹ dicit ꝙ demones sunt substātie rationales incorporee ingrate deo damnationis hominū cupidissimi.

¶ De nobilitate demonum

Tercius pūctus est qualis est nobilitas demonū Pro cui⁹ noticia sciendū ꝙ loqui possum⁹ de demonibus dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loqm̄ur de bonitate morali boni hoīes meliores et nobiliores sunt demonib⁹ Unde augustinus de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonib⁹ scdꝫ opinionē platonicorꝫ ꝙ viuunt corporibus naturalib⁹ et phisicis sic aīe nostre et ꝙ illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sūt hoīb⁹ quia hn̄t corpa meliora. s. icorruptibilia Alioqn̄ multas bestias hoībus pferem⁹ Quis em̄ in. qt hoīm vidēdo equabit̄ aquilis et vulturib⁹ Aut qs odorādo canibus. qs velocitate lepori⁹ ceruis et oib⁹ auib⁹ qs multū valēdo leonib⁹ et elephātib⁹, qs diu viuēdo serpēnb⁹ qui etiā deposita tunica. senectutē deponere. et in iuuētutē redire phibent̄ Sed sicut his oib⁹ meliores ratōnādo sum⁹ Ita etiā demonib⁹ honeste viuēdo meliores eē debem⁹. Hec augustin⁹. pꝫ ergo ꝙ in moribus nobiliores sūt boni hoīes demonibus. Si vero loquamur de nobilitate nature. nobiliores sunt demones hoīb⁹ quātūcunqꝫ sctis sicut deducit̄ ex dictis augustini. ix. de ciui. dei ca. ix. vbi dīt ꝙ aial ex aīa et corpore cōstat. quorꝫ duuꝫ aīa quātūcūqꝫ viciosa est melior corpore. quantūcunqꝫ bn̄ disposito sicut dicitur ꝙ aurum licet sit lutum. argento quis purissimo carius estiat̄ Ex quo dicto elicit frācis⁹ de maronis i florib⁹ suis duas cōclusiōes. Prima ē ꝙ demōes sunt meliores hoīb⁹ quātūcūqꝫ sctis qꝫ sic aīa viciosa excellit corp⁹ qdcūqꝫ ppt̄ excellēciorē naturā. ita substātia spūal' oēꝫ substātiā corpalē

Secunda conclusio q meliores sunt angeli quibuscunq animabus separatis. quantumcunq beatis. quia maior est excellentia nature secundum quam angeli superant ipsos cum maior sit excellentia de genere substantie. q excellentia gracie. que est quedam forma accidentalis. Et isto modo ponuntur etiam meliores aia christi Dec ille.

De natura demonum.

Quartus punctus est qualis e natura demonum. Ad quod breuiter respondetur dupliciter. Primo q eorum natura non est mala sed bona. Uidit n. deus cuncta q fecerat et erant valde bona gen. primo. q aut dyabolus sit malus non bz ex natura sz ex vicio. Secundo dicitur q eorum natura est mortalis et dissolubilis sed ex dei gratia eorum natura est immortalis et indissolubilis sicut et bonorum angelorum. Unde plo in libro thimei loquens in persona dei ad angelos dicit dii deorum quorum opifex et magister ego sum vos vestra natura corruptibiles estis mea aut voluntate incorruptibiles permanetis. Istud dictum allegat augustinus. xiiij de ciui. dei ca. xvi. dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales secundum suam naturam et dissolubiles qz sunt facti a deo tamen diuina voluntate indissolubiles. Et quia diuinum consilium et volutas sunt validiora q sit eorum natura Ideo dicit plato q non dissoluentur. Et hec videt fuisse intentio prophirij qui fuit platonicus in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus et rationales nos et dii. i. angeli. sed mortale additum nobis seperat nos ab illis. quasi dicat mortales erant angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt et sic differunt a nobis

De scientia demonum.

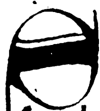
Secunda consideratio e videre qualis e scia demonum. Hic sunt tria puncta declaranda. Primus est de scia demonum Secundus est cuius scientia artes magice exercentur et si possunt sine pecco exerceri. Tercius e de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

De scia demonum ante casum et post casum

Primus punctus est de scia demonum Circa qd notandum est q dupliciter possumus loqui de scientia demonum. Uno modo de illa scia quam habuerunt an casum suum de celo et sic dicit magister sententiarum in scdo distinctione. iij. q triplicem cognitionem naturalem habebant scz q facti erant a quo facti erant et cum quo facti erant. s. cum celo empyreo materia prima et tpe notitiam etiam habuerunt boni et mali et qd appetendum et respuendum illis esset dicit etiam beatus augustinus loquens de noticia angelorum an casum. xi. de ciui. dei ca. vij. et. viij. q cum sit alia noticia angelorum matutina et alia vespertina quarum prima est rerum in verbo et scda rerum in genere proprio qn fuit dictum factum est vespe et mane dies vnus Gen. primo Ibi accipit mane p noticia matutina et vespe p vespertina. Et secundum hoc ponunt dies sex sm q angeli illa sex genera creaturarum que ibi numerantur cognouerunt noticia matutina et vespertina in primo instanti quo oia fuerunt simul creata scdz illd ecclesiastici. xviij. q viuit in eternum creauit oia simul. Si vo loquimur de noticia demonum post casum dicit magr in scdo sententiarum distin. vij. q demones lz sint obstinati in malo triplici tn scientie acumine vigent scz subtilitate nature tempor experientia et reuelatione spirituum supnorum. Primo intelligunt naturalia psentia Scdo mo naturalia futura sicut tempora pluuiosa vel sicca et eclipsis solis et lune et huiusmodi. Terciomo intelligunt voluntaria s de cognitione futurorum contingentium dicit dns bonauentura in scdo sententiarum q lz demones non possunt pfe scire futura contingentia certitudinaliter tn frequenter vera predicunt quia euentum futurorum aliquo modo presentiunt. iiij. modis scdm augustinum super gen. ad litteram quia aut presentiunt talia ingenij aut sensus acrimonia vt quando videt aut considerant diligenter ad qd inclinet affectio mea vel que sint inducentia vel retrahentia aut psciunt talia temporum experientia scz q ex talibus viderunt accidere similia. Aut tercio talia presciunt demones cautela dolosa vt quando pponunt aliquid facere et primo pdicunt quasi sit aliqd futurum. Aut qrto talia pdicunt demones aliena doctrina vt qn scz diuino iudicio pmittit aliqd a bonis angelis addiscere. Unde patet q demones futura contingentia et si possint pro

babiliter opinari nequiunt tñ certitudinalit scire. De cognitõe vero temporaliũ et mutabiliuʒ dicit beatus augustin⁹. viij. d ciui. di capitulo. xxi. q angeli boni certi⁹ ista tẽpalia et mutabilia nouerent quia eorum principales causas in verbo dei sapiẽcia ɔtẽplãtur ꝗ quorumdã signoꝝ nobis occultorũ maiori experientia multo plura q̃ homines futura prospiciunt. Deniq3 aũt isti sepe nunq̃ illi omnino fallunt q ibidem declarans dicit. Aliud eñi est temporalibus tẽporalia mutabilibus mutabilia scire eisq3 temporalem et mutabilem motum sue voluntatis et facultatis inserere q demonibus certa ratiõe pmissum est. Aliud aũt in eternis atq3 incõmutabilibus dei legibus que in eius sapiẽtia viuũt mutationes reꝝ preuidere dei que voluntatem que tam certissima q̃ potentissima est spũs eius participatiõe cognoscere q sanctis angelis recta discretione donatũ est. Ex quibus sequuntur duo documenta. Primum est q sancti in dei legibus eternis cõtemplantur futura quia hic hoc dicit expresse. Secundum documentũ est q sancti in diuina voluntate cognoscunt ista futura cõtingentia quia dicit q dei voluntatem que certissima est et omnipotens ista nouerũt. Sʒ remanent due difficultates. Prima est si demones habuerunt noticiã prophetiaruʒ aduentus xp̄i dicenduʒ q sic. cognouerũt etiã q xp̄s in lege et pphetis pmissus deberet esse verus deus et verus hõ et q debebat pro humano genere de virgine nasci et pati in genere. nunq̃ tamẽ in specie cognouerũt q in hoc homine xp̄o ista cõplerentur. Sciebat enim dyabolus per scripturas et pphetas q xp̄s ventur⁹ erat ver⁹ de⁹ et verus hõ. Etiam sciebat tempus natiuitatis xp̄i esse impletum per ebdomadas danielis tamen nesciebat certitudinaliter q; ihes⁹ nazaren⁹ esset ipse xp̄s. Veruntamen ppter eminẽciã sanctitatis habebat quandam coniecturam q ipse esset verus xp̄s et hoc voluit experiri per temptationem et per illam illum inducere ad peccatuʒ si inueniretur purus homo. sed neutruʒ obtinuit licet temptauerit eum de cõcupiscentia superbia et auaritia. Unde lʒ ille demon qui xp̄m in deserto temptauit fuerit inter demones acutioris ingenij. nunq̃ tamen scire potuit per certitudinem verũ deus esset qui erat pmissus in lege ad salutem mundi et deiectionem dyaboli nisi per quandam coniecturã et ideo procurauit xp̄i captionem per iudeos intelligẽs per aliqua signa q ipse esset verus xp̄s et per consequens q per eius mortem expoliationem [illegible] hoc [illegible] per eius passionem et per scripturarum impletionem et forte per sanctorum patrũ in limbo existentium exultatiõeʒ. Ideo mortem eius impedire voluit per vxorẽ pylati cuius preces efficaces credebat in cõspectu viri sui vt notat Nicolaus de lyra super math. Secũda difficultas ẽ si demones cognoscant cogitationes nostras. Respondetur q soli deo cognite sunt scdʒ cõmuneʒ opinionem doctorum et hoc videtur per illud quod dicitur primo Regũ deus aũt intuetur cor. et primi per alipomenon. vi. tu sol⁹ nosti corda filiorum hominum. dicit tamẽ hic Nicolaus de lira sup illud ad hebreos. iiij. viuus est sermo dei etc. Et discretor cogitationum et intentionuʒ cordiũ q licʒ aliqui doctores dicant ipsam cogitationẽ nostram esse cognoscibilem pure substantie spũali tñ de intentione cogitatiõis ipsi cõcedunt q ẽ cognoscibilis soli deo. verbi grã si cogitem de muliere dicũt q hoc potest cognoscere angelus bonus siue malus. Etiam ex naturalibus sed si cogitem de muliere intentiõe decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus de⁹. Et ppter hoc subdit apostolus et intentiõʒ cordis quia cognitio xp̄i non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationũ intentiones quod nulli demoni [illegible] cõuenit. Ad istud etiam ppositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas animi cogitationes dyabolum nõ videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et affectionum iudicijs colligi experimento didicimus. secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filioꝝ hominum.

q artes magice demonum sciã exercentur

Quintus punctus est cuius scientia artes magice exercentur et si possũt sine peccato exerceri. Ad primum respondetur q artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secũdo sentẽtiarum distinctione septima. Unde ibidẽ dicit

q eorum scientia et virtute artes magice ex/ercentur quam scientiam et virtutē huiusmodi operando a deo demones acceperunt vel ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandaꝫ iustorum pacientiam. Ad secūdum dicitur q artes magice vel diuinatōes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absq peccato nisi forte in hoc casu vbi deus dyabolum subijceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis narrat Voluntario autem commertio non potest sine peccato. Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinum aut est ibi peccatū ydolatrie vt pote in oblationibus et sacrificijs. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitiōem dei et ecclesie. rō huius prohibitōnis est quia talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens deus christianoꝝ et omnino sufficiens et benignus. Itēꝫ peccat in seipsū dum se cōmittit discrimini corporis et animme. Item peccat in ecclesiam dum habet commertium cum illo qui est omnio precisus et ecclesie aduersarius et ideo in caracteribus magnum peccatum est quia est ad ministerium demonum inuocandus quia huiusmodi ex se non habent virtutem sed solum ex pactione diaboli. Sicenīz pādit dyabolus illis qui fiūt ei familiares q talia signa recognoscant et ad ea se presentes offerant. Ostendunt enim demones se per illa cogi vt aliquid virtutis ostendant se haberi in huiusmodi artib⁹ in quib⁹ sunt multa nephāda per que abducitur homo a fide et cultura dei Et ideo hec facit dyabolus nō quia in illis delectetur sed potius in infidelitate facientium. Sunt autēꝫ hec magice artis nigromantia piromantia aeromantia ydromantia geomantia et aromātia que sūt diuinationes in mortuis quo ad primam in igne quo ad secundaꝫ. in aere quo ad terciam: in aqua quo ad quartam in terra quo ad quintam et in manibus quo ad sextam tales magici malefici vulgo nūcupātur ob facinorum magnitudinem nigromātici dicuntur quibus precantationibus videntur resuscitatum mortui et ad interrogata respōdere. Alij dicuntur cantatores qui arteꝫ verbis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa aras ydolorum nepharias preces emittunt et funesta sacrificia offerunt hisq ebrietatibus demonum responsa accipiunt. Alij dicuntur aruspices quasi horarum inspectores dies enīꝫ et horas in agendis negocijs opibusq custodiunt et quid per singula tempora obseruari debeat homo intendūt extra eciam pecudum inspiciunt et ex eis futura predicunt. Alij dicuntur augures qui volatus auium et voces intendunt Aliaq singula rerum vel obseruationes improuisas hominibus. Alij dicuntur astrologi eo q in astris augurantur. Alij dicuntur genetici ꝑpter natalicium considerationes quia per cursuꝫ syderum nascentium mores actus euentusq predicere conantur que vulgo mathematici dicuntur. ydromantici ab aquis dicti sunt. Est enim ydromancia in aquarum inspectione vmbras demonum euocare ibi que ab eis aliena audire prenunciant. Etiaꝫ demones interdū per aliquas figuras vel signa q in rebus inaiatis apparent que si fient in aere vocatur aeromantia. si in igne piromātia si in visceribus animalium immolatorum in aris demonuꝫ vocatur aruspicia. si ꝑstra nutationes hominum vel membrorum saltus vel motus quorumcūq animalium dicitur augurium. Si vero fiat ex aliquibus signis in spatula alicuius animalis apparentis vocatur spatulantia qui sub nomine ficte religionis per quasdam quas vocant sanctorum sortes diuinatōnis scienciam ꝓfitētur. Aut quarumcūq scripturaruꝫ inspectione futura ꝓmittuntur. Si vero tales figure vel signa fiant in terra dicitur geomantia a geos q est terra. Si vero in plantis manuū dicitur ciromancia a ciros q est manus taliibus portētis per demonum fallacias illuditur curiositas humana quomodo id imprudenter scire appetit quod nulla ratione inuestigare ei ꝯuenit. Unde vitanda sunt a xp̄iano et omnū penit⁹ execratione repudienda quia in istis omnibus vel expresse demon implloratur aut propter petitōnem hominis se occulte demon ingerit hanc maledictaꝫ artem primus Zoroastes inuenit qui sol⁹ natus est ridendo. hunc nin⁹ rex assirioꝝ bello interfecit Et si queras quid tales magi facere possunt. Respondetur q ipsi permissiōe dei elementa cōcutiunt mentes turbant hominum min⁹ in deo confidencium sensus

illudunt ac sine ullo veneno hausto violen-
tia tm̄ carminis ledunt et interdū perimunt
Magi ergo scdm priuatus contractus quos
habent cum demonibus agere artem eoꝝ
que ars magica non est supra ordinem natu
ralium causarum immo fit virtute actiuorū
naturalium. tm̄ est supra cōprehensiōꝫ homi
num et facultatē propter tria primo quia de
mones magis cognoscunt actiuoꝝ natura-
lium virtutum ꝙ homines. Secundo quia
scelerius possunt ea congregare.. Tercio qa
actiua naturalia que assumūt vt instrumēta
se possunt extendere ad maiores effectus ex
virtute aut demonum arte ꝙ ex virtute seu
arte hominum. Inde hominibus videntur
miracula et stupenda que per aliquos artifi
ces fiunt et sic patet ꝙ magi veritatem sper-
nentes et mendacia credentes seducti a de-
monibus eis coaptantur cum quibus sine
fine pibunt hec et plura alia de magicis arti
bus ex libro de ciui. dei transumptiue in de
cretis. xxvi. questione. v. capitulo nec mirū

¶ Ars notoria est illicita et a demonibus inuenta.

Tercius punctus est de arte notoria
si est a deo vel a demonibꝰ et si pñt
demones infundere scientiā aliquā
Ad primum respondetur scdm fratrem Jo
hannem astaxen. in summa sua ꝙ ars noto
ria est illicita et inefficax. Unde arguit a de-
monibus inuenta. Illicita em̄ est quia vtit
quibusdam ad scientiam habendā que nō
habent secundum se virtutem causandi sciē
tiam sicut inspectione quarūdam figurarū
et platione quorūdam verborum ignotorū
et aliis huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars
non vtitur his vt causis sed vt signis. Non
aūt vt signis diuinitꝰ inspiratis sicut sunt sa
cramētalia signa. Unū restat ꝙ sūt signa va-
na et superstitiosa et p ꝯsequens continētia
quedam pacta significationum cū demoni
bus pbabita et federata. Ars igit notoria
quasi a dyabolo inuēta. est a xpiano penitꝰ
repudianda et fugiēda sicut et alie artes nu-
gatorie et noxie supstitiōis vt augustinꝰ dic
scdo de doctrina xpiana. Est etiā huiusmodi
ars inefficax ad scientiā acquirendā cū enī
per huiusmodi artē nō attēdat acqsitio sciē
tie scdꝫ modū hōi cōnaturalē sꝫ in adinue
niendo vel addiscendo ꝯsequens est ꝙ iste
effectus expectatur a deo vel a demonibus
Certum est aūt aliquos a deo sapientiā et
scientiam per infusionem habuisse sicut de
salomone legitur. iii. regū. iii. et scdi palipo
primo. xps enim dicat discipulis suis luce.
xxvi. Ego dabo vobis os et sapientiam et
scientiam cui non poterunt resistere et cōtra-
dicere omnes aduersarii vestri. sꝫ hoc donū
datur quibuscunqꝫ cum certa obseruatione
sed secundum arbitriū spūssancti scdꝫ illud
prima corinth. xii. Alii datur per spm̄ sermo
sapientie etc. et postea subdit hec omīa opa
tur vnus atqꝫ idem spūs diuidens singulis
put vult. Ad demones aūt nō pertinet illu
minare intellectum. Acquisitio aūt sapiētie
et scientie fit per intellectus illuminationum
et nullus vnqꝫ scientiā per demones acqui
siuit et sic patet solutio ad scdm. possunt tm̄
demones hominibus colloquendo aliqua
rum scientiaꝝ exprimere documēta sed hoc
non queritur per artem notoriā. Et si dicas
ꝙ danielis primo pueris abstinentibus de
dit deus scientiā in omni libro et sapientiā
Sed obseruantia artis notorie est scdꝫ que
dam ieiunia et secundū quasdam abstinen
tiam. ergo per artem illā pōt haberi talis sa
pientia et sciētia. Rñdetur ꝙ illi nō abstine
bant scdm vanā obseruantiā artis notorie
sed scdm auctoritatem legis diuine nolētes
cibis gentiliū inquinari. Ideo merito obe-
dientie a deo scientiam consecuti sunt scdm
illud psalmi super senes intellexi quia man
data tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Tercia consideratio est de bello de-
monum in celo. Cum. n. āgeli fue-
rūt creati in celo ēpireo vt dixit be-
da. et allegat magr in scdo sniaꝝ distī. scda
omnes āgeli fuerūt boni creati et sine vitio
Unde innocentes sunt creati non tm̄ virtuti
bus pdicti que statibꝰ apposite fuerūt vt pꝫ
ibidē non tm̄ fuerūt apposite cadentibꝰ. boni
em̄ fuerunt ad deū cōuersi qd ē deo adhere-
re. mali aūt fuerūt auersi a deo quod ē odio
habere vel inuidere. Inuidie enim mr est su
perbia qua voluerūt se par ficare deo. vt pꝫ
eodem libro distin. v. Et cū esset inter oēs
angelos lucifer excelsior. nec inter statos ali

quis fuit eo dignior eminentiam sue nature et profunditatem sue scie ppendens in suum creatorem superbiuit tantum q deo voluit se equare vt patet libro eodem distinctiōe. vi. dixit enim in corde suo illud Esaie. xiiij. Ascēdam in celum vbi. dixit magister distinctōe secūda li. ij. q celū vocat equalitatē diuinā deo enim se parificare volebat. quia breuissima morula fuit vt dicit magister suiaz. mor ergo vt creati fuerunt angeli quidaz deo adheserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem et sic inter vtrosq factum est preliuz magnum in celo Michael et angeli eius et ce fa et non preualuerunt draco et angeli eius neqz locus inuentus est amplius eorū in celo apocalicis. xij. Hoc autem preliuz in celo nō est intelligenduz materiale sed spūale quod factum fuit qn̄ boni et mali diuersos effect9 et cōsensus habuerunt qn̄ dixit lucifer. Ascēdam in celū et ero similis altissimo vbi magister dicit non p imitatōez sed p equalitatē potentie vbi supra. Ecce affectus et cōsens9 superbie Et econuerso boni angeli humilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliasset cum dracone quia michael interptatur quis vt deus. Ecce humilitas et reuerentia. vnde psalmo. lxxxij. Dn̄e quis similis erit tibi. q.si diceret non lucifer superb9 nec quicunqz alius sic ergo michael cū angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriaz de superbo lucifero et ei adherentibus qui p̄cipitati sunt de celo. Et vt dicit franciscus de maronis in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. quarum prima sumpsit initiū a lucifero sicut enim nunc impellit homines ad peccandum sic et tunc impulit sanctos angelos ad cōsentiendum sibi sed viriliter restiterunt. Secunda pugna sumpsit initiū ab archangelo michaele videns autem q alter deliqrat et q morte dignus erat et q in celo cum sanctis angelis habitare nō debebat expulsit eum viriliter et in istuz aerem caliginosū secunduz petrum aplm dicent. ij. petri. ij. lz lucifer restiterit quantum potuit sed nō preualuit vt dictum est Et si queratur quāta fuit mora inter creatōez angelorum et casum eorum de celo. Doctores cōmuniter dicunt q fuit morula parua scz a principio aurore vsqz ad creationem lucis vbi dicitur deus diuisit lucem a tenebris Sed tamē geraldus odonis in suo scdo sniarum distinctione quarta questiōne q̄rta dicit q fuit mora septem dierū ad min9 inter instans creatōis et auersionis bonorum et inter instans correctōis et auersiōis malorum q sine piu dicto snie melioris pbat duplici rōe pro cui9 pbatione supponatur ad pns q angeli fuerūt creati pma die hoc dicit magister. Tunc arguit sic Mali angeli post lapsū non fuerūt valde boni. id est optimi quia post lapsū nunq fuerūt boni. sz septima die a primo instanti creatōnis sue fuerūt valde boni ergo ad min9 inter primum instans creatōis et lapsuz malorum fuerunt septē dies minor pbatur p textū q: vidit de9 cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona et factuz est vespere et mane sextus dies septimo vero diei benedixit de9 Gen. ij. Ex quo sic potest scdo argui. Angeli mali post lapsum nūq receperunt benedictōez dei sed die septimo receperūt benedictōem dei ergo ante diem septimū non fuerūt lapsi pbatur in cōtrarium per textū gen. ij. c. Et benedixit deus diei septimo glo. idest oibus creaturis ergo omnes creature receperūt benedictōez dei die septimo. Et si dicatur q natura spūalis operatur in instācia fortiori q sol qui radiū in instanti pducit. Cum ergo pma opatio angeli fuerit cōuersio vel auersio ergo in instanti fuerunt cōuersi vel auersi. Respōdet pdict9 doctor q pma operatio nō fuit cōuersio vel auersio sz fuit admiratō quia in illis septez diebus steterūt in admiratōnibus stuporosis operum sex dierū et istud videtur pbabile nisi aliquis sanct9 expsse diceret oppositū Sed die vij. cū deus benediceret illi die. benedixit cunctis opibus et benedictōe accepta q̄si licentia et mandato accepto q omnia facerent debitū suum angeli diuisi sūt in tres partes. omnes ei firmauerunt se in amore q̄dam in amore bonitatis q̄daz in amore diuine iustitie q̄dam in amore pprie ptātis et excellentie. et hec tertia ps vltia corruit de q̄ dicit Johannes in apocalipsis. xij. q draco de celo cadens secum traxit terciā partē stellarum prius vero nichil faciebat nisi q stabat in admiratōe stuporosa. Uidebāt enim subito celum extēdi et de nichilo pduci et sic de alijs opib9 de q̄bus omnes homines possunt mirari omib9 dieb9 vite sue Et si vlterius queratur qd fuit illud peccatū tāte grauitatis qd illud nō potuit sustinere celuz. Re

spondet q̄ quāq̄ fuerūt peccata que primus
cōmisit angelus in celo primū fuit peccatum
luxurie nō carnalis s; spūalis scdm scotū in
scdo sententiaꝝ distinctōe. vi. questio. ij. hec
aūt spūalis luxuria nihil aliud est q̄ amor
inordinat⁹ sui ipsi⁹. et sic lucifer se suūq̄ pri-
uatum bonum excecatus inordinate dilexit
intm̄ q̄ processit vsq̄ ad cōtemptū dei Unde
beatus augu. xij. de ciui. dei ca. i. ponēs dif
ferentiā inter bonos āgelos et malos dixit
q̄ in mūdi principio boni āgeli a malis fu
erunt diuisi q2 illi in cōi bono quod est de⁹
ꝑstiterūt Alij potius sua potestate delectati
velut summū bonū sibiipsis essent a cōi bo-
no ad ꝓpria defluxerunt Ex quo dicto acci
piunt duo documenta theologica. primum
est q̄ principiū oīs boni moralis est amor
bonis cōmunis q2 boni āgeli in hoc primo
meruerunt. Scdm est q̄ principium omnis
mali moralis est iordinata dilectio boni ꝓ
prij que in demonib⁹ fuit prima radix pec-
cati Scdm fuit peccatum sup̄bie et ꝑsump-
tionis. videns eīm se lucifer nobilissimū in
donis naturalibus nō dedit honorē deo
sed inaniter gloriatus est in seipso Unū apo
stolis gloriantib⁹ de ptāte eis data sup̄ de-
mones xp̄s dixit luce. x. videbā sathanam
ꝓpter eius inanem gloriā quasi fulgur de
celo cadentem de qua sup̄bia dicit̄ eccles. x.
Initiū omis peccati sup̄bia est. Tercio pec
cauit peccato auaricie et ambitiōis quia vi
dens se pulcherrimum sup̄ omnē creaturā
quam deus condiderat omnibus ꝯcupiuit
precesse sapiētie reputans ad hoc dignū ad qd̄
attigisset si stetisset scdm Anshelmū sic enī
in ꝑmanendo. xij. excellentias habuisset q2
fuisset optima creatura fuisset deo accepti
simus fuisset felicissimus fuisset deo simillim⁹
fuisset pulcherrim⁹ fuisset deo familiarissim⁹
fuisset dulcissim⁹ fuisset potentissim⁹ fuisset
omniū pōtifex fuisset oīm princeps fuisset oīū
doctor et fuisset omniū pater. S; q2 sine me
ritis ꝓpria auctoritate ꝯcupiuit ꝑesse delight
nolēs dō subesse Isaie. xiiij. sup̄ astra celi ex
altabo soliū meū. Quarto peccauit pcō inui
die et emulatiōis. Unū inuidia ē tristicia de
apparēti ꝓsperitate alteri⁹ s; lucifer cōstitu
tus est q2 de⁹ oībus p̄erat et nulli suberat er
go inuidit deo qua inuidia dicit̄ sapiētie. ij.
Inuidia dyaboli mors intrauit in orbē ter
rarū. Quinto peccauit peccato ire et indigna

tionis q2 videns se deiectū a ꝑadiso delicia
rum Ascendit ei⁹ malicia vsq̄ ad odiū dei
et nūc cadēs de celo bellauit ꝯtra hominē vt
dicetur infra cōsideratiōe. vi. Et fact⁹ est ho
micida Unū Johā. viij. Ille erat homicida
ab initio et in veritate nō stetit. Nō est ergo
mirādum si sic miserabiliter lucifer cum sibi
adherentib⁹ vici⁹ cecidit de celo cū tam gra-
uissime peccauerit cōtra creatorē suū. Et si
queras quot demones ceciderūt. Respōde
tur q̄ scdm q̄ notatur in sūma veritatis the
ologice libro. ij. In quolibet ordine āgeloꝝ
sunt tot legiōes quot sūt vnitates in legiōe
et sic in quolibet ordine sūt sex mille sexcēte
sexagintasex legiones angeloꝝ. Et cū tercia
pars angeloꝝ ceciderit sicut notat̄ a magro
distinctōe. vi. libri scdi capitulo primo quia
cecidit draco et traxit secum terciam partem
stellarum celi. apoca. xij. sequit̄ q̄ erit summa
legionū omniū angeloꝝ. lix. milia et nouē
cente. iiij. legiones et diminuēdo plus sum-
ma omniū erit trecenta nonaginta nouē cō-
puta et nouē centa viginti milia et. iiij. āge-
li. Sequitur etiam q̄ demones q̄ ceciderunt
de celo scdm cōparatiōem nouē ordinū an-
geloꝝ sunt decē et nouem milia nouē cente
nonagintaocto legiones demonū quoꝝ sū
ma scdm verā cōputationē est centū. trigita
tria cōputa et trecenta sex milia ac sex centa
sexagitaocto demonia sicut patet distinctōe
xiij. scdi. capitulo notādū. Opinio tn̄ cōis
doctorum est q̄ tot ceciderunt quot possunt
vnū angeloꝝ ordinē cōstituere et ꝯmuniter
numerus angeloꝝ cadētū est sexmille sexcē
te sexaginta sex legiones q2 totidē sunt legi
ones in quolibet ordine quot sunt vnitates
in legione vt dictū est. Erit ergo vera sūma
demonū cadentium scdm hanc cōputatiōem
xliij. cōputa et. iiij. centa trigintaquinq̄ mi
lia et quingenta quinquaginta sexagintasex
demonia. Ex quib⁹ manifeste patet excessi⁹
numeri bonoꝝ angelorum scdm vtrāq̄ viam
expellentium predictos demones de celo et
iubilantium ante deum in secula seculorum
patet etiam ex predictis numerus saluādo
rum. Ad hoc enim venit fili⁹ dei quia vt ait
paulus ad ephesios primo. ꝓposuit in eo
in dispensationem plenitudinis temporis
instaurari omia in que xp̄o in terris et in ce
lis sunt scilicet supplendum numerum ange
lorum cadentium in celo et renouando oēs

peccatores in terra. Nunc autem de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult quod tot saluabuntur quot ceciderunt et sic dic sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit quod tot saluabuntur quot remanserunt et allegat illud. Constituisti terminos populorum iuxta numerum filiorum dei tenendo ergo quod due partes angelorum remanserunt scilicet sex chori cum in qualibet legione sint sex milia sexcente sexaginta sex legiones patet diminuendo quod eorum summa est ducenta sexaginta sex computa et sexenta tredecim milia et trecenti triginta sex angeli totidem ergo anime erunt saluande. Quibusdam vero placet quod in paradiso erunt duo parietes sic quod numerus supplebitur per virgines et in altero pariete tot erunt anime saluandorum quot angeli sunt in altero pariete quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum et eis omnibus nomina vocat. et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur tenere vt patet in collecta Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

¶ De habitatione demonum post casum.

Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa quod notandum quod locus demonum post suum lapsum a celo vsque ad diem extremi iudicij non est locus subterraneus quem vocamus infernum sed aer caliginosus in quo multitudo demonum inhabitat et hunc locum sequestratum prouidit diuina clementia ne nimius acriter nos temptarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde quod habitent in aere caliginoso hoc diuine iusticie est. quod vero ad nos veniunt hoc diuine permissionis est. et cum duplex interstitium sit probabile videtur quod ipsi sunt in medio. vbi est turbulentia et varietas impressionum et hinc est quod frequenter commouent ventos pluuias et tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo quod aliqui tendunt illuc ad torquendas animas secundum quod habent deputata inter se male dictionis officia verba sunt domini bonauenture in secundo sententiarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonum libro secundo distinctione. vi. dicit quod lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsque ad diem iudicij et hoc propter nostram probationem. et subsequenter dicit quod demones alternatis vicibus tendunt in infernum quia illuc animas detinent atque cruciant. Huic etiam sententie concordat beatus augustinus. viij. de ciui. dei capitulo. xxij. vbi dicit quod demones in hoc aere habitant qui de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi congruo velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum quod demones vsque ad diem iudicij sicut dicit magister in inferno non sunt inclusi sed in hoc aere caliginoso communiter detenti. Sed est dubitatio vtrum vbicumque sint demones puniantur igne materiali. quidam voluerunt dicere quod sic licet dicant quod minus intense quam post vltimam damnationem et hoc probant per quandam glosam super illud iacobi. iij. inflammata a iehenna que dicit sic. Jehenna est dyabolus propter quem facta est. sicut enim iehenna semper ardet sic dyabolus vbicumque sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormenta flammarum. sed hoc non videtur intelligibile quod ignem cremantem vbicumque sint secum circumferant. Et ideo dicunt alij quod demonibus differtur pena ignis vsque ad diem iudicij. tum vt eorum exercitium non obmittatur, tum etiam vt diuina clementia ostendatur que sustinet vasa ire apta in interitum in multa paciencia qua retribuet omnibus secundum fructum adinuentionum suarum. Et hec positio videtur probabilior et illa glosa si inspiciantur sequentia non intelligitur de flamma ignis materialis sed de flamma viciorum scilicet superbie ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in secundo sententiarum.

¶ De potestate demonum et super quam gentem maiorem principatum.

Quinta consideratio est de potestate demonum cum enim habitum sit quod demones habitant vt communiter in aere caliginoso videndum est de eorum potestate quanta scilicet est Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. Dicens de dya/

bolo q nō est potestas super terram que cō
paratur ei. et dicitur super terram ad drāz po
testatis que in celo est que ē dei et sanctorū
angelorū si tamen loquamur quantum ad con
ditionem nature nō est potestas nec in terra
nec in celo equalis sue potentie. Unde de lu
cifero scribitur ezechie. xxxi. omne lignum pa
radisi non ē assilatū ei et pulchritudini eius quā
speciosum eum feci. Sed oritur difficultas quia
si nō est potestas super terram ei que cōpa
retur ut expositū est. sequitur ergo q sua po
testas est infinita quia finitum finitū est cōpa
bile infinito vero non. Respondetur q hic
accipitur comparatio pro equatione. cōparetur. i.
equetur nec loquitur de cōparatiōe sed de equa
litate. Unde grego. xxxiiij. moralium. potestas
eius super terrā cunctis eminentior perhibetur
quia et si actionis sue merito inter homines
cecidit naturam tamen sue magnitudinis nō ami
sit. cuius adhuc viribus humana omnia superat
licet sanctis hominibus meritorū suorū deie
ctiōe subiacet. Unde et eisdem sanctis cōtra
hunc decertantibus et retributionis sue me
ritum crescit quo ille ab eis vincitur qui per
nature potentiam quasi iure se hominibus sup
esse gloriatur hec grego. Sic ergo licet loquen
do de fortitudine naturali non sit potestas
sub deo super terram que compertur dyabo
lo. si tamen loquamur de potestate que datur
a gratia. iusti homines potentiores sunt de
mone. Et sic intelligitur dictū augustini q ni
hil est fortius animo habente charitatem. et
illud canticorū. viij. fortis est ut mors dile
ctio. Notandum est scd̄m magistrum in secūdo
distinctiōe. vij. q demones multa possunt
per nature subtilitatem que tamē nō possunt
per dei vel bonorū angelorū prohibitionem.
quedam etiam non possunt facere licet a su
perioribus āgelis permittātur quia a deo id fa
cere nō permittuntur permissa tamen fuit eis potestas
detrudēdi sanctos patres in limbo ante ad
uentum christi quia licet deleretur in eis culpa
originalis peccati et actualis quantum ad ma
culam et quantum ad diuinā offensam et quantū
ad maculam et quantum ad reatum gehenne.
non tamen quantum ad reatum visionis diuine
ut notat alex. in tertio sententiarum. Et si q̄
ras utrum demones aliquid timeant videtur
q non: quia de dyabolo dicitur iob. xli. q fa
ctus est. ut nullū timeat glosa nec deum nec
quoque passurus est. Respōdetur q glosa illa in
telligitur de timore filiali vel initiali que non
est in demonibus, nō de timore naturali quo
naturaliter timent tormēta quia isto modo
dicitur iacobi scd̄o. demones credunt et con
tremiscunt. et mathei. viij. et luce. viij. time
bāt puniri ab eo. licet ergo magna sit demo
num potestas non tamen sic quin sit alia su
perior quem timent. Unde augustinus sup
ps. dyabolus [illegible]
quia potestas sua est sub potestate. Nam si
tantum posset nocere dyabolus quantum vult
aliquis iustorum non remaneret. Querunt
iudei exodi. viij. quare magi pharaonis nō
potuerunt facere cyniphes et respondēt q cau
sa est: quia demones non habent potestatē
super aliquod corpus minus grano ordei quod
apparet irrationabiliter dictum quia qui hz
potestatem supra maius habet potestatem
supra minus licet non econuerso. Sed causa
potissima quare non potuerunt facere illud
signum est quia nihil possunt nisi quantum
voluntas diuina permittit et eius bonitas
infinita. ¶ Ad istud etiam propositum lo
quens ambrosius super lucam dicit. sine per
missione dei dyabolum non posse nocere ea
moscas, nec potentiam dyaboli magis ti
mendam quam dei offensam. Et crisostomus sup
matheum dicit. In primis grauis et insusti
nibilis est impetus dyaboli quem si quis
forti animo sustinuerit in secundo inueniet
eum infortiorem. quanto enim plus percus
sus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut
se ingerūt demones peccatoribus ut faciāt
eos ruere in peccatum sic refugiunt quando
vident peccatorem a deo exauditum et libe
ratū. et dicit magister in secundo distinctiōe
vi. q dyabolus qui de aliquo vicio aliquē
temptauit hominem cum superatus ab eo
fuerit deinceps illum hominē de illo vicio
de quo superatus est temptare non licebit.
Sic ergo patet quantitas et defectus poten
tie demonū. Dicet forte desiderās scire q gēs
ē in mūdo supra quā dyabolus maiorē po
testatem habet. Respondetur q hec est gēs
iudeorum. Unde sciendum sicut notat Ny
colaus de lyra supra matheum q potestas
dyaboli fuit eiecta quodāmodo a populo
iudaico per legislationem que excludebat
cultum demonum et inducebat ad colendū
vnum deum verum et sic eiectus transijt ad
possidendum gentiles sine lege et prophetam

oraculo viuentes Et ideo eos tenebat i ido
latria subiectos. sed aduenientc christi predi
catione et apostolorum iudei pro maiori pte
fuerunt increduli gentiles autem deuote fidē
christi ad predicatōnes xpi et apostolorum
acceperūt et sic dyabolus eiect⁹ ab eis per fi
dem christi reuersus est ad possidendū popu
lum iudaicum errore excecatum. et sic facta sūt
nouissima huius populi peiora prioribus
Math. xij. q2 status populi iudaici peior est
mō q̄ fuit a principio ante legem datā et sic
maiorem ptātem super eum demones hñt q̄
super alterum quia regressus dyabolus ad
populum iudaicum assumit septem spirit⁹
nequiciores se et ingressi habitāt ibi. Mar.
xij. per quos septem spūs vniuersitas vicio
rum intelligitur. Sz remanent due difficul-
tates. Prima est si demones possunt facere
miracula. Respondetur q solus deus pōt
facere miracula. Unde cum aliq̄ virt⁹ finita
proprium effectum opatur ad quē determi-
natur non est miraculum licet posset esse mi
rum alicui qui illā virtutem non cōprehēdit
sicut mirū videtur ignaris q magnes trahit
ferrum vel q aliqui opuus piscis sit retinēs
nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura et
notum est q omnis creature potentia est li-
mitata ad aliquem determinatū effectū vel
ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli
vel cuiuscūq creature fit nō potest dici mira
culum proprie Et si sit mirum creature virtu
tem illius non cōprehendenti. Quod autem
fit virtute diuina cum sit infinita vere mira-
culum est cum de se incomprehensibilis est.
Unde et aug. scdo de ciui. dei capitulo. xviij
loquens de grauitate p̄secutionis antixpi.
scz per que illam opabitur dicit. tunc soluet
sathanas quia per illum antichristus i om
ni sua virtute mirabiliter quidem sed men
daciter operabitur. Sequitur enim. de⁹ dya
bolum ista permittet facere iusto suo iudicio
quamuis faciat ille iniquo malignoque cōsilio
demones ergo non faciunt miracula sz que
dam mira. Et si dicantur miracula sūt falsa
quoniam mortales sensus p fantasmata de
cipit vt quod nō facit facere videatur et tali-
bus signis et falsis miraculis seducent qui
seduci merebuntur pro eo q dilectōem verita
tis non receperunt vt salui fierēt. Et ideo di
cit apostolus. ij. thesso. ij. mittet eis deus op
acionem erroris vt credant mendacio. De-
mones tamē proprie virtuti dimissi possūt
facere ea que causari possunt ex motu locali
et cōsequenter possent ignem de celo aereo
inferius emittere et ventū turbinis cōmoue
re sicut patet Job primo. Et isto modo an-
tichristus faciet ignem de celo descendere p
mittēte deo demonis potestate vt pz Apo.
xiij. Sciendū etiam q scdm q dicit hiero-
nymus q lz virtute magica possint aliqua
miracula fieri vt illa que ptinent ad curiosi
tatem tm̄ et vanitatem sicut simō magn⁹ fa
ciebat statuas ambulare loqui et ridere et si
milia vt habetur in itinerario demētis. Sz
illa que sunt salubria vt curatio languidorum
illuīatio cecorum et hmōi nō possunt magicis
artibus siue a demonibus fieri. Et ideo ta-
lia cum fiunt debēt attribui virtuti diuine
qualia xps faciebat. Et si dicas q in vita
sancti bartholomei legimus q quidam de-
mon curabat infirmitates. Respōdetur q
hoc faciebat non sanando s a lesione quam
faciebat cessando. Secunda difficultas ē si
demones sūt dīmtes ptāte. volo dicere si int
demones sunt principatus quib⁹ alij alijs
potentiores dicantur Respondetur q sic qr
de dyabolo dicitur iob. xli. q ipse est rex su
per filios superbie. et magister sententiarum
scdo distinctiōe. vi. capitulo. iiij. Dicit q du
rante mundo angeli angelis hoies hoibus
demones demonibus psunt. et scdm grad⁹
sciencie habent gradus psidentie. Item sup
illo mathei. xxv. Ite maledicti in ignem eter
num qui patus est dyabolo et angelis eius.
dicit eius ratione subiectionis scdm glo. Sz
obijceret aliquis. si principatus et prelatio
est inter demones aut erit in eis per naturam
aut per violentiam aut de iure. Non per na-
turam quia tunc in iudicij die inter eos pre-
latio nō cessaret quod est ōtra sacrā scripturā
quia tunc euacuabit xps oēm principatum
et potestatem. Nec per violētiā quia tūc sem
per essent discordes cum tamen semp cōcor-
dent contra hominem impugnandum. Nec
etiam de iure quia semper precaperent cōtra
deum in quo nō est obediendū. Itē seruit⁹
est introducta ppter pctm̄ vt dicūt theologi
ergo si ē seruit⁹ inter demones tūc lucifer cū
sit summ⁹ peccator deberet oib⁹ subijci. cui⁹
ōtrariū dicat iob scz q ipe est rex sup filios su
perbie. Rñdet q sicut multi latrones prin-
cipi latronū volūtarie se submittūt vt i vnū

conueniant scz in rapina sic omēs demones
lucifero se voluntarie subijciūt vt in vnū cō
ueniant contra hominē impugnando. Vn̄
et eadem prelatio est inter demones assum
pta voluntarie sicut inter angelos de iure di
uino ratione preeminentie naturalis vt diui
ne institutionis. et sicut cuilibet regno et pro
uincie pfigitur vnus angel' bon' tanq̄ pri
ceps vt colligitur ex illo danielis. x. priceps
regni persaꝝ restitit mihi. xxi. diebus et nūc
reuertar vt prelier aduersus persarum princi
pem. et paulo post. Cū enī egrederetur ap
peruit princeps grecorū etc. Sic etiam cuili
bet regno et prouincie pfigitur a demonibus
vn' demon tanq̄ princeps. Ex quo etiā se
quitur q̄ sicut cuilibet ciuitati et cuilibet ca
stro pfigitur a deo vn' āgel' bon' de negocijs
cōibus curam habens q̄tum sibi possibile
est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigit
a demonibus vnus demon ad negocia cō-
munia perturbanda q̄tum sibi possibile est.
Sequitur etiam tercio q̄ sicut cuilibet archi
episcopo et epō et sacerdoti parrochiali pre
figitur a deo vn' angel' bon' curaz hn̄s de
negocijs ad salutem aiaꝝ pertinentib' Sic
cuilibet pdicatoꝝ prefigitur a demonib' vn'
demō curā hn̄s de perturbatione salutis aia
rum et quāto sentior est psona tāto potētior
est diabolus ei assignatus. Et nisi deus glo
riosus cuilibet officio pfigeret aliquem an
gelum omnia communia officia demones
impedirēt. Infert etiā ex pdictis q̄ nō solū
vn' demō est princeps alioꝝ demonū s etiā
maloꝝ hominū. Vn̄ in euāgelio dyabolus
semper vocatur princeps huius mūdi quia
dn̄atur hoib' mūdialibus et viciosis' in q̄tū
se ei subijciūt per peccatum.

De bello demonū post casum de celo.

SExta consideratio est de bello de-
monū postq̄ ceciderūt de celo vsq
ad aduentū xpi. Videns enī dya-
bolus se expulsum a celo in magna tamen
potestate relictū cogitauit quō possit displi-
cere deo et in oibus sibi ꝯtrariari. et quia vi
dit primū hominē in terrestri padiso collo-
catū innocētia decoratū ac oiz bestiaꝝ piscū
et volatiliū dn̄m necnō possessurū in celo se
des quas ipse cū sibi adherentib' per super
biā amiserat. doluit vehemēter et inuidens
ei' felicitati pposuit ipz debellare et totalit
inficere cognoscens q̄ ex putrida radice nō
possūt nisi poma vermiculosa generari. Bel
lauit ergo cum hoie primo per mediū mulie
ris et miser homo licet esset fortior demone
per innocentiā pieccis tn̄ armis innocentie
sue vt mulieri ꝯplaceret relicto deo et tradita
padisi castro sibi ꝯmisso inimico dei scilicet
dyabolo negata obedientia regi superno scz
deo libere se tradidit pditor fact' in mani-
bus diaboli. et sic habita victoria de homie
primo indignatus deus pp̄ter prodicionez
et quia sic armis innocentie proiectis capti-
uum dyaboli se fecerat cum posteritate sua
eiecit ipm de terrestri padiso geñ. iij. et misit
ipm in exilium locū bestiaꝝ et lachrymaruz
vallez. Expulso ergo homine primo de pa
radiso gaudens non modicū dyabolus co
gitauit quō ampli' possit displicere deo et
videns duos filios adā scz abel et cayn quo
rum prim' erat a deo dilectus. bellauit ꝯtra
eos per artem diuisionis et inuidie. et deui-
cit Cayn qui fratrē suū abel occidit geñ. iiij.
Bellauit etiā contra filios. Sed per carnis
concupiscentiā et deuicit eos cū scz accepe-
runt filios hominū scz descendētiū de cayn
ex quibus procreati sunt gigantes a seculo
viri famosi geñ. vi. et cū viderat multiplica-
tum gen' humanū. Bellauit ꝯtra eū per lu-
xuriam et tāquā luci pugnauit q̄ deuicit eū
sic q̄ in toto genere humano solum octo per
sone mūdi ab illo vicio reperte sunt imunes
De alijs aūt scriptū est q̄ ois quippe caro
corrupat viā suā. pp̄ter quod indignatus ē
de' mūdū castigauit diluuio generali intm̄
q̄ solū dicte octo psone in archa noe libera
te sunt vt patet geñ. vij. et. viij. Per quas ite
rū ppagatum est gen' humanū Bellauit ꝯ
filios noe et deuicit cham cū ꝯtra paternum
honorē verenda patris discooperuit geñ. ix
pp̄ter qd̄ meruit maledicta. Bellauit contra
caldeos per ydolatriā et deuicit eos cū ignē
adorauerūt geñ. xi. Bellauit cōtra gen' fili
orum noe et deuicit eos per superbiā volen
tes turrim edificare que vsq ad celū pertin-
geret pp̄ter qd̄ indignat' de' vnū labiū qd̄
ante erat: diuisit et ꝯfudit vt pz geñ. xi. Bel-
lauit ꝯtra zodomas et gomorreanos et de-
uicit eos per pctm̄ ꝯtra naturā propter quod

indignat⁹ de⁹ igne celesti destruxit illas qui cum ciuitates cū habitatoribus⁹ eorum et cūcta terre virētia exceptis solū loth uxore et filiab⁹ suis vt pz gen̄. xx. Bellauit contra filios abrahe scz ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cum fuerit vir superbus onager palustus sagittarius et ydolatra pessim⁹ vt patet gen̄: xxij: Bellauit cōtra filios ysaac scz iacob et esau et deuicit esau per gulam vēdidit eīm primogenita propter lēticulā gen̄. xxvi. De his in psona dei dicit pphetа. Jacob dilexi: Esau aūt odio habui. Bellauit etiam contra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi. eorum per crimen pessimū et inuidiam et facti sunt venditores fratris sui innocētis Joseph gen̄. xxvij. propter quod indignatus ē deus tradidit eos in captiuitatem quadringentis annis et vltra in egyptum. Bellauit etiam contra egyptios per crudelitatem intātum vt affligerent filios ysrael in luto et latere propter quod pmisit de⁹ indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eorum et submersit eos in mari rubro filijs israel liberatis exodi. xiij. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriā et deuicit eos cum scz fecerunt vitulū et adorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignat⁹ deus pemit eos in deserto gen̄. xxxiij. Sic q̄ de sex centū milibus qui exierunt de egypto solum duo scz caleph et iosue intrauerunt terrā promissionis. Bellauit etiaz contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmurationem scz dathan et abirō et chore propter quod indignatus deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernū sicut pz numeri. xvi. Bellauit iterum contra filios israel per homicidiuz et deuicit eos cum salz occiderunt pphetas amicos dei et impleuerunt iherusalem sanguinee eorū vsqz ad eos propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie. lxx. annis: Bellauit contra saul primum regem israhel et deuicit eum per inobedientiam ppter qd̄ indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primi Regum. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Reguz vltimo. Bellauit contra regē dauid per superbiam luxuriā et homicidiū et deuicit eum cum scilicet numerauit populum secundi regū vltimo. Accepit bersabee uxorem vrie et interfecit vriam secundi regū ix. propter quod indignatus deus licet penituerit percusso populo non edificauit sibi templum siue domum quam cogitauerat. Bellauit contra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit euz quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydolorum vt patet tercij reguz. xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit cū ppter quod indignatus dominus recessit israel a domo eius vsqz in presentez diem vt patet tercij regum. xij. Bellauit contra gero boam per ydolatriam et deuicit eum quia peccare fecit israhel vitulos aureos adorando vide tercij Regum. xij. Bellauit contra sennacherib p superbiam et deuicit eum cuz blasphemauit contra deum israhel. propter quod indignatus deus percussit per angelum suum in castris assiriorum centuz et octuagintaquinqz milia et ipsum occiderūt. p xxij cū ydola in tēplo suo adoraret pz ysaie xxxviij. Bellauit cōtra nabuchodonosor p superbiam et deuicit eum cum fuit glorificatus in edificio babylonis. ppter quod indignatus est deus et pieat cū a regno et septē annis cum feris habitabat sicut bestia danielis. iiij. Bellauit contra olofernem principem milicie nabuchodonosor per supbiā gulam et luxuriam et deuicit eum ppter qd̄ indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Judith que precidit caput eius Judith. vi. Bellauit cōtra Amon per superbiam et deuicit eum cum presumsit pmere israel propter quod indignatus ē de⁹ permisit quod suspenderetur patibulo et q̄ deleretur genus eius hester. v. Bellauit contra regem anthiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum iherusalez congeriem sepulchri iudeorum propter qd̄ indignatus est deus percussit eum plaga insanabili viscerum suorum primi machabeorum. ix. Bellauit contra vniuersum populum gentilium per ydolatriam et deuicit eum sicut patet sapiencie. xiij. cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent. Unde et tunc rome templum pantheon erat constructum sic dictum. quia simulachrū erat omniū deorum. Cōtra alios innumerabiles bellauit et varijs vulnerib⁹ peccatorum infectos de eis viriliter triūphauit

et eorum animas captiuas post hanc vitaʒ ad inferos deducebat quam captiuitatē et miseriā deplorātes patres antiqui gemitib⁹ inenarrabilib⁹ clamauerunt ad deū vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandū nos dn̄e deus virtutū. et ps. lxxix. ostēde faciem tuā idest filiū tuum humanatū et salui erimus. et iterū ysaie. lxiiij. vtinā disrumperes celos et descenderes a facie tua montes defluerent et cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filiū suuʒ redemptorem et liberatoreʒ et tunc dyabolus finaliter bellauit cōtra filios israel per maliciam et inuidiā et deuicit eos cum scʒ occiderūt redemptorē messiā suū propter qd̄ indignat⁹ de⁹ tradidit eos in ꝑpetuā captiuitatē sicut sup̄ declaratū fuit libro primo et tercio

¶ De ꝑditiōe dn̄ij demonū in aduētu xp̄i.

Hec prima cōsideratio est ꝙ demones in aduentu xp̄i per iusticiam perdiderunt dominiū suum quod sup̄ genus humanū habebant fecerat enim grādē offensaʒ dyabolus deo tā deceptorie et fraudulenter cōtra dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruū suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo ei placuit semper ꝑmanere inimicus dei peccatuʒ suum nō recognoscens ꝙ non erat in hoīe. immo dolebat de peccato vt deo reconciliaretur. Et ideo ne dyabolus posset ꝑqueri de iniusticia si forte de⁹ de sua potestate absoluta et violenter sine aliqua satisfacione liberasset hominē per iusticiam. Debuit perdere dominiū quod supra homineʒ tenebat qui homo ex eo ꝙ ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. ꝙ autem deus in tali hominis liberatione debuit vti iusticia et non absoluta potencia patet ꝑ grāto qꝛ deus est necessario iust⁹ et taliter iust⁹ ꝙ nō potest dici de⁹ si nō intelligat̄ iustus. Et iterū quia laudabilior est princeps q̄ vtitur iusticia q̄ potentia solum. Quomō autē primus homo nec oēs homines nec omēs āgeli boni nec etiā oēs demones simul nō potuerūt satisfacere ꝑ hoīe sed solū deus et homo. vt declaratū est sup libro. iiij. cōsideratiōe. v. in tercio articulo fidei nō eīn totus mūdus soluere valebat debitū p̄mi hoīs vt apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra neqꝫ subtus terram aperire librum neqꝫ videre illum idest implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositionis vt per xp̄ʒ solū impleretur libruʒ ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis nobis mortis debitoribus tulit. Vn̄ dicit ps. lxviij. q̄ nō rapuit scʒ xp̄s tunc exsoluebat. Mirabant̄ autē hoīes potestatē magnaʒ diaboli et eius dominiū super homines et dicebant illud ysaie. xlix. nunquid tolletur a forti preda idest hūanuʒ genus a dyaboli potestate aut ꝙ captū fuerit a robusto saluum esse poterit. Et Respōdet deus ibidem hec dicit dominus equidē et captiuitas a forti tolletur et quod ablatū fuerit a robusto saluabitur scʒ per xp̄m. Vn̄ sequitur ibidem quasi musto sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego dominus saluās te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nūc iudiciū scilicet discretionis est mundi nunc princeps huius mūdi eijcietur foras scʒ a dominio et potestate tyrannica super homines. Unde ipse diabolus dicebatur princeps mundi quia dn̄atur in hominibus mūdo deditis. et sicut dicit paulus ad colosen̄. sedo expoliās scilicet xp̄s principatus et potestates traduxit confidenter idest dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si queras de mō quem xp̄s tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respōdetur ꝙ fuit mod⁹ quo piscis capitur hamo sub esca abscōso quia volens capere escam non videns hamū capitur ab hamo. sic christ⁹ volens preliari cū dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suam sanitatem suam dignitateʒ in cruce. Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari totam eaʒ abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis. Unde abacuc in tercio capitulo loquens de cruce christi dixit cornua scilicet crucis in manibus ei⁹ ibi abscōdita ē fortitudo eius. et patet fortitudo sua ibi in abscondita: quia per eam vicit fortissimam mortem et fortissimū dyabolū Nā sequitur in illo eodem ante faciē ei⁹ ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicʒ

victus et nudus a suo dominio et potentia quam primo tenebat. Absconderat enim demones laqueos mortis pedibus nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xps abscondit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat et etc. Abscondit etiam in cruce suam pulchritudinem in turpitudinem cum esset speciosus forma pre filijs hominum ps. xliiij. ibi non erat ei species nec decor absconditus vultus eius et despectus. Unde nec reputauimus eum ysaie. liij. Abscondit tertio suam sanitatem in infirmitate quia vt dicitur ysaie capitulo eodem nos reputauimus eum quasi leprosum percussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem. Abscondit. iiij. suam dignitatem in contemptum et vilitatem quia cum latronibus et homicidis cum iniquis et sceleratis deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra. i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur. i. Regum. xvij. quod dauid occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in signum victorie habite legauit xps humani generis inimicum scz dyabolum et sic ante faciem iuit mors. i. dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo. xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille. i. vsque ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et quia tunc resumet violentam potestatem et exiet per affluentem malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dominij demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatria fere vniuersum orbem captiuum tenebat cum ydolis vt deus coleretur.

¶ De proprietatibus et malicia demonum

Octaua consideratio est de proprietatibus et malicia demonum Circa primum vt notatur Job. iiij. Christus assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. Prima quod est homicida ab initio. quia homo in spe humana ponitur per animam Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit per peccatum mortale quam iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. Secunda proprietas dyaboli ibidem est quod in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum. res enim dicuntur vere in quantum conformantur veritati prime a qua veritate declinauit dyabolus per peccatum superbie. Tercia est quod mendacium ex proprijs loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subditur causa quia mendax est et pater eius. i. ipsius mendacij qui enim mendacia ab alijs inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iij. nequaquam moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possint demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur quod sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustinus. viij. de ciu. dei ca. xxvi. de dolore demonum qui loquebantur per homines ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrum quas immunde cernebant. In multis enim ait augu. talibus locis torquentur et confitentur et de possessis hominum corporibus eijciuntur. Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro. summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequicia subtiles nocendi cupidi per superbiam tumidi semper in fraude noui immutant sensus inquinant effectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietant morbos inferunt tempestates concitant in angelos lucis se transformant semper infernum suum secum portant. ¶ In ydolis diuinum cultum sibi vsurpant semper bonis dominari appetunt magice artes per eos fiunt bonis ad exercitium dantur semper fini hominis insidiantur. hec ibi. Uicesima prima demonum proprietas est quod semper ambulant in circulo.

Unde ps. de demonib' ait. In circuitu im-
pij ambulant. Item cum dominus quereret
a sathan Job. i. Unde venis. Respondit cir
cuiui terram et perambulaui eam quod quadru
pliciter intelligi potest primo sic. Circuiui
terram. i. data est mihi vniuersalis temptan-
di diligentia quia pauca sunt in quibus non
habeant locum vestigia mea. Secundo sic ex
poneret dyabolus si posset inclinari ad suum
peccatum cognoscendum. Circuiui terram
idest in hoc me ostendo remotum a virtute
et obstinatum in malo quia semper sum in
circumferentia et nunquam possum venire in li-
neam per quam veniam ad medium quod
est virtus. Tercio sic circuiui terram propter
anxietatem laborum. Unde glo. sathan la-
borans terram circuit quia quietus in dei cul
mine stare contempsit. Quarto sic circuiui ter
ram propter hoc quod dyabolus serpens est tor
tuosus. Unde ysa. xxvij. Uisitabit dominus sup
leuiathan serpentem tortuosum et sicut mo-
tus circulans quantum est de se nunquam cessat sic
et dyabolus nunquam quiescit et quia semper in
circulo est ideo nunquam rectus sed magis tor
tuosus est. Recte ergo dicitur de demonib'
recte in circuitu impij ambulant. Et si queras
qualiter circuit dyabolus. Respondit glo.
super illo verbo. i. Petri. v. Circuit querens
quem deuoret dicens. Circuit tanquam hostis
obsitens muros clausos explorat an sit pars
aliqua murorum minus stabilis cui' aditu
ad interiora penetret. Offert oculis formas
illicitas et faciles voluntates et visu destruat
castitatem. aures per canora temptat et mo-
leat xpianum iniurijs lacessentibus ad cedem
instigat. honores terrenos pmittit vt adimat
celestes et cum latenter non potest fallere aptos
addit terrores. in pace subdol' in persecutione
violent'. contra quem tamen anim' noster esse paratus
ad resistendum quantum ille paratus est ad repu
gnandum. hec ibi. Uicesima secunda demonum
proprietas est quod sunt crudeles immo seuissi-
mi et est crudelitas demonis in trib' Primo
in possidendo vnde ysa. xix. Tradam egyptum in ma
nu demonorum crudelium Secundo demon est cru-
delis in puniendo. puerbiorum. xvij. Semper iur
gia querit mal' angel' autem crudelis mittetur con
tra eum Tercio est crudelis in non miserendo. hie
remie. vi. Crudelis est et non miserebitur. et. i. pe
tri. v. Aduersari' vester tanquam leo rugiens cir
cuit querens quem deuoret Est enim figuraliter he

stia illa de qua dicitur genesis. xxxvij. Fera
pessima deuorauit filium meum ioseph. mul
te alie sunt proprietates demonum quas non
sufficere calamo explicare ideo hec sufficiant
pro pnti. Uidendum est ergo de secundo scilicet de ma
licia demonum que quadrupliciter explicari potest
Primo demones aliquo modo suadent bonum
sed non propter bonum sed propter malum finem vt cum
instabilib' hoibus in bonum suadent ingressum
religionis scientes quod non pmanebunt sed apo-
statabunt. Non autem talia suadent stabilib' ho
minibus in bonum. Secundo demonum malicia
ostenditur cum decipiunt hominem suadendo
malum sub specie boni vt iurare et iuramentum
falsum facere pro rebus alterius conseruandis
Tercio demonum malicia ostenditur cum decipi
unt hominem dissuadendo bonum tanquam noci-
uum vt cum dissuadet probo et stabili viro ingres
sum religionis ne de hoc peniteat et egrediens
confundatur In cuius psona bernardus sic
loquens ait Noli inquit precipitanter agere
diu considera diligenter intuere magnum est
quod pponis et opus egens magna deli-
beratione. expire quod possis amicos consule ne
post facta penitere contingat. Contra cuius
consilium bernardus subiungit hec est sapien-
tia mundi animalis et dyabolica inimica sa-
lutis suffocatrix vite mater tepiditatis cuius
est solet deo vomitum parare Cum enim ver-
bum dei esse non dubites quid opus est deli
beratione vocat te magni consilij angelus
quid ergo adhuc consilium postularis. quis enim
sapientior et fidelior illo ab ore. putei gehen-
ne expior et consilium petam amicos consulat qui
non legit inimica hoies domestici ei' michee
vij. Supradicto modo dyabol' malicia sua a-
liquem dissuadat aliquib' orones vel elemosy-
nam ne per hoc incurrant vanam gloriam Quar-
to demonum malicia ostenditur cum decipiunt ho-
minem dissuadendo malum vt ducant ad penas
aliquem in temperantia in victu et in sono vt idu
cant indiscretam abstinentiam quod est peius: et sic ei' ma
licia mille nocendi modos habet. xvi. q. ij. ca. vi
sis sep. Rugit aduers' hoies quam quidem rugi
tus nihil aliud est quam ei' voluntas et ardentissima
cupiditas nocendi. Unde glo. sup hoc verbo tanquam
leo rugiens dicit. Sicut rugit' leonis impedit
aures ne alium sonum recipiant. sic dyabol' fide
lium mentes terrendo vel illiciata ingerendo a
via veritatis ne vocem xpi audiant auertit.
Et si queras numquid semper crescat malicia diaboli

Ad quod respondit doctor seraphic⁹ bonauentura in .ij. sententiarum quod in dyabolo crescit malicia voluntatis quantum ad vim administratiuam qua conuertitur ad hominem sed non quantum ad contemptiuam qua est simplex et auersus a deo quia quantum ad hanc non est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonum aliqua via impediri potest dicitur quod sic. Quadrupliciter enim impediri pot. Primo per terminum peccati positum a deo. Secundo per resistentiam bonorum spirituum habentium angelos vnum bonum ad custodiam et vnum malum ad exercitium. Tercio per liberum arbitrium hominis non consentientis quia dyabolus neminem vincit nisi volentem ab eo vinci. Unde ambrosius de vita beata et ponitur .xvi. q. i. ca. non est. voluntarium militem elegit sibi christus voluntarium sibi seruum dyabolus acciderat. neminem iugo seruitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatorum ere vendiderit. Quarto propter peccati abbominationem quia demones nobilioris nature detestantur peccata vilia. Hec sufficiant pro presenti de proprietatib⁹ et malicia demonum

¶ De bello demonum post aduentum christi vsque ad diem iudicij.

Nona consideratio est de bello demonum post christi aduentum vsque ad diem iudicij. Unde licet demones perdiderant potestatem quam primo super humanum genus habebant et eorum princeps victus et ligatus vsque ad prefinitum tempus sit in inferno vt supra declaratum est consideratione .iiij. permittitur tamen demones habere consilia sua cum suo principe lucifero et temptare homines pro eorum exercitio et vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium tamen vnam ciuitatem dei que dicitur fidei fortalicium vel ciuitas iustificationis siue bone conscientie que duodecim perfectionib⁹ decoratur. Primo est in situ congruenti quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scilicet vicijs et peccatis Secundo est pulchra et excellens quia maior pulchritudo hominis est in bona conscientia. Tertio est in securitate quia non timet aduersa. Quarto est sana quia in bona conscientia non potest habitare infirmitas peccati. Quinto est situata in loco delectabili quia nunquam est vera delectatio vbi non est quies conscientie Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionem Septimo habet concordiam ciuium quia se per homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. Octauo habet priuilegium habundantiam quia non est sub lege peccati. Nono quia habent victualium habundantiam quia nihil ibi deficit vbi gratia habundat. Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijciatur Undecimo est libera a captiuitate per christum et etiam quia bona conscientia non est sub seruitute dyaboli. Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. Ista est illa ciuitas iherusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra et excellens vbi ipse habitat per gratiam de qua apocali. xxi. ¶ Huic ciuitati pulcherrime vt fortissima esset christus posuit murum antemurale et fossatum. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis vt si venerint aliquis de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie et si venirent pauperes indigentes tribuant eis de bonis ecclesie quia bona clericorum pauperum sunt. Secundo posuit antemurale quod est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire debent principes christiani qui positi sunt pro iusticia ministranda in mundo. Unde sapientie. i. dicitur diligite iusticiam qui iudicatis terram. Hi etiam debent ad portas antemurale vt si forte inimici venerint et voluerint impugnare murum cum fuerint inter murum et antemurale eos capient et faciant iusticiam expedientem. Tertio posuit christus predicte ciuitati fossatum profundum quod est humilitas Istud custodire debent religiosi qui debent esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa et habitans in confidentia: sophonie Secundo gloriosa quantum ad pulchritudinem et habitans in confidentia quantum ad sua magna fortalicia merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. ps. lxxxvi. Talis fuit hec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor vnum et anima vna vt legitur in actibus. ¶ Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis doluit

vehementer cognoscēs ꝙ in ea multe anime liberate a manibus eiꝰ ad sedes celestes vn̄ ipse ceciderat angelorum manibus cū gaudio ferebantur non curās debellare iudeos saracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorij quia illos temtare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit ꝙ predictam ciuitatem debellare posset et primo inter cetera excitauit cōtra eam psecutionem gentiliū que durauit toto tempore apostoloꝝ et ducentis annis vltra In qua psecutione et bello vltra ducenta milia hominum vtriusqꝫ sexus pro veritate fidei et zelo ciuitatis iustificatōnis siue bone consciencie martirio coronati sunt sicut libro .i. ꝯsideratōe.iij.articulo.i.i examīe.iij.latissime declaratū fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus sed potius miserabiliṯ victus ab illo bello cessauit cum per talem psecutionem plus multiplicarentur fideles et fortior efficeb aṯ ciuitas iustificatiōis vere fidei et bone cōsciencie. Suscitauit etiam bella hereticoꝝ quoꝝ hereses per diuersa cōsilia examinate damnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic ꝙ coꝝ in publico nō est vox neqꝫ sonus licet in occulto nimiū seuiat ista pestis sicut supra libro.ij.declaratuꝫ est quare cum sit maliciosissimus vt in precedēti consideratione dictum fuit non valēs qͤ fecere. Cogitauit ꝯtra predictā ciuitatē aliam edificare que dicetur ciuitas babylonie.i.cōfusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit cōtemptū dei super quod edificauit: xij.abusiones que sunt princeps iniuſtꝰ cardinalis adulator miles sine fide ꝯsiliariꝰ sine veritate.cōmissarius sine pietate platꝰ sine charitate.aduocatus de rapacitate.clericus ignorans.religiosus supbus.mercator falsꝰ Iuuenis sine verecundia.populꝰ sine amicitia.murus p̄dicte ciuitatis dyabolice dicaṯ animositas et diuisio. Antemurale dicaṯ iniusticia et oppssio. Fossatū vero dicaṯ superbia et ambitio et sic in omnibus ista ciuitas ꝯtraria ē prime ciuitati. De his duabus ciuitatibus dicit augꝰ.de ciui.dei.duo amores fecerūt sibi duas ciuitates quia vna incipit a cōtemptu sui vsqꝫ ad amorem dei.et hec ē ciuitas iustificatiōis. Alia vero incipit a cōtēptu dei vsqꝫ ad amorē sui.et hec ē ciuitas dyaboli et destructiōis Cū ergo ex diuina pmissiōe vidit dyabolꝰ se potēte ad expugnādū magna pte p̄dictā ciuitatē ordinauit exercitū suū in triplici acie In prima posuit capitaneū sathan. In secundo beelzebub. In tercio vero mā̄monam. Primꝰ capitaneus bellauit et cōtinuo bellat ꝯtra religiosos q̄ custodiunt fossatū.et p̄dictus dyabolꝰ portat pro armis suis superbiā sillatione et ambitionem cōmittit ergo inter vtrosqꝫ durum bellum et vulnerati sunt ac trucidati specialiter plurimi religiosi si qui fecerunt habitū humilitatis in corpore et leoneꝫ superbie in corde.exterius apparent hominibus humiles capite in terraꝫ inclinato sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporibꝰ meis duos religiosos duorum ordinum informatoruꝫ qui a mundo segregati sancti viri mūdū cōtemnentes exterius videbantur sic victos a demone ꝙ sua claustra relinquentes mundanis fauoribus adherentes epī facti sunt non vocati sed vt erumnas fugerent ordinū suoꝝ ꝙ fuit in magnā confusioneꝫ predicatorum religionū et causa multarū murmuratiōnū. Ipsi vero facti inuerecūdi ac si nihil eorum statui indecens fecissent vt surdi in omnibus ptransibant. Bellat etiam dyablꝰ cum alijs religiosis per ambitioneꝫ et intim̄ vulnerat eos ambitiōe miserabili ꝙ cū nō efficiunṯ plati in ordine inter dei seruos viuere nō pn̄t immo exeūtes ad alios se trāsferūt vbi possunt suas ambitiōes implere nō attendētes ꝙ cū ppli xp̄ꝫ voluerūt facere regē fugit in montē.ioh ānis.vi. Charitas etiaꝫ non est ambitiosa.i.Coꝝ.xiij. sup qd̄ dicit augꝰ. Ocium sanctū querit charitas veritatis negotiū suū suscepit.necessitas charitatis quam saranā si nullus imponit vacandum est veritati.si aūt imponitur suscipienda ē ppter charitatis necessitatē. Alios aūt religiosos inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuelatōnes et quia raro tale desiderium absqꝫ radice supbie et psumptiōis seu vane curiositatis inueniṯ iusticia dei pmittēte veniūt in illusiones et deceptiōes dyaboli per quē modū seminat dyabolus in maiori parte temptationes spirituales huius temporis et indicat in corde illorum qui sunt ministri antichristi et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea propter fugiendum est tale desiderium sicut venenū cū nō cōcedāṯ visiones et reuelatōes vere ppr tale desideriū ꝫ solū ꝓcedūt ex pu

ra bonitate dei et in aīa existente in magna humilitate timore et reuerentia et feruēti amore dei. Alios aūt religiosos vulnerat et precipitat dyabolus cum in orōnibus quas faciunt ustinent aliquā consolationē que fundatur in p̄sumptiōe sue estimatione supba sui ipi⁹ aut inducente ipsos in ambitionem sui ꝓprij honoris et glorie. Aut in vita ista aut in paradiso cum talis cōsolatio pricipaliter inducat saturitatem et refectionem sue ꝓprie affectiōis. Ex quo sequit multitudo maxima pessimorū viciorum et errorum et ideo talis cōsolatio fugienda est oino et solū illa est sustinenda que sequit propriā cognitionem tui et pfectam sensibilitatē tue nihilitatis et tue imperfectionis cum magna subiectōe tue magnitudini et altitudini dei per altā reuerentiam et cum magno desiderio honoris dei qz in talibus vel similibus dz fundari talis consolatio. Cauere etiā sūme dēt deuoti religiosi ab omi sentimēto et visiōe q̄tūcūqz alta et q̄tūcūqz appeat certa si ducat eoꝝ cor in opinionē aut affectōz ꝯtra aliquem articulū fidei aut ꝯtra bonos mores et bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sint. Hec ē doctrina illius illuminati et sancti viri fratris Petri scō yo in quibus suis notabilib⁹ de remedijs cōtra temptationes spūales qui fuit vn⁹ de principalib⁹ reformatorib⁹ ordinis nostri in hoc regno castelle. O q̄ debilitatum est fossatū ciuitatis dei et q̄ pauci veri religiosi humiles inueniūtur in orbe p̄sertim cū multi cadūt ex simulata sanctitate que secundum hieronimū duplex est iniquitas. tales eni sepulchra dealbata plena spurcitia mortuoꝝ nuncupari debent. Sed licet innumeri cadant et peant de fossato victi a diabolo aliqui tñ semper manēt qui viriliter resistunt quos deus cognoscit et reseruat ꝓ defensione sue ciuitatis dilecte. Sed accedit scda acies bellatorū dyaboli beelzebub et dat scōm pliū antemurale quoꝝ arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio et cōmitit hoc bellū forte sic q̄ multi principū et militum inuēti sunt vulnerati in capitibus noīa vulneꝝ ab armis dyaboli nuncupant oppssio ppl'orū destructio. impotētū. Iniusticia et indignatio de talibus principibus et militib⁹ dicit ezech. xxij. ca. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes p̄dam ad effundēdū sanguinem et ad perdendas aīas et sic antemurale iusticie et equitatis rūpitur qz vigiles scz curiales et consiliarij dormiunt non vigilant ꝓ bono ciuitatis sz ꝓ bono ꝓprio consulendo principibus iniusticias oppssiones adulādo eis et laudando eoꝝ malū regimen. De talib⁹ principib⁹ dicit dñs per ꝓphetam osee. viij. Ipsi regnauerūt et non ex me: principes extiterūt et nō cognoui eos vere isto tempore magnam victoriā et grandam p̄dam de principibus et militibus reportat dyabolus. Cū vix inueniatur qui nō studeat tyrannice p̄sidere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec querūt iam principes cōsiliarios virtuosos et honestos sz homines vulpinos astutissimos et fraudulentos quibus possint suas militias et tyrānides colorare ꝑ adinuētiōes dyabolicas exq̄sitas cū quibus captiuati a diabolo pibunt sine fine. Iaz vicarius xp̄i nihil fere potest in ecclesijs ꝓuidere nisi quod principib⁹ placet et hic sepe ꝓuidentur de dignitatib⁹ et bñficijs ecclesie viri insipiētes viri scelerati. ꝑuuli lactantes et qui nōdum a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totū videtur diruptū et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semꝑ reseruet in quibus seruetur veritas iustificationis qui iam paucissimi sunt. q̄ in tanta multitudine maloꝝ nō apparent semper tñ ad numerum vij. reseruant. Iuxta illud. iij. Reg. xix. reseruaui mihi in israel septem milia viroꝝ q̄ nō curuauerūt genua ante baal. p q̄s itelligūtur viri fideles septem donis spiritussancti pulcherrime illustrati qui nō curuāt genua dyabolo bellatori per cōsensum. Accedit ergo tercia acies demonum bellatorum volentes murū capere violenter sed nō possunt quia vt dictum est murus est caritas q̄ fortissima est. caritas eni nūq̄ excidit. Coꝝ. xiij. quod videns capitane⁹ hui⁹ aciei qui mammona dicitur triumphare de custodibus muri armauit milites suos fortissimis armis auaricie et symonie et cum murus nimiū āgustiaretur venerūt prelati nō pauci ad parlamentum cum mammona et rescatati sunt. Dic mihi quis est in ecclesia q̄ non sit rescatat⁹ per mammona vis tu aliqd in ecclia opz q̄ primo roget ꝓ te mammona vis epari habeas ꝓ te aduocatū mammonā

quia a maiori vsqꝫ ad minorez omnes aua
ricie student et a propheta vsqꝫ ad sacerdo-
tem cuncti faciunt dolum Iere. vi. Iā nihil
valent electiones canonice in ecclesijs cathe
dralibus sed fauor et pecunia: nihil sciencia
et sancta vita sꝫ astuta mām̄one malicia et
sic ruptus est murus ciuitatis iustificatiōis
pro magna parte et multi vigillantes occisi
sunt quia non vigilant illi tales propter cu
ram animaꝝ sed bursaꝝ. Ideo dicit bernar-
dus quem dabis de numero platoꝝ qui nō
magis studeat burcis euacuendis ꝙ vicijs
extirpandis. plus studet in salmone ꝙ in
salomone. Merito ergo de his conqueritur
dn̄s Ezechi. xxij. Sacerdotes eius cōtēpse-
runt legem meam polluerūt sanctuaria mea
inter sanctum et pphanum non habuerunt
distantiam et inter pollutum et mundū nō
intellexerunt et a sabbatis meis auerterunt
ocul os suos et coinquinabar in medio illo
rum Rupto ergo muro et peremptis talib⁹
custodibus iniquis ex vulneribus auaricie
et symonie ingrediuntur demones ciuitatez
sanctificationis et occidunt filios scꝫ cogita
tiones eoꝝ capiunt mulieres affectiones et
viros scꝫ consen sus quos captiuos in dam
nationem ppetuam abyssi infernalis dedu
cunt pro magna parte et ciuitatem ignibus
exponunt vt non remaneat lapis super lapi
dem quia quasi nihil iusticie nihil humilita
tis nihil charitatis remanet in illa ciuitate.
Sic ergo incenderunt electam ciuitatem san
ctitatis et desertas fecerunt vias ipsius ecclie
siastici. xlix. hanc desolationem preuidens
saluator noster dolens de talium aiarū dā-
nati one suo sanguine redemptuꝝ fleuit sup
illam scꝫ ciuitatez iustificationis quasi ei di
ceret o ciuitas mea dilecta o spiritualis ha-
bitatio mea q̄s te sic destruxit q̄s te in abys-
sum mersit o ciuitas meli⁹ tibi fuisset nun ꝙ
fuisse vbi sunt muri charitatis vbi est ante-
murale iusticie vbi est fossatum humilitatis
vbi sunt tui prelati charitatiui vbi principes
iusti vbi sunt humiles religiosi omnia sub-
mersa sunt. et quis poterit continere lachry-
mas si cum deuotione voluerit contemplari
quot anime pereunt religiosorum quot ani
me principum quot anime prelatoꝝ quot
anime subditorum sub vtroqꝫ brachio ex eo
rum malo exemplo et regimine vel illis. Sꝫ
licet quasi. vij. numeri in hoc demonuꝫ bel
lo cadent religiosi principes et milites pre-
lati ac ecclesiastici subditi etiā sub vtroqꝫ bra
chio semper tamen manent aliqui in quibus
saluatur veritas fidei et iustificatio bone cō
scientie. et si non nisi duo viri fideles rema-
nerent in mundo in eis saluaretur ecclesia q̄
est vnitas fideliū charitatis. vinculo aduna
ta. non est autem dubitandum quin aliqui
tales sint in mundo. quia secundū crisosto-
mū iusti sunt in mundo sicut medulla in ar-
bore qua deficiente deficit seu perit arbor er
go si non essent aliqui iusti periret mundus
fluctuat ergo nauicula petri sed non mergit
bellorū turbinibus quibuscunqꝫ quia por
te inferi. i. demonum furie non preualebunt
aduersus eam cum sit turris fortitudinis a
facie inimici. Et attente intuedū est ꝙ istud
bellum dyaboli nun ꝙ cessat immo ꝯtinuo
crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidor⁹ li-
bro. i. de summo bono ꝙ quāto ppinqui⁹
finem mundi dyabolus videt tanto crude-
lius persecutiōnes exercet vt qui se continuo
damnādum conspicit socios sibi multipli-
cat cum quibus gehenne ignibus addicat.
Resumptis ergo viribꝰ et captis armis xp̄i
ane milicie de quibus supra libro. i. conside
ratione. i. dictum fuit vigilandum est et viri
liter pugnandum cum demonibus quia vt
dicit apostolus ephe. vi. non est nobis col-
luctatio aduersus carnem et sanguinez. i. ad
uersus homines qui sunt caro et sanguis et
per consequens visibiles sed aduersus prin
cipes et potestates. i. demones qui sunt ho-
stes inuisibiles. et dicit principes et potesta
tes quia angelorum ordines non solū sūt
per gratiam sed etiam per naturam. et sic de
singulis ordinibus ceciderunt aliqui in qui
bus naturalia permanserunt integra vt dic̄
dyonisius et inferiores obediunt superioꝝ-
bus vt possint nocere hominibus et per pri
cipes et potestates intelliguntur alij ordines
demonuꝫ. Sequitur aduersus mundi recto
res. hic nomine mundi non intelligitur vni
uersitas creaturarum que non regitur a de-
monibus sed a deo et angelis sibi ministrā
tibus sed intelligitur vniuersitas malorum
hominum sic dicitur Job. i. mundus eum
nō cognouit qui p demones regūtur inquā
tum per eos ad peccata mouentur propter qd̄
subditur ad declarationem huiusmodi intel
lectus tenebrarum harū dicuntur cū mali

homines tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra spiritualia nequitie. i. contra spiritus nequam siue malignos quod dicitur ad ostendendum ꝙ per rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso ꝙ frequenter in scriptura celuz nominatur in quo demones habitant vsqꝫ ad iudiciū vt supra dictū fuit propter quod etiam aues celi nominant. Ma. xiij vbi dicit ꝙ aues celi comederūt semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira super epistolaz ad Ephe. propterea accipite armaturam dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonum in die mala. i. in presenti vita vbi imminet temptationum pugna vsqꝫ ad diem iudicij que etiam erit dies mala malis et amara valde Unde et iohannes papa scribens ysaac Syracusano episcopo. xvi. q. ij. capitu. visis de astucia dyaboli et bello contra ecclesiam catholicam ac de munitione nostra dicit sic. nec ignoramus astuciam eius conatur nanqꝫ a principio ruine sue vnitatem ecclesie rescindere charitatem vulnerare sanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere et oībus modis humanum genus peruertere ac perturbare. Dolet eniz satis et erubescit charitatem quam in celo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantum fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocendi eius versucie muniamus ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

De diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares.

Decima consideratio est de diuersitate demonuz et si possunt habere spiritus familiares Pro declaratione primi notandum est ꝙ sicut boni angeli sūt distincti in nouem ordinibus et cuz eis sic sancte sic etiam demones quia a nouem ordinibus ceciderunt sunt distincti in nouez ordinibus et cum eis anime damnate. Et illi demones qui erāt altiores hierarchie facti sunt peiores et inferiores in meridionali parte quorum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum ꝙ sunt. x. differētie demonum quidam dicuntur fata. Alij dicuntur vulgariter duen de casa. Alij dicuntur incubi et succubi. Alij faciunt prelia. Alij comedunt et bibunt cum hominibus apparēt in somnis Alij vt dicunt fiūt spermate et ex odore vini et mulieris cum coniungātur vel ex radijs planetarum. Alij sunt masculi et femine. Aliqui sunt mundi et aliqui immūdi. Alij illudunt viros et feminas qui purgume siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenēt quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

De fato.

Prima differentia demonuz est de fatis voluerunt quidam simplices dicere ꝙ fata sunt quedam femine quas dant spiritus super creaturam nouiter natā Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdaz sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam ꝙ nullus potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragūt pensa sorores nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce. i. sorores ille que disponunt vitam humanam nulli iusso cessare licet nulli scriptum proferre dicet. ꝙ autem fata sint tales femine vel dee disponentes vitaz humanam error est. Unde dicit augustinus super Ioha, sermone tercio qui edificantur ad credenda fata scilicet talia fiunt corda coruz fatua. Et secundum veritatem si alicui nomē fati tribuatur nulli nisi voluntati dei tribuēdum est secundum aug. v. de ciuitate dei. capitulo. viij. quia ille summus deus optime et verissime creditur cuncta scire ante ꝙ fiant et nihil inordinatum relinquere. Quia ergo diuina voluntate cuncta disponuntur cū sit prima regula in contingentibus ideo fatuz non mulieres non dee non vis positiōis syderum sed diuina voluntas fatum appellabitur. Unde fatum isto modo dicitur a for faris et sic fatum dicitur quicquid deus fat: Si plura vis videre de fato et fortuna ac diuina prouidentia vide in dyalogo fortune libro. i. capitulo. ix. vbi latissime de hac ma

teria locutus sum. Sed quid dicendū est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respōdetur ꝙ si talia accidant non femine sed demones sunt qui nolunt imitari et deridere illud ꝙ deus dixit per angeluȝ abrahe de natiuitate ysaac. et illud quod dixit angel⁹ matri sampson et illud quod dixit angelus zacharie patri iohannis baptiste et quod dixit angelus marie virgini de christo anteꝙ cōciperet

Secunda differentia demonū.

Secunda differentia demonum est illorum qui dicuntur duen de casa. Experiuntur sepe homīes de nocte in domibus suis vigilātes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis per domum mutando frāgēdo res aliquas ictus magnos dādo specialiter in vasis vinarijs amouendo etiam capitibus hominum bireta sua et tollendo omnes rupas quas in lectis super se habet in quorum aliquibus ego expertus sum: Cum enim iuuenis essem et iacerem in quadam domo quadrata cuius solū vnica erat porta abintus bene clausa cum alijs tribus socijs in eodem lecto. ecce subito in tempestate noctis silentio audiuimus extra portā quasi sonū quē apothecarij faciunt in mortariolis ereis in fracturam specierum euigilantes ergo et mirantes quid hoc esse posset tali hora cessauit modicuȝ sonus ille et post paululum sensibiliter audiuimus intra domum sub mensa quadam que ibi erat sub qua manserat cophinus quidem quasi plenus nouis nucibus et tantus ibidem sentiebatur a nobis sonitus nucum confractaruȝ ac si ibidem plurimi porci grofolantes nuces confrangentes ambularent de quo nō modicum stupefacti eramus cum ianua optime ab intus esset clausa et nullus ali⁹ esset ingressus Post paululum vero cessante sonitu illo in angulo p̄dicte quadre nobis opposito. subito apparuit quidaȝ paruus splēdor et nunꝙ amplius vidimus nec aliquid sentimus. Quidam autem ex socijs qui maioris etatis erat et vir satis peritus dixit nobis ꝙ non timeremus quia erat quidaȝ spiritus malus nobilis ierarchie qui alia mala non operabatur nisi ludos illos sed die facto nuces sicut dimisimus inuenimus faciunt etiam luctam cuȝ hominibus et plura alia aliquibus pauorosa et secundum veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volentes imitari angelum q̄ luctatus est cum iacob et angelum qui locutus est cum moyse et angelū quem vidit iosue in campo iherico et licet multa damna de nocte in domibus videantur egisse nihil tamē damni de die reperitur nec res aliqua mutata de loco suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedaȝ talium demonum derisorum que ad nihil aliud extendi potest nisi ad talem hominuȝ derisionem.

Tercia demonū differētia est.

Tercia differentia est quorundaȝ demonum qui incubi et sucubi nuncupantur qui homines generare dicuntur tales enim demones in specie hominum virorum aliquo modo. Aliquando incubunt feminis et aliquando in specie feminarum succunbunt viris. Quomodo auteȝ talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonauentura super secundum sententiarum in scripto suo. dicēs ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio secundum neruos et virtutes calorū talis speciei competentes et sic est solius illius cui dedit deus vim generatiuam vel ꝑpagatiuam et hoc nullo modo competit demonibus assumentibus corpus. Itē est ibi seminis perfecti transfusio et transfusi susceptio et hoc potest competere demonibus. Primo enim demones succunbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutōis suscipiunt et quadam sagacitate nature ipsum semen in sua virtute custodiūt et postmodū deo permittente fiunt incubi et in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt non tamen sic generati sunt filij demonum sed homis. Hec ille Isto modo fertur generatuȝ fuisse merlinū. Unde legitur in hystorijs brittannorum ꝙ rex hortegeris qui britanniam regebat tot⁹ insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tuitamen sui iussit cōuenire artifices qui ei castrum fortissimum fabricarent. sed cum op⁹

terra absorberet suasum est ei a magis et cōiectoribus vt hominem sine patre natū quereret et eius sanguine lapides et cemēta aspgi preciperet et sic suum edificium stare posset. Querebatur ergo merlinus qui illis temporibus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo suscripto. Quidā enī dicūt eū fuisse filium cuiusdam monialis filie cuiusdā regis que clementia vocabatur. Richard⁹ vero dicit eam non fuisse monialē sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe kaermadin. Huic autem demō apparebat in spē pulcherrimi iuuenis quā sepius alloquens deosculabatur tandem eā cognoscens grauidam dereliquit. Cūqȝ huius facti noticia ad predictum regem bortegerium peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur qui respōderunt ꝙ sic quia philosophoꝝ hystorie hec affirmant. Refert enī apoleius inter lunam et terram esse demones incubos certa quod nec beatus augustin⁹ discordat vt in .xv. libro de ciuitate dei patet. Hic merlin⁹ a nuncijs regis requisitus cū inuentus fuisset coram rege cum matre adducitur. Qui regem interrogauit cur ipse cum matre sua vocati fuissent. Cui rex causam vocatiōis aperuit dixit quoqȝ ꝙ vnum castrum seu turrim edificari mandauerat sed fundamenta in loco firmari non poterant quia quicquid in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cumqȝ magi et coniectores de causa requisiti fuissent. Responderunt nullo mō posse in loco fundamenta firmari nisi inueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergantur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad que verba merlinus respōdit dicens magos et coniectores fuisse mētitos causamqȝ aperuit propter quam non poterant firmari fundamenta asseruit quoqȝ stagnū sub fundamento esse ꝙ totum quod struitur absorbet Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tunc mandat merlinus euacuari stagnum per riuos et incepit tunc aperire mysteriū futurorum sicut plenius continet in collectatione hystoriarum fratris iohannis de podio. Non ergo secundum ea que supradicta sunt mirandum est si sic homines generent per demones incubos et succubos licet istud raro inueniatur. frequenter tamen experiuntur alique femine etiā deo dedite et nimiū deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orātes amplexantur et quadā dulcedine somni soporate euigilantes inueniūt se pollutas ac si cum viris miscerentur nec remedium se habere posse dicunt nisi solum cum ligno vere crucis xp̄i in cuius presentia accedere nō possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulantur. De viro etiam quodā deuoto audiui ꝙ semel cum esset in oratione sentiebat in aere quandam dulcedinem cātus venire ad se qua appropinquante soporabatur et euigilans inueniebat se pollutū. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum essent enarrare. tales enim demones volunt deridere homines et volunt imitari angelos qui loquebantur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohanne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones videntur facere ꝑlia.

Quarta differentia est aliquoꝝ demonum qui vigilantibus per vias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultibus incedere videtur et vulgo dicitur huesta antiqua. Aliquando etiā videtur facere prelia magna tales enim volunt imitari prelia regis sennacherib et constantini et alia multa de quib⁹ supra libro. iiij. consideratione. ix. dictum est. In quib⁹ ipsi lucrati sunt non paruam multitudinem animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquorum demonū qui inter homines se apparent comedentes et bibentes quasi associantes se eis. Tales volūt deridere homines et volūt imitari angelos qui cū abraham comederunt et per viā fuerūt et raphaelem angelum qui socius fuit thobie iunioris qui cum eo comedere et bibere videbat. et xp̄m qui sociatus est per viam lucā et cleopham et ad mensam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cum predica⁹

sanctus quadam nocte hospitatus fuisset in vna domo et post cenam mensa iterum pararetur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui denuo mensa pararetur qui cum dicerent ꝙ bonis illis viris et mulieribus que nocte incedunt prepararet. nocte illa statuit sanct⁹ germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in formis virorum et mulierum venientem qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit et quesiuit si personas illas cognoscerent. qui cum omnes vicinos et vicinas diceret esse misit ad domos singulorum et ecce in suis lectulis sunt inuenti. adiurati ergo per sanctū germanum demones se esse demones dixerunt qui sic homines illudebant.

Quomō in somnis terrent homines:

Sexta differētia dmonū est eorū qui in sōnis hominibus apparent eos inquietantes diuersis modis somniorum terrent etiam dormientes intantum vt euigilans homo sentiat se totum horribilitatum et alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis nocturne quomō solet sopor occupare homīes pauor tenuit me et tremor et omnia ossa mea perterrita sunt. et cū spiritus me presente trāsirent inhorruerunt pili carnis mee. nec mirū quia magnum pauorem et tremorem sequitur pilorum erectio et si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit multo fortius spiritus malus terrorem et pauorem inducet. Quomō enim sit spiritus malus signum ē ꝙ cum homines sic euigilant et nomē ihes⁹ cum deuotione semel nominat facto signaculo crucis securatur statim animus a tali alteratione demone fugato. tales enim demones volunt deridere homīes et appetūt imitari qui apparuerunt in somnis prophetis. et ioseph spōso virginis ac alijs plurib⁹ sctīs

Demonum eorum qui generantur ex cōiunctione viri et mulieris.

Septima differentia demonum est secundum aliquos insipientes qui dicere voluerūt ꝙ sunt aliqui demones siue spiritus qui fiunt odore aeris cum homo accedit ad mulierem et ꝙ aliqui etiā fiunt ex radijs planetarum cum mutuo recutiuntur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sūt veniunt in somnijs hominibus et faciūt ꝙ somnient. ꝙ dormiunt cum mulieribus et recipiunt illud semen ex quo nouiter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea. cum a principio facti sint omnes angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio alicuius maligni spiritus post ꝙ ceciderunt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bonus angelus:

Quō apparent in spē masculi vel femine

Octaua differentia demonū est eorū qui in specie virorum et feminarum apparent qui secundum veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerūtamē aliquibus eorum placet plus societas virorum et alijs mulierum. Et causa huius diuersitatis et secundū dispositōes diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas deceptiones credendum sicut legimus de eua et phitonissa et pluribus alijs mulieribus cum quibus dyabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus. et nō adheserūt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec alijs plurib⁹ sanctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susanne. nec sancte lucie. margarethe. katherine. nec alijs plurib⁹ virginib⁹ et feminis sanctis. propter quas multum demones perdiderunt. Unde isto mō plus dyabolus quiescebat cum egea ꝙ cū vxore sua maximilla et plus cum daciano ꝙ cum vxore sua alexandra et plus cū maxentio ꝙ cū vxore sua et sic de pluribus alijs

Quō dicuntur mundi et immūdi.

Nona differentia demonum est eorū qui mundi et immundi dicuntur. Unde et luce. xi. saluator dixit. Cū immūdus spūs exierit ab homine etc̄. Dicitur autem spūs immūd⁹ propter tria. Primo propter immundiciam proprie iniquitatis. ezechielis. xxviij. repleta sunt interiora tua iniquitate et peccasti. s. peccato superbie et eiecte de mōte sancto dei. i. de celo empireo tā ꝙ

leprosum. Secundo propter immundiciam
suggestionis quia feda et immunda sugge
rit. est.n. dyabolus ad modū leprosi. qui sta
tim inficit cor humanum cum se ei applicat
per consensuz. Ideo orat ecclesia in collecta
Da q̄sum⁹ dn̄e populo tuo dyabolica vita
re contagia. Tercio dicitur immūdus pp̄ter
immundiciam habitatōnis quia non habi
tat nisi in imundo loco.i.in existente in pec/
cato mortali. Ad similitudinem vpupe q̄
nidificat in stercore. Unde demones dicunt
dn̄o Math.viij.si eijcis nos hinc mitte nos
in gregem porcorum. Aduertendum tamē
q̄ proprie dyabolus habitat in ypocritis:
Luce.xi.et ingressi habitāt ibi. sedet in aua
ris diuitibus. ps sedet in insidijs cum diui
tibus. dormit in voluptuosis. Job.xl. sub
vmbra dormit. regnat autē in superbis iob
xli. ipse rex super filios superbie. Aliqui eo
rum dicuntur mundi q̄ sic intelligendum ē
q̄ illi demones qui fuerunt de altiori ordīe
volunt plus decipere limpidiores et purio
res creaturas sicut patet de lucifero qui tem
ptauit primum hominem et xp̄m in deserto
et sic de pluribus alijs sanctis. Unde alexā
der papa.iij.q.i.ca. nulli dicit diabolus nō
cessat circuire querens quem deuoret et que
rere quos ex fidelibus perdat. et maxime il/
los quos ardentiores in seruicio saluatoris
eius familiariores inuenerit et intantum de
siderat impugnare seruos dei mūdos et sā
ctos q̄ non solum vnus mittitur ꝯtra vnuz
sed sepe plurimi. Unde in cronicis minorū
legitur q̄ cum semel demones tempore bti
francisci congregarentur cū principe suo vt
deliberarent. quomō possent ordinē sancti
francisci nouiter incipientem destruere septē
milia demonum fuerunt electi ꝯtra quinq̄
fratres quos beatus franciscus ad vnuz he
remitoriū destinauerat vt illos a mundicia
vite contemptu mundi et vera humilitate a
uerterent quia ergo tales demones plus se
quuntur homines mūdos et sanctos. Ideo
de noiatione extrinseca demones mūdi ap/
pellare possunt licet in se immūdissimi sunt
peccatis vt dictum est. Demones vero infe/
rioris ordinis licet non possunt decipere p/
sonas altioris vite. placet tamen eis cū rim
mundi efficiantur et turpes in peccatis pre/
sertim delectantur demones cum auertant
aliquē a vera fide ihesu xp̄i dn̄i nostri q̄z de
alijs virtutibus parū curāt sine fide. Ideo
dicitur prima petri.v. cui resistite fortes in fi
de. Sobrij ergo estote et vigilate.

¶ Quomō illudūt feminas que bruxe vel
surguie nuncupantur.

Decima differentia demonū est eoꝝ
qui decipiunt mulieres aliquas ve
tulas maledictas que surgumine
siue bruxe nuncupantur. Sciendum ergo ē
q̄ sunt quedā male gentes viri et mulieres
apostate in fide et heretice creature et false
qui seipsos dant voluntarie dyabolo et dy
abolus recipit eos et dat eis q̄ per suas ar/
tes falsas eis appareat q̄ ambulant ducen/
tes leucas et q̄ rediunt in spacium.iiij. vel
quinq̄ horarum. et q̄ destruunt creaturas
sugentes sanguinem eorū et q̄ faciunt alia
maleficia que volunt secundum diaboli vo
luntatē q̄ est eis et illis qui eis credūt ma/
gna deceptio et illusio dyaboli. Ueritas aūt
huius facti est q̄ quando iste male persone
volunt vti his pessimis fictionibus ꝯsecrāt
se cum verbis et vnctōnibus diabolo et sta
tim dyabolus recipit eos in opere suo et ac/
cipit figuram eaꝝ et fantasiā cuiuslibet eaꝝ
ducitq̄ illas per illa loca per que desidera/
bant corpora vero earum remanent sine ali
qua sensibilitate et cooperit illa dyabol⁹ vm
bra sua ita q̄ nullus illa videre possit. et cū
dyabolus videt in fantasijs eaꝝ. q̄ impleue
rant que volebant non amouendo ad earū
fantasijs diabolicas fantasias que viderūt
reducit illas imaginationes coniūgens cū
suis ꝓprijs motibus et corporibus et tollit
vmbram suam desuper corporibus earum
et statim videre possunt existentia tamen il/
lorum nunq̄ ab illo loco absens fuit. sed so
lum actio cum ydolo et fantasia fuerunt il/
lis rebus que dyabolus eis presentauit et
que fecit pro quolibet eoꝝ. et q̄ hoc facit dy
abolus nō est mirū q̄z illa operat᷑ vt deinde
cū miseras aias volēs imitari ea que deus
verissime per angelos bonos fecit. sicut q̄n
ꝯduxit abacuc ꝓphetā per capillū de iudea
in babylonē realiter cū sua presentiali existē
tia et actōne. Sz q̄ dyabolus habeat ptātē
mutandi existentiā alicui⁹ creature nec face
re q̄ transeat vnū corpus p aliud sine dā/
no vnius vel amboꝝ vel q̄ trāseat maius

corpus per spacium improportionatum loco vt videlicet ꝙ ingrediatur tales persone per parua foramina domorum vel ꝙ sit simul vnū corpus in diuersis locis vel diuersa in vno et similia hec demones facere non possunt cū hec repugnent naturali philosophie et solum per miracula aliqua talia a deo sūt possibilia fieri vt dictum fuit supra consideratione quinta huius libri cum potestate demonum agretur. Illud tamen quod dyabolus potest facere ꝙ vnū pro altero videatur et ꝙ illud qd̄ natura potest facere in vno mense ipse potest facere in puncto et causa ē qui sit applicare actiua passiuis sicut p3 in his que fecerunt magi pharaonis. ꝙ tamen dyabolus faciat ꝙ vnus homo cōuertat in serpentem vel auem vel plantā hoc est sibi impossibile. et ideo in hoc multi pueri xpiani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes ꝙ per eorū artem ferrum conuertent in aurum. ꝙ autem vna res sit et videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic enim legitur in hystoria sancti clemētis et sancti cypriani et sancti germani et aliorū multorū quia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populum et ad diffamandum creaturas dei. Et ideo non est credendum ꝙ homines vel mulieres conuertantur in anseres vel alijs similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et profitentur sc3 cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade et nimia mulierum multitudine equitare super quasdam bestias et multa terrarum spacia in tempestate noctis silentio pertransire eiusq3 iussionib⁹ obedire velut domino et certis noctibus ad eius seruitium euocari et ꝙ ab illis possunt alique creature in melius vel in deterius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transformari omnia sunt falsa et erronea et nō a diuino spū sed a maligno vt dictū est talia fātasmata mentibus earum irrogantur. qr cū alicuius aiam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurās se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atq3 similitudines mentem quam captiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stulticiam vt credat hec omnia que in somnijs et spū tantū fiūt etiam in corpore accidere cum etiam Paul⁹ non audeat asserere ꝙ fuerat raptus in corpore. Quecūq3 ergo talia crediderit sc3 postꝙ super talibus audierit veritatem vel asseruerit sc3 pertinaciter procul dubio infidelis est et pagano deterior. xxvi. q. v. epi et quia nimium habundant tales peruerse mulieres in delphinatu et in gasconia vbi se asserūt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur el boch de biterne et ꝙ ibi conueniunt cum candelis accensis et adorant illū aprum osculantes eum in ano suo Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus comburuntur. Signa aūt combustarum sunt depicta qualiter sc3 adorant cum candelis predictum aprum in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego proprijs oculis aspexi.

¶ De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale hui⁹ decime considerationis sc3 vtrum possint haberi spūs familiares Rn̄det ad hoc beatus augustinus. viij. de ciui. dei ca. xiiij. ꝙ apoleij⁹ platonicus scripsit ꝙ socrates habuit deum vnum ex illo genere nūminū qui dicuntur demones cuius quo habebat amiciciā et consiliū a quo prohiberi inquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agēdo quū illud quod agere volebat nō prospere fuit euenturum. Ex quo satis clare videtur accipi argumentū ꝙ ille philosophus habuit familiarem spm̄. sed est difficultas si ille spūs erat bonus vel malus. videretur alicui ꝙ esset angelus bonus quia ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum consideratōne scd̄a huius quinti libri nec obstat qr dicit aug. ꝙ dicebatur demō quia apud grecos idem significat ꝙ plura cognoscens. dixit tamen doctor illuminatus franciscus de maronis in florib⁹ suis sup isto passu ꝙ magis credit ꝙ fuit mal⁹ angel⁹ qr socrates pagan⁹ et infidelis erat. Sic ergo p3 ꝙ demones tanꝙ familiares spūs pñt haberi in dānatiōem tn̄ illorum q̄ suā familiaritatē hr̄e concedūt. Cauedū est etiā ab incauta inuocatiōe

demonū. Vñ greg⁹. in libro dyalogoꝝ narrat ꝙ stephan⁹ p̄sbyter de itinere rediēs mācipio suo negligēter p̄cepit dicēs veni dyabole discalcia me. ad hāc vocē cœperūt caligaꝝ corrigie cū summa velocitate solui q̄d vt presbit̄ sēsit expauit. et magnis clamoribus dicit recede miser nō em̄ tibi sed mācipio suo loqu̅r⁹. sicq; ex magna pte solute fuaꝝ caligarum corrigie remāserunt. et sic patet ꝙ licꝫ aliqui nolūt habere demones familiares ex mala tn̄ cōsuetudine loquēdi de diabolo ipsi efficiūtur familiares ei vt subito faciant q̄n caute mandant

¶ De qualitate corpm in quibus demones apparent.

Undecima ꝯsideratio est qualia sint corpa inquib⁹ demones apparēt et si possūt humana corpa vl' aīas subintrare. Iuxta ergo tria que querūtur tribus pūctis presens cōsideratio explicabit̄. Primus erit de qualitate et figuris corporū in quib⁹ demones apparēt. Secūdus erit de subintratōne demonū in corporib⁹ obsessorum. ~~Terti⁹ erit si possūt demones essentie animine illabi quod est animaꝫ subintrare.~~

¶ De qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent.

Primus pūctus est de qualitate et figuris corpoꝝ in q̄b⁹ demones apparēt. Circa q̄d notat seraphic⁹ doctor Bonauētura dicēs in suo secūdo loquēs de angelis bonis et malis ꝙ in āgelis duplex est vis scꝫ cōtemplatiua qua conuertūtur ad deū et fruunt̄ eo et administratiua secundum quā descēdunt ad nos et cōdescendunt nobis. et vt ꝯgruētius nobis cōdescendant indigēt solatio corporis assūpti quod assumunt āgeli sicut organū vel instrumentum ad operandū et sicut signum ad scapōs manifestādum et sicut operimentū vel habitaculum ad conuersandū vel ad nos letificādum et confortandū et si corp⁹ assūptum cōiūgitur āgelis sicut instrumētū motori. Hoc enim magis requirit exigētia ex pte nostra ꝙ ex parte sua. Et est sciēduꝫ ꝙ corp⁹ effigiatum humana effigie. magis competit opatione spirit⁹ rationalis. Ideo āgelus bon⁹ assumit corp⁹ non qualecūq; sed humana effigie insignitū. Et istud corp⁹ sic assumptuꝫ dicitur esse corp⁹ elementare. Nō q2 sit ex quatuor elemētis plena mixtione cōmixtuꝫ sicut ē corpus cōplexionatuꝫ nec q2 sit ex puro et simplici elemēto formatuꝫ. sed q2 principaliter format̄ ex aere cū mixtione aliqua alteri⁹ elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corp⁹ plene mixtū habet tamē in se naturas pluriuꝫ elemētorum p hunc autē modū est corp⁹ ab āgelo sumptuꝫ. q2 principaliter ab aere eē formatuꝫ intelligit̄ cōcurrente ad hoc natura alicui⁹ vaporis aquei vel terree. que quidē facit tā ad veritatē cōdepressationis ꝙ ad multiformitatē coloris. hanc autem nō oportet āgeluꝫ de longinquo cogitare cū aer pro magna sui pte sit cōmixtus vaporibus. Scd̄m veritateꝫ autē tenendum est ꝙ angeli tā boni ꝙ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non simpliciter nec plene mixta sed medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus tameꝫ mal⁹ accipit ex pte inferiori bon⁹ vero ex supiori De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt vt plurimuꝫ sunt turpissime. Et ideo si scd̄m eius difformitatē in peccando pmitteret de⁹ ꝙ correspōderet figura copis assūpti non esset aliquis homo viuēs qui eius visionem horribileꝫ posset tolerare. Vñ et virgo gloriosa pro singulari dono petijt a filio ꝙ in morte sua nō appareret ei dyabol⁹ credendū est ꝙ xp̄s eius dulcissim⁹ filius reuelauit sibi turpitudinē ei⁹ et hinc est ꝙ pictores oēs deformitates serpētinas et brutales quas vidēt et q̄s excogitare possunt depingunt in figuris demonuꝫ. Unde legitur de quodā pictore ꝙ quotiensciunq; depingebat imagineꝫ virginis cū omni studio ipaꝫ pulcherrime effigiebat sed cuꝫ pingebat diabolum cum omni diligentia difformi⁹ quo poterat describebat. ppter quod indignatus dyabolus cōtra eū procurauit quomodo pictor ille haberet verbū cuꝫ vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatis vbi erat. finalit̄ tantaꝫ ardorē posuit inter eos ꝙ cōcordauerūt se mutuo et nocte quadā acceptis plimis iocalib⁹ auri et argēti recesserunt. dyabol⁹ aūt cuꝫ vidit ꝙ erant extra ciuitatē ascendit cāpanile ecclesie et pulsauit campanam sicut cōsueuit pulsare pro igne vel pro accipiendum armis exuntes autem homines per totē ciuitatem

querebāt quid hoc esset. Respōdit dyabolꝰ qui pulsabat ꝙ pictor ille portabat extra ciuitatem vxorē talis militis exeūtes ergo ꝓpter illā vocē ceperūt pictorē illū cū militis vxore et posuerunt eos in carcere maritꝰ vero qui pn̄s erat in captiōe eius sperās ꝙ altera die ābo per iusticiā ꝑimerent̄ dolēs de pulchritudine capilloꝝ vxoris ꝑscidit capillos eiꝰ quos secum duxit ad domū suā Cū ǧ valdē āgustiati et timore ꝯcussi ābo nocte illa manerēt in carcere recordatꝰ est pictor de virgine beata quā ipse sūme pulcherrimam depingebat et cū magna deuotiōe recōmisit se sibi quatenꝰ dignaret̄ eos liberare a ꝑiculo illo Et ecce regina angeloꝝ dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere soluitq̄ eos a vinculis et aperuit portas carceris ꝑcepit ꝙ pictori ꝙ iret in domū ac si nihil sibi accidisset ꝑcepit etiā mulieri illi ꝙ iret in domū suā et secrete iuxta maritū suū q̄ in lecto erat accūberet et disparuit virgo beata Illi vero impleuerūt oīa sicut eis ꝑceperat. Cūq̄ euigilaret miles inuenit apud se vxorē suam et miratꝰ q̄siuit q̄s esset que rn̄dit quasi admirans et quis debeo esse nisi vxor vr̄a. Et ille nunq̄d ego te cepi cū pictore et dimisi in carcere heri et deduxi capillos tuos quos manu ꝓpria a capite tuo ꝑscidi. Rn̄dit illa somniasti illud dn̄e. Ille ergo surgēs a lecto q̄siuit capillos et nō īuenit oñdēs et illa caput suū nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir eiꝰ ad alios ciues q̄ secū fuerant in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto qd̓ acciderat die ꝑterita. Dixerūt ꝙ sic Narrauit quō vxor sua erat ī domo cū oībꝰ suis capillis et dicebat ꝙ erat somniū. venerūt etiā ī domo pictoris et īuenerūt eū ac si nihil male fecisset occupatū in picturis suis et finaliter meritis virginis gloriose oēs in vnū ꝯcordauerūt ꝙ illd̓ fuerat sōniū. Ecce ergo quāta demonis malicia propter picturā sue difformitatis. Et notādum ꝙ lȝ dyabolꝰ vt coīter sicut depingit̄ in talibꝰ deformibꝰ figuris se pn̄tȝ sicut cū decepit euā sub figura ſpentis sepe tn̄ decognitiere vt leuiꝰ decipiat trāsfigurat se in angelū lucis scd̓m apostolū sicut etiā legit̄ appuisse ī figura crucifixi. Sȝ diceres in quo tunc pōt cognosci ꝙ sit angelꝰ malꝰ Rn̄det̄ ꝙ in .iiij. Primū est qꝛ lȝ in talibꝰ figuris se repꝑsentet semper tn̄ si diligēter inspiciat̄ ducit aliquā difformitatē vt caudā vel quid simile Secūdum ē ꝙ si apparens in principio letificat et post recessū tristē hominē dimittit nō sic angelꝰ bonus qꝛ in principio turbat sicut patȝ de gabriele cū appuit danieli Daniel. viij. et cū appuit virgini Lu. i. qꝛ turbata ē in sermone eiꝰ. Sȝ post recessū dimittit hoīēȝ cum magno gaudio et leticia. Terciū est ꝙ indurat hoīēȝ in malo ꝙ suggerit sicut declarauit beatꝰ pr̄ nr̄ frācīscꝰ fratri rufino in hoc ꝑiculo laboranti vt pȝ in cronicis minorum. Angelꝰ aūt bonꝰ nō indurat in malum sed auertit a malo et mollificat ac īclinat ad bonum. Quartū est ꝙ si aliquid et turpe rn̄deatur ꝓ illū cui apparet in eiꝰ contēptū et derisionē statim euanescit sicut pȝ in dicta cronica minoꝝ. qꝛ cū beatꝰ franciscꝰ vellet liberare ꝑdictū fratrē rufinuȝ inter cetera dixit sibi vt intelligas ꝙ ille q̄ tibi appuit in figura crucifixi nō est xp̄s ſ diabolꝰ dices ei cū tibi appuerit et dixerit ego sū xp̄s apri os tuum et ponā tibi feces. qd̓ cū faceret frater rufinꝰ indignatus diabolꝰ cum magno tumultu recessit cōfringens lapides et rupes. Vn̄ et vsq̄ in hodiernū diē apparet horribilis illa fractura rupiū in mōte aluerne.

¶ De subintratione demonū in corporibꝰ obsessorum.

SEcundꝰ pūctus est de subintratiōe demonū in corporibus obsessoruȝ et de expulsione eoꝝ. Circa hoc notandū est ꝙ non est ponendū in dubium ꝙ sit obsessio corporū per demones cū euāgelia hoc manifeste exprimant in pluribꝰ locis Sed diceres quō demones pn̄t intrare corpora et ea obsidere. Rn̄det̄ ꝙ demones per naturā subtilitatis sue et spūalitatis possūt quecūq̄ corpa penetrare et in eis sine obstaculo et impedimēto subsistere. Itē per rationē sue potestatis pn̄t ea corpa in quibꝰ sūt cōmouere et cōturbare. et ideo demōes subtilitate et potestate nature pn̄t corpa humana penetrare et ita intrare. pn̄t etiā vexare nisi ꝓhibeant̄ a virtute superiori et cū ꝑmittūtur a deo introire et vexare dicunt̄ corpa obsidere. Et si q̄ras q̄re hoc ꝑmittit deꝰ. Rn̄detur ~~ꝙ ꝓpter tria vel ad sue glorie ostēsionēȝ vl' ad peccātis correctionē vl' ad nostrā instructionē. Sȝ ex quia~~ istaꝝ causaꝝ determinate

hoc de⁹ pmittat latet humanā industriā pro
pter hoc q2 occulta sūt dei iudicia. verba sūt
dn̄i Bonauēture in .ij. sniaꝝ distin. ix. Et si
velis scire sup quos h3 dyabol⁹ maiorē po
testatez ad obsidēdū eos post xp̄i passionē
Rn̄det q̄ sup excōicatos p̄scisos ab ecclia
h3 dyabol⁹ ptātez vexādi corporaliter. Vn̄
.i. Cor. v. Judico illū q̄ hmōi est tradere sa
thane in interitū carnis. In nō p̄scisis aūt
ptātez nō h3 dyabol⁹ nisi q̄nū3 a deo pmit
titur vt dictū est vel ad peccati punitionē vl
ad alioꝝ terrorē et correctionē vel ad glorie
dei ostensionē vel ad bonoꝝ coronā et exer
citationē. Et si dicas nūquid añ passionem
xp̄i hēbat ptātez etiā vexādi hoies. Rn̄det
q̄ habebat ptātez vexādi corporaliter oīs
p̄ter q̄ illos solos q̄ priuilegio solo tuebanr
a dn̄o. Job primo. Nōne tu vallasti eū. nō
tn̄ vtebat dyabolus semp ptāte puniēdi vt
haberet maiorē ptātez seducendi p culpā sic
et nūc excōicatis et infidelib⁹ sic eīn dyabo
lus obmittit aliqn̄ mala facere vt peius fiat
q2 nō vexando excōicatos vt in primitiua ec
clesia tales sentētias minus vitāt hoies et
minus timēt. Et hinc est q̄ sunt multi p̄scisi
excōicati qui nō essent si eos vexaret. Et no
tandū q̄ cū aliquez vexat dyablus pōt pro
voluntate sua per linguā hois diuersa for
mare verba. Et ideo arreptitij aliqn̄ loquū
tur idioma ignotū sicut pur⁹ loyeis latinū
q̄ est manifestū signū demoniaci. Vn̄ et de
mon quidā rusticū obsidēs requisit⁹ a quo
dā magistro cōiurāte quare nō recte loqbat
latinū. Rn̄dit nō possuz domare labia illi⁹
rustici. Et si queris causam quare demones
aliqn̄ scdm̄ varietatē lune magis affligūt
homines q̄ alio tempore. Respōdet q̄ est
duplex causa sicut notat Nicola⁹ de lyra su
per Matheū ca. xvij. declarans quare disci
puli nō potuerūt curare lunaticum. Prima
causa est vt p hoc creatura dei scilz ipsa luna
infamet vt Hieronym⁹ et Crisostom⁹ dicūt
Secūda ē q2 pp̄ter mollicē cerebri in noui
lunio qn̄ habūdant humida sup q̄ luna h3
dn̄iuz: cerebrū est aptius vt demō in ipo ali
quid opetur hinc demones scdm certa aug
menta lune pturbant hoīs fantasiā qn̄ consi
derant cerebrū ad hoc esse dispositū. Nunc
videndū est de eoꝝ expulsione. Circa qd no
tandum est q̄ demones nō nisi virtute diui
na possūt a corporib⁹ expelli immediate vl
mediantibus angelis qui frequēter in tali
bus sunt executores diuine volūtatis nec a
liqua res sensibilis aut virtus corporalis pt
in eis aliqd agere directe vel indirecte cū sint
oīno sp̄uales substātie per qd pnt ad aliqd
cōpelli. nec per cōsequens ab obsessis corpi
bus expelli. Veruntn̄ ex euāgelio xp̄i duas
doctrinas habemus ad demones expellen
dos. Prima ē vniuersalis. s. per nomen ihe
su. Mat. vlti. In noie meo demonia eijcīet
Alia est particularis quia est qdā gen⁹ de
monioꝝ q̄ nō eijcit nisi in orōe et ieiunio
vt p3 Math. xvij. Vnde sicut in diuersis re
bus corporalib⁹ administrandis diuersi an
geli a deo p̄parantur et diuersoꝝ ordinū. sic
etiam in diuersis temptationib⁹ demones
habent specialem affectū quia aliq potentis
sime temptāt de diuitijs cōgregandis aliq
de honoribus appetendis. Vnde et aliq di
cunt sp̄us supbie et aliq sp̄us luxurie. Iste
autē demon de quo loquit xp̄s habebat vir
tutem temptandi potissime de vicio carnis
quod viciū potissime refrenatur per oratōez
et ieiunium et per cōsequens demon in tali
bus temptans per talia superatur. Radix tn̄
expulsionis demonum vera crudelitas ē vt
declaratur a christo capitulo eodem. Cū ei
quererent discipuli quare non potuissent ex
pellere illum demonez Christus respondit
propter incredulitatem vestrā. Et si queras
an aliquo modo virtute herbaruz vel armo
nie possint expelli demōes. Respōdetur q̄
ita parua posset esse illa vexatio q̄ penitus
expelleretur quod facerent nō agendo in de
monem cū3 sit sp̄us sepatus sed agendo in
ipsum vexatum a demonio Vexat enī3 dya
bolus secundum dispositionez maiorē vel
minorē melencolicā vel colericā etc. Herbe
aūt et armonie mltuz pnt imutare. dispositi
onē corpis cū quedā inclinēt ad leticiā que
dam ad tristiciā q̄ etiā p3 de armonijs vt
p3. viij. pollitice vbi aristoteles vult q̄ di
uerse armonie hn̄t puocare diuersas passio
nes in homine. hoc etiam refert boetius
in musica sua et auctor de ortu scientiarum
vbi loquens de vtilitate musice dicit q̄
valet ad curandum vel alleuiandum diuer
sas infirmitates et ita pa3 q̄ herbe et armo
nie causare pnt in hoīe dispositionē xtranā
illi vexatōi qua diabul⁹ vexare conat hoīez
Ex quo sequit q̄ ceteris parib⁹ fit vexatō de

bilior nō videtur tñ quō herbe vel armonie pñt in hoīe dispositōez aliquā causare ꝓpt quā hō nullomō vexare possz a demōe si p mitteretur quia dyabolus mouendo soluz localiter vapores et ipsos spūs inordinato motu possent hominem multū vexare. her be aūt vel armonie nullā disposōez causare pñt in hoīe sua naturali virtute p quā ꝓhibe retur demon p̄dictā cōmotōez facere. Contin git tamē qñqz ꝙ dyabolus nō ꝑmittitur ho minē vexare nisi vexatōe ita puā ꝙ p aliquā forte dispositōez ad ꝯtrariū totaliter tollere tur. et tūc alique herbe vel armoīe possēt cor pus hominis ita ad cōtrarium disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueret. v. g. dyabo lus qñqz possz hoīez vexare vexatōe tristicie ita debiliter ꝙ p aliquas herbas vel armo nias q̄ hērent causare dilatationem et diffu sionē spirituū qui sunt mot⁹ ꝯtrarij tristicie totaliter amoueret illa tristicia. ꝙ āt dicit. i. Reg. xvi. ꝙ saul q̄ vexabat a demone alle uiabat qñ dauid cytharā percutiebat corā eo et ꝙ recedebat spūs mal⁹. Dicēdū est ꝙ hū verū est ꝙ per tactū cytbare virtute naturali illi⁹ armonie alleuiabat aliquātulū afflictō saulis inquātū illa armoīa aliqualiter dul corabat appetitū ei⁹ p auditū per quā dul corationē recedebat minim⁹ act⁹ ad illā vexa tionē. Sz ꝙ spūs mal⁹ recederet a saule qñ dauid cytharizabat corā eo hoc erat ꝓpt vi crucis ꝙ satis exp̄sse dicit in glo. vbi dicitur sic erat dauid canticis musice erudit⁹ diuer sorū sonorū ratiōabilis moderatorūqz cōcept⁹ vnitatē essētie significat q̄ varijs mōis quo tidie resonat dauid in cythara sua malignuz spm̄ cōpescunt nō qꝛ tāta esset vis in cythara sed in signo crucis q̄ in ligno et cordarū extē siōe gerebat que iā tūc demones effugabat hec de mēte Richardi in questiōib⁹ de quo libet sine p̄iudicio sentētie melioris. Ex p̄dic tis excludit vn⁹ error in quo istis tēporib⁹ incidūt aliqui exorciste quō ꝯiurāt obsessos a demonib⁹ et illi demoniaci r̄ndēt et dicūt ꝙ sunt hoīes mortui vel viui qui ambulāt ibi et hec est alia species deceptiōis dyabo li qꝛ bene scit dyabolus oēs qui male viuūt et vt ponat eos in desperatiōe et audientes in errore. Dicūt ego sū talis hō vel talis mu lier ꝙ tñ est falsum qꝛ vna substātia existēs vel assistens nō pōt eē in altera nec min⁹ in duob⁹ locis et vt dyabol⁹ celet et coloret suā deceptionē dicit ego sum talis hō et ambu lo in hac pena ꝓpter talia peccata que feci et fingit modū loquēdi ei⁹ et modū ambulan di et ideo faciatis ꝙ dicat ꝓ me tales missē et similia vt exeam ab hac pena et totuz est falsum et deceptio magna. qꝛ si exorcista sa piens et virtuosus cōiurauerit euz recte ipse dicet si est spūs etiā si sibi displiceat qꝛ nūꝙ legim⁹ ꝙ xp̄s vel sancti tales spūs inuene rūt in oībus quos sanauerūt. Sz demones cambiunt et alterutrāt noīa ꝙ citi⁹ pñt face re ꝙ̄ figuras. cōstat aūt ꝙ ipsi laborāt vt al terutrent figuras ad inhonoratiōez et diffa mationē seruorū et creaturaruz dei vt supra dictum est ergo multo fortius et leuius al terutrabunt nomina et decipiuntur simpli ces in hoc ꝙ precipiunt eis ꝙ faciunt dice re missas et facere alia bona. cum multociēs dyabolus suadeat bonū propter malum fi nem sicut supra patuit octaua cōsideratione cum de malicia demonum ageretur. sic hic precipiunt bonum propter malum finez scz vt tales si viuunt desperent et vt alij audien tes in errorem inuoluantur. Nunquid in vi tispatrum sepe legimus ꝙ dyaboli moue bant antiquos senes ꝙ facerent sancta opa O insipientes exorciste nunquid legistis in euangelio. Luce. xi. ꝙ erat ihesus eijciens demonium fortassis inuenistis in euange lijs ꝙ erat ihesus eijciens homines de cor poribus obsessorum nunquid dans doctri nam christus eijciendi demones in fine e uangelij marci dicit. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In nomine meo demonia eijcient non dicit homines eijciēt ab hominibus. Respondeat insipiens exor cista si verum est ꝙ Petrus est in corpore io hannis quis dedit ei talem potestatē ad ex pellendum eum inde quia christus non de dit potestatem nisi ad expellendum demo nes. Errent ergo nimis exorciste cū sua igno rantia credentes dyaboli mendacia et facien tes ꝙ alij simplices credant et ideo digni sunt magna pena apud deum et homines. Sed remanet vna magna difficultas si verū est ꝙ homines mortui non possunt ambu lare in hominibus viuis sicut demones: quō ergo dicūt illi q̄ transportant vl' rapiunt de hoc mūdo ad alterū ꝙ viderūt aliquos hoīes vel mulieres q̄ adhuc viuebāt in p̄n ti vita sustineri graues penas in alio mūdo

Sicut ergo isti sūt hic et illic vt viuant hic et ibi puniant̄ ita nō erit mirū q̄ hoīes viui vł mortui lȝ sint in suis existētijs alibi q̄ ābulārsicut demones in hoīb⁹. Pro solutōe huiusmōi notādū q̄ nulla psona pt videri in duob⁹ locis naturaliter q2 absētia p̄sentie priuat visionē in oī loco ab actione sua. Requirit eñ noticia intuitiua. iiij. scȝ p̄sentiam existentiā causationē et motōeȝ potentie sic notat frāsc⁹ de maronis in plogo sui p̄mi sniaꝝ. q. xvij. Tenēdū ergo est tam q̄ veꝝ q̄ nec āgel⁹ bon⁹ nec mal⁹ nec bō scūs nec mulier scā nec bō puer⁹ nec mulier puersa pnt eē simul in diuersis locis q2 cū gabriel erat cū daniele vel cū zacharia vł cū virgine maria ptūc nō erat in alio loco sic etiā demōes q2 cū azmode⁹ de quo thobie. iij. erat in domo sare nō erat in alio loco ita etiā nec viuētes pnt hic viuere et eē simul in alio mundo q2 ipossibl'e ē q̄ sint p assistētiā hic et ibi. q̄d ḡ ē dicēdū ad ea q̄ dicūt̄ Rn̄det̄ q̄ ē vna cōsideratio talis cū hō viu⁹ trāsit an̄ speculuȝ vł ponit se an̄ cū tūc speculū oñdit imaginē suā nō diminutā in sua assistētia et cū inde amouet̄ nō appet imago in speculo sic hō q̄ viuit et ē in pctō imago ei⁹ pōt appere in sepulchro infernali q̄ı in spcl'o an̄ q̄d est et cū iust⁹ etiā viuit imago sua vel nomē videtur in li. vite et in cōuiuio eternali. q̄d aūt h̄ posset eē pȝ q2 xp̄s dixit d̄ talib⁹ luce. x. Gaudete q2 nōīa vr̄a scripta sūt in celis et sic etiam nōīa maloꝝ scripta sunt in īferno et tñ maioris efficatie sūt nōīa q̄ imagines in speculo nō est ḡ veꝝ q̄ hoīes male viuētes sint in inferno sȝ hn̄ coꝝ nōīa vel figure

¶ q̄ demones nō pn̄t essentiaȝ aīe intrare.

Tercius punctus huius consideratiōnis est an demones possint illabi essentie anime q̄ est animam penetrare vel an possunt malas cogitatōnes immittere. Ad primum dicitur q̄ ista est ppītas solius dei. solus enim qui creauit aīam potest essentie eius illabi ip̄am substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cantat in hymno vsq̄ sol illabitur. et in collecta amorem pectoribus nostris purificandum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substantialiter in ip̄am per essentiam penetrando. Sic ergo demones nō pn̄t intrare coꝛ hoīs .i. aīaȝ hoīs per essentiaȝ sed tantū potentiā scȝ per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee. vij. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. q̄ āt magister inquirit. viij. distinctione secundi sententiarum an demones substantialiter intrant corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire q2 ibi malicie sue op⁹ exercēt d̄i p̄missiōe vel n̄ exercēt et d̄termiat q̄ n̄ substātialit̄ intrēt corpora hoīm ſ̄ ppter malicie sue officium intrare dicuntur de quibus pellere dicuntur tamen non nocere sinuntur. ſȝ hoc non facit ad ppositū quia ipse et beda ibi loquūtur de corde et patet q̄ ibi coꝛ accipitur per spū rationali. Unde et adducunt illud Dester. v. cur temptauit sathanas cortuum de quo constat q̄ erat obsessus a demone. Sed est difficultas quia aliqui libri habent anama cur impleuit sathanas coꝛ tuum. Si ergo dyabolus implet coꝛ vester q̄ possit anime illabi. Respōdit sanct⁹ Tho. in summa contra gentiles li. iiij. ca. xviij. q̄ cum dyabolus sit creatura non implet aliquid participatione sui nec potest menteȝ inhabitare per suam substantiam sed dicitur aliquos implere per effectum sue malitie Unde et paulus dicit ad quendam actuuȝ. xiij. O plene oīm dolo et omnium fallacia. non est sic de spūsancto qui cum sit deus p suam substātiam menteȝ inhabitat et iplet Tenendū est ergo q̄ demones intrare possunt corpora se non corda. i. non possunt illabi aīabus. Nec obstat q̄ dyabolus rōcinetur et formet verba per os obsessi cuȝ hoc non veniat ex defectu anime sed ex debilitate corporis q̄ sic accidere solet quando spūs immundus sedet in illis partibus seu mēbris in quibus cōtinetur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatē cuiusdaȝ oneris quod sustinere non possūt et sic quasi confringens sensus qui sunt ianue intellectus quadaȝ obscuritate nigra accipit potestateȝ in illis quod sepe contingit ex corruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex alijs debilitantibus quas cognoscimus inuenire ab extrinseco et ne dyabolus hoc probaret in Job. quādo habuit ad deo potestatem super carnē suā fuit ei inhibitio posita a deo p hec verba. ecce in manu tua ē verūtñ aīam illius serua Job. ij. q̄si diceret sibi de⁹ solo mō obserua quod nō amoueas ei intellectū debilitādo memoriā

anime ipsius opprimendo eius intellectum
et sapientiam cordis eius suffocãdo eiꝰ pri
cipalem habitationem oneris in competen
ti licet ergo diabolus immisceat se carni. nõ
tamen potest anime misceri sic ꝙ ipsam pe/
netret cum hoc sit solius deitatis vt dictum
est Hec enim sola potestatem habet penetrã
do naturam anime taliter ꝙ nõ solum eam
apprehendit et vndiqꝫ eam circuit sed ipsaꝫ
sic penetrat ꝙ intimior est aĩe q̃ anima sibi
ipsi. Circa secundum vero an scꝫ demones
possint imittere malas cogitationes et vide
tur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt
traderet dñm Joha. xiij. In contrarium est
Beda qui super illud euangelij Math. xv.
De corde exeunt male cogitatõnes furta ho
micidia etc̃. dicit ꝙ dyabolus non est imis/
sor malarum cogitationum sed incẽsor. Di
cendum ergo ꝙ diabolus potest dici immis
sor cogitationum vno modo per hoc scꝫ ꝙ
imagines rerum sensibilium delectantium
inprimit instrumento imaginationis quia
data est ei potestas vt misceat seipsum sensi/
bili et immutet ipm. quandoqꝫ sicut permit
titur immiscere imaginibus rerum delecta/
bilium et sic immittit cogitationes de rebus
delectabilibus sicut aliquis ponens añ me
speculum immittit mihi visum rei que resul
tat in speculo. Scit enim dyabolus ꝙ dele/
ctabile app̃hensũ mouet et ideo imittit app̃
hensionem rei delectabilis vt apprehensio
rei delectabilis moueat hominem ad cõcu/
piscendum rem delectabilem et sic potest di
cere immittere cogitatiõꝫ sed non potest im
mittere cogitationem malam que sit pecca/
tum que est mala voluntas. ¶ Et ideo bene
dicit beda ꝙ dyabolus nõ est immissor ma
larum cogitationum idest malarum volun
tatum quia non eas immittit proprie nisi ꝑ
actionem vel causam voluntariam et sic ap
prehensio delectabilis generat malam vo/
luntatem non tanq̃ causa necessaria sed tã/
q̃ occasio. immittit ergo dyabolus cogita/
tionem mali per modum consulentis sicut
angelus bonus immittit cogitationem bo/
ni et talis immissio proprie dicit suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellum demo
num.

DUodecima ac vltima consideratio
ne oportet iam fineꝫ ponere huic li
bro que tribus passibus mensura/
bitur. ¶ Primus erit de causa quare demo
nes sunt in mundo. ¶ Secundus de cessa/
tione sui belli et principatus. ¶ Tercius de
eorum perpetua reclusione et punitione in
inferno.

¶ Quare demones sunt in mundo.

PRimꝰ passus est scire quare demo/
nes sunt in mundo. Ad quod bre/
uiter respondetur ꝙ causa quare de
mones sunt in mundo est propter exercitiuꝫ
bonorum et propter decorem vniuersi: con/
sistit enim decor vniuersi in quadam diffor
mitate rerum vt patet in sole luna et stellis
patet etiam in deformitate elementoruꝫ vo
latilium. piscium. serpentum. brutoruꝫ et fa
cierum hominum. patet etiam in diuersita/
te temporum et lucis ac tenebrarum: ¶ Si/
milis questio fieri potest quare mali homi/
nes sunt in mundo cum tantum noceant bo
nis et patet causa quia omnis malus secun
duꝫ Augustinum vel ideo viuit vt corrigat
vel vt per eum bonus exerceatur In quo de
cus relucet vniuersi. Unde ad propositum
augu. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo
octauo. dicit ꝙ deus non crearet vllum an/
gelorum vel hominum quem malum esse
futurum presciuisset nisi pariter nosset quibꝰ
eos bonorum vsibus commodaret atqꝫ ita
ordinem seculorum quasi pulcherimum car
men ex quibusdam quasi antitetis honesta
ret: ¶ Et si queratur quid vocat augustinus
antiteta dicitur ꝙ sunt quedam locutionis
ornamenta que fiunt per contraria sicut lo/
quitur apostolus. ij. Corinthi. vi. per glo/
riam et ignobilitatem per infamiam et bo/
nam famam. ¶ Unde sicut in talibus vari
etatibus apparet decor, ita in vniuerso de/
cor boni magis refulget ex ista punitõne ma
li et bonitas angelorum ex malicia demo/
num.

¶ De cessatione principatus et belli demo/
num contra genus humanum.

[S]ecundus passus est de cessatõe belli demonum contra genus humanum. Cum enim fuerit complet⁹ numerus electorum et vniuersum suum cõpletum habuerit decorez cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principat⁹ demonum sicq̃ non remanebit nisi principatus eternus ihesu xpi domini nostri. Vñ dicitur .i. Cor. xv. cum euacuauerit omnem principatum et potestatẽ et virtutem oportz autem illum regnare donec ponat omẽs inimicos sub pedibus eius sup quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus homines hominib⁹ ad vtilitatem viuentium vel deceptionem s; omnibus colectis iam omnis prelatio cessabit quia necessaria non erit. Hanc autem plationem dicitur xps euacuare q̃ suos oms exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatũ dicit maiores. potestatem minores. Virtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tũc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominib⁹. cessabit timor regnabit charitas. non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum .i. xpm regnare. tunc scz aperte interim autez regnat occulte donec ponat inimicos suos scz demones et dapnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius .i. sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omniũ agnoscant. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impij cũ regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum q̃ tũc xps desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Math. i. dicitur de ioseph et maria q̃ nõ cognoscebat eã donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomõ ergo angeli manebũt euacuato principatu: dic q̃ manebunt ordines angelorum distincti q̃tum ad eminentiam glorie secunduz hierarchias et ordines et sic etiam demones manebunt distincti q̃tum ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonum in inferno.

[T]ercius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonũ in inferno Vnde cessante bello demonum in facie iudicis magni domini nrĩ ihesu xpi audient demones vnacuz dãnatis illaz terribilem sententiã Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternuz. Super quo verbo dicit glo. frustra ergo. Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus et ipsis demonibus. dixerat enim Origenes q̃ post hanc sententiam ite maledicti in ignem eternum post multos dies .i. post mille annos visitandi et liberandi sunt sed hec ecclesia non recipit: dictum est enim ibũt impij in supplicium eternum. quod autem eternũ est omni fine caret. Et sicut gaudium eternum ita et suppliciũ. hec ex laterali glo. sup illud ysa. xxiiij. Et cõgregabunt in cõgregationem vni⁹ fascis in lacũ et claudent ibi in carcere nun q̃ ergo liberabunt sed in momento in ictu oculi dabit executiõi sñia xpi Sic ergo subito data sñia demones cũ cõdemnatis detrudent ppetuo ignibus infernalibus. Vñ apo. xviij. Hoc impetu mittet babylon et vltra iã nõ inuenie. Et iterũ apo. xx. diabol⁹ q̃ seducebat eos miss⁹ ẽ i stagnũ ignis et sulphuris vbi et bestia et pseudo ppheta cruciabunt die ac nocte in secl'a seculoz Et sic demões cũ dãnatis ibũt in ignẽ eternũ sic angeli boni cũ electis ibũt cũ xpo rege seculoz in vitã eternã quã nobis pcedat iudex ille suprm⁹ ver⁹ de⁹ et hõ ihs xps saluator nr alpha et o principiũ et finis q̃ dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo pñtem librũ principiare et finire. Tibi ergo ihesu dulcissime q̃ dedisti noticiã fidei ill⁹ quos traditurus an mũdi initiũ nostri. Tibi cui⁹ magnitudo incõprehẽsibilis cui⁹ glia i extimabilis cui⁹ iussio fortis cui⁹ dispositio iusta. cui⁹ iudicia vera cui⁹ clementia sup oĩa opa tua extenta: Tibi quẽ nemo nisi corde attigit purgat⁹ quẽ nullus nisi opib⁹ inuenit pbat⁹ cui null⁹ adest nisi mẽte et corpore cast⁹. Tibi q̃ es cecoruz oculus infirmantiũ verissima sal⁹ pes claudoz. lingua mutorũ. fortitudo oim seculoz Tibi qui es vite via salutis vita. et omniuz te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuicie pauperum consolatio tribulãtiũ. erector humiliuz et destructor extollẽtiũ:

Tibi a quo incrementum accepit iustus. sanctificatur perfect⁹ et coronatur in bono opere consumatus. Tibi qui odis iniquos dãnas iniustos. deijcis elatos. et cõfundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniã peccato mortuis vitam nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetã. Tibi q̃ peccatores non despicis sed delicta condẽnas non odis peccãtes sed peccata detestas non hominem sed scelera insectando consũmis et non creaturam sed culpam extirpas: Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustũ affirmant qz vnde iustus es inde iniustos odis. Vnde sanctus es. inde peccantes punis. Unde verus es. inde mendaces condemnas. et vnde mitis es. inde superbos detestas. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis preces nec deprecantiũ te puro corde spernis clamores. Tibi q̃ frigidas mentes igni tui amoris incendis et initium boni operis plerũq3 nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum et augmẽtum ac perficiatur inchoatum. Tibi bone iheſu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria bñdictio et gratiarũ actio sine fine Amen.

¶ Anno incarnatõis dñice. M. cccc. lxxvij. die. xxij. mensis maij.

